Inches
Centimetres
Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
DANES-PICTA.COM
Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A M B

1481. Nuremberge. – Koburger 1481.

N. 9
Histor

Hain * 151.

Inc. Fol. 41

TNP
XV, 37

Numerus et ordo epiſtolarum in hoc opere contentarum.

Preconizatio Enee ſiluij poete laureati in prologo.
Congratulatur amico de proſperitate ſucceſſus. j.
Cilie comes imperatori reconciliatur. ij.
Imperator p̄latos ſuos reuocauit ex concilio Baſilieñ propter fedus
eugenij pape cum rege aragonum et duce mediolanenſi. iij.
Lr̄as ſtudē ſuadet qa marie decorāt tā principes ꝗ minores. iiij.
Agricultura laudatur. v.
Conuerſationem ſuam notam facit. vj.
Repreſalia diſuadet. vij.
Amicitiam et dilectionē notificat et ſe excuſat ꝙ tamrazo ſcripſit. viij.
Excuſatoria cur non viſitauerit amicum. ix.
Quales magiſtratus eſſe debeant. x.
De ſuperbia gallicorum. xj.
De Cicilia an ſit duplex. xij.
De rege Ladiſlao. xiij.
Reprehenditur fingens ſe ſcripſiſſe de mendatio. xiiij.
De filio ſuo. xv.
Pena patēter ferenda eſt pro culpa. xvj.
Hortat̄ amicū vt pro ſe poſſeſſionē bn̄ficij accipiat. xvij.
Exhortatoria ad vnionem eccleſie. xviij.
Accuſat locorum munitionē et amicitie officiū apit. xix.
Que ſit homini patria et petit ꝓmotionis auxiliū. xx.
Regem aragonum laudat. xxj.
Cōmendat ſalutem anime. xxij.
Quales ſcribe cancellarie. xxiij.
Hortatur vt ſentētia imperatoris equo aīo feratur. xxiiij.
Diſſoluit argumenta pro parte Eugenij facta. xxv.
De noua ciuitate et aliquid de amicitia. xxvj.
Regratiatoria et aliquid de ſtudio humanitatis. xxvij.
Hortatur ad reſcribendum. xxviij.
Redit in beniuolentiam. xxix.
Commendat cauſam ſuam. xxx.
Gratulatur beniuolentiam magni viri ſe nactū eſſe. xxxj.
Vocat cum deſiderio amicum. xxxij.
Dolet de amici et patris abſentia. xxxiij.
Magnificat beniuolentiam. xxxiiij.
Nimphiplexim libellum ſe effeciſſe ſignificat. xxxv.
Excuſat yronice non ſcribentem. xxxvj.
Preceptum bene viuendi. xxxvij.
Significatio huius dictionis turpis per antifraſim. xxxviij.
Damnat verboſa volumina. xxxix.
Promouet conducendum in officium. xl.
Dat fidem ſcriptis. xlj.
De incerto curialiuꝫ ſtatu. xlij.
Rex aragonum ſe cingit ī auxilium rhodis ꝯtra thurcos. xliij.
Nouitates de thurcis. xliiij.
Quo modo vxor ducenda et principibus ſeruiendum ſit. xlv.
De monte veneris. xlvj.

BIBLIOTEKA
G. ZIELIŃSKIEGO
W SKĘPEM

Refert grates qa commendatum habetur negociū ſuum. xlvij.
De rebus tridentinis. xlviij.
Leges dicit eſſe variabiles. xlix.
Relegat cōtinentiam ad phi'oſophos. l.
Laudat conſtantiam amicorum et aretinū defunctū. lj.
Bello thurcorꝝ et vngarorꝝ rex polonie et cardinalis ſancti
angeli ceciderunt. lij.
Lamentaꝛ eccl'iā ſuā alteri collatā ꝓpter fictā ſui mortem. liij.
Pacem eccleſie. cōcilium et nouitates exponit. liiij.
Remedium ad reſartiendam eccleſie pacē. lv.
Prohibet ne de epiſcopatu friſingeñ ſine conſenſu impera-
toris cuiq̄ prouideatur. lvj.
Laudat legatum ꝙ pecuniam rennuit. lvij.
Laudat amicū qa diligenter rē cōmiſſā curauit. lviij.
Diuitibus non expedit condicere bellum. lix.
Cōmēdat pugnātē pro ſanguine claro et pro iuſticia. lx.
Secretarius appellatur ideo multa ſcribēda obticet. lxj.
Suadet moribꝰ coaptare ñ iuris ſubtilitate vtēdū eſſe. lxij.
Nouitates vngarie et de cōuentu nurēbergeñ. lxiij.
Laudat eloquentiā. eāq; ad britanos vſq; prouectam. lxiiij.
Taciturnitatē excuſat et neutralitatē difficulꝛ tollēdā dicit. lxv.
Suadet ſeruari aurum et priuata negocia cōmendat. lxvj.
Dolet de amici captura et morte cardinalis acquilegieñ. lxvij.
De morte cardinal' acglegieñ et de rebꝰ ꝯcilij. lxviij.
Promotoriales lr̃e. lxix.
Fama non eſt contemnenda. lxx.
Promotoriales littere. lxxj.
De dictis germanicis. lxxij.
Promotoriales littere. lxxiij.
Aduocatum nouum denunciat. lxxiiij.
Promotoriales littere. lxxv.
Promotoriales littere. lxxvj.
Probat veram ſcientiam diſcere mori. lxxvij.
Hortatur legatos regni vngarie vt Ladiſlaum
abſq; conditione regem recipiant. lxxviij.
Congratulatur iohanni de aych promoto in epiſcopum
cyſteñ. et qualiter viuat admonet. lxxix.
Petit inſigne regis anglie pro amico. lxxx.
Vngari ſpreto Ladiſlao regni herede vero regis
polonie filium intruſerunt. lxxxj.
Fortune qualitas cur non omnibꝰ eſt equalis. lxxxij.
Conſolatur amicum ſuper fuga amaſie. lxxxiij.
Et ſi ſe indignū laudis dicat profiteꝛ tñ ſe ex laude iocūdari. lxxxiiij.
Refert grates de biblia comparata. lxxxv.
Suadet pacem particularem vbi vniuerſalis haberi non
poteſt et prohibet mendacijs vti. lxxxvj.
Delphin regis francie filius alſatiam obſedit et ſwiten-
ſes apd̄ baſileam miſerabili clade proſtrauit. lxxxvij.
Mori etſi formidabile ſit oībꝰ tñ neceſſe eſt. lxxxviij.
Spondet ꝓmouē cāz quoad ſe vires ſue extendunt. lxxxix.
Refert grates de muneribꝰ oblatis. xc.
Cōmēdat vitam aggreſtē et cōmoda ruris. xci.

Increpat eum qui non bono ꝓpoſito aīcam nuptui dedit et ſuadet caſtitatem. xcij.
De rebꝫ vngarie et eccleſie auiʒamentum. xciij.
Suitenſes ſuperbi non ſe iuſticie coaptant ſed ipſam iuſticiam ſibi famulari volunt. xciiij.
Vngari quanto renuunt Ladiſlaum: tanto inter ſe diſcordant vt eligant alium. xcv.
Perſuadet legationis fungi officio. xcvj.
Amicitie diſſolute cauſam exponit. xcvij.
Grates refert de plurimis beneficijs ſuſceptis. xcviij.
Vxorem proſtitutam viro ſuo cōciliare conatur per mediam perſonam modo congruo. xcix.
Grates refert defendenti honores ſuos. c.
Cōcordiā inter polonos et auſtrales perſuadet tali medio. cj.
Homines varijs vſibꝫ delectant̄ differēti modo. cij.
Inundacio danubij et grando in modum oui. ciij.
Triplicis probleumatis reſolutio. videlicet vtrum prudentia ſit idem habitus cum ſcientia morali ꝛc̄. Scd̄m cur poete noſtris temporibꝫ ſint adeo pauci cū videantur multum vtiles ꝛ neceſſarij. Terciū cur viles cutes cadauerum. antique cāmiſie et cera in cācellarijs vendūt̄ ꝓ optimis muneribꝫ. ciiij.
Tibizando ſcribunt poete ex ratiōe etiam principibꝫ. cv.
Amoris illiciti medela et remedium. cvj.
Friſingeñ eccleſia deſponſatur dn̄o heinrico ſchlick. cvij.
Somnium de fortuna deſcribit. cviij.
Proſperitatē ſui ſtatꝰ denūciat cū deſiderio eiuſmōi ſucceſſus. cix.
Conſolatur amicum merentem ex morte ſue coniugis. cx.
Poeſim laudat et iuris ſcientie prefert. cxj.
Cozimi rogatu tractatū de duobꝫ ſe amantibꝫ compoſuit. cxij.
Prologus in eundem tractatum. cxiij.
Hyſtoria de Eurialo et Lucretia ſe amātibus. cxiiij.
Epitaphium mittit epiſcopo patauienſi ſuper mire laudis lapide tumbali. cxv.
Promotoriales littere. cxvj.
Promotoriales littere. cxvij.
Ladiſlaus cōmendat̄ ſummo pontifice ne emulis ſuis regnum vngarie confirmet. cxviij.
Conſolatur merens ſuper morte amici. cxix.
Oratoria ars ex grecis ī ytalos ꝛ mō ex ytal' ī theutunos veīt cxx.
Grates refert de innumerabilibꝫ beneficijs preſertim de equo veloci propinato. cxxj.
Aſſentit precibus et ſpondet efficere rogatum. cxxij.
Epiſtola plus audet viue vocis oraculo referre mentis conceptum de pulchra puella. cxxiij.
Redarguit conſanguineum auxilium a ſe petentem. cxxiiij.
Captat beniuolentiā et petit libros aliquos ſibi accōmodari. cxxv.
Heraldorum nomen aut officium vnde ortum habet. cxxvj.
Paſſagium ꝙ difficile conduci poſſit in effectum arguitur pluribus ex rationibus. cxxvij.
Excuſatio regis dacie quare ad dietam non venit. cxxviij.
Rex aragonum ſpondet ire contra thurcos. cxxviiij.

Dyalogꝰ ꝯ bohēos thaboritas de sac̄ ꝯmuniõe sub vna specie. cxxx.
Oratio de constantinopolitana clade et bello contra
thurcos congregãdo. cxxxj.
Gaudet benevalere amicum et se incolumē scribit. cxxxij.
Hortatur genitricē suã fouē et amicũ studio lrãꝛ cõducē. cxxxiij.
Hortat̄ vices suas paulolongiꝰ ꝯplē aduētũ suũ citiꝰ spõdēs. cxxxiiij.
Nouitates scribit et alijs significare iubet. cxxxv.
Ladislaum bohemiam intrare suscepturus coronã significat. cxxxvj.
Expetit sibi statũ ytalie scriptis notificari. cxxxvij.
Iterũ hoc expetit. et quid papa et cardinales de clade
constantinopolitana sentiant. cxxxviij.
Congratulatuꝛ prosperitati successus et petit certior fieri
de clade constantinopolitana. cxxxix.
Hortatur papam vt christianos defendat contra thurcos ꝛ
innotescit q̄ p̄ nanibꝫ sũt iter vngaros ꝛ australes cxl.
Constantinopolitana clades veridice refertur. cxlj.
Auctoritatem absoluendi impetrat vicario. cxlij.
Excusat se cur patriã vt dixit non reuisat. cxliij.
Promouet pirkamer contra knorren de eccl'ia sãcti laurencij. cxliiij.
Imperrat cuidam cesaris gratiam. cxlv.
Significat amico infirmitates suas. cxlvj.
Sperat ladislaũ regē vngarie. cũ cesare pacē cõfirmare. cxlvij.
Pataniensis ep̄us electus prepeditur confirmari pro-
pter cesaris indignationem. cxlviij.
Gratulatur de promotione amici in episcopum. cxlix.
Promouit quendam in consiliarium cesaris. cl.
Baro de puchaym cesari cõciliatur. clj.
Spondet ad patriã suã redire etiã multis periculis obiectis. clij.
Nouitates alamanie notificat. cliij.
Offert se patronum in gerendis voluntarium. cliiij.
Passagiũ persuadet ꝯtra thurcos ex clade ꝯstãtinopolitana. clv.
Promotoriales littere. clvj.
Cõsiliatur capitulo pragen̄ ecclesie quõ se habeant. clvij.
Hortatur fortiter aduersa ecclesie tolerare. clviij.
Dux venetum reddit certum imperatorem ro-
manum de clade cõstantinopolitana. clix.
Superintendens yconomo instruitur quid agendum. clx.
Rata habet facta ab amico nomine suo. clxj.
Ad Nicolaum quintum pontificē maximũ de clade vniuersa
lis eccl'ie. de situ et fertilitate vngarie. et aduers̄ prutenis ꝛ de
cruciferis ordinis theutonicorum. clxij.
Imꝑator sũmo pontifici spondet auxilio esse ꝯ thurcos. clxiij.
Spondet se citius patriam visurum. clxiiij.
Viennam ciuitatem describit. clxv.
De miserijs curialium tractatus. clxvj
Gaudet de reditu amici. clxvij.
Reꝑhēdit cardialē ꝛ ad vniõꝫ eccl'e cesarē tractatuꝝ scribit. clxviij.
Laudat treugas in regno vngarie fieri et aliqua de vnione
et passagio contra thurcos inserit. clxix
Exponit quo episcopus patauiñ cesarem honorauit. clxx.
Consulit que sunt agenda in causa frisingen̄ ecclesie. clxxj
De coemēdis politicis et aliquid de petro noxetano. clxxij.

Dubitat an vxorem ducat cum ſit inops. clxxiij.
Pollicetur diligentiam ſuam apud ſenatum venetianū. clxxiiij.
De morte leonhardi aretini. clxxv.
Fedus inter venetos et ducem mediolani. clxxvj.
Epiſtola iocoſa. clxxvij.
Petit cōfirmari priuilegia heremi camalduleñ. clxxviij.
Littere promotoriales et cōmendaticie. clxxix.
Dolet de amici abſentia. clxxx.
Grates refert de promotione et reddit certiorem de munere et litteris non preſentatis. clxxxj
Gratulatᷓ de ſcripto ſmone etruſco et pollicetᷓ ꝓmouē ipm clxxxij.
Nouitates et iocos ſcribit. clxxxiij.
Acceptat antoniū luſcū dono mittēdū. clxxxiiij.
De tranſitu imperatoris in ytaliam. clxxxv.
Excuſat ducem mediolanū non vocatū ad congregationē pro cōcilio decernēdo. clxxxvj.
Suadet regni vngarie pacem. clxxxvij.
Conſolatur principem infirmum. clxxxviij.
Hortatur ad pacem vngarie. clxxxix.
Hortatur ad reſcribendum. cxc.
De vtilitate litterarum. cxcj.
Laudat Fridericū ceſarem. cxcij.
Petit reſcribere litteras. cxciij.
Excuſat ſe ꝙ non ſcribit. cxciiij.
Excuſatoria taciturnitatis. cxcv.
Commendat cauſam friſingeñ eccleſie. cxcvj.
Offert operas ſuas in cauſa friſingeñ eccleſie. cxcvij.
Cōmemorat operas et ytalas nouitates. cxcviij.
Exhortatur ad reſponſum reſcribendum. cxcix.
Agit gratias pro conſiliariatu. cc.
Refert quō ab ymis ad altiora conſcendit. ccj.
Enee Seneñ. tituli ſancte ſabine cardinalis epiſtole.
Refert grates de promotione ad cardinalatū. ccij.
De eodem. cciij.
De eodem. cciiij.
Promotionem ſuam amico notificat. ccv.
De eodem. et ſe totum offert gratitudinis loco. ccvj.
De eodem formale exemplum. ccvij.
Auxilio amici ſperat onus īpoſitū ferre cōgruius. ccviij.
Promotionē ſuā notificat amico ſingulari. ccix.
De eodem ⁊ reuocat amicū ad curiam ſibi ſedē cōgruā. ccx.
Promotionē ſuam notificat amico. ccxj.
Nouitates. ccxij.
Refert grates ⁊ agē ſpondet ſe indignū. ccxiij.
Indignū officij ſe agnoſcens exorat deū ꝓ vita q̄ tāte dignitati par ſit. ccxiiij.
Amicitiā nō abſtulit dignitas adepta ſ aucta cōſtās ē. ccxv.
De eodē. et ſuatū locū ꝓ aduentu ſuo pollicetᷓ. ccxvj.
Offert ſe ꝓmotorez quātū poſſit. ccxvij.
Cōfidit ī deo q dignitatē dedit ī ſufficiētia vires tribuat ccxviij.
Cohibet vlteriorem ꝓmotionez qꝛ mauult paup amari q̄ diues odiri. ccxix.

Nouitates de terremotu cometa et thurcis. ccxx.
Pollicetur ſe promotorem in requiſitis. ccxxj
Promotionem ſuam notificat. ccxxij.
Congratulatur promotioni. ccxxiij.
De eodem notabiliter optat ſalutem plurimam. ccxxiiij.
Promotionem ſuam notificat. ccxxv.
Se offert vſui tanꝗ frater. ccxxvj.
Refert grates congratulatori ſuo. ccxxvij.
De conſolatione ſuper morte amici. ccxxviij.
Cõgratulatio ſuper promotione amici. ccxxix.
Suadet fedus inire cum ſummo pontifice. ccxxx.
De eodem et debita repoſcit exolui. ccxxxj
De eodem et credita repoſcit. ccxxxij.
De eodem et petit reſponſum. ccxxxiij.
Congratulatur ꝓmoto optans ſalutem plurimam conſi-
ſus de p̄rocinio et ſe ſuaqꝫ offert vſui ꝑ arbitrio. ccxxxiiij.
Denunciatur promotõ vtrorũqꝫ amici. ccxxxv.
Pollicetur diligentiaꝫ ſuper cõmendatis. ccxxxvj.
Grates refert de cõgratulatione promotionis ſue. ccxxxvij.
Petit clauſtrales pro ſe deum exorare vt collato honori
digne preeſſe poſſit. ccxxxviij.
Expedire dicit oratorē habere apud ſanctiſſimum, et
incarceratum emancipare. ccxxxix.
Notificat ſuā ꝓmotõnē ⁊ ſe offert ad bn̄placita obſeqoſū ccxl.
Cõſiliatꝰ amico quõ ꝯſeq̄t̄ notabile ꝯmēdatū monaſterij. ccxlj.
Refert grates clero per procuratorem ſuum de caritati-
uo ſubſidio et p̄cipit ſatagere vt detentus emancipetur. ccxlij.
Gratanter ſuſcipit carmen de eius preconijs ꝯpoſitum. ccxliij.
Amiciciā ſuā notificat ⁊ ſe cõmēdari exorat principi. ccxliiij.
Congratulatur ꝓmoto ex v̄tutibꝫ enarratis emerito. ccxlv.
De eodem. ccxlvj.
Iniuſte damnatuꝫ excuſat. ccxlvij.
Demandat procuratori vt legatum ſummi pontificis
prouiſum recipiat et audacter illi aſſiſtat. ccxlviij.
Scribit ne taciturnitas affectionem diminuat. ccxlix
Nouitates refert et dixe egiſſe cū captiuo reprehendit. ccl.
Commendatoria cum clauſula credentie. cclj.
Decima et indulgentia predicatur contra thurcos. cclij.
Se offert promotorem. ccliij.
Se gratum refert obſequia preſtare. ccliiij.
Hortatꝰ bono xp̄ianitatis ꝯſulē ⁊ ĩpatorē ad id inducē. cclv.
Cupit ſcire quomodo valeat. cclvj.
Promotionē ſuā notificat et ſe ꝯmēdatū haberi exorat. cclvij.
Pollicetur gratitudinem promotionis ſue. cclviij.
Hortatur vt rex bohemie grates referat pape et cardina-
libus de ſua promotione. cclix.
Poſtulatur pragenſis eccleſie ſponſus. cclx.
Spondet facile obtinere quod preſtare poteſt. cclxj.
Littere credentiarum. cclxij.
Congratulatur promotioni ſue in cardinalem. cclxiij.
Cõſtantiam ſue amicitie refert. cclxiiij.
Gratiſſimus eſt de amicitia regis adepta. cclxv.
De morte comitis cilie ⁊ preſagio cometes. cclxvj.

Petit regi neapolitano cõmendari. cclxvij.
Reprehendit cõſolari nolẽtẽ ſuꝑ morte filij. cclxviij.
Refert grates congratulatori promotionis ſue. cclxix.
Laudat induſtriam viri et nouitates reſcribit. cclxx.
Refert ſummum pontificem bene valere. cclxxj.
Suadet regem bohemie poſtulare vt cancellarius
ſuus eccleſie pragñ preficiatr. cclxxij.
Admonet cõmiſſa diligenter exequi. cclxxiij.
Offert operam ſuam quoad poteſt. cclxxiiij.
Petit ceſarem induci ad bellum cõtra thurcos. cclxxv.
Nouitates ytalie ſcribit. cclxxvj.
Informat amicum de geſtis in rebus ſuis. cclxxvij.
Preconia regis aragonum enumerat. cclxxiij.
Refert metum de thurcoꝝ feritate. cclxxix.
Refert noua regi ſcripſiſſe. cclxxx.
Equo animo fert fortune ludum. cclxxxj.
Nouitates ytalie. cclxxxij.
Pollicetur rogatu operam dare. cclxxxiij.
Refert bella ytalie. cclxxxiiij.
Cõmendatur nuncius pape captiuos redimendus. cclxxxv.
De eodem. cclxxxvj.
De eodem et conſolatur ſuper morte amici. cclxxxvij.
Petit ad poſſeſſionẽ epiſcopatꝰ varinienſ ꝑ ꝓcuratores
ſuos ĩduci pleriſq captãs beniuolẽtiã regis. cclxxxviij.
Recõmẽdat illis eccleſie ratiſpanẽſ prouentus.
et eum qui electus ſuccubuit. cclxxxix.
De eodem. ccxc.
Grates refert de promotõe et efflagitat iterum promo-
ueri annectit etiam nouitates vrbis. ccxcj.
De eodem. ccxcij.
Hortatr vice ſua ꝓmotiões ꝑncipũ ad regẽ poloĩe ĩpetrare. ccxciij.
Petit patrocinari vt promotio regis impetretur. ccxciiij.
Hortatr cõcordie ĩperatoris et regis vngarie intendere. ccxcv.
Petit auxilio eſſe vt promotiones impetrentur. ccxcvj.
Pollicetr pecunias cõcedere pro redimendis lr̃is. ccxcvij.
Significat cõcordiã factã et exorat auxilio eſſe pro poſ-
ſeſſione eccleſie aſſequenda. ccxcviij.
Credentiarum littere. ccxcix.
Commẽdatorie littere. ccc.
Cõtra negãtes auctẽ ſũmi põtificis a xp̃o iſtitutã eẽ. ccc j.
Preconizat ſcripta alterius. cccij.
Ex humilitate ſe indignũ cardinalatu cõfert. ccciij.
Spondet commẽdato ꝓficere et ſibi prodeſſe. ccciiij.
Prologus in epiſtolam Johannis criſoſtomi. cccv.
Epiſtola Johannis criſoſtomi in exilio conſtituti. cccvj.
Preconizat ſcripture ornatum. cccvij.
Refert nouitates ytalie. cccviij.
Refert grates de reſcriptis materiam ſcribẽdi querẽs. cccix.
Cõqueritr de odio imꝑialis cãcellarij ꝛ petit ꝓmotiões
ꝑ cãcellarium auſtrie committi. cccx.
Excuſatoria ꝙ prepoſituram non impetrauerit. cccxj.
Arguitur de negligentia. cccxij.
Hortatur in rebus ſuis non ita negligenter agere. cccxiij.
Cõqueritr ꝓmotiões ſuas a cãcellario neglectas. cccxiiij.
Etſi ſe tãta laude ĩdignũ ſciat mauult laude ꝙ̃ vituꝑio trãſgredi. cccxv

Conqueritur litteras promotoriales per cācellariū neglectas. cccxvj
Prepoſituram amico impetrauit. cccxvij.
Excuſat quare non ſcripſerat. cccxviij.
Conſulatur cōquerētibꝫ grauamina vrbis cōtra alamanos. cccxix.
Petit ſe ceſari ꝯmēdatū fieri ob neglectas lr̄as ꝓmotoriales. cccxx.
Denegatā diſpenſatōꝫ vt in ſacris ꝯſtitutꝰ nubat ſignificat cccxxj.
Cōmittit diligentiā ſui ꝓfectꝰ et indulgentias impetrauit. cccxxij.
Notificat animum de ſe ſentientium. cccxxiij.
Excitat ad ſatagendū tpe cōgruo et inſtanti. cccxxiiij.
Hortatur vt rex fidens cōuerſetur his quos longa ex
experientia nouit. cccxxv.
De eodem et petit regis nuptias eſſe fauſtas. cccxxvj.
Cōmendat ſe foueri in cauſa varinieñ epiſcopatus. cccxxvij.
Petit creditum ſibi reſtitui. cccxxviij.
Creditum repetit vt fideiuſſoria liberetur. cccxxix.
Cōgaudet redempto ex vinculis et ſe totū pollicet̄. cccxxx.
Pollicetur ꝓmotionē. cccxxxj.
Excuſat ſe de geſtis contra varadieñ. cccxxxij.
Compatitur merenti ſuper morte amici. cccxxxiij.
Diſpenſationem ſuper bigamia obtinere non potuit. cccxxxiiij.
Pollicetur germanice nationi proficere non nocere. cccxxxv.
Magnifacit xenia ex amore mittentis et mallet
facto q̄ verbis gratus eſſe. cccxxxvj.
Excuſat ſe. ꝙ ꝯ ꝯmēdatū ſñiam ꝓtulit iuſticia exigente. cccxxxvij.
De morte diui Ladiſlai regis. cccxxxviij.
Hortatur circa plura de diligentia et cura. cccxxxix.
Admonet promotionem regis ſponſi exigere ad regem
polonie vt epiſcopatum varinieñ cōſequatur. cccxl.
Indignatur papa epiſcopo herbipoleñ propter pecuniam
ſublatam et heſler iniuritatuꝫ. cccxli.
Littere credentiaruꝫ. cccxlij.
Laudat diligentiam legati et mandat concordiam inter im
peratorem et regem vngarie coronati. cccxliij.
Deliberatione habita pollicetur reſpondere. cccxliiij.
Hortatur notabilibus rationibꝫ ad concordiam cū impe
ratore et excuſat ſe de rūoribꝫ a͞guatōis germanice natōis. cccxlv.
Cōſulat̄ meliorē eſſe pacē certā q̄ deſperatā victoriam. cccxlvj.
Petit adiuuari ad cōſecutionem epiſcopatus varinieñ. cccxlvij.
Emittunt̄ pl'a apoſtolica ſcripta contra murmurantes
de grauamine nationis germanice. cccxlviij.
Hortatur ad excuſationem grauaminis germanice natōis. cccxlix
Hortatur audire ſuo nomine loquentem. cccl.
Excuſatoria grauaminis germanice natōis. ccclj.
Murmur grauaminis germanice nationis referatur
et rationibus notabilibꝫ eneruatur. ccclij.
Deſtinatur legatus apoſtolicus ad nuptias ladiſlai regis ccclij.
Hortatur legatum q̄ celeriter nuptias regis adire. cccliiij.
Scribit ſe bene valere nec ſuperfluis curis augi velle. ccclv.
Negat ſe altiorē gdū ābirex collaudat poetice metrificātē. ccclvj.
Meſtꝰ ex morte amici cōſolatur his medijs. ccclvij.
Mortem amici denunciat. ccclviij.
Pollicet̄ opas ſuas aico ꝛ ꝯcordatis eccl'ie mīme derogare. ccclix.

Pollicet' aice ſexigētos florenos ꝓ dote aut igreſſu religionis. cccl xj.
Refert mortem amici et ſe cōmendari orat. ccclxij.
Cōcordatis eccleſie promittit operam dare ne violentur. ccclxiij.
Excuſat ſe cōtra cōcordata eccleſie feciſſe. ccclxiiij.
Captata beniuolentia petit amicum ſuo nomine audire. ccclxv.
Inſtruit de mente ſua apud principem exequenda. ccclxvj.
De pallacio budeñ. et aliqd ꝯ baſilieñ conciliū. ccclxvij.
Cōmendat cauſam ſuam et ſpondet operas ſuas ī reciprocū. ccclxviij.
Excuſatio precū nō exauditarum. ccclxix.
Annuit pcibꝫ et petit ſe excuſare de gͣuamīe germanice natōis. ccclxx.
Fruſtra conat' impetrare vt clerus cōmunitatis Seneñ. pro cō- ccclxxj.
firmatōe ſtudij vniuerſal' ꝯtribuat ꝛ auiſat d' exercitu ꝯgregato ccclxxij.
Petit ꝑ captiuo vt bñfacta cū malefactis pēſatis libꝫ emittāt. ccclxxiij.
Captat beniuolentiam. et offert cōmēdatū nepotē ſuū. ccclxxiiij.
Refert noua ytalie et vrbis romane. ccclxxv.
Cōmendatoria ſingularium amicorum.
Gratulat' de liberatione epiſcopi varadieñ. cuius nomine ccclxxvj
regi ſcripſit et ab apoſtolico ſcribi impetrauit. ccclxxvij.
Familiaris vt bene valeat. ccclxxviij.
Conſolatoria ſuper morte filij.
Poſt regiam maieſtatem recōmendatū refert grates de epi- ccclxxix.
ſcopi varadieñ emancipatione. ccclxxx.
Captat beniuolentiam et capellanum ſuum commendatū facit ccclxxxj.
Mere familiaris. ccclxxxij.
Refert noua ytalie et ſe quātulus ſit in toto pollicetur. ccclxxxiij.
Excuſatio contra murmur gͣuaminis germanice natōis. ccclxxxiiij.
Cōgratulat' epo varadieñ e vinculis emācipato.
Excuſatoria de grauamine nationi germanice illate ꝛ pcat' ccclxxxv.
pacē cū ladiſlao inire ꝛ ꝯ thurcos gladiū vibrare. ccclxxxvj.
Excuſat ratione ſe pces non poſſe exaudire.
Certiorem reddit amicum ex honoribꝫ collatis ſi largum ccclxxxvij.
complacendi eſſe animum. ccclxxxviij.
Reſpondet francorum regi ſuper materia epatus tornaceñ. ccclxxxix.
Ad eundem in eadem cauſa.
Hortatur burgundie ducem oratoribꝫ principum Aſie
votiuum prebere auditum de paſſagio ꝯ thurcos conātes. cccxc.
Hortat' ꝯ thurcū agere bellum. et refert quanto auxilio poten- cccxcj.
tiſſime irl'm obtinere et eum regem terre ſancte cōſtituere.
Aſſertio premiſſorum. et declarat ligam orientalium princi- cccxcij.
pum contra thurcum. cccxciij.
Aſſertio predictorum.
Oratio legatorum orientalium principum ad ducem burgun- cccxciiij.
die ad bellum contra thurcum congregandum.
Conatur ducem burgundie inſtigare contra palatinum cccxcv.
reni et epm mogūtinū ꝓpter triū principū captiuitatē.
Hortatur ducem burgundie vt voto et promiſſis ſatiſfaciat cccxcvj.
et ſecum bello interſit contra thurcos. cccxcvij.
Reſpondet excuſationi et minis palatini.
Notificat pariſienſibꝫ ſe papam electum et precatur pro
ſe orare vt digne ſubminiſtret. cccxcviij.
Vocat perſonaliter cōgregationi montuane intereſſe. aut
legittimo impedimento oratores cum pleno mandato illac mittere cccxcix
Reſponſio regis francie. cccc.

Collaudat de colliſionē pragmatice conſtitutionis et hortatur contra
thurcum bellum inire. ccccj.
Reſponſio ludouici regis francie. ccccij.
Dat priuilegia tranſeuntibus per terras et dominia principum vt ſint
liberi a grauaminibus. cccciij.
Copia cuiuſdā breuis ad eundem. ccccīiij.
Breue ad epiſcopum vintemilieñ gubernatorem Peruſij quemadmo-
dum exigat ſteuram ab illis. ccccv.
Reſpōſio ducis mediolani. et pollicet in ꝓpria pſona ꝯ thurcū ire. ccccvj.
Hortatur rationibus nē prohibeat virum ire contra thurcos. ccccvij.
Mandat electū epiſcopū aſſumere. et nullis aduerſis cōtraire. ccccviij.
Penitet olim ꝯpoſuiſſe tractatū de duobꝰ ſe amantibꝰ. ccccix.
Referat thurco fidei noſtre veritatem: et collidit errores machumet atꝙ
ſectam ſuam. ccccx.
Oratio pij pape in cōuentu mantuano edito. ccccxj.
Bulla de ꝓfectiōe in thurcos. et de prerogatiuis eiuſdē paſſagij. ccccxij.
Oratio Enee ad Calixtum papā offerendo imperatoris obediētiā ccccxiij.
Oratio Enee coram ſanctiſſimo et ſenatu cardinalium imperatore coro
nato preſente et eius noīe ad paſſagium inducendum. ccccxiiij.
Excōmunicatus denunciat Gregorius heymburg. ccccxv.
Abſoluit wratiſlauieñ ꝛ namſlauieñ a iuramento homagij Georgio
bodyebrat regni bohemie nomine preſtito. ccccxvj.
Refert gr̄tes de munere oblato et poeſim pconizat Cōfertꝙ de wladiſlao
q̄ iure regnū vngarie occupauit cōtra ladiſlaū verū regni heredē. ccccxvij.
Mittit litteras ſummo pontifici preſentandas. ccccxviij.
Significat bohemos rokezanam petere in archiepiſcopū. ccccxix.
Determinat ꝯgruū tēpus veniēdi ad dietā ī noua ciuitate celebrandā atꝫ
refert poſt nouitates ytalie obſtacula ne ꝯ thurcū ꝯgregati ꝯcludāt ccccxx.
Corrigit dyalogū confectum in quibuſdam punctis. ccccxxj.
Excuſat ſe ꝑ paulū vergeriū aliter miſit q̄ prius ſtatuiſſet. ccccxxij.
Non vult in orthograuia ſe quenq̄ ſequi. ccccxxiij.
Cur captus ſit pedagogus Ladiſlai regis. ccccxxiiij.
De balneo naturali dominoꝝ de baden q̄ voluptuoſum ſit. ccccxxv.
De cōdemnatione Iheronimi heretici ī concilio Conſtanteñ. ccccxxvj.
De crudeliſ mortis exitu Guiſgardi et Sigiſmunde Tancredi ſolerni
tanorū principis filie. ccccxxvij.
Vindicta ilate violentie. quam de ſe extorſit lucretia romana ſpeculum
pudicitie. ccccxxviij.
Cōmendat fratres minores de obſeruantia. ccccxxix.
Reprehendit ſcribentem inſolito latino. ccccxxx.
Tractatul' de educatione liberorum per Eneam ſiluium editus ad
Ladiſlaum nobiliſſimum vngarie et bohemie regem. ccccxxxj.
Refert grates promotori ſingularis amici. ccccxxxij.
Cōcluſio epiſtolarum metrico carmine de laudibus beate Marie virginis
ihesu chriſti gerule. ccccxxxiij.

Preconizatio Enee ſiluij poete laureati.

OMnibus et ſingulis humanitatis ſtudio deditis. ſequenteſqꝫ epiſtolas ī-
ſpecturis Nicolaus de vuile ſacri lateranēſis palacij auleqꝫ imperialis cō
ſiſtorij Comes Salutē plurimaꝫ dicit. Eneas ſiluius de Senis ex nobili
ſanguine cretus oratorieqꝫ ac poetice ſciētie admodū doctus. In concilio Baſilien-
ſi cuidam p̄lato ſeruiuit pauper. Ibiqꝫ dn̄s Caſpar Schlick: diui Friderici tercij, p-
tunc Romanoꝝ regis: ac Auſtrie ⁊c. ducis: cācellari⁹. vir omniū humaniſſimus et
ſingulari prudētia pollens: hunc Eneam inſcribaꝫ et ſecretariū romane cācellarie cō
duxit. Rexqꝫ illū ob eius ſcientiā ⁊ doctrinā excellētes: ſtatī in Poetaꝫ laureatū cre
auit. Qui exinde cācellarie ānis ꝯpluribus nō ſine labore maxīo inſeruiēs: diuerſas
litteras et miſſiuas hincinde ad principes: p̄latos: magnates: amicos et fautores ſu
os latine arauit. adeo comptas ornatas et elegātes: vt magnā inde laudē ꝯſequeret̄
Demū vō poſt multos habitos labores: opa et adiumēto regis p̄dicti. Epiſcopatū
tergeſtinēſem nactus eſt. et ex eo loco in epiſcopū Senenſis eccleſie poſtulatus. vnde
per Nicolaum papaꝫ quintū ad faſtigiū Cardinalat⁹ eſt aſſumptus. Ac deinde ſtati
poſt: defuncto nicolao: in Summū pontificē canonice electus. et Pius ſecūdus appel
latus. Ita ꝙ hic hō paup. breui tpe in ditiſſimuꝫ. et ſcriba modice reputatōis in om
nium digniſſimū virum et in caput vniuerſalis eccleſie ꝓpere creuit. Huius ego epi-
ſtolas quas ipē (vt ſupra dixi) hincinde ad principes ac ſuos amicos et fautores ob-
ſignauit. in vnū collegi et impreſſum iri fideliter ordinaui. Et poti⁹ illas q̄ aliorum
oratorum epiſtolas. quia etſi eorundē vt Tulij Petrachi: Leonardi aretini: Gua-
rini: Pogij: Guilelffi: Caſperini: ceteroꝝqꝫ epiſtole: elegantes compte et ornate ex-
iſtant. De tn̄ epiſtole Enee. in ſtili claritate et latini familiaritate videnť antecellere
Quare illas duxi amplectendas: et hominibus huius artis ſtudioſis cōmunicandas
fore: vt ipī his inſudātes: ex earundē frequenti lectione habitū in ſeipſis: huiuſmo-
di latinitatis et ornatus adipiſci queāt et veſtigia Enee imitari. Attento ꝙ Seneca
dicit. Certis ingenijs immorari oportet ſi velis aliquid trahere qđ fideliter ſedeat.
Si igiť quis ſtilum hui⁹ hominis clariſſimi imitatť: credo hūc citius euadere in virum
ornatus ſtili ſcium: q̄ ſi quibuſuis alioꝝ ingenijs immoraretur aut ſeſe traderet du
cendum. Valete. / Commēdatori

Congratulať amico ꝺe ꝓſperitate ſucceſſus **Epiſtola pꝛima.**

Iulianus caꝛꝺinalis ſancti Angeli apoſtolice ſedis legatus.

Doctiſſimo viꝛo ꝺomino Enee ſiluio ꝺe ſenis Amico cariſſimo Regis Romanoꝝ ſecretario. Salutez ꝺicit. Amantiſſime Enea gaudeo te eſſe apuꝺ Sereniſſimū ꝺn̄m regez in loco honorabili et te ꝺigno. Licet (vt animi mei affectū fatear) mallē te eſſe ī ytalia in loco etiā tua virtute ꝺigno. Cōgratulor cancellarie impiali: que talē viꝛuz ſoꝛtita eſt: cuiꝰ ingenio nō paꝝ floꝛebit. Jam locus ille latinā redolebit facūdiā. Ego te ꝓpediē videbo et amplexaboꝛ: ſimulqz redarguā ꝙ iuſſiſti me ſub ꝯditione ſalutari. Si ſcires q̄ntū te ſꝑ ꝺilexi et ꝺiligo: q̄ntūqz tuis afficioꝛ viꝛtutibꝫ: ꝓfecto miſiſſes ꝯditionē illā. Et cū ꝑ officium cui pꝛeces aꝺ me comode venire nō poteras: ſcripſiſſes ſaltē moꝛe tuo litteras ſuauiſſimas. Seꝺ ignoſco modeſtie tue: ⁊ quicquid facis ip̄e mecū in melioꝛē accipio partē. Sed ꝺeinceps velim te mecuz ꝯfidētius agere: et nō obliuiſci eius: que inter nos ſemꝑ fuit beniuolētie atqz amicitie. Familiarez hūc meū vt celeriť expediať adiuua. Cupio ꝑmaxime moꝛ eſſe apuꝺ ceſarē vt aliquid ꝓ quiete huiꝰ regni poſſiz efficere: quo melius faciliuſqz expeditio militaris cōtra thurcos: fidei catholice ſeuiſſimos hoſtes inſtituta parari poſſit. Aꝺ hec em̄ ꝺuo ſanctiſſima opa: iuxta legatōis apoſtolice mihi iniūcte officiū. totus āhelo ac feꝛueo queādmodū in rebus Bohemicis oliz me feꝛuere conſpexiſti. Vale.

Cilie comes imperatoꝛi reconciliatus eſt **Epiſtola ſecunda.**

Eneas ſiluiꝰ Salutē. p. ꝺicit Reuerēꝺiſſimo ī xp̄o patri ꝺn̄o Juliano Carꝺinali ſc̄ti Angeli apoſtolice ſeꝺis legato. Nō cogit me neceſſitas: ſ; amoꝛ ſcribē. Litteris ianqz v̄rīe quas ex buda ad me ꝺeſignaſtis ꝑ magnificuz Cancellariū ſatis factū eſt. Nihil em̄ ex me ille petebant niſi vt creationē cuiuſdam palatini comitis pꝛomouerē. Jn h̄ quiꝺ factū ſit: ⁊ qꝺ nō. ex Cācellario cognoſcetis. Ego illuꝺ adijcio: feciſſe mihi verba ſuper hac re Nicolaū caſtellanū cū hac trāſiuit: meqz id reſpōꝺiſſe qꝺ nūc ſecutū eſt. Hic pꝛīcipes ſunt fere omēs: cū opinionē aliquā induerūt: magna opus eſt arte vt ſententiā mutēt. Perſuaſuz ē regi inutilē eſſe hanc Comitū creationē. Nec omino erꝛat. Quis em̄ nō vituparet vſqz aꝺ mercatoꝛes ſoꝛdidaſqz artes: hoc ꝺecus egregiū ꝺeſcēꝺiſſe? Rex tamē ꝺū ꝓhibere vult quoꝺ fieri nō ꝺebet: iꝺ etiā vetat qꝺ fueꝛat faciendū. Seruādus eſt in oībus rebus modus. ⁊ quaz philoſophi ponūt mediocritas quedā tenenda. Seꝺ hoc magnis autoꝛibꝫ ꝑſuaderi ꝺebet. Mihi nō plus fidei eſt ꝙ̄ pecunie. Jdqz tolero pacienter: quādo et me maioꝛes eodē haberi modo tractariqz video. Sed ꝺe his finē facio: ne ꝺum loqui ꝓpono videar oblocutus. Nouitates quoqz vix vlle ſunt que ꝑ me ſcribi ꝺebeant. ſi qꝺ erat Cancellarius ꝓoccupauit. Vnū tamē qꝺ ille preterijt ex me notū habebitis. Comes em̄ Cilie qui ꝺiu et viēne et hic fuit: petita erꝛatoꝝ venia: gratiaz regis meruit. omninoqz in cōcoꝛdiam redijt. Nec aliquid regia maieſtas ex eo voluit: qꝺ nō ex integro repoꝛtauerit. Senioꝛ comes nūc in greciā venire ꝺebet regiqz ſe ꝓſternere et omnia Filij facta comprobare. Debebat rex citius illuc ꝓficici: ſ; plures eū occupatiōes ꝺe-

modus ſeruãdus

tinuere. Nunc ſcio (ſi vera ſunt que ipſius ab ore cadunt) iturum ipſuʒ ante ſeptendi
um: qꝛ reuerti euʒ viennam ad res bohemicas infra menſem oportet. De cathelanis
mutatis gallicisqʒ variatis nihil ſcribam. qꝛ ex alijs ꝯfluere ad vos noua ñ ambigo
Deus nobis vnionē ꝯcedat q̄liſcunqʒ ea fuerit tandē: qm̄ ſi a deo erit: mala eſſe nō po
terit. Ex ytalia miror nllāʒ inſignē ꝑ hos dies nouitatē miſſaʒ. Friſingēſis ep̄s qui
veſter amic⁹ nō vulgaris fuit. preť opinatū oīm vita exceſſit. Rex ſucceſſorē optat ger
manū eē dñi cancellarij. Res ⁊ ī capitulo et apd̾ Eugeniū ⁊ apd̾ cōciliū ꝑ diuerſos
ventilať. nec certū adhuc nec veriſiľe hēo quis dēat voto potiri. Ego deſiderijs meis
omībꝰ germano cācellarij marie faueo. Det de⁹ illi vt ſcd̾a ſint vniuerſa. Valete opti
me diuqʒ ꝯmendatum habete.

Imꝑator ꝑlatos ſuos reuocauit ex cōcilio baſilieñ. ꝓpter
fed⁹ eugenij pape cum rege arogonuʒ ⁊ duce mediolaneñ. **Epiſtola. iiij.**

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Reuerēdiſſimo in xp̄o pr̄i dño Juliano cardi
nali ſancti angeli. Nō op⁹ eſt Reuerēdiſſime pr̄ ⁊ dñe mi colēdiſſime: nrā
tis ī ꝑſentiarꝫ agē. qꝛ qd̾ alijs lr̄is eutruſco ſermone: ⁊ mihi iam ob lr̄ato
ſcriptis optauerā. diligēti opa ꝑ vr̄am reuerēdaʒ pr̄nitatē curatū eſt. ſicut et maieſta
ti regie ⁊ dño cācellario: Cum ꝑ vos: tū ꝑ ſereniſſimū dominum regē polonie ſcriptū
vidi. Solū aliq̄ ſcitu digna vr̄e reuerēdiſſime pr̄nitati mō referā. Scio nanqʒ ꝙ apd̾
vngaros nō queadmodū apd̾ vos ytalice nouitates ſciunť: ⁊ tn̄ naťale ēſt de pr̄ia vel
le ꝑcrebro ſentire. Nec em̄ aut alpes iulie. aut danubius ſic̄ arbitror amoreʒ pr̄ie ex
vr̄o pectore ademerūt: Sed puto idē ꝯtingere vr̄e reuerēdiſſime pr̄nitati qd̾ mihi. qꝛ
q̄nto lōgi⁹ a pr̄nis recedo laribꝰ: quātoqʒ diuti⁹ ſuauiſſimo auſonie celo priuor: tāto
magis deſidero naťale ſolū videre. ibiqʒ viuē et mori. Scribam igiť pauca de patria
nr̄a ⁊ magna et vera. ſi vera ſunt que magni viri ad ceſaris nr̄i deducūt noticiā. Pri
mum eſt Bononiā more ſuo q̄ ſuꝑ mercurio fundata eſt motū feciſſe. Franciſcūqʒ pi
ceninū ī viculis cōieciſſe. Antea q̄ʒ ſoror illi⁹ Janua et ſb̄ eodē aſtro ꝯſtructa: thomā
vulgoſiū ducē ſuū de tribunali in carcerē traxerat eiqʒ raphaelē ad vrnum ſuffecēat.
Sed hec paululū ātiqora ſunt. Credo recentiora cupitis noſſe: nec iſta deſunt. vbereʒ
ſꝑ materiā nouitatis hʒ ytalia. Eugeniū ſenis eē ñ ignoratis. Js cū rege arrogonū
et duce mediolani: ac Nicolao picinino. ⁊ cū tota factione illa fedus ꝑcuſſit. Cuius
rei vigore reuocaturus ē rex ſuos ex baſilieñ cōcilio prelatos. Ea lege vt in eugenia
na curia ſuis dignitatibꝰ potianť. q̄uis antea gallici miati fuerīt. vlteri⁹ ſe nō preſta
turos obediētiā eugenio: niſi is apto bello regē illū impeteret. Veneti q̄ʒ florentini:
Januenſes ⁊ bononiēſes: nouā in ter ſe ꝯfederationē fecerunt. Janqʒ florētinorꝫ ⁊ ve
netorꝫ copie bononiā ingreſſe ſunt. Nec ſpes ē illā poſſe ꝑ picininū recuꝑari: tame tſi
adhuc eius nomīe arx defendať. Marchio ferrarieñſis. qm̄ filiā regis arroganū de
ſpōſatā hʒ: armigeros venetorꝫ ꝑ ſuū territoriū trāſire ꝓhibuit. q̄ res eū ſuſpectū val
de reddit. Illi aūt nauigio rauēnaʒ applicuerīt atqʒ illinc ī emiliā ꝓfecti ſunt. bononi
amqʒ ingreſſi. Circa quā ſoli aloyſi⁹ de verme ⁊ dñs fauētie caſtra metebanť. Sed
fauētin⁹ iā ad ſua tutāda reuerſus ē: ne ſe abſente ꝑ florētinos q agros fauentios po
pulabanť: expugnari vrbs poſſet. Nicola⁹ picinin⁹ circa caſtenellā. ⁊ comes Franci
ſcus circa ſcēm ſeuerinuʒ caſtra tenēt: q̄ſi ſortiti ꝓuicias deuaſtādas. eaqʒ lex ſit vt
iſte vnā ille aliā exhauriat ꝓuinciā. Et ſic miſera funditus ytalia lacerať. que vnica
ſolum cauſa facit vt exiliū quod mihi ad tēpus delegeram breue: diutius protrahaʒ.
quoniam minus grauia ſunt aliquātulum que audiūtur ꝙ̄ que videntur mala. Hec
ſcripſi ne ſcriberē nihil veſtris humaniſſimis litteris ꝓuocatus. Non vt exinde men
tem veſtrā ꝑturbē. que in viro ſapiente getiſſima eſt: ſed vt mihi potius leuamē aucu
pari narrando poſſem. Valeat optime veſtra reuerenda paternitas meqʒ vt facit ſer
uorum ſuorum in numero ſemper habeat.

Litteras ſtudē ſuadet quia marie decorāt. **Epiſtola .iiij.**

Eneas ſilui⁹ poeta. Nepoti ſuo anthonio ſalutē. Retulit mihi nānes pſtu⁹: te dū puer adhuc fores miro lr̄aꝝ amoē fuiſſe incēſū poſtq̄ vo ex ephebis exceſſiſti: neiez eē. q tibi ampli⁹ vt ſtudeas queat pſuadē. q̄ res nō mira tñ mihi: ſed ſtupēda fuit. Ceteri em̄ puericiā ſil' et ſtulticiā deponunt: virilē togam ꝛ prudētiaꝫ induētes: Tu ꝫ ſapiēs puer: ſtult⁹ vir cupis videri. Et barbā q̄ſi vmbraculuꝫ ſtutis recipis. Doleo certe tui cā: nec qd de te facturꝝ ſit ſcio. Iubet cicero vt q̄libet ī adoleſcētia viaꝫ eligat et genus vite honeſtū q̄ vti debeat. Idem hercules factitauit. Nam cū p getez due ſibi mulieres ſup̄ humanā formā venuſte apparerēt. ꝛ altera ſibi voluptatē. laborē altea ꝓmitterꝫ: hāc ſecut⁹ē ſciēs ꝙ p⁹ laborē p̄miū certamis datur. Nec coronatꝛ (vt inqt apl's) niſi q legittime ētauerit. Tu vo vt audio: vagari vis ſp: nec aliqd gen⁹ vite ſaltē honeſtū āplecti ſtudes. Lras q̄s puer amaſti. iaꝫ vir odio hēs. pudet me tui cauſa. Neſcio em̄ qd eē poſſis abſqꝫ litteris: niſi aſinus bipes Quid em̄ hō ē abſqꝫ doctrīa: q̄ntūuis diues: q̄ntūuis potēs: Quid int̄ hoīez illrātū et marmoreā ſtatuam intereſt: Nō dux: ñ rex: nō impator alic⁹ precij ē litteraꝝ ignarus. Videm⁹ nr̄i ſeculi pncipes. qm̄ rudes ſunt. et nedū latinū. ß maternuꝫ q̄dāmodo ignorātes ſermonē: q̄nto deſpectui ſunt: quō negligūt: quō vitupant: ꝙ ſiqs eoꝝ obediētiam in ſubditis hēt. nō amor ß metus id facit. Qui (vt Cicero ait) Nō ē diuturnus mgr̄ officij. At vbi met⁹ abeſt: mox deſerunt. Interdū etiā neci dant. Quid ergo tu miſer ſtudia deſpicis lr̄aꝝ: q paup es: q niſi p magnam ſtutē euadere ī viꝝ claruꝫ nō potes. Quid facis obſecro: qd ſperas: Reris ne ſp iuuētutis florē tibi durare: an neſcis: q2 tanq̄ flos agri iuuentus ē: q mane nitet: veſpe vo areſcit. Nihil ē velocius tpe. nihil qd magis fugiat. volat ſemp irremeabile tps. Tu tibi pulcer videris. dum etas robuſta: dū iuuēt⁹ florida viret: Nō cogitas inſtaē ſenectutē: nō vides q2 dies q̄libet aliqd detrahit forme tue: Aliq̄ forſitan formoſa puella tuo capta nitore: te cepit: teqꝫ q̄ſi cathenis ligatū retinet. Tu eius delicias ſeq̄ris: beatūqꝫ te putas dū in amplexus venis illius. ß lōge deceptus es. Nam duꝫ formā iſti⁹ miraris formoſiorez deſeris adoleſcentē. Non em̄ lucifer aut heſperus tā pulcer eſt: ꝙ ſapiētia que ſtudijs acqritur litteraꝝ. vnde ꝛ dicē Plato ſolebat. ꝙ ſi videri e⁹ forma poſſet ī mirabiles ſui amores excitaret. Tu tñ hec oīa deſeruiſti (vt tu⁹ geitor dixit) vicit te (vt opior) impetus iuuentutis. Sed cogita mi anthoni: q2 nō ſemp iuuenes ſumus. Redi obſecro in viam et teipm̄ vēdica. Linque ineptias iuuētutis. ꝛ viꝝ te eſſe memēto. Omia hec pterīūt qbus modo letaris: etas: valitudo: forma: delicie: voluptates: Sola nos ſi ſemel recepta fuerit. vſqꝫ ad mortē ſapiētia comitat: et poſt mortē vitam aliā beatiſſimam prebet. Hanc igit̄ rogo mi anthoni: vt omibus rebus alijs poſt tergū poſitis adipiſci ſtudeas. qd tunc demuꝫ facies. ſi philoſophie dederis operam. et qd aſſidua lectione didiceris: in op⁹ deduxeris. Ad quā rem iam tēpus eſt vt te accigas: nec cū hodie poſſis bene viuere: cras dicas incipiam. Vale.

Agricultura lau datur. **Epiſtola .v.**

Eneas ſiluius Salutē plurimā dicit Iohāni Ptholomeo patruo ſuo. Elegiſti vt audio ſenectuti tue cōuenietiſſimā vitā. Ortulis quidē rigādis et rei ruſtice ſtudes. Res ē te digna. et ſenio tuo dulce ß ociuꝫ eſt: honeſtū negociū: modeſta voluptas. Iam nō armis aptus es: grauis galea eſſet: moleſta lorica: Intolerabileqꝫ ſcutum. Rurſus quoqꝫ in reꝝ ciuiliuꝫ verſari fluctibus. Carere ſomno: cibum nō ſumere in tempore: mortifera res eſt ſenibus. At ruſticatio vitam quietem: liberā: honeſtā et frugalitati cōuenientem prebet. Nec tu primus ex ſapientib⁹ viris. In hoc viuendi genus ex rebuſpublicis conuolaſti. Nulla voluptas maior fuit Oratio: ꝙ rure ſeſe recipere. quo cū veniſſet: vix illinc poterat Octauiani ceſaris: et totius mundi domini iuſſibus euocari. Cuꝫ vo in vrbe foret: miro deſiderio ruris aſſidue tenebat. hinc ad macenatem ſcribens: O rus inquit quando ego te aſpiciaꝫ.

Perlege epiſtolas ſenece: quid illic magis ꝙ agroꝝ cultus collaudatᷓ. Plantauit il-
le platanos ſua manu. piſcinas fodit: aquas deduxit: nullibi libẽtius ꝙ in agris erat
Quid in cathone maiore cicero ſcribit: q̄s vtilitates ex agricultᷓa ꝑcipi oñdit. ꝙ vber
rimos q̄ſtꝰ: quãtaꝫ illic voluptatẽ ꝯſiſtere: q̄ntã mentis q̄etem. q̄ntã curaꝝ remiſſionẽ
quãtaꝫ natalẽ oblectationẽ: Hoc genus vite ſolũ nature hoĩm vſuiq̄ꝫ ꝑcipue ẽ accõ-
modatũ: q̄ꝺ oĩa ad victũ cultũq̄ꝫ nr̄m ſpectãtia nobis ſuꝑpeditat. Sapis equidem
qui hãc vitã delegeris a tẽpeſtatibꝫ ciuilis inſanie remotiſſimã. hinc potes tãꝙ ex al
tiſſima ſpecula nos curialibꝫ negocijs implicitos q̄ſi naufragãtes deſpicẽ. hic potes ti
bi ſoli vacare: te colere. te frui. Dyoclecianꝰ cui orbis parebat. depoſitis impij faſti-
bus. in villa ſalone agriculture ſtudijs ſeſe ẽdidit. Feciſſet idẽ auguſtꝰ vt q̄daꝫ ſcribit.
niſi timuiſſet inſicias. Cirus pſaꝝ rex gloriari plĩmũ ſolebat: cũ veniẽtibꝫ ad ſe ortũ
oſtenderet ſuis manibꝫ ꝯſertũ ꝛ arbores in ordinẽ poſitas. Sed ne mortaliũ tm̄ exẽ-
pla ſeq̄mur. Deus ip̄e cũ hoĩem primo creaſſet: vbi nam illũ poſuit: niſi in ortis deli
ciarum. Et illũ cũ illinc expulit. q̄ nã obſecro niſi in agros miſit: Facis ḡ mi Johan-
nes q̄ꝺ te decet. quod et ego ſi potero aliq̄n faciam. Naꝫ degẽtem rure hominẽ cõmẽ-
do: Curã laudo reꝝ ruſticaꝝ ꝯſerendi plantãdiq̄ꝫ ſolertiã ꝓbo. Moneo tñ vt labor le
uis ſit: q̄ corpꝰ nõ atterat. ſed exercitio quodã corroboret. Ibi modeſte viues: integri-
tatem vite ſeruabis. Non ibi curioſitas ſuꝑuacua ꝛ anxia te tenebit ſolicitudo. vt q̄c
quid vbiq̄ꝫ geratᷓ ꝑnoſcas. nõ tibi ſomnũ adimẽ poterunt cure: inuidie: peſtilentia. et
edaci carebis liuore. Nulli fraudi locus erit. Nulli ſceleruꝫ officine patebit acceſſus
Sꝫ dulcis ſecuritas: q̄es trãquilla: ociũ frugi. vita officio plena vrbanis honoribus
atq̄ꝫ diuitijs omnibus ante ferenda te habebit. Sequere em̄ vt cepiſti. ꝛ agrum ſimul
et teipſum ita excultum redde: vt cum egredi e vita oporteat. ad ortos illos perueni-
as: quibus nec pluuia nocet nec eſtus. Vale.

Ortus

Conuerſationẽ ſuam notificat.

Epiſtola. vj.

Gaſpar nouarienſis. S. p. dicit Enee ſiluio poete ꝑceptori ſuo. Nihil lr̄is
meis ꝑterꝙ ſingularẽ q̄ndã dilectionẽ quã in te hẽo ſignificare ſtudeo. In
tellexiſti tñ ꝑfecto vt opinor iã dudũ me tibi illã hr̄e tametſi nllo effectu ĩ-
dicari. Sꝫ q̄d res mea atq̄ꝫ ꝯditio vſq̄ꝫ hãc in diẽ effici paſſa fuit. vt effectu ip̄o volũ-
tatem meã patefacerẽ. ſolũ h̄ mihi de te ꝑmiſſuꝫ fuit: vt ad te nũꝙ irem q̄n doctior abi
rẽ. Idcirco te accedẽ ſepiꝰ ſũmope conabar: ꝛ id mihi ope p̄ciũ fuit. tuoq̄ꝫ frui cõſilio
vſq̄ꝫ oblectatꝰ ſum ꝛ me (vt ita dixerim) te mgr̄o verſificarẽ puto. Nec q̄dẽ receſſum
tuũ vidẽ facile fuit. q̄ tã ꝛ ꝯſilio ꝛ re ip̄a ꝓderas. nẽpe vt p̄ſens mẽtis mee ſuauiũ eras
abſens triſticia ipiꝰ factꝰ es: atq̄ꝫ vt comici nr̄i v̀bis fruar. haud veꝝ ẽ q̄ꝺ vulgo dici
ſolet: diẽ adimẽ egritudinẽ hoĩm. Nã mihi quottidie ñ de filio vt ip̄e ait. ſed de te ma
giſtro et pr̄e integreſcit dolor. Vnũ tñ eſt q̄ꝺ mentẽ meã lenit. tui vicꝫ ſtatus augmen
tum: q̄ꝺ in cõmodo meo interdũ eq̄paro. ꝛ ip̄e mee mẽtis archano tibi ſtationẽ facio
mecũq̄ꝫ taliẽ mãducas et bibis. Et q̄m̄ de tuis v̀ſibꝫ q̄s indies ſuauiores facis: nullꝰ
ad me venit. Expedit me q̄ñq̄ꝫ q̄s feceris fingere ꝛ inde tanꝙ tuipſe eos feceris illis
gaudere. Nouiſſime aũt vnã (et ego illã eglogaꝫ voco) feci. In q̄ martinũ gallũ felci-
anũ ꝯſecretariũ tuũ tecũ altricantẽ merito q̄dẽ introduxi. Illũ q̄ꝑpe pꝰte in mgr̄m me
um decreuerã me hĩtuꝝ. illoq̄ꝫ pauculos dies potitꝰ ſuꝫ. h̄ cõfeſti cũ felice nr̄o ab hac
vrbe deceſſit. Stephanũ deinde auũculũ meũ altricatiõis nr̄e iudicẽ ſtatui. Et id du
as ob cãs factũ ẽ. Primũ eq̄dẽ vt nec ip̄e arbitraretᷓ memoriã eiꝰ apꝺ me ꝓrſus ꝑijſſe
ſiue vileꝫ effectã eẽ. Altera v̀o vt illos v̀ſiculos nõ tanꝙ a vobis: h̄ a diſcipulo v̀ro edi
tos ip̄e corrigeret. priuſꝙ in alienas ꝑtes diuulgantᷓ. Hẽs nũc oẽꝫ vſq̄ꝫ a ꝑncipio cãm
q̄re hec ꝯdita ſit egloga in hũc modũ. Vale vt opto ꝛ me ama vt ſoles: atq̄ꝫ age vt nõ
diu rñſum expectẽ. Si q̄d tibi q̄ꝺ rei mee cõuenire iudices euenerit: mei memĩeris q̄-
ſo: itidem et ceſaris medico coytalico nr̄o quem verbo meo ſaluere iubeas: veliꝫ: ſup
plico. Cupio quidẽ tecũ eſſe. Iterum vale.

Repreſalia diſſuadet. **Epiſtola. vij.**

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Johāni orlādo viro magnifico. Reddidit mi-
hi familiaris tuꝰ: tū ex te: tuꝫ ex petro Juliani lr̄as ī eum finē tēdētes. vt
apđ magnificū cācellariū rē tuaꝫ curarē. feci id libēter. Sed minīe opus
erat currēti equo calcar admouē. ſua etēi ſpōte tātū ipē cācellariꝰ inclinatꝰ erat: vt om-
nes apđ euꝫ p̄ces ſupflue viderēt et eſſent. Diligit em̄ te ſūmo corde. libentqꝫ ſe ī his
exercet que tuū reſpiciūt cōmodū. Itaqꝫ adhibita ē ī tuo negotio ſūma diligētia. Fa-
ctus eſt cū rege ⁊ cū cancellarijs de eo ſmo ꝓlixꝰ. Quid aūt inde hr̄i potuerit. ex lit-
teris cācellarij percipies. puto bonū ꝯſiliū eē qđ de plūbino dat ⁊ tu al's aperuiſti.
Nam ex illo recupares debitū tuū: ⁊ maieſtatis regie grāꝫ ad maiora nāſciſcereris:
quāꝙ putē regū ⁊ p̄cipū grās tibi iā eſſe faſtidio: q pꝰ martinuꝫ nll'in es niſi oneroſū
expertus dn̄m. Intelligo ex lr̄is tuis: te ad ius repſaliaꝝ velle recurrere. Jd ē incertū
et piculoſuꝫ remediū ml'tūqꝫ iniuſticie ſecū defert. cū hi ſepiſſime luāt penam q ſunt
expertes pc̄ti. Tū v̾o id incitamētū eſt belloꝝ. qm̄ q ledūt rurſus ſe vlciſci volūt. totqꝫ
vndiqꝫ repſalie fiūt donec aptū exardeſcit bellū. Tu tn̄ qd tibi ꝯueniat magis ſcis
Ego dicā ſic ad curionē ſcribit cicero. Aut te in meā ſentētiā ducā: aut certe teſtatuꝫ
apđ aīm tuū relinquā qđ ſenſeriꝫ: vt ſi qn̄ diſplicere tibi tuū ꝯſiliū cepit: poſſis meuꝫ
īmouerius cācellarij recordari. Atqꝫ de his ſatis. Reſpōdiſſeꝫ petro iuliani. niſi nū-
cius tuꝰ iteꝝ illū ad regē arragonū ex pte ducis mediolanēſis ſigficaſſet. Ubicūqꝫ tn̄
ſit. grās ſibi refero. p ſuis hūaniſſimis lr̄is. eiuſqꝫ filium tibi efficio ꝯmēdatum. Uale
optime mei memor.

Amicitiam ⁊ dilectiōeꝫ notificat ⁊ ſe excuſat ꝙ raro ſcripſit. **Epi. viij.**

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Nicolao amidano iuriſcōſulto. Si numerum
epl'aꝝ vltro citroqꝫ miſſaꝝ pēſamus. nihil ē qđ tibi debeaꝫ. Quippe cum
lr̄is vnis dumtaxat vſitati fuerimꝰ inuicē. Rurſus v̾o ſi v̾ba ꝯputemꝰ. te-
neor tibi ml'ta reſcribē ſic multa ſignificaſti. Accedit huc ꝙ amicitia n̄ eſt ꝯputatrix
bn̄ficioꝝ vt q̄ nō ad numeꝝ vel q̄litatē: ſ3 ad effectū retribuit. Scribā igit̄ ſiue obliga
tus ſiꝫ ſiue ſolutꝰ. Rn̄deboqꝫ tuis lr̄is ꝙ potero breuit̄ ⁊ ſuccicte: ne vl' tibi lecto: vel
mihi ſcribēti ſim moleſtꝰ. Cōgaudeo primū ꝙ domū ḡuiſſimi ⁊ oīm doctiſſimi iuriſcō
ſulti reuerēdiſſimi dn̄i cardial' panormitanēſis intraueris. ibiqꝫ ingrātuꝫ ſuſceperis
Nam id tibi admodū ꝓdēit. q ex illiꝰ vberātiſſimo ſciētiaꝝ fōte dietim potās doctior
euades ⁊ mihi vtil' eris grāꝫ quā in ſua. R. p. repi ꝯfirmans ꝯtinuāſqꝫ: Taceoqꝫ ꝙ
ſub eiꝰ vmbra ad magnas tibi digtates patebit acceſſus. Reliquū ē vt horter ad pſe-
uerātiā quā demū adipiſcēis: ſi ml'te patiētie te r̄dideris. qđ vnicū ē r̄mediū ꝯ īuidiā
valentiſſimā. Uterer maiori cohortatiōe ſi tua v̾tus mihi pſpecta nō eſſet. Sed noui
ꝙ ſis aduerſus q̄ſlibet fortune impetꝰ tuis dotib' et philoſophie inſtitutis armatus.
Q̄ v̾o ad archipſbitēatū electꝰ fuēis. id ita demū laudo ſi abſqꝫ deſertiōe nr̄aꝝ pciū
potes eo ꝑuenire. qđ niſi poſſis: meliꝰ eſt officio ꝙ fide carere. Arbitror te ſentire de
autoritate eccleſie. n̄ qđ ml'ti: ſ3 qđ boni doctiqꝫ ſentiūt. Jta mihi dū baſilee fui: de te
ꝯcepta opinio ē. ⁊ tū ꝓpter ml'tas v̾tutes: tū ꝓpt ꝯſortiū fidei: maxīe te dilexi. ita ꝙ nō
puto epātuꝫ: ne dicā pſbitēatū poſſe te nobis auferre. Placet tamē qđ ſcripſiſti te vi-
am inueiſſe p quā et fidē poſſis ⁊ dignitatē tenere. De tuo in me amore. nihil ē qđ te
ſcribere oporteat. Jllū em̄ n̄ ſolū vidi ocl'is: ſ3 palpaui ⁊ manib'. atqꝫ hinc factū ē vt
te germani diligā loco: qđ mihi ꝙ tibi ē longe faciliꝰ. Ego em̄ fr̄ib' careo: tu fulcitꝰ
es. Sed ſpero tuos meos fore. Nihil plus de amicitia dicā. ea em̄ n̄ verba ſ3 facta cu-
pit. Illđ eſt ī tuis lr̄is qđ ad me ſcriptū de glicerio magne voluptati fuit duꝫ amoris
pſeuerātiā exprimis mirāqꝫ fidē. Ea em̄ hmōi ſūt vt etiā ſi vera n̄ ſint: titilationē tam̄
q̄ndaꝫ p̄ ſe ferāt ⁊ pachos excitāt. Es tu qdē meo iudicio ſapiēs q tibi talia facile per
ſuades libentiuſqꝫ in bonā ꝙ ī malā interp̄taris partē. nam quid ꝓdeſt ſeipm̄ affli-
gere. Mea ſemp opinio fuit. his in reb' que ml'tū fellis parumqꝫ mellis habēt ſapiē-

Calcar

ſuadet q̄ ſociat

Exordium ſatis pulchrum

Amicicia

patientia remedium

amor

litere

BIBLIOTEKA TNP im. Zielińskich

tiſſimi hominis eſſe: quod dulce eſt excerpere: ⁊ quod malũ foret lippis oculis preteri
re. Atqꝫ idcirco nunq̃ queſitũ ire placuit qđ inuentũ moleſtiã afferret. Neqꝫ exor-
tatũ volo. vt ſerues hãc ꝯſuetudinẽ. placita dũtaxat queras. Acerba vo ꝑtermittas:
Quibus obuiare neqreꝫ ⁊ triſtari poſſeꝫ. De glicerio iſta quã tibi tueqꝫ fidei q̃i ani-
malã ⁊ corculũ meuꝫ cõmendatũ ſcio. Si qñ ſtephani aut frãciſci iuriſcõſultoꝝ ſce-
nas ingreſſa fuerit. finge te id neſcire ⁊ totũ mihi claude. Nametſi ſcio nihil ab igui-
ne illoꝝ eſſe tutũ: decipi tamẽ meipm̃ volo ⁊ ignorãtia potiꝰ delectabili q̃ ſciẽtia mole
ſta frui. Vltimũ ẽ qđ de nouitatibꝫ tetigiſti. Ille ⁊ ſi auditu grate fuerint. nõ tñ faci-
ent vt tibi gr̃as agã. qđ ẽ int̃ amicos abſonũ. Nihil enim amicꝰ amico facẽ põt quod
nõ ſit debitũ. atqꝫ idcirco expers gr̃e. Rogo tñ vt ſepe ſic facias. Tu nũc audi ex no
bis qd noui ſit. Ladiſlaus rex polonie q̃uis adoleſcẽs vngariã hẽt: magnũqꝫ cona-
tum belli aduerſus thurcos xp̃iani noĩs ꝑpetuos hoſtes fieri ꝓcurat inde fauorẽ ſua
rum ꝑciũ q̃rens. Nam cũ ſciat ſe regnũ iniuſte poſſidere. fauores hoĩm ſub colorẽ bo
noꝝ opeꝝ querit. Sortituſqꝫ ẽ hanc ad rem optimũ inſtrumẽtũ Cardinalẽ ſancti an
geli: viꝝ ⁊ fama ⁊ eloquẽtia potentem. qui ſub colore paſſagij ꝑtes ſuas tueri ſtudet.
Sed nõ ꝯſueuit h̃ homo fortunatꝰ eẽ in bellis: ſicut bohemia oñdit. Deus tñ opꝰ nõ
finẽ ſpectet ⁊ xp̃ianitati potiꝰ: q̃ cupiditati hoĩm. Reliq̃ ex ꝑegallo noſtro q̃re. Reue
rendiſſimo dño cõmuni me dedi ⁊ amicoꝝ qcqd hẽo meo nomĩe ſaluũ dicito. Tu vale
et amicicie noſtre tãto tenatior eſto quanto ſumus remotiores.

Excuſatoria cur nõ viſitauerit amicum.

Epiſtola. ix.

Eneas ſiluiꝰ poeta. Reuerẽdiſſimo in chriſto pr̃i dño Leonardo patauien
ſi epiſcopo. S. p. d. Qd me tuo conſpectui nõ ſepiꝰ offero. qꝫ tuas edes
nõ viſito: nec ſupbie nec negligẽtie mihi dẽs aſcribere: q̃ruꝫ alteraꝫ abho-
minor: alterã ſemꝑ fugi. Rurſus q̃ꝫ nec occupatiõibꝫ impedior meis: cui mltũ ẽ ocij.
Quid igit̃ eſt qđ me retrahit: dicam ſi ſcire vis. Nimiũ magni dñi locũ tenes: nõ cõ-
uenit mihi cũ tãta dignitate. Veniũt principes: comites: barones: milites. Illis pꝫ
ianua tua. Nil mea toga inter tot aureas veſtes momẽti hꝫ. Apud et me illis admiſ-
ſis ante oſtiũ ſtare ⁊ expectare. Et fateor iuſtuꝫ eſſe illos ꝑ̃ferri. Quid g̃ ſupeſt: nihil
ne tecũ cõmunicabo. Nõ ſic agã. ſꝫ qđ voce dicturus erã: ſcriptis exprimã. Audio ab
futurã eſſe idqꝫ breuit̃ p̃rnitateꝫ tuã reuerẽdã. Vnũ dũtaxat ex illa expeto. vt ſi quid
ſit in abſentia tua. eius qđ mea cura poſſit abſolui nec mihi nec meis laboribꝫ igno-
ſcas. ſꝫ vt mancipio tuo me vtaris. Hoc dicturꝰ erã cũ hodie ad te venireꝫ. Cunqꝫ in-
trantibꝫ alijs retrocederẽ. Sed nõ minꝰ ẽ ſcriptũ q̃ dictũ. Cũ illud fugiat ſꝫ maneat
Illud negari: ſꝫ ꝑpetuo poſſit ꝓbari. Suſcipe igit̃ cirographũ hoc: q̃i me erga te fidei
vadem. Et ſicuti ſcribo: ita de mea mẽte meoqꝫ aĩo ꝯfide. quia ⁊ ſum ⁊ eſſe volo ꝑpe-
tuo tuus. Vale.

Epiſtola. x.

Quales magiſtratus eſſe debeant.

Eneas ſiluiꝰ. S. p. d. dño Lupo đ portugal: legũ doctori fr̃i optĩo. Eximie
doctor ⁊ amice cariſſĩe. lr̃is tuis q̃s baſilee ſuſcepi. iaꝫ ãnꝰ ẽ. ñ potui tũc re
ſpõdere: qꝛ mox ceſarẽ ſuꝫ ſecutꝰ: ab eo in ſecretariũ receptꝰ. Poſtea ꝑ quẽ
ſcriberẽ nll'ſ affuit tabellariꝰ. Sꝫ reuertit̃ nũc ad dñꝫ ſuũ blaſiꝰ alfanſi i decretis bac
calariꝰ. q apđ regiã maieſtatem: infãtis petri ducis cornubie fuit orator. Is ſi valet
hãc meã ep̃laꝫ tibi reddet ſibi eñ cõmiſſa ẽ. Nõ tñ nũc tãgenda ſũt q̃ dudũ ſcripſiſti
Illa eñ oĩa immutata ſũt. Tñ volo ſcias: Me ſolide tua gaudia gaudẽ: magnamqꝫ
mihi leticiã attuliſſe nũciũ: q̃ te ꝑ̃ſidẽ oliſboñ ſignificaſti. Libuit eñ id mihi vehemẽ-
ter. Tũ qꝛ amico bñ cupio: tũ qꝛ in te viro ex oĩ parte ꝓbato q̃libet dignitas optime
ſedet. Scio nãqꝫ nõ te ꝓpter dignitatẽ: ſꝫ illã abs te illuſtrari. laudoqꝫ ex h̃ regij guber
natoris circũſpectionẽ. q bñficia ſua bñ locare ſcit. ⁊ ad rẽpublicã gubernãdaꝫ viros
aduocat ſapiẽtie ſtudioſos. Vtinaꝫ oĩbus principibꝫ idẽ animꝰ eſſet: qꝛ nõ ſic omnes

ignorãtie plene forent prouincie: nec ſũmi magiſtratus ꝓpter iuſticiã officialiũ detur parent. Sed õ h ſatis. Cõſilij baſilieñſis qs ſtatus ſit. iam te arbitror audiſſe. Rex arragonũ q more pricipũ nõ regnũ fidei. ſ fidẽ regno ſeruare vult: ꝑlatos ſuos ex baſilea iuſſit abire. In oĩbꝫ rebꝫ preclarus pꝛiceps: in hac mirabilis. Rurſus gallici: veneti ⁊ florẽtini: q põtificẽ ſuũ Eugeniũ q̃ſi deum venerãtur excluſo ex appulia renato rege. fidẽ aliã induerũt. Mira rex mutatio: q ante fauebãt cõcilio. iã impugnãt. Et q impugnabãt: modo fauent. Luſus iam eccleſia eſt. q̃lez de pila fieri videmus dum huc atqꝫ illuc impellit luſox ictibꝫ ꝑcuſſa. Sed aſpicit illa exalto deus: ⁊ q̃uis raro in terris expẽdere homĩes digna ſupplicia coget. nullũ tñ in ſupmo eiꝰ iudicio maluz impunitũ relinqt. Liber arbitriũ nobis dedit. viuere nos vt libet ſinit. laxas dimiſit mortalibꝫ habenas. rationẽ tñ rex oĩm dũ iudicabit orbẽ exacturus eſt. tumqꝫ videbunt pricipes an propter eos regna fuerũt inſtituta an ipſi ꝓpter regna. q ſuis omĩa ſeruire libidinibꝫ volũt. Spero tñ ĩ h eccleſie negocio ꝑ ceſarẽ noſtꝝ et electores imperij bonos terminos inueniri q ad vnionẽ ⁊ pacẽ eccleſiaſtici ordĩs totis viribꝫ operas nauãt. Et puto in ꝓximo nurembergenſi cõuẽtu. q ad feſtuz ſancti martini indictus ẽ. nouũ cõciliũ cõuocari nomĩariqꝫ locũ. deus faxit vt euẽtꝰ. bẽat res eccleſie ſalutares. Tu ſcis vbi terrax ſum ⁊ q̃ntũ poteſtatis in me habeas nõ ignoras: niſi me vſus ꝓ arbitrio fueris. nõ mãdatarij ſ mãdantis culpe aſcribẽdũ erit. Vale taz mei magis memor q̃ a me remotior. Ego ꝓ veteri familiaritate te colo obſeruoqꝫ.

De ſuperbia gallicorum.

Epiſtola. xj.

Eneas ſiluius poeta. S. p. d. Caſpari nouarieñſi adoleſcenti primario. Recipio libẽt ſꝑ tuas lr̃as. ⁊ qꝛ te amo: gaudeo q̃ indies limatior fias ⁊ doctior. Expurgationẽ quã de gallo feciſti ꝓno aĩo admitto: ⁊ vt ſcribis ita eſſe cõfido. Et q̃uis illũ tibi eſſe huãniorẽ vellẽ tue vtilitatis cã: letor tñ opinionẽ de illo meã apð te reprobatã fore. Cuiꝰ ſupbiã nõ idcirco admiror qꝛ pr̃mũ viciũ eſt. Mihi em̃ vt credas velim: nll'az eſſe gẽtẽ q̃ gallox ſuperet ambicionẽ. nr̃i ꝑterea inimici ſunt. nec vnq̃ noſtri ſanguinis hominẽ diligũt. Nam cuz ſint ipi pleni faſtu: videriqꝫ optimi velint potiꝰ q̃ eſſe: ytalos oderũt: maxie q ſe ꝑcellũt. Et qꝛ eos virtute nequnt imitari: inuidia ꝓſequũtur. Et qbus ipi potiſſimũ habũdãt vicijs ea geneĩ nr̃o aſcribunt. Sz de his ſatis: q̃ nõ ſcribo vt publices. Nam hec ſcribere (q̃uis vera ſũt) plenum diſcrimĩs ẽ nobis: q papã habemꝰ gallicũ. al's loqueremur liberiꝰ. Nũc iſta apð te ſepulta ſint. ſufficiatqꝫ tibi ſoli ſcripſiſſe. aut Stephano viro ⁊ optio ⁊ doctiſſimo tm̃ cui vt me cõmẽdes peto. Te aũt cõfidas mihi eſſe cariſſimũ. eamqꝫ meaz fore intentionem vt eo animo inter nos ſimus abſentes q̃ ꝑſentes fuimus: quod de te ſempꝛ ſperare de me ꝑſtare poſſum vt Ciceronis vtar verbis. Carmina hẽo nulla nunc edẽda: qꝛ orationi ſolite operam his diebus ꝑſtiti. Vale ⁊ me reuerẽdiſſimo dño Cardinali noſtro effice cõmendatum.

De cicilia an ſit duplex.

Epiſtola. xij.

Eneas ſiluius poeta. S. p. d. Alberto malecte papieñſi Comiti atqꝫ doctori Magnifice comes ac doctor eximie. Sereniſſimi regis Arrogonũ cuiꝰ ꝑclaras virtutes nõ ſolũ hoĩes ſ ipa facta loquũt. epl'am q̃ndam ceſari nr̃o N. Marchionis tabellarius reddidit. ſicut et tu mihi futuz ſignificaſti. In ea titulus ẽat q vtriuſqꝫ Sicilie mẽtionẽ efficiebat. quã rez ſatis ſuz demiratꝰ. Legi nãqꝫ ſatis m'ltas hiſtorias: Coſmographiam quoqꝫ ꝑſcrutatꝰ ſuz: nec vnq̃ ſiciliã reperi niſi vnã q̃ tũ ſicania tũ trinacria dicta eſt quã nõnll'i ex veteĩbꝫ ꝯiũctã oli ytalie tradunt fuiſſe: ſ ĩpulſu ꝯtinuo ſupi atqꝫ inferi maris diſiectã eſſe terrã q̃ regiũ plerorũqꝫ ꝯiũgebat morxqꝫ ſcille atqꝫ caribdis int̃ abrupta montiũ ⁊ immania antra locuz mõſtris fabuloſe datuz. At vero ea ytalie porcio que quõdã magna grecia dicebat: ſicilie no-

men habuerit.nec legi vnꝙ̃ nec audiui niſi nunc:qḋ mihi abſurdum videt̃: nec ſatis
mihi cãe p̃bꝫ ꝙ reges ſicilie q Neapoli tenuer̃t duo regna fecer̃t:alteꝝ vltra faꝝ:alte
rum citra.Naꝫ ħ regnũ apulie:illḋ ſicilie dicebat̃.ñ vtrũqꝫ ſicilie.Hoc quo ad litte
ras regis.Nũc ad tuas venio. Scribis te velle mihi rñdere duabꝫ epl̃is meis quas
diuerſis tẽporibꝫ ſuſcepiſti.Perlegi oĩa q̃ ſcribis.nihil inuenio ꝙ meis petitis reſpõ
deas.De rebꝫ nãqꝫ eccleſie q̃s tibi ꝯmẽdaui nullũ facis verbũ ħ oĩs ſermo tu⁹in mar
chiõis cã v̈ſat̃.Pl⁹amas vt vi̇̃do tuũ p̃ncipẽ ꝙ̃ putarẽ.Cũ ei ſua igredẽis negocia:ni
hil eſt qḋ ampli⁹ recorderis:vtinã ille ſciret tuã fidelitatẽ.Naꝫ cũ ſit in oẽs bon⁹:in
te optim⁹ eſſet.Suades mihi vt rem ſuã cordi habeã:ñ loq̃ris muto:ſuꝫ tui ſil̃is:nõ
min⁹ ꝙ̃ tu cupio Marchioni ꝯſultũ eſſe.Tũ ꝓpter ml̃tas eius virtutes qbꝫ nr̃m or
nat ſecl̃m.Tũ q2 eũ fauere ingeniis ⁊ ſcio ⁊ gaudeo.Curã meaꝫ ſtudiũ ⁊ ſolicitudinẽ
vniuerſam apud cãcellarium ⁊ apud regẽ adhibui. ſi cãm egiſſem meam.nec taꝫ ar
dens fuiſſeꝫ nec taꝫ facũdus.Cancellari⁹ non indiguit ſtimulo : ip̃e ſibi calcar erat.
Qḋ noui habitu ẽ:ħ eſt vt mille aurei q demire q̃t annis incenſũ petebant̃ in pãnos
aureos:vt argẽtea vaſa ꝯuertãt̃.ne ſordida videat̃ pecuniaꝝ preſtatio.Nihil plus ẽ
qḋ p̃cibus ſit ꝯceſſuꝫ:vos nũc ꝯſulite quod in reꝫ vr̃am ſit.Ego ñ tãti facerẽ qḋ muta
ri poteſt.Sꝫ mea deuotio.M. dño marchioni ſit nota ꝑcaꝝ ẽ ſi modo ⁊ ſua erga me
caritas extẽdat̃.Cupit eñ oĩs dilectio redamari.qḋ tũc in me fieri ſciã : cũ mihi ſcri
pſeris.Gaudẽs ſilui:q2 ex munificẽtia mei p2icipis pingue nact⁹ es bñficiũ. Vale et
iocis vt iocis vtere:ſeria vti ſunt recipe.Bñꝫ danielẽ ſi qñ ad te venit.aut ſi qñ ei ſcri
bis meis verbis ſaluum facito.

Epiſtola.xiii.

De ladiſlao rege.

ENeas ſilui⁹ poeta.S.p.d. Reuerẽdiſſimo in xp̃o pr̃i Dyoniſio archiepi
ſcopo ſtrigonienſi ſcte Romane eccie p̃ſbitero Cardiali.Res noua pr̃ co
lẽdiſſime et fortaſſe mira videbitur ꝙ ego tue pr̃ntati ſcribaꝫ:q nihil ha
beam tecũ negocii: quiqꝫ nec nomine nec corpe apḋ te ſum notus : Sed p⁹facio iſta
dũ me ꝯplacituꝝ tue reuerẽdiſſime pr̃nitati ñ ambigo.Nanqꝫ cũ ꝑtes sereniſſimi do
mini regis ladiſlai inter primarios teneas defendaſqꝫ:qs dubitat q̃tum tibi fore il
lius audire ſoſpitatẽ.quẽ toto conatu defendis?Ego qdem certus ſum.p.t.R.nihil i
terris magis deſiderare:ꝙ̃ pueꝝ illũ bñ optimeqꝫ valere.De q̃ re cũ dubia mens tua
ex viẽna receſſerit.ñ ẽ ab re meis lr̃is ſcribi.qḋ oculis vidi meis:vt ꝯfundãt̃ q paſſiõi
ꝯſultãtes ſue nõ rei verba ħ verbis rẽ aptare nitũtur.Scribã igit̃ tue dignatiõi: q̃ nu
per in ſtiria reſperi.Qḋ niſi veꝝ fuerit:ſubiicio me cuiuſuis iudicio.etiam inimici:
meqꝫ aſcribo pene quã falſi teſtes merẽtur.Janqꝫ rem ꝓſequor. Stirie fluui⁹ ẽ q ex
alpibus p̃cipitatus dranuꝫ influit amneꝫ:ac exinde ꝑ hyſtꝝ fert̃ in põtũ. quẽ murã
incole vocitant.Prope hanc ripã oppidũ iacet gentile noĩe Gretꝫ dictuꝫ.Hic ex me
dio cãpoꝝ equore ingens cumul⁹ ſurgit.p̃ruptis vndiqꝫ ſcopulis liber.Cui⁹cacumẽ
arx tenet:et nat̃a loci ⁊ opis humane p̃ſidio munita ad regiaꝫ q̃ꝫ faſtigiata magnifi
centiaꝫ.Hic ſpes auſtrie:vngarie deſideriũ et bohemoꝝ cura nutrit⁹ rex Ladiſlaus
puer.quẽ idibꝫ ſeptẽbris in aula regia coraꝫ Friderico ceſare patruele ſuo magna ba
ronum ſtipãte caterua ſuꝫ ꝯtẽplatus.Adhibe obſecro aures tibiqꝫ ⁊ pueꝝ et mores
deſcribã:nec ſine voluptate(vt opinor)q̃ referã audies.Annos nat⁹ tres erat puell⁹
ianqꝫ attigerat q̃rtũ.ħ etatẽ maturiorẽ:tũ ꝓceritas pueri:tũ intellect⁹ mẽtiebatur.
Tu eum aliquando in vlnis habuiſti.quando coronaꝫ regio imponens capiti.Nũc
dimittis domine ſeruum tuuꝫ dixiſti:quia viderunt oculi mei ſalutare tuũ.Sed alia
nunc pueri facies eſt.Aſpectus eius omnes qui aderant. incredibili voluptate reple
uit.Incedebat nãqꝫ per aulam tanꝙ̃ ſciret ſe regem eſſe:deberiqꝫ ſibi ab omnibus re
uerentiam : oculoſqꝫ nunc huc nunc illuc non ſine maieſtate quadam deflectens.
Candidulam manum porrigebat aſtantibus:tantaqꝫ lucebat in eo puero grauitas:
vt ſepe miorẽ grandeui reges p̃ ſe ferãt.Anteꝙ̃ patruelis adeſſet:nutricẽ percontat⁹
eſt ſepe vbi nam eſſet. At vt venientẽ didicit:in honorantis modũ ſuapte caput ſuum

inſlexit:et tanꝙ̄ ſciret ducalis dignitas quantum ab imꝑiali diſtaret. Aliter Sigiſ-
mundo duci:aliter ceſari ſe obuiam dedit. Dum hinc atqꝫ hinc in circulo interpellēt
(ethiopē forte vidit)moxqꝫ ī ceſaris fugiēs ſinū:heu ꝙ̄ inqͭ deformis. Demiratus ē
ceſar ꝯfugiētis ad ſe pueri ꝯfidētiā:ꝗ priori tꝑe nūꝙ̄ in eū dirigere lumīa voluiſſet.le-
tuſqꝫ:nouitatē circūſtantibꝫ exponebat. Tum magnific⁹ cācellari⁹ Caſpar. Ne mi-
rere inqͭ impator. Numē in puero ē.nec regi⁹ ſanguis diuini ſpūs tutela caret. Ma
trem hūit cū te antea ſpreuit. Nūc illa defuncta:ꝑter te hꝫ neīem. Ideoqꝫ tibi tanꝙ̄
patri alludit. Tu illi pr̄.tu mr̄.tu au⁹ es. In te illi ſpes:in te ſubſidiū:in te ſalus eſt
Scit h̄ puellus. Et qꝛ pupillus ē orphanuſqꝫ.auxiliū tuū implorat. Te ſibi pr̄on ū
petit:tutorē:aduocatū:ꝓtectorē. Ego deſertus ſuꝫ ait.huic poloni vngariā occupāt:
huic bohemi nouas res moliri ſtudēt. Etas mea ꝯtēnit. Et qꝛ annos nō hēo:nec ius
credor hr̄e. At ſi tu me ceſar iuueris: maxia hec duo regna mihi obediunt. Nec ꝑter
te maiorē regē ꝙ̄ ego ero Europa videbit. Si deſēis. Ex rege corōato ꝑuul⁹ fiā dux.
Ex qbꝫ r̄bꝫ:alteā domū nr̄aꝫ tollꝫ ī altū:alteā ī ꝓfūdā merget. Sꝫ obſecro vt curā mei
hēas ceſar vt fāilie nr̄e hōori cōſulas ⁊ tuā ſerues digtatē.ne ius meū alieni vſurpēt
meaqꝫ abutāt̄ etate. Hoc vult puer o ceſar:cū ad te veit. h̄ ille plāditie poſtulāt. Hoc
eſt qđ ad te ꝯfugit.nō ſine aliq̄ diuītatis inſtigatione Tu pueri:tu pupilli ⁊ orpha-
ni ⁊ ſanguinis tui miſerē. Mouer̄t ceſarē: tū pupilli blādimēta: tū Caſparis verba
At p⁹ morulā. Non deſeram inqͭ Caſpar ſanguinē meū:nec ſi romanū imꝑium:aut
auſtria qcqd poterit ꝑiclitari:iuſticiā pueri ſuſtinebo. Sicqꝫ locut⁹ patruelē brachijs
eleuās media frōte ſuauiat⁹ ē. Erat puer vltra ꝙ̄ dici poſſit formoſus:naſus aui ma
terni ⁊ frōtē ſuſceperat.ocul⁹ ex pr̄e mutuat⁹ fuerat pectus ⁊ hūeros ex vtroqꝫ.cetera
mr̄is erāt.ore ꝑuo malis ad gr̄am tumeſcētibꝫ ſucci plenus: ⁊ plus lactis hn̄s ꝙ̄ ſan
guinis. Capillis criſpis:⁊ in auri fulgorē nitētibꝫ. Riſu cū verecūdia mixto. Nihil
in puero emēda dignū. Si nudū ſolūqꝫ in nemore qs repiſſet:regiū gen⁹ in puero co-
gnouiſſet. Nec aut illi canis aut lupa defuiſſet nutrix : ſicut de Ciro referunt atqꝫ
Romulo. O ſi puerꝫ hūc viderēt vngari tui:qui tecū in fide māſerūt. O ſi eū tangē
aut audire poſſent:quos animos ſumerēt: quas acies ducerēt:que bella gererēt: q̄s
ederent hoſtiū ſtrages: Stupebam olim ego cū legerē macedonas cū illirienſibꝫ pre
liantes:quoniā prīa pugna ſuccubuiſſent. ſequēti die certamē inſtauraſſe.infantēqꝫ
ob cuius regnū certabāt ad bellū iacētem in cunis detuliſſe:quo viſo tātus ardor in-
uaſerit milites ꝙ hinc leones:hinc pecudes crediti fuerint ꝑliātes. Accēdit nāqꝫ vir
tutem ꝯmiſeratio pueri:qm̄ indigne priuari regno cernebāt. Verſi ergo in fugaꝫ illi-
rij victoriaꝫ hoſtibꝫ reddiderunt. Recognoſcētes priori certamine nō vires illis aut
animos:ſꝫ regis auſpicia defuiſſe. Que cum mihi prius fabuloſa viderent̄:ladiſlaus
puer auitis regnis ſpoliatus credibilia prebuit. Nam ſi ego alienigena ſub imperio
natus romano:cōmoueri viſcera ⁊ oēs mutari affectus ex aſpectu pueri ſenſi. Quid
inqnam facturi ſunt illi quibus hunc natura dominū tradidit : quos pater eius et
mater et auus rexere:qui eum inter ſe naſci viderūt:qui caput eius adhuc infans dy
ademate cinxerūt.qui iureiurando promiſerunt obedientiā. Nempe ſi verꝫ mea ſen
tentia fert.nō ſolū fideles preſentia pueri cōmoueret: ſed ipſos etiam qui fidē cuꝫ for
tuna mutarunt ad cōmiſerationem traheret:immo ⁊ ipos hoſtiū truces animos frā-
geret.nec telum eſſet tamaſperum cuius acies in puerum poſſet adeo generoſum:nec
vllius oratio tantum momēti haberet ī populos:quantum ſeipſuꝫ puer in medio ml̄
titudinis erigens:ſiue is eſſet quem admirabantur athene. ſiue quem vniuerſi ſeque
bantur quirites. Habet em̄ latentem quandam energiam regis facies. Nec vllus eſt
tamdurus:tamaſper:taꝫferus aut inanis:qui regibus indigna ferentibus non com
patiatur. Sed nunc precipue miſericordia creſcit:cuꝫ his qui patitur: ſuam calami
tatem effari per etateꝫ neſcit.at vbi flendū eſſet:riſu diffunditur.vbi ridendum:plan-
ctu:qualem cernimus ladiſlaum qui etſi maximaꝫ habeat plorandi materiaꝫ:ſepul-
to pr̄e:orbat⁹ ⁊ mr̄e.ac regnis nudat⁹.alacritatē tn̄ oñdit.equū aſcēdit ligneū:totaꝫ
qꝫ letabūd⁹ obeqtat aulaꝫ. O generoſum puerum.qs ē qui te ſpernit regem:quis eſt

qui tibi nolit ſubeſſe? Que illi nobilitas ſatis erit, cui tua minor videtur? Nemo eſt orbe toto. qui te generis claritate precellat. nemo par ē. inſ̄tūqʒ diſtet neceſſe eſt: q tibi ſcōs ponat. Fabulanť gallici troyanā ꝓſapiā. ſed illa iaʒ diu defecit. terqʒ pꝰ frācoꝝ in galliā trāſitū regiā ſtirpem gallici variarūt. Aiūt anglici brutū quēdam euerſo ilico ad ſe veniſſe vn̄ reges eoꝝ trahūt originē. qd nullꝰ hyſtoricoꝝ tradit preter anglicū quendā paꝝ eruditū. q volēs romano generi inſularē eq̄re ſanguinē: qd liuiꝰ atqʒ ſaluſtiꝰ graues autores de enea narrāt. finxit de bruto: quanq̄ et poſtea ſaxões britaniam magna vi inuadētes pulſis prioribus incolis: nouos cultores induxerunt: ac reges et linguā mutarit. At tecū Ladiſlae nihil oportet fingē: vtinā veritati ſatis faceret calamus: nr̄aqʒ poſſet orō fieri vero cōformis. Sed ſupat oēm ſermonē tua nobilitas. Nāqʒ vt preterea nobiliſſime auſtralis domꝰ originē. ad altū vſqʒ Julij ſāguinem repetēdā. genitorē tuuʒ romani: vngari atqʒ bohemi regē ſuū venerabantur Cuius opa totū in orbē vulgata ſunt ꝓ tutela fidei et augmēto nomīs xp̄iani geſta. Auus tuꝰ iſdem prefuit regnis: thurcos plīmos: plīmis prelijs laceſſiuit. Sirthas plurios domuit: oībus infidelibꝫ terrori fuit: Sciſſā eccīaʒ treſqʒ colētes pontifices in cōſtantienſi cōcilio traxit ad vnionē. Gallos anglicoſqʒ infenſiſſimos hoſtes compoſuit. Hiſpaniā pacauit. ytaliam ter intrauit coronāqʒ ceſareā ſuſcepit. Cuiꝰ fratres reges fuerūt. Pať illi karolus q̄rtus fuit. Et illi auus heinricꝰ ſeptimꝰ ceſarum q poſt theodoſiū regnauere. Cuʒ ſapiētiſſimꝰ. tū glorioſiſſimus. Sub q̄ germania ⁊ ytalia q̄i colūbe ſub aquila tremebūde tulerūt impiū. Cuiꝰ maiores longa ſerie romanam republicā gubernarūt: quā nūc et tuꝰ patruelis fridericꝰ adminiſtrat. O ſplēdidū genus pueri. O gloriam et laudē. vbi nā ſanguis illuſtrior. vbi nā ſeries tāte nobilitatis? Obſcuritatē q̄rūt q poſt tantā generoſitatē aliū petūt regē. Mira res. ſi tātū ſplendorē vngari ſugiūt: quē nec macedones nec babiloni nec romani cōtemnerēt. ſ̄ vltro ſibi regē depoſcerēt. Cuiꝰ egregia indoles p̄ſagiuʒ facit paternā in eo fortitudinem: auitam prudentiā et vtriuſqʒ liberalitatē renatā. Nec tantā de ſe ſpeʒ vt aſcanius enee. aut hector priamo. aut alexander philippo p̄buit. q̄ntuʒ in hac etate Ladiſlaus ſe viſentibus exhibet. Nūc ceſar ꝓpediē in auſtriā ſecū adducet vngarieqʒ vicinum p̄bebit. vt videri ab his poſſit q amant: et timeri ab his q odiūt. Faxit deus vita eius vt illi lōgior ſit. vt ⁊ neſtoris equet annos: ⁊ auguſti felicitatē ſupet. Hec habui q̄ de Ladiſlao nūc ſcriberē. q̄ cū ſcirē tibi iocūda: ſilē nolui. Tu ſi viſuʒ fuerit: ⁊ amicis ⁊ inimicis hec cōmunicare poteris. illis ad gaudiū: iſtis ad penā: q̄ꝝ tādē ocl̄os diuia pietas adapiat. vt ad cor reuerſi. dn̄ʒ ſuū agnoſcāt eiuſqʒ potiꝰ veniā q̄ vlciōeʒ expectent. Tu vale feliciť: bonoqʒ aīo puelli regis etatē tolera. q̄ virilem togā ſumēte: ⁊ tu ⁊ tui omēs plus inuenietis leticie q̄ ſpare fas fuerit. Ex Gretz.

Rep̄hendiť de mendatio. fingens ſe ſcripſiſſe. **Epiſtola. xiiij.**

ENeas ſiluius poeta Impialiſqʒ ſecretariꝰ. S. p. d. Fracīſco de roma aduocato cōſiſtoriali. Quereris mi frācīſce q̄ mihi pluries dederis litteras. et a me nullas ſuſcepis. Sed ſolet eē iſta negligētiū cautela: q̄ q̄tiēs nihil ſcribūt. toties ſe iactāt multū ſcripſiſſe. Ego tuas lr̄as recepi nullas: vide an me vel te decipias. Nō credo tuis litteris magis q̄ alijs clauſuʒ eſſe iter. Cetēoꝝ eīn̄ lr̄e ad me omēs deferūtur. ſ̄ mitte obſecro hanc querelā apud me. qui calleo has verſutias. Cum alijs hiſce vtere. ⁊ me ſi vis ſcribē ſcribe: ⁊ nunq̄ impune me viſitab. De re quā nūc poſtulas. hoc habe. me velle ⁊ cōmodo ⁊ honori tuo ſemp ꝯſulere. Sed cauſa nūc occurrit nulla pinguis. hec ꝓ quā nūc agiť mihil habet p̄ter onus. Ideo te q aliquid lucri queris: nolui facere grauatū. q̄n̄ materia ſe offert nō ero īmemor tui: q̄ꝛ te amo, et tibi cupio bene eſſe. Vale.

De filio ſuo. **Epiſtola. xv.**

ENeas ſiluiꝰ poeta Genitori ſuo Siluio ſalutē. Letēris an doleas: q̄ mihi ſobolē dn̄s dederit: incertū te ſcribis pater. At ego leticie cām video. doloris n̄ video. Quid eī dulciꝰ in hūanis eſt q̄ gignere ſibi ſiḿeʒ tanq̄ extēdere ſā-

guinem ⁊ habere quem poſt te relinquas? Quid in terris beatius. q̃ natos videre na
torum. Mibi equidem ingens voluptas eſt. q ſemē meum fetificauerit. quodq; anteq̃
moriar aliqd de me ſupſit. graſq; dño refero: q partū femīe figurauit ī marē. vt apd
te prēm meāq; matrē aliqs paru⁹ ludat eneas ⁊ ſolacia pſtet auis. q̄ debebat pr̄ im
pendē. At ſi tibi genitor gaudio fuit me⁹ ort⁹: cur fili⁹ meus mihi nō ſit leticie? An ne
te q̄z letificabit infātuli vult⁹: cū meā videbis in illo effigiē. Nūqd tibi iocūdū erit. cū
puulus pēdebit ex collo eneas? puerileſq; blādicias agitabit. Sed ais fortaſſe dolere
meū crimē: q ex pcto genueri filiū. Neſcio quā de me fixeris tibi opiniōez. Certe nec
lapideū nec ferreū genuiſti filiū: cū eſſes tu carne⁹. Scis q̄lis tu gall⁹ fueris. At nec
ego caſtrat⁹ ſuz: neq; ex frigidoꝝ numero. Nec ſuz ypocrita: vt videri bonus. q̃ eſſe
velim. Fateor ingenue meū erratū qr nec ſanctior ſuz dauid rege: nec ſalomone ſapiē
tior. Antiquū ⁊ vet⁹ ē h̄ delictū: nec ſcio qs h̄ careat? Late ptz hec peſtis (ſi peſtis eſt
naťalib⁹ vti) quāq̃ nō video: cur tātope dānari coit⁹ dēat? cū naťa q̄ nihil pperā opať
oīb⁹ ingenuerit aīantib⁹ hūc appetitū. vt genus cōtinuereť hūanū. Sz dicis vt arbi
tror. certos eē limites. inť q̄s h̄ liceat: nec ex̄ legittimos mr̄imonij faces pgredi debet
hic appetit⁹. Ita ē ſane: ⁊ ſepe inť ipa nuptiaꝝ clauſtra ſcel⁹ admittiť. Et bibēdi q̄z
comedēdi ⁊ loq̄ndi certi ſunt termini. h̄ qs ſeruat illos? qs tam iuſt⁹ vt ſepties in die n̄
cadat? loq̄ť ypocrita. ſeq; nulli⁹ culpe ſciū dicat. ego nullū meritū in me ſcio. ſolaq;
mihi diuīa pietas ſpē facit miſcďie q̄ nos labiles ſcit: ⁊ ad laſciuiā pcliues. Nec no
bis q ptz oīb⁹ fontē venie claudet. Sed de h̄ ſatis: Nūc qr ꝯiecturas petis: ne alienū
p meo nutrias. quō res ſe habuerit paucis exponā. Nōdū anni duo effluxerūt: ex eo tē
pore q̄ argetie gerebā oratoris mun⁹. Quīq̄geſima tūc currebat q̄ ante priaz ptēitaz
fluxit. Ibi cū ocioſus dieb⁹ eēz plib⁹: mulier ex britania veniēs diuerſoriū meū petēs
in vnis edib⁹ mecū fuit: n̄ inuenuſta. nec etate ꝯfecta. Hec qr ſermonē ytalicū egregie
norat. me verbis ſalutabat etruſcis. qđ illa ī regione tāto magis placuit: quāto rari
us erat. oblectat⁹ ſum facecijs femīe. c⁹ ī ore maxi⁹ lepor erat. Moxq; in mētē venit
cleopatre facūdia. q̄ n̄ ſolū anthoniū. h̄ iuliū q̄z ceſarē eloquētia ineſcauit. Necūq;:
qs rep̄hendet inquaz: ſi ego homūcio faciā qđ maxi viri n̄ ſunt aſpnati. Interdū mo
yſen inťdū areſtotilē: nōnūq̃ xpianos in exemplū ſumebā. Quid pla? vicit cupido in
calui: mulierē arſi: mľtiſq; blādimētis adorſus ſuz. Sed vt aſpis cātib⁹ vnda repel
liť freti. ſic verba mea hec cōtempſit: triduoq; ſuſpendit. Erat illi filiola ānoꝝ quīq;
quā milinth⁹ pater hoſpiti noſtro ꝯmēdauerat. verebaťq; mulier ne quid hoſpes p̄
ſētiret: filiāq; poſthac q̄i moris materni abdicaret. Inſtabat nox: ſequētiq; die muli
er receſſura erat: timeo ne abeat p̄da. Rogo ī noctē ne oſtio camere peſſulū obdet. di
co me ī tēpeſta nocte vētuꝝ. negat nec ſpē vllā facit. Inſto: ſemp idē rn̄ſuz eſt. Itur dor
mitū. Mecū ego. qd ſcio: an illa vt iuſſi fecerit. Recordor zime florētini. forſitā illi⁹
amicam hec imitabiť. Temptādū eſt inquā. Poſtq̃ ſilentiuz vndiq; ſentio. thalamū
mulieris accedo. Clauſū oſtiū ē. h̄ nō obfirmatū. apio. ingredior. muliere potior. hic
natus eſt filius. Mulier elizabet vocatur. Ex idib⁹ februarij vſq; ad alias idus no
uembris: mēſes currūt q partui danť. Hec mihi dixerat mľr dū baſilee poſtea erat.
Ego q̃uis ipam nō pecunia vlla h̄ maximis emiſſem p̄cib⁹ (vt ē ars femiaꝝ) credebā
hec auri corrodēdi cā dici. nec v̄bis p̄bui fidē. Nc̄ qr eā h̄ aſſerē. qn̄ nihil ſpare a me pt̄
qn̄ nomē ꝯueīt tp̄ſq;. pueꝝ meū puto: teq; mi pater rogo vt nepotē ſuſcipias. aleſq;
donec grandiuſculus factus ad me valeat proficiſci: meiſq; imbui diſciplinis. nec pu
ta feminam diuitem mentiri velle in filio. Nunc alia proſequar. Scribis te ſenio cuz
matre confectum. hoc mi pater tibi ſibiq; iocūdum eſſe debet: q eos annos attigiſti.
quos optabas iuuenis. ianq; libere et expedite potes deo ſeruire omnibus ſpoliatus
paſſionibus que mentes iuuenum a deo alienant. Nec mihi dixeris: omnia fert etas
aīmq;: vt ex hoc aīm perire putes q diuinus eſt atq; īmortalis. ſed voluit poeta ſigni
ficare etatis curſu vigorē illū animi tepeſcē: q ē ī iuueīb⁹ ardēs. h̄ ille magis ad vicia
q̃ ad v̄tutes iclīat. In ſeīb⁹ purgat⁹ ē aī⁹: nihil p̄t hōeſtū cupiēs: q̄lez tibi et mr̄i mee

ſpero eſſe ꝙuis illa nunꝙ mundanis deſiderijs inheſerit: ſed heroyca quadaꝫ virtute
ſolum deo ſeruire beatuꝫ duxerit. hoc fit vt ſenio vr̃o minus triſter. Si em̃ iuuenes
eſſetis: timerẽ de vobis magis. Quod de filijs ſororis lãdomie ſcribis: certũ eſt apđ
me gratũqꝫ. tuũ eſt curare vt lr̃is diſcãt: que ſole hoĩes extollũt ſuper alios. Ego cuꝫ
ſtatum meũ firmiorẽ videro. alteꝝ mihi aſciſcaꝫ. Jacobus ptholomeus frat̃ ſi ad me
ſcripſerit reſpõſo nõ carebit. ꝓuocari litteris nõ expectet. totiens em̃ neceſſario ſcri-
bo: vt nihil ad libitũ vacꝫ. lectura eius ordinaria ſolarioqꝫ letat⁹ ſũ: famãqꝫ ſuã indi
es creſcere cũ leticia percipio. Bartholomeo cum p̃ſentibus litteras do. nec eius ob-
liuiſcor vnꝙ ꝓ ſuis erga te matremqꝫ meritis. Et qꝛ catherinaꝫ matris mee ſororeꝫ
cõiugem ſuã vnice amat: matrẽqꝫ tibi cõmẽdo tueqꝫ fidei: deumqꝫ rogo vt patriã pe-
tens ſuperſtites omnes inueniã: Conuentum nanqꝫ cũ leticia celebrabimus. Et quo
niam id qđ reſtat viuamus ſpaciuꝫ ex tuo tranſigemus arbitrio. nec mihi in te vlla
erit cõtrouerſia. Johannẽ et landoniã vxorẽ iube ex me ſaluas eſſe. Filiolum ſuſcipe
et quicquid egeris mihi reſcribe. Uale.

Pena paciẽt̃ ferẽda eſt pro culpa Epiſtola. xvj.

Eneas ſiluius poeta Caſpari de fara adoleſcẽtuli primario ſalutem dicit.
Oblectant me ſemꝑ littere tue quas et familiariter et ornate ſcribis. He
vo nouiſſime cum ornatu facecias quoqꝫ attulerunt atqꝫ idcirco magis
placuere. Unũ tamẽ in illis ſum demiratus quod triduanũ ieiuniũ: idqꝫ interpella-
tum tantopere exhorrueris. nec ꝑfecto aliam cauſaꝫ interp̃tari poſſum niſi cardinalis
nimiã facilitatẽ: q tibi Jacoboqꝫ nimis indulget. voſqꝫ muſcipulaꝝ ex more ꝙtoma
gis demulcimini tãto alti⁹ caudã eleuatis. loquor tecũ libere. qꝛ tute vis: duꝫ me ma
giſtrum vocitas: q̃ nomine oneratũ me ſentio. Sed loquamur obſecro libere. recipia
mus ſtaterã delictũqꝫ cũ pena trucinantes. An cardinalis magis: an tu erraueris vi
deamus. Ducit̃ mulier clanculũ in edes vt amatori coniaceat iacobo. Nequit exire
vt introiuit. occulte pandit̃ tibi ſcelus. Tu cauſaꝫ amici ſuſcipiẽs emittẽdi mulierc
lam ſtudio vacas remqꝫ ꝑficis. Cardialeꝫ celas. Scio te illius eſſe prudẽtie ne te ꝯſu-
lente adduci potuerit mulier. Idqꝫ em̃ g̃ue delictũ erat et ꝓditio quedã in dñm cui⁹
honori mł̃tũ poterat detrahi. poſt ſcel⁹ ꝯmiſſuꝫ: amico ꝯſulẽ ñ fuit erroris: niſi pl⁹ dño
ꝙ amico debuiſſes. Amicicia em̃ nullius iuri derogat. nec aliquod admittit turpe. ħ
dic te omino decuiſſe amici delictũ tegere. Sit ita: nẽpe vt tibi honor amici ſic cardi-
nali proprius cure eſſe debet. Tu cardiali Jacobũ p̃tuliſti. cur nõ te cardial' ſibi p⁹-
ponat: ſeqꝫ p̃ponat tibi? Tu ei⁹ ſeruitor es. eius panẽ comedis vinũqꝫ bibis. Cur ſi
peccas ĩ eũ ñ puniaris? Sed ais penã duriorẽ ⁊ iudicẽ aſpeꝝ eſſe. Uide ꝙ inique agis
ꝙqꝫ ſiniſtre cardialẽ incuſas. Sciuit pc̃m eueſtigio cardialis. nõ tñ ſtatiꝫ cognoſcẽ
cauſamqꝫ punire voluit. Cur ħ? nẽpe nedũ ira ferueret: ratiõis tramitẽ iudicãdo p̃-
teriret. Quid hoc? nũqd ſororiũ ẽ illi platonis facto: q aduerſus deditũ vẽtri ſeruum
ira partitus vocato ſororis filio ſpẽſippo. abi inqt hũc verberato. nã ego nimia exagi
tor ira. Architas tarẽtin⁹ ſũm⁹ phus: ex bello rediẽs: cũ agꝝ incultũ ſqualẽtẽqꝫ offẽ
diſſꝫ. accito illi⁹ villico: niſi irat⁹ forẽ lugeres ait. tiebat qppe vir ſapiens ne ira animũ
a cognitiõe vera reuocaret: vlcionẽqꝫ differẽdã in tp̃s duxit. Idẽ cardialis factitauit
q cõꝑto ſcelẽ noluit p̃us ad punitiõem ꝓcedẽ ꝙ ira triduo ſedaret̃. viꝝ certe quẽ pri-
ſca etas int̃ phos numẽaſſet vidimus. modũqꝫ ꝓcedẽdi ad iudiciũ. Sentẽtiã nũc vi
deam⁹: qđ duꝝ: qd aſpeꝝ: qd acerbũ ħ mãdauit? Alii⁹ familiares ſuos hmõi ꝑpetrã
tes: aut domo expuliſſet: aut v̾gis cedi mãdaſſꝫ: Cardialis ſc̃ti euſtachij ſepe ob mino
res reatus cõpedes dedit. At ħ vir mãſuetus: q iuuẽtutis vicia nouit: ⁊ ꝙ difficile ſit
aculeos carnis ꝯprimẽ ñ ignorat: nihil hoꝝ. At tibi caſpar triduanũ ieiuniũ indixit.
Tu ħ g̃ue ⁊ inſupportabile iugũ reris. Nẽpe ſi ita ꝑgis caſpar. ſuadeo ne curias ſeq
ris. Nã ſi ħ tãmite impiũ ferre ñ potes: nll'm poteris ferre. Nõ ſũt (mihi crede) duri
ora caſtra ꝙ curie p̃cipũ: vbi inuidie. ſimltãtes: detractiões: odia: inimicitie: ꝯtume
lie: iiurie: pene infinite. Que res nullo mõ ꝙ ꝑ patiẽtiã vici poſſũt. He res in curijs

principum eccleſiaſticoꝝ prelatoꝝ tanto minores ſunt: quanto q in illis verſant̃ ſũt doctiores. ingeniaq̃ ſua nõ in bonũ ſed ĩ malũ plerũq̃ vertũt: q̄ ſi tu ieiunare nõ potes. nec illa ſufferre potes. Ego te ſcio tñ viꝝ robuſtũ eẽ: q ꝛ iediã ꝛ ſiti tolleãre q̃as Sʒ nihil apd̃ te difficili⁹ ẽ q̃ aiʒ domare. Naʒ cũ ſis iuuenis facis vt iuuenis: c⁹ ꝓpriũ ẽ ſp̱ velle vicere. At iuuenes nõ p̄nt ꝑuenire q̃ volũt: niſi iuuenes eẽ deſinant. ſeq̃ aliqñ vinci paciant̃. Ideo ꝛ ego tibi ſuadeo mi Caſpar vt aĩm flectas tuũ: tibiq̃ tuip̄e dñeris. ꝛ alios aliqñ dñari ſinas: maxime viros p̄ſtantes: q̃lis ẽ Cardĩalis ꝛ auũculus tu⁹. nec velis oĩa ex tuo capite facẽ. ſ ex alioꝝ ſenſu aliqñ viuas. Nos eñ maxie qñ iuuenes ſumus paꝝ nobis videm⁹. nihilq̃ ẽ tuti⁹ q̃ ex iudicio amãtis viuere. nec tu mihi famẽ tuã allegas: q ſi h̄ ꝑſeueraberis agẽ: te dicã viꝝ nõ eẽ. q ex vino paneq̃ neq̃as triduo viuere. Ego ea q̃ tu nũc etate es. dieb̄ duodecim ex pane aquaq̃ viri. ꝛ diuci⁹ vixiſſeʒ niſi voti fuiſſet finis. Nec de⁹ ille opifex reꝝ noſtriq̃ ſator ꝛ alitor: aliud abinitio nobis alimẽti p̄buit. q̃ glandes ꝛ aquaʒ: qd̄ ſi nr̃a poſtmodũ luxuria alia inuenit cibaria. nõ tñ nature bonitas p̄teriit. qn adhuc illis poſſim⁹ viuere cibis q noſtros aluerũt ꝑentes. Tibi illud plus oblatũ ẽ qd̄ ante vineã noe nõ erat. ideo rogo vt querelã pones teq̃ cardinalis ſubiicias ſentẽtie: quã tanto iuſtiorẽ fatearis: quanto durior tibi eſt viſa. de aliis q̃ ſcribis al's agemus. Tabellari⁹ fugiens ſcribere pl'a nõ ſinit. Cardĩali me recõmenda. ꝛ Jacobũ ſaluũ dicito. Uale.

stomachũ domare difficile

esca hominis

Epiſto. xvii.

Hortat̃ amicũ vt pro ſe poſſeſſioneʒ beneficii accipiat.

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Johãni Anach canonico tridẽtino ꝛ ꝯfr̃i ſuo. Q tibi nõ ſcribo ſepi⁹. cã ẽ tua ĩ reb̄ meis diligẽtia. Ita eñ res meas curas vt nihil ſit op⁹ ſcribere. niſi velim gr̃as tibi agẽ: q̃ ꝓ factis nõ ẽ digna recõpenſatio. Nec nũc aliq̄d ſcriberẽ: niſi nou⁹ caſus ſubmerſiſſet: q tuo indiget auxilio. Credo te ſcire plebẽ ſarãtane vallis. ꝑ dñm decanũ nr̃m meo noĩe acceptatam eſſe. In ei⁹ pociũda poſſeſſione vis ſit. nec abſq̃ timore ſum: q̄ aliu s illic ſe intruſerit Tu ꝓcuratoris mei officiũ geris ꝑſon⁹ me⁹ es: aduocatus: ꝓtector: ſicut in p̄benda feciſti. ita ĩ eccia facias rogo. Pater me⁹ dñs frãciſc⁹ te admonebit. ſi q̃ in re opus ſit adminiculo tuo: illi obſecro auſculta: ꝛ in oĩ meo negocio ip̄m q̃i me audi q nõ ſoluʒ in reb̄ meis: ſ ĩ corꝑe ꝛ aĩa ius hʒ. Ego q2 nihil ꝓ te poſſuʒ: nihil facio. anim⁹ adeſſet ſi facultas p̄beret̃. Tu ſi ſcis emolimẽto aliq̃ honori: voluptati: beneplacito tibi me eſſe poſſe iniuriam feceris amico ni cõmonueris. Uale.

Epiſtola. xviii.

Exhortatoria ad vnionẽ eccleſie.

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. d. dño Ade de muli anglico ap̄lice ſedis ꝓthonotario pr̃i ꝛ amico optimo. Quo in ſtatu ſit reſpublica xp̄ianoꝝ vides. lacerata eccl'eſia ẽ: nec ĩ ꝑp̄lo nec ĩ clero pax ẽ. dolet ſuꝑ his inuictiſſim⁹ Imperator nr̃: ꝛ vt aduocatũ decet eccie opaʒ nouare cepit vt ſubortũ ſciſma poſſit eradicari. Ad h̄ null⁹ aptior videtur mod⁹ q̃ generale cogi cõciliũ. hũc ip̄e ãplexus ẽ. ꝛ ſuꝑ eo cetẽis regib̄ ac p̄cipib̄ ſcribit. Int̃ alios do p̄cipuã ſp̄ẽ hʒ ĩ ſereniſſimo p̄cipe dño tuo meoq̃ rege anglie ꝛ francie. eũq̃ rogat vt ſecũ ad vniẽdaʒ eccleſiã velit cõcurrere ſicut ex l'ris ad eũ miſſis ꝑſpicies. qd̄ iõ ad te ſcribo. vt cũ ſis vir bon⁹ et p̄lat⁹ optim⁹ adiuuare dñi nr̃i imꝑatoris ꝓpoſitũ velis ꝛ pacẽ eccleſie ꝓmouẽ. ad quã rẽ hortarer te pl'ib̄ v̄bis: niſi zelus tu⁹ ad ꝯmune bonũ eſſet mihi ꝑſpectus. Scio nãq̃ volũtatẽ optimã tibi nequaq̃ deeſſe. Sʒ nec p̄tas abeſt. Intelligo eñ ex oĩb̄ q ad nos veniunt ex anglia teq̃ noſcũt: p̄mũ te viꝝ eẽ aut p̄io ꝓximũ ex his q regie ſerenitati ſunt cari. qd̄ tũ ꝓp̄t ꝑuatã q̃ tibi afficior amicitiã: tũ ꝓp̄t ꝯmũeʒ vtilitatẽ tũ mihi placet q̃ tu is neceſſariis dʒ placere. Mi me nãq̃ dubito qn eo loco ſublimat⁹ ſcẽ m̄ri eccie m'tũ ꝓſis. ꝛ nũc p̄ſerti cũ via apta eſt. ad ꝯciliũ ꝓ pace xp̄iani ꝑp̄l'i celebrãdũ. Qd̄ ſi apud maieſtatẽ regiã ſicut ſpero ꝓmoueris. ſummã laudẽ ꝯſeq̃ris: nec pl'a. In h̄ tãtũ hortor vt ea pares mediteris. Cogites que eẽ in eo p̄lato dñt q ſcit afflictã ecciaʒ ꝛ oppreſſaʒ miſeriis tp̄ib̄ nr̄is ac ꝑditis hominum morib̄. ꝛ cupit vt in p̄ſtinaʒ dignitatem ꝛ

hortari

libertatem vendicari poſſit. Ego apud ceſarez noſtrum ſecretarij locum teneo: quod tibi ideo ſignificatū facio. vt ſi quid ſit qđ me velis. Enea tuo ꝯfidenter vtere: q cū etiam plus ꝯtenderim ꝙ poſſim: minꝰ tñ faciã ꝙ debeã. Qđ te ſingulari numero ꝯpellarim. ſcio tibi nõ eē moleſtū q ⁊ ytalioꝝ more ⁊ oīm veteꝝ ñ ignoras cõſuetudinē. Uale. ⁊ nullatenus id omitte vt ꝑ latorē pñtiū de regia intētione mihi nõ reſcribas.

¶ Accuſat locoꝝ mutationē ⁊ amicitie officiū aperit. Epiſtola .xix.

Eneas ſiluiꝰ poeta Imperialiſq; ſecretariꝰ. S. p. d. viro optīo ⁊ fratri ſuo amãtiſſimo Richardo de valentia ſcriptori aplīco. Ex plurimis lr̄is q̃s ad te mitto vne ſaltem ita felices erūt vt te cõueniãt. Nã quid eſt mi Richarde vt cū Mediolani te q̃ro. Baſilee ſis. Cū rurſus te baſilee peto: mediolanum abiſti. Credo more hoīm te agere. q ea q̃ aſſunt. nihili curant. que abſunt: maxie: et nullibi minus eſſe volūt ꝙ vbi ſunt. Ytaliã habēs. germaniã cupis. In germania do ytaliã optas. Et ſic fit vt ⁊ tu nunꝙ q̄ſcas et ego te meis lr̄is reperiri nullibi poſſim. Sz faciet forſitã deꝰ tui nūc copiã. qñ aliena negocia tue cure ꝯmiſſa: mediolani te tenent. Id ſperans hãc epiſtolã dño laurētio de Rocella vtriuſq; noſtꝝ amãtiſſimo: tibi obſignatã ꝯmiſi. duas ob cãs. alterã vt ſcias nõ eē me tui oblitū. cꝰ memoria mihi ſꝑ ē iocūdiſſima. Alterã vt ĩ re mea ꝑpoſiture p̄onū te facerē. Res ē tibi nota: ideo illã nõ repeto. Scribit ꝓ me regia maieſtas nexuoſeq; rogat vt mihi eccīa reſtituat̄. neſcio q̃ntū ꝓderūt regie p̄ces. illud aūt ſcio: niſi adiute fuerint nihil agerēt. Littere ſemel tm̄ loquūtur. aliqñ etiã nūꝙ. maxie in ducali curia vbi epiſtole vndicūq; veniãt ꝑ ſecretarios aperiunt̄: etſi libet ill̄. duci oñdūtur. ſin vero. aut cloacas incidunt: aut tabernas aromatū piper aut crocū ꝯtenture. Ideo mihi opus ē auxilio tuo vt litteras iuues. quoꝝ copiã tibi oñdet dñs laurētiꝰ. Noti ſunt tibi vniuerſi et amici ⁊ inimici mei. Illis vtere: his reſiſte. Et fac vt tui laboris ſentiã fructū. Niſi ſcirē quantuz me ames: efficatiꝰ ſcriberē: Sz nolo videri amicitie nr̄e diffidē. quã tãti facio vt te mihi horreſtē ⁊ me tibi piladen arbitrer eē: nec cipionis aut lelij aut ſiculoꝝ amicoꝝ q̃s alij pictagoricos vocãt nr̄e beniuolētie ꝑferã amicitias. Satis ē tibi noſſe qđ veli. In calce epiſtole illđ ſubiūgendū ē. vt alteꝝ te philippū meū. meis v̄bis ſaluū dicas. Et nouariēñ antiſtiti ꝯmuni dño me cõmendes ⁊ cãm meã: ſtudiū meū ĩ tuis obſequijs offerre ius nr̄e amicitie non fert: qꝛ nec oblationes nec p̄ces amicitie cancellas ingrediunt̄: qb; in reb; vtilitati poſſim tibi eſſe. Si ſcis et me nõ dtēis tua ē culpa ⁊ meum eſſet deteſtabile viciū niſi morē tue volūtati gererē mihi note. Uale.

¶ Que ſit homini patria et petit promotionis auxiliū. Epiſtola .xx.

Eneas ſiluiꝰ pocta. S. p. d. dño Hieronio ꝯciui ſuo ⁊ amico p̄caro. Antique ſūt apđ me Hieronime amãtiſſime lr̄e tue qb; hactenꝰ ñ rñdi. Nã iturum te ĩ apuliã ſenſi. Nūc qꝛ potes iam rediſſe. hec pauca ex me habe. nihil dubito mi hieronime te fortunã omēz meã ⁊ honores ſi q̃s hēo ſꝑ oblectare. Scio eĩ qꝛ me amas. ⁊ amãtis ē amati ꝓſpitatē dicē ſuã. Itidem ego erga te facio q̄cqđ boni de te audio (ſepe aūt audio) mirūimmodū me letificat qđ hortaris ſtudio lr̄aꝝ vt ſeduliꝰ incūbã: facio q̃ad poſſū: dū ociū ꝑmittit. Sz diſtrahūt me. tū occupatões mł̄te. tū cure diuerſe: qđ ſupeſt totū lr̄is dedo: ne poete titulum inanit̄ videar ſuſcepiſſe. De p̄ria qđ ais memorie teneo. ß mihi crede: oē ſolū forti p̄ria ē. Ego q̄dē malo ex̄ patriã bñ dicē ꝙ ĩ p̄ria male. nec nos in t̄ra. ß ĩ celo p̄riaz optet ingrē: Socrates cū aliqñ interrogatꝰ fuiſſet. qđ ⁊ vñ eſſet. Mūdanū ſe dixit. Nos ſi meliꝰ rñdere velimꝰ celeſtes nos dicemꝰ eē. qꝛ illic originē ducimꝰ: ⁊ illuc ſi bñ vixēimꝰ reuertemur. Sz nimiū v̄ba extendo. Unū reſtat qđ ex te volo. Cauſa mee ꝑpoſiture tibi notiſſima ē. in illa ſcribit ꝓ me regia maieſtas. Solicitator erit laurētiꝰ de rotella. quē optīe noſti. Ei p̄cor vt aſſis etſi forte idē ꝑpeditus fuerit rem totaz in te ſuſcipias: ⁊ ad calcez deducas. Pauca amico ſufficiūt: ſat eſt te noſſe deſideriū meū. Uale.

Regem arogonū laudat **Epiſtola.xxi**

Eneas ſiluius poeta Imperialiſqꝫ ſecretariꝰ dn̄o Johāni campiſio philoſopho pſtanti. S.p.d. Reddiderūt me certū lr̄e tue: iam te ſenas tutū ⁊ ſoſpitē adueniſſe: qḋ voluptati mihi fuit timēt ne viarꝫ diſcrimina incidiſſes. Cupiūt lr̄e tue: ḋ rebꝰ quas andree ḋ merano ꝯmēdaſti ſcire quid factū ſit pcōtatus ſuꝫ ex matheo piſano ſic̄ iuſſiſti. Is refert illas iā dudum ligatas ꝑut reliqueras itineri ꝯmiſſas: iamqꝫ ſe reri venecias pueniſſe: ⁊ ſe tibi ꝯmēdat. Que apud inſubres geſſiſti: om̄ia facta eē cū cōſilio nō ambigo: ꝙuis illa pte attigeris pollitico rū liberos ex aretini traductōe ꝯuerſa inueniſſe te gaudeo: coemereqꝫ inſtitui. Et ſi minori p̄cio ꝙ̄ ſcripſeris haberi nequeūt: Jubet id auri ꝯferre. Rogaui matheū apḋ ſigberiū galleranū vl̄ iohānez hāc pecuniam perſolui vt faceret q mox lr̄as ſcripſit. Canitqꝫ vt ꝙ̄ primū illuc librꝫ miſeris pecunia dek̄. etiā cum ſolutōe vecture. Tuū eſt ergo mi iohes. mercatorē aliquē in curia repire: q onꝰ mittēdi mediolanū hos libros ſuſcipiat: ibiqꝫ aurū r̄cipiat. Scio te amicorꝫ tantū habere vt facile hoc ſit tibi Quod ſi Johes tolner vir pſtās ⁊ ſummꝰ amicꝰ magnifici cancellarij onꝰ mittēdi librum ſuſcipe vellet. p venecias mitterez ſibi pecuniā cū om̄i onere vecturarꝫ. p p̄mū de quo ipe ꝯſideret mihiqꝫ ſcriberet. Jḋo ſi eum noſti eius aīm tempta. idqꝫ agito vt opa tua pollliticū aſſequar areſtotelē quoniaꝫ id magnope ſuaſiſti ⁊ ne timor pecunie te afficiat: potes ſi vis anteꝙ̄ librꝫ mittas expectare lr̄as vniꝰ illorꝫ mediolanēſium q te certiorē reddat ſe tuo noīe aurum poſſidere. Scis nūc deſideriū meū ⁊ quō tue indēnitate poſſis ꝯſulē. cura te vt amicum qui es oſtēdas. De petro noſtro notetano nihil te ſcripſiſſe inōſtri ſimile eſt: cū ſcias me auidū eius noſſe fortunā. Rogo me inſtruas quid illi obtigerit: quo aīmo heri mortē ferat. quo cum viuat. qḋ officiū gerat: qua ſpe ſit ⁊ quo i me aīo: qn̄ nihil ad me ſcripſit: etiam meis lr̄is ꝓuocatus regē arogonū tātuꝫ extēdiſſe alas ſuas: neſcio an italie ꝯducat: quanꝙ̄ illa tāfeſſa ē vt reſpirare ſub quocūqꝫ deſideret. Videāt tn̄ nr̄i ne ſerpētem in gremio nutriāt. alta eſt dn̄andi cupido nec terminis claudik̄ vllis. Hanibali n̄ ſatis affrica fuit: que ps orbis tercia credik̄. alexādro in moduꝫ carceris āguſti: fines mūdi videbank̄. Nemo exiſtimet generoſum aīm vnius regni terminis ꝯquieſcere. Ego tn̄ illi faueo qui fortune impetꝰ: pſeuerantie clipeo domuit: cōtinuādoqꝫ id fecit vt aduerſam expertus ſecudiſſimam iā ſit adeptus fortunā. Faxit deus vita vt illi cornicis ſit ⁊ qualē theofraſtus moriēs exoptauit. Tu vale: ⁊ reſcribe: nec ampliꝰ legeꝫ taciturnitatis inter nos ſerua.

Cōmendat ſalutē anime. **Epiſtola.xxij.**

Eneas ſiluiꝰ poeta reuerēdo in xp̄o pr̄i Bartholomeo ep̄o nouarieſi ⁊ comiti. S.p.d. Magna ⁊ innumerabilia ſūt bn̄ficia q̄ a te recepi. nec ego illis ꝯdignā poſſeꝫ vicē repēdere. etiā ſi mille ānorꝫ mihi vita donarek̄. qḋ tn̄ poſſū id facere nō obmittā. Nihil ē aia pſtātiꝰ. hāc colere. hāc curare p̄ ceteris debemꝰ alia caduca ſūt: fluxa: mortalia hec ieternū māet: cui ſi bn̄ ſtuduerimꝰ: eterna gaudia ſi male vacauerimꝰ: eternos cruciatꝰ p illā ſētiemꝰ: q̄ ꝯſideratōe ductꝰ: ſtatui tibi copiā lr̄arꝫ deſtinare: q̄ nūc ad curiā regiā ex orīētalibꝫ ptibꝫ miſſe ſūt. qꝛ tenorē velis animaduertere ⁊ monitiones audire vt ea faciēs que in illis ſuadentur eterne vite beatitudinem aſſequaris. Vale.

Quales ſcribe cancellarie. **Epiſtola.xxiij.**

Eneas ſiluiꝰ poeta Bertholdo lunēburgn̄. viro libali ⁊ ſemi ꝓdigo. Scribe ipialis cācellarie. S.p.d. Accepiꝰ ep̄laꝫ tuā q̄ nos cenatū vocas. acceptamꝰ onꝰ: vetreſqꝫ nr̄os paremus. tu videris ne vacuos eos remittas. Hoſpitē abeſſe nihil cure eſt: ſi eiꝰ viceꝫ p̄dices caponeſqꝫ impleriṫ. Hoſpitā videbimꝰ libenter amplexamurqꝫ. ſi quid plus licuerit n̄ erimus inertes: q ſp malū habemꝰ ⁊ q̄i muli

et equi ferimur ĩ libidinẽ. Tu ſi qd iuris illic hẽs caue ne ↄmuices. Quicqd eñ ĩ me
diũ venerit: ꝓpriũ eẽ ꝺſinet. Scis michael man⁹ ꝙ ſũt adũce. wolfgãgi liguã noſti: ꝙ
pſuadere ſciat. wenczeſlai cauda nihil furioſi⁹ eſt. Jacobꝰ fingit ſe pueꝝ. tu tñ lardũ
ne ↄmiſeris muſcipule etiã ſi q̃dragesima fuerit. ludouic⁹ nihil dicet: ſed muris ĩ mo
dũ oĩa foramia ptẽptabit. Si ḡ vis nos hr̃e: aut oĩa ↄmunicatu fac: aut nihil vnum
tñ remediũ ẽ. ſi vini tantũ p̃bueris vt ſomni magis ꝙ veneris cupido ſit. nos tñ veni
em⁹ etiã ſi deficiẽtibꝰ reliqs te deuorarẽ debeam⁹. Uale.

Epiſto. xxiiij.

Hortat̃ vt ſnĩa impatoris equo nõ ferat̃.

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Johi Frund inclite ciuitatis coloniẽſis ſecre-
tario. Tabellari⁹ tue inſignis celebriſq; ciuitatis: nõ ſic̃ optabas: ſ; vt cu-
rie viſũ ẽ expedit⁹ ad te redit. meo tñ p̃ſidio nõ caruit: q2 libẽter gero tibi ĩ
oĩbꝰ morẽ. Uir q; doct⁹ dñs barting⁹ auxilio fuit. ſ; nõ lic; ĩ republica plus hoĩes cõ
tẽdere ꝙ ꝓbare poſſint rõnibꝰ. Tuu; ẽ qd ſup eſt ita regere: ne q̃ indignatõe rubigo:
aut hinc aut illinc oriat̃. q2 nõ facile extinguit̃ vt accẽdit̃ ignis. Ceſaria poteſtas nul
li ĩ tpalibꝰ ſubeſt. qcqd ab ea manat: decet cũ reuerẽtia deuotõeq; ſuſcipi: etiã ſi durũ
videat̃. qm̃ calix ĩ manu ei⁹ plen⁹ mixto poteſtq; illi dare: illi negare. nec oĩbꝰ phas ẽ
ĩ paſtorẽ erigere cornua. Tu te iſta ſcis: iõ pedẽ retraho. fac vt defẽſurũ cãm ĩ curia
te ꝙprimum viſã. q2 ⁊ michael tu⁹ ⁊ ego tua ſuaui ↄuerſatõe inuiti carem⁹ nec te vul-
t⁹ vlli⁹ teneat. Nã ⁊ auſtria poteſt qd placeat dare. Uale et veni.

Epi. xxv.

Diſſoluit argumẽta p pte Eugenij facta.

Eneas ſilui⁹ Jmpialiſq; ſecretari⁹. S. p. d. reuerẽdo p̃ri dño iohi Caruaia
oratori aplĩco atq; iuriſcõſulto. Erat anim⁹ me⁹ poſtq̃ ex baſilea receſſi ſu
p rebꝰ eccl̃ie ppetuo vti ſilẽtio cũ eas nõ diuini ſpũs ductu regi. ſed hoĩ;
gubernari paſſiõibꝰ viderẽ. Tu nũc me cogis aliqua dicere: q armatũ eneã imitari
me ſuades. vellẽ tacere poti⁹ ꝙ loq qm̃ nulli pciũ ſermo me⁹ placitur⁹ ẽ: ſic̃ ⁊ nulla ps
mihi placet. Tu vis vt dicã: parebo. ſ; vide ne audias qd nõ vis. tu ptis vni⁹ tue ris
ius. qd ego tibi placitũ dicã nullã ptẽ laudãs. obſeq2 tñ ſilẽtiũq; rũpã. qm̃ id opta-
re videris. Longum mihi miſiſti cirographũ vt cãcellario legerẽ: factur⁹ ſũ qñ illi p
ociũ licebit. Mihi tñ ia; pſperi totũ. Rogas q̃ a te ſcripta ſũt laudẽ tuearq;. facia;
id: ſi mõ veꝝ te dicere agnouero. vbi aliter videro: nõ faciã. parmenoſũ plenuſq; ri-
maꝝ. Nõ potero tacere ſi qd nõ veꝝ audiã. Tu mihi amic⁹ es: fateor ſ;. ſ; veritas p̃
ferẽda ẽ. tu vera oĩa putas q̃ ſcribis ſ; ego d tua ꝓbitate credo: ñ tñ ita ẽ vt reris: qd
tibi paucis oñdã. Dicis baſileã cepto ↄcilio legatõ; pape expoſuiſſe. nõ eẽ ſperãdũ
de illi⁹ ſinodi ꝓgreſſu ꝓpt̃ vicina bella ⁊ alias cauſas. ſ; nũq̃ ſinod⁹ pape narrari iuſ
ſit. Dicis plus papã germaie principibus ↄceſſiſſe ⁊ ſe humiliaſſe: ꝙ vnq̃ ſit d roma
nis põtificibꝰ auditũ. Ruſticis hec ⁊ hiſtoriaꝝ ignaris narrãda ſũt. Adrian⁹ papa
⁊ leo romaĩs impatoribꝰ ius ordinãdi aplĩca; ſedẽ ⁊ epõs p impiũ nominãdi ↄceſſe-
rũt. Leo ille ſcĩs quẽ tu ⁊ doctores euãgelij tubã appellatis: cũ vellet ĩ italia ↄcilium
hr̃e: ĩ q̃ pl̃es poſſẽt de occidẽtalibꝰ ptibꝰ ↄuenire. Marciano ceſari ↄciliũ ĩ oriẽti po
ſtulãti: ãnuit. Tũcq; ſinod⁹ calcidonieñ habita ẽ. Refers dñm ſcĩe crucis miſſũ eſſe
vt papã purgaret: ↄciliũq; germãis offerret. Nõ dicis p̃tatẽ habuiſſe cardinalẽ illum
ſbeundi ſnĩa; poſtq̃ ꝓbata fuiſſẽt crimĩa. Uis romãos põtifices ſolitos eẽ dicẽ. Si
qd aliq volũt: ad aplĩca; ſedẽ veniãt. Petr⁹ pm⁹ põtifex ĩcrepat⁹ ꝙ ad gẽtes introiſſet
vltro ſe purgauit. Leo q̃rt⁹ ſcbit lodouico auguſto. Nos ſi aliqd ĩcõpetent̃ egim⁹ ⁊ ĩ
ſbditis iuſte legis t̃mitẽ ñ ſuam⁹: vr̃o ac miſſoꝝ vr̃oꝝ cũcta volum⁹ emẽdare iudicio.
hiſpanoꝝ legatõ; hortatu pape baſileã veiſſe ↄtẽdiſ. vĩ⁹ potẽas dicẽ pl̃es ne illuc. irẽt
aplĩcis lr̃is fuiſſe reqſitos. Uniuẽſos r̃ges p ↄſiliariũ ſtatuũ ꝓhibuiſſe baſileum ne
papa; deponerẽt dũ aſſeris: vide ne te decipias. Refers tres cãs eẽ qbꝰ ps mior p̃t
inuita maiori pte vniuẽſitatis aliqd agẽ. ſ; facta capl̃oꝝ ⁊ vniuẽſitatũ q̃ ſupiorẽ hñt
non ſunt equanda geſtis conciliorum vbi ſolum de⁹ eſt ſupior ⁊ a qbꝰ non appellat̃.
Dicis in conſtañ concilio plenam poteſtatem datam eſſe romanis pontificibus lo-
cũ eligendi. in quo aliud concilium celebrari debet. Jn caſu noſtro ſpecialiter reſer-

lardum

ſermo non placet

bona epiſtola

veritas proferenda

uata fuit electio loci ɔcilio:ſic̄ ɔuentõe cū grecis habite manifeſtant. Pretēdis ſā citū eſſe baſilee:ne ꝓpter locū oriri differētia poſſit. Inane argumētuꝫ eſt. Narrat decretū nō placere grecis baſileā: velleꝗ aliū locū dicit ſinodꝰ nolle ꝓpter locū. i. ꝓpter baſileā tātū bonū omittere. Qui aliter ſentit a decreto recedit. Tu vis me his ɔſētire nō poſſū. Dicis me ex ꝓpoſito errare. Mihi aduerſꝰ te magis opitulabit̄ allegatio. nihil ad me qđ obtineat. Impatori ſeruio q vnionē ꝓcurat. illā cupio. illā ꝓmoueo. ꝓ hac magnis laborib me exponerē. Tu q̄ꝫ ⁊ ꝑs tua vnionē velles. ſed mō tuo. maneat papa tuꝰ pontifex ⁊ vnio ſit. Idē etiā ꝑs altera cupit. nemo pacē. nemo vnioneꝫ aſpnat̄. Nēo tñ pacē amplectit̄ que ſibi detrahit. Oēs volūt vincere: nemo ſe flectit dure ceruicis hoīes. Eſt ne ſubiecta eccl'ia. vt ꝓpter hūc vl' illū hoīeꝫ tā varie verari debeat. Si nō potes paſcere. ſine aliū eē paſtorē. Sed nō ē d̄ paſtu ouiū queſtio: ſ; de lana nō tātū litis erat dū paup̄ eccl'ia erat. Scio te mihi iā iraſci: qm̄ dicta tua expello quaſi videar aliā tueri ꝑtem. Ne rere h̄. dixi tibi vtrinꝗ mihi odiū eſſe. Nō placꝫ mihi Auinioñ electio. Abhorreo gallorū leuitatē. Minime his ɔſētio: dū ſedē apl'icaꝫ volūt auferre romāis. Nō ꝓbo cū decreta q̄ faciūt: ipi nō ſeruāt. Cardinalis ſcti petri viri ſācti ⁊ grauiſſimi ſnīa mihi placet: q neꝗ hos neꝗ illos laudare ſolebat. Uos conciliū rome vultis. ſed illa iā in angulo ē xpiani orbis. Hi baſilee manere volūt: at hec vrbs multis odioſa eſt. Tu tñ deliberari illic putas. an numeroſius debeat ɔciliū ɔgregari ſperāſꝗ id obtineri ɔplacereꝗ ceſari. alij aliud ſentiūt: videriſꝗ putare nō eē abſꝗ ɔſenſu regū aliorꝫ ɔcilium ɔcedēdū quaſi ceſarē parē facias ceteris qđ parē: imo ⁊ minorē oñditis qñ regi frācie offertis ɔciliū. ceſari nō vultis ɔcedere. Nolite hec ſecreta putare: oēs hec ſciūt. ſic ⁊ alteriꝰ ꝑtis ɔſilia nota ſūt. Ego oēs ɔmēdareꝫ: ſi viderē pacē his atꝗ illis placere etiā cū icōmodo ſuo. Quia nō nobis: ſ; rei publice nati ſumꝰ. nec plꝰ velle debemꝰ: q̄ ſēſus ɔmunis nobis ꝑmittat. Nō q temē dignitatē: ſed q ponere vult magis laudat̄. Priſci viri ſāctiꝗ hoīes difficiliꝰ ad pōtificatū vocabant̄ q̄ nunc ex alio amouent̄. Bonꝰ aīmus ingeniūꝗ benignū non quō dimitteret: ſed q̄cito dimiteret ſtudiū habereꝫ. hec volui tibi dixiſſe cū venia tua Quia aut ñ loquor: aut verꝫ loquor. hic eſt armatꝰ eneas. hūc gerā. ille mihi anchiſeſ erit: quē vniuerſal' eccīe ɔſēſus dederit. dū germaīa q̄ orbis xpiani maior ꝑs ē heret. dubiꝰſū ꝑato tñ aīmo ſū ɔmuni ſnīe auſcultare. nec mihi ī reb fidei ſoli credā. Uale.

De noua ciuitate ⁊ aliquid de amicitia.

Epiſtola. xxvi.

ENeas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. magnifico dño ſuo Caſpari Schlick impiali cācellario. Nihil noui pꝰ tuū receſſū emerſit qđ ī epl'aꝫ cadere dignū ſit: niſi q̄d hodie vētur ē pāgratiꝰ tuꝰ quē aiūt eq̄tes ſecū q̄nq̄ginta ductuꝫ. Rex tñ minime illū expectare voluit. ſ; hoc māe anq̄ dies eluceſceret ad ortos heſperidū d̄liciarꝗ ꝑadiſū iter arripuit. Ignotis fortaſſis d̄bis vtor. Ortos nāꝗ heſperidū poete vlt̄ atlātē ī africa ſitos finxē. Sed hos nr̄a etas h̄t ī ciuitate noua ſtirie vrbe. vbi ꝑpetuū ꝑhiatū autūnꝰ ē: ⁊ oē genꝰ pomi ſuapte gignit̄. Iō rex hūc vnum amat locū. Recte ſane vbi tot aquarꝫ ſcaturigines. tot viridātia prata: q̄ verni tꝑe florum ſplēdore ridere videt̄. huc ſe nūc rex ɔtulit. qñ illic abiturꝰ ſit: tā certū eſt q̄ antixpi aduētꝰ. q ꝑ hos dies oēs ꝑpl'o ſuo rumore deterruit: oꝑa tñ tua q ꝓceribꝰ curie: ipiꝗ regi rē fictā aut ſaltim dubia ꝓ certa expoſuiſti. Dū hec ſcribo allatū ē nūciū Regē balnea petijſſe. vbi ad dies octo māſurꝰ ſit. ne c nos ibi diuerſoriū h̄re poſſumus. In nouā itaꝗ vrbē recta via migrabimꝰ. Si tñ pāgratiū ire ad balnea lenſero: me q̄ꝫ illuc ɔferā vt d̄ re tua poſſim curare: nec obmittā ex mādatis tuis vnū dū vires erunt Aiūt regē carniolā petiturū aut ſaltē carinthiā. poſt dō athesim. Exinde ſpes ſit nurēbergā peti debere: qđ tñ ex mgr̄o thoma pleniꝰ itelliges. Cōſiliarij regij adhuc ſūt hic: ipos ɔſulā qđ facere nos opteat. De friſingēſi eccl'ia nihil ē qđ nō fuerit ꝓus tibi notū. nemo ex curia veit. Mgr̄m thomā ɔmonui vt de pecunijs nurēberge recipiendis inſtructōꝫ h̄ret: q me p̄ñte mgr̄m curie ꝑcontatus eſt: r̄ñſumꝗ habet. Scripturas ſibi ɔſignā oēs quas mihi dimiſiſti. Capitl'a veterꝫ regi extraxiꝗ. Dñs auditor

ad nos iter facit: plenꝰ querimoniarū: ꝙ in receſſu tuo te nō repit. Para aures tuas vt q̄ hic auditurꝰ fuiſti: illic audias. Nō tuꝰ eſt ⁊ amicꝰ vtilis: q ſolet plꝰ honeſto placere. hec eñ amicitia hodie viget cui vtilitas eſt annexa. Stoicorū illa: ſola virtute gaudēs. iā dudū exploſa eſt. Nō puto has lr̄as cito ad te vēturas. q̄r nec tu ad eas feſtinabis: ipi nurēbergā vſqꝫ ꝓficiſcēt. ſed tu eo nō veniēs vti opinor: niſi vxoris priꝰ aut licētia. aut ſacietas interceſſerit phiſicꝰ regius. Ego inq̄t ſi meā ſemel vxorē attigero qñ illinc abdicet neſcio. vide ne itidem tibi ꝯtingat. Regis negocia curare hēs Nō bñ ꝯueniūt: nec ī vna ſede morāt reꝝ publicarū cura ⁊ amor vxoriꝰ. Tu tñ illaꝫ ducere potes eo loci vbi ꝓpinque ſit curie ſepeqꝫ poſſit ī amplexꝰ venire tuos. Ego ex his ſū q melius ſcio ꝑdicare q̄ꝫ facere: ſi loco tuo eſſem aliter ſentirem. Vale optime ⁊ diſputatiōes dñi auditoris ad magiſtrū thomā remitte vt equū ſit vtrūqꝫ certamē.

Epiſtola. xxvij.

Regratiatoria ⁊ aliq̄d de ſtudio hūanitatis.

Eneas ſilviꝰ poeta. S. p. d. magnifico ⁊ generoſo comiti Galeatio de archo. Aggreſſus eſt me nudiuſtercīꝰ vir ſuauis ⁊ tui amantiſſimꝰ Jacobus de ladrono miles: tuaſqꝫ ⁊ magnifici germani tui comitis franciſci lr̄as apuit: q̄ mihi magno teſtimonio fuerūt amoris erga me vr̄i. Cū in vtriſqꝫ multa ſalute iuſſus eſſet me iacobus impTiri. qđ ⁊ ſi ꝑſuaſū antea mihi foret: q̄r noſco aī vr̄i ꝯſtātiā. iuuit me tñ cernere qđ meditabar. Sed ne pl̄ibus immorer: ſcire vos volo nō truncum a vobis coli q nō ſentit: neqꝫ aſinū q nō intelligit. ſed hoiēꝫ q̄ꝫuis puſillū: bñficiorū tñ memorē ⁊ q nūq̄ꝫ aīo eſt ingrato. Nō eſt qđ ſcribā nūc ampliꝰ: ne pelagꝰ ingrediar qđ nō facile egrediar. Nā cū affeceris me dudū deſiderio tuo nimis multa eſſeꝫ ſcripturꝰ ſi vellē aīo ſatiſfacere que oīa melius corā exponā. Spero eī ceſarē ad vos ꝓpediē migraturū quē ſequar vt ſoleo. Et ſi deꝰ dabit: te ꝯueniā. Rē tuā bñ abſolutā eē: tū ex lr̄is iacobi: tū ipo facto intelliges: Plus eñ gr̄e in oculis regis habes q̄ꝫ reris. Comiti frāciſco poſtq̄ꝫ me uideris: dicito eiꝰ muſā q̄ꝫuis ſuaue. ſcrinia regis incolere ibiqꝫ deliteſcere. q̄r nō ſapit hec ſeges nec ſcit toga barbara verſus. Sepultū ē gc qđ hmōi huc porrigit. Studia nāqꝫ humanitatis eaꝝ hñt extra italiam domicilium ſcis qđ appellē ſtudia humanitatis. Hoc eñ noīe volūt noſtri oratorias ⁊ poeticas lr̄as deſignari q̄ latinū late patēt: apud alios plerūqꝫ ignote. ß vale iā tādē: q̄ꝫuis manꝰ nūc ceſſꝫ ⁊ calamꝰ papiro hereat vt quē tecū loq̄ delectat. at mihi nō ſuppetit ociū. Et regi magis q̄ꝫ meo ſeruiēdū eſt aīo: q̄r n̄ ſū liber dū alienū comedo panē. Iteꝝ vale: ⁊ tu ceſſa manus vt lingue ſuperſit q̄d dicat dum tridēti erimus.

Epiſtola. xxviij.

Hortat ad reſcribendum.

Eneas ſilviꝰ poeta. S. p. d. Nicolao amidāo Canoīco mātuano ⁊ amādo frī. Paꝝ tecū negocīj habui nicolae amātiſſime dū baſilee fui. ſed nec plꝰ habuiſſe voluerim. Nāqꝫ ſi modice ꝯſuetudis cā: tantū moleſtie fero te priuatꝰ qđ tandē facerē: ſi ſalis vt aiūt modium tecū ꝯſumpſiſſē. Mirūimmodū grauis eſt mihi abſētia tua: atqꝫ iō lōge grauior: q̄r inter exteros ſū meos modos meūqꝫ viuēdi morē penitꝰ abhorrētes. Sed ſtatui oīa ferre: dū ſperē mihi bñ eſſe. At tñ facilius tollerare poſſim: obſecro ne tibi calamus plumbeus ſit neqꝫ papirus aurea quā diſſipare formides. Multa ſunt que mihi dietim poſſes ſcribere valitudinem tuam peregaliqꝫ nouitates paſſim illuc defluentes. Et quid in concilio quidue in curia fiat. Et ſi deſint cetera: glicerium ſaltem materiam poteſt dare: de qua nunq̄ꝫ tantum ſcribis quātuꝫ audiam libenter. Effice igitur quod cupio. me autem affectanter ſcripturum tibi extimes: quod intelligere potes ex eo quia prior do litteras. Nec plura modo. Nos vlmam pergimus: deinde in iſbruck. poſt carinthiam petituri. In certū eſt an nurenbergam venturi ſimus. Jaꝫ vela ventis ſolui: ⁊ in intimum mare deuoluor dictim a te ceteris meis caris remotior. Vale.

Redit in beniuolentiam. **Epiſtola.xxix.**

Reuerēdiſſimo ī xp̄o patri dn̄o frāciſco de picleo paſſis archiepiſuli medio-
lan̄. Eneas ſiluiꝰ poeta.p.d.S. Si cui vnq̄ libēter ſcripſi: āplitudini grē
tue libētiſſime. Dū eſſem baſilee nā te dn̄i ⁊ p̄ris habebā loco. Memierā
qꝫ pluriū tuaꝝ ī me meritoꝝ: q̄ ſane mēte mea nūq̄ excidet. At cum viderim te lr̄is
meis nō rn̄dere: arbitratꝰ ſū id qd̓ erat te ſcꝫ offēſā baſilieſibꝫ rebꝫ: nauſeāqꝫ inde ca-
pe. deſtiti. igit̄ diuqꝫ ſilui: tū ne tibi imprudēs diſplicerē: tū q̄ graue erat tot lr̄as re
ſpōſo indignas mittere. Sed q̄uis ſcribere obmiſerim: amare tn̄ nō omiſi. Cupiēs
ſp̄ ī eū gradū res reſtitui: ex quo viciſſitudines lr̄aꝝ ꝯcurē poſſet. Idqꝫ nūc arbitror
eueniſſe qn̄ me neqꝫ querētē neqꝫ ſomniātē qdeꝫ ceſar nr̄ fridericꝰ auguſtꝰ ī ſuū ſecreta-
riū accerſiuit. Cui iā ſeruio ī ſtatu graduqꝫ minime ī honerato: q̄ ex loco ſcribēti mi
hi. nō arbitror te rn̄ſiōꝫ negaturꝝ. Nāqꝫ ſi recte ītelligo: idē eſt ceſaris q̄d tuū deſide-
riū: nulli ex ꝯtēdentibꝫ magis fauēs q̄ alteri. Cupit em̄ vnire ⁊ reitegrare laceratā
ecc̄liaꝫ atqꝫ ad id opā dat. Et ſpero ꝯfore vt voti ꝯpos exiſtat. Et licꝫ his diebꝫ baſi
lee fuerit. ⁊ que tuā dignitatē arbitror audiuiſſe fecerit. Nihil tn̄ in hac magis q̄ illā
pēdet ptē: ⁊ id ip̄m florētie feciſſet ſi tā illic fuiſſet ꝓpinquꝰ. Secutuſqꝫ eſt ſigiſmūdi ex
emplū. ⁊ ſequet̄ in hac re vniōis vſqꝫ ad calcē. Tu ergo p̄r optime ſcribe mihi aliqn̄
cū vnꝰ ex indifferētibꝫ factꝰ ſim: nec qd animi habeā q̄rito. dū verba ⁊ opa mea a vo-
lūtate p̄ncipis mei nō diſcordēt. Ad cuiꝰ intētōꝫ captiuare volo ingeniū meū. Repe-
temꝰ igit̄ veterē ꝯſuetudinē: emācipatūqꝫ filiū iā readopta: ⁊ vt ſolebas vtere ꝓ tuo.
Ego iteꝝ ad p̄reꝫ ⁊ dn̄m redeo quaſi ex poſt limie. Deīde ſi vides me poetā ſubſcri
ptū nō mirere: qm̄ me talē Ceſar eē voluit. Et ſi archip̄ſbiter papien̄. ⁊ yſidorꝰ de ro-
ſate totaqꝫ illa nebulonū turba iuriſcōſulti nomē ſibi arrogāt auroqꝫ cingunt̄. Cur
ego poete titulū verebor aſſumere. Libet et mihi inter alios inſanire: quāq̄ ⁊ hec di-
gnitas maioris ad ſtudiū vigilātie cā erit. Nicolaꝰ tuꝰ fr̄ meꝰ: libellū q̄ndā meū n̄ li-
matū neqꝫ vt optebat r̄uiſū. ſecū ad tuū examē ꝯtulit: neqꝫ r̄miſit vnq̄. Opto illiꝰ cu
ſtos ſit fiduſqꝫ neqꝫ edat rem imp̄fectā. Nouū em̄ opus vti ſcis: iubet Oratiꝰ ī nouū
p̄miamiū. Uir maturꝰ ⁊ ſenſu ⁊ etate mathēꝰ de vngrano ſi qn̄ ad te venit meo nomi
ne ſaluꝰ eſto. Id q̄ꝫ de cādido dixerim eloq̄ntie fluuio. Ianiforti ducali ſecretario ap
p̄me merito. Cui ſup re mee p̄poſiture ſcribo. Rogo vt me aliqn̄ ꝯmiſſū facias quā
ꝓuinciā nicolao delegaueris ſpero libenter faciat. Uale optime mei memor.

Commendat cauſam ſuam. **Epiſtola.xxx.**

Eneas ſiluiꝰ poeta.S.p.d.dn̄o Guiniforto vtriuſqꝫ iuris doctori ducali-
qꝫ ſecretario āmico p̄cipuo. Ea ſublimatio ſtatꝰ tui vir āpliſſime quā nuꝑ
mediolanēſē p̄ncipē feciſſe intellexi: tāto mihi iocūdior fuit: quāto illā vi-
deo tuis v̄tutibꝫ tuiſqꝫ ſtudijs magis ꝯuenīētē. Nāqꝫ ſic̄ mihi videt̄: neqꝫ ducalis cā
cellaria aptiorē rectorē hr̄e poterat: nec tibi paleſtra ꝯueniētior dari: quāq̄ nō dubitē
plꝰ illā ex te habiturā ornamēti: q̄ te ex illa ſuſceptuꝝ honoris. veꝝ ī hac tua exalta
tōe rogo ne idē facias q̄ ex humāo ingenio pleriqꝫ faciūt oēs pꝰſe diſpicientes cū ipi ſb
limati ſūt. Serua mihi oro aliquē locū ī amicicia tua vbi me ponas. nō poſtulo ī p̄-
mis aut ſcd̓is. ſ ſaltē in vltimis. Nāqꝫ ſi cetera deſūt q̄ amicitiā inter nos ꝯflare debe
ant: illud ſufficere dr̄ officioꝝ. ſ. ꝓfeſſio eadē: qr ⁊ ego ceſaris nr̄i friderici ſecretariꝰ
ſū. q̄uis longe indignꝰ. Hec tn̄ res fac̄ vt beniuolētiā tuā obtinere nō deſperē: ſed q̄-
ſi iā illā nactꝰ ſim: ſtatui amicoꝝ more abſqꝫ p̄fationibꝫ. qd̓ mihi neceſſariū ſit tibi ap
pire: tuūqꝫ ꝯſiliū ⁊ auxiliū expoſcere. Uacauit alias ī baſilien̄ ꝯcilio p̄poſitura ſācti
laurētij mediolan̄. eāqꝫ mihi ſc̄ta ſinodꝰ: quā tūc oēs recognoſcebāt ī llico ꝯtulit. Pri
ceps mediolan̄. aliū ex domo lādrianoꝝ elegi fec̄ ⁊ dari ei poſſeſſiōeꝫ. Eugeniꝰ cuidā
leonardo vertellen̄ de illa ꝓuidit. Ueni ergo mox mediolanū fauoreqꝫ amicoꝝ ⁊ ex
gr̄a p̄ncipis: excluſo q iā erat intruſꝰ poſſeſſionē obtinui. ſolutis tn̄ ita vt fiebat tode
ſchino quinquaginta aureis: moxqꝫ iuſſu ducali Baſileam repecij. Ab hinc trienniū

peſtis magna ꝯciliū inuaſit. dux ſuꝰ reuocauit. Ego q̄ꝛ bonū officiū ibi habebā rece
dere nō potui: morbū incidi. ſubitoq; orta fama eſt me mortē obijſſe. Scitū ē id me
diolani. leōardꝰ cui eugeniꝰ ꝓuiderat: ſublatū me de medio gaudēs: poſſeſſiōꝫ ꝑpoſi
ture poſtulat obtinetq;. Ego poſtmodū ꝯualeſcēs ⁊ audiēs me ſpoliatū ſcribo lr̄as
ad amicos. facio fidē me viuū eē: peto reſtitui. Sed q̄ꝛ baſilee erā nūq̄ obtinere po
tui. Credoq; nūq̄ p̄ncipi fuiſſe rē expoſitā. Quare cū tu eo ī loco ſis quo te cupio et
gaudeo. rogo obſecroq; vt aꝑire iſta principi velis ſupplicareq; vt ecclīaꝫ meā mihi
reſtitui faciat. ⁊ ſi aduerſariꝰ dicat ſe ius hr̄e. nō fugio iudicē mediolan̄ archiep̄m vi
rū ſāctiſſimū. aut nouarieſē pontificē integerrimū p̄rem dn̄m̄ quod iuris eſt an̄ oīa
reſtituat in ſtatū priſtinū. Iā aūt nō pt̄ dici q̄ꝛ de obediētia alia ſū. q̄ꝛ regi ſeruio q ē
oīno indifferēs. Pl̄a ſcriberē ſi mihi cū hoīe minꝰ ꝑito res eſſet. Tibi aūt oē paꝝ ſu
ffic̄. Ne iā habes. Feciſſeꝫ regē ſcribere: niſi rē paruam putarē. Si tn̄ ita ꝯſulis neq;
aliter fieri pt̄: nō vnas ſed cētū habeo lr̄as. Tu obſecro mihi qd ſperes ⁊ qd facto ſit
opꝰ reſcribe ⁊ iuua vt potes. Sciēs q̄ꝛ neq; ingratū ꝓmouebis amicū. Uale: ⁊ me
ſic fruere vt ſtrēnuo milite ⁊ doctore eximio dn̄o Iacobo de caſtro romano vteris. tā
to tn̄ minus quāto ⁊ ſcio ⁊ poſſū minus: ⁊ tanto plus quāto plura mihi q̄ illi licent.
Iterum vale.

Gratulat̄ beniuolētiā magni viri ſe nactū eſſe. **Epiſto. xxxi.**

REuerēdiſſimo in xp̄o p̄ri dn̄o .N. cardinali Cracouiēſi Eneas ſiluiꝰ poe
ta. S. p. d. Epl̄am meā reuerēdiſſime p̄r ⁊ dn̄e colēdiſſime quā ex franck
furdia. p. v. trāſmiſi. libēter audio in vr̄is oculis grāꝫ inueniſſe. ſi tn̄ ita
eſt vt ſpectatꝰ miles Iacobꝰ aplīcꝰ nuncius mihi retulit: q nō ſolū placuiſſe lr̄as me
as. ſ; ⁊ me iam inter familiares viros admodū caros eē ꝯfirmauit ānumeratū. qḋ
magni mūeris recepi loco. Multūq; illinc letatꝰ ſū. Mea nāq; ſn̄ia eſt: vt nihil inter
mortales felitiꝰ ſit. q̄ p̄clarorꝫ hoīm familiaritate potiri. ab hiſq; diligi ⁊ obſeruari
qḋ cū mihi intelligā apud. v. p. r. ꝯtigiſſe gaudeo mecū ꝑſepe. ⁊ q̄ſi theſauꝝ magnuꝫ
recepim voluptate fruor ingēti. Nec ab re hac vtor ꝯpatōe. Nā q theſauꝝ inuenit. ni
ſi potēs ſit. illū cuſtodire ſepe defraudat̄. ⁊ aut principis rapaces manꝰ aut acutos
furis vngues ſp̄ timet. Itidē mihi accidit. quo nāq; pacto vr̄aꝫ ſeruare beniuolētiaꝫ
poſſim. nō plane video. Conciliatrix nāq; beniuolētie virtꝰ ē ⁊ cuſtos. neq; abſq; hac
poteſt vllū amicicie vinculū ꝑpetuū eſſe. At hec in me aut nulla ē aut minima. Quid
igit̄ faciā vt vr̄a erga me volūtas maneat: q̄ via in hac grā ꝑſeuerabo: quo mō hec
caritas alligabit̄: ꝑitura ē breuī vt video hec mea voluptas ſi ad me tm̄ reſpicio. At
ſi vr̄aꝫ. R. p. intuear: ſpes ē manſuꝝ diu ⁊ ſolidū ac firmū eē hmōi gaudiū. beignitas
em̄ vr̄a q̄ amare (vt audio) accepit mānſura ē q̄diu vixeritis. Faxit aūt deꝰ vt longiſſi
mo ac neſtoris euo fruami. Ego vō curabo eūdē me ſp̄ exhibere q̄lis erā dū hec orta
beniuolētia ē. Et ſi qd potero āplius p̄ſtare: nō ſubterfugiā. Aſſeruit aūt idē Iaco
bꝰ auidā eē. v. r. p. vt q̄s noſſē nouitates ſibi reſcriberē. Parebo libēs. ⁊ q̄cūq; emer
ſerit nouit̄ his ī ꝑtibꝰ ſcriptu digna. epl̄ari claudā breuitate. ne vl̄ legēti tediū vl̄ ſcri
bēti laborē nimiū pareat. Narratōis caput reditꝰ regis dabit q ex reni ꝑtibꝰ februa
rio mēſe ī auſtriā r̄meauit. Eiꝰ aduētū oēs accole admirati ſūt. Nec ei arbit̄bāt̄ fieri
poſſe. vt regiū diadema tāfacile ꝯſeq̄ret̄. Sꝫ admiratō hec reuerētiā peꝑit. More em̄
hūano accidit vt illos magis veneremur: q̄ꝝ opa demiramur. haud alit̄ nūc actū ē.
Albertꝰ dux auſtrie quāq̄ diu infenſꝰ fr̄i ſuo regi fuiſſꝫ. bellūq; ſecū aꝑte geſſiſſet: vt
eū audiuit ad eē. ad ſextū (vt romaī dicebāt) lapidē obuiā ꝓceſſit. vnaq; ſecū in viēnā
īgreſſꝰ ē vrbē. Paucis diebꝰ iteꝝ regē adiēs cū ī noua ciuitate foret. Refectis oībꝰ cō
trouēſijs. ī fr̄nā receptꝰ ē ſocietatē. Hec ſūt q̄ mihi ſcribēda ḋ nouo occurrūt. omiſſis
nūgis ⁊ alijs leuibꝰ rebꝰ. ḋ qbꝰ ī vulgo ſp̄ ē rumor. Affert dn̄s Iacobꝰ epl̄aꝫ q̄ndaꝫ
ex meis. q̄s his diebꝰ edidi. Eā rogo vt videatis iudicetiſq; qm̄ cū timore ḋ rebꝰ fidei
ſcribo. Librariꝰ q tr āſſcripſit nō erat valde ꝑitꝰ. Itaq; pl̄a vicia poſſūt in ea eſſe q̄
ego poſuerim. Ideo velit. v. r. p. rep̄henſiones mihi preſtandas cuꝫ eodem diuidere
meq; ſemper habere carum et in memoria.

Euocat cum deſiderio amicum. **Epiſtola .xxxij.**

ENeas ſiluiꝰ poeta Iohi campiſio. S.p.d. Ex lr̃is pluribꝫ reuerẽdiſſimi dñi cardinalis ſcti angeli ad regiã maieſtatẽ directis: ꝑcepi te fore apud ipiꝰ reuerẽdiſſimã pr̃nitatẽ. Nã ⁊ tua manu ſcp̃te erãt: ⁊ tuã dicẽdi ſuauitatẽ redolebãt. Id qꝫ ⁊ ptꝰ modũ vir ſuauis ⁊ tui amãtiſſimꝰ Nicolaꝰ d̓ ciuitate caſtellis ꝯfirmauit. Que res mihi maxie voluptati fuit: ſperãti te ꝓpediẽ videẽ deoſcl'ari atqꝫ ãplecti. qd̓qꝫ dulciſſimũ int̃ nos eẽ ſolebat: officiũ iſtaurare ac d̓ medicia nõ nihil ꝯferre. Cuiꝰ te arbitror p̃ſes dieti lectõens audire: cũ vbiqꝫ medicoꝝ ſit copia. Expecto itaqꝫ te mi cãpiſi mag̃ cũ animi alacritate ⁊ gaudio. Et ꝗuis te pluribꝫ ãnis p̃uatꝰ fuerĩ ⁊ abſqꝫ te viuẽ didicerĩ. Nũc tñ neſcio qd factũ ſit. vt poſtꝗ̃ te venturũ ſenſi: miſerã mihi exiſtimẽ vitã dũ tuꝰ differt̃ aduẽtꝰ. Quapropt̃ ſi me amas vt ſoles cura vt venias: ego te veteri ex amore obſuo coloqꝫ. Nec ꝓpt̃ ſilẽtiũ qd̓ int̃ nos diutinũ fuit amori meo detractũ ẽ aliqd. Seruaui nãqꝫ legẽ int̃ nos dictã vt amicitiã noſtrã: quã aĩoꝝ ꝯformitas ⁊ moꝝ ſilitudo ꝯſtauerat: lr̃aꝝ obmiſſio ñ abolẽt. Md̓ ita a me factũ ẽ vt putẽ auctã potiꝰ q̃ diminutã eẽ beniuolẽtiã meã. Nec alit̃ opinor de tua caritate q amicitiã ñ more pueruloꝝ variãdã exiſtiare ſolebas: ſ3 phoꝝ legibꝫ imutabilẽ. Mꝫ aũt i his ptibꝫ eẽ me audis: nolo vt admireris. Uocatꝰ eĩ p regiã maieſtatẽ fui: i ſecretariũqꝫ r̃ceptꝰ. Et qd̓ mihi g̃uiſſimo ẽ oneri: laureati poete titul' adornatꝰ. Md̓ nomẽ lꝫ mihi ſit lõge ipar. ñ tñ a r̃ge datũ debuit r̃futari. Apd̓ hũc igr̃ pncipẽ me repies: ad quẽ cũ i hac tẽpeſtate eccl'e accerſirer: tãq̃ i tutiſſimũ portũ libẽt me ꝯtuli: vt ꝓcul ab hmõi p̃latoꝝ diſſenſiõibꝫ agã vitã: ⁊ meipo fruar. Uale.

Dolet de amici ⁊ patris abſentia. **Epiſtola .xxxiij.**

ENeas ſiluiꝰ poeta. P.d.S. Georio andrẽcio ſenẽſi amico ꝓbo ⁊ ꝯſtanti. Lr̃is tuis q̃s plurimũ accepi: vtor iocũdiſſime. q̃s lectitaſſe millies ne qc q̃ ſat ẽ. Scis eĩ cũ p̃ſentes eſſemꝰ nullã potuiſſe diẽ p̃tire ſine collogo nr̃o. Nãqꝫ aut ego te vl' tu meipm q̃ritabas: q̃ magis tecũ me viuẽ fiebat q̃ cũ alijs oĩbꝫ. In p̃ſentia do lr̃e tue illo officiõ fungũt q̃ tu olim vtebare. Cũ eis vitã duco: he mihi Georiũ: he mihi te pmũ int̃ oẽs affert. his fruor. has ãplector deoſculorqꝫ. Ex illis ſolaciũ ſi qd̓ habeo ad me ꝓueit. Cũ legi (deũ teſtor) nõ valui lacrimas ꝯtinẽ. Fleui fateor: Iteꝝ atqꝫ iteꝝ fleui. En inquã vbi amicꝰ ille meꝰ dulciſſimus. dimiſiſſe ipm certo ſcio: ſi qñ reuiſa3 neſcio. Urgebat nãqꝫ ad lacrimãdum p̃cipue qd̓ de genitore meo ſiluio narrabas: tũc eĩ viſu3 ẽ ignaro qd aculei corculũ meũ tetigiſſe. Nemine rã patni amoris. ꝑticipabãqꝫ cũ pr̃e amaritudinẽ. S3 de his omittamꝰ. Nã cũ inci do i hãc rẽ videor prorſus emori. Te aũt pr̃i meo adoptatũ g̃tiſſime tuli. vñ intelligo vt illiꝰ furorẽ diminutũ ⁊ te germanũ acq̃ſiuiſſe: qbꝫ rebꝫ nõ potui r̃ndere plurimũ. Alij nãqꝫ ilico receptis lr̃is. Nũc mediolani me ſcias ꝯmorari. p̃ſtoqꝫ germaniam poſtulabo. Itaqꝫ ſi q̃s lr̃as ad me vis dare: iubebis exponi baſilee. Cetera nõ habeo q̃ ſcribã. Adreocio petrucio nr̃o lr̃as dedo ãpliſſimas: genuã eiuſqꝫ cũctos mores ꝓ igenio ꝯp̄hẽdo: q̃s tibi oñdi meo noĩe erorab. Uale atqꝫ iteꝝ vale: oẽſqꝫ amicos noſtros iubeto ſaluẽ. Et ſi qñ genitorẽ meũ offendã verbis tuis ſolabere quoad potes.

Magnificat beniuolentiam. **Epiſtola .xxxiiij.**

ENeas ſiluiꝰ poeta. S.p.d. Iohi auriſpe ſicl'o. Neſcio qd cauſe ſit Iohes mi dulciſſime: q̃ nequeã etia3 ꝓuo tp̃e imo breuiſſimo momẽto imemor eẽ tui: eſqꝫ i mẽoria ſp mea. Et ipa r̃cordatõ g̃tiſſima ẽ: q̃ te abſente nihil habeo dulciꝰ. Hoc dũ ſepiꝰ ꝯſidero vñ ꝓcedat: m'ltã cũ enũerare poſſim. hũanitate3 tñ tuã potiſſime ratꝰ iũ dediſſe cã3. Nã cũ e patauo redirẽ ſenas. ſubſiſtereẽqꝫ ferrarie ñ nullis diebꝫ: tãtũ i te vrbanitatis eẽ cogui tãtũ caritatis ac beniuolẽtie i oẽs etiã i infirmos. vt opiner te nullũ fore benigniore3 faciliorẽqꝫ. Nã ⁊ me voluiſti int̃ amicos tuos ꝯnũerare. hac de re tãto amore tibi afficior: vt ſi q̃s ad te profecturos cõperiam

ſine litteris meis vacuos nō poſſum dimittere. In preſentia do cū reperiſſem Nicolaum illuſtris marchionis nunciū de te diligēter interrogaui. Et cū iocūda oīa retuliſſet. lōge gauiſus ſum letorqꝫ vehemēter. Si qd ē tibi cordi ac iocūditati. Nihil ē eñ qđ magis affectē ꝙ te ſanū hilarēqꝫ eē: ⁊ me tibi carū fore vt ex ꝯiectura capio: imo ex ꝓſſe ītelligo. Unū itaqꝫ oratū volo. vt oñdas ſcꝫ tuā erga me beniuolētiā extīctā nō eſſe: quā rem ſcribēdo ſepiꝰ efficies. Uale ⁊ mgr̄o hugoni ⁊ natis ſuis me cōmendatum facito.

Epiſtola. xxxv.

Nimphiplexim libellum ſe effeciſſe ſignificat.

ENeas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Sozimo medico ꝓſtāti ⁊ amico optīo. Quatuor iam mēſibꝫ ad te lr̄as dedi: qs num habueris: certi nihil habeo. Sētentia tamē eaꝝ fuit vt opuſculū eē ꝑfectuꝫ ſcires: ꝙ me de baptiſta ſepiꝰ rogaueras editurū. Qđ ideo feci: nō vt idoneū me fore exiſtimarē ꝯdendis operibꝫ autorē: ſed vt intelligēs amoris erga te mei: tantā eē vim: ne qd tibi negare valeam. Abſolui ꝙ libellū hūc tuo nomini dedicatū verſuū vltra duo milia: quem appellaui Nimphiplexim ꝺ laudibꝫ baptiſte tue: profuſe loquētē. Eū vidit nicolaus noſtrarū lr̄aꝝ lator. Cui vidēduꝫ tribui: ꝙ teſtis eſſet idoneꝰ q de viſu referre poſſit vt mr̄e leges imperitāt. Libri aūt memet latorē ſpero: quoniā iſtuc breui ꝓficiſcar. habeo eñ multa de baptiſta tua tibi recēſere: que nō erāt lr̄is inſerēda. Uale ⁊ genitori tuo et Johanni me cōmendato verbiſqꝫ meis germanū tuū iubeto ſaluere. Iterū vale.

Epiſtola. xxxvj.

Excuſat yronice non ſcribentem.

ENeas ſiluiꝰ poeta. P. d. S. Petro de noxete amico ꝓmario. Mirabar dudū qd rei eſſet ꝙ ad me nihil ſcriberes. ꝟ herētēꝫ me iacturis atqꝫ ancipitem vir ſuauis ⁊ vtriuſqꝫ nr̄m amātiſſimꝰ Nicolaꝰ ⁊c̄: ex dubio mouit: qui te diuitē factū retulit. Quo audito. At at inquā ſubito: hinc illa intermiſſio lr̄aꝝ hinc illa mei obliuio lōgiſſima. More eñ hominū euenit vt ditiores effecti pauperiores negligāt. Sꝫ nō ē mihi moleſta hec taciturnitas tua qñ ex cauſa tua vtili ꝓuenit longe nāqꝫ dulciꝰ mihi ē te locupletū eē tacēdo ꝙ ſcribēdo inopē. Pro tamē ſi facultates tue ociū aliqđ preſtēt: mei vt memor ſis. Nāetſi diuitie occupatōes dāt maximas: tēpuſqꝫ auferāt. pauperi tñ copiā ſubmiſtrāt. Cuiꝰ ſi quolibꝫ mēſe paginā vnā ad me tinxeris: magnā gr̄am facies amico tuo: ⁊ duplū recipies. Scribere tibi harꝫ ptiuꝫ nouitates: niſi nicolaꝰ inſtructꝰ veniret oīm: quē libētiꝰ audias ꝙ meas lr̄as leges. Accepi te vel patrē factū vel breui factuꝝ eē: qđ mihi voluptati eſt: miror qꝫ noluiſſe te huiꝰ gaudij me fore ꝑticipē: q nihil ſignificaueris tuo enee. Ego tñ cū filiolū in ſcocia ſuſcepi: mox te reddidi certiorē. ꝟ ille iā e vita deceſſit. deū oro vt tuū viuere ſinat: pr̄is ſimilē. Uerꝫ ne oīno exiſtimes te meis carpi ſmōibꝫ. Illđ etiā te ſcire volo: qꝛ tuaꝝ lr̄aꝝ vnas ſuſcepi: ꝑ oratores regios q florētie fuerīt: qs ꝓ magno munere habui: tāetſi pluriū ānoꝝ paꝝ ſit vna ep̄la ꝯpēſare ſilētiuꝫ. Uale ⁊ me reuerendiſſimo dn̄o ꝯmūi ⁊ viro ſingl̄aris doctrie mgr̄o thome ⁊ ceteris amicis effice ꝯmēdatū.

Epiſtola. xxxvij.

Preceptum bene viuendi.

ENeas ſiluiꝰ poeta Johi perigallo ſcptori apoſtolico. S. p. d. Rē lōge maiorē ꝙ poſſiꝫ ꝓſtare: qttidiano conicio ex me petis: breuē vt tibi bn̄uiuēdi ꝓceptōeꝫ ꝯſcribā. Tēptatō illa ñ ꝯſultatō ē. Quid ei fieri pt̄ vt meis monitis tu īdigeas: q ſtudioſus phie ſꝑ fuiſti. Cui ſi aliqd deeſt: ꝓſto aſſunt diuini atqꝫ hūani iuris doctores: q baſileā qi athenas ornatū reddūt. Illos ꝯſulē ⁊ faciliꝰ erat ⁊ vtiliꝰ. In auſtra at̄ demētis ē qrē romā: aut platonē apđ hūgariā iueſtigare. Nō tñ ꝓptea tibi ñ rn̄debo. Tāta ē ei tuoꝝ erga me magn̄tudo meritoꝝ. vt ñ ſolū petitōibꝫ tuis qs ſerio: ꝟ etiā qs ioco facis tēptatōibꝫ parē obnoxiū me exiſtimē. Satis faciā igit̄ breuit̄ peticiūcule tue: nec phoꝝ more ꝓcepta dabo. ꝟ vt pr̄familias cū filijs ſolent: agā tecū. Norma eſt ſuccincta quam ſi ſeruaueris recta in celuꝫ via tranſibis.

Neſcio ſi vnq̄ ĩgreſſus es mare. illic ſi vnq̄ fuiſti: ſcio te cũ ꝓcellis iſtari pelagꝰ ⁊ na
uigiũ ĩpeti cõtrarijs vẽtis cernebas: multa deo vouiſſe. Si ꝗ̃ vis fieri ſalꝰ. recteꝗ̃
viuẽ: q̃ ꝓmiſiſti dũ tẽpeſtas ĩ mari fuit: ea ſuato. At ſi fretũ nũq̄ aſcẽdiſti: carcereꝗ̃
aliquãdo ꝑtuliſti: cura vt egreſſus talis ſis: q̃lẽ te futuꝝ ſi exires ſpõdebas ĩ carcere
At ſi neq̃ h̃ neq̃ illð expertꝰ es: remediũ terciũ ſupeſt. Nõ dubito quin aliq̃n egro-
tus fueris. Quis em̃ ẽ: q tricesimũ annũ abſq̃ graui aliq̃ valitudĩe attigerit? Mul
te peſtes hũano imminẽt corpi. Minimaq̃ res ẽ q̃ nos vel tollit e vita vel morbis de
terrimis afficit. Memẽto igit̃ mi Iohes cũ lectulo reſupinꝰ iaceres: cũ renes arde-
rẽt; cũ ilia ruperẽt: cũ fauces areſcerẽt: dũ te ſitis incẽdẽt: dolor pulſaret: ſacietas ti-
bi offendẽt. qd tecũ ip̃e dicẽs. qd deo ꝓmittẽs: ſi tibi ſanitas reſtitueret̃. Certꝰ ſũ q2
de mõ viuẽdi ſepiꝰ cogitaſti. ⁊ vicia dimittẽ: ṽtutes ṽo amplecti ſpopondiſti. Nunc
igit̃ q2 diuio munẽ ſoſpes es: ſtude vt ĩpleas q̃ ꝓmiſiſti egrotꝰ. hec regula ẽ bñ viuẽ
di breuis ⁊ certa hãc ſuato. Sꝫ accipe etiã aliã breuiorẽ. Si vis recte agẽ vitã: nihil
facias qð deũ videẽ ñ putes. nihil ſecreto exoptes qð p̃ſente ꝑplo optare nõ audeas.
Iuuenaliſq̃ nr̃i memĩeris q ait. Optãdũ ẽ vt ſit mẽs ſana ĩ corpe ſano. Cetera ex alijs
q̃re. Ego qd dicẽ poſſem breuiꝰ ñ habui. Vale ⁊ me q̃n id reciprocũ eſt ama.

Epiſtola xxxviij.

Significatõ hꝰ dictõis turpis ꝑ antifraſim.

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Iohi campiſio pħo p̃ſtanti ⁊ ornatiſſimo. Ad-
miratus es Iohes mi amãtiſſime: verſus meos cũ legẽs. Mulierẽ turpẽ
ꝓ deformi poſitã eẽ. Cũ vſurpatiſſimũ apð oẽs autores ꝑeque ſit vt ani-
mi viriũ potiꝰ q̃ corpis turpitudo demõſtret. Sic ẽ illð Iuuenalis filiolã turpi vetu
le ꝓducẽ turpẽ. ⁊ alibi. Breue ſit qð turpit̃ audes. ⁊ iteꝝ. Nec fedaꝫ alij nec ẽpe pu
tarẽt. ⁊ hoꝝ exẽploꝝ mille. Cicero q̃ꝫ ĩ officiõꝝ libris ð turpe ſic loq̄t̃ vt ð re q̃ bone
ſto opponit̃. Honeſtatẽ at̃ nõ in corpe ſꝫ ĩ aĩo locauit. vñ ⁊ eiꝰ ꝯtrariũ qð ẽ turpitudo
animũ intuet̃. At ego nec rõe nec autoritate careo. Licẽ mihi videt̃ vt queãdmodũ
ꝓ pulcro honeſtũ ponit̃. Ita ⁊ turpe ꝓ deformi nõnũq̄ recipiat̃. Virgiliꝰ eñ ⁊ corpe
honeſto ĩq̄t. qð Seruiꝰ. i. pulcro exponit. Rurſus apð Ciceronẽ ĩ ijſdẽ officioꝝ li
bris: qd ſigficet decoꝝ ſcis. Iuuenalis tñ id ad corpꝰ retulit: tãti ẽ q̃rẽda cura deco-
ris. At ſi decoꝝ ad corpꝰ animũq̃ ꝓducimꝰ: cur ñ ẽ eadẽ de turpi licẽtia? Sed ne te
multis morer: autoritatẽ ſubijcõ int̃ eximios poetas. Ouidiꝰ ñ iferiori ẽ loco: quẽ la
ctãtiꝰ igenioſũ vocat. Is ĩ eo q ð faſtis libro ĩſcribit̃. hos ṽſus ponit. Vtq̃ fere vidꝫ
turpes ĩ pelice vultꝰ. hꝰ ĩ amplexꝰ iupit̃ ĩq̄t eat. loq̄t̃ at̃ de caliſtone q̄ ĩ vrſã ꝯuerſa ẽ
cuiꝰ vultꝰ turpes dicẽs nihil alið ſigficare voluit q̃ deformes. Nec virgilij nob au-
toritas abeſt. q ð apib loq̄ns ĩ georgicis: ⁊ puluẽ turpes dixit. nec tũc animũ ſꝫ cor-
puſculũ denotauit. Hos ego ſecutꝰ ſũ: q̄ ſi areſtotel̃ iimicꝰ culparet. imitari potiꝰ vel
lẽ naſonis atq̃ maronis doctã negligẽtiã q̃ illiꝰ obſcurã diligentiã. Vale.

Epiſtola xxxix.

Damnat verboſa volumina.

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Mariano Sozino ſenẽſi. Attulit mihi vir ca-
nus ⁊ ꝑbenignꝰ ludouicꝰ tuas lr̃as: ⁊ q̃ ſibi ꝯmiſiſti ſerioſe retulit. Vidi
libẽter ip̃m tui cã: ⁊ tuas lr̃as q̃ vnice poſt meũ ex te receſſuꝫ apð me ſunt
auide legi. Qð mihi mãdaſti ñ potui abſoluẽ vt forſitã cito voluiſſes: ꝓpt̃ r̃ceſſuꝫ re-
gis feſtinũ: q raro vno ĩ loco morat̃. Indies tñ ero tui memor: ⁊ quid facẽ oporteat
alijs lr̃is tibi ſignificabo. Res eñ hmõi lõguꝫ habẽt tractũ: ſꝫ poſtq̄ cepte ſunt: nõ fa-
cile dimittunt̃: nec tantã habent variatõeꝫ vt noſtre. Tu tibi p̃ſuadere debes me tu-
um ſemꝑ eſſe cupereq̃ morẽ tibi in oĩb gerere. Et vtinã in loco eſſes: quo te ⁊ tui
doctrina vti ſepiꝰ poſſem. Gaudeo te patrẽfamilias factum: ⁊ rogo diuinam maie-
ſtatem vt ſoboles ex tuis lũbis orta: ſimilis ſit tibi. Cõmẽtarios tuos ſuꝑ decretali-
bꝰ: ⁊ ſi facũdos arbitror miramq̃ ſciam p̃e ſe ferẽtes. Videre tñ nõ cupio q2 terruit
me laboꝝ nũmerꝰ cũ eos ĩ quatuor ⁊ vigiti volumĩa diſtinctos ſcripſeris. Mos ẽ le
giſtaꝝ vt lõgi ſint. hic Ouidiꝰ verboſas dicit leges. Et Iuuenalis ð cauſidicis ſcri-

bens libellos inq̄t eos infaſſe ſeq. Tu tñ ⁊ oratoris ⁊ poete ⁊ iuriſcōſulti locū īples
debēs iſta metiri ⁊ modū pagine facē: ne ſcribēs ī immēſū. qꝛ ⁊ ſcribēti labor ē: ⁊ le
genti faſtidiū. Tuas ſortes ſi qñ ad me miſeris auide videbo. qꝛ illoꝝ codices non
dixiſti admoduꝫ eē numeroſos. De rege aragonū q̄ ſcripſiſti ex alijs q̄ꝫ audiui. De-
us illi iter faciat ad ſuū deſideriū: qꝛ vir ē victoria dignꝰ. nec q d̄ñetur par ē in orbe
ſibi. Ego illi afficior ꝓpt̄ ſuas v̄tutes: nūq̄ȝ tñ vidi eū. Si poſſꝫ italia ſuo pacari ſub
dominio: magis ꝓbarē q̄ȝ ſub coītatibꝫ. qꝛ cor nobile regiū v̄tutes p̄miat. Tu vale ⁊
andreā iuris int̄ꝑretē hugonis filiū: quē apud te eē audio meo nōie ſaluū dicito.

¶ Promouet conducendum in officium.

Epiſtola. xl.

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. dño Johāni Mayers Cācellario auſtrie bñ-
factori ſuo honorādo. Alloquet̄ te vir bonꝰ ⁊ honorādꝰ lodouicꝰ lator pre
ſentiū. In re quadā dñi Mariani Sozini ſenenſis vtriuſq̄ȝ iuris docto-
ris excellētiſſimi: q libēter ī hac t̄ꝑoris tribulatōe ad germanie ꝑtes ſe trāſferret: ⁊
ius in vienne legēt: q̄re ſi vides ad eā rem eſſe modū: ſupplico vt me inſtructū facias ⁊
ego regi referā. Mihi em̄ res videt̄ vtilis ⁊ vniuerſitati ⁊ patrie ⁊ regi. Naꝫ cū ille
ſit ex p̄mis italie doctoribꝫ: multi remanebūt in vienne: q nūc paduā ſtudij cā vl̄ papiā
pergūt. Et oīs bauaria ſueuia franconia ⁊ bohemia ac etiā vngaria iuris ediſcēdi
cauſa in viennā petēt. Rex v̄o in his q̄ iuris ſūt ꝯſulē ipm̄ poterit. Et ſi qñ opꝰ fuerit:
ducet eū quocunq̄ȝ voluerit. Ideo ſi vides viā ad h̄ patere: fac me certiorē: ⁊ ꝯfide qꝛ
hominē ꝑliberalē ꝓmonebis: nō doctū in iure ſolū ſed oīs doctrine peritū. Eius vir
tutes ex lodouico prefato planiꝰ pernoſces. Ne plura dicē cōmunis patria vetat et
amicitia q̄ illi ſū iūctꝰ: ne has res p̄ferre veritati videar. Sꝫ ꝯfido m̄ltos eē ī germa
nia q virū noſcunt: qui eiꝰ diſcipuli fuerūt qui me ſubcumbē nō ſinent. Tu ꝯmunis
boni amator ⁊ regalis honoris ꝓmotor es: quod in hac re potes oſtende. Vale.

Dat fidem ſcriptis.

Epiſtola. xli.

Eneas ſiluiꝰ poeta Strenuo militi dño ꝓcopio bohemo. S. p. d. Sūt mi
hi certa q̄ ſcribis: nec vnq̄ȝ aliter ratus ſum. Noſco em̄ mores militū int̄
quos magni ſit fides: que ex eo eſt dicta vt cicero vult: quoniā fiat vt di-
citur. Tu v̄o vltra militiā etiā litteras es ſortitus. quaꝝ magna pars fideꝫ cōmen-
dat: decipere aūt inter vicia ponit. Scio igit̄ te retentū eſſe cū ſperares ꝓficiſci: nec
ego aliud ratus ſum. Sed ꝯmendo te qui reſcripſiſti cauſaꝫ remiſſionis ⁊ feliceꝫ te
puto: qui neq̄ȝ montes neq̄ȝ lutum neq̄ȝ glaciem aut niues experiri voluiſti: quanq̄ȝ
hec oīa tolerabilia exiſtimarē. ſi bachus apud has gentes tractabilis eſſet: qui ru-
dis eſt: aſper: indomitus: amarus: nihil habēs in ſe ſuauitatis. Vetuſtas bachum q
dulcis eſſet ⁊ hominē affabilem redderet: in numero deoꝝ collocauit. Hic v̄o inter
eumenides cū cerbero ⁊ ydra locādus eſſet. Quid tibi de mulieribꝫ dicam? Compri
mo me ne fiam odioſus: ne aliqui ex noſtris ſocijs qui rutilam credunt lucreciā. me
moleſtam arguant quaſi eoruꝫ amori derogauerim. Sed amor cecus eſt. Ideo papi
florentinus lucernaꝫ quādam adamauit vt pendētem ex cingulo quocūq̄ȝ iret ferret
ſecum: ⁊ obuiantibꝫ quibuſcūq̄ȝ oſtentans: nūquid pulcra lucerna eſſet ꝑcunctabat̄.
Sic iuuentus veſtra ethiopem quaſi niue ſit candidior colit. Facit hoc inopia. Nā
⁊ monoculus rex eſt inter cecos. ſatis dixi: tu in vienne degis vbi veneris chorus late
patet. Sꝫ caue ne vincaris v̄bo aut blādicijs alicuiꝰ. qꝛ poſtq̄ȝ ineſcatꝰ ē hō. derelin-
quit̄ eſtq̄ȝ deriſui. Nullā ames priuſq̄ȝ ꝓbaueris. De pecuniola mea mea laudo. illā
apud cācellarij fratrē deponas. Regi ero tuꝰ fidel̄ nūciꝰ: ⁊ hodie vt puto: Nec mihi
h̄ erit ꝓ te facē arduū. Vtinā ſeruire tibi amplius poſſem: nam meritus es vt te om-
nes promoueant. Vale ⁊ intra bohemiam noli tamdiu eſſe vt obliuiſcaris noſtri.
Quod reſponſum rex dederit per alias litteras efficiam tibi notum. Iterum vale.

¶ De incerto curialium ſtatu.

Epiſtola. xlij.

ENeas ſiluiꝰ dño Caſpari ſchilck cācellario imperiali. S.p.dic. In lr̄is
aliȷs quas cū p̄ſentibꝫ mitto ſignificaui tibi maieſtatē regiā diem ſancti
Georȷ delegiſſe: in quo vellet petē nurenbergā. ⁊ ſic in ꝯſilio ꝯcluſum eſt
Sed nō eſt ſibille foliū: aut imutabile fatū: quod in ꝯſilio decernit̄. Viuimꝰ nos in-
dies qd̄ heri placuit hodie diſplicet. Ita geſtū nūc ē. Terminꝰ ei qui erat ad ſanctū
Georiū receptus: nūc in aſcēſionis diez ꝯmutatus ē. Mihi hec mutatō ſuſpecta eſt
vereo: q̄ ne deriſui ſit pricipibꝫ: qui dietas almanoꝝ infinitas aiūt. Puto aūt regez
idcirco terminū hūc āplexū: qꝛ mox inſtet aliꝰ cū bohemis receptꝰ ad natiuitatē bea
ti Iohānis: q̄ſi ꝑ hūc modū intēdat rex vnū mēſez nurēberge morari: imperȷ ⁊ eccle
ſie facta termiare: atq̄ exinde pragā ire. Neſcio tn̄ an bn̄ metiti ſūt terminū: q hunc
excogitarūt. Ego reor neq̄ regē ad diē vētuꝝ: neq̄ mēſez ad tot negocia ſufficē poſſe
vereorq̄ ne dū vno itinē duo negocia volumꝰ abſoluē: negligamꝰ vtrūq̄. Sed faciat
me deꝰ falſuz vatē potiꝰ q̄ verū cū tāto damno. Ex his video diete ꝯtinuatōez nō ha-
biturā locū: ſic̄ apud vos erat ſtatutū. qꝛ nimis durū eſſet tādiu expectare. Exinde
intelligo chimenſ̄ epm̄ huc vocari ⁊ te etiā accerſiri. Et qꝛ ep̄us huc q̄cito vēturꝰ eſt:
ſuadeo vt ⁊ tu nihil tardes. Scis qd̄ expediat ꝓpter eccl̄iaz friſingen̄. Tu potuiſti
ſentire qd̄ ſit animꝰ chimēſis i hac re puto vtile fore vt n̄ ſit tardiꝰ tuꝰ q̄ ſuꝰ acceſſus.
Credo me ſane ꝯp̄hēdis. Comes Goricie iā triduo h̄ ē: eiuſq̄ ꝯſors. diſpar ꝯiugium
vna igreſſi ſūt: vnas edes icolūt: vna ꝑ opidū ꝑgūt. ſi ſic ſe amāt vt foris ſignificant
bt̄a ſocietas ē mirādūq̄ ſpectaculū. Nuꝑ viꝝ vxor captiuū habuit i viculaq̄ ꝯiecit.
ac horrēdi crimis reū dixit. Nūc vnꝰ lectꝰ vtrūq̄ r̄cipit ⁊ vna paſcit mēſa. Mira res
ſi tātū odiū tācito poni pt̄. Int̄ alios ſi h̄ accediſſz: nec vir vxori fidē recōciliante da
ret: nec vxor viro iiuriaꝝ vltōz verita. ſ; h̄ fortaſſe n̄ vt volumꝰ ſ; vt qmꝰ agēdū ē. Exi
tus q ſit vtriuſq̄ mēs pateſaciet. Albertꝰ regis fr̄ tardiꝰ ſperato veit. Is ei neſcio q̄
ob cāz petꝝ cottrā ſuū cācellariū app̄hēdit ⁊ ꝯiectū i viculis ꝯpedibꝫ ferreis alliga-
uit. ſic vir iſelix mlt̄oꝝ laboꝝ fert p̄miū. Nemo ē q ſperet ip̄m liberādū. Pricipes
nāq̄ hm̄oi fere oēs ſūt vt q̄s capiūt: nūq̄ dimittāt. Aut ei reꝰ ē: q captꝰ ē ⁊ luere penā
debet: aut inocēs: ⁊ vt videat̄ nocēs tenet̄ ne p̄ncipis crimē pateat. ne vl̄ ille dimiſſus
iniurias q̄ſtuz eat ⁊ vlciſci ſtudeat. Beati q ꝓcul a curiaꝝ tumultibꝫ degūt: ⁊ ꝯtenti
ſūt q̄ adeſt fortuna. Nos aioꝝ ipulſu cecaq̄ cupidie ducti: regū atria petimꝰ p̄ncipū
i ocul̄ v̄ſari volumꝰ: qbꝫ ſi milies cū pericl̄o capitis ſuieris. modicū v̄o oberraueris
max piſti. Nihil ei violētiꝰ ē aure tyrāni. Suſpicioſi oēs ſūt: tū curiales iuidi ꝓm-
ptiq̄ nedū ſi aſſit: ſ; ſi abſit q̄z crimiari delictū. Perierūt oīa ſuitia ſi ſemel n̄ recte
ſpueris. Et ſūt nōnulli: q tūc citiꝰ ſuū pdūt: cū maiora ſūt obſeqa. Nā cū videant ſe
mlt̄a illi debē: potiꝰ delictū cupiūt q̄ obſequz p̄miare. Sūt tn̄ plures q ducis Alber
ti factū ꝓbāt: ⁊ mihi q̄z ita ꝑſuaſū ē. Nā pricceps ille: tū ſapiēs ē: tū mitis. nec abſq̄
magna cauſa in tantū virū inieciſſet manꝰ. Sed cottre vtiliꝰ fuiſſe plebē ſuā curaſſe
Nūc querit̄ q̄ pacto ſibi illa auferat̄. Et aiunt quidā irregularē eſſe hominē priuan
dūq̄ eccleſia in q̄ vellet nūc (vt exiſtimo) petrus deo ſeruire. S; qꝛ dū facultas fuit
volūtas defuit: nūc volūtatez facultas deſerit. Nemo ꝯtentꝰ viuit ſorte: quo plus ha
bemꝰ: plus volumꝰ. Ille beatꝰ ē q cupiditati terminū ponit. Qui v̄o nimios optat
honores ⁊ nimias poſcit opes: is ſibi excelſe turris tabulatū erigit vn̄ altiꝰ cadat:
maiorēq̄ det ruinā q̄ opiōnē. Faxit deꝰ vt ſic̄ nūc n̄ habeo: ſic ꝑpetuo fugā. Tu vale
⁊ q̄uis hec reditū tuū videant̄ diſuadē: q̄ p̄mū redi. qꝛ rex nr̄ nihil tyrāni habet. Et
tu non cum eo ſed cū alio creuiſti: nec nunc augere ſed ꝯſeruare ſtatum queris.

¶ Rex aroganū ſe cigit i auxiliū rhodis ꝯ thurcū. **Epiſtola.xliii.**

ENeas ſiluiꝰ dño Caſpari ſchlick cācellario imperiali. S.p.dicit. Adue
nerūt deniq̄ lr̄e ap̄l̄ice ꝑ guidonē allate: ſic̄ ex curia ſcp̄tuz erat has apd̄
me habeo: nouē nūero. Sūt i forma plena ⁊ ſufficiēti. Nūc opꝰ eſt vt q̄-
tociꝰ r̄uertam ī qꝛ vt ſpero poſſeſſiōz aſſeqmi ꝯcupitā. nūciꝰ q attulit lr̄as r̄fert thadeū
marchiōez heſten̄ ꝑ nicolaū piceninū cū mille eqtibꝫ īt̄ceptū miſſūq̄ r̄gi arragonū:

Qui rex venetis ſcripſerit pacē: aut belli poſcēs inducias. Naȝ duas ⁊ quadragīta galeas armauit. intēdens Saracenoꝝ qui ꝯtra rhodū venerant inſultātibꝫ obuia-re. Nihil adhuc de reſpōſo ſcitū eſt. Athesini legatos habēt venecijs auxiliū poſtu-lantes: qd ne fiat timor ē. Libēter nāqȝ veneti aliqd illis in mōtibꝫ piſcarent: ne ve nari ceſſar ī mari coꝝ poſſet. Habebitis ⁊ vos lr̄as d venecijs p q̄s ꝯgnoſcetis ſom-niū eē de pecunijs: niſi alia incedatis via. Comes goricie hic abceſſit: abnegatis ſibi feudis. Sicūt eñ auſtrie duces id p̄uilegij habē: ne qs ī territorijs ſuis princeps de-gat vexillo inueſtiēdus. Uxor ei⁹ adhuc ē hic. Manēt vetera pacta q̄ comes cilie p-cuſſit. Dia vir tenet. Uxor vnū caſtrū hȝ ⁊ ibi libras centū. Et rurſus tricētas ānu-as ex viri camera ſuſceptura ē. Sȝ ꝯiacere illi nō tenet. hoc virū male hȝ. vxorē pua ꝓuiſio grauat. Comes cilie ⁊ dux albert⁹ ambo ī ꝯſiliū regis ſūt recepti. Et his die bus iurarūt. Itaqȝ nō oīno hic nihil ē actū. Reliqua ex lr̄is dñi heinrici ſencietis. Ego maximopere cupio titum liuium veſtri itineris eſſe comitem vt meus ſit in cu-ria aliquando ſocius. Ualete ⁊ me veſtro ex amore cōmiſſum habeatis.

¶ Nouitates de turcis.

Epiſtola. xliiij.

ENeas ſiluius poeta. S. p. d. ſummo pħo Johāni Campiſio. Alioꝝ lr̄as que ad me ſcribūt ſemel dūtaxat lego: idqȝ curſim. Tuas cū recipio nū-q̄ ſatis legiſſe videor. Redeo iteꝝ atqȝ iteꝝ nūc iſtā nūc illam ꝑticulā at-tingo. Egre illas e meis manibꝫ abire ſino. facit hoc ornat⁹ ſcribēdi ⁊ caritas tū q cū illis tanq̄ cū teipō loquor: quo nemo mihi ſuauior ē. Nūc cū guidio tabellarius tuas mihi lr̄as reddēt: quātū voluptatis acceperim nō poſſuȝ ꝯiūctim exꝓmē: ſꝫ ꝑ tes ep̄le tue ſinglās referētē me magis ītelligas, ⁊ quātū attuleris gaudij ītueberis meli⁹. Preteo res ī ſubres. Nec eī mihi ſuaſuȝ ē: te qcq̄ abſqȝ ꝯſilio facē: tametſi io-cās magiſq̄ arguēs de ꝑcitate fecerim obū. Qd de politicis ſcribis: admodū placet nec te mirari oꝑtet ſi tibi libꝝ empturo ꝓſpicē volui. Nō eī diffidē ē amicitie ſꝫ ꝯſu-lere: qñ viā oñdim⁹ ſuādi argētū. Qd vo ad nūmos me pauloposſt nimis affectū di cis q̄ oportcat: facis amice: q me admones ne qd auaritie ī me ſit: te qȝ ī h pħm pre bes: cui⁹ ē animū vicijs purgare. Sȝ ſcis oēs nos cū ſeneſcim⁹ (vt terencij ſentētia ē) ad rē fieri attētiores: q̄uis ab re ſit: q̄ min⁹ reſtat itineris: eo plus (ſic cicero ait) q̄-rit viatici parare. Credo id accidē: qꝛ multas ꝑpeſſi calamitates ī iuuētute: illarū meminerim⁹ timemuſqȝ vt reuertamur ī eas. Anim⁹ iuuenis ſāguīe feruēs: ebulit: furit: īſanit: nil pēſi hȝ: nō pecuniā pēdit qm̄ ſe facile lucraturꝝ ſperat. nūc bella me-tit: nūc mercaturā cogitat: nūc regales curias meditat. Credit amari: credit ſibi ab oībꝫ ſubueniri ſi op⁹ fuerit. Uetul⁹ ſpūo ſcit: q̄ rare ſūt amicitie: q̄ fallaces amores q̄ difficilia lucra. Scit tēporalia bona (ſine qbꝫ negat areſtoteles plenā felicitatē) ī manu eē fortune: q̄ ſi amiſerit: illa īuita recuparé n̄ pōt. Ego mi iohēs ſatis multa ꝓbaui: pecunias q̄ſi fumū ꝯtēpſi. Nūc cū illas vellē: nuſq̄ apparēt. Uideo veꝝ eē qd iuuenalis inqt. haud facile emergunt qꝝ v̄tutibꝫ obſtat res anguſta domi. Si mihi puer vt virgilio ⁊ tolerabile fuiſſȝ hoſpiciū: potuiſſeȝ ⁊ ego cātare ſub antropierio: qd nūc ꝑt ſane pauꝑtas facē. Mihi curādū ē vt viuā atqȝ auro n̄ careā: q̄ nocte die-qȝ corp⁹ eget. Da igit veniā ſi emptor q̄ minimū dare cupiā. Nā ⁊ q vendit q̄ maxi-mū optat vēdē. Age tñ vt vis fiat: nullibi ero tibi aduerſus: tametſi diſputare inter-dū placeat. Tuū ē curare vt areſtoteles veniat: q̄uis ꝑcio empt⁹. Nec doleat h pħs vēdi. Nā ⁊ platonē venūdatū legim⁹: quāq̄ vēditō hec quā peto: etiā Ciceroni ⁊ vir gilio ſit accepta. Nā q ſcribūt nil aliud volūt niſi vt p⁹ obitū q̄ ſepiſſime vēdāt. Tu tñ alijs lr̄is iueniſſe te aiebas: venalē pħm: nūc te inuētuꝝ dicis. Sȝ ille forſitan ſe-nis māſit: id aliū q̄ris. Qꝫ mihi ſcribis te vba ex ſūmo pōtifice audiſſe qbꝫ ſpem ꝯci-pis fortune melioris: mag leticia ītellexi. Scio eī honore atqȝ bono q̄uis te dignuȝ. Tu tñ ſcis diuitias plerūqȝ indignos comitari eaſqȝ (vt pħi volūt) q min⁹ ſūt digni poſſidēt. io tibi min⁹ ſpero. Sȝ ꝑt ſūm⁹ pōtifex fatū vicē: ⁊ ꝑſertim ſi vt ſcribis adiu tor tibi ſit reuerendiſſim⁹ dñs tu⁹ meuſqȝ. Dico me⁹ qꝛ vet⁹ mihi ep̄o illū noticia ē ⁊

putaui me aliquãdo ab eo diligi. ideqꝫ nũc puto: niſi vł ſuꝰ mutatꝰ ſit animꝰ: vł que intercederũt negocia me ſibi alienarũt. Credo te meũ ſermonẽ capere. Ego tamen quicqꝺ ſit illi afficioꝛ virtutẽqꝫ ſuã ⁊ miroꝛ ⁊ colo. Nec ex eo aliud peto: niſi vt tuuꝫ bonũ querat: q vno verbo ſtatũ tuũ põt mutare. Ipſe pħus ẽ niſi pħm amat deſinit eſſe qꝺ ẽ. Nec ego tãti eũ faciã. Opoꝛtet nõ nunq̃ foꝛtunã vincere eiqꝫ reſiſtere ꝑ viris claris. De noretano ſatis feciſti deſiderio meo. Nõ ſolũ enĩ qꝺ officioꝛũ gereret mihi expoſuiſti: ſed ipm quoqꝫ ad me ſcribere cõpuliſti. Ago tibi ꝓpterea gratias ĩgentes. Video tamẽ nõ cõcoꝛdare que ſcribis. his que ab ipſo accepi. Is ſe inopem ſcribit: cũ eũ diuitẽ dicis. Sꝫ credo te ad veritatẽ loq: ipm ad opinionẽ. Nemo eniꝫ diues ẽ cuiꝰ cupiditati nõ ẽ ſatis. Tu qꝺ ſufficere homini reꝛis. id diuicias ais. Is qꝛ nõ hꝫ auri mõtes: pauperẽ ſe putat. Ego plus tuis litteris de eo: q̃ ſuis ſum gauiſus. Nã ſi te nõ audiuiſſem pꝛiꝰ: moleſte tuliſſem eiꝰ ſcripta. Diligo nanqꝫ ipm et omnis acerbitatis ſue ſum particeps: ſꝫ tu leuas me magnis anguſtijs: qñ bene eſſe illi dicis. Nõ dicã plura ĩ hoc qꝛ ſibi ſcribo. Et puto eũ apuꝺ te riſurũ. quãdo expuentes miſeriã deambulatũ itis meiqꝫ memoꝛes eſtis. ſiue coliſeũ pietatis ſiue põtem emilũ vel cũ termas viſitatis dioclecianas aut illa ſanctoꝛũ tẽpla. Iacobũ caluum reſaluto ⁊ bene illi eſſe cupio. Nã mei aliquãdo amicꝰ fuit: ⁊ nũc ẽ niſi amicicia poſſit frangi. Multa mihi de Cõte noſtro ſenenſi venerabili cubiculario aplico ſcripſiſti: que omnia iãdudũ mihi ĩvienne retuleras. ⁊ ego vera eſſe ſcribã. q virũ illũ nobilẽ cõterraneũ meũ a teneris ãnis noui. Puto tñ te illa p̃ſente ipſo ſcripſiſſe q tãefficax fuiſti. Sꝫ quid dixi puto certa res ẽ. Nã tuipſe ĩ duobꝫ coꝛpoꝛibꝫ vnam eẽ animã dixiſti. Quod igit̃ ſcribis nedũ illo p̃ſente ſcribis: ſꝫ ipſe ſcribit. Nõ dicaꝫ ergo ſibi vt aliud ſignifices. Nã qꝺ de te dico. de ipſo dico: ſi tu me habes. ⁊ ipſe hꝫ Ariſtophanes tuꝰ: regiũ mihi ſalutes dicere voluptati ẽ. Nã ⁊ illiꝰ memoꝛ ſum: ſꝫ optaſſem que foꝛtũa ſit eiꝰ ſicut de petro ſcire. Timeo nãqꝫ ſibi. nã oẽs poete iacẽt: ſurgũtqꝫ ĩtheologi. quoꝛum iuſticia ſũma putat̃ ſciẽtia. Poeta vͦ exurit intactã paridi ni vẽdat agañẽ. Arbitroꝛ tamẽ qꝛ piꝰ ẽ vir: deũ illũ reſpicere ⁊ aliqd iã tribuiſſe. quo ſit ſibi tuta ſenectꝰ a tegete ⁊ baculo. Nihil modo plꝰ eſſet ſcribenduꝫ niſi ꝙ te ſcire volo reuerẽdiſſimũ dñm cardinalẽ ſancti angeli cũ rege polonie atqꝫ diſpoto iã intraſſe bulgariã: quo ĩ loco baſſa thurcoꝛũ cũ vigiti milibꝫ equitũ obuiaꝫ venit. Premiſſiſqꝫ leuis armature militibꝫ xpianoꝛũ exercitũ ĩfeſtabãt. Cũ Iohãnes trãſiluanoꝛũ dux. q vngarica ligua dicit̃ vainoda receptis decẽmilibꝫ equituꝫ. Moraſuam flumẽ traiecit: relictiſqꝫ ĩpedimẽtis baſſaꝫ petebat preliũ inituꝛꝰ. Timuit baſſa receſſitqꝫ. Iohãnes vͦ vrbẽ niſam ꝓfectus eſt eãqꝫ militibꝫ cixit. nec magno negocio expugnauit. Exide relatũ ẽ Baſſam cũ exercitu reuerſum bellũ poſcere: quo accepto: obuiã Iohs ꝓrexit: atqꝫ vt in ꝓpinquo fuit ſtructis aciebꝫ certamẽ inijt. Mira res: ex thurcis duo milia ceſa dicunt̃: capta quatuoꝛmilia. Ex chriſtiaĩs ſolum decẽ cecidere: qbus ꝓ xp̄i nomine cẽrtãtibus bene putandũ ẽ obueniſſe. Signa militaria nouẽ ĩtercepta ſunt: multa p̃da aſpoꝛtata ⁊ ſpolia ditiſſima. Reliq quot fuga moꝛti eripuerat incolarũ ĩſultu perijſſe dicunt̃. Hec acta ſunt ad diẽ terciũ nouẽbris ſicut regi noſtro ꝑ ipſum cardinalẽ ⁊ regijs litteris ſcriptũ ẽ. Aiũt hoc magnuꝫ eſſe initiũ. ⁊ ſpem hic ſuſcepi: qua thurci ex europa pellant̃: qꝺ faxit deus. tũ ꝓpter xp̄iani religiõis augmentũ. tũ ꝓpter nomẽ ⁊ gloꝛiã cardinalis ipſiꝰ: quẽ dignũ honore quouis deputo: cũ fidẽ catholicã defenſurũ tãtis ſe diſcriminibꝫ obiectat. Vale ⁊ amicoꝛũ quicquiꝺ habeo ſaluuꝫ dicito.

Quõ vxoꝛ ducẽda ⁊ p̃cipibꝫ ſeruiendũ ſit.

Epiſtola. xlv.

Eneas ſiluiꝰ poeta viro p̃ſtanti fratriqꝫ colẽdo Petro noretano. S. p. d. Magnas habeo gratias cãpiſio noſtro: q te mihi ſcribere cõpulit. ſꝫ maiores tu illi hr̃e debes. q eiꝰ opa ad te reuerſus es. Nãqꝫ cũ ſoleres oĩum eſſe hũaniſſimꝰ: diu extra te fueras nihil mihi ſcribẽs. Qua re neſcio que potuerit ĩmanioꝛ eſſe. Sꝫ viuat felix cãpiſius q te hũanitati redẽs me vita donauit. Erã. n.

iam exanguis mortiqȝ ꝓximus: nihil tuarũ ſuſcipiẽs litterarũ. ſȝ iã rediuiu⁹ ſũ fa-
ctus ſcriptis tuis. tametſi nõ nulla ſcribas rãcida. Nã qcqd tibi moleſtũ ẽ. id mihi q̃-
qȝ acerbũ eſſe dȝ: ſȝ credo pl⁹ alijs q̃ tibi de te. Facis enĩ vt virũ prudẽtẽ decet. q ꝺ ſe
parce loquit̃ ⁊ oĩa ſua ĩminuit: vt nõ miles traſo auget. Tu te pauperẽ dicis. Cã
piſius te diuitẽ aſſerit. nec caſtellan⁹ negat. In h̃ tamẽ duplex rõ eſſe põt. Aut enĩȝ
nimis appetis: aut iactãtiã vitas: ne te diuitẽ ſcribẽs venari gloriã videaris. Ego ſi
ue paupꝫ ſiue diues ſis tãtundẽ te facio. Nõ enĩ vnq̃ fortunas tuas ſȝ te amaui: ⁊ il-
lã quã ĩ te ſitã virtutẽ cognoui. Si diues es petr⁹ es ⁊ virt⁹ tua ẽ eadẽ. nec iſta ĩmu-
tata ſunt: ſi paupꝫ es: qꝛ nulla ex virtute ſpolia caſus ducit. Mꝫ ꝺo patreȝ tibi eſſe at-
qȝ ſobolẽ dicis: credo vt ſcribis: ⁊ pietatis ẽ his ſubuenire. Qui h̃ nõ facit. is iã nec
pius ẽ nec bon⁹ nec hõ: ſȝ ĩmanis belua. Quid enĩ ĩmani⁹ dici põt q̃ illi opẽ negare
a quo ſuſceperis vitã. O mi petre nimis ẽ arctũ patri quo ſum⁹ obnoxij vinculũ: q̃-
uis aliquorũ veſania eo ꝓcedat. vt nõ ſolũ negare parẽtibꝫ victũ audeãt: ſed eos ẽt
vinciãt. cedãt atqȝ trucidẽt. ſed hec p̃tereo. Illud autẽ mihi riſum excuſſit. qꝺ ꝺ phi-
lorcio ſcripſiſti: ſiue hãc volum⁹ antipholã dicere. Viſus ſuȝ cũ terẽcio loq: dũ tuas
ꝑlegi lr̃as. Nũc mihi pãphilus nũc eſchin⁹ nũc cilnia videbaris. Sȝ accidit tibi cre
do nõ ſiniſtre: quãdo bñ moratã virginẽ ſortit⁹ es: que tuis cõuenit moribꝫ: que non
ad ſuã ſed ad tuã ſit victura cõſuetudinẽ. Nec tu mihi de pauꝑtate dixeris: vxorem.
nanqȝ ductur⁹ nõ aurũ ſȝ feminã ſibi maritat: vxorẽ caſtã: formoſam ⁊ fecũdã volo.
hec ſi aſſint nihil plus exigo. Sũt (crede mihi) mi petre. multa cũ diuitijs vicia. alie
temulẽte ſunt. alie ſuꝑbe. cõtumaces. adultere maliloque. nunq̃ viris pacẽ dãt. Alie
deformẽs. egrote. ſteriles. hec tua nõ habet mala. Quid mĩmũ queris vbi ſunt ma-
xima. Tute illã ꝓbas. ⁊ ſolũ accuſas inopiã. Superis ſit laus q tibi ſatis ẽ. qꝫqȝ of
ficijs lucroſis prees. Marchio ſaluciarũ vt nobiliũ ⁊ potentũ faſtidia fugeret. por-
cariã puellã. quã ĩ ne moribꝫ venatiõi dãs operam repit. matrimonio ſibi cõiunxit.
Cui⁹ vita omnes illuſtres feminas ĩferiores ſe fore monſtrauit. Quid tu dicas. aut
agas. qñ pñcipes nõ verent̃ pauꝑis dom⁹ ãplecti cõnubia. Ego tibi mi petre. ſi ſic
ẽ vt dicis. Si tibi morigera ẽ puella ⁊ tuo guſtui cõueniẽs. nõ ſuadeo vt nupcias ꝓ
trabas. Tibi meli⁹ q̃ alijs euenit. q periculũ feciſti anteq̃ nuberes. Alij ſepe dece-
pti ſũt. vxores ducũt anteq̃ ꝓbent. ⁊ eſto viderit ⁊ faciẽ laudẽt. Multi ſũt occulti de
fect⁹ q poſt primos himeneos ĩ lucẽ veniẽtes. ꝑpetuis cruciatibꝫ viros affligũt. ego
de me facio cõiecturã. plures vidi amauiqȝ femĩas. quarũ exide potit⁹ tediũ magnũ
ſuſcepi. Nec ſi maritãdus ſieȝ vxori me iungã cui⁹ cõſuetudinẽ neſciã. Loquor tecũ
apte. Scio quoqȝ aĩ tui ꝑtẽ. q ſepe mihi dixiſti. Eã te velle cõiugẽ ducere. que ſe tibi
debere pluria fateret̃. Ecce iã habes totũ qꝺ mẽte petiſti. vide vt tibi ſis cõformis.
Ego ſi qñ dulces reuiſaȝ lares ⁊ amenã italiã repetã. qꝺ mihi dubio ẽ. nihil me feciſ
ſe putabo. niſi ⁊ te cõueniã ⁊ vxorẽ ⁊ liberos ⁊ pueros ⁊ domũ ⁊ equos tuãqȝ omnẽ
ſuppellectilẽ videã paniſqȝ tui aliqd edã. Nec te terreat me⁹ honorific⁹ aduẽtus. Nõ
enĩ his ſũ q põpã ducẽ poſſim. Nõ arridet tantũ mihi hera fortuna vt cũ faſtu ⁊ glo
ria ſperẽ me patriã poſſe remeare. ſatis mihi fuerit niſi mẽdic⁹ redeam. Sat erit ſi
mea pecunia viaticũ coemero. qꝺ mihi ſperẽ nihil ẽ. ⁊ ĩ h̃ habeo ſuꝑis grãm. Suaſi-
ſti exide vt ꝑti tue faueã ſi nõ alia ex cã ſaltẽ ꝓpter te. hec ẽ adiuratio quedã. que non
ſuadet tm̃. ſȝ etiã cogit. Tu tñ noſti me pñcipi ſuire. q nullarũ ẽ ꝑtiũ. qꝫqȝ mediũ te-
nẽs vniõi ſtudet. nec fas ẽ ſuos aliꝺ velle q̃ dñi cupiãt. Mihi ſanctũ vr̃ regis ꝓpoſi
tũ. cui vt faueat de⁹ ſuplex oro. nec ſi mẽs regia locũ habuerit. ſors tua deterior erit.
Sȝ quẽadmodũ puto lõge melior. qꝛ tũc diues ẽ curia ⁊ officiales opulẽti. qñ ẽ vnio
quã ſi de⁹ daret. poſſes ⁊ me ⁊ te vocatũ facẽ. ſȝ neſcio qñ h̃ erit iterũ me regi ĩſinua-
bo regi parebo regẽ ſeq̃r. qꝺ is volet ⁊ ego volã. nulla ĩ re aduerſ⁹ ero. nec attigã ali
qꝺ qꝺ ſtatũ meũ ñ r̃ſpiciat. qꝛ ꝑiculoſũ ẽ ꝺ aliẽa repu. curã gerẽ. Ego ꝑegrin⁹ ſũ. ꝯſul
tũ mihi ẽ gnatõis officiũ ſuſcipe. aiũt. aio. negãt nego. ĩpi ſi fuẽit ſapiẽtes laudem fe-
rẽt. ſi ſtl̃ti eoꝝ q̃qȝ ꝺdec⁹ ẽit. nl̃li⁹ ĩuidio gl̃aȝ ⁊ nl̃li⁹ dolẽ ĩfãia volo. q mãdatũ fuẽit
ſcribã. ñ addã qcq̃. nec videi volo prudẽs neȝ ſtl̃t⁹. tacebo ⁊ ꝑebo libẽs. ſi ſec⁹ age
rẽ ñ eẽt mihi ex vſu. nec te vl̃le ſcio aliqd me agẽ qꝺ poſſit obeẽ ſtatui meo ne q ẽ ꝑu⁹

fiat null⁹. Nõ dicã plura niſi ꝙ te rogo de magiſtro Thoma aliqͦ mihi ſcribas. ⁊
quid de nupcijs ſequatur. Vale.

Epiſtola. xlvj.

De monte veneris.

ENeas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Georio iuriſcõſulto fratri ſuo. Venit ad me
hac hora lator pñſentiũ ex me queſitũ. an veneris montẽ apud italiã ſcirẽ:
nã ibi magicas artes tradi dicebat: cui⁹ auid⁹ eſſet her⁹ ſuus q ſaxo ẽ ſũ
mus aſtronim⁹. Dixi me ſcire portũ veneris q ẽ ꝓpe lunã iter liguſticos mõtes: q̃ i lo
co tres noctes egi dũ baſileã peterẽ. iueni etiã apud ſiculos mõtẽ fore: q herix appel
latur veneri ſacer. Sʒ i his locis nihil accepi magicũ tradi. Inter cõferendũ aũt ve
nit i mentẽ lacũ eſſe i vmbra que ꝓuincia ducat⁹ dr̃. nõ lõge ab vrbe nirſia vbi ꝑru
ptus mõs igentẽ ſpeluncã facit ꝑ quã aque fluũt. Illic memini audiſſe me ſtriges eſſe ⁊
demões: ac nocturnas vmbras vbi q audaces aio ſũt: ſpũs vidẽt allocũturq; ⁊ artes
ediſcũt magicas. hec nõ vidi nec vidiſſe curaui. nã qḋ peccato diſcit̃ meli⁹ ẽ ignoraſ
ſe. ſʒ Sauin⁹ iuris ciuilis pit⁹ q apud camillã iter publica diuerſoria domum hũit.
hec mihi vera eſſe aſſeuerauit: locũ nomiauit ⁊ locũ deſcripſit. ſʒ iſta ex memoria fu
gerũt q̃ labilior ẽ anguillis. iõ te rogo. ſi ſauin⁹ viuat: hũc virũ vt ad ſe ducas ſibiq;
eũ cõmendes. Nã ⁊ mihi ipſe ⁊ tu i h̃ rẽ gratiſſimã facietis. Is eni q nunciũ hũc mit
tit: medic⁹ ẽ ducis ſaxonie: hõ tũ diues tũ potẽs. Poſt hec op⁹ eſſet me nõ nihil ſcri
bere patri ceteriſq; cõſanguineis: ſʒ tẽpus nõ patit̃ ⁊ occupatiões ipediũt. Tu tam̃
mea eris lr̃a: diceſq; omnibꝫ mihi bñ eſſe ⁊ ſoſpitẽ me ducẽ vitã. Rogabis etiã pa
trẽ meũ vt filiolũ mihi florẽtie natũ: de q̃ mihi ſcripſit tollat alatq;. Nã multa cõcur
rũt ex qbus meũ puto: ſicut patri ſcripſi: neſcio an lr̃as meas ſuſcepit. iõ hec tibi ſcri
pſiſſe volui vt meũ aĩm ſentiat ille ꝑ te. Nouitates. q̃s mihi ſcripſiſti itellexi ad ſum
mũ. Qḋ dicis papã fuiſſe ſenis dũ ſcriptũ ẽ ceſari i rebꝫ eccleſie. ſcio qḋ ſignificet: ſʒ
id nõ ſatis facit. q̃ nihil gerẽdũ ẽ qḋ poſtea ſit excuſandũ. Me puto plane habes.
Genitrici tue ⁊ patri ſcis qḋ veli meo noĩe dici: tibi arbitriũ do. Idq; de oibꝫ. Ma
tern⁹ amor ⁊ ſororia dilectio qḋ petãt vti ego noſti. Finge te eſſe me: ⁊ qḋ tũc velles id
facito. Vale.

Epiſtola. xlvij.

Refert grates q̃ cõmendatũ habet̃ negociũ ſuũ.

ENeas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Nicolao de arzimboldis doctori ꝑſlãti ac du
cali cõſiliario. Suſcepi (nõ ſũt multi dies) lr̃as tuas qbꝫ mihi ſpẽʒ facis
velle te curã ſuſcipe vt ꝑpoſitura mea mihi reſtituat̃: q̃ cõficta morte ſpo
liat⁹ ſuʒ. Id mihi cariſſimũ fuit: nec alit̃ de tua erga me caritate putabã memor no
ticie noſtre florẽtie ⁊ alteri⁹ cõſuetudis quã habui mediolani tecũ. ꝓinde cũ ſis ma
gnifico cãcellario fratris loco: ⁊ ego illi nõ nihil accept⁹ ſim. Credidi h̃ q̃q; mihi ꝓ
deſſe. Accedit illuſtriſſimi pricipis ducis mediolãi honor. cui nõ põt ad laudẽ cedere
me ſeruulũ ſuũ q ſibi nõ vulgarit̃ i multis rebꝫ officioſus fui tãipie ſpoliari. ⁊ tũc ꝓ
ſerti qñ tãto pricipi ſuio quãt⁹ ẽ impator: apḋ quẽ poſſuʒ nõnũq̃ eidẽ duci vtil̃ eſſe.
ſi paſſeris ẽ aliqḋ officiũ apud aqlas. h̃ credidi ⁊ te aiaduertere: nec decept⁹ ſũ quã
tũ video ⁊ quãtũ mihi ſcribis: q velle curare rẽ meã dicis. Ego magnã ſpẽ habeo in
te. vt qḋ fcto ẽ op⁹ ꝓ tua ſũma prudẽtia ꝓſeq̃ris vtq; oĩno ſtudeas vt ꝑpoſitura mea
ad me redeat. qḋ niſi opa tua fiat. nulli⁹ alteri⁹ auxiliũ ſpero. Scribit maieſtas re
gia i fauorẽ meũ iuxta copiã quã his icluſã mitto. cũ hac poteris audacti⁹ meuʒ ne
gociũ aggredi. Scriberet tibi mei cã ipſe cãcellari⁹ ſi adeſſet. ſʒ iaʒ mẽſibꝫ tribꝫ ab
eſt miſſus ad dietã nurẽbergẽſem. meq; h̃ ſuo loco dimiſit. Is autẽ ĩfra mẽſem reuer
tet̃. Nã dieta illa ꝓrogata ẽ ad diẽ aſcẽſiõis: ⁊ rurſus cõuocati ſũt pricipes. ꝓmit
titq; rex oĩ remota exceptiõe i eã diẽ ꝑſonalẽ acceſſuʒ. Noua autẽ que libenter cupis
audire nõ habeo multa. niſi ꝙ reuerẽdiſſim⁹ dñs cardialis ſancti angeli q apḋ vn
garos militat. lr̃as ꝑ hos dies maieſtati regie miſit. quarũ tibi copiã facio. vt eas il
luſtri pricipi cõices meq; ſibi cõmẽdas. Si qḋ vlteri⁹ emerſerit. ñ negligã tibi ſigni

ficare:⁊ maxíe vbi ſciuerꝫ vel ipſi pꝛĩcipi vel tibi me cõplaciturum. Uale.

Epiſtola.xlviii.

De rebus tridentinis.

Eneas ſiluiꝰ .d. Frãciſco boſſio doctoꝛi eximio. S.p.d. Accepi te medio-
lanũ petiſſe:quoniã tridẽti nõ erat tutũ eſſe. Pꝛobo cõſilium tuũ.lꝫ mihi
dãno ſit.ſꝫ maiꝰ fuiſſet cõmodũ meũ ſi qd illic tibi detrimẽti cõtigiſſet. fu
giẽdi rumoꝛes ſũt ⁊ maxíe citatis illiꝰ:que tot hꝫ volũtates quot homĩes. Nihil iaꝫ
illic erat qđ ꝑ te geri poſſet:qꝛ nõ exaudiunt leges ĩter arma:nec vox aduocati inteꝛ
tubaꝛũ cõcentꝰ reſonat. iã ibi claſſicũ ĩtonuit. Uenerũt atheſini ad tria milia homi
nuꝫ:⁊ agꝛos vaſtare tridẽtinos ceperũt. nõ tñ abſqꝫ cruoꝛe ĩiuriati ſũt. Ceciderũt ex
atheſinis q̃plures captiqꝫ ⁊ vulnerati nõnulli dicũtur. Rex auxiliũ tridẽtinis mit
tit. ſpeſqꝫ habẽt nepharios emuloꝛ conatꝰ nõ trãſituros abſqꝫ pena:qꝛ nulla temeri
tas tuta ẽ. ⁊ nulla ĩiuria ſtabil'. Sꝫ đ his ſatis. Ego vellẽ ĩſtrui lr̃is tuis quomõ res
meas dimiſeris:tũ de plebe tũ đ p̃benda:⁊ quomõ huiꝰ ãni redditꝰ ſint expoſiti. vt
ſciã vxoꝛ dñi Jaco. an debitũ habuerit. Uellẽ q̃qꝫ certioꝛari qd ꝑ me vlteriꝰ ſit gerẽ-
dũ dũ habes. Exinde ſcribit rex illuſtri pꝛĩcipi duci mediolãi ĩ fauoꝛẽ meũ: petitqꝫ p̃-
poſiturã mihi reſtitui. peto velis ꝓmotoꝛ rei eſſe. ſcribo. d. Nicolao de. N. q ſua gr̃a
me adiuturũ ſe ſpopõdit. hũc adire velis:⁊ ĩ meã cãm hoꝛtari. ſic ⁊. d. Honifoꝛtũ ſe-
cretariũ:cui al's ſcripſi. vt vel vna vel alia via finis dec̃. Ego tñ tibi cõmitto:qcqd fe
ceris ratũ apud me erit. Laurẽtius đ rotella multa ꝓmiſit:ſꝫ nunq̃ reſcripſit. Cre
do eũ plꝰ verboꝛũ habeꝛe q̃ factoꝛũ. Tua ẽ alia cõſuetudo. plꝰ facis ⁊ minꝰ dicis. iõ
mihi ſatis ẽ ſignificaſſe qd velĩ pſuadeꝛe nõ ẽ opꝰ pſuaſo. Reuerẽdũ patrẽ. d. Noua
riẽſem ſpeꝛo mihi auxilio futuꝛũ. Ipſi vt me cõmẽdes ĩ ſpe habeo. Uale.

Epiſtola.xlix.

Leges dicit eſſe variabiles.

Eneas ſiluiꝰ poeta. S.p.d. Johãni cãpiſio phõ. Meas lr̃as ad te iã aꝛbi
troꝛ veniſſe:q̃s ꝑ venetias(mẽſis ẽ)ad te miſi. In ill' te rogatũ feci politi
cũ Areſto. vt mihi coemeꝛes ſic̃ wiẽne ĩterlocuti fueãmꝰ:credo id tibi mẽ
te eſſe. iõ bꝛeuioꝛ ſuꝫ:tantũ expecto cupide vt volumẽ veniat. Uidi bullas eccle. fri-
ſingẽſis cãcellario miſſas:que illo abſente mihi reddite ſũt:ea res multũ ꝓderit ꝑti
veſtꝛe. Nã liberalitas ĩter ceteras virtutes maxíe homĩes allicit. Nõ erit immemor
cãcellariꝰ huiꝰ rei. Ita dicito reuerẽdiſſimo. d. cardinali tarẽtino:cui etiã me com-
miſſum facito. Habebit põtifex maximas:⁊ ipſe cardialis ĩ reditu cãcellarij lr̃as re
gratiatoꝛias. quanq̃ magis ſint facta q̃ verba ſpectãda. Sꝫ nec facta deerũt. Obli-
gatꝰ eſt cãcellarius manibꝫ pedibuſqꝫ recognoſceꝛe hoc beneficiũ. ⁊ niſi falloꝛ id fa-
ciet. Ita velis tu ſuadere cardialibus ⁊ pape. Exinde meis verbis poetã vegiũ ſal-
uum dicito:⁊ petrũ noxetũ cui do lr̃as. ac amicoꝛũ quicqd me habere ſcis:tũ pꝛeſer
tim cõterꝛaneũ meũ contẽ. Et caue ne ãplius legẽ taciturnitatis obſerues:qꝛ ipſi le-
ges ſeruiũt ⁊ iuxta opoꝛtunitatẽ mutant. Ego nolo legẽ meaꝫ maioꝛis eſſe roboris
q̃ ſinodales ſunt ſanctiones:que dietim infꝛingunt. Nulla ciuitas municipalia iu-
ra imperpetuum ſeꝛuat. Et ſpartani ⁊ atheniẽſes ⁊ romani indies cõtrarias edide
runt leges. quod inter omnes variatur inter nos nõ decet immutabile vt ſit. Uale ⁊
quantum tacẽdo p̃termiſſum eſt ſeꝛmonis:tantũ ſcribendo reſtitue.

Epiſtola.l.

Relegat continentiam ad phõs.

Eneas ſiluius poeta. S.p.d. Petro de noxeto ſcriptoꝛi apoſtolico ⁊ fra-
tri amantiſſimo. Satis ad te ſuperioribus diebus ſcripſi:tum de mea er
ga te voluntate:tum vxoꝛe quam eras ducturus. Nunc addendum nihil
eſt niſi q̃ te rogo vt reſcribas ſucceſſuꝫ rerũ. Et an adhuc vir ſies. Nam ſi ſic eſt. da
bo tibi onus vt me quoqꝫ virũ aliqñ facias:ſi qd ĩueneris mee opiniõi ꝯueniẽs. ego
nõ intẽdo vitã oẽm extra italiã degere. Et adhuc caui ne me ſacer oꝛdo ĩuoluẽt. Ti
meo. n. ꝯtinentiam que licet laudanda ſit. verbis tamen q̃ factis probabilioꝛ eſt. ⁊

philoſophis magis ꝙ̃ poetis conueniẽs:qcqd ſit reſcribe petitionib⁊ meis. ⁊ me tui
ſtatus ſciũ facito. Et cõſidera me nõ tantũ mei ꝙ̃ tui boni cupidum eſſe ⁊ gaudere oĩ
tua fortuna. Poſtremo ĩueſtiga oẽs vias ſi que ĩueniri poſſint vt aliquãdo theutoni-
cus eneas fiat italicus. Vale.

Epiſtola. lj.

Laudat cõſtantiam amicorũ ⁊ aretinũ defunctũ.

Eneas ſilui ꝰ poeta Johãni cãpiſio ĩſigni pħo ⁊ amico ſingulari. S. p. d.
Vellẽ tibi ꝑ ſingulos dies aliqd ſcribere:nec mihi vel ſtilꝰ grauis: vel ꝓ-
cioſa videt̃ papirꝰ. Jã enĩ penitet me legẽ taciturnitatis ꝓmulgaſſe vt ſit
quia nihil mũdanũ ꝑpetuo placet. ſ; cogit me vti ſilẽtio raritas nunciorũ. Perpau-
ci ſunt q ex his oris ad te veniãt: aut ſi veniũt ignoti ſunt mihi. Vix quater ĩ anno q
ad te ꝓficiſcant̃ inuenio. hac re factũ ẽ. vt litteris tuis ĩuitus diſtulerim reſpõdere.
nũc iã q: tabellarius certꝰ romã petet: habebis ex me reſpõſum :eneãq; tuũ loq tecũ
accipies. Scribis te meis litteris recreatũ:quas apud baſilicã ſancti Petri norc-
tanus noſter tibi reſtituit. Placet te cõſolationẽ recepiſſe:ſed ĩdiguiſſe cõſolatiõis
nõ placet. Nollẽ enĩ aliqd tibi accidere qđ moleſtũ foret:egeretq; medico. Qđ ami-
ciciã meã cõmendas ſolidãq; dicis nõ audio ĩuitus. Nã ⁊ ſi me nolĩ aliter laudari:
q: nõ ſum laude dignꝰ. hoc certe ſine rubore dicere poſſum :me poſtꝙ̃ amare accepi:
ꝑtinaciter cõtinuare. Nõ ſum ĩ capiẽdis amicicijs facilis:nec quẽcũq; dignor acci-
pere in amicũ. Supbus ſum faſtidioſiq; ſtomachi:niſi melior me ſit nemo me habe
bit amicũ. S; vt tarde ĩ amiciciã venio:ſic recedo ſero. tenax ſum amicorũ. Nemi-
nem adhuc amaui quẽ nũc habeã odio. Sẽtio itaq; tecũ dũ me ſtabilẽ dicis amicũ:
teq; certum facio nunꝙ̃ me tuã beniuolentiã exiturũ vel norctani : quos mihi pila-
dis ⁊ horreſtis loco delegi. Scio tamẽ tecũ vẽturũ eſſe contẽ q pars ẽ altera tui. S;
neq; hũc vito:q: ⁊ cõterranẽꝰ meus ẽ ⁊ virtute plenꝰ ⁊ alter tu. Qđ mea ſcripta ꝓ-
bas extollaſq; facis amice. Ego qui oĩa dico ⁊ ſcribo que vel ĩ animũ vel in buccã
veniũt nõ arrogo mihi tantũ: ⁊ ꝗppe ſi alteri ſcriberẽ nõ eſſem adeo verboſus. Tibi
cũ ſcribo nihil vereor:q: tu lima es ⁊ quod erratũ ẽ:aut emẽdas aut tegis. Amicis
omnia nuda ſunt. Cũ de ꝓhetia legerẽ que ſcribis:cepi dolere ⁊ iraſci fortune:que
ſemꝑ cecis ãbulat oculis ⁊ eos potiſſime facit locupletes:q minꝰ ſunt digni. dicebã-
q; ĩ eã En ꝑfida:cur nõ aliquãdo apis oculos:viroſq; bonos ꝓuehis. Cãpiſius iã
ãnis quattuordecĩ curias ſequit̃. vir preſtãs tũ litterarũ ꝑicia tũ virtutis opibus:
qđ tu hũc ꝑ̃teris negligiſq;. An tibi dignꝰ videt̃ quez ſemꝑ paupertate premas: ⁊ vbi
oro meliꝰ ꝙ̃ in hoc viro collocabis diuitias. Nõ hic aurũ claudet:ſed vtet̃ in vſuſq;
tũ neceſſarios tũ vtileſq; exponet. Ad hec audiui vocẽ mihi reſpõdentẽ. Ne mirere
ſilui:nõ fortuna ẽ:que viros bonos pecunijs priuat. ſ; habẽt ipſi nummi neſcio quid
ſenſus. Sũt enim ãbicioſi ⁊ honoris cupidi:nõ teneri ſed tenere volũt. Hic tuꝰ cã-
piſius nõ vellet auro ſubeſſe:neq; argentũ veneraret̃:ſed eſſent apud eũ pecunie q̃ſi
ancille. nũc huic rei nũc illi ſeruiẽtes. At ipſe quietem amãt. libẽterq; apud auaros
ſunt. qui eos ſcrinio claudẽtes. ſingulis horis viſitãt ⁊ honorãt. nec alibi cor habent
ꝙ̃ cum eis. Diſplicuit mihi vox ꝙ̃uis vera caneret. S; vbi epl'am tuã iterius legi.
meliorẽ ſpem reperi. quã impleri nõ minꝰ ꝙ̃ tu cupio. Timor tamẽ nunꝙ̃ aberit ni-
ſi poſtꝙ̃ mihi ſcripſeris. Gaude mi enea. q: iam ſum ex numero beatorũ. Areſtotelẽ
vt habeã ꝙ̃celerrime cura. Cognoui te librariũ cõduxiſſe iamq; illũ ad mediũ ſcri-
ptum eſſe. q vt ĩ calcẽ finitꝰ erit ex iudicio Johãnis tolner viri bõi ⁊ amiciſſimi no
ſtri ad me mittet̃. Nõ laudabo diligentiã tuã. que ⁊ ſi maxima ẽ. nõ tamẽ maior ẽ ꝙ̃
poſtulat amicicia. librũ auide maneo. Si mitti wiennã põt. id erit mihi acceptiꝰ. vt
ex nurẽberga reuerſus hic reperiã qđ diu queſitũ ẽ. Quãtus ſit norctanꝰ ⁊ nunc co-
gnoſco ⁊ alĩs audiui. Vellẽ tuã manere priorẽ ſentẽtiã. q: nullo bono ĩdignꝰ ẽ. Ipſe
me rogauit veſtre vt fauerẽ parti. ſi ñ alia ex cã ſua ſaltẽ q ex officijs curie viuit. S;
miror illũ iã mee oblitũ eſſe fortune. Nã ꝙ vobiſcũ nõ ſum veſtri cã facio vt ſecũdior
ſit vobis fortuna. dũ partẽ ſequor aduerſa; nihil aduerſi tuliſtis. Si ad vos deficiã.

mox fortune impetū ſētietis.qꝛ ñ vult eſſe vbi ego ſū.Suade igit̃ Petro ne petat qḋ ſibi nociuū ſit.Ego ꝑcijs meis eſſeꝫ rogādus īimicicias tenere.Nouit h̃ Petrꝰ duꝫ baſilee ſimul eſſemꝰ.Plegiū īueniſſe pōtificis ſūmi graꝫ gaudeo:ne cogat̃ aganē pa ridi vēdere ꝙuis ſua clio ſicut ⁊ mea caliope deſertis aganippe fontibꝫ iā migrarit ī atria.Sꝫ reſpiciat illū oro mitiori lumīe:ſi nō fortuna his q fortune impat deꝰ.Si qs gallꝰ datariꝰ eſſet:neqꝫ ꝑcuſſaꝫ leuā gereret nec auro gēmiſqꝫ careret.Que ḋ car dinale.s.angeli ſcripſiſti ⁊ andrinopoli capta:cognoui nō fuiſſe apḋ vos certa.ſic enim dicebas.ſed illa apud nos ſōnia reputant̃.nā ⁊ ſi magna fuerit noſtrorū victo ria:nunꝙ tamē andrinopolim ꝑuentū ē:nec tamē īſignis tūc triūphus fuit ꝙ nunc ē metꝰ ingēs.Aiūt enī thurcos magna vi reuerti nec mō expectare ſꝫ īferre bellū decre uiſſe.Qua re factū ē.vt vngari q priꝰ ſupbiſſimi erāt:nūc paululū humiliati īduci as biēnales cū ceſare fecerūt:que ⁊ illis vtiles ſūt:nedū thurcis reſiſtunt a tergo ti meāt.⁊ nobis accōmode.nedū petimꝰ nurēbergā tumultibꝫ patrie reuocemur.In nurēberga qd futurū ſit neqꝫ dicere neqꝫ cōiectari poſſuꝫ.qꝛ quot homīes tot ſenten tie.Rex ītra decēdiū iturꝰ putat̃.Albertꝰ ⁊ Sigiſmūdus auſtrie duces comes cilia cus ⁊ dñs de walſe ꝑter familiā ſolitā regē ſequētur.Omis germania illuc cōueīet. velit ſupi vt bonū ſit qḋ tāto conato querit̃.Soror regia hodie huc venit māſura a pud wiennēſes dū rex abeſt.Res atheſis ex placito partiū nurēberge cōponi dꝫ.idē ⁊ ſuitēſes.Leonardū aretinū ex te primū ſenſi obijſſe.dent eiꝰ vmbre tenuē ⁊ ſine pu dore terrā ſupi.ſpirāteſqꝫ crocos ⁊ ī vrna ꝑpetuū ver.q latinū ornauit lr̃is.ꝗ nemo poſt lactātiū ciceroni ꝓximior fuit.Gaudeo pogiū eiꝰ locū apud florētinos tenere. Sꝫ maluiſſeꝫ potiꝰ locū nō vacaſſe ne tāto ſplēdore caruiſſet hetruria.Multos ad huc grecos nobis dare latinos potuiſſet.Sꝫ īſtat oībus ſuus dies nec doctū nec īdo ctū mors ꝑterit.felix q ſic viuit vt nihil timeat mori.vētus ē hec vita mi Johs.Jam me tedet mūdi huius.nec aliud opto niſi vt me mihi vindicē tecūqꝫ ſim vt philoſo phemur inuicē.ꝙuis te neges phm.Credo ſi ſimul fuerimꝰ aliquādo ſtoicos ꝑcete ris imitari ſtuderemꝰ.q ſunt euāgelio ꝓpinquiores.Sꝫ timeo ne ꝓ quiete laboran tes ſemꝑ labori ſubijciamur.Reuerēdiſſimū herū tuū cardinalē tarētinū me amare mihiqꝫ bñ cupere maximi facio.illiqꝫ vt me dedas peto.ſibiqꝫ dicito me tunc ab illo diligi cogniturū.cū te ſuis fauoribꝫ vel ditatū vel extra miſerias poſitū ſenſero.qꝛ qḋ tibi ꝓſtiterit.⁊ mihi datū putabo.Cōti ⁊ Jacobo caluo etiā ſi tacuero ſalutes vt dicas volo.qꝛ ī medio cordis mei ſedēt.Tu vale ⁊ Areſtotelē cū tēpꝰ fuerit mittito nulla pecuniarū anxietate ꝑturbatus.

Epiſtola.lij.

I bello thurcorum ⁊ hūgarorum rex po lonie ⁊ cardinalis.s.angeli ceciderunt.

Illuſtriſſimo pricipi ac excellētiſſimo dño.d.Philippo marieanglo duci mediolanēſi papie anglarieqꝫ comiti ac Janue dño.d.ſuo ꝑcipuo.Eneas ſiluiꝰ poeta imperialiſqꝫ ſecretariꝰ humilime ſe cōmendatū facit.Et ſi fauoris mihi nō multū hactenꝰ tua celſitudo impēderit que poſt traditā mihi ec cleſie ſancti Laurētij maioris mediolanē.poſſeſſionē ſpoliatorē meū ꝑter ius ⁊ con tra lr̃as regias ī meū fauorē ſepiꝰ ſcriptas tuet̃.intantū tamē illuſtri celſitudini tue ſum deditꝰ vt ꝑtermittere nullatenꝰ poſſim qn nouitates ad nos delatas eidē ſigni ficē.Que tametſi ñ hꝰmōi ſint.vt audiri libēter debeāt.expedit tñ ⁊ ſecūda ⁊ aduer ſa cognoſcē.Accipe igit̃ ex ꝑuulo tuo.nō tñ apḋ tuā illuſtrē domiationē ꝓ ꝑuulo re putato.que apḋ nos noua referūtur.Quīdeci aut eo plures ſūt dies qbꝫ huc fama delata ē.Fama malū inꝙ ꝗ nō aliud velociꝰ vllum mobilitate viget.⁊ que vires(vt virgiliꝰ ait)acqrit eūdo.Hec igit̃ ladiſlaū polōie regē.q regnū vngarie occupauēat ac ſereniſſimū pricipē ladiſlaū vngarie ac bohemie regē.patrno ⁊ auito regno ſpolia uerat.ī bello cū toto exercitu ꝓſtratū vulgauit.Quia cū mille venerāt lr̃e nulluſqꝫ certꝰ autor habebat̃.ficta res credita ē.Nec multopoſt.eple ex vngaria miſſe ſunt. Regē polōie ſupatis cōflictiſqꝫ thurcis victorē reuerti.Eratqꝫ ñ ꝑua trepidatio ne

ſicut ē victoria ſui naꝛa inſolēs ⁊ ſupba. Rex idē cū vngaris aduerſus auſtriā ⁊ ſti-
riā caſtra moueret. Jāqꝫ vir magni noīs dyoniſiꝰ archiepꝰ ſtrigonīēſis ⁊ aliȷ̄ q La-
diſlai regis ꝑtibꝫ fauēt. auxilia ronoꝝ regis afflagitabāt. Studuerāt. n. q regē polo-
nie apᷣ vngaros manutenebāt: ꝯflictuꝫ eiꝰ tegē. Siue ꝙ redemiti ex bello regi q̄uis
fugato ꝯſulē volebāt: ſiue ꝙ ſtatū ſuū eo meliꝰ interi putabāt poſſe dirigē. Sꝫ nihil
ē mēdacio inſtabiliꝰ: nihilqꝫ v̓itate ꝯſtātiꝰ. Aduenerāt. n. hodie (mirabile dictu ē) ex
diuerſiſſimis remotiſſimiſqꝫ regiōibꝫ vna ī hora diuerſi nūciȷ̄: n̄ tn̄ diuerſa: ſ; eadem
noua portātes. Scripſit illuſtris cilie comes. Scripſerāt ex ꝑtibꝫ trāſiluanis aliȷ̄: ⁊
rurſus aliȷ̄ ex vngaria barones nouitates iſtas regie maieſtati: q̄ l; xp̄iano ꝑplo lu-
gubres ſint ⁊ admodū nociue: n̄ tn̄ taceri debēt. Sꝫ tāto diligētiꝰ int̄ xp̄icolas diuul-
gari: q̄nto catholice fidei maiꝰ immīet ꝑiculū: niſi religioſiſſimi ꝓncipes in vnū ꝯue-
niētes de medio reſiſtēdi ſcte crucis īimicis ⁊ hoſtibꝫ xp̄i cogitauerit. Noua igr̄ iſta
ſunt. Aiūt oēs nūciȷ̄ vno ore regē poloie cū cardiale ſcti angeli multiſqꝫ vngaris ⁊ plu-
ribꝫ walachis ⁊ bulgaris atqꝫ rutheis ī rumaniā vſqꝫ ꝓfectos: tot bellādo ſucceſſus
habuiſſe vt n̄ lōge ab andrinopoli caſtra poſuerit: qᷣ pꝰq̄ thurcoꝝ impator accepit
collecto ī aſia exercitu q̄dragita milia pugtoꝝ mare traiecit. Claſſis nāqꝫ ī eleſpō-
tū ad ꝓhibēdū ex aſia ī europā trāſitū. hac eſtate ꝑterita miſſa vt iſti refert iā retro-
ceſſerat: patronis eiꝰ pecuia ⁊ aſiatica gaza corruptis: qᷣ mihi n̄ ē v̓iſile: nec ꝑſuade-
ri mihi potuerit. tāta ꝑfidia vſus illos fuiſſe vt xp̄ianū ſangnēz machometiſtis au-
ro vēdiderit. Illᷣ aūt credibiliꝰ ē. deficiēte ꝯmeatu claſſez vlteriꝰ n̄ potuiſſe ꝓcedē: ſic
iā ſuis lr̄is timē ſe Julianꝰ cardial̄ ſignificauerat vtcūqꝫ ſit liberꝝ mare thurcis pa-
tuit: q trāſeūtes ī greciā iūctiqꝫ ſuis cis mare manētibꝫ cū mag̃ exercitu xp̄ianos ag-
greſſi ſunt. Nec nr̄i detrectauē certamē: ſ; ī ipā ſcti martini feſtiuitate bellū ꝯmiſſuꝫ ē:
qᷣ tam atrox ⁊ aſperꝝ fuit. vt raro int̄ mortales tale fuiſſe putet̄: diu ꝑliū āceps exti-
tit: diuqꝫ viribꝫ vtrinqꝫ paribꝫ ē pug̃tū. Atqꝫ dū nr̄i ꝓ xp̄o ⁊ illi ꝓ machometo ꝯtē-
dūt: tāti acies vtriuſqꝫ ꝑtis animi fuerāt. vt ceſis int̄ vtrūqꝫ exercitū circit̄. xv. milibꝫ
hoim cū pugna par eēt adhuc ceſſare noluerāt. ſ; q̄ plꝰ ſanguis fundebat̄: eo ferotio-
res vtriqꝫ acies turmeqꝫ ꝑliabāt̄: defecerāt tn̄ vtriſqꝫ vires: feſſiſqꝫ brachiȷ̄s nec v̓ſari
gladios ampliꝰ nec arcꝰ tēdē valebāt. Que res qeſcē ābas ꝑtes ad magnā horā coe-
git: donec reſūptis v̓ibꝫ ac ſpiritibꝫ redeūtibꝫ: inſtauratū ē ꝑliū. In q̄ vicit ad extre-
mū thurcoꝝ exercitꝰ: ſiue v̓tꝰ fuerit ſiue fatū ſiue ꝙ nūero pl̄es erāt. Affirmātqꝫ q ex
bello fugerāt: patꝝ nr̄oꝝ memoria: nullū tota ī europa tam cruētū bellū eē ꝯmiſſum.
Nec paucōres ex thurcis q̄ ex xp̄iaīs cecidiſſe. Et rumor ē. lxxx. milia viroꝝ in hac
pugna eē ceſa. De rege poloie icerta vox ē. Quidā occubuiſſe eū ferūt: qdā captū pu-
tāt. Illᷣ tn̄ int̄ oēs ꝯſtat regē poloie ad vngaros n̄ eē reuerſuꝫ. Nec deſunt q eū ī fa-
cie vulnꝰ ſuſcepiſſe int̄ ꝑliāduꝫ afferāt. q̄ fit vt adoleſcēti tam nobili tātiqꝫ animi ad-
modū ꝯdolendum ſit: qui nō ſuo iudicio (Non. n. ꝑ ſuā etatē aliena regna cupiebat)
ſ; ſuoꝝ ſuaſu: ex pacifico regno in alienū: n̄ ad pacē ſ; ad bellū: n̄ ad opes poſſiden-
das: ſ; ad mortē vel captiuitatē ē tractꝰ. Murmur etiā ē in h ꝑlio virū nr̄i tp̄is tum
eloquentiſſimū tum prudentiſſimū Julianū cardinalē ſancti angeli cecidiſſe: ac illū
ſuū nobiliſſimū ſpiritū ad omia quecūqꝫ ageret diuinitus aptuꝫ exalaſſe. Quidam
aſtruūt eū cuꝫ Johe vaynoda tranſiluano: ⁊ niſi timiditate victꝰ aufugerit animo-
ſiſſimo cū paucis euaſiſſe: qᷣ magis optauerim. ſ; mors ſua mihi ꝓbabilior ē: qr nō
fuit ī bello fortunatꝰ. nā ⁊ aduerſus bohēos cū exercitu ꝓfectꝰ: fugatꝰ ē: niſi forſitā
⁊ idē ſibi nūc acceſſiſſe arbitrari velimꝰ. Sꝫ aſſueuit fortūa q̄s vno ex bello fugatos
fecit ī alio interemptos reddē. Quecūqꝫ ſors eiꝰ fuerit: n̄ puto male actū cū eo: q ꝓ
xp̄i fide pugnauit: ꝓ q̄ ſi mortuꝰ ē (vt iſti ferūt) nl̄li dubiū eē dꝫ qn ad eū trāſierit cuiꝰ
cauſaꝫ tutabat̄. Occiſi cum eo ſunt Agrieñ. ⁊ waridieñ. epi. Stephanus de vader
Johannes de laſimz Nicolaus de perin Hainricꝰ de thamaſiȷ̄. Multiqꝫ aliȷ̄ baro-
nes: quoꝝ nondū noīa ſunt tranſſcripta. Plures in hoc prelio illuſtres aīe vel in celū
vel ad inferos trāſierāt. Inſignis ē hic annꝰ multis cladibꝫ. nā ⁊ ſwitēſes apᷣ baſileā
ceſi ſunt. Et delphinꝰ q̄plures alamaie ciuitates occupauit. Et rex frācie tullū ver-

dunũq; cepit. Nicolaus piceninus vita functus eſt. Et aliȷ̃ q̃plures magni viri mortui ſunt. Qui veſtre illuſtri dñatõni q̃ mihi ſunt notiores Hũgari iã incipiũt Ladiſlauz regẽ repetẽ. res noua eſt ⁊ recẽs: nec magis explicãda q̃ tradita ſit. Noua certiora indies mittẽt: q̃ ñ omittã ſcribẽ: ſi ſciuero meas lr̃as ĩ ꝯſpectu celſitudinis tue acceptas eẽ. Et ñ magis aduerſariũ meũ q̃ me in eccia ſcti Laurẽtiȷ̃ q̃ mea ẽ ꝯfouẽ. Ex noua ciuitate die tredecima decẽbris. Anno dñi milleſimo. cccc. xliiij.

Lamentat̃ eccleſiam ſuam alteri collatam ꝓpter fictam ſui mortem.

Epiſtola. liij.

Illuſtriſſimo pricipi ⁊ dño dño Philippo marieanglo duci mediolanẽſi papie ⁊c̃. dño ſuo p̃cipuo. Eneas ſiluius poeta impialiſq; ſecretarius humilime ſeſe ꝯmendatũ facit. Si eſſez mortuus ſic̃ de me aduerſariȷ̃ mei tuã celſitudinẽ inſtruxerũt minime has lr̃as mõ ſcriberẽ: niſi ⁊ mortui etiã ſcribãt. Ego tñ ex diuo munẽ adhuc aura fruor: ſumq; ſereniſſimi dñi nr̃i Regis rõnoꝝ ſecretarius: q̃ in loco ſi ñ cõmodo honori certe magno eſſe poſſim tue claritatis: meq; tota fere xp̃ianitas in baſilieñ. ꝯcilio laudes tuas ꝯmemorantẽ audiuit. Nũc mortuus fingor: q etiã mortuꝰ magis viuerẽ: q̃ ille viuẽs: ⁊ honori eſſez tue ſublimitati. Quo fit vt ſiue iuſticiã ſiue expediẽtiaz ſeq̃mini melior eẽ debeat ꝯditio mea: quia ⁊ ius habeo lucidũ ⁊ ꝓdeſſe magis poſſuz. Quas res ſuꝑplico vt tua clemẽtia velit cõſiderare: mihiq; ecciaz meã ſancti Laurẽtiȷ̃ mãdare reſtitui. vt obnoxiꝰ ſim maibus ⁊ pedibꝫ ꝓ tuo honore ⁊ ſtatu ſicut cor meũ deſiderat laborare. Quod faciẽs nõ ſolum me emptũ habebis: ꝟ Regi etiã noſtro q ꝓ me ſcribit ꝯplacebis. Ego ſiue ꝑpoſiturã habeã meã ſiue nõ: ſemꝑ tuus ero: ꝟ tantomagis ſi habeã: quanto celſitudinẽ tuã ⁊ iuſtiorez ⁊ mihi videro benigniorez. Datũ ⁊c̃.

Epiſtola. liiij.

Pacez eccleſie. ꝯciliũ. ⁊ nouitates exponit.

Eneas ſiluius poeta. S. p. d. magnifico dño Caſpari Schlick cãcellario impiali. Sex ⁊ decez dies apud nos eſt Caſpar: quẽ tu ⁊ college tui ſuꝑ rebꝫ eccie ad regiũ culmẽ deſtinaſtis. Is regez in oppido Bretz ꝯuenit. ⁊ q̃a illic abſolui negociũ ſuũ nequerat: vſq; huc ſecutus ẽ curiã: neq; adhuc finem hʒ vllũ. Grauia nãq; negocia magnũ hñt tractũ ⁊ in vltimis reſeruãt̃. Ego per ipſum Caſparez ep̃l'as tuas recepi: qbꝫ nũc rñſurus: breuis eſſe nõ poſſuz. Nã ⁊ referenda ſunt geſta plura: ⁊ tu de multis inſtrui cupis: q̃ paucis v̾bis ꝯplecti ñ queo. Nec enĩ ego ille ſuz cuiꝰ hodie feſtũ colimꝰ q apocalipſim ſcribẽs tot v̾ba poſuit q̃t ſniãs. Sed accidit mihi qḋ Oratio q dũ breuis eſſe laboro obſcurus fio. atq; idcirco ꝓlixitatẽ in me repħẽdit potius q̃ obſcuritatẽ cupio. Scribo. n. vt intelligar: nec mihi ſolũ ſcribo: ꝟ his q legũt. Et q2 plures ſunt daui q̃ edippi ſermonẽ aptũ habeo: q̃uis longũ: ꝟ iã veniẽdũ ẽ q̃ volumꝰ. Binas lr̃as ĩ re friſingeñ. eccie ſcripſiſti regie maieſtati: eaſq; ambas ſibi reddidi rñſuz exigẽs. In ꝑmis qd acceſſerit reſcripſi. Secũdas p̄ñte magr̃o Vlrico ĩ regias manꝰ dedi: q̃ mox legẽde Vlrico dedite fuer̃t: ⁊ vidi regẽ ĩ eaꝝ ditõne ſatis attẽtũ: q ⁊ hec v̾ba ſubiũxit: Cõſiliariȷ̃ mei dicũt ꝑiculoſuz eẽ ĩ ꝟ negocõ qcq̃ agẽ. ꝟ optet nõnũq̃ etiã cũ ꝑiculo res aggredi. qḋ dictũ ſpez mihi fecit poſſeſſiõis hñde. Vlricus q; admodũ letatꝰ ẽ: ſperãs opa ſua rẽ hãc concludi. Vltĩo dixit rex. velle ſe ad ꝯſiliũ ꝟ deducẽ. Sʒ q2 ĩ craſtinũ abiturus erat: nihil illic factũ eſt. Scis ꝑ hos mõtes ñ eẽ diuerſoria vt ĩ vrbibꝫ inſignibꝫ: nec eſcaꝝ hñi copiã cãcellarieq; nr̃e malũ iter patẽ int̃ milites. Hoc fecit vt nr̃e ꝑ diẽ pꝰ Regez ꝓficiſci vellẽt. Ego v̾o timẽs ne intereũdũ res friſingẽſis tractaret̃: putãſq; bonũ eẽ p̄ñtiam meã: vt ambirẽ ꝯſiliarios ⁊ amicitie tue memoriã facerẽ. acceꝛſito Jacobo ⁊ vno familiari: regia caſtra ſecutꝰ ſuz. Sʒ nihil ĩ via geſtũ ẽ: q̃m nuſq̃ rex q̃euit. At cũ eſſemus ĩ burgo iudeoꝝ: vidẽs q2 ꝯſiliũ tenebat̃: ꝯmonui regẽ tui vt memor eẽt: q poſtq̃ ingt q̃eti erimꝰ me ꝯmonefacito. Hoc aũt infra triduũ erit: ⁊ ſic vſq; huc ꝓducti ſumus re infecta. Ego interim auiſamẽta nõnulla ꝯfeci: q̃ Michael ex latino vertit ĩ theutonicũ: heriq; regi obtuli petẽs vt in ꝯſilio legi iuberet: rẽq; friſingẽſez expeditũ

oni daret. Cõuenerã antea ꝯſiliarios q̃ſqꝫ ſingulatiꝫ ⁊ õbis q̃ mihi idonea videbãt
ſuꝫ allocut⁹. Sꝫ verũ ẽ qđ dici ſolet: bonos ꝯſulares malũ collegiũ. Oẽs vno ſe ore
⁊ tuos eẽ ⁊ cauſas tuas cordi hr̃e dixerũt. Cõſiliarij ỏo pn̄tes hi ſunt. Magr̃ came
re. Johãnes de eberſtorff. waltherus zebinger. Leupoldus aſpach. Ceteri abſunt.
Int̃ hos res geſta ẽ. legitqꝫ magr̃ Ulricus inſtructões q̃s feci ⁊ q̃ꝝ copiã cũ pn̄tibꝫ
magnificẽtie tue trãſmitto. Relatus fuit etiã lr̃aꝝ tuaꝝ tenor. ꝭ oĩa in vanũ tranſie
rũt. Hoc. n. mihi demũ rn̄ſum ẽ. Regeꝫ in pn̄tiaꝝ certis ex cauſis velle ſupſedẽ. ro
gareqꝫ tuã magnificentiã ne egreferet: qꝛ boni reſpectus eẽt. mãdatũqꝫ eſt Ulrico vt
lr̃is regijs te ad curiaꝫ aduocet. Hac in cauſa friſingen̄. ꝑſuadeo mihi tuã abſentiã
his in rebus admodũ nocuiſſe: quia pn̄ti datur: abſenti detrahit̃. Et verũ eſt tritũ
ſermone ꝓuerbiuꝫ: Facies hoĩs facies leonis. Omẽs hodie ſimulati ſumus amici:
amare fingim⁹ nõ amamus. Atqꝫ idcirco vbi ades: ſubſeruio tibi: obſeq̃r: qcqd iu
hes facio vt videar te diligẽ. vbi abſis nihil te pendo: qꝛ vel nõ redibis vel ſi remea
ueris: dicã me feciſſe oẽꝫ diligẽtiaꝫ ⁊ alios ĩ culpa fuiſſe: ꝙ res ex tua nõ ſit expedita
ſn̄ia. Ita ẽ certe: adulatores ſum⁹ ñ amatores. nec fictus amor int̃ abſentes aliquid
hꝫ vigoris. Credo me plane intelligas. Sꝫ fingẽdũ ẽ poſtq̃ oẽs fingũt. Nã ⁊ Jhus
finxit ſe lõgius ire. vt hoĩes ſunt ita vtamur. Extrahẽdũ ẽ ex petra mel ⁊ oleũ ex ſa
xo duriſſimo. Exiſtimo in tuo reditu cũcta reſarciri. Cuꝫ. n. regius anim⁹ bon⁹ ſit
neceſſe eſt vt reliq ſubſequãt̃: qꝛ quod illũ velle ſciũt. ñ audẽt diſſuadẽ. Que aũt cau
ſa ſit ꝓpter quã rex dicat ſe nũc ſupſedere: ñ ſcio niſi ꝓpter mutatõꝫ athcſis. forſitan
intendit bauaros duces aduerſus plebẽ illaꝫ in ſui fauoreꝫ trahẽ: ⁊ ob eã reꝫ ñ vult
nũc ipſis diſplicere ſi tibi poſſeſſioneꝫ prebuerit ⁊c̃. De bullis apoſtolicis quas pu
tabas iam eſſe in auſtria nihil ſubodoro. quod ſi verũ eſſet iam hainricus me cõmo
nuiſſet. Sed videt̃ mihi rurſus inſtandum apud dñm Johannẽ caruaial vt lr̃e ve
niant. Ego feci vt rurſus rex ſcripſit concilio vt circa confirmatõneꝫ partis aduer
ſe ſupſederet: Idqꝫ ad ꝓpoſitum venit. Obijt. n. per hos dies Gregorius brixinẽſis
ep̄us: ⁊ qui mane ſoſpes erat in ſero ſepultus eſt. Gen⁹ mortis feliciſſimũ ſi bñ illi
cũ deo fuerit. Si min⁹: miſerrim⁹ tranſitus. Sꝫ qs tam iuſtus eſt vt ꝯfeſſiõe ñ egeat:
quis mũdus a peccato ẽ: Nihil mihi ꝯſcius ſuꝫ aplus inq̄t nõ tñ ĩ ħ iuſtificat⁹ ſuꝫ:
Quid nos dicam⁹: abſit a nobis mortis ſubitanee caſus: deturqꝫ ſpaciũ pn̄ie tãto
magis quantoplus delinq̄mus. Ob hãc nẽcẽ ſcriptũ eſt ⁊ ꝯcilio ⁊ pape metropoli
tanoqꝫ. ne circa ꝓuiſionẽ brixinen̄. h⁹ eccie qcquid agãt: p⁹ꝗ̃ cognouerint in quem
p̄latũ regius anim⁹ inclinet̃. Neue electũ aut poſtulatũ ꝯfirmẽt aliqueꝫ. Ego puto
ecciaꝫ illaꝫ duos habiturã ſponſos: nec tercius forſitan aberit. Illi. n. canonici eli
gent: nec papa carere ſuo iure volet. Et in ei⁹ inuidiã ꝯciliũ dabit terciũ. felix vxor
tot maritos habitura. Si mõ id põt fieri vt nõ ſint adulteri: Hoc malũ facit eccleſi
aſtica diuiſio: ad quã tollendã nimis ſum⁹ torpẽtes. Uidi qd reges ſcribũt ex copijs
lr̃aꝝ nec deſpero rẽ poſſe bñ ꝯduci ſi aggredi velim⁹ negociũ. Oibꝫ. n. vt vides diſ
plicet ſciſma: oẽs abhorrẽt. Uiã aũt ſopiẽdi ħ malũ Carol⁹ rex francie niſi fallor ⁊
tutã ⁊ breuẽ oñdit vt fiat ꝯuẽtus principũ vl̕ eoꝝ oratoꝝ ĩ cõi aliquo loco ibiqꝫ vna
recipiat̃ ꝯcluſio ꝑ omẽs. Ad hoc aũt ꝑagendum opus eſſet rurſus ſcribere cunctis
regibꝫ principibuſqꝫ vt oratores ſuos Argentinã vel Cõſtantiaꝫ mitterẽt pleno mã
dato ſuffultos ad paceꝫ eccie ꝑtractandã. Fienda eſſet rurſus expenſa: que ãno p̄te
rito facta ẽ vix tricẽtoꝝ aureoꝝ. Paulopl⁹ ꝯſtãtin⁹ ĩ ꝯgregatõe niceni ꝯcilij expoſuit
Hec via ñ poſſꝫ impediri: nec papa vel ꝯſiliũ reniti poſſent: tãq̃ ħ abſqꝫ ipis fieri ne
gret. Licet. n. pricipibꝫ ſecularibꝫ ꝯueire inuito clero: ⁊ tñ illic vnio fieri poſſꝫ: Nã
ille papa indubitat⁹ eẽt cui oẽs pricipes obedirẽt. Non video clericos q velint pro
iſta vel illa p̄te martiriũ ferre. Oẽs hãc fidẽ hẽm⁹ quã nr̃i p̄ncipes: q ſi colerẽt ydo
lo ⁊ nos etiaꝫ coleremus. Et nonſolum papam ꝭ chriſtũ etiã negarem⁹ ſeculari po
teſtate vrgente. Quia refrigrut caritas ⁊ oĩs interijt fides. vtcunqꝫ ſit pacem deſide

raremus:que ſiue ꝑ aliud ꝯciliū vel ꝑ ꝯuētū principū dcē nihilipendo. Nō.n. de no-
mine ſꝫ de re ꝯtendendū eſt. voca paneꝫ ſi placet lapideꝫ ⁊ da mihi dū fameſco. Non
vocaē ꝯciliū vocē ꝯuentus vocē ꝯciliabulū ꝯgregatio ſynagoga: nihil intereſt duꝫ
ſciſma depellat. Ideo mihi admodū placet quod rex francie ſcribit eiuſq; ſnīe inhere
rem. Nā videē Regi nr̄o ꝑmittere hui⁹ ꝯgregatōnis vocatiōeꝫ. nobilis ille qui ſecū
fuit: cui ⁊ inſtructōnes dediſti reuerſus eſt: ſꝫ nllas attulit līas. Nūc ad res atheſis
reuertor q̄ turbulentiſſime ſunt: ⁊ neſcio an regē moueāt. Nā ſꝑ vnius eſt vultus: lꝫ
res ſua geraē incerte: cui⁹ minimū intereſt immo nihil: niſi regis cauſa marie ꝯtur
bant. Oratores ex atheſi Gretziū venerūt. Eoꝝ petitio fuit: vt Sigiſmūdus ⁊ the-
ſaurus remitterenē: quia iam ꝑteriiſſet inſcriptōnis tēpus. poſtq̄ in atheſim veniſſet
Sigiſmūdus ꝯſiliarios dare ſibi patria vellet ⁊ iureiurādo aſtringē: Tūq; ſi cum
eoꝝ ꝯſilio Sigiſmūdus vellet patriā ſuā regi ꝯmittē: vel duci Alberto: pariturí eēnt.
hec legatio eoꝝ fuit. His rn̄ſuꝫ eſt. Regeꝫ nō teneri ad hec: ſecūq; Sigiſmūdū vna-
nimē fore miſſos eſſe oratores ī atheſim hac de cā q̄rū rn̄ſuꝫ expectareē. Lupe tn̄ re-
geꝫ vt atheſim mitteret aliq̄s cū poteſtate tractādi ꝯcordiā ne res ī tali diſturbio ꝑ-
ſeuerātes magni alicui⁹ mali forēt origo. Tūq; his remiſſi ſunt oratores: ꝑuenerat
eos Cōſtañ. epūs: q ſe mediatorē interponē cupiebat. Huic lꝫ ñ magna fides ſit ꝑhi
ta ꝓpē fratrē q nouādis reb⁹ cām dedit: Multa tn̄ ſunt ꝯmiſſa eiq; mādata ē ꝯcor-
die practica: Iāq; in atheſim ſe recepit: qd egerit ñ pōt ſciri. Oratores regii nō ſunt
admiſſi: ſꝫ expectāt in Ru beoburgo vbi clauſura ē. Vuilhelm⁹ illic nūerat piſces q
ꝑ flumē tranſeūt. Multū.n. ocii hꝫ. Idipſuꝫ ⁊ college faciūt: q̄q̄ ⁊ aliqñ ludiē alea
ꝑ noctē. Ruſtica illic plebs in armis ē. Et aditū q̄ ſepulchꝝ dn̄i cuſtodit: ñ tn̄ dor-
mit vt Pilati ſatellites: ſꝫ die noctuq; bibit. Receperūt.n. atheſiꝫ ducales reddit⁹ ⁊
cū his plebē ī armis alūt: nulluſq; aditus caret cuſtode. Sētētia oīb⁹ vna ē: aut Si-
giſmūdū recuꝑare: aut in libertatē ſe vēdicare: q ſi ñ ſatis ſua ſpōte inſaniūt Suitē-
ſes inſtigatores hn̄t q ſe adiutores nefandi ꝓpoſiti repromittūt. Tridētini adhuc ī
fide manēt: q̄uis ꝑ alios dietim ſtimulēē. dicūt ſe id acturos qđ eps̄ eoꝝ iuſſerit. Ex
cui⁹ iuſſu adhuc Regi vſq; ad mēſes q̄tuor ſunt obnoxii. Rex tn̄ ad eos ñ hꝫ aditum
niſi ꝑ dominia venetoꝝ: ⁊ ꝑ viā hāc mitteē nūc oratores illuc. Dicūt aliq comitē ga-
leazeum cū peditib⁹ q̄dringētis tridenti fore ⁊ ꝑtes regis tueri: qđ tn̄ mihi ñ eſt lu-
cidū. Sūt q putant obitū brixinēſis epi accōmodū eſſe: qm̄ is occulte mala hec fue-
rit exorſus. Me alia ſn̄ia tenet. Arbitror.n. eueſtigio pricipes factōis accurriſſe bri
xinā. Ibiq; opam dediſſe vt eoꝝ ſn̄ia fiat epūs interea đo iaꝫ arces cuſtodiri ꝑ eos.
Sꝫ licet cuilibet opinari: vaticinari paucis: qm̄ futuroꝝ euentū ſolus deus nouit.
hūane mētes in tenebris degūt: nec videre ſꝫ argumētari pn̄t ex ꝑteritis ⁊ inſtantib⁹
quid ſit futuꝝ in eo q̄ ſepe fallūē: vt q ꝑ vitrū vltra inſpiciūt: aut ī aqs iactāt viſuꝫ.
Hec ſcripſi ad .v. kalēdas Ianuarii putās me ſtatim miſſuꝝ litteras. Nūc q2 ſupeſt
ſpaciū adiiciā reliq. Iunior comes cilie huc heri aduēit. dux Albertus horatim ex-
pectaē. Similiē ⁊ comes Goricie cū eius vxore. Accepi goricie comiteꝫ feuda ſuſce-
ptuꝝ: quod ſi ſic erit: nōnihil ad cancellariā veiet. cū his vt ꝯiecto vtq; ꝑcepi tracta-
biē de modo intrādi atheſim. Aiunt.n. quidā ꝑ terras goricie acceſſuꝫ patere athe
ſinoſq; timere comitē cilie. Ageē q̄ vt ſubodoro: q̄ hic cilienſis ī curia ꝑſeueret. Sꝫ
his in reb⁹ nemo vtilior eēt tua magnificētia. Nemo ſꝫ eſt q ſciat quales ſint habiti
tractatus cū comite ipſo ⁊ ad regiſtꝝ recurriē. Comitis goricie vxor: q̄re huc adue-
niat neſcio: niſi queſtura iniurias viri. quē aiūt vltra q̄ dici poſſit iniuriū. Et ſi eo
minus licet q2 vir etate ꝯfectus ⁊ forma ineptus ꝯſorteꝫ pene diuinam ſortitus fue-
rat. Qua ſi bene vſus fuiſſet nemo eēt beatior eo. Inter hūanas nāq; felicitates hec
vel maxima eſt vt ꝯiugeꝫ qs pulchram ſortiaē ⁊ bonam. Tum quod eſt tritū ſecun-
dam ſicut hanc eſſe referunt. Quidaꝫ rentur eam oīno diuorciū petituram: qa vite
ſue timeat. q̄uis ꝯiunx mirū immodū ſibi blandiaē. dum ambo hic erunt altius rem

inueſtigabo. Hec ſatis ad res carinthianas. Nunc in vngariaȝ pergo. Scripſi du-
dum tibi dietam certam indictam fuiſſe ꝑ vngaros vt ambe partes Bude conueni-
rent ac de regni cōmodo tranſigerent: quod mihi admodū diſplicebat: ꝓpter locum
quo nil agi poſſe cernebam niſi ex arbitrio regis polonie: timebamq̃ noſtruȝ infan
tulum iure priuari ſuo. Sed reſpicit illum deus: ⁊ quia humana deſtitutus eſt ope:
ex alto reperit auxilium nondum perdita ſpes eſt. Nec tam felix eſt aduerſari⁹ ꝙ fa-
ma predixit. Cum eſſemus nuꝑ in via huc venientes: obuios oratores vngaros apd
pruggam habuimus: qui vſq̃ in Luben regiaȝ ſecuti ſunt maieſtateȝ. Hi attulerūt
litteras ex parte cōmunitatū quas optime noſti. Ac ex parte ſtrigonienſis archie-
piſcopi Giſte ⁊ Ladiſlai bani. Hi fuerunt etiam hoc anno apud wiennam: vn⁹ eſt
quem giſcha tunc miſit. Alter miſſus fuit per cōmunitates Caſchonie queȝ nomīe
Philippū dicunt. Hi retulerunt partem regni que obedit Ladiſlao nullatenus con
ſentire voluiſſe in dieta Budenſi. Sed cōtenti ſunt oēs vt duo ꝯuentus fiant. Pars
quidem polonorum Bude conueniat. ⁊ pars Ladiſlai apud ſtrigonium. Idq̃ ī pu-
rificatōnis feſto proximo. Petunt quoq̃ Ladiſlai te vt rex ad ſtrigonium oratores
in prefixa die tranſmittat nec velit res tantas negligere. Poſtularūt etiam regem
ſuum ad contermina regni deduci ſicut eis promiſſum eſſet. Orator giſte retulit do-
minū ſuum ꝙuis vxorem partis alterius haberet ſtabili mente Ladiſlai ꝑtē tueri.
nec timere aliqueȝ nec debere illum ſic eſſe vxorium vt propter feminaȝ regem deſe-
rat. Sed viaȝ ſibi per hoc patere qua ſibi attrahat alienos. Mulieremq̃ viro ſub-
eſſe: nō virum mulieri. Et hoc coniugium non parum conducere Ladiſlao. Hoc re-
ſponſum eſt regis: Ladiſlaum nondū miſſum: quia egrotus fuiſſet: ſed mittendū eē
ꝙprimū rex in auſtriam reuerteretur. Oratores futuros in dieta vt petitum eſſet: ⁊
ſuper hoc rectoribus auſtrie ſcriptum eſt vt oratores ipſi mittant. Gratie acte ſunt
ꝙ in budenſi dieta non ſit conſenſus preſtitus. Scriptūq̃ eſt caſtellano gretzenſi vt
puerum his oratoribus oſtendat: ⁊ hoc modo dimiſſi ſunt vngari in wienna. Cōue-
tus habet̃ patrie: eoq̃ Johannes niperg miſſus eſt qui nondū rediit: nec quid ſi tge
ſtum ſcitur. Nūc tempus eēt res italas ingredi: ſed nihil habeo illinc ſcriptura di-
gnū. Fama eſt comitē Franciſcū mille quingentos equites amiſiſſe quos piceninus
bello ſuſcepit. Id tamen dubium eſt. Eugenius rome manet. Partes ille ſic ſe hn̄t
vt noſti. Nihil innouatū audio. Nemo huc oratores mittit: ⁊ nos illuc neminē de-
ſtinamus. Montes niuoſi ⁊ nimis alti interſecāt aditus: nec tu me pēdis nec ego te
magnifacio vt volūt principes ſic exiſtimāt̃. Uigilare laborare currē plurima optet:
ſi qs velit hn̄i magnus: quidaȝ modico ſunt ꝯtenti ⁊ recte ſane: ſi ad naturā viuētes
deum reſpiciant ⁊ quieti ſunt animi. Ille nō eſt laudandus qui multa cupit ⁊ aggre
dit̃ pauca. Oportet nanq̃ ⁊ aīm ⁊ opa conuenire ſi quis ꝯmendari debeat. Miror
venetos hic ꝓpinquos nullū miſiſſe. Aut nos ꝯtemnūt: aut maioribꝰ ſunt occupati
negocijs. Ego nr̄i cauſa exptaſſeȝ marie illoꝝ aduētū. Sȝ trāſeo hec: vt ad res eccl̄ie
reuertar q̄ huc uſq̃ dilate finē hodie ſuſceperūt. Res ī ꝯcilio hec geſta ē: lr̄e in ꝑmis
tue plecte ſunt: tum oratoꝝ: tum regū. Poſt alia ſcripta ordinē habitū apd vos reſe
rentia nihil aliud diſceptatū eſt niſi an veniendum eſſet Nurembergaȝ. Sed poſtꝙ
diſcrimen imminere oſtenſum eſt niſi veniretur. placuit aduentum polliceri: totaq̃
diſputatio de tempe manſit. Alijs purificationis diem. alijs mediū quadrageſime.
alijs feſtū Martini. alijs ſancti Georij placebat eligē: obtinuitq̃ tandeȝ vltia ſn̄ia.
Scribitq̃ rex tibi ⁊ principibꝰ quibꝰ al's ſcriptū eſt: velle ſe oīno ī die ſancti Georij
apud Nurembergaȝ videri: ſicut ex eis lr̄is ꝯgnoſces. Rogāt̃q̃ ꝑncipes vt interim
maneāt indeclarati de ꝯtinuatōne diete vſq̃ in tempus illud nihil eſt dictū. Sȝ ap-
paret ex taciturnitate totū remitti ad vos q dietā tenetis. Multa viſa ſunt placere
tuȝ regi tū ꝯſiliarijs via quā rex frācie aperuit: ⁊ Chimēſis eps illā ī q̄dā ſua cedu-
la plurimū ꝯmēdauit. Mihi etiam vt ſupra dixi ſi quid video ꝑlibens eſt: ex quo ꝑn
cipes germanie nō ſunt vnius voti. Tibi auteȝ ſeorſum ſcribit̃ vt oīno reuertaris:
quod mihi his rōnibꝰ ꝑſuaſuȝ eſt. Primū ꝓpt̄ eccl̄iaȝ friſingēſeȝ vt interī ꝓuideas
poſſeſſioneȝ habere. quia ſequat̃ poſtea quicqd velit. res tua ī vado erit quanꝙ non

video ꝙ hec eccleſia manus poſſit effugere tuas ſi velis inſtare. Naꝫ vt lr̄e regū ca-
nūt. oēs Eugenio parent: illūqꝫ venerant̄ ⁊ colūt. Et impoſſibile eſt declaratōeꝫ ad-
uerſus eū fieri niſi maius ſciſma ſuboriat̄. Idcirco ꝑſeuerare in ſnīa debes: ⁊ hāc ec
cleſiaꝫ ꝓſequi q̄ tua eſt: vel rex vt puto aduerſus erit dictis ſuis. Solet. n. qḋ ꝓmit-
tit ratū eſſe: nec verbū regiū facit irritū. Et ob hanc reꝫ venire oīno debes: ne ꝓpter
abſentiaꝫ tuā aliqd innouet̄ ꝑ aliquos qui huc dietim veniūt ex bauaria. Rex pre-
terea multū tui eſt nūc indigens. Et tunc bonū eſt ſeruire principibꝫ cū res pret̄ ſen
tentiā eunt. De res atheſis: cilie: vngarie: bohemieqꝫ depoſcūt. Nō dico italas: qa
illaꝝ n̄ eſt cura. Sūt tn̄ ⁊ ſueuica negocia ſiue alſacie vnde legatō huc venit auxiliū
aduerſus Suitenſes poſtulās: aliogn tacite interminant̄ duceꝫ Burgūdie fore ac-
cerſiendum. vides quia neceſſarius eſt tuus aduentus: vetere occaſione data: qꝛ re-
bus tuis admodū conducit. Exinde cum ſicut ſcribis neceſſariū ſit regeꝫ aſcendere
Nurembergāqꝫ petere: ꝑneceſſarium eſt te penes regem eſſe: vt inſtes cōmoneas pe
ricula demonſtres ⁊ ꝑſuadeas. Nanqꝫ ſi tu ades: poterit rex illuc trahi. aliter vō ti
meo: ne qḋ nūc ſcribit̄ euaneſcat: ⁊ ſit error nouiſſimus peior priori. Scio non nul
los eſſe qui libenter viderent te ſemꝑ abeſſe. ſed tuum eſt deſideriū potius regiuꝫ in-
tueri ⁊ tuū cōmodum q̄ illoꝝ volūtateꝫ. Non ſcripſi adhuc tibi q̄r exaltatus ſit ma-
giſter Vlricus: qui aſſecutus eſt plebeꝫ illā que ꝑtinebat ad vniuerſitateꝫ wiennen
ſem que qngentos aureos annuatim prebet. & dignus eſt hoc bono: vtinaꝫ alii mi-
nus inconuenient̄ beneficia cōmitterent̄. Ego q̄uis indignus ſum bono. quid⁹ ſuꝫ
tn̄ boni ita vt ſit. Naꝫ qui paucicra meret̄: plura cupit. quia nemo ſe vt eſt extimat.
Hoc facit vt ſcribam quid mihi obtigerit in plebe Sarantane vallis: quā tuo bn̄fi-
cio rex mihi conceſſit: vt ſi poſſibile ſit ⁊ conſiliū offeras ⁊ opem. Vicarius tridenti
nus receptis litteris quas a rege obtinuimus mei cauſa (nam me mutuo diligit) in
valleꝫ ſaratane ſe ꝯtulit poſſeſſioneꝫ petijt tn̄ apḋ parrochianos egit vt poſſeſſio ſi-
bi meo nomie tradita ſit. Sed oportuit eū ꝓmittere ꝯſenſuꝫ ducis Sigiſmūdi ſub-
ſecutuꝝ fore: aliogn poſſeſſio vim amitteret. Ita ſcribit mihi vicarius p̄fatus ꝑ tres
lr̄as: ſuadetqꝫ vt habeā lr̄as principis dn̄i ducis ꝑ quas appareat eum fore ꝯtētum
de his que rex fecit. Interim vō poſſeſſioneꝫ hꝫ. Mihi res viſa eſt impetratu g̃uis ī
hac reꝝ turbine. Sed expectabam reditū tuū: Interea magiſter Vlricus qui ſuam
ſaratanā nimis tuetur, meqꝫ ſui cauſa ſpernit: verbū ex ꝑte regis hoc ad me habuit
Inquit. n. regeꝫ cupere me ſaratane fratrē ſiue is nepos eſt quietū dimittē: mihiqꝫ
ꝓmittere eccleſiaꝫ primā que vel in auſtria vel in ſueuia vel in atheſi vacaret. Stiri
am. Carinthiam ⁊ Carniolam excepit. Mihi res viſa eſt admodū ſuſpecta. Tum
ꝓpter hanc exceptōꝫ. Tum ꝙ ego poſſeſſor ſum habēs ius reſeruatōis ius ordinarij
⁊ ius patronatus. Alter nullū ius niſi primariaꝝ precū pre ſe fert. Durū itaqꝫ pu
tabam dimittere. ⁊ nō parere regi durius. Tandeꝫ ꝯſiderans ꝙ ꝑ mediū tuuꝫ ius
patronatus habueraꝫ indignū putaui aliquid agere: niſi te prius conſulerem. Re-
ſpondi ergo me velle reditum tuum manere: qui me promouiſſes: ⁊ quicqd tu conſu
leres id agereꝫ. Sic res ſe hꝫ. Nunc precor vt velis regi ſuadere ne me deſtituat. ne
velit alteri plus q̄ mihi affici. ne iuſticiā meaꝫ illius iniuſticie preferat. Naꝫ ⁊ ſua
intereſt vt ius patronatus in illa eccleſia maneat: nec decet bn̄ficiū pricipis mutari.
Ego vō etſi parui redditus illa ecc̄ia ſit: tn̄ ꝯtentus ſum canonicatūqꝫ illic habeo. ⁊
velleꝫ aliqn̄ me ſequeſtrare ab huius mundi turbinibꝫ deoqꝫ ſeruire ⁊ mihi viuere.
habereꝫ illic ducatos ducētos cum canonicatu annuatim poſſemqꝫ honeſte viuere.
Ego iam ſum veſpeꝝ pretergreſſus ⁊ non ſemꝑ potero huc atqꝫ illuc diſcurrere: ſi
faciam hoc per ſex annos ſatis eſt. poſtea quieſcere me oportet: ⁊ vtinā locū habeaꝫ
vbi quieſcam honeſtū. Sum animi tui: plus mihi placet hodiernū ouuꝫ q̄ gallina
craſtina. Neſcio quid veſper vehat: quod habemus tenendum eſt. Ideo tibi ſupplico
in hac re vt me iuues vel ſcriptis vel verbis ſi redieris quod omnino curare debes.
Non mei cauſa hoc dico. Ego enim parui momenti ſum: ſed propter rationes pre-
dictas: ⁊ vt triſtes ſint qui te abeſſe ſunt leti. Non potui adhuc ſcire per quam vi-
am tibi redeundum ſit: ſed ſciens mox ſcribam. Nam ſi Rex rediret in Au-

ſtriã aliud iter eſt. aliud ſi ſe ſuperiꝰ transferret. De litteris arelateñ alias tibi ſcripſi cum illarum videbis copiam: Credo me nõ magnopere dices erraſſe. aut ſi error eſt veniã mereť. Tu vale optime cũ liberis ⁊ ꝯiũge qb relictis ad nos reuerti cura.

Remediũ ad reſartiẽdã eccleſie pacem.

Epiſtola .lv.

Reuerendo in chriſto patri dño Silueſtro epõ chimenſi dño ſuo precipuo Eneas ſiluius poeta. S. p. dicit. Non miror ꝙ ad me nihil ſcribis: quia nihil me indiges. Illud mirandũ eſſet ſi ego ad te nõ ſcriberẽ quia ⁊ gratia tua ſemper egeo: et beneficia plura ex te accepi. Una res tñ me reddit excuſatũ: qa inaniter ſcribere hominis eſt abutẽtis ocio et lr̄is: hac de cã tacui hactenꝰ. Nunc vero res ſe obtulit que mihi ſcribendi materiam ꝓbuit. vidi nuper litterarũ copias quas reges imperatori noſtro ſcribũt ĩ reb eccleſie. ꝑpendiqꝫ oĩs egreferre ſciſma. quo xp̄ianus ꝑplus in ꝓſentiarũ cõturbať: multũqꝫ demiratus ſum regis francie iudiciũ qd cũ tuo concurrere cognoui. Memini eñi cũ alꝰs ſimul eſſemꝰ: deqꝫ hac ipã re fererenꝰ ſmonem quo nã pacto pacari eccleſia quiret dixiſſe te. Ego ſi ceſaris eſſem loco. vellem cunctos rogare principes. vnũ vt in locũ mitterent oratores q plenã poteſtatẽ haberẽt res eccl'ie cõponendi. Nã quod ꝑncipes facerẽt: ⁊ populꝰ ſequeretur: ⁊ clerus Ecce qa rex francie viã huiuſmodi recipit. qs dubitet reliquos omẽs aſſenſuros ſi natio germanica ꝯſentiat. Jam ꝑmittit rex francie ceſari nr̄o cõgregatõnis huiuſmõi vocatõnẽ: vos q habetis rem in manib amplecti hoc debetis. Regiqꝫ noſtro ⁊ electorib ſuadere ne oblatã negligãt viã: quia ſalus hinc pẽdet maxima. Nec hic oportet vel papã requirere vel cõciliũ: nolint velintqꝫ illi cõuenire ꝑncipes poſſũt ſeqꝫ in hãc vel in illã ꝑtem declinare. At nõ erit hoc ꝯciliũ. non ſit. qd ad nos: non de noĩe ſed de re qſtio eſt: Satis eſt ſi ſciſma de medio auferať: voceť quocunqꝫ nomine q aufert ſciſma. Stultꝰ qdem ſenis debitorem in iudiciũ traxit tanq̃ is negaret debitũ qui ſolidũ ſe ſuſcepiſſe fatebatur: Cũ ſtultus duodecim denarios peteret apud ſe neñ tum idem eſt ſolidꝰ qd et denarij duodecim. Sic in re noſtra: ſtultꝰ erit qui tolli ſciſma per cõuentũ ꝑncipũ negauerit quia cõciliũ nõ vociteť illa ꝯgregatõ: voceť ſinagoga vel cõuenticulũ non curo dũ pacis exinde ſequať effectus. Sed tu et college tui in campo eſtis vbi hoc geritur bellũ: et in hac area vbi hec palea teritur. videte vt fabam bene cudatis nedum ſciſma eccleſie tollere curatis diuiſionẽ in imperio inducatis. Hoc nõ dico veſtri cauſa: quia rectũ ſcio ꝓpoſitũ veſtꝝ ſed vt elaboretis ꝙ germania vniꝰ animi ſit: vnũqꝫ papam colat ⁊ in vniꝰ fidei ſinceritate gradiať. Hec voluí ſcripſiſſe: quia gauiſus ſum regis francie ſententiã cõuenire cũ tua. tu tamen ſtude vt illi ſit locus: niſi quid melius interi cogitaſti. Uale optime ⁊ me extra memorie ſinum noli abijcere: quia tuus ſum quantuluſcunqꝫ ſum.

Prohibet ne de ep̄atu Friſingeñ ſine ꝯſenſu imperatoris cuiq̃ ꝓſideať.

Epiſtola .lvj.

ENeas ſiluiꝰ poeta Johãni tolneř ĩ romana curia ꝓcuratori viroqꝫ bono S. p. d. Ueniet ad curiã vr̄ãꝫ lator ꝓſentiũ: quẽ regia maieſtas ĩ factis eccleſie Brixineñ deſtiat. Rogo te ſic̃ ſoles regio deſiderio vt faueas ne qs ad illã eccľiã ꝓmoueať anteq̃ rex noĩauerit quem voluẽit. nec ĝueris q̃modo res trãſeat me inſtrue. Scribo tibi ꝯfidẽter ſciẽs amicitiã q̃ inter dñm cãcellariũ et te viget Et cũ ego illius ſeruitor exiſtã: nõ puto meas preces apud te incaſſum ire. Poſt hec ſcire te volo eundeꝫ cãcellariũ abeſſe: qa per regẽ deſtinatꝰ eſt nurembergã. ſed mox reuerteť. quia iam ſibi vt redeat ſcriptum eſt. Js ſi nunc adeſſet: ſcriberet tibi quid opus ſit in facto friſingenſis eccleſie: ſed quoniã ipſe abeſt opus eſt me oĩa ſignificare. Nã ille me in ſuo loco dimiſit et harũ rerũ cõmiſit curã. Res ergo ſic ſe hꝫ. Aduerſarius q fuit ꝑ capitulũ electꝰ: Jã adeptꝰ ẽ poſſeſſioꝫ omniũ eoꝝ q̃ apud bauaros ſũt: et dietim iſtat vt caſtra q̃ rex tenet ſibi dentur: et omnes bauarie duces eius cauſã tuenť. regiqꝫ moleſtiſſimi ſũt. Rex aũt dediſſet iã caſtra dño heinrico ſi bulle veniſſent ap̄lice: ſꝫ qa nõ veniũt ſupſedet. Et timẽdũ eſt ne bauaroꝝ ꝓcib ĩ alteriꝰ ꝑtis fa

uorem muteꝛ. Jdeo admodū miror has lr̃as nō eſſe ex curia miſſas: qa nō minꝰ inter
eſt pape ⁊ curie vr̃e dn̄m heinricū hāc ſortiri eccl̃iam ꝙ dn̄i cancellarij. Jpe enī repe
rit honorificā cōcordiā ⁊ ꝓmittit ſibi alius epatꝰ ꝓ fratre. Sꝫ oīa refutat itnitu pa
pe q ſibi tābenignꝰ fuit. Ego tn̄ timeo ne cogatur neceſſario ex quo bulle nō mittūt:
qa tātū impetū ſuſtiere non pōt. Rex vō ſibi ꝓmiſerat poſſeſſionē caſtroꝝ q̄ hꝫ viſis
bullis. Nūc oīa ꝓpter bullas depereūt. Jdō velis ſupplicare cardīalibꝫ (Nā ꝫ ipi ſūt
īpedimēto ſicut accepi) ne ꝓpter vnā annatā centū ꝑdāt ⁊ illā nō habeant. Et rogo
dicas tarentino q cancellariū diligit ꝙ prudētis ē aliqn̄ ſcire ꝑdere. nec dicat ſpem
ꝑcio nō eſſe emēdā qa ineſcādi ſūt nōnunꝙ hoīes ſicut piſces ⁊ aues et ferarū genꝰ.
nec tm̄ qꝺ ante pedes ē reſpicē debemꝰ ſ; futura etiā intueri. Te etiā hec cauſa tangit
q ꝓpter hāc ꝓmotiōꝫ inſignē eccl̃iaꝫ prucken̄ ꝯſeq̄ris: iō labora vt bulle mittant q̄s
potes ꝑ hūc nūciū mittere: q eſt capellanꝰ regis et fidus. non dico plura: tu me plane
habes. hic rē amici. rē tuā. et rem geres cōmunē. Reſcribe mihi qd in re ſit que ſpes
habeat. vt cancellariū et fratrē qui tui ſunt cūctoꝝ certiores efficiā ac vale optime.

Epiſtola. lvij.

Laudat legatū ꝙ pecuniā renuit.

Eneas ſiluius poeta dn̄o Thome haſelbach ſacre theologie mgr̄o. S. p.
d. Lr̃as q̄s ad me nuꝑ miſiſti. regie maieſtati oſtenſas feci vt q̄ foret erga
te mēs illiꝰ ꝑſentirē. Placuit regi diligētia tua dixitꝙ te melius feciſſe ꝙ
hiꝰ q datōnē pecunie ſuſpenderūt. Js vt noſti pauca loqꝛ. ſ; ex his paucis plura colli
gi q̄unt. Naturā eius noſti et mores cogites qd hec v̄ba importēt. Tu tn̄ nullatenus
heſitare debes: qn bene agendo ḡtus ꝑncipi ſis. Feciſti ei vt viꝝ decet bonū et cōmu
nis cōmodi zelatorē q rempublicā ſue ꝑfert. Potuiſſet ſcādalū ḡnde ꝯtingē ſi remā
ſiſſes pecuniā exſpectādo. Cū oīa munumēta apud te forēt qbꝫ ī cōuentu agēdū erat
Nūc res bene directa eſt: et iā pecunie tibi miſſe ſūt: ⁊ ampliores mittenꝛ. Quomodo
aūt ī reliquū ſit ꝓcedendū ex apicibꝫ regijs cognoſces. Vale et me tui amoris partici
pē facito: quanꝙ non putem me fore illius expertem.

Epiſtola. lviij.

Laudat amicū qa diligenter rem cōmiſſā curauit.

Eneas ſiluius poeta Franciſco boſſio iuriſcōſulto. S. p. d. Accepi tres lit
teraꝝ tuaꝝ vniꝰ ſētētie. Exponebāt ei omēs rē geſtā apud ſaratanos De
inde ſuadebāt vt cōſenſū illuſtris ꝑncipis dn̄i ſigiſmūdi circa ius ꝑonatꝰ
īpetrarē: qa ſic res mea in vado foret. Ego tuū erga me animū qualis eſſet iā duduꝫ
habebā ꝑſpectū: ſ; tu dietim ſuperas opinionē meā. ⁊ nedū querele mihi locū eripis
ſ; facultatē qꝫ referendi gr̄as aufers. Gaudeo tn̄ ego me talē amicū eſſe ſortitū: cuius
plura ſūt erga me beneficia ꝙ neduꝫ ꝑmiare poſſum: ſ; etiā numerare. Tu autē cō
ſcientia tua letari debes qn̄ ſic amici negociū geris vt tuū puteꝛ. Rata ſunt apud me
oīa ꝑ te geſta: nec vllus ḡuat me ſumptꝰ. Miror qꝫ te nō plura expoſuiſſe. Volui qꝺ
ſuadebas a ſigiſmūdo īpetrare: ſ; terruit me nouitas apud atheſinos orta. Timuiqꝫ
ne rex egre ferret tanꝙ qꝺ eſſet a ſe geſtū rueret. putauiqꝫ differēdū donec cācellariꝰ
reuertēꝛ. Interi ex ꝑte regis rogatꝰ ſū hāc plebē vt aduerſario dimitterē. qa de melio
ri vellet ſua maieſtas mihi ꝓuidere. Hoc rex ad ꝑces aliqꝝ fecit. Reſpōdi me velle
cācellariū expectare qui me promouerat et facturū qꝺ ille iuberet. Sic nūc ſe res ha
bet. Sed hoc ſepultū eſſe oportet ne qd prochiani ꝑſentiāt: qꝺ ſtude ī deuotiōe ſuare
Ego adueniēte cācellario qd ſucceſſerit tibi ſcribā. Miſerā lr̃as ad te ⁊ ad parrochi
anos ac alios vt ſuaſiſti: ſ; audio nuncios regios q illos deferebāt nō eſſe admiſſos.
Arbitrorqꝫ lr̄is meis trāſitū nō patere. Jdeo has ꝯfeci vt ſcires me tuas ſuſcepiſſe
et quo in ſtatu apud nos eſſet negociū. Quid vero vlteriꝰ expediat nihil dicā qa ſuis
nō eſt mineruā docere. vnū tibi notū volo vt ſcias res capitulares. meliꝰ dirigere di
etā ſcꝫ nurēbergenſem ad feſtū aſcenſionis prorogatum eſſe. quo tempore iturum
ſe perſonaliter rex per ſuas litteras ſignificat. Ultra non dicam plus: nec hoc
dicerem niſi iam hic publicatum eſſet. Vale et me concanonicis commiſſum effi

ce. Cum deus volet erimus ſil' et vitā ducemꝰ beatā ext̄ curie clamores atqꝫ miſerias

Diuitibꝫ nō expedit cōdicere bellū. **Epiſtola .lix.**

ENeas ſiluius poeta Nicolao veneto canonico tridentio . S.p.d. Scribo dn̄o franciſco boſſio lr̄as quas cū his mitto. Sed accepi virū terrore perculſum tridento abijſſe patauumqꝫ petiſſe. quia nō placet ſibi vrbem incolere plenam tumultibꝫ ſicut nunc tua ciuitas eſt: que obſidionē expectat. Laudo ego conſilium ſuū. Nā qui poteſt in pace viuere: is dānandus eſt ſi ſe ingerat bellis. Nemini bellum eſt vtile: niſi cui ſtatus preſens eſt ḡuis Frāciſcꝰ vir diues eſt: et ſua fortuna cōtentꝰ. ſapit certe rumores fugiēs et lites fugit: ex quibꝫ nihil lucrari poteſt. Scit aliud eſſe hoc iudiciū ꝙ illud ex quo ditatus eſt rote Nā hic manibꝫ cauſa defēdit̄: ibidem lingua. Tu ſcis vbi eſt: ideo rogo meas litteras ſibi vt deſtines ⁊ in eiꝰ abſentia me tuearis ne quid innouetur in canonicatu quem illic habeo. et ſic te in re mea habe ſicut de tua probitate et amicicia ſpero Non puto has tribulationes diu mā ſuras: qa itēdit rex nob̄ auxilio eſſe atqꝫ fauori. Vale ⁊ me tuū puta vbicūqꝫ ſim.

Cōmēdat pugnātē ꝓ ſanguine claro et ꝓ iuſticia. **Epiſtola .lx.**

ENeas ſiluius poeta magnifico Galiazio Comiti de archo. S.p.d. Accipio te veniſſe tridentū militariqꝫ manu regis partes tueri. Id ꝙ rex accepit ac ꝓpterea te amat colitqꝫ maxime. Res huiuſmodi tibi et domui tue honori erit ⁊ vtilitati q̄ntū ſentio. Perge igitur et dū occaſio adeſt virū qui es te demonſtra. Multorum virtꝰ iacet: qa campus deeſt vbi ſe oſtētēt. Tibi facultas ē qua tū animū tum ingenium patefacias tuū. Res quā tueris iuſta eſt et ꝓ ſanguine claro aduerſus plebem et icertū vulgus pugnā habes. vide vt piculū facias: nō tui. mōſtreſqꝫ ſanguis illuſtris q̄ntum obſcuro p̄ſtet. Si is qui crediderisſ. Rex de te bene ſperat: opinionē ſuā imple et omniū qui apud ſe ſunt. Sic cū ſis magnꝰ poteris fieri maximꝰ. Hec ſcripſi quia te amo: et vidēs bonū tibi nomē eſſe. Cupio vt illud maneat augeaturqꝫ. Fratri tuo me dede et mihi vt ſoles amorē tuū ꝯmunicatū fac. Vale.

Secretariꝰ appellat̄. ideo multa ſcribēda obticet. **Epiſtola .lxj.**

ENeas ſiluius Johanni peregallo Scriptori apoſtolico fratriqꝫ amantiſſimo . S.p.d. Veteres ſunt apud me littere tue: quibꝫ nō reſpōdi: quoniā nunc in Stiria: nunc in Carinthia: nunc in Carniola inter medios barbaros ſeuaſqꝫ nationes cōſtitutꝰ. Nūc apud hyſtriā et ſuper oras ſupi maris cū tergeſcinis verſatꝰ: nullum habui cui cōmittere litteras poſſem ad te perferēdas. Nūc quia nūcius dat̄ baſileā petiturꝰ: ſtatui non nihil ad te ſcribere vt et me viuūꝫ ſcias et hoſpitem ac tui memorē. Nec eni poſſem obliuiſci tui: ſemperqꝫ tua dulcis imago menti heret mee. Habe igit̄ has ex me litteras: et illū timorē quē de aduentu familiaris tui indueras abijce. Nihil eſt enim qđ amplíꝰ illinc vereare: vidiqꝫ eū et ſanum eſſe cognoui: apud quē tui cauſa viſus amice ſum. Vult eius ſocius quantū itelligo vos reuiſere: ipſe manere decreuit. Ego vtriqꝫ abitū ꝑſuaſi: ac vbi nō ꝑfeci: liberꝫ dimiſi arbitriū. Quia nihil iuuat calcibꝫ murū tundere aut eos ventis dare: fiat qđ eis placꝫ nihil ē qđ i dānū vergat. Tuꝰ ille fr̄ cautꝰ ē: ſibiqꝫ magis ꝙ voluptati viuit nec breue gaudiū longe p̄ponit vtilitati: Tu te mirare ſi hoīeꝫ cerneres. Si qn̄ cōbibit nihil piculi eſt. Nemꝰ magnū eſt ivienne multeqꝫ inter diuerſas q̄rcꝰ ad fōntē ſūt vie. obloq pōt alqs eloq nō pōt. Hec tuis dictis amicicie ⁊ monitorꝫ plenis dicta eſſe volo: q̄ntū famulo ꝯueniūt. De me aūt tibi vt bene ꝑſuadeas cupio. Nec enim aut gr̄a minor aut ſpes deterior eſt ſolito. qđ mihi ſcripſiſti de abſolutiōe cuiuſdā homicidij ſicut philippꝰ nr̄ optabat: nō pōt nūc ipleri. Veniat hō nurēbergā. illic ꝑfici res poterit. Nec iā hic dubiū ſit qn rex vadat. Quo in loco ſpero res vniuerſalis eccl'ie ſic dirigi vt et tu et omēs q bonū cōmune cupitis. ex ſentētia vos iudicetis exauditos. Idqꝫ mei noīe dici cupio. Reuerēdiſſimo dn̄o meo cardinali ſancti calixti viro

bono et veri amantiſſimo. cui vt me cõmendas pcto ⁊ vna viris theologie plenis frā
ciſco et andree minoris ordinis pfeſſoribꝫ. Quibꝫ ſi nõ lacius ſcribo: vt veniā dēt ora
ga officio meo parere me cõuenit. Nec eñ alia de cauſa ſecretarius vocor niſi vt que
audio queqꝫ video digna ſilentio in abditis mei pectoris claudā. Satis eis eſt ꝙ bo-
nā ſpem facio. Scriptorie officiū qđ illic habeo ſi emptorē reperit: preciū mihi reſcri-
be vt ſi fieri põt vtiliter illo me leuē: quia nõ ſum eius animi vt ad vos redeā. De tri
dento arbitror te audiſſe. Non nihil hic fama ē athesinos obtinuiſſe tridentū. Veri-
tas adhuc nubiloſa eſt. Frāciſcꝰ noſter decanꝰ illinc abijt. quoniā poſtꝙ vidit ſapien
ti ſue ſententie locū nõ eſſe: recedere potiꝰ irriſus voluit ꝙ manere damnificatꝰ. Ego
nõ ſpero illā rem mihi vtilē eſſe nec vſꝙ in rebꝫ eccleſiaſticis ſum fortunatꝰ Lauren-
tius de rotella nihil mei caſua mediolani obtinuit: nõ ſua culpa. meā eñ cauſā exacte
pmouit. Sꝫ noſti patrie mores: nolo in illum dicere qui põt pſcribē: longe ſunt manꝰ
pncipū atqꝫ timende. Sed etiā pncipes priuatoꝝ hominū ſūt indigni. Ego nullum
faciā pluriſꝙ me putem teneri. Tu vale et mihi ſepe ſcribe meqꝫ ſepe viſita: quia ni-
hil eſt qiod tuis ſcriptis in oculis meis extet acceptius. Andreā de pauigallis ⁊ Ja-
cobū de ceruetijs. Ac omne bonū nr̄m tā affectuoſe meo noīe iube ſaluere ꝙ me ſcis
illos amare. Caſparē nauarieñ arbitror cū auunculo repatriaſſe: ſi tamen iſtic ſit: ne
mee ſalutationis expers maneat facito. Iterum vale.

Epiſtola. lxij

Suadet moribꝫ coaptare nõ iuris ſubtilitate vtēdū eē.

ENeas ſiluius poeta dño Stephano cacie nauarieñ iuriſcõſulto. S. p. dic
Reuerſus ex vindelicis inueni munera q̄ i viennā barbatꝰ ex te detulerat.
tā pcioſa vt mittente magis ꝙ recipiente ſint digna. Mos hic Alexandri
fuit: q dona ſemp ex ſe metiebat̄. Ego itaqꝫ tibi grās: quanꝙ ferre tale ornamētū vbi
mos nõ ē minime deceat. Scis qa nõ regiões nob aptāde ſūt: ſed noſipſos regionibꝫ
cformare debemꝰ. Ego tibi ad h̄ vſus mediolanū ſcripſerā: qa te reliqſſe conciliū ru-
mor erat. Nūc vo admonitꝰ peregalli lr̄is. baſilee te fore pcepi: qđ mihi eo gtius eſt:
quo te poſſum meis ſcriptis ſepius viſitare ꝙ id tibi et honorabilius et vtiliꝰ puto
qa frugifer illic campus ē ⁊ pauci meſſores Et quanꝙ plures eſſent. tibi tñ priores
ſemp debent̄ partes. Obtuli me alias curaturū vt regis aduocatus fieres: ſi res fri-
ſingeñ apud vr̄am dimocraciā bene tranſiret. quā cõditionē ſcis nõ eſſe cõpletam: te
ꝙ fuiſſe patronū partis aduerſe. Quo fit vt ſolutos pmiſſo ſiem ſi iuris apice velim
frui. Sed ſcio quia ſummū ius ſūma eſt iniuria. Ego pterea tibi non vbis h̄ animis
ſuꝫ ligatꝰ. Scioqꝫ me nunꝙ tantū conari tui cauſa poſſe: qn vltra ſim debitor. Qua
propter etſi durū ſit obtinere qđ ſpopondi: ſpero tñ me voti compotē fieri vt tibi ge-
rat̄ mos. Sed eſt moderator et arbiter omniū tēpus. Rogo itaqꝫ te vt parūper expe-
ctes mihiqꝫ fidem habeas. qa aut eneas eſſe deſinam aut tue cupiditati parebo. Nec
me gallico more loqui cenſeas: q paruā morā qtuor et decē annos cõputāt. Credo pro
phetas imitari cupiunt: qui cito venturū dicebant q annis poſt qngentis venit. Ego
nõ annū ſed paucos menſes petam vt rem tibi cõfectā donem. Vale ⁊ amicis ſalutes
dicito: dominis vo me commenda.

Epiſtola. lxiij.

Nouitates hungarie et de cõuentu nurēbergeñ.

ENeas ſiluius poeta dño Johāni frund agrippine ciuitatis ſecretario. S.
p. d. Nõ habeo qd tibi ſcribā et cupio ſcribē: vt iter meas eplas tuū quoqꝫ
nomē iueniat̄. Mēdicabo g materiā ⁊ nouitates q̄ apud nos ſunt tibi ſi-
gnificabo. qs tñ vti reor: nõ iuitꝰ audies. Cõducūt ei ad res nuremberge tractandas
Scis te ſepe veritū eē nõ peſtē aliquā vngaria pareret q̄ regē i his ptibꝫ detinēt. Hic
iā timor abeſt. Inducias nāqꝫ biennales habemꝰ qs quõ ſumꝰ venati paucis aduer
te: docebo. Miſerat rex polõie lr̄as qſdā ceſari nr̄o: formāqꝫ dederat iuxta quā pacē
depoſcēt. Nõ libuit ceſari qđ petebat̄: formāqꝫ aliā dictauit: p quā nõ ſolū auſtria ſti
ria atqꝫ carinthia cū carniola h̄ oīs etiā obedientia regis ladiſlai comprehendeba-

tur. oratoreſq̧ cū eadē miſit: quibꝫ regē polonie petētibꝫ poſt expoſitōnē legatōis: cer
ti deputati ſūt viri cū qbꝫ ꝯferrēt. Inter q̄s Iuliāꝰ cardinal' Nicolaꝰ decanꝰ cracoui
enſis et Laurentiꝰ palatinꝰ vngarie fuere. Inter hos dū lecta eſſet forma p ceſarem
data magnus rumor exortus eſt: quoniam ladiſlaus rex vngarie vocitabat̄. Ex hoc
inquit decanus: Iam ſe ceſar partialem facit: qui regnū vngarie attribuit ladiſlao.
Nos ergo nihil amplius tractabimꝰ ſecū. qd ceſar in vngarie regno manū extendit?
Ad hec oratores vos inquiūt nodū in ſirpo queritis. Quid vr̄a intereſt ſi ceſar ſuū
patruelē regalibꝫ ornat titulis. Dn̄s veſter ſe vngarie regē ſcribit: nec ceſar ſuas re
ſpuit lr̄as: quoniā nec vr̄a ſcripta ius auferūt ladiſlao: nec apices regij ſi qd̄ habetis
vobis ius adimunt. Ad hoc retulit palatinꝰ: At ladiſlaus verꝰ eſt vngarorū rex nō
par ratio eſt. Tū oratores haud hic locꝰ eſt de iure diſputandi. Poſtq̄ vnita fuerit
eccl'ia: ius poterit in hac cauſa diſcuti. At ego palatinꝰ inquit ⁊ corā ſūmo pontifice
et corā cardinalibꝫ nihil negocij habere hāc tueri cauſā: qa plana et pſpicua res eſt.
Nec tā inops ſenſus eſt qſpiā qui regnicolis auferat eligēdi regis poteſtatem. Nō di
ſputaturi venimꝰ inquiūt oratores: ſed de pace acturi. Si pacē vultis pacem damꝰ:
ſi bellū plꝰ placet nō detrectemꝰ certamē. Veſtrū eſt eligere quid hoꝝ malitis. Hinc
decanus non ſic exhauſti ſumꝰ inquit neq̧ tā vecordes vt tā ignominioſā pacē veli
mus amplecti: Vires adhuc ſunt nob̄ et animi nec quenq̄ timemꝰ. Tū oratores nec
nos aiūt aut iopes ſumꝰ aut exangues. Si aliena inuadere nō poſſumꝰ: at tueri nr̄a
cōmode valemꝰ. Idq̧ bonis viris ſat eſt. Nob̄ a tergo tuta ſunt omia. In fronte vos
habemꝰ qbꝫ potentes ſumꝰ reſiſtere ſi malignari volueritis. Vos inter nos et thur
cos eſtis medij: videte ne retro ⁊ an̄ feriami. Tū palatiꝰ: Scimꝰ ceſarē vr̄m opulen
tum eſſe: ſed regnū etiā hoc plenū eſt. Nobis nemo terrori eſt; pacē veſtrā vobiſcū re
ferte. Referimꝰ inquiūt oratores: abinuicēq̧ diſcedere volūt. Exinde Iulianꝰ cardi
nalis per deū oro viri magnifici cōplectimini pacē. ſi progredi aduerſus thurcos vo
lumus pax neceſſaria ē. Sinite vt hoc paup regnū reſpiret. Nolite campos xp̄iani
ſanguinis vnda cōmaculari. Sed fruſtra vociferatio eius fuit. Abitū eſt re infecta.
In craſtinū tn̄ nunciatū eſt oratoribꝫ ne diſcederēt qa nō regis noie reſpōſū eis fuiſ
ſet. Expectatū eſt iterūq̧ diſputatū. Poſtea res in camera regis trucinata eſt. Tan
dem venit in publicū vox: et in hūc modum vngarica lingua locutus eſt. Reuertimi
ni oratores ad ceſarem: ſalutemq̧ ſibi meo nomine dicite. Poſt referte. Nos pacem
p eū miſſam q̄uis nō idigeamus illa ſui cauſa vt ſibi ꝯplaceamꝰ libenter acceptaſſe.
Et in omnibꝫ eius articulis ſicuti iacēt eſſe cōplexos. Sup qua re litteras nr̄as īfra
octendium poſſonij recipietis: vbi et ceſarios apices eſſe curabitis vobis eſſe traden
dos; ſic ꝯcluſa res eſt. Et agūt vngari iam inter ſe q̄ pacto formidabiliores in thur
cos pficiſcant̄. Venecijs quinq̧ et viginti triremes armant̄ que per mēſem iunij ī ele
ſpontum traijci debent. Ceſari nulla eſt alia cura niſi vt q̄ feſtinanter et q̄ honori fi
ce nurembergā petat. Puto ab hinc dies qndecim eius erit receſſus. Albertus et ſi
giſmūdꝰ duces ſequēt̄: et vti ſub murmurari ſentio. Comes cilie iunior ⁊ dn̄s de ual
ſe vtcūq̧ ſic bene actum putabo ſi eius tn̄ perſona illuc venerit. qd̄ iam mihi non eſt
magni dubij. niſi qa futuri nulla ē certitudo. In cā tua mltū verboꝝ pdidi nil video
qd̄ fieri q̄at: niſi poſtq̄ nurēberge fuerimꝰ vbi artibꝫ erit vtēdū ⁊ nouis et maioribꝫ.
Aduerſariꝰ tuus ante diē obijt filioq̧ nullā hereditatē p̄ter lites reliquit: ds illi mi
ſertus ſit ſiue iuſta fuit eius cauſa ſiue iniuſta. Philorcium quā hic amaſti tumidū
ventrē gerit: ſiue is ventus ē ſiue cibus nimius. Iohannes ſacretarius nurēbergenſ
vtrē putauit illius vētrē vino plenū. Aſcēditq̧ ſupcalcauit p̄ſſit ouūq̧ nixus eſt vt vi
nū deprimeret. ſ nihil p̄ter ventū exiuit. O ſi lacrimas cerneres et planctus audires
qbꝫ miſera poſt tuū abitū ſe macerauit. Certe niſi iohānes opē tuliſſꝫ aīam exalaſſꝫ
miſella. qa neſciūt mulierculę vt viri flāmas amoris ferre. Sꝫ abijt nūc q̧ iohānes
neſcio qd actura ſit infelix: mihi ſi eſſet theutonicus ſermo: adirem feminā. ſolarer.
⁊ blandis v̄bis recrearē. Sed nihil mihil cū viris almanis p̄ter tactū ē: Ipſe inſipi
dus ē niſi ⁊ v̄ba ſint Subdelegabo igit̄ michaelem nr̄m q et v̄bis vlixes eſt et factis

achilles. Tu vale ⁊ mei memoriam geſta.

Laudat eloquētiā. eāqꝫ ad britanos vſqꝫ profectā. **Epiſtola. lxiiij**

ENeas ſiluius poeta Reuerēdo patri dn̄o adam de molin anglico ⁊ apo-
ſtolice ſedis ꝓthonotario. S. p. d. Regius tabellariꝰ ex anglia dudū re-
uerſus tuā mihi epl'am reddidit. cuiꝰ tot ſentētie fuerūt qd̓ v̓ba. Legi cu-
pide que ſcripſiſti: miratuſqꝫ ſū romanā facūdiā in britaniā vſqꝫ ꝓfectā eſſe. Sed fu-
erūt et alij apud anglos tuliane cultores eloquētie. Inter q̄s venerabilē bedā nemo
nō ponit. Petrus bleſenſis longe inferior fuit: cuiꝰ epl'is hāc tuā ꝓbreuē antepono
Congratulor tibi et anglie: qa iā verū dicēdi ornatū ſuſcepiſtis. Sed magne ob hanc
cauſā referēde ſunt grates clariſſimo illi et doctiſſimo p̄ncipi Cloceſtrie duci qui ſtu-
dia humanitatis ſūmo ſtudio in regnū vr̄m recepit. Qui ſicuti mihi relatū eſt ⁊ poe
tas mirifice colit. et oratores magno ꝑe venerat̄. Hoc nimirū fit vt plures anglorū
eloquentes euadant. Quia quales ſūt p̄ncipes tales et ciues eſſe ꝯſueuerūt et mutāt̄
ſ̄ui ſtudio dn̄oꝝ. Perge igit̄ mi adam mi here. Eloq̄ntiā quā habes tene atqꝫ ampli
fica: tibiqꝫ honorificētiſſimū puta in ea re preſtare hoib' in qua ceteros animantes
homines ipſi p̄cellūt. Magna res ē facūdia: ⁊ ſi verū fateri velimꝰ. Nihil ē qd̓ tam
regat orbē q̄ eloquētia Quoniā qcqd agimꝰ in republica: ꝑſuaſi v̓bis agimꝰ: et illiꝰ
ī populi ſentētia manet ꝗ melius nouit ꝑſuadere. Tute iſta ſcis ideo miſſa facio. In
reb' eccl'ie q̄lis ſit animꝰ tuus et tabellariꝰ idē vt voluiſti mihi retulit. et ego franck
furdie prius ſenſerā. Laudo te qui pacē preponis bello ⁊ pacatā videre cupis eccl'aꝫ
Audio te nurēbergā petiturū: ibi latius inuicē colloq̄mur. Ceſar iā itineri ſe accigit
Infra futurū mēſem illic vt ſpes eſt inueniemur. Dux albertꝰ frater et ſigiſmūdꝰ pa-
truelis eo q̄ꝫ ſe ꝯferent. Utinā pax vt optamꝰ fiat: finiſqꝫ tandē neutralitati det̄: vt ſci
amꝰ vbi agnum comedere debeamꝰ. Munꝰ tuū q̄ mihi ḡtiſſimū fuerit: nec ſcribere
nec dicere poſſem. quia nec os nec calamꝰ ſatis animi pōt explicare conceptū. Faxit
deus vt bene ſit illi v̓gini nepti tui p̄nobili que talis eſt operis opifex cui nec penolpe
nec aragne fuerit cōparāda. Eueniat illi vir dignus tanta virtute et ſobolē illa ꝓge
neret matris imitatricē. Oblationib' tuis vterer q̄tiens res expoſceret: nec minꝰ in
ope q̄ in verbis apud te inuenire putarē. Idem tibi vt de me ꝑſuadeas cupio. Uale
dignitate parēs etate frater dilectōeqꝫ ſocie: et me vt facis ama: ſ; nō vt facis vtere.

Taciturnitatē excuſat et neutralitatē difficulter tollendam dicit. **Epiſtola. lxv.**

IUliano Cardinali ſancti Angeli patri reuerendiſſimo Eneas ſiluiꝰ poe-
ta. S. p. d. Nunq̄ veniret ad te nuncius meis lr̄is nō onuſtꝰ: niſi magni-
ficꝰ cācellariꝰ me p̄ueniret: q tā ſerioſe et accurate tibi omīa refert vt nihil
mihi relinq̄t ſcribēdū Quo fit vt tacere potius q̄ ſcribē malim. Nā res notas iteꝝ ſi-
gnificare obtūdētis eſt. Inania v̓o attingē ⁊ nihil niſi v̓ba dare demētis. Hoc oro vt
et tua. R. p. animaduertat mihiqꝫ veniā det tacēti potiꝰ q̄ inutiliter ſcribēti. Satis
ē ſi me tuū eſſe ſcis mācipiū. ſi me habes ad oīa mādata volūtariū ⁊ ꝓmptuꝫ. Scribe
mi qn̄ res exp oſcit et iube parato parere. Noui nil eſt qd̓ ſcriptu arbitrer dignum.
Nr̄a ytalia parūper reſpirat: ſed neſcio qd paritura ſit illa cōtentō ſenis habita q̄
nōdū diſſoluta. vtinā martini aliqn̄ ne dicā ſaturni redirent ſecula: vellē. et ego reui-
ſere patriā ⁊ oſſa parēti reddē. Nihil plꝰ timeo q̄ ī ꝑegrina terra iacē: q̄uis vndiqꝫ tā
tūdē ē ⁊ ad inferos et ad ſuperos vie. Sꝫ hꝫ minꝰ neſcio quō doloris īter vlnas fratꝝ
ſoroꝝ filioꝝ atqꝫ nepotū mori. et licet ibiqꝫ amici cōparari poſſint: nulle tn̄ familia-
ritates tā dulces aut ſtabiles ſunt q̄ in patria. Si pacē haberet eccleſia de pace yta
lie magis ſperarē: Neſcio qd allatura ſit nurēbergen̄ dieta: qa diuiſi animi ſūt Neu
tralitas difficulter aboleri poterit qa plurib' vtilis ē. Pauci ſūt q veꝝ ſeq̄nt̄. omēs
fere qd̓ ſuū ē q̄rūt. Placet hoc nouū neutralitatis aucupiū. qa ſeu iuſte ſeu iīuſte qs
teneat repelli nō pōt. Et ordinarij ꝓ ſuo arbitrio ꝯferūt bn̄ficia. Non ē facile (crede

mihi)ex oꝛe lupi ꝑdã eripere. Sʒ q̃ntũ ſentio tota xp̃ianitas eugenij ſeqᷓ ꝑtes. Ger
mania tm̃ diuiſa eſt quaʒ ego ſe vnitã videre vellẽ meqꝫ illi cõfoꝛmare q̄a multũ tri⸗
buo nationi huic:q̄ nõ metu ꝫ ſuo libito ſuoqꝫ iudicio ducitᷓ q̃cũqꝫ rex cũ electoꝛib ſe
iflexẽit eo ⁊ animala mea ſeq̄tᷓ. nec mihi plꝰ q̄ alijs credã: hec volui ſcripſiſſe ne oĩno
nihil ſcriberẽ. ⁊ vt ĩ futurũ excuſatioꝛ ſiʒ taciturꝰ. Uale felicitᷓ ⁊ me ꝓ tuo placito vtẽ

Epiſtola. lxvj.

Suadet ſeruari aurum et
priuata negocia cõmẽdat.

ENeas ſiluius poeta Johanni peregallo fratri amãtiſſimo. S. p. d. Rece⸗
pi duplices tuas epiſtolas q̃s martinus regie cãcellarie notarius attulit:
cognouiqꝫ te bene valere. q̄uis inani marſupio. ꝫ illud qꝫ aliq̃n implebi
tur ſi ſperata vnio detᷓ. Cupis ſcire anthoniꝰ luſcus in meas ne manꝰ venerit: venit
et apud me eſt mihi cariſſimꝰ. Tu rogo grãs meo noĩe pꝛeſtanti et facũdiſſimo theo
logo franciſco de fuſte dicas meqꝫ ſibi offeras: q̄a nõ ero deſes in oĩb q̄b poſſim mo
rem ſibi gerere: magniqꝫ muneris loco recipiã ſi q̄d me poſſe conari ſciã eius deſide⸗
rio gratũ. Munꝰ qꝫ ſtephani mihi redditũ eſt: ſicut eidẽ reſcribo Aureos illos qua
tuoꝛ q̃s velle ꝑ barbatũ mittere ſcribis: ſuadeo vt apud te habeas: qm̃ mlᷓta poſſunt
accurrere ꝓpter q̄ illis in mea cã opus ſit. Scis q̄a tridentina p̄benda ĩpetitᷓ. tuqꝫ de
fenſoꝛ es cauſe. nihil ẽ qꝺ abſqꝫ argẽto romana curia dedat. Năetſi ip̃e manꝰ impo⸗
ſitõnes ⁊ ſpũſſancti dona venduntᷓ. Nec peccatoꝝ venia niſi nũmatis ĩpenditᷓ. Ser⸗
ua igitᷓ aurũ vt cũ opus ſit p̄ſto reperias. De officio ſcriptoꝛie cognoui tuũ cõſilium.
Mitto ꝓcuratoꝛiũ tibi vt illud q̃nti pluris potes vendas. Tu tñ id cautele habeas
vt exitũ nurẽbergenſ diete maneas. Si ꝑti nr̃e bene ſuccedit vt ſpero. noli alienare
officiũ qꝺ vel mihi vel meis poſſit aliq̃n frugiferũ eſſe. Si aliter euenit et placitũ ſu
peris ſit partẽ aduerſã obtinere. vende vt tibi videtᷓ. Circa prepoſiturã mediolañ q̄d
ſuadeas plane ꝑcepi laudoqꝫ ſententiã tuã. Sʒ neſcio an fieri poſſit: q̄a nõ habeo ꝓ⸗
motoꝛes. Si obediẽtia reſtituetᷓ ꝯcilio: vellẽ te cauſã ĩchoare: q̄a tua res erit ſi poteit
obtineri. Ne reſeruatõeʒ expedieris ſuꝑ bñficijs eccl̄e tridẽtiñ admodũ ꝓbo. Cupio
enim vt illic ſis vt cum quieſcere velimꝰ vna illic ſeniũ pagamꝰ cũ franciſco noſtro:
quanq̄ illius ꝓpoſitũ mutatũ verear: q̄ bellũ timẽs illinc abijt nec poſtea reuerſus ẽ
Et foꝛſitan cũ vxoꝛe potius q̄ cũ eccl̄ia viuẽ cupit: Qꝺ ſi ſic ſit. vellẽ ſuũ ꝑſẽtires ani⸗
mũ. vt de ſuo decanatu aliq̄d inuicẽ ꝯſultaremꝰ. ſi q̄d tibi ⁊ mihi poſſet ꝯducẽ. Laurẽ
tius de rotella nr̃ prepoſiturã pingueʒ ĩ adminiſtratõʒ recepit ĩ patriarchatu aquile
gienſi Intenditqꝫ illic religionẽ ꝓfiteri ſi poſſeſſionem nanciſci poſſit. Ego quia ſi⸗
bi fauoꝛe ſum ꝑſuaſi ſibi vt ante canonicatũ tridentũ tibi reſignet. Mihi vͦo ip̃e ſua
pte vult eccl̄iã parochialẽ reſignare. Si res athesis in nurẽberga ſicuti credimꝰ cõ⸗
ponantᷓ aliquid boni poterit nobis euenire. Ego nõ deſinã ſic te ꝓmouere vt meip̃m
q̄a meritus es. Reuerẽdiſſimꝰ dñs aqlegieñ in extremis laboꝛat: pꝛaua vite ſue ſpes
ẽ minoꝛ ſanitatis exanguis eſt: ſpũs iã nõ coꝛpus videtᷓ. Cogitare patres debẽt queʒ
ſibi in patriarchatu ſufficiant et in omnib regium deſiderium exequi ne friſingeñ
iniuriam innouent. In eccleſia brixineñ quid optet rex ſcitis omnes. Rogo cõſulo
ſupplico ne plus athesinis q̄ maieſtati regie auſcultetis: quia in nuremberga nulla
vox eſt athesinoꝛum. Regis autem nutu omnia fient. Hec vt reuerendiſſimis domi⸗
nis arelateñ et ſancti calixti dicas poſco me his facias commendatum: Nollem ali⸗
quid fieri quod mentem regiam perturbaret. Nos in bꝛeui aſcendemus quia iam
inducias biennales cum rege polonie et vngaris ſibi obedientibus nacti ſumus.
nec aliud in pꝛeſentiarum agimus q̄ nos vie accingere. Mihi iohannes amantiſſi⸗
me bene eſt bene habeo et bene ſpero: quod mihi non tam mei cauſa iocundum eſt:
quia paucis eſſem contentus q̄ vt tibi et amicis ac neceſſarijs ceteris poſſim aliquã⸗
do pꝛodeſſe. Andream de pauigalijs et ceteros amicos meo nomine ſaluos dicito.
Uale optime.

Dolet de amici capťa et morte cardinal' aqlegienſ. **Epiſtola.lxvij**

Eneas ſiluius poeta. Johanni peregallo. S.p.d. Obſignauerã tibi has lr̃as nũcioqꝫ in craſtinũ cõmittere animꝰ erat. Sʒ accidit inopiatꝰ ⁊ acerbus caſus q et epl'am retinuit ⁊ mẽtẽ affecit dolore. Laurẽtiꝰ nãqꝫ nr̃: quẽ velle religiõẽ igredi ſcripſerã nõ clauſtrũ ſ; carcerẽ igreſſus ẽ. Poloni eñ vt cardiãlẽ moritu℞ viderũt: manꝰ in laurẽtiũ iniecerũt nulla penitꝰ autoritate freti. Tu inquĩt argentũ heri impignoraſti. nõ exibis niſi luaẽ ſeptuaginta et ducẽtarũ marcarũ argẽtũ ẽ qđ alberti habẽt baſilee: hoc volũt vt laurẽtiꝰ redimat: obligatũ ẽ ꝓ ſeptingentis aureis q̃s cardinalis accepit. indigna res eſt vt huus es alienuʒ exoluat. Sic lex barbara iubet. Ego nitor hoiem iuuare qa cõpatior viro ĩ aliena terra capto et amico. Sʒ qd tu facias? vbi nulla vox audiẽ niſi auri cũ tu ſis inops. Ille adhuc deꝑhẽſus ẽ neſcio qd futurũ ſit: nulla excõmũicatõ ꝓdeſt nulla fideiuſſio dũ res ſic ſtat. Anima illa que in cardinalis aqlegienſis corpore diu alligata filo vl' cera detinebatur abruptis retinaculis carcerẽ euaſit. Obijt ille quarto nonas iunij hora poſt meridiem q̃rta. Nullas extorſiones paſſus ẽ nullos cruciatꝰ ſed tanq̃ dormiturꝰ animã exalauit. Ut viderat medicꝰ mortẽ inſtare: ſuaſitqꝫ teſtamẽtũ fieri: ſic ⁊ amici aſtantes. Ille vos me deficere cenſetis inquit: at ego robuſtꝰ ſum nec in me qcq̃d ſentio deficere. nec poſt hec v̓ba mediã vixit horã. Eius corpus ꝑ alteraʒ diẽ ſeruatũ eſt oſtenſũqꝫ oĩbꝫ. Tercia v̓o luce apud ſanctũ ſtephanũ et ad dexterã altaris dextri ſepultũ eſt funus iuxta morẽ germanie magnũ ⁊ honorificũ fuit. Apud ytalos nõ fuiſſent tãto viro exequie digne. Pileꝰ rubeꝰ ob neutralitatẽ nõ ẽ ꝑmiſſus mortuo: q viuo nõ negabaẽ. Sermo ante funus habitꝰ eſt: neſcio q vir fuit v̓ba hoĩs laudo. Eſt hoc ãno bis in regionibꝫ maxia ſiccitas: neſcio an ite℞ feton currus phebi ducẽ ceperit. Frumenta oĩa ſũt exuſta magna cariſtia timeẽ: nulle pluuie ſunt: calores ꝑter ſolitũ admirãdi: dicebãt plebei nõ pluit qa excõmunicatꝰ eſt cardinalis. Orator igiẽ q ante funꝰ verbũ fecit. Uos ingt iudeis ſimiles eſtis: q cũ xp̃m honorificẽtiſſime recepiſſent: aduenientẽ poſtea ꝑſecuti ſunt: ⁊ crucẽ ſubire coegerũt. Uos hũc legatũ cupide recepiſtis ⁊ mirifice honoraſtis ingredientẽ: nũc qa peccatis v̓ris iratus deus nõ pluit: cauſam in ipſũ v̓tebatis. Ecce iam triduũ mortuus ẽ cardinalis: cur nobis pluuia nõ ꝑbetur ſceleribꝫ v̓ris denegaẽ humor nõ illi. et in hũc modũ plura locutus ẽ. Ego cardinali epithaphiũ feci qđ tibi cũ preſentibꝫ deſtino. Iterũ atqꝫ iterum vale.

De morte cardinalis aquilegienſ et de rebꝫ cõcilij. **Epiſtola.lxviij**

Reuerendiſſimo ĩ xp̃o pr̃i dñ̃o Johanni Cardinali ſancti Sixti Eneas ſiluius. S.p.d. Pauci dies ſunt qbꝫ lr̃e tue mihi fuerunt reddite: q̃ annum ĩ via ꝯſũpſerũt vel minꝰ paulo. Illis ergo nihil reſpõdebo: qa nil ẽ iam in eo ſtatu quo tunc fuit. Solũ attingã nouitates aliq̃s ex quibꝫ poſſet ad res cõciliares vigilãtius et vtilius intendere. Regia maieſtas ſedulo operam dat vt q̃celeriter nurẽbergã petat: nec puto his in partibꝫ diu manebit. Res eccleſie aliquem finẽ nũc ſuſcipiẽt. Deus illũ det: nec ſinat amplꝰ tenebra℞ ꝑncipẽ dominari. Cardinalis aqlegieñ die ſecũda iunij migrauit ex hac vita. Nullũ teſtamẽtũ cõdidit. Uerũ eſt q̃ dici ſolet: Sicut viuis ita morieris. Qual' vita talis mors. funus eius non tã dignitate q̃ vita dignũ fuit. Non eñ puto magno detrimẽto eſſe concilio mortem eius: qa nõ multũ vtilis vita fuit. Sui nanqꝫ legatiõe abutebãẽ. Nec papa id agit quod hic faciebat. omnia enim plana erant. Itaqꝫ murmur erat aduerſus ꝯciliuʒ quale vix queam dicere. Tu ſcis q̃ mũdas manus habere oporteat qui aduerſarios hꝫ. Si aliqd deerat Superuenit marcus boni filij ꝓuidꝰ diſpenſator: quem famoſa legatio apud poloniã geſta recõmẽdat. Is nũc lr̃as ante obitũ cardĩal' obtinuerat cũ oĩ ꝑtãte: quã cardinalis habebat. Itaqꝫ legatꝰ legatũ creabat. Ego vidi et legi has lr̃as reprehendiqꝫ. quia nõ põt de latere facultates ſuas ſpirituales ſuper quibꝫ ĩduſtrie ꝑſona electa eſt alteri delegare. Sed fruſtra clamaui. qa nullũ eſt apud fatuos cõſiliũ. Neſcio

quid nūc factur⁹ ſit marcus Aiūt enī adhuc velle poloniā petere. forſitā facultatibꝫ
vti vult etiā poſt mortē mādantis. Is laurentium ꝑdidit captureqꝫ ſue ſtructor fuit
Me nūc ꝓ liberatione ſtudere oportet. Nihil formidabilius eſt ꝙ homo bilinguis:
nihil terribilius ꝙ hoſtis familiaris. At hic beneficia ex laurentio plura ſuſceperat
neqꝫ huc veniſſet niſi expenſas ille feciſſet. digne patit̄ laurenti⁹: qa bn̄facere malis
malefacere eſt. Veſtrum eſt cogitare ne apud polonos marci loquacitas atqꝫ cupidi
tas fauorē ꝯcilij obnubilet. Venerabili et doctiſſimo viro theologo franciſco de fuſte
refero grās: qui Anthoniū luſcū ad me miſit. Andreā cōtheologū et cōfratrem eius
ſaluū dicito. Neuter eoꝝ merett̄ ſi nō voco domios qa nemo dn̄s abſqꝫ dominio. Mē
dicātibꝫ autē nedum dominiū ſꝫ omnis proprietas eſt interdicta. Valeant igitur ipi
⁊ me ꝯpauperē amēt. Tu q̄ꝫ me vt ſoles dilige ⁊ iter famulos habe fidos. Ex wiēna.

Promotoriales littere. **Epiſtola. lxix.**

ENeas ſiluius poeta magnifico dn̄o Caſpari Schlick cācellario. S. p. d.
Cū recederes heri ex wienna putaui me hodie tuū iter ſecutuꝝ: qa in bal
neis me velle operiri dixeras. Hoc mihi voluptati erat. tuꝫ ꝗ in balneis
recreor: tū ꝗ tecū libentius ꝙ vſqꝫ gentiū ſū. Sed aduenit heri circa meridiē bartun-
gus nr̄ q ait te hodie nouā ciuitatē petiturū: ſicut Chiemenſis epūs ſibi dixerat. Nā
regia maieſtas omnino te viſere cupiebat: deqꝫ nōnullis cōferre tecū. Nō vt audiui
ratus ſum nō expedire me balnea petere. qa ſine te inutiles ſumpt⁹ facerē. Reddidit
enī me certum idē bartung⁹ me nō iuēturū tuā ibi magnificentiā. Deliberaui igit̄ hic
manere donec aliud mihi ſignificares. Interī venit vlcus neſcio qđ: in ſiniſtrā tibiā
quo maxie crucior et ab heri vſqꝫ hodie mirūimmodū creuit Crus ipm ſiniſtrū a ge-
nu in femur rubeū eſt et ſanie plenū: Oportet me vti emplaſtris. neſcio an īfra triduū
poſſū fieri robuſt⁹ eqtandiqꝫ potens: nūc nullaten⁹ poſſū niſi ſupra dextrū pedē cōſi-
ſtere. Mira res ꝙ celerior egritudo venit quāꝙ tarde recedit. Qui nūc ſan⁹ erat: in
hora egrotabit. Nihil ſub celo ſtabile nihil ſecurū. Spero tn̄ me nō eſſe nūc ex his q
diu iacēt. Et qppe ſi meū ad te iter tā neceſſariū ꝙ volūtariū putauiſſem: mox equum
aſcēdiſſem. etiā ſi vna ꝑuatus tibia veniendū fuiſſet: qa libēti⁹ tecū cū vno pede foreꝫ
ꝙ cū duobꝫ ſine te. Si ergo mea p̄ſentia vlla ī te op⁹ eſt reſcribe: qa omī dubitatione
poſthabita curabo ad te ꝓficiſci Iterū ſicut tibi dixi de ſimone p̄ſbitero miſneñ vica
rio apud ſāctū michaelē. ſupplico. vt cauſā eius recōmiſſā habeas: vbiūqꝫ regi facias
vt is poſſit illic ꝑſeuerare qđ cēt illi eccleſie admodū vtile. Nā edes ruinā minantur
vinee inculte ſūt: qa cū rector nō arbitratur ſe māſurū rapit qđ pōt et cetera negligit
Hic vult domū reparare ianqꝫ ex amicoꝝ ſubſidio in hoc opus pecuniā cōparauit.
Vult etiā vineas colē et agros reformare ſicuti iam ceperat. Itaqꝫ multū expediret
illi eccleſie hui⁹ homīs ꝯfirmatō. Preposit⁹ ſancti Stephani hꝫ annuati ex ſancto
michaele libras octo. et quadragita dāt alijs qbuſdā ꝓ vicario. Supſūt libre ſexagi
ta vel circa. ex qbꝫ tenet̄ q̄tuor capellanos: vnū choralē: vnū clericū: vnū ꝓcuratorē.
et ſe nutrire. Itaqꝫ maiores ſūt expenſe ꝙ redditus. Sed hic homo ſi ꝯtinuet̄ ītendit
vineas ſic meliorare vt fruct⁹ maiores ſint. Nec ſꝫ bonū eſt ꝗ aliqs illic nō ꝑpetuet̄.
Nā rex albert⁹ anteceſſorē illi⁹ vicarij ꝑpetuū eē voluerat. rogo igit̄ et ſupplico vt tā
pro bono illius eccleſie ꝙ meo intuitu: quia virum illum diligo: velis efficaciter re-
gē orare vt hunc ꝑpetuet. Qđ ſi hoc nequeat obtineri ſaltē trienniū aut bienniū ſibi
impetres ne homo expenſas quas pro vinearum reparatione fecit omnīo ꝑdat: in ſꝫ
mihi gratiam ꝙ maximam facis. Vale.

Fama nō ē contemnēda. **Epiſtola. lxx.**

ENeas ſilui⁹ poeta Iohāni tuſkom Secretario ciuitatis pragenſis amico
ꝑmario. S. p. d. Epl'aꝫ tuā dū legi atqꝫ relegi: modeſtiā cū doctria pugnā
tē vidi. Nāqꝫ cū ornatiſſime ſcribas vereī te tn̄ ais ad me lr̄as dare mi⁹ cōptas Sed

obſecro te ne deinceps tali vtaris pncipio:qa nihil ad me potes nõ elegãter ſcribere: etiam ſi ornatus qui tuus in ſcriptis elucet maximꝰ nullus foret. Amicitia nanqꝫ nõ eloqntiã ſed rem expetit. Tu võ et mihi amicꝰ es et ego te in paucis amo: Itaqꝫ ſupplet amor quicquid facundia negat. Que excuſatio nõ minus mihi ꝙ tibi conuenit. Tu nanqꝫ dũ iperitꝰ videri vis:doctiſſimũ te oſtẽdis. Ego dũ aliqd ſapere me iactito:impericiam ꝓdo meã. Quo fit vt meis in lr̃is arrogantia cũ iuſticia certet. Non tã honeſte ꝙ ĩ tuis certare dixi cũ doctrina modeſtiã. Sꝫ ꝑtereo iã hec: tuiſqꝫ optatis reſpondebo. Uis te cupere ſi qd noui ederĩ tibi vt cõmunicẽ. Gererem tuo deſiderio morem ſi tã libenter reſcriberẽ ꝙ ſcribo. Mihi tñ id viciũ eſt vt plꝰ ꝙ ſcl' nihil ſcribã Plura pꝰ tuũ abitum cõpilaui: Sigiſmũdo duci patrueliqꝫ regis noſtri:nõ paruaꝫ epiſtolã deſtinaui:plurima illic bene viuẽdi ꝑcepta tradẽdo. De paſſiõe dñi ymnuꝫ cõfeci regiqꝫ dono dedi. Litteras nũc ad iſtũ nũc ad illũ miſi. Copias omniũ wenceſlaus noſter hꝫ. Is te poteſt participẽ facere. Sibi plumeus mihi plumbeus eſt calamus. Manus illi velox mihi tardior. Quod ex me cupis ex illo pete. Nihil noui ex mea manat officina:qꝺ ipe nõ antea exemplatiꝫ reticeat. Si ergo ignorantias meas tantopere cupis:ſatis habeto ex me doceri quomõ voti compos fias. Notũ in bohemia eneam nõ inuitus audio:qa melius eſt nomẽ bonũ ꝙ diuicie mlt'e. Sꝫ vtinã ſtabilis ſit quã de me famã ꝑdicas. qꝺ ita demũ erit: ſi fũdamẽtũ bene iactũ ẽ ſub petra veritatis. Ego mihi cõſcius ſũ nõ me talem eſſe q̃lis ꝑdicor. vtcunqꝫ eſt: Laudari potius indigne ꝙ vituperari digne cupio. Eſt enĩ laus virtutis excitamẽtũ. Quis enĩ tã malus eſt q virtutẽ illã nõ aſſequi ſtudeat de qua ſe ꝑcipit laudari. Mihi ſane magnos ſtimulos ad eloquẽtiã capeſcendã adhibet is quẽ de me dicis inter bohemos eſſe rũor. Et vtinã aliqñ poſſiꝫ tal' euadere q̃lis credor. Tu tñ vide ne vanꝰ laudator inueniaris. Si qs me caſus pragã detulerit vbi mea ꝑſentia nomẽ obumbret ĩ armorꝝ tuorꝝ deſcriptiõe ꝑbebo quã optas operã wenceſlaoqꝫ ꝓuinciã demandabo. Cui nihil eſt tui cauſa durũ facere. Franciſcꝰ regie cãcellarie vetꝰ mãcipiũ multa mihi de te cũm laude retulit que non abs voluntate cognoui. Faxit deus vt ſecundiora ſint ꝙ diu vixeris: tua tuorũqꝫ fata: tibiqꝫ nunq̃ medo et franciſco nunq̃ deficiat merum. wenceſlaus et ego colmum bibemus vbertim. Uale.

Epiſtola.lxxi.

Promotoriales littere.

Eneas ſiluiꝰ poeta et michael de pfullendorff. S.p.dicũt et ſeſe dedũt Reuerendo in chriſto pr̃i et illuſtri pncipi dño heinrico epiſcopo Cõſtãcienſi. Uiros bonos et lr̃arꝝ amatores tue dilectioni dilectos eſſe nequaq̃ ambigimꝰ:quia ſimilis eſt amare ſimilẽ:et omĩs ꝓbis afficit ꝓbis. Nec virtꝰ põt non placere virtuti. Hoc facit vt iohannẽ ciliũ qui tuo indiget auxilio: nõ multis tibi verbis recõmendemꝰ. Nã cũ ſit ille probitate plenus ⁊ omni ex parte laudandꝰ. Satis ĩ ſe preſidij habꝫ ad tuũ fauorẽ nãciſcẽdũ. nec recõmẽdatõe nr̃a magnope ĩdiget Ne tñ ĩ ſuis neceſſitatibꝫ võa tibi noſtra defuiſſe arbitret Scire te volumꝰ magni bñficij loco nos ſuſcepturos quicquid in eũ te boni cõtuliſſe ꝑcepimꝰ. Amamꝰ enĩ hũc: ⁊ in amicitia nr̃a terciũ habemꝰ. Nec ſibi qſq̃ ꝓdeſſe põt quin et is nob g̃tificet. Non tã pilades horeſtem. Aut perithoum theſus dilexit quã nos in alterutrũ ſeruamꝰ amorem. Hinc regia munificentia primariarum precum ius prebuit. Capitulumqꝫ zouigeñ tue dioceſis pro eo rogatum fecit Janqꝫ in canonicũ eſt receptus. Prebẽdaꝫ autẽ aſſequi nõ poteſt: quoniã alius ſibi impedimẽto eſt. Habet igitur honorẽ abſqꝫ cõmodo. Alius forſitã libentiꝰ cõmodũ abſqꝫ honore ſuſcepiſſet: quia vulgus vtilitatem prefert honori. Uera tamẽ philoſophia nil vtile cenſet quod non ſit honorificũ. Utcũqꝫ ſit noſter iohannes optat honori ſuo miſceri cõmodum: quia caduca res ẽ mundialis honor niſi pecunia ſubſtentet. Tu ergo qui illic epũs es: in cuius manu calix eſt muſto plenus: quiqꝫ potes ex hoc in hoc miſcere. Juua hunc amicũ noſtrum et fac vt noſtras preces illi ſentiamꝰ fuiſſe ꝓficuas. Quod ſi feceris vt de tua humanitate confidimꝰ: non ſolum illũ et nos tibi obligabis: ſed imperialis etiã vaſtigij er-

ga te gratiā efficies promereri. Vale.

Epiſtola. lxxij

De dietis germanicis.

ENeas ſiluius poeta. S. p. d. Reuerēdo patri dn̄o Johāni Caruaial iuriſ cōſulto et apl'ici palacij cauſaꝝ auditori. Accepi cupide te germaniā repetiſſe: quia et te reuiſere ſpero cū quo loquor et cōuiuo libēter: q̄uis inter nos ſepe de rebus eccl'e cōcertatio ſit. Illa nanqꝫ nō pertinax aut rācida eſt: ſed qualis īter pħos eſſe conſueuit. qui non vt appereāt ſed vt īueniāt veꝝ diſputāt. Nec rurſus ego is ſum q̄ me velim huiuſce diuiſiōis participē facere. theologoꝝ eſt hec diſputatio: mihi ſatis ſentire fuerit qđ plures ſenſerint. Petis ex me de curſu diete vt qđ ſperē tibi renunciē. Satis facit deſiderio tuo quātū pōt cancellarius. Me nec ſcire neqꝫ ſignificare plus eo pbās eſt. Si me tamen diuinare vis: qa poetarum eſt p̄ſagia ſcribere: pauca ſubiungā. Ego vt tibi veꝝ fatear: nō puto dietā hanc alijs eſſe ſteriliorem. Scis qđ hoc vbo ſentiā? Fecūde ſunt omnes diete quelibet ī ventre alterā habꝫ Apud arabes auis eſt fenix: carminibꝫ poetaꝝ illuſtris. Hec dū fatū ſibi inſtare ſentit: q̄ngentis enī et. xl. annis viuit rogos ſuos inſtruit cimiamis. Ex cui⁹ cineribus mox altera ſurgit et ſemp̄ vnica fenix eſt. Tu hoc vt vis accipe. Annis iā pluribꝫ dietas habem⁹ nec ſtatim finis: res turbulente ſūt: diuiſi animi. quoſdā dilectat neutralitatē vigē: qa nouū eſt aucupiū. poſſeſſores vniōis ſūt hoſtes: qa nulli ius reddi vellēt Serpentē q̄ tibi ſuſpectus erat vidi audiuiqꝫ nec ali⁹ fuit q̄ rebar: tu ſi morſus ei⁹ p̄ſenties piſti niſi antidotū habeas. Vix mitridates aduerſus hoc atonitū tutus iret. Habes qđ ſperem quodqꝫ poſſum preter iniuriam mei offitij dicere. Tu vale ꝛ ſi quem tibi non in omnibus cōſonantem amas me etiam ama.

Epiſtola. lxxiij.

Promotoriales littere.

ENeas ſilui⁹ poeta. S. p. d. magnifico dn̄o Caſpari Schlick Cancellario īperiali. Attulit tibi ſicut oppinor hartūgus lr̄as meas: quibꝫ magnopere poſtulabā vt amicū meū Simonē miſneñ regie maieſtati recōmendares pecuniunculā ſuā ſuper vicariatu ſancti michaelis ꝓmouēdo. Nihil ex īde mihi reſpōdiſti puto qa nō ſuppeditabit tēpus. Veꝝ cū amici cauſa nō ſit deſerēda niſi ad finē vſqꝫ p̄ducat. Iterū atqꝫ iteꝝ p̄cor vt mei deſiderij memoriā habeas: Et hāc vnaꝫ mihi grām īpetres: qa ꝓ magno munere ſuſcipiā. Ego nūc orōnē vnā edidi q̄ nouā papiri implet. quā cū videris dices me tū tibi tū tuo germano officioſū eſſe. Itaqꝫ rogo vt ꝓ mercede illi⁹ mihi ſimonē promotū reddas: qa digna ē orō ſic p̄miari. Me qꝫ iudice m'ltomagis. Ideo velis hāc poſtulationē mihi īpetratā reddere: meqꝫ ſup̄ hꝫ certiorare. De me vo quicqđ fieri iuſſeris id fiet. Intellexi tūc apud te oia eſſe p̄cij q̄uioris: ideo hꝫ manebo q̄diu nō vocabor: qa ſp̄ mea ſentētia fuit noue ciuitati viennā eſſe preponendā quāq̄ apud vos iudeoꝝ ꝛ monachoꝝ plus ſit: nec me nouus bn̄dictinorū habit⁹ ſiue bernhardini ſunt oblectaret: q̄uis fama eſt crucē aureā fore adiunctā que de collo cuiuſqꝫ monachi pendet. Vale optime et niſi nurēbergeñ cura diete nimium regem teqꝫ grauat nō nihil mihi reſcribe.

Epiſtola. lxxiiij.

Aduocatū nouū denūciat.

ENeas ſiluius poeta Imperialiſqꝫ ſecretari⁹. S. p. d. Stephano de Caꝫijs nouarieñ iuris vtriuſqꝫ doctori amico primario. Laurēti⁹ de rotella vir ꝓbus et tibi notus vt fert hera fortuna p̄ familiā p̄riarche aqlegieñ. dum ille in vltimis ageret apprehēſus ī carceratuſqꝫ fuit. Ego tū ꝓpter amiciciā tuā ꝓpter patriā tum qđ iniuſte detineri eū vidi pro ſua liberatōe laboraui obtinuiqꝫ. Cācellario tamen et me pro ipſo fideiubēte. Hac de cauſa oportuit me ire ad regem qui eſt ī noua ciuitate ab hinc per dietam ſemotus. Poſtq̄ illic fui. acta re laurentij: tuam aggreſſus ſum. Iamqꝫ impetraui te regiū aduocatū fieri. nec aliud reſtat niſi litteras confici: quod faciam vt primū curia īſimul erit. Nunc nequeo quia ſigillo caremus.

Tu te tamen ſcias aduocatum eſſe:et ꝑ regē libienti animo receptū. Nanq̄ꝫ vt is de tuis virtutibꝫ certior factus ē. Stephanus inquit me rogat qđ eum rogari a me par fuerat: Cognoſce ergo regis animū:et q̄a iā ſuus es:cauſas eius ſuſcipe cōmēdatas Nūc de aquilegiñ et tridentineñ agetur eccl'ijs. vide ne q̄d fiat qđ preter regis ſit mentē. Reuerendiſſimꝰ dñs arelateñ cui rex ſcribit tibi aperiet quid ſit opus. Ego tuas litteras curabo quātotius expeditas ad te mittere. Uale.

Promotoriales littere.

Epiſtola. lxxv.

ENeas ſiluius poeta. S.p.d. magnifico Caſpari ſchlick Imperiali cancellario. Inſignez lr̄az militem procopiū de Rabenſteyn quanti faciaz quā q̄ꝫ amem multis ſignis potuiſti intelligere. His nūc eccleſiā Wudonicenſem germano ſuo conferri petit. Epiſcopꝰ alius bohemꝰ dicit eā ſibi promiſſam. Mibi cōſtat hūc ep̄m nō vacantem ſed vacaturū impetraſſe. Et q̄a tunc nō vacauit vana fuit eius impetratio. Poteſtq̄ꝫ regia maieſtas vt vult diſponere. Mibi cōſulcius videꝛ procopij fratrē q̄ illū ep̄m promoueri. Multa ſentio que ſcriptis nolo cōmittere Tu amas procopium et ab eo amaris:ideo non expedit me multa dicere:ſi quid tñ p̄ces mee valere ꝓ eo poſſunt. ſcito me omni conatu et integro corde ipſiꝰ cōmodum cupere. Hoſpes noſter vellet ad te proficiſci tuoq̄ꝫ auxilio p̄ntiam regis habere ſi ſaltem triduo in noua ciuitate rex ſit manſurꝰ. Nō ſi huc vēturꝰ ſit expectabiꝛ eius aduentꝰ. Tu velis me q̄d fieri debeat iſtructū facere. Dum tergeſti p̄terita hyeme forez expoſui poteſtati regie inanos fuiſſe: quas ꝑ mediū tuū pro meis familiaribꝫ regias preces impetrauerā. Quia nō erāt vere collationes. peciq̄ꝫ alias p̄ces ſi locꝰ vacās repereꝛ. Annuit rex p̄ſeti wilhelmo Tatz ꝓthonotario. Nūc dicit mihi iacobꝫ locū eſſe vacuū quem ī cedula tibi ſignifico. peto vt ꝑmittas pro iohāni familiari meo ad collationē iſtam preces expediri:quia ex hoc magnū me beneficiū recepiſſe putabo: q̄uis tot ſunt tua erga me merita vt ſilere potiꝰ q̄ ampliꝰ petere debeā. Sꝫ facio ſicut ruſtici q̄ poſtq̄ vidēt ſe non poſſe obligatōibꝫ ſatiſfacē. curāt vt obligationes ipe q̄ maxime ſint. dñi q̄ꝫ id ſolent querere vt ſeruos ſuos q̄obligatiſſimos habeant Uale et me tuum tuiſſimum facito.

Littere promotoriales.

Epiſtola. lxxvj.

ENeas ſiluius pota. S.p.d. magnifico dño Caſpari Schlik Cancelario īperiali. Guido tabellarꝰ ap̄licꝰ ad me hodie venit:lr̄aſq̄ꝫ mihi ex roma reddidit iohānis campiſij ⁊ petri noxetani. q̄ mihi ex tota hūani generis societate ſūt amiciſſimi. Hi venerabilē ⁊ ornatiſſimū virꝝ bartholomeū rauarell' ſecretariū ⁊ cubiculariū ap̄licū magnopere commēdāt. vtq̄ꝫ res ſuas īueni nō ſuadent tm̄ ſꝫ cogūt:q̄le negociū ſit nō ſcio. Sꝫ id magnificētie ſcribiꝛ tū ꝑ eundē bartholomeum tū ꝑ alios. Audio illū tui germani cauſā toto conatu ꝓmouiſſe:dū res eccl'e friſingeñ rome tractabaꝛ. Aiūt p̄terea hūc eſſe apud ſūmū pōtificē magno loco:virūq̄ꝫ forē ⁊ lr̄is ⁊ v̄tutibꝫ ornatū:q̄bꝫ ex rebꝫ ſi q̄d apud te roboris meis ineſt precibꝫ peto ſupplex oro vt rē huiꝰ viri expeditā reddas. ſi modus ē qui poſſit īpetrari. Nā ⁊ grāz hoī reddes bene merito ⁊ amicis meis: q̄ tui ſunt ſerui plus ꝯplacebis q̄ ſi montes auri tradideris. Sic eos in hāc rē affectos video. tuum eſt morem ſeruare vetuſtum q̄ felicitatē tuā ſoles ī acquirēdis amicicijs collocare. Receſſū regis ſuūq̄ꝫ tranſitum ſicut iuſſiſti Et hauſtumij et ceteris ſocijs ſignificaui. Sebaldus in balneis eſt. Hoſpes dubius eſt. venturus ne ad te ſit Ego diſuaſi q̄a ⁊ tu venire itēdis. Uale optie.

Probat verā ſciētiā diſcere mori.

Epiſtola. lxxvij.

ENeas ſiluius poeta Imperialis ſecretarius viro et amico cōſtanti Friderico tergeſtinoꝝ cancellario. S.p.d. Queſtus es me tibi non ſcribere q̄uis mihi ſcripſeris aliquando:dieiſq̄ꝫ id eſſe ſigni nec conſtantis nec veri amici me fungi officio. Sic enim referunt qui ex te huc proficiſcuntur. Facis

ſicut mācipia ſolent: que vbi peccarūt ꝑus clamare ⁊ vociferari incipiūt: ꝙ dñi. cri
menq; aliqđ excogitāt qđ heris aſcribentes obliuionez ſuoꝝ pctoꝝ inducāt. Sʒ er-
ras: nō patiar tuā negligētiā inultaz: nec ꝓpterea excuſatus eris qꝛ prius conque-
raris. Scio ego has artes: noui has ꝟſutias: calleo has tegnas. Nihil agis mi fri tegnas
derice dū me accuſas q nunꝙ ad me ſcripſiſti poſtꝙ abs te receſſi niſi paucula ꝟba
qbus amici tui cauſā ꝯmēdabas. Ego ꝟo ad te ſepius ſcripſi ⁊ anteꝙ irē romā ⁊ pꝰ-
ꝙ reuerſus ſum. Si ꝗ me vincere vis. non querēdo ſʒ ſcribēdo id facies melius. Nūc
tamē miſſa hec facio veniāq; do: ſi mō in futuꝝ aliter agas. Ego nūc qđ ad te ſcribā
nō habeo aliud niſi me tuū dixerim. tibiq; velle ꝯplacere: te colē: te amare: ⁊ obſua
re vnice. tuūq; bonū ſtatū. valitudinē optimā. ⁊ tuoꝝ felicē ſucceſſuz optare. Sʒ iſta
vetera ſunt ⁊ tibi notiſſima ⁊ īter amicos minime repetēda: q magis factis ꝙ ꝟbis
ꝯgnoſcunt. Cauſa tuoꝝ ciuiū nōduz ē termīata. Ego libēter viderē haꝝ litiū finez q
vrbi tergeſtine ac ciuibꝫ oīibꝫ ſum affectus. Nec placet mihi videre bonos illos vi-
ros ac ſui reipublice amatores totiēs huc trahi. Nec rurſus libent audio poſtponi
negociariq; nr̄o pꝛīcipi que debent. Quod ſi eſſent mediatores q ſtudio pacis intēti
eſſent que ſunt pacis ꝯſulerēt: nō tamdiu res iſta pendēt. Meliꝰ ē (crede mihi) đ ſuo
iure aliquid tradē cū pace. ꝙ totū litigādo ꝯſeq. At iſta viderit q plus ſapiunt. Ego
mihi viuere volo nō ſp alijs. Iā regia maieſtas beneficia mihi largita eſt qbꝫ poſſuʒ
honeſte viuere: ſequeſtrabo me tandē ab his curiaꝝ miſerijs. Et qꝛ ſenectus adeſt vr
getq; mors: cogitabo qūo bene moriar. Id eīn eſt deniq; recte phari: id ē ſcire. i. eē ſa
piētez. Nā q iura nouit ⁊ aſtroꝝ curſus ⁊ pluuiarum ventorūq; cauſas ⁊ argumētā
di rationes ⁊ mēſurā terre ⁊ carminis ⁊ orōnis vires ⁊ omnē armoniā. is tamen ni
hil ſcit: niſi mori ſciat. Ultimus humanoꝝ actuū mors ē. Qui oīa recte fecit ⁊ in fine Mors
deficit. is fruſtra oꝑatus eſt. Inſulſus poeta eſt q actū qntū negligit. Sic q mortē ne
ſcit bene ꝯcludere: demēs ē. Curādū eſt ꝗ mihi vt finē bonū faciaʒ. Satis luſi: ſatis
puer ⁊ iuuenis fui. ſatis mundo ꝟuiui: immo nimis. Iam hora me admonet: redeū
dum ē in viā: faciā niſi fallor. Idē ⁊ tibi cenſes faciēdū: ꝙuis in eaz rē iā dudū acci-
ctus fueris ſʒ ꝑſeuera. Cōiugē tuā ꝓbā mulierē ⁊ honeſtiſſimas filias tuas atq; fili
um tuū adhuc adoleſcētez ⁊ que iuuentus imperitat faciētē iubeo ſaluē ⁊ īcolumes
eſſe cupio. Idē iacobus facit: q iā ē plebanus inſignis eccleſie. N. ſeq; tibi ꝯmendat
Uale ⁊ bononiū vr̄m aꝑpiū vr̄i ſenatus pꝛincipē meis ꝟbis ſalutato.

Hortat legatos regni hungarie vt la-
diſlauz abſq; ꝯditōe regez recipiāt.

Epiſtola. lxxviij.

Dioniſio ſancte romane ecclie cardinali archiepo ſtrigonien̄ patri ⁊ dño
colendiſſimo: Eneas ſiluius poeta. S. p. d. Si qs me roget ꝑſtantiſſime
pater. Cur ego natus in hetruria de ſtatu regni hungarie loq ꝑſumā. Re
ſpondebo me homīez eſſe ⁊ vt terentianꝰ ille Cremes dicebat. Humani nihil a me
alienū putare. Dicam me italū ſcire plures mei generis hoīes in regno vr̄o ⁊ opi-
bus ⁊ honoribꝫ auctos: ad magnā gloriā euaſiſſe. Dicā me legiſſe hyſtorias vr̄as: in
ueniſſeq; hungaros multis victorijs claros nomē ad aſtra tuliſſe. Atq; idcirco ſicut
natura iubet eoꝝ me ꝟtutibꝫ affici. Quid plura xp̄ianū me dicā: ſolicitudinēq; habē
vt xp̄iana religio in tuto collocet. Qđ ſane fieri nō pt niſi ⁊ murus eius q ē hunga-
ria ſit incolumis. Sū igit aurīꝰ nec aliud ſʒ tpe opto: ꝙ vr̄e largitōi bonū finē īponi
Uex dū hec mecū ſepiꝰ aīo ꝟuoluo: mltū ſʒ ex tua ⁊ collegarū tuaꝝ volūtate diſpoſi
tōeq; pēdere ꝟperio. Nā cū vbiq; id eueniat vt tūc res bn̄ ꝯcludāt. cū nūcij q eas tra
ctāt volūtarij ꝓniq; ſunt: qnto ſʒ magis nūc ſperādū ē. Si vos incliati ⁊ affecti ſitis
q nō ſolū legati eſtis regni: ſʒ ipm ꝗdam mō regnū in ꝑtate habetis. Quia qđ ꝑ vos
fieri ꝯtigerit: nemo dubitat apud alios ꝗꝝ noīe veniſtis hr̄e ratū. Sūt igit he cauſe
que me tue. R. p. nōnulla ſcribē ꝯpulert: q ⁊ in bonā ptē recipi ꝑcoꝛ ⁊ alijs collegis
tuis ꝯmunicari. Quia ⁊ ſi vr̄m acre iudiciū q regno vr̄o ꝯducāt optīe videat: nō tam
quod exteri ſentiunt negligendum eſt. Loquor autem cum tua dignatione tanꝙ cete
ri ex collegis audiant. In principioq; meorum verborum illud fundamenti loco re-

cipiam. Quicquid homines ex ſuo arbitrio faciant: id ſibi vtile iudicare. Nam qđ
ſibi damno ſit: nemo ſciens volenſꝫ facit. Vos igitur hungari viri clariſſimi. q huc
veniſtis. in conuentu peſtienſi prius fuiſtis. ac cum ceteris regni baronibus ⁊ acco-
lis ladiſlaum regem expetere decreuiſtis: nunc legatõnem explentes: dari vobis re-
gem cum ſancta corona depoſcitis. Coronari deniꝫ regem vultis homagia ſibi pre
beri: ⁊ ipſum exinde in aliquo regni loco ſub tutela friderici ceſaris ſui patruel' cõ-
ſtitui. Hec eſt ſi recte teneo ſumma veſtre petitõnis. quod minime ꝯcluſiſſetis: niſi ⁊
regno ⁊ vobis ſingulis id putaueritis expedire. Quid ad hec reſponſurus ſit ceſar ñ
ſcio. Illud autem ſcio quia ⁊ ſuam quoꝫ vtilitatem ⁊ patruelis cõmodum ceſaria
maieſtas ĩtuebitur. Nec ſcienter aliquid promittet: quod ſuo ac patruel' ſtatui poſ-
ſit obeſſe. Siquis ergo vult inter ceſarem ⁊ vos plenam fieri concordiam: is ea me
dia offerat que ſint vtriꝫ parti accõmoda. Nemo eñ ſermonis ornatu ac verborũ
lenocinio plus ſuadet ꝙ̃ vtilitas. Cum ergo his in reb9 que nunc aguntur: ⁊ vos
hungari veſtrum cõmodum ſequamini ⁊ auſtrales ſuũ. libet mihi pauca de ſtatu cõ
ditioneꝫ veſtri regni in mediũ referre. Sic enim que ſint vobis vtilia melius intue
bimur. Nam ⁊ apud auſtrales in eandem ſententiam ſepe ratiocinatus ſũ. Vos qđ
ex pura mente ſinceroꝫ corde promitur: benigna frõte ⁊ letis animis audite: ⁊ que
vobis ſint vſui (ꝙ̃uis longe melius ꝙ̃ ego proſpicitis) me referente notare nõ pigeat
Status regni hungarie prochdolor nõ ſine graui damno totius chriſtianitatis: cõ-
fractus: quaſſatus: lacerus: ⁊ omni ſplendore nitoreꝫ priſtino denudatus eſt. Tã-
taꝫ mutatio in regno veſtro a paucis annis citra facta eſt. vt ſiquis procerum anti
quoꝝ iam ab inferis reſurgeret. hungariamꝫ intraret: nullatenus ſuam patriã re
cognoſceret. Apud hyſtoriacos veteres reperi veſtrum regnum florentiſſimum ꝙn-
dam fuiſſe ⁊ hominib9 ⁊ opib9 beatum. Cuius tanta latitudo longitudoꝫ fuit. vt ⁊
a conſtantinopoli mariꝫ pontico vſꝫ ad auſtriam ⁊ a polonia vſꝫ ad ſinũ adria-
ticũ protenderetur. In cuius ventre ſeptem ampliſſima regna claudebantur: que a
corona hungarie tanꝙ̃ feuda dependebant: vt merito quidam non tm̃ regem ſed ar-
chiregem hungariam habere dixerint. Nec ſat fuit tot gentib9 hungaros imꝑare: ſꝫ
ex ſe quoꝫ populos emiſerunt: qui omnem illam italie partem que olim gallia trã-
ſalpina vocata eſt: hodie võ ab ipſis hungaris longas barbas ferentibus lombar-
dia dicitur occupauere. Ex vobis inſuper duces exierunt qui ⁊ almaniam ⁊ galliã
⁊ hiſpaniam inuaſerunt. Nec gens fuit orbe toto. que veſtrum tunc regnum laceſſe-
re auderet. tã venerabile ⁊ clarum erat vbiꝫ terrarum hungarorum nomen. At
nunc ꝙ̃ lacerum ſit veſtrum regnum ipſi ſcitis: circũſpicite totum. Veneti qui quon-
dam pro fundo ciuitatis ſue tributa pendebant. iam dalmatiam magna ex parte te
nent. thurci qui trans eleſpontum formidare veſtros arcus ſolebant: in ipſis hunga
rie viſceribus craſſantur. Poloni quodammodo regni veſtri cenſebant̃: moldaniã
ſui iuris fecerunt. Nec thurci ſine portõe vroꝝ dñioꝝ ſunt: nec bohemi nec theuto-
nici. Quid ſciſmaticos ⁊ hẽticos referã? ꝑ hungariã debachãtes. Quid triſtia bel-
la? ꝑ vos cũ thurcis geſta. Quid aĩas pene infinitas ex regno vr̃o ꝗtãnis exportari?
Quid abigeri pecora ⁊ oĩa ĩ ꝑdã duci? Quid mõaſteria magniꝫ dĩ tẽpla vbiꝫ apđ
vos ruẽ? O regnũ olim opulẽtiſſimũ. O aureã ꝓuinciã. O terraꝝ dec9: qũo ſic ex te
nitor oĩs abſceſſit? qũo ſic abijt color optim9? Vbi vigor ille tuoꝝ hominũ? vbi reue-
rẽtia? quã tibi oẽs gẽtes impendebãt. vbi maieſtas regis? vbi glĩa? Quid tibi tot vi
ctorie ꝓfuerunt ſi tãcito ĩ triũphũ duci debebas? Quid romanoꝝ ducũ reſtitiſſe po-
tẽtie iuuit? ſi nũc illoꝝ vicinoꝝ ineptos inept9 ferre potes. Heu fortũa. heu reꝝ viciſ
ſitudo. ꝙ̃cito imꝑia variãt̃. ꝙ̃cito mutant̃ r̃gna. ꝙ̃repẽte dilabũt̃ ꝑtates. Regnũ hũ-
garie cui vix ſimile vidit ſol. ſic diſſipatum eſt vt vix inter ſe partes vlle cohereant.
Que autem ſit tante mutationis ac ruine cã. non eſt intueri facile: quia occulta ſũt
iudicia dei. ñ min9 hodie ꝙ̃ olĩ fertiles agri ſũt: ñ min9 fecũda pecora aſſũt vineaꝝ
ꝓuẽt9: r̃ddũt vſurã effoſe auri ⁊ argẽti minẽ. Sẽſati hoĩes ſũt ĩduſtrij. magnĩmes.

multarũ rerũ experti:lr̃e tam vigent q̃ vnq̃.Nõ poſſuʒ ego de ceteris loqui q̃s ñ vi
di.de vobis q h̃ eſtis.illud poſſuʒ dicẽ qđ de q̃uis hominũ genere dici p̃t.Video em̃
vos forma ꝓceros:corꝑe decoros:viribꝰ robuſtos:ſmone g̃tos:ꝛ ĩ om̃i oĩ acceptos.
Quid igit̃ ẽ qđ regnũ vr̃m tantoꝑe depſſit:cũ nec vires vr̃is hominibꝰ deſint nec inge
nia:ſicut ex oĩbꝰ audio q vr̃am regionẽ ꝑagrarũt. Sunt fortaſſe nõnulla pc̃ta q̃ de⁹
punire vult:queẽadmodũ in veteri teſtamento factũ nõnũq̃ legimus. Ob quã rẽ ꝯſi
derandũ ẽ diligent̃.vt ſi quid erratũ ẽ emendet̃.vt ꝑ opa pietatis diua maieſtas mi
tiget̃.quã ꝓpter iniqtatẽ aliquã ꝯſtat iratã eẽ.Nec miremur ſi dixerim int̃ vos ali
qd iniqtatis eẽ.Nã nulla ẽ oı̃nino ꝓuincia iniqtatis expers.Ceteꝝ cũ his pie ac mi
ſericorditer deus agit quoꝝ delicta in h̃ mũdo punit.Deus em̃ hoĩes ꝓ filijs habet
ꝛ q̃s diligit arguit ac caſtigat.ꝛ ꝑ ml̃tas aduerſitates ad opa v̇tutis inducat. q̃s aũ
nihili facit:delicate ꝛ delicioſe patit̃ viuẽ.q2 nõ illos emẽdatõe ſua dignos.Cũ autẽ
regnũ vr̃m de⁹ multis plagis afflixerit ſignũ ẽ q2 vos amat ꝛ ſaluos eſſe deſiderat.
Nũc vr̃m ẽ vt emẽdetis in qbꝰ cogitare poteſtis offenſaʒ eẽ maieſtatẽ diuã. Int̃ alia
v̇oque deus egretulit: forſitan illud eſt.qđ ẽ regi ladiſlao infanti orphano ſine cri
mine nõ vti par fuerat fauorabiles extitiſtis.Nã q̃uis pleriq3 vr̃m ex mag̃ cã ipſuʒ
reliquerũt:q̃niã ſibi qſq3 ꝯſulẽ debet.regnũ tamẽ totũ excuſari nõ p̃t.qđ ſi vnitũ pro
iuſticia pueri fuiſſet:nunq̃ polonus ex aduerſo intraſſʒ.Vtcũq3 ſit.videndũ ẽ vt de
us placet̃ vbi offenſus ẽ.vt inde medela ꝓdeat vnde vulnus fuit illatũ.Nempe q̃n
tum ego imaginari poſſuʒ:ex deo datũ ẽ vt regnũ hungarie qđ ſub adulterino rege
ꝑiclitatũ ẽ.iã ad ſuũ veꝝ ꝛ legittimũ regẽ ladiſlaũ reuertat̃.ſub cuius auſpicijs rein
tegrari poſſit ꝛ ad priſtinũ reduci nitorẽ.Bona ẽ eqdem vr̃a deliberatõ:ꝓbãda:re
cta:ſalutifera.Verũ q2 ꝛ ante deſertũ ladiſlaũ immo ꝛ diu añ ſigiſmũdi p̃tatem re
gnũ vr̃m declinare cepit.nullã ꝗ cauſã vr̃e ruine maiorẽ fuiſſe arbitror q̃ diſcordias
vr̃as.Nãq3 ſic̃ res vr̃e ꝑ ꝯcordiã creuerũt.ſic ꝑ diſcordiã ſunt diminute.quoniã nul
la durare p̃tas valet vbi diſſentio regnat.Romani tamdiu magni ꝛ reꝝ dñi fuerũt:
q̃diu in caritate vixerũt:vbi v̇o ciuilia ꝛ inteſtina bella ſuborta ſũt.mox ꝛ maieſtas
romana defecit.Sic ꝛ athenas ꝛ ſpartã ꝛ carthaginẽ domeſtica deleuer̃t odia. Ci
uiles autẽ diſſenſiones inuidia ꝛ ambitio alũt.q̃ peſtes ĩ regno vr̃o craſſãtes :om̃iũ
intentõnũ vr̃aꝝ maloꝝ ꝛ oĩm cã fuẽ.Et vtinã etiã nõ hodie inter vos hi eẽnt morbi
Nãq3 ſi depoſitis ſimultatibꝰ ĩteſtiniſq3 odijs ꝯcordes eẽtis.ꝛ vnanimi voto ad cõ
mune regni bonũ intendẽtis.nihil ẽ qđ vr̃i vicini ꝯtra vos auderẽt.Nec em̃ ꝓuĩcia
vlla ẽ:q̃ ſi viros hʒ ꝛ hi ſint vniti:ſuũ nõ tueri poſſit ſtatũ.Difficile monumẽtum eſt
amor ciuiũ.ĩexpugnabilis ẽ ciuitas quã vnitas ꝑpli tuet̃.At ſi ꝑua regna :ſterilia:
pauꝑcula:ꝑ ꝯcordiã ſeſe tuent̃.nec vicinoꝝ impetus timẽt:q̃ntomagis gl̃ioſuʒ r̃gnũ
vr̃m ampliſſimũ:ditiſſimũ:ꝛ omniũ reꝝ copia habũdãs:inſultãtibꝰ reſiſtẽt hoſtibꝰ
ſi om̃es in vnũ barones regnicoleq3 cõcurrerẽt.Sʒ ſunt ꝯnexe inuicẽ neſcio q̃uo iu
ſticia atq3 ꝯcordia:nec vſq̃ altera ſine altera reperit̃:niſi forſan ad modicũ tp̃s etiaʒ
in malo qdam ꝯſpirauerint.Sʒ hi nõ poſſunt eſſe diuturni:q2 nullius crimĩs ẽ lon
geua ſocietas.Qui diu ꝯcordiã appetũt.hos neceſſe ẽ in v̇tute iacẽ fundamẽtũ.Di
cã plane qđ ſentio:nec vos egrelaturos puto.qđ in bonũ finẽ eloq̃r. Liqdũ eſt apđ
me:idcirco vr̃m regnũ ĩ magna ꝑte vaſtatũ eẽ.q2 ꝯcordia caruiſtis.Cõcordia v̇o ꝓ
pterea vos deſeruit .q2 iuſticiã nõ amaſtis.Voſipſi poteſtis reminiſci multis ĩ locis
apud maiores veſtros iuſticiã fuiſſe neglectã.Noſtris v̇o temꝑibꝰ magnũ illud fu
it.qđ ladiſlaũ deſeruiſtis infantẽ.ꝛ nullũ habentem q ſuũ ius tueret̃ niſi deũ. q̃uis
nõnulli veſtrũ neceſſitate magis q̃ voluntate ab eo defecerint:quibꝰ nihil eſt impu
tandum ſi metu graui perculſi vite ſue conſulere voluerunt. Nec em̃ hi hodie ſum⁹
qui pro iuſticia capita noſtra ponamus.Diximus iam cauſarum aliquas. regno q̃
veſtro obfuerunt quantum nos opinare valemus.Apud deum fortaſſe motorẽ om
niũ in cuius manu ſunt oĩa regna mũdi.alie ſunt quas ignoramus.Nunc de reme
dijs tranſigendum eſt.vt eam inueniamus quam querimus vtilitatem. Nempe viri
preſtantiſſimi ſi regnum veſtrum vultis inſtaurare(vultis em̃ non ambigo)contra

rũs artibꝫ euitandũ eſt:querenda iuſticia eſt:habenda ꝯcordia:īſigendus amor la-
diſlao:qui verus rex eſt repetēdus:iuuandus:fouendus:vt violata in eo iuſticia re
ſartiat̃. Dicitis forſan fruſtra ſic loqueris cũ iam ob eã cauſam hic ſimus. Sed h̄
haud ſatis eſt. Nam ⁊ legatio veſtra ꝯditiones quaſdam habet:q̃s poſſibile eſt ceſa
rem non admittere. Quid tunc facietis? quid ſi non detur puer ad albam regalē. q̃
non videtur ceſari faciundum? Quid ſi negēt coronatō noua. an infecto negocio re-
cedetis? Hic h̄ deliberandum eſt. hic ꝯſulendum. hic videndum eſt: ne iuſticia deſe-
ratur. ⁊ ne quod expedit regno veſtro negligat̃. Scitis q̃ iuſgentium eſt: neq̃ electi
onem neq̃ coronationem regnum dare ſed ſucceſſionem:quod ſi quibuſdam ĩ r̃gnis
electio regē facit:id certe apud vos non ē. Nam ⁊ apoſtolice ſedis ſententia ē ſucceſ
ſionem in regno veſtro locum habere. ſicut ⁊ bonifacius diffiniuit ⁊ vetus obſ̃uatō
docet. Eſt igit̃ vobis ad iuſticiã ꝯſeruandã ladiſlaum in regē habendus:qui Sigiſ
mundi nepos. alberti ⁊ elizabeth filius. auito paterno ⁊ m̃r̃no iure regnũ vendicat
Ninus patri viuo ſucceſſit apud aſſirios:apud macedones philippi ſucceſſor alexan
der extitit. Apud hebreos ſalomon patris dauid ſolium tenuit. Apud romanos cũ
ꝓle careret iulius. adoptiuũ filium auguſtum ſucceſſorem habuit. Apud troyanos
laomedontam patrem ſecutus eſt priamus. Apud francos pippini ſedem poſt obitũ
karolus magnus accepit. Apud gothos autem qui ⁊ ipſi veſtri generis fuere almal
patri ſuo gapt ſucceſſit. Sic ⁊ alberto regi ṽro par eſt ladiſlaum ſucceſſorẽ filiũ ſuc
cedere. niſi ⁊ pietatẽ ⁊ humanitatē omniũ ꝑplor̃ gentiũ nationũq̃ iura velim⁹ ꝑ-
uertere. Verũ ne propoſiti noſtri metas egrediamur. cũ iuſtũ ſit ladiſlauz apd̃ vos
regnare:videamus an etiã vtile exiſtat. Stoicor̃ ſententia eſt nihil vtile fore qd̃ nõ
ſit idem honeſtum. nec vt mihi videt̃ falſe arbitrant̃ ſtoici: q̃ nihil eſt vtile qd̃ turpe
ſit:videri poteſt vtile:eſſe autem nõ poteſt. Nã turpia ⁊ vicioſa caduca ſunt. muta-
bilia. fluxa: curas ſꝑ atq̃ moleſtias afferentia. Que iuſta ſunt ⁊ honeſta ea manēt
nec vnq̃ mentem turbãt. Sed differamus hec alio mõ. Sũt vt accepi nõnulli :q nec
vocandum ladiſlaum rentur. nec cum ceſare quicq̃ practicandum. Quidam v̄o ho-
neſtum aiunt (vti iam factum eſt) vocari ladiſlaum:quod ſi non detur per aliũ mo
dum regno ꝯſulendum cenſent. Apud hoſce homines minima eſt de iuſticia mentio
vtilitatem ſolummodo ſectantur. Sed neſciunt quia nulla eſt ſine virtute vtilitatis
poſſeſſio. Diſcutiamus ergo iſtor̃ opiniones reſpondeamuſq̃ contrariantibꝫ. Ego
quidem tunc vtile putarem regno veſtro negligi ladiſlaum. ſi ſine ip̃o ⁊ ꝯcordes eſſe
poſſetis ⁊ ab hoſtibꝫ regnũ tueri. At ſi hec abſint:quid vobis vtile eē queat? Exami
nemus iſta. Si pacē in regno ⁊ concordiam vultis habere aut populare regimē aut
regale habendũ eſt. Dimitto nunc illam ariſtotel' quã in politicis de mõ regendi ꝯ-
ſideratõnem habuit. Nam ad hec duo poſſunt omnia referri. Quid vos obſecro int̃
hec eligetis? quis veſtrum eſt qui populare regimen audeat ſuadere? Omnes vos
qui hic eſtis nobiles eſtis. at in regimine populari oĩs nobilitas ſuſpecta. Surgũt
plebei ⁊ equato iure rempublicam adminiſtrant quicq̃d excellit amputant. Reſpici
te ciuitates que in communi gubernantur: nullus in atrio nobilis eſt: mercatorum
ſunt omnia. Ego non puto quenq̃ veſtrum ſub artificibꝫ potius eſſe q̃ ſub regibus
Ad hoc eſt q̃ veſtrum regimen vſq̃ in hoc eui ſemper ſub auſpicio regum guberna-
tum eſt. Nec reor nouitatem vos velle nunc agere:que mater erroris eſſe conſueuit
Deinde cum regnum veſtrum vndiq̃ bellis flagret:neceſſarium eſt regem habere ad
quem omnia referuntur. Ubi par eſt multitudo regnare poteſt: vbi ſunt bella niſi
vnus ſit qui dirigat: omnia corruunt. Cum Cimbri cum tricentis milibus armato-
rum italiam peterent. vrbes italie que tunc erant libere. ſponte ſua romanũ ſibi po-
pulum prefecerunt. Romani autem marium ducem omnium conſtituere. Nec eniz
ſine principe frementibꝫ armis poſſunt prouincie defendi. Uos ergo qui cũ thurcis
aſſidue bella geritis: neceſſariũ eſt regem habere. Sz h̄ q̃ de rege deliberandum eſt
Aiũt nonnulli multos eſſe in regno ex ſanguĩe claros ⁊ virtutibus preditos : quos
reges eſſe nequaq̃ dedeceat. quod ego non negauerim. Naz ⁊ ex vobis q hic eſtis nõ

item inficias.corona dignū aliquē fore:ſiue claritas generis. ſiue forme decus. ſiue
animi magnitudo ⁊ ꝓbitas regrat.Uerū cū nō poſſit niſi vnus rex fieri:Inter vos
aūt plures ſint dyademate digni.ſitqꝫ magna equalitas īter vos: qs nō videat ma-
gnā inuidiā naſci:ſiqs vr̄m in regē ſublimet. Inter pares nunq̄ inuidia deeſt.nec eq̄
aīo ſui ſileꝫ ſibi p̄ferri ſinit. Sūt int̄ vos diuerſe volūtates. Et vt comic⁹ ait. Quot
capita tot ſnīe. Quis vnq̄ ſibi ſuadeat tot p̄latos:tot ꝓceres.tot ciuitates.tot inco
las in vnū ꝯſentire:q ex hungaria p̄ficiat̄ in regē. Addite ꝙ inimici vr̄i circūſtātes
thurci.vires mōx vr̄as ꝯtemnerēt audiētes ex vobis eē creatū regē. Cū ꝓpterea ſci-
rent vos ab oībꝰ xp̄icolis deſtitutos ⁊ a germanis p̄ſertim.q̄ꝝ ſāguinē iniuriā reli-
q̄ſſetis. Quid vltra.an putādū ē regē boſſine diſpotūqꝫ raſſie ⁊ alios hungarie mag̃
tes:q vix ſigiſmūdū ludouicūqꝫ regē ſup̄ ſe ferebāt:iā vnū ex vobis eq̄ aīo ſibi dn̄an-
tem pati? Taceo domū auſtrie ⁊ comitē cilie q nunq̄ ab obediētia pueri recederēt.
Quo circa nō video qūo ex vobis elegi rex poſſit:q ⁊ hoſtes repellat ⁊ regnicol' pa-
cem p̄beat. Uemio ex̄ regnū nec q̄ pacto ex alijs gentibꝰ regē hr̄e poſſitis video. Nec
eñ adeo deductos vos arbitror.vt ex infidelibꝰ reges accipiatis:q multis nō dicam
annis ſed ſeculis fidē xp̄i ꝓprio ſanguine ꝯ infideliū impetus defendiſtis. Polonia
q̄ vobis regē dare voluit.in eo iā ſtatu eſt.vt vix ſibi regeꝫ inueniat. In almania q̄-
cūqꝫ ſunt principes regio digni faſtigio ladiſlao regi arctiſſima iūcti ſunt ꝯſāguita
te:nec q̄ſq̄ ē tāregendi cupidus.vt ꝓpriū ſanguinē ledat. Bohemia ladiſlaū reſpicit
Cetē natōes remotiſſime ſunt:ex qbꝰ ſi regē velletis vocare:⁊ ſi p̄ſonā hr̄etis: auxili
um tamē p̄ tot regiōes tot gētes tot terraꝝ mariſqꝫ ſpacia nō poſſetis hr̄e. Sꝫ ꝯcedā
mus eſſe aliquē vel ī germania vl' alibi q vr̄o vocatu regnū accipiat.vt ſit veꝝ quod
vſurpare ceſar ſolebat ex euripide.ſi violandū ius eſt:regnādi cā violādū ē. in cete-
ris rebꝰ pietatē colas. An ꝓpterea pacē hēatis:an thurcis reſiſtē poteritis: an vtili
tatē quā vultis ꝯſeqmini? Nūc hinc auſtrales inde thurci regnū vr̄m īfeſtabūt. Nū
p̄tes in regno erūt q̄ nihil ocioſe fieri p̄mittēt. Sane viri prudētiſſimi ⁊ alto ſāguīe
nati:ſi pacē in regno vultis hr̄e inimicoſqꝫ thurcos ꝓcul arcē:nec populare habēdū
eſt regimen:nec ex vobis rex aſſumēdus.nec ī alia gēte querēdus. Quoniā ī auſtria
hic ē de q̄ locutus ſuꝫ ⁊ quē vos accerſitis ladiſlaus alberti filius. In q̄ ſi nobilitatē
q̄ritis:nemo ē eo in orbe toto nobilior. Cuius paternū gen⁹ ab ip̄a iulij ceſaris ſtir
pe diriuat̄. Hic eñ domus auſtrie initiū hꝫ. In q̄ plurimi romanoꝝ reges fuē:q̄ ⁊
bohemie ⁊ polonie ⁊ alijs regnis p̄ſepe reges dedit. Mr̄nū genus ex regibꝰ vr̄is ꝓ-
dit. Mr̄ illi regina vr̄a elizabeth fuit. Auus ſigiſmūdus imp̄ator. ꝓauus karolus
q̄rtus. Deinde iohēs rex bohemie ac hainricus ſeptimus ceſaꝝ:q p⁹ trāſlatōem im-
perij apud germanos excellētiſſimi fuē. Ubi nā tāta nobilitas tātaqꝫ ſāguīs claritu
do? Certe h̄ potiſſime ex om̄i xp̄ianitate dign⁹ ē.q vobis generis claritate pollētibꝰ
eē rex debeat. Hic inter vos natus ē ⁊ in ip̄a infantia coronā vr̄am adeptus. Nemo
in regno vr̄o ius hꝫ niſi puerulus iſte. Hic vobis theutonicos om̄es amicos reddere
p̄t.atqꝫ bohemos ꝯiungē. Hic pacē vobis intrīſecā reddet. h̄ diſpotū ⁊ comitē cilie
in vnū vobiſcū ꝯiunget. h̄ vob̄ fridericū ceſarē patruelē ſuū affectiſſimū faciet. Hic
omnia dn̄ia auſtrie. Hic ducem burgūdie ꝯſanguineū ſuū ⁊ francie dn̄m ſibi ꝯiūctū
in vr̄m auxilium cū opus fuerit aduocabit. In h̄ puero regia maieſtas relucet. Iaꝫ
in puerili etate liberalitatē oſtēdit ac prudētiā pre ſe fert ſingularē. Forma illi egre
gia ⁊ plus q̄ dici poſſit decora. Iam paternā magnanimitatem ⁊ auitam ſagacitatē
indicat:breui tp̄e grandiuſculus erit ac p̄ ſeipſum loqui equitare ⁊ gubernare pote
rit. Cum h̄ extirpare ſciſmaticos de regno poteritis:cuꝫ hoc thurcos repellere:dal
maciam vendicare:⁊ quicquid alienatum eſt ad coronam reducere:paceqꝫ ſancta ⁊
optima frui. Quocirca cum tanta ⁊ tameuidens vtilitas appareat:ſi perſeuerare cū
ladiſlao rege volueritis.q̄uis non vtputo vos vllo pacto abſqꝫ deſiderata ꝯcluſione
receſſuros:vt tamen oratiuncule mee deſtinatum finem imponam. circunſpectiōes
veſtras oro.precor.obſecro.⁊ obteſtor:vt hec tot tantaqꝫ regni cōmoda conſideran-
tes.cum ceſare noſtro omnino conueniatis:nec in eo vim faciatis: ſi quid eſt quod

invidia inter pares

veſtris petitionibus diminuatur: dummodo rex in regni veſtri aliquo loco ſit: maie
ſtati ceſarie accepto. Nam nec ceſar ipē quod iuſtum fuerit denegabit quia etiā de
ſua vtilitate agitur: cum regnum veſtrum amicum habet. Nec moueant vos inſtru-
ctiones in peſte facte. Nam ⁊ vos ipſi potiſſimi autores earum fuiſtis. Nemo mole-
ſte accipiet ſi quid ꝑ vos pro regni pace fuerit immutatum. Palatinus autē ⁊ qui
cum eo ſentiunt allegare peſtienſes ordinationes nullo modo poſſunt: qui ab eiſdē
multis iam modis receſſerunt. Sumite igitur animū viri preſtantes: cōcludite cū
rege quocūqꝫ poteſtis. dicite demū. nullius vos regis niſi ladiſlai dn̄atū paſſuros
Amplectimini iuſticiā pueri: recipite que vobis vtilia eſſe oſtendimus. Efficite vt ⁊
hungaria tota ꝑ veſtram operā ſe quietā ⁊ pacificam intelligat redditā: ⁊ puer ipē
ladiſlaus veſter hungarus: ſuum regnum per manus veſtras: veſtraqꝫ ſtudia recu-
peraſſe cognoſcat: ⁊ cum virilem togam acceperit. te cardinalē qui eum baptizaſti.
te veſprinen̄ epiſcopū qui patri ſuo ſeruiuiſti: te nicolaum vainodā qui militē eum
feciſti: te ladiſlaum banū qui ſanguine ſibi coniungeris: te griſkona qui eius ꝑtes
indefeſſo animo ſemꝑ defendiſti: te emericum ꝗ auo ſuo cariſſimus fuiſti. ⁊ vos oīs
legatos preſentes tanꝙ ſuos tutores ſuos defenſores ſuos parentes veneret̄: ac ho-
noribꝫ dignitatibꝫ opibus ⁊ omnibꝫ officijs ⁊ beneficijs ſuper ceteros regni procēs
ſingulari quadā affectione ⁊ animi iocūditate ꝓſequat̄.

Congratulatur promoto in epiſcopum ⁊ quali-
ter viuat admonet.

Epiſtola. lxxix.

Reuerendo patri ⁊ claro principi dn̄o iohāni d aich. electo eyſtettenſi do
mino ſuo p̄cipuo eneas ſiluius imꝑialis cancellarius. S. p. dicit. Seqꝫ
ipſum totum exhibet. Feciſti benigne pater optime. ꝙ in lr̄is tuis q̄s huc
ad amicos miſiſti de tuo ſucceſſu mei quoqꝫ memoriam habuiſti. Nec em̄ eneam tu-
um que tibi obuenerant bona ignorare noluiſti: quem ſciebas tua gaudia ſolide ga
uiſurum. Ego igitur vir preſtantiſſime gratias in primis optimo ⁊ maximo deo re-
fero: qui te dignis honoribꝫ extulit. Poſt h̄ laudo magnopere capitulum tuū ſingu-
loſqꝫ canonicos ꝗſue prouiſuri eccleſie: nō vt pleriqꝫ faciunt indoctos imperitos in-
expertos inerteſqꝫ ſibi aſſumunt: ſed te virum ſcientia iuris ⁊ omnium lr̄arum peri-
tia clarum. in rebꝫ agendis diu verſatum apud principes ⁊ ſingulari ſolertia pre-
ditum elegerunt. vtinam hoꝝ exēplum ⁊ alij ſequerentur. Nempe non ſic laycorum
impreſſionibus eccleſie tererentur: ſi eorum gubernacula apud eos eſſent quos ſtu-
dere ſapiētie ꝯtigiſſet. Poſtremo tibi admodum regratior qui factus maior non de-
ſpicis me minorē vt plerūqꝫ fieri ſolet. Mos em̄ hominum eſt vt que infra ſe ſunt ſꝑ
ꝯtemnant. Hinc vulgo ꝓuerbium eſt. Societatem hominum dirimi. quotiēs alius
alium dignitate vel opibus excedere cepit. Sed iſta inter plebeos ꝯtingūt: ꝗ nō ī v̄-
tute ſed in vtilitate oē̄ vite rōnē ponūt. viri autē boni ⁊ virtutis amatores vt ma
gis eleuant̄ eo magis amicoꝝ meminerūt. Nec em̄ affrican⁹ iunior lelij vnꝙ oblit⁹
ē: aut eū ꝑnifecit: ꝙuis ⁊ ipē duos ꝯſulat⁹ cū ſūmo ꝑp̄li deſiderio ſuſcepiſſet. Ille v̄o
candidatus ex petitōe deiect⁹ fuerit. Nec perithe⁹ architā neglexit: ꝙuis ipē fortūa
tus. Ille v̄o captiu⁹ eēt h̄ libertatē amico impet̄uit. Amicitia nāqꝫ q̄ int̄ v̄tuoſos eſt
nec varietate fortune: nec tp̄e diminuit̄. Ita ⁊ int̄eſſe video bonitate tua: ꝗ licꝫ iā in
ter antiſtites ecclīaꝝ ⁊ ſeculi principes ſublimat⁹ ſis: ꝗ mō ꝓuat⁹ fuiſti nō tn̄ memo
riā ponis. Sꝫ int̄ varias occupatōes q̄ in p̄ncipijs dignitatū adeptarū euenire ſo-
lent: int̄ magnas curas: interqꝫ diuerſos ſtrepitus de me ſcribē nō neglexiſti. Iudi-
ciū ē h̄ mihi maximū firmā eſſe ſtabilē ꝑpetuā ⁊ imortalē beniuolētiā tuā. Vlꝫ p̄ſul
amantiſſime ꝙuis ego mihi ꝯgaudeo ꝙ amicū honoribꝫ auctū ⁊ in ſublimi poſitū
video: tibi tn̄ an ꝯgaudē debeā hereo. Nā tuā dignitatē tuaſqꝫ diuitias multe cure
multe anxietates mlt̄i met⁹ ſequēt̄. Nec em̄ augeri opes p̄nt: ꝗn ⁊ labores creſcant.
Omnis potētia ſubiecta ē īuidie. Qui ep̄s ē ī ſpecula ſedet: omniūqꝫ ocl̄os in ſe con
uerſos hꝫ. Si bn̄ facit: feciſſe debitū dr̄. Si male liguis oīm carpit̄. Adde ꝙ nemo tā
ſancte viuē pt̄ ꝗn aliq ſe offenſos reputēt. Nihil ē mihi crede in hac vita mortali du-

rius ꝗ̃ pontificatum gerere:in quo ſi deo places hominibus diſplices: ſeruare me-
dium arduum eſt. Utcunqꝫ ſit nauigandum eſt hoc pelagus.pro ſalute communi ſer-
uiendum eſt reipublice. Nec enim nobis nati ſumus vt plato dicebat :ſed oꝛtus no-
ſtri partem amici partem patria vendicat. Ego autem addo partez quoqꝫ deberi ec-
cleſie:⁊ ſi nos totos obligatos ſibi dixerim:que nos chriſto regenerauit:non errauę-
rim:exinde cum te intus ⁊ in cute noꝛim:moderationemqꝫ tui animi ſciam. Nullus
mihi dubium eſt:quin tuus honoꝛ perpetuus ſit.cum tua ſit virtus eterna. Et quia
magiſtratus virum oſtendit:vt bias ait:in hoc beneficio tuo preſtantes animi do-
tes que latebant manifeſtabis. Sed omnia hec cum laboꝛe multo diuerſiſqꝫ anxie-
tatibꝫ facies. In omnibus his tamen moneo te.precoꝛ.obteſtoꝛqꝫ.ne magis populo
ꝗ̃ tibi viuere ſtudeas:metire tempus tuum:⁊ aliud reipublice tribue:aliud tibi re-
tine. Relaxa nonnūꝗ̃ curas animūqꝫ oblecta. Scipio leliuſqꝫ de quibus ſupra me-
mini ꝗ̃uis magni eſſent viri.⁊ rempublicam ſuis ingenijs ac ſtudijs ſuſtinerent: nō
nunꝗ̃ tamen in laurentem agrum exeūtes ſic ſe ocio quietiqꝫ dabāt.vt conchas vm-
bilicoſqꝫ legentes ad magnam diei partem iactu lapillarum oblecterentur. Opoꝛtz
ſic agere(mihi crede)preſul inſignis. Nam qui ſemper ſeria tractat ꝗ̃uis non eſt
moꝛtuus.tamen viuens moꝛitur. Tu ergo qui iam maximam dignitatem adeptus
es.effice ne te magis dignitas:ꝗ̃ tu illam in poteſtate habeas. Multi ſunt modi q-
bus animus relaxatur. Interdum venatibus ac piſcationibꝫ:multi ſunt mentis ſe-
ceſſus. Cura vt fideles comites habeas:cum quibus non aliter ꝗ̃ tecum loquaris.
Inter omnia hominum oblectamenta nulla maioꝛ voluptas eſt.nulla iocūdioꝛ nul-
la ſecurioꝛ ꝗ̃ cum fideles amici inuicem cohabeunt.deniqꝫ ita eſt nullius boni(vt ſene-
ca dicit)ſine ſocio iocunda poſſeſſio. Quanto quiſqꝫ maioꝛ eſt.quanto ditioꝛ. quāto
potentioꝛ:tanto fideli amico magis indiget. Tibi hec pluribꝫ verbis dico ꝗ̃ opus
ſit. Tu hoc partiz legendo partim inter homines viuendo didiciſti. Fac ergo vti fa-
cto opus ſcis. Ego mihipſi congratuloꝛ ꝙ te ſic ſublimatum audio . Scripſerā tibi
nuper de miſerijs curialium longam epiſtolam:ſed tu iam eo in ſtatu es vt his ſcri-
ptis non indigeas. Curabo tamen vt epiſtolam videas. Nam ꝗ̃to maioꝛes ſunt il-
lorum anxietates qui principibus ſeruientes tedia ſubeunt curiarum:tantomagis
letaberis cum te is liberatum videbis. Apud italos antonius maſſetanus ex oꝛdine
minoꝛum magnus verbi dei predicatoꝛ fuit.cuius ſermo tam populo acceptus erat
vt ad magnam diei partem abſqꝫ cibo audiretur. Callebatqꝫ homo ⁊ in grecis ⁊ in
latinis litteris. Hunc ſua virtus generalem oꝛdinis magiſtrum fecit: poſt epiſcopū
maſſetanum.non tamen tot dignitatibus auctus:ſermones deſeruit. Me preſente
ſenis pꝛedicare de paupertate cepit multaqꝫ incommoda pauperum multaſqꝫ miſe-
rias in medium adduxit. Exinde quid dicam inquit:tot ſunt paupertatis tedia vt
nihil ſupra. Ego quidam gratias deo refero qui per epiſcopatum his liberatus ſuz
Sic ergo ⁊ tu dicere potes. Nam epiſcopatus ex miſerijs curialium te extraxit qđ
tam mihi iocundum eſt ꝗ̃ tibi vtile. Tu vide vt diues factus non ſis pauper. Iaz ti-
bi facultas eſt:quia potes ꝗ̃multos ditare. Cura vt homines dignos promoueas.
Non tamen ſic te hac lege aſtrinxeris:quin etiam pro tuo libito aliquibus benefaci-
as. Is cui ſcripſiſti de tua pꝛomotione multum in te ſperat.vir bonus eſt ⁊ tui amā-
tiſſimus. Fac vt eius noticia non ſit apud te infructuoſa. Inter alios autem q̊s di-
gnos ⁊ virtute preſtantes ad beneficia eccleſiaſtica pꝛomoueris. Si vnum vel alterꝫ
indignum aliquando aliquo beneficio ſubleuaueris non erit reprehēdendum: quia
non vituperatur qui ſemel errat ſed qui magis errat ꝗ̃ benefacit . Concedendum ē
aliquid amicitie atqꝫ conſuetudini:non tamen cum preiudicio veritatis :ꝗ̃uis Ari-
ſtoteles platoni veritatem pretulerit:meo iudicio magis fame ꝗ̃ veritatis amore.
Uale ⁊ mihi aliqñ ſcribe.

Epiſtola .lxxx.

Peti inſigne regis anglie pro amico.

Eneas ſiluius poeta. reuerēdo patri adam de mulin ap̄lice ſedis ꝓthono
tario ⁊ ſereniſſimi regis anglie ſecretario. S. p. dic̄. Tantū ē int̄ nos ter
rarꝫ maris montiū fluminūq̄ꝫ. vt raro inueniā q̄ vel ad te vel abs te veni
ant. Sic fit vt nec tu meas lr̄as vt vellē crebras accipias: nec ego tuas vidē poſſum
eſt mihi h̄ graue. Nā ſūmope q̄d rerū agas: q̄due fortunarꝫ habeas ſcire cupio. Nūc
cū lator p̄n̄tiū vir ꝓbus ad te venturū ſe dicēt: ſtatui hāc breuē ep̄laꝫ ad te deſtinare
Ex q̄ ſi nō multa intelligēs tuū ſaltē eneā bene valē ꝯgnoſceres. Verū q̄z nulla peti
tio amici cā refutāda ē. Cū vir lr̄atus mag̃q̄ꝫ v̄tute preditus. N. ſecretarius impia
lis mihi amātiſſimus diuiſiā ſereniſſimi principis regis tui deferre cupiat: ſitq̄ꝫ hoc
munē digniſſimus. Te p̄cor hortor obteſtorq̄ꝫ. vt h̄ ſibi apud regiā maieſtatē impe
tratum reddas: lr̄aſq̄ꝫ mihi trāſmittes regias p̱ q̄s ei talē diuiſiaꝫ ferre liceat. Nō
ſi feceris mihi ſingularē ꝯplacentiā gr̄amq̄ꝫ ꝯferes ⁊ hominē digniſſimū ꝓmouebis
q̄ diuiſie regie nō minus honori p̄ſtabit. q̄ ip̄a ſibi diuiſia decus p̄beat. Scis em̄ ta
les res illis ꝯmitti deberi q̄ tueri earꝫ honorificētiā poſſint: ſicut is ē ꝓ q̄ tibi ſcribo.
Tu fac vt p̄ces mee ſicuti ꝯſueuerūt apud te bene r̄cepte efficaceſq̄ꝫ ſint. Vale mihi
q̄ꝫ oīno reſcribe. In rebꝫ eccl̄ie breui p̱cipies q̄ maieſtatis imp̱atorie mens exiſtat.

Epiſtola .lxxxi.

Hungari ſp̄reto ladiſlao regni herede vero.
regis polonie filium intruſerunt.

Reuerendiſſimo ī xp̄o patri ⁊ illuſtri p̄cipi dn̄o leonardo ep̄o patauieñ
dn̄o ſuo colendiſſimo. Eneas ſiluius ſecretarius imperial̄ ſeipſū recōmē
dat ac. S. p. dic̄. Quis res hungaricas poſt obitū diui ſigiſmūdi partiꝫ
videris partim audiueris vſq̄ꝫ in hāc diē q̄ pacto ſint geſte. Scriptur⁹ tamē ego nc̄
aliqua d̄ hungaris cui magis q̄ tue dignatōi talia dirigā nō ſcio. Nā ⁊ ſi vera ſcri
pſero autoritatē ep̄le dabis: ⁊ ſi falſuꝫ aliq̄d intercederit lima tua eradet̄. Referā q̄
breuiſſime q̄d mēti ſedet: vt ſciāt poſteri ⁊ a q̄bꝫ impug̃tuꝫ ladiſlai r̄gis hūgarie ius
fuerit ⁊ a q̄bꝫ defenſuꝫ. ac ip̄e poſtea cū grādinſculus fuerit nr̄a legēs ſcripta ſi qñ il
la in manus ſuas deuenerit. q̄ de ſe bene ⁊ qui male ſint meriti ſciat: vt illis p̄mia et
iſtis ſi ſe humiliauerint veniā tribuat. ꝑtinaces aūt in penā rapiat. Eſt em̄ p̄ncipis
officiū parcere ſubiectis ⁊ debellare ſuperbos. Sꝫ ne modū ꝯpoſite breuitatis exce
dā: narratōis h̄ p̄ncipiū erit. In hungaria mortuo ſigiſmundo gener eius albertus
dux auſtrie regnū ſuſcepit. q̄ dū varijs belloꝝ ſtrepitibꝫ fatigat̄: dūq̄ꝫ caloribꝫ inſue
tis ſe miſcet. ꝯtracto morbo relicta elizabeth vxore pregnante breui tp̄e extinctus eſt.
Hungari more hominum q̄ nouitatibꝫ oblectātur reginā adeūt. regnū ampliſſimuꝫ
multiſq̄ꝫ hoſtibꝫ circūdatū rege carē nō poſſe dicūt. Viduā q̄ꝫ nubē admonēt. Extor
quent deniq̄ꝫ wladiſlaū polonie regē adhuc ephebū vocari. Illa ⁊ ſi partū expectare
cupēt: vbi tamē p̄cibꝫ locū furor negat. oratores mitti annuit. q̄ wladiſlaū accerſant
Tāq̄ꝫ legē adijcit vt ſi marē interea pareat: nulla legatōni vis inſit. Dū legati viā fa
ciūt puſq̄ wladiſlaū ꝯueniāt: pariēte regina ladiſlaus alberti filius naſcit̄. Scitul⁹
infans ⁊ in orbe toto nobiliſſima ꝓgenies. Scribit̄ legatis ne q̄d vlteri⁹ attingant:
ladiſlaus apud albā regalē ex dyoniſij ſtrigonieñ archiep̄i manibꝫ coronā quā bea
ti ſtephani fuiſſe ſacrāq̄ꝫ putāt inūctus recepit. Nicolaus aūt vainoda trāſiluanus
militiā illi ꝯtulit eūq̄ꝫ gladio cinxit. Legati in poloniā miſſi ſp̄retis regine iuſſibus
ſiue corrupti auro (q̄s em̄ non munē vincit̄) ſiue theutonici nomīs odio (Nam rara
inter vicinos ꝯcordia ē) tāq̄ nihil de puero ſcirēt wladiſlaū accedūt ꝓmiſſoq̄ꝫ r̄gno
ſecū in hungariā ducūt: ſibiq̄ꝫ budā in aduētu tradūt. Scindit̄ eueſtigio regnū. ⁊ hic
regina pueꝝ defendente inde polonis impugnantibus infinite rapine cedeſq̄ꝫ fiunt
Nicolaus vainoda trāſiluan⁹ ſiue nouaꝝ cupidus reꝝ: ſiue regine laceſſitus iiurijs
quā em̄ nō fidē ꝯtemptus frāgit ad polonū deficit. Et q̄z vbi fortuna fauet: illic ⁊ fa
uor hominū ſe inclinat. Intra paucos dies maior proceꝝ p̱s wladiſlauꝫ ſeq̄t̄. Erat
wladiſlaus adoleſcens q̄uis facie ⁊ corp̱e deformis: liberalitate tamē ⁊ animi ma

gnitudine dignus laude. Alloquebatᷣ populum abſqꝫ interp̄te: quos virtute preſtan-
tes viros nouit. muneribꝫ ſibi conciliauit. Plura donauit q̄ ſibi retinuit. Itaqꝫ di-
ues in modum regis videri tamen pauper poterat. Nulli rei difficili atqꝫ piculoſe ſe
ipſuȝ negauit: quibꝫ artibꝫ ⁊ vulgi ⁊ nobilium animos cōciliauit. Fit ergo ꝯuentus
regnicolarum apud budam: vocātur vtriuſqꝫ partis p̄lati atqꝫ barones. tanq̄ de co
muni totius regni vtilitate ſit tranſigendum. Et ne quis venire formidet: lr̄e ſalui-
conductus quibꝫ libet accedentibꝫ exhibentᷣ: ſub quaꝝ fiducia ⁊ dyoniſius archie-
piſcopus ⁊ ladiſlaus banus de gara budam ꝓficiſcuntᷣ. Sȝ nulla eſt regni ſocietas
(vt Ennius inquit) nulla pietas fideſqꝫ locū habȝ vbi dominiū queritᷣ. Capiūtᷣ igitᷣ
archiep̄s banuſqꝫ: licet centum ⁊ amplius ſigill' ſeſe tutos arbitrarentᷣ. Et niſi mor-
tem ſubire velint: alter coronare nouum regeȝ: alter iurare ⁊ fidelitatem polono ꝓ-
mittere cogitᷣ. Quod ſi neqꝫ catho feciſſet neqꝫ regulus q vitam ſubmittebant hono-
ri: nō tamen improperandū hoc eſt noſtro tempore ſi ꝓpter vitam facinus que non
vidētur facienda. Nec enim hi hodie ſumus qui ꝓ iuſticia capita noſtra ponamus:
q̄uis ⁊ ſtultum eſt ꝓpter iuſticiam mori ſi nullum iuſticie ꝯmodum nullūqꝫ iuuamē
mors ip̄a contulerit. In regine ptibꝫ albertus dux auſtrie: vlricus cilie comes cōſi-
lio maturus Giſkra bohemus incōcuſſe vir fidei cū nōnullis ciuitatibꝫ ⁊ aliquibꝫ
baronibꝫ ꝑmanſerunt. Sed regina cum ſe debiliorem vidit imparemqꝫ polono: filiū
ꝑuulum cū corona ad fridericū ceſarem trāſmittit: ſibiqꝫ patruelem ꝯmēdat. Archi-
ep̄s autem banuſqꝫ vt primū libertati redditi ſunt ad reginā redeūt (qȝ nō poteſt eſſe
diuturnū quod violentū eſt: nec ſtabile fieri poteſt qđ aīmis ꝓmittitᷣ inuitis). Intᷣ-
iecto deinde tempe cū regina ad colloquȝ cū polono veniſſet: nōnullaqꝫ pacis federa
ꝑcuſſiſſet. ex matricis dolore qui ſibi familiaris erat vitam ⁊ regnū amiſit. Quidaȝ
eam veneno extinctam putauē (vt ſunt hoīes in malas ſuſpitōes prōpti ⁊ ad crimi-
nandū magis q̄ laudandum nati). Poſt hec cū iam fridericus ex reni ptibꝫ (acce-
pto dyademate) remeaſſet. Julianus ſancti angeli cardinalis vir ⁊ ingenij ⁊ animi
dotibꝫ ſingularis: qui tunc apoſtolice ſedis legatus pacem in regno componere. ac
exercitum contra thurcos excitare iuſſus erat: maieſtatem ceſareā apud wiennā cō-
uenit: quem ſecuti ſunt vuarienſis ep̄s ⁊ decanus cracouienſis regis polonie orato-
res. alter humilitate precipua: alter faſtu maximo memorabilis. hortatiqꝫ ceſarē ſūt
vt ⁊ contra thurcos auxilia mitteret ⁊ vt de pace cum rege polonie cōueniret: queȝ
regem hungarie appellabant. Sed qȝ nec leges pacis offerebantᷣ que ladiſlao r̄gi ꝯ-
ducerent: nec tutum erat id bellum iuuare in quo rex polonie principatū teneret: g
poſt triumphū ſicut inſolentes homines victoria facit. aduerſus auſtriam ſigna v̄-
teret. infectis rebꝫ iulianus atqꝫ college remiſſi ſunt. Facte fuerūt tamen paulopoſt
ad bienniū inducie. quibꝫ cautū eſt nec partibꝫ ladiſlai regis per wladiſlaum ſuoſqꝫ
dari nocumentum: nec rurſus turbari debere qui polonum ſequerentur. Siquis vi-
olator federis eſſet hunc ambe partes compeſcerent. Rex autē polonie iuliani ſua-
ſu ⁊ inſtigatōne regnicolarum. cum exercitu in thurcos traijcit. Cunqꝫ ad flumē ve-
niſſet quod morauam incole vocitant: auditum eſt in propinquo exercitus hoſtium
deliteſcere. Itū ē igitur in p̄liū ac cum baſſo ꝯflictatū. Quo victo duo milia hominū
ceſa ſunt. q̄tuormilia capta: inter q̄s ductores tredeci fuere. ſig̃ militaria nouē. Sic
ei iulianus ſuis lr̄is ceſari q tūc in carinthia fuit ſignificauit. q̄uis wladiſlaus mo-
re polonoꝝ q de magnis maiora loquūtᷣ trigītamilia hoīȝ cediſſe ſuis ep̄l'is ānōtaue-
rit. Tū qꝫ ⁊ ſophia vrbs bulgaroꝝ nōnll'a opida ⁊ caſtella hoſtiū i deditiōeȝ r̄cepta
ſūt. Exinde cū fame laboraret exercit⁹. nec anguſtias romanie trāſire licēt. Nā thur-
co milite cuſtodiebātᷣ: dimiſſis copijs budā r̄uētū ē: quā wladiſla⁹ cū mag̃ toti⁹ ꝑpl'i
leticia q̄i triūphator intᷣuit. Sȝ h⁹ victorie p̄ter auſpiciū nihil ad eū ꝑtinuit. Nā ſo-
lus iohānes vainoda trāſiluanus rei militaris expꝰtiſſimus. cū decem milibꝫ expedi-
torum militum h bellū ꝯfecit. Fracti hac pugna thurci: nam ⁊ in aſia ꝯfligere coge-
bantur. Inducias petunt quas traditis quibuſdā artibꝫ iureiurando firmatas ob-
tinuerūt. Sȝ audito paulop⁹ claſſis aduētu quā pōtifex maxim⁹ eugeni⁹ ac philip-

pus burgundoꝝ dux in elеſpontũ trãſmiſerat. tanq̃ ex aſia in europã trãſire thur-
cos ꝓhibitura foret. Elati prioris victorie ſucceſſib⁹ hungari: ſuadẽteq; Iuliano q
treugas nullius mom̃eti fore dicebat in iuſſu ſedis aplice: cũ hoſtib⁹ xp̃iani nõis fa-
ctas: pacẽ ruperũt. Collectoq; grãdi exercitu terras hoſtiũ ingrediũt vaſtãteſq; fer-
ro ⁊ igne quecũq; obuiã fiũt. Nõ longe ab andrinopoli caſtra locãt: qb⁹ cognitis ⁊
ip̃e magnus thurcus ingẽtes copias ꝯgregat. At ſi vera ẽ fama centũmilia viroꝝ
exercitũ ꝯflauit: traiectoq; mari vt qdã volũt circa boſſoꝝ tracie (nõ ſine magna ia-
nuenſiũ infamia) in europã venit. Nã ⁊ q̃dã ianuenſiũ naues p̃buiſſe trãſitũ ill' re-
ferebant. Cui⁹ tamẽ veri ꝑiculũ ad me nõ recipio. Nec mihi ꝑſuaſuz eſt tãta queq̃
auaricia fore vt xp̃ianũ ſanguinẽ pecunia vendat niſi quẽ dyabolus in modũ iude ſi
bi ſubiecerit. Aduẽtus thurcoꝝ tãſubitus fuit: vt p̃us veniſſe viſi ſint hoſtes q̃ audi
ti venire. Vbi ergo in ꝯſpectu fuẽ viſaq; multitudo eſt pugnatoꝝ longe maior q̃ pu-
taret. Ingens terror xp̃ianos inuaſit (vt fit qñ ex inopinato pugnandũ eſt). Nõ tñ
detrectauẽ certamẽ hungari: nec regio ſanguini defuit aĩmus. Sz ſtructis ordinib⁹
aciẽ educũt: ꝯmittitq; durũ ⁊ atrox p̃liũ. At dũ noſtri ꝓ fide ⁊ illi ꝓ ꝑfidia pugnãt
tantũ ſanguis vtrinq; effundit (vt in modũ lacus campi ſtagnarẽt) Diu certatũ eſt
equis virib⁹: dũ xp̃iani ſuas acies v̓tute ſuſtẽtãt: thurci v̓o numero ſupplẽt. Cũq; per
plures horas nũc illi nũc iſti cederẽt: ad extremũ inclinata xp̃ianoruz acie victores
euadũt thurci. Iuramẽtaq; nõ ſolũ domeſticis fidei ſ; etiã hoſtib⁹ ſuãda demõſtrãt
In h̓ p̃lio clarus adoleſcẽs aut captus eſt aut occiſus rex polonie. Nec ei adhuc eq̃-
ta ẽ noticia veritati. Penas tamẽ certũ ẽ eũ dediſſe vſurpati alieni regni: q dũ ſpoli-
are p̃prio regno ladiſlaũ querit. ſuũ amittit. Ceca ẽ nimirũ cupiditas hominũ q nõ
ꝯtenti ciuitatib⁹ dñari: ꝓuincias q̃runt poſt regnũ. Nec ſic expleti etiã regnis: r̃gna
cumulare nitunt. Neſciẽtes q2 ꝑua res ẽ q̃ vitã eripit homini ⁊ oĩb⁹ p̃opis ac dñijs
nudũ in mom̃eto reddit. Corpuſcula nr̃a vbi ſp̃us euolauit modico ſartoſago ꝯtẽtãt
Et tã leta ſunt inter aurũ gẽmaſq; recondita q̃ inter feces hoĩm feraꝝq; collocata.
Nõ ſi wladiſlau⁹ aĩaduertiſſet: qetus ĩ regno ſuo (Nam ſatis diuitiaꝝ poſſidebat)
nũq̃ hungariã attigiſſet. Sz ſecuti ſunt eũ varadien̄ ⁊ agrien̄ ep̃i q regnũ in diuiſio
nez adduxerant: pluresq; alij proceres dñiq; potẽtes: q dũ incõſulti⁹ q̃ audaciter p̃
liant hoſtiũ gladijs occubuerũt. Ceſa ex ambab⁹ ꝑtib⁹ circiter q̃draginta milia re-
ferunt. Nã ⁊ cruẽta lugubriſq; victoria hoſtib⁹ fuit: q vt erãt numero plures: ſic eẽ
ex ſuis plures ceciderũt. Iulianus cardinalis ĩ bello vulnerat⁹ ẽ: ac dũ fugit amiſ-
ſo ſanguine deficiẽs apud paludẽ quãdã impijs hungaroꝝ manib⁹ ñ ex volũtate no
bilitatis ſ; ex furore plebis occiſus eſt. Clarũq; illũ ſpiritũ emiſit q q̃ndã ſuaui orõe
generale ꝯciliũ cũctoſq; p̃res baſilee ꝯgregatos ex arbitrio ſuo gubernauit. Pauciſ-
ſimi ex tanto exercitu ſupfuerũt: eoſq; ñ tãtũ fuga liberauit q̃ntũ hoſtiũ timor. q dux
ſe victos arbitrãt ꝑſeq fugiẽtes negligũt. Diu poſt mors wladiſlai ⁊ iuliani incredi
ta fuerat. Quidã nanq; vt inuicte v̓tutis illos ſciebant: ſic ⁊ immortales eẽ rebant:
q̃ res ꝑ plures mẽſes abſq; nouitate regnũ ſuſpẽdit. Laurẽtius p̃terea Palatinus
hungarie: acri vir ingenio: nouas indies l̃ras ꝯfingebat: qb⁹ populi mẽtes paſceret
Nũc wladiſlaũ in polonia ſoſpitẽ eẽ: nũc intra dies paucos venturũ aſſerẽs. At vbi
demũ ꝯꝑta mẽdacia auctori obrogarũt fidẽ (ſic eñ plectit mẽdax: vt dũ credi ſibi fal
ſa vult etiã in veris repellat) ꝯuentũ regni h̃re placuit. Et q2 palatinus budã clau-
ſerat in peſte q locus ꝑs bude trans danubiũ cenſet ꝯgregatõ facta ẽ. qd̓ vt accepi lo
ci nõie ſum exterritus. Sicut ⁊ pompeiũ cũ in ciprũ veniſſet chato baſilea deterruit
qd̓ mala regina interp̃tat. Mihi qdez in peſte qd̓ in malũ ſonat nihil boni videba
tur poſſe ꝯcludi: nec adhuc meliorẽ ſpem habeo. Illic p̃lati baroneſq; regni ꝯueniẽ-
tes vnanimi voto ladiſlaũ alberti filiũ in regẽ eligũt: vicarios regni ordinãt: decreta
ꝓ ꝯmuni pace faciũt: ⁊ oratores nominãt: q ad ceſarẽ petituri puerũ deſtinent. Pla-
cet tamẽ in poloniã mitti inueſtigariq; regem ac certo tempore noticiam expectari.
Nuncius in poloniam miſſus matrem regis allocutus nihil certi reperit. Labitur
expectationis terminus. Tum oratores iter arripiũt: ſed interum Cinzenſes hun-

gari qui plura latrocinia in dominijs auſtrie ꝯmiſerant.crudeliores ſeſe dietim oñ-
dentes:manſuetudinem ceſaris ad iracũdiam prouocarũt qui preparato exercitu ĩ-
tra paucos dies eos in muris clauſit:obſidione cinxit:⁊ ad deditiõem ꝯpulit. Quo
cognito.maturatur oratoꝝ aduentus.Interuenientibuſqꝫ tractatibꝰ ceſar q budaꝫ
vſqꝫ cum exercitu ꝓfecturus fuerat:audituros hungaros dimiſſa militia wiennam
redijt.Iam giſcra bohemus rerum omniũ gnarus:anteq̃ ceſar in campo foret:no-
uam ciuitatem intrauerat ⁊ que facturi eſſent hungari ꝑdixerat.Is pñtiã r̃gis la
diſlai deſiderauit:ad quẽ cum veniſſet puerulũqꝫ conſpexiſſet conlacrimatus eſt.Et
heu quantos inq̃t ꝓ te labores ſubij:q̃t adiui ꝑicula:quantũ ſanguis perdidi: Sꝫ
tu hec per etatem non intelligis:vtinam tantũ mihi vite detur ꝙ tu ſenſate loq̃ poſ-
ſis ⁊ qui tibi cũ fide ſeruiuerunt cognoſcere.Nonnullaqꝫ munera puero ꝯtulit.Tũ
iohannes magiſter camere imꝑialis q tunc forte aderat:hic inq̃t.Sereniſſime prin
ceps diu tuas partes in hungaria tutatus eſt.hic tuus dux tuus tutor tuus defenſor
tuuſqꝫ rector eſt.Cur non ſibi ſtipendiũ prebes.Ad hec puellus diuino quodã ſpiri
tu ductus apertis loculis qui iuxta filacterias iohãnis pendebãt ſex nummos rece-
pit Giſcreqꝫ tradidit:quos ille filo aureo ad collum ſuſpendit:⁊ vſqꝫ in hanc diẽ ob
memoriam puerilis liberalitatis ſecũ defert.Sed remeante ab obſidione ceſare:ex
his qui regni legati fuerãt deputati.Dyoniſius cardinalis archiepũs Strigonien
ſis venit magne prudentie ⁊ integritatis pater:cũ eo ⁊ ladiſlaus bannus profectus
eſt magni generis vir.Nicolaus autem vainoda palatini verbo retentus q̃tuor ex
amicis ſuis tranſmiſit.Cum iſtis ⁊ giſcra tanq̃ regnicolã ſe ꝯiũxit.Interea comes
georius:comes croaceñ:oſwaldus de roſgen ad ceſarem ꝓfecti ſunt ſcituri res hun
garie quẽ exitũ ſortirenť.Petitio legatoꝝ fuit:qꝛ regnum in peſte ꝯueniens ladiſla
um alberti filium in regẽ delegit.Oramus te ceſar hunc ad albã regalẽ cũ ſancta co
rona nobis aſſignes.Nam ⁊ ibi coronare eũ volumus ⁊ ſibi vt par eſt homagia pre
ſtare.poſt hec ſatis erit ſi eũ in regno coronamqꝫ habuerimꝰ.ṽba alia fueř ſm̃a tam̃
iſta.Rñſum eſt.qui coronatus ſit.eũ non ampliꝰ coronandũ eẽ: ladiſlao ⁊ paterno
⁊ auito ⁊ materno iure regnum deberi hungarie. Bene tamen feciſſe hungaros q
verum ſuum heredem non alium elegerant.Quod in regno puer teneatur non eſſe
inuitum ceſari:q̃uis ⁊ alia regna eum reſpiciant ⁊ alia dominia. Pluraqꝫ alia di-
cta ſunt vt eſt in curijs principum mos. ad oſtentationem magis q̃ ad veritatem.
Cum pluribus vtrinqꝫ tractatibus habitis:nulla concordia inueniri poſſet: Nico-
laum vainodam accerſiri placuit. Ad quem ladiſlaus bannus ⁊ nonnulli alij miſſi
ſunt. Sed is neſcio qua diffidentia motus venire noluit niſi ⁊ aliqui ex cõſilio ceſa-
ris ad eum mitterentur:ob quã cauſam vlricus comes de ſchauenburgk adoleſcẽs
ſupra etatem prudens.cuius pater ob ſinglarẽ ſapiãꝫ alberto regi acceptiſſimꝰ fu-
it:⁊ modo apud fridericũ ceſareꝫ percarus ẽ.In q̃uis magno negocio ꝯſultꝰ habeť
Tum ⁊ caſpar ſchlick cancellariꝰ ingenio celeri.conſilio g̃ui.⁊ in hungaria notiſſi-
mus cũ pleriſqꝫ alijs deſtinati ſũt. Hi apud ſoproniũ ꝯueniẽtes:Nicolaũ in q̃dã vil
la ꝯmorãtem acceſſerunt.Multis ṽbis ac ꝓmiſſiõibꝰ vt wiennam petet induxerũt.
Nullius tamen ṽba magis eũ mouẽ q̃ caſparis queꝫ ipe cũ ſigiſmũdo ⁊ alberto ce-
ſaribꝰ potentem viderat ⁊ in primis acceptũ.Is ergo in celebritate diui Hierony-
mi wiennam ingreſſus eſt.Comites illi erant Mathias epiſcopus veſpruneñ anti-
quus regni cãcellarius vir corꝑe breuis:ſꝫ honeſta facie atqꝫ canitie venerabil.Ade
rat ⁊ emericus ď marcellis.curie q̃ndã regie mgr̃:antiqſqꝫ regibꝰ carus:plures etiã
alij venerãt domi nobiles eq̃tatꝰ circiť q̃ngẽtaꝝ ꝑſonaꝝ.Fuerũt loricati ducẽti:qua-
drige quatuor atqꝫ viginti.Ceſar illi cuꝫ om̃i militia ſigiſmũdoqꝫ duci viuaci ⁊ ani
moſo iuueni ex portas obuiã iuit.In p̃miſſis q̃ vainodã moueret ne in ꝯſpectu ſuo
equũ deſcenderet neſciť.Sic em̃ hodie imperij dignitas attenuata ẽ.vt vix illi comi-
tes caput inclinẽt.cui maximi reges ſeſe ſolebãt ad terrã ꝓſternẽ.Sꝫ ẽ omniũ pote-
ſtatũ finis.Nec romanũ imperiũ vt virgilius credidit ſine fine datũ ẽ:qď ſic iã vide
tur egrotum vt de ſepultura magis q̃ de medico ſit cogitãdum. Põpoſuꝫ ergo Ni-

colai aduentus fuit. Cui ⁊ ceſar obuiā ꝓceſſit ⁊ omnis ciuitas quaſi ad ſpectaculū
effuſa eſt. Hungaroꝝ ꝗꝫ intuitu ladiſlaus puer q tūc in arce ſchadivieñ vbi ſtiriaꝫ
auſtria terminat. tanq̄ in munitiſſimo loco tenebat̄ vſqꝫ in lachſenburg deductus ē.
Poſtqꝫ finitis ſolennitatib ad tractatus reuentū ē. Nicolaus eadē poſtulauit q̄ car
dinalis atqꝫ college prius petierāt. Dū varie locutōes habent̄: hungari q ꝯſiliū re
gis intrabant cū alijs hungaris vſqꝫ ad ꝓbrū ꝯtenderēt. Giſcra ꝗꝫ nicolaū iurgio ag
greſſus eſt: ꝙ is noua q̄dam coronatōe: ſe q fidē mutauerat iuſtū oñdē vellet ⁊ alios
q fidē incōcuſſaꝫ tenuerāt reprobare. Volebat ei Giſcra ꝙ ampli⁹ ī ꝯſilio hungaro
rū nō recipet̄ ꝫ clam eo ſingula fierēt. Itaqꝫ poſtea in ceſareo ꝯſilio recept⁹ eſt. Et
q̄uis induſtria caſparis cancellarij ⁊ alioꝝ amicoꝝ reconciliatus Nicolao fuerit.
hungarorū tamē ꝯſilijs noluit intereſſe. Poſt hec cū iā hungari in ꝯuiuio cū ceſare
fuiſſent: pluraqꝫ tractata inuanū viderent̄. Vltimū rñſuꝫ poſtulatū ē: qđ in hāc fere
ſententiā ceſar dedit. Coronatōeꝫ nouā q̄uis neceſſaria nō eēt vnctione omiſſa pro
pace ⁊ vnione regni ꝑmiſſurū ſe fore. Velle tamē publicis regni lr̄is caueri: ꝑmā ꝓ
pterea nullatenus violari coronatōeꝫ. Securitatemqꝫ dari ⁊ pueꝝ ⁊ coronā p⁹ hec
ſibi reſtitui: q̄s in poſonio q ē regni locus inſignis nutrire vellet. ſi noīe pueri cuius
eſt arx ſibi ꝯſignaret̄. Obligatōem quā hungari petebāt: abſqꝫ volūtate vicariorum
regni puerū nō abduci fieri nō decē. Quia ceſari ſolū tanq̄ ꝓximo ꝯſāguineo ⁊ per
mr̄em ⁊ alios ꝯmendatus ille fuiſſet. Promittebat tamē lr̄iſqꝫ firmatuꝝ ceſar dice
bat: deficiente puero nec coronā nec caſtrū poſonij alienari a regno. videriqꝫ ſibi bo
nū dicebat p̄latos ac barones regni apud poſoniū ꝯuenire vbi de modo celebrāde co
ronatōis cū ſecuritate: deqꝫ regno gubernando ꝯcluderēt. Sup q̄b rebus ſi p̄tateꝫ
hungari haberēt regni noīe ſtatim ſe cū eis determiatōeꝫ factuꝝ aiebat. Sin aūt hor
tatus ē talia ad ꝯmunitatē regni deduci: reſpōſumqꝫ mitti. Nouitates aūt fieri ma
gnopere diſuaſit: ꝑdicēs eis verū hungarie regē eſſe ladiſlaū: nec ſine ipo pacē inue
niri poſſe: cuius fundamentū ē iuſticia. Quo rñſo ꝯturbati hungari mox ſe receſſu
ros aiebāt. Sꝫ q̄ꝑrimū ad diuerſoria redierūt. vocato vlrico cilie comite viro corda
to atqꝫ ſagaci: q ꝓpter huiuſmodi tractatus aduenerat. Caſparū ꝗꝫ cancellariū ap
pellauere (nā ⁊ ſibi magnā fidē habebāt) Tum ꝙ induſtriū virū ꝯgnoſcebāt: tuꝫ ꝙ
eū ceſari acceptū putabāt. Ex rñſionib q̄ fere oēs ex ipſius ore ꝓnūciebant̄. His
aiūt hungari reſpōſum ceſaris iniuſtū eſſe: futurūqꝫ regno ingratū. Contra caſpar
atqꝫ vlricus oīa eq̄ dicūt q̄ ceſar rñderit mirariqꝫ ſe hungaros tam aridos ſteriles
qꝫ veniſſe vt neqꝫ vnā regni arcē aſſignari ladiſlao poſſent. in q̄ p⁹ coronatōeꝫ iux̄ de
cus regiū habitaret. Quid multa? Nolumus inquit hungari ſic nudi recedē. Sunt
etiā alia ſi vultis in q̄b ꝯueniri p̄t. Arx poſonij in p̄tate nr̄a nō eſt. Sꝫ albā regalē
ceſari trademus qui eam dū coronatio celebrat̄ ſuo arbitrio muniat: nec plures in
troire permittat q̄ velit. Nos q ſumus hic ex hungaria ⁊ tu comes cilie cū giſcra fi
deꝫ ceſari dem⁹ puerū celebrata coronatōe ad hamburgā qđ ē auſtrie oppidū reſtitu
ere. Coronā in manib vicarioꝝ regni ſuari volum⁹. Aut ſi hoc non placet ſub tua
cuſtodia ponetur vlrice. Tum quoqꝫ ⁊ alba regalis Nicolao vainoda reddēda erit
Referuntur hec Ceſari. Quidam laudant: quidam improbant. Comites croacie et
hi quorum longe diuerſa ſententia fuit: aiunt hungaros humiles factos non nulla
iuſta promittere: multa tamen plura promiſſuros ſi propoſitum teneatur. Exinde
quod ſemel reſponſum eſt minime placet mutari. Nam quod reges dicant fixum et
ſolidum eſſe debere contenditur inconſtantiam cum in priuatis hominibus vitāda
ſit. in regibus deteſtabilem eſſe quorum verba pro legib recipiuntur. Rurſus hun
gari que ſupra retulimus offerunt adijciuntqꝫ. Coronam quoqꝫ in manus Ceſaris
ſe reddituros. Caueri tamē volūt ne vel pueri vel Ceſaris morte a regno poſſit alie
nari. Ceſar in conſilio poſtq̄ hoc audiuit. Graue eſt inquit viri conſulares. Si hun
garis non confidimus regnum puero perdere. Sed grauius eſt confidendo regno
pueruꝫ amittere. Conſulite in medium mihi iurati fideleſqꝫ eſtis. Nam defuerunt
q dicēnt regnū maifeſte ꝑdēdū eē niſi fides hēat̄. ꝺ puero dubiū eē nec videri cāꝫ cur

puer̄ regnicole ꝓdituri crederent̄. Nihil tñ in ꝯſilio plus repiri potuit q̄ꝫ pri⁹. Sic
re infecta vngari receſſer̄t. q̊s ceſar ex̄ vrbem comitat⁹ eſt. Cum rogaret̄ nicola⁹ re-
gem ſuum viſere: q ſuo ꝑrimus erat itineri. Neſcio adhuc inq̄t quem regem ſim ha-
bitur⁹. Nec puer̄ hunc venerabor: niſi ꝑ̄us ſciuero meū eſſe dn̄m. Quidam ex vnga
ris aiebant Ladiſlaum ſe regē hr̄e nec ſibi qcq̄ꝫ imputandū: q ꝑ etatem loq nō poſſꝫ.
Ac ꝑpterea ꝯplures eor̄ ſuum regem adiuer̄t. Muneraq̄ꝫ puero ẽdider̄t ꝛ q̄ſi diui-
nū aliqꝺ numen intuerent̄: genib̄ flexis multas lac̄mas añ ip̄m effunder̄t. Veſpru-
neñ antiſtes. O inq̄t generoſiſſime puer. dabit ne vnq̄ꝫ de⁹ vt ꝑ̄us te in regno videam
q̄ꝫ hec ſenect⁹ deficiat. Creſce puer creſce. Nemo te viuo regnū vngarie tibi ſurripiet
Ayroniſi⁹ aũt cardinalis magnam auri copiā in man⁹ regis dedit. Oſculatuſq̄ꝫ puer̄
heu q̊t inq̄t labores ꝓ te ſubiui: q̊t damna ſuſtinui: q̊t me ꝑiculis ſubieci. ſꝫ oīa mihi
dulcia forent ſi te ſel' in regno viderē. Manſitq̄ꝫ triduo pt⁹: apud ceſarē. Sic res cū
vngaris acta eſt. Accepi exinde ꝯuentum regni apud albaꝫ regalē breui habendum
eſſe: vbi rñſum ceſaris ad noticiam regniculaꝝ deducat̄. Faxit de⁹ vt qꝺ peſtis reliq̄t
infectū: alba ip̄a ꝑficiat: ꝛ ꝓ regni ſalute ꝛ ꝓ iure pueri de q̄ re non deſpero. cū diſpo
tus reſtie: Comes cilie: Giſkra: archiep̄s Strigonieñ. comes Geori⁹ roſgonieñ: tā
firmit̄ pueri ꝑtes teneāt. vt nulla regnicolaꝝ poſſint ſuaſione nullaq̄ꝫ violētia muta
ri. Nec video quē poſſint vngari regē hr̄e niſi Ladiſlaum puer̄: q ꝛ auito ꝛ pr̄no atꝫ
mat̄no iure vngaris imꝑare dꝫ. Ex vngaria pt⁹ hec nouitates allate ſunt Iohem
vainodam trāſiluanū aduerſus thurcos ꝯflictaſſe ꝛ q̄uis felici bello q̄dam caſtella
ꝑ̄us obtinuiſſet ad extremū tñ mutata fortuna q̄ nulli ꝑpetuo bona ē: ingentē gl'iam
quaꝫ ꝑ̄oribꝫ annis adept⁹ pugnando fuerat: victū occiſumq̄ꝫ maculaſſe. Veritas tñ
rei adhuc in obſcuro ē. Claſſis eugeniana quaꝫ in ponto fuiſſe dixim⁹: ꝑ hiſtꝝ ꝯ̄ flu
minis impetū nauigando xp̄ianis dum hec fiebant opitulabat̄. Nunc qd reꝝ agat
incertū eſt. In bohemia ꝑ eos q paꝝ fidei hn̄t noue res ꝑant̄: q̄ niſi ꝑ̄pediant̄ in eaꝝ
ortu poſtq̄ꝫ creuerint difficile poterint emendari. Malū cū naſcit̄ cūq̄ꝫ recens ē abſq̄ꝫ
negocio radit̄: cum adultū eſt difficile extinguit̄. In ytalia ꝯ̄ Franciſcum comitem
Eugenius armis regis aragonū pugnat eſtq̄ꝫ ſuꝑior: ſꝫ oīs euent⁹ belli dubi⁹ eſt. Se
pe q vict⁹ videt̄ victor exurgit. Nemo vere vicit niſi q domū r̄uerſus ſibi ſuiſq̄ꝫ ſubdi-
tis pacem fecit. Bononieñ pt⁹ occiſionē Anibalis beutinolij ꝛ baptiſte ꝑ ducē multi
obſidione cincti ſunt veneti ꝛ florentini eos iuuāt. Si ceſar cū aliq̄ exercitu ytaliam
peteret: oīm haꝝ reꝝ moderator exiſteret: ſꝫ nō ſapiunt hec nobis. nec nos alijs ſapi-
m⁹: vt homines imꝑare ſciunt: ſic ſubditos hn̄t obediētes. Niſi vos germani ad q̊s
imꝑium tranſlatū eſt maiorē reipublice curam habueritis: timeo ne diues illa ꝛ in-
ſignis ytaloꝝ tellus. q̄ q̊ndam imꝑij caput fuit ꝛ adhuc ſub imꝑio ſe fore fatet̄: in
alias deducta man⁹ ꝛ nomē mutat ꝛ iugū. Hec fuer̄t q̄ nunc tue. R. p. ſcribenda pu-
tabam. Cetera q̄ apud nos agunt̄ ex ꝯſiliarijs regijs q nunc in ſueuiam mittunt̄ au-
dire poteris. Naꝫ ꝛ ꝑ pataiuaꝫ vt arbitror viam facient. Ego me tue. R. p. ꝯmiſſum
do. Cui ſum aſſidue parere ꝑn⁹.

Fortune q̄litas cur non omnibꝫ eſt eq̄lis.

Epiſtola. lxxxij.

ENeas ſilui⁹ poeta Iohi Campiſio ꝑ̄ſtanti pho. S. p. dicit. Attulit mihi
tandē lr̄as tuas guido tabellari⁹: ſꝫ illas ꝑ̄us ſecū coloniam detulit totāq̄ꝫ
belgitam regionē illis oñdit. Itaq̄ꝫ ſi viaꝝ longitudinē penſes miraberis
tamcito mihi reſtitutas fuiſſe. ſi ꝑicula itineris cogites mōſtri ſil'e eſt: eas me potu-
iſſe ꝯuenire. In altero igit̄ guidonis diligentia. In altero celeritas ꝯmendanda eſt.
In vtroq̄ꝫ fides. Sꝫ credo eloq̄ntiam q̄ꝫ hoīs adiumēto fuiſſe: q mollire latronū fero-
ces aīos potuerit: multū q̄ꝫ ſue veſtes iuuerint inopiam ꝑ̄ ſe ferentes. Cantat eñ va
cu⁹ coram latrone viator: vtcūq̄ꝫ ſit gr̄as illi habeo q tua mihi ſcꝑ̄ta reddidit: qq̄ꝫ oīa
q̄ in ytalia gerebant̄ retulit. Idem faciet ad te reuerſus qcq̄d renenſes agant. qcq̄d
bauari. qcq̄d auſtrales. bohemi. ſaxones. poloni ex eo ſcies: imo ꝛ prutenoꝝ ꝛ litua-
noꝝ act⁹ tibi exponet. Et ſi daciaꝫ norbegiam ꝛ ip̄am barbaraꝝ gentiū mr̄em Scā
ciaꝫ inſulam ex q̄ gothi digreſſi vniuerſam terrā inuaſere: volueris noſcē. ꝛ qd illinc
agat̄ ſcire. guidonē ꝑcōtare. Non maior illi rn̄dendi q̄ꝫ tibi q̄rendi labor erit. Quis

em̄ facūdus ⁊ ſciens dicendo laborat. Magna huiꝰ eſt eloquentia: ſcientia maior.
Nihil nē rogabis ex eo fruſtra ſic ē imbutꝰ ꝑituſq; oīm. Sunt ꝑterea multe in eo ri-
me. Itaq; fluūt ex eo nouitates paſſim ⁊ nō q̄rentibꝰ q̄; vltro ſe ingerūt. Sꝫ de guidone
ſatis q̄ē cū audies: nl̄ ampliꝰ ex meis lr̄is deſiderab. Uideo ex tuis lr̄is meas ep̄las
in q̄bꝰ de ſūmo penitētiariatꝰ officio reuerēdiſſimo cōi hero nr̄o collato ꝯgaudebam
ad te nimime ꝑueniſſe. Nā plura in illis tetigi ad q̄ non rn̄des: ſilr̄ ⁊ tuas aliq̄s mi
hi ſcꝑtis arbitror q̄ manꝰ meas nō attigerīt. q2 non ſunt oēs tabellarij guidoni ſil̄es.
Agnoui te ſenas iturꝫ viſurꝫq; ꝓhandi domū vtinā potuiſſem illic eſſe tecū dulcēq;
patriam viſere ⁊ amicos vetēs. O q̄les amplexꝰ ⁊ q̄ v̄ba inter nos fuiſſent dū veteris
amicitie mentō incidiſſet. Sꝫ non ſunt hec fata nr̄a vt ſil̄ poſſimꝰ viuē. Tu rannīſiam
arguis q2 tibi nō multa largit̄ tibiq; nō arridet vti pleriſq; indoctis ignauiſq; viris.
Sꝫ vide an bn̄ facias. Mihi ſepiꝰ huiꝰ dee quā fortunā dicimꝰ acta ꝯſideranti altior q̄
dam cogitatō nata ē: vt illā n̄ cecā ſic̄ poete finxerīt eſſe cenſeam. Sꝫ admodū oculatā
Nā q2 aiūt eā iniquā rerꝫ huiꝰ ſeculi diſpēſatricē: non video verꝫ eſſe. dicūt em̄ in-
duſtrios hoīes pauꝑtate ꝑ̄uari: ignaros at̄ fortune bn̄ficio maximas opes poſſidē.
Sꝫ mihi nō ſic videt̄: ponāq; in te exemplū. Ego te ditiorē puto: nō dicā coſmo me-
dico: ſꝫ pluribꝰ regibꝰ. Diuitie nāq; maxime ſunt lege nature ꝯpoſita pauꝑtas. Ego
ſcio mi iohēs: multo tibi plus videri. xxx. aureos q̄ alijs q̄buſdam. xxx. milia. For-
tuna igr̄ non ignara ꝯditōis humane: q̄s videt aptos modico viuē: non curat in eos
multa ꝯgerē: q2 non indigent. At ignaui niſi pecunijs habundēt: deſpectui ſunt: abie
cti: miſeri: q̄bꝰ cur vituꝑet̄ fortuna ſubſidia ꝑ̄bens haud ſcio: ſꝫ cui hec ipē dico. Nē-
pe q ea meliꝰ multo me norit: q n̄ ꝑmutaret cū opibꝰ creſi ſciam ſuā. Unū h̄ addā tu
umq; iudiciū expetā. Cōmunis ꝑhoꝝ ni fallor opinio ē: animi bona ex̄ fortune ꝑtatē
exiſtē. Quero ego an h̄ elidi q̄piam rōe q̄at: ſi tuū acumē admoueris: ſcio dices n̄ eē
abſq; fortune benignitate q̄ſdā magna intellectꝰ luce vigē. Nā niſi talia ſibi orga-
na fortuna miſtraſſet ⁊ niſi bn̄ alitꝰ fuiſſꝫ illis: q̄uis poſtea ſepe iuuerit nunq̄ talis
euaſiſſꝫ. Sint q̄ ꝯtenti. hoīes docti: ſi abſq; magnis opibꝰ magnā ſciam ſunt adepti.
Nāq; ſi ex duobꝰ alterꝫ dūtaxat hn̄dum ſit: nemo ſapiēs doctrine diuitias an̄ponet.
locꝰ eſt h̄ altior q̄ ep̄laris breuitas q̄at amplecti: atꝫ idcirco taceo q̄uis tecū pol pau
ciſſimis opꝰ ſit. Nemo ꝯtentꝰ ē mi iohēs niſi q deo ſe dedit: ⁊ in illo iactauit cogitatꝰ
ſuos: q mōo viuit: quātīſuis diuitijs honoribꝰ potētijſq; fruant̄. ſꝑ tn̄ paupes ſunt
anxij: timidi: miſerijſq; īfinitis expoſiti. Delatorē illū ſi fugitas ꝓbo laudoq;. Nā q̄d
det̄ tibi aut q̄d opponat̄ tibi ad linguā doloſam: venenū aſpidū ſub labijs eoꝝ q̄ ꝑn̄t
oīm bn̄ficioꝝ merita vno momēto extinguē. Inueniet ille tn̄ aliq̄n q vicē reddat. nec
ſcio an mitridatis antidoto poterit vti. q n̄ ſolū ꝑuata negocia ſꝫ etiā publica labefa-
ctat. De polliticis areſtotil̄ iamdiu tibi ſcꝑſerā: ſꝫ q2 nō habuiſti lr̄as. Sic res ſe hꝫ.
Uolumē ē vſꝫ ad octauū librꝫ ꝯpletū. Itaq; magnū mihi munꝰ erit ſi finē mihi trāſ-
miſeris. Petrꝫ noxetanū laudo q romanos calores ⁊ vxoris ignes fugiēs florētiā ꝑ-
rexit: q̄uis ⁊ vxor ſecuta fuerit. Res ei letifera ē ī auguſto ſi rome ſis vxori opā da-
re. At ꝓpterea bn̄ fecerīt vetēs q ſacdotū curiā illic collocarīt: vxoribꝰ ei carēt. Curiā ce
ſaris quā vxorati ſequūt̄ in ſeptētrionē trāſferri par fuit. Caluū tā ꝯmēdo q̄ iuuenal̄
v2ſidiū ſi mechoꝝ notiſſimꝰ olim ſtulta maritali iā porrigit ora capiſtro. Sapiētiꝰ
reuerēdus p2 Contes nr̄ q ſe religioni dedit: vbi ⁊ ſibi ⁊ deo viuat (Nā cetera vana
ſunt flura caduca) huic me ꝯmēdes volo: ſil̄q; richardo nr̄o: cꝰ ni fallor māu tua ep̄la
ſcꝑta fuit. De nouitatibꝰ harꝫ ꝑtiū nl̄ eſt qd̄ ſcribā. niſi dux ludouicꝰ bauarie ſenior
quē filiꝰ in carcerē ꝯiecit mortuo crudeli nato ſꝑauit ſe liberꝫ eē: ſꝫ incidit manꝰ mar-
chionis alberti q eū durꝰ tenet. Nūc de ſua liberatōe tractat̄. docēt nos hec ⁊ armāt
ad patiam: q̄n tam inſignes ꝑncipes ruere videmꝰ: ⁊ nūc exiliū nūc carcēs exilio pe
iores pati. Nullꝰ hoīm ſtatꝰ firmꝰ ē. nemo ſibi craſtinū r̄ꝓmittē p̄t. Quid nos mor
tē accuſamꝰ q̄ nos mille ꝑic̄la ſubituros liberat. Lōga dies lōgas miſerias ꝑit. ago
ingētes g̃tes reuerēdiſſimo dn̄o meo adriēſi q vt ais ob mei mēoriā te ꝯuiuio excepit
nā q̄uis ſibi ex teipō cariſſimꝰ ſis: facile tn̄ tibi do fidē meā ob eā q̄; pluſculū te ama
ri. Sic ei de ſua erga me hūanitate ꝑcepi dū rome forē. Ex eo ꝑcor ſciſciteris an ſu-

as lr̃as ꝑcepit ⁊ an gͥte fuerint. ¶Nam ſi aliqd mutandum eſt id ꝓpere fiet. neq; diffi-
cultas erit nec mora in me: ſꝫ in ceſari minor q libent tanto pꝛi morē gerit. ¶Cōmenda
me ſibi ⁊ de q̃ntulus ſum. ¶Reuerendiſſimis dñis meis Tarentino ⁊ Cumano.
¶Credo etiā ſi taceaʒ me ꝯmendabis ⁊ q̃ noua ſcribo ꝯñicabis: q̃uis ꝑui momēti ſint
apud vos q more hoim ſolū q̃ ꝓpe ſunt ⁊ q̃ vel ꝓdeſſe vel obeſſe pñt magnifacitis. Le-
gio ſalutes dicito q̃s noſti oportē. naʒ vet⁹ amicicia extincta non eſt. nec pt̃ extingui
dū viuim⁹. ¶Nouarieñ antiſtitē puto repatriaſſe ⁊ eaʒ ob rē non ſibi lr̃as horeſtē quē
miſit non accepi. ¶Nec latorē mōchum vſq̃ vidi. q̃uis in curia ſp̄ fuerim. ¶Medicum
illum nr̃m credo dietim fieri mediciorē donec vena incidat. ¶Mira eſt hec vinea q̃ tot
flores facit ⁊ nunq̃ vuas. Iulianum ne p̃tereas quē in calce ep̄le pono vt magis me-
morie incideat. Uale ⁊ ſcribe vt ſoles.

Conſolat amicū ſup̄ fuga amaſie.

Epiſtola. lxxxiii.

ENeas ſilui⁹ poeta dño Iohanni frund ſecretario inſignis ciuitatis Co-
lonie. S. p. dic̃. Plura tibi ꝑ hos dies ſcpſi: ſi lr̃as meas ſuſcepiſti letus
ſum. q̄ ſi ſec⁹ accidit egrefero: ¶Multa ei ferunt q̃ alienas man⁹ incidē no
luiſſem: vtcūq; ſit pauca mō vt me recipias velim amicoꝝ more q triſtia dolent ⁊ leta
gaudent q̃ amicis accidunt. Iohes ſecretari⁹ nurembergeñ vir bon⁹ doctuſq; ⁊ tui
amantiſſim⁹ ad nos iaʒ reuerſus eſt: aitq; te meſtū reliqſſe. ¶Naʒ ⁊ capitolina clades
te q̃dam affecerat. ¶Neſcio qd ex capitolio fugerit qđ aīm ꝯturbarit tuū. His retulit
ſuo in receſſu te adeo dolentē fuiſſe vt ne v̄bum effari poſſes. ¶Non intellexi ego vix.
Dicebat em̄ in capitolio fuit. Illuc ibat iohes ſepe delitias ibi hūit. Aufugerīt: dolu
it: non inueniunt: nimis ꝑplexe locut⁹ eſt. ¶Non potui qd rex eſſꝫ agnoſcē: ſolū te me-
ſtum ꝑcepi nec ꝯſolatoꝫ recipe velle. ¶Mi iohes ego te vix eſſe noui vbi iam mutatus
es. qd eſt qđ te q̃at ſic alienare. Uiri ē ſic ſuas rōnes ꝯſtituere vt nihil noui poſſit ac-
cidē. Animaduertenda ſunt oīa futura. ⁊ p̃pandus ē anim⁹ ad eā ferendā ſi accidāt
mala. ¶Nam q̃ p̃uiſa ſunt min⁹ ferunt iacula. Si amic⁹ mortu⁹ eſt moritux ſcire debe-
bas. Si ꝑdite opes ſunt. ſciendum erat ꝫ fortune bona ad nutū fortune ponēda fore.
Si amica receſſit. ꝯſideranda fuit inſtabilitas mulieꝝ q̃ꝝ voluntas in horas mutat
¶Nihil incerti⁹ aīo femineo. ¶Nullus amor femine diu durat. Fallax eſt aīal mulier.
varium: crudele: abſq; fide: plenum dolis. Uex cū oībꝫ infideles ſunt femine: ſenibꝫ
qdem infideliſſime ſunt. Tu mi iohannes in veſꝑum mecum ꝑgis: nihil eſt qđ vel ti
bi vel mihi cum feminis ꝯueniat: deriſui ſum⁹ ⁊ fabule. ¶Nulla nos ſeqt niſi q̃ſtus cā
abſit ꝫ maledictū a nobis gen⁹: qđ ⁊ burſam exhaurit ⁊ aīam occidit. ¶Nempe mihi
iohannes ſi abijt femina non te leſit ſꝫ alium leſura receſſit. Gaude qꝛ fugit. Ego hec
dico: qꝛ mihi ſic videt dictum iohis nuremberḡ iudicare: neſcio an vex ſit: ſi ſit aliđ
teip̄m cura. ¶Nihil eſt tam acerbū qđ tp̄s non minuat. Conſule tibi mi iohes ⁊ mero
rem pone. ¶Nam q triſtat ob rem ꝑditam ſeip̄m cruciat: ⁊ tñ qđ ꝑdidit non recupat. ⁊
vt tuſti dicunt. Centum libre meſticie vnciam debiti non exoluunt. Uale.

Et ſi ſe indignuʒ laudis dicat ꝓfitet
tamen ex laude iocundari.

Epiſtola. lxxxiiii.

ENeas ſilui⁹ poeta dño Iohanni ſcindel ſingulari aſtronomo viroq; ꝓba-
tiſſimo. S. p. d. Reuerſus nunc ad ceſarem inſignis miles ꝓcopi⁹ de Ra
benſtein: tui meiq; amantiſſim⁹ retulit. qđ mihi ſumme voluptati fuit. me
tibi dilectum eſſe meaſq; lr̃as q̃s ſepe ad amicos ſcribo: tuo iudicio admodū ꝯmen-
dari: vtrūq; apud me mix eſt. ¶Quid em̄ in me eſt qđ a te viro laudatiſſimo diligi de-
beat? ¶Quid rurſum ep̄le mee in ſe hñt qđ laude dignuʒ videat? ¶Nihil ego vnq̃ erga
te boni opat⁹ ſum. ¶Mores mei ꝯmunes ſunt: viuo vt vulgus hoim facit. nulla ſingu
laritas in me eſt: nulla p̃ſtantia: nulla v̄tus q̃ non alijs ꝯmunis ſit. Ep̄le mee plane
ſunt: aptum ſtilum hñt, currenti calamo picti ſunt. nihil his ꝯmiſſum eſt qđ in ſmo-
ne vulgari non cadat. ¶Non eſt in illis ornat⁹: non lepos: non g̃uitas. ¶Rude ſunt ⁊
ſolum animi mei indices. Cur ḡ vel me colas vel illas magnifacias non ſcio: niſi q̄
homines ſunt qdam tanta bonitate p̄diti vt omnia ꝯmendent. Econtra q̄ꝫ malicia

tanta quorundam eſt: vt omnia q̃ vident queq̃ audiunt vituꝑent. Tu inter primos
numerari vis ⁊ ſapis certe: q laudando poti⁹ ꝙ̃ vituꝑando vis excedẽ. Uex tua laus
quam mibi aſcribis ⁊ ſi meritum excedit meum: mibi tñ iocunda eſt. Quis eñ non
poti⁹ indignam laudẽ ꝙ̃ indignum vituꝑium ferat. At qꝛ laus ea demũ dulcis eſt q̃
a laudato viro ꝓcedit magno me munẽ donatum arbitror dum tuis me v̓bis extolli
audio. Sum⁹ e ĩ oẽs cupidi laudis ⁊ vt cicero dic̄: optim⁹ qſq̃ cupiditate gl̄ie tangit̄.
Leniculus ille demoſcenes etiam ſuſurro muliercule aquam ferentis oblectari ſe di
cebat dũ audirẽt ſe trãſeunte h̄ eſt ille demoſcenes q ⁊ ſenatũ ⁊ theatꝝ ſue orõnis vi
moderat̄. Oblector ḡ ⁊ ego dum me tuis v̓bis ꝯmendari ꝑcipio. q̃uis non ſum bis
quẽ tu iudicas. Pleriq̃ h̄ vituparẽt vellentq̃ poti⁹ ꝯtemni ꝙ̃ laudari. Uex ego bas
laudes tuas non ad iactantiam qꝛ mibi ſum ꝯſcius: ſ; ad incitamẽta v̓tutum recipio
datur⁹ opam vt talis ſim q̃lem me p̃dicas: ne fama quam de me vulgo p̃bes omnino
ſit irrita. Plura in banc ſniam dicẽ poſſem: ſ; abſit h̄ loco diſputatio: faceſſant argu
menta. Agam⁹ inuicẽ vt amicoꝝ eſt. Nunq̃ ego te vidi neq̃ tu me vti arbitror vidiſti
ſ; tua fama facit vt te vnice obſ̄uem. Nam ſeculi nr̄i p̃cipuũ dec⁹ cenſeris: q ⁊ ſideꝝ
curſus ⁊ futuras tempeſtates ⁊ peſtes ⁊ ſteriles ⁊ fertiles ãnos vnic⁹ vere p̃dicẽ no-
ris. Hinc te amo colo obſ̄uo: ſumq̃ tuus. Nam v̓tus bmõi eſt vt ⁊ q̃s nunq̃ vidim⁹
amare nos faciat. Hinc vetẽs illos fabios ſcipiones fabricios corũ canos ceteroſq̃
v̓tute p̃ſtantes q multis añ nos ſeculis vitam exuerũt etiam mortuos diligim⁹. Sic
fundatores nr̄e fidei vel apl̄os vel martires ſingulari deuotõe ⁊ affectu veneramur.
Uirtus nanq̃ ſui natura amabilis eſt. vicium v̓o odibile. Tu ḡ vir p̃ſtantiſſime iu-
re a me ameris: q tua ſingulari ac p̃ſtanti v̓tute nr̄m ornas ſeculum. Me cur tu dili
gas non ſcio: vt tñ diligẽ non ceſſes oro ⁊ obſecro. Magnifacio nanq̃ tuum amorez
⁊ ornari me tua dilectione non ambigo. Perſeuera igr̄: nametſi non ſum quez reris
is tñ ſum q diligentes me reciproce diligo totiſq̃ viribꝫ amo. Uale.

Epiſtola. lxxxv.

Refert gr̄tes de biblia compata.

ENeas ſilui⁹ poeta. Imꝑialiſq̃ ſecretari⁹ dño Iohãni tuſkoni viro p̃ſtan
ti. S. p. dic̄. Procopi⁹ eques bohem⁹ cui de Rabenſtain cognomen ẽ. vir
ſingularis modeſtie bibliã quã ex te ꝯcupiui ad me detulit. Ego tibi gr̄as
ingentes. volumen nanq̃ id ẽ qd̓ circũferri ꝯmode poſſit. Preciũ v̓o min⁹ fuit ꝙ̃ tan
ta ſcp̄ta mererent̄. Feciſti vt amicũ decet. Rem meam q̃ſi tuaz curaſti. Pecuniã ego
ſtatim procopio numeraui. q eaz tibi reſtituet. Nibil plus qd̓ in bac re dicẽ ſit nccīm
Inter amicos nanq̃ ꝓbibita eſt v̓boſitas. Tu ſcis q ſiez. Si qd eſt qd̓ me velis iubẽ
potes: nunq̃ tuis optatibꝫ me repugnantem inuenies. Uidi quam ſcripſiſti cancel-
lario cedulam in rebuſpublicis. Is nunc abeſt in ſueuiam miſſus. Summam ſcpto-
rum tuoꝝ q̃ten⁹ opus fuit regie maieſtati expoſui. Sz nibil ad rem qd̓ mibi placeat
rn̄ſum eſt. Ego ſuadeo vt ſibi qſq̃ ꝯſulat. Neminem tñ ꝑſecutio q̃uis maxima ex re
cto fidei tramite depellat. Uenceſlaum nr̄m ſi qñ vides meis v̓bis ſaluum iubeto. di-
citoq̃ nullum ſacerdotium tanti eſſe vt calamum ſumere dedignet̄. Uale ⁊ me vt ſo-
les ama.

Epiſtola. lxxxvi.

Suadet pacem ꝑticularem vbi vniuerſalis baberi non pt̄ ⁊ ꝓbibet mẽdacijs vti.

ENeas ſilui⁹ poeta magnifico ⁊ generoſo viro caſpari ſcblick Imꝑiali cã
cellario. S. p. d. Leonbardo eqti nobili q in ſaxoniam miſſus eſt v̓boſas
lr̄as commendaui: ex itinere vt tue magnificentie tranſmitteret. tuncq̃
ſingula ſcripta digna recenſui: ſiue rempublicam ſiue p̄uatam tuam concernerent.
Spero illas in manus tuas delatum iri. niſi iam delate fuerint. Non igitur que tũc
ſcripſi boc loco repetam ne ſim verboſior. ne dicam tedioſior. Poſt bec dum eſſem in
aula regia caſu ꝯperi franciſcum ſtraſoldium inſignem eqtem tuiq̃ obſ̄uantiſſimuz
Percontatus ſum ex eo qd cum pancratio geſtũ eſſet. Is ait ventuꝝ ſe ad me relatu-

rumq; omnia ex ordine. Sic actũ eſt. Conuenit me homo in cancellaria legatõemq;
ſuam ⁊ panc̃tij rñſionem expoſuit: nec ꝯtentꝰ his vt ẽ vir diligens ⁊ amicꝰ amici: ſu-
ſcepto calamo lr̃aꝝ oĩm rex indices ad te deferendas dictauit: mihiq; t̃didit. q̃s cuꝫ
pñtibꝫ trãſmitto. Nec plura in h̃ dico: qꝛ ex franciſco pleniſſimam inſtructõꝫ recipi
es. Solum ꝯſulo vt q̃ pacis ſunt amplectaris ⁊ ꝯſidẽs negciam tpis. Non eñ vt vo-
lumꝰ ſ; vt poſſumꝰ viuendum eſt. Coaptanda eſt tpi vita nr̃a. Mihi ex integro non
videt̃ vngaria nr̃is tpibꝫ pacem habitura. Et ſi q̃ via eſt vt ꝑuatim ſit pax in bonis
tuis: id ꝓbo: ꝯmendo: ſuadeo. Tabellariꝰ q ex vngaria venit ait. In feſto diui nicolai
ꝯuentũ regni apud albam regalẽ eſſe habendum venturumq; illuc polonie regem vt
eſt hoĩm audacia ꝯfirmauit. Mira res ſi tanto tpe vł mors vel vita vniꝰ hoĩs ignora
ri pt̃. Quibuſdaꝫ mentiri vtile eſt dum ſe ſic exaltant. Florentinoꝝ ꝓuerbium eſt dũ
bella vigent vtendum eſſe mendacijs. Qđ palatinꝰ nr̃ non negligit. Sꝫ ſunt omnes
puſillanimes vicioſi ꝑfidi ſceleſti q mendatõ ſe potiꝰ q̃ꝫ veritate defendũt. Socrates
in iudicio reus mori potiꝰ voluit q̃ꝫ falſitatis plena eſchinis orõne liberari. Abiecte
ꝯditõnis eſt homo q ne qđ dignitatis vel fortunaꝝ amittat ad mendatia ꝯfugit. Uir
fortis ⁊ bonꝰ nunq̃ꝫ timet dicẽ fateriq; veꝝ. Sꝫ mitto iſta. Uiuiana nr̃a in iudicio eſt
ꝯ bartholomeum veroneñ: cuiꝰ cauſa plurimũ vocillat. Et ſi refutato impiali iudicõ
auſtrie tribunal nacta ſit: qđ forſitan ſibi in damnum verget. Confeſſa iam eſt bona
ſe plurima q̃ fuer̃t domini. B. obtinuiſſe: q̃ꝫuis illa ex mariti ſucceſſione ad ſe veniſſe
ꝯtenderit. Ego ſibi ꝯpatior quam video vndiq; ſpoliari. Sꝫ magis bartholomeo fa
ueo quem ſuam amittẽ pecuniam iniquum eſſet: cuiq; nihil omnino eſt. ⁊ ſororem hꝫ
annis nubilem: ⁊ forma pulcram. Judicium craſtina die hñdum eſt. Ego multum
hortatꝰ ſum ad ꝯcordiam vt femina inclinaret̃ ſ; durior eſt adamante. Credo ſpem vi
ctorie ſibi datum eſſe. ſ; faciat coacta qđ voluntarie recuſauit. Alia nunc ſcribenda
non occurrunt. Recõmendo me tue magnificentie tuiſq; collegis. Juſſibꝫ tuis obe-
dire paratus. Ex wienna.

Epiſtola. lxxxvij.

Delphin regis Frantie filiꝰ Alſatiam
obſedit. Suitenſes apud Baſileam miſerabili clade ꝓſtrauit.

Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. dño Johanni Hers regio ꝓthonotario viro
ꝑſtanti ⁊ amici amico. Scio te optare lr̃as meas: vt qđ rex agamꝰ noſcas
Eſt eñ humanꝰ animꝰ ſemꝑ nouitatum cupidus. Ego at̃ ſcrpſiſſem tibi iã
diu ſi certos habuiſſem nuncios. Sed cum aliq a te veniunt: q̃ſi de induſtria me fugi
unt ne faſticulis lr̃aꝝ oneren̄t meaꝝ. vt ſunt hodie hoĩes ad ꝯplacendũ tardiuſculi
Sed decreui has lr̃as fortune ꝯmittẽ: vt ſi poſſint te adeant: teq; nouaꝝ q̃ nũc maxi-
me ſunt efficiant certiorem. Credo te volucri fama ꝑcepiſſe gallicoꝝ aduentũ. Sed
accipe nunc ex me certitudinẽ ⁊ qđ tibi ſcribo tanq̃ꝫ euangeliũ potes referre. Si mõ
id affirmatuꝫ in mea inuenias epł'a. Uenit ꝑ hos dies ludouicꝰ delphinꝰ wienneñ ac
ꝑ̃mogenitꝰ regis frantie cũ magno exercitu infra limites imperij. Opidumq; obſidi
one cinxit: cui nomen eſt mons belligardi: qđ ab impio Comites de wirtenberg hñt
in feudum. Ibi cũ aliq̃ꝫdiu delphinꝰ maneret. cũ caſtellanis tandẽ ꝯuenit: vt ſibi ad
certum tp̃s opidum t̃deret̃: q̃ lapſo id libẽ reſtitueret. Nam alit̃ vi decreuerat expu-
gnare vt locum hr̃et in q̃ morari poſſet. qꝛ nõ decebat regis filiũ in campis degẽ abſꝫ
tecto. Poſtq̃ꝫ delphinꝰ biligardi potitꝰ eſt: famaꝫ vndiq; ſui aduentꝰ publicauit: ſ; nõ
vno mõ apud oẽs. Apud aliq̃s nanq; ſe in auxiliũ nobilitatis veniſſe ꝑ̃dicabat tanq̃ꝫ
in germania ꝑ ꝯñitates eſſet oppreſſa. Apud alios võ vocatũ ſe dicebat ꝑ romanoꝝ
regẽ ꝯ Suitenſes. Nonnullis at̃ ſe velle vendicare iura domꝰ frantie aſſeuerabat. q̃
vſꝫ ad renum ꝓtendi dicebat. Ex hac cauſa vrbem argentinam obſeſſuꝝ ſe affirma-
bat. Dicebat eñ etiam ⁊ xp̃ĩ ducem ſigiſmundũ ſe veniſſe. Et has rumores vbiq; pu-
blicari ſtudebat. non q̃ ita eſſet: ſ; q̃ fauorẽ ob eam cãm ſeſe putabat habituꝝ. Dum
hec fama ſic ꝑcurrit. Nobiles alſatie qbꝫ g̃uior videt̃ Suitenſium dominatꝰ. orato-
res ad delphinum mittunt: eumq; rogant vt ꝑ̃ſidia ꝯ Suitenſes ꝑ̃beat. De delphini
exercitu varia dicta ſunt: qui maiora ſequuntur. lx. milia hominum in eiꝰ comitatu

fanꝉ haberi. Qui mīnoꝛa ꝓbant. v. ⁊. xx. milia. Medij vel. xxx. vel. vj. ⁊. xxx. milia cē-
ſent eſſe. Concoꝛdatum inter delphinum ⁊ alſatieñ. v. ⁊. xx. milia hoīm ex ſuo exerci-
tu ꝑ hanc hiemē in opidis alſatie recipi debē. Ipſeqꝫ delphin⁹ ⁊ thuriceñ ⁊ alijs ob-
ſeſſis ferre opem ꝓmittunt. Veniebant iam delphini gentes q̄ vulgo vocanꝉ arme-
niaci in ſubſidium cuiuſdam caſtelli qd̄ ſuitenſes ꝓpe baſileam obſidebant. Suiten-
ſes vt h̄ ſenſerꝉ: non expectatis hoſtib⁹ ad viam ꝑgunt p̄maſqꝫ armeniacoꝝ turmas
inuadunt: ſtragem dant: plurimoſqꝫ neci p̄bent. armeniaci retro pedetētim fugiētes
ad maioꝛem exercitum ſe recipiunt. Illi ſangn̄is cupidi ⁊ auidi victoꝛie: dum gl̄iam
q̄runt ꝓpꝛiam. ſalutem amittunt. Ventum erat ad hoſpitale ſancti Iacobi: qd̄ vix q̄-
tuoꝛ ſtadijs a baſilea diſtat. Ibi vniuerſa multitudo armeniacoꝝ in ſuiteñ irruit. nō
nullis añ poꝛtas baſileñ poſitis: q exeuntes obſuarent cedcrētqꝫ. Cōmittiꝉ atrox ⁊
miſerabile p̄lium: ceduntqꝫ ex vtraqꝫ ꝑte q̄ꝑplurimi. Hoꝛrendum auditu eſt. Euelle
bant ſanguinolentos ex coꝛpib⁹ ſuis ſagittas ſuiteñ ac trūcatis manib⁹ in hoſtes ir
ruerunt: nec p̄us aīam exalabant q̄ꝫ occiſoꝛem ip̄i occidiſſent. Quidam haſtis ꝯfoſſi
⁊ onuſti telis inꝉ armeniacos currētes necem ſuam vindicabant. Erant q̄tuoꝛ arme
niaci q ſuiteñ vnum inſeq̄banꝉ. Iamqꝫ illi telum ꝯfoſſum ſtrauerant ⁊ ſup̄ coꝛp⁹ craſ-
ſabanꝉ: tum ei⁹ comes arrepta bipenni in q̄tuoꝛ illos ferꝉ. Ex q̄b⁹ duos obtrūcauit
Alios v̄o in fugam dedit. ac deinde ſemianimū coꝛp⁹ ſuꝑ humeris recepit ⁊ inuitis
hoſtib⁹ poꝛtauit ad ſuos. Erat retro ſuiteñ murus q̄dam oꝛti ſancti Iacobi q illi ſe
tutos ab vna ꝑte rebanꝉ ſolumqꝫ in fronte pugnabant. Sꝫ theutonici q cum armeni-
cis erant intrantes oꝛtum: muꝝ ꝑfodiunt: ſuiteñqꝫ a tergo feriunt q̄ res magna cau-
ſa ruine ſuitenſium fuit. Pugnaꝉ tum añ tum retro. Iam viro vir imminet nec iam
eminus ſ3 comin⁹ ferꝝ ſtringiꝉ. Suiteñ q̄ui leones ꝑ oēm exercitū inuictoꝛes vaganꝉ
cedunt ſternūtqꝫ omnia: vt q iam non in ſpem victoꝛie ſ3 in moꝛtis vltōez ſe pugnare
ſciunt. p̄lium a p̄ncipio diei vſ3 in finē tractum eſt. Ad extremū non victi ſuiteñ: ſed
vīcendo fatigati inꝉ ingentes hoſtium cateruas ceciderꝉt. Victoꝛia lugubꝛis atꝫ cru-
entiſſima armeniacoꝝ fuit. campuſqꝫ liber eis manſit non v̄tute ſ3 multitudine ſu-
pantib⁹. Ex ſuitenſib⁹ q plures occidiſſe iurant q̄tuoꝛ milia: q min⁹ mille ⁊ q̄ngētos
viros cecidiſſe aiunt. Ex armeniacis dicūt aliq plures deſideratos eſſe q̄ꝫ ex ſuitenſi-
bus magna cedes equoꝝ fuit. Plures theutones dum vlciſci ſuiteñ volunt vitā ami
ſerꝉ. Suiteñ aꝉ nulla res magis extinxit q̄ꝫ magnanimitas ſiue illa temeritas fuit.
Nam dum hoſtes paruipendunt eo deducti ſunt vñ exire nō potuere. Qui ſapit nec
nimis timet hoſtes nec ꝯtemnit nimis. Dum hec agunꝉ Rex romanoꝝ oꝛatoꝛes ad
delphinum mittit ep̄m auguſtenſem ⁊ iohēm de aich doctoꝛē. nonnulloſqꝫ milites ꝑ-
ſcrutatum: q̄d cauſe ſit q̄ꝫ impium cum exercitu ſit ingreſſus. Redeunt oꝛatoꝛes ⁊ cū
his delphin⁹ ſuos ad regem deſtinat q̄nqꝫ viros p̄ſtantes. Interim ex ꝑte ꝯcilij baſi-
lienſis cardinales duo arelatenſis ⁊ ſancti Calixti pluresqꝫ alij doctoꝛes delphinum
adeunt: ⁊ cum his ciues baſilieñ: dep̄canꝉqꝫ ne vel ꝯcilio vel ciuitati noceat. Is rur-
ſus ſuos baſileam cum his nuncios mittit: q adhuc ibi ſunt: hn̄tqꝫ diuerſos ꝯcoꝛdie
tractat⁹. Nam ⁊ oꝛatoꝛes pape felicis ac ducis ſabaudie totiuſqꝫ ſuitenſium factio-
nis illic ꝯuenerꝉ. Rumoꝛ eſt potiſſime vꝛbem baſilieñ tanq̄ꝫ regni frātie ſibi reſtitui:
qd̄ ſi fiat magna p̄uilegia illi ciuitati polliceꝉ. Oꝛatoꝛes aꝉ delphini q h̄ ſunt: aiunt
delphinum vocatu regis ꝯ ſuiteñ veniſſe: dicūtqꝫ ſe iā3 ſtrauiſſe magnam inimicoꝝ
manū ſuaqꝫ ope remotam ex thurego obſidionem. Petuntqꝫ firmari pacta cū nobi-
lib⁹ alſatie ꝑcuſſa: ſtationeſqꝫ in hanc hiemē exigunt: q̄ ſibi ſi negent: non poſſe ſe di-
cūt abſtinē q̄n noceant. Hn̄t iam Lauffenburg ſecgingen ⁊ alia q̄da3 opida. ſ3 illa ñ
ſufficē p̄dicant. Briſacū ⁊ friburgū volunt adiungi. Exinde ſigiſmundū auſtrie du-
cē ad ꝯſummandū mr̄imoniū cū filia regis francie delphiniqꝫ ſoꝛoꝛe trāſmitti q̄runt
Nihil adhuc rn̄ſi eſt datū. Ciuitates ⁊ p̄ncipes nō ꝯſultandi ſunt. Faxit de⁹ vt finis
ſit bon⁹. Nam murē in pera nutrire q̄ꝫ tutū ſit ꝓuerbiū docet. Anguis toꝛpentē frigo
re hermaciū domi ſuſcepit: q calefact⁹ extēſis pēnis anguē domo pepulit. Videāt nr̄i
p̄ncipes vt ꝯſulti faciāt: ne poſt factum dicē habeant. nō putauim⁹. Habes ex me vir

ꝓbatiſſime qđ in rebꝫ armeniacoꝝ gerat̄. In factis eccleſie nulla adhuc eſt recepta
ꝯcluſio. Sunt h̄ qͣtuor electores Moguntinꝰ Triuerēſis Dux ſaxonie ⁊ Marchio
brandenburgenſis. Palatinꝰ ꝓpter armeniacos indultum hꝫ ne veniat tueatqꝫ pa-
triam. Colonienſis archiepſ̄ in obſidione Suſatenſiū occupatꝰ venire hucuſqꝫ non
potuit: ſ nunc ꝑ oratores regis factis inducijs vēturꝰ dz̄. Sunt hic ambaꝝ ꝑtiū ora-
tores ⁊ qſqꝫ ſuā rē tuet̄. Eps̄ virdunē̄ ex ꝑte ducis burgundie huc venit. magnope-
qꝫ ſuadē nitit̄ vt maieſtas regia cum tota natōne ꝓ papa eugenio ſe declaret: q hodie
coram toto cetu magnam orōnem hūit. Hec ſunt q̄ nunc ſcribē poſſum. Tu vale cū
ꝯſorte tua magis bona q̄̄ fortaſſe prudente: qꝛ int̄ feminas non ſolet regnare pruden
tia. Iteꝝ vale ⁊ me ama. Ex nurēberga anno. Mº.ccccº.xliiij.

Mori ⁊ ſi oībꝫ formidabile ſit oībꝫ tn̄ neccē ē.

Epiſtola.lxxxviij.

ENeas ſiluiꝰ poeta. S. p. dic̄ dn̄o iohāni Hers regio ꝓthonotario. Redi
ad te lr̄as ex nuremberga ſcpſiqꝫ tibi armeniacoꝝ aduentum credens ti-
bi ꝯplacuiſſe. Nam ⁊ ſic mihi abs te dum deſcendiſti p̄cepas. Nunc autē
rurſus h̄ inueni neſcio q̄re moleſte tuliſti. qꝛ in epl̄a calce ſcptum erat. ꝯthoralem tuā
vt iubēs ſaluē. adiunctis v̄bis qbꝫ eam ꝓbiorem q̄̄ ſapientē videbar ſenſiſſe. Hoc vt
accepi tu egretuliſti: neſcio an credam is q mihi hec inſinuarūt. Nam h̄ non wien-
ne ſ int̄ wiennaꝫ ⁊ nouam ciuitatē ac int̄ eqtandum mihi relatū eſt. qđ ſi wienne id
ꝯtigiſſet: v̄bis potiꝰ q̄̄ lr̄is apud te purgaſſem. Utcūqꝫ eſt. mihi non ſit veriſil̄e te viꝝ
etate matuꝝ ⁊ moribꝫ ꝯprobatū: v̄ba q̄ nunc attigi non bono animo tuliſſe. Naꝫ qđ
ego dixi: laudaui ꝓbitatem diminui ſapiam. Scio qꝛ non ignoras eccl̄iaſticis v̄ba.
Uiꝝ de mille vnum repi mulierem ex oībꝫ non inueni. Sꝫ qđ ego de mulieribꝫ cū ⁊
in viris laus ſit, ꝓbiorem eſſe q̄̄ ſapientē. nāqꝫ ſic ad chorinthios inqt paulus. Stul-
tam facit deꝰ ſapiam huiꝰ mundi. Ac iō in euāgelio dn̄s. Niſi ꝯuerſi fueritis inqt ⁊
efficiamini ſic̄ ꝑuuli non int̄bitis regnum celoꝝ. Non em̄ ſapiam huiꝰ mōi ſ cor ſim
plex ⁊ mentē puram diligit dn̄s. Et his dotibꝫ pollē ꝯiugem tuam ſcpſi: Non em̄ eā
corneliam graccoꝝ mr̄em oratricem dixi. aut calphurniam in cauſis patrocinantē:
ſ talem p̄dicaui quam deus ipē non aſpernaret̄: ⁊ q ſtulta huiꝰ mōi delegit ⁊ ſapiam
ꝑdidit ſapientum. Sꝫ dixerit aliqs fortaſſe de vxoribꝫ q̄leſcunqꝫ fuerint tacēdum eē
Hoc ſi apud vos moris eſt: fateor me vr̄e ꝯſuetudinis inſcium peccaſſe: dandamqꝫ er
ranti veniam eſſe. Nam ⁊ paulus veniam meruit eccl̄iaꝫ dei ꝑſeq̄ns: q ſe hn̄facē cre-
didit. Priſci aū̄ q̄s legi plures ſolent ad amicos ſcribētes multa de ꝯiugibꝫ ſcribē. le-
ge Hietomū Ciceronem Senecam Ouidium de triſtibꝫ. Multa ibi de alienis vxo
ribꝫ etiam cum gr̄a maritoꝝ ſcpta repies. Adducerem plura in hunc effectum. Sed
neq̄o arbitrari te virum. tum doctum tum prudentem animum induxiſſe vt iſta pen-
ſites. ſilr̄qꝫ peſtis q̄ apud nos acerbe craſſat̄ facit. vt magis de mō moriēdi cogitē q̄̄ vt
epl̄as dictare curem. Nanqꝫ cum audio nunc illum nunc iſtum efferri tradiqꝫ ſacer-
dotibꝫ. Heus tu inq̄̄ enea nec tu ſcis qn̄ certator aſſit q te ad tribunal vocet. vbi nec
aduocato nec ꝓcuratore tueri te poſſis ſ tua te oꝑa iudicabunt. Terribilis eſt eqdē
mi iohannes huiuſce rei recordatio. Debemꝰ tn̄ gr̄as agē creatori q nos vocatis plu
ribꝫ alijs p̄monet. nec erga nos facit vt ad Teſſalonicen̄ ſcribit paulus q ventuꝝ do
minum ſic̄ fur in nocte affirmat. Sꝫ vtit̄ nobiſcum illa clemētia de q̄ in Apocalipſi
meminit Iohannes. Ecce ego ſto an̄ oſtium ⁊ pulſo. ſi qs audierit vocē meaꝫ ⁊ ape-
ruerit ianuas introibo ad illum ⁊ cenabo cū eo ⁊ ille mecū: vtinam deꝰ adapiat ocu-
los nr̄os ⁊ det nob hꝰ ſeculi blandimēta: illecebraſqꝫ ꝯtēnē ⁊ ad ꝑhiaꝫ ꝑuenic̄ ꝑ quā
dicamꝰ cū paulo cupio diſſolui ⁊ eē cū xp̄o. Mira res vt hoīes peius in hac vita hn̄t
eo difficiliꝰ egrediunt̄. Durꝰ forſitan h̄ ſmo videbit̄: ſ audi ⁊ cognoſce me vera dixiſ
ſe. Quis eſt obſecro q miſere viuit niſi q peccatis eſt deditꝰ: Hec ſn̄ia eſt theologoꝝ
⁊ phoꝝ. Nam cicero in paradoxis hoc ait. omnem malum ſeruum. ⁊ apl̄us qꝫ pecca-
ti ſeruis peccatorum ac ſerui peccati. Hi ſunt qui egerrime moriuntur. Nam ſem-

per in peccatis vellent ꝓuolui. Et hi ñ pcc̃a dimittunt: ſ; a pcc̃is dimittunt̃ qñ mors adeſt. Nos igr̃ ſi ſapem⁹ reconciliarem⁹ nos creatori nr̃o q nob vitã dedit: illãq; ſibi qñcũq; repoſcẽt libẽti animo reddẽm⁹: ſ; tenet nos cecitas pctoꝝ q̃ obuelauit oculos mentis nr̃e. Deus nr̃i miſereat̃ ⁊ extendat erga nos pietatem ſuaꝫ. deq; nobis aĩm vt quãdocunq; nos vocet ꝓmpti ſim⁹ ⁊ hilares. Nanq; ſiue ſponte ſiue inuite: moriẽdum eſt tñ. Nec nos mors p̃teribit q̃ priſcos reges atꝫ ceſares non p̃terijt: q̃ nec ipſi creatori onimũ deo poſtq̃ humanitatem induit pcẽ voluit. Omnia nata occidunt ⁊ orta ſeneſcunt: ſtat ſua cuiq; dies breue ⁊ irrecupabile tp̃s. Nemo nat⁹ eſt cui non ſit moriendum. Nos igr̃ ad hanc accingam⁹ morteꝫ vt cũ venerit tanta min⁹ acerba ſit: q̃ntomagis p̃cogitata. Mors qdem non mala eſt: ſ; finis poti⁹ teterrimi carceris: his q bñ moriunt̃: hinc celeſtis vox audita Johi: Beati mortui q in dño moriunt̃. Utinam de⁹ q q̃s vult eligit ⁊ q̃s vult reprobat: his nos iungat cum fati dies affuerit: vtinaꝫ cor meũ ad hec q̃ ſcribo ſeſe diſponat: vtinam nõ alia inueniat̃ mentis cogitatio quã ſignat harundo. Fateor me multa ſcribẽ in bonũ q̃ non operor: ſ; in oĩb; miſereat̃ mihi dñs. q mõm pt̃ de imũdo facẽ. Tu vale mei mẽor ⁊ amator vt ſolebas

Spondet ꝓmouere cauſam quoad ſe vires ſue extendunt.

Epiſtola. lxxxix.

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. d. Johi frund ſecretario ciuitatis Colonienſ. Fuit apud me tu⁹ familiaris q hollãdrinoꝝ negocium multis mihi v̓bis ꝯmendauit. Ego vt ſum tu⁹ cupioq; tibi reb; in oĩb; morem gerẽ: cepi curas admouẽ nitiq; vt ad metam qđ optabas ducerẽt. Sꝫ inueni p̃mo in limine magnas difficultates: q̃s cũ vellẽ amouẽ pluriores offendi. Non poſſum ſcribẽ qd impedimenti fuerit: ſi vnq̃ te videro plani⁹ oĩa dicam. Satis eſt tibi qđ in mediatoris locum vel tractatoris non ſum viſus ydonc⁹. Nunci⁹ ip̃e tibi plura dicet. Ego nihil magis cupio q̃ tuis optatib; ſatiſfacẽ. Sꝫ tua humanitas non exigat pluſq̃ p̃ſtare q̃am. Rem minimã de ꝯmiſſione cauſe tuoꝝ amicoꝝ impetraui facile: ſum eñ bõ ad pauca nat⁹ ⁊ in minimis reb; benignos p̃ncipes inuenio: ſi qd ponderis hr̃e videt̃ i alias man⁹ transferẽt. De reb; vngarie puto te iam audiuiſſe Ladiſlaum regem cuꝫ voto toti⁹ regni poſtulari. Credo te etiam audiuiſſe me romam ꝓfectum: mirariq; id circo. Sꝫ ſcis pendũ eẽ p̃ncipib; aut cedendũ curie. Nemo vt vult apud p̃ncipes viuit. Mancipia ſum⁹ ⁊ fortaſſe iumenta: q alienum panẽ mordem⁹. Uiuunt oẽs infelicit̃ q orbem incolunt: nulli⁹ tñ vita miſerior eſt: q̃ eoꝝ q ad alienũ comedunt appetitum: ad alienũ ſitim bibunt ⁊ ad alienũ ſomnũ dormiũt. Hac de re ſcp̃ſi nup ep̃laꝫ admodũ longam. Ideo nũc h̃ p̃tereo. Me⁹ itus ad vrbem honeſtã ob cãm fuit. ꝓpt̃ vnionẽ. N. ⁊ ꝓpt̃ illa q̃ nuremberge ꝯcluſa fuer̃t. Quid aũt r̃portauerim franckfurdie videbit̃: q̃uis ⁊ ip̃a taciturnitas indicat qd allatum ſit. Nunc in franckfurdia res tranſigent̃. Ego nihil magis vereor q̃ nationis diuiſionẽ. Ualde nanq; turpe eſt ne dicam inutile germanos q diuiſam eccl̃iam iam qnq; annis vnire ſatagebant. in ſe tandẽ reddi diuiſos. Mea opinio fert tanti ponderis tantiq; nõis eſſe germaniam. vt in quãcunq; ptem reliquam xp̃ianitatis portõeꝫ ad ſe t̃hat. dũmodo integra ſit. Non dicam plura tu me ꝯmendatũ fac reuerẽdiſſimo dño meo archip̃ſuli coloniẽſi eiuſq; germano dño traiectenſi antiſtiti. Et quia te audiũt: vnum ex me dicito: mihi adhuc nihil videri vtili⁹ ad pacem eccl̃ie reſartiendam ⁊ autoritatẽ eccl̃ie ꝯſuandã. q̃ viam illam tueri q̃ nuremberge fuit apta: ſi modo iteꝝ poſſit haberi. firmarem h̃ multis rõib; ſi corã eẽm. ſ; abſentẽ me ñ decꝫ nec expedit oĩa ꝯmittẽ calamo. Uale.

Refert g̃tes de munerib; oblatis.

Epiſtola. xc.

Eneas ſilui⁹ poeta dño Johãni tuſchoni ciui prageñ ⁊ amico ꝓbato. S. p. d. Munera tua q̃ nuper ad me tranſmiſiſti: ſuſcepi libenter. tum ꝓpter rem q̃ mihi iocunda fuit: tum ꝓpter mittenteꝫ cui⁹ memoria ſp herct mẽti mee: non ſine leticia ſingulari. Tum deniq; q̃ illoꝝ portator honeſt⁹ adoleſcens maior corpe q̃ etate ꝑliberalis mihi viſus eſt ⁊ dignus q regi ſuiret quemadmodum

poſtea factum eſt. Nam ⁊ ad regiam cancellariam ſuſceptus eſt. In quo loco ſi ꝑſeuerauerit vti ſpero. claꝝ in viꝝ ſurget. Ego illi q2 v̈tute ꝑdit⁹ eſt: ⁊ tu eũ mihi ꝯmẽdaſti nunꝗ̃ deero vita comite. ẜ in me ſi qd eſt artis: ſi qd eloquij: ſi qd induſtrie totum ſibi ꝯmunicabo: q2 non ſum auarus hmõi reꝝ. Nec vt pecunie ſic ⁊ ſcientie conſuatrix eſt auaricia. ẜ q lr̃as ſuas magis abſcondit: is eas magis adnihilat: q̃ vicio ſtudui ſꝑ carẽ. Nec plus in ſecreto tenui ꝗ̃ in publico. Idcꝫ faciam q̃ad ſpũs hos reget art⁹. Atꝫ de h̃ ſatis franciſcus vir mitis nulliqꝫ noxi⁹ ẜ oĩbꝫ quoad pt̃ frugi bohemiam repetit. Credo in patria ꝯtentari modico: ꝗ̃ multo int̃ gentes exteras vult: ⁊ fortaſſe plus ſibi pragenſis ceruiſia placet ꝗ̃ vinum wiennenſe. Habet eñ magnam vim ad retinendos hoĩes natale ſolum. Nec cum montium accole lacte tñ nutriti ⁊ aq̃: neſciant alibi viuẽ ꝗ̃ inter oues ⁊ boues cum qbꝫ ſunt nati. Franciſcum mirari non debem⁹: ſi nat⁹ in patria nobili bohemoꝝ ſolo feraci ⁊ oĩm bonoꝝ copiam ſuꝑpeditanti: ad ſuos reuerti vult. ⁊ illi terre q̃ dedit corp⁹ reddẽ. Quis eñ non molli⁹ atꝫ ſuaui⁹ iacẽ hoĩm corpa pt⁹ mortem arbitret̃ in humo natiua ꝗ̃ in aliena. Laudo ego franciſcum ⁊ mihi ſi par ꝯditio foret: eſſet non impar voluntas. Is ad te venit bonitatem viri tibi ꝯmendo. humanum eſt hoĩem homini auxilio eſſe. De biblia emenda h̃ eſt deſiderium meuꝫ. Si papiria eſt octo florenos dabo. Si eſt in ꝑgameno duplũ videto tñ vt correcta ſit ⁊ digna ꝓcio. De libris alijs alio tꝑe tibi ſcribam. wenceſlaũ nr̃m ſi vnꝗ̃ vides meis v̈bis ſaluũ dicito: cui facili⁹ erat in ocio q̃tuor mihi v̈ba ſcripſiſſe ꝗ̃ me in negocio v̈boſas ep̃las deſtinare. Sꝫ do veniaꝫ homini ſi ſcp̃turam iaꝫ odit in q̃ vitam ꝯſumpſit. Vellem ip̃m mei cã repetẽ curiam vt eſſꝫ mihi cũ q̃ nonnũꝗ̃ miſerias ſpuerem: ſibi tñ non audeo ꝑſuadẽ: ẜ puto eum viam optimam delegiſſe: q̃ non poſſit ab eo ineternum auferri. Vale meqꝫ vti ꝯſueuiſti dilige quod mutuum eſt. Ex wienna.

Epiſtola. xcj.

Commendat vitam aggreſtem ⁊ ꝯmoda ruris.

Eneas ſilui⁹ poeta. S. p. dicit Iohanni luterbach ſacerdoti ⁊ viro ꝓbiſſimo amicoqꝫ optimo. Credo te qd agam ⁊ vbi ſum ex multis ꝑcontari. cũ me apud regem non eſſe cognoſcis. Sꝫ nemo tibi h̃ meli⁹ exponet ꝗ̃ meus calam⁹ q libenter deſiderio tuo morem geret: ſciens q2 me amas. Audi ĝ qd acciderit nobis in nouaciuitate ꝑ prius: deinde qd faciam ⁊ vbi ſim breuiter edoceberis. Eram⁹ nuꝑ in curia ceſaris apud viduam q̃ndam ẜmonis guaram ytalici. Nam ⁊ in domo illoꝝ de ſcala ẜuiuerat dum v̈guncula fuit. Hic ꝓnium mango q miniſtrabat equis: egrotare cepit ac ſeptima die deceſſit e vita. Morqꝫ ali⁹ ex familia vir robuſtus epedimiam ꝓfeſſus eſt ſe ꝑpeti: cui⁹ morbi tanta vis fuit vt eum triduo interfecerit. Exinde mox hoſpita dolere caput ⁊ ancilla febricitare ceperunt. Hermanus qꝫ magnifici domini Caſparis cancellarij vertiginem patiebat̃: pauere atꝫ de fuga omnes cogitare cepimus. Acceſſit cancellarius regem licentiamqꝫ fugiendi mortiferam luem ſuſcepit. Atꝫ ſicut hodie ſunt octo dies huc ꝑuenimus: ſumus hic in plebe reuerendi patris domini electi friſingeñ: opidum notum tibi arbitror prug nomine: inter duas aquas muram atꝫ murzam q̃ hic ante opidum copulant̃ ⁊ vnum facientes flumen. in Sauum ferunt̃. Hic nundine ſunt que ꝑ octauam diui Martini ſolent ꝑdurare. Ego remiſſis omnibꝫ curis. nunc merces que vndiqꝫ huc afferunt̃ contemplor: nunc in agros egredior monteſqꝫ apricos ⁊ ſiluaruꝫ latibula ac lucidas fluminis limphas: non abſqꝫ ſingulari mentis oblectatione intueor. Habes nunc ⁊ vbi locoꝝ degam ⁊ quid rerum agam. Nunc illud te volo ſcire: beatum mihi videri qui vitam ab negocijs ꝓcul publicis ſibi delegit. ſicut priſca gens mortalium conſueuit. Quis eñ non felicem illum dicat: qui nullo fenore aut ere alieno obligatus paterna rura ſuis bobꝫ exercet. Audi ꝗ̃ beatus ſit. Nempe non truci excitat̃ claſſico quo bellum petere ac pugnam iubeatur inire. Non horret iratum mare: forum vitat ⁊ litigantium iurgia. Non viſitat ſuꝑbia diuitum atria. Non faſtidioſis curialibꝫ eſt ſupplex. Sꝫ aut altas pp̃los adultis viciũ ꝓpaginibꝫ maritat. aut ĩ ſecreta re-

ductaqꝫ valle errantes boues ⁊ armenta paſcentia ꝓſpectat. Interdum ramos inuti
les falce reſecat: ac felitiores inſerit. Intᵉdum mella q̄ p̄ſſit: puris recōdit amphoris:
aut oues tondet lanaſqꝫ recipit. At cum autumnus decoꝝ caput mitibꝫ pomis p a-
gros extulit. magno afficiᵗ gaudio. pira ex arboribꝫ decerpēs q̄s ſua manu inſeruit.
Intᵉdum ⁊ purpureas vuas colligit ⁊ aut ſuſpendit in vſum hiemis: aut muſtum ex-
p̄mit. Libet illi iacē mō ſub antiq̄ ilice: mō in tenace ḡmine. Labunᵗ aq̄ ex altis ru-
pibꝫ. Queruntᵗ aues in ſiluis. Obſtrepunt fontes manātibꝫ limphis: ſomnoſqꝫ leues
inuitant. At v̓o hibernꝰ aduenit annꝰ ⁊ imbres niueſqꝫ dominanᵗ. Aut apros multo
cane inobſtantes detrudit plagas. Aut rara rhetia leni amitte ſeu furca ꝯ edaces
turdos ſuſpendit: aut pauidū leporē ⁊ aduenā gruem laq̄o captat. Qꝫ ſi pudica muli
er illi fuerit q̄les olim fueᵗ Sabine. ſeu de qbꝫ ſac̄ ſcp̄ta meminit. Sara. rebecca vl̓
rachel q̄ ſolibꝫ puſta domum ſuet. ⁊ dulces nutriat liberos: multo beatioꝛ fiet cū illa
in aduentū laſſi viri vetuſtis lignis ſacꝝ extruat focum: claudēſqꝫ textis cratibꝫ letū
pecꝰ diſtenta ſiccabit vbera: ⁊ dulcia vina dolio ꝓmens dapes ineptas apparabit.
Quis hanc non laudet ac deſidēt vitaꝫ? Non me amplꝰ lucrina conchilia aut ram-
bi vel ſtari ex ꝗuis mari vel flumīe q̄ſiti piſces inuerint q̄ꝫ leta de pīguiſſimis ramis
arboꝝ oliua decerpta aut agna quam paſcalibꝫ feſtis ruſtici mactant. vel hedus ab
ore p̄ruptꝰ lupi. Naꝫ q̄ntū iuuat intᵉ ruſticales epulas micia poma: ⁊ caſtaneas mol
les ac p̄nas ⁊ caſeū: paſtas oues vidē cū domū ꝑperant intueriqꝫ feſſos boues inuer-
ſum vomerē collo t̄hentes languido. Multa ſunt ruris gaudia q̄ nunc ſingula ꝓſeq
non eſt ep̄l̓aris anguſtie. Ideo vale ⁊ hec multa ex paucis notans amorem ruris ali
q̄n indue. Iteꝝ vale mei vt ſoles memoꝛ.

Epiſtola. xcij.

Increpat eum q non bono ꝓpoſito amicam nuptui dedit ⁊ ſuadet caſtitatē.

E Neas ſiluiꝰ poeta Imp̄ialiſqꝫ ſecretariꝰ. S. p. d. dn̄o Iohi freund inſi-
gnis ciuitatis agrippine ꝓthonotario ⁊ amico ſuo p̄caro. Pauci dies ſūt
qbꝫ tuas recepi lr̄as. ornatas q̄dem ⁊ multa ꝯtinentes. Quibꝫ r n̄ſurꝰ ne-
ſcio q̄d p̄mū attingam: ſꝫ tuū ſuabo morem. De puella tua p̄mo dicam quā viro t̄di-
diſti. laudo in ea re fc̄m tuū. Quid ei meliꝰ eſt q̄ꝫ nuptias ꝯiungē ex qbꝫ ſoboles fiūt
⁊ replenᵗ liberis ciuitates. Qꝫ aᵗ ptꝰ factum doleas: ꝯ naturaꝫ eſt. Nec em̄ ſolet alicꝰ
op̄atio v̓tutis p̄niam h̄re. q v̓tuoſe agit letꝰ eſt: dolet q crimen ꝯmiſit. Quō ꝗ fit vt tu
doleas q actum feciſti v̓tutis. Nempe arbitroꝛ qꝛ bonum feciſti ſꝫ non bn̄ feciſti. Ad-
uerbia ſunt mi iohannes q̄ nos beant: non v̓ba nomina vel p̄ticipia. Non q̄d homo
faciat ſꝫ quō faciat q̄rendum eſt: ⁊ in oībꝫ rebꝫ finis expectatᵗ. Si iō puellam manife
ſtati vt ꝓbro leuaueris: bn̄ feciſti. Si etᵗ ad rem illaꝫ timoꝛ acceſſit dei. at ſi ſolum q̄d
hoīes loq̄renᵗ ꝯſideraſti: non ſatis eſt. Non eīm hoībꝫ tm̄: ſꝫ deo placē debemꝰ. Quere
ris remedia nec poeticum vis Anthidotum. Recipe euangelium. Quid eſt fornicatō
aliud q̄ꝫ mors. Tu beatꝰ es ſi te cognoſcis q materiam delinq̄ndi a te abieciſti. Qui-
eſce obſecro neqꝫ vltᵗ memineris tue iuuentutis delicta. Scio dices ecce q̄ꝫ ſeuerꝰ eſt
eneas. nunc mihi caſtitatem p̄dicat: in ivienna ⁊ in nouaciuitate aliᵗ mecum loq̄batᵗ
Non nego iohannes mi amantiſſime: ſꝫ labiᵗ tp̄s dietim: ſeniores ſumꝰ. appropinq̄t
mortis dies: cogitandum eſt iam non quō viuamꝰ ſꝫ quō moriamur. Miſer homo ē
⁊ gr̄e dei expers q non aliq̄n ad coꝛ reuertiᵗ: q non ſe recognoſcit: q vitam non emen-
det ſuam: q non cogitat ptꝰ hꝫ ſeculum q̄d in alio ſit. Ego mi iohannes ſatis erraui ⁊
nimium ſatis. Iam me recognoſco: ⁊ vtinam nō ſit tarde. Nunc q̄drageſimale adeſt
tp̄s: nunc dies ſalutis: nunc tp̄s miſcdie. Pone exᵗ mentē tuam puellaꝫ. Finge mor-
tuam eſſe: nunq̄d velles viuē? Quid eſt qꝺ cum ea poſſis h̄re ſolacij q̄ꝫ breuis eſt volu
ptas q̄ cum mulieribꝫ hauriᵗ: q̄ꝫ momentaneum gaudium. An non ſatis ſtultꝰ eſt q
ꝓpᵗ t̄p̄alia ⁊ momentanea p̄dit etᵗna. Hec dico ſm̄ theologos: qꝛ non vis q̄ poete di-
cunt audire. Hoc eſt remedium qꝺ h in apothecis inueniᵗ ivienne. Tu obſecro ven-
dica te tibi: nec vna te puella vincat quē vix impatoꝛ ſuparet. Turpe eſt in p̄uis ſuc-
cumbē q in magnis victoꝛ fuit. Nec tu mihi de ſucceſſore nouo v̓bum facias qꝺ fuit.

Ouidij remedium. Nam qd eſt vna muliere relicta amare aliam: niſi ex igne in ignē
ſaltare. Fuge obſecro omne femineū genꝰ relinq̄ hmōi peſtē. cū feiam vides dyabolū
eſſe credito. Sꝫ qd ego tecū hec ſerio: ſcio fruſtra me fari: v̄bis meis abeſſe fidē. Nā
tu me pleno ſtomacho reris ieiuniū ꝯmēdare. Fateor amātiſſime frat. Plenꝰ ſum ſto
machatꝰ ſum. Nauſeā mihi venꝰ fecit. Cū ꝗꝫ ⁊ illud verꝫ ē lāgueſcē vires meas: ca-
nis aſpſus ſum: aridi nerui ſt: oſſa carioſa: rugis corpꝰ aratū ē. Nec vlli ego feie poſ
ſum eē voluptati: nec voluptatē mihi afferre feia pt. Bacho magis q̄ veneri pebo. vi
nū me alit me iuuat me oblectat me beat. h loq̄r ſuauis mihi erit vſꝫ ad mortē. Sꝫ h
ꝗꝫ pctm eſt ſi ad iocunditatē magiſq̄ ad nccītatem biberim. Tu mi iohēs ſi fortis es
ſi ſangn̄e ſuccoqꝫ plenꝰ. ſi neruis vales: non miror te amare: q̄uis pluriū te v̄borꝫ eē
credam q̄ opm. ſi vel etates vel occupatōes vires demūt. Sꝫ eſto vt ais robuſtꝰ cali-
dus, ꝓmptꝰ intrepidus: tūc bonū eſt crimē abijcē cū tu illud relinqs: non teipm̄ fugit.
Mibi hercule parꝫ meriti eſt in caſtitate. Nāqꝫ vt verꝫ fatear magis me venꝰ fugitat
q̄ ego illam horreo: Sꝫ ago deo grās: q2 non eſt maior appetitꝰ q̄ ptas. Dicis tn̄ de
te: non eſſe an̄ p̄lium deſerendū q̄ hoſti victoria cedat. Qd verꝫ non eſt in eis bellis ī
q̄ vincit victor. Veneris p̄lia q plura ꝯfecit. is ſeſe pluribꝫ affecit cladibꝫ. Sꝫ qd ego
tamſeuerꝰ ſum. Omnes qdem cū valemꝰ recta ꝯſilia egrotis damꝰ. Sic mihi repli-
care potes. ⁊ illud terētianū obijcē. Tu ſi h ſis alit ſentias. Senſi aliqn̄ qd nūc ſen-
tis. Sꝫ ⁊ tu aliqn̄ ſenties qd ego ſentio qn̄ huc eui venies. Qd ſi nūc facēs tanto lau
dabilior eſſes q̄nto difficiliꝰ niterẽris: ciceroniſqꝫ tibi v̄bum illud ꝯueniret. Quo dif
ficiliꝰ eo clariꝰ. Poſſem plura in hanc ſniam dicē. Sꝫ neqꝫ tu iſta vis audire. Nec
iohannes nr̄ nurembergen̄ ꝑmittat ſcribē ſeria: q vulturis in modū cadaueribꝫ nu-
tritꝰ in capitolino campo venari vellet: nec iam pip emē formidaret dum feras hr̄et
q̄s poſſet condire. Is te amat vnice tuiqꝫ ſepe non ſine laude mentōez hꝫ. cupitqꝫ vt
huc venias. Qd michael ⁊ ego maxime deſideramꝰ vt loq̄mur aliqn̄ ſil rideamꝰ bi-
bemꝰ canemꝰ. Et qd lr̄e non p̄ſtant ſolamē inuicem recipiamꝰ. Nimis remote a nob
vitam ducis. Raro exinde nuncij veniūt qbꝫ lr̄as demꝰ. Neqꝫ oīa ꝯmitti pn̄t. De cō
uentibꝫ q ſuꝑ rebꝫ eccl̄ie fiunt tuam ſniam ꝓbo. Nec em̄ dieta fit q̄ dietam non ꝑiat.
Credo q2 femineū eſt nomē libent impg̃nari dietas ac ꝑturiē. Sꝫ ne hec ꝯſuetudo ꝑi-
ret: ꝯciliū nurembergen̄ qd erat inditū neutri generis qd non poterat ꝯcipe q2 for-
taſſe ſinē dediſſet in rebꝫ eccl̄ie ſublatū eſt. Et ad dietas reuentū, ꝓlificantes vt inet-
nū fiant ꝯuentōes maneatqꝫ neutr̄litas: dulce ac non nullorꝫ aucupiū. Mirꝫ eſt tam
ꝑue cure teneri eccl̄iaꝫ. Forſitan ſic deo placitū eſt. cꝰ ꝯſilia humano neq̄unt ingenio
dep̄hendi. Ille hinc aliquam venat vtilitatem nobis incognitam. Res g̃ndes ⁊ toti
us reipublice ſtatum ꝯcernentes: deſurſum ordinat. Nec q̄ſq̄ eſt q futura ſciat. Co-
gitant homines: deus at diſponit. Vnum ſcimꝰ beati petri nauiculam quam eccl̄iaꝫ
nuncupamꝰ: ⁊ ſi fluctibꝫ agitet: quatiat ventis innumeris: vexet ꝓcellis: ſubmergi
tn̄ non poſſe: q2 futuram ſecum eam ſaluator noſter ihs xp̄c vſꝫ ad ꝯſummatōꝫ ſecu-
li repromiſit. Qd de regis coronatōe apud te p̄dicari dicis: minime verꝫ eſt. neqꝫ ad-
huc v̄bum fieri audiui in loco autentico de tali coronatōe. qd tn̄ me non fugēt: q̄uis
⁊ h etiam multi multa loquant ex opinione magis q̄ ex ſnia. Noua h alia non ſunt
niſi q vlricꝰ Cilie comes: ptꝰ diutinam obſidionem caſtri attilie qd eſt in vngaria. ac
ꝑ franconem germanum marchionis bani tenebat: tādem victoria potitus eſt: vno
ꝗ illius occiſo filio alium cum vxore ⁊ omni gaza ſecum in captiuitatem abduxit.
Giſkra in campo eſt cum magno exercitu ꝯ pancratium. Itaqꝫ tota vngaria trepi-
dat. Conuentumqꝫ habet apud albam regalem: ſpeſqꝫ optima eſt hungaros omnes
ad obedientiaꝫ Ladiſlai reuerſuros. Cum michaele ꝯueni de modo quo res de qua
ſcribis expedire pt. Is ad te latius ſcribit. Meam curam ⁊ diligentiam nulla in re
nūq̄ tua denegabo. Tu me vtere vt tuo vale optime: ⁊ ſi qn̄ facultas dat reuerēdiſſi-
mo ⁊ . L. p̄ncipi dn̄o meo dn̄o colonienſi eiuſqꝫ germani dn̄o traiectenſi ꝯmēdatum
me facito. mihiqꝫ ſcribe ſepiꝰ. nam tuis lr̄is iocundiſſime fruor iterꝫ vale.

Eneas ſilui⁹ dño Iohi Campiſio ꝑſpicaci pho. S.p.dic. Urgent me res vngarie tibi vt ſepi⁹ ſcribam. Naꝫ ⁊ tu illas noſſe deſideras q Ladiſlao regi bñ cupis ⁊ ego libent̃ illa ꝯſcribo q̃ ſcio eſſe vt ſciant̃ vtilia. In meis aũt ſcptis plurimū int̃eſt cū vel affirmo aliqd factū vel refero qđ audiui. In altero nãqꝫ veri ꝑiculū ad me recipio. In altero fidem reqri apud autores volo. Ħ aũt iõ dixi. qꝛ rumorē ħ fuiſſe tibi ſignificaui regē boſſine ꝑ q̃ſdam vocatuꝫ eſſe vt vngarie potiret̃ regno. Que res minime ſecuta eſt. Nec famaꝫ veritas adeq̃uit. Sꝫ nunc q̃ pacto int̃ vngaros ꝯuentum ſit ex me audi. Nam certum ē qđ nunc ſcribo. Tu hec reuerēdiſſimo dño nr̃o cardinali tarentino ꝯmunicata facito: vt ꝑ eū nõſolū ſacꝯ collegij aures: ħ ipi⁹ qꝫ ſanctiſſimi ſummiqꝫ ſacꝺotis adire p̃ntiaꝫ q̃at. Nam ⁊ ſacerrimi illi⁹ ſenatus int̃eſt. qd in regno gerat̃ vngarie ꝯnoſcē: cum mur⁹ ſit illa regio xp̃iane religiõis ⁊ nr̃e fidei ſolidus pies. Credo igr̃ te accepiſſe ꝓceres illos vngarie: q eſtate decurſa cum cardinali ſtrigonieñ ħ fuer̃t reb⁹ infectis receſſiſſe. Naꝫ neqꝫ regi eoꝝ oblatões ſatiſfecer̃t nec eis rurſus regis rñſum placuit. Sig̃ficaui tunc oĩa tibi. Poſt⁹ hec cum in vngariam rediſſet nicola⁹ vainoda trãſiluan⁹ plurima ꝓtemptauit. Sꝫ regnicol nulla via ꝑſuaderi potuit q̃ Ladiſlaum excludēt. Conuenit igr̃ alteꝝ vainodam Iohannē: Ladiſlaiqꝫ ius tueri inſil' pepiger̃t miſiſqꝫ clanculū ad ceſarē nr̃m nūcijs: ꝯfirmatõemqꝫ ſuoꝝ officioꝝ obtinuer̃t: ac rurſus facultatē q̃ndaꝫ cui⁹ vigore ceteros regnicolas ad obedientiaꝫ Ladiſlai reducētes officia dig̃tateſqꝫ poſſent illis ꝯfirmare Conuentūqꝫ regni apud albam regalē in ħ tp̃s induxer̃t. Iamqꝫ plures illic ſinit reli q̃s expectãtes. Sꝫ laurenti⁹ palatin⁹ non immemoꝛ ſuaꝝ artiū: vbi iaꝫ ſibi figmētuꝫ polonicū minime ampli⁹ ꝓdeſſe ꝑpendit. Naꝫ mors wladiſlai polonie regis oĩb⁹ ꝑſuaſa eſt: qꝛ non pt̃ diu latē: nouū deceptõis gen⁹ excogitauit. Rumorē nãqꝫ in ꝓpl'os diuulgat ſe iam cū duce Burgundie ꝯueniſſe vt ei⁹ filium in vngariãꝫ nauigio trãſmittat. eiuſqꝫ rei mediatorem q̃ndam hiſpanū fuiſſe aſſerit. q claſſi pontice noĩe philippi ducis p̃erat ⁊ nuꝑ hac trãſiuit romam petitur⁹. Sꝫ nemo eſt q palatino fidem habeat. Nec eñ pt⁹ tot mendatia dign⁹ cui credat̃ eſt. Sciunt inſuꝑ oẽs ducē burgūdoꝝ vnicum dūtaxat hr̃e filium. quē minime ire ꝑditum vellet. cum ſit diues ac potētiſſim⁹ ⁊ regi Ladiſlao ſang̃ne iunct⁹. Qui non eſt putandū nobilē p̃ncipem iniuriari. ⁊ maxime cū ei⁹ dñia ab vngaria remotiſſima ſint. nulloqꝫ poſſint vſui eſſe vngaris: q̃ res palatinum nedum mendacē ħ deliꝝ reddūt. hinc ipe cū ſuos conat⁹ incaſſum ire ꝑpendēt: ꝯuentumqꝫ apud albaꝫ teneri. Iamqꝫ vainodã Iohēꝫ illic ꝑgē ⁊ ad vicesimū lapidē eſſe in vicinia. miſſis lr̃is ac nūcijs iohi indicat inſidias ſibi apud albaꝫ ſtructas eē nicolaūqꝫ velle in eū man⁹ inijcē: ꝙ ſi velit captiuitatē euadē aut mortē: albã ne petat inſtruit. Iohēs territ⁹ ħ nūcio: minime vlteri⁹ ꝓgit. Accipit ħ nicola⁹ vocatiſqꝫ ꝓceribꝫ nimis multis inqt fraudibꝫ vtit̃ palatin⁹. ſua ē hec tegna ꝙ ad nos Iohēs venire timet. Sꝫ adibo ego eū nec timebo eū q me timet. Expurgabo qđ mihi ingerit̃ crimen. nec de alijs cogitabo qđ ipe in alios ñ cogito: neqꝫ ſaluū ꝯductū nec fidē peto vllam. Satis tuta innocētia ē. Si qd tñ p̃teꝛ ſpeꝫ euenerit viros vos ꝯmoneo: meã vt vindicetis iniuriã. atꝫ ſic nicola⁹ cū paucis Iohem acceſſit. Interea giſcra vir mag̃fic⁹ nr̃iqꝫ ſeculi non paruū dec⁹. q ꝑtes Ladiſlai apud vngaros aut ſolus aut certe cū paucis vſꝫ in hãc diē tutat⁹ ē. Cū panc̃ti⁹ ſtantibꝫ inducijs qđdam ſibi caſtellū ꝑ inſidias eripuiſſet: vltur⁹ iniurias exercitū coegit. atꝫ cū octo milibꝫ pugnatoꝝ ingreſſi panc̃tij territoriū qđdamqꝫ munitiſſimū ei⁹ opidū obſidione cinxit. Accerſito comite georio vt ſibi auxilio foret. Nã his qꝫ panc̃tij vicin⁹ atꝫ inimic⁹ fuit Geori⁹ ꝺo mox wiennaꝫ venit. auxiliūqꝫ regis rõnoꝝ petijt. mľtiſqꝫ v̈bis rogauit vt añ calexiū qđ ē opidū mag̃fici caſparis cancellarij opidū ad nouū caſtꝝ ꝑtinens ħ a panc̃tio occupat̃ obſidiõꝫ poneret̃ auſtrales. Que dū ſic agunt̃: panc̃ti⁹ q ãtea dudū cū lr̃is ſecuritatis accerſit⁹ ꝯuentū vngaroꝝ accedē recuſauerat: nec cētū ſigill' credē voluerat timoē poſtpoſito vngaroꝝ. Nã maioꝛ giſcre inſtabat met⁹: cū. vij. comitibꝫ

albam ꝑrexit in manuſq̃ꝫ ꝓcerū ſe tradens. Querit ſe giſcre conatib⁊ opprimi. petit
q̃ꝫ auxiliū. Nā ſe regi ladiſlao fidē dare ꝓmittit: nec ſe aliū velle hr̄e: teſtat̃q̃ꝫ ladiſ-
laum poſtq̄ mortuus ē rex polonie cui ſeſe aſtrinxerat. Silr̄ et oratores ad regē ro
manoꝝ deſtinat ſe pacē cū auſtria ꝑpetuā habiturū nulliq̃ꝫ alteri q̄ ladiſlao in vn
garia tanq̄ regi pariturū aſſerit. Rogatq̃ꝫ ſcribi giſcre ne ſe infeſtet. Barones vn
garie audito pancratio: ſub tutela ſua eū recipiūt. p̄ſertim nicolaus vainoda ⁊ dy-
oniſius cardinalis ſtrigonieñ. ſcribūtq̃ꝫ ceſari ne deinceps Giſcram inſultare per-
mittat pancraciūq̃ꝫ vexare. quē vigore mandati ſui cū omnib⁊ ei⁹ bonis ad gratiam
⁊ obedientiā ladiſlai ſuſcepiſſent. Hic apud ceſarē rn̄ſum eſt comiti georio. auſtra
les nō poſſe ante diē ſcti georij caſtrametari: tū ꝓpter impedimēta pluuiaꝝ: tū q̄ in
cāpis nulle ſūt herbe. Sꝫ adueniēte vere: niſi interim qd̄ debitū ē pancraci⁹ fecerit:
patos eſſe auſtrie ꝓceres ī campū exire temeritatēq̃ꝫ pancracij ꝯpeſcē. Interim do
tricētos eqtes ſibi ex auſtria ī ſolaciū vēturos. Exinde rogati ſūt oratores pācracij
Nunqd ī mādatis hr̄ent cū cācellario giſcraq̃ꝫ rē ꝯponē: q̄ꝛ bona pancraci⁹ iuaſiſſꝫ.
Cūq̃ꝫ negaſſent: dictū ē eis: ad herū ſuū vt redirēt. cui ſi op⁹ eēt maieſtas regia p ſu-
os nūcios rn̄deret. Proceribꝫ aūt vngarie rn̄ſum ē placē ceſari qd̄ ad ladiſlai obediē
tiā pancraci⁹ veniſſet: q̄ꝙ ſibi venia ſit data. Nō tn̄ ſic ei ignoſci dꝫ vt aliena cū in-
iuria teneat oppida bonaq̃ꝫ plīma. nec eā eſſe vnq̄ facultate ꝯceſſā: miſſurū tn̄ ceſa
rē oratores ſuos ad eoꝝ ꝯuentū: ac tā ſup h̄ q̄ ſup alijs regni negocijs rn̄ſurum.
Sic res vngarie vſq̃ꝫ in hūc diē acte ſūt: q̄s p̄coꝛ vt ſingulari dn̄o meo ep̄o adrieñ.
quē iam ī rauēna aſſumptū eſſe audio ⁊ gaudeo coīcatas facias: ſibiq̃ꝫ me cōmen-
des q ſum ꝑpetuo ſuus. In reb⁊ eccl'ie hec ſūt. Chiemeñ. ep̄s in rhenū iuit electoreſ-
q̃ꝫ ꝯuenit. Jamq̃ꝫ hac die cū eis habitur⁹ eſt in franckfurdia ꝯuentū. bonāq̃ꝫ fidē
facit ad vnionē ⁊ pacē eccl'ie. Neſcio qd ſeq̃tur. Hic magna ē admiratō de tarditate
legati vr̄i. Nā ſm̄ ꝯuenta iam plurib⁊ dieb⁊ in hac cura ſe debebat oñdere. de quo
nihil hic ſentire mōſtrū ē. Ingerit̄q̃ꝫ magna ſuſpicio q̄ poſſit aliqd mali parere vt
ſcire pn̄t q ꝯuentōes norūt hic habitas. Ex baſilea fuerūt apud nos oratores q̄rū
petitio fuit q̄ ceſar auc̄tem eccl'ie iuxta declaratōē ꝯſtantie factā ⁊ baſilee renoua-
tam tueret̄ ⁊ manuteneret. vtq̃ꝫ dietā nurēbergeñ mādaret teneri: ad quā ſuos ora-
tores baſilieñ. ꝯciliū cū plena p̄tate mitteret. ſup oīb⁊ q̄ ad pacē eccl'ie ꝑtinerent.
Petiuer̄t ⁊ ſaluū ꝯductū. cui⁹ vigore dietā illā mittēdi oratores tute poſſent accedē
ſibi etiā redeūdi ſecuritatē poſtularūt. Ad p̄mā petitōem data rn̄ſio ē. Ceſari ſemꝑ
curā fuiſſe ⁊ adhuc eē. vt auc̄tas eccl'ie cū pace ꝑpl'i xp̄iani ſic̄ declarata repit̄ in ſa-
cris lr̄is. ac p ſcōs doctores ⁊ ꝯcilia generalia vna cū p̄tate ſcte ſedis ap̄l'ice in ſuo
vigore ꝑmaneat. Ad ſcd̄m dictū ē vrgētib⁊ cauſis dietā nurēbergeñ. eſſe poſtpoſitā:
ſicut p̄ncipib⁊ electorib⁊ Chemeñ. ep̄s intimaturus erat. ac ſic d̄ ſaluo ꝯductu illuc
eundi nō eēt op⁹ v̄ba facē: h̄ eis cum q̄ recederēt nullaten⁹ eē negandū. Sic in effectu
rn̄ſum ē: q̄uis ⁊ ornati⁹ ⁊ v̄boſius. Tantū ē qd̄ ex his ꝑtib⁊ tibi poſſum ſcribē. Vnū
addo qd̄ mirabere. Jā ego ſbdyacon⁹ ſū qd̄ olim valde horrebā. Sed receſſit a me
illa animi leuitas q̄ inter laicos creſcē cupiebā. Jamq̃ꝫ nil magis amo q̄ ſac̄dotiū
fiamq̃ꝫ deo dante infra octendiū dyacon⁹: ⁊ ſuo tp̄e ſacerdotalē recipiā dignitatē
Hoc ſi noxetano nr̄o ⁊ iacobo caluo dixeris ſcio tecū mirabunt̄. Sꝫ eligendū ē ali-
qn̄ viuēdi gen⁹ qd̄ inter xp̄icolas duplex ē: laicoꝝ ⁊ clericoꝝ. Et illa rurſus vt noſti
diſtinguunt̄. Mihi ī ordine bt̄i petri manē decretū ē. In quo gratiā mihi deus ela-
giatur vt que ſibi placent ſolum cupiam faciamq̃ꝫ. Vale.

Epiſtola. xciiij.

Suitenſes ſupbi nō ſe iuſticie coaptant h̄ ipam iuſticiam ſibi famulari volunt.

Eneas ſilui⁹ poeta dn̄o iohi de caruaial iuris interp̄ti ⁊ oratori ap̄l'ico viro
p̄ſtanti. S. p. d. Scripſiſti mihi bis ex via. h̄ qd̄ ſcripſiſti id tacuiſſe melius
fuiſſet. Nā nihil mihi ſiḡficaſti niſi te vento ſit̄em germaniā fugē. Vltime
lr̄e tue ex teruiſio miſſe fuerūt. De te poſtea nihil accepi: vtinā q̄ tibi incūbebāt ple-
ne abſolueris. Jā eīn tp̄s ē viā retrometē. Nā te oēs expectam⁹. verū q̄ꝛ irūdo receſ-

ſiſti reuerteriſqꝫ bene tardior. Scribam tibi aliqua q̄ poſt tuum receſſum ꝯtigere nec
tam parcus verboꝝ ero tecū ꝙ̄ tuipſe mecū. Audi ꝗ̃ que ſecuta ſunt. Cbiemeñ anti-
ſtes iter ſuū abſqꝫ mora ꝯtinuauit. Iāqꝫ nūcios hēmꝰ q eū ex magūcia recedentem ire
coloniā viderūt. Itaqꝫ puto eū iam eē in reditu. Cancellariꝰ ſcribit mihi ex conſtañ
nullā ſpē eē ꝯcordie cū ſuitēſibꝫ. Nā ſupbi nat̄a hoīes nō ſe iuſticie coaptāt: ſ ipſā
ſibi iuſticiā famulari volūt. Iuſtūqꝫ id putāt qꝺ eoꝝ fantaſticis ē ꝯforme capitibus.
Heneqꝫ inquit comicus homīe imperito nihil quicꝗ̄ iniuſtiꝰ eſt: q nihil rectum pu-
tat niſi qꝺ ipſe facit. Ungari inter ſe dietā habuerūt: nihil tñ ꝯtra ladiſlaum conclu
dere potuerūt. Diſcordant inter ſe admodum: atqꝫ vt magis diuiſi ſūt ſic ⁊ pauꝑiores
et miſeriores in diē redūtur. ꝗuis ex iudeoꝝ more meſſiā expectēt. De baſilea lr̄as vi
di quaꝝ hic effectꝰ ē. Sperāt p̄res illi tribꝫ in rebꝫ. Nam ꝑ ⁊ ſpm̄ſc̄tm qui preſidet in
eccl'ia nō relinq eam cū ſe futurū dn̄s dixit cū ea vſqꝫ ad ꝯſummatiōē ſcl'i. Tū rex
romanoꝝ qui ꝓtector ⁊ aduocatꝰ eſt eccl'ie. recordatꝰ tandē officij ſui accipiet arma ⁊
ſcutum: et veniet in auxiliū m̄ris ſue q̄ eſt eccl'ia. Poſt hec in ꝯuentōne nurēbergenſi
erunt viri et ſancti ⁊ lr̄ati qui iuſticiam et auc̄tem eccl'ie tanꝙ̄ meridiem elucidabūt.
nec ampliꝰ ſinent caliginibꝫ eē locū. Tu vide ſi qd habeo aduerſum. Nā te vocat iſte
labor. Hec habui q̄ tibi nūc ſcriberē q̄ vt reuerēdiſſimis dn̄is meis camerario ⁊ mo-
rieñ. ꝯmunices. peto ſi eos oblectat qꝺ meū fuit legē: ꝗuis nihil ſit qꝺ gallicis atqꝫ ita
licis ex me theutonico poſſit placē. Si poſſē ita vt ſerenes ep̄l'as ad vos mittē forſi-
tan res almanicas nō dedignaremī. Sꝫ qꝺ mitti ñ p̄t iocūde tñ retinet̄. Uale ⁊ hūc
virum egregiū doctorem q has defert lr̄as recipe inter tuos: Iuuaqꝫ quod ſcis me cu
pere non neglexeris quid actum ſit in eo ſcribe.

¶ Hungari ladiſlaum quanto rēnuunt. tanto in-
ter ſe diſcordant vt eligant alium.

Epiſtola. xcv.

ENeas ſiluiꝰ poeta. S. p. dicit p̄ſtanti p̄ho dn̄o iohi cāpiſio amicoqꝫ optimo
Accepi ex tuis lr̄is cardinalem virū excellētiſſimū cumanū. q ⁊ tibi ⁊ ni fal-
lor mihi erat affectꝰ: ꝗuibꝫ febribꝫ exhauſtū eē: ꝓlibuſqꝫ timorē mortis inie-
ciſſe. ſ ꝯualuiſſe tandē ſingulos amicos eē ſolatū. Mihi poſtea ex baſilea ſcriptum ē
iam eū obijſſe mortē: ſimulqꝫ cardiales alios tres: qꝺ mihi ſūme eēt moleſtie. Nā cu
manū quaſi p̄rem dn̄mqꝫ dilexi: Ideo p̄cor te vt q̄ntotiꝰ veritatē reſcribas. ꝗuis pu-
to magnā valitudinē rumorē mortis feciſſe: ſic̄ de me quondam baſilee factum eſt: q̄ñ
ꝯmunicatꝰ atqꝫ inunctꝰ p̄ter ſpē omniū ꝯualui. Iamqꝫ in ānos octo vitā duco: vtinā
ſaluti mee ꝯducat vt ſpaciū vite ad meliorem degendā vitam ſuſceperim. De tuo bn̄fi
cio et heri nr̄i ꝯmunis ampliori dignitate ſatis gratulatꝰ ſum. Alijs lr̄is de politicis
ſcripſi tibi defectū notauiqꝫ locū ſi nō hūiſti lr̄as iterū ſcribā. In rethorica areſtotel'
ꝑ trapeſondā trāſlata. Inuenio ī exēplis ciceronē noīari. Neſcio cur id egerit trape-
ſonda. Nā cū ad verbū fieri trāſlatōes ſoleāt vt ſi ſnīe trāſferāt danda ē opera vt ad
verbum facte videant̄. Neſcio cur cicero noīetur in areſtotelis opibꝫ q nōdū natus
erat dum volumen editū ē niſi cicerones etiam ante areſtotelem fuerūt. Quid rei hic
ſit ex te ſcire cupio. Noua apud nos nō ſūt Ungari ſic̄ nō ꝯcordarūt cū ceſare nr̄o ita
inter ſe ꝯcordes nō ſunt: nec aliqd poſſunt ꝯcludē qꝺ ladiſlao p̄iudicet. Sic enim in-
fantulus ab hoībus deſertꝰ: a deo iuuamen hꝫ. Polonus adhuc ſpē ſui reditus fa-
cit ꝗuis eſt mortuus. Forſitan aliqs polonoꝝ in modū orphei imites poterit flectere
cautibus vmbraꝝ dn̄os ⁊ p̄ces ſuꝑplici vt wladiſlaū reddāt. Sꝫ videāt nedum redu
cendū cernere ꝓperat illum imꝑpetuū ꝑdat. Nunciꝰ ad inferos miſſus eſt: q herculē
reuocet. Audiemꝰ an noctis eterne chaos aperiat̄ receptaſqꝫ ſemel vmbras remittat.
Cū ſuitenſibꝫ albertꝰ dux auſtrie bella gerit: magniſqꝫ eos viribꝫ p̄mit: non tñ eorum
ꝑtinatia vinci p̄ōt vt iuſticie viam amplectant̄. Cū athesīnis magna ſpes ē ꝯcordie.
Dux ſabaudie ī aperto bello eſt ꝯtra domū auſtrie: Iuuatqꝫ ſuitēſes qꝺ p̄ri ñ ꝓderit
q has lr̄as defert. Alia noua tibi q̄ ſubticeo referet. Ipm̄ velis dn̄o nr̄o cōmuni ⁊ me
ꝯmēdare. Richardū valere iubeo: dn̄o comiti me dede. Iulianū ſaluū cupio. Petro

de noreto et iacobo caluo ſalutes ex me dicito. Dicerem vt. R.p. dño adrieñ. me cō-
mendares niſi timerē mulctare illum cena cuiꝰ non poſſuꝫ ꝑticeps eſſe. Sed vale cuꝫ
eo ac dño franciſco ſuo ⁊ francia librarioꝝ principe. Ex wienna.

Perſuadet legationis fungi officio.

Epiſtola. xcvi.

Reuerendiſſimo ī xp̄o pr̄i ac dño dño iohi ſancti angeli cardinali dño ſuo co
lendiſſimo: Eneas ſiluius poeta imperialiſq̄ſecretarius. S.p.dicit. Gra-
uis mihi calamus eſt: grauior caroꝝ abſentia dñoꝝ: grauiſſimū eſt nihil ſcri
bere ꝑcipuis patribꝫ cum eſt ociū. Cū ꝗ veniſſem in affricā quam vos ſeuaꝫ poteſtis
interp̄tari remoratus ſum pluſculos dies. Nec em̄ ſanctis diebꝫ homini p̄ſertim ro-
me ſanctificato videbatᷣ faciundū iter. Remāſi ꝗ. ꝓcopio florentiā miſſo dū hic ſum.
Quid inquā: nihil hero tuo cardinali tuo legato tuo ſcribes: victꝰſum ſcribē. Sꝫ qd
ſcribā niſi iocer: nihil ē ſcriptu dignū: et iocari vel grauitas cui ſcribitᷣ eiꝰ vel tp̄s ve-
tat. Quid igitᷣ faciā: data eſt inter equitandū mihi ſcribēdi materia. Obuiꝰ fuit nob
apud ſctm. N. ex familia gruneivaldi quidā. En ecce materiā. Cū nomio gruneival-
dū magnū aliqd ſuſpicamini: magnū ē hercle. Is obuoluto capite facieq̄ more gen-
tis ꝯtecta: interrogatꝰ eſt ꝑ iohem meū cuiꝰ eſſet ⁊ vñ veniret: Friſingeñ. ſuꝫ inqt: ⁊ ab
ep̄o meo friſingeñ. venio. paulopoſt a me repertus itidēq̄ interrogatꝰ. vbi me nouit:
ex venetijs inqt venio: et ſi vlterius q̄ris: ex nurēberga. nec quicq̄ vlteriꝰ reſpondens
vexato calcaribꝫ equo: feſtino euaſit. Ingeſſit hō ſuſpitōeꝫ cū aliud mihi aliud iohā
ni retuliſſet nec libēter mihi rñderet. Audiuerā in via fratrē cancellarij mortē obijſſe
atq̄ hinc ꝯiectatꝰſum venire hoiem ſui heri cām ꝓmoturū. Dicet hic aliqs qd tua in
tereſt illo mortuo ſuꝑ eccl'ia friſingeñ. Mea nihil ꝫ regis intereſt. Ob quā cām rogo
p̄cor obſecro ne quid innouari ꝑmittatis ſine lr̄is regijs: nolite p̄ncipē offendere: no
lite etiaꝫ homi inimico vr̄o plꝰcredere q̄ꝫ expediat. Veteres amici ſemper nouis ſunt
p̄ponendi. Vana ē amicitia quā metꝰ facit nō amor. Neſcio ſi vera ē mors friſingeñ.
q̄ dicitᷣ: ꝯfingi pōt. Si vera ē in oculis regē hr̄e optet. Sin ꝯficta ⁊ regē ⁊ cancellariū
hos ego. v.p.r. q̄ad poſſum facio recōmiſſos. Si adeſt cardialis bononieñ. ſibi q̄ꝫ
rem hāc ꝯmendarē q regē venerabatᷣ: cancellariū amabat: ⁊ me q̄ꝫ carꝫ hēbat ſed ne-
ſcio quō in aſſūptōe pape illū amiſimꝰ: multū ſuꝑbi ⁊ inſolētes eramꝰ. cū duos ī cu
ria cardinales q nos diligebāt haberemꝰ. Nec em̄ quicq̄ erat qd̄ impetrare tantis ꝓ
motoribꝫ nō poſſemꝰ. Nā qd̄ vr̄a prudentia obmittebat: ſupplebat bononieñ. diligē-
tia. Nūc ſola ē. v.r.p. vbi nō ꝓficitis vos. nihil ē qd̄ āpliꝰ ſꝑare poſſumꝰ. Ob quam
rem vexabimꝰ ampliꝰ nos nec qeſcere vnq̄ſ ſinemꝰ. Si vultis apd̄ nos apd̄ gerſe nr̄aꝫ
q̄ꝫ wiennā hñ recipi. curate ne qd rome ꝯ̄ nos fiat: ⁊ oīa q̄ petimꝰ fiāt: ac deficiētis bo
nonieñ. vices ſupplete. Sꝫ intelligo vos: cauebimꝰ dicitis: nec almaniā reuidebimus
Nam q̄ꝫ legati fuerimus in germaniam deſignati. non eo tendit vt veniamus illuc:
ſꝫ vt paſcamꝰ vos oībis vtq̄ꝫ vos hinc expelleremꝰ q ante ꝓnunciatōeꝫ legati nolebatis
abire. Quis velit ī almaniā venire dietas innūeras adire: p̄dones timere: ſemꝑ pacē
inter hoies tractare q ſaxo duriores ſunt: ⁊ ab alijs iura eccl'ie romane petere: q̄s ſa-
ciare impoſſibile ē. apud qd̄ nulla honeſtatis ſꝫ dehoneſtatis maxia ratio ē. Bñ atq̄ꝫ
optīe reuerēdiſſimꝰ ille pr̄ morineñ. deliberauit q ꝓuintiā rēnuit nec agrū ille ſterilē
colere vult neq̄ꝫ illuc ire. Vñ rarus ē cū honore reditꝰ. Sꝫ ille ꝓnūciare noluit cautꝰ
⁊ ſapientiſſimꝰ pr̄. Nos et ſi noīati ſumꝰ. nō ibimꝰ tamē. Primꝰ ſapīe gradus fuerat
nolle nominari illū: q2 non tenuimꝰ: a ſcd̄o nō excedimꝰ q ē nō ire. Sic arbitror dicē
p.v. reuerendiſſimā. Sed nihil facitis: nam ꝫ eſt qd̄ volūt almani. Nō em̄ daturꝰſed
recepturꝰē legati aduentꝰ. Ideoq̄ꝫ ⁊ ſi nunq̄ fiat nō dolebūt. Ipis ꝓuiſuꝫ ē. tuti ſunt
in ſecuro ſunt. Vos ſi vendicare iura vultis ap̄lice ſedis vt veniatis oportet. Ac ſi
labores fugitis nihil eſt qd̄ iuuet nō venire. Nam lr̄is ⁊ petitōibꝫ nr̄is plꝰ rome. p.
vr̄am obtundemꝰ q̄ꝫ in germania. Nulla die nulla hora nullo momēto ſinemꝰ qeſcere
p. veſtram. Semper cauſe theutonice vos occupabunt. His accedent hiſpani quibꝫ
vt morem geratis oportebit: atq̄ꝫ hi non precibus ſed minis vrgebūt. Nec veneti nec

floꝛentini nec genꝰ vllū italoꝝ impulſatā relinquēt.d.vr̄aꝫ.Ibitis papā rogatum et
nihil obtinebitis.Hoc toꝛmentū ē ꝙ nullū ſicilie tyrāni duriꝰ inuenerūt. In tenebro=
ſis aulis cubiculiſqꝫ vitā inertē felicē ducetis. At ſi germaniam cito peteritis noſto
naturā vr̄aꝫ:ipi vos agri ſaltuſqꝫ feraꝝ intereundū flāmam lacꝰ montes oblectarent
et ſaluberrimus aer.Sed nolo plura dicere ne cupiditatē nimiā veniendi obiectem
q pro meo cōmodo neſcio vbi magis.R.p.vr̄am eſſe cupiam rome an in germania.
Ualete et me vt ſum recognoſcite veſtrum.Ex ſena.

Epiſtola.xcvij.

Amicitie diſſolute cauſam exponit.

Eneas ſilviꝰ poeta.S.p.dicit michaeli de pfullēdoꝛff regie cancellarie pro=
thonotario.Sequebar magnificū virū dn̄m caſparē cancellarium ex nurē=
berga recedentem.cum inter equitandum rogaſti me vt tibi patriam tuā re=
uiſuro aliquid ſcriberē.Nam ſic potiſſime recōciliatū me tibi cenſeres.Ego tūc nō
rn̄di me ſcripturū niſi tue ad me lr̄e prius deueniſſent.Nūc cū diu expectarim ſcpta
tua iamqꝫ nihi ſatis pſuadeam.inuanū me manere vt ſcribas.Deliberaui tuo deſi=
derio moꝛē gerē prioreſqꝫ meas lr̄as ad te dare.ꝙ ſi verū audire vis(debes aūt velle)
nō tantū tui cā faciā quantū mea.Ueniūt ad me plures querūtqꝫ diligēter ex me cuꝫ
inter te meqꝫ turba fuerit.Nota eniꝫ oīmibꝫ erat amicitia nr̄a ⁊ q̄ſi pictagoꝛeos ami=
cos nos oēs arbitrabant̄.cū et liberi et bona oīa inter nos ꝯmunia viderēt.Ac cū
poſtea ſeoꝛſuꝫ inceperimꝰ viuē:ſciſcitant̄ oīnes:cur h̄ diſſidiū interceſſerit.⁊ aliqui te
aliq me incuſant:nōnulli vtrūqꝫ.Ac ego cū mihi de re hac verbū fit:expurgo meipꝫ
⁊ cām meā ſine aduocato defendo:ſicut ⁊ te facē nō ambigo.Nā ⁊ ꝓcopiꝰ boh͠emꝰ vir
p̄ſtans nr̄iqꝫ amantiſſimꝰ ita tuis v̄bis pſuaſus erat.vt oꝛōne magna opꝰ fuerit ante
q̄ eiꝰ opinionē mutare potuerī:q2 tu eū imbueras.Exiſtimabat eīm hō me potiꝰ q̄ te
peccauiſſe.Sꝫ auditis tandē rōnibꝫ meis ſn̄iam variauit.Namqꝫ vt ē nō me amicitie
ius violaſſe ſꝫ te ſicut ē putat.Sꝫ ē mihi ꝑmoleſtuꝫ vnicuiqꝫ poſcenti reddere rōnem.
Namqꝫ vt diuturnioꝛ nr̄aqꝫ beniuolētia fuit eo notioꝛ oībꝫ fuit.Sꝫ venit in menteꝫ
qđ papiꝰ floꝛētinas fecit.Is cū palliū olei paurilio maculaſſet:q2 ſe ꝑ vrbē euntē ſin=
guli ꝑcontabant̄ qdnam eēt ꝙ palliū deturpaſſet.Cū grauiter oībꝫ rn̄deret:cedulaꝫ
ꝑgameni pallio ꝯſuit in q̄ ſcriptū erat oleuꝫ.Nec pꝰ hac voce cuiuſq̄ vexatꝰ ē.Occur=
rebat eīm interrogatōi cuiuſlibꝫ cedula.Ita ⁊ mihi faciendū eſt.Scribam ad te cās
cur ex tua me ſbtraxerī amicitia.Si qs deinde ſcrutatꝰ me fuerit ad ep̄laꝫ hāc remit
tam:ex q̄ poterit qſqꝫ ⁊ cās diſſolutōnis amicitie noſſe ⁊ nō me culpandū ſꝫ te potius
fuiſſe.Et ſatiſfaciā tibi qui meas lr̄as te cupere ſignificaſti.Fateoꝛ eīm me prioꝛē fu=
iſſe in amicitia dirimenda:cū viderē nō elegiſſe me virū q poſſet in amicitia mea eſſe
diuturnꝰ.Nec ꝓpterea mirari quiſqꝫ debet ꝙ beniuolētia nr̄a biennalis fuerit.Nec
eīm anni duo verā amicitiaꝫ oſ̄dunt:ſꝫ vix etas hoīs ſatis ꝓꝓbat amicitiam.Plu=
res ſunt q nobis ab initio placidi et humiles vident̄:ſꝫ hi ſucceſſu tempoꝛis q̄les ſint
appareant.Poſſunt eniꝫ aliqui nature vicia ad tp̄s tegere imperpetuum tegere non
poſſunt.Neceſſe eſt eniꝫ vt ſeſe aliquando quales ſint demonſtrēt:qđ cuꝫ fit ſoluitur
amicitia:quia ꝑditum eſt quod amabat̄.Iam te arbitroꝛ quo pergā intelligere.Nō
inſimulo te alicuius vicij.ſed aio te alium eſſe q̄ rebar.Putaram te meoꝛum eſſe con
foꝛmen moꝛum:ideoqꝫ te amaui.Et certe finxiſti te nature mee admodum ſimilem.
Nunc quia non continuas nec ille es qui antea fuiſti:nec amoꝛ meus erga te ille eſt:
egō vt vixi ab initio tecū ſic perſeueraui ſemper.Itaqꝫ ſi nunc non ſuꝫ amandus nec
in p̄ncipio diligendus fui.Nec iſta dico ꝙ me bonū te malū arguaꝫ:aut moꝛes meos
ſinceros dicā ⁊ tuos impuros.Poteſt eſſe vt tu bonꝰ ſis ego malꝰ.vtcūqꝫ ē.nō poteſt
amicitia ꝑdurare vbi moꝛes diſſiles ſūt.Sꝫ ne rem illā faciamꝰ lōgiuſculā:dicaꝫ ti=
bi quid eſt qđ me nō ſinit eſſe amicū tuū.Et quibꝫ in rebꝫ iniuriatꝰ ſis mihi exponā
Moꝝ diuerſitas ē i h̄ ꝙ tu multoꝝ es:ego paucoꝝ.tu pecunijs ſtudes:ego eas pui=
facio.tu lr̄is aliquando ad lucrū vacas:ego ad quietē animi ſequoꝛ eas.Tu rigidꝰ
⁊ atrox:ego lenis ⁊ facil̄.tu cibis pluſq̄ venē oblectaris:ego plꝰ venerē amo q̄ cibos:

Tu nocte adueniente nunq̄ dormire ⁊ nunq̄ mane ſurgē vis. Ego pꝰ cenā paululū
poſtq̄ quieui dormire vellē. ⁊ añ lucis aduentū ſurgē. tu clarꝰ: ego humilis. Sunt he
inter te meqꝫ differentie: qḋ ſi fateri nolis eoꝝ iudicio. ſtabo q te meqꝫ vſu cognoſcūt
At certe cū primū inter nos ſunt iacta amicitie fundamēta: q̄ certe male iacta fuerīt:
tu haud talē te monſtrabas: ſed eras mihi admodū morigerꝰ: ita vt qcqd mihi pla-
ceret: idē ⁊ tibi videret̄ cordi: taliqꝫ arte me inuaſiſti. Sꝫ mutaſti poſtea modū viuē-
di ⁊ ad pꝛorē naturā tuā rediſti. Qḋ ſi tu vitā mutas decet ⁊ me amorē mutare. Di-
cis quid eſt: qḋ tibi obfuerit. Multa ſūt mihael: ne vereare: laceſſiſti me ligua. dixi-
ſti pluries inter ꝯmenſales me leuē multiſqꝫ vicijs me inſimulaſti. Que ſi fortaſſe ve-
ra fuerint (Scio eñ me miſerijs inuolutū) decebat te nō int̄ alios: ſꝫ int̄ te meqꝫ corri-
pere. ⁊ ſi me nō emēdaſſē ſic̄ euāgelij lex iubet. adhibē vnū poteris vel duos: ac poſt-
modū eccl'ie dicē. At tu me corā ſemꝑ laudaſti blanditusqꝫ mihi magnoꝑe fuiſti. poſt
tergū vō monſtraſti me digito atqꝫ ſbſanaſti. Sunt noti tui meiqꝫ ex qbꝫ ſepe audiui
hec. Nec tu negare potes qn ꝯmediā meā carpſeris quā de criſide feci nurēberge. nō
eſt mihi cura. ꝙ mea ſcripta tuo iudicio reprobent̄: q̄uis magnū ē. Nec ego laudari
muſā meā ex te volui: qꝛ nō ē digna laus q̄ ab hoīe ac rei imperito venit. ſꝫ noto ani-
mū tuū. Preterea ſi qd vicij inerat decebat te me admonē vt limaſſē at tu nedū car-
men ſꝫ autorem qꝫ irridebas me leuē accuſabas q comediā ſcripſiſſem tanq̄ non lau-
di Terenciꝰ ⁊ plautus habiti ſint q comedias ſcripſerūt. Sꝫ mitto hec. Alia ſunt q̄
fame mee plus obfuerūt. Quiqꝫ ⁊ vigīti aureos mutuo mihi dediſti. magnū officiū
⁊ amico dignū. Nā cuiꝰ tu fidē in pecuīa cognoueris tuto illi oīa credas. argentū
eſt alt̄ ſanguis. Subueniſti mihi fateor in re nccīa. nec ego vnq̄ inficias ibo me tibi
ꝑpterea obligatū fore. Repetiſti ex me mutuū nō ꝯmutaui verbū. Sꝫ cum ipē pecuīa
vacuus eſſē ex alio mutuatꝰ ſū ꝙ tibi reſtituerē. Bñ huc uſqꝫ actū eſt poſt dies exin-
de aliquos cū ex me nō nihil peteres qḋ preſtare nō poterā. dixti me tibi ſuccenſere:
ac ꝑpterea ſuccenſere ꝙ tuū es repetiſſes. Magna ꝑfecto hec iniuria fuit. Nā qs pꝰ
ſꝫ mihi nūmos credat: ſi repetēti iraſcar: magno me crimīe inſimulaſti tantoqꝫ meū
aīm offendiſti magis: q̄nto ab ea intentōe coqꝫ vitio magis abfuerā: veriꝰ dicere po
teras. Ideo erga me aliꝰ eſt eneas qꝛ non nihil ſibi detraxi: Aut qꝛ nō affui ſibi in ꝑ-
ſecutōne hibaliū. Aut qꝛ ſibi detrahētes nō redargui. Hoc me mihael mirūimmodū
turbauit. Qꝫ ſi dicis antea qꝫ me tibi fuiſſe ſolito grauiorē nō negabo. Sciebā nanqꝫ
me tuis morſibꝫ laceſſitū. Sꝫ erāt illa vulnera q̄ nō egre curari poterāt. ſi alia ñ ſuꝑ-
ueniſſent. Et qꝑpe ꝙ tu dicebas me ꝑpter repetitōē pecuīe ꝯmotū: facile pōt refutari
Nā et anteq̄ pecuniā repeteres cognitis q̄ de me dixeras clanculo: non eram tibi ex
ꝯſuetudine priſca ꝯiūctus: paulatimqꝫ ſtudebam me diſiungere: memorqꝫ Ciceronis
ſnīe nō rumpere beniuolentie vinculū ſꝫ ſoluere nitebar. Qꝫ aūt poſtea truncaui amo
ris funē tua culpa fuit. Cū me corā alijs ꝑpter pecuniā tibi moleſtū aſſereres. Feci ſꝫ
tūc vt naute faciūt: q adueniēte ꝑiculo nō ſoluūt nauē ſꝫ retinacula incidūt. Hec cre-
do ſatis fuiſſe ad amicitiā dirimendā. Nā ꝙ ciſtā mihi comodatā vendideris iaco-
bo nr̄o: ꝙqꝫ tuos libros repetieris ⁊ meos retinueris nō vitio do ſꝫ indignationi iam
ſuborte tribuo. Si qd me ſꝫ mentitū putas redarguere potes mihiqꝫ reſcribere. Ego
alienū potiꝰ q̄ meū iudiciū ſeq̄r: Et hāc ep̄l'ā honoris mei tutricē oībꝫ dabo q de no
ſtra ſeꝑatōne queſiuerit. Inter me aūt ⁊ te primus amor parq̄ caritas reuiuere non
poterit nec amicitia eſſe q̄ fuit: niſi ⁊ mores ⁊ ꝯuictus redeant q añ fuerūt. Famāq̄
meā videam reſtitutā. Uale et ſi durius ſcribo q̄ ferre queas memēto ⁊ te de me locu
tum fuiſſe acerbiꝰ q̄ inter amicos deceat. Ego te potiꝰ ſolū ſoluſqꝫ arguē volo q̄ int̄
alios de te aliqd dicere qḋ tuo poſſit honori vel vtilitati detrahē. Nam ⁊ ſi ſoluta eſt
amicitia: nō tñ que inter homines eſſe debet cum honeſtate ſocietas eſt extincta. Ite
rum vale. Ex wienna.

Epiſtol. xcviij.

Grates refert de plīmis bñficijs ſuſceptis.

Reuerēdiſſimo pr̄i dn̄o leonardo ep̄o patauieñ. Eneas ſiluiꝰ ⁊c. Reuerendiſ-
ſime pater poſt humilem recommendationem et obſequiorum meorum per

ꝓmptã exbibitõez. Speraui meo in reditu. P. v. r. apud wiennaz ꝯperiſſe qꝺ mihi
iocundiſſimũ fuiſſet vt de rebꝫ eccľie nõnulliſqꝫ alijs ꝯtuliſſem. Ac ꝓpterea familiari
meo iohi quẽ ad eccľiam deſtinaui meã nihil lr̃aruz ꝯmiſi. v. r. p. ꝯſignandarum. At
nũc cũ oratores regij patauiã ſint petituri: dignatõez qꝫ vr̃az allocuturi: ſtatui pauca
ſcribere: qbus memoriã veſtri ex me nõ poſſe deleri ſciatis. Nec eñ is ſum ꝗ bñficio
rum acceptoꝝ vllo tpe valeam obliuiſci. Scio nãqꝫ nõ eſſe viros nec etiaz hoies. ſed
atroces imaneſqꝫ feras. q nõ his ſemꝑ afficiunť a quibꝫ bñficia receperũt. Stulti q̃
dam fugiũt eos ꝗ de ſe benemeriti ſunt eorũqꝫ ꝯſpectũ horrẽt quibꝫ rependere vices ne
queunt. Quidam ꝟo plus hũanitatis habentes bñfactores ſuos aſſidue comitãtur
⁊ gratitudinẽ quã in factis pſtare nequeũt ꝟbis oñdunt: nec abſurde. Nemo eſt eniz
tam pauꝑ vt bñfactori ſuo gratus eſſe nõ poſſit. q2 nec auro nec argento ceteriſqꝫ re
bus pcioſis gratitudo preſtatur ſed aĩo: Animus aũt tam mendico q̃ opulento bo
nus eſſe põt: hũc vt ex me ſuſcipiat. v. r. p. ſupplex oro. Scio me plus debere q̃ poſſim
ꝑſoluere. Sed ħ me ſcire: ſpes ẽ quedã ſolutõnis mee. Facultates corpꝰ meum vita ac
poſtremo animꝰ in vr̃a ꝑtate ſunt. Nihil ĩ his ampliꝰ iuris habeo. ſic me vr̃is benefi
cijs deuinctũ tenetis. Sed de his al's. nũc pauca dicẽda ſunt de ſtatu romane curie:
Caput illiꝰ eugeniꝰ fuit dũ ad eũ veni ſatis ſoſpes ſi poſſũt ſenes eẽ ſoſpites. In meo
receſſu podogra: ciragraqꝫ debilior factꝰ ẽ. petitõi regie nõ ãnuit. Conciliũ nãqꝫ in al
maniã nec dedit nec daturꝰ ẽ. Si qd aliud regia maieſtas cupiuiſſet optata retuliſſz
ħ nihil poſtulatũ eſt niſi ꝙ pacẽ eccľie ꝯcernebat. q̃uis ille nõ pacẽ ſed maiorẽ q̃ri ſe
ditõez diceret. Rex aragonũ ſimultates pmo. pꝰ apertũ odiũ cuz eugenio hũit: et ne
qd ex regno in vrbẽ veheretť ꝓhibuit. At hec añ meũ ex curia receſſuz ꝯpoſita ſũt. Et
in gr̃am vtrinqꝫ rurſus ventũ eſt. Panormitanꝰ apud eccľiaz ſuã cum tedio vitaz ex
puit. Cardinales in curia plures ſũt. ħ nõ vt ſolebant diuites. Nã ⁊ oĩa officia di
minuta ſunt ⁊ aduocatoꝝ pſerti. Ac ꝓpterea ex his quidã alijs ſe rebꝫ exercẽt. Gene
ſius de la porta iam in legatõibꝫ queſtũ facit. Nec eñ nũc rome fuit. quia tridentum
miſſus erat. Forſitan nõ ſic ei ſuccedit: mortua ꝯiuge ſicut ãtea duz illa vixit. Multi
eñ hũc in aduocatũ patronũqꝫ hr̃e vt ipm domi ꝯuenirent ⁊ mulierẽ honeſta facie ac
ſermone blãdo poſſent alloq. Fuit nanqꝫ magni ingenij femina: q̃ nũc modeſto nunc
molli nũc ꝓcaci vtebať orone: In cuiꝰ facecijs atqꝫ ſalibꝫ plurimis lepos inerat. Sed
hec dũ ex nouria romaz petẽ feſtinat priꝰ morbo abſumpta ẽ q̃ itineri ſe ꝯmittẽt. Vir
eiꝰ ⁊ ꝯiugẽ ſimul ⁊ amicitias ⁊ eloq̃ntiã ꝑdidit. Nec ex roma plus ẽ qꝺ queã ſcribere
de filio ducis venetiaꝝ noui ambigo vr̃am. r. p. aliqd audiuiſſe: q venetias fugiens:
tergeſtuz venit: fama ẽ eum reipublice ꝯſilia mediolañ. duci reuelaſſe: ac ꝓpterea leſe
maieſtatis crimine damnatus ẽ. Reliqua in aduentũ. p. v. reſeruo cui nõ minꝰ auide
parerẽ requiſitus q̃ qui eidem. r. p. aſſidue aſtant. Valete.

Vxorẽ pſtitutam viro ſuo ꝯciliare cona
tur ꝑ mediam pſonã modo congruo

Epiſtola. xcix.

ENeas ſiluiꝰ poeta imperialiſqꝫ ſecretariꝰ dño henrico ſcoter plebano in plet
tenberg. S. p. d. Inter alia pietatis opa maximũ eſt vxorẽ viro ſuo ꝯiungere
ne ſepate viuãt: q duo eẽ dñt in carne vna. Qui ꝟo diſiũgit mr̃ionio iũctos
is dei aduerſať pceptis. Scriptũ eſt eñ: quos deus ꝯiunxit hõ non ſeparet. Vex ma
riti quidã adeo duri aſperi crudeles feriqꝫ reperiunť vt nõ ſociã diuie ⁊ hũane domꝰ
vxorẽ ſuam putent: ħ etiã tanq̃ ſeruã et vile quoddã mancipiũ teneãt: nũc iniuriãtes
verbis nũc factis. Cedũt pauꝑculas feminas lacerãt cruciant mortemqꝫ minantur.
Hinc plures ſuos viros deſerũt. Cũqꝫ victu careant: alioꝝ viroꝝ a qbꝫ alanť ꝯmer
cia ſuſcipiũt. Que res nõ tñ ipis mulieribꝫ (Nam leues ſunt fragiles timide) quan
tum ipſis viris imputandũ eſt: q̃s oportet eſſe ꝯſtantiores et in re qualibet meliores.
Nunc cur hec ſcribam paucis abſoluam. Accepi nuꝑ ſociũ meuz quẽ habeo in fran
conia. Cunqꝫ in oppido quodã ꝑ aliq̃s dies fuiſſez occurrit mihi mulier quedã forma
egregia ſtatura tñ breui. Hãc baſilee viderã ſepiuſqꝫ fueram allocutus. Nam cõtri

bulus quidam meus eam maxime dilexit. Interrogo quid faciat vti valeant quem
habeat amatorē. Ait ſe artificio ſericeo vitam ducere: bene ſibi eſſe: amatorē nullū
habere. Ducit me domū: oſtēdit veſtes et opa que fecit. vnicamq; hʒ ancillā. Et quā
tum ſuſpicari poſſum vita eſt vtriq; pudica. Cū ego num tu inquam viruʒ habes?
vtinam nō haberē reſpōdit. Nā ſic et ego aīam ⁊ ille pdimus. Cū interrogaſſē vbi
nā eſſet vir ſuus. dixit in baſilea vocariq; hermānus aſpel. cū q̄ iam pluribꝫ ānis ñ
fuerit. Nā vir ſeuꝰ ē inqt: q me die noctuq; nūc pugnis nūc fuſte cedebat. Ad extre-
mū etiā aūt mihi mortē minabat̄ quā ego fuga euaſi. Tūc ego en bona mulier. Si
iā te ille recipe vellet tecūq; viuē vt virū cū vxore decet. an ad eū r̄uerti velles? vtinā
inquit mulier: ſ3 noui hoīem q2 nō faciet. Amat em̄ aliā femīaʒ: eāq; domi ꝯcubinā
hʒ: cui ſūt ex illa plures filij. Quid tu ſcis inquā ego. forſitā eū iā pcti penitet: ⁊ ſi te
repiret alacri ſuſcipet aīo vitāq; ſuā emēdatā ageret tecū. Vis ne vt ſuſcitē eiꝰ ani-
mū? Cum illa. Hic ſepe ad me venit poſtq̄ ab eo fugi. nec me grebat: ſ3 res meas:
itidem nūc timeo. Veniret em̄ vt puto. et q̄ nūc habeo ſecū aſportaret: mihi aūt ſola
verbera ⁊ cicatrices aut liuores relinquet. Nō ſic faciet inquā ego. Nā p mediam
fidemq; pſonā ſcrutabor aīm ſuū: et ſi bonꝰ erit ſuadebo vt ad te veniat vtq; te reci
piat ⁊ finē pctis ponat. Ad hec mulier p̄cor te inqt expiaris. Nā meo cū viro liben
ter viuerē vt aīam lucrifacerē ſuā meāq;. Hec ptim p me ptim p interp̄tem ſū locutꝰ
Nūc ergo reuerēde pr̄. In hoc ope pietatis vt ptes vr̄as interponere velitis p̄cor. vt
ſi fieri pt̄ viro ſuo reſtituat̄ mulier. Velitis ergo informari qs ſit ipe hermānus. an
viuat. an cōcubinā habeat. an morate viuat an crimioſe: qđ ſi adhuc ī pcto ē ⁊ adul
terā domi habet. Ingerite ſibi ꝯſciam: incutite timorē. Exponite q̄ breuis ſit huma
na vita q̄ fallax q̄ incerta. q̄ certa mors inſtat. q̄ incerta mortis hora: vt bn̄ viuēti-
bꝫ ꝓmiſſa ſit eterna felicitas. male aūt opātibꝫ ſupplicū ſempiternū. Ignis edax pe
na ſine fine. Exhortamī vt ad ſeipm̄ reuertat̄ ⁊ ad creatorē ſuū deū: q eū ꝓprio ſan-
guie redemit: ſuadete ſibi vt dū viuit memor ſit dei. vt cū moriat̄ memoriam ſui ha-
beat deus. Inducite vt excluſa cōcubina quā cū pcto tenet. legittimā cōiugem reci-
piat domiq; teneat quā cū mercede hr̄e poterit et deus illi benefaciet nec relinquet
eum in tpe oportūo. Hūana res ē peccaē: angelica emēdare: dyobolica pſeuerare.
Recognoſcat ſe tandē: et ad deū reuerſus dicat. Erraui ſicut ouis que perijt: requi
re ſeruū tuum quia mandata tua nō ſum oblitus. Miſereat̄ ipſius miſereat̄ coniu-
gis exulantis. Parcat cōiugi peccata ſua vt cōiunx q̄ ſibi ignoſcat: ſciat ſe ita obli
gatum vxori ſicut ⁊ viro eſt vxor. Non ſupbiat et dicat: ego vir ſum. Naʒ ambo cre
ature ſunt dei tam vir q̄ femīa. Apud deū nō eſt diſtinctio ſexus. tam ꝓ femīa q̄
ꝓ mare natus eſt paſſus crucifixus ⁊ mortuꝰ dn̄s. Si prudētior eſt vxori: dignum
eſt eos qui plꝰ ſapiūt impfectū tolerare minus ſapiētis. Nam ⁊ apl̄us paulꝰ iubet
alterū alteriꝰ onera portaē: et oīes vnū eſſe in xp̄o. Et ſi hermānus ipe acqeſcere
vult veſtris monitis vxorēq; ꝓpriā recipe: ac cum ea caſte pie et ſancte viuere. dimiſ
ſis priſtinis iniurijs atq; odijs: ſcribite mihi ſtatim. et ego tunc ſignificabo locum in
quo eſt mulier: cui nomē eſt katherina: ⁊ faciā q̄ ipa veniet ad virū ſuum: aut ſi vir
voluerit poterit ad eam venire et cum ea manere. Nam ipa multū lucratur arte ſua
manuali et ſericea. et ſi ambo erunt ſimul poterūt vitam honeſtam et hilarem duce
re. et aīas cum corpibus ſaluas facere. In oīem aūt euentū ſcribite mihi q̄ pri-
mum quid ſit de ipo hermāno quid agat et quid intendat facere: qđ ego ꝓ ſingula-
ri munere recipiam: q libenter vellem hoc apud deum ꝓmereri. vt diſſoluti matri-
monij. reintegrator forem. vtq; duas pſonas in peccato viuentes ad frugē vite lau-
dabilis reduxerim. Nec em̄ ambigo rem fore deo acceptā magnūq; ſequi exinde p̄-
mium. Cuius et vos pticipabitis ſi diligenter ꝓinde libenter et accurate rem hanc
aggrediami. Et q2 lr̄e ſp ſuū ñ hn̄t curſū pꝰq̄ ſel' mihi ſcpſeritis ñ pigeat iterū atq;
iterū r̄ſcribē. vt p̄ſtet diligētie ſedulitas qđ viarū īſecuritas auertit. Si eī vna tādē
ex vr̄is eplīs ad me ꝓueniet: exinde poſſū qđ volo pdiſcē. Valete optīe amate me
vt ſoletis et cām iſtā totis viribꝫ pficiendā ſuſcipite. Cum aūt ad me ſcribitis in cu
ria regia reddi mihi lr̄as iubete: nam illuc reuertor.

Epiſtola .c.

Grates refert defendenti honores ſuos.

ENeas ſiluiꝰ poeta Secretarius regius. S. p. dicit ornato doctoq; viro Johāni tuſkoni ꝓthonotario inclite ciuitatis pragēſis. Video ſp legoq; voluꝑpe tuas lr̄as. Nā et amiciciā ꝯfirmāt nr̄az et prudētiā teſtant̄ tuā. Accepi nuꝑ que mihi ſcripſiſti de Johāne notario pbueñ. q me mōſtris ꝯꝑauit. vide q̄ ſibi reſpōdiſti: grauit̄ amici cām defendiſti: ineptias icrepaſti: veritatē iuuiſti: viri boni functꝰ officio es. Nā ꝛ abſenti ꝯſuluiſti: nec amicū ī vltimis terraꝝ agētē indefenſū reliquiſti. Amicitia vera nō magis p̄nti q̄ʒ abſenti fauet: q amicꝰ ē etiam mortuū diligit: nō corpꝰ amici: nō res: nō famā ledi patit̄. Hoc abs te factū eē animice gaudeo: tātoq; tibi obnoxiorē me ſentio: q̄nto id tp̄is abs te erā remotior. Rome vt opinor tūc fui cū meo noī detractū ē. Sʒ quāq̄ʒ tibi refero grãs: illi tñ nō iraſcor q me carpit. Scio imꝑfectū meū: ignorātie mee ſū ꝯſciꝰ. Sapiētiſſimus ſocrates et oraculo ꝓbatꝰ delphico: vnū ſe ſcire aiebat qm̄ ſciret nihil. qd ꝫ inquā? Sentio cū tuo iohē: nec ſcio qcq̄ʒ: nec noīe ſū aliq̄ dignꝰ. Scribā tñ illi pauca ne ſe ſcire petet: q̄ tu atʒ ego neſcimꝰ. lr̄as his adiūctas habebis q̄s ſibi dirigo: ſimul q̄ʒ interp̄tatōez ep̄le quā lōgo deſideraſti tp̄e. paruiſſez antea tue cupidini niſi abſens fuiſſez. Anni iā duo ſūt qb; aſſidue obequito. nūc rome inuenior: nūc franckfurdie: nunc wienne: nulla mihi quies dat̄: Nūc etiā ad electores imperij deleger ifra trimeſtre minime hic reperiar. Vale et me vt ſoles ama atʒ obſerua.

Epiſtola .ci.

Perſuadet polonos et auſtrales cōcordari tali medio.

REuerēdiſſimo i xp̄o pr̄i ꝛ dn̄o dn̄o Sbigneo ep̄o Cracouiēſi ſc̄te romāe eccl̄ie cardinali electo Eneas ſiluiꝰ poeta. S. p. d. Mnis ego reuerēdiſſime pr̄ et dn̄e p̄ſtātiſſime iā dudū vr̄e dignatōi affectꝰ fueri eiuſq; ſtatū felicē ac ſucceſſus ꝓſperos ſedulo ꝯcupiueri. Quia tñ indies v̄tutum vr̄aꝝ maiores laudes maioraq; p̄conia ī meis aurib; p̄ſtrepūt. Cogor et ip̄e dietim magis ac magis venerari nomē vr̄m ac deuotōez: qua vr̄am paternitatē reuerēdiſſimā ꝓſequor augere. Sic em̄ virtꝰ exigit. Cuiꝰ ea vis ē vt q̄s nūq̄ʒ vidimꝰ hoīes amare nos vrgeat. Verū qd ego de me loq̄r q nō ſum dignꝰ int̄ hoīes cōputari qñ maximi viri imo et regia ſublimitas p̄ſtantiā vr̄am et venerent̄ et amēt. Eſt equidē in hac regali curia ꝑcelebris fama vr̄aꝝ v̄tutū: nec vnq̄ʒ ſine ſingl̄ari laude vr̄m nomē audit̄. p̄cipue tñ int̄ alios mag̃ficꝰ dn̄s cācellariꝰ ꝓbitatē vr̄am extollit ꝛ p̄dicat: q nūc ꝯſiliū nūc liberalitatē nūc vite mūdiciā nūc magnanimitatē qb; p̄dita ē. v. r. p. enarrat. Nuper v̄o cū ī ꝯſpectu regie maieſtatis mag̃ baronū ac nobiliū ſtipāte caterua de p̄latis ac magnatib; regni vr̄i mētio et aliꝰ aliū laudaēt: aſſurgēs cācellariꝰ. Clari ſunt inq̄t viri q̄ꝝ memiſtis: nec ego eoꝝ v̄tuti detraxerim. Nemo tñ adhuc vr̄m q ſint oculi regni polonie mōſtrauit: nec oīa illoꝝ attigit q p̄ſtat oīb;. Nā et ſi p̄ſtantes ſunt hi q̄s ꝯmēdatis. Vbi tñ Cracouieñ. āntiſtitē religſtis: cꝰ tāta ē ꝓbitatis fama vt nec laudando creſcere nec vitupando minui poſſit. Ego p̄latū hunc noui: aliqñ allocutus ſum: ꝛ in plurib; tractatib; ſum exꝑtus. Nihil tam graue ē tanq; arduū qd̄ is non ſtati intelligat videatq; finē. Animꝰ illi magnꝰ ē ꝫ rectꝰ: ñ ſolū q̄ p̄ntia ſūt diſponē nouit: ꝫ futa lōge p̄meditat̄. Neqʒ ꝓdigꝰ ē vt idignis largiēdo facultates eccl̄ie diſſipet: neqʒ auarꝰ vt īdigētib; nō porrigat manū. Sʒ ē elemoſine diſpēſator: domuſq; ſua claris hoſpitib; ſp patet. Quicūqʒ poloniā igrediūt̄ oratoēs aut viri p̄ſtātes hunc adeunt hūc patronū habēt. Ab h̄ honorāt̄ donātqʒ. In qb; reb; vera liberalitas recognoſcit̄. Eſt ī eo clara facūdia: multe ī ore eiꝰ facecie: multuſqʒ lepos: non elatꝰ ē: nō iracūdus: nō exactor pecuiaꝝ: nō vindicte cupidꝰ. Sʒ benignꝰ māſuetꝰ ꝑiculi decliator atʒ ꝯtēptor: amator patrie ſue et aliene nō inimicꝰ. Nihil eſt qd̄ illi melius pace cōmuni videatur. oīa eius cōſilia quietis ſunt. Non tñ bellum diſuadet cum ꝓ tutela regni ſuſcipiendū ē. Sed arma nō ꝓpter victoriam neqʒ ꝓpter iniuriam vindicādam ſumēda dicit: ſed ꝓpter pacem obtinendam. Finem belli non

rapina mvel glīam:ſed qetem eſſe debere. Scit pterea qbꝫ artibꝫ curia regenda eſt qbuſqꝫ modis gubernandus exercitus. Et q̄uis plat⁹ ſit ſacrarūqꝫ religionū gua-riſſim⁹. nō min⁹ milicie q̄ in ſenatu ē vtilis: nec egreferas Caſpar ſi hūc vnū tanti facio. Nāqꝫ ſi ei⁹ ſꝑ ꝯſilia apud reges polonie valuiſſent. aut par optima int̄ auſtri-am poloniāqꝫ viguiſſet. aut in bellis q̄ poſtea fuer̄t maior polonoꝝ impet⁹ fuiſſet audit⁹. Que cū magr̄ic⁹ Caſpar finiuiſſꝫ: ſmonis finē oīm circūſtātiū aſſenſus cō-probauit. Caſpar vō his auditis vtinā inqt talis dn̄s ī ꝯſilio meo ꝑſiſtēt. At ſic va-rio circūſtantiū ſmone. v. p. r. eas ꝯmēdatōes accepit q̄s me audiuiſſe antea n̄ me-mini: gauiſus ſum dū talia ꝑcepi. morqꝫ ī aīm venit: hec vt ſignificarē vr̄e dignatōi: n̄ vt ꝓpt̄ea gloriemi. Scio eī moderatōꝫ animi vr̄i: qꝛ n̄ patefacitis aures adolātibꝫ ſꝫ vt nomē bonū teneatis cuſtodiatiſqꝫ: ⁊ ſi poſſibile ē augeatis. Nec enī cū diuitijs ꝯmutāda ē fama celebris. Diuitie cū corꝑe ſil̄ ꝑdunt̄. fama comes aīe pt⁹ obitū du rat: quā q negligit crudelis ē. Et fortaſſe cū has lr̄as audietis: qd ē dicitis ī q̄ velit eneas meū nomē augeri. Dicā breuit̄ q̄uis n̄ ambigo id vr̄az prudētiā ꝑ ſe meli⁹ ī-tueri. Sꝫ dōm ē ne fruſtra videar calamū recepiſſe. Int̄ auſtriaꝫ ⁊ poloniā. R. p. mlt̄e hacten⁹ ſimultates. multa odia ⁊ aꝑta bella viguer̄t. q̄ res ⁊ auſtrali dn̄io no-cuer̄t ⁊ polonie n̄ ꝓfuer̄t. Jaꝫ tp̄s eēt his diſcidijs imponi finē. ⁊ aliqn̄ in amiciciaꝫ gr̄amqꝫ r̄uerti. Naꝫ qd pei⁹ ē q̄ regnū aduerſus regnū inſurgē ⁊ regiū ſanguīnē inſi-diari regio ſangui. Cūqꝫ vſus hēat r̄ges int̄ ſe frēs vocari. Quid abſurdi⁹ ē q̄ frēꝫ inſectari frēm: ciuile bellū ſtruere ac ꝑicidiū meditari. Fcta ſt̄ hec iā dudū: ſꝫ cū dā-no āboꝝ ꝑtiū. Itaqꝫ iaꝫ tp̄s eēt vt admonite cladiū ſuaꝝ ꝑtes inimicicijs modū ī-ponēnt. Sꝫ iſta mouēi nequnt niſi magni viri manū apponāt. ⁊ qppe dū ego hec aīo reuoluo: n̄ poſſuꝫ arbit̄ri qs ali⁹ ſit īueniēd⁹ huic rei ydoneus q̄. v. r. p. Itaqꝫ loq̄r apte dicāqꝫ qd ſentiā. Duc ſt̄ vie qbꝫ finiri diſcidia int̄ auſtriā poloniāqꝫ pn̄t. Una ē ſi vel auſtriā poloni deleāt ferroqꝫ ſibi ſubijciāt: vel econt̄ poloniā bello ſuparent auſtrales. Altera ē ſi reuentū fuerit in gr̄aꝫ ⁊ vtriqꝫ renouata ſit amicitia. Prior via ad modū difficilis ē. Et lꝫ ī ea mlt̄is iaꝫ ānis elaboratū ſit. Adhuc tn̄ ⁊ auſtra-les ſuū ⁊ poloni ſuū imꝑiū tenēt. ⁊ alt̄ alteri⁹ inſidias conatuſqꝫ timet. Nec video q̄ pacto euo nr̄o: altera ꝑs alterā poſſit exteīminare: qꝛ vtrimqꝫ magne ſunt vires. ⁊ multū ſanguinis effundēdū eēt: multaqꝫ hoim centena milia neci dāda: multe ciui-tates delēde: multi agri cremādi ⁊ infinita mala faciēda eēnt: anteq̄ vna ꝑtium in ꝑt̄atem alteri⁹ veniret. At via ꝯcordie vt ſalubrior ē ſic etiaꝫ facilior. Querit̄ q mo-di ꝯcordie ſint. Nēpe facili⁹ bn̄ficio q̄ gladio vincit̄ inimic⁹. Nō iniurie adijciende ſunt iniurijs neqꝫ mala malis cumulāda: ſꝫ purgāda ꝑmo ꝯtumacia ē. pt⁹ dāna re-ſartiēda: exīde bn̄ficia ſubiūgēda. Qui ſꝫ egerit is iaꝫ n̄ inimicū ſibi placabit ſolū: ſꝫ recōciliabit incorꝑabitqꝫ ſibi ⁊ ſociū ex aduerſario: amicū ex inimico: frēm ex ho-ſte faciet. In hac igr̄ re vidēdū ē vn̄ prior iniuria ꝓpit. ⁊ illic medela veniat vn̄ vuln⁹ illatū ē. Nō eī q fert ſꝫ q īfert iiuriā emēdare dꝫ. Hic q̄ vidēdū ē q̄ pacto īuicē ꝯuenia m⁹: nedū ego leſas auſtrales ꝯtēderi. v. r. p. inficiet̄. Libꝫ igr̄ mihi ſcribē qd ſentiaꝫ vt corrigatis ſi falſum fuerit. Loq̄r ingenue clare apte. vt int̄ amicos fieri dꝫ. n̄ vt regno vr̄o qd ē nobiliſſimū det̄haꝫ: ſꝫ vt eo meli⁹ inueniri cā poſſit q̄ vulnera magis detecta fuerint. Ur̄a vō. r. p. libertati mee veniā dabit: ſi qd ē qd offendat: qꝛ in bo-num loq̄r: nolo alti⁹ exordiri. Sꝫ rei ꝑncipū wilhelm⁹ dux auſtrie dedit. huic filia regis Ludouici q vngariaꝫ poloniamqꝫ poſſidebat in matrimoniū ꝯiūcta fuit. Re-gnumqꝫ polonie in dotē datū. nec diu pt⁹ poloni nulla iniuria laceſſiti: niſi q̄ impe-riū theutonicoꝝ ferre nolebant: wilhelmum regno expuler̄t: ac nō ſolū regnū ſꝫ nu ptam qꝫ ſibi abſtuler̄t. Nec ꝯtenti ſꝫ abhominandū aggreſſi facin⁹: memoriaqꝫ nr̄a inauditum ſcelus adorſi: reginā q̄ alteri nupſerat: nouo regi ꝯiunxere: q̄uis illa ꝑo ris mariti memor: nunq̄ volēs nouo nupto ꝯiacuerit. In ſꝫ nō ſolū leſi ſunt auſtra-les regno ꝑuati qd ex dote veniebat: ſꝫ ī hōre qꝫ vexati ſunt: dū nupta eoꝝ in ꝯcubia tu tenet̄. Pt⁹ hec tanq̄ parum fuiſſet wilhelmum abieciſſe. cum albertus dux au-

ſtrie bohemieꝗ ⁊ vngarie rex et īꝑatoꝛ romanoꝝ: ſigiſmūdi regnū qꝺ ſibi atꝫ vxo
ri ī bohemia obuenerat armis vēdicaret:poloni ꝑ̄cinctū taboritaꝝ ⁊ ſeqꝗciū ſuſce
perūt iūctiꝗ ipſis alberto bellū ītulerūt. Et ꝗ̄uis ꝑ̄ſidiū illoꝝ īduerit magno tn̄ ſe
crimine polluerūt:dū aduerſus iuſticiā auxilia talibꝫ ꝑ̄buerūt. Polonoꝝ ḡ opa fcm̄ ē
vt regnū ſuū albertꝰ ꝯſeq totū ñ potuerit:neꝗ ꝯpeſci taboritaꝝ furoꝛ:q ob tutelā po
lonoꝝ vſꝗ ī hāc diē ī ꝑtinacia manēt. Aliqñ vo aut iā reducti eſſent aut extermīa
ti:ꝗ̄uis et antea ſigiſmūdo īꝑante cū bohemis nōdū eccl̄ie vnitis ſedꝰ ꝑ vr̄os bohe
mos ꝑcuſſū fuerit miſſuſꝗ cōtra ſigiſmūdū verū bohemie regē alt̄ ſigiſmūdꝰ koꝛibu
ti. In q̄ re ñ ſolū auſtrie nocumēta illata ſūt q ſigiſmūdo ſucceſſura noſcebat̄. ꝫ au-
ctoꝛitas ꝗ̄ eccl̄ie ⁊ ipſa fides catholica leſa ē:totaꝗ reſpublica xp̄ianoꝝ:ꝑcite ſic lo
ꝗ̄nti. Sic ex poī ei res dꝫ vt geſta ē:mihiꝗ ſic r̄latū ē. Pꝰ hec cū iā ꝺ medio ſblatus
eēt albertꝰ.ī eiꝰ filiū craſſati ſūt debachatiꝗ vr̄i poloni. Nāꝗ lꝫ elizabeth r̄gīa fili
um ladiſlaū ex alberto pepiſſet ac vti moris ē dyademate apꝺ albā r̄galē decoraſſꝫ:
poloni vr̄i ꝑ ꝗ̄ſdā vngaros īcitati rurſus noua bella ſuſcitar̄t mittēteſꝗ wladiſlaū
r̄gē ſuū admodū iuuenē ⁊ īnocētē:r̄gnū vngarie vſurpaē conati ſūt.cꝰ magnā ꝑteꝫ
īuaſerūt.veri r̄gis īfantis pupilli ⁊ oꝛphani iuribꝫ īſultātes. Neſciētes tn̄ qꝺ dū ali
enū regnū ꝗ̄rūt ſuū negligūt:ac gētibꝫ ⁊ pecuīa exhauriūt. Hic ſecutū ē ꝙ dū regno
vngarie volūt diutiꝰ potiri Adoleſcētē regē ꝯ thurcos armāt:ꝗ̄uis federa eēnt īdu
ciaꝝ iuramēto firmate. Itur ad bellū ꝯmittit̄ ꝑliū. Ibi ſeu captꝰ ē ſeu occiſus wla
diſlaus penaſꝗ nō ſui crimis(Nā ipſe ꝑ etatē nō erat accuſādꝰ)ꝫ ſuoꝝ ꝯſiliarioꝝ
delicti dat. Sic nobiliſſimꝰ iuueīs r̄galiſꝗ ſanguis plꝰ mali īcidit ex ſuoꝝ ſuaſu ꝗ̄
auſtrales ſibi vnꝗ̄ optauerit. Sic res acte ſūt niſi falloꝛ:ꝗ̄ꝓpt̄ ñ auſtrales ꝫ polo
ni potiꝰ factū ſuū emēdaē debēt. Queritis foꝛſitan q̄ poſſit mēda repiri. Nā tot illa
ta ſūt ꝑ polonos auſtralibꝫ dāna vt nec ipſa polonia recōpēſare ꝗ̄at. Ita ē:nā et bo-
hemiā ⁊ vngariā vſꝗ ī hāc diē adipiſci auſtrales ñ poterāt ꝓpt̄ īpedimēta polonoꝝ
īmo ⁊ ipſa polonia ꝑuati ſūt iīuria. Quid igr̄ fiet nēpe ſat erit auſtralibꝫ ſi finis tā-
dē nocēdi fiat.quātū ſētio quātū capio quātū viri hꝰ curie magni me iſtruūt:ñ petūt
auſtrales magnū aliqd ex polonis:ꝫ vt nocē deſināt. Sic ei reintegrari beniuolen-
tia ſepoſitis poſſet odijs. At ꝫ.R.p.nō minꝰ polonie ꝯducēt ꝗ̄ auſtrie. Scio qꝛ ex
vetuſtis bellis paꝝ lucri polonia ſenſit. Nāꝗ ex vngaria nec ex bohemia qcꝗ̄ auri
vl̄ argēti ī poloniā delatū ē. Sꝫ ipſa polonia vltro ⁊ pecuia ⁊ hoīes(q ſūt ei theſauro
nobilioꝛes)trāſmiſit.et ī vngaria nuꝑ ſuū regē ꝑdidit. Accepi ꝑ̄terea introitꝰ regni
vr̄i ꝓ maioꝛe ꝑte īpignoꝛatos eē.intātūꝗ ꝯn̄e erariū defeciſſe vt vix repiri poſſit q
regnū vr̄m ſuſcipere velit. Tātaꝗ nūc reꝝ mutatō facta ē.vt q regnis alijs daē re-
ges volebatis:iā nō facile poſſitis īuenire q rex int̄ vos eē cupiat. Eſſent igr̄ iſta cō
ſiderāda qꝛ nō ſunt abſꝗ iudicō dei q ſuꝑbis reſiſtit ⁊ hūiles extollit. Et ſi vr̄i po-
loni ātiqs odijs pꝰtergatis.ſalutē ſui regni ſolūmō ꝗ̄rerēt:die noctuꝗ cogitarent:
q̄ pacto ī auſtraliū amiciciā fraternitatēꝗ reuerterent̄. Eaꝗ ſibi vis ñ minus ꝗ̄ au
ſtrie ꝯſulerēt. Scriberēt bohemis vt ſuū regē peterēt:illiꝗ ſoli ſeruirēt ladiſlao al-
berti filio. Scriberēt vngaris ne ampliꝰ cū auſtralibꝫ diſſentirēt ꝫ regē ſuū repete
rēt:q ius hꝫ ſucceſſiōis nec de wladiſlao curarēt:q vel moꝛtuꝰ ē.vl̄ ſi viuit ſatis hēat
ī polonia vbi regnare poſſit. Exinde ſignificarēt regi romanoꝝ ſe hactenꝰ in bohe-
mia ⁊ vngaria reſtitiſſe auſtralibꝫ nō odij cauſa ꝫ vt ſuo regno ꝯſulerēt. Nūc vo ītu-
eri ſe.qꝛ nō bn̄ fecerūt:velleꝗ factū coꝛrigeꝛe ꝑ̄ſtando auxilia ſi opus ſit:qbꝫ ladiſla
us et vngariā poſſit et bohemiā vēdicare. Sic poſſet optima pax īueniri: ſic regnū
vr̄m tutiſſimū redderet̄.qꝛ his artibꝫ extiguit̄ furoꝛ:ira vincit̄:inimici placāt̄ ⁊ ho
ſtes reddūt̄ amici. Hec dixi latiꝰ foꝛtaſſe ꝗ̄ expediēt apꝺ.v.r.p.q̄ oīa melius nouit
Ceteꝝ ñ ambigo qn ꝓ defenſiōe vr̄i iuris vr̄iꝗ honoꝛis ml̄ta poſſitis dicē. Hec q̄ fa
cta dixi non tāꝗ̄ īterfuerim retuli: ꝫ tanꝗ̄ audita recēſui. Vr̄a īſignis ⁊ reuerēda
p.ſcit qūo res ſe hēat:vtcūꝗ ſit:certū illꝺ ē regna meliꝰ defendi beniuolētia ⁊ amo
re ꝗ̄ viribus. Mihi cōſultū videt̄.cū poloni aliqñ cū auſtralibꝫ amici potiꝰ eſſe ve
lint ꝗ̄ inimici:qꝛ vbi eſt odiū ibi metus eſt:vbi metꝰ nulla trāquillitas nullaꝗ pax

eſſe pt̄. Sine pace ꝺo nulliꝰ regni ſtatꝰ pt̄ eē diuturnꝰ. Nūc ꝙ tp̄us eſt vt ſup his ha
beat̄ cogitatō. Uerꝫ niſi vr̄a. r. p. iſta curet: q aliꝰ mēte adhibeat ſcio nemiem. Ułm
ē igit̄ hec aggredi tū ꝓ ſalute cōi: qꝛ ñ pn̄t he due domꝰ ſine domo tociꝰ xp̄ianitatis
inuicē diſſidere. Tū ꝓpt̄ pacē ⁊ boni regni vr̄i: tū deniqꝫ ꝓpt̄ augmētū noīs fameqꝫ
vr̄e: q̄ me priꝰ ad ſcribēdū īpulit. Potiſſime aūt vt ex h magis ac magis auctori pa=
cis placeatis. dū pacis ſtudio ītēditis. Plura poſſem dicē: ꝭ eſſent icaſſum oīa apꝺ
vr̄am. d. q̄ peritiſſima ē. Ego me recōmēdatū do illi cupiētem ſibi ī aliq̄ re morē gere
re. Hieronimꝰ canonicꝰ wratiſlameñ vir prudēs vtriqꝫ amātiſſimꝰ hic fuit nec vr̄az
famā neglerit. His ſi illuc reuerteret̄: q̄le ſit apud nos vr̄m nomē multomeliꝰ refer
ret ꝙ ego ſcribere queā. Noui q̄d hic ſit nō ē ſcribēdū: qꝛ incertū ē multa dicūt̄ ſine
autoritate veraci. Ungari hic ſūt ⁊ tractāt de regno cū maieſtate impali noīe ladiſ
lai regis. Bohemi ꝙ cōuentū ī breui ſūt habituri. Res feliciter dirigūt̄. Nec ad la
diſlai ⁊ ceſaris ſtatū et gl̄iam. Ualeat optīe vr̄a. R. p. cui me humilit̄ facio cōmen=
datum. Ex wienna.

Epiſtola. cij.

Hoīes varijs vſibꝯ delectāt̄ differētī mō.

ENeas ſiluiꝰ poeta Impialiſqꝫ ſecretarius. S. p. d. magnifico viro dn̄o
Caſpari Schlick impialis aule cācellario. Diuerſa hoīm ſtudia ſunt q
bus et ſe principibꝯ inſinuāt et vitā agāt. Quoſdā iuuat ī ſtadio currere
et olimpicū colligere puluerē ac feruidis rotis curruū palmā nanciſci nobilē. Qui
ſemel et ī theatro clamore vulgi ſublatus: qui vel luctāto vł haſta feriēdo vicit emu
lum: haud ꝑduci pt̄ aliam vt vitā ſumat. Attalus rex pergamenoꝝ qui romanum
populū ſibi fecit humilem: de agricultura diligēter ſcripſit. Si qs eū ſecutus mul=
tum frumēti cōdidit horreo ac ſemel gauiſus ē findere ſarculo p̄rnos agros: nunꝙ
dimoueri pt̄ nec pſuaderi vt nauta fiat et trabe ciprica mirtoū ſecet pelagus. Ue=
rum cū aduerſi aliquid ſuo in ſtudio quiſꝙ ꝑpeſſus eſt: mox alteriꝰ vitam laudat:
nec tñ accipit illā. Mercator poſtꝙ luctātes ventos ī medio mari exꝑtus ē et inſtā
tem ꝓcellam timet: ocium laudat ⁊ opidi rura ſui vēturūqꝫ ſe in patriā nuſꝙ ſe exi
turum deiurat. At vbi ceſſauit tempeſtas mox quaſſos reficit naues et indocilis
pauperiem pati rurſus ſe mari credit. Sunt qui diem totam bibendo aſſumunt et
nūc membra ſternūt ſub viridi arbuto: nūc ad fluentē leniter aquā caput collocant
Quoſdā caſtra iuuāt ⁊ tube ſonitꝰ ꝑmixtus lituo ſine cornu recuruo ac bella dete=
ſtabilia matribꝯ venator cuiꝰ fideles catuli ceruam viderūt. Aut cuiꝰ teretes pla=
gas validus aper vt eſt apud marſos rupit nocte tota ſub Ioue frigido quem nos
aerem dicere poſſumus manet immemor domus et tenere ꝯiugis. Quid ſingula re=
feram Me nihil magis delectat ꝙ hedera quod p̄mium eſt doctarum frontiū. Me
gelidū nemus oblectat cū muſis eſſe nō cum populo placet mihi: Exhibeat mihi ti
bias euterpe quam bene delectantem interp̄tamur ⁊ organū ſuū in modum lire cō=
poſitum quod barbiton appellāt polimia mihi tradat que vel multe laudis vł mul=
te memorie dicitur muſa nō erit in poſteris meū nomē obſcurum. Et potiſſime ſi tu
mihi Caſpar fauebis vite p̄ſidium ⁊ dulce decus meum. Uale.

Epiſtola. ciij.

Inundatō danubij ⁊ grādo ī quātitate oui.

ENeas ſiluiꝰ poeta. S. p. dicit Leonardo filſecher p̄ſtati militi amicoqꝫ
optio. Annis pluribꝯ inauditū eſt tot aq̄s inundauiſſe. quot his diebus
noſipi vidimꝰ apꝺ nouaꝫ ciuitatē excreuiſſe. Tu res bellicas cōpabas
wiēne qbꝯ maieſtas regia vſura erit ī caſtris: nos tuū reditū opiebamur vix duaꝝ
horaꝝ tēpeſtas īcubuit: ꝭ adeo īgēs fuit vt ītra menia vrꝭ excurrē danubiꝰ crederet̄
Nā neqꝫ viciꝰ domū accedē vicini audꝫbat Grādo e celo ī modū oui cecidit vbiqꝫ cho
ruſcatōes videbāt̄. Audiebāt̄qꝫ toītrua. Per id tp̄s puꝰ torrēs q wiēna meia p̄terla
bit̄ ītātū excreuit vt pleraſqꝫ domoſ cū p̄ribꝯ ⁊ failijſ aſportauēit. ī bauaria ċca ſtrau
bing ⁊ armēta viroſqꝫ tēpeſtas occidit. Agri ꝯplures q flumibꝯ ꝯtermini fuerāt fru=

gibꝯ atꝫ ſupꝑficie inuelati ſūt. Plurimū deus niuis ⁊ dire grādis e celo miſit. Ac ru
bēte dextera iaculatꝰ ſūmas tēploꝝ arces ꝑꝑl'os ⁊ vrbes terruit. Teriteqꝫ ſūt gētes
ne redirent graue ſeculū pirre atꝫ dentalionis Siue ⁊ nr̄i volūt noue qn̄ ſuꝑ om̄es
mōtes diluuiū inūdauit: qn̄ noua maris mōſtra viſa ſūt ī terris ⁊ qn̄ ꝓtheus deus
pelagi vti gētiles voluere om̄s pecus piſciū altos egit mōtes viſere. qn̄ ī ſūma vlmo
cethe ſtetit vbi nota fuerat colūbarū ſedes. ac qn̄ pauide damne in equore natabāt
ſuꝑ terras effuſo imperāte quōdam auguſto retertis flāmis tiber vndis ſuꝑ̄ littus
etruſcū creuit: atꝫ vſqꝫ ad monumēta numen pompilij regis tēplaqꝫ veſte ꝓfectꝰ ē:
ſicut et poſtea ſepiꝰ fecit. Sic adhuc inſcripti lapides apud frēs minerue rome oſtē
dūt. Tūc arbitrabant̄ romani fluuiū quaſi numē hr̄et vlciſci velle Julij mortē ī cō-
ſolatōem ilie romuli atꝫ remi matris. ex quoꝝ genere ceſar deſcēdebat. Nec deerāt
q putarēt iliam ſiue ream veſcalē virgīem ex cōpreſſu tiberis peperiſſe: ꝙuis ꝺ mar
te vulgatior eſſet fama. Itaqꝫ putabat̄ amnis vxoris iniuriā vlciſci velle. Quidam
v̉o excremētū ciuilia q̄ poſt fuerūt bella ꝓtendere opinabāt̄. Inter anthoniū nāqꝫ
⁊ auguſtū apud acciū pugnatū ē. cū bruto et caſſio ī grecia. cū ſexto pompeio ī ſici-
lia. Nos aūt leonarde futuri ſpeculator quidnā dicemus hec diluuia ſibi velle. nū-
ꝙ rem īſolite abſqꝫ magni alicuiꝰ mali ſignificatōe ꝓueniūt. Sꝫ nūꝙ rurſus malū
eſt vniuerſale. Nā qꝺ vni nocet alteri ꝓdeſt. Fridericꝰ ceſar iā ꝓfectꝰ ē cuꝫ exercitu
aduerſus vngaros: Iā territi hoſtes pacē petūt. Iam trāſigit̄ niſi cōueniat int̄ par
tes et hoc tecū arbitror tempeſtas illa deſignaſſe. Uale et me vt ſoles ama.

Epiſtola. ciiij.

Triplicis ꝓbleumatis reſolutio.

Aberat nuper ceſarea maieſtas multoꝝ baronū ac nobiliū ſtipata cathe-
dris: dum mihi hoc in loco vir p̄ſtantiſſime diſputator vehemēs atꝫ ſubti
lis: inter alios tria ſi recte memini obtuliſtis ꝓbleumata. Fuitqꝫ tūc au
ditoriū iſtud tam doctoribꝯ ꝙ diſcipulis frequētiſſimū. Ex illis primū fuit. Utrum
prudētia ſit idem habitus cum ſcientia morali tradita in libro ethicoꝝ: politicoꝝ
et iconomicoꝝ et in libris canonū et legum. Secūduꝫ. Cur poete noſtris tempori
bus ſint adeo pauci cū videātur multū vtiles ⁊ neceſſarij. Terciū qꝺ in cācellaria
fortaſſe notā excogitatū eſt aut riſus cauſa propoſitū. Cur viles cutes cadauerum
et antique camiſie cum cera ī cācellarijs vendūt̄ ꝓ optimis mūeribꝯ. Hec ſunt niſi
fallor q̄ vr̄a ſingularis prudētia magr̄ et diſputator īſignis ex me ꝯcontata ē. Que
fierūt ⁊ alij duo q illic aſſident quedā alia vt moris ē in diſputatōe q̄ de re qualibet
habetur: illa ego memorie nō teneo. Neqꝫ em̄ Cineas ſum ille pirrhi legatus. q al-
tera die qua romā intrauerat vniuerſū ſenatū ⁊ equeſtrē ordinē ꝓprijs noibꝯ ſaluta
uit. tāta eū fuiſſe memoria tradūt hiſtorie. Reſpōdebo igitur his tm̄ tribꝯ q̄ r̄tuli ꝓ-
bleumatibꝯ. Nec verebor me dicere imperatū fuiſſe cum illa quererent̄. Nam ⁊ de-
moſcenes qui omniū grecoꝝ p̄cipuus orator fuit: interrogatꝰ iuſſuſqꝫ ſentētiā in ſe
natu dicere nō erubuit imperatū veniſſe reſpōdere. Quidā adeo cupidi glorie ſunt.
vt ex tēpore velint cuilibet interrogaciuncule ſatiſfacere. Sed his ſepe dū glīa q̄rit̄:
ingens ignominia creſcit. Nec em̄ hūanū ē cuilibet interrogāti bn̄ reſpondere. ẞ eſt
huiꝰ auditorij tanta modeſtia vt data ſit vnicuiqꝫ ad cogitādum mora: qua nūc ipe
vſus paratus adueni veſtris petitōnibus magiſter ornatiſſime ac hꝰ vniuerſitatis
clariſſimū iubar nō ſolum reſpondere ſed etiam vt opinor ſatiſfacere. Nihil tamē
dicam quaſi veſtram doctrinā inſtruēs: ſed tanꝙ meā ignorātiam erudiēs. verbum
habeo. daboqꝫ locuꝫ reſponſis veſtris quibus me melius et rectius admonueritis.
Cum igitur queritis vtrum prudentia ſit idem habitus ſicut ante dixi. Negati-
uā ꝑtē amplector: quā ⁊ vr̄m argumētū tuetur: qꝺ ſecūdo loco poſuiſtis. Prudentia
nāqꝫ viros bonos facit. Sciētia v̉o illoꝝ libroꝝ etiā malos comitatus: ergo non eſt
idem habitus. Aggrediamur tn̄ hoc altius: diffiniamuſqꝫ ſciam atꝫ prudentiam.
Omnes em̄ vt cicero in libris officioꝝ dicit que rōe ſuſcipit̄ de aliqua re inſtitutio:
debet a diffinitōne ꝓficiſci. vt intelligat̄ quid ſit id de quo diſputetur. Sciētia igit̄

vt Iſidorus tradit eſt cū res aliqua certa ratiōe ꝑcipit̄. Prudētia eſt cū diſcernunt̄
a bonis mala. Id ſi ſic ſe hꝫ laudabilior ē ſcia ꝗ̄ prudētia. Plura eñ ꝯplectit̄. Nec
cicero ob hoc diſſentit dum in rethoricis ait prudētiam eſſe reꝝ bonaꝝ ⁊ malarum
ac vtraqꝫ ſciētiam. Sed aliter aug. in li. d̾ moribꝫ eccl'ie diffinit. Sic eñ ait. Prudē-
tia eſt amor eoꝝ quibꝫ adiuuat̄ in deū ab his quibꝫ impeditur ſagaciter eligēs. Et
alibi ſic diffinit̄. Prudentia eſt reꝝ bonarū malarumqꝫ cū alterarū dilectione ⁊ re
liquaꝝ deteſtatōe ſciētia. ſm has diffinitiones q prudens eſt. Idem ꝙ̄ vir bonus eſt
cum bona diligat malaqꝫ deteſtet̄. At ſcia libroꝝ areſtotilis ⁊ iuris ꝙ̄uis bona ma-
laqꝫ noſcat: nō tñ hec odire ⁊ illa diligere cogit. Plures ei periciā illius hñt qui ſūt
⁊ auaricie ⁊ alioꝝ viciorum ſerui: quia nō mutat affectum cognitio ſꝑ ꝙ̄uis inſtru-
at intellectum. Nam ⁊ ſalomon q ſapientiſſimus fuit ac bonum ⁊ malum nouit. tā-
ꝙ̄ viliſſimum pecꝰ luxurie ſeſe tradidit: inter vxores trecētas ꝯcubinaſqꝫ ſeptuagitas
marceſcēs. Eſt eñ ſcia ꝯgnitio reꝝ mortuaqꝫ voluntatem mutare nō poteſt vt vel bo
num cognitum amplectat̄ vel malum fugiat. At prudētia radius vnꝰ eſt a vero ſole
ꝓcedēs. que nō illuminat intellectum ſed etiā calefacit affectū. Quod ſi quis neget
probari poteſt. Certum eſt eñ areſtotilem tulium Senecāqꝫ ceteroſqꝫ phos inter v̓-
tutes numerari prudētiam. Si virtus eſt que ſunt virtutis facit. Virtꝰ aūt viꝝ bo-
num reddit. ergo ⁊ prudētia virum bonū reddit. Qꝫ aūt virtꝰ hoīe𝔷 bonū efficiat ex
diffinitiōe liquet. Sic eñ augu. eam in li. de quantitate anime diffinit. Virtꝰ eſt eq̄li
tas quedam vite vndiqꝫ ꝯſonans rationi. Senece ꝙ̄ ſnia eſt beatos virtute fieri ho-
mines: ꝙ ſi virtꝰ beatos efficit hoīes. ⁊ prudētiam ꝗ̄ virtꝰ eſt idē facere neceſſarium eſt
Sciētia v̓o iuris tociuſqꝫ moralis phie minime opat̄: ergo virtus non eſt. Si nō eſt
virtus nec prudentia eſt quam conſtat eſſe virtutem. Querit fortaſſis aliqs quō fie
ri poteſt vt ſciens bonum non ꝑetur: Facilis reſponſio eſt. Plurimi ſunt qui in gi-
gnaſijs muſicā docēt. q cantare vel minimū verſiculū in eccleſijs ignorarēt: ſic apud
athenieſes temiſtocles. q in ꝯuiuio recuſaſſet liram habitus eſt indoctior. Nec oēs
medici q practicam legunt mederi ſciunt. At vſus ꝯmunis apud quē: vt flaccus ait
arbitriū eſt ⁊ vis ⁊ norma loquendi. Prudētes v̓o nō qui bonum a malo diſcernūt:
ſed qui bonum operant̄ appellat. Erit igit̄ prudēs qui ſcit vult ⁊ agit que bona ſunt
Scioli aūt moralis phie Iuriſqꝫ periti. cū aliqñ ſceleratiſſimi ſint. nō poſſūt appel-
lari prudētes. Plus inꝗ̄: nam ⁊ ſi operent̄ ꝗ̄ in eoꝝ libris didicere. nihil vltra que-
rētes: extra tñ prudentium numerum remanebunt. Prudētes nāqꝫ nunꝗ̄ errāt: ſꝑ ei
que bona ſūt opant̄. Qui v̓o ꝑ oīa ſequit̄ areſtotilē: cum is ſemꝑ deos nominet in er
rore manebit. In iure ciuili nō deſunt ineptie: nam ⁊ eoꝝ libri aiūt legem quāꝗ̄ du
ram eſſe ſeruandam. In iure pontifico dietim mutationes fiunt. vt ſepe quod iuſtū ē
hodie cras fiat iniuſtū. Nec poſſibile ē vt iura ⁊ areſtotil' ſcripta ꝑcipiāt ſimul viue
re: ꝗ̄ ſunt inuicē ſepe ꝯtraria. Si qs igit̄ prudent̄ viuere vult: eū pl'a ſcire optet ꝗ̄ li-
bris hmōi ꝯtineat̄. Ex quo liquet ꝑiciā illoꝝ quos dixi libroꝝ nedū prudētē hoīem
mīme facere: ſed nec oīa docere ꝗ̄ ſūt prudētie neceſſaria. Aliud igit̄ eſt prudentia ⁊
aliud rurſus moralis ſcia. Nec obſtat argumentū vr̄m loco priori poſitū. ꝙ̄uis eñ
prudētia circa ea verſet̄ que ſunt ad vitam hūanaꝫ bona: ac circa eadē ſcia moralis
ꝯſiſtat. nō tñ idēptitas ſeqt̄. nam modis inuicē diuerſis ſe hñt. Sciētia eñ ſoluꝫ intel
ligit quod eſt bonū: prudentia v̓o poſtꝗ̄ nouit etiā operat̄ vt añ dixi. Aſtronomia d̾
celi ꝯuerſiōe ſtellarūqꝫ curſibus noticiā ꝑbet. Idē facit aſtrologia: qꝛ hec tñ ſuꝑſtici
oſū qd habet dū ſideꝝ curſu neceſſitates hoīm ⁊ mores ꝑdicare conat̄: aliud aſtrono
miā eē ⁊ aliud aſtrologiā dicimꝰ. Et hec ad ꝑmā poſitōꝫ. Trāſeo aūt quātū ad i-
terrogatōꝫ ſecūdā: Cur tā pauci ſūt nr̄is tꝑibꝫ poete: cū videant̄ multū vtiles ⁊ ne-
ceſſarij. In qua re vir doctiſſime ago vr̄e prudētie ingētes gr̄as. q mihi occaſionē de-
dit de poeſi publice loq. Sūt eñ pleriqꝫ hoīes q poeticā ignorātes inuidorum more
poetas ꝯtēnunt: atqꝫ vt ſoli oīm litteratiſſimi reputētur ea ſolum probant que ipſi
ſciunt. Quod vicium late patet vbiqꝫ terrarum. Iſtorum ergo iuſticiam atqꝫ impu-
dentiam ꝯtundere menti erat mee. ſed non ingerebat ſe tēpus commodum: qd̄ nūc

mihi datuꝫ eſſe admodum letoꝛ. Uerum ego magiſter clariſſime paucos eſſe noſtris
tempoꝛibꝫ poetas nõ miroꝛ. Semꝑ eñ pauci rariſſimiq̄ fuerũt. Quia nõ dat̃ paſſim
cuilibet diuina poeſis. ſed eos deſpici atq̄ ꝯtemni nedũ miroꝛ. ſed indignoꝛ ſtimuloꝛ
turboꝛ etatiq̄ nr̃e ꝯdoleo que tam ſplẽdidũ iubar tantumq̄ decꝰ humane atq̄ diui-
ne ſcie tam neceſſariũ munus a deo datum nihili faciat. Nam priſcis tꝑibꝫ cũ ſapien
tia virtuſq̄ viguit: tantꝰ honoꝛ huic doctrine impendebat̃. vt ſicut poſt victoriã impe
ratoꝛ: ſic ⁊ poſt ꝯſũmatũ ſtudiũ poeta laureatꝰ ꝑ vrbem triumphali curru ſequẽtibꝫ
ciuibꝫ ac feſtũ agentibꝫ duceret̃. Hinc et iulius ceſar romani fũdatoꝛ imperij ⁊ au-
guſtus ſucceſſoꝛ eius ad magnã ſibi laudẽ reputarunt ĩ collegio recipi poetaꝝ. Nec
egretulit Julius cũ ſibi collegiũ intranti nõ aſſurgeret acciꝰ quẽ poetã norat ſe eſſe p̃-
ſtantioꝛẽ. Scipio africanꝰ maioꝛ: poetam enniũ adeo dilexit vt eum viarũ ſuaꝝ om-
niũ comitẽ hr̃e voluit: eiuſq̄ ſtatuã in ſuo ſepulcro collocari mãdauit. Liſander lace-
demonioꝝ imꝑatoꝛ dũ obſideret athenas q̄ꝛ ꝯperijt poetam Sophoclẽ interiſſe: coꝛ-
puſq̄ ſuũ adhuc inhumanatũ eſſe inducias dedit vt poete magno ꝯgrue fierẽt exege
Alexãder amice filiꝰ rex macedonũ: Pindaꝝ poetã aꝑꝛie dilexit. Archilaus q̄ ei ſuc
ceſſit: Euripidi tragico ꝯſilioꝝ ſummã credidit. Alexander magnꝰ cum trãſiſſet ĩ aſi
am vidiſſetq̄ tumulũ hectoꝛis. O foꝛtunate inquit adoleſcens quẽ talis tuba decan-
tauit. Uoluiſſet nempe ⁊ ipſe homeꝝ alteꝝ habuiſſe qui ſuas laudes ceciniſſet: ſed nõ
fuit adeo felix. Cherillũ tñ poetam multis donauit mũeribꝫ ⁊ ſi fuit ineptus vt flac-
cꝰ inquit. cũ ergo tales tãtiq̄ viri poetas amarint ⁊ honoꝛi habuerint eoſdẽ. nr̃is tꝑi
bus ꝯtemni nõ indigne miroꝛ. Uerꝝ q̄ꝛ dicitis ĩ queſtiõe vr̃a mgr̃ grauiſſime. poetas
videri vtiles ⁊ neceſſarios: ꝯſtat ex hoc vr̃am prudẽtiaꝫ nõ nihil detraxiſſe dignitati
poetice. Nõ eñ vt ſũt poetas vtiles dicitis: ſed videri vtiles. Plura nãq̄ videt̃ vtilia
que nõ ſunt. Eſt igit̃ huic pti obuiandũ: monſtrandũq̄ poetas ⁊ vtiles ⁊ neceſſarios
foꝛe. Quod paucis agam. Nempe oĩs doctrina que vitã erudit humanã vtilis eſt. hu
iuſmodi eſt poetica: ergo vtilis. Dubitabitis foꝛtaſſe queritiſq̄ quo nã pacto erudiat
hoĩes poeſis. Sʒ audite obſecro p̃rẽ ſãctiſſimũ ⁊ oĩ reuerẽtia dignũ Baſiliũ. Ego
inq̄t ille a quodã viro q̄ ad veſtigandas poetaꝝ mẽtes acutiſſimus habebat̃ audiui:
Cum diceret totam homeri poeſim laudeꝫ eſſe virtutis ⁊ eo potiſſimum loco dũ nau-
fragum ⁊ nudum vlixem refert quãdoquideꝫ ꝓ veſtibꝫ virtute illum dixit eſſe oꝛna-
tũ. Quid eñ tunc aliud clamat homerꝰ q̄̃ o hoĩes ſit vobis cura virtutis que etiam
cum naufrago ſimul enatat. Quid ſibi vult alius virgilius dum ait aſcanio eneas.
Diſce puer virtutem ex me. foꝛtunam ex alijs. Et iteꝝ. macte noua virtute puer. ſic
itur ad aſtra. Eſt igit̃ vtilis poetica que laudando virtutes in eaꝝ amoꝛem allicit ho
mines. hinc illud iuuenalis. Nobilitas ſola eſt atq̄ vnica virtus. Eſt ⁊ iteꝝ vtilis.
quia vicia deteſtatur. arcetq̄ ab his hoĩes. Quod tribus verbis Juuenalis pulcer-
rime facit dum ait. Nemo malus felix. Eſt et aliter vtilis poetica. Nam dei noſtri
laudes nullo pacto ſuauius aut melius decantari poſſunt q̄̃ verſibus poetarum. Hic
omnes apud hebreos pſalmi vt inquit Jſidoꝛus: metrico carmine conſtãt atq̄ in mo
rem flacci romani ⁊ greci pindari: nunc iambici ſunt verſus: nunc alcaici: nũc ſaphi
ci. ob quam cauſam ⁊ dauid regem ſacrum poetam aꝑpellamus. Salomon quoq̄
cuius ſapientiã tam noſtri q̄̃ iudei magnopere dimirantur in numero poetarum fuit
Tres enim quos lingua ſua compoſuit libros parabolas eccleſiaſten et cantica can
ticoꝛuꝫ: exametris atq̄ penthametris verſibus currere voluit. ſicut Joſephus Hie-
ronimuſq̄ teſtantur. yſaias quoq̄ canticum ſuum eadem metroꝛum quantitate cõ-
ſcripſit. Nec Jeremias poete nomen abhoꝛruit: qui ſicut Jſidoꝛus ait. pleraq̄ ex ſu-
is opibus diuerſo metro compoſuit. Que idcirco retuli. vt videatis etiam domeſti
cos fidei: poetice nauaſſe operas: quos et xp̃iani ſecuti ſunt vti damaſus Ambroſiꝰ
Gregoꝛius ⁊ alij qui poſtea diuerſis poetaꝝ menſuris imnos ſcripſere. Nam qui d̃
Johanne baptiſta canit̃ Jmnos ſaphicum carmen habet. Ut queant laxis reſona-
re fibris. Tranſeo boeciũ ſeuerinum: q̄ lʒ philoſophus ſactus fuerit. nullum tamen
genus carminis neglexit. Duoq̄ tantũmodo referã exempla quibus vtilem conſtat

eſſe poeticam. Inter atheniẽſes ⁊ megarẽſes de ꝓprietate Salamine inſule ꝓpe vſqꝫ
interitum armis dimicatuꝫ fuerat. Poſt multas clades capitalis eẽ apud atheniẽ
ſes cepit. Si qs de iudicãda inſula legem tuliſſet: quã rem ſolon cũ aliter nõ poſſet
inſuetis ſibi verſibꝰ ꝑturbauit: atqꝫ aĩos ciuiũ arte poetica ſic cepit. vt exemplo bel
lũ aduerſus megarẽſes decernerẽt: inſulaqꝫ deuictis hoſtibꝰ athenienſiũ fieret. Re
fero aliud. Inter meſſenios atqꝫ lacedemonios bellũ erat. dux lacedemonioꝝ thir
theus: poeta athenieñ claudꝰ fuit. Cũqꝫ mlta ſiniſtre ꝑpeſſi eẽnt lacedemonij. ne ꝯtra
fortunã pugnãdo maiora detrimẽta ciuitati inferrẽt reducere exercitũ voluerũt. Sꝫ i
teruenit thirtheꝰ q ꝯpoſita carmina exercitui ꝓ contiõe recitauit. In quibꝰ hortamẽ
ta virtutis damnoꝝ ſolatia belli ꝯſilia ſcripſit. Itaqꝫ tãtũ ardorẽ militibꝰ iniecit vt
commiſſo p̃lio mox victoriã obtinuerint. Sic due clariſſime ciuitates ſparta ⁊ athe
ne que duo totius grecie oculi putabant̃. ꝯſilio ⁊ ingenio poetaꝝ releuate ſũt. Nũc
an ſint poete neceſſarij videamꝰ. Nempe dici neceſſarium debet illud ſine quo bñ nõ
poſſumus viuere. ſed abſqꝫ poetica nulla reſpublica bñ viuit. ergo neceſſaria eſt. Di
cũt aliqui ⁊ ſine poetica pl'es bñ vixiſſe fuiſſeqꝫ factos. Sed ego nõ vnicuiqꝫ neceſſa
riã poeſim dico: ſed in ꝯmuni reipublice. qꝛ nõ bene viuũt ciuitates niſi ſint q bene
mores ſuadeãt ⁊ vicia ꝯfutẽt. quod ꝓpriuꝫ poetaꝝ eſt. q mille modis milleqꝫ artibus
ſciũt hoc ꝓbare ⁊ illud redarguere. Inſtabit̃ rurſus diceturqꝫ melius hoc oratorẽ fa
cere. cui verboꝝ milia ſuppeditabũt. Nõ nego. Nam q ſermones habẽt ad populum
ꝗuis theologi ſint. in ea tñ parte oratoris fungunt̃ officio. Et niſi p̃ceptis vtant̃ ora
torijs que quibuſdã vl' ſine arte natura miniſtrat. paꝝ ꝓficiũt. Sed oratoris dicta ñ
herẽt mẽti. Et qꝛ ſoluta ſũt facile dilabunt̃. Poetice ſnĩe breues ſunt. ligateqꝫ pedi
bus. abſqꝫ negocio retinent̃. Hinc eſt qđ ĩ om̃i genti q̃ntũcunqꝫ barbara inhumana
fera poete repiunt̃. ſi nõ latini ſaltẽ vulgares q verſibꝰ ſentẽtioſis graues materias
ſub breuitate ꝯcludũt. Qui ⁊ ſi nomẽ poetaꝝ illuſtre tãtamqꝫ dignitatẽ ferre nõ va
leãt. poetica tñ vtunt̃. Addite ꝙ elegãtia ſermõis lux expolicio. breuitas. grauitas
hec nõ poteſt niſi ex poetaꝝ fontibꝰ hauriat̃. Hinc Hiero. Lactancius Augu. Am
broſiꝰ Ciprianꝰ Leo ⁊ ceteri qui lr̃as ſacras ornatiſſime ꝯmẽtati ſunt. ſtudio ſi fue
rũt poetice: ſicut eoꝝ ſcripta demonſtrãt poetaꝝ dictis vbiqꝫ referta. In areſtotilis
voluminibꝰ oẽs ſcitis ꝙ crebra ⁊ inculcata ſint teſtimonia poetaꝝ. Cuis moder
ni doctores nõ ſine graui dãno catholice fidei poeticã ſpernãt. que ꝓculdubio neceſ
ſaria eſt. Sed tibi ferre gr̃as deo ſuaſqꝫ laudes pulcre cãtare debemus. Nec em̃ alij
ſũt q pſalmodiã dulceſqꝫ hymnos ac ſuauiſſima đ deo ſuiſqꝫ ſãctis carmina recte cõ
ponere norint niſi poete. quos tãutiles et vt mõſtratũ eſt neceſſarios mirandũ eſt di
gnis honoribꝰ nõ efferri. Et maxime cũ eoꝝ doctrina (ſicut Cicero tradit) ⁊ phiaꝫ et
alias ſcias vetuſtate p̃cedat. Cuius repertores muſeus atqꝫ orpheꝰ reputant̃: q vici
ni fuerunt ſaturni temporibus. Nũc tempus eſt vt eorum argumẽta diſſoluam. qui
poetice ſolẽt detrahere poetaſqꝫ carpe. Sic em̃ aiunt poetaꝝ libri deos eſſe plures af
firmãt eoſqꝫ diſcordes. Plura quoqꝫ in his adulteria ⁊ nephanda crimina ꝯtinent̃
ac nũc amorẽ ſuadẽt illicitũ: nũc alia vicia ꝓbant. Quod ſi beatꝰ Hiero. idcirco ſe ce
ſum ab angelo narrat. qꝛ ciceranꝰ eſſet cũ tñ cicero totus moralis exiſtãt. quibꝰ tan
dem verberibus afficiendus erit qui poetarũ lenocinijs oblectat̃. Plato quoqꝫ ĩ his
quos edidit de rep. libris: poetas cenſuit ex ſua quã ordiuit ciuitate pellẽdos vt blã
dis orationibꝰ viribꝰ aĩos demolliret: ſic Cicero in tuſculis refert ⁊ ꝓbat. Hec ſunt
que aduerſus poeſim ꝯmuniter dici ſolẽt. Quibꝰ nõ erit mihi arduuꝫ reſpondere. ſi
vobis facile fuerit audire. Namqꝫ in poematibꝰ de dijs mentio fiat nõ poetaꝝ cul
pa ſed tempore fuit quibꝰ idola colebantur. Nec em̃ ſoli poete de dijs loquunt̃. Sꝫ phi
⁊ om̃es ſcriptores illi ſecli p̃ter iudeos deos nũcupant ⁊ illos ſe venerari vatent̃. Qꝛ
autem crimina referant nõ eſt rephenſibile. quãdo id agũt. vt homines. ab his deter
reant. Nam ⁊ theologi idem factitant. Qui v̊o vicia probant rariſſimi ſunt. nec qđ
duo treſuẽ faciunt in ꝯmuni trahendũ eſt. Nec idcirco vituperãda eſt poeſis. qa q
dam poetaꝝ errores tuent̃. Naꝫ ſi ſic pergimꝰ. nullã doctrinã ſequemur. ſed ipſam

ſcientiaꝝ matrē ꝑhiaꝫ ꝯtēnem⁹. Naꝫ ⁊ ipſos ꝯſtat erraſſe ꝑhos: Quid em̄ molli⁹ aut
languidi⁹ dici poteſt epicuri ſentētia. q oēm felicitatē ī voluptatib⁹ collocauit ⁊ aīas
negauit īmortales exiſtere. Pithagoras inferos eſſe negauit ⁊ aīas hoim poſt mor-
teꝫ in alia putat aīantia ꝑtranſire. Auerrois vnā in oībus corporib⁹ aīaꝫ eē rebat̄.
Quid theologi quos hodie p̄ ceteris veneramur. nūquid plures errauere. Quid arri
us: quid eutites. quid neſtori⁹. qd alij pene infiniti vnitatis eccl'ie diuiſores. Quid
euo nr̄o Iohes|huß at hieronim⁹ q ꝯſtātie cremati ſūt. Nec em̄ vnq̄ tot hereſes ſemīa
re potuiſſent. niſi theologoꝝ titulis ſe ornauiſſēt. Verū ſicut irrepͥhenſibilis eſt the
ologia. q̄uis multi theologoꝝ oberrēt. ſic incorrupta eſt poeſis: licet poete nōnulli vi
cia tueant̄. Nec em̄ malū dici poteſt quo poſſem⁹ vti bene. Alioquin nec liberales ar-
tes nec mechanice ꝓbāde viderent̄: cū his vti male poſſimus. Ar aūt ꝺ hieronimi
ꝑcuſſioīb⁹ obijcit̄. Si quis hieronimū attēte ꝑuoluerit nō ꝓpter cicerōis lectionē ac-
cidiſſe ꝯperet: ſed quia ſic hieronim⁹ cū legebat vt ſacras lr̄as faſtidiret: quod ego nec
laudo nec ꝓbo: Sed ita legēdos poetas dico vt eoꝝ imbuti coloribus. ſcripturaꝫ ſa
craꝫ ornatiſſime ſciamus proferre. Nec em̄ ſequēdi ſūt aliqui qui ex floribꝫ nihil ſu-
munt preter odorē atqꝫ coloreꝫ. ſed imitande ſunt apes que mel etiaꝫ exinde norūt ex
cerpere. Ad ciceroneꝫ venio qui ſciētiaꝫ platonis de poetaꝝ excluſiōe commendat.
Quid hic dicemus: quibuſue armis tuebimur? Magnus eſt teſtis cicero: ſed is nō
ex propoſito locutus eſt: ſed quaſi ꝑ tranſituꝫ irritatus: Naꝫ mox poetas excuſauit.
dicens ad ipſū philoſophos facere de quo fuerat poetas inſimulatus. Is alibi extēſi
us loquit̄ multiſqꝫ verbis nititur vt architā poetaꝫ ciuitate donēt. magnā eos propte
rea ⁊ laudē ⁊ vtilitateꝫ cōſecuturos affirmans. vt extat eius oratio pulcerrima. Pla-
to vͦo cuꝫ poetas excluſit: etiā ſeipſuꝫ excludenduꝫ aſſeruit. Naꝫ ⁊ ipe inter poetas lo
cuꝫ habuit: cuius apud macrobiuꝫ verſus extāt. Duꝫ ſemihulcoſamo meū puellū ſa-
mor: ⁊ alij plures. Atqꝫ vt dicaꝫ quod ſentio poetaꝝ maxia laus eſt ex ciuitate pla-
tonis excludi. Quis em̄ vir bonus in ciuitate platonis domicilium velit? vbi ſicut
Areſtotiles in politicis tradit: Om̄es femine in cōmuni habentur. promiſcui more
beſtiaꝝ concubitus: incerti filij ignorati parentes. Atqꝫ iſta platoni ſufficiāt reſpō
diſſe. Veꝝ vt de poetaꝝ lectione in ꝯmuni aliquid dicatur. Beati hieronimi in
epiſtola: ad oratoreꝫ verbis inſtructio ſeruanda eſt qui de litteris ſecularibus figurā
eē in deutronomio dicit: duꝫ captiue duci in matrimoniū per hebreos prohibentur
niſi capite raſo ⁊ vnguibus āputatis que de dijs verba fiūt: ⁊ abraſis amatorijs blā
dimentis vbi laudantur virtutes ſublimanturqꝫ. vicia ſine ſcrupulo recipiātur. Cui
⁊ magnus baſilius aſtipulatur qui ſilitudineꝫ de apibus poſita. Nec em̄ inquit ille
pariter om̄es flores adeunt: nec ſi quos adeunt totos abſumunt. ſed eo ablato quod
operi ſuo ſit aptuꝫ: reliquuꝫ om̄e valere ſinunt. Et nos quoqꝫ ſi ſapimus in poetaꝝ
libris cuꝫ receperimus quod veritati amicuꝫ conſentaneumqꝫ ſit: cetera om̄ia tranſ
grediamur. Cuꝫ igitur ex teſtimonio magni baſilij ſanctiſſimiqꝫ hieronimi: etiaꝫ ve-
teres gentileſqꝫ poete recipiendi ſint: Cuꝫ antiquiſſima diſciplinaꝝ ſit poetica. Cū
magni ex ea ⁊ neceſſarij fructus reſultent: Cū philoſophi ſanctiqꝫ doctores pleni ſint
autoritatibus poetaꝝ. Cuꝫ ceſares atqꝫ reges om̄eſqꝫ maximi viri poetas ſuis tē-
poribus honorifice ſuſceperunt. Cuꝫ diuine laudes a nullis melius q̄ a poetis decā-
tari. Non immerito ſicut ab initio dixi miranduꝫ eſt noſtro tempore vilipendi poe-
tas: q̄uis in italia iaꝫ reſurgere ceperint et pariter cuꝫ theologis honorari. Nunc ab
ſoluenda eſt queſtiuncula. Cur tampauci ſint noſtris temporibus poete: quod non
ſolum etate noſtra ſed omnibus priſcis temporibus contigit: plus tamen hodie
q̄ vnq̄: Idqꝫ cur ſit nunc abſoluam. Quatuor mihi huius rei videntur cauſe. ſi plu
res ſunt nihil eſt cur moueat. Prima cauſa eſt quia multa ⁊ varia ſcire oportet
eum qui ſit: poeta. Nanqꝫ cum bella geſta ſuum ſit ſcribere. cum tempeſtates: cuꝫ
tempora cum locorum ſitus. cum perſonarum conditiones. cum maris ſtratus:
ante oculos hominum ponere habeat cum virtutes laudare viciaqꝫ reprehendere

debeat. Quis nõ videt̃ ad hec bñ tractãda multis artibꝫ opus eẽ. multas aũt artes
pauci ſunt q aſſequant̃. idcirco ⁊ pauci ſũt poete. Secũda cauſa eſt qꝛ nemo poeta ẽ
niſi cui hoc ſinglare munꝰ ex alto traditũ ẽ: vt cautꝰ ⁊ ſentẽtioſis verſibꝫ hũanos actꝰ
ꝯſcribat. Singlaria aũt mũera excellẽtia paucis dant̃: iõ pauci ſunt poete. Poeſis
nãqꝫ vt cicero in orõne ꝓ archita dicit. Munꝰ eſt dei nec arte vl̃ imitatiõe pt̃ hrĩ niſi
vera dicẽdi regula det̃ ex alto. Ex quo fit ſic̃ idẽ cicero aſſerit: vt nõ ſolũ nr̃is ſed oĩni
bꝫ tꝑibꝫ rariſſimi poete fuerũt. Tercia raritatis cã eſt. qꝛ ſucceſſu tꝑis creſcẽtibꝫ ho⸗
minũ vicijs virtutibuſqꝫ ꝑeũtibꝫ. ſic̃ alie diſcipline diminute ſũt: ſic ⁊ poeſis ad nihi
lum videt̃ redacta. Nã ſicut nemo mihi vl̃ auguſtinũ vl̃ hieronimũ dabit. ſic vel vir⸗
giliũ vl̃ ouidiũ dabit nemo. Quarta cã eſt ⁊ in h̓ vltimo loco. qꝛ nõ reddit̃ poeſi ſuus
honor: iõ pauci ſũt poete. Nãqꝫ vt cicero dic̃ honor alit artes. oẽſqꝫ incẽdimur ad ſtu
dia glĩa. Ubi võ deeſt honor ibi ⁊ ſtudiũ deficit. Ac ſic fit vt pauci nr̃is tꝑibꝫ poeticã
aſſequant̃: qꝛ nõ putant hoĩes honorari ex ea. atqꝫ idcirco negligũt illã. Abſolutis
duabꝫ prioribꝫ queſtionibꝫ: Inſtat ridicula. tercia inqſitio cur viles cutes cadauerũ
atqꝫ ãtique camiſie cũ cera in cancellarijs vẽdunt̃ ꝓ optimis muneribꝫ. Tangit me
hercle iſta queſtio q vnꝰ ſum ex cãcellaria: poſtq̃ꝫ diuus fridericus ceſar in ſecretariũ
ſuũ me recepit. Soluam igitur queſtionem ex meo ingeniolo: quo in loco vnum di⸗
cendũ eſt iocoſum. Uiam ſolus aſinus ibat: ſuaſqꝫ ſecum miſerias querebatur: qui
vinum portans aquam biberet. frumentumqꝫ in horreis ponens fenum manderet:
ſed hec leuia reputaſſet: niſi ꝙ etiam poſt mortem ex eiꝰ coreo cribri fierent atqꝫ tim⸗
pana. Quẽ ſic queruloſũ audiẽs varius pariũ aĩal. Tace inqt aſine: opus eſt poſt
mortẽ labori. Nã iſti qui dicunt̃ hoĩes: cũ aliquẽ volũt ſapientẽ facere. coreũ meũ ad
huc piloſũ recipiũt. frontẽqꝫ illius adornãt quẽ volũt eẽ ſapientẽ. Doctores eñ creã⸗
tes meis eos pellibꝫ veſtiũt: meqꝫ qđ eſt rex oĩm difficilimũ ex magnis beſtijs viros
optet ſapiẽtes efficere. Sic eñ coreũ meũ fata diſpoſuerũt. quod ẽ mihi grauiſſimuꝫ
⁊ moleſtiſſimuꝫ. Audiuerũt hec rectores cancellarie vidẽteſqꝫ in corijs cadauerꝝ ma⸗
gnas eẽ virtutes. nõ cẽſuerũt illa ꝑuo p̃cio danda. Sed ea atqꝫ camiſeas cũ cera ſicut
equũ erat magno p̃cio ceperũt vẽdere. Imitatiqꝫ ſacerdotes q ſonũ campanarũ ⁊ fu⸗
mũ ⁊ aquã ⁊ verba dantes magnis vtunt̃ emolimẽtis. coria ſua nõ putauerũt gratis
danda: ac vt omiſſis iocis ad ſeria redeamus. Añ carte ⁊ membranarꝫ vſũ: in dolatis
ex ligno codicillis eplarꝫ alloqa ſcribebant̃: ſicut ⁊ cicero ⁊ damaſus ⁊ yſidorꝰ atte⸗
ſtant̃. Exinde tã greci quã tuſci ſuꝑinducere ceras inceperũt. Illaſqꝫ graphio ferreo
inſcripſerũt. Poſt hec cartarꝫ vſus apud egiptũ cepit q̃ ex decerpto papiri tegmine
ꝯficiebant̃: ac poſtmodũ ex lineis pãnis iã ineptis alijs vſibꝫ. Exinde reges pergami
mẽbranarꝫ vſũ excogitarunt que ex membris pecudũ detrahebant̃: ⁊ adhuc ꝓpter mẽo⸗
riã loci ꝑgamena dicunt̃. Quia igit̃ in cartis que ex vetuſtis fiebant camiſijs ⁊ in cu
tibꝫ pecorꝫ ad vſũ ſcribẽdi paratis res magne maximeqꝫ notant̃: non eſt iniuria hoc
ſi magno p̃cio vendunt̃. Nõ eñ res que ꝯtinet ſed que ꝯtenta eſt in extimationeꝫ ve⸗
nit. At ſic tribꝫ queſtionibꝫ veſtris excellentiſſime magiſter hec reſpondiſſe ſufficiãt.
Ueſtro graui ⁊ optimo iudicio nihilominꝰ ſaluo.

Tibizando poete ſcribũt ex rõe et. ꝓncipibus.

Epiſtola.cv.

ILluſtriſſimo principi ex ſanguine ceſarꝫ ſato. dño Sigiſmũdo auſtrie ⁊c̃
duci. Tiroliſqꝫ comiti dño ſuo ſecũdario. Eneas ſiluius poeta regaliſqꝫ
ſecretariꝰ. S.p.d. In ceſaris curiã q̃ꝫ primũ migraui magna me cupido i⸗
ceſſit tibi vt aliqd ſcriberẽ. Sed veritus ſuꝫ moderni ſeculi morẽ. cui nihil placet niſi
quod eſt ſui ſimilimum. Oĩes hodie fere qui ſcribũt: q̃uis vnum alloquant̃. nume⸗
ro vtunt̃ plurali tanq̃ꝫ multiplicãdo perſonas plus honoris adijciant reuerentioreſ⸗
qꝫ videantur. Que conſuetudo late in germania patet. Et apud italos aliq̃ꝫdiu vi⸗
guit. At poſtq̃ꝫ franciſcus petracha omiſſo temporis ſui ſqualore. priſcam cepit elo⸗
quentiam imitari. pleriſqꝫ ſic loqui placuit vt caſtior etas locuta eſt veterum. Uenit
ex gretia poſt hec iohannes chriſolaras qui conſtantie ſepultus eſt vir plurimum
litterarum. cuius maiores orti rome conſtantinum magnum poſt tranſlationem im⸗

perij bizantium que nunc conſtantinopolis dicitur ſecuti fuerant. Hic italos iam
ſcabroſi ⁊ obuoluti ſermonis penitētes.nō tñ plus habētes luminis q̄ frāciſcus at-
tulerat.ad veram eloquentiam reduxit:ita vt ſimilis videat̄ hodie italoruz facūdia
illi que octauioni temporib⁹ viguit. Si qs Leonardum aretinum.Guarrinum ve-
ronēſem. Poggiuz florentinum.Auriſpā ſiculum.Anthonium vicētinum ⁊ alios le
geret:qui nūc viuētes apud italos florēt.i quibus ⁊ tuliane fluuius eloquētie ⁊ lacte
us titiliuij patauini riuus elucet. Hi nūc eos ad quos ſcribūt ſingulari compellunt
numero.quia tam grecos q̄ latios ſic locutos fuiſſe cōmemorāt.ſicut ſocratis ⁊ de-
moſcenis ac ciceronis ⁊ macenatis epiſtole ad maximos viros ſcripte teſtant̄. Nec
gētiles ſolum ſed eos quos colimus quos veneramur ſāctos viros imitari ſe dicunt
Hieronimuz.Auguſtinū.Ambroſiuz.Gregorium.qui nō ſolū homines ſed ipam
diuinazque omīa nutu ſuo regit maieſtatez adorſi ſermonib⁹.preſta inquiūt.da.fac.
ꝯcede.miſerere. largire. Qui tamen multo ornatius pluralitate vti nouiſſent q̄ nos
Sed viſuz eſt illis recte loquēdi ducibus ornatum omēz atq3 leporē ꝯfundi.ſi vt mo-
do ſit locuti fuiſſent. His ego quoq3 ꝯſentio nec meo nomine ſcribēs aliter quempiaz
cōpello. Ad te tamē daturus litteras quid agitam ſubdubito:veritus ne tuoꝝ hoim
plus ꝯſuetudini tribuas q̄ meo iudicio:⁊ arbitraris forſitā regibus atq3 pricipibus
nō aliter ſcribēdum eſſe q̄ ipſi ſcripſerunt. Quibus mos eſt vti pluralitate. Manda
mus inquiunt:volumus:facim⁹. Sed hoc quod ab humilitate traxit originem ne-
phas eſt ad iactantiā ducere. Reges nāq3 cuz ſcribunt ⁊ ſi dn̄atum habeant vt quic-
quid eis placet legis vigorē habeat. Ea tñ moderatione vtūtur cum ſcribūt vt preci-
piētes aliquid nō ſe ſolos videri velint feciſſe ſed cum alioꝝ ꝯſilio. Nec te moueat ꝙ
principes inferiores ſcribētes ſupiorib⁹ plēz numeꝝ tāq̄ ſupbie fomitē abijciāt.ſicut
ad ceſarē imperij principē miſſe lr̄e manifeſtant. Scribit em̄ dux mediolani. Suppli-
co peto rogo me vr̄e maieſtati cōmiſſum facio. Nam ⁊ hoc rationem habet aliaz q̄ ar
bitrere. Et quia inferiores poteſtates a ſuperioribus diriuantur:nō ab re eſt plurali
tatem deponi cuz inferior ſcribit:tanq̄ dicat inferior ad te loquens. O ſuperior alio-
rum vice vti nō poſſum.quia tu illos mihi cōmiſiſti.quos erga alios repreſēto. erga
te minime.quia tu illos ⁊ me repreſentas. Qz vo regibus ac magiſtratibus cōſuetu-
do ſit pluralitatem offerre nihil te vrgeat. Nam id eſt quod ſtomachabar mō. Quis
em̄ idcirco pluralitatem principibus dedat ꝙ ipi ea propter moderationem vtantur
Nō honorare hoc eſt.ſed deprimere atq3 contemnere tanq̄ nil ipi ſine ſubditis que-
ant. Quibus ſi vellemus reuerentiam impartiri ꝙ ipſi modeſte faciunt nos honori-
fice fugeremus. Nec enim quia romanus pontifex ſeruorum dei ſe ſeruum appellat:
idcirco nos ſibi ſcribētes eundem ſibi reddimus titulum:ſed pro ſeruo ſeruorum pa
trem dicimus patruz. Hec fortaſſe nimiuz longe ſunt repetita principio que me a ꝓ-
poſito remotius abduxerunt. Spero tamen his factum eſſe vt vel mecum ſentias vl̄
ſequenti magnos autores mihi des veniaz te ſingulariter alloquenti. Quod ſi alia ra
tione nō facies:tua ſaltem ſingularis benignitas ⁊ innata te monebit humanitas.
Nūc quid ſit quod maluerim ſcribere abſōluendum eſt. Nanq3 cum in hanc patruel̄
tui ceſaris curiam veni:multa mihi de tua preſtāte virtute ſunt dicta. Ali⁹ benigni-
tatem precipuam referebat. Alius mirificaz honeſtatem atq3 modeſtiaz. Alius pru-
dentem vltra q̄ etas ferret te predicabat. Alius te liberalem ⁊ iuſti amantiſſimum
affirmat. Ali⁹ qđ raro inter h⁹ etatis pncipes reperitur:te latini ſermonis obſeruā
tiſſimuz commemorabat. Quibus ex rebus ⁊ mirari te ſimul ⁊ amare accepi ⁊ tanq̄
monſtrum putabam adoleſcentez principem tot virtutibus eluceſcere. Non tamen
ſtatim credulus fui:nec omī voci prebui fidez:acceſſi alios percontatus ſum vniuer
ſos. Reperi omnes vno ore loquentes. Nec iſta apud me ſatis: adheſi lateri tuo et
inter coronas nobilium tanq̄ explorator ingreſſus.mores tuos duz adhuc me igno
rares ſū ſpeculat⁹.attendi geſt⁹:ſermonē:vultū:nihil ñ pluſtraui vidi modeſtū iceſ-
ſū:latinū icorruptū. Noui famā res ipa vicit.ñ potui mihi ñ credē. & oclos meos et

aures tuarũ virtutuꝫ teſtes admiſi. ⁊ eaꝝ factus ſum ꝑdicator quaꝝ antea fueram
inquiſitor. Nec me iſta in aſſentoris modũ referre cenſeas. Ante omnia eĩ tibi ſua-
deo vt om̃e genus adulatoꝝ quaſi peſtem teterrimã fugias. vt nullos homines ma-
gis deteſteris ꝙ̃ eos qui tibi blandiũtur qui te coram laudãt: qui om̃ia que facis ꝓ
bant: qui vbi negas negãt ⁊ vbi affirmas affirmãt. Aiunt aio apud terenciũ inquit
gnato: et Iuuenalis ſi dixerit eſtuo ſudat. Nam hoc ẽ genꝰ hominũ peſſimuꝫ: quod
principes maxime deijcit ⁊ ꝑcipitat. Timendũ non ſolum adoleſcẽtie ſed etiã ſene-
ctuti. Cur tamen te palam ꝯmendauerim nõ tacebo. Elucẽt ſane ĩ te quas ꝯmenda-
ui virtutes: ſed illas nõ retuli vt glorieris: non vt te iactes ſuꝑbias vel infleris. So
lum hec ſcribo vt cuſtodias tantũ bonũ. vt ſerues ⁊ amplifices hunc theſaurũ: vt ſic
te habeas ꝙ virtutes tue cũ etate creſcãt. ⁊ fias indies virtuoſior: ne in viciũ aliquo
rum incidas qui boni fuerũt iuuenes ⁊ peſſimi ſenes. Et vt eſt in ꝓuerbio: bonꝰ pul
lus mala gallina. Ego eñ cupio vt ex bono adoleſcẽte fias vir optimus. Quod eo
tibi facilius erit quo melius es nutritus. Et ſane debes ante om̃ia genitori tuo cla-
riſſimo principi grates referre: qui tuũ animum excolendũ putauit: qui te ſub diſci
plina tenuit ⁊ ꝑceptores tradidit eruditos. Hec eñ ampliſſima eſt ſuppellex ⁊ here-
ditas ꝙ̃ principatus melior. Opes eñ ⁊ potẽtatus ⁊ huiꝰ honores ſeculi bona fortu
ne ſunt: fluxa: mutabilia: caduca. Que vt fortuna vult. huc atqꝫ illuc feruntur. Illa
eñ mortale genus quaſi in ludo habet ⁊ hũc deprimit hominẽ: hũc extollit. Nec eñ
magnũ eſt ex figulo regem ⁊ rurſus ex rege figulũ facere. Hinc ẽ iuuenalis verſus
Si fortuna volet fies de ꝯſule rethor. Magnꝰ alexander ſubiecta india vt quantuꝫ
poſſet oſtẽderet. Ortulanũ quẽdam ad regni faſtidiũ erexit. Dyocleciauus vo cũ or-
bis haberet imperiũ: depoſita purpura ⁊ faſtibus: rigandis ortorum oleribꝫ ⁊ plã-
tandis arboribus operam prebuit. At animi bona que ſunt: cõtinentia: caſtitas: for- *Animi bona*
titudo: iuſticia: moderatõ: intellectꝰ: ingeniũ: memoria: ſtabili quodam nexu adhe-
rent homini: nec auferri a nobis niſi cum vita poſſunt: hec vere noſtra ſũt bona: hec
dum luce inter mortales fruimur vitam preſtãt ſuauiorẽ. poſtꝙ̃ migramꝰ ex hoc ſecu
lo ſpem dant felicitatis eterne. Cum ĝ has dotes natura tibi ꝯceſſerit ⁊ parẽtes cu-
ra in te illas auxierit: monitũ te eſſe volo vt ſerues bonũ qď eſt ĩ te. Ad quã rẽ maxi
me neceſſariũ cenſeo litteraꝝ ſtudiũ quo iam iniciatus exiſtis. Quia tamen iam il-
las videris quaſi aliquod iugum abieciſſe. Non erit ab re ſi te ad eas coner reduce-
re. Non eñ vt aliqui arbitrãtur. idcirco principes diſcunt lr̃as vt latinũ ſciẽtes ꝑti
cipare cũ alienigenis queant. Nã et ſi hoc frugi eſt: alia tamẽ nobilior ratõ ẽ. Quo
niam eñ omnis bene viuendi norma lr̃arum ſtudio ꝯtinetur. ideo illas expedit noſ-
ſe. Nec ſat eſt imbuiſſe principia niſi ⁊ vltra progreſſus fiat. Seculi tamẽ pꝛĩcipes
noſtri plerũqꝫ illas ad ph̃os relegãt aut iuris interꝑtes tanꝙ̃ principes non deceat
bene viuere. Oro igitᷣ te ne his auſcultes quoniã nemo in clarũ viruꝫ aut famoſum
principẽ poteſt euadere niſi cũ nature dotibꝫ adiunctã habeat doctrinã. Om̃es ſane
qui ſuperioribꝫ ſeculis claruerũt principes. ſtudioſi lr̃arum fuerunt. Philippus ma
cedo alexandro nato gauiſus eſt. ꝙ eo tempore filiũ habuiſſet quo florebat areſtoti-
les. Nec alexander hac qua tu nunc es etate lr̃as a ſe relegauit. Sed profectꝰ in aſi
am areſtotilem ⁊ caliſtenẽ magiſtros ſecum duxit: nec audire ph̃iam inter armorũ
ſtrepitus ac tumultus ceſſauit. Felix nimiruꝫ ſi vicio vinolentie caruiſſet. Alcibia-
des ⁊ temiſtodes qui apud grecos illuſtres habenᷣ ſtudioſi fuerũt ph̃ie. Epaminũ-
das thebanus. qui grecie princeps eſt habitus: nõ minorem lr̃is ꝙ̃ armis operã tri
buit. Tranſeo ad romanos. Quid limatius. quid eloquentius ſcribi poteſt ꝙ̃ ea cõ
mentaria que Iulius ceſar de ſe condidit. Is enim cum in gallia bellum gereret di-
em armis. noctem lr̃is dedit. Heres eius auguſtus ⁊ orationem ſolutam ⁊ carmen
optime dictauit. Extãtqꝫ adhuc eꝰ elegãtiſſime v̄ſus ĩ eneyden laudẽ. Quid fabios
cornelios aut cathones referã. Quid de pompeio dicã q tã affectꝰ lr̃is fuit vt egrotã
tem poſſidonũ ph̃m ꝙ̃uis ꝯſul ipẽ foret nõ omiſerit ĩ chado viſitare. Catho cũ eſſet
latina plenus doctrina lr̃as grecas diu contempſit: poſtea propoſiti penitens quod

iuuenis ſpreuit ſenex concupiuit. Nec dubitauit ſenium ſuũ lr̃is peregrinis imbue
re ⁊ ad grecã volubilitatẽ os contorquere. Recte hi quidẽ qui ⁊ ſi principatũ habe
rent dñarentq́ȝ populis: ſeruire tamen lr̃is voluerũt. Sed norant illi platonis vo-
cem que dicta diuinitus: tum a cicerone tũ a boetio refertur. Beatas ſcȝ fore reſ-
publicas ſi rectores eaꝝ ſtudere ſapientie ↄtigiſſet: que ſapiẽtia haud dubiũ ex ph̃ie
fontibꝫ haurit̃. Tu tamen fortaſſe fabuloſa reris que de antiquis ſunt ſcripta: qui
⁊ in ocio negociũ ⁊ in negocio ociũ diligẽter referũtur curaſſe. Sed hanc opinionẽ
pñt tibi auferre nõnulli viuentes. qui etſi reipublice p̃ſint ⁊ munera rogant arduiſ-
ſima. diſciplinas tamẽ non negligũt. Leonellus marchio Eſteñ tam elegãter ſcribit
vt nihil inter eius ⁊ ciceronis lr̃as putes diſtare. Sororia de marchione ſaluciarũ
dicũtur Marchionis mantue filij ⁊ arma tractant ⁊ lr̃as colũt. Alfonſus rex ara-
gonũ: cui ⁊ cilia paret. ⁊ illa italie pars obedit que olim magna grecia dicebat̃. qui
totiens victus tandẽ vicit: ⁊ aduerſam fortunã in fauorem ſui cõuertit: nunq̃ in ca-
ſtris eſt ſine libris: quocũq́ȝ it. illuc ⁊ bibliotheca ſequit̃. Siue in tectis eſt ſiue ĩ ten
torijs manet: ſingulis diebꝫ aut legit aliqd aut audit. Egredior italiaȝ ⁊ penit⁹ toto
diuiſus orbe britanos petam vbi dux eſt cleoceſtrie: qui regnũ quod modo anglicũ
dicimus pluribꝫ annis gubernauit. huic tanta lr̃arum eſt cura vt ex Italia mgr̃os
aſciuerit poetarũ ⁊ oratoꝝ interp̃tes. Vides ne quia ⁊ hoc ſeculuȝ principes lr̃atos
admittit. Inter hos ⁊ tu poteris numerari ſi qđ cepiſti ſtudiũ fueris ꝓſecut⁹. Nec
eñ ideo lr̃atum te dicam ꝗ latinũ ꝓnuncies. Nam etſi hoc pulcrũ ẽ: coruis ⁊ picis
dat̃. Victo anthonio cũ rediret octauian⁹. edoct⁹ latinũ coruus: ſalue inqt auguſte
Ceſar impator: huic perſianũ illud. Qui expediuit pſitaco ſuũ chere picaſq́ȝ docuit
nr̃a ꝟba conarẽ ⁊ addit cãm mgr̃ artis ingenijq́ȝ largitor neutri. Quid tñ tibi videt̃
cũ venit vngar⁹ aut ital⁹ aut gallic⁹ latineq́ȝ fatur. cum tu adoleſcẽs illos intelligas
alij ſenes tanq̃ ſurdi audiãt. Pulcri⁹ tñ erit ⁊ tũc te lr̃atum vocitabo: cũ oratores in
telliges cũ ph̃os noſces: cũ poetas tuapte ꝑcurres. Hoc tibi fortaſſe grande videt̃ ⁊
arduũ nimis. haud ſic eſt. Nolo te noctes dieſq́ȝ libros voluere. Sed vnam dũtaxat
cuiuſlibet diei horã expoſco quam lr̃is p̃beas. Illud aũt cure tibi eſſe volo. vt doct⁹
ſit quem audias: ⁊ prudens quẽ ſumas mgr̃m: nec te vana tituloꝝ ambicio fallat.
Non eñ ꝓpterea doctior eſt aliquis ꝗ magiſterij nomẽ aut pariſius eſt aut athenis
ſortitus. Ille aũt peritus ẽ qui naturali preditus ingenio vigili cura perſcrutat⁹ eſt
mgr̃os arciũ autores: qui cũ multa viderit atq́ȝ legerit libroꝝ volumĩa. tum memo-
rie plurima ꝯmendauerit: qui nõ ſolũ diuinis lr̃is ſed etiã ſecularibꝫ ſit imbut⁹. Ex
his vnũ apud te vellẽ degere: quo cũ pro tuo loq̄reris arbitrio: qui temp⁹ docẽdi nõ
ex ſe ſumeret ſed tua ex volũtate: qui cũ velis legat: cũ nolis taceat. Sed tuũ erit q̊t
diebꝫ velle aliquid. Nãq́ȝ poſtq̃ biennio hũc modũ ſeruaueris. nimirũ plus te lucri
ex lectione corroſiſſe putabis q̃ ſi ꝓuinciam aliquã ſis adeptus. Ego quideȝ laudo
edes tuas militibꝫ plenas eſſe. Hi eñ ſunt qui tutant̃ patriam ⁊ decoꝝ eſt armoruȝ
gloria principẽ enitere: ſed nullũ apud te fore viꝝ doctum nec laudo nec probo. Si
cut eñ milites paſcis ita ⁊ doctrinaꝝ inſtitutores nutrire poſſes: qui te iuſti ⁊ iniu-
ſti differẽtias ⁊ limites edocerẽt. viriũq́ȝ redderent ex omni ꝑte ꝑfectũ. Nõ decet te il-
los ſequi. qui vt ſumpt⁹ minuant doctores excludũt leones tamen paſcũt. ſicut eſt il-
lud Iuuenalis. Non habet infelix numitor quod mittit amico. Quintilie qđ donet
habet nec defuit illi vnde emeret multa paſcẽdũ carne leonẽ iam domitũ. Et yroni-
ce ſubiũgit. Conſtat leuiori belua ſumptu. Nimirũ ⁊ capiunt plus inteſtina poete.
Sume igit̃ tibi grandis doctrine aliquẽ virũ nec parcas expenſis vbi ingens redun
dat emolimẽtũ. Queris fortaſſe qđ emolimẽtũ. Dicã paucis ne lr̃aꝝ vtilitatẽ ↄtẽ-
nas. Poſtq̃ eñ viriles attigeris annos h̃ tibi honoris ⁊ ꝯmodi erit: vt te ĩ ꝯſilio lo-
quẽte ceteri ſileãt: cũ tu vn⁹ plus oĩbꝫ ſapias. Nemo te decipe poterit: nemo dicẽ au
debit h̃ equũ ⁊ hoc iniquũ niſi verũ id eſſe manifeſte cognouerit. Si qs p̃ſumpſerit
inhoneſti aliqd ſuadẽ p̃ſto eris rõnibꝫ ꝯfutare. Si affari volueris ꝓpl'm. q̊ pacto lo-
quẽduȝ ſit lr̃e te inſtituẽt. Si aũt laudare aliquẽ aut vitupare volueris ⁊ quĩtilian⁹

Sunt ũba perſii . . . i. aue
Quis expediuit pſitaco ſuũ chere
Et coruo ſuum mct tonare i. ſonare.

et cicero te docebit. Si bellum ſuſcipiēdum erit ⁊ armis opera danda Uegecius mo
dum oſtēdit ⁊ liuiꝰ ⁊ Quintꝰ turciꝰ ⁊ iuſtinus ⁊ lucius florius ⁊ ſuetoniꝰ ⁊ ſaluſtius
criſpus. ⁊ hiſtoricoꝝ cunꝰ. In quibꝫ ⁊ alexandri magni fortitudinē ⁊ Hanibalis
calliditatē ⁊ Fabij verſucias. ⁊ ſcipionis prudētiam ⁊ Julij ceſaris diſciplinam mi
litarem. ⁊ Sertorij ac Marcelli audaciā. ⁊ Jngurte ſagacitatem. ⁊ omniū qui res
bellicas geſſerūt artes inuenies. Nunꝗ̄ tam multa experiūdo videbis ꝗ̄ multa legē
do perdiſces. Si quomō rempublicam gubernes ſcire volueris. legēdi erūt tibi po-
liticorum libri quos areſtotiles compoſuit ⁊ leonardus arentinus latinos fecit. Ue
terem aūt tranſlatōem tibi nequaꝗ̄ aſſumes: quia ⁊ eloquētiam viciat ⁊ intellectum
minus vexat. Ad regēdam familiam ⁊ teipm̄. vtilis erit yconomica ethicaqꝫ areſto
tiles: tum de officijs cicero: ⁊ epl̄e Senece omneſqꝫ libri ipſius. Quomō regenda ſit
vxor ſcripſit franciſcus barbarus venetus. Quomodo liberi educādi plutarchus.
Quomō te cum amicis habere debeas ⁊ quomō in ſenectute arpinas cicero. Jdem
quoqꝫ de mortis ꝯtemptu ⁊ aliaꝝ paſſionū ſcripſit in tuſculanis. Morales ṽtutes
quomō amplectēde ſint ⁊ hi quos modo retuli autores: ⁊ poſt eos macrobius facū-
de tradiderūt. Uis agriculturā cognoſcere: virgilius georgicoꝝ te admonebit. Uis
orbis ſitum mētis oculis pluſtrari ⁊ diuerſaꝝ ꝓuinciarum ſitus ac mores intueri.
⁊ quid queqꝫ regio ferat ⁊ quid queqꝫ recuſet: aſſit Plinius de naturali hiſtoria: aſ-
ſit ptolomeus: ſolinus: yſidorus hiſpalen̄. Uis celi ſidera ⁊ planetaꝝ curſus ⁊ grā-
dinis ⁊ pluuiaꝝ ⁊ fulminis cauſas ſcire: ad areſtotilem redito: ſenecā virgiliū. Uis
regum mores ⁊ faſtidia pricipātium perſcrutari ſm̄ ſenecā in tragedijs legito. Uis
plebeos homies ⁊ milites glorioſos ⁊ lenonum inſidias ⁊ ſeruoꝝ deceptōes vt eui-
tare illas poſſis intelligere. plautum tibi ⁊ therenciū aſſumito. Uis quomō fulmi-
nanda ſint vicia edoceri Oracius: iuuenalis ⁊ perſius in promptu ſint. Uis paſto-
rum cōſuetudinem cernere bucolicon virgiliū habeto. Uis fabulas genciū ⁊ faſtos
⁊ triſtium miſerias ⁊ amātium epl̄as ⁊ amoris remedia noſſe. Naſo te verſibꝫ eru
diet. nec Staciꝰ thebaidos vel archileidos inutilis erit ſentētijs grauibꝫ vbiqꝫ refer
tus. Poſt hec ṽo vt fias ꝑfectior ⁊ cum de religione cogites: tum de ſalute aīe: hiero
nimi libros euolues: auguſtini: ambroſij: gregorij: lactācij: cipriani: leonis. Scriptu
ram ſacram ſemꝑ domi habebis: ⁊ nūc vetus nūc nouum intueberis teſtamētū. Hec
que nūc ſcribo: ſi quis doctus extra italiam legeret me maxime argueret: ꝙ inter au
tores legēdos nō numerauerim Hugonem de ſancto victore: aut Alexādrū de ales
vel magnū Albertum: vel Petrum bleſenſem ⁊ Nicolaū de lira ⁊ Alanum: ⁊ hanc
nouaꝝ turbam. Sed tu caue ne iſtos audias. Nāetſi docti ſunt: docere tamen alios
nequeūt. Ego tibi id ſuadeo quod ꝑ me rectū puto: nec ſomnio. Sed viros totiꝰ ita-
lie pitiſſimos in hāc ſentētiam habeo ꝯcurrētes. Crede mihi nihil diſcēdum ē quod
dediſcere oporteat. ſed illis ī autoribꝫ te exerce qui ſunt ꝓbatiores. Suſcipere nāqꝫ
ſemꝑ optima debemus ad imitādum. Tu ergo hos ſequeris hos audies hoſqꝫ leges
quos tibi ꝑnominaui. Si vis ⁊ multarū rerum ſcius ⁊ princeps toto in orbe ſecula
ris ⁊ mirādus haberi. Jnteruenīēdum tamē nō ſuadeo vt ꝯiunctus hominū fugias
Nec te ſolitariū eſſe volo: niſi cū meditari aliquid volueris ⁊ in receſſum mentis ꝓ-
gredi ad aliquod tempus: imo ſuadeo vt ſis affabilis vt ꝯmunis omnibꝫ vt te vidē-
dum prebeas. vt nūc hos nūc illos alloquaris: vt conſilia ingrediaris. vt conciones
adeas: vt populo te exhibeas ⁊ ꝑ te loquaris. Scio nāqꝫ frugi eē que hoīes lr̄is di-
dicerūt expimēto comprobari. Nec ego hos hoīes laudo qui ſic ſe lr̄is dedunt vt res
ceteras paruifaciāt: qualem fuiſſe Democritū diogenēqꝫ cōſtat: qui ſibi dumtaxat
vixerūt. Jlli ſunt omī laude ⁊ preconio digni qui ⁊ reipublice ſeruierūt ⁊ lr̄arū ſtu-
dia nō omiſerūt: vt ⁊ platonē ⁊ areſtotilē ⁊ Demoſtenē ⁊ Julium ⁊ Ciceronē ⁊ pli-
nium ⁊ macenatem ⁊ auguſtinum feciſſe comperimꝰ. Hi nāqꝫ quod ex litteris hau
ſerant in adminiſtranda republica exercebant. Jdem ⁊ tu facies ſi vir et princeps
optimus eſſe volueris: lr̄is ſuum tempus: ⁊ ſuum reipublice dabis. Nunc iudiciū
facies nūc tenebis ꝯſilium nūc arma tractabis. nūc rem familiarē reſpicies. ⁊ ī his

omnib⁹ quid lr̄e valeant experieris ⁊ ocij vtilitatē cū negocij cōmodo ꝯiungens: mi-
rari omnib⁹ de te ſpem facies ⁊ vel ſolus vel cum paucis orbe toto mirandus habe-
beris princeps. Nec tam ſplendor forme tue qui ē egregius: nec veſtes auree aut or-
natus crinium ⁊ equoꝝ pompa tantum te honeſtabit. quātum ipſaꝝ decor lr̄aꝝ et
virtutū fama. Quoꝝ facies ſi videri poſſet(vt areſtotiles inquit)pulcrior eſt ꝗ̄ lu-
cifer aut heſperus. ad hec aūt ſicuti mihi videt̄ iam tuapte incenſus es. Cuꝫ eñ ſub-
diti tui nuper ex atheſi venientes maieſtati regie ſupplicarunt vt te ad regendam ꝓ-
uinciam mitteret. Non ſum dixti adhuc adeo maturus vt gubernare patriā poſſim.
Digna vox que tuo ꝓgreditur ex ore ⁊ quā omnis laudatura ſit etas. Conuenit eñ
quid ferre recuſent ⁊ quid valeant humeri quēlibet meditari cum aliquid eſt geren-
dum. quia cui leta potenter erit res ſic demū recte ſe habebit. Nam quod bias ait:
Magiſtratus virum oſtendit. Nos rectiſſime de principatu dicemus. In quo qui
moderatōnem ſeruat dijs eſt ꝗ̄ hominib⁹ ſimilior. Nec eñ arduum eſt in pauperta-
te ſeruare cōtinentiam. ſed vt Marcialis ait. difficile eſt opibus nō tradere mores.
Magna peccandi facultas ſequitur principatū: adeſt irritamen gule: copia vini et
queſitoꝝ vndiqꝫ cibarioꝝ ⁊ laute gloria menſe. vt verbis vtamur lucani. Sūt mu-
lieres formoſe que tum oculis tum verbis tum oſculis tum amplexibus adoleſcen-
tuloꝝ mentes ⁊ oculos faſtinant. aſſunt corruptores adulatores ioculatores hiſtrio-
nes qui arcem adoleſcētie vndiqꝫ nitunt̄ expugnare. Ille auaricie cultor venalē iu-
ſticiam facit. Suſcipe inquit hoc ⁊ ꝯmendatū habe. Qui dat perliberalis eſt homo
⁊ habet multū qđ det. ali⁹ ad irā ꝓuocat: in te inqt peccauit: ſuſcipe gladiū vindica
ſcelus. Tu princeps iniuriā feres quā nec priuat⁹ impunitā relinqret. Mulier ali-
us inqt formoſa te amat ⁊ amore tuo morit̄: cur non compateris ⁊ miſereris adole-
ſcētule ⁊ gaudes cū ea. Eam⁹ venatum ait vir robuſtus qđ torpes: ceruoꝝ greges ⁊
aproꝝ clauſi ſūt. Spectaculū tibi pulcruꝫ prebebo. Ueni mitte hos ſenes reſpubli-
cas tueri. Tu letus eſto dū tp̄us fert. At hi quib⁹ ī palatō viuēdi eſt cauſa. qđ ſtas
inquiūt princeps; iam epule allate ſunt ⁊ frigeſcunt: veni dum accipenſer calid⁹ eſt
⁊ anteꝗ̄ fumare lepus deſinat. Squilla eſt optima ⁊ aper ⁊ poletus in menſa. quid
ſtas ⁊ voluptatis tantū amittis. Multi vicia ſuadent: pauci virtutes. Quid faciet
adoleſcens: cui⁹ etas parū per ſe roboris habet ⁊ cui⁹ anim⁹ a natura ꝓcliuis ē in
libidinem. Vix grandeui homines reſiſtere tot blandicijs potuerint ne dicā adole-
ſcentes. Sed aiūt aliqui Conſiliū habebit princeps. maiores natu aſtabunt: qđ ſit
agendū. Primo res patrie cenſebūt: ſcitū eſt. ſed omnes qui principē coronant face-
re illū amicū ſtudent. ⁊ nō que ſunt apta ſed que iocūda putant in ꝯſilio dicūt: ⁊ ni-
titur per ſe quiſqꝫ vt carior ſit: nec eſt qui libera proferat animi verba. Et ꝗ̄uis ꝓs
bene conſulat: liberū eſt adoleſcenti quos vult ſequi. Et quia inexpertus eſt: parū-
qꝫ penſi habꝫ. non quod expedit ſed quod libet plerūqꝫ amplectitur. Et quippe quē
admodum mea fert opinio. Aut maturū eſſe principem oportet ⁊ ſuo ꝯſilio fretum
Aut adeo rudē vt in modū trūci nihil ꝑ ſe diſponat: ſed quod maior ꝓs ſuadet exe-
cutioni mandet̄. Nam qui aliquid ſcit: minus tamē ꝗ̄ ſatis eſt: periculoſus eſt rei
publice. ⁊ imperia ſepe ſubuertit: cū nō ad ratōeꝫ ſed ad libidinē regat. Hic eſt qđ i
libris regū puellū octo annoꝝ bene rexiſſe comperim⁹ ſiue is ſeptē ānorū fuit Ioas
fili⁹ Ozechie. Non eñ is rexit: ſed ei⁹ ſatrape regnū admiſtrarūt. Eſt aūt principa-
tus irritamētū quoddā vicioꝝ. ⁊ admodū pauci reperiūtur qui nō aberrēt. Cū fre-
nis omnib⁹ ſunt ſoluti a ſaul vſqꝫ ad ſedechiā nouem ⁊ triginta reges in iuda ⁊ iſrl̄
fuerūt. inter quos ſolū octo boni ꝯnumerant̄. reliqui vō ignari. impiti. indocti. ipo-
tentes: auari. ſupbi. iracūdi. crudeles. libidinoſi: adulatoꝝ ⁊ ſtulticie fui. q ambiti-
one neſcio ꝗ̄ effrenata tāꝗ̄ ad peſtē mortaliū nati idolis ſeruiētes: bellis ſemꝑ indul-
ſerūt: pacis atqꝫ ocij hoſtes fuerūt. Et hi tñ ī populo dei regnabāt. ⁊ hoꝝ pleriqꝫ ꝑ
ſeruos dn̄i ꝓphetas fuerūt vncti. Nec ſalomon ꝗ̄uis ſciētiā ⁊ ſapiētiā a deo fuiſſꝫ ꝯ-
ſecut⁹ ꝑſeuerare potuit. ſed adamauit mulieres alienigenas. ⁊ his copulat⁹ ē ardē-
tiſſimo amore. Fueruntqꝫ ei vxores quaſi regine ſeptuaginte ⁊ concubine trecente. et

auerterunt mulieres coꝛ eiꝰ vt ſequeretᷣ deos alienos. Nec Dauid ꝙuis eſſet ele-
ctus a deo vicijs caruit. ſiquidē ⁊ homicidium ſimul ⁊ adulterium perpetrauit. q̄d
nō feciſſet dum paſtoꝛ erat: ſed eum licētia regni ꝓuocauit. Quid aliꝰ faciat cui mi-
nus ſit roboꝛis. quid iuuenis: quid adoleſcens: an eſt aliq̄s qui annis teneris domi
nium cenſeat ꝯmittendū: cum ſepe robuſtioꝛ etas ſub illo deficiat. Prudēter tu q̄dē
qui patrueli ⁊ ſanguini tuo potiꝰ ꝙ̄ alijs credidiſti: nec dominatū prius ſuſcipere ꝙ̄
periciam voluiſti. Alius foꝛtaſſe aliter feciſſet qui opinione inflatus ſui: q̄d ad me
dixiſſet obediētia iſta. ego iam liber eſſe volo: iam ſcio bonū ⁊ malū: q̄d meliꝰ ē ꝙ̄ ipe
rare: dicam illi face ⁊ faciet. Jam vt euolem tēpus eſt. Sic dedali filius vt eſt in fa
bulis. Nāqꝫ cū pater alarum remigiū ſibi ⁊ filio cera ⁊ pice coaptaſſet vt laboꝛinti
carcerē fugeret: liquidū pecijt aerem ⁊ ſequere me inquit icare: nec a me quoꝙ̄ rece-
das. Paruit ille tamdiu quoad timoꝛ artis māſit ignote. vbi v̊o iam ſe volādi ſciū
putauit: nec ſe amplius rectoꝛe credidit indigere: iuſſum patris egreſſus: percuſſis
amplius alis: vagari cepit: ⁊ modo huc modo illuc diſcurrēs. ac ꝯtinuo alcius euo
lans: regionē igniferam attigit: vbi diſſolutis alarū compaginibꝫ ⁊ omni pēna ſo-
lis ardoꝛe peruſta ruinam fecit ⁊ nudus in mari cecidit. quod adhuc eius ex nomīe
vocatur icariū. Proſequoꝛ iterū fabulas. Pheton filiꝰ phebi: patrē rogauit. ſibi vt
quā peteret rem ꝯcederet. Jurauit per ſtigem pater nihil ſe negaturū. Filius currū
ſolis ſibi regendū ꝯmitti poſtulauit. penituit phebum ꝓmiſſi: ſcientē tanti regiminis
impotentē natum: ſed quia iurarat negare nō potuit(Quis cicero in officijs h̄ iu-
ramentū pocius reſcindēduꝫ putaſſet) Aſcendit currū pheton: gloꝛiabunduſqꝫ loꝛa
recepit: tūqꝫ ⁊ ſe regem ⁊ deo ſimilē arbitratus eſt: vbi v̊o ad mediū celi eſt ventū: cū
ſolis equos inhibere nō poſſet: illiqꝫ vagarētur ⁊ mundū omnē ignibus ꝯfragarent
iouis fulmīe ictus eſt ⁊ in heridanum p̄cipitatus. Hiſce figmentis admonent quēli
bet poete: vt anteꝙ̄ pꝛeſit ⁊ dominetur. vires ſuas regide menciatur ne ſub pondere
ruat: quoniam onus eſt nō voluptas alijs imperare. Si mō id volumꝰ cū rōe efficē
⁊ cū finem regere ꝓpter quem reges ſunt inſtituti. Leges romane que ab athenienſi
bus ⁊ ſpartanis quas tradiderunt ligurgijs ⁊ ſolon ſunt orte pueros vſqꝫ ī annum
quartūdecimū ſub tutela eſſe voluerunt. Poſt hanc etatē in annuꝫ. xxiiij. curatoꝛes
adoleſcentibꝫ dabant. Nam ante hoc cuum infirmā cenſebant etateꝫ. Eam ob cau-
ſam cū duo Scipiones a carthaginēſibꝫ in hiſpania fuerūt occiſi. ⁊ hanibal armis
italiam p̄meret: iterū ſecum exercitū in hiſpaniam patrē ⁊ patruū vlturuꝫ. Scipio
affricanus maioꝛ repꝛomittēs diu per ſenatū reiectus eſt ꝙ quartū ⁊ vigeſimū dū-
taxat annū eſſet natus. Tandē cū eſſet alius nemo qui ſe diceret pꝛofecturū ꝓuinci
am. neceſſitate magiſꝙ̄ voluntate ſenatꝰ obtinuit. Carthaginēſes eoꝝ impatoꝛe de-
functo amilcare imperiū filio qui iuuenis erat ꝯmitē recuſarūt. Nec hanibal priꝰ
dux penoꝝ creatus eſt ꝙ̄ anno eſſet occiſus q̄ patri ſucceſſerat. Rex numidie maſſi-
niſſa filios ſuos moꝛiēs: qꝛ iuuenes erāt romano populo ⁊ pꝛeſertim coꝛnelie fami-
lie ꝯmendauit. Quid tibi gentiliū geſta ꝯmemoꝛo? Pꝛohibēt ſacri canones añ. xxiiij
annū fieri quenꝙ̄ p̄ſbiterū aut pontificē ante trigeſimū. Referamus aliquid ex ve-
teri teſtamēto. Nam ⁊ ibi quoqꝫ ꝯſilia iuuenū ad regimen p̄rie immatura videtur.
Moꝛtuo ſalomone qui ſuꝑ duodecim tribꝫ regnabat: venit filiꝰ eius roboam ī Si-
chem vbi congregatus erat omnis iſrahel ad ꝯſtituendū eum regem. Et dixit mul-
titudo: pater tuus duriſſimū iugum impoſuit nobis. Tu itaqꝫ nunc imminue pau-
luluꝫ de imperio patris tui ⁊ de iugo duriſſimo ⁊ ſeruiemus tibi. Qui ait ite ad ter
cium diem ⁊ reuertimini ad me. Cūqꝫ abijſſet populus inijt conſiliū rex cū ſenioꝛibꝫ
qui reſponderūt. Si obedieris hodie populo huic: ⁊ petitōni eoꝝ ceſſeris. locutuſqꝫ
fueris ad eos leuia erūt tibi ſerui cunctis diebꝫ. At ille reliquit ꝯſiliū ſenū ⁊ adhi-
buit adoleſcētes qui nutriti fuerūt cū eo: qui dixerūt ei. Sic loqueris populo huic:
minimꝰ digitus meꝰ groſſioꝛ ē doꝛſo patris mei: ⁊ nunc pater meꝰ poſuit ſuꝑ vos iu-
gū: ego aūt addā ſuꝑ iugū vr̄m. pr̄ meꝰ cecidit vos flagellis: ego aūt cedā vos ſcoꝛpio
nibus. Fecitqꝫ ſic ⁊ irritato populo receſſerūt ab eo decē tribꝫ: q̄ ꝯſtituerūt ſibi regeꝫ

Ieroboam filiū nabach. Sciſſuſq; ē iſrabel imꝑpetuū: qꝛ inexꝑtus rex conſilia iu-
uenum recepit. Melius fuerat illū iuuenem infantem fuiſſe. Nā tūc ochozias filiꝰ
Ioram duos ⁊ viginti natus annos regnū accepit in iſrabel ⁊ afflixit populū dn̄i et
fecit qđ malū erat corā deo. Nec aliter ſe habuit achaz filiꝰ ioatan qui viginti anno
rum erat cū regnare cepit ī iuda. Nemo peior ꝙ manaſſes inter reges fuit qui .xij.
etatis anno ſuſcepit imperiū. Similis ei filius amon fuit q regnū .xxij. etatis anno
inchoauit ⁊ a ſeruis ſuis ꝓpter ſcelera qbꝫ īplicatꝰ erat occiſus fuit. Quid ioachim
referā ⁊ duos ioachim patrē ⁊ filiū. aut Sedechiam nominē qui ꝑdita ieroſolima
captus a caldeis priꝰ ante ſe natos ſuos occidi vidit: poſtea priuatꝰ ē oculis. Hi oēs
infra .iij. ⁊ .xx. annū regnare ceperūt: ⁊ quoniā inexꝑti erant. malū coram deo geren
tes: ⁊ ſe ⁊ ſuos populos peſſundarūt. Quoꝝ ſtulticie ꝯtraria eſt adoleſcētia tua. q̃
licet quātū in hac etate poteſt eſſe multū prudentie ſortita ſit. ſpemq; maximā d̄ ſua
ſapientia prebeat: nō tamen prius ad regendā ꝓuinciā mitti voluit ꝙ ⁊ robur eta-
tis ⁊ rerum aſſequeret̄ experientiā. Sciebas nāq; tuapte ingenio quoniā non rectu
rus ſed regēdus ires. quod ſub patruele tuo ceſare noſtro ſapientiſſimo potiꝰ ꝙ ſub
alijs tolerare voluiſti. vt interim dum etas creſcit regiā maieſtatē ſecutus interſis
conſilijs: iudicia noſcas. res arduas videas. viros ſapiētes audias. dietim fias re-
rum experientia doctior. At cū his ſeruanduꝫ eſt quod ſupra dixi vt temporis aliqđ
ſpacium concedas lr̄is. que reliquas v̄tutes tuas condiant ⁊ illuſtrent: quibꝫ ſi fue
ris vt te ſpero futurū rite imbutꝰ: cū ad regendū venies nō par alijs ſed omniū prin
cipum eris ſpeculū: teq; vicini omnes ſuaꝝ litiuꝫ moderatorē ⁊ arbitrū facient. Et
quēadmodū ad viſendam ſapientiā ſalomonis regina ſaba ⁊ alij orientales concur-
rerunt: ſic te totus occidens venerabit̄ ⁊ ſeptentrio. ⁊ ad famam tue prudentie infi-
niti viſuri te venient. Eris eniꝫ quaſi Ioſias alius filius amon. populū tuum recte
gubernans. nec ad dexteram neq; ad ſiniſtram declinans. Age igitur princeps opti
me ⁊ adoleſcens clariſſime dum tempus habes: incumbe lr̄is: ediſce ſapientiam et
ſtudio te prebe. Nec ſit tibi cure ſi res alique in atheſi ſunt innouate. illas eīn patru
elis tuus componet ⁊ pro ſua eximia tum ſapientia tum bonitate pacabit. teq; cum
tempus aderit ⁊ dn̄io ⁊ virtutibꝫ auctum remittet in patriam. Interea regimen re-
cte illi commiſſum eſt: quia indiget atheſis regio fauore ꝓpter finitimos plures qui
tuis inhiant terris ⁊ apertis faucibus expectant quō tuū poſſint patrimoniū deuora
re: nec aliud verentur ꝙ nomen regium imperialēq; dignitatem. Et licet non nulli
aliqua in p̄ſentiaꝝ temptent. melius tamē regio ꝙ ducali nomine compeſcent̄: qui
ſi tu regeres adoleſcentiam contēnentes tuam acerbius affligerant terram. Sꝫ mit
to hec quia tu te ſciſti quid eſſet agendum ⁊ te regi cōmendaſti. Meum eſt te horta
ri vt lr̄aꝝ quanta ſit vtilitas quantuſq; fructus noſceris. Non nihil horarū ſtudijs
tribuas: quod iam tibi ſatis arbitror ꝑſuaſum. Non eloquentia mea que nulla eſt:
ſed bonitate tua qui ab ip̄a natura ſitire videris amorem ſcientie. Sed facio iam fi
nem: quia rumor vociferatio ⁊ ſtrepitus in quo ſum non fert vt plura dicam. Venio
enim inter clamores qui rumperent ſomnum druſo vituliſq; marinis. Unicum ē to
ti cancellarie receptaculum. Complures ſumus vnis in edibus cōmenſantes ⁊ cō-
bibentes. Nec formice tam preſſe in ſuis antris ꝙ nos vna in auleola degimꝰ. Apes
diſtincte cellulis ī aluiaribus deliteſcunt. nos vno in conclaui velut oues in ſeptis
alter alterum premimus: nec ſpuere quiſꝙ poteſt niſi alterius cōmaculet veſtē. Cā-
tūq; inter nos ſeruamus ſilentium vt picas in nemoribus vel cornices aut in palu
dibus ranas audire cenſeas te. Miror mei qui tantū exprimere tibi potuerim. Sꝫ
hoc forſitan nimis eſt tibi. qui iam lr̄as quaſi iugum aliquod abieciſti ⁊ nūc magis
vocandus es ad ſtudium ꝙ trahendus. Illud mihi moleſtum eſt ꝙ ad te ſcribēs int̄
vexationes plurimas perpolire non potui quod te legere ſperaui. At tu veniaꝫ da-
bis ⁊ loco ⁊ ingeniolo meo: quod tam hebes eſt vt nedum in tumultu ſed vix ī quie-
te ornare queat quod ſcribit. Vale iam tandem ⁊ me quātum ceſar ꝑmittit tuū ha-
beto. Ex Gretz.

Amoris illiciti medela. **Epiſtola.cvj.**

Eneas ſiluius poeta Nicolao wartēburgenſi .S.p.d. Querebaris mecum
nocte p̄terita ꝙ amori operā dares. ne delibutū ac vīcitū animuʒ ſoluere
poſſes. Dixiſti te nec virginē nec nuptā nec viduā amaē: ſʒ mulierē ꝙuis
pulchrā meretricē tn̄ q̄buſlibet viris p̄cij cā ſeſe ſubſternentē. Id tibi moleſtū eſſe aie
bas libēterq; amorē hūc velle te poſtergare: ſed viā modūq; neſcire quo fieri liber et
amore vacuus poſſes. Nā ⁊ ſi plures ſacerdotes cōſulueris: neminē tamē remedia
que tibi viderētur efficacia ꝓtuliſſe dicebas. Rogaſti igit̄ me magniſq; p̄cibus effla
gitaſti egritudini tue vt aliquā efferrē medelā. ac iter oſtenderē tibi quo poſſes ardē
tis amoris flāmas effugere. Parebo deſiderio tuo. Salubria prebebo tibi remedia
ſi ea amplecti volueris. Nec verebor medici culpā mihi aſcribi. ſi tu obediētis egro
ti perſonā ſuſceperis: ꝙuis arbitror quos cōſuluiſti ſacerdotes ſatis tibi feciſſe ſi p̄-
cepta tenuiſſes que illi dederūt. Sed tibi viſa fuerunt fortaſſe grauia. Nā cum dice
rent fuge illā. nihil ſibi loquaris. nihil de illa audias: durū verbum viſuʒ eſt: Ac fe
bricitans quoq; inuitus audit frigida pocula ſibi negari. Si tamē ſanari vult q̄d me
dicus mādat diligēter obſeruabit. Tu ergo mi nicolae ſi vis amorē euadere liberq;
fieri. prepara te vt que precipiā facias. Noſcito egrotū te fore maximaq; infirmita-
te detentū. ⁊ propter ſanitatē dura ⁊ aſpera eſſe plura ſubeūda. Nempe egrotus eſt
mi nicolae omnis enim qui amat. Ac ne duʒ egrotus: ſed ſeruitute etiā captus atq;
inſanus ⁊ amens. De amore inquā illicito. Nā deū colere ⁊ amare parētes vxorem
⁊ liberos virtutis eſt nō vicij: ſanitatiſq; nō egritudinis. Ac tu amorē illicitū ſeque-
ris. Quid tu eſſe amorem illicitū de quo iam loquimur credis? Veteres putarūt il-
lum ex venere vulcanoq; natum puerū cecum alatum ſagittam in manibus haben-
tem: quibus viros ac mulieres feriens ardorem dilectionis infunderet. Apud Vir-
gilium legimus. Nunc ſcio quid ſit amor duris in cantibus illum iſmarus aut ro-
dope aut extremi garamantes nec generis noſtri puerum: nec ſanguinis edunt. Sʒ
error hic mortalis populis fuit: qui veritatem attingere non potuit amor. vt in tra-
gedijs inquit Seneca. Nihil aliud eſt: niſi vis quedam magna mentis. blanduſq;
animi calor iuuenta gignitur luxu ocio ⁊ inter leta fortune bona nutritur. Hic mē
tem hominis eripit: iudicium omne peruertit: ſenſum hebetat: animū extinguit. Nā-
q; cū mulierem diligis: nō in te ſed in illa viuis. Quid igitur peius eſt ꝙ viuentē nō
vincere: ꝙ ſenſum habentem nō ſentire: ꝙ oculis preditum nō videre. Equidem qui
amat in alium mutatur viruʒ: nec loquitur nec facit que ante ſolebat. Hinc pmeno
apud therencium. Dij boni quid hoc morbi eſt adeon homines mutarier ex amore
non cognoſcas eundem eſſe. Putat comicus morbum eſſe amorē: nec male putat. nā
⁊ apud Macrobiū. luxuriam que vel mater amoris eſt: vel filia teterrimi morbi p̄-
tem ypocras eſſe dicit. Hic morbus plerumq; iuuenes aggreditur. ſed viros quoq;
ſeneſq; vexat: tantoq; periculoſior ⁊ riſu dignior eſt. quanto perſona que capta ē eta
te aut ſciētia cenſetur preſtantior. Cuʒ ergo Ypolite captus ſis amoriq; ſeruias: ſci
as te morboſum eſſe. Si morboſus es liberari ſtude. Nā quis morbum patitur qui
curari nō velit. Sane vt morbus grauior eſt acerbior periculoſior: eo morboſi ma-
ior eſt de ſanitate cura. Tua infirmitas magna eſt. ſit ⁊ cure diligētia magna. Co-
gita mi Nicolae quo in ſtatu es. Tu nihil te extimas: quicquid tibi eueniat leue ē.
Solum ſuper amicā anxius eſt. Nō parentes: non neceſſarios: nō benefactores: ma
gnifacis. Solus tuus animus in amica eſt. Illam amas illam promoues illaʒ ſom
nias de illa cogitas de illa loqueris de illa ſuſpiras: nihil agis quin memoriā eius
habeas. En ſtulticiam amenciam morbumq; teterrimū. An non eſt petenda cura.
Quis non hoc morbo ſanari velit. Ceterum ad ſalutem tuā hec ſunt neceſſaria Ni-
colae: que ſi feceris ſanus eris. ſi neglexeris ſepelieris in morbo tuo. nec te quiſꝙ iu
uari poterit. Cogita primū ꝙ remote a p̄ceptis dei receſſiſti: qui cū debeas deum ex
toto corde diligere creaturā amaſti. ⁊ in ea oēm tuā delectationē ⁊ oblectationē po

fuiſti:ſc enim factꝰ es idolorũ cultor.¶Nã qui creaturã deo ꝑ̃ponit idolatra ẽ.¶Ne-
gabis te idolatrã eſſe q̃ſi nõ ꝑ̃ponas creatori creatũ.At ſi verũ fateri vis. plꝰ tuaꝫ
amicã diligis quã deũ.¶Nã que deꝰ mãdat negligis:poſtergas:cõtemnis.¶Que vult
amica ſumma cũ diligẽtia curas adiplere.⁊ hoc nẽpe ẽ preferre mulierem deo.Heu
ꝙ magnũ eſt malũ:ꝙ ꝑiculoſuꝫ.ꝙ deteſtabile creaturã ſic amare.vt deũ ꝑuifacias.
Deus cũ eſſes nihil te aliqͩ eſſe fecit vt poſſes ſcire diuina ſacramẽta ⁊ viã qua itur
in celũ.Ipſe quoqꝫ deꝰ cũ ob culpã primi parẽtis tu ⁊ ceteri homines ꝑadiſuꝫ ami
ſeritis:naſci ꝓ te voluit fieri hõ:capi:cedi:vituꝑari:crucifigi.mori:ac ſuo te ꝑ̃cioſo
redimere ſanguine.En ꝙ magna ĩgratitudo ẽ iniqtas.ĩhumanitas.feritas.hũc qui
tãta ꝓ te fecerit ꝓ̃pter vilẽ reliquere mulierculã. hoc ſatis te ceteroſqꝫ xp̃ianos mo-
uere dꝫ ab amoribꝫ illicitis.deo ſoli ſeruire.Sꝫ cogita vlteriꝰ qd agis nicolae.Pul
cra tibi videt̃ amica tua.credis ne ſic ſemꝑ pulcra erit.Res ẽ forma fugax vt inqt
tragediꝰ.mulier que hodie formoſa ẽ cras deformis erit.Quid tua bona ꝑpetua et
ĩmutabilia ꝓ caducis mutabilibuſqꝫ ꝑmutas.Sit vt putas ſpectabili forma muli-
er.leue hoc bonũ eſt.¶Nihil forma mulieris ẽ niſi moribꝫ adiuta.¶Caſtitas eſt que fe-
minã laudat nõ forma.Tu nõ caſtitatẽ ſequeris:formã ſoluꝫ amas.Forma hec vti
vt flos agri decidit.Roſa mane rubet:ſero lãgueſcit.¶Nihil formoſiꝰ eſt virtute atqꝫ
honeſtate:ſi hãc ĩtuereris multo tibi formoſior videret̃ quã tua ſit amica.Eteni nec
lucifer nec heſperꝰ tã decorꝰ ẽ ꝙ ipſa facies honeſtatis:quã q relinqt ꝓ̃pter mulierẽ
extima oro ꝙ ſit delirꝰ ⁊ amẽs.¶Ceterũ nicolae vt tecum nõ multis vtar.Hec quã a-
mas mulier nõ tua ſola ẽ:ſed cõplures eã habent.¶Nec ipſa te ſoluꝫ amat: ſed alios
quoqꝫ diligit.¶Quid tu ĩ turba vis facere.¶Cogita te iã eſſe ĩ veſꝑo:iã ſenẽ:iã meriti ꝓ-
ximũ.Nis ne cũ iuuenibus contẽdere:vis cum robuſtis pugnare.¶Quid tibi in co
prelio iueris ĩ quo victor ſuccũbes.¶Magna res ẽ virũ ſenẽ a iuuenibꝫ extorquere
mulierẽ.Sis tamẽ potẽs vt extorqueas:quid viciſti.cũ preliũ huiuſmõi ſit vt vin-
cens ſuccũbat.¶Quid ẽ oro mulier.niſi iuuẽtutis expilatrix virorũ rapia:ſenũ mors
patrimonij deuoratrix.honoris ꝑnicies .pabulũ diaboli.ianua mortis.inferni ſup
plememtũ.¶Cogita ¶Nicolae quot mala ꝑ mulierẽ obuenerit.cũ ſalomõ.cum holofer-
nes.cũi ſampſon ꝑ mulierẽ decepti fuerint.¶Nõ te credas ſic fortem eſſe vt nõ illuda-
ris.Sed quanto viris illis debilior es:incautior:imprudẽtior:tanto te ab eo loco
ſemouee in quo potes decipi.¶Nihil eſt mulieris amor qui cũ peccato fit.¶Nõ ẽ ĩ mu-
liere ſtabilitas:que nunc te amat cras aliũ amabit.¶Quid tu hunc amorẽ extimes q
in plures diuiſus eſt.¶Nulla mulier tã fixe aliquẽ amauit.que veniẽte nouo ꝓco no
uiſqꝫ precibꝫ vel muneribꝫ.nõ mutarit amorẽ.¶Mulier ẽ animal imꝑfectũ:varium:
fallax multis morbis paſſionibuſqꝫ ſubiectũ.ſine fide.ſine tĩore.ſine cõſtãtia.ſine pi
etate.De his loquor mulieribꝫ que turpes admittũt amores.¶Nũꝙ he ſtabiles ſũt.
¶Nãqꝫ vt ſemel a recto tramite receſſerũt.iã ſe liberas arbitrant̃.vt quocunqꝫ velint
vagent̃.nec ampliꝰ vel mariti vel amici timorẽ habẽt.¶Credo equidẽ illã coeũdi feti-
dam voluptatẽ tibi qui iã ſenio exhauſtus es parũ placere.¶Nã qd ne dũ tibi antiq̃
⁊ arido.ſed iuueni humecto illa inepta ⁊ ſpurcida voluptas cõferre põt.quam mor
penitudo conſequit̃:an non magna res ẽ ammonitio illa ac citatio ſiue cõmutatio
quedam.que poſt peccatum eueſtigio mentem hominis cruciat.ꝙ iniquus eſt homo
qui totiens ammonitus non quieſcit:qui punitus non emendatur: qui correctꝰ nõ
efficitur melior.¶Quid ille actus carnalis operatur:niſi carnis interitum.vtinaꝫ ſo
lam carnem interimeret ⁊ non occideret animam.At duo cum inuicem coeunt vir
atqꝫ femina.quaſi duo vaſa teſtea mihi videntur.que inter ſe confricent̃ donec rum-
pantur ⁊ ad nihilum redigantur.Tu tamen non in coitu:ſed in viſu ſermoneqꝫ for
ſitan delectaris.¶Quid obſecro in viſu eſt tam pulchri vt non inuenias aliquid pul-
crius.Pulchritudo quam debemus querere in celo.eſt cui nulla poteſt res munda-
na conparari.In illa omnis perfectio eſt.mundana ſemper diminuta ſunt.Illa ꝑ-
petua.hec caduca.Illa fixa:hec flura.hanc quam tu miraris formam pauluꝫ quid
febris eripiet:aut ſi morbus abfuerit:ſenectus nõ deerit que illã feretẽ ſucci plenã-
qꝫ faciem:rugoſam criſpãqꝫ reddat.Sicut illa que nũc miraris mẽbra ꝺ curſu tꝑis

arida:nigra:ſqualida:fetore ac ſpurcicia plena. Nõ oculi ſplendorem vndiqꝫ ſerua bunt. Fetebit os:collũ incuruabitur. Corpus vndiqꝫ ſicco ⁊ arido trunco fiet ſimile. Cogita hec ⁊ auerte ſpem:priuſqꝫ fuge ꝙ priueris. Multo enĩ meliꝰ eſt rem contemnere ꝙ perdere. Jam vero de ſermõe ſua dulci placido ⁊ mellifluo quo te dicis oblectari admodũ miror. Quid enim ſermo muliebris in ſe dulce habet: Quid dicit tibi amica: Nempe aut queritᷣ aut plorat aut minatᷣ. aut tibi inanes refert fabulas. Dicit quid cum vicina fecerit:quid ſomniauerit:quot oua gallina peperit. quibus floribus ſerta cõponãtur. Omnis ſermo mulieris de re vana leuiqꝫ eſt. In quo qui oblectatur. ⁊ ipm̃ leuem eſſe oportet. Narrat. tibi nõnunꝙ ⁊ cũ alio amatore ⁊ quo pacto iacuerit:quid doni receperit:quam cenã habuerit:quibꝫ voluptatibus fuerit vſa. Que res non gaudiũ tibi:ſed cruciatũ afferunt. Sed accipe que velis gaudia ĩ ſermone amice. eris ne amens ratõiſqꝫ inops vt non magis in alicuiꝰ docti viri verbis ſermonibuſqꝫ leteris. Reſume omĩa ſimul que in amore ſunt gaudia: rurſuqꝫ tedia. multa iſta:pauca illa reperies. Verãqꝫ illius ſententiã dices qui paruꝫ mellis ĩ multo fello merſum inquit amorem eſſe. Cum ergo nicolae totus amor de quo loquimur vanus:aſper: amarus :dãnõſuſqꝫ ſit. ⁊ hominẽ morbo grauiſſimo teneat:curandum eſt vt ab eo libereris. Cura autẽ ea eſt vt menti tue pſuadeas malũ eſſe amoreꝫ. Poſt hec declines amice ſermonẽ. ocium fugias:ĩ negocio ſemper ſis. viros bonos qui te inſtruant ſequaris. nulli ludo. nulli cõuiuio interſis. Si quid largita ẽ amica abs te abijcias. Nihil penes te ſit qꝺ illiꝰ fuerit. puta illã eſſe nunciũ dyaboli q te perdere velit. Sint ĩ memoria chriſti beneficia que tibi impẽdit. Cogita quot bñfacienti premia in celeſtibꝫ ſedibꝫ. ⁊ quot malefaciẽti ſupplicia apud inferos preparata ſunt. Cogita dies tuos aſſidue fieri breuiores:inſtareqꝫ ſemꝑ vltimuꝫ. Cogita quia irriſui eſt q amat ⁊ preſertim vir euo maturus. Cogita iſtabilẽ mulieris aĩm: cogita perditionẽ tẽporis quo nihil eſt precioſius. Cogita diſſipationẽ bonorũ. Cogita vitã quã viuimꝰ breuiſſimã in ƀ ſeculo:ꝙuis voluptatibꝫ ſit dedita ⁊ ĩ alio mũdo quẽ ingrimus nullũ eſſe finẽ. Hec ſi tecũ ſedulo cogitaueris preceptaqꝫ iſta tenueris amorẽ quo cruciaris a te breui tẽpore relegabis. virũqꝫ te preſtabis deo gratuꝫ celoqꝫ dignum. Vale.

Epiſtola .cviij.

Friſingeñ epiſcopatꝰ deſpõſatᷣ Hainrico ſchlick.

Eneas ſiluiꝰ poe. Reuerẽdo patri. d. Hainrico Schlick electo friſingeñ. S.p.d. Heri dũ caſus neſcio qs in curiã me duxiſſet. Johs niperg litteras quaſdã ducis bauarie Alberti. ſibi ⁊ walthero Zebiger deſtiatos ꝓ duxit. wolfgãgoqꝫ noſtro legẽdas dedit. In his ſcriptũ erat Johãnẽ cardinalẽ ſancti Martini in epiſcopũ friſingeñ electũ. ac rite cõfirmatuꝫ fuiſſe. nec aliud ſibi obſtare ad poſſeſſionẽ adipiſcẽdã niſi regẽ ⁊ caſparẽ Schlick. qꝺ ſibi iniuſtũ tũ. tũ inhumanũ viderecᷣ. cũ ille ius haberet. caſpar nihil tituli poſſet oſtẽdere. Rogabantᷣ ꝗ illi duo. magniſqꝫ ꝓcibus orabãtur vt cardinali eſſent auxilio. regẽqꝫ hac infamia liberarẽt quẽ totꝰ orbis iniuriari ⁊ vim facẽ Johãni cardiali cognoſceret. Cardialem vero iã eſſe ꝓpoſiti regẽ viſere. Sꝫ cũ hi duo quaſi regíí currꝰ aurige forẽt. rotas voluere deberẽt. ⁊ obuiare ne cardinalẽ oporteret venire iniurias queſtũ. Hec ergo ꝑtim ĩtelleri dum legerentᷣ. Nã arrigo aures cũ friſingeñ eccleſiã audio nominari. Partim vero expoſuit mihi wolfgãgus. Nihil illi ad hec reſpõderũt. Sꝫ id bonã ĩ ꝑtem ſuꝫ ĩterpretatꝰ quãdo lectura cõmiſſa ẽ noſtro. Si qd enĩ male mẽtis illi habuiſſent nõ ꝑmiſiſſent nos hec ſcire. Nã q nocere vult eos fugitat q poſſunt obſiſtere. he vero lr̃e cur ſcripte ſint ⁊ cuiꝰ ſuaſu tãto magis exiſtimare poteſtis. ꝙ ego. quanto iudiciũ veſtrũ ẽ ad cõiecturã ꝙ meũ ſagaciꝰ. Mihi nõ ẽ veriſimile ƀ fuiſſe ſcriptũ niſi ex hac curia cõmonitio ꝓceſſiſſet. Oportuit nanqꝫ priꝰ ſcitũ eſſe q forẽt ⁊ apud regẽ auditi ⁊ veſtre ꝑtis defenſores. Ac mira res vt eadẽ dies res cõtrarias tulerit ⁊ nũc meſticiã nũc leticiã dederit. Verũ ẽ qꝺ dici ſolet. Multa dies variuſqꝫ labor mutabilis eui. Retulit ĩ meliꝰ nemo diẽ laudet aut dãnet niſi adueniẽte ſero. Hec mane

cõtigerunt. Sero autẽ ad me venit tabellarius apoſtolicꝰ qui te queritãs afferre lit-
teras tue promiſſionis ſe dixit. Suſcepimus eũ omnes gaudio pleni. Et in cena no
biſcum habuimus. Js qꝛ nõ reperit te. ſtatuerat ſe in viẽnã venturũ laturũqꝫ litteras.
Sed amonui ſibi hãc mentẽ retinuiqꝫ apud me litteras ꝓuiſionis. que ſunt numero
nouem duas clauſas ad te remitto ⁊ miſſiuas omnes que tũ tibi tum cãcellario diri
guntur. Nõ viſum ẽ mihi tutũ pricipales litteras maiori dimitti ꝑiculo. Scitis qa
inſidie ſunt. ⁊ iã notũ erat pluribꝫ ĩ hac curia hũc aduenïſſe nũciũ. Satis ẽ tibi has
lr̃as in cãcellaria fore. Nã ⁊ huc rediture eſſent cũ petẽda poſſeſſio ſit. Littere pleni
ſunt pro uidenciqꝫ tibi ꝑ reſeruationẽ. Et date ſunt omẽs ſenis ex die tibi noto. Ego hͣ
mane id regi dicã nõ petens poſſeſſionẽ. quia nihil ꝓficerẽ ⁊ ſtultũ ẽ petere quod im
petrari nõ poteſt. Scio hoc reſeruari in aduentũ cãcellarij. Sed volo regẽ ſcire ni-
hil falſi ꝑ cancellariũ ſibi ſcriptũ fuiſſe de litteris. Nũc mihi cõſultum videt̃ vt can
cellario mox ſcribã. ⁊ vt hanc meã epiſtolã ſibi deſtines ne qd ignoret ne vel aliũ in
curiã mittat nunciũ. ⁊ vt ꝙ feſtinanter veniat puto poſſeſſionẽ haberi poſſe. Ego lit-
teras diligẽt̃ aſſeruabo. Nõ eſſet forſitã abſqꝫ vſu certũ nũciũ illi rurſus mittẽ. tu tñ
fac vt lubet. Et me ſi qd ãplꝰ acturũ vis ſcribe. qa ꝓna ẽ obediẽtia mea. Uale optĩe.

Epiſtola. cviij.

Somnium de fortuna.

ENeas ſiluius poeta. S. p. d. dño Procopio de ~~Rabeſtain militi~~ littera-
to ⁊ p̃ſtanti. Noctu p̃terita priꝰ ꝙ me quieti cõmitterẽ. multa mecuꝫ de te
locutꝰ ſum. Mirabar tuis virtutibꝫ nõ dari locũ ꝯuenientẽ. qꝛ licet acce-
ptus ſis ceſari. nõ tamẽ vt par eſſet efferri te video. Nã cũ reluceat in te nobilitas ⁊
probitas. nõ video cur inter primores poni nõ debeas. Accuſaui ergo fortunam que
tũ honoris tũ diuitiarũ credit̃ diſpẽſatrix pluraqꝫ mecũ ſtomachatus dixi vt que vi
ros p̃meret bonos. extolleret malos. nec finẽ feci donec altus me ſomnus oppreſſit.
Inter dormiendũ vero mira per quietẽ ſum contẽplatus que tibi nũc referre decre-
ui. Tu arrige aures reſqꝫ tum miras tũ ſtupẽdas agnoſce. Jã noctis decurſo ſpacio
ſideribꝫ dubijs poſtꝙ pigri boete frigida ſarrata circũegerãt viſionẽ hãc habui. In
locos letos ⁊ amena vireta deueni. graminꝰ cãpus ĩ medio fortunati nemoris erat
riuo cictus ⁊ muro. due illic porte. altera cornea. altera cãdẽti nitẽs elephãte. Mu-
ri altiſſimi ex adamãte cõſtructi. Riuꝰ ĩmenſe ꝓfunditatis. Nulli acceſſus ad por-
tas niſi ꝑ põtes. q tñ cathenis eleuati pauci aduenïẽtibꝫ dimittebant̃. In ripis e re-
gione portarũ exiſtẽtibꝫ. ingẽs virorũ ac feminarũ turba ꝯſedebãt. tendẽteſqꝫ manꝰ
orabãt trãſmitti. Territꝰ hac nouitate dũ hac ⁊ illac circũcurſo. Pluẽs mihi obuij
dant̃ q̃rũ facies agnoſcebã. neſcio tñ q̃re factũ ſit vt nemo mihi ſmonis copiã facẽt.
Uẽi ad corneã portã. ĩ cuiꝰ ſũmo hec v̾ba lr̃is ãtiqs ĩ ſcripta ꝯſpexi. paucos admitto.
ſuo pauciores. Auidꝰ noſſe qd foret iteriꝰ. Juuenẽ q ſupra turrĩ erat magnis p̃cibꝫ
obſecraui. (icaſſũ tñ) mihi vt fores pãderet. Tũ forte adoleſcẽs vẽit magñ comitãte
catherua. Cognoſco habitũ. ex reni ꝑtibꝫ erat. Quiſnã hͣ ẽ inꝙ accedit me vir toga-
tus credo me italũ nouit italꝰ. ⁊ Ludouicꝰ ẽ hͣ ait dux bauarie. pͥnceps elector. qui
trãs illũ murũ nos ducet. at ego mi vir ĩpetra ⁊ mihi trãſitũ. ſi qd iuris hꝫ cõis iter
nos pr̃ia. Faciã iqt ille. vixqꝫ locuti eramꝰ cũ põtibꝫ dimiſſis Lodouicꝰ igreſſus ẽ ⁊
vna ſecũ ꝙ plures alij q̊s ianitor noĩatiꝫ appellauit. Ego vt explorator ſub palio pñ
cipis q Lodouico hẽbat ⁊ vnꝰ ex brãdẽburgeñ. marchiõibꝫ viſꝰ ẽ latitãs ĩtraui. Il-
lic florea prata. riui tũ lacte tũ vĩo currẽtes. frigidi fõtes. lacꝰ piſcibꝫ plẽi. balnea ſu
auiſſĩa. dẽſi luci. vieta ſꝑ vuis onuſta. arbores ꝑpetui autũni. q̃les ortꝰ heſpẽidũ vel
pheates habuiſſe credũt̃. Poma q̊rũ ſolo paſtaris odor̃ ꝑ ſiluas. fer̃ mãſuete captu fa
ciles. Uolucres ⁊ eſui ⁊ cãtui nate. vnicꝰ ẽ apd̊ ethiopes locꝰ eliotrapeza nũcupatꝰ.
opiparis epul̾ ſꝑ refertꝰ qbꝫ ĩdiſcretĩ oẽs veſcũt̃. apd̊ quẽ lacꝰ tenuis laticis hauſtu
ſaluberrimꝰ. Hic pluria ſũt hꝰmõi loca. m̃ſe ſub arboribꝫ ꝑate gẽmatis vaſcul̾ pate
riſqꝫ aureis onerate. Nullũ valernum comparari vino põt quod ex viuo ſaxo illic
manat. Mella paſſiꝫ fluũt. arũdineta ſuccaro plẽa. Oẽ genꝰ aromatũ ex arbore ca-
dit. Auri ⁊ argẽti ĩexhauſte minere. Lapilli p̃cioſi tanꝙ ceruſa ĩ nemoribꝫ pendent.

venuſte puelle.elegãteſq; iuuenes ꝑpetuas ducũt coreas.Quicqd muſicũ ē illic reſo
nat.Nõ tam voluptuoſam ſuis ſequacibꝫ ꝑadiſum machometꝰ repromiſit.ꝗ̃ hic vi
diſſes. Diſpẽſatores huc ⁊ illuc diſcurrebãt bachus ceres ⁊ venꝰ. Silua mirtea cõ
cubitus admittebat. Iã ego ex palio prodierã cupiduſq; vidẽdi ꝑ medias letantiuꝫ
turbas ibã ſecurꝰ. Tũ vegius poeta laudẽſis me aggredit̃. Et o inqt enea quo huc
pacto veniſti.amplexꝰ amicũ expoſui caſum.Tũ ille voluiſſeꝫ te vocatũ fuiſſe. Nã
hic p̃ter iuſſuꝫ here nemo manere põt.Illa ſi te viderit mox iubebit expelli.Tũ ego
que nã ē hec domina cuiꝰ expectat̃ vocatio. Hera fortuna reſpõdit vegiꝰ:cuiꝰ mune
re omẽs q ſumꝰ hic felicit̃ viuimꝰ:illi totꝰ obedit orbis:qcqd hec iuſſit factũ ē.Tuꝫ
ego:ergo tu ex felicibꝫ vnus es q ſolebas eſſe ꝗ̃ miſer.Sum inqt vegiꝰ: dilexit me tã
dem hec dña.ſummiq; põtificis mihi grãm cõciliauit:canonicũq; baſilice.s.Petri
fecit. Ha inquã ego:iã incipiã colere tuã dominã ſi quos bonos euehit. Ego ſepe eã
inuectꝰ ſum ꝙ malis bonã ⁊ malã bonis eã videbam.Scis ꝗ̃ bonꝰ fuerit ſocrates:
nunꝗ̃ illi arriſit.Platonẽ q fuit phorũ maximꝰ ĩ ſeruitutẽ redegit.Pittagorã ſem
per vagari cõpulit.Ciceronẽ ꝗ̃uis ex rethore conſulẽ fecerit.in manꝰ tamẽ poſtmo-
dũ inimicorũ dedit ⁊ anthonij gladiꝰ interemit. Scipionẽ in exiliũ miſit. Fabriciũ
in catino terreo ſeu ligneo comedere fecit.Primũ cathonẽ pauꝑtate grauauit: ſibi
vt manꝰ cõſciret alterũ iuſſit. Aſpice viuẽtes.Quid iuliano cardiali ſancti angeli
tot virtutibꝫ ornato repẽſum vides.Quid iohãni ſancti Petri.Iohãni ſancti cali-
xti:ac Iohãni tarẽtino eiuſdẽ ordinis viris.Quid ē his qꝺ vel probitati vel ſciẽtie
correſpõdeat.Quis dicere põt.Caſparẽ cancellariũ ꝗ̃uis ducẽ ſibi coniugẽ copula
rit.dignas laborũ retributiones tuliſſe:q iã triũ ceſarum cãcellarius fuit.wilhelmꝰ
de lapide miles inſignis:nõ minus lr̃arũ ꝗ̃ armorũ ſcius:qui mundũ virtutis agno
ſcende cupidus peragrauit:quid ſuis meritis dignũ ē aſſecutus.Campiſius noſter
phia plenꝰ.qui ſedis apoſtolice ſeruitijs etatẽ ſuã conſecrauit pauperior codro eſt.
Unicus miles eſt.aut ſi comites habet vix quatuor ſunt.Procopius bohemꝰ in cu
ria ceſaris qui licet litteras amet colatq;:indocti tamen atq; hebetes ſibi p̃ferũtur.
Nolo referre quos aſinos viderim exaltatos ſuꝑ cedros libani:qui etiam hodie flo
rent homines ſine lr̃is.elingues ſine ſenſu.vix manus dextra quot habeat digitos
norunt.Securiꝰ ē mortuos ꝗ̃ viuẽtes carpere.Quid deteriꝰ aut horribilius mon-
ſtrum nerone fuit.Quid tiberio ſceleratius.his tamen imperia ꝗ̃ veſpaſiano ⁊ tito
pijs ceſaribus diuturni ora fuerũt.Quid domiciano turpiꝰ.beſtiam tamẽ illã mun
di ceruicibus imminentẽ pluribus annis ꝑtulit orbis. Iouinianũ quia religioſus
clemenſq; fuit oppreſſum fumo carbonuꝫ mox amiſit. Quot criſpinus villas erexit
monſtrũ a vicijs nulla virtute redemptũ.Spado claudij neronis pophides tot diui
tias poſſedit.vt edes ſuas ornatiores ⁊ ampliores capitolio cõſtrueret.Sabrinus
cremoneñ.vij.dominos ſuos ĩteremit:quibus in fetida ſepultis cloaca dominatum
ſuſcepit.Nõ poſſum viuentẽ aliquẽ nõ tangere patrẽ philippi ducis qui nũc Burgũ
diam tenet.in preſentia regis francie p̃poſitus pariſieñ ſecuri ꝑcuſſit.Is nũc in pro
uincia quietiſſimã habet vitã:pinguibꝫ agris donatꝰ. Hic tamẽ ⁊ homicidiuꝫ fecit
⁊ publicã fidẽ fregit:qui miſer ille ſecutꝰ fuerat. Hec mihi bilẽ ſepiꝰ cõmouerũt. At
poſtꝗ̃ te virũ probũ ⁊ doctũ iã fortune blãdimẽtis video delinitũ:fio mitior illi:pu-
toq; te nõ ſolũ ex bonorũ numero gratũ eſſe huic matrone.ſed duc me oro vt illã in-
tuear.Ita eſt inquit vegiꝰ plures boni ſunt ĩ hoc cõuentu ꝗ̃uis mihi non arrogo qꝺ
tu nomẽ das.Scio me peccati reũ eſſe:indignũq; gradu meo:ſed ita placitũ ē tũ for-
tune tũ meo põtifici:atq; vt agnoſcas bonos quoq; huic dñe gratos eſſe. Audi me
parũper nolo Cõſtantino magno Nerue troiano duobuſq; theodoſijs ipſiq; primo
auguſto quãta felicitas arriſerit quia probi fuerũt nũc diſputare. Ad viuos venio.
Quid tuo ceſari religioſiſſimo.Quid meo pontifici ſanctiſſimo.Num blandã fortu
na oſtẽdit. Regẽ aragonũ quis eleuauit niſi fortuna.Quis ducẽ cloceſtrie magnuꝫ
fecit.Quis colonieñ ⁊ treuereñ antiſtites.magna eſt horũ virtꝰ:⁊ tamẽ fortune fla-
tu ſunt ſublimati.Diceret moguntinus: meum genus erexit me. Sic ⁊ ſaxones et

bauarie duces dicere poſſent tanq̄ nihil in eis fortuna fuerit opata. Sȝ qs eos tam
alte naſci fecit niſi fortuna. Poterat hec ſi voluiſſet regis hiſpanie vel anglie me lo-
co ſupponere. nulla v̓tute noſtra ſȝ caſu generis nāciſcimur claritatē. Et ſi plures
ſunt virtuoſi quos fortuna p̄terit nemo iraſci dȝ. Pōt enī hec dn̄a que ſua ſūt bona
cui vult elargiri. Homīes in mundū nō ad opes poſſidēdas aut ꝑfruēdas delicias:
ſed ad labores naſcunt̄. viuereq₃ in terris nō tanq̄ icole ſed vt aduene peregriniq₃ de-
bent: futurāq₃ patriā ꝑ opera v̓tutis ingrere. in magna v̓o fortūa nō facile virt⁹ re-
perit̄. qd̓ animaduertēs theban⁹ ille phus ingēs auri pōdus ī mari cōiecit vt expe-
ditiorē ſe traderet phie. Xp̄us ſaluator deuſq₃ noſter diuitias tanq̄ ſpinas ⁊ tribu-
los docuit fugiēdas. eius diſcipuli pauꝑtatis amatores fuerūt victū ⁊ veſtitū habē-
tes. his cōtenti erant. Nec Hiero. q̄uis doctiſſim⁹ in tenui gaza fortunā accuſauit.
qr nō illā domiam: ſed chriſtū dominū ſequebat̄. trāſitoria ꝓ ꝑpetuis ſpernēs. An-
thoni⁹ abbas qd̓ fortuna dederat ſpōte reiecit. Et ſi ſane mētis eſſem⁹ odiū poti⁹ q̄
fauorē appeterem⁹ fortune: cui⁹ blādicie maximū preſtāt impedimētū ad eterne vite
cōſecutionē. Raruſq₃ eſt ⁊ coruo rarior albo. qui ⁊ fortunā ſimul ⁊ iter in celū ſequi
valeat. Sȝ cōprimo me ne huic domīe videar detraxiſſe cui⁹ amplexibꝫ iā delector.
Tu tamē caue ne procopiū vel alios quos nomiaſti virtutis amatores: dicas exper-
tes fortune. Nec enī vel carnales vel milites eſſent vel generoſi niſi fortuna iuuiſſet.
Sol⁹ cāpiſius ē ex quo nihil ſuū pōt fortuna repetere. Sed eam⁹ ſi ſtat ſentētia pro-
pius. videamuſq₃ dominā iſtā regnorū atq₃ iperij motricē. Eam⁹ inq̄ ego: ⁊ ſi forſi-
tan hoſpes īuiſus ero. vix quantū velox ex arcu ſagitta volitās currit vie ꝯfeceram⁹.
Dū apprehendēs vegius dextrā meā: reſpice inqt dextrorſum enea. ibi mirſia ē do-
mina. Tētoria illic purpurea erāt margaritis ornata: que centum iugera cooperie-
bāt. In medio ſoliū erat peraltū: lucēs claris ſmaragdis: miri p̄terea lapides ebur
ſolij veſtiebāt. Sagada gēma que ī ꝓfundo eufratis carine nauis ſe ſolet adnectere
iocūdiſſime virēs. Mirthites coloris mirre q ꝑ ad colorē attrit⁹ nardi odorē ſpirat.
Mitridas que ſole ꝑcuſſa varijs emicat coloribꝫ. Tū pirites qui ſe teneri non ſinit
vehemētius. Chalachias grādinis candorē preferēs. ethites vipereas habēs macu-
las dyoniſias: q ſui natura fuſtus eſt q mixtus aqua ſi cōterat̄ vinū flagrat. Solis
gēma ꝑcandida ad ſpeciē fulgidi ſideris veneris crinis q ruforū criniū facieȝ p̄fert.
Selenites fulgore cādido trāſlucēs piropus q flāmas imitat̄. Mecenites papauera
exprimēs. Mirmites reptantē formicā. Calcoptōgos vt era pulſata reſonās. Side-
rites certis maleficijs incātatus diſcordias excitans ſimilis ferro. Flogites q intra
ſe quaſi flāmas extuātes oſtētat. Antracias vt ſtella coruſcās. Enchidros exudās
vt clauſam ī eo putes fontaneā ſcaturiginē. Melochites arabic⁹ craſſi⁹ ſmaragdo
virēs infantū ꝑiculis reſiſtēs. Iris ī mari rubro repta que aeris reꝑcuſſa celeſtis ar-
cus ex ſe ſpeciē iacit. Adradamas nitoris argētei animorū talētum ipetus molliēs
⁊ tumētes refrenās iras ⁊ cōtra moleſtias neruorū: vtilis pederos aſpectu eburneo
⁊ grarū cōciliator achates. Incredibile ē gēmarū que illic ꝑlucent ſi qs referat mul-
titudinē. Ipſa fortuna grādis matrona duplices aſpect⁹ blādo vultu nunc terrifico.
Veſtibꝫ auratis gēmatiſq₃ altiorē chor tenebat oculis grādioribꝫ. Sȝ plerūq₃ clau-
ſis in auribꝫ ceras vidi: illa de naui petitas queſiculos caut⁹ effugit remige ſurdo.
Cadeceū ī manu tenebat. In dextera eius domiatus ſedebat honor. fauor. ſplēdor.
gaudiū officiū. feſtus. riſus. amor. cōiugū. vigor. robur. dec⁹. cātus. potus. Nec mi-
nori loco. fama. glīa. victoria. nobilitas. reuerētia. pax. leticia. potētia. forma. laus.
gr̄a. ſuauitas. iocūditas. hilaritas. dignitas. elacio. pōpa. p̄ſtantia. familiaritas. cli-
entela. rapina. vlcio. ſuꝑbia. libido. arrogātia. obliuio. nupcie. cōſultatio. Ad pedes
eius quaſi ancille ſiue pediſſeque. diuitie pecunie. delicie. blādicie. voluptateſq₃ ſta-
bant arrectis auribꝫ ſi quid iuſſiſſet hera auditure factureq₃. In gramine v̓o locoq₃
decliui ſelle plurime cernebant̄ orcheſtra tecte. vbi plurimas vmbras ſedere conſpe-
xi. Perlucebāt enī corpora ſedentiū q̄uis palida erāt. verſuſq₃ ad vegium. Qui ſūt
hi obſecro ſedentes viri reuerentia digni ſubtriſteſq₃. Hi ſunt inquit vegi⁹ quos hec
domina ab initio naſcentis mundi dignata eſt magnos facere. Sed iam ſatis ſūcti

huc venerunt. ⁊ vt quiſq̧ maior fuit: ſic fortune ꝓximior eſt. Nec hic ex virtutibꝫ lo
cus datur ſ; ex felicitate. Primus hic eſt Auguſtus ceſar diuini genus: quia aurea
condidit ſecula: quiq̧ ſuper garamantas ⁊ Indos protulit imperium. Alexander
ſecundus eſt. Tum Julius ceſar. Poſt Scipiones duo. Inde Pompeius. Alius
quem luſcum vides Hanibal eſt. Tum Fabius maximus. Emilius. Paulus mar-
cellus. Alcibiades. Priamꝰ. Hector. Agomenon. Achilles. Vlixes. Darius. Xer
ſes. Ninus. pretereo multos. Ille quem vides ſigno crucis munituꝫ Conſtantinus
eſt. hunc ſequitur Conſtantius. Conſtans. Conſtantinus. Valentinianus. Theodo
ſius. Sunt ⁊ iuniores. Carolus magnus. Pippinus. Arturus: mitto vetuſtiores.
Sigiſmundum tuipſe noſti ⁊ Albertum generum: qui poſt ſocerum non diu regna
uit: fortunam tum ſecundam tum aduerſaꝫ expertus eſt. Hic Albertus ex duce rex
factus vngariam bohemiamq̧ recepit. Nec diu poſt imperium eſt aſſecutus: vt ta-
men cito creuit ita cecidit repente. vix annis tribus regnauerat cum morbo abſum
ptus ſpiritum deo reddidit. Tum ego quo nam modo inquam felicitatem recipis.
Ego apud Juuenalem legi: neminem malum eſſe felicem. ex his quos nominaſti
peſſimi plures fuerunt. Scis ꝙ Hanibal ſeuus ꝙ fallax ꝙ cupidus fuerit: tu tamen
hunc felicem dixti. Ad hec Vegius. non vt ſapientes nomen felicitatis ſuſcepi. ſed
vulgi morem ſum ſecutus: apud quos felix dicitur cui plurima ex ſententia veniunt
ſiue bonum eſt ſiue malum quod optant. Iterum ego. Non eſt mihi Vegi de mortu-
is cura: viuos rogo mihi oſtende. Reſpice inquit Vegius illam plagam. vides ne
iuuenem albis comis planiſq̧: nondum annos triginta natus eſt: rarus in ore ri-
ſus: grauis inceſſus: viro verba pauca: pudor ante faciem: longo vultu: ſtatura
pluſꝙ mediocri: lato pectore. Video inquam: ſed quis eſt? herus tuus Fridericus
ceſar inquit Vegius. Tum ego: agnoſco dominum: ſed cur is fortune refugit vul-
tum. Quenam verba loquitur domina: audio vocem. verba non teneo. Dicam tibi
Enea refert Vegius: Non tam Venus Adonem dilexit ꝙ mea domina tuum he-
rum. Is tamen refugit nec aſpiranti annuit. Vultus fortune vt cernis blandus eſt:
Friderici torui ſunt oculi. vixq̧ fortunaꝫ intuent̃. Neſcio quid ſibi ſit menti: verba
fortune hec ſunt. Mane Friderice ⁊ te mihi crede: Nemo regū te felicior erit: ſi mi-
hi auſcultaueris. Nā ſi tu fugeris: ego etiā fugiam. Vides ne Silui vt manum ad
ſcapulas ceſaris fortuna poſuit: colliriūq̧ vult prendere. Neſcio an ſe capi ſinat ce
ſar: qđ ſuperi faxint: ſi fauentē fortunā ſpreuerit fugeritq̧. Scio morē dñe nūꝙ ſibi
blandior erit. Supba eſt: rogari potius vult ꝙ rogare. Nūꝙ vidi hāc heram tam ſe
alicui blandā preſtitiſſe ꝙ nūc eſt tuo dño. Felix ille ſi fortunā ſequat̃: miſer ſi fugi-
at. Tum ego: qs ille ꝓximus Friderico q eleuata ceruice gradit̃: paſſumq̧ maiorē
facit: paululuꝫ fuſcus. Hermanꝰ eius inqt Vegius Albertus dux liberalis: vaſtiq̧
animi. eū ſequit̃ patruelis Sigiſmūdus inceſſu celer: ingenio ꝓmptꝰ ⁊ manu. Poſt
hos Vlricꝰ ciliaceus comes. mortalis pugne magr̃: amator ñ taꝫ fidelis ꝙ felix. Il-
le maturꝰ euo grādiq̧ corpe: ſi qs ſit q̃ris: vide ad pedes ibi calceꝰ dic: dñs de walſe
ego ſuꝫ. Hos ſequūt̃ viri pſtantes Chiemeñ. ⁊ Gurceñ. epi. Cācellariꝰ herus tuus
Caſpar: q vt dicis minꝰ hꝫ ꝙ mereat̃. Magr̃ camere Zebinger mareſcalcꝰ. hi dire
cte ſunt Nurembergā petē: ſi petierint ĩ patria remanebūt. Leonardus patauieñ.
epus. Comes de ſchaunburg. Magr̃ curie Nitperg. Et alij plures q omēs fortune
ſunt filij: ꝙuis ſinguli ſuā querant̃ ſorteꝫ. Rurſus ego. que naꝫ hoꝝ fortuna ē oīm
bona? inqt Vegius. Si tuꝰ herus fortune vocibꝫ auſcultauerit varia ſi obaudierit
Huꝫ ſic famur video parua ſtatura vix nigro vultu letis oculis q manꝰ in capillos
fortune ꝯiecerat: arreptaq̧ coma. Sta tandeꝫ dña meq̧ reſpice dicebat: ꝗ me fugis
iaꝫ annis duodecim capta es: ſiue velis ſiue nolis vt me reſpicias oꝑtet: ſatis mihi
aduerſa fuiſti. Nūc aliū vultū prebebis reor: aut mihi blanda eris: aut oēs tibi cri
nes euellā. Cur me fugis: puſillanimeſq̧ ſectaris. Fortūe ꝙ ĩ eū vox erat: viciſti fa-
teor: nec me amplꝰ expieris aduerſaꝫ. Tū ego. qs h̄ ē inquā vegi. q fortūe vim fac̃?
Alfontius refert ille rex aragonum: qui cum fratribꝫ apud Stacia captꝰ: Philip-

Dotes nature

virtutes anime

poc ducis mediolaň datꝰ dimiſſus deniq̃ novis ſe ꝑlijs immiſcuit. Aduerſamq̃
dñam inſecutus.tantū inſtando ꝑſeuerandoq̃ fecit.vt victā pudore fortunā iā in
ſuū fauorē reuocauerit. Alius quē vir tribꝰ a fortuna diſtante paſſibꝰ cernis bur-
gundionū dux eſt:⁊ cū eo ꝯiunx cordata. Longus ille ⁊ ab domine tardus.qui dix
vocē exprimit in ſubribꝰ preeſt huic hera ſepius arriſit. Sȝ nō audiuit vt par erat
domine vocē.ideo minus agri poſſidet minuſq̃ poſſideret niſi minas fortune na-
ture liberalitas confregiſſet. Ille in armis letus Iohānes eſt vaivoda trāſiluano-
rum:cuius virtute fracti turci vngariā reliquerūt. Hic niger Giſkra eſt cuius ar-
mis defenſe ſunt Ladiſlai ꝑtes. Hic caluus bohemus ſiſco eſt. vir ſenſatus volūta-
te varia. Ante hūc piceninū videre potes cuius virtutē mirari magis ꝙ̄ referre poſ
ſumus. Apud eū Franciſcus cotunala ſtat magis fortune fauore ꝙ̄ ſuis virtutibꝰ
in hanc diē magnificatus. Inter hos ego matrimonialē habitū cernēs. Et ꝙ̄ nā
inquam illa eſt femīa que ante alias tribꝰ paſſibꝰ ꝑgens tamfaſtuoſa videt̃. Hec in-
quit Vegius venetia eſt que pecuniaꝝ fortune claues hȝ:tarpeiamq̃ cuſtodit. Alia
eſt burgenſis ciuitas. Tercia colonieñ ciuitas: Nuremberga ſubinde. Argentina
ſequit̃.wienna q̃ȝ inter has eſt nō vltima. Florentia venetijs ꝓximat. Sed timeo illi
qui pluribꝰ iam annis fauorē fortune minorē ſentit.tua ſenas floret nūc. ſȝ minas
neſcio quas audio. Machinoua ⁊ valentia florent. lundonie q̃ȝ ſplendide ſunt vt vi
des. Tum ego.video togatos quoſdā:qui nā ſunt hi. Primus eſt meus pontifex
inquit vegius. Num Eugeniū noſti. Proch inquam ego.etiā res ecclīaſticas fortu-
na verſat. Non minus ꝙ̄ temꝑales inquit vegius. Ex quo noſtri ſacerdotes domīa-
ri ceperūt ⁊ mūdalia potius ꝙ̄ ſpūalia curare. Felix poſt cū ſex gradibꝰ ſedet imus.
quia principes nō ſequūtur eū. Illi cardinales ſunt:tu omēs noſces ſi vultū intu-
eberis. Tres electores altiores accumbūt choris.patriarche pauꝑes ſunt tā lati-
ni ꝙ̄ greci:ideo retro. Ille vidue pullatis indute veſtibꝰ que poſt Alexādrū Hercu-
lemq̃ iacent vrbes ſunt que quondā ſplendide nūc ſolo equate ſicut iuſſit fortuna
cernunt̃. Illa in montibꝰ ſita Carthago:altera ſuꝑ eufratē babilon Troia columē
aſie int̃ Xantum ⁊ Simeontē diruta. Ille amphionis thebe. Tum mater muſaꝝ
cecropis ⁊ armis quondā potēs lacedemonia. Poſt ego.qui nam obſecro illi ſunt q
ſe noſtris horrent miſcere. Prior ille Soldanus eſt inqt vegius:cui paret egiptus.
Alius thurcis impat. Tercius parthis. Quartus afris. Ille nudus brachijs tm̄
indutus ⁊ armillis.cui diues ex collo torques pendet Indoꝝ hȝ domīatū. Poſt hec
ad ſiniſtrā me verti. Ibi pauꝑtas ſedebat ignominia:deriſus:iniurie:morbi:ſene-
ctus:tormēta:carceres:fames:dolor:ſtridor:timor:pudor:odiū:inuidia:deſꝑatio:
caritas:bellū:peſtis:ſolitudo:verbera:cure:⁊ mille maloꝝ noīa campi ſitiētes nu-
di ac lapidibꝰ tecti. Et quid nā rogo ſibi vult hec vaſtitas vegi. Hic habitāt inquit
ille.q ex alto gradu ceciderūt poſtꝙ̄ fortune fauorē amiſerūt. Vides ne ſublimē illā
matronā ſeptē callibꝰ q̄ͥ pedibꝰ ſubſiſtentē. Hec aurea quondā Roma iam lutea.
Capua eā ſeqt̃ Siracuſe ꝓxime. Tū Genua:lune piſa:luca:pariſius. Inter ger-
manos florēt adhuc vrbes:ſola Praga ſplēdor terre declinat. Cōſtātinopolis tra-
cū caput morti ꝓpinq̄t. Oia tp̄us domat:nec vlli fortūa ꝑpetuo bona ē. Hic meſtus
ſubmiſſo capite renatus eſt:quē fortuna ex apulie finibꝰ pepulit. Ille Thomas ful
goſius eſt q ex ducali ſolio tractus.in carceris iacet pedore. Hic Pancratius vnco
tenet̃:q ſolebat cū omībꝰ tum maxīe cancellario tuo infeſtiſſimꝰ eſſe. Borbonij dux
ibi eſt q regno francie dicebat leges. nūc dominij ꝑtes mulctatꝰ ex regiā eſſe iubet̃.
Vides ne ſenē ꝓceꝝ cana ⁊ dimiſſa barba.hic Ludouicus dux bauarie quē filius
dñatu priuatū domi clauſū ſeruat. Dū ſic loquit̃ vegius:ruꝛſus in dextrā feror. Vi
deo campū nube candida tectū:dūq̃ introſpicio ſeu vera figura fuit ſeu ficta. Ladi-
ſlai puellū diademate ⁊ veſtibꝰ ornatū regijs viſus ſum videre:pluresq̃ ſecū infan-
tes ludere:petoq̃ vegiū. Qui nā ſunt hi nube cana circūuoluti. Hi ſunt inqt vegiꝰ
quibꝰ fortūa fauorē ſpōdet:ſi fatoꝝ munere vixerint. Vix iſta locutꝰ erat vegius.cū
dea in me oculos ꝯtorſit:cōtractiſq̃ ſuꝑcilijs:qs te huc accerſiuit inqt enea? Nemo

inquam ego:ſ auidus te viſendi introgreſſus ſuꝫ: noli mihi ſuccēſere. Uidi regnū
tuū:iaꝫ abibo. Unū tñ ex te peto ſupplex mihi vt paucis rogatibꝫ reſpōdeas. Faciā
inquit illa: ꝓpone. Tum ego:ꝙdiu es hominibꝫ blanda: Nulli diu rñdit. Iterꝫ ego:
Quibꝫ artibꝫ pōt tuus fauor acquiri: Nullis inquit illa. niſi ſoliꝰ importunitatis
remedio. Quis te plus alijs retinet: Qui meū imperiuꝫ maiori ſuſtinet aīo. Quis
tibi odioſior: Puſillanimus. Quis te tute ſpnere pōt: Sapiens. Nō mihi blādior
eris: Cū te vocabo. Sum ne vocādus: Scies poſtea. Quis tibi ex oībꝫ viuentibꝰ
eſt acceptior: Qui me fugat:nō qui fugit. Satis habeo: vale. Et tu vale: nec te mei
gregis eſſe negaueris inqt fortuna. ꝙuis tibi nō dederim auri mōtes. Nā ꝙ te ple-
riqꝫ amāt tibiqꝫ benefaciūt meū eſt. Retuli grās atqꝫ abij. Uegius añ portā me di-
miſit. Ibi inter porrigentiū manꝰ turbā ꝑegallū inueni amiciciorēꝫ amico ⁊ parē ſi-
bi michaelēꝫ ſueuū tum wenceſlauꝫ ⁊ Jacobū cancellarie glebis aſcriptos. q vt me
viderūt circūfuſi ꝑcontabant̃ qd vidiſſem. Sꝫ dum illis refero viſuꝫ: mox ſomno ſo
lutus ſum. Tu vale ⁊ quid hec ſibi velint ſagaci tuo ingenio diſcute mihiqꝫ aperi.
Iterꝫ vale mel meū:olus Epicuri: ac Pictagore legumen. Ex wienna. vj. kalendas
Julij. Anno. M. cccc xliiij.

Proſperitatē ſui ſtatus denūciat cū
deſiderio eiuſmōi ſucceſſus.

Epiſtola. cix.

ENeas ſiluiꝰ poeta Imꝑialiſqꝫ ſecretarius Caſpari nouarieñ. amico fido
⁊ docto. S. p. d. Accepi voluꝑe tuas lr̃as qbꝫ te ſoſpitem cognoui ⁊ mei
memorē. Nō poſſuꝫ vt velleꝫ q̄ mihi obtigerūt poſtꝙ te dimiſi offerre ſci
res me multas paſſuꝫ miſerias: vtcūqꝫ ſit. eo iaꝫ in loco ſuꝫ de quo deo grās ago:
ſcio id tibi iocundum eſſe. Naꝫ que mea fortuna eſt ⁊ amici eſt. Noui ꝙ me amas:
neqꝫ impune amas. Ut tuus eram Baſilee ſic hodie ſum. Uellem te opibꝫ atqꝫ ho-
noribus auctum audire. Sed non omīa vno tempe veniūt. Da opam vt facis virtu-
ti: dilige litteras: iunge te bonis: nō deerit auxiliū dei. Et cuꝫ minime putabis tunc
maxime exalteris. Jacta cogitatū tuū in domīo ⁊ ipſe te enutriet. Qz ſi neqꝫ diuitie
neqꝫ honores aſſint: nō tñ deſpanduꝫ eſt. Nec. n. iſta ſunt que beare hoīes poſſunt.
Uirtꝰ ſola ī celo ꝓbet aditū. ꝙ ſi eo anhelamꝰ. hec aſtruēda ē ſcala. Breue ē q̄ ī ter-
ris viuimꝰ tꝑus. ſiue diuites ſumꝰ ſiue paupes ſpnēdū ē. Si mō ī celū domiciliuꝫ ꝑ-
ꝑamꝰ: qd̄ te facē q v̄tutē colis ñ ambigo. Hec nūc ſcribēda fuerūt. Clariſſimū viruꝫ
patruū tuū ſiue is auūculus ē. Stephanū nouorienſeꝫ vt meis verbis ſaluere iube-
as opto. Uale ⁊ vt facis perge me amare.

Conſolat̃ amicū merentē ex morte ꝯiugis ſue.

Epiſtola. cx.

ENeas ſiluiꝰ epūs tergeſtinꝰ dño caſpari ſchlick imꝑiali cācellario. S. p.
dic̄. Eger ē animꝰ tuꝰ ⁊ cor tuū vulnē grādi vulneratū: nec ab re. Letiſſi
mo nāqꝫ ⁊ iocūdiſſimo ꝯiugio ꝓuatꝰ es: nec ſcio an opam medicātis expe
ctes. Nā ⁊ ego ꝙ q medicinā ꝑparo medico ſuꝫ indiguus. Egroto te ⁊ tuē ſuꝫ parti
ceps calaītatis: nec ſine me licet te miſerꝫ eē. Scribūt mihi amici tui ex auſtria ſcia-
rū decꝰ illuſtrē ꝯthoralē tuā dū partū vult ī lucē edere: cū partu diē obijſſe. O grauē
iacturā. O inextiabile dānū. O dolorē acerbiſſimū. Expoſtulāt q te diligūt: meis vt
te lr̃is ſoler. Sic apd̄ vetēs vſurpatū ē: funebres epl̃e ſcribebāt̃. mlt̃ūqꝫ ꝓfuit amici
ſcriptū amico turbato. In euāgelio ꝙ legimꝰ ex hieroſolymis ꝯplures veniſſe iude
orū q marthā atqꝫ mariā bethaīa ſuꝑ mortē lazari ꝯſolarēt̃. Cōturbāt̃ ſepe hoīes ex
ꝯiugū filiorꝫ parētū ceterorꝫqꝫ neccioꝝ mortibꝫ: ⁊ niſi vel v̄bis vel lr̃is recreent̃ ami-
corꝫ: plīmi ſepe tabeſcētes doloribꝫ interirēt. Arbitrāt̃ igr̃ q te ſaluū cupiūt epl̃as me
as vtiles tibi fore: vtqꝫ te meſtū ⁊ acerbo caſu ꝯſternatū v̄bis ſoler hortāt̃. At ego te-
cū patior: tecū excrutior: tecūqꝫ ꝯſolatore indigeo. Nec. n. tibi qcꝙ moleſtū ē qd̄ ñ ſit
idē mihi. Eq̄ tuo vulnē vulneror: ⁊ q̄cūqꝫ doles pit̃ doleo. Nec qſꝙ ē q tua damna ꝙ
ego meliꝰ norit. Sciebaꝫ ꝯiugē tuā inter caſtas eſſe caſtiſſimā: int̃ prudētes prudē-
tiſſimā: ⁊ ꝙuis alto ſanguine natā: int̃ humiles humilimā. Fuit ī illa delectatō: fuit
vtilitas: fuit honeſtas: vna tibi cū ea mēſa: vnū marſupiū: vnꝰ lectꝰ. Quicquid tibi

placuit.illi corde fuit.ex tuo vultu riſum fletumqꝫ ſumpſit.Notū eſt mihi ꝑ multis:
quāta tibi ex eius obitu calamitas acciderit:⁊ qꝛ tibi afficior maxīe: nō poſſuꝫ tecū
nō dolere.Ceteꝝ dū me aīo magis magiſqꝫ recolligo:inuenio ⁊ hꝰq̄ꝫ doloris ſolami
na:q̄ tibi mihiqꝫ ſimul cōmunicabo.Fruſtra ſane ꝓſeqmur lacrimis qđ amiſſuꝫ re
cupari nō pōt:que ventura oīno mors eſt incaſſuꝫ timet̃.Lex nature eſt certa atqꝫ ī-
euitabilis mori omēs qui nati ſunt.Potuiſſet ꝯiugis tue longius vita trahi:ſi plus
ſtaminis dediſſet lachis.Mortalis tn̄ erat:nec illi fortaſſe amplius viuere cōduce-
bat.Inſpicit ex alto deus hoīm vitas:⁊ nō que iocūda ſ; que ſunt vtilia homībꝫ im-
partit̃.Stulti ſumus turba mortalis qui rē dietim parituraꝫ ſic poſſideri poſſe q̄ſi
ꝑpetua ſit arbitramur.Sapientiſſimꝰ ille qui nunciata filij morte nō lacrimas nō
eiulatus emiſit:ſ; ſciebaꝫ inquit me genuiſſe mortalem.Alius cū dilectiſſimam ſibi
mors ꝯiugeꝫ eripuiſſet.hac ait ꝯditōne accepi vt ꝑderem.Multis modis amittitur
vxor:ſ; nullo melius ꝙ̄ morte.Unius ꝯiugeꝫ ſic longa valitudo deturpat: vt periſſe
potius ſit expetendū.Alteri nuptaꝫ ſubtraxit adulter.Per has nouiſſime dies vxo
rem amantiſſimaꝫ illuſtri croacie comiti ſeuiſſima barbaroꝝ manꝰ abduxit.Quis
numerare queat varios fortune caſus: quibꝫ ludens hūanū effligit fortuna genus.
O beatū cui nullo ꝯiunx exilio:nulla fraude nullaqꝫ manu hoīm.ſed diuino dūta-
xat impio ſubripit̃.Beatior queꝫ vſqꝫ in ſeniū caſta fecunda ⁊ placida ꝓſeqt̃ vxor.
ſed pauci quos equus amauit Iupiter huius ſortis exiſtūt.Tecū bn̄ actum eſt Ca-
ſpar:qui etſi non es beatiſſimꝰ:feliceꝫ tn̄ ꝯpellare te poſſumꝰ.Tibi nobiliſſima cō-
iunx nupſit ex generoſo ducum Sleſie ſanguine.formoſa erat ⁊ honeſtatis ſpecimē
pre ſe tulit:tuo fuit aīo ſemꝑ morigera:ꝓlem tibi vtriuſqꝫ ſexus pulcherrimā pepe
rit.Sed abſceſſit ais nempe.decem aut viginti annis ante opinatum tempus.eſto
ita.Moriendum tamen illi erat ⁊ multe poterant incidere calamitates que obitum
eius optabileꝫ reddidiſſent:non que optatur ſed que timet̃ felitius mors venit.At
vxoreꝫ dicis amiſi.Nō amiſiſti Caſpar:ſed premiſiſti: ſeqris.n.cū tempus aderit.
Tria ſunt omībꝫ ꝯſignata hominibꝫ loca:vnū patrie:alteꝝ ꝑegrinatōis:exilij terciū
Patria celū eſt.Peregrinatōeꝫ in terris agimus.Exiliuꝫ qꝛ duplex eſt.alteꝝ per-
petuū:temporaneū alteꝝ.Hoc purgatorio illud inferno cedit.Inſulſi ē animi ma-
nentē in terris exquirere ciuitateꝫ.Si Paulū ſequi volumus:ſi chriſto credere ſal-
uatori patriam in celo queramus.Uita breuis eſt homini:q̄ſi ſomniū fugax.Nulli
craſtina dies certa eſt.Quid nos ſumus niſi ventus ⁊ vmbra.Ubi nūc incliti reges
Quere nūc Priamū ⁊ Agamenoneꝫ:quere Iuliū:quere Pompeiū: apud inferos
cruciant̃.Uidi imperiū ſuꝑexaltatum ſuꝑ cedros libani ⁊ tranſiui.⁊ ecce non erat
quanta nuper gloria pollebat Philippus maria mediolanenſiuꝫ dux: quem captis
hiſpanie regibus terra mareqꝫ formidabant.Is vbi morteꝫ obijt vix habuit qui cor
pus tumulandum ferrent:funebres abfuerunt pompe.Et q̄uis in modū ydoli aut
ſancti alicuis corporis in ſublimi loco maiori imminens are tumulet̃:fetidus tamē
paulopoſt deponit̃ atqꝫ int̃ illos collocat̃ quoꝝ ad effigieꝫ nō tm̄ merere fas eſt.At
cariſſima tua coniunx Caſpar:qa nō in terra vbi fures effodiūt:ſed in celo vbi neqꝫ
tinea eſt neqꝫ rubigo ſuū theſauꝝ collocauit.ꝑegrinatōne finita nō exilio damnata
ſed celeſti patria donata eſt:vbi te expectās multo lucidior: multoqꝫ formoſior ꝙ̄ hic
fuit.iam eſt immortalitate veſtita ⁊ cum beatiſſimis ſpiritibus glorie conditoris aſ-
ſiſtit.Iamqꝫ deo grās agit:quia nō ē diutius ꝑegrinari ꝑmiſſa.Quid tu reris Ca-
ſpar? an nō eſt magna pars beneficij cui ꝑegrinatio eſt centuꝫ annoꝝ:ſi medio tēpe
reuocetur.Sic actum eſt cum tua coniuge.Nam cum corpore in humano vitaꝫ du
ceret angelicam.iam eo vocata eſt eius anima.vbi ſemper animus fuit.Illic omīa
ſuo deſiderio conſonant.quicquid optat preſto eſt.At tu deſiderio eius tabeſcis.
Inique agis:congaudere illi debes que omīa que vult habet.Beatitudinē ſuaꝫ tu
ſolus minuis.Ad plenam felicitatem vno te caret: nec te ſemper carebit.Orat eni
altiſſimum dies noctesqꝫ.tuos vt greſſus dirigat: teqꝫ in celum aduocet vbi ſecum
perpetua leteris beatitudine.iam impetrauit vt opinor.Hinc.n.ſunt aduerſitates

tue: vixiſti hactenus vbi noſti voluptati deditus: totus fuiſti carne⁹: tot⁹ terreſtris:
nihil habuiſti celeſte. Tolerauit h̄ equus ⁊ miſericors deus. Nūc te ſiniſtris admo
net caſib⁹: Unde vrtica hec? niſi vt conuertaris. Saluum te deus cupit. Hinc eccle=
ſie friſingeñ. diu cōtinuata conflectatio. hinc manus leſio. hinc impoſite calumnie.
hinc ad extremum dulciſſima coniunx mortua vt te viuum faciat. Preceſſit illa ſeq̄
mur omēs: atq̄ vtinam bene ſequamur. Tedere iam te opinor vite huius. quaȝ tot
moleſtijs plenam cernis. Inuidere eſt nō amare ſi vxoreȝ in terris potius viuenteȝ
q̄ in celo regnanteȝ cupis. Filioꝝ fortaſſe curam geris. Ne dubita celi aues ⁊ beſtie
terre alitoreȝ habent. Jacta cogitatuȝ tuum in domino ⁊ ipſe te atq̄ illos enutriet.
Filij regum ſine parentibus ſepe exteres fuerunt. Ciro canem. conditorib⁹ vrbis lu=
pam referunt vbera prebuiſſe. Antiquis aliquando fuit matribus caruiſſe. huma=
na mens ſibi ſepe noxia querit. Deo maior eſt noſtri cura q̄ nobis: a gadib⁹ Hercu
lis vſq̄ auroram ⁊ gangen quid ſibi ſit vtile nouit nemo: niſi qui voluntatem ſuam
dei voluntati ſubmittit. Ne cupiam⁹ obſecro plurima. mentem ſanaȝ dūtaxat opte
mus in corpore ſano. Forſitan ⁊ hoc ambitioſum eſt quod de corpore diximus. Naȝ
⁊ filiolam beati petri in egritudine ſedentem legimus: quoniaȝ ſanitati mentis ad=
uerſa erat corporis ſanitas. Fac mi Caſpar quod tuum eſt de filijs: enutri eos ⁊ bo
nis imbue moribus: cetera deo committe. In omnibus que agimus queq̄ optam⁹.
nullum eſt conſilium ſanius q̄ dei ordinationi bene placitoq̄ quieſcere. Js filioruȝ
loco nos habet. ⁊ vt filios corripit atq̄ caſtigat. Ille inuiſus ē deo qui delicate atq̄
deſidioſe ſinitur viuere: quia non putat hunc deus ſua correctione dignum. veniet
eius dies: exactiſq̄ voluptatibus perpetuo cruciandus apud inferos ſepelieẗ. Qui
vō in anxietate viuūt in terris. ⁊ nunc hac. nunc illac decoquuntur aduerſitate. per
patientiam ſanamq̄ tolerantiam celum acquirunt: vbi cum angelis cumq̄ ipō deo
felices euo fruentur ſempiterno. Tu ergo mi Caſpar in tot tantiſq̄ rebus aduer=
ſis: In iactura fortunarum: in honoris damno: in leſione corporis: inq̄ morte con=
iugis vt boni conſulas rogo. Nam ⁊ ego in bonam recipio partem tuarum parti=
ceps miſeriarum. q̄ in me belli impetum labi video quo mulctatus ſum agro ⁊ omī
priuandus ere. Idq̄ nec hactenus potui nec modo poſſuȝ vitare. At ſic tibi ⁊ mihi
ſupintendere diuinam cenſeo pietateȝ noſtre ſalutis cupidam ⁊ vires noſtras ī ad=
uerſitate probantem. Hec habui modo que repente ad te conſolatorie ſcriberē. Ce=
tera ex teipſo collige: qui vt es ſapientiſſimus. ſic humanos ferre caſus ſapientiſſi=
me noſti. Uale optime. Ex piſino Hiſtrie oppido. Idibus Septembris. milleſimo.
cccc. xlviij.

Epiſtola. cxj.

Poeſim laudat ⁊ iuris ſcientie prefert.

Eneas ſiluius poeta dn̄o wilhelmo de lapide militi litterato ⁊ ſtrenuo.
S. p. d. Uenit ad me hodie tu⁹ Michael meuſq̄: immo noſter. Et heus
inquit Enea: vir abhinc hora me aggreſſus eſt. qui ſe tantam iuris peri=
tiam iactat habere. vt nullius Italici diſputationem formidet: nec Panormitano:
nec Ludouico romano ſi viuerent palmam daret. Cinum: Bartholum: Baldum:
Johannem Andree: Imolenſem: Butrium: Fulgoſium: omneſq̄ nouos legum in=
terpretes poſt ſe facit. Et inter ſceuolam vulpianum neruam pompeium paulum
ſeruiumq̄ ſe locat: multorum verborum eſt: ſed quantū ſalis habeat non ſcio. Qui
eū ſequūẗ audire magis q̄ loqui pn̄t. Horis plus q̄tuor ſecū fui: nūq̄ mihi vacuum
temp⁹ p̄buit quo aliq̄d dicerē. Cicada ē. q̄ vt tacta fuerit ſemel nūq̄ ſileẗ. Scis qua=
lem cicadaȝ: non vt in regnis ſunt que iuſſu Herculis tacēt. Sed vt locrenſes ſunt
que vltra ceteras ſtrepūt. Js poeticam ꝯtemnit: nec ſi dij muſas ei oēs infunderent
gr̄as ageret. q2 p̄ter iuſciuile nulla ſciētia ē nll̄a doctrina: oēs artes mancas p̄t legū
pitiā p̄dicat. Poeticā vō p2ſus inutilē eē ꝯtēdit: q̄ nec panē lucraẗ nec veſtitū. Sol⁹
Juſtian⁹ ⁊ ypocrates marſupiū implēt. Jeiun⁹ cātat Lucan⁹ mortis ⁊ ſaẗ ē cū dic̄
oraci⁹ deſtomachat⁹ ſuȝ. Dū hec audio wilhelme militū dec⁹ nec me ꝯp̄mē poſſū qn

bilem expuam::ſi non cum alijs ſaltem tecum qui iudicium habes rectuꝫ. Nō vitu-
pero leges vt illle muſas:ꝗuis Ouidij verbis vſus verboſas leges dicē poſſeꝫ. Sūt
enī vtiles ꝗ̄ ꝯſtringūt hoīm vitas:⁊ qꝛ ñ pōt qlibet eſſe phus vt qd vitādum quidqꝫ
ſequendū ſit agnoſcat:edite leges ſunt ⁊ ante hoīm oculos poſite tāꝙ̄ cancelli qdaꝫ
vltra que tranſſgredi nullus audeat. Legibꝫ tamen nemo ꝑfectus fiet niſi phie ſtu-
dijs incubuerit:quia nō poſſunt omēꝫ caſum complecti leges. Ideo princeps mode
ratoꝛ eſt legis epichaiamqꝫ hꝫ vt duram mollificet:laxam vō ſanctōneꝫ reſtringet.
Quod nunꝙ̄ recte princeps ageret niſi magiſtraꝫ vite expultricē vicioꝝ ſecutus fu
erit phiaꝫ. Sꝫ hic noſter monarcha vel bipes aſellus potius inflat⁹ opione ſui:ci-
uileꝫ ſcientiaꝫ omibꝫ prefert:matrē filie poſtponit ⁊ fluminibꝫ mare. Is eſt ex illis
cecis ⁊ obtuſis homibꝫ.q poſtꝙ̄ leges ꝗ̄tuoꝛ aut decē memoꝛie ꝯmēdarūt: iaꝫ ñ am-
plius hoīes ſ; deos ſe putant:legeſqꝫ diuina cēſent oꝛacula que vel Appollo vel ap-
polline maioꝛ deus ipſe ꝑ Moyſen tradiderit:aut qualia ſunt xp̄i reſpōſa que nos
euangelia nūcupam⁹. Ac ꝑ̄terea ſi qd egiſſe ceſareꝫ audiūt quod iuri ſcripto ꝯtrari
etur:id irritū garriūt nulliuſqꝫ eē momēti:ꝗ̄i obnoxi⁹ ſit princeps termios curie ⁊
ſtilū ſeruare ligatuſqꝫ legibꝫ ſit:qꝺ nec ipſe leges volūt:ꝗ̄ legis vigoꝛē dicūt habere
quicqd principi placuit. Sꝫ neſciūt hi ſtulti atqꝫ dementes eqtateꝫ plus in pꝛincipe
locū habere ꝙ̄ rigoꝛeꝫ. Et ſi nō iuꝛi ſcripto ceſar nōnūꝙ̄ obtemꝑat ſatis ē:qꝛ ſequit̃
equitateꝫ apud phos late deſcriptā.quā nulli iuriſte diſcernē pñt niſi ad fonteꝫ ve-
niant vbi leges ſcaturiūt:imitēturqꝫ peritiſſimos illos iuriſcōſultos: quoꝝ ſcripta
⁊ phiam ⁊ oꝛatoꝛiaꝫ redolent. Sed noſtri panis queſtoꝛes ⁊ auri coꝛroſoꝛes vix in-
telligūt oꝛnatū iuriſcōſultoꝝ ſermoneꝫ.neqꝫ quid illi vellēt quouis pacto ſcirēt niſi
ꝯmentatoꝛes ſententiaꝫ textuū exponerēt hoc dicit iſta lex hoc illa: quos iſti ſequūt̃
vt ceci ductoꝛē ſuū. Dicerē plura in hāc ꝑteꝫ: ſ; vocat me defenſio poeſis quā noſter
rabulus non deſiderat. Credo equidem:nam nec ſues margaritas curant. Gallus
eſopi iaſpidem contempſit:eſcamqꝫ magis ꝙ̄ iacinctuꝫ inuenire voluiſſet. Contem-
nis aſine poeſim:ſpernis muſas bos: fugis humanitatis ſtudia caper. Contemnit
⁊ poeſis te:nec te choꝛos ſuos intrare permittet. In omnibus cum ſis fatuus: mi-
roꝛ in hoc vno te eſſe ſapientem: qui cum videas obſeratam tibi atqꝫ abditam poe-
ſim.nolle te ſuum cōmercium dicis:ſapere hoc eſt. Nunc teipſum philoſophum vi-
deo: quia non cupis quod non potes habere. Stultum eſt deſiderare quod aſſequi
nequeas. Tu tamen vltra progrederis ſcientiarumqꝫ omnium ſplendoꝛem vocas
ineptias. Vidit pendentes aſelli teſticulos vulpecula ⁊ prope caſuros credidit: ſe-
cuta eſt predam ſperans:at poſtꝙ̄ diu fruſtrata eſt:quia non cadebāt teſtes:o ꝙ̄ in-
quit nigri ſunt:nunꝙ̄ illos eſſe potuiſſem. Nigra eſt tibi poeſis ſtulte: quia cando-
rem eius obnubilatis oculis non vides. Non ſapit egroto vinum: quia leſus eſt gu
ſtus. Non eſt de pane lucrando dicis. Tibi nunꝙ̄ panem lucrari poeſis poſſet. qa
craſſis ingenijs nubiloſiſqꝫ mentibus non poteſt fructum pꝛeſtare. At Virgilio fru
gifer fuit. Oratio admodum pinguis:qui frui partis optabat. Opianus qui nomi
na piſcium naturaſqꝫ deſcripſit magnas opes eſt aſſecutus. Quid nouis Leonar-
dus arentinus: Auriſpa. Panoꝛmitanus. Anthonius luſcus. Guarinus:plureſqꝫ
alij:his ⁊ patrimonia ſunt ampliata ⁊ opes accumulate ꝙ̄plures:qa poeſim ⁊ ora-
toꝛiam ſunt ſecuti. Nec tibi vnꝙ̄ tantum auri Speculatoꝛ prebebit quantū Quinti
lianus Arentino tribuit. Et ſi apud hanc tuam germaniam non ſunt in precio va
tes:non poeſim ſed principes potius argue. quibus leuiſſimaꝝ rerum maioꝛ eſt cu
ra ꝙ̄ litteraꝝ. Apud italos auteꝫ floꝛent huiuſmodi facultates:nec erubeſcūt prin-
cipes ⁊ audire ⁊ noſſe poetriam. Ideo ſpero quanꝙ̄ tu nolles ⁊ in germania futuꝝ
aliquando:quia ⁊ olim viros doctos hec terra tulit:⁊ iam pleroſqꝫ noui dicendi pe
ritos:qui te inuito:etiam ſi tibi rumpantur ilia eloquentiam inter germanos ſemi
nabunt. Nec enim inutilem rentur vt tu aſſeris poeſim. Sciunt ex hac maximum
gigni fructum. Quomodo enim pacari prouincie ⁊ amicitie vel cōſtari vel integra
ri poſſent niſi facundia foꝛet:quam poeſis alit. An neſcis quantus eſt epiſtolarum

vſus: q̄ntꝰ hiſtoriaꝝ: q̄ntꝰ orationum. Rex regi ꝑ lr̄as conciliat̄ ciuitates federa ꝑ
cutiunt: abſentes cum abſentibꝫ fabulant̄: hiſtoria nobis res geſtas refert: q̄ teſtis ē
tp̄m lux veritatis eſt vite mḡr̄a oratores ſenatum regunt ꝑp̄los ducunt leges ſuadēt.
Sꝫ qs hec bn̄ agat niſi poeticis ⁊ oratorijs imbutꝰ diſciplinis. Quas p̄terea ḡtes re
ferre homēo dn̄t greci atꝫ troiani: q iā duobꝫ ān̄oꝝ milibꝫ mortui adhuc viuūt. No
uit q̄nta ſit vtilitas poetaꝝ Alexander magnꝰ: Cui ꝑ aſiaꝫ iter facienti cū obuiaꝫ cu
mulus achillis fieret. O fortunate inq̄t adoleſcens quem tanta decantauit tuba ho
meri ſcꝫ muſam deſignans. Alexander ammite filiꝰ. Rex macedonū pindaꝝ poetaꝫ
lirium apprime dilexit. Archilaꝰ eiꝰ ſucceſſor intantum poetas amauit: vt Euripidi
tragico ꝯſilioꝝ ſummaꝫ t̄dēt cuiꝰ ſup̄ma nō ꝯtentꝰ ꝓſeq ſumptu funeris crines ton
ſus eſt ⁊ merorem quem animo ꝯcepat: vultu indicauit. Affricanus p̄or q̄nti Ennij
ſtatuam ſepulcro ſuo iuſſit imponi. Liſander lacedomoꝝ dux cum obſedēt athenas
qꝛ ſophoclis inhumatum corpus iacebat: inducias dedit vt ꝯgrue. ⁊ digne poete exe
quie fierent. Julius ille ceſar q nobis romanum imꝑium peperit non ſolum poetas
amauit: ſꝫ fieri etiam ⁊ dici poeta voluit. Jdem ⁊ Auguſtꝰ ⁊ Octauianꝰ. Ac p̄terea
mortui viuunt: nec vlla iſtoꝝ etas immemor erit. Qz ſi nonnulli p̄ncipes eq̄s potius
⁊ canes alere q̄ poetas volūt: ⁊ multa carne leones vrſoſqꝫ paſcunt inteſtinis poeta
rum nihil p̄bentes: talis erit eoꝝ obitus q̄lis equoꝝ ⁊ canum: nec ptꝰ mortem maius
erit iſtoꝝ nomen q̄ vrſi atꝫ leonis. Jntegri morient̄: nec beneficia muſaꝝ famam ſi
bi vendicabunt: quos tuo ex more nihil curauer̄t. Antiq̄tas ꝓuida tanti poeticam fe
cit: vt tam poetas ptꝰ editum opus q̄ imꝑatores ptꝰ victoriam triumphare ⁊ curro
magnifico duci ꝑ vrbes voluit. Cōmunemqꝫ illis dignitatis inſigne p̄buit lauream:
qm̄ ſicut ab hoſtibꝫ imꝑatores liberant ciues: ſic vicia fulminantes ⁊ v̄tutes excellē
tes poete ciuitates cuſtodiunt ⁊ amplificant. At tu maior Alexādro magno. Liſan
dro victorioſior. melior Scipione. prudentior Julio. Auguſto fortunatior: ⁊ omni
antiq̄tate ſapientior: inutilem poeticam dicis: qꝛ nihil panis affert: nil auri: nil diui
tiaꝝ. Eſto qd̄ ais: non tamen idcirco legibꝫ tuis poetica cedet. Nanqꝫ dum tu auꝝ
petis auare fecis amator mundi cultor: poeta honorem famamqꝫ q̄ritat. Et cantans
ſuperum laudes v̄tutiſqꝫ excitans amorem iter ſibi facit in celum: tu cum auro ⁊ di
uitijs q̄s ſeq̄ris quaſqꝫ ſolas dare beatitudinem putas in terra manebis ⁊ animam
ſimul ⁊ vitam ꝑdes. Non eſt (mihi crede) noſcere leges q̄ poeticam maiꝰ. Scio qꝛ
non credis: ſꝫ ſtulti credulitas nec dat veꝝ nec aufert. Cicero q fuit lingue latine p̄n
ceps ſemꝑ poetas fuiſſe raros teſtat̄: qm̄ hec facultas donum dei eſt: qd̄ non omnibꝫ
dat̄. Artes cetere ſtudio diligentia preceptionibuſqꝫ pn̄t apprehendi. hanc nemo aſ
ſeq̄t̄ niſi diuino munere p̄ditus. Tu te vides iuriſtaꝝ greges inter quos plures ex
cellunt habent̄qꝫ doctores ⁊ legum interp̄tes: q̄ꝝ mores nihil a brutis diſtant: q res
humanas minus q̄ capre norunt. tu nō fateberis h̄: qꝛ fortaſſe caprior es capris. Ego
polinum noui mediolaneñ q lumen habitꝰ eſt iuris ciuilis. Js facturus edificium:
mḡros ꝯduxerat trabes in edium medio erant q̄bꝫ laq̄ar aule conſtrui debebat: tp̄s
cenandi fuit. Jte inq̄t polinus comedite: ego interim aliq̄d opis faciam. Jllis amo
tis trabes metit̄ q̄ longas vult ex ꝑiete in ꝑietem: menſura recepta: nec qd̄ int̄ mu
rum ligni ꝑs eſſe deberet animaduertit: ſcinditqꝫ trabes ⁊ ꝑdidit edificiuꝫ. Js tamē
iuris p̄ceptor erat: multiſqꝫ annis cathedram rexerat. Quid tu mihi hanc diſcipli
naꝫ iuris tantopere laudas ⁊ omnibꝫ p̄fers: cuiꝰ aſini pn̄t eſſe p̄ceptores. Orator atꝫ
poeta ſi Ciceroni pluſq̄ tibi credē voluīnꝰ: nullus erit: niſi ⁊ prudens ⁊ bonꝰ multa
rum ſcientiaꝝ peritiam fuerit aſſecutus. Atqꝫ idcirco rari ſemꝑ poete rariqꝫ orato
res fuere. in q̄ꝝ numero facis ſapienter ſi non deſideras eſſe: qꝛ non potes. Stulte
ſi ꝯtemnis qd̄ tanti viri ꝯmendauerunt. Hec ad nr̄m aſellum ſint dicta. Tu wilhel
me diſciplinarum amator: ſi vnq̄ hoſce homines audiueris. ſuſcipe poetice partes
⁊ oſtende te huiꝰ diuini muneris cultorem. vides q̄ facile ſit has picas ꝯuincē. Hos
tanq̄ pulices inter vngues comprime: nec ſine vt diuinam poeticam. q̄ (vt Cicero
tradit) omnium doctrinaꝝ eſt prior inuenta. pollutis arguunt labijs. Defende hāc

pulcerrimam dñaꝝ. Cui ſi p̄ſidio fueris nomen habebis eternum: ⁊ non ſolum inter meas epl̄as: q̄ tamen non ſunt cito caſure: ẜ inter ſcripta potioꝝ vatum inueneris legendus. Vale ⁊ illuſtriſſimo p̄ncipi dño duci alberto me ꝯmendatum facito. Et qꝛ conſiliarius eius eꝛs. admone illū ne litterarum ſtudia contemnat. Iterum atqꝫ iterum vale.

Epiſtola. cxij.

Lozini excellentiſſimis nature dotibꝫ prediti rogatu. tractatum de duobꝫ ſe amantibꝫ compoſuit.

Magnifico ac generoſo militi dño Caſpari ſchlick dño noui caſtri ceſareo cācellario ac terraꝝ Egre cubitiqꝫ capitaneo dño ſuo p̄cipuo Eneas ſiluiꝰ poeta Imp̄ialiſqꝫ ſecretariꝰ. S. p. dicit. Marianꝰ Sozinus Senenſis ꝯterraneꝰ meꝰ vir tum mitis ingenij: tum lr̄aꝝ multaꝝ cuiꝰ adhuc ſikem viſurus ne ſim hereo. Duos amantes vt ſibi deſcrieberm: rogatum me his diebus effecit. Nec referre dixit. rem veram agerem: an more poetico fingerem. Scis qꝛ vir ſiet. Mirabere ſi tibi hoīem expendam nihil ei p̄ter formam natura inuidit. Homuntio eſt: naſci ex mea familia debuit cui paruoꝝ hominum eſt cognomen. Vir eſt eloq̄ns: Iuris vtriuſqꝫ conſultus. Hiſtorias omnes nouit.. poetice pitus eſt. Carmen facit ⁊ latinum ⁊ tuſcum. Phie tam sciꝰ q̄ plato Geomiter q̄ſi boetius. In numeris macrobio ſimilis. Nullum inſtrumentum ignorat muſicum. Agriculturam q̄ſi Virgilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuuenales adhuc ſtabant in corpe vires. alter Sitelles erat: luctandi mgr̄. non curſu non ſaltu: non ceſtu poterat ſupari. Precioſiora ſunt interdum parui corpis vaſcula vt gēme lapilliqꝫ teſtant̄. Nec ab re fuerit illud in hūc referri: qđ de thideo ſcribit Statiꝰ. Maior in exiguo regnabat corpe v̄tus. Dij formaꝫ huic homini ⁊ immortalitatem ſi dediſſent: is etiam erat deus: ẜ nemo ſortitus eſt omnia inter mortales. Nullum adhuc noui cui pauciora q̄ huic defuerint. Quid ꝙ minutiſſima etiam didicit q̄ſi alter appelles ſic pingit. Nihil emendatiꝰ eſt: nihil lucidius q̄ ſua manu ſcripti codices. Sculpit vt praxiteles: nec medicine ignarꝰ eſt. Adde virtutes morales. q̄ alios regunt ducuntqꝫ. Noui meis diebꝫ pleroſqꝫ ſtudijs lr̄aꝝ deditos diſciplinis: q admodū habundabant: ẜ hi nihil ciuilitatis habebant: nec rempublicaꝫ nec domeſticam regere norant. Stupuit paglarenſis ⁊ furti villicum accuſauit. qui ſuem fetam vndecim porcellos: aſinā vnuꝫ dumtaxat enixam pullum retulerat. Homicius mediolaneñ: grauidum ſe putauit: diuqꝫ ꝑtum veritꝰ eſt: qꝛ ſe vxor aſcendit. hi tñ iuris maximum lumen habiti ſunt. In alijs p̄terea: vel faſtum: vel auaritiam īuenies. hic ꝑliberalis eſt. plena illi ſemꝑ domus eſt honeſtis hoſpitibꝫ. Nulli aduerſus eſt: populos tuetur. egros ſolatur. pauperibꝫ ſubuenit. viduas iuuat. nulli indigenti deeſt. Vultus eius quaſi ſocraticus: ſemꝑ eſt idem. In aduerſis fortem animū p̄bet. Nulla fortuna inflat̄: verſucias non vt exerceat: ſed vt caueat quaſlibet nouit. Ciuibꝫ dilectus eſt. ꝑegrinis amatus. Nulli odioſus eſt: nulli grauis. At homo tātaꝝ v̄tutum cur nunc rem leuiuſculam exigit: non ſcio. Hoc ſcio nihil me illi negare ꝓbas eſt. Eum nanqꝫ dum ſenis eſſem vnice dilexi: nec diminutꝰ eſt amor: q̄uis ſeparatus ſit. Is ꝙꝫ dum eſſet ceteris nature dotibꝫ p̄ditus: cum hoc maxime bono pollebat vt nulliꝰ erga ſe ſterilem eſſe amorem ſineret. Huiꝰ ergo rogatus non cenſui reſpuendos. Scripſiqꝫ duoꝝ amantium caſus nec finxi. Res acta ſenis eſt: dum Sigiſmundus impator illic degeret: tu etiam aderas: ⁊ ſi verum his auribꝫ hauſi. operam amori dediſti. Ciuitas veneris eſt. Aiunt q te norant: vehemēter ꝙ arſeris. ꝙꝫ̃ nemo te gallior fuerit. Nihil ibi amatorie geſtum te inſcio putant. Ideo hiſtoriam hanc vt legas p̄cor. ⁊ an vera ſcripſerim videas: nec remīſci te pudeat ſi qđ hmōi nōnunq̄ euenit tibi: homo em̄ fueras. Qui nunq̄ ſenſit amoris ignē: aut lapis eſt. aut beſtia. Ille vtiqꝫ vel ꝑ deoꝝ medullas non lateat igneam fauillam. Vale.

Tractatulus de duobus Amantibus

Prologus in eundem tractatum. **Epiſtola.cxiij.**

ENeas ſilui⁹ poeta Impialiſq̄ ſecretari⁹. S.p.d. Mariano ſozino vtriuſq̄ iuris interp̄ti ⁊ cōciui ſuo. Rem petis haud ꝯuenientem etati mee. tue v̄o ⁊ aduerſam ⁊ repugnantem. Quid eſt em̄ qd̄ vel me iam pene q̄dri genarium ſcribere: vel te qnq̄genarium de amore ꝯueniat audire. Iuuenes animos res iſta delectat ⁊ tenera corda depaſcit. Senes at̄ tam ydonei ſunt amoꝝ auditores q̄ꝫ prudentie iuuenes. Nec qcq̄ꝫ eſt ſenectute deformius q̄ venerem affectat ſine viribꝫ Inuenies tn̄ ⁊ aliquos amantes ſenes: amatum nullum. Nam ⁊ matrimonijs eſt ⁊ puellis deſpectum ſenium. Nullius amore tenet̄ mulier: niſi quem viderit etate floꝛentem. Si quid aliter audis deceptio ſubeſt. Ego v̄o cognoſco amatorium ſcp̄tum mihi non ꝯuenire q iam meridiem p̄tergreſſus in veſperam feror. Sed non min⁹ me ſcribere q̄ꝫ te poſcere dedecet. Ego tibi debeo morigerus eſſe: tu vide quid poſtules. Nam quanto eſt natu maturior tanto equius eſt parere amicitie legibꝫ: quas ſi tua iuſticia non veret̄ mandando infringere: nec ſtulticia mea trāſgredi timebit obediēdo. Tua in me ſunt tot beneficia vt nihil negare petitionum tuaꝝ queaꝫ: etiam ſi ad mixtum ſit aliqd turpitudinis. Parebo igr̄ petitioni tue iaꝫ decies multiplicate: nec ampli⁹ negabo quod tanto conitio poſtulas. Non tamē vt ip̄e flagitas fictor ero: nec poete vtemur tuba: dum licet vera referre. Quis em̄ tamnequam eſt: vt mentiri velit cum v̄o ſe p̄t tueri. qꝛ tu ſepe amator fuiſti: nec adhuc igne cares. Vis tibi duoꝝ amantum vt hiſtoriam teram. Negcia eſt que te non ſinit eſſe ſenem. Ero morigerus cupiditati tue. ⁊ hanc iguinis egri caniciem prurire faciam: nec fingam qn̄ tanta eſt copia veri. Quid em̄ eſt toto terraꝝ orbe amore ꝯmuni⁹: q̄ ciuitas quod opidulum: q̄ familia vacat exemplis? Quis trigeſimum natus annum: amoris cauſa nullum p̄egit facin⁹. Ego de me facio ꝯiecturam quem amor in mille p̄icula miſit. Ago ſuperis grās q̄ꝫ ſtructas inſidias millies fugi: felitior aſtro martis q̄ vulcan⁹ cum venere iacentem ferreo illaq̄auit ridiculo: deridendumq̄ dijs ceteris oſtentauit. Sed alienos q̄ꝫ meos amores attingam nedum vetuſti ignis cinerem euoluo: ſcintillam adhuc viuentem rep̄iam. Referam at̄ miꝝ amorem peneq̄ incredibilem: q̄ duo amātes: ne dicam amentes inuicem exarſere. Nec vetuſtis aut oblr̄atis vtar exemplis; ſ͡ nr̄i tp̄is ardentes faces exponaꝫ. Nec troianos aut babilonios: ſ͡ noſtre vrbis amores audies. Quis ex amantibꝫ alter ſub artheo natus fuerit celo: forſitan ⁊ hinc ſugere aliqd vtilitatis licebit. Nam cum puella q̄ in argumentum venit: amatore p̄dito interplorandum meſtam ⁊ indignantē exalauerit aīam: alter v̄o nunq̄ꝫ pt⁹ vere leticie p̄ticeps fuerit. Cōmonitio q̄dam iuuenibꝫ erit: his vt abſtineant nugis. Audiant igr̄ adoleſcentule: ⁊ ſ͡ edocte caſu. videant ne poſt amores iuuenum ſe eant p̄ditū Inſtruit hec hiſtoria iuuenes ne militie ſe accingant q̄ plus fellis hꝫ q̄ꝫ mellis: ſ͡ obmiſſa laſciuia q̄ homines reddit inſanos: v̄tutis incūbant ſtudijs: q̄ poſſeſſorem ſui ſola beare pt̄. In amore at̄ quot lateant mala: ſi qs aliunde neſcit hinc poterit ſcire. Tu vale ⁊ hiſtorie quam me ſcribē cogis attent⁹ auditor eſto.

Hiſtoria de Eurialo ⁊ Lucrecia ſe amantibꝫ. **Epiſtola.cxiiij.**

VRbem ſenas vnde tibi ⁊ mihi origo eſt. intranti Sigiſmūdo ceſari: q̄t honores impenſi fuerint iā vbiq̄ vulgatuū eſt. Palatium illi apud ſacellum ſancte marthe. ſup vicū q ad chophoꝝ ducit portaꝫ ſtructū fuit Huc poſtq̄ꝫ ceremonie pacte ſt̄: cū veniſſꝫ ſigiſmūdus. q̄tuor maritatas obuiā h̄uit: nobilitate: foꝛa: etate: ornatuq̄ pene p̄es: n̄ mōrles ſ͡ deas qſq̄ putauit Si tres dūtaxat fuiſſent illi videri poterāt q̄s referūt paridē p̄ getem vidiſſe. Erat ſigiſmūdus licet g̃ndeu⁹ in libidinē p̄n⁹: matronaꝝ alloquijs admodū oblectabat̄ ⁊ femineis blandimētis gaudebat. nec ſuaui⁹ illi qcq̄ꝫ fuit illuſtraꝝ aſpectu mlieꝝ. Ut q̄ has vidit: deſiliens eq̄. int̄ man⁹ eaꝝ except⁹ eſt: ⁊ ad comites v̄ſus. Sit̄es ne his femias vidiſtis? Ego dubi⁹ ſuꝫ an facies hūane ſint. angelici vult⁹ ſunt: celeſtes certe.

Ille oculos humi deijciētes vt vericundiores fiant: ſic pulcriores reddunť. Sparſo
nanqꝫ inť genas rubore: tales dabant ore colores: q̄les indicum ebur oſtro violatum
aut q̄les reddunt alba immixtis purpureis roſis lilia. Precipuo tñ inť eas nitore
lucrecia fulſit adoleſcentula: non dum annos .xx. nata: in familia camilloꝝ. Mene⸗
lao ꝑdiuiti viro nupta: indigno tñ. cui tantū decꝰ domi fuiret: ſ; digno quem vxor de
cipet. Et ſic nos dicimꝰ cornutum q̄ſi ceruum reddēt. Statura mulieris eminentior
reliq̄s. Come illi copioſe ⁊ aureis lamenis ſil'es. q̄s nō more ꝟginum retrofuſas mi⸗
ſerat: ſ; auro gēmiſqꝫ incluſerat. Frons alta ſpacijqꝫ decētis: nulla infecta ruga. Su⸗
ꝑcilia in arcū tenſa pilis paucis nigriſqꝫ debito intuallo diſiuncta. Oculi tanto ſplē
dore nitentes: vt in ſolis modū reſpicientiū intuitꝰ ebitarēt. His illa ⁊ occidē q̄s vo⸗
luit poterat: ⁊ mortuos cū libuiſſet in vitam reſumē. Naſus in filum directꝰ: roſeas
genas eq̄li mēſura diſcriminabat: nihil his genis amabiliꝰ. nihilqꝫ delectabiliꝰ viſu.
Que cū mulier riſit in ꝓuam vtrinqꝫ dehiſcebāt foueam. Nemo has vidit q non cu
ꝑet oſculari. Os ꝑuū decenſqꝫ. labia corallini coloris ad morſum aptiſſima. dentes
ꝑuuli ⁊ in ordimem poſiti ex criſtallo videbanť: q̄s tremula lingua diſcurrēs non ſ⸗
monem ſ; armomiaȝ ſuauiſſimā mouebat. Quid dicaȝ mēti ſpēm aut gule candorem:
nihil illo in corꝑe non laudabile. Interioris forme iudiciū faciebat exterior. Nemo
hanc aſpexit q viro non inuidēt. Erant inſuꝑ eiꝰ in ore multe facecie. Sermo is fuit
q̄lem rumor eſt ĝcoꝝ: mr̄em habuiſſe corneliam ſiue orteſij filiaȝ nec ſuauiꝰ aliq̄d eiꝰ
orōne nec modeſtiꝰ fuit. Non vt plereqꝫ triſti facie honeſtatem oñdebat ſ; alacri vultu
modeſtiam. Non timida non audax: ſ; tꝑatum verecundie metum: virilem aīm femi
neo in corde gerebat. Veſtes illi multiplices erant: non monilia: non fibule: non bal
thei: non armille deerant. Redimicula capitis mirifica: multe vniones adamāteſqꝫ
tum in digitis: tum in ſerto fuere. Non helenam pulcriorem fuiſſe crediderim: q̄ die
paridē in ꝯuiuiū menolaꝰ excepit. nec ornatiorē Andromachē cū ſacris hectoris ini⸗
tiata eſt nuptijs. Inť has ⁊ katherina petruſici fuit: q̄ paulopoſt die functa ceſarem
in funeribꝰ hūit: q ⁊ natū eiꝰ militia añ ſepulcꝝ donauit: q̄uis infantē. Huiꝰ qꝫ mira
biles forme decꝰ elucebat: inferior tñ lucrecia erat. omnis de lucrecia ſmo audiebať
Hanc ceſar hanc ceteri ꝯmendabant intuebanťqꝫ. Quocunqꝫ illa ꝟtebať: eo ⁊ oculi
ſeq̄banť aſtantiū. Et ſic orpheꝰ ſono cithare ſiluas ac ſaxa ſecuȝ ferť traxiſſe: ſic iſta
hoīes ſuo q̄cunqꝫ videbat intuitu ducebat. Vnꝰ tñ inť omnes plus eq̄ in illaȝ ferebať
curialus franco. quē nec amori forma nec diuitie reddebant ineptum. Duoꝝ ⁊ .xxx.
annoꝝ erat nō eminētis ſtature: ſ; lete ĝteqꝫ habitudinis: illuſtribꝰ oculis magis ad
ĝrām tumeſcentibꝰ ceteris mēbris non ſine q̄dam maieſtate decoris nature correſpō
dentibꝰ. reliq curiales ꝓpter longinquā militiaȝ oēs auro excuſſi erant. Hic q: domi
habūdabat ⁊ ꝓꝑ amiciciaȝ ceſaris magna munera recipiebat: indies ornatior ꝯſpe
ctibꝰ hoīm reddebať: longū famuloꝝ ordinem pene ducebat. Nūc auro illitis nunc
muricis tiri ſangñe tinctis. nūc filis q̄ vltimi legunt ſeres textis veſtibꝰ vtebať. Tū
eq tales illi erant: q̄les in fabulis eſt ad troiam veniſſe mennonis. Nihil huic ad ex⸗
citandū illū blandū animi calorē: magnāqꝫ mētis vim quā vocant amorē ꝑter ocium
deerat. Sȝ vicit iuuēta ⁊ luxꝰ tam leta fortune bona qbꝰ ille nutriť. Nec potens eu⸗
rialus ſui. vt lucreciā vidit: ardē puellā cepit. herenſqꝫ vultu nihil ſatis vidiſſe puta⸗
bat. nec impune dixerit. Mira res. mľti egregia forma iuuenes: ſ; vnū hūc lucrecia:
pľes honeſte corꝑis mulieres. ſ; hāc vnā eurialus ſibi delegit. Non tñ hac ipa die vľ
in ſe flāmaȝ lucrecia cognouit euriali vľ ille lucrecie: ſ; amare ſe fruſtra vtqꝫ putauit
Vt igr̄ ceremonijs ſacro ceſaris capiti ꝑatis modꝰ fuit: ⁊ illa domū reuerſa: in curia
lū tota: ⁊ in lucreciā totꝰ eurialꝰ ferebať. Quis nūc tiſbes ⁊ pirami fabulā demireť.
inť q̄s noticiam ꝓmoſqꝫ ĝdus vicinia fecit. ⁊ q: domos habuere ꝯtiguas tꝑe creuit
amor. hi nunq̄ ſe pꝰ viderāt: nec fama cognouerāt. Hic franco. illa etruſca fuit. nec
lingue ꝯmerciū intceſſit. ſ; oculꝭ tñ res acta ē: cū alť alteri placuiſſȝ. ſaucia ĝ ĝui cu⸗
ra lucrecia ⁊ igne capta ceco: iā ſe maritatā obliuiſciť: virꝝ odit ⁊ alēs venereū vulnꝰ
īfixos pectoē tenet euriali vľtꝰ. nec vllā mēbris ſuis qetē ꝑbet. ſecū (neſcio q̄d obſtat)

ait:vt amplius herere viro nequeam:nil me iuuant eius amplexꝰ:nil oblectant oſcu
la: faſtidium verba ingerunt. Peregrini ſemꝑ ante oculos eſt imago q hodie ꝓpior
erat ceſari. Excute ꝯceptas e caſto flāmas pectore ſi potes. Infelix ſi poſſez non eēm
egra vt ſum. Noua me vis in vitam trahit. Aliud cupido ſuadet: aliud mens. Scio
qd ſit melius: qd deteriꝰ eſt ſequor. O ciuis egregia ac nobilis: qd tibi cum ꝑegrino
eſt: qd in extraneo vreris: qd thalamos alieni ꝯcupiſcis orbis. Si viꝝ faſtidis: hec
etiam dare pt̄ terra quem ames. Sed heu mihi q̄ non illiꝰ eſt facies. quam non mo⸗
ueat eius forma: etas: genꝰ: v̓tus? Certe mea pectora mouet. Et niſi fert opem deſpe
ro. Dij meliora dent. Vaah ꝑdam ego caſtos himeneos meqꝫ aduene: neſcio cui cre⸗
dam: q vbi abuſus me fuerit abeat virqꝫ ſit alteriꝰ ⁊ me pene relinq̄t. Sz non his eſt
eius vultꝰ: non ea nobilitas animi videt̄: nec gr̄a forme illa eſt vt timeam fraudes ⁊
amoris obliuia nr̄i ⁊ dabit ante fidem. Cur tuta timeam accingar ⁊ omnem timorē
pellem. Ego qꝫ ita ſum pulcra vt non me minꝰ ille velit ꝙ ego ipm̄ cupiam. Semꝑ ſe
mihi debebit: ſi ſemel ad oſcula receptꝰ fuerit mea. Quod me ambiūt ꝓci quoq̄ ꝑgo
quot rurales ante fores excubant meas: dabo amori opam: aut h̄ manebit: aut me
ſecum abiturꝰ abducet. Ergo ego ⁊ matrem ⁊ viꝝ ⁊ patriam relinquam. Seua eſt
mr̄. ⁊ meis ſemꝑ infeſta gaudijs. viro carē ꝙ potiri malo. Patria illic ē vbi delectat
viuē. At famam ꝑdam: qd mihi rumores hoīm quos ipſa non audiam. Nihil audet
q fame nimis ſtudet: multe h̄ fecer̄t alie. Rapi voluit helena non eam inuitam aſpor
tauit paris. Quid adrianam referam vel medeam. Nemo errantem arguit qui cum
multis errat. Hic Lucrecia: nec intra pectus minora incendia nutriebat eurialus.
medias inter ceſaris curiam ⁊ domum Lucrecie edes habuit. Nec palacium petere
eurialus poterat qn illam ex altis ſeſe oſtentationem feneſtris hr̄et in oculis: h̄ eru⸗
buit ſemꝑ Lucrecia cum eurialum vidit: q̄ res ceſarem dedit amoris conſcium. Naz
cū ex ſua ꝯſuetudine nūc huc nūc illuc eqtaret ⁊ hac ſepe trāſiret. animaduertit mu⸗
tari feminam euriali aduentu: q ſibi q̄ſi Octauiano maecenates aſtabat. Ad quem
verſus. En euriale ſiccine vris feminas: mulier illa te ardet. Semel v̓o tanꝙ inuidet
amanti vbi ad edes Lucrecie ventum eſt. eurialo oculos pileo ꝯtexit: nec videbis in
qt qd amas: Ego h̄ ſpectaculo fruar. Tum eurialus. Quid h̄ ſigni eſt ceſar? nihil mi
hi cum illa eſt. Sz h̄ facē incautum eſt ne circūſtantes in ſuſpitōnem adducas. Erat
eurialo ſpadix equꝰ ardue ceruicis argutiqꝫ capitis. quez ⁊ breuis aluus ⁊ obeſa ter⸗
ga ſpectabilem reddebant animoſo pectore: thoris luxuriantem: q ſonante tuba ſta⸗
re loco neſciebat. Mutabat auribꝫ ⁊ collectum frenum voluebat ſub naribꝫ ignem
denſa iuba ⁊ dextro iactata recumbebat in armo ⁊ cauans tellurem ſolido cornu ḡ⸗
uiter ſonabat vngula. Similis illi fiebat eurialo viſo lucrecia: q̄ licet dum ſola fuit
claudē viam deſtinaſſet amori. vt tm̄ illum aſpexit: nec modum flamme nec ſibi pone
bat: h̄ vt ſiccꝰ ager q admiſſo igne comburit̄: ſi chori ꝑflūent altiꝰ flāmeſcit: ſic infelix
Lucrecia exardeſcebat. Ita eſt ſane vt ſapientibꝫ videt̄. Humiles tm̄ gazas inhabi⸗
tat caſtitas ſolaqꝫ pauperies affectu ſano tenet̄: ⁊ q̄ domo ſe coheret modico: diuites
edes neſcit pudicicia. Quiſqs ſecundis rebꝫ exultat luxu fluit ſempqꝫ inſolita appe⸗
tit: delicatas eligit domos ⁊ pennates magnos. dire fortune comes libido. Intuens
igr̄ eurialum ꝙſepe tranſeuntem Lucrecia. nec ardorem compeſcē potens: diu ſecū
cogitauit cui ſe patefaceret. Nam q taciꝰ ardet magis vrit̄. Erat inter viri ſuos ſo⸗
ſias theutonicꝰ ſenex heroqꝫ fidus: cui iam diu ſeruiebat liberalit̄. Hunc aggredit̄
amans: plus nationi ꝙ homini credens. Ibat magna ꝓcex ſtipante caterua ꝑ vr⸗
bem ceſar: iamqꝫ domum Lucrecie p̄teribat: q̄ vbi adeſſe cognouit eurialum. Adeſto
inqt ſoſia paucis te volo. Reſpice deorſum ex feneſtra vbi naz gentium iuuentus eſt
huic ſimilis. vides vt omnes calamiſtrati ſunt erecti eminentibꝫ humeris. Aſpice ce
ſaries ⁊ madido tiro ꝯtortas crines. o q̄les facies oēs lactea colla fer̄t q̊ ſeſe ore ferūt
ꝙ forti pectore. Aliud eſt h̄ hoīm genꝰ ꝙ terra nr̄a ꝓducat. Semen h̄ deoꝝ eſt. aut
celo miſſa ꝓgenies. O ſi mihi ex his viꝝ fortuna dediſſet. niſi teſtes oculi eſſent: nun⸗
ꝙ tibi h̄ narranti credidiſſem. Et ſi fama fuerit omnibꝫ gentibꝫ preſtare germanos

credo ſubiectam boree plagam ex frigore magno albedinem mutuari. Sed noſti tu
aliq̄s? ꝗplurimos inqt ſoſias. Tum lucrecia: franckonem curialū: noſco tanꝗ me
ait ſoſias. Cur tñ h rogas? Dicam inqt lucrecia: ſcio ꝙ in aptum non ibit: hanc ſpē
mihi tua bonitas facit. Ex his q ceſari aſtant: nemo mihi eſt curialo ḡtior. In hunc
animꝰ meꝰ ꝯmotꝰ ē. Neſcio qbꝫ exuror flāmis: nec illū obliuiſci nec mihi pacē poſſun-
dare: niſi ei me facio notam. Perge oro ſoſia ꝯueni curialū. dic me ipm amare: nil
volo ex te ampliꝰ. Nec tu fruſtra h nunciū facies. Quid audio refert ſoſias: heccine
me flagitia facē aut cogitare. Hera ꝓdam ne ego dn̄m meū. Iamqꝫ ſenex incipiaꝫ fal
lere qđ iuuenis abhorrui: qnpotiꝰ clara ꝓgenies huiꝰ vrbis ex turba nephandas flā-
mas e caſto pectore ne obſeq̄re dire ſpei. Extingue ignem. Non egre amorem pellit
q p̄mis obſtat inſultibꝫ. Qui dulce malum blādiēdo nutrit: duri ⁊ inſolētis dn̄i ſui-
tuti ſe dat. nec cum vult excutē iugum pt̄. Quid ſi h reſcierit maritꝰ. Heu qbꝫ te ille
laceraret modiis. Nullus diu latē pt̄ amor. Tace inqt lucrecia: nihil loci terrori eſt.
Nihil timet q non timet mori. Queēcunqꝫ dederit exitum caſus feram. Quo miſera
ꝓgis ſoſias retulit: domū infamem reddes. ſolaqꝫ tui generis eris adultera. Tutum
eſſe facinꝰ reris. Mille circa te oculi ſunt. Non ſinet genitrix occultū ſcelus: nō vir
non cognati: non ancille ſui vt taceant. Iumēta loq̄nt̄ ⁊ canes ⁊ poſtes ⁊ marmora
te accuſabunt: atꝫ ſic vt celes hec oīa: q videt oīa celare nō potes deum. qd pena p̄ns
ꝯſcientie pauor ⁊ animꝰ culpa plenꝰ: ſeqꝫ ipm timens: negata eſt magnis ſcelerībꝫ fi-
des. ꝯpeſce obſecro impij amoris flāmas. Expelle facinꝰ mente caſta horridū. metue
ꝯcubitos nouos miſcē thalamis mariti. Scio rectum eſſe qđ dicis retulit lucrecia: ſꝫ
furor cogit ſeq peiora. Scit animꝰ q̄ntū p̄cipitium inſtat ⁊ ruit ſciēs: vincit ⁊ regnat
furor potenſqꝫ mente tota dn̄at̄ amor. Stat ſeq qđ regnū amoris iubet. Nimis heu
nimis reluctata ſum fruſtra. Perfer ſi mei te miſeret nūcium. Ingemuit ſuꝑ his ſo-
ſias ꝑ q̄ has dixit canas ſenectute mee comas feſſumqꝫ curis pectꝰ ⁊ fida q̄ p̄bui ge-
neri tuo ſuicia: p̄cor ſupplex ſiſte furorem teqꝫ ipam adiuua. Pars ſanitatis eſt velle
ſanari. Tum lucrecia. Non oīs ait ingenium reliqt pudor. parebo tibi ſoſia amorem
q me tegi non vult: vnicū effugium eſt huiꝰ mali morte vt p̄ueniam nephas. Exterritꝰ
hac ſoſias voce: moderare inqt hera mētis effrene impetꝰ. coherce aīos: nunc vita eſt
digna: q̄ te nece dignam putas. decretū eſt ait lucrecia mori. Admiſſum ſcelus colla
tini vxor gladio vindicauit. Ego honeſtiꝰ morte p̄ueniam ꝯmittēdum. Genꝰ leti q̄ro
ferro laq̄o p̄cipitio veneno: vendicare caſtitatem licet. vnū hoꝝ aggrediar. Non pa-
tiar inqt ſoſias. At lucrecia: ſi qs mori ꝯſtituit ꝓhiberi nō pt̄. At portia catbonis fi-
lia mortuo bruto: cum ferꝝ ſibi ſubtractū eſſet carbones ardētes ebibit. Si tā ꝓrot-
uus inqt ſoſias incūbat menti furor: tue vite ꝗ fame ꝯſulendū eſt. Fallax ſepe fama
eſt: q̄ malo melior bono peior nōnunꝗ dat̄. Temptemꝰ hūc curialū ⁊ amori opaꝫ de
mꝰ. meꝰ erit iſte labor: tibiqꝫ ni fallor rem ꝯfectam dabo. His dictis incēſum aīm in-
flāmauit amore: ſpemqꝫ dedit dubie mēti. ſꝫ nō illi animꝰ erat vt qđ dixerat eſſꝫ ſactu
rus. Differre aīm fcie q̄rebat furorēqꝫ minuē. vt ſepe tp̄s extinguit flāmas ⁊ adimit
egritudinē. Exiſtimauit ſoſias falſis gaudijs puellam ꝓducē donec vel ceſar abiret
vel mens illiꝰ mutaret̄: ne ſi negaſſet aliꝰ nūciꝰ q̄reret̄: aut in ſe manꝰ mulier iniјcēt.
Sepe igr̄ ire atꝫ redire ſe finxit ⁊ illū gaudē amore ſuo: ⁊ tp̄s ydoneum q̄rere q̄ inui-
cem aſtari poſſent. Dixit interdum nō fuiſſe loq̄ndi oportunitas: nōnunꝗ ſe mitti ex
vrbem ſtuduit: atꝫ in reditū gaudia diſtulit. Sic diebꝫ multis egrotum pauit aīm:
⁊ ne ꝑ oīa mentiret̄: ſemel tandem adorſus curialum: O ꝗ h dilectꝰ es ait: ſi ſcires:
nec illi qd h eſſet q̄renti vlt̄ rn̄dit. At curialus certo cupidinis arcu ꝑcuſſus: nullaꝫ
membris qetem dabat. igne furtiuo populante venas: q totas penitꝰ vorabat medul
las: non tñ ſoſiam nouit: nec lucrecia miſſum putabat: vt oēs minꝰ ſpei habemꝰ ꝗ cu
piditatis. Hic vbi ardē ſe vidit: diu prudentiam ſuam miratꝰ eſt: ſeqꝫ multotiens in-
crepauit. Curiale qd ſit amoris imꝑium noſti: longi luctꝰ breues riſus: ꝑua gaudia
magni metus. Semꝑ morit̄ ⁊ nunꝗ mortuꝰ eſt q amat: qd tu his nugis inſtas iterꝝ.
At cum ſe fruſtra niti videt qd tandē ait? Incaſſum miſer amori repugno: nū me lice

bit qꝺ̄ Iulium licuit: qꝺ̄ alexādꝝ. qꝺ̄ hanibalem: ꝟ qd viros armatos refero. Aſpice
poetas: v̄gilius ꝑ funem tractꝰ ad mediam turrim pependit: dum ſe muliercule ſpat
viſuꝝ amplexibꝫ: excuſet qs poetam vt laxioris vite cultorem. Quid de phis dicemꝰ
diſciplinaꝝ mḡris ⁊ artis beneuiuēdi p̄ceptoribꝫ Ariſtotelē tanꝙ̄ equū mulier aſcen
dit freno cohercuit ⁊ calcaribꝫ pupugit. diȷ̄s eq̄ p̄tas eſt ceſaris. Non ē veꝝ qꝺ̄ vulgo
dr̄. Non bn̄ ꝯueniūt nec in vna ſede morant̄ maieſtas ⁊ amor. Quis maior eſt ama-
tor ꝙ̄ nr̄ ceſar: q̄tiens h̄ amori dedit opam. Herculē dicūt q fuit fortiſſimꝰ ⁊ certa deo
rum ſoboles pharatris ⁊ leonis ſpolio poſitis colū ſuſcepiſſe paſſumꝗ aptari digi-
tis ſmaragdos ⁊ dari legum rudibꝫ capillis: ⁊ manu q̄ clauam geſtare ſolebat ꝑferā-
te fuſo duxiſſe fila: naturaľ eſt hec paſſio. Sentit ignes genꝰ aligeꝝ. Nam niger a vi-
ridi turt̄ amat̄ aue: ⁊ variȷ̄s albe iūgunt̄ ſepe colūbe. Si v̄boꝝ memī q̄ ad pharaonē
ſicculum ſcribit ſapho. Quid q̄drupedes referam: mouet ꝓ ꝯiugio bella iumentū. ti-
midi cerui p̄lia poſcunt ⁊ ꝯcepti furoris dant ſigna mugiētes vrunt̄ hircane tigrides
Vulnicꝰ aper dentes acuit. Peni q̄tiunt terga leones. Cum mouit amor ardēt inſa-
ne ponthi belue nihil immune eſt nihil amori negatum. odiū ꝑit cū iuſſit amor iuue-
num feroces ꝯcitat flāmas: ſenibuſꝗ feſſis rurſus extinctos reuocat calores. Virgi-
num ignoto ferit igne pectꝰ. Quid ego nature legibꝫ renitar: Amor vincit oīa ⁊ nos
cedamꝰ amori. Hec vbi firmata ſunt. lenam q̄rit cui ceras ad nuptam ferēdas ꝯmit-
tat. Niſus huic fidus comes erat haꝝ reꝝ callidus mgr̄: h̄ ꝓuinciā ſuſcipit: mulier-
culamꝗ ꝯducit cui lr̄e ꝯmittunt̄ in hanc ſn̄iam ſcripte.

Prima epl̄a Euriali.

Salutarem te Lucrecia meis ſcp̄tis ſi q̄ mihi ſalutis copia foret. Sed oīs
tum ſalus tum vite ſpes mee ex te dependet. Ego te magis ꝙ̄ me amo. nec
te puto latē meū ardorem leſi pectoris. Iudex tibi eſſe potuit vultꝰ meus
ſepe lacrimis madidꝰ: ⁊ q̄ te vidēte emiſi ſuſpiria. Fer benigne te p̄cor ſi me tibi apio
Cepit me decꝰ tuū vinctūꝗ tenet eximia q̄ oibꝫ p̄ſtas venuſtatis gr̄a. Quid eſſꝫ amor
an̄ hac neſciui: tu me cupidinis impio ſubieciſti. Pugnaui diu fateor. violentum vt
effugerez dn̄iuꝫ. Sꝫ vicit meos conatꝰ ſplendor tuus: vicer̄t oculoꝝ radiȷ̄ qbꝫ es ſole
potentior. Captiuꝰ ſum tuꝰ: nec iam mihi ampliꝰ ꝯpos ſum. Tu mihi ⁊ ſomni ⁊ ci-
bi vſum abſtuliſti. Te dies nocteſꝗ amo: te deſidero: te voco: te expecto: de te cogito
te ſpero: de te me oblecto. tuꝰ ē animꝰ tecū ſum totꝰ: tu me ſola ſuare potes ſolaꝗ pdē
Elige hoꝝ alteꝝ: ⁊ qd mētis habeas r̄ſcribe. Nec durior erga me v̄bis eſto ꝙ̄ fueris
oculis: qbꝫ me colligaſti. Non peto rem ḡndem: vt alloq̄ndi te copiā habeā poſtulo:
ꝟ tm̄ volūt he lr̄e. vt q̄ nunc ſcribo dicē poſſim corā. Hoc ſi das viuo ⁊ felix viuo. Si
negas extinguit̄ cor meū: qꝺ̄ te magis ꝙ̄ me amat. Ego me tibi ⁊ tue ꝯmendo fidei.
Vale aīe mi ⁊ vite ſubſidiū mee. Tabellas vbi gēmas ſiḡtas accepit lena. feſtino ḡdu
lucreciā poſcit: Eaꝗ ſola inuēta: hanc inqt epl̄am tibi tota ceſarea nobilior ⁊ potē-
tior curia mittit amator. ⁊ vt tu ſui miſeriaris magnis p̄cibꝫ rogat. Erat lenocinio
notata mľr: nec illud lucreciā latebat: ꝑmoleſteꝗ tulit infamē feiaꝫ ad ſe mitti. atꝫ ī
eaꝫ v̄ſa: q̄ te ſceleſta in hāc domū audacia duxit. q̄ te demētia meā adire p̄ntiaꝫ ſuaſit
Tu nobiliū edes īgredi tu mr̄onas tēptaē potētes ⁊ violare audes legittimas faces
Vix me ꝯtineo qn capillos inuoluē tuos: tu mihi des lr̄as: tu me alloq̄ris tu me re-
ſpicias: niſi plꝰ qꝺ̄ me decꝫ attēderē: ꝙ̄ qꝺ̄ tibi ꝯueīt efficerē. hodie ne poſthac vnꝙ̄ ta-
bellas amatorias ferres. ociꝰ venefica tuaſꝗ lr̄as v̄fer īmo da vt lacerē potiuſꝗ igni
dedam. Arripienſꝗ papiꝝ in ꝑtes diuerſas ſcidit ⁊ calcatam ſepe pedibꝫ atꝗ ꝯſpu-
taꝫ in cinerē ꝯiecit. At ſic ꝺ̄ te ait ſumi ſuppliciū lena debēt. igne ꝙ̄ viuo dignior. Sꝫ
abi ociꝰ ne te vir offendat meꝰ ⁊ q̄s tibi remiſi de te poſcat penas: cauetoꝗ admodū
ne an̄ ꝯſpectū redeas meū. Timuiſſet alia mľr: ꝟ hec mr̄onaꝝ nouerat mores: ⁊ int̄
ſe inqt: n̄uc vis marie q2 te nolle oñdis. Moxꝗ ad illaꝫ ꝑce ait dn̄a: putaui me bn̄-
facē tibiꝗ ꝯplacitū iri. Si ſecꝰ eſt da veniam imprudētie mee: ſi n̄ vis vt redeā ꝑbo
Tu quem deſpicis amatorē videris atꝫ his dictis e ꝯſpectu receſſit curialoꝗ inuen-
to. Reſpira inquit felix amator: plus amat mulier ꝙ̄ amatur. Sed nunc non fuit

reſcribendi ocium. Inueni meſtam Lucreciam. ac vbi te nomino tuaſq; lr̄as dedi:
hilarem vultum fecit: millieſq; lapiꝝ baſiauit. Ne dubita mox reſponſum dabit: ⁊
abiens vetula cauit ne amplꝰ inueniret: ne ꝑ v̄bis r̄ferret v̄bera. Lucrecia v̄o poſtq̄
anꝰ euaſit: fragmēta ꝑgrēs ep̄le: ꝑticulas q̄ſq; ſuo loco repoſuit ⁊ lacera v̄ba ꝯtexuit:
ianq; legibile cirog̃phum fecerat: qd̄ poſtq̄ millies legit millies q; deoſculata eſt: tā
demq; inuolutum ſindone inter p̄cioſa iocalia collocauit: ⁊ nūc h̄ repetens nunc illd̄
v̄bum maiorem horatim bibebat amorem. Eurialoq; r̄ſcribi ſtatuit atq; hunc in mo-
dum dictatam ep̄lam miſit.

Reſcriptum Lucrecie.

Deſine ſperare qd̄ aſſeq non licet euriale. Parce nūcijs ac lr̄is me vexare: nec
me illaꝝ ex grege credito q̄ ſe vendūt: nō ſum quā putas: nec cui ſubmittē le
nam debeas: q̄re aliam inceſtandam. Me nullus amor niſi pudicꝰ ſequat:
cum alijs vt libet agito. Ex me nil poſtules temē atq; indignū. Uale. Hec ep̄la q̄-
uis durior viſa eſt eurialo ⁊ ꝯ lene dicta. Uiam tñ oñdit vltro citroq; lr̄as miſſitandi
Nec dubitauit eurialus credē cui fidē Lucrecia ꝓbuiſſet h̄ angebat q: ſmonis ytali
ci neſciꝰ erat. Ideoq; feruenti ſtudio curabat addiſcē. Et q: ſedulum faciebat amor
breui tp̄e doctus euaſit ſoluſq; dictanit ep̄las: q ꝑus ab alijs mutuabat qcq̄d etruſco
ſmone ſcribi oportuit. Rndit h̄ Lucrecie. nihil ſuccenſum eſſe ſibi ꝙ infamē ſub-
miſerit feminam: cum id ſe ꝑegrinum latēt: q alio vti nuncio non potuerat. Miſſio-
nis amorem fuiſſe cām q nihil q̄reret inhoneſti. Credē ſe fore ip̄am pudicam caſtiſſi-
mamq;: atq; idcirco maiori dignam amore: inſolentem feminaꝝ honoriſq; ſui ꝓdigā:
nedum ſe non diligē h̄ maximo odio ꝓſeq. Pudicicia nanq; amiſſa nil eſſe ꝙ in femi-
na ꝯmendet. Formam fore delectabile bonum h̄ fragile atq; caducum. Et cui niſi pu-
dor aſſit nihil p̄cij det: q̄ pudiciciam forme adiunxerit eam diuinā eſſe mulierē. ip̄am
vtraq; dote pollentem ſcire: ac ꝓptea coli a ſe q nil ab ea petēt libidinoſum aut offen-
ſuꝝ fame. optare ſe tm̄ alloq vt aīm ſuum q ſcriptis plene oñdi neqt v̄bis aperiat.
Cumq; his lr̄is munera miſit non ſolum materia h̄ ope etiam p̄cioſa.

Ad hec Lucrecia ſic reſcripſit.

Accepi lr̄as tuas ianq; nil amplꝰ de lena q̄ror. Q: me amas nō magnifacio:
q: nec ꝓmꝰ es nec ſolus quem mea forma decepit. Multi ⁊ amarunt ⁊ amāt
me alij: h̄ vt illoꝝ ſic ⁊ tuꝰ erit vacuus labor. Habere v̄ba tecum nec poſſum
nec volo. Inuenire me ſolam ni fias irundo nō potes. Alte ſunt domꝰ ⁊ aditꝰ cuſtodia
clauſi. Munera tua ſuſcepi: q: oblectat me opꝰ illoꝝ. Sꝫ ne qd̄ tuum q̄tis apud me
ſit: neue h̄ pignus videat amoris. remitto ad te anulum quem mr̄i mee vir dedit vt
apud te p̄cium q̄ſi ſit venditoꝝ iocalium. Nec em̄ minoris eſt gemma eius q̄ munus
tuum. Uale.

Quibus Eurialus ſic replicauit.

Magno mihi gaudio fuit ep̄la tua q̄ finē q̄relis fecit de lena. Sꝫ angit me ꝙ
amorem paruipendas meum. Nam ⁊ ſi plures te amant. nulloꝝ tñ ignis cō
pandus eſt meo. At tu h̄ non credis. q: loq nequeo tecum: id ſi daret nō me
ꝯtemneres. O vtinam fieri poſſem irundo: h̄ libentiꝰ tranſformari in pulicem vellē
ne mihi feneſtram claudēs. At ego non ꝙ neq̄as: h̄ ꝙ nolis doleo. Nam qd̄ ego niſi
aīm r̄ſpicio. Ach mi lucrecia qd̄ dixti te nolle: an ſi poſſes me nolles alloq q tuꝰſum
totus. q nihil cupio magiſq̄ tibi gerē mores: q̄ ſi iubes in ignem ire citiꝰ obediam q̄
p̄cipias. Mitte obſecro v̄bum hoc. Si nō dat facultas: aſſit tñ voluntas ne me ver
bis eneca q̄ vitam mihi oculis ꝓbes. Si non placet me alloqui. petere: quia non ſit
impetrandum obſequar. Sꝫ muta ſniam illam qua meum laborem vacuum dixiſti
futuꝝ: Abſit hec crudelitas: mitior eſto amanti tuo. Si ꝑgis ſic loq fies homicida:
nec dubita. Facilius tu me v̄bis interimes q̄ quis alius gladio. Deſino iam plura
poſcē: vt redames tm̄ poſtulo: nihil hic eſt qd̄ abijcias. Nemo poteſt hoc te ꝓhibere.
Hic te me amare ⁊ beatus ſum. Munuſcula mea quouiſmodo apud te ſint ē q̄tum.
Illa te aliq̄n mei admonebūt amoris. h̄ ꝑua illa fuerīt ⁊ miora ſunt q̄ nūc mitto: tu

tamen noli ſpnere quod amator donat. Maiora q̄ indies ex patria mihi dn̄t afferri. cum aderunt ex me recipies. Anulus tuus nunq̄ ex digito meo recedet: ⁊ illum vice tua crebris oſculis reddam madidum. Uale delicium meum ⁊ mihi quod potes ſolatium dato.

Sic frequenter cum replicatum eſſet: in hunc tandem modum Lucrecia dedit epiſtolam.

Uellem tibi Euriale morem gerere teq̧ vt petis amoris mei ꝑticipem facē nam id tua nobilitas meret̄ ⁊ mores tui depoſcunt vt incaſſum nō ames: taceo q̄ntū mihi placeat forma tua ⁊ plena benignitatis facies. Sȝ mihi non vſui eſt vt diligam. Noſco meipſam. Si amare incipiaȝ nec modum nec regulā ſuabo. Tu diu h̄ eſſe non potes: nec ego te poſtq̄ in ludū venerim poſſem carē. Tu me nolles abducē: ⁊ ego nollē manē. Monēt me multaꝝ exempla q̄ ꝑegrinos aman tes deſerte ſunt. ne tuū amorem ſeq̄r. Jaſon medeaȝ decepit cuiꝰ auxilio vigilem int̄emit draconē vt vellus aureū aſportauit. Tradēdus erat theſeꝰ in eſcam minothauro: ſ adriano ꝯſilio fretꝰ euaſit. Illam tn̄ deſertam apud inſulam dimiſit. Quid dido infelix q̄ ꝓfugum recepit enenam: nū illi ꝑegrinꝰ amor interitum dedit. Scio q̄ntum ꝑiculi ſit amorem extraneū admittē: nec me tantis obijciam diſcriminibꝫ. Uos viri ſolidioris eſtis animi: furoremq̧ magis ꝯpeſcitis. Feīa vbi furē incipit ſola pt̄ morte aſſeq terminum. Non amant ſ inſaniunt mulieres. Et niſi correſpondeat amor: nil eſt amante femina terribiliꝰ. Poſtq̄ receptꝰ eſt ignis nec famā curamꝰ nec vitā: vnicū remediū eſt ſi copia ſit amati. Nam q̄ magis caremꝰ magis cupimꝰ: nec diſcrimē timemꝰ vllum: dum nr̄o libidini ſatiſfiat. Mihi q̄ nupte: nobili diuiti ꝯſultū eſt amori viam ꝑcludē: ⁊ tuo ꝑſertim q non potes eſſe diurnꝰ. Ne vel redopeia phillis dicar vel altera ſapho. Ideo te oratum volo ne vlt̄ meū expoſcas amorē ⁊ tuū vt paulatim ꝯp̄mas extinguaſq̧. Nam id eſt viris q̄ feminis multo faciliꝰ. Nec tu ſi me vt dicis amas. id ex me q̄rere debes qꝺ mihi exitio ſit. Pro tuis donis remitto auream crucē margaritis ornatam q̄ licet breuis ſit: non tn̄ ꝑcio caret. Uale. Non tacuit Eurialus his acceptis. ſed vt erat nouis ſcriptis incenſus. calamum ſuſcepit atq̧ ſub hac forma dictauit epiſtolam.

Euriali reſcriptum.

Salue anime mi Lucrecia q̄ me tuis lr̄is ſaluum facis: ⁊ ſi non nihil fellis immiſceas. ſ h̄ ſpero me audito delēbes. Uenit meas in manus ep̄la tua clauſa ⁊ tua gemma ſignata. Hanc ⁊ legi ſepe ⁊ deoſculatꝰ ſum ſepiꝰ. Sȝ hec aliud ſuadet q̄ tuus videt̄ animus fuiſſe. Rogas me vt amare deſinam: q: non expedit tibi ꝑegrini flammas amoris ſeq: ⁊ ponis exempla deceptaꝝ: ſ h̄ tum ornate culteq̧ ſcribis: vt mirari magis ⁊ amare tuum ingeniū debeam q̄ obliuiſci. Quis ille eſt q tunc amare deſinat qn̄ prudentiorem ⁊ ſapientiorem animaduertit amicaȝ. Si meum minuere volebas amorē. non oportuit doctrinam tuam oñdē. Nam h̄ non eſt incenſum extinguē: ſ ignē maxim ex ꝑua ꝯflare fauilla. Ego dū legi magis exarſi videns forme tue ꝑclare ⁊ honeſtati ꝯiunctam eſſe doctrinam. Uerba ſunt tn̄ qbꝫ rogas vt amare deſiſtam. Roga mōtes vt in planū deueniant vtq̧ fontes ſua repetant flumina: tam poſſem te non amare q̄ ſuū relinq̄re phebꝫ curſum. Si pn̄t carē niuibꝫ ſithie montes. aut maria piſcibꝫ ⁊ feris ſilue: poterit ⁊ obliuiſci eurialus tui. Non ē ꝓnum viris vt reris lucrecia flām̄as extinguē. Nam q̄ tu nr̄o ſexui aſcribis pleriq̧ vr̄o aſſignant. Sȝ nolo h̄ certamē nūc ingredi. Ad ea me rn̄dē oportȝ q̄ in aduerſuȝ retuliſti. Idcirco em̄ nolle te mihi correſpondē am̄āti ſig̃ficas quō multas ꝑegrinꝰ amor decepit: exemplaq̧ ponis. Sȝ poſſem ego q̄ȝ plures referre q̄s femine reliq̄rūt Troilum ſic̄ noſti ꝑami filium Criſeis decepit: deiphebū helena ꝑdidit. Amatores circe ſuos medicamētis vtebat i ſues atȝ aliaꝝ terga feraꝝ. Sȝ iniquū ē ex paucaꝝ ꝯſuetudine totū vulgꝰ cenſere. nam ſi ſic ꝑegrinꝰ vt tu ꝓpt̄ duos treſue malos aut et̄ decē viros omnes accuſabis: horrebiſq̧. ⁊ ꝓpt̄ totidē feīas cetere oēs erūt odio mihi

Quinpotius alia ſumamus exempla. Qualis amor anthonij cleopatreqꝫ fuit. ⁊ ali-
orꝫ quos ep̄le breuitas referre non ſinit. Si tu ouidium legiſti inueniſtiqꝫ poſtꝰ tro-
iam dirutam achiuorꝫ plurimos dum remeant ꝑegrinis retentos amoribꝫ nunq̄ in
patriam reuertiſſe. Heſerunt nanqꝫ amatricibꝫ ſuis: carereqꝫ potiꝰ neceſſarijs domo
regnis ⁊ alijs q̄ ſunt in patria cuiqꝫ g̃tiſſima voluerūt: q̄ amicas relinq̄re. hec te ro-
go mi Lucrecia cogites: non illa q̄ nr̄o ſint amori aduerſa ⁊ q̄ pauci fecerūt. Ego ea
mente te ſeq̄r vt ꝑpetuo te amem ſimqꝫ ꝑpetuo tuus. Nec tu me ꝑegrinum dixeris.
Magis nanqꝫ ciuis ſum q̄ q hic naſcit̄. Nam illum caſus facit ciuem: me vo electō.
Nulla mihi patria erit niſi vbi tu ſis. Et q̄uis ꝯtingat me aliquando hinc abire: re-
ditus tn̄ feſtinꝰ erit. Nec ego in theutoniam reuertar niſi res meas ꝓpoſiturꝰ ordina-
turuſqꝫ vt tecum eſſe q̄diu poſſim. Facile manendi apud te repiet̄ occaſio. Multa
his in ꝑtibꝫ negocia ceſaris ſunt. hec mihi ꝯmitti expedienda curabo. Nunc legati-
one fungar: nunc munꝰ exercebo. Vicarium in eutruria ceſarem hr̄e oportet: hanc
ego ꝓuinciam impetrabo ne dubita ſuauium meum Lucrecia meum cor ſpes mea.
Si viuere abſqꝫ corde poſſum ⁊ te relinq̄re poſſum. Age iam tandem miſerere amā-
tis tui: q tanq̄ ad ſolem nix eliqueſcit. Conſidera meos labores: ⁊ modum iaꝫ diuqꝫ
meis martirijs ſtatue. Quid me tamdiu crucias. Miror ego mei q tot ꝑpeti tormen-
ta potuerim: q tot noctes inſomnes duxi q tot ieiunia toleraui. Vide q̄ macer ſum.
q̄ pallidus ſum. Parua res eſt q̄ ſpm̄ corpori alligatum detinet. Si tibi aut paren-
tes aut filios occidiſſem non poteras de me maius q̄ hoc ſupplicium ſumere. Si ſic
me punis qr te amo: qd illi facies q tibi damnum dederit aut malum. Heu mea Lu-
crecia mea hera mea ſalus meum refrigerium ſuſcipe me in gr̄am: demum reſcribe
me tibi carꝫ eſſe: nihil aliud volo. Liceat me dicē ſ̃uus lucrecie ſum: ⁊ reges ⁊ ceſa-
res amant ſ̃uos vbi fideles norūt. Nec dij dedignant̄ redamare q amant. Vale ſpes
mea meuſqꝫ metꝰ. Vt turris q̄ fracta interiꝰ. inexpugnabilis videt̄ exterius. ſi ad-
motꝰ aries fuerit mox ꝯfringet̄: ita Euriali v̓bis Lucrecia victa eſt. Poſtq̄ em̄ ſedu-
litatem amantis a ꝑte cognouit: ⁊ ip̄a diſſimulatum patefecit amorem: atꝫ his lr̄is
Eurialo ſe aperuit.

NOn poſſum tibi vltra aduerſari nec te ampliꝰ Euriale mei amoris exꝑtē
hr̄e. viciſti. Iamqꝫ ſum tua. Me miſeram: q̄ tuas ſuſcepi lr̄as: nīmiū mul-
tis exponenda ſum ꝑiculis: niſi me tua fides ⁊ prudentia iuuet. Vide vt
ſ̃ues q ſcripſiſti. In amorem iaꝫ tuum venio: ſi me deſeris ⁊ crudelis ⁊ ꝓditor ⁊ om-
nium peſſimꝰ es. Facile eſt femellam decipe: ſꝫ q̄ntofacilꝰ tantoturpius. Adhuc res
integra eſt: ſi putas me deſerendam dicito: anteq̄ magis amor ardeat. Nec incipia-
mus qd̓ poſtmodum incepiſſe peniteat. Omnium rerꝫ inſpiciendus eſt finis. Ego vt
feminarꝫ eſt parꝫ video. Tu vir es. te mei ⁊ tui curam hr̄e oportet. Nome iam tibi:
tuamqꝫ ꝓſeq̄r fidē: nec tua eē incipio niſi vt ſim ꝑpetua tua. Vale meū p̄ſidiū meeqꝫ
ductor vite. Poſt plures ep̄le miſſe vtrinqꝫ ſunt. Nec tam ardent̄ Eurialus ſcri-
pſit q̄ feruent̄ Lucrecia rn̄dit. Vnum iam vtriuſqꝫ deſiderium erat ſiḃ ꝯueniēdi. Sꝫ
arduum ac pene impoſſibile videbat̄: oīm oculis Lucreciam obſ̃uantibꝫ. q̄ nec ſola
vnq̄ egrediebat̄ nec vnq̄ cuſtode carebat. Nec tam diligent̄ bouem iunonis argus
cuſtodiuit: q̄ Menelaus iuſſerat obſ̃uari Lucreciam. Vicium hoc apud ytalos la-
te patet: feminam ſuam q̄ſi theſaurꝫ qſqꝫ recludit: meo iudicio minꝰ vtiliter. Sunt
eīn fere hm̄oi mulieres omnes vt id potiſſime cupiant quod maxime denegat̄: q̄ vbi
velis nolunt: vbi nolis cupiunt vltro: he ſi liberas hn̄t habenas minus delinquunt.
Exinde tam facile eſt inuitam cuſtodire mulierem: q̄ inſ̃uenti ſole pulicum gregē
obſ̃uaſſe. Niſi ſuapte caſta ſit mulier: fruſtra maritus nitit̄ ponere ſeram coibe. Sꝫ
quis cuſtodiat iſtos cuſtodes. Cauta eſt ⁊ ab illis incipit vxor. Indomitum eſt ani-
mal mulier: nulliſqꝫ frenis retinenduꝫ. Erat Lucrecie ſpurius frater. huic tabellas
commiſerat Eurialo deferendas: ⁊ hunc em̄ ſui amoris conſcium fecerat. Cum hoc
igitur conuenitur Eurialum vt clam domi ſuſcipiat. Habitabat hic apud nouercā
ſuam Lucrecie matrem: quam Lucrecia ſepe viſitabat ⁊ ab ea ſepius viſitabatur.

Nec em̄ magno interuallo diſtabat. Ordo ergo his erat vt clauſo in conclaui euria-
lo: poſtq̄ mater eccleſiaſticas aditura cerimonias exiuiſſet. Lucretia ſupueniret tan
q̄ mr̄em domi ꝯuentura: q̄ non inuenta reditum expectaret. Interim vō apud euria-
lum eſſet. Pt⁹ biduum ſtatut⁹ erat termin⁹: at hi dies tanq̄ anni viſi ſunt amantibꝫ
longi: vt bn̄ ſꝑantibꝫ hore ꝓducte: male timentibꝫ correpte. Sꝫ non arriſit amantiū
deſiderijs fortuna. Preſenſit nanqꝫ inſidias mr̄: at vt dies venit: egreſſa domum: ꝑ-
uignum excluſit. Qui mox eurialo triſte nunciū tulit. Cui non min⁹ q̄ Lucretie fuit
moleſtum. Que poſtq̄ detectos agnouit dolos. Hac non ſucceſſit inqt alia aggredia-
mur via. Nec potens erit mr̄ meis obſiſtē voluptatibꝫ. Pandalus viro affinis erat
quem iam Lucrecia fecerat archanoꝝ ſcium. Nec em̄ poterat ignit⁹ anim⁹ ꝗeſcere.
Significat igit̄ eurialo hunc vt alloquat̄: qꝛ fidus ſit ⁊ ꝯueniendi viam poſſit mon-
ſtrare. At eurialo non videbat̄ tutum illi ſe credē: quem menelao ſemꝑ herentem in-
tuebat̄ ⁊ ſubeſſe fallaciam verebat̄. Inter deliberādum at̄ iuſſus eſt eurialus romaꝫ
petē: atꝫ cum pontifice maximo de coronatione tranſigē. Que res tum ſibi tum ami-
ce moleſtiſſima fuit. Sed oportebat ceſaris impium ferre. Itur ḡ: mora duoꝝ men-
ſium fit. Lucreciā interim domi manē. veneſtras claudē meſtas induere veſtes: nūq̄
exire. Mirari omnes: nec cauſam noſcere. Seue ip̄e vidue videbant̄ ⁊ tanq̄ ſol de-
feciſſet cuncti ſe putabant in tenebris egere: domeſtici q eam ſepe incubantem lectu-
lo ⁊ nunq̄ letam videbant egritudini imputabant ⁊ qcqd remedioꝝ afferri poterant
ꝑquirebant. Sed nunq̄ illa vel riſit vel thalamum exire voluit: niſi poſtq̄ redire eu-
rialum ⁊ illi ceſarem obuiam eſſe cognouit. Tunc q̄ſi egra ſomno excitata: lugubri
veſte poſita. ⁊ ornamētis redimita ꝑoribꝫ: feneſtras aperuit: letabundaqꝫ illum ex-
pectauit. Quam vt ceſar vidit. Ne nega ampli⁹ inqt euriale detecta res ē. Nemo lu-
creciam te abſente vidē potuit. Nunc qꝛ rediſti auroraꝫ cernim⁹. Quis modus aſſit
amori. tegi nunc non poteſt amor nec abſcondi tuſſis. Iocaris mecum vt ſoles ce-
ſar ⁊ me in riſum ducis eurialus ait. Ego qd hoc ſit nō ſcio. Hinnit⁹ equoꝝ tuoꝝ ⁊
ꝓlixe barbe ſtrepit⁹ tue illāꝫ forſitan excitauit. Atꝫ ſic effat⁹ lucreciā furtim aſpexit
⁊ oculos ꝯiecit in oculos. Eaqꝫ pt⁹ reditum ꝑma ꝯſultatio fuit. Paucis deinde int̄-
fectis diebꝫ: niſus euriali fidus ſuus comes: dum anxi⁹ amice cauſe fauet tabernaꝫ
ſpeculatus eſt: q̄ pt⁹ menelai domum ſita in lucrecie cameram retruſum habebat in-
tuitum. Cauponem igr̄ ſibi ꝯciliat: ſpectatoqꝫ loco: eurialum adducit: ⁊ hac inqt ex
feneſtra alloq lucreciam poteris. Media int̄ vtranqꝫ domum cloaca fuit: nec homi-
ni nec ſoli acceſſa triumqꝫ vlnaꝝ diſtantia feneſtram lucrecie diſterminat. Hic diu
conſedit amator expectans ſi qs caſus lucreciam oñdēt. nec deceptus eſt. Affuit tan
dem lucrecia. cum huc atꝫ illuc reſpicēt. Quid agis ait eurialus vite rectrix mee: q̄
tendis lumina: cor meum. Huc huc dirige oculos ꝑſidium meum: tuus ħ eurialus
eſt. Ade me aſſum: me reſpice. Tu ne ħ ades inqt lucrecia. O mi euriale iam te allo-
qui poſſum: vtinam ⁊ amplecti valerem. At iſtuc ait eurial⁹ non magno conatu fa-
ciam ſcalam huc admouebo. Tu obſera thalamum: amoris nr̄is gaudia nimium di
ſtulim⁹. Caue mi euriale ſi me vis ſaluam feneſtra ħ adexteram: vicinuſqꝫ peſſimus
nec cauponi credendum eſt: q pua pecunia ⁊ te ⁊ me ꝑderet: ſꝫ alia incedam⁹ via. Sa
tis ē ſi huic ſmoni nr̄o patꝫ acceſſus rn̄dit lucrecia. At mihi eurialus inqt mors eſt
hec viſio: ni te ſimul amplector meiſqꝫ brachijs teneo mediam. Diuex ħ loco tract⁹
eſt ſmo miſſaqꝫ huic ꝑ arundinē ſunt munera. Nec eurialus in donis q̄ lucrecia li-
beralior fuit. Senſit dolos ſoſias: ſecūqꝫ fruſtra inqt amantum conatibꝫ obſto: niſi
aſtu ꝓuideo ⁊ hera ꝑibit ⁊ dn̄s infamiaꝫ ſubibit. Ex his malis ſati⁹ eſt vnum auertē
Amet hera nihil nocebit ſi clam fit. Ip̄a ꝑ amore ceca eſt. nec qd agit ꝓſpicit. Si non
pt̄ cuſtodiri pudicicia. ſatis eſt rumorem tollē. ne domus infamis fiat. neue paricidi-
um ꝯmittat̄. Adibo igr̄ ⁊ opaꝫ ꝑbebo meā. Reſtiti q̄ad potui ne ꝯmittet̄ nephas id
qꝛ n̄ licuit: meū ē curaē vt qđ ꝑei⁹ agit̄ occultū ſit: Paꝝ ei refert n̄ agē ⁊ ſic agē vt ne-
mo ſciat: ꝯn̄e bonū libido ē: Nec hō eſt quē peſtis hec n̄ agitet. ⁊ ille caſtior habetur.

q cautiꝰ agit. Dumq; ſic fat. lucretiā eggreſſam thalamo videt: aggreſſuſq; feminam
Quidnam eſt inqt ꝙ nihil amoris mihi ꝯſnicas. Eurialus tibi nihilominꝰ dilectus
eſt: ⁊ me clam amas vide cui des fidem. Primꝰ ſapientie gdus eſt non amare. Secū
dus vt ſic ames ne palam fiat. Sola h̄ ſine internuncio facē non potes. Quanta mihi
apud te ſit fides longo iam tpe didiciſti. Si qd mihi ꝯmittē vis: iube. Mihi maxia
cura eſt ne amor iſte detegat: ⁊ tu penam luas ⁊ vir oim oblocutōes ferat: Ad hec lu
crecia. Sic eſt vt ais ſoſia inqt: ⁊ tibi magnā habeo fidem: h̄ tu viſus es neſcio quō
negligens ⁊ meis aduerſus deſiderijs. Nunc qꝛ ſponte te offers vtar obſequijs tuis
nec abs te decipi timeo. Tu ſcis qntum ardeo: diu ferre non poſſum hanc flāmam.
Juua me vt ſimul eſſe poſſumꝰ. Eurialus amore languet ⁊ ego morior. Nil peius ē
ꝙ obſtare cupidini nr̄e. Si ſemel inuicem ꝯueniremꝰ tempantiꝰ amabimꝰ: ⁊ tectꝰ erit
amor nr̄. Uade igr̄ Eurialoq; viam vnicā me accedendi dicito. Si ab hinc qdriduo
dum ruſtici frumentū afferunt vectoris pſonam induat optuſq; ſacco triticum p ſca-
las in horreum ferat. Tu te ſcis thalamū meum ad ſcalas hr̄e hoſtium pmū: atq; om
nia eurialo dicito h̄ diem manebo ⁊ dum erit tempus ſola in cubili ero ipē hoſtium
impellat dum ſolus ſit ad me ingrediat. Soſias ꝙuis arduum facinꝰ eēt maiora ve
ritus mala puinciam ſuſcepit. Eurialoq; inuento cuncta ex ordine nunciat: q̄ ille iu
dicans leuia libent amplectit: ſeq; paratis accingit: nec aliud querit ꝙ nimiam mo-
ram. O inſenſatum pectꝰ amantis. O mentem cecā. O animum audacem corq; in-
trepidum: qd eſt tamnimium qō tibi non paruum videat. Quid tamarduum qō pla
num non eſtimes: qd tamclauſum qō tibi non ſit aptum. Tu omne diſcrimen puiſa
cis: tu nihil difficile cenſes: Jnanis eſt apud te omnis cuſtodia maritoꝝ. Nulle te le
ges tenent: nulli metꝰ: nulli pudori obnoxius es. Omnis labor tibi eſt ludus tibi nil
obſtat vſq̄. O rex amor: domitor omnium. Tu viꝝ pmatem ceſari acceptiſſimum di
uitijs affluentem: etate matuꝝ: imbutum lr̄is: prudētia claꝝ eo pducis vt poſita pur
pura ſaccum induat: vultum foco tegat: ſuus ex dn̄o fiat: ⁊ q nutritus in delicijs fu-
erat. iam humeros guſtandis oneribꝫ aptet: ſeq; publicum baiulum mercede locet.
O rem mirandā peneq; incredibilem: viꝝ aliqn̄ in ꝯſilio gūiſſimum int catheruas
vectoꝝ cernē: atq; in colluuio illa fereq; hoim ꝯtubernium habuiſſe. Quis trāſſorma-
tionem qrat maiorem. Hoc eſt qō Ouidius methamorphoſeos vult. dum fieri ex ho
minibꝫ aut beſtias ſcribit aut lapides aut plantas. Hoc ⁊ poetaꝝ eximius maro ſen
ſit dum Circes amatores in terga feraꝝ vti cantabat. Nam ita eſt: ex amoris flāma
ſic mens alienat vt paꝝ a beſtijs differat: linqns croceum titonis aurora. Cubile iā
diem referebat optatum: moxq; ſuū rebꝫ colorem apollo reddens. expectantē recre-
at eurialum: q tunc ſe fortunatum beatūq; cenſuit cū admixtū ſe vilibꝫ ſuis nulli no
ſcendum vidit. Pergit igr̄: ingreſſuſq; lucrecie domū: frumento ſe onerauit poſitoq;
in horreum tritico: vltimꝰ deſcendentiū fuit: atq; vt erat pdoctꝰ oſtium maritalis tha-
lami qō in medio ſcalaꝝ clauſum videbat impellit: ſeq; intro recepit ⁊ recluſis fori
bus: ſolam lucreciam ſerico intentam videt: atq; accedēs ꝓpiꝰ. Salue mi anime inqt:
ſalue vnicum vite pſidium: ſpeſq; mee. Nunc te ſolam offendi: nūc qō ſemp optaui
ſemotis arbitris te amplector. Nullus iam paries: nulla diſtantia meis obſtabit oſcu
lis. Lucrecia ꝙuis ordinem ipā dediſſet pmo ꝯgreſſu ſtupuit: nec eurialum h̄ ſpm̄ ſe
vidē putabat vt q̄ viꝝ tantum ad ea picula ituꝝ ſibi non ſuadebat. At vbi inter am
plexus ⁊ oſcula ſuum cognouit eurialum. Tu ne es inqt paupcule: tu ne h̄ ades eu-
riale ⁊ rubore p genas fuſo complexa hominem eſt arciꝰ: ⁊ media fronte diſſaniata
moxq; repetens ſmonē. Heu qnto te ait diſcrimini ſubieciſti qd ampliꝰ dicat. Jaq;
me tibi cariſſimam ſcio. Jam tui amoris feci piculum. Sed neq; tu me aliam inueni
es. Dij tm̄ fata ſecundent: ⁊ amori nr̄o pſperum ventum dent: dum ſpūs hos reget
artus pter te nemo lucrecie potens erit: nec maritus qdem ſi rite maritum appello q
mihi inuite datus eſt: ⁊ in quem nunꝙ animꝰ ꝯſenſit meus. Sed age mea voluptas:
meū deliciū. Abijcito ſaccū hūc: teq; mihi vt es oн̄de. Exue vectoris ſpēq;: hos funes
miſſos face: Eurialum me vidē credito. Jaq; ille depoſitis ſordibꝫ: oſtro fulgebat ⁊

auro:⁊ amoꝛis in officiuʒ pꝛonus ibat. Tum ſoſias ante oſtiꝫ pulſitans. Cauete in-
qui amantes:neſcio quid reruʒ querẽ menelaus huc feſtinat: tegite furta veſtra do
liſqꝫ virũ fallite nihil eſt qꝺ egꝛedi putetis. Tũ lucrecia latibulũ inquit paruũ ſub
ſtrato eſt:illic pꝛecioſe res ſunt. Scis tibi quid ſcripſerim:ſi te mecũ exiſtẽte vir ad-
uentaret ingredere huc:tutus hic tenebꝛis eris:neqꝫ te moueris neqꝫ ſcreatũ dede-
ris. Anceps quid agat eurialus?mulieris imperiũ ſubit. Illa foꝛibꝫ patefactis: ad
ſericũ redit. Tum menelaus ⁊ vna bertus aſſunt:cirographa nonnulla ad rempu-
blicã pertinentia queſituri. Que poſtꝙ̃ nullis inuenta ſunt ſcriniꝫs. In latibulo no
ſtro inquit menelaus foꝛſitan erunt lucrecia lumenqꝫ affer:huc intus querenduʒ ẽ.
His exterritus eurialus viribus exanguis fit. Iãqꝫ odiſſe lucreciam incipit atqꝫ in-
tra ſe. Heu me fatuũ inquit. Quis me huc venire compulit niſi leuitas mea. Nunc
deprehenſus ſum:nunc infamis fio:nunc ceſaris gratiam perdo:quid gratiam:vti
nam mihi vita ſuperſit. Quis me hinc viuũ eripiet? Emoꝛi certum eſt. O me vanuʒ
⁊ ſtultoꝛum omnium ſtultiſſimum. In hanc ſententiã volens cecidi. Quid hec amo
ris gaudia?ſitanti emuntur. Breuis illa voluptas eſt:doloꝛis longiſſimi. O ſi nos
hec pro regno celoꝛum ſubiremus. Mira eſt hominuʒ inſcitia. Laboꝛes breues no
lumus ꝓ longiſſimis tollerare gaudiꝫs. Amoꝛis cauſa cuius leticia fumo ꝯpare po
teſt:infinitis nos oblectamus anguſtiꝫs. Ecce meipm̃ iam ego exemplũ: iaʒ fabula
omniũ ero:nec quis exitus pateat ſcio. Hinc ſi me deoꝝ traxerit auxiliuʒ: nuſꝙ̃ me
rurſus amoꝛ illaqueabit. O deus eripe me hinc:parce iuuentuti mee:noli meas me
tiri ignoꝛantias reſerua me vt hoꝝ delictoꝛum penitentiaʒ agam:nõ me amauit lu-
cretia:ſed quaſi ceruum in caſſes voluit dep̃hẽdere. Ecce venit dies meus:nemo me
adiuuare poteſt niſi tu deus meus. Audieram ego ſepe mulierum fallacias nec de-
clinare ſciui. At ſi nunc euaſero nulla me vnꝙ̃ mulieris tegna deludet. Sed nec lu
cretia minoꝛibꝫ vrgebatᷣ moleſtiꝫs:que nõ ſolũ ſui:ſed amantis quoqꝫ ſaluti timebit.
At vt eſt in ꝑiculis ſubitaneis mulierũ ꝙ̃ viroꝛum pꝛomptius ingeniuʒ: excogitato
remedio. Age inquit vir. Ciſtella illic ſuꝑ feneſtra eſt vbi te nemini monimenta nõ-
nulla recondiſſe:videamus an illic cirographa ſint recluſa:ſubitoqꝫ decurrẽs tanꝙ̃
vellet aꝑire ciſtellã:latenter illam deoꝛſuʒ depulit:⁊ quaſi caſu cecidiſſet. Proch mi
vir ait. adeſto ne quid damni ſentiamus ciſtella ex feneſtra cecidit :perge oci⁹ ne io-
calia vel ſcripture diſperiãt. Ite ite ambo quid ſtatis. Ego hinc ne qs furtum faciat
oculis obſeruabo. Viden audaciam mulieris nũc ⁊ feminis credito. Nemo tãocula
tus eſt vt falli nõ poſſit. Is dũtaxat nõ fuit illuſus quẽ cõiunx fallere nõ temptauit.
Plus foꝛtuna ꝙ̃ ingenio ſumus felices. Motus hꝫ facto menelaus bertuſqꝫ vna re-
pente in viculũ ſe p̃cipitant. Domus etruſco more altioꝛ fuit multiqꝫ g̃dus deſcẽdẽ-
di erant:hinc datũ ẽ eurialo ſpaciũ mutandi locũ:qui ex monitu lucretie ĩ nouas la
tebras ſe recepit. Illi collectis iocalibꝫ atqꝫ ſcripturis:quia cyrographa quibꝫ op⁹
erant nõ repererãt ad ſcrinia iuxta que latuerat eurialus trãſeũt:ibiqꝫ voti cõpotes
facti. Cõſalutata lucretia receſſert. Illa obducto foꝛibꝫ peſſulo. Exi mi curiale. Exi
mi aĩe inqͭt:veni gaudioꝝ ſũme meoꝝ:veni foꝛas delectatõnũ meaꝝ ſcaturigo : leti-
cie fauũ mellis:veni dulcedo incõꝑabilis mea. Iam tuta ſunt oĩa: iam nr̃is ſmoni-
bus libere camp⁹ patet:iã locus eſt amplexibꝫ tutus. Aduerſari oculis noſtris foꝛ-
tuna voluit:hꝫ aſpiciũt diꝫ nr̃m amoꝛẽ:nec tamfidos amãtes deſerẽ voluerͭt. Veni iã
meas in vlnas:nihil eſt qꝺ ampli⁹ vereare:meũ liliũ:roſarũqꝫ cumul⁹. Quid ſtas?
quid times? tua hꝫ ſum lucretia:qd cunctaris?lucretiã amplexari. Eurialus vir tan
deʒ foꝛmidĩe poſita ſeſeqꝫ recepit. Cõplexuſqꝫ mł̃ierẽ. Nũꝙ̃ me inqͭt tãtus ĩuaſit ti-
moꝛ:hꝫ diḡ tu es c⁹ cã tãta gerãt. Nec iſtec oſcula ⁊ tãdulces amplex⁹ obuenire cui-
piã ḡtis debẽt. Nec ego vt veꝝ fateoꝛ ſatis emi tantũ bonũ. Si p⁹ moꝛtẽ rurſus viuẽ
poſſeʒ teqꝫ ꝑfrui:emoꝛi milies vellẽ:ſi hꝫ p̃cio tui poſſent ãplex⁹ coemi. O mea felici-
tas. O mea btĩtudo:viſũ video an ita ẽ:teneo te an ſomnis illudoꝛ vanis: tu certe hꝫ
es:ego te habeo. Erat lucretia leni veſtita palla:q̃ mẽbꝛis abſqꝫ ruga hẽbat:nec vel
pect⁹ vł̃ clũes mẽtiebatᷣ vt erãt arct⁹ ſic ſe oñtabãt:gule cãdoꝛ niuale:ocłoꝝ lumẽ tã-

ꝙ ſolis iubar:intuitus letus:facies alacris gene ſicuti lilia purpureis admixta ro‑
ſis:riſus in ore ſuauis atqꝫ modeſtꝰ pectꝰ ãplũ:papille q̃i duo punica poma ex vtro
qꝫ latẽ tumeſcebãt:pruritũqꝫ palpitãtes mouebãt. Nõ potuit eurialꝰ vlt̃ ſtimulũ co
hibẽ:ß oblitus timoris:modeſtiã qꝫ abs ſeſe r̃pulit.aggreſſuſqꝫ feĩaʒ. Jã inqt fructũ
ſumamꝰ amoris:rẽqꝫ õbis iungebat. Obſtabat mulier curãqꝫ ſibi boneſtatis ⁊ fa‑
me fore dicebat:nec aliud eiꝰ amorẽ ꝙ verba ⁊ oſcula poſcẽ. Ad q̃ ſubridẽs eurialꝰ.
Aut ſcitũ ẽ inqt me huc veniſſe aut neſcitũ. Si ſcitũ nemo ẽ q cetera nõ ſuſpicetur:⁊
ſtultũ ẽ infamiã ſine re ſubire. Si neſcitũ ⁊ ß qꝫ ſciet nullus:ß pignꝰ amoris ẽ:emo‑
rior priuſq̃ careã. Ach ſcelꝰ ẽ inqt lucretia. Scelꝰ ẽ inqt eurialꝰ bonis nõ vti cũ poſ
ſis:an ego occaſionẽ mihi ꝯceſſaʒ tã q̃ſitã tã optatã amitterẽ. Acceptaqꝫ mulieris ve
ſte pugnãtẽ feĩaʒ q̃ vincẽ nolebat abs negocio vicit.nec veneris hec ſacietatẽ vt ha‑
moni cognita thamar peperit:ß maiorẽ ſitim excitauit amoris. Memor tamẽ diſcri
minis eurialꝰ poſtq̃ vini cibiqꝫ pauliſper hauſit:repugnãte lucretia receſſit. Nec ſi‑
niſtre quiſpiã ſuſpicatus ẽ niſi ꝙ vnus ex baiul̃ putabat̃. ¶ Admirabat̃ ſeipm̃ euri
alus dũ viã ꝑgeret. Secũqꝫ O ſi nũc inqt obuiũ mihi ſe daret ceſar meqꝫ agnoſcẽt:
ꝙ illi habitus ß ſſuſpitõeʒ facẽt:ꝙ me rideret:fabula oĩbꝫ eẽm.⁊ illi iocus nunq̃ me
miſſuʒ facẽt donec ſciret qd ſibi hec ruſtica veſtis vellet. Sʒ fingerẽ nõ hãc ß aliã me
dicerẽ adiſſe mattronã. Nã ⁊ ip̃e hãc amat nec ex vſu ẽ meũ ſibi amorẽ patẽ. Lucreti
am ꝓderẽ q̃ me ſuſcepit ſeruauitqꝫ. Dũ ſic loq̃t̃ viſũ achaten polinuruʒ cernit:eoſqꝫ
p̃it:nec p̃us ab his ꝯgnitꝰ ẽ ꝙ domi fuit:vbi poſitis ſaccis p̃teſta ſũpta rerum pãdit
euentũ. Dũ qs timor ⁊ qꝺ gaudiũ inceſſit memorit̃ ſcʒ narrat:nũc timẽti ſil̃is nũc
exultãti fit. Interueniẽdũ at̃:heu me ſtultũ inqt feĩe ꝯmiſi caput nõ ſic me pr̃ admo‑
nuit dũ me nullius feĩe fidẽ ſeq debere dicebat. Ille feĩaʒ aĩal dicebat eẽ indomituʒ
infidũ.mutabile.crudele.mille paſſionibꝫ deditũ. Ego paterne inmemor diſcipline vi
tam meã mulĩercule tradidi. Quid ſi me frumẽto oneratũ aliqs ꝯgnouiſſet:qꝺ dede‑
cus:q̃ nã infamia mihi ⁊ meis poſteris eueniſſʒ. Alienũ me ceſar feciſſʒ tãq̃ leuẽ et
inſanũ:potuiſſet hec ꝯtemnẽ. Quid at̃ ſi me vir dũ ſcrinia v̇ſabat latẽtẽ iueniſſʒ. Se
ua ẽ lex iulia mechis. Exigit tñ dolor mariti maiores penas ꝙ lex vlla ꝯceſſerit. Ne
cat hec ferro:necat ille cruentis verberibus quoſdam mechos ⁊ mugilis intrat. Sʒ
putemus virum peperciſſe vite mee. Num me in vinculis conieciſſet: aut infamẽ ce‑
ſari tradidiſſet. Dicamus ⁊ illius me manus effugere:quia inermis erat:mihiqꝫ fi‑
dus enſis herebat lateri. At viro comitatus erat ⁊ arma ex pariete pendebant: ca‑
ptu facilia. In domo longus famulorum ordo:clamores mox inualuiſſent ⁊ oſtia fu
iſſent clauſa:tum de me ſupplicium ſumptum fuiſſet. Heu me dementem: nulla me
prudentia liberauit hoc diſcrimine:ſed caſus tm̃. Quid caſus immo ⁊ promptum
ingenium lucretie. O fidam feminam. O amatricem prudentem. O inſignum ⁊ no
biliſſimum amorem. Cur me tibi non credam? Cur tuam non ſequar fidem? Mil‑
le mihi ſi aſſint ceruices omnes tibi committam. Tu fidelis es.tu cauta.tu prudẽs
Scis amare ⁊ amantem tueri. Quis tamcito excogitare potuiſſet viaʒ qua me que
rentes auerteret vt tuipſa excogitaſti. Tu mihi hanc vitam ſeruaſti: eandeʒ ti
bi deuoueo. Non meum eſt ſed tuum quod ſpiro. Non erit mihi durum per‑
dere propter te quod per te teneo. Tu vite mee ius habes: tu necis imperium
O candidum pectus. O dulcem linguam. O ſuaues oculos. O ingenium ve‑
lox. O membra marmorea ſucciqꝫ plena quando ego vos reuiſam? quando ite‑
rum corallina labia mordebo? quando tremulam linguam ori meo murmuran
tem denuo ſentiam. Papillas ne vnq̃ illas retractabo. Paruʒ eſt achates qꝺ
in muliere vidiſti hac. Quo propior eſt femina eo formoſior eſt: vtinam mecuʒ
vna fuiſſes. Non tam tandali regis lidie formoſa vxor fuit ꝙ iſta eſt. Non mi‑
ror illum voluiſſe nudam coniugem ſocio demonſtrare vt plenius ſumeret gau‑
diũ. Ego qꝫ itidẽ facerẽ ſi facultas eẽt.lucretiã tibi nudã oñderẽ. Alit̃ at̃ nec tibi ef‑
fari quanta ſit eius pulcritudo poſſum:nec tu ꝙ ſolidum q̃qꝫ plenum meum fuerit

gaudiũ potes ꝯſiderare. Sꝫ ꝯgaude mihi: qꝛ maioꝛ fuit mea voluptas ꝙ̄ verbis q̄at
exponi. Sic eurialus cũ achate. nec paucioꝛa ſecũ lucretia dicebat. Eius tamẽ mi-
noꝛ leticia fuit q̄ taciturnioꝛ alijs fidẽ ñ habuit vt rẽ poſſet referre. Soſie non aude-
bat p̄ verecũdia totũ narrare. ¶ Baccarus interea pannonius eques: domo nobil'
qui ceſarẽ ſequebaꝛ ardere lucretiã cepit. Et qꝛ foꝛmoſus erat: redamari putabat:
ſolãqꝫ femĩe pudicitiã obſtare rebaꝛ. Illa ſicut mos ẽ nr̃is dñabꝫ: omẽs vultu blan-
do intuebaꝛ. Ars ẽ ſiue deceptõ potius. ne verus amoꝛ palã fiat. Inſanit Baccarus
nec ꝯſolari poteſt niſi lucretie mẽteꝫ ꝑſentiat. Solẽt matrone ſeneñ ad p̄mũ lapideꝫ
ſacellũ diue marie: qꝺ in bethleem nũcupãt ſepius viſitare. Huc lucretia duabꝫ ꝯmi
tata v̓ginibꝫ ⁊ anu q̄dã ꝓficiſcebaꝛ. Sequiꝛ baccarus violã in manu geſtãs deaura-
tis folijs: in cuius collo ep̄l'aꝫ amatoꝛiã ſubtilibꝫ inſcriptã mẽbꝛanis abſconderat.
nec mirere. tradidit em̃ cicero illã illiadã omnẽ ita ſubtiliꝛ ſcriptã ſibi oñſa fuiſſe vt
teſta nucis clauderet. Offert violã lucretie ſeqꝫ ꝯmẽdat baccarus. Reſpuit donũ lu
cretia. Inſtat pannonius magnis p̄cibꝫ. Tũ anus recipe inq̄t hera donatũ floꝛẽ: q̄d
times vbi nullũ ẽ ꝑiculũ. Parua res ẽ: q̄ potes hũc militẽ placare. Secuta eſt lucre
tia anilem ſuaſionẽ violãqꝫ ſuſcepit. Parũqꝫ vltra ꝓgreſſa violã alteri ex v̓ginibus
tradidit. Nec diu pᵒ. obuiã facti ſunt duo ſtudẽtes q v̓gũculã vt ſibi floꝛẽ tradẽt nõ
magno negocio induxerẽt: aptoqꝫ viole ſtipite carmẽ amatoꝛiũ inuenerũt. Solebat
h̄ hominũ genus ꝑgratũ eẽ noſtris matronis: ſ̄ poſtq̄ ceſaris curia ſenas venit: irri
deri deſpici ⁊ haberi odio cepit: qꝛ plus armoꝝ ſtrepitus ꝙ̄ lr̃aꝝ lepoꝛ nr̃as femĩas
delectabat. Hinc grãdis liuoꝛ ⁊ ſimultas ingens erat: q̄rebãtqꝫ tegne vias om̃es q̄-
bus nocerẽt ſagis. Ut ḡ viole dolus patuit: ad menelauꝫ mox itur ep̄l'amqꝫ vt legat
rogaꝛ. Ille meſtus domũ ꝑgit vxoꝛẽ increpat: domũqꝫ clamoꝛibꝫ implet: negat ſe reã
vxoꝛ remqꝫ geſtã exponit ⁊ anus adducit teſtimoniũ. Itur ad ceſareꝫ fit q̄rela: voca
tur baccarus. Is crimen fateꝛ: petẽſqꝫ veniã nunq̄ ſe poſt lucretiã vexaturũ iureiu-
rando ꝯfirmat. Sciẽs tñ iouẽ nõ iraſci ſed arridẽ ꝑiurijs amantũ. ſterilẽ flammã vt
magis ꝓhibitue erat eo diligentiᵒ ſequebaꝛ. Uenit iems excluſiſqꝫ notbis ſolũ boꝛe
am admittebat. Cadũt ex celo niues: ſoluiꝛ in ludũ ciuitas. Iactãt matrone ĩ vicos
iuuenes in feneſtras niuem. Hinc nactus occaſionẽ baccarus: ep̄l'aꝫ alterã cera ĩclu
dit cerã niue cingit. factaqꝫ palã in feneſtrã lucretie iacit. Quis nõ oĩa regi fortuna
dicat? q̄s nõ fauoꝛabilẽ eius cupiat flatũ fati. Plus em̃ valꝫ hera benigni q̄ ſi te ve-
neris ꝯmendet ep̄l'a mariti. Dicũt q̄dã nil eẽ ꝙ in ſapiẽte q̄at fortuna. h̄ ego his ſa-
piẽtibꝫ ꝯcedo: q ſola v̓tute gaudẽt. q ⁊ paupes ⁊ egroti ⁊ in eq̄ falaris cluſi vitã ſe cre
dunt poſſidẽ beatã: qualẽ nullũ adhuc vidi vl' fuiſſe putarim: ꝯmuni vita hominum
vita fauoꝛis foꝛtune indiget. hec q̄s vult eleuat ⁊ q̄s vult dep̄mit. Quis baccarũ per
dit niſi foꝛtuna: nũq̄d prudẽtis ꝯſilij fuit in nodis viole clauſiſſe tabellas: ⁊ nũc bñ-
ficio niuis ep̄l'aꝫ trãſmiſiſſe. Dicet aliq̄s fieri cautius potuiſſe: qꝺ ſi h̄ ꝯſiliũ foꝛtuna
iuuiſſet: ⁊ cautus h̄ ⁊ prudẽtiſſimus iudicatus fuiſſet. Sꝫ obſtans fatum: pilam ex
lucretie manibꝫ lapſaꝫ apud ignem duxit vbi ſolutis caloꝛe niuibꝫ liquefactaqꝫ ceꝛa
tabellas manifeſtauit q̄s tũ vetule q̄ ſe calefaciebãt tum menelaus q aderat perlege-
runt: nouaſqꝫ lites excitarũt: quas baccarus non excuſatõne ſed fuga vitauit. Hic
amoꝛ ex vſu venit eurialo. Nam dum vir greſſus ⁊ actus baccari ſpeculatur. inſi-
dijs euriali locum facit verumqꝫ eſt qꝺ dici ſolet. Non facile cuſtodiri qꝺ a pluribꝫ
amatur vl' impugnaꝛ. Spectabant amãtes pᵒ p̄mũ ꝯcubitũ: ſecũdas nuptias. Ui-
culus erat inter edes lucretie atqꝫ vicini artus ꝑ quẽ pedibꝫ in vtrũqꝫ parietẽ poꝛre-
ctis in feneſtrã lucretie haud difficilis p̄bebaꝛ aſcẽſus. Sed huc aſcẽdere ſolum no-
ctu licebat. Menelao petendũ rus erat ibiqꝫ pernoctandum: qui dies ab amantibꝫ
tanq̄ ſaturnalioꝛum expectabatur. Fit receſſus. Mutatis eurialus veſtibꝫ: in vicu-
lum ſe recepit: ſtabulum illic menelaus habebat: quod eurialus docente ſoſia ingreſ
ſus eſt: ibiqꝫ noctem manens ſub feno latebat. Cum ecce dꝛomo q erat Menelai ſe
cundus famulus equis prepoſitus: impleturus p̄ſepia: fenũ ex euriali latẽ ſuſcipit:
eratqꝫ amplius ſuſcepturus ac eurialum furca percuſſurus ni ſoſias obueniſſet: q

vt diſcrimen agnouit: da mihi hanc operã frater bone. Ego hinc pabulũ eq̃s p̃be-
bo tu interea loci vide an nobis cena inſtructa ſit. Gaudẽdũ ẽ dũ herus abeſt. Me
lius eſt nobis cũ dña q̃ cũ illo. Hec iocũda ẽ ⁊ ꝓliberalis. Ille iracũdus clamoroſ⁹
auarus difficilis: nũq̃ nobis bene eſt dũ ille adeſt. Uides ne vt ventres noſtros ini-
quo caſtigat modio: qui ſemꝑ eſurit vt nos fame cruciet: nec ſuſtinet muſcida fruſta
cerulei panis ꝯſũmi: ſ; heſternũ minutalẽ ſuat in mẽſe; vniuſq; cene ſilurnos ⁊ an-
guillas ſalſas in alterã defert ⁊ numerata fila ſectiui porri ne qd tangam⁹ ſignata
recludit. Miſer q ꝑ hec tormẽta q̃rit diuitias. Nã quid ſtultius q̃ viuere pauꝑem
vt locuples moriaris. Quãto melius hera q̃ nõ ꝯtenta vitulis nos paſcẽ ⁊ teneris he
dis gallinas q; turdoſq; miniſtrat ⁊ vini copia; melioris. Tu dromo cura vt q̃ vncta
popina ſit. Iſtud inq̃t dromo cure habebo. ⁊ menſã potius q̃ eq̃s fricabo. Here ego
hodie in rus deduxi: q sibi male ſuccedat nunq̃ mihi obũ dixit: niſi veſperi cũ me re
miſit ad eq̃s. renũciariq; dñe iuſſit nõ ſe reditu; hac nocte. Laudo te ſoſia q tãdem
odire cepiſti dñi mores: ego iã diu mutaſſe; dñm: niſi me dña matutinis offell' reti-
nuiſſet. O velle: s: nihil dormiẽdũ eſt hac nocte: bibamus voremuſq; donec veniat di-
es. Nõ tantũ ꝑ ; mẽſe; lucrabit' her⁹ q̃ntũ nos vna cena ſumem⁹. Audiebat h' euria
lus libens: tãetſi mores ſuo; notabat: ⁊ idem ſibi fieri nõ dubitaret cũ domo abeẽt
vtq; dromo receſſit: aſſurgẽs eurialus. O q̃ inquit btã; noctẽ ſoſia tuo bñficio ſum
habiturus: q me huc duxiſti ⁊ ne pateſierẽ ꝓhe curaſti. vir bon⁹ es meritoq; te amo.
nec tibi nõ g̃tus inueniar. Aderat hora p̃ſcripta: letus eurial⁹ q̃uis duob; ꝑfunct⁹
diſcriminib; : mu; aſcẽdit ⁊ apta feneſtra lucretiã iuxta foculũ ſedẽte; : paratiſq; ob
ſonijs expectãte; reperit. Illa vt amantẽ agnouit: aſſurgẽs mediũ ꝯplexa eſt. Fiunt
blandicie: dant' oſcula: itur in venerẽ: tenſis vel' feſſãq; nauigio citharea nũc ceres
reficit nũc bachus. ¶ Heu q̃ breues voluptates ſunt q̃ longe ſolicitudines: vix horã
eurialus letã habuerat: tum ecce ſoſias q reditũ menelai renũciat gaudiũq; ꝑturbat
Timet euriallus: fugẽ ſtudet: lucretia mẽſis abſcõditis obuiã viro pergit: reuerſũq;
ſalutat. Et o mi vir inq̃t q̃ bñ rediſti: nã ego iã te villicã ruſticatũ rebar: qd tu tñ ru
re tamdiu egiſti: caue ne quid olfaciam. Cur non domi manes: quid me contriſtari
abſentia ſtudes: ſemper dum abes timeo tibi. tum ne quã adeas formido. vt ſunt in
uidi vxorib; ſuis viri. quo metu ſi vis me ſoluere nunq̃ extra dormias. Nec enim ſi-
ne te nox eſt mihi vlla iocunda. Sed cena hic iam poſt cubatu; ibimus. Erant tũc
in aula vbi familia prandere ſolet. ibiq; virum detinere lucretia nitebatur donec eu-
rialus abeundi ſpacium ſuſcepiſſet: cui neceſſaria eſt morula quedam. Menelaus
autem foris cenatus erat ſeq; in thalamum recipere feſtinabat. Tũ lucretia: pa-
rum me amas inquit cur non potius domi apud me cenaſti. Ego quia tu aberas nõ
comedi hodie nec bibi quicq̃. Uenerunt tamen villici ex roſalia neſcio quid vini
portantes optimum eſſe ferebant trebeanum. Ego pre meſticia nihil guſtaui: nũc
quoniam ades eamus ſi placet in cellarium introrſum. guſtemuſq; vinum ſi vt
illi dixerunt tam ſuauiſſimum ſit. Hiſq; dictis lucernam dextra virum ſiniſtra
manu recipit ⁊ in intimum penu deſcendit: tamdiu nunc hunc nunc illum cadum
terebrauit ac cum viro pitiſauit. donec Eurialum putabat abeſſe. At ita demum
ad ingratos himeneos cum viro tranſiuit. Eurialus in tempeſta nocte domum
repetijt. Sequenti luce ſiue q ſic expediebat cauere ſiue ſuſpicio mala fuit mu-
ro feneſtram Menelaus obſtruxit. Credo vt ſunt conciues noſtri in coniecturas
acuti ſuſpicionumq; pleni. timuiſſe Menelaum loci comoditatem vtq; parum
fidebat vxori. occaſionem demere voluiſſe. Nametſi nihil conſcius erat illi: ve-
xatam tamen feminam multiſq; dietim temptatam precibus non ignorabat: et
animum cognoſcebat m'lieris inſtabilẽ: c⁹ tot ſũt volũtates q̃t ſũt ĩ arborib; frõdes
Sex⁹ eñ femine⁹ nouitatis ẽ auid⁹ raroq; vi; amat c⁹ copiam habet. Sequebatur

ergo viā maritoꝝ ꝓmulgatā q̄ꝝ opinio ē īfortuniū bonis excludi cuſtodijs. Exepta
ē hinc ꝯueniēdi facultas nec mittēdis lr̄is ꝑmiſſa libertas ē. Nā ⁊ cauponē q poſt
edes lucretie vinariā tabernā ꝯduxerat. ex q̄ ſolebat eurialus affari lucretiā at lr̄as
ꝑ arundinē mittē. ſicuti menelaus ſuaſit ingr̄atus expulit. Reſtabat ſolꝰ ocłoꝝ ītui
tus: nutuq̄ꝫ tm̄ ſe ꝯſultabāt amātes neq̄ꝫ iſtac amoris extrema linea ꝯmode ꝑfrui po
terāt. Erat ingēs dolor vtriq̄ꝫ cruciatuſq̄ꝫ morti ſil̄is q̄ꝛ nec amoris poterāt obliuiſci
nec ī eo ꝑſeuerare. Dū ſic anxius eurialus qd ꝯſilij capiat meditat̄. Venit in mētē lu
cretie monitū qđ ſibi de pandalo ſcripſerat menelai ꝯſobrino peritoſq̄ꝫ medicos imi
tatus: qbꝫ mos ē ī ꝑiculoſis egritudinibꝫ anceps adhibē medicamentū. ⁊ vltīa potiꝰ
expiri ꝙ̄ ſine cura morbū relinq̄re. Aggredi pādalū ſtatuit remediūq̄ꝫ ſuſcipe qđ an
tea refutarat. Hinc igit̄ accerſito ⁊ in penitiorē domꝰ ꝑtē vocato. Sede inqt amice
rē grādē tibi dicturꝰ ſū. indigētē his q̄s ī te ſcio ſitas diligētia fide ⁊ tacit̄nitate. Vo
lui iā dudū hec tibi dixiſſe: ſ; nō eras mihi adhuc plene cognitꝰ: nunc ⁊ te noſco ⁊ q̄ꝛ
ꝓbitate fidei es amo ⁊ obſ̄uo. ꝙ ſi aliud de te neſcirē. ſatis ē q̄ꝛ oēs tui ꝯciues te lau
dant: tm̄ comites mei qbꝫ cū amicitiā ꝯflaſti: ⁊ q ſis ⁊ q̄nti pēdēꝰ me certū fecē. Ex
qbꝫ te cupē meā beniuolētiā didici: cꝰ te iā facio ꝑticipē q̄ꝛ nō minus illa es dignus
ꝙ̄ ego ſū tua. Nūc qd velim: q̄niā int̄ amicos res agit̄ paucis exponā. Tu ſcis mor
tale genꝰ ꝙ̄ ī amorē ſit ꝓnū ſeu v̄tutis ē ſeu vicij. late patꝫ iſta calamitas: nec cor ē ſi
mō carneū ē ꝙ aliq̄n nō ſentiat ſtimulos. Scis q̄ꝛ nec ſanctiſſimū dauid nec ſapiētiſ
ſimū ſalomonē nec ſampſonē fortiſſimū iſta paſſio dimiſit īmunē. Incēſi ꝑterea pe
ctoris ⁊ amoris inbibiti ea nat̄a ē. vt ſi qs ꝓhibeat magis ardeat: nulla re magis cu
rat̄ iſta peſtis ꝙ̄ dilecti copia. fuer̄t plures tū viri tū mł̄ieres tā nr̄a ꝙ̄ maioꝝ nr̄orū
memoria: qbꝫ inhibitō duriſſime necis fuit occaſio. ꝯ v̄o pleroſq̄ꝫ nouimꝰ q pꝰ ꝯcubi
tū ⁊ amplexꝰ paſſim ꝯceſſos mox furē deſinerūt. Nihil ꝯſultius ē poſtꝙ̄ amor oſſibꝫ
heſit ꝙ̄ furori cedē. Nā q aduerſus tēpeſtatē nitit̄ ſepe naufragiū facit ⁊ q obtēꝑat
ꝓcelle ſuꝑat. hec iō dixi q̄ꝛ te amorē meū ſcire volo: ⁊ qd mei cā ſis factus. Tū quod
emolimentū h̄ ſit orituꝝ nihil tibi tacebo: q̄ꝛ iā mei cordis alterā te reputo ꝑtē. Ego
lucretiā diligo: neq̄ꝫ h̄ mi pādale mea culpa ē factū: ſ; regēte fortūa ī cuius manu eſt
totꝰ quē colimꝰ orbis: mihi n̄ erāt noti mores v̄ri nec hꝰ vrbis ꝯſuetudīes norā. Pu
tabā ego fēias v̄ras: qđ ocul̄ mōſtrāt ī corde ſentire: ſ; ineſcāt hoīes v̄re m̄rone ⁊ non
amāt. Hinc deceptꝰ ſū. Credidi nāq̄ꝫ amatū me lucretie fore dū me lumībꝫ ītuebat̄
placidis: cepiq̄ꝫ ꝯ diligē: nec tā elegātē dn̄aꝫ dignā putaui. cui vice ē n̄ r̄ddēnt̄ amoris
Nōdū te norā vł̄ tuū genꝰ. Amaui putās amari. Quis eī tāſaxeꝰ ē aut ferreꝰ: q non
amet amatꝰ. Sꝫ poſtꝙ̄ fraudes noui neq̄ꝫ dolis irretitū: ne meꝰ ſteril̄ eēt amor: niſꝰ
ſū oībꝫ artibꝫ illā incēdē: vt par pari r̄feret̄. Ardē nāq̄ꝫ nihilq̄ꝫ vrere tū rubor erat: tū
anxietas aīq̄ me die noctuq̄ꝫ mirū immodū cruciabat: ⁊ erā adeo introrſus vt egre-
di nullo pacto valerē. Factū ē igit̄ vt me ꝯtinuante par ſit amor amboꝝ. Illa īcēſa ē:
ego ardeo: ambo ꝑimus: nec remediū ꝓtelāde vite nr̄e videmꝰ: niſi tu ſis adiumen
to. Vir eā cuſtodit ⁊ frat̄. Nō tā vellꝰ aureū ꝑuigil draco ſ̄uabat: nec aditū orcicer-
berus ꝙ̄ illā diligent̄ recludit. Noui ego familiā v̄raꝫ. Scio q̄ꝛ nobiles eſtis int̄ pri-
mores vrbis diuites. potētes. amati: vtinā nūꝙ̄ nouiſſeꝫ hāc fēiaꝫ. Sꝫ qs eſt q poſſit
reſiſtē fatis. Nō elegi hāc ſ; caſus dedit amādā. Sic ſe res hꝫ: tectꝰ adhuc amor ē. ſ;
niſi bn̄ r̄gat̄ magnū aliqđ qđ ſuꝑi auertāt malū pariet: poſſeꝫ forſitā me ꝯpeſcē ſi hīc
abirē: qđ ꝙ̄ꝙ̄ eēt mihi grauiſſimū. facerē tm̄ v̄re familie gr̄a: ſi h̄ putareꝫ ex vſu fore.
Sꝫ noſco illiꝰ furorē: aut me ſeq̄ret̄: aut manē coacta manꝰ ſibi ꝯſciret. qđ eēt dede-
cus ꝑpetuū v̄re domꝰ. Ob igit̄ te volebā teq̄ꝫ vocaui. nr̄i cā ē. vt obuiemꝰ his mal̄: ne
q̄ꝫ alia via ē nihi vt amoris nr̄i aurigā te p̄beas. cureſq̄ꝫ vt bn̄ diſſimulatus ignis nō
fiat aptus. ego me tibi ꝯmēdo: do: deuoueo: obſecq̄re furori. ne dū obpugn̄t magis īcē-
dat̄. Cura vt ſit̄ ꝯuenire poſſumꝰ: q̄ facto mox hūiliabit̄ ardor tollerabiliorq̄ꝫ reddet̄.
Tu ſcis aditꝰ domꝰ: ſcis q̄n vir abeſt: ſcis q̄uo me valeas introducere. Frat̄ viri ad
uertēdus ē: q ē ad has res nimiū ꝑſpicax: lucretiāq̄ꝫ tāꝙ̄ locuꝫ germani teneat mag̅
cura cuſtodit. vniuerſaq̄ꝫ lucretie v̄ba euerſas ceruices. gemitus. ſcreatꝰ. tuſſiꝫ. riſꝰ

attente cōſiderat. hunc eludē ſnīa ē. nec ſine te fieri poteſt. Aſſis ergo ⁊ qn̄ abſuturꝰ
ſit vir me inſtrue. remanētemqꝫ fratrē diuerte: ne cuſtos affixꝰ lucretie ſit: ne ve cu-
ſtodes adhibeat alios: tibi credet: ⁊ ꝙ diȷ̄ faxint hāc fortaſſe ꝓuiſiōēꝫ tibi cōmittet.
quā ſi ſuſceperis ⁊ me iuueris (vt ſpero) iuuāda res ē. Poteris em̄ me clā dū ceteri
dormient intromittē ⁊ amorē lenire furentē. Ex his q̄t emergāt vtilitates arbitror
te ꝓ tua prudētia palā cernē. Seruabis nāqꝫ in p̄mis honorē domus: amoreꝫ teges
q nō poſſet abs vr̄a infamia manifeſtari. Sobrinā tuā in vita tenebis: menelao vxo
rem cuſtodies: cui nō tā obeſt vna nox mihi ꝯceſſa neſciȷ̄s oīb': q̄ſi ſciēte ꝑplo illā ꝑ-
diderit me ſequētē nupta ſenatori romano ſecuta ē ippia liddū at pharon ⁊ nilū fa-
moſaqꝫ menia lagi. Quid ſi me domi nobilē atqꝫ potentē lucretia ſeq ſtatuat: qd̄ de-
decus vr̄i generis? qs ꝑp̄li riſus? q̄ nōdū vr̄a ſ; totiꝰ ciuitatis infamia? Dicēt forſitā
aliqs: abſumēda potius ferro aut extinguēda venenis ē mlier q̄ id agat. Sꝫ ve illi
q ſe hūano ſanguie polluit ⁊ maiori ſcelere vidicat minus. Nō augēda ſunt mala ſ;
minuēda. Nos ſ; ſcimꝰ ex duob' bonis meliꝰ eligēdū: aut ex malo ⁊ bono qd̄ ſit bo-
nū: ſ; ex malis duob' qd̄ minꝰ obſit. Oīs via p̄iculi plena ē: ſ; hec quā mōſtro minꝰ
habꝫ diſcriminis ꝑ quā nedū tuo ſanguini ꝯſules: ſ; mihi etiā ꝓderis q pene īſanio
dū mei cauſa lucretiā video cruciari. Cui potius eē odio vellē q̄ te rogare. Sꝫ ſ; ſu-
mus. eo deducta res ē. vt niſi tuis artib' tua cura ingenio atqꝫ ſolicitudie nauis re-
gat̄: nulla ſalutis ſpes maneat. Iuua igit̄ ⁊ illā ⁊ me tuāqꝫ domū abs nota cōſerua:
nec me putes ingratū. Scis apud ceſarē q̄nti ſim: qcq̄d petieris impetratū tibi effi-
ciā. Et ſ; tibi ante oīa polliceor doqꝫ fidē. palatinūqꝫ comitē te futurū: oēmqꝫ tuā po-
ſteriorītatē ſ; titulo gauiſurā. Ego tibi lucretiā meqꝫ ⁊ nr̄m amorē ⁊ famam nr̄aꝫ: ⁊
tui generis decus ꝯmitto: tueqꝫ mādo fidei: tu arbiter es: oīa hec in te ſita ſunt: vide
q̄d agas: ⁊ ſeruare potes iſta ⁊ ꝑdē. ¶ Subriſit his auditis pādalus factaqꝫ moru-
la: norā hec euriale dixit. ⁊ vtinā nō accidiſſent: ſ; eū in locū ſic̄ abs te dictū ē res re-
diȷ̄t. vt neceſſe ſit me qd̄ iubes efficē: niſi ⁊ nr̄m genus affici ꝯtumeliȷ̄s: ⁊ ſcādalū in-
gens cupiam exoriri. Ardet mulier ſicut dixi. ⁊ impotēs ſui ē. niſi occurro ferro ſe
fodiet. aut ex feneſtris ſe dabit p̄cipitē: nec vite iā ſibi nec honoris ē cura. Ipa mihi
ſuuꝫ ardoreꝫ patefecit. Reſtiti: increpaui: lenire flammā ſtudui: nihil ꝓfeci: oīa pre
ter te paruifacit: nihil niſi te curat: tu illi ſꝑ in mēte ſedes: te petit. te deſiderat. te ſo-
lū cogitat: ſepe me vocitās. Audi p̄cor euriale dixit. ſic mulier ex amore mutata ē vt
iā nō eadē videat̄. Heu pietas heu dolor nulla prius in vrbe tota vel caſtior vel pru-
dentior lucretia fuit. Mira res ſi tantuꝫ iuris natura dedit amori ī mētes hūanas.
Medendū eſt huic egritudini nec alia cura eſt niſi quā tu mōſtraſti. Accingam me
huic opi: teqꝫ dū tp̄us erit ꝯmonefaciā: nec ex te gr̄aꝫ quero: qꝛ nō ē officiū boni viri
cū is nihil ꝓmereat̄ gr̄am poſcē. Ego vt vitē infamiā nr̄e imminentē familie ſ; ago
qd̄ ſi tibi ꝯducit: nō ꝓpterea ſuꝫ amādus. At em̄ eurialus inq̄t. Ego vl' ſic tibi gr̄aꝫ
habeo ⁊ creari te comitē vt dictū ē curabo. mō tu dignitatē iſtā nō ſpernas. Nō ſper
no inq̄t pādalꝰ: ſ; ne hic ꝓfecta ſit volo: ſi ventū ē libē veniat: nihil ego ꝯditōnale fa
cio. Si potuiſſet ſ; te neſciēte fieri. mea vt oꝑa apud lucretiā eſſes libentius egiſſeꝫ.
Vale. ⁊ tu vale retulit eurialus. poſtq̄ animū r̄ddidiſti. fac. finge. inueni. effice vt ſi
mul ſimus. ¶ Laudabilis pandalꝰ letuſqꝫ abiȷ̄t: tū ꝙ tāti viri gr̄aꝫ inueniſſet: tuꝫ ꝙ
ſe iā comitē eē ſperabat. cuiꝰ dignitatis tāto erat auidior: q̄nto ſe minꝰ cuꝑe demon-
ſtrabat. Sūt em̄ hoīes q̄dā vt mlieres: q̄ cū marie nolle dicūt: tū marie volūt. Hic le
nociniȷ̄ mercede ſortitꝰ ē comitatū. ⁊ aureā bullā ſue nobilitatis poſteritas demon-
ſtrabit. In nobilitate mlti ſūt gradꝰ mi mariane. ⁊ ſane ſi cuiuſlibꝫ originē q̄ras: ſic̄
mea ſnīa fert. aut nullas nobilitates inuenias aut admodū paucas. q̄ ſceleratū non
habuer̄t ortū. Cū em̄ hos dici nobiles videamꝰ q diuitȷ̄s habūdāt. diuitie v̄o raro
v̄tutis ſūt comites: qs nō videt ortū eē nobilitatis degenerē. Hūc vſure ditarūt. Il-
lū ſpolia. Proditōes aliū. Hic veneficȷ̄s ditatus ē. Ille adulatōnib'. Huic adulte-
ria lucrū p̄bent. Nōnullis mēdacia ꝓſunt: q̄dā faciūt ex ꝯiuge q̄ſtū: q̄dam ex natis.
pleroſqꝫ homicidia iuuāt. Rarus eſt q iuſte diuitias ꝯgreget. Nemo faſtū amplum

facit niſi q omnes metit herbas. ꝯgregāt hoīes diuitias multas. nec vnde veniāt ħ ꝙ̄
multe veniāt querūt. oīb; his ꝺſus placet. Unde has habeas q̄rit nemo ħ optet hr̄e.
Poſtq̄ ꝺo plena ē archa: tūc nobilitas poſcit: que ſic q̄ſita nihil ē aliud ꝙ̄ p̄miū ini-
q̄tatis. Maiores mei nobiles habiti ſunt. Sȝ nolo mihi blādiri. nō puto meliores
fuiſſe ꝓauos meos alijs q̄s ſola excuſat antiq̄tas: q2 nō ſunt in memoria eorū vicia.
Mea ſnīa nemo ē nobilis niſi ꝺtutis amator. Nō miror aureas veſtes. eq̄s. canes.
ordinē famulorꝝ. lautas menſas. marmoreas edes. villas. p̄dia. piſcinas. iuriſdictio
nes. ſiluas. Nā hec oīa ſtultus aſſeq̄ p̄t: quē ſiq̄s nobilē dixerit ip̄e fiet ſtultꝰ. Pāda
lus nr̄ lenocinio nobilitatus ē. Nō multis poſt dieb; rure int̄ menelai ruſticos ri
xatū ē. ⁊ occiſi nōnulli q plus ſatis biberāt. opuſq; fuit ad res ꝯponēdas menelaum
ꝓficiſci. Tū lucretia mi vir inq̄t q̄uis es hō debiliſq;: eq̄ tui grauit̄ incedūt q̄re gra
dariū aliquē recipe ꝯmodatū. Cūq; ꝑcūctaret̄ vbi nā eēt aliq̄s: optimū inq̄t pandalꝰ
ni fallor eurialus hȝ. ⁊ tibi libēs ꝯcedet ſi me vis petē. Pete inq̄t menelaus. Roga-
tus eurialus mox equū iuſſit adduci. Iſq; ſui gaudij ſignū r̄cepit: ſecūq; tacite dixit
Tu meū equū aſcēdes menelae: ego tuā vxorē eq̄tabo. Cōuentum erat vt noctis ad
horam q̄ntā ī vico eurialꝰ eēt: ſperaretq; bn̄: ſi cātātē pandalū audiret. Abierat me
nelaus iāq; celū noctis obduxerāt tenebre. Mlier in cubili tp̄s manebat. Eurialus
añ fores erat: ſignūq; morabat̄: nec cantū audiebat nec ſcreatū. Iā p̄terierat hora:
⁊ vt abiret eurialus ſuadebat achates deluſūq; dicebat. Dux erat amanti recedē ⁊
nūc vnā nūc aliā cāȝ manēdi q̄rebat. Nō canebat pādalꝰ. q2 menelai frat̄ domi māſe
rat ⁊ oēs aditꝰ ſcrutabat̄ ne q̄d inſidiarꝝ fieret noctēq; trahebat inſomnē. Cui pāda
lus nūq̄ ne inq̄t hac nocte cubatū ibimꝰ? iā nox mediū poli trāſcēdit axē. ⁊ me q̄uis
occupat ſomnꝰ: miror te cū iuuenis ſis ſenis hr̄e naturā: q̄b; ſiccitas ſomnū aufert.
nec vnq̄ dormiūt niſi paululū ꝓpe diē dū currꝰ voluit̄ ſeptētrional̄ elicos: cū iā tp̄s
eēt ſurgēdi. eamus tandē dormitū: q̄d ſibi volūt he vigilie? Eamꝰ inq̄t agamenō ſi ti-
bi ſic videt̄. antea tn̄ inſpiciēde ſunt fores an ſatis firmate ſint ne furib; pateāt: veni
enſq; ad oſtiū nūc vnā nūc aliā ſerā admonuit ⁊ peſſulū addidit. Erat illic ingēs fer
rū q̄d vir duo poterāt leuare: q̄ nōnūq̄ oſtiū claudebat̄: q̄d poſtq̄ agameno leuare
nō potuit. Iuua me inq̄t pādale admoueamꝰ ferrū ħ oſtio: tū dormitū ibimꝰ. Audi
ebat hos ſmones eurialus ⁊ actū ē tacitus ait. Si ħ ferramentum adiūgit̄. Tum
pādalus: q̄d tu paras agamenō tanq̄ domus obſidēda ſit firmare oſtiū paras: an tu
ti ſumꝰ ī ciuitate. libtas ħ ē ⁊ q̄es oīb; eadē: tū hoſtes ꝓcul ſūt q̄b; cū bella gerimꝰ
florētini: ſi fures times ſatis clauſū ē: ſi hoſtes: nihil ē q̄d hac in domo te poſſit tueri
Ego hac nocte nō ſubibo ħ onꝰ q2 ſcapulas doleo ⁊ infra ſū fractꝰ nec geſtādis one-
rib; ſū idoneꝰ: aut tu leua aut ſine. Uah ſatis ē inq̄t agamenō dormitūq; ceſſit. Tū
eurialꝰ manebo adhuc ħ horā ait ſi forte aliq̄s adapiat. Tedebat achatē more: taci
tuſq; maledicebat eurialo q ſe tādiu retinēt inſomnē. Nec diu māſuȝ ē: cū ꝑ rimulaꝝ
viſa lucretia ē. parꝝ q̄d luminis ſecū ferēs: ꝺſus quā ꝑgēs curialꝰ. Salue mi aīme lucre
tia dixit. At illa exterrita: fugē p̄mū voluit: exīde recogitās q̄s tu es vir ait. Eurialꝰ
tuꝰ inq̄t eurialꝰ. Apꝑi mea voluptas iā mediā noctē te ħ opior. Agnouit lucretia vo-
cē ħ q2 ſil'atōēȝ timebat: nō ꝑus auſa ē apire ꝙ̄ ſecreta int̄ ſe tm̄ nota ꝑcepit. Pꝰ hec
magno labore ſeras remouit. Sȝ q2 pl'ima ferramēta fores r̄tinebāt q̄ manꝰ feīnea
ferre nō poterat ad ſemipedis dūtaxat amplitudinē oſtiū patuit: nec ħ ait obſtabit
eurialꝰ extenuāſq; ſuū corpꝰ ꝑ dextrꝝ latꝰ intro ſeſe ꝓiecit mlierēq; mediā āplexꝰ eſt.
Achates ex̄ in excubijs māſit. Tum lucretia ſiue timore nimio ſiue gaudio exaīma
ta inter euriali deficiens brachia pallida facta ⁊ omiſſo verbo ac oculis clauſis: per
omnia ſimilis mortue videbatur: niſi ꝙ adhuc calor pulſuſq; manebat. Exterritus
Eurialus ſubito caſu quid ageret neſciebat: ſecumq;. Si abeo mortis ſum reus qui
feminaȝ in tanto diſcrimine deſeruerim. Si maneo interuenerit agamenon aut ali-
us ex familia ⁊ ego perierim. Heu amor infelix quā plꝰ fellis ꝙ̄ mell' habes. Nō tā
abſinthium eſt amarum ꝙ̄ tu. Quot iā diſcriminib; obiecisti: q̄t mortib; meū caput
deuouiſti. Hoc nūc reſtabat meis in brachijs vt feīaȝ exaīmares. Cur me nō potius

interemiſti. Cur nõ me leonibꝫ obieciſti. Heu ꝙ̃ optabiliꝰ erat in huiꝰ me potiꝰ gre-
mio ꝙ̃ iſtã i meo ſinu defeciſſe. Vicit amor vix abiectaqꝫ ꝓprie cura ſalutis cũ femia
mãſit: eleuãſqꝫ altiꝰ mutũ corpus atqꝫ deoſculãs madidꝰ lacrimis. Heu lucretia in
quit vbi nã gentiũ es: vbi aures tue. Cur nõ r̃ndes. Cur nõ audis: api oclos obſe-
cro meqꝫ reſpice: arride mihi vt ſoles: tuus h̃ eurialus aſſũ: tuus te amplectit̃ euria
lus mi anime. Cur me ñ ꝯ baſias: miror obiſti an dormis vbi te q̃rã. Cur ſi mori vo-
lebas nõ me monuiſti vt me occidiſſez vna tecũ: niſi me audis: en iaz latꝰ meũ apiet
gladius ⁊ ambos hẽbit eritꝰ vnꝰ. Ach vita mea: ſuauiũ meũ: delicie mee: ſpes vni-
ca: integra qes. Siccine te lucretia perdo. attolle oclos: eleua caput. Nõdũ mortua
es video: adhuc cales: adhuc ſpiras. Cur mihi nõ loq̃ris. Sic me r̃cipis: ad hec me
gaudia vocas: hãc mihi das noctẽ. Aſſurge oro reqes mea: reſpice tuũ eurialũ. Aſ-
ſum eurialus tuꝰ. At ſic fatus lacrimaꝝ flumẽ ſup̃ frõtẽ ⁊ mlĩeris timpora fluit: q-
bus tãꝙ̃ roſaꝝ aqs excitata mulier q̃ſi de g̃ui ſomno ſurrexit amãtemqꝫ vidẽs. Heu
me inqt euriale vbi nã fui. Cur nõ me potius abire ſiniſti: bt̃a iã moriebar i tuis ma
nibꝫ: vtinã ſic excederẽ anteꝙ̃ tu hac vrbe decedẽs. ¶ Cũ ſic inuicẽ fant̃ i thalamuz
ꝑgũt vbi talẽ noctẽ habuerũt q̃lem credimꝰ int̃ duos amãtes fuiſſe: poſtꝙ̃ nauibus
altis raptã hellenã paris abduxit: tanꝙ̃ dulcis nox iſta fuit: vt ambo negarẽt tã bñ
int̃ martẽ venereqꝫ fuiſſe. Tu meus es gaminides: tu meꝰ ypolitus dyamedeſqꝫ me
us dicebat lucretia. Tu mihi pollixena es eurialus r̃ferebat: tu emilia tu venꝰ ipa
⁊ nũc os nũc genas nũc oclos ꝯmẽdabat. Eleuataqꝫ nõnũqꝫ lodice: ſecreta q̃ nõ vi-
derat antea ꝯtemplabat̃. ⁊ plꝰ dicebat inuenio ꝙ̃ putarã. Talẽ lauãtẽ vidit acheon
in fonte dyanã. Quid his mẽbris formoſius: qd cãdidius. Iã redemi ꝑicula. Quid
ẽ qđ ꝓpter te nõ debeat ſuſtineri. O pectus decorꝝ. O papille ꝑmende: vos ne tãgo:
vos ne habeo: vos ne meas incidiſtis manus. O teretes arctus. O redolẽs corpꝰ: te
ne ego poſſideo. Nũc mori facilius ẽ: qñ gaudiũ h̃ ẽ recẽs neqꝫ intueniat calamitas.
Anime mi teneo te: an ſomnio: vera ne iſta voluptas ẽ an ex mẽtẽ poſitꝰ ſic reor. Nõ
ſomnio: certe vera res agit̃. O ſuauia baſia. O dulces amplexus. O melliflui morſꝰ
Nemo me felitius viuit nemo beatiꝰ. Sꝫ heu ꝙ̃ veloces hore. inuida nox: cur fugis
Mane apollo: mane apud inferos diu. Cur eq̃s tamcito in iugũ trahis: ſine plꝰ g̃-
minis edãt. Da mihi noctẽ vt alcumene dediſti. Cur tu tã repẽte citoni tui cubile re-
linqs aurora: Si tã grata illi eſſes ꝙ̃ mihi lucretia: haud tã mane ſurgẽ te ꝑmittẽt.
Nũꝙ̃ mihi nox viſa ẽ hac breuior: ꝙ̃uis apõbritanos dacoſqꝫ fuerim. Sic eurialꝰ
nec minora dicebat lucretia. Nec oſculũ nec vbũ irrepẽſatũ p̃terijt. Strĩgebat h̃ ſtri
gebat illa: nec pꝰ venerẽ laſſi iacebãt. Sꝫ vt antheus ex t̃ra validior reſurgebat: ſic
poſt bellũ alacriores iſti rubuſtioreſqꝫ fiebãt. Nocte pacta cuz crines ſuos ex occea
no tollẽt aurora: diſceſſuz ẽ. Nec pꝰ mlt̃os dies redeũdi copia fuit. Creſcẽtibꝫ dietĩ
cuſtodijs. Sꝫ oĩa ſupauit amor viãqꝫ tandẽ ꝯueniẽdi reperit q̃ vſi amãtes ſunt. In-
terea ceſar q iã eugenio recõciliatus erat: romã petẽ feſtinauerat. Senſit hec lucre-
tia. Quid eñi nõ ſentit amor: aut qs fallẽ poſſet amãtẽ: Sic igit̃ lucretia ſcripſit eu-
rialo.

¶ Lucretia ſcribit Eurialo.

SI poſſet animꝰ meꝰ iraſci tibi iã ſuccẽſerẽ ꝙ abiturũ te diſſimulaſti. Sed
amat te ꝙ̃ me magis ſpũs meꝰ: nullaqꝫ pt̃ ex cã aduerſus te moueri. Heu
mi cor: quid ẽ ꝙ mihi ceſarẽ nõ dixiſti receſſurũ. Ille itineri ſe parat: nec
tu hic manebis ſcio: Quid obſecro de me fiet: qd agã miſera: vbi qeſcã. ſi me relinqs
nõ viuo biduũ. Perago has lr̃as meis lacrimis madidas: ꝑ tuã dexterã ⁊ datã fidẽ
ſi de te quicꝙ̃ merui: aut fuit tibi quicꝙ̃ dulce meũ. miſerẽ infelicis amãtis. Nõ pe-
to ꝙ maneas: ſed tolle me tecum. Fingam me veſpere bethleez petẽ velle: vnicamqꝫ
recipiam anũ. Aſſint illic duo treſue famuli ex tuis: meqꝫ recipiãt: nihil negocij eſt
volẽtez eripere. Nec tibi dedecori puta. Nam ⁊ filius priami ꝯiugẽ ſibi raptã para
uit non iniuriaberis viro meo. Is enim omnino me perditurus eſt. Nã niſi me ab-
ducas mors illi me auferet. Sꝫ noli tu eſſe crudelis meqꝫ morituraz relinquere que
te pluris ſemper ꝙ̃ me feci. ¶ Ad hec eurialus in hunc modum ſcripſit.

Reſponſio Euriali.

Celaui te vſqꝫ nunc mea lucretia ne te nimium afflictares anteq̃ tempus
eſſet. Scio moꝛes tuos: noui te quia te nimis crucias. Nec ceſar ſic rece-
det vt non ſit reuerſurus. Ex vꝛbe poſtq̃ reuerterimus. hoc iter eſt nobis in patriã
Et ſi ceſar aliã viam fecerit: me certe ſi vixero reducem videbis: negentqꝫ mihi pa-
triam ſuperi: errabundoqꝫ ſimilemqꝫ reddent vlixi: niſi huc reuertar. Reſpira ergo
mi anime. ſumeqꝫ vires noli te macerare. ſꝫ viue potius leta. Quod dicis de raptu
eſſet mihi tum gratum tum iocundiſſimum. Nec mihi maioꝛ voluptas preſtari poſſꝫ
q̃ te ſemper habere mecum ac meo ex arbitrio potiri. Sed conſulendum eſt magis
honoꝛi tuo q̃ mee voluptati. Exigit nãqꝫ fides tua qua me complexa es: tibi vt conſi
lium fidele prebeam: ⁊ quod in rem ſit tuam. Tu te ſcis prenobilem eſſe ⁊ in clara
familia nuptam. Nomen habes tum pulcerrime tum pudiciſſime mulieris: nec apđ
italos ſolum tua fama clauditur: ſed ⁊ theutones ⁊ pannonij ⁊ bohemi ⁊ omnes ſe-
ptentriones populi tuum nomen agnoſcunt. Et ſi ego te rapiam mitto dedecus me-
um. quod tui cauſa floccifacerem. Qua ignominia tuos afficeres neceſſarios: qui-
bus doloꝛibus tuam matrem pungeres: quid de te diceretur: quis rumoꝛ exiret ĩ vꝛ-
bem. Ecce lucretiam que bꝛuti coniuge caſtioꝛ menelopeqꝫ melioꝛ dicebatur. iã me
chum ſequitur immemoꝛ domus parentum ⁊ patrie. Non lucretia ſed yppia eſt vel
iaſonem ſecuta medea. Heu me quãtus meroꝛ. cum de te talia dici ſentirem. Nunc
amoꝛ noſter clam eſt: nemo te non laudat. Rapina turbaret omnia: nec vnq̃ tã lau-
data fuiſti q̃ tunc vitupereris. Sed mittamus famam: quicquid amoꝛe perfrui no-
ſtro non valeremus. Ego ceſari ſeruio. Is me virum fecit: potentem: diuitẽ: nec ab
eo recedere poſſum ſine mei ſtatus ruina quod ſi eum dſererem: non quirẽ te decẽ-
ter habere: ſi curiam ſequerer nulla quies eſſet: omni die caſtra mouemus. Nuſq̃ ce
ſari tanta moꝛa fuit: quãta nunc ſenis. Idqꝫ belli neceſſitas fecit. ꝙ ſi te circũducerẽ
⁊ quaſi publicam feminam in caſtris haberem. vide q̃ eſſet mihi ⁊ tibi dedecorum.
His ex rebus obſecro te mea lucretia mentem vt vt iſtam exuas. boniqꝫ conſulas:
nec furoꝛi magis q̃ tibi blandiaris. Alius foꝛtaſſis amatoꝛ aliter ſuaderet ⁊ vltro
te fugere precaretur. vt te q̃diu poſſet abuteretur: nil futuri prouidus dum preſen-
ti ſatiſfaceret egritudini. Sed is non eſſet amatoꝛ verus qui libidini magis q̃ fame
conſuleret. Ego mea lucretia quod frugi eſt moneo. Mane hic te rogo: nec me du-
bita rediturum. Quicquid apud etruſcos incumbet agendum ceſari mihi commit-
ti curabo: daboqꝫ operam vt te frui abs tuo incõmodo poſſim. Vale. viue. ama. nec
meum q̃ tuus eſt ignem putato minoꝛem: aut me non inuitiſſimum hinc abſcedere.
Iterum vale mea ſuauitas ⁊ anime cibus mee. Acquieuit his mulier ⁊ impera-
ta factura reſcripſit. Paucis poſt diebꝫ eurialus cum ceſare romã perrexit: nec diu
moꝛatus illic febꝛibus eſt incenſus. Infelix penitus. qui cum arderet amoꝛe. febri-
um quoqꝫ cepit ignibus eſtuari. Cumqꝫ iam vires amoꝛ extenuaſſet: adiectis morbi
doloꝛibus parum ſupererat vite. tenebaturqꝫ ſpiritus medicorum remedijs potius
q̃ manebat. Ceſar dietim ad eum veniebat ⁊ quaſi filium ſolabatur omneſqꝫ curas
apollinis adhiberi iubebat. Sed nulla valentioꝛ fuit medela q̃ Lucretie ſcriptũ
quo viuentem illam ⁊ ſoſpitem cognouit. Que res febꝛes aliquantiſper imminu
it Eurialumqꝫ ſurgere in pedes fecit: qui ⁊ coꝛonatõni ceſaris interfuit. ac ibi mi-
litiam ſuſcepit ⁊ aureum calcar. Poſt hec cum ceſar Paruſium peteret: is ro-
me manſit nondum ex integro ſanus. Exinde Senas venit q̃uis adhuc debilis
extenuatuſqꝫ facie. Sed intueri potuit non alloqui Lucretiam. Epiſtole plures
vtrinqꝫ miſſe ſunt rurſuſqꝫ de fuga tractatum eſt. Triduo illic manſit Eurialus
dũ ſibi aditus omẽs videret ereptos: receſſũ eꝰ amanti renũciauit. Nũq̃ tãta dulce
do ĩ ꝯuerſãdo fuit: q̃nta ĩ r̃cedẽdo meſticia. Erat in feneſtris lucretia: per vicum iam

eurialus equitabat: humidos oculos alter in alterꝝ iacerat. Flebat vnus: flebat alter: ambo doloribꝫ vrgebanť vt q ſuis ex ſedibꝫ cor auelli violenter ſentiebãt. Si qs ĩ obitu q̃ntus ſit dolor ignorat. duorꝝ amantiũ ſeparatõez ꝯſideret: q̃uis maior h̃ anxietas ineſt ⁊ cruciatus ingentior. Dolet animus ĩ morte qꝛ corpus relinq̃t amatum: corpus abſente ſpũ nec dolet nec ſentit. At cũ duo inuicẽ ꝯglutinati ꝑ amorez vnius ſunt animi: tanto penoſior eſt ſeꝑatio q̃nto ſenſibilior ẽ vtriuſqꝫ dilectio. Et h̃ ſane iã nõ erãt ſpũs duo. ſ; queadmodũ inter amicos putat ariſtophanes vni⁹ aĩe duo corpora facta erãt. Itaqꝫ nõ recedebat animus ab animo: ſ; vnicus amor ſcindebatur in duos. Cũ cor in ꝑtes diuidebať. mẽtis ps ibat. ps remanebat. ⁊ omẽs inuicẽ ſenſus diſgregabanť ⁊ a ſeipĩs diſcedẽ flebãt. Nõ mãſit ĩ amantiũ faciebꝫ ſãguis gutta niſi lacrime fuiſſent ⁊ gemitus. Similimi mortuis videbanť. Quis ſcribẽ: qs referre: qs cogitare poſſet: illorꝝ mentiũ moleſtias. niſi q aliq̃n inſaniuit. Laodomia recedente prothefelao ⁊ ad ſacras ylij pugnas exeũte exanguis cecidit. Eadẽz poſtq̃ viri mortẽ agnouit: viuere amplius minime potuit. Dido pheniſſa p⁹ fatalẽ enee receſſum ſeipãz interemit. Nec porcia p⁹ bruti necẽ voluit ſuꝑeſſe. Hec nr̃a poſtq̃ eurialus ex viſu receſſit in terrã collapſa ꝑ famulos recepta eſt. cubiliqꝫ data donec r̃ſumeret ſpiritũ. Vt võ ad ſe redijt: veſtes aureas purpureaſqꝫ ⁊ omnem leticie recluſit ornatum: viliſſqꝫ tunicis vſa nũq̃ poſthac cãtare audita ẽ: nũq̃ viſa ridẽ: nullis facecijs: nullo gaudio: nulliſqꝫ vnq̃ iocis in leticiã potuit reuocari. Quo in ſtatu dũ aliq̃diu ꝑſeuerat egritudinẽ incidit: ⁊ qꝛ cor ſuũ abierat: nulliqꝫ menti dari ꝯſolatõ poterat. inter multũ plorãtis brachia mr̃is: ac collacrimãtis ⁊ fruſtra ꝯſolatorijs võbis vtentis neceſſario indignantẽ aĩaz exalauit. Eurialus poſtq̃ ex ocul' nunq̃ ſe viſurũ abijt: nulli intereũdũ locutus. ſolã in mẽte lucretiã gerebat. ⁊ an vnq̃ reuerti poſſet meditabať. venitqꝫ tandem ad ceſarẽ paruſij manentẽ: quẽ deinde ferrariã mãtuã tridentũ ꝯſtãtiam ⁊ baſileam ſecutus. ac demũ in hungariam atqꝫ bohemiam. ſ; vt ipſe ceſarem: ſic eum lucretia ſequebatur in ſomnijs nullamqꝫ noctem ſibi quietam permittebat. Quam vt obijſſe verus amator agnouit. magno dolore permotus. lugubrem veſtem recepit: nec conſolationem admiſit niſi poſtq̃ ceſar ex ducali ſanguine virginem ſibi tum formoſam tum caſtiſſimam atqꝫ prudentem matrimonio iunxit. Habes amoris exitum mariane mi amantiſſime. non ficti neqꝫ felicis. Quez qui legerint periculum ex alijs. faciant quod ſibi ex vſu ſiet. Nec amatorum bibere poculum ſtudeant: quod lõge plus aloes habet q̃ mellis. Vale. Ex wienna. v. nonas iulij. Anno. M.cccc.xliiij.

¶ Epithaphium mittit epiſcopo patauieñ ſuper mire laudis lapide tumbali.

Epiſtola. ccv.

Reuerendiſſimo in chriſto patri ⁊ illuſtri principi dño leonardo epiſcopo patauieñ dño ſuo magno ⁊ futuro maximo. Eneas ſiluius poeta imperialiſqꝫ ſecretarius. S. p. d. Baſilicã diui ſtephani ꝓthomartiris: cui ꝑſides in vrbe tua patauieñ cũ nuꝑ intraſſez: mirarerqꝫ vetẽs ſepulturas. Nihil inq̃t magnificus caſpar cancellarius adhuc vidiſti. Moderni epĩ ſpectandus ẽ lapis Sequẽtiqꝫ die cũ viri ꝑſtãtes aduenĩſſent. Silueſter chiemeñ eps ac iohẽs mgr̃ regie camẽ. Tu illos cũ cãcellario poſtq̃ ſolẽni prãdeo recreaueras: vt lapidez cernerent adduxiſti. Nec dedig̃tus es me q̃ꝫ vna inter ſpectatores vocare. Vidi ſ; mirificum marmor: qđ tãſubtili ingenio ſculptũ erat: vt vel phidie vel praxitelis op⁹ videri potuerit: nec meo iudicõ (q tamen romanas ſtatuas ꝯtemplat⁹ ſum) altioris edificij qcq̃ huic opi poterat adiungi. Vera tua illic iacebat imago. Iob ĩ vtrũqꝫ latus erat inſculptus. Suꝑ pect⁹ tuũ crucifix⁹ reſidebat. In inſulis q̃ꝫ circa bt̃az v̇ginem bis tua effigies cernebať. Ad pedes tuos duo leones tã viuis ſiñs vt terrorẽ inijcerent aſpiciẽtibꝫ. Angeli vndiqꝫ q̃ volãtes aſtabãt. Arma tũ tua tũ eccleſie in pleriſqꝫ locis viſebanť. Laudaui ergo te mirumimmodum: qui ⁊ſi altũ tenes dignitatis gradum multaſqꝫ poſſides opes: non tamen eſſe te hominem obliuiſceris: ſed quod eſt hominis ſapientis ⁊ mortalem te noſcis ⁊ de morte ſedulo cogitas. Quo fit vt te

non niſi iuſtū iudicare poſſim. Nā q viuēdo morituꝝ ſe ꝯtinuo meditat̄: is ꝓculdu-
bio ⁊ vitā ducit meliorē: ⁊ cū dies obitus adeſt: minus angit̄. Quia p̄uiſa iacula (ſi
cut gregorius inq̄t) minus nocēt: ⁊ facile ꝯtēnit hui⁹ mūdi blādicias ⁊ ingnamenta
refugit: q ſemper cogitat ſe morituꝝ. Unū tamē in tuo ſepulcro defuit: q̄ꝛ nō erat ibi
epitaphiū te ac tuis v̓tutib⁹ dignū. Uolui igit̄ ſupplere defectū edidiq̄ꝫ nōnullos ele
gos: q ſi placebūt in aliq̄ ex lapidib⁹ ſarthophagi tui poterūt inſculpi ⁊ ad poſterita
tis deduci memoriā: vt nō ſolū p̄ntes ſ; etiā futuri populi q̄lis prelatus fueris ⁊ q̄ꝫ ec
cleſie vtilis recognoſcāt. Et q tibi ſuccedēt nō locū dūtaxat ſ; ⁊ v̓tutes tuas habē ꝓ-
curēt. Uale optime ⁊ fac ꝙ tuus eneas ſi phas eſt dicere tuiſſimus fiat.

Epiſtola. cxvj.

Promotoriales lr̄e.

Reuerendo p̄ri dn̄o ep̄o conſtan̄. Eneas ſiluius ⁊ michael de pfullendorff
ſecretarij regij. S. p. d. Reuerēde in xp̄o p̄r ⁊ dn̄e. Obtinuit ſupioribꝫ di
ebus honorabil̄. Luicius a maieſtate regia p̄mariaꝝ p̄cum lr̄as. ꝓ aliq̄ bn̄ficio ec-
cleſiaſtico ſibi ꝯferēdo ad tuā collatōem ſpectāte. Nūc v̓o cū eiſdē lr̄is ad tue p̄ni-
tatis p̄ſentiā ꝓficiſcit̄. ſperās in ocul̄ tuis gratā ꝓmotionē inuenire. Uerū q̄ꝛ idem
Luicius nobis ꝑ plurimū ꝯuerſatus eſt. nobiſq̄ꝫ retroactis t̄pibꝫ obſequioſuꝫ ſe p̄-
buit ⁊ acceptum. ⁊ eū ſemꝑ honeſtū ⁊ ꝓbum inuenimus. Non indignū putauimus
has noſtras litteras in eius recōmendatōeꝫ tibi ꝯſcribē. Quapropter licꝫ nō dubi-
temus p̄nitatem tuā tū intuitu v̓tutū ſuaꝝ. tū maxime ob reuerētiā regie celſitudi-
nis beniuolā ſibi ⁊ affectā eſſe. Rogam⁹ tn̄ vt etiā noſtro ītuitu Luiciū ip̄m recipi
as ꝯmendatū. vt ꝑ tui fauoris p̄ſidia q̄ꝫprimū regiaꝝ p̄cum ſortiri poſſit effectū. In
qua re reputabimus ſpecialē gr̄aꝫ a tua p̄nitate recepiſſe viceuerſa in nobis poſſi-
bilibꝫ ad tua bn̄placita nos offerētes.

Epiſtola. cxvij.

Promotoriales lr̄e.

Notarij romane regie cācellarie. Reuerēdo p̄ri ep̄o conſtan̄ dn̄o ſuo. S. p.
dic̄. Licet merita noſtra nulla p̄ceſſerunt q̄rū vigore petē a te aliq̄d audē
debeam⁹. Quia tn̄ res iuſta ē ꝓ q̄ intuenim⁹. ⁊ benignitatē tuā n̄ ignoram⁹. fiduciaꝫ
habem⁹ ꝙ ea q̄ querim⁹ libent̄ audies ⁊ libēti⁹ adimplebis. Q̄d aūt poſcimus h̄ eſt.
Uenit ad te Luiti⁹ cū lr̄is regijs p̄maꝝ p̄cuꝫ ſuꝑ aliq̄ bn̄ficio eccl̄iaſtico ſibi cōferēdo
eccl̄ie tue: q cū ſit vir l̄ratus ⁊ bonis imbut⁹ moribꝫ. facile apud te optimū p̄reꝫ gr̄aꝫ
inueniet. Nos tn̄ cupim⁹ vt nr̄e etiā ſibi recōmēdatōes ꝓſint: cū eū diligam⁹ ⁊ ſuis
exigētibꝫ meritis ꝑcaꝝ habeam⁹. Rogam⁹ itaq̄ꝫ vt nr̄o ītuitu tuos ſibi fauores im-
pēdas. ꝙ ip̄e ſētiat lr̄as nr̄as ad effectū ſue r̄gie gr̄e ꝯſeq̄ndas n̄ modicū ꝓfuiſſe: quā
rē nobis ad p̄cipuā ꝯplacētiā recipiem⁹. Parati ecōtra ī oībꝫ poſſibilibꝫ tibi ⁊ ī cō-
muni ⁊ in ꝑticl̄ari ꝯplacē. Datū ī noua ciuitate anno ⁊c̄.

Epiſtola. cxviij.

Ladiſla⁹ ꝯmēdat̄ ſūmo pōtifici ne emul̄
ſuis regnum hungarie ꝯfirmet.

Fridericus dei gr̄a romanorum rex ſemper auguſtus. ſanctiſſimo patri
domino Eugenio pape quarto. S. p. d. Et ſi non dubitemus apoſtolicaꝫ
ſedem tanq̄ veritatis doctricem. iuſtamq̄ꝫ vite magiſtram. quorūlibꝫ iu-
ribꝫ fauorabilē eē: nulliq̄ꝫ ꝓrſus iniuriā facē: q̄ꝛ q̄cq̄d ab ei⁹ ſolio manat: iuſticie lā-
cibꝫ librat̄ ⁊ eq̄tatis. Nō tn̄ ab re fore putam⁹ aliq̄ ꝑ nos ſcribi. b. tue: q̄bꝫ ius ſere-
niſſimi p̄ncipis ladiſlai hungarie regis patruel̄ nr̄i cariſſimi: pueri: pupilli ⁊ orpha
ni ꝯmendatū efficiam⁹: ⁊ eoꝝ q ficta ꝓ veris referūt impijs reſiſtam⁹ conatibꝫ. Scit
eñ tua b̄titudo patruelē nr̄m p̄fatū q p⁹ obitū diue memorie patrui ⁊ ātecesſoris no
ſtri alberti romanoꝝ atq̄ꝫ hungarie bohemieq̄ꝫ regis in vtero mr̄no poſtum⁹ r̄māſe-
rat. Ut p̄mū natus fuit ⁊ ſacri fontis vnda renat⁹: adhibitis ex amore ſolēnitatibꝫ
verā hungarie ⁊ ſc̄tam ſuſcepiſſe coronā. Nūc aūt ſic̄ accepim⁹ magnopere q̄dā inſtāt
vt tua ſc̄titas titulum regni huius ī alium tranſferat multa illinc emolimenta: tum

ſanctitati tue tum regno p̄fato ꝓueniētia dicētes.q̄ licȝ nullatenus apl'icam moue-
re credamus:q₂ nullū ꝯmodū ē tamingens ꝓ quo bn̄ vendi iuſticia poſſit. Miran-
dus tamē eſt eoꝝ conatus q ex alieno incōmodo ſuū q̄rētes ꝯmodū.altiſſimi ſangui-
nis pueꝝ ⁊ paterno ⁊ auito regno cupiūt ſpoliare. Iniquū ꝓfecto ⁊ abbominabile
ſcelus. Fecerit em̄ alius quis magnalia.ſit potēs.ſit apt⁹ regimini.ſit ꝑ aliq̄s accer-
ſitus. Nolumus iſta diſcutē:nec cū iniuria volum⁹ loq̄ cuiuſq̄. Nl'a tn̄ ratō ſuadet
huic puero ſuū adimi regnū:q ſi ꝓpter ſe nō eēt magniputādus ei tamen p̄ter facta
paterna vniuerſa xp̄ianitas fauorabilis eē debēt. Quis em̄ nr̄i tp̄is hō ē.q p̄ris hu-
ius glorioſos ꝯflictus tū ꝯtra thurcos tū ꝯtra huſſitas nō audiuerit. Debēt p̄terea
⁊ huic puero fauorem p̄bere. Aui ſui clariſſima geſta ⁊ illa eccleſie vnio ꝯſtantie re-
ꝑata:tū auo ⁊ karoli q̄rti ⁊ hainrici ſeptimi:quoꝝ vltimus h̄ ſanguis ē memoria Ce-
ſarū. Tacemus inclite domus nr̄e auſtralis opa.tā ꝓ impio q̄ ꝓ eccl'ia in fauorē fi-
dei ꝑ nr̄os ⁊ huius pueri ꝓgenitores edita. Quis tandē nō ꝯpati debēt innocenti
puero parentib⁹ orbato:vero hungarie r̄gi ac heredi. Inſane ꝓfecto mētis ⁊ animi
trucis ſunt ac totius hoſtes iuſticie:q tāgeneroſuȝ puerū regno p̄uare ⁊ ius tamcla-
rū ꝯculcare nitunt̄. Sciūt tamē ⁊ illi ip̄i q talia petūt.ihumanū eē qđ optāt.atq̄ȝ id-
circo extinctū puerū ⁊ nuſq̄ inueniri ꝯfingūt.vt vel hoc colore regni titulus in aliū
diriuet̄. Sed aliud reꝑit̄. Viuit enim rex ladiſlaus.ac fauſta ⁊ felici fruit̄ ſoſpitate
Scitus puer atq̄ȝ formoſus. Is eſt ī noua ciuitate vicinus hungarie adiriq̄ȝ ab ho-
minib⁹ poteſt q eius viſendi ſunt cupidi. Spes ⁊ nr̄a ⁊ omniū ē anteceſſoꝝ ſuoꝝ. v̓-
tutes in hoc puero reuicturas. Que oīa tue. B.recenſemus.ne ꝑ ſiniſtras ſuggeſtiō-
nes aliquid ex curia tua valeat extorqueri.qđ huic patrueli noſtro poſſit eē nociuū
vtq̄ȝ puerū iſtū omnib⁹ imperij p̄ncipib⁹ ſāguine iūctum apl'ice ſedis fauore tua ſan-
ctitas ꝓſeq̄tur. Sit igit̄ h̄ rex pupillus i tuo ꝯſpectu recōmendatus. ſit ante ocl'os
tue mentis ſua generoſitas:ſua etas:ſua puritas: ſuorum memoria p̄deceſſorum ⁊
huius iuſticiam ex qua non inanis ⁊ ficta:ſed vera ⁊ ampla vtilitas apoſtolice ſede
redundare poteſt.amplecti atq̄ȝ tueri velis. Datū wienne ⁊c̄.

Conſolat̄ merens ſuper morte amici.

Epiſtola.cxix.

MOderati ac p̄ſtabilis īgenij viro Nicolao de vlm. inſignis ciuitatis Eſ-
ſelingenſis ſecretario. Eneas epiſcopus ſenenſis. S.p.dicit. Ludouicus
imperialis cācellarie notarius homo frugi ⁊ noſtri amans :tuas ad me
litteras attulit quas Michaeli de pfullendorff imperiali prothonotario dum viue-
ret olim ſcripſeras. Ex his redijt in memoriam obitus amiciſſimi hominis qui me
admodum turbauit. Quis enim naturale ⁊ commune ſit omnibus mori neq̄ȝ vita-
ri neceſſitas mortis queat.humanum tamen eſt dolere ⁊ contriſtari amicos ex ami-
corum morte.fateor imbecillitateȝ meam cum Michaelis mentionem in tuis litte-
ris reperi:non potui non affici merore cariſſimi ⁊ dulciſſimi amici.dum me conſue-
tudine priuatum eſſe memineram. Conſolor tamen meipſum quando vt chriſtianum
decet obiſſe illum ſcio. Nihil eſt quod illi morienti defuerit ab eccleſia requiſitum.
Vixit cum virtute : mortuus eſt cum pietate. Nuſq̄ mala mors inuenitur vbi bona
vita preceſſit. Illud etiam ad felicitatem ſibi : ⁊ mihi ad conſolationeȝ cedit :quia
in eccleſia mea ſenenſi ſepultus eſt. Cuius manibus quotannis parentari curabo.
Faxit deus cum illo apud chriſtum ſaluatoreȝ in promiſſa patria reperiamur: vbi
vere ſunt opes : veraq̄ȝ gaudia. Hic in terris nihil eſt ſolidum nihil perpetuo bo-
num : omnia ſeneſcunt : omnia occidunt. Michael noſter vt mihi perſuadeo illuc
reuerſus eſt vnde venit :magnumq̄ȝ illum diem letus preſtolatur : in quo ſurgenti-
bus omnibus corpus ſuum ex puluere tollat : ⁊ gloria veſtiat immortali. hec me
ſcribere epiſtola tua coegit. In qua nec grauitas deeſt neq̄ȝ ornatus deſeratur.
Sed vidi etiam picturam tuam: qua diuū Michaelē exp̄ſſiſti. Que in te res elucēt.

eloquentia et pictura. Sed hac magis in qua vel appelli vel Zeuſi potes equari. In
altera ſi pſeuerabis gregẽ exibis et ad ſingulares venies. Amant em̃ ſe artes he ad
inuicẽ Ingeniũ pictura expetit: Ingeniũ eloquentia cupit. nõ vulgare ſ altũ et ſum
mum. Mirabile dictu eſt dũ viguit eloquẽtia viguit pictura: ſicut demoſcenis et Ci
ceronis tp̃a docẽt. Poſtq̃ cecidit facundia. iacuit et pictura: Cuz illa reuixit: hec q̃z
caput extulit. Videmꝰ picturas ducẽtoꝝ annorũ nulla ꝓrſus arte politas: Scripta
illius etatis rudia ſunt inepta incompta. Poſt petrachã emerſerunt lr̃e. Poſt iotuz
ſurrexere pictorũ manꝰ: vtrãq̃z ad ſummã iam videmꝰ artẽ ꝑueniſſe. Laudo te quem
pictura ſummum. eloquentia mediocrẽ habet. Et hortor vt q̃lis es pictor talem te ve
lis oratorẽ p̄ſtare. vt dicendi facultas que olim apud alamanos nõ vilis fuit poſtea
in exiliũ acta eſt: te duce: priorẽ locũ rẽdicet. Deniq̃z q̃a meã videris amicitiã petere.
cõcedo petenti libenter: qđ recuſanti vltro obtuliſſem. in eo iã tecũ his lr̃is amicitie
fedus. meq̃z non vulgarẽ amicũ do tibi. vt me poſthac ex arbitrio vtare. Sciẽs quia
non minus amaberis q̃ amabis. Vale ex noua ciuitate. Anno ⁊c̃.

¶ Oratoria ars ex grecis in ytalos et modo
ex ytalis in alamanos theutunoſq̃z venit.

Epiſtola. cxx.

Eneas epiſcopus tergeſtinus Juriſcõſultiſſimo viro dño Gregorio hain-
burgenſi. S. p. d. Cicero cũ adhuc iuuenis apud grecos mirificã oratiõẽ
habuiſſet. admirabanẽ qui aderant omẽs: miriſq̃z laudibꝫ nomini orato-
rẽ efferebãt. Senex autem quidam amantiſſimꝰ patrie. ĩter omniũ leticiã atq̃z tripu-
dium ſolus flebat: mirati circũſtantes. Quid eſt inquiũt qđ te letantibꝫ ceteris mero
re conficit? Tum ille: omnes inquit grecorum artes in latinum migrarunt: vnica
nobis et familiaris et cariſſima remanſerat eloquentia. Sed hanc etiam Cicero no
bis aufert. atq̃z in ytaliã ſecum ducit: nunquid iuſta eſt cauſa lacrimarum. Sic mi-
hi hodie de te viſum eſt. cum in regia de ſtudijs que vocant humanitatis diſſertares.
Nam et legiſtam et theutonem ſuperabas et ytalicam redolebas oratoriãq̃z facundi
am. Sed quod fuit merori greco: mihi leticiam prebuit. Neq̃z enim ſi theutonia litte
ris claret: que illas tradit ytalia. minus habet litterarum. Sunt ſcientie ſicut et lu-
mina qui de ſuo lumine lumen accendit: ſed ſibi retinet lucem: et accipienti tenebras
aufert. Inueni apud ſanctum gallum quod ſueuorum eſt opidum in veteri mona-
ſterio bibliothecam peruetuſtã: vbi et libros reperi ornatiſſime conſcriptos: quorum
autores fuerũt theutones: mirabar Cur hodie nihil eloquentie his in regionibꝫ elu
ceret. Sed venit in mentẽ apud ytalos q̃z tp̃s fuiſſe quo ſepulta dicẽdi facultate bar-
baroꝝ iuſticia dominabaẽ. Ante centũ ferme ãnos et antea tricentis q̃drigentiſq̃z nõ
inuenies q̃ per ytaliã ſermonem habuerit terſũ et lucidũ. Sic pingendi ſculpendiq̃z
accidit arti. Si ducentorũ tricẽtorũq̃z annorũ aut ſculpturas intueberis aut pictu-
ras inuenies non hominem: ſed monſtrorũ portentorumq̃z facies: Priſcis võ ſeculis
appellẽ atq̃z Zeuſim. Pollicretũ. Phidiam. et praxitelẽ: magnos fuiſſe comperimꝰ:
Et de ſtatuarijs quidẽ ipſi videmus: ⁊ virgilio fidem habemus dum ait Credo equi
dẽ viuos facient de marmore vultus. De pictoribus võ teſtimonia ſunt clariſſimorũ
virorum qui profecto minime tantis eos preconijs extuliſſent ſi picturam non aſper-
iſſent ſculpture vel ſimilem vel illa pulcriorem. Sed ecce iaz reuixerunt ſculpẽdi pin
gendiq̃z diſcipline. Reuixit etiam eloquentia et noſtro quidem ſeculo apud ytalos
maxime floret. Spero idem in theutonia futurum. Si tu tuiq̃z ſimiles continuare
et amplecti totis conatibus oratoriam decreueritis. Accepi apud nurembergam ple
banum ſancti ſebaldi virum grauem: tua permotum ſuaſione: multis lucubrationi-
bus hyſtoriam atq̃z rethoricam perſequi. Diligo ego vos ambos qui patriam moribꝫ
ornantes etiam litteris munire ſtudetis. Ceterumq̃z de nilo fuit hodie nobis ſermo:
nõ video quo pacto ex paradiſi monti progredi poſſit. Paradiſum namq̃z terreſtrem
quam deliciarum vocant in oriente poſitam volunt: atq̃z ex ip̃a eufraten fluere: quẽ
ſcriptura tigrim appellat: q̃uis et tigris alius in armenie regione caput tollat. qui
Solino teſte eufratem fluuium in perſicum defert ſinum. Nilus vero a monte in-

ſerioris mauritanie qui occeano propinquat originem habet. Sic affirmare ferun tur punici libri et iube regis ſcripta. Si ſolino credimus et hic nunc latens nunc ap parens diuerſis argumentis deprehenditur is eſſe qui irrigat egiptum et terminus ē affrice atq; aſie. Licȝ lucano huius origo fluminis īcognita videatur: duȝ ait. Egēs ſi qua iacet naſcenti conſcia nilo. Uale et quod verbis fieri debuiſſet ſcriptis accipe Ex noua ciuitate pridie kl'is februarum.

Grates refert de multis beneficijs ſpecialiter de equo veloci ꝓpinato.

Epiſtola. cxxi.

Splēdido ⁊ magnifico viro dn̄o Caſpari Schlick Imꝑiali cācellario Eneas epiſcopus tergeſtinus. S. p. d. Logor ſequi regem quocunq; ierit duȝ me poſcit. Si manum retrahit longe fugiēdum eſt. Ago tibi gratias ydo neum qui fuge equum miniſtraſti. Tua ſunt innumerabilia in me beneficia. Expe ctare vicem ex me non debes qui vix poſſem numerare quot me beneficijs cumulaſti: beneficia ante premiata ſunt q̄ exhibita. In animo quiſq; ſuo benefactor premiū tulit. Quecunq; poſſidemus viuentes: heres nobis morientibus vel inuitis aufert: ſola fugiunt heredis manus auari que amico diſpenſantur animo. Recluſos in ar cha theſauros fures expilant: predia latronibꝰ patent. Nihil tamrigide ſeruari po teſt quod fortune non ſubiaceat. Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis. quas dederis ſolas ſemper habebis opes. Sic marcialis ait. Tua munificentia digna eſt laudum preconijs ſempiternis. Ignorant te tempora noſtra. Sic eſt inuidia: viuen tes urit: calcat: exterminat. Rari viuentes laudati ſunt. Recte noſter oratius virtu tem incolumem odimus ſublatam ex oculis querimus inuidi. Sed viue tu diu inui tis emulis: laudabere viuens Et ſi tacuerint alij. noſtra loquax nō tacebit muſa. In uidia ceſſabunt fata. Non ſemper glacies geticis horret in agris. Nec ſemper mare vexant inequales procelle. Iaȝ diffugere niues: iam campis gramina redeunt et ar boribꝰ come creſcunt. mutant omnia vices que ſub luna ſunt. Nec felitia nec aduer ſa ſunt immortalia: pruine ſuccedit ver. Pomifer eſtatem ſequitur autumnꝰ. Quis beatus es teipſo et tua virtute contentus. ſperamus tamen beatiorem te cernere: ſoli et ſtellis acceptiorem. Uincet īuidiam virtus. perpauci immo nulli ſunt tui ſimiles Inhonoratam eſſe oportet curiam niſi tu quoq; honoreris. Mittimus iſta modo Laurentius meus ex tergeſto reuerſus. Ait ſe in foro iulij rumorem excepiſſe. Iā me diolani potitum eſſe franciſcum fortiani. Uenetijs eſſe oratores galliarum et magni preſbiteri legatos. In regem aragonum cuditur faba. Poſt laurentium alius ve nit ab ytalia qui mediolani nouitatem cōfirmat. Neſcio credere priuſq̄ nr̄os audio nuncios. Timeo tn̄ et dari noſtris verba. Comiti facta ſuſpicor. Sic ſunt hominuȝ ingenia ꝓpinquioribꝰ fauent preſentia pericula formidant̄. Auxilia longinqua pa rum habent ſpei. Rex noſter hinc abiturus cras exiſtimatur: nouamq; ciuitatem repetiturus: et inde poſt triduum ingreſſurus ſtiriam. fauſtuȝ ſit illi ꝑcor iter. Cōmē do rem meam veſtre magnificentie: tuiſq; me preſidijs fauoribuſq; cōmitto: Fuit hic magiſter hubarum ne dicam nugarum. verba ſecum nulla feci: nec ipſe mihi mutuȝ annuit. Noui nihil actum eſſe ſic ſilentium iudicauit. Uale optime: Certumq; me tuarum reddito operarum. Ex balneis auſtrie. xv. kl'e marcij. Anno ⁊c̄.

Aſſentit ꝑcibꝰ et ſpondet efficē rogatū.

Epiſtola. cxxij.

Illuſtriſſimo ꝑncipi dn̄o Sigiſmundo duci auſtrie dn̄o ſuo Eneas ſiluiꝰ poeta Salutē plurimā dicit. Efflagitaſti modeſte a me pridie tibi vt ama toriā alicuius epiſtolā mitterē: qua ſuadere poſſes virgini quam diligis vt amare te ſineret. Alius fortaſſe tibi hoc negaſſet timens ne prolabereris. Ego an nuendum duxi. Scio nanq; humane vite conditionem. Nam qui non amat in ado leſcentia: in ſenio poſtmodum amāt quo tempore deriſui eſt ⁊ vulgi fit fabula: quoni am etas illa amori inepta eſt. Noſco preterea amoris conſuetudinem qui in iuuene

torpentes virtutes excitat. Hunc in armis exercet: illum in litteris. Et ſtudet quiſqꝫ id agere propter quod amice placeat. Et quia virtutes nomen bonum faciunt: virtute dat operā qui amat. vt ante puelle faciem laudetur. Et quanqꝫ hoc ineptuꝫ virtutis premiū ſit. probabile tamen eſt quacūqꝫ ratione virtutes adipiſcaris. Adoleſcentes inſuper non ſunt nimium cohibendi ne languidi et inertes fiant. permittendusqꝫ his eſt aliquis ludus: indulgendum eſt aliquantiſper voluptati eorum vt animum et cor ſumāt: vt ſciant bonum et malum: vt verſucias mundi noſcāt: illaſqꝫ cuꝫ viri facti fuerint: euitare ſciant. Hac de cauſa geſſi morem voluntati tue et optatam epiſtolam hac cōditione tibi tranſmitto: vt amans non negligas ſtudia litterarum. Sed quemadmodū apes ex floribꝰ mella decerpunt. ſic tu ex amoris blandicijs virtutem veneris. Vale.

Epiſtola plus audet viue vocis oraculo referre mētis cōceptū de pulchra puella.

Epiſtola.cxxxiiij.

Hanibal dux Numidie. S. p. d. et ſeipſum dat ſingulari domine ſue inſigni et formoſiſſime virgini Lucretie regis epirotharum filie. Volui te ſepius alloqui amoremqꝫ meū tibi notū efficere: ſed etas mea nimis adhuc verecunda eſt: que nō patit̄ qđ intra me ſentio foras exire. ꝙ primū īcipio loqui mox rubor adeſt: timor impedit: et medijs vox in faucibus heret: nec cogitata poſſum effari. Timeo modeſtiam tuam ne me arguat. Vereor aſtantes ne me derideant. Horreſco meipſum ne balbuciens fiam. Hac de re qđ ſtatuerā dicere: decreui litteris cōmittere. Quia epiſtola non erubeſcit: non ſuſpirat: non timet quenꝙ. Forſitan arduum aliquid et perdifficile poſtulaturū me putas: parum eſt quod volo: hoc ſi mihi cōceſſeris multum exiſtimabo. Ego enī modeſtiſſima virgo fateor me tui amantem eſſe captūqꝫ tui vultus ſplendore. nec aliud die noctuqꝫ cogito ꝙ te: tu mihi ſemper es in mente: te in corde et in animo gero: tu meum deſiderium es: tu ſpes mea: tu quies: tu refugium. Cum te video quieſcit animus meus et ſe oblectat. at cum abes nec te cernere poſſim. magnis vrgeor ſtimulis. nec aliud meditor niſi vt ꝙprimum te reuiſam: hoc multiplici cauſa factum eſt. Nā et forma et honeſtas in te cōcurrūt. Laudant helenā poete: At ego illam nō exiſtimo tibi fuiſſe ſimilem. Nec polixenam tibi cōparauerim. aut eā quā dilexit. hercules deianirā: tu omēs vincis et pulchritudine et moribꝰ quaſi altera philomena. A calce vſqꝫ ad verticē nulla eſt in te menda. Crines tui ſplendorē auri ſuperant. Frōs alta et ſpacioſa eſt. Supcilia in arcū tenſa debitis ſpacijs diſtiguunt̄. Oculi tui tāꝙ duo emicāt ſidera: inde ſagittas emittis. et vulneras iuuenes: hinc qꝰ vis occidis et quos vis viuificas. Naſus ſuis cōueniēs partibꝰ faciem mirifice honeſtat. Genas cādore niuio reſperſas modeſtus rubor interſecat. Quid labia corallina et criſtallinas referā dentes: ⁊ omnes oris tui partes vnde melliflua manant vba: hinc riſus ille ꝓgredit̄ qui me ſepe ad intima penetrat. O virū felicē: qui labia illa mordebit: qui tales oſculabit̄ genas q mētū tuū et cādidiorē ſithica niue gulā tuā poterit tangē. Nolo pectoris tui et illorū pomorū que ibi latent mentioneꝫ efficere: ne referēs nimis ardeaꝫ. Tu te ſcis ꝙ intra et extra formoſa es. Ego mirari magis ꝙ digne commēdare te poſſim. Hoc tm̄ qa mores tui regio faſtigio digni: ⁊ forma plus ꝙ dici poſſit honeſta: ex duce me ſuū tuum fecerunt. Tuus enī ſū nihilqꝫ magis cupio ꝙ rem gratā tibi efficere. Nec miror: Nā et phebꝰ (vt inqunt fabule) licet eſſet Jouis regis crete (quē vetuſtas ꝓ deo coluit) filiꝰ: Admeti tn̄ regis filiā amans: paſtorē ſe fecit ⁊ gregē pauit. Ego igit̄ libēs ſeruio tibi: nec aliud a te poſtulo: niſi vt amare me ſinas. et animo equo feras: ſi mei dicaris amatu: h eſt qđ volo: peto: exigo: nil poſtulo plꝰ. Fer tuꝰ vt amator dicar. Nā ⁊ amator ero ⁊ ſuꝰ. tu modo annuas Cōfitere dignā te fore: quā meliores et maiores ꝙ ego ſum ament Eſſet vir paris aut ypolitus dignꝰ amore tuo. Tu tn̄ noli querere formā. Nā et qui pulchri ſūt ſuperbi etiā ſunt: nec ſtabilem habent amorem. In me erit amor perpetuus: q natꝰ in adoleſcentie mee flore cū etate creſcēs ad ſeniū ꝑducet̄ dummodo tu mihi faueas et me adiuues: quem tamē non debes deſpicere. Nam et mihi non nega-

uit deus mediocrem formam. Sunt mihi preterea opes multe que omnes erunt tue ſi vicem amoris rependeris. Ach quid dixi nimium erraui. non vt amas peto: ſed vt amare ſinas: hoc ſi tua ex gratia impetrauero beatꝰ ſū. Tu qd factura ſis reſcribe. Et vale animula mea delicie mee corculum meum.

Redarguit ꝯſanguineū auxiliū a ſe petētem. **Epiſtola. cxxiiij.**

Wentzeſlaus regie Cancellarie ſcriba. S. p. d. Johanni de buchaw fratri cariſſimo. Pulſas me crebris litteris vt hoſpiti tuo panem ſoluā quē comediſti quaſi tuus cibus mea pinguedo ſit. At ego nō inebrior vino qđ bibis: nec me tua pulmentaria iuuant. Tu da pecuniā quia cōſūpſiſti cibaria. Ego meū aurū cur dem. quia vix tantū ſcribēdo acquiro quantū ſufficit. Thagus hiſpaniam preterfluit: pactolus aſiam: qui duo fluuij harenas dicuntur aureas habere. huc tibi eundum eſt ſi aurum petis. Cancellaria regia inops eſt vixq̧ ſuos aſcripticios nutrit. Ego plus tibi feci q̄ deberē: quia veſtem quā emerā nouam dedi vt te ab hoſpite quaſi captiuum redimerem. Martinus quē pannonia genuit. ytalia nutriuit gallia paſtorem habuit. et omnis xp̄iana veneratur religio. nudo pauperi mediū paludementū ꝓbuit. Ego ſolidā dedi pallam. Nunc quereris nō ſatis eſſe hāc: quid ad me: tu videris. Quod potui hoc feci niſi ſufficit. querere aliunde quod ſufficiat. Vir maturus es etate longeuus: non tibi honori eſt alienū ſubſidiū q̄rere: cū poſſis ex tuo officio viuere: quod ſi tenue eſt: quid ad me? Proximus ſū egomet mihi. ego mihi prouidebo. non curo quid hoſpes dicat. Veſtem ſibi non me dedi. vtatur vt libet ſi ſatis eſt habeat quod ſuum eſt. Si minus in te actio eſt. Me ſatis eſt veſtem amiſiſſe. Nihil ad me vxoris Job verba: nihil maledictio. Nemo leditur niſi a ſeipſo. Cupiat mihi mala quicunq̧ vult. niſi opera faciā malo digna. inanum maledicitur mihi. Ego te rogo et alios omnes mei ſanguinis homines. me vt iam miſſum faciatis: quia non ſum in ſpem natus omnibꝫ qui vix mihi ſum ſatis. Viuite vos vt poteſtis et me nunq̄ fuiſſe natū credite. Cogitate om̄es quō lucrifacere aīam poſſitis: Id ꝗ̄ id curabo. Reliqua vana caduca nulla ſunt Hodie ſumꝰ cras non erimus. Ideo edificemꝰ illic vbi neq̧ tinea neq̧ erugo eſt: vbi nec fur nocet neq̧ latro. Illuc meus fertur cogitatus: Illic vt me queras volo: et vtinam inuenias. De libris aliiſq̧ rebꝫ tuis fac quod iuſti eſt. et aliquando cogita ſine me poſſe viuere: qui poſſum et ſtatim mori et multū viuere. ſed omnia in manu dei ſunt: ideo illi ſeruiendū eſt. Tu vale et deſine me amplius laceſcere iniurijs. Datum wienne.

Captat beniuolentiam et petit ſibi aliquos libros accōmodari. **Epiſtola. cxxv.**

Eneas ſiluius poeta Imperialiſq̧ ſecretariꝰ Magnifico et generoſo dn̄o dn̄o Enrico Comiti de lupfen dn̄o ſuo. S. p. d. In ſcriptis veterū tria inuenio que noſtri partī negligūt. partim aſſequi non valent. Elegantiā eni et grauitatem ſententiarū q̄bꝫ vetuſti codices redolent. nequeūt noſtri ſeculi hoīes imitari: qđ vſitatiſſimū euo p̄ori fuit. Allocutiōes ſingulares enūciare. et ſe i ep̄laꝝ capite ponere poſſent nr̄i. Sed ſupina quadā ignorantia decepti: Dum blandiri volūt: omnem orationis textū cōfundūt. Vos p̄cor inqunt: vobis ſupplico ceſar: veſtrā maieſtatē appello. vr̄m officiū imploro vr̄am clemētiā obteſtor. reddite iudiciū inopi iudicate potentē. meam calamitatē īſpicite. nemo vos magis q̄ iuſticia mouet ceſar. Et in hūc modū infinita. Hoc et mihi facere liceret. ſ; veterem morē magis cōmēdo. Et cū ſūmos illos imitari ſapientes ī eloquētie atq̧ philoſophie ſtudijs nequeā. In hac certe parte ipſorū veſtigijs īherebo. Ideo te q̄uis claro ſanguīe cretus et multa doctrina ſis fretꝰ ſingulari appeltiōe ſaluto. Et ſic Julio ceſari ſcribens cicero ſe āñ ponebat. ſic et tu eq̄ aīo feres eneā tuū ī ipſo p̄mo ep̄le angulo ītueri: qa ñ arrogātis ē ſ; veteres imitantis: quorum ignorantiam modernorum ſcientie prefero: Nūc quid ex te velim paucis accipe. Retulit mihi vir mitis et mihi amiciſſimus: immo alter ego. Michael de pfullendorff notarius imperialis te pluribus libris abūdare: q̄x noīa etiā mihi ꝑſcripſit. Int̄ illos nō nulli ſūt q̄s viſere cupio. ñ q̄ ātea nō ꝑlegerim

ſed ꝙ diu illis carui. Et ſicut amicus poſt magnā temporis intercapedinē auidus ē
amici vidēdi: ſic mihi cupiditas eſt cōtubernales illos meos quibꝫ nimiū priuatus
fui: in domū recipere et per aliquod tempus eſſe cum eis. Hoc poteſt mihi pſtare hu-
manitas tua vt me michael iſturit. Eſt enī apud te Ouidius de triſtibꝫ: de arte amā
di et amoris remedio. Terentius q̈ꝫ comicus et Hieronimus in ep̄lis: quos tam ex
peto relegere q̈ nunc paſchalem adeſſe diem. vt piſcibꝫ atqꝫ oleribꝫ et oleo ſemotis.
veſci carnibꝫ poſſim: quod deſideriū ſi tua benignitas impleret: magno me tibi nexu
retinebis obnoxium. Erubeſco dum ſic ſcribo. Nanqꝫ cum nulla inter nos vſura p-
ceſſerit nullaqꝫ notio: temerariū quodāmodo videt̄ me beneficiū ex te petere. Quiſ-
quis enī poſcere aliquid cupit: ante omnia ſeſe debꝫ metiri et an impetratu ſit dign⁹
rigida trutinare cenſura. ne poſtulatis carēs et damno et irriſiōe mulctet̄. Sed neqꝫ
ego hoc pretermiſi. Sunt enī nonnulle ratōnes que mihi ſpem faciunt te meis votis
annuiturum: quas breuiter tibi exponā ne me temere atqꝫ incōſulte motum iudices
Omnes qui libros cumulant aut oblectari illis et fieri legendo peritiores cupiunt.
Aut videre amatores ſapientie volunt vt tranſeuntes per viam digitulis monſtren
tur. Hi ſunt qui magnas et precioſas habēt bibliothecas: In quorꝫ plateis Ariſto-
teles: Plato: Cicero Seneca Virgilius Liuius. et omnis vetuſtas deliteſcit. Prio-
res quidem vt gaudiū perfectum habeant. opuſcula cōmunicant. cōmodant: et in cō-
modatum recipiunt: tranſcribi permittūt: et tanto magis exultant q̄nto vulgaciora
ſapientum virorꝫ volumina conſpicant̄. Alij d̄o tanq̄ theſaurū libros recondūt ⁊ cor
rodi potius tinea et opizis muribꝫ ferunt q̄ in apertum dari velint. Nec tam diligē-
ter vellus aureum draco coſtodiebat. aut aditū orci cerberus. q̄ iſti ſuos libros: quo-
rū dumtaxat marginibꝫ et aureis oblectant̄: nunq̄ quid interius ſit aut legētes aut
intelligentes. Nā ſi tu ex his eſſes nunq̄ vel tibi ſcribere vl̄ te alloqui tēptaſſem. Sed
aiunt omnes qui te norunt. ſimilē prioribꝫ eſſe: qui poetas et oratores nō vt in tetro
carcere claudas. ſed vt ad tuam et cōmunem vtilitatem publices: emere cōgregareqꝫ
ſtudeas. Aiunt preterea te fore in omnibꝫ rebus liberalem: benignum: munificum ⁊
et tū in omnes homīes: tum in eos qui tuorꝫ ſtudiorꝫ amatores ſunt largū atqꝫ bene-
ficū His ergo allect⁹ moribꝫ: decreui has meas lr̄as ad te dare. teqꝫ hortari. rogare.
obſecrareqꝫ. vt per aliqd̄ temp⁹ in vſū meū oratores et poetas quos pſcripſi venire p
mittas: quoniā ad te nihilo peiores reuertent̄: ſed potius p ridētia prata et florides
agros verni tp̄e trāſeuntes mecū poſtq̄ cōfabulati aliqu antiſper fuerint. tanq̄ recre
ati alacriores te repetēt. Quia nullus eſt tamgratus locus. nulla ſocietas tamiocū-
da. cuius nō aliqñ emergat ſatietas. Miſſos igit̄ illos fac vt non ſolum mihi: ſed vt
ipſis etiā geras morem: Ad hec accedit michaelis que apud te eſt familiaritas: huic
etiam placebis. Et is vadem cū dn̄o wilhelmo racz ꝓthonotario regio et tui obſer-
uantiſſimo ſe dabit. libros nō iturus eſſe ſiniſtrorſum: ſ ad te pura fide remeaturos
Addo et terciū quoniam mihi etiam libri ſunt quorꝫ te potero cū voles participē fa-
cere. et ſic viciſſimi tu meis veteris opuſculis et ego perfruar tuis. Vt ergo finem epi
ſtole donem Credo me non eſſe ſtulta petitione vſū. ſi id poſtulo qd̄ moribꝫ tuis eſt cō
ſentaneum concedere. Si tute mihi potes annuere: ſi tua etiam ī eo verſat̄ vtilitas:
ſi nō ſolum meā ſ etiam michaelis amantiſſimi tui cōmoditatez promoueo. Tu fac
vt ratione pocius obtineaz q̄ ceca fortuna repellar: mihiqꝫ vti mācipio impera. Da
tū in noua ciuitate auſtrie quinto ydus aprilis. Anno. M.cccc.xl.

Epiſtola .cxxvj.

Heraldorū nomen et officium vnde exortū ſit.

Eneas dei gratia ep̄us Seneñ dn̄o Johanni hinderbach Secretario re-
gio et amantiſſimo fratri. S.p. dicit. Querere multi ſolent vnde ſit heral
dorum nomen exortum. Quis heraldos primos inſtituit: et quid officij
genus hoc hominum inter mortales habeat. Que res mihi quoqꝫ aliquando fue-
runt dubie. Sed cupienti plurima noſſe vt eſt humanum ingenium. querentiqꝫ
certior fieri. apud angliā q̄ olim britania dicebat̄. in ſacrario nobilis edis ſācti pau
li lundonienſ. vet⁹ hyſtoria in man⁹ venit. añ ānos ſexcētos vt ſignatū erat pſcripta

que ſi vera eſt et mee pōt et alioꝝ ſatiſſacere cupiditati. In ea qd inuenerim tibi ſcri
bere decreui vt acri tuo iudicio cū viro p̄mario et doctiſſimo dn̄o vlrico de monte ſo
lis qd tenēdū ſit cenſeas mihiqꝫ reſcribas. Autor hyſtorie tutbides grecꝰ annotatꝰ
erat: quē fama celebrē clarūqꝫ nouimꝰ: trāſlatoris nomē nullū inueni. Conſtat tñ pe
ritū fuiſſe: q magnū illū et facundiſſimū autorē latīe lingue nō minorē q̄ grecꝰ ē reddi
dit. Non teneo v̄ba hyſtorie vt erant ꝯtexta: Sentētie memini in ea ad hūc fere teno-
rē ſcriptū erat. Heraldi ſūt qui apud maiores nr̄os heroes vocitabant: quos maio-
res hoīb₉. diis minores fuiſſe tradunt. Nā quē priſti reb₉ geſtis inſignē videbāt gra-
tū populis virtute ſublimē in deoꝝ cetu colligebāt. Si modo miracula extabant qui
bus eū ſupra naturā aliqd opatū fuiſſe cōſtaret At ſi miraculi nihil erat v̄tus tñ ad-
mirabilis videbat: hunc neqꝫ deū neqꝫ hominē cōpellare phas putabāt: ſꝫ mediū īter
vtrūqꝫ ſortiti vocabulū heroē vocabant q̄ſi ſemideū. ſic heroes introducti a quibus
corrupto vocabulo heraldi ſunt appellati. Illos aūt inſtituit p̄mus omniū dyoniſiꝰ
q etiā p̄mus armatꝰ et cū exercitu inuaſit Indiam. ac rudes illos et agreſtes hoīes
corticib₉ arboꝝ et crudis feraꝝ carnib₉ vtentes in vrbes legit: boues aratro iunge-
re. frumēta ſerere. deos colē: nutrire comā: mitram ferre. et vnctiones docuit vngen-
toꝝ: Fuitqꝫ his dator vini ſicut et grecis: armauit eos armis marcialib₉ et ad vſum
vite cultioris erexit. Quib₉ cōpoſitis cū vellet abire atqꝫ alias luſtrare regiones: fu-
erūt cōplures ī eius comitatu q iā ſenio ꝯfecti. et aſſiduis attriti laborib₉. neqꝫ rema
nere volebant ſine rege. neqꝫ ſeq ducē volebant. Receſſumqꝫ p̄ncipem lacrimis. et fle-
tib₉ obſecrabant vt ſui misereret. Ad quos liber pr̄. ponite curas inqt cōmilitones
fratreſqꝫ mei: diu pugnaſtis diu me ſecuti eſtis: ego alia ex aliis in fata vocor: vobis
iam parata qes eſt ⁊ hic p̄mia laboris vos manent: Siſtite hic et vrbem hāc terram
quā vr̄i mihi lacerti queſiuerūt poſſidete. Ego vos hodie militie laborib₉ abſoluo.
veteranos milites eſſe volo heroaſqꝫ vocari. Munꝰ vr̄m erit reipubice ꝯſulere. ſon-
tes arguere: laudare ꝓbos. ceteris munerib₉ vacabitis. quocūqꝫ gentiū terrarumqꝫ
veneritis. victū vobis reges veſtitūqꝫ dabūt: honoratiores apud omēs eritis Xenia
vob̄ p̄ncipes offerēt: ſuaſqꝫ veſtes ꝯdonabūt. Stabit fides dicto vr̄o: mendatia horre
bitis. ꝓditores indicabitis. q feminas male hn̄t hos īfames aſſeuerabitis. In omni
terra libertas vob̄ eſto. ſecuruſqꝫ vobis tranſitus et īcolatꝰ. Si qs vos vr̄mqꝫ v̄bo fa-
ctione angariauerit quempiā. gladio ferietꝛ. Ceterū ex amicis meis bachoſiſſimum.
Spartēbā vob̄ regē indiſqꝫ conſtituo: q vobis alimēta p̄beat et annuas ſtipes. Qui
cuſtodiat p̄uilegia vr̄a. et honoratos vos habeat ex grege vr̄o ad regni faſtigiū euoca
tꝰ: vos illi ꝯſulite et poſteris: Cuiꝰſi genus defuerit ex vob̄ veſtriſqꝫ liberis reges īdo
rū ſinito. Atqꝫ ſic adhortatus heroas dyoniſius ex india duxit exercitū. Spartēbas
aūt regnauit ſuper indos qnquaginta et duos annos. Budāqꝫ filiū ſucceſſorē religt
qui cū regnaſſet annos viginti inſtituto filio cradena vitā finiuit. Ac poſt eū ꝑ duode
cim generatōes heroū ſoboles vſqꝫ ad herculē regnauit in india. Hercules autē cū
domitis terraꝝ mōſtris ac ſeuicia tyrannorū deleta penetraſſet: Indiā regnū heroū
in ſe recepit. Priuilegia tñ his non ademit: ſꝫ auxit eoꝝ numeꝝ cōſcriptis īter eos q
ſecū ab hiſpania ⁊ mauritania militauerāt. et cōtra gerionē triplicis aīe et āteū terre
filiū arma tulerāt longis itinerib₉ et ſenecta etate defunctis. Sꝫ cū veniſſet ad mor-
tē multoſqꝫ filios haberet (Multis enī mulierib₉ mr̄imonio iūctꝰ fuit) vnicā autem
filiā ſuſtuliſſet pādeā noīe: huic regnū cōmiſit. Et vt oſtenderet heroas q̄nti faceret
p̄ ceteris liberis. vnū ex numero heroū noīe iobarem viꝝ filie dedit. qui regē gereret
quingentoſqꝫ huic elephantes: quatuor milia eqtū et centū triginta milia peditū cō
ſtituit quib₉ regnū tuereꝛ. Ex hoc natꝰ ē polimbotras a quo dicta eſt vrbs maxima
polimbotra: Cuiꝰ poſterioritas vſqꝫ ad alexandrū magnū ꝑ centū et trigītā octo re-
ges Indiā gubernauit. Ex qb₉ ortꝰ ē porꝰ: cuiꝰ v̄tutē miratꝰ ē alexander. atqꝫ adeo
dilexit vt victor victo regnū dignitatēqꝫ reſtituerit. Cū qꝫ alexander ex ſuis militib₉
heroas legit ſenes qngentos. longa et laborioſa nimis militia cōtritos. qs porro com
mendauit. qb₉ ſingulis annis ī ſingula capita viginti argenti talenta daret: adiecit

qꝫ priuilegijs heroū . vt auro et purpureis coccineiſqꝫ veſtibus et paludamento vti
poſſent: quin et arma regia et inſigne deferre quouis gentiuꝫ terrarūqꝫ loco fuerint.
Si quis hos manu pulſaſſet aut verbo leſiſſet. eum capitis reum eē: bonaqꝫ ſua fiſco
deberi. Sic tuthides vt ille refert qui tranſtulit: qui ſimilia herodotū et didimum et
magaſtenem et xenofontem ſentire cōtēdit. Additqꝫ demū ex perſona ſua autor igno
tus. Habemus igitur heraldorum nomen idem ſignificare quod apud veteres hero-
um ſignificabat. Dyoniſiūqꝫ primuꝫ hoc genus hominū apud indos inſtituiſſe. Of
ficium eoꝝ eſſe vt regibꝫ aſſiſtant. vt conſulant reipublice. vt virtutes extollant: vicia
fulminēt. Nec aliud ſunt ꝙ milites veterani qui poſt multa egregia facinora multa-
qꝫ bella mirifice confecta et ampliſſimos triumphos. exhauſti viribꝫ feſſiqꝫ ſenio a
labore militari remittuntur et in curiā cōſulturi accerſunt. Traditū ꝗ apud maio-
res ē huiuſmodi homines ſemper honoratos fuiſſe. ac tum Saulis: tū Dauidis: tū
Salomonis: tū ceterorū regū hebreoꝝ latera cōſtipaſſe: quin et iter machabeos hec
dignitas locum obtinuit. Legimus et Iuliuꝫ ceſarem cum victo pompeio in egiptū
perrexiſſet hoc nomine et hoc honore pleroſqꝫ ſuos cōmilitones donauiſſe: qui ſecuꝫ
et in gallia et in britania et in germania et in grecia. forti pectore militauerant: iamqꝫ
torpente ſenecta languebant. Nec octauianꝰ auguſtus hoc preclariſſimū genus ho-
minum neglexit: qui ſuperato apud accium Marco anthonio: extīcta cleopatra: cū
parthorum ſuperbia timore poſito veniam poſtulaſſet. ablatoqꝫ Marco craſſo cum
precioſis muneribꝫ ſigna remiſiſſet: tum reges indorum ad famam tāti nominis mo
ti vſqꝫ ad hiſpaniam legatos miſiſſent. ac vltro parere ſe romano imperatori obtu-
liſſent. Cum ſubmerſo cātabro terra mariqꝫ pacem romanus populus haberet: clau-
ſiſſetqꝫ denuo iam portas huiuſmodi: fertur legē tuliſſe. Omnes idcirco mortales ex-
ercere ſe ſolent ⁊ obiectare periculis et aliquādo pace frui quiete poſſint: Nec labor
eſt vllus q premia nō expectet. Ea propter maiores noſtri militibꝫ qui bene pugna-
uiſſent: non ſolum ſtipendia quibus ſe ſuāqꝫ poſſent nutrire familiā: ſed honores am
pliſſimos conſtituerunt: vt coronas. armillas. haſtas. et alia virtutis inſignia quaſi
ſolamē et premiū laboris exacti. Similiter et nos facē decet q dijs fauētibꝫ et magna
v̄tute militū rē romanā reſtituimꝰ. et altā pacē toto reformauimꝰ orbe. ne milites q
longa et duriſſima nobiſcū bella gegerūt: ac plurimū ſanguinis tū ſui tū hoſtiū effu
derūt ſine mercede tāti laboris euadāt. Quiſqꝫ ģ per decenniū nobiſcū militaueris
Si modo quadragenariꝰ fueris ſiue pedes ſiue eques ſtipēdia merueris: militia pꝰ
ha c et omī labore vocato heroes eſto veteranuſqꝫ miles. Nemo te ciuitate foro tēplo
hoſpicio domo ꝓhibeat. Nemo tibi crimen aſcribat: onꝰ imponat: pecuniā ex te q̄rat
Si qd peccaueris ſolam ceſaris vindictā expectato. Quicqd turpitudinis admiſerit
hoīes. te iudicē ꝑpalatoreqꝫ timeant ſeu ꝑuati ſeu principes fuerit. Quod dixeris af
firmaueriſqꝫ: nemo falſū arguat. Libera et aperta tibi oīa itinera locaqꝫ ſunto. In
edibꝫ ꝑncipantū menſa tibi potuſqꝫ eſto. Stipendia quibꝫ te tuamqꝫ domū ſerues
ex publico q̄tānis habeto: quā legittīa face duxeris vxor: ceteris feminis ꝑferat: quē
exprobaueris īfamemqꝫ dixeris: hic reprobatus homo et īfamis eſto: Arma īſignia
noīa et ornamēta heros ferto q̄ reges decent. Que dicere aut facē velis: vbi vis gētiū
locoꝝ nationūqꝫ facito. Si qs tibi iniuriꝰ fuerit ceruice careto vtqꝫ ſenectuti tue ge-
tius cremonēſiū qui ꝯ vos anthonij ꝑtes fouerūt agros tibi tuiqꝫ ſimilibꝫ viritim di
uidendos aſſignamus: qui ſi pauci fuerint addimus ⁊ mantuanos vt bona fide et al
ta v̄tute ꝓfuiſſe te reipublice gaudeas. Sic octauianū veteranos ſuos honoraſſe con
firmāt decreuerat idem penꝰ hanibal facē niſi fortuna fractꝰ aduerſa āthiochi regis
et pruſſie coactus fuiſſet. ſupplex tribunalia petere cōperimꝰ Athilā hunoꝝ regem
ꝗuis efferatū et inanem gloriam. ſimilia ſuis veteranis priuilegia contuliſſe. Neqꝫ
theodericus gotthorum maximus et audentiſſimus rex heroas inhonoratos reliqt
quibus et ciuitates et prouincias tributarias fecit. Carolus aūt magnus q primus
poſt grecos apud romāos ſuſcepit imperiū. germanus hō ex antiq̄ francorum proſa
pia natꝰ poſtq̄ ſaxones ſepiꝰ rebellātes mltā vi domuit: ac feces hunoꝝ lōgobardos

ab infeſtatione romani preſulis exterruit. ſuſcepto ceſaris nomine et auguſtus ap-
latus. milites omnes qui tanti laboris comites fuerant: in hunc modum honore fer-
tur et libertate donaſſe. Ite inquit milites mei. vos heroes vocabimini. ſocij regum et
iudices criminū. Viuite poſthac laboris expertes. conſulite regibus et publico nomi-
ni turpia corripite: fauete feminis: iuuate pupillos: conſilio circūdate principes: ab
his victū veſtitum ſtipendiumqꝫ petite. Si quis negauerit inglorius infamiſqꝫ eſto
Si quis iniuriam vob intulerit. reum ſe maieſtatis agnoſcat. Vos autem caueritis
ne tantum decus tantumqꝫ priuilegium iuſto bellorū labore partum. aut ebrietatis
aut ſcurrilitatis aut alio quouis vicio maculetis. Ne qd vobis largimur ad gloriā
redundet ad penā: quam de vobis ſumendam ſi forſitan exceſſeritis nobis et ſucceſ-
ſoribus noſtris romanorū regibus perpetuo reſeruamus. Hec ſunt que de nomine et inſti-
tutione heraldorum quos heroas fuiſſe conſtat apud antiquos ſcripta cōperimus.
Cur autem noſtris diebus qui nunꝗ militarunt et abiecti quidam hoies hoc nomen
aſſecuntur. neſcio cauſaꝫ niſi quia omnia degenerāt: nec eſt hominū genus quod ſtet
ſuis legibus. Nam et indocti doctioris inſignia recipiunt. et qui nudū nunꝗ enſem vi-
derunt militiā profitentur nitentqꝫ calcaribus aureis: atqꝫ vt de noſtra dignitate dica-
mus: abſqꝫ litteris abſqꝫ moribus ſermone leues atqꝫ vita cathedram pōtificalem au-
demus aſcendere: Quere religiones: pcurre mechanicas artes: omnes oberrant nihil ē
qd ſuis legibus puris inuiolatiſqꝫ perſeueret. Vale et ſi quid habes ꝙ his cōſonet au-
ctoritate dignum et fide: ſcribito nobis: noſtri memor et amans: Cuius rei michaelē
pfullendorffiū conſecretariū tuum et noſtri diligentem doctrina plenū. aut iudicem
aut arbitrū experiemur. Ex wienna kl's Junij Anno dñi. M. cccc. quīquageſimo primo

Epiſtola. cxxxvij.

Paſſagium ꝙ difficile cōduci poſſit
i effectū arguitur pluribus ex rōnibus.

LIttere ad me tue amātiſſime leonarde duplicate et triplicate peruenerūt
In omnibus hortaris me magnopere ad rem bellicam inſtituendā pro mea
virili quādo apud ceſarem ſeruio operas nauem facis vt xpianū decere
hominem ſenis natum cuius eſt (neſcio quare id fiat) quo minus pōt eo magis de cō-
muni bono anxiū eſſe. Laudo tuū cogitatum: tuas curas probo. Utinā tui ſimiles re-
gibus maximis preeſſent. Credo multo melius xpianitati eſſe cōſultū. Nāqꝫ ſi verū dice-
re libet: nimia ē īter orbis nrī rectores ſomnulentia: aut aduerſus officiū aut pter offi-
ciū omnes ītenti ſūt. Arbitror te iā cognouiſſe que ſūt apud ratiſpanā geſta et ꝙ ne-
gligēter eo cōuentū ē. Ex ytalia nulli cōparuere. Nā legati venetorum prius ſolutum
audiuere conciliū quā bauariam ingrederētur. Unus mihi videtur ſuper omēs lau-
dandus pnceps philippus Burgundie dux. qui etſi eſſet britanico bello implicatus
vocatus tn̄ ad cōuentū qui pro ſalute populi xpiani erat indictus: noluit excuſari:
noluit reipublice deeſſe. Congregationem que cōmune bonum tractare videbat ſua
preſentia noluit eſſe puatā. Venit igitur ratiſpanam iterumqꝫ ſe cōtra thurcos ī pſo-
na ꝓpria pollicitꝰ eſt. Si vel ceſar vel rex vngarie vel alius magnus princeps exerci-
tum duceret. Si minimꝰ miſſurū ſe quas poſſet copias: neqꝫ his in rebus excuſatum
ſe habere voluit: niſi tale ſibi ſuperueniret impedimentum quod tota xpianitas legi-
timum reputaret. Quis hunc ſatis cōmēdare principem poſſet? Nemo eſt inter xpia-
nos cui minus timendi ſunt thurci et infideles ceteri ꝙ duci burgūdie. Nemo tamē
eſt qui pro depulſandis atqꝫ cōprimendis hoſtibus fidei ſolicitior eo reperiatur? Un-
de iſta mens homini: Nō cupido rapiēdi hūc trahit: cui ſūt opes infinite: nō ſpes vl-
la voluptatū qbus frui victores putant: qui eſt iā euo prefectior. Et ſi delicias amet
nuſꝗ maiores ꝙ domi reperiat. Non augendi dominij ratio: q ſe nouit ī grecia aut ī
aſia nequaꝗ regnare poſſe. Sꝫ ē h religioſus pnceps: amat eccl'aꝫ mrēm ſuā. Cupit
fidei nrē ꝯſultū eē: dolet cū audit xpianū nomē blaſphemari. Miſeret īfelicibus aīabus
que dietinus ī captiuitatē a barbaris rapiūt. Pudet cū ignomie quā thurci nobis ī-
ferūt. Eſt em̄ nobilis animꝰ. nō poteſt mens alto ſanguine nata: non alta meditari.
Nihil turpe ferre pōt generoſus ſpūs. Uidet ſe dono dei ampliſſimis et populoſiſſi-

mis regionibꝫ prefectũ: multiſqꝫ bñficijs cumulatũ. ¶Non vult ingratus videri. Re-
cognoſcit munera in ſe diuina eſſe ꝙ plurima vult pro ſua facultate vices reddẽ. Me-
minit Johannis patris ſui: quem thurci pugnantem pro fide catholica captiua-
runt. Cupit vlciſci paternũ vulnus: imitariqꝫ maiorum ſuorum veſtigia: quos pro fide
orthodoxa conſtat fuiſſe ardentiſſimos. Huiꝰ igitur opa factũ eſt. ꝙ in cõuentu rati-
ſpanenſi nõnulli articuli cõciperent̃ quorum ego copiã rectoribꝫ noſtre vrbis feci. ¶Nec
me dubiũ tenet quin tu illorũ noticiã habeas. ¶Nã et illuſtri dñio venetorum apud qđ
nunc moram trahis articuli per ſuos legatos huiuſcemodi miſſi ſunt: quorũ ſi fiet ex-
ecutio nihil erit noſtre religioni timẽdum. Ceſar eiuſce rei cupidus nouũ apud fran-
ckfurdiã concilium indixit: Jd futurum eſt tercio kl's octobris. Ceſar aut eo ſe curiã
qꝫ ſuam tranſferet aut preſidentes plena poteſtate ſuffultos mittet: neqꝫ negligetur
quãtum in ſe erit cõuentus. ¶Nunc quoniam de me multa dicis: reſerabo tibi que mi-
hi incumbunt. Optaui domũ reuerti. viſere amicos. conſolari ac paſcere quocunqꝫ
tandem paſtu valerem meas oues: ſupplicaui ceſari: benignã mihi vt licentiam prebe-
ret: qua patrios lares peterem: non obtinui. Ait enĩ ſua ſerenitas: neceſſaria ſibi eẽ
ſeruitia mea dum inſtat apud franckfurdiã dicta dies: Eã ob rem fero moleſte meũ
exiliũ. vereorqꝫ quod nuper ſum expertus. Etenim cum ratiſpanã pergerem inuaſit
me dolor pedum quem podogrã medici dicunt: que res mihi intereundum acerbiſſi-
ma fuit. ¶Nõ tñ neglexi cõmiſſum onus. Jter cum magno labore peregi: adeo vt pede
ad ſellam ſuſpenſo vnius diei viam fecerim: cum inter aſperrimas alpes non eſſet q̃-
drigis locus. Jdem timeo ne mihi nunc accidat, ſi vt mentem ĩtelligo ceſaris: vl' mit-
tar inter legatos: vel ſuam ſequi ſerenitatẽ iubeat. Sed quid agam? quis ego ſum q
tantum imperium effugere poſſim. Uideo inſuper res maximas eſſe ad quas teneor
et vniuerſe criſtianitati vtiles. Quid in laborem pro facultate mea ſtatui manere et
ad meum exilium paucos menſes addere. donec franckfurdiñ conſilium finiat̃. Jm-
partiar meas operas in cõmune bonum. Et ſi nequeo grãdes manipulos in areã fer-
re dominicã: at ſaltẽ ſpiculas aliquot in horreũ eccleſie referã. ¶Neqꝫ enĩ deus noſter
tã facta hominũ ꝙ mẽtes inſpicit. Et laudatã in euangelio mulierculã legimus. que
duo era minuta ĩ gazophilaciũ obtulit. Jllđ aũt oro Leonarde amãtiſſime. ne vl' paſ-
ſagiũ ꝯtra thurcos ĩſtituẽdũ ytalice pace cõpares: vel me monacho q illã ꝯcluſit eq-
parãdũ putes. ¶Nãqꝫ ſi pulcerrime et vere dicis nullã eẽ ꝑſonã adeo tenuẽ ꝑ cuiꝰ ma-
nꝰ neq̃at ſi velit diuina maieſtas res maximas cõficẽ. Et addis exẽplũ nr̃i tp̃is. ¶Nã
pacis ytalice humil' et q̃dãmõ deſpectꝰ heremitarum ſãcti auguſtini monacellꝰ auctor
hr̃. ¶Nõ ẽ tñ eq̃ rerum et ꝑſonarum ꝓportõ. Pax ei ytalica etſi vt ais rome ad maturitatẽ ꝑ-
duci nõ potuit: adeo tñ ĩ alto illo ſũmi p̃ſulis igne cõſiſtoriali decocta fuit vt paruo
poſtmodũ ſole potuerit matureſcẽ. Erãt ⁊ ptes q̃ cõtẽdebãt lõge defeſſe bello cõtrite
atqꝫ exhauſte. ĩtelligebãtqꝫ niſi ꝯcordiã amplecterẽt̃ vtrinqꝫ fũditꝰ eẽ pereundũ. ¶Nec
plurima erãt capita q̃rũ ſenſus cõbinãdi ad ꝯficiendã ytalice pacẽ viderẽt̃. At nego-
ciũ hoc gerẽdi ꝯtra thurcos belli: rude adhuc indigeſtũ et pene ĩtactũ eſt. ¶Nec germa-
nie aut gallie principes q̃rũ potiſſime mẽtes excitande ſũt ſatis ĩtelligẽ poſſunt: quid
ſua mõ interſit. cõtra thurcos arma mouẽ q ſũt ab eis remotiſſimi. Quis ĩſuꝑ galliã
aut germaniã armet niſi cerebra pene infinita ꝯiũgat. Adde ꝙ oĩs ytalice vires ad
maritimã claſſem ſunt vniende. Qualis deinde inter me et monachũ ytalice pacis in-
uentorẽ ꝯparatõ cadit? Fateor q̃a nihil ẽ repertori ac rectori orbis factu difficile. vel
le illi ⁊ poſſe vnũ ẽ. ¶Nec ĩficias eo. ſpirare vbi velit ſpiritũ dei: q⁊ aliq̃n infima mũdi
eligit vt fortia queqꝫ ꝯfundat. Sꝫ audi ꝑſonas ꝙ diſpares adnectis. Ego illũ mona-
chũ q ptes ytalie diſſidẽtes ꝯpoſuit: crimĩe mũdũ: longa vite ſanctimonia ꝯprobatũ
doctrina plenũ. ¶Nihil miror ſi deus in iſtrumẽtũ elegit ꝑ qđ paccaret ytaliã. At iſtic
ꝙuis turpitudinẽ ꝓdo meã longe a me abſũt. Habꝫ ĩ me deus ml'ta q̃ puniat: nulla
q̃ p̃miet. Quo igit̃ pacto me velud organo magnis ĩ rebꝫ vtat̃: Uereor vereor vt te ve-
ra nõ celem: ne dum me grandibus ingero negocijs: ĩpedimẽto magis ꝙ ꝓmotioni
reperiar. Tu deſine de me tibi multa promittere: ac me domi ꝙ foris malis cimbam
fortaſſe non inutiliter regam: ¶Nauis magne ſi clauem tenuero et me ſimul et nautas

perdam. Franckfurdie ſi fuero naucleros inueniã optimos: atqꝫ ipſe remigis officio
fungens peccatorum meorũ partem delebo. hec tibi de me volui dixiſſe. Nunc de or-
dine dato pauca diſſeram. Scripſiſti vocandos eſſe multos ex ytalia ad cõciliũ rati
ſpanenſe: putaſti id futurũ conſtañ ſimile ne dicã baſilieñ quod in annos viginti pro-
tenſum eſt: At noſtrũ exacto menſe finem accepit. Indictũ eẽ aliud: huc rurſus vocã-
tur ex ytalia rex Aragonũ: Veneti: Ianuenſes: Florentini: Seneñ: Lucani. Comes
quoqꝫ franciſcus: ꝙuis nõ eſt iueſtitus de ducatu mediolaneñ accerſitur et dux mu-
tine. Marchiones inſuper mantue: montiſferrati et ſaluciarum. Videbimus quantus
erit noſtrorum feruor ytalorum. Regibus ꝙ francie anglie bohemie vngarie polonie dacie
ſwecie norwegie ſcocie littere dantur vt ad cõuentum mittant. Principes alamanie
adeſſe. comitates mittere legatos iubent. Si erit conuentio grandis: ſpem bene ge-
rende rei ſummã. Si pauci conuenerĩt obrigeſtam. Dices: Quid ſentis? quid putes
futurũ? Mallem tacere. Mallem opinionem meam eſſe falſiſſimam ac mendacis ꝙ
veri prophete nomẽ. Dicã tñ ꝙ meus preſagit animus. Non ſpero qđ opto: nil boni
menti mee perſuadere poſſum. Quare inquis? Quare inquã. Ego bene ſperem. Chri-
ſtianitas nullũ habꝫ caput cui parere omẽs velint. Neqꝫ ſummo ſacerdoti: neqꝫ Im-
peratori que ſua ſunt dant. Nulla reuerentia: nulla obedientia eſt. Tanꝙ ficta no-
mina: picta capita ſint: ita papam imperatoremqꝫ reſpicimus. Suum queqꝫ ciuitas
regem habet. Tot ſunt principes quot domus. Quomodo tot capitibus quot regunt
chriſtianũ orbem arma ſumere ſuadebis? Age dicito cõcurrere in bellum cunctos re-
ges: Cui ducatũ dabis? Quis ordo ĩ exercitu erit? que diſciplina militaris? que obe-
dientia? quis paſcet tãtũ populum? quis intelliget varias linguas? quis reget diuer-
ſos mores? quis anglicos amicabit gallicis? quis ianuenſes cõiũget arroganenſibus?
quis theutones vngaris bohemiſqꝫ cociliabit. Si paucos cõtra thurcos ducis faci-
le ſuccumbis. Si multos: confunderis. Vndiqꝫ ſunt anguſtie. Perge vltra atqꝫ iſpi-
ce xpianitatis vultũ. Pacata in quis ytalia eſt: facile aduerſus exteros arma ſumet
domi quieta. Neſcio ꝙ quieta. Inter regem aragonũ et ianuenſes adhuc belli reli-
quie manent. Nec ianuẽſes hi ſunt qui cõtra thurcos pugnaturi credantur quibus
tributa pendere dicuntur. Veneti cũ thurcis fedus ꝑcuſſere. Et ꝙuis aiunt ſe ſum-
pturos arma ꝓ nr̃a fide: ſi ceteri xpiani bellum thurcis indicãt. Quis hãc cõditioꝫ
implebit? Vocare nũc rogare atqꝫ excitare venetos oportebit: qui ceteros imitaſſent
ſi par eis cũ thurco non eſſet. Quid cũ ytalis facies qñ due nauales potentie et qđẽ
maiores deſũt. Rex aragonũ ꝙuis eſt potentiſſimus et ad cõmune bonũ ardens: haud
quaꝙ ſolus bellũ nauale cõtra thurcos agitabit. Sũmi põtificis q̃nta ſit claſſis nõ
ignoras. Deficit igit̃ nobis altera belli pars. Nã cũ terra mariqꝫ thurcos vexare ꝓ-
poſituꝫ eſſet: deficiẽtibus ytalis nihil eſt qđ de maritimo bello ſperemus. Patebit aſia-
nus elleſpontus. Et ſi terra bellũ gerat̃: infinitas ex aſia copias in greciã thurci tra-
ducent. In hiſpania noſti ꝙ multi ſũt reges potentia regimine voluntate et opinio-
ne diſpares. Neqꝫ illi in extremo iacẽtes occidẽti ad ſeptentrionẽ trahendi ſunt. Eſt
qꝫ qđ agunt cũ g̃natenſibus domi. Rex francie et ſi toto regno pepulit hoſtẽ: marinas
tñ oras ingetas habet: nec militẽ extra regnũ audebit mittere: dũ claſſes ex anglia
repetinas timet. Anglici nil aliud animo gerũt ꝙ vt repulſã ex frãcia vindicẽt. Sco-
ti Dani Sueti Norwegij in vltimis orbis oris ſiti: nihil eſt qđ ext̃ domũ queãt. Theu-
tones inter ſe diuiſi nulla in parte coherent. Ciuitates cum principibus diſſident. Et
ipſi inter ſe principes nullo cõcordie vinculo tenẽt. Swicenſes cum ducibus auſtrie ve-
tus odium tenent. Comes palatinus archiepiſcopo moguntino infeſtus eſt. Ducatus
luczelbergenſis inter regem bohemie et ducem burgũdie litigioſus pendet ꝙuis ſũt
ad kl's vſqꝫ nouembris in eam rem inducie. Duces ſaxonie de ſexaginta caſtellis cũ
bohemis litem habẽt. wratiſlauienſes requiſiti ꝑ bohemie regem: homagium facere
recuſarunt: niſi ad ſe rex proficiſcatur. Pruteni qui religioni ſancte marie theutoni-
corum ſubiecti fuerunt: excuſſo priori iugo ad regem polonie defecerunt. Iſqꝫ nunc
regionem ingreſſus cum coniuge ſacramenta fidelitatis accipit. Lignicenſes quos

Ladiſlaus rex gubernatori bohemie dederat: ſubire iugum recuſant. Nec pudi dicen-
ſes parere domino de roſis voluntarij ſunt: q̃uis dono regis ad eum pertineant. In
auſtria nihil quieti eſt. Baronem eyczinger dominantem ſpernūt: Ciuitates amāt:
ſeditiones frequentes aguntur. iwancho bohemus cum duobꝫ milibꝫ latronuꝫ regio-
nem longe lateq̨ vexat. In wienna crebra fiunt incendia: nec auctores in famam ve-
niunt. In vngaria prelati et barones infenſi ſunt Johanni vainode: qui quondam
gubernator fuit: nunc capitanij nomen tenet regniq̨ maximaꝫ partem occupat. Giſ-
kra bohemus inueſtitus a rege de territorio ſcepuſion in vngaria ad poſſeſſionem ve-
nire per iohannem impeditur. Diſpotus Raſtie q̃uis thurcis vnitus putetur. auxi-
lia tamen regis vngarie petit et thurcos aſſerit bello paratos. Nihil tamen ad hec
vngari mouent̃: ſed habituri pocius inducias ſiue cōcordiā cum hoſte q̃ moturi bel-
lum credunt̃. Cde nunc in tanta rerū varietate quid ſperandū aut timendū ſit. Intu-
ere deinde mors hominū ac noſtroꝝ principū facta cōſidera: quātus auaritie ſinꝰ pa-
tet: quanta iertia quāta voracitas. Nemo litteris aut bonaꝝ artiū ſtudijs intentus
eſt. Et tu cū hiſce moribꝫ deleri poſſe thurcorū exercitus putas: vtinam tu verax iue-
niaris: ego fallax. Vtcūq̨ res ſeſe habent. manebo ad dictā diem franckfurdieñ. ⁊ ſi
non prodero reipublice xp̄iane. macerabo tamen meipſum et in vindictā meoꝝ deli-
ctorū affligam corpus et mentem. Si quid in cōmuni redundabit boni tanto id libē-
tius videbo: q̃tomagis p̄ter ſpem eueniet. Tu vale et me vt ſoles ama. et ſi amaſti pa-
rum amorem auge. quoniā eo te pro tua virtute vehementer amo. Ex noua ciuitate
die. v. Julij. Anno. M. cccc. xliiij.

Excuſatio regis dacie q̄re ad dietā nō venit. **Epiſtola. cxxviij.**

REuerendiſſimo principi domino. F. diuina fauente clementia romanoruꝫ
imperatori ſemper auguſto duci auſtrie ⁊c̄. Criſternus dei gratia regno-
rum Dacie Norwegie ſaluorum gottorum rex: comes ī aldenborch et del-
manhorſt Salutem et triumphantis victorie continuum incrementum. Perlectis
nouiſſimis imperialibus litteris nobis directis. merore cordis ⁊ mentis anxietate ī-
dicibili vrgebamur. Cuꝫ videamus tandem virus peſtiferum in xp̄ianam fidem du-
dum congeſtum: viperā illam balymamech thurcoꝝ tirannū feraliter euomiſſe. ⁊ qđ
in ſue impietatis cōtētaculis fabricauit incentiuū ſue iam crudelitatis detexit. Hūc
non ambigimꝰ imaginem beſtie illius geſtare: quā Johannes euāgelicus vates aſcē-
dētem de mari preuidit. terciā partem ſtellarum ad ima trahentem: immo Aſiam ⁊
africā et iā ſuis execrabilibus ſpurcitijs europe terminos defedantem videre vide-
mur. sereniſſime imꝑator et frater cariſſime qđ cum ſingulari meſticia referimus ſta-
tuū omniū et ſexuum omnium religionem fidem et vrbanos mores in populo criſtia-
no adeo a iuſticie tramite declinaſſe. q̄ diuinā non ceſſent irritare. et prouocare vin-
dictā. In illos precipue qui aliorum vita et exemplo deberent merito eſſe ductores:
vnde vltione cōdigna hoc noſtro tempore quo peccata magis et vicia ſubrepunt. fla-
gellis ⁊ plagis ḡuioribꝫ excribrant̃. Nullos enī chriſtianorū fines per vniuerſi orbis
machinā a peſte cladibꝫ vel incurſibꝫ hoſtiū eximij videre aut cognoſcere valeamus.
omne quoq̨ ſolum vbi chriſti nomen colitur crebris agitari et oppugnari contrarijs.
Neq̨ ꝓpterea vllam diuine miſerationis et pietatis recuperā̄de: maiorem adeſſe fidu-
ciā: q̃ q̄ incipientes a capitibꝫ diuinis inſtitutis et bonis moribus ſm euangelicam
legem reſumptis: priorem culpam et noxas emendemus in melius. quatenus placa-
ta diuinitas ſuorum calcorum felicibus propitia non deſit optatibꝫ. Hec ſunt inui-
ctiſſime ceſar arma fortiſſima: propugnacula munitiſſima et ſecura preſidia: quibꝫ
aptius et facilius. immo felicius et fructuoſius hoſtium vires et frontem ſuperbie
demoliri cōueniat: q̃ militaribꝫ cuneis q̃ bellicis munimētis. Hoc quidem exēpla-
rit phiſicis traditōibꝫ cōpat̃. q̄ medici ſatagentes noxiales a corporibꝫ chymos re-
pellē ꝑ pꝰātbidotis et cathaplaſmate ꝯgruētibꝫ ꝑparatas ad exitū ſuꝑfluitates dei
de formato expellūt. Sic ḡ Imꝑalis maieſtas erga deū celi deuota: ſuperioribus et

inferioꝛibus ſuggerat melioꝛis vite feruoꝛem. Interioꝛis enim conſcientie peniten-
tia cilicio ſacco et cinere. non auro vel argento. non exquiſitis monilibus nec in arcu
foꝛtium aut roboꝛe potentatus Niniuite diuinam contra ſe concitatam placure fu-
roꝛem. tunc auguſtalis maieſtas ſuperno adiutoꝛio comite. cū exercitibꝫ chriſtianis
hoſtium caſtra penetrabit ſecura. omneſqꝫ barbaroꝛū conſtringet conatus auſus ar
mis et potentia vindicabit. Eruntqꝫ hoſtium vires angelo dn̄i cohartante ſicut ſti-
pula ante faciem venti et titubabunt pauoꝛe et timoꝛe ſoꝛdeſcent. O ſaluberrimum et
iocundiſſimum omen ſi fata preſtaſſent. Nꝫ regnoꝛum noſtroꝛum rebus cōpoſitis: q̄
varijs in preſentiarum contrarioꝛum detinētur anfractibꝫ cum proceribus noſtris
quos numero et ſolertia militari oꝛnatiſſimos obtinemus. cum veſtre ſerenitatis cō
tubernio pꝛo fide catholica: pꝛo gloꝛia immoꝛtali: pꝛo illius nomīe qui nos ſuo ſacro
cruoꝛe redemit: pꝛo fidelium ibidem a thurcis oppꝛeſſoꝛum tutela: ī ceſarea comiti-
ua adeſſe poſſemus. Teſtamur deum nihil nobis gratius nihilqꝫ optabilius q̄ ꝙ
in tam ſancto opere adeſſe liceret. Condolentes ex ipſis coꝛdis viſceribus imperiali
Conſtantinopolitanē vꝛbi. et venerande patriarchali eccleſie: quā conſtantinū ma-
gnum pꝛimum poſt philippum oꝛthodoxoꝛum ceſarem ꝑdeceſſoꝛem veſtrum: foꝛtiſſi-
mis menijs obfirmatam ſuo nomine que pꝛius biſancium dicta eſt et preſentia legi-
tur decoꝛaſſe. Ubi ſumma eccleſiaſtice et imperialis viguit ſanctionis. Ibi fuerat
legum ſacrarium: fidei viguit noꝛma et religionis ſpecimen inſtitutis et obſeruātijs
religioſiſſimis pꝛeoꝛnata. Licet et ibi quādoqꝫ ſathan non abfuit: qui Arrium Sa-
bellium: manicheos: neſtoꝛium: macedonum dipſtoꝛum: Eutbicem et ceteros ſuſci-
tauit hereſeon: qui in agro domini in tritico fidei zizania ſeminauit. Uerumqꝫ im-
pedimentum huic noſtro ſincero pꝛopoſito pꝛeſtitit. ꝙ veſtras imperiales litteras
dūtaxat decē diebus feſtum ſancti Gregoꝛij ꝑcedē ꝑſentate recepimus baiulo. Cū
vero regnum noſtrum dacie vbi reſidemus ad pꝛeſens inſulis interſecetur diuerſis
vadis ponti a ſe diſtantibus inuicem et pꝛimo tempoꝛe parliamentum regni noſtri
pꝛedicti: cuius cōſultatione in rebus grauioꝛibus affectare ſolemus abſqꝫ pꝛolixi tē-
poꝛis interuallis congregare minime poteramus. Tum etiam quia ſumus in pꝛo-
cinctu ad regnum noſtrum nauigandi noꝛwegie cum expeditione contra hoſtiū no-
ſtroꝛum incurſus quos frequentius ſuſtinemus. Quo propterea ceſarijs veſtris deſi-
derijs et hoꝛtantibus pꝛonunc ſatiſfacere minime potuimus. Si vo in pꝛefata di-
eta pꝛo ſancto iſto et pio opere celebꝛanda aliqua ſalubꝛia et vtilia concludentur:
de quibus nos certioꝛari curaueritis. quantum nobis poſſibile fuerit. ſaluis regnoꝛū
noſtroꝛum negocijs animo gratiſſimo faciemus. Ceterum in cauſa oꝛdinis pꝛuteno-
rum beate marie Jeroſolimitan̄ litteris vr̄e ſerenitatis pleniꝰ itellerimꝰ. Cuꝫ vo tal
iter oꝛdinē militiā et patriā ſit exoꝛta diſcoꝛdia vt peioꝛa magiſqꝫ idies nocitura ve-
riſimiliter foꝛmidamꝰ. Quo ꝑterea indies tractatꝰ concoꝛdie magis difficultari veri
ſimiliter timeamꝰ: in quo oꝛdini et p̄rie ex intimis ꝯdolemus. ſi tamen fuerimus req
ſiti obtentu veſtraꝝ imperialiū litterarū omnē ad oꝛdinis pꝛofectum et patrie con-
coꝛdiamqꝫ et pacem efficacem operā libenti animo impendemꝰ. Ualete ſereniſſime
pꝛinceps et frater cariſſime in illo qui habitat in celis et imperat: cuncta ſua oꝛdina
tōe gubernās feliciter et longeue cui nos offerimꝰ gratiſſimo animo ꝑparatos: affe-
ctantes a celſitudine fraternaqꝫ caritate vr̄a hanc preſentē excuſationē noſtrā coꝛam
illuſtribꝫ ꝑncipibus et ſereniſſimoꝛū regū oꝛatoꝛibꝫ et legatoꝝ aplice ſedis: qui die-
te conſtitute ꝑſentes extiterint legi et recitari. Datum in noua ciuitate nr̄a Roſtil-
dēn die dn̄ica palmaꝝ Anno a natiuitate dn̄i. M.cccc.liiij. nr̄o regali ſub ſecreto.

Epiſtola.cxxxix.

A rege Aragonū ad ſacrū collegiū Car-
dinalium. ſponte cōtra thurcos ire.

Reuerendiſſimi in xp̄o p̄res ꝛ dn̄i amici nob ſingulares poſt memoꝛiam
nr̄am: Nihil ꝑfecto cecidiſſe recoꝛdamur qꝺ nos adeo cōmouerit aut tan
tā idignatōꝫ aio iniecerit: q̄ntā ꝯſtātiopolitāe vꝛb caſus ꝛ grecoꝝ miſerāda
atqꝫ iaudita calamitas: neqꝫ vo ob id ſolū idignamur. ꝙ grecia q̄ magꝰ pꝰ ē xp̄iāe gētis

amiſſa libertate oppreſſaꝫ ac in manuꝫ et ſeruitutem infideliū: ꝑ xp̄ianorum negligē-
tiam redactam ⁊ xp̄iano corꝑe diſtractā atqꝫ diſciſſaꝫ videmꝰ (Quāq̄ eſt id grauiſſi-
muꝫ quod ⁊ oīm mentes atqꝫ aīos magnoꝑe cōmouere atqꝫ excitare in vltionem de
bet) ſed etiā q: turpiſſimam et indigniſſimaꝫ notaꝫ nomini xp̄iano ob eam rem iniu-
ſtam cognoſcimus. ⁊ que vix vnq̄ vllis cōſilijs ꝑiculis aut laboribꝫ aboleri poſſe vi-
deať. Quid eñ tamindecens. tamturpe: tampudendum xp̄ianis. q̄ pati xp̄ianos a
barbaris opprimi ⁊ acerbiſſimo ſeruitutis iugo ſubijci fidemqꝫ nr̄aꝫ labifactari atqꝫ
funditus euerti. Pro q̄ tuenda atqꝫ ꝯſeruanda dubitare debet nemo q xp̄ianus re ſit
mortē impigre appetere. Sed hec ꝯmunis culpa ſit. Dū eñ alij alios intuemur añ cō
ſtantinopolis calamitatē ſi quis in eius defenſionē arma capiat ⁊ obſiſtere iniurie.
conetur: illa ciuitas interim capta eſt. ⁊ illa oīs grecia cōcidit. Capite eñ confracto
⁊ cetera membra caſſata ſunt. Cum aūt quottidie intelligamus ex multoꝝ ſermoni-
bus ac lr̄is ip̄m thurcoꝝ pricipem in eam inſolentiā ac furorem ꝓuectū eſſe. ob res
ſcdas q̄ ſolent animos extollere atqꝫ inflāmare: eumqꝫ nō cōtentuꝫ grecie captiuita
ti ceteris xp̄ianis atqꝫ e gretie clauſtris in ytaliaꝫ velle erumpere. Imperiuꝫ orbis
terraꝝ ſibi ꝑmittentē ⁊ xp̄ianam fidē euertere molientem. Inſtituimus animo: illiꝰ
furori ꝓ viribus noſtris obſiſtere: conatuſqꝫ eiꝰ nepharios quātū in nobis fuerit re-
primere atqꝫ infringere: Sperātes xp̄o deo noſtro autori atqꝫ fautori. ꝓ cuiꝰ fide de-
fendenda hanc expeditionē glorioſam ſuſcepturi ſumus: vt ⁊ alij principes ⁊ populi
xp̄iani vna nobiſcū ad ſalutē ſacroſancte romane eccie exemplo nr̄o excitēť ac fore. il
lum atrociſſimū fidei hoſtē nō ſolū vlciſcamur ⁊ intra gretie terminos cohibeamus.
ſed etiā recupata oī grecia ip̄m e tota europa depellamus: ac ne in aſia qdem ſua qui
etum eſſe ſineamus. Que cū ita ſint. R. p. vr̄as oratas eſſe volumus primuꝫ. vt voſ-
ipſi qui fidei xp̄iane duces eſtis in eam tuendā ⁊ ꝯſeruandā omēs vires ⁊ ſtudia vr̄a
conferatis. nec eam ruere patiamini. cuiꝰ ꝓtectores acerrimi merito eſſe debeatis: vt
alijs exemplo ſitis q ad vos oculos referūt qcquid agitis intuenť cum ad vos primū
qui eſtis religionis capita acceptam iniuriam ⁊ cladē hāc ꝑtinere exiſtiment. Dein de
vt cūctos ꝓp̄los principes ac reges xp̄ianos ꝑ legatos ac lr̄as q̄ad fieri poſſit exhor-
temini atqꝫ excitetis. vt ⁊ ip̄i exemplo vr̄o noſtroqꝫ h̄ et neceſſariū et maxime glorio-
ſum bellum ſuſcipiant. ⁊ ꝓ eo gerendo q̄s poſſint copias claſſes arma ⁊ comeatꝰ parēt
Si ꝓ fide noſtra tuenda in q̄ eſt ſalus nr̄a repoſita nō depugnamus. ꝓ qua dimicare
ſuſtinebimus? Si feramus iniurias xp̄o deo nr̄o factas. cuius ille ymagines deleuit
ſanctoꝝ ac martiruꝫ ſtatuis euerſis: reliquijs luto ꝓuolutis: ſacris virginibꝫ inceſta
tis: filiabus e cōplexu ꝑentū ad ſtuprū raptis: parētibꝫ ip̄is crudeliſſime necatis. Si
has inquā feramus. cuiꝰ tandē iniurias vlciſſimur. Si religionē noſtram ꝑ negligē-
tiam ruere patimur. vt obmittamus ignominias: vīcula: cedes: que xp̄ianis impēdēt
Quidnam ſꝑare amplius de animaꝝ ſalute poſſumus? Multis ſane ac ſūmis prin
cipibus vt Conſtantinū ⁊ Iuſtinianum omittamꝰ: tuꝫ domus nr̄a q̄ barbaroꝝ ſemꝑ
oppugnatrix fuit. tū aliaꝝ nationum ac gentiū maxīo honore ac glorioſum fuiſſe ſci-
mus. xp̄ianū nomen auxiſſe ac diffudiſſe. Quanto igitur nobis omnibus honeſtius
et glorioſiꝰ fiet illud ab ruina ⁊ manifeſto interitu vindicaſſe. Ac ſi nulli nobis adiu-
tores fuerit ad tantaꝫ iniuriaꝫ vindicādam malūqꝫ ꝓpulſandū. qđ exiſtimare nō poſ-
ſumus. Nos tamen ꝓpoſitū noſtruꝫ exequi cōtendemus ſperantes in xp̄o deo noſtro
rem proſꝑe ſucceſſuraꝫ. In qua et ſi mori contigerit leto ⁊ cōſtanti animo moriemur
Datum in caſtro noſtro Neapolis prima aprilis. Anno. liiij.

Dyalogus cōtra bohemos et thaboritas de ſacra coīone ſub vna ſpecie.

Epiſtola.cxxx.

Reuerendiſſimo in xp̄o et colendiſſimo patri dn̄o Johanni de Caruial Sacroſancte Romane eccleſie ſcti angeli dyacono Cardinali. Eneas epiſcopus Seneñ. S.p.d. Quis apud bohemos ap̄lice ſedis legationem abieris et oēs illius gētis mores opinioneſq3 noſcas: tn̄ q2 puerſi quidam hoīes nouos indies errores cudūt. Et ego nuper iuſſu ceſaris in bohemia fui cognouiq3 bonos et malos: et m̄lta cū eis cōtuli. 7 audiui m̄lta q̄ ſedē ap̄licam intelligere nō ē inutile. Decreui q̄ hac in via mihi cōtigerūt tue dignatiōi p̄ſcribere. Et ſi magnā papirū impleuero. nō tn̄ erit arguēda narratio. q2 res p̄limas nō pōt breuis ep̄la cōprehēdē. 7 cauēdū ē ne fiā obſcurus: dū breuis eſſe laboro. Pretermittā nihilominus locos illuſtriores. Adhibeat mihi benignas aures tua modeſtia beniq3 cōſulat. ſi liberius ſcripſero q̄ꝫ tue dignitati par ſit. Nam vetus noticia 7 vſura q̄ inter nos olī fuit. audacē me facit. Sed incipiā iam narrare. q2 nulla ē mihi de tua benignitate dubitatio: q̄ ſolet oīa in partē recipe meliorē. Cū ꝗ p hos dies de nouo domo verſus pragam iter agerem: eēntq3 mihi college nobiles. Albertus de Eberſtorff baro. Procopi⁹ de Rabenſtain: et heiric⁹ Truchſes eq̄ſtris ordinis milites. Ex vſu viſū nobis ē (q2 raptores 7 inſidias timebam⁹) ad Thaboritas poti⁹ q̄ꝫ in apertis villis p noctare: ac lupoꝝ magiſq̄ꝫ lepoꝝ ſeq fidez. Premiſim⁹ igr̄ q thaboritas accederēt atq3 ab his ius hoſpitalitatis expeterēt. Accepert hec letis aīs thaborite. dederuntq3 fidē atq3 obuiam venerūt. Res ſpectaculo digna fuit. ruſticanū 7 incōpoſitū vulg⁹. q̄ꝫuis vrbani videri velit. Frig⁹ erat: pluuiale tp̄s. Nā bohemia ſepe miſcet eſtati hyemez. Ex illis aliq nudi erāt ſolis tecti camiſijs. Alij pelliceas tunicas induerāt. Alij ſella carebāt. alij freno. alij calcarib᷒. Alteri crus occreatū fuit. alteri nudū. Huic oculus defuit. illi manus. Et vt virgilianis vtamur verbis. Fedū videre fuit populataq3 tpa raptis aurib᷒ 7 trūcas inhoneſto vulnē nares. Incedēdi null⁹ ordo. loqndi n̄lla modeſtia: barbaro 7 ruſticano ritu nos exceperūt. Obtulerūt tn̄ xenia: piſces: vinū ceruiſiam: Sic opidū ingreſſi locū vidimus. Quem niſi hereticoꝝ arcē aut aſilū vocez: neſcio q̄ appellez noīe. Nā q̄cūq3 detegūt int̄ xp̄ianos impietatis ac blaſphemiaꝝ monſtra. huc ꝯfugiūt. tutamētūq3 habent. vbi tot ſunt hēſes q̄t capita: 7 libertas ē q̄ velis credere. In exteriori ciuitatis porta duo fuerūt ſcuta. In altero picta erat angeli calicem tenētis q̄i coīonē ſub ſpecie vini ſuaderet p̄p̄lo. In alterā ziſca pict⁹ fuit hō ſenex et vtroq3 luīe caſſus. Hic oliz dux thaboritaꝝ fuerat: 7 alteꝝ oculū in puericia pdiderat. alteꝝ hoſtili ſagitta cōfixus amiſit. Ab h̄ ſepe victos fideles aiūt. Sepe xp̄ianorum cedes factas. Cōplures ciuitates exuſtas: diruta monaſteria: ſacras edes incenſas. pſtitutas virgines: ſacerdotes occiſos. Quē thaborite nō ſolū monoculū h̄ cecuz q̄z ſecuti ſunt ducē: neq3 abſurde. Nā tali populo q nihil diuitatis intelligit. nihil religiōis tenz: nihil eq rectiq3 vidz. qs ducatū p̄bere debuit niſi cec⁹. Jmpletū ē illd̄ ſaluatoris in eis. Si cec⁹ ceco ducatū p̄beat ambo in foueā cadūt. Hic dū morti p̄xim⁹ eſſet. ꝯſultarētq3 thaborite quē p⁹ ſe pricipē deſignaret. Poſtq̄ꝫ inqt anim⁹ a me fugerit. excoriate corp⁹ meū 7 carnes date volucrib᷒. Ex corio vō tīpanū facite atq3 hoc ī p̄lio ducē hēte. Nā q̄uis locoꝝ theutones ſonū eius audierit. mox terga dabūt. ziſcaz in timpano formidantes. Hic poſtq̄ꝫ obijt: thaboritaꝝ alij Procopiū ſibi ducē legert Alij intātū illi⁹ memoriā dilexert. vt neiem dignū exiſtimarēt: q tāto duci ſuccederet aſpnatiq3 pricipē orphanos ſeſe vocabāt. q̄ſi p̄re carētes atq3 orbatos. vt q cecitatē nō viuam tm̄: ſed mortuā quoq3 colendā cenſebant: 7 ad inferos vſq3 ſequēdam. Hunc aūt veluti numē thaborēſes habēt. Et q̄ꝫuis picturas oēs abhoīent: hui⁹ tn̄ picturaz religioſe colūt. 7 honorē quē xp̄o negāt cōtendūt ziſche. Hoꝝ ſecta peſtifera et abhomīabilis eſt ac ſūmo digna ſupplicatio. Romanā eccleſiā nolūt hr̄e pmatū. Aut p̄prij cleꝝ hr̄e quicq̄ꝫ. Jmagines xp̄i ſanctorūq3 delent. Ignē purgatoriū inficiāt. Nihil ſāctoꝝ p̄ces iā3 cū xp̄o regnantium pdeſſe mortalibus aſſeuerant. Feſtum diem preter

ymagines thaboritarum

de tympano

dominicam et paſchalem non agunt. ieiunia ſpernunt: horas canonicas abijciūt. Eu
kariſtiam ſub ſpecie panis et vini ⁊ paruulis ⁊ dementibus prebent. ¶Conficientes ni
hil p̄ter orationē dn̄icaꝫ ⁊ verba ꝯſecratiōis dicūt. neqꝫ veſtimēta mutāt neqꝫ ornatꝰ
aſſumūt aliquos. Quidaꝫ vō eouſqꝫ deſipiūt: vt nō veꝝ xp̄i corpꝰ in ſacramento alta
ris: ſed rep̄ſentationē quādaꝫ eſſe ꝯtendant: errantis berengarij nō cōuerſi ſequaces
Ex ſacramētis eccleſie. baptiſmum. eukariſtiam. matrimoniū. ordinemqꝫ recipiunt. Que ſacramēta recipiūt
De penitentia parum ſentiunt. De cōfirmatione et extrema vnctione nihil. Mona
chorum religionibus infeſtiſſimi ſunt. inuentiōeſqꝫ dyabolicas aſſerunt eſſe. Bapti
ſma ſimplicis vnde volūt. ¶Nullā aquā bn̄dicūt. Cimiteria nō hn̄t ꝯſecrata. Cadaue
ra mortuoꝝ in campis ⁊ vt digna ſunt cū beſtijs ſepeliunt. vanūqꝫ cenſent orare pro
mortuis. Eccleſiaꝝ ꝯſecratiōes derident: ⁊ in omibus locis paſſim ꝯficiūt ſacramen
tum. ¶Nulla maior his cura eſt ꝙ̄ ſermonis audiendi. Si quis negligēs ē domiqꝫ tor
pet: aut negocio ludoue vacat dū ſermo ē. virgis cedit̄ et intrare vt verbū dei audiat
ꝯpellit̄. Eſt illis domus quedā lignea ſimilis horreo ruris: hāc templū appellāt. Hic
populo p̄dicant. hic legem ꝑ omēs dies exponūt. Ħ altare vnicū habēt. neqꝫ conſecra
tum neqꝫ ꝯſecrandū: ex quo ſacramentū plebibus exhibent. Sacerdotes neqꝫ coro
nas ferunt neqꝫ barbas tondent. His thaborite: frumēto: ceruiſia: lardo: legumini
bus lignis ⁊ omi ſuppellectili neceſſaria publice domū complēt ⁊ addūt in ſingula ca
pita ſingl'is menſibꝫ ſexagenā. Ex ꝗ piſces carnes recētes etſi velint vinū emāt: in al
tari nihil offerunt. Decimas omnes damnant primitiaꝝ. neqꝫ nomen neqꝫ rem te
nent. ¶Non tamen concordes ſunt in vna fide. Sed aliter iſti: aliter iſti ſentiunt. velle
ſuuꝫ cuiqꝫ eſt. ¶Nec voto viuit̄ vno. Hos tn̄ ſacrilegos ⁊ ſceleratiſſimos hoīes. Sigiſ
mundus ceſar ciuitate donauit ⁊ quos extermīare decebat: aut in vltimas terras ad
fodiendos ſcꝫōſqꝫ lapides humaī generis oī cōmercio priuatos relegare. liberos fe
cit minimo ebuto contentus. Que res non ſibi tn̄ ſed regno quoqꝫ maximo dedeco
ri fuit: quia ſicut modicū fermenti totam maſſam corrumpit. ſic fex illa hominum to
tum nomen gentis bohemie fedat. Sed accipe nūc vrbis ſitum: quia fuiſti loco pri
mus. Intueri menia potuiſti: que duplicata cingūt vndiqꝫ ciuitatē. munita turribꝫ
et propugnaculis. Collis eſt in occidenteꝫ extēſus. nllā ex parte vicinis altior cāpis
ſed preruptis hinc atqꝫ inde rupibus tutus. hūc vno ex latere fluuius aluit: quē acco
le luznize vocitant. Ex altero riuus eſt tenuis aque ſed profundus ⁊ aditu difficilis.
Is quaſi vellet an̄ opidū ingredi maiorem fluuiū: in anguſtias vigiti paſſuū collem
reſtrinxit. ⁊ penetraſſet vt arbitror mōteꝫ niſi ſaxis durioribꝫ impeditus iter flectere
coactus fuiſſet. Vertitur ergo ad dexteram riuus ⁊ ambiens opidi magnā partē. tā
deꝫ fluuio qui reliquā portionē circūdedit finito collo miſcetur. Sic ciuitas ex omni
parte rupibus et aquis munita. vno tn̄ loco per planum habet acceſſum. ſed artum
et ingenti foſſa et latiori muro defenſū. Tres hic porte ſunt priuſꝙ̄ vrbeꝫ ingredieris
In priori vō propugnaculū eſt: cuius muri viginti pedes latitudinis habēt: altitudi
nis duplum. Machinas belli plurimas victis hoſtibus exciſiſqꝫ ciuitatibus obtinu
erunt. Quas in foro ad terrorem vicine plebis oſtentant. domorū parietes aut lignei
ſunt aut lutei. aut nullo platearum ordine diſtincte: ſed ad caſum poſite. ¶Nam ſicut
olim tentoria paſſim locarunt: ſic poſtea domos crexerunt. Multa illis et precioſa
ſuppellex eſt. et diuitie inter eos plurime ſunt. Multarum enim gentium ſpolia in
vnum locum congeſſere: voluerunt hi quondam eccleſie primitiue in omnibus viuere
et in cōmuni tenebant omnia. Fratres ſeinuicē appellabant: ⁊ quod vni defuit alter
ſubminiſtrauit. ¶Nunc ſibi quiſqꝫ viuit: et alius quidem eſurit: alius aūt ebrius eſt.
Breuis feruor caritatis: breuis imitatio fuit: ſed priores xp̄i diſcipuli. et qui naſcen
tis eccleſie fundamenta iecerunt: que propria prius habebāt fratribus cōmunicabāt
nihil aliem̄ recipiebant niſi ſponte et amore chriſti donatum. Thaborite vō heredi
tates alienas expilabāt et que violenta manu rapuerunt: hec tn̄ in cōmune dederūt
¶Nec ſic perſeuerare potuerunt. Reuerſi ad ingenium auaricie iam omnes ſtudent.
Et quia rapere vt olim nequeunt. ¶Nam languidiores facti vicinos timent: lucris in

biant mercature: ſordidoſqꝫ ſecũtur queſtus. Sũnt in ciuitate ad quatuor milia viroruꝫ qui poſſent educere gladiũ. ſed artifices facti lana ac tela ex magna parte victuꝫ querentes: inutiles bello creduntur: predia nulla his erant. ſed nobilium et monaſteriorum villas inuaſerũt: quas ſibi poſtea Sigiſmundus. neſcio an diuine legis et humane peruerſor idcirco dici poſſet. ꝑpetuo iure poſſidendas aſcripſit. Intellexiſti que ſit hec ciuitas. qui mores huius populi: qui ſitus opidi: ꝗlis hereticoꝝ ſenatus. qualis nequitie ſinagoga. quale domiciliũ ſathane: quod tẽpluꝫ belial: quod regnum luciferi. ¶ Hic ergo cũ pernoctaſſem et ab hoſpite meo cũcta que iã ſcripſi vera eſſe didiciſſeꝫ: hortabar hominẽ tantis vt erroribus renunciaret. ¶ Non erat hic oĩno durus neqꝫ monitiones aſpernabatur. et habebat in penitiori thalamo beate virginis et xp̃i ſaluatoris imagiẽs: quas occulte colebat. Credo niſi timeret amiſſionem bonoꝝ (¶ Nam diues eſt) publice ab illa inſania reſiliret. Sed malũt animam pleriqꝫ ꝙ opes perdere. et multi ꝓpter pecunias periere. Idcirco ſaluatoris voce facilius dicitur. camelũ per foramẽ acus tranſire. ꝙ diuites adipiſci regna celoꝝ. In craſtinũ cum veniſſent ad nos tam ſordide ciuitatis magiſtratus. et gr̃as agerent: qꝛ viſitaſſemus eos. et vrbani magis verbo ꝙ mẽte viderẽtur. Dico ego ad collegas meos. peccauimus fr̃es genti peccatrici et inimice dei cõmuĩcauimꝰ. ¶ Non putaui tantos hic eſſe ꝗntos errores inuenio. Credebã ſoliꝰ rite coĩonis hũc populũ a nobis eẽ ſecretũ. ſed nũc exptũ hẽo. hereticũ eẽ ꝑpl̃m hũc infidelem deo rebellẽ: nihil pẽſi nihil religionis habentẽ. ¶ Quapropt̃ ſi volumꝰ ꝯſciẽtie ſatiſfacẽ. neceſſariuꝫ ẽ his aliꝗ dicẽ ne ſua nob̃ facta placere putẽt ⁊ apud vicinos glorient̃. Romani regis ſibi legatos cõmuĩcaſſe. Aſſenciebat̃ mihi ꝓcopiꝰ ⁊ vtile ꝯſiliũ dicebat. Sꝫ auſtralibꝫ terrore plenis et leporino corde ꝑditis. pſuadẽ ſñia mea nõ potuit. ꝗuis v̉ba ſic efferre ꝓpoſuiſſem vt nulla irritatio ꝑpl̃i timenda eẽt. Receſſimꝰ ꝗ ⁊ licet dies dñicus eẽt: diuĩa tñ officia neglexĩmus ne cõmunicaremꝰ hereticis. Erat animꝰ mihi pragam videre. vrbẽ fama celebrẽ regniqꝫ caput. Sed peſtis illic vigẽs graſſabat̃: nec minꝰ ꝙ ducenta capita ꝑ ſingulos dies auferre dicebat̃. Ob quaꝫ rem terrefacti ꝓceres ꝗ ꝯuenerãt. ꝯgregationem ſoluunt et ad villã bñdicti ſeſe trãſferũt. quĩqꝫ ⁊ vigĩti milibꝫ paſſuũ a praga diſtantem Interea ⁊ barbara imperatrix ꝗ fuit Sigiſmũdi ꝯiũx. Friderici comitis Cilie ſoror diem obijt: Cuius corpꝰ pragã delatũ in caſtro ſepultũ eſt. Cordata mulier fuit: ẜ future vite vt aiũt paꝝ credula. ¶ Nũc ſi pie vixit mercedẽ hꝫ. Sũt qui defunctaꝫ bene et vt xp̃ianaꝫ decuit ſupmũ ſpiritũ emiſiſſe dicũt. Cũ veniſſemus ad villaꝫ benedicti. regni ꝯuentũ illic reperimꝰ. Barones aũt erãt Jeorius de Conſtat et hodiebrat. Heinricus de roſenberg. Alſcho. et zdenko: et petrus de ſternberg. zdenko hak̃. Johãnes de zimrik̃. Johãnes de chiabelis. zdenko koſk̃ka. Johẽs de maloiwicꝫ. Johannes de radoch. ⁊ barones alij ꝙplures Ciuitatũ oratores aderãt. Ex praga. ex cuthnis. ex pilzna. ex luna. ex Colonia. ex Glatowia. ex Gretꝫ. ex lytomirzitꝫ. ex Slana. ex ſatꝫ. ex Budiweik̃. ex Thabor. et erãt heretici et catholici ſimul mixti. Vidiſſes illud yſaie completum illic vitulus et vrſus paſcentur. ſimul requieſcent catuli eorum. Proceres regni ex magna parte ſequũtur romanam eccleſiam. Ciuitates vt plurimum aut thaboritas aut Rochezanam ſecuntur. Venerũt ad nos plurimi ex ambabus partibus. et alteri alteros accuſabant. Quia v̉o cõuentus ille nr̃i cauſa tenebat̃ vt audiret ꝗ ceſar ad petitionẽ regni reſpõderet. Fuimus tribus diebꝫ in tractatu cũ eis. Quartaqꝫ demũ die. ⁊ illi nr̃aꝫ intẽtionẽ ad vltimũ intellexerũt. ⁊ nos illoꝝ ꝓpoſitũ cognouimus: dimiſſumqꝫ ꝯſiliũ eſt. Priꝰ tñ allate fuerãt Marchionũ brãdẽburgẽſiuꝫ lr̃e. ꝗ cõuentũ int̃ regni ꝓceres ⁊ legatũ apoſtolicũ ſancti Petri Cardinalem petebãt ad res eccl̃ie ꝯponendas: placuit id nobis ⁊ apꝺ ambas ꝑtes v̉ba fecimꝰ. qbꝫ ꝯuentiõeꝫ ſuadebamꝰ. Accepta ad ytõ ẽ. dies ad feſtũ diui Martini. Locus ꝯuentiõis in Litomericia dictꝰ. Mediatores inter Cardinalẽ ⁊ regnũ marchiones recepti. Faxit deꝰ vt finis diſcordiaꝝ fiet. vt refloreat in Bohemia fides: ⁊ erroꝝ plena religio vẽitatis ignara. iã tandẽ ad vere religionis cãdidã lucẽ de ꝓfundo tenebroſe ſupſtitiõis emergat. Ad quaꝫ rem vt nos ꝗꝫ ꝓ virili nr̃a iuuamen adijceremꝰ: rogaui Procopiũ int̃

me atq; georgium fidelis vt interpres eſſet. Nam magnũ illum et potentem virũ: que
regni pars maria ſequitur. Si ꝯcordie cupidum inueniſſem. adduci ceteros facile poſ
ſe credebam. Fuimus diu ſimul: Que locuti fuimus adinuicem nũc referã. Atq; ſit
breuior neq; opus ſit verbis: inquã. et inqt ſepius vti proponam verbis meis nomen
meum: et verbis illius nomẽ ſuũ. ſicut et Ciceronẽ et pleroſq; factitaſſe reperio q col
locutores in ſuis opuſculis introducũt. Sic em̃ me iudice breuior et dilucidior oratõ
redditur. Sed audi iam dyalogũ. Eneas. Et te alloq volui vir magnifice neq; ꝑ
uata res eſt neq; parua: ſed regni hui⁹ quietẽ tuiq; magnũ bonũ cõcernit: quã ſi vis
audire mox tibi exponã. Georgius. Cupio audire: dicito quecũq; libet. Eneas
At ego in caritate nõ ficta loqui volo que nihil reticet. et ſũma vtitur libertate. Ge
orgi⁹. Hoc expeto loquere. Eneas. Regnũ hoc olim florẽtiſſimum fuit et inter occi
dentalia regna ditiſſimũ. Viguerũt hic religiones et oim̃ bonaꝝ artiũ ſtudia clarue
runt. Nunc inops regio eſt cõcuſſa lacera. Cur hoc ſane: quia nõ põt veritas noſtra
mẽtiri: dũ apd̃ euãgeliſtã dicit. Omñe regnũ in ſe diuiſum deſolabitur. et domus ſup do
mum cadet. Vos bohemi nõ ſolũ inuicẽ diuiſi eſtis verũetiã ab ipa xp̃ianitatis maio
ri parte ſecreti. Nec romanam auditis eccleſiam. q̃uis mater eſt et magiſtra fideliũ: ne
q; mãdata ꝯſilioꝝ recipitis. q; ſi vnitatẽ eccľie amplecteremini et in domo dñi ambu
laretis cũ cõſenſu: facile regnũ veſtrũ priſtinã dignitatẽ ſplẽdoreq; ſuũ reſumeret. Tu
ergo qui regni populos quo vis trahis. fac tibi nomẽ grande: fac vt te ſedes apoſtoli
ca diligat. redde ſibi filios quos Sathã abduxit. Hauriat ex fonte riuus aquas ſu
as ne pciſus areſcat. Redibũt omñes et romanam eccľiam venerabunt: ſi volueris. te
Romanus pontifex. te Ceſar in primis carum habebit. Cumq; Ladiſlaus in regnum
venerit: te tutorem: te patrem appellabit. tibi maximas gratias aget qui ſibi pacatam
prouinciam reſtitueris. erroribus expurgatam: pace quietam ornatam moribus: fide
feruentem. Conſequeriſq; non tu ſolus gloriam. ſed et poſteri tui et nati et natorum
et qui naſcentur ab illis. ob eam rem ſemꝑ habebuntur honori. Eritq; memoria no
minis tui ſempiterna: et fixus tue familie ſtatus: qui vera virtute creuerit. Tranſi
turus ex hac vita ad meliorẽ migrabis: lucidas ſedes accipies: beatitudineq; ꝑhen
nem immortalitate veſtitus. Omnibus em̃ qui patriã ornauerint: auxierint: iuuerit:
defenderint: certũ eſt eſſe in celo diffinitũ locum quo beati euo fruantur ſempiterno.
Et ſi viam noſti quo rectus ad vnionem tramnes ducat edoctũ me redde. Nam ſedem
apoſtolicam certiorem reddam. Vos iam legato cõuentum ꝑmiſiſtis. et recte quidem.
Nam boni cupidus eſt et induſtrius pater doctrinaq; plenus. Inueniat niſi fallor cõ
uenĩẽtes ad vnionẽ modos: neſcio tñ q̃ facultate ꝑditus eſt. Et ſi ſcirẽ deſideria veſtra
ſcriberem pontifici maxio. is q; prius q̃ dies ꝯuentionis adeſſet. de ſua mente lega
tum ꝯmoueret. Georgius. Ago tibi gratias pater: quia noſtri regni curam geris
Regnum vt ais quaſſatum: cõpilatumq; ẽ. Nouit deus quoꝝ culpa eſt. Nos cupidi
pacis ſumus. neq; bellamus vt bellemus: ſed vt pacẽ habeam⁹. Coacti gerim⁹ arma.
coacti verſamur in prelijs. Miſimus olim legatos noſtros ad Baſilien̄ cõciliũ. nõ
nullaq; cũ patrib⁹: q tunc ibi ꝑſidebãt. pacta pepigimus: q̃ ſi ſeruata fuiſſent. et cũ ſe
de apoſtolica et cũ ceteris xp̃ianis pacẽ haberemus. et in regno nulla diuiſio eſſet. Sz
violant federa nobis. Heretici et ſciſmatici vocitamur. Si q ex noſtris apd̃ vos mo
riunt. cũ aſinis ſepulturã accipiũt. Clerici noſtri q̃uis docti modeſtiq; ſint: nuſq̃ cõ
ſecrari poſſunt. Derident q de calice bibũt. Fuit apud nos Cardialis ſancti angeli
legatus: adiuerũt eũ noſtri ſacerdotes. fui et ego cũ eo. Petiuimus innouari firma
riq; priſcũ fedus: ſi nobis auſcultaſſet. nõ ſecuta fuiſſent ſcandala. q̃ poſtea emerſerũt
obaudiuit ꝑces nr̃as de ꝯpactatis. ſic loq̃bat̃ q̃i nihil vnq̃ accepiſſet de illis. Nos tñ
illa valida ſcim⁹ et autẽtica q̃ genẽale ꝯciliũ nob̃ admiſit. priuſq̃ diſſoluẽt ab eugenio
q̃rto. Et ſi nicola⁹ põtifex maxi⁹ nr̃i memor: noſq; ſibi obſequẽtes cupit. iubet ſeruari
ꝯpacta et venerabimur eũ. Hic breuis ẽ et vnica pacis vnioniſq; via. hac gradiẽdum eſt
hac iter ad ꝯcordiã ptz. Eneas. Nos boiz ẽ vt paribꝫ paria referãt. Cur violari fe
dus ꝯq̃rimi. qd̃ priores rupiſtis. Neq; ei ſufficit vobis ſub duplice ſpecie ꝯmunicare.

Incipit dyalogus Enee etc

De conſilio baſilienſi

niſi et ſub vna ſola cõmuícantes damnetis. ¶ Georgius. vbi damnamus. ¶ Eneas
Cum dicitis Neminē ſaluari niſi comunicet ſub duplici ſpecie. Nos omēs damna
tis: hereticos: perditoſqꝫ dicitis. Quod mirꝫ ſi viciū hereſis in vos retorquemꝰ: Tu
ꝯuentiões cū cõcilio factas refers et autēticas dicis autoritate ꝯcilij ꝓbatas: audio li
bent. Sed cõciliū de coīone vtriuſqꝫ ſpeciei loquēs. opinioni vr̄e ꝯtrariū eſt. qꝛ neqꝫ ad
ſalutem neceſſariā eē dicit. neqꝫ xp̄i preceptū eē ſub duplici ſpecie cõmunicari popu
lum. ¶ Georgiꝰ. Si nõ ē ſub duplici ſpecie mandata coīo: ſub vna qdē. Nā q ſub ſpe
cie panis cõmunicari plebē iuſſit. ⁊ ſub ſpecie vini iuſſit ⁊ in vſuꝫ deduxit. ¶ Eneas.
Nāqꝫ xp̄c apl'is nõ plebi ſacramentum prebuit. Sed nõ refert tempꝰ iſta diſcutē ſine
me dicere qđ inſtitui. ¶ Georgiꝰ. Perge: auſculto. ¶ Eneas. Si voluerit legatꝰ in
nouare pactiones vr̄as. quid miri eſt. Vobis indulta eſt ſub vtraqꝫ ſpecie coīcatio.
Juſſi tn̄ ſacerdotes veſtri ſunt. quotiēſcūqꝫ miniſtrāt ꝑp'o ſacramētū. ꝯmonere atqꝫ
inſtruere oēs: ne ſub duplici tm̄ ſpecie: ſed ſub qualibet totū ⁊ integrū eſſe xp̄m intelli
gant. Nihil faciūt. Prohibiti ſunt infantibus atqꝫ demētibus eukariſtiam porrige
re. porrigunt tn̄. Neminē coīcare ſub duplici ſpecie debēt: cõpellūt. Sepulturam ne
gantes ni cõmunicēt. qui prius nõ habuit huiꝰ cõmunionis vſuꝫ. repelli ab his debꝫ
Jpſi aūt inuitāt: ꝓuocant: vrgent. Debēt vniuerſalis eccleſie ritū tenere: poſtponunt
Diuinis officijs vulgaris carmini cõmiſcentes. pulcra obediētia. pulcra federis ob
ſeruatio. que prohibent facere faciūt. q iubent oīno poſtponūt. Cū g abutamī priui
legio: ⁊ trāſgrediamini leges patrū: ꝑuaricantes mandata ꝯcilij: haud iure legatum
accuſatis cõpactata firmare nolentē. qꝛ priuilegiū amiſiſtis male vtentes. ¶ Georgi
us. In cõuentionibus noſtris cautum eſt q̄uis aliqui ritū qui generalit̄ obſeruatur
non ſtatim reciperēt. non tn̄ pacis ⁊ vnionis impediri fedus. ¶ Eneas. Vera dicis
non ſi omnes: ſed ſi aliqui dicunt federa ritū eccleſie nõ reciperent cõpactata mane
re. Ceterum ſi omnes abijcerent ritus vt oēs abijcitis. vigor conuentionibus auferꝫ. Rur
ſus q̄ꝫ de ritu fit mentio non de fide. Nā ſi fideꝫ violatis que poſſunt inter vos noſqꝫ
federa robur hr̄e. At vos quod pace tua ſit dictū. fidē noſtrā abijcitis: dū neceſſariaꝫ
populis ſub duplici ſpecie cõmunionē aſtruitis. ¶ Georgiꝰ. Jgnota ſunt iſta mihi:
ſed hoc dico tibi niſi pacta ſeruētur neqꝫ paci locus erit neqꝫ ꝯcordie mētio. Ceterum ſi rur
ſus arma ſumpſerimus offeretis vltra pactiones veteres neqꝫ recipienꝫ. Non ſumꝰ
vt creditis pauci. multi ſunt ī vicinatu q nobiſcum ſapiūt. Nec aliud expectāt niſi vt
exercitum educamꝰ. Scitis que ſuꝑioribꝫ acta ſunt annis. papa ſi ſapiet non diſpu
tabit. an perdiderimꝰ priuilegia ne vendicemus armis maiora. Arma tenēti oīa dat
que iuſte negat. Sūt fortaſſe q magna ꝓmittūt. q grandes pollicentur exercitus. qui
viam ad nos enſe facturos ſe iactitant. Nos vicinoꝝ mores vireſqꝫ nouimꝰ. Ego ſi
pape ꝯſiliū dederim cõpactata ſeruaueri. ¶ Eneas. At video ſpem ponis in armis ⁊
aīm tibi priores victorie cõgeminant. Sed vincūt ſepe mali vt boni probentur. Non
ſemper veritati victoria comes ē. Alta nimis et in ꝯprehenſibilia ſunt iudicia dei: vi
ciſtis diu. Quid ſcitis ſi veſter dies adeſt. Varius eſt euentus belli. neqꝫ temptanda
ſepius eſt fortuna. Non is vobis fauor eſt qui prius fuit. Multi a vobis defecerunt.
qui ſi exurgāt contra vos pugna ⁊ fronte ferient et a tergo. Nam veſtraꝫ fideꝫ irritā
vident: quam prius euangelicam ſanctiſſimamqꝫ rebantur. et quā tunc fauore: nūc
odio inſecuntur. Sed mittamus hec: tu pacis ſola federuꝫ obſeruantia ſtare putas.
Mihi tribus ex rebus concordia pendē videtur ex compactatis vt ais. ex bonis ec
cleſiaſticis que occupantur. ex archiepiſcopi cõſtitutõne q̄ nec parua ſunt nec leuiter
componenda. Nam compactata poſtq̄ violata ſunt: rurſus innouare magnum eſt.
Qui bona eccleſiarum occupant inuite reſtituent. Jn archiepiſcopo voſipſi vim faci
tis qui Rochezanam petitis: neqꝫ alium vultis. quem niſi me fallat opinio: nunq̄ ſe
des apoſtolica ad id faſtigij promouebit. ¶ Georgiꝰ. De compactatis dixi tibi que
ſentio. ſi durus erit papa durius regnum inueniet. neſcio quis vincet. Scripturam
ſcio que dicit. Si fortis in fortem impigerit ambo corruent. neqꝫ nobis neqꝫ vobis
vtilitati contentõ erit. De bonis eccleſiaſticis non eſt apud me grande pondus. Naꝫ

qui occupant nullo ſe iure defendunt neq; his regnum fauet. Uerum quia nõnullis
preſcripta ſunt hec bona. et multa pro paucis iacent pignori. cum regni mos ſit que
bona ſingulis ãnis quĩq; ſexagenas habẽt cenſus: ea cẽtũ ſexagenis emi. hi aũt ꝓcẽ-
tu; ſexagenis ꝛ decẽ ꝛ vigĩti ꝛ amplius impignoratas habẽt. Cõpelli poterũt q̃s ſup̃
ꝯſuetudinem cenſus occupant. hos vt eueſtigo reſtituãt: reliq̃s teneãt donec redimã-
tur. Sic mox eccleſie reſtaurabũtur breuiq; poſt tp̃s om̄ia vendicabũt. Uel ſi placu-
erit melior modus inuenietur. De archiep̃o vero neſcio. cur nobis tantope papa ſit ad-
uerſus. Cur nobis Rochezanã rẽnuat cõfirmare. quẽ Sigiſmundo ꝯſentiente delegi
mus. ꝛ aſſiſtere ſibi promiſimus oẽs. ¶ Eneas. Sepius aũ q̃ſtus es ꝯpactata cõuel-
li: nũc tu ſolus es qui federa rũpis. ¶ Georgi⁹. Quo nã pacto. ¶ Eneas. In cõpa-
ctatis ꝓmiſiſtis oẽs ſeruare rit⁹ vniuerſalis eccleſie preter q̃ in ꝯmuione calicis. Rit⁹
aũt latine eccleſie. c⁹ vos membrũ eſtis. hoc habet. archiep̃os aut eligũt capitula ec-
cleſiarum autoritate ap̃lica ꝯfirmãdos. Aut vacantibus eccleſijs Roman⁹ pontifex
ſol⁹ p̃ficit. Uos aliũ ritum nouũq; modu; inducitis. Poſt q̃ deuoluta ẽ ꝓuiſio electi
onem popularẽ facitis. Cunq; ritus eccleſie ſit examĩare electionẽ electiq; meritu;
Romani põtificis iudicio ꝯprobari. Uos niſi Rochezanã habueritis nullum vultis
ſeruare: h̃ eſt aũt violare pactiones. ¶ Georgius. Si priuilegiũ regno eſt archiep̃m
ſibi eligere: cur nõ illđ papa ſeruauerit? ¶ Eneas. Seruaret ſi qđ eſſet. Sed vobis
nulla eſt huiuſmodi facultas. ¶ Georgius. Uetus ꝯſuetudo regni eſt: eligit archiepi
ſcopum rogãte rege capitulũ. papa confirmat. ¶ Eneas: Non inficior: h̃ nunc neq;
capitulu; elegit neq; poteſtas eligendi fuit. poſt q̃ diutinam vacationem prouiſione
deuoluta ꝛ perſona quam vocatis electam grauibus teſtimonijs infamatur. ¶ Geor
gius. Me iudice ſi papa Rochezanam confirmaret bonum opus efficeret. Multu;
enim hic homo et apoſtolice ſedi et regno et regi ladiſlao ſua predicatione conſulere;
¶ Eneas. Poteſt fieri vt dicis: h̃ neq; mihi neq; vt arbitror pape ſuadenda res eſt.
Aliud tuum eſt: aliud noſtrum de hoc homine iudicium. ¶ Georgius. Ueracem te
iudico. Tot enim ſunt qui Rochezanam q̃uis iniuria criminantur. vt nedum mihi
negare fidem arbitrer. ſed neq; beatum petrum audire rome putauerim Rochezane
fauentem. ¶ Eneas. Admonet apoſtolus. neophicũ ne quis epiſcopum aſſumat: ne
in ſup̃biã elat⁹ in iudiciũ incidat dyaboli. At tu⁹ rochezana nõ nou⁹ in fide h̃ nullus
ẽ q ſedẽ ap̃licã ſuis ſermonib⁹ carpit. errareq; totã ecc̃iã dicit. dũ neceſſariũ oĩbus
fidelib⁹ vtriuſq; ſp̃ei coĩonẽ affirmat. ꝛ aliq̃s veritates ſe habere ꝯteſtat̃ q̃b⁹ romana
ecc̃ia ꝯ̃dicit. Sz fallax ẽ. ꝛ veritas ñ ẽ cũ eo. q vlt̃ apđ temerarios cõnenaſq; pragẽ ſi
ne diuina diſpẽſatione ſe preficit. q ſe ꝓpoſitũ ſine vlla ordinatiõis lege ꝯſtituit. Qui
negãte xp̃i vicario ep̃i ſibi nomẽ aſſũmit atq; vſurpat officiũ. c⁹ ſ̃mo vt cãcer ſerpit ꝛ
auditor̃ cordib⁹ mortale virus infũdit. Sz ñ põtificalis: h̃ peſtilẽtie cathedra ẽ. quã
tu⁹ occupat Rochezana. mgr̃ erroris ꝛ artifex corrũpẽde v̄tutis egregi⁹. q dereliquit
fontẽ aq̃ viue ꝛ effodit ſibi lacus detritos q nõ pñt aquã portare. loq̃r apte qđ ſentio
nihil reticeo. Quo pacto romanus põtifex huic tãtã ecc̃iã ꝯmẽdare põt q cõfundit
ap̃licã ſedẽ. Qui maledicit toti eccleſie: q nouos ritus inducit. Qui nll'o ſe ſubijcere
vult examini: qui pace; domini diſcordie furore corrumpit. Qui cum velit preeſſe q̃
multis: nulli vult ipſe ſubeſſe. Hiccine lupo cõmittemus oues: quid dicant ceteri de
regno qui Romanam eccleſiam forti pectore ꝛ immobili corde nunc vſq; ſecuti ſunt
An nõ ſic aggredi ſummũ pontificem poſſent ſi Rochezanam promoueat. Cui nos
pater ſancte cõmittis: Cui nos credis? Qui tibi fideles fuim⁹. hoſti noſtras animas
occidẽdas prebes. Nunquid apud nos eſt que; poſſis eccleſie noſtre preficere? Nos
p̃les ſumm⁹ ſiue nobilitatẽ regni ſiue plebẽ aduertis. Quid iuuat nr̃a fides. qđ ꝯſtan
tia? meliori loco apđ te ſunt. q tibi aduerſi fuerũt: heccine tuis fidelib⁹ p̃mia reddis.
Archiepiſcopum illi habebunt qui conſonem ſub duplici ſpecie tueatur. Nos qui
ſub vna communicamus orphani relinquemur. Non arbitror Georgij fieri poſſe
quod petis: vana Rochezane. vana ſpes veſtra eſt. Et ſi pacem queritis ſinite illum.
Nec ſigilla vos teneãt: q; ꝓmiſiſtis aſſiſtere. ſatis ẽ diligẽtiã ĩpediſſe. Impoſſibiliu;

nulla obligatio eſt. Nec veſtrum eſt papam cogere. ſequimini ritum eccleſie. et alioꝝ xp̃ianorum vos moribus coaptate. ſic benignũ papã: ſic omnes vobis affectos inuenietis. Sic tranquilli feliciſqꝫ regni bonis in pace frui poteritis. ¶ Georgius. Places mihi quia neqꝫ fictus neqꝫ tectus es. ſed que corde geris ore ꝓfers. Ego tibi ꝓpemodũ habeo fidem. Neqꝫ de Rochezana ſperandũ ẽẽ ampli⁹ arbitror: in alios cura vertenda ẽ. Quia tñ regni voto electus eſt ille. cõmouendus et inducẽdus erit electioni renũciare: tũc aliũ ex apoſtolice ſedis clemẽtia poſtulabimus. ¶ Eneas. Facite vt libet dñ̃ Rochezana deſiſtat. q ſi reſpuerit ⁊ hũilitatẽ induerit. gr̃am inueniet ⁊ apoſtolici culminis benignitatẽ experiet̃: quia nõ eſt abbreuiata man⁹ eius etſi tu rẽ hanc ad optatũ ꝑduceres finẽ vt ante dixiſti. honoribus ⁊ p̃mio cumulaberis. Meã tñ ſentẽtia eſt. ne vnũ ſolũ. ſed pape plr̃es viros nomĩetis. ex q̃bus vnũ doctrina ⁊ vita ꝓbatũ poſſit eligere. Ceteꝝ quia de cõmunione duaꝝ ſpecieꝝ deqꝫ p̃cepto dñi ſermo incidit. neqꝫ ociũ ẽ tãti ſacri miſteriũ nunc exponere. q̃uis diſputata Baſilee declarataqꝫ tibi ⁊ omĩ xp̃iano ſufficere debeãt. Quia tñ vr̃i ſacerdotes nondũ ꝯuerſi ſunt ſuaqꝫ malũt prudẽter ingerere q̃ nr̃a patient̃ audire. Conſulo tibi adueniente Johãne de capiſtrano docto ſanctoqꝫ viro: q̃ ſunt apud te dubia ſibi exponito. ⁊ oĩa tue mẽtis archana patefacito. Nam ſi operã medicãtis expectas detegenda ſunt vulnera: inuenies ſi volueris ſanitatẽ. ¶ Georgi⁹. De Rochezana cogitabimus que paci regnoqꝫ ꝯueniant. De Johãne Capiſtrano q̃ primũ ad nos rumor venit decreui q̃ nũc dixiſti ⁊ ſi nullus mones facere. Neqꝫ em̃ alta ſentio ⁊ timeo ne offendam. neqꝫ mihi cõfido. neqꝫ nr̃is ſacerdotibus habeo fidez: ſed vale. Nam tempus eſt alia in manus recipere. ¶ Eneas. Et tu vale noſtri ſermonis memor. Sic facto verbis fine diſiuncti ſumus. ¶ Complura fuerunt inter nos dicta: ſed hic ſenſus eoꝝ eſt que de rebus eccleſie diſputauimus. Et q̃uis verba nõ eadem fuerint. ſententiaꝫ tñ immutilatam inuariatãqꝫ refero. Intellexiſti que cũ Georgio de Podiebrat cõtuli. Non ſunt vt mea fert opinio parui põderis. Nam Georgius apud bohemios magnũ nomẽ habet et potens eſt: ⁊ illius partis que ſub duplici ſpecie cõmunicat. ⁊ multi ex alia parte in rebus bellicis iuncti ſunt ei. Si quis eſt qui ciuitates ad vnionez trahere poſſit georgius eſt. Sed tranſeamus nũc ad alia. ¶ Poſtq̃ ſoluta cõgregatio eſt. Acceſſit nos heinricus de Roſenberg. dixitqꝫ ſe pr̃is ſcripto monitũ. ne q̃ pacto domuz redeat niſi et nos ſecũ adducat. Onerauitqꝫ nos multis precib9 extorſitqꝫ tandẽ vt ſecum irem⁹. Cũ prope thaber iter facerem⁹ eſſetqꝫ hora prãdendi: exeuntes thaborite: heinrico vt ad ſe diuertat ſecũqꝫ prandeat p̃ces accumulant. Is q̃rit ex me iturus ne ſim Dico nolle me amplius apud hoſtes fidei diuertere. Triſtat̃ heinric⁹: Naz et viſere ciuitatem cupiebat. ⁊ me ſolũ relinquere nõ audebat et accuſabant me omẽs duriũqꝫ dicebant et in vrbanum et agreſtem qui nollem nobili domino morem gerere. Cum procopius Quin tu inquit ingrederis ciuitatẽ: Nunc ea facultas erit dicere que prius voluiſti. Nunc tue conſcientie ſatiſfacere poteris. Mouerũt me verba procopij. intrauiqꝫ ciuitatem et neqꝫ comedi quicq̃ illic neqꝫ bibi. Reperiui tamen vetus hoſpitium. ibiqꝫ manſi dum ceteri prandebant. vixqꝫ curru deſcenderam cum ſacerdotibus opidi ad me venerant: Nicolaus quem dicunt epiſcopum plenus ducuz malorum: Johannes galeth qui nuper ex polonia fugerat ignẽ timens: et wenzeſlaus torranda vetus dyaboli mancipium. qui ſacramentum altaris ſolam figuram ſignificationemqꝫ eſſe cõtendit. Cum his fuerunt ſcolares et ciues plurimi latinum edocti ſermonem. Nam perfidum genus illud hominum hoc ſolum boni habet. quia litteras amat. Horum conſultatio in hunc fere modum fuit qui preſcriptus eſt. Gaudeamus pater quia ciuitatem noſtram introiſti: noſqꝫ viſere dignatus es. ſuſcipimus te libẽti⁹ aĩs vtqꝫ nr̃is hoĩs vtaris cupim⁹. Cũ p̃us h̃ fuiſti ñ te acceſſim⁹: qr ñ eram⁹ p̃ñtes. Nũc cũ te videm⁹ p̃camur aliq̃d nob̃ ꝯſolatõis ediſſeras fructũqꝫ vt nob̃ aliquez tu⁹ aduẽt⁹ pariat. Tũc ego datã mihi occaſionẽ loq̃ndi let⁹ arripui dixiqꝫ ill̃. Qꝛ me voluiſtiſ accedẽ: Reſqꝫ vr̃as obtuliſtis vrbana res ẽ ⁊ dig̃ ſuſcipiẽdi. Et ei hoſpites ⁊ oĩ hũanitate fouẽdi: ſic̃ apl̃s ait. hoſpitalitatẽ at̃ ꝓſeq̃ntes: neqꝫ ſine cã̃ vbũ ꝓſecuti

adiecit. vt non leui et vſitato ſermone atqꝫ vt ita loquar. ſūmis labijs hoſpites inuitemus: ſed toto mentis ardore teneamus. tanꝙ auferētes ſe de lucro noſtro atqꝫ ꝯpēdio At ego hic nō facio prādiū neqꝫ cibū ad noctē vſqꝫ recipiā. ¶Quia vō ꝯſolatōeꝫ ex me quęritis: loquar vobis que mihi cōſolatoria videbūtur: eritqꝫ ſermo meus nō in ſblimibus humane ſapiētie verbis. ſed in ſinceritate cordis puroqꝫ mētis affectu: ſobrietatis et veritatis ſenſa depromā. vtinā recipiātur verba mea ſicut a me ꝓferentur aīo bono. ¶Quibus dicētibus ⁊ audire libēter ⁊ audiri velle. Juſſi eos cōſidere. ¶Cupiens certare fortiter: ſacramēti mei memor ⁊ fidei. ¶Cetera q̄ ſecūtur quia dyalogi formaꝫ habent. ſeruabo quē ſup̄ ordinē cepi. Tu ſi aures adhibueris et ineptias nr̄as audies ⁊ inter audaces ſenes puerilē pugnā ſpectabis. ¶Eneas. ¶Optatis ex me viri thaborite ꝯſolationē audire. Eſt igitur aliquid qđ vos premit. ¶Nā miſeros triſteſqꝫ conſolari nō beatos ſolemus. At cū video vos in ciuitate munita bonis tꝑalibus habūdare: pacē cū vicinis habere. fruiqꝫ ſanitate. ¶Neſcio cur vobis cōſolatiōe ſit opus niſi fortaſſe in his que fidei ſunt vacillatis. ⁊ affligit ſpiritū vr̄ꝫ dubitatio. ¶Quod ſatis mihi veriſimile eſt. ¶Nanqꝫ cū mltis in rebus ab vniuerſali ecc̄ia diſcordetis. neceſſariū eſt mutare credulitatē vr̄am ⁊ aīos triſtari veſtros. ¶Et ſi ꝯſolatoria ꝓpterea verba deſideratis. obſequar petitōi veſtre: certūqꝫ ſolamē oſ̄dam. Dubia que vos cruciant ex ſacris litteris oriūtur: neqꝫ em̄ ſcriptura vnꝙ vlla ſic aperta claraqꝫ fuit. vt in diuerſos flecti ſenſus negret. traxerūtqꝫ ſacris ex codicibus ortū oīa que ab initō ſurgētis eccleſie vſqꝫ nūc fuerūt ſciſmata. Sed norat hoc futurum deus: Jdcirco cuꝫ per famulum ſuum Moyſen Jſrahelitico populo legem dediſſet: ⁊ quid ſectandum: qdue fugiendum eſſet manifeſta ſerie ſcripſiſſet. Sciēs tn̄ futuros eſſe qui legi ſue diſſonos ſenſus accōmodarent. ¶Conſulturus futuro ſeculo ⁊ obiceꝫ poſiturus hereſibus: ſupremum tribunal in terra cōſtituit. ad quod maiores cauſe ⁊ oēs afferri dubitationes de lege deberēt. Ait em̄ in deutro. dn̄s. Si difficile ⁊ ambiguum apud te iudicium eſſe: proſpexeris inter ſanguinē ⁊ ſanguinem: cauſam ⁊ cauſaꝫ: lepram et lepram. et iudicium inter portas videris verba variare. ſurge ⁊ aſcende ad locum quem elegerit dn̄s deus tuus. venienſqꝫ ad ſacerdotes leuitici generis. ⁊ ad iudicem qui fuerit illo tempore: ⁊ queres ab eis qui indicabūt tibi iudicij veritatem. ⁊ facies quecunqꝫ dixerint qui preſunt loco quem elegerit dn̄s et docuerint te iuxta legē eius: ſequeriſqꝫ ſententiam eorum. nec declinabis ad dexteram vel ſiniſtram. ¶Qui aūt ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio qui eo temꝑe miniſtrat dn̄o deo tuo. et decreto iudicis morietur homo ille. et auferes malum de iſrahel. Sic veteris teſtamenti ſequacibus dominus imperauit. ne quis ſua ſeductus opinione ſcidere populum peregrinaſqꝫ religiones introducere poſſet. ¶Nam qui ambulant in errore cordis ſui venient ſuꝑ eos mala. Sed nec chriſtus dominus noue legis ꝯditor. veritatis magiſter et ſalutis inuentor. ſuperni refugium tribunalis omiſit. ¶Elegit enim petrū et in petro ceteros Romane ſedis antiſtites: qui poſt eius in celum aſcenſionem vicariatum tenuerunt et in eccleſia primum locum. Cum claues regni celorum illi promiſit ac ligandi ſoluendiqꝫ poteſtatem. et tandem paſturam gregis cōmiſit dicens. Paſce oues meas. ¶Cur hoc? Quid tunc opus erat petrum fieri paſtorem. claues regni tenere: principatuꝫ accipere. xp̄i vicariatū gerere? niſi vt errantes reduceret: ignaros inſtrueret. timidos roboraret: pertinaces eliminaret. fidelibus ſubueniret. hereticis repugnaret. Si iuſti eſſemus ac noſtro ingenio verum videremus et ſequeremur omnes. neqꝫ lege neqꝫ principe opus eſſet. Sed quia inſurgunt ingenia pernicioſa que doctrinas peſtiferas ſeminant. funduntqꝫ venena letalia et occidunt credulas animas: neceſſaria fuit ſupremi tribunalis erectio. ꝙ inter lepram et lepram iudicaret. Hoc autem eſt apud apoſtolicam ſedem que cardo et caput vt factum eſt a domino. et non ab alio eſt conſtituta fidelium. ¶Et ſicut cardine oſtium regitur: eccleſie domino diſponente reguntur. atqꝫ vt Calixti pape ſanctiſſimi verbis vtamur. ¶Nulli dubiū eſt ꝙ apoſtolica ſedes mater ſit omniū eccleſiaꝝ. a cuius nos regulis nullatenꝰ ꝯuenit deuiare Vos igr̄ thaborite ſi q̄ vos fidei dubitatō tenet. ꝯſulite romanā ecc̄iaꝫ. audite vicari-

um chriſti. Facite quecunqꝫ dixerint vobis. qui preſunt loco quē dominus elegit. Di
cite cum yſaia. Venite aſcendamus ad montē dñi ⁊ ad domum dei Jacob. ⁊ docebit
nos vias. et ambulabimus in ſemitis eius. Quis ē mons dñi niſi apoſtolica ſedes?
Que domus dei niſi eccleſia? Quis locus electus a dño niſi Roma: quā beatoꝝ pe
tri et pauli martiriū cōſecrauit. Fugiebat petrus ex vrbe mortē timēs: ſed cū obuiū
habuiſſet in via dñm. dixit ad eū: dñe quo vadis: ⁊ dñs ſibi. Vado romaꝫ iteruꝫ cru
cifigi. Sic reuerſus petrus cathedram ſummi pōtificatus erexit vbi crucis patibulū
ſubijt. Huc ergo recurrendū eſt. hinc doctrina ſumēda ē: hinc veritatis hauriēdi la
tices. Hic fons aque viue ſignatus ſcaturit: hic ortus cōcluſus: hic archa dñi extra
quā non eſt ſalus: reſidet. ¶Non pudeat vos thaborite que de fide ſentitis apoſtolice
ſedi referre. ¶Naꝫ paulus vocatus e celo ſegregatus ī euāgeliū xpi. ſecuritateꝫ nō habu
it euangeliū p̄dicandi. niſi petri et ceteroꝝ apoſtoloꝝ qui cū eo erāt fuiſſet ſententia
roboratum. Ea ꝓpter ad Galathas ſcribens: Iteꝝ inqt aſcendi hieroſolimā cuꝫ bar
naba aſſumpto Tito. Aſcēdi aūt ſm̄ reuelationē ⁊ ꝯtuli cū eis euāgeliū. ſeorſuꝫ aūt
cum his qui credebantur aliquid eſſe. ne forte inuacuum currerem aut cucurriſſem.
Et diuus Jeronimus doctrina plenus et omnem ſcientiaꝫ callens: cū fidei ſcripta di
ctaſſet ad damaſuꝫ. hec ē inquit fides papa beatiſſime quā didici in eccleſia: quanqꝫ
ſemper tenui. In qua minus perite aut parꝝ caute forte aliquid poſituꝫ ē: emendare
a te volo. qui fidē petri tenes et meritum. Sic et vos facere thaboritas exhortor. Dñ
dite vos et doctrinā veſtrā Romano pōtifici: facite que iuſſerit. neqꝫ ad dextraꝫ ne
qꝫ ad ſiniſtraꝫ declinātes. Sic ꝯſolationē ſpiritus: ſic anime veſtre quieteꝫ aſſequen
tur et ſalutem. ¶Nicolaus. Obediremus apſtolice maieſtati ⁊ omni deuotione ſub
iecti eſſemus. niſi legi diuine ꝯtraria iuberet. ¶Eneas. In his que ſunt fidei nunq̄
repta ē apoſtolica ſedes erraſſe aut adulterinis acquieuiſſe dogmatibus. ¶Galeth.
At fuit in agnete manifeſtus error. ¶Eneas. Quam tu mihi agnetaꝫ cōmemoras?
¶Galeth. Quam romana ſedes feminā pro mare coluit. ⁊ in apoſtolatus apice col
locauit. ¶Eneas. Iſtic neqꝫ fidei neqꝫ iuris error. ſed ignorātia facti fuit. ¶Neqꝫ
certa hiſtoria ē. ¶Nicolaus. At plēs romani pōtifices crimīoſi fuerūt. q nunc dant
apud inferos penaꝫ. ¶Eneas. ¶Neſcio: ſi quis tñ peccaſſe comptus ē. fragilitate dece
ptus: more hominū lapſus eſt. Sꝫ hoc auſim dicere Roman⁹ preſul indubitatus ne
mo vnq̄ inuētus ē falſe doctrine publicus aſſertor. ¶Nicolaus. Sepe romanus pō
tifex legē p̄ceſſoris euertit: aut vnus ꝙ. aut alter errauit. ¶Eneas. Inanis argumen
tatio tua eſt. Licet em̄ vetus decretum: nouus papa deturbet. non tñ primi cōditoris
ſententiam reprobat: qm̄ ſm̄ tempora leges variant̄ humane. ¶Neqꝫ ei qđ ſemel vtile
fuit decretū: ſemꝑ vtile perſeuerat. ¶Non errauit eccleſia primitiua que ſacerdotibꝫ ꝑ
miſit vxores. ¶Nec errat moderna q̄ ſubtrahit. Et vos q̄uis multis in rebꝫ Romanā
impugnatis eccīaꝫ. Cōiugia tñ p̄ſbiteroꝝ abijcientes neqꝫ primitiuā eccīaꝫ neqꝫ gre
cam ſꝫ nr̄am ſequimī. Quia vero mores hoīm tꝑe variant̄. decreta q̄ ſuper his ꝓmul
gant̄ ꝑpetua eē nō pn̄t: ſed vtilit̄ ſepe ꝯſcripta lapſui tꝑis vertunt̄ ad noxam: ex quo
fit vt alterut̄ ſit cōmendandus. ⁊ q pri⁹ edidit. ⁊ q poſtea decretū abrogauit. Moyſē
nouimus mandato domini ſerpentem eneum fabricaſſe. quem chriſti figuram fuiſſe
doctores noſtri teſtantur: Hunc tamen Ezechias lōgopoſt tempore ſine culpa deſtru
xit. Sic et Romanus p̄ſul anteceſſoris ſui legē ſuper moribus editā. ⁊ abſqꝫ ſuo po
teſt et abſqꝫ illius erratu caſſare. Ar ſi lex fidem reſpicit et aliquid in fide declarat ī
mutabilis ē. ¶Nā veꝝ fidei ſemꝑ ē vnū: nec vllo poteſt vel loco vl' tꝑe variari. Ideo de
creta q̄ ſunt de fide a ſanctis patribus inſtituta: ſūma veneratiōe recepta ſunt et īmu
tata. atqꝫ inuiolata ꝑdurāt. ¶Galeth. Pergis romanā eccīam ab errore defendere
In caſſuꝫ laboras. ¶Nā ꝯ euāgeliū xpi p̄dicat atqꝫ agit. ¶Eneas. Vbi nāqꝫ qbꝫ in
rebꝫ? ¶Galeth. Vbiqꝫ gētiū ⁊ ī altaris ſacro. ¶Eneas. Quo pacto eſſaē. ¶Galeth.
Porrigi calicē ꝑplō vetat xp̄s iuſſit. ¶Eneas. Oſtende vbi iuſſit. ¶Galeth. Apud Jo
hannem inqt dñs: ¶Niſi manducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis ei⁹ ſanguinē ñ hē
bitis vitā ī vob. ¶Qui māducat carnē meā ⁊ bibit meū ſanguinē habet vitaꝫ eternam.

De agneta papiſſa

Niſi manducaueritis &c.

Magna ē audacia ne dicā temẽitas aplĩce ſedis: que potū ſanguĩs populo ſbtrabit: ſine q̄ negat dñs babere vitā eternam. Sed accipe nūc in natali magni buiꝰ ſacramẽti que fuerūt xp̄i verba. Matheꝰ ſic rem geſtaꝫ exponit. Cenātibꝰ aūt illis accepit bieſus panem et benedixit ꝛ fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis ꝛ ait. Accipite ꝛ comedite h̄ eſt corpꝰ meū. Et accipiẽs calicẽ gratias egit ꝛ dedit illis dicẽs. Bibite ex h̄ omnes: bic ē eñ ſanguis meꝰ noui teſtamẽti. q ꝓ multis effundet̃ in remiſſionē pctoꝝ. Videtur vt imperat omẽs bibere. Sed audi Marcū: ꝛ mãducãtibus illis ait. Accepit bieſus panẽ ꝛ benedicẽs fregit ꝛ dedit eis et ait. Sumite boc eſt corpus meū. Et accepto calice gr̃as agẽs dedit eis et biberūt ex illo oẽs. ꝛ ait illis. h̄ ē ſanguis meꝰ noui teſtamenti q ꝓ vobis effundet̃. Lucas prio dō ſic ait. Et accepto pane gratias egit fregit et dedit eis dicẽs. boc eſt corpus meū quod pro vobis dat̃. boc facite in meā cõmemorationē. Similiter ꝛ calicẽ poſtq̄ꝫ cenauit dicens. Hic eſt calix nouū teſtamentum in meo ſanguine q ꝓ vobis effundetur. Oſtendūt euangeliſte vt vides. qꝛ iuſſit dñs facere qđ ipſe fecit: verbo vſus impatiue facite. At ſi quis exiſtimat circa priorem dūtaxat ſpeciẽ ſtare p̄ceptū dñi: ſicut Lucas teſtari videt̃. audiat ad Chorin. paulū. quid ille: Ego eñ accepi a dño qđ ꝛ tradidi vobis: quoniam dñs nr̃ bieſus xp̄c in qua nocte tradebatur: accepit panẽ et gr̃as agens fregit et dixit. Accipite et mãducate: boc eſt corpus meum qđ ꝓ vobis tradet̃: h̄ facite in meā cõmemorationē. Similiter ꝛ calicem poſtq̄ꝫ cenauit dicens. Hic calix nouū teſtamentū ē in meo ſanguine: h̄ facite q̄tienſcunqꝫ biberitis in meaꝫ ꝯmemorationē. Supplet apoſtolus paulus qđ euangeliſtis defuiſſe videtur. p̄ceptumqꝫ nõ panis ſolū. ſed calicis quoqꝫ ſubiunxit. et Matheus circa panē. Comedite inq̄t: et circa calicē bibite. q̄ ſunt verba preceptionis. Cū ergo paulus et euãgeliſte ſimul iuncti manducationis preceptū et bibitionis oſtẽdūt Quis romanaꝫ buiꝰ mãdati violatricē nõ videt: q̄ ꝓpl̃o xp̄i ſanguinē interdicit: viãqꝫ ſalutis occludit. His accedit ſanctoꝝ apoſtoloꝝ ꝛ alioꝝ obſeruãtia diſcipuloꝝ. q non legis ſenſum nõ ab boīe. ſed ab ore dñi didicerūt. Quoꝝ actio noſtra inſtructio ē: quos erraſſe nephas eſt opinari. Grecia quoqꝫ litterarum mater et omnis diſciplīe magiſtra traditionem pauli immutilatam bucuſqꝫ ſeruauit. qui panis edendi bibendiqꝫ calicis auctor illi fuit. Sicut eius ad Corinthios ſcripta manifeſtant. Sunt p̄terea nõnulli doctores qui Iobannis textum ad noſtrum ſenſum accipiunt. et leoneꝫ papam ſtatuiſſe tradunt: vt qui ſacramenti ſuſcipiat vnam ſpeciem. a calice non abſtineat. Quomodo igitur romanam eccleſiam conſulere ꝛ vocem eius audire ſeruareqꝫ legeꝫ poſſumus. que tãmanifeſte diuinis contradicit oraculis. Nūquid deo magis obedire oportet q̄ꝫ bominibus: chriſto q̄ꝫ pape: euangelio q̄ꝫ decretalibus. Eneas. Multa et magna ſunt que dixiſti. Nam et fucum veritatis babent et multos decipere poſſunt. qui ſacreſcripture ſonum audientes ſenſum negligant. cuius miſteria non verbo docentur: ſed ſpiritu reuelantur. Idcirco reuela inquit dauid oculos meos et conſiderabo mirabilia de lege tua. Nemo ſcripturam niſi ſpiritu ſancto docente cognoſcit. Hinc paulus miniſtros ait. fecit nos deus noui teſtamenti non littera ſed ſpiritu. Littera enim occidit. ſpiritus autem viuificat. Eſt ergo neceſſarium ſi volumus euangelium intelligere vt ſpiritu ambulemus. ſicut ad Galatas doctor gentium ſcribit. Verum ego quia peccator ſum et iniquitate circumdatus. non credo mibi neqꝫ me puto ſacra eloquia intelligere et altos percipere ſenſus. Ea propter reſpõſurus tibi nibil de meo. ſed ſancti doctores diuino afflati ſpiritu tradunt. et quod docet eccleſia dicam. Nam ſibi aſſiſtit criſtuſ et ſuggerit omnia ſpirituſſanctus. Cuius maxima dignitas eſt ſūma potentia imẽſurabilis autoritas: que neqꝫ fallit neqꝫ fallit̃. Quā ſi qs docẽtẽ corripiẽtemqꝫ ꝯtẽpſerit vt etbnicꝰ ꝛ publicanꝰ babẽdus ē. Atqꝫ vt Cipriani clariſſimi ꝛ doctiſſimi martiris ſantẽtie ꝯſonemꝰ. Alienꝰ ē. ꝓphanꝰ ē. boſtis ē. Hēre iã n̄ pōt deū p̄rem: q eccleſiā n̄ hꝫ mr̃eꝫ. Plurima ſunt ſacri codicis v̄ba. q̄ diuerſis accõmodari ſẽſibꝰ pñt. Quapropt̃ n̄ alienū aut extraneū foris ſẽſū q̄rẽ dẽmꝰ quẽ ſcp̃te teſtimoĩo ꝯfirmemꝰ. Sꝫ ab ipa ſcript̃a recipiẽdus eſt ſenſus veritatis quẽ

ſola nouit et ſuis filijs exponit eccleſia. teneo te ſortaſſis nimis pſtringo ſermonez et
ad rem propero. Accuſaſti romanā eccleſiā que dum cōmunionem calicis plebi dene
gat. euangeliū viciat: xp̄m negat: ſalutem adimit. Quatuor ſunt vt video que nō te ſo
lum ſed omēs mouent. quos huſſitaꝝ opinio ne dicam rabies ab eccleſia Romana
ſe iunxit. Primū eſt Johannis teſtimoniū. Secundū eſt inſtitutio ſacramēti p tres
euangeliſtas relata cū paulo. Terciū ē eccleſie primitiue grecorūqȝ praxis. Quartū
eſt nōnulloꝝ doctorum ac romanoꝝ pōtificuȝ autoritas. Sunt ad hec omnia nobis
parata ac clara reſponſa: que de penu ſpirituſſancti recipit ⁊ miniſtrat mater eccle-
ſia. Negat iohannes vt ait imo negat apud Johānez dn̄s vitam eſſe cuipiaȝ. niſi car
nem ſuā comederit et ſanguinem eiꝰ biberit. Quibus verbis nō minus vtriuſqȝ ſpeci
ei cōmunionē: q̄ baptiſmatis vndā mandatū cenſes. vetus hec armenoꝝ inſania fu
it. qui natos vt in lucem veniebāt. mox baptiſatos mox altaris ſacramēto reficiebāt
quod ⁊ vos aiūt facere. q dementes atqȝ infantes ad eukariſtie libamēta vocatis. in-
honorātes diuiniſſimū ſacramentū cōmunionēqȝ pauli deſpicientes. q ad Corinth.
ſcribēs ait. Probet ſeip̄m homo ⁊ ſic de pane illo edat et de calice bibat. Quō ſe par-
uuli ⁊ dementes pbare pn̄t. qbus nec certus nec verꝰ rationis eſt vſus. Sed nō eſt in
euāgelio Johānis quē ſibi ſenſus aſcribitis. Nō bibitio ſacramētalis illic pcipiť ſed
ſpiritualis inſinuať. Nam ſanguis xp̄i triplicē potū Alberti magni ſentētia tradi-
dit. in eo ſermone quē de xp̄i corpe nō minus ſubtiliter q̄ veraciter edidit. Eſt em̄ po
tus ſacramētalis quē ſoli ſacerdotes accipiūt. Eſt intellectualis q plebibus xp̄ianis
ſub ſpecie panis miniſtrať. Et eſt ſpūalis q̇ ſaluandi omēs vtūtur incarnationē paſ-
ſionemqȝ dn̄i pia ⁊ aſſidua meditatione recolentes. Et hanc bibitionē dn̄s apud Jo
hannez pcipit. Sicut verboꝝ euāgeliſte ſeries luculenter oſtendit. Nam cum dixiſſet
dn̄s Caro mea vere ē cibꝰ ⁊ ſanguis meꝰ vere ē potꝰ. Qui māducat meā carnē et bibit
meū ſanguinē in me manet et ego in eo. Multi audiētes ex diſcipulis eius dixerunt:
durꝰ ē hic ſermo. quis pōt eū audire? Sciens aūt iheſus apud ſemetip̄m qr murmura
uerāt de h diſcipuli eius: dixit eis: hoc vos ſcandalizat. Si ḡ videritis filiū hoīs aſcē
dentem: vbi erat prius. Spiritꝰ ē q viuificat: caro nō pdeſt qcq̄. Verba que ego locu
tus ſuȝ vobis ſpūs ⁊ vita ſunt. Sed ſunt ex vobis q nō credūt. Declarat dn̄s his ver
bis non carnalis eſus aut potus illic: ſed ſpūalis archana miſterij cōtineri: dum ait
ſpūs ē q viuificat: caro nō pdeſt qcq̄. Et iteꝝ v̄ba que locutꝰ ſū vobis ſpūs ⁊ vita ſūt
Vis apte cognoſcē qm̄ de ſpūali māducatiōe q̄ fit p fidē loqtur euāgeliſta: aduerte q̄
dicit dn̄s. Qui māducat et bibit inſtātis nō futuri tpis ſunt verba. Erant igiť dū ſic
loquereť dn̄s. q māducabāt et q bibebāt eū: Nōdum paſſus dn̄s erat nec adhuc in-
ſtitutum fuit ſacramentū. Quō ḡ māducabāt bibātqȝ xp̄m niſi ſpiritualiter p fidem
et caritatē credētes in eū ⁊ faciētes opa eius. Nam ⁊ priꝰ dixerat ego ſum panis vite
q venit ad me nō eſuriet: et q credit in me nō ſitiet vnq̄. Qui credebāt in eū ⁊ opa ſe-
ctabanť eius: hi carnē edebāt eiꝰ: hi potabāt ſanguinem. Atqȝ hic verior eſt euangelij
ſenſus: quia aliter edi caro. aut bibi xp̄i ſanguis nō poterat. Fuit em̄ figurata locutō
domini. ſicut et ſamaritane ⁊ in cruce ſitire ſe dixit. quia fidem illius et noſtram ſalu
tem ſitiebat. Sic gloſator intelligit hoc euangeliū. Sic magnus Auguſtinus doctri-
na et verecūdia iuſta nobilis. cuius tanta gloria eſt. vt nullius laudibus creſcat. vitu
peratione minuať. quo poſtpoſito. ſi quis wicleff Rochezanamqȝ ſequitur: luci tene
bras: veritati mendacium prefert. quid plura? Nōne dominus in textu euangelij di-
cit. Ego ſum panis vite q veniet ad me nō eſuriet. ⁊ q credit in me nō ſitiet vnq̄. Ec-
cum tibi panē cibus et potus eſt. q eſuriem tollit et ſitim. Cui tollit: et quō? Credenti
tollit: per caritatē tollit. Nam q fidē rectā habet. ⁊ opa facit digna fide: h eſt q carnē
domini manducit ⁊ ſanguinē bibit ⁊ acquirit vitam eternam: mundo mortuus. chri-
ſto viuens. Sic quod de Johanne vobis aſſumitis. noſtre ſententie non veſtre cōfert.
Nunc ad reliquos euangeliſtas tranſeamus hiſqȝ paulum adiungamus. Nam ſimľ
omnes integram referunt cenam chriſti et q̄uis in vno plus q̄ in altero ſit. Nulla ta
men diſcordia nulla diſſonātia eſt. Sed quod vnus obmiſit alter admiſit. Et q̄uis

euangeliſtaꝝ nullus dicat h facite in meā ꝯmemoratōem niſi ſolus lucas: qui pꝰ panem benedictū hec verba ponit. Nec poſt calicē geminat. Cū q̄ paulus h ad vtranqꝫ ſpēm repetit tenēdū ē. et poſt panē et poſt calicē dixiſſe dn̄m. h facite ī meā ꝯmemoratōem. Ex q̄bꝰ v̄bis p̄cepta tibi vtriuſqꝫ ſpēi ꝯmunicatio videt̄. Et q̄ p̄cepta xp̄i ſeruanda ſunt: his qui ſalui eſſe volūt. Quicūqꝫ ſub ſpē panis ⁊ vini nō acceperit ſacr̄m damnatōȝ incidit et in iuſta eſt ap̄lica ſedes huiꝰ inimica p̄cepti. Sed audi r̄n̄ſioneȝ fateoꝛ ſic locutos vt dicis euāgeliſtas. neqꝫ v̄bis pauli qcq̄ demo. Nō tn̄ idcirco eē p̄ceptū intelligo ſub ſpē panis ⁊ vini ꝯmūicari plebes. Nā v̄ba q̄ retuliſti nō oībꝰ fidelibꝰ ſ apoſtolis ſolū dicta fuerunt. Qui vt ē ꝯm̄s ſentētia doctoꝝ: aut iā ſacerdotes. aut tūc ſacerdotiū acceperūt. Nā ſi p̄ceptū id eſt. h facite in meā ꝯmemoratōeȝ: preceptū hoc nō ſacerdotes: nō plebē obligat eccleſiāqꝫ ſimul collectā: non q̄dlibet eccleſie membrū reſpicit: atqꝫ vt tecū neruoſus agā ⁊ argumētatōnibꝰ fortōribꝰ vtar: aut ſacerdotes erāt ap̄li qn̄ mandatū h acceperūt: ⁊ ad id ſoli ſunt obnoxij ſacerdotes: aut adhuc erāt laici. et tūc n̄ ſumere tm̄ ſ ꝯficere quoqꝫ ſacr̄m laicis eſt p̄ceptū. Sȝ hoc tā vobis q̄ nobis abſurdū eſt. Ergo ſacerdotes erāt ap̄li et ſac̄dotes tm̄ p̄ceptō ligat̄.

¶ Galeth. At paulus ad choꝝ. nō ſacerdotibꝰ ſoluȝ ſed vniuerſi plebi clericis laicis maribꝰ feminis ſcribit. ¶ Eneas. Nō mandat illic paulus ſ dn̄i mādatū refert ⁊ reȝ geſtā. ⁊ quō ſacr̄m inſtituit dn̄s exponit. Cunqꝫ nullus euāgeliſtaꝝ verba illa h facite in meā ꝯmemoratōem pꝰ ꝯmūionē calicis ponat. notandū eſt quō paulus loquat̄. Quid ille poſt panē ſacr̄m inquit hoc facite in meā ꝯmemoratōem. poſt calicē aūt. h facite quotiēſcūqꝫ biberitis in meā ꝯmemoratōeȝ. Addit̄ hic quotienſcūqꝫ biberitis. Quid ſibi vult h q̄tienſcūqȝ biberitis inq̄t facite. h eſt qn̄ neceſſariū erit de calice bibere. Qn̄ ꝯficietis. qn̄ ſacrificiū offertis h facite in meā ꝯmemoratōem. Qd̄ ſolis ſac̄dotibꝰ ꝯuenit. Duobꝰ nanqȝ modis h diuiniſſimū ſacr̄m ꝯſideramus. vt ſacramentū ſolum. vt ſacrificiū ⁊ ſacramētū. In ſacrificio vtraqȝ ſpēs exigit̄: q̄ imago eſt illius ſacrificij: in q̄ xp̄c aſſiſtēs pontifex futuroꝝ bonoꝝ ꝑamplius ⁊ ꝑfectiꝰ: tabernaculum nō manufactū. id eſt nō huiꝰ creatōnis ſeipm̄ ꝓ nobis ſacrificiū obtulit deo p̄ri ī ara crucis. Ideoqȝ nō ſolū rep̄ſentari dr̄ xp̄c paſſus: ſ etiā q̄ȝ paſſio xp̄i in q̄ ſanguis fuit a corpore ſeꝑatus referenda. In puro aūt ſacramēto qd̄ ad ſanctificatōem nr̄am requirimus. vt inuiſibilis gr̄a ſub viſibili ſpē nobis tradat̄: ſufficit rep̄n̄tatio xp̄i paſſi quē panis ſpēs abunde refert. Quia ⁊ dn̄s grano tritici ſe ꝯꝑauit q̄ mortuus eſt. vt multū fructū afferret. Atqȝ vt altius de tāto ſacramento loquamur. Triplex eſt (vt ait noſter aquinas ſanctus ⁊ ꝓfundiſſimꝰ doctor) huiꝰ excellentiſſimi rei ſignificatio triaqȝ tꝑa reſpicit. Ex p̄terito ſignificat nobis dn̄icā paſſionem vocat̄qȝ ſacrificiuȝ. Ex p̄n̄ti refert eccleſiaſticā vnitatē ⁊ ꝯmūio dicit̄. Ex futuro preſignat dei fruitōem. quā preſtolamur in celis. et appellat̄ viaticū: q̄ viā prebet ad patriā. et ſm̄ h etiaȝ eukariſtia id eſt bona gr̄a nuncupat̄: Et ſacerdotibꝰ quidē ſacrificiū ꝯuenit. ceteris v̄o ꝯmunio atqȝ viaticū: in quibꝰ ſpēs panis eſt ſufficiēs ſignū: q̄ ex multis granis ꝯficitur ⁊ pulchre denotat eccleſiaſticā vnitatē. et illū panē angeloꝝ q̄ fruemur in celeſti hierl̄m.

¶ Galeth. Multa ꝓuoluis ⁊ a ꝓpoſite queſtiōis ſtatu longe recedis. Hoc facite inq̄t dn̄s id eſt ꝯficite vt ego ſac̄m: ſumite vobis. bibite et alijs date: hic nodꝰ eſt: hic vis. ¶ Eneas. Pulchre de nodo locutus es. Nā tu noduȝ in ſirpo queris. ſed nō eſt hic nodꝰ quē ferūt alexandrum in curru Gordij reperiſſe. quē cū ſoluere manu nō poſſȝ. enſe recidit. Facilis eſt huius ſolutio nodi. Neqȝ em̄ inquit dn̄s quomodo ego feci: ſic vos facite. Sȝ hoc facite id ē hoc ſacramentū ꝯficite in meam ꝯmemorationem. Nā ſi notā precepti ſub illis latere verbis affirmas. Accipite ⁊ comedite ⁊ bibite. Dico q̄ prius ad ſacerdotes mandata referri: quia tunc apoſtoli ſacerdotiū ſuſceperūt. Ceterū ſicut mandatū illud. Euntes p̄dicate euāgeliū om̄i creature. Sic eſt iſtud. Suſcepit eccleſia non ab omnibus: ſed ab electis miniſtris ac ſacerdotibus exequendum. Sic doctores intelligunt verba domini: ſic ſancta eccleſia docet. Nā ſi xp̄s his verbis communionem calicis etiā laicis imperaſſet. nonſolum bohemis ſ alijs quoqȝ gentibus per tot annorum curricula reuelatū fuiſſet. Sed nulla ſcola h ſentit

nulla ciuitas probat:nulla extra bohemiam collegia tenent. Mirabile dictu eſt. ſi
multa fercula et mixta ceruiſie vina ⁊ longiſſimi ſomni melius vobis ſcripturam ex-
ponūt q̄ ceteris abſtinētie atqȝ vigilie. ¶ Galeth. Male nos arguis. Nō eñ noſtrā
ſed apoſtoloꝝ doctrinam grecorumqȝ ſequimur. ¶ Eneas. At illi nō dixerunt dam
natos eſſe populos qui de calice nō acciperent. Nec nos ad omnia tenemur que in ec
cleſia primitiua patres egerūt. Complurima illi que ad perfectōnis ſtatum pertine-
bant tanq̄ perfecti obſeruabant. Nec eñ quicq̄ proprij poſſidebant. Sed vt in actib
coꝝ lucas ait. Omnes qui credebant erāt pariter. et habebant omnia cōmunia. poſ-
ſeſſiones et ſubſtantias vendebant ⁊ diuidebāt illa oĩbus prout cuiqȝ opus erat.
Nos autem non cogimur omnia vendere:et tamen ſaluamur. Illi carnē cum ſangui
ne non edebant nos comedimus et non damnamur. Illis vxores fuerunt:nobis de-
ſunt et magis meremur. Illi populum a communione calicis non prohibebant. nos
arcemus et meritum inde recipimus obedientes eccleſie que communionem ſub ſpe
cie vini ſubtrahendam multitudini monente ſpiritu ſancto decreuit. dicente apud Jo
hannem domino. Paraclitus autem ſpiritusſanctus quem mittet pater in noĩe meo:
ille vos docebit oĩa ⁊ ſuggerat vobis omnia quecunqȝ dixero vobis. Cum enim ex pre
cepto chriſti nō ſit ꝯmunio calicis in populo. Quis non videt in hoc ſicut in ceteris
que dominus expreſſe non iuſſit eccleſie ſtandum eſſe iudicio. Cuncta enim que ſub
precepto diuino non cadunt regentis eccleſie ſunt diſpoſitioni commiſſa. Cuius mā-
data tanq̄ diuina recipienda ſunt ⁊ omni deuotōne complenda: quādo precepto dei
nō ſunt aduerſa. vel vtrum ſint aduerſa nō eſt certa cognitio. Sed nec tu tibi de Gre
cia blandiaris. q̄uis enim nō errant greci vetuſtam cōſuetudinem obſeruantes. non
tamen vobis excuſatio eſt qui ſub latinis nati educatiqȝ moribus. laudatum. ſecurū.
purum eccleſie romane ritum. auctoritate propria reieciſtis. q̄uis ordinationeȝ eius
ſiue conſuetudinem longo vſu probatam infringere peccatum tranſgreſſionis exiſtat
Nec ſcio quid vos in hac re grecā magis q̄ latinā eccleſiaȝ imitari compellat. Lati-
nus certe ſenatus ⁊ mūdius ⁊ rationabilius ⁊ cautius agit q̄ grecus. Nam trib' de
cauſis calicis potum plebibus interdixit. Prima ne rudis populus ſub duplici ſolū
ſpecie cōtineri xp̄m putaret. Altera ne qd' eſt liquidū multum. attrectatum manibus
effunderet in terrā: Quemadmodū nup in praga factum referūt vbi puerul' vix an-
niculus ab vbere matris ad ſanguinē domini raptus calicē ex manu minus ꝯſideran
ti ſacerdotis arripiens. ſacramētū ſparſit in humum. Tercia vt impleret figura ve-
teris legis. Que licet populo miniſtrari de ſacrificio iuberet: libamina tamē ſolis ſa
cerdotibus leuitiſqȝ reſeruat. Quid eſt grecam eccleſiam tātopere laudatis. An non
latinam eccleſiam multo florentiorem eſſe q̄ grecā cernitis:et noſtram longe lateqȝ
dominātem. Illaȝ machometi cultoribus ſeruientē. hanc vno ſub capite gubernatā.
illam multis ſciſmatib' implicatā: hāc templis ſublimiorib' exornatam. illaȝ omni
ſplendore nudatam: hanc ſemper recta dogmata predicantem. illam ſepius errori-
conſentientem. Nolo cum Cicerone dicere. Romanis aut nihil a Grecis ſuſcepiſſe:
aut ab eis recepta feciſſe meliora. Laudo et magnifacio grecos ex quorum fontibus
noſtri maiores hauſere doctrinam: Sed conſenuit Grecia. frigida eſt et non habet
qui calefaciat eam. Facta eſt ſub tributo domina gentium et que fuit aſianorum ma-
giſtra:nunc eſt diſcipula latinorū. Quid eſt quod vos bohemos ſub norma latina nu
tritos in communione calicis grecari compellit? Cur nō ceteras quoqȝ grecoꝝ ob-
ſeruantias amplectimini? Cur nō panem fermentatum conſecratis? Cur religiones
monachorum quas illi recipiūt aſpernamini? Cur veſtis ornatus vt illi ſacrificātes
non recipitis? Cur nō coniugio copulamini q' cum greca poteſtis et cum primitiua
eccleſia facere nō decet. Vos partim grecos partim latinos eſſe: aut calidū fieri opor
tet aut frigidum. Sed agite quod in rem veſtram eſt. Nolite plus ſapere q̄ oportet.
Audite docentem matrem. Amplectimini legem eccleſie que ſancta eſt et honeſtate
condita. Nolite putare ſemper apoſtolos alioſqȝ chriſti diſcipulos ꝯmunionē calicis
accepiſſe. q' poſt xp̄i paſſionē de calice rarus. de pane frequēs habet ſermo. vt ē illud

Cognouerũt eum in fractione panis.et in actib9 apoſtoloꝝ. Frangẽtes circa domos
panẽ. Et iteꝝ: ꝑſeuerantes in fractõne panis. Quib9 in locis nullã repimus de vino
mentõem. Sed nec moueri debetis ꝙ nõnulli doctores de ꝯmũione ſacramentali lo-
quẽtes illãq3 populo ſuadentes Johis verba recipiũt. ¶Neq3 eñ ꝓpterea illius loci
vel talis verus eſt et ꝓprius intellectus. Sed ex quadã ſimilitudine ꝯſonantiꝗ ratõ
ne trahiẗ inde ſenſus magis ꝙ duciẗ. Et lic3 doctorib9 oratorio more loquẽtib9 nũc fi
guris: nũc trãſlatõnib9 vti. ex quo fit: vt ſepe de ſigno loquẽtes trãſeant ad ſignatu3.
Sed plurimũ intereſt an determinando docentes an ꝑſuadendo ꝯmouentes loquan
tur. Et aduertendũ eſt. ꝙ ⁊ ſi pleriq3 doctores incidenter verba iohannis ad ſacramẽ
tũ altaris referãt. in ꝯtinua tñ expoſitõe nullus id agit: ſicut in libro quẽ de textura
euãgelioꝝ ſcripſit Zacharias Chriſopoletanus affirmat. Qđ aũt de leonis decreto
ꝯmemoraſti. nihil impedit noſtri ꝓpoſiti curſu3. ¶Nanq3 cũ manichei Leone ſedente
xp̃m nõ vero corꝑe ſed fantaſtico et ſine ſanguine veſtitũ ꝑdicarẽt. neq3 reſurrectõem
eius crederẽt. neq3 diẽ dñicum ſanctificarẽt: Sumẽteſq3 xp̃i corpus ſub ſpẽ panis vt
ſuũ palliarẽt errorẽ: potũ calicis rennuerũt: ¶Obuiaturus tãte nequicie pontifex ſta-
tuit vt qui ſub vna ſpecie ꝯmunicaſſet ab altera nõ abſtineret. Sic plurima ſepe ſta-
tuta ſunt ex cã: ex ꝑſona: ex loco: ex tꝑe: q̃ ꝯſiderare oportet qui de illis iudicãt. ne pri9
inculpẽt ꝙ intelligãt: prius arguant ꝙ ſenſu ꝑquirant. At cũ hodie alius ſit reꝝ ſta-
tus Cum veſtri nr̃iq3 ꝓgenitores ſub vna ſpecie ꝯmũicauerint: cũ multi doctores ab
eccleſia recepti et in cathalogo ſc̃toꝝ conſcripti miraculis choruſcantes retinendum
plebi calicem dicant. ¶Cum latina eccleſia id ſeruet. doceat. mandat: Suadeo vt vos
illi obtemꝑetis. cuſtodiatiſq3 legẽ matris: vt addaẗ gr̃a capiti vr̃o ⁊ torques collo ve
ſtro. Sicut ſalomonis v̓ba ꝓmittũt his q̃ ſunt matribus obſequẽtes. ¶Nicolaus.
Eſt ne vllũ aplice ſedis aut generalis ꝯcilij decretũ ꝙ laicos ſub vtraq3 ſpẽ ꝯmũica-
re ꝓhibeat? ¶Eneas. Vultis obtemꝑerare ſi decretũ oñdo. ¶Nicola9. Obtempe
rabimus ſi nõ erit legi diuĩe ꝯtrariũ. ¶Eneas. Lex diuia nulla eſt cui talis ſanctio
poſſit eſſe ꝯtraria. ¶Nicolaus. Tibi ſic videẗ. nobis lõge alia ſentẽtia ẽ. ¶Eneas.
Vos ꝯñionẽ duplicis ſpẽi de ꝑcepto dñi dicitis: ¶Nos ꝯtra. Cui magis credẽdu3 eſt:
vobis an ſedi romane? ¶Nicolaus. Ei credendũ ẽ cui ſcriptura diuina ſuffragatur
¶Eneas. At vos dicitis legẽ diuinã ſentire vobiſcũ. ¶Nos ꝯtra. quid mõ. ¶Nico-
laus. Qui verbis diuinis legis ꝓpinquior ẽ. hãc fidẽ digniorẽ puto. ¶Eneas. Quid
ſi eſt h̓ dubiũ: Quis obtinebit? ¶Nicolaus. Xp̃s dñs iudicabit. ¶Eneas. ¶Nullũ
ergo vt intelligo iudicẽ: nullũ in terra ſuꝑiorẽ vultis q res dubias diffiniat. Sic ne-
q3 romanũ põtificẽ caput eẽ xp̃iani ꝓpl̓i creditis. neq3 militantẽ eccleſiã honoratis: ꝙ-
uis eſt mgr̃a fideliũ: doctrix veritatis: inimica mẽdacij: mr̃ nr̃a que nos xp̃o regenera
uit ⁊ alit atq3 nutrit in fide. Et ſi vos aliud nõ moueret: vr̃a vos paucitas exterrere
deberet. ¶Quot eñ eſtis q aduerſus viuos innũerabiles ⁊ mortuos infinitos linguas
acuitis. Tota xp̃ianitas ꝯtra vos eſt. et tñ a ſentẽtia nõ receditis. Que ſi vera eẽt om
nes nr̃i ꝓgenitores cũ dyabolo et ei9 angelis arderẽt. q calicis expartes fuerũt. ¶Na3
regnũ h̓ poſtꝙ ſacramẽtis eccleſie relictis ydolis initiatũ ẽ: ſemꝑ aplice ſedis ritu cõ
municauit. exceptis paucis annis eui nr̃i: in q̃ monitore iohanne huſ atq3 Hieroni-
mo ab eccleſie vnitate receſſiſtis. ¶Galeth. Arguis paucitatẽ noſtrã: ſed xp̃s aduer
ſus multitudinẽ iudeoꝝ paucis diſcipulis circundatus predicare nõ timuit: nec mul
ti erant iudei ꝯſiderata gentiliũ multitudine qñ legẽ acceꝑunt moſaicam. ¶Eneas.
Xp̃s deus et hõ dñs et mgr̃. nouã daturus legẽ in mũdũ venit redẽpturuſq3 populũ
Qualis ꝯpatio lucis ad tenebras. Terre ad celũ: Xp̃i ad belial. ¶Nõ tñ dñs ſine mi-
raculis creditus eſt. neq3 moyſes abſq3 ſignis legẽ tulit. At vos que ſigna facitis vt
veſtre paucitati credamus. vobiſcũq3 ſumus. ¶Galeth. Generatio praua ⁊ adulte
ra ſignũ q̃rit. ¶Nos paucitatis nr̃e tutorẽ xp̃m habem9: q apud euãgeliũ diẽ. Vbicũq3
fuerint duo aut tres collecti in nomine meo: ego cum eis ſum. ¶Non indigemus hu-
mano fauore qui ducimur celeſti ductore. ¶Eneas. Apud Ciprianum martirẽ his
ſororia verbis nonnulli iactabant. Quibus ille ſic reſpondit. Corruptores euange-

lij atqꝫ interpꝛetes falſi extrema ponūt ⁊ ſupiora pꝛetereūt. partim memores partim
ſubdole ꝯprimētes vt ipi ab eccleſia ſciſſi ſunt. ita capituli vnius ſententiā ſcindunt.
Dn̄s em̄ cum diſcipulis ſuis vnanimitatē ſuaderet et pacē. Dico inquit vobis: quoni
am ſi duo ex vobis ꝯuenerint in terra de om̄i re quācunqꝫ petieritis ꝯtinget vobis a
patre meo qui in celis eſt. Ubicunqꝫ em̄ fuerint duo vel tres collecti in noīe meo ego
cū eis ſuꝫ. Oñdēs nō multitudini: ſed vnanimitati depcātiū plurimū tribui. Si duo
ingt ex vobis ꝯuenerīt in t̄ra vnanimitatē pꝛi⁹ poſuit. ꝯcoꝛdiā pacis an̄ p̄miſit. vt ꝯue
niat vobis fidelit̄ et firmit̄ docuit. Quō aūt pt̄ ei cū aliq̄ ꝯuenire. q cū coꝛpe ipi⁹ eccīe
⁊ cū vniuerſa fraternitate nou⁹ venit. ¶Notate v̓ba ⁊ ſig̃te miſteria. ¶Nō ē cū eis xp̄s
q ab eccleſia recedūt: In vna eccīa fuim⁹ oēs. pꝛi⁹ vna fides: vn⁹ de⁹: vn⁹ rit⁹ ⁊ vobis
⁊ nobis erat. ¶Nō nos a vobis: ſꝫ vos a nobis receſſiſtis: facientesqꝫ vobis ꝯuēticula di
uerſa: pegrina dogmata recipiētes: que nō audiuerāt p̄res noſtri: veritatis caput at-
qꝫ originē reliquiſtis. Ex ſi xp̄i p̄ntiā cupitis ad ſponſaꝫ eius redeūdū eſt. ¶Galeth
¶Nos in eccleſia ſumus neqꝫ ab illa receſſim⁹ vnq̄: Tranſire aūt ad vos dū xp̄i legē
violatis nulla ratō ſuadet. Quia nunq̄ miſtico xp̄i coꝛpoꝛi iungitur. qui ab eius euā
gelio ſepatur. ſed cur nobis retices. ſi qua eſt ꝯſtitutio q̄ ſumere calicē vetat? ¶Ene-
as. Quia noluiſtis obedientiā polliceri. Sed dicaꝫ tamē. ego ita vos pitos arbitroꝛ
vt ꝯſuetudinem vniuerſalis eccleſie nō minoris efficacie cenſeatis q̄ ſcriptam legem
quia vis legis ex cōſenſu reſultat. Conſenſus aūt minoꝛ nō ineſt ꝯſuetudini q̄ legi cō
ſcripte. ¶Nam ꝯſuetudinem longus et approbatus vſus inducit: Que nullius impedi-
menta clamoꝛe. diuino magis q̄ humano videtur recepta cōſilio: leges aūt q̄uis dei
nutu decerni credantur: ſepe tamen vel populi vel ſenatus magna pte diſſentiēte tra
duntur. Ob quam rem non minus plectendus eſt vetuſte conſuetudinis q̄ ſcripte le-
gis pꝛeuaricatoꝛ. Cuꝫ igit̄ iā pluribꝫ ſeclis obſeruarit eccleſia ne plebes de calice bi-
berent: decebat et vos bohemos huius obſeruantie tanq̄ paterne legis emulatoꝛes
exiſtere. que ſicut ante dictum eſt. neqꝫ noui neqꝫ veteris teſtamēti codicibꝫ aduerſat̄.
ſed ratōne magna ⁊ honeſtate ſubnixa eſt. Uerū quia ſcripti decreti ſanctionē requi-
ritis. non fruſtraboꝛ expectatōnem veſtram. Euoluite Conſtantien̄ concilium atqꝫ
eius acta perquirite. Conſuetudinē quā modo expoſui ⁊ approbatā ⁊ ꝓ lege rectam
⁊ ſcripto firmaꝫ repietis. In baſilea quoqꝫ dum generalis ſinodus illic erat. poſtq̄
exacte viſa ſunt ⁊ diligenter excuſſa ſacrarū teſtimonia litteraꝝ. magnoꝝ concilioꝝ
decretis. ac ſanctoꝝ patꝝ ⁊ illuſtriū doctoꝝ traditionibꝫ enucliate penſatis. decretū
pꝛomulgatum eſt. qđ apte declarat fideles laicos ſiue clericos ꝯmūicātes ⁊ nō ꝯficiē
tes. ad ſuſcipiendū ſub ſpecie panis ⁊ vini diuinū eukariſtie ſacramētū ex p̄cepto dn̄i
nō eſſe aſtrictos. In cui⁹ fine ſubiungit̄. Laudabilis q̄ꝫ ꝯſuetudo ꝯīcandi laicalem
populū ſub vna ſpecie ab eccleſia ⁊ ſanctis p̄ribus introducta. ac hacten⁹ diutiſſime
obſeruata. ⁊ a doctoꝛibꝫ diuine legis ſanctaꝝ ſcripturā atqꝫ canonū multā periciā ha
bentibꝫ. iā longo tpe ꝯmendata: pꝛo lege habenda eſt. ¶Nec alicui licitū eſt eā repꝛoba
re: aut ſine auctoꝛitate eccleſie ipam immutare. Sic ergo ⁊ ſcripta cōcilioꝝ habetis
decreta ⁊ vetuſtuꝫ eccleſie ritū. ¶Galeth. Poteſt eccleſia vel ꝯcilium q̄ xp̄s inſtitu-
it ſacramēta ꝑuertere? ¶Eneas. ¶Nō pōt. ¶Galeth. At ſacramentū hoc ſub ſpecie
panis et vini xp̄us inſtituit. Cur ꝑuertit eccleſia q panē ſolū ad laicos defert. ¶Ene
as. ¶Nō ꝑuertit eccleſia ſacramētū ſed ritum mutat. Que ſunt em̄ de neceſſitate ſacra
mentoꝝ immutabilia ꝑſeuerant. Que circa ritum ſunt imutare eccleſia pōt. Cuius
ptās nō minoꝛ ē hodie q̄ ſub apoſtolis erat. Poteſtas aūt ⁊ admīſtratō eccleſie ſicut
doctores tradūt: tribus in rebus conſiſtit. In oꝛdinibꝫ diuerſoꝝ pꝛelatoꝛum. In ad-
miniſtratōibꝫ ſacramentoꝝ. In diuerſis pꝛeceptis ſubditoꝝ. Ob quā rē nō ſine rōe
putauit doctoꝛ inſignis Aquinas. in arbitrio eſſe eccleſie diuerſos gradus pꝛelatoꝛū
inſtituere ⁊ inſtitutos pro rerum diuerſitate vel tempoꝝ amouere. Sic ſubdyaconi
ſunt oꝛdinati: quos eccleſia pꝛimitiua neſciuit. Sic p̄lati preſbiteris epiſcopi: quos
olim Hieronimus eq̄lis fuiſſe poteſtatis affirmat. Sic cardinaliū ſacer ſenat⁹ inuē-
tus. eccīe magnū dec⁹ ⁊ ſtabile firmamētū. Pōt etiā eccleſia in admiſtratōe ſacramē-

totum abolitis priorib⁹ nouos ritus inducere ⁊ cerimonias nouas. Qua de re licet
dominus diſcipulos ſuos facta cena communicauit: eccleſia tamē neqꝫ pranſos neqꝫ
cenatos fratres: niſi neceſſitatis cauſa tantum ſacramentū ꝑmittit aſſumē. Rurſus
quoqꝫ q̄uis amictus linthea xp̄s. quotidianaqꝫ veſte indutus. hoc ſacramentū inſti-
tuerit. dixitqꝫ pauciſſima verba. eccleſia tamen ob eius reuerentiā. et ornamēta veſti
mentoꝝ ſacerdotib⁹ dedit. ⁊ miſſaꝝ ſolennia ꝓphetaꝝ ⁊ apoſtoloꝝ lectionib⁹ ⁊ de-
uotis orationib⁹ adornauit. Sic eñ in veteri lege rubicatas pelles ⁊ rudia taberna-
culi ſacra ſublimis gloria templi ſecuta eſt. Sic et in nouo teſtamēto poſt illa eccleſie
primitiue rudimenta pedetentim ſplendor in cultu diuino et ritus ſacramentoꝝ ex-
politior et maieſtas ſacerdotij maior ſucceſſit. Tercio loco poteſt eccleſia ſtatuta ⁊ or
dinationes patrū que de morib⁹ agūt. ꝓut loco tempori ⁊ ꝑſonis viderit cōuenire im
mutare ⁊ abrogare: ſicut et prius diximus. Sed q̄tum ad ſacramentū ꝑtinet qđ ne-
ceſſarium eſt tolli nō poteſt: quod neceſſitati nō ſubeſt et variari poteſt. et tolli. In eu
kariſtia v̍o ſicut ante ꝓlatū eſt nō eſt vſus vtriuſqꝫ ſpeciei populo neceſſarius. adimi
ergo altera ſpecies nō inepte potuit. q̄2 non eſt hoc ſacramentum variare. ſed vſum.
¶ Galeth. Sacramentum eſt ſub ſpecie vini quis neget: ergo qui vini ſpeciem tollit
ſacramentū tollit. ¶ Eneas. Haud recte infers. Septem ſunt eccleſie ſacramenta
et ſi vos q̄nqꝫ tm̄ recipitis. ex his vnum eſt eukariſtia precellentiſſimum et maximū
hoc ſemꝑ integrum. ⁊ vnum eſt ſiue ſub vna ſpecie ſumit̄ ſiue ſub duab⁹: et licet mille
ꝑticule panis fiant viniqꝫ totidem. vnus tamen eſt vbiqꝫ totus ⁊ integer chriſt⁹. Nec
ſubtracta vini ſpecie ſubtrahit̄ ſacramentum: quia totum in altera ſumit̄. Recte igit̄
et ſanctiſſime Romana eccleſia in huius obſeruantia ſacramenti ſeſe habet. Quib⁹
ex reb⁹ ſi cōſolationem ſp̄ūs cupitis. ſi quietem amatis. ſi veritatem queritis. ſi lucri-
facere aīas vultis: ſedē apoſtolicam audite. ſequimini traditiones eius. honorate il-
lam quoniam ſancta eſt immaculata ſponſa xp̄i. columba pura et albiſſima: ex cuius
ore felicis ramus oliue dependet: qui pacē hoīb⁹ pollicet̄. ſuꝑbis bello minat̄. ¶ Fi-
nitis ſermonib⁹ iſtis aſſurrexit vnus de primorib⁹ thaboritaꝝ ⁊ animo ſatis inflato
Quid tu nobis inquit apoſtolicā ſedē tot verbis amplificas? Nos papam ⁊ cardi-
nales auaricie ſeruos nouimus: impatiētes: inflatos: tumidos. ventri ac libidini de
ditos: miniſtros ſceleꝝ: dyaboli ſacerdotes et antixp̄i precurſores: quoꝝ deus vent̄
eſt pecunia celum. Erat hic homo ventroſus craſſus et multo abdomine pinguis:
quē cū aſperiſſem admoui ventri eius leuiter manus ac ſubridens. Unde inquā tu-
mor hic ventris eſt. Cur te ieiunio maceras ⁊ affligis inedia. Riſerūt oīēs magniſ-
qꝫ illū cachinnatōnib⁹ exceperūt. At ego cū animaduerterē ſacerdotes illos magis
ſtudio contradicēdi q̄ꝫ voto diſcendi ad me veniſſe. poſui modū verbis meis ſubtra-
xiqꝫ diſputationi pedē. Intellexi eñ quia facilius ⁊ leuius eſſet turbulenti maris cō
citos fluctus clamorib⁹ retundere. q̄ꝫ illoꝝ rabiē ſermonib⁹ cohercere. Nam labor ir
ritus et nullius effectus eſt offerre lumē ceco: ſermonē ſurdo: ſapientiā bruto. Con-
uerſus tamē ad eos dixi. College mei pranſi ſunt. et itineri ſe accingunt: hora eſt vt a
vobis recedā: ſatis diu ſimul diſputauimus. Uos tñ vt video nec meis verbis fidem
ꝓbetis. nec ego vr̄is argumētatōib⁹ moueor. remaneamus oīēs qđ ante fuimus. Ex
iſtimaui h̄ priuſq̄ꝫ inciperē: nolui trāſilire vt mea taciturnitas opinionū vr̄aꝝ fieret
auctoritas. Nec quis poſthac diceret: fuit apud thaboritas Seneñ. ep̄us: nec q̄cq̄ꝫ
aduerſus illoꝝ ſnīaꝫ dixit: aut eos v̍a ſentire putauit. aut eoꝝ argumēta poſſe ſuꝑare
diffiſus eſt. Nā ſi nihil aliud verba nr̄a fecerūt: h̄ tñ preſtant. q̄ me vr̄is opinionibus
aduerſantē oīēs q aſtant intellexerūt. Uos tñ amplius et fortaſſe melius cogitabitis
Tūc illi ſi tp̄s eſſet afferem⁹ huc libros oſtenderemuſqꝫ tibi: q̄2 xp̄i ſequaces ⁊ legis
dei zelatores ſumus. Sꝫ vale. Ad q̄s ego: Nec vobis nec mihi ociū eſt. valete. Atqꝫ
hoc modo a me eos dimiſi et exeūte dñō de roſenberg. cū eo Soboſlaniā veni. atqꝫ in-
decurnā inſulā et ſeniorē de roſenberg dñm petiui: videbatur mihi vltra Sauroma-
thas ⁊ glacialē occeanū fuiſſe. inter barbaros. inter ātropofagos. aut inter mōſtruo
ſas indie libieqꝫ gentes. nec ſane in omni terra quā circuit amphitrites. gēs nulla eſt

monſtruoſioꝛ thaboꝛitis. Ethiopes em̄ quoſdaꝫ et ſcitas ⁊ Trapobanos coꝛpoꝛis vi-
cio mōſtruoſos aiunt. Thaboꝛitas vͦo deprauate mētis vicia ⁊ innumerabiles ani-
me macule mōſtruoſos efficiūt. Ad quos om̄s hereſes migrauere. q̄s ab initio naſcē-
tis eccleſie vſqꝫ in hūc diē peſtifera ingenia ſeminarūt. Sūt ibi nicolaite: ſūt arria-
ni: ſunt manichei: ſunt armeni: ſunt Neſtoꝛiani: ſunt berengarij: ſunt paupes de lug-
duno. Precipui tm̄ apud eos waldenſes habentur vniꝰ xp̄i vicarij ⁊ aplice ſedis ini-
mici. q dū frena ſupioꝛitatis abijciūt: libertatēqꝫ pꝛedicāt. neceſſariū eſt vt om̄es erroꝛes
admittant. A qbꝫ dū exiuiſſeꝫ. et inferiori videbar inferno reuerſus. Nec me priꝰ ad
ſupos recepiſſe putaui q̄ꝫ Budwiſcos atqꝫ vlricū de roſenberg ꝯueni. Nā ⁊ Budwi-
ſei nullis hereſibꝫ inquinati ſunt. ⁊ vlricus acerrimꝰ hoſtis hereticoꝝ verus eccie filiꝰ
inter alios bohemie principes q fidē catholicā vͦbis armiſqꝫ tuent. anterioꝛ ē dignꝰ
quē ſedes aplica inter caros habeat ⁊ inter primos honoꝛet. Scripſi hec tue ꝑſtabili-
tati feſtino ⁊ currenti calamo. Pꝛopante nāqꝫ romā Johe meo quē ꝓbe noſti: malui
te q̄ mihi in hac via ꝯtigerāt vtcūqꝫ narrata cognoſcē. q̄ꝫ penitꝰ ignoꝛare. Res altas
de fide diſputātes ⁊ archanos ſcripture ſenſus attingē ꝑſumpſimus. Scio qꝛ nō defu-
erūt ineptie. Nam rudem et inexptū tyronē hec me pugna ſuſcepit. Sed nolui latrā-
tes impune lupos abire: nolui deſerere veritatē: nolui eccleſie deeſſe. et quoniā impe-
ritie mee tenebras nō ignoraui. ſupne claritatis lumen intrepidus expectaui. iacta-
ui ſuper dominum curā meam ⁊ ipe adiuuit. ſenſi diuinitus aſſiſtentiam. nam verba
neſcio quomodo ſuapte fluebant. quibꝫ miſeri thaboꝛite miſerabiliter pꝛemebantur
benignus et miſericoꝛs dominus: qui nec peccatoꝛum voces obaudit. Credo ⁊ certꝰ
ſum quia nō mea vita: ſed mea fides meruit audiri. ne thaboꝛitarum elenchis inuol-
uerer aut ſophiſmatibꝫ caperer. vtcunqꝫ res acta eſt. Scio me plura tunc dixiſſe ⁊ mi-
nimo ſcripſiſſe digna coꝛreptōne. Sed que tunc dixi coꝛripi nequeunt. quia ſemel e-
miſſum volat irreuocabile verbuꝫ. Que nunc ſcribo facile poterūt emendari priuſq̄ꝫ
edantur. Ideo te ꝑ veterem beniuolentiam ⁊ quam mihi ſemper oſtendiſti caritateꝫ
precor te et oꝛo huic opuſculo vt tuam limam ſummamqꝫ manum admoueas: Neqꝫ
pꝛius in lucem ſinas exire: q̄ꝫ tuo fuerit acri ⁊ graui iudicio compꝛobatum. Uale no-
ſtri memoꝛ et amans. Quando deus et fata volent veniemus ad te. Ex nouaciuitate
.xij. kal. ſeptembris. Sub anno dn̄i M°.cccc°.lj°.

.Lxxxj.

Oratio Enee de Conſtantinopolitana clade et bello contra Thurcos ꝯgregādo.

Conſtantinopolitana clades Reuerendiſſimi patres. Illuſtriſſimi prin-
cipes. ceteriqꝫ viri genere ⁊ doctrina pꝛeſtabiles. q̄ꝫ Thurcoꝛum gran-
dis victoria: Grecorum extrema ruina. Latinorum ſumma infamia
fuit: vnumquēqꝫ veſtrum vt arbitror. tanto magis angit magiſqꝫ cru-
ciat: quanto ⁊ nobilioꝛes eſtis et melioꝛes. Quid enim viro bono et nobili magis cō-
gruit: q̄ꝫ curam gerere fidei oꝛthodoxe: fauere religioni: chriſti nomen ſaluatoꝛis pꝛo
ſua virili magnifacere atqꝫ extollere. Sed amiſſa nūc Conſtantinopoli: tāta vrbe in
poteſtatem hoſtium redacta: tanto chriſtianoꝛum ſanguine fuſo. tot animabus in ſer-
uitutem abductis: vulnerata eſt miſerabiliter catholica fides. Confuſa turpiter no-
ſtra religio: chriſti nomen damnificatum nimis atqꝫ oppreſſum. Neqꝫ ſi verum fate-
ri volumus. multis ante ſeculis maioꝛem ignominiam paſſa eſt. q̄ꝫ modo chriſtiana
ſocietas. Retroactis nanqꝫ temporibus in aſia atqꝫ in aphꝛica: hoc eſt in alienis ter-
ris vulnerati fuimus: nunc vͦo in Europa id eſt in patria in domo propria: In ſe-
de noſtra percuſſi ceſiqꝫ ſumus. Et licet dicat aliquis ante plurimos annos: ex aſia
Thurcos in Greciam tranſiuiſſe: Thartaros citra thanaim in Europam cōſediſſe
Saracenos herculeo mari traiecto haſpanie poꝛtionem occupaſſe. nunq̄ꝫ tamen aut
vrbem aut locum amiſimus in Europa. qui Conſtantinopoli poſſit equari. Eſt
enim ciuitas illa totius terre que cōmode colitur pene centrum. Poꝛtumqꝫ habet
⁊ ampliſſimū ⁊ tutiſſimū: in quo nō dicaꝫ naues ſ numeroſe claſſes armari ſuſtenta-

riqꝫ poſſunt.atqꝫ inde ꝑ boſſorū.hinc ꝑ heleſpontū ad omnia mediterranei maris
ſiue tuēda ſiue vexanda littora trāſmitti.At hic locus tā cōmodus tā vtilis tā neceſ
ſarius nobis tacētibus:ne dicam dormiētibꝫ amiſſus xp̄o ſaluatori: lucrifactus ma-
hometo ſeductori ē.Quid ꝙ ibi ex duobus imperatoribus xp̄ianis alter occiſus eſt
Nonne ex duobus xp̄ianitatis oculis alterū erutum.ex duabus manibus alteram
amputataꝫ dicere poſſumus?Addite ꝙ ex quatuor ſedibus illis patriarchalibꝫ p̄-
mis ⁊ p̄cipalibus.q̄bus veluti ſolidiſſimis baſibus xp̄iana ſubnixa fides:ī om̄em
terrā ramos ſuos extendit.Maiores noſtri duas ſimul cū hieroſolimitana.ꝑ igna
miaꝫ atqꝫ ſecordiaꝫ perdidērt:nos terciam et illaꝫ quidē cui om̄es pruteni:m̄lti ad
boream:multi ad orientē:thanaim iacētes populi ſeruiebāt:nō minori deſidia:ma-
iori tn̄ infamia prorſus amiſimus.Nimirū principes ſi doletis om̄es ac de tāto xp̄i-
anitatis vulnere:q̄ cecidiſſe grecos:ſuperaſſe thurcos:cōfuſos eē latinos animaduer
titis.cōſternati atqꝫ attoniti eſtis.Sꝫ nō ē minor diui ceſaris friderici dn̄i nr̄i glori
oſiſſimi q̄ veſter meror.Vidiſſetis euꝫ cū tanti mali factus ē primū certior.in cubicu
lo flentē.in aula meſtum.in cōſilio ſolicitum.ī eccleſia ſupplicē.ī quouis loco turba-
tū ⁊ anxium.Verum cū res xp̄iane nō tam dolorē ⁊ lacrimas.q̄ vigorē ⁊ arma requi
rent(Nā thurci maiora indies mala minātur)operepreciuꝫ exiſtimauit ſua ſereni-
tas.tum principū.tū ciuitatū accerſiri cōuētum.in quo d̄ tuenda xp̄iana republica
cōſilia caperētur.Nā priuſq̄ incipias cōſulta ⁊ vbi cōſulueris mature facto opus ē.
Fuit itaqꝫ cōcilium apud ratiſpanam cōuocatum.que ibi geſta ſunt omnes tenetis.
Ex autoritate illius cōgregatōnis hic nūc cōuentus habetur.Cur non fuerit apud
nurēbergam indicta cōuentia?⁊ cur nequiuerit ad hec negocia Ceſar aſcendere.ſa-
tis his diebus expoſituꝫ ē.Ille quidem pro tanta xp̄ianitatis neceſſitate in hoc con-
uentu minime defuiſſet:ſi domum tutam relinquere potuiſſet.Sed cum eius deſide
rium ab his impediretur:quibus nō tam pax ⁊ otium q̄ cōtentōes ⁊ bella ſunt vſui
miſit hoſce p̄ſtantiſſimos et celeberrimos legatos.qui ſuum locuꝫ tenēnt.ſuaſqꝫ vi-
ces implerent cū plena ⁊ ampla poteſtate.ſiue res imperij ſiue commune fidei tuēde
negocium tractare libet preſto erunt.Ceterum quia ſuper articulis ratiſpane medi-
tatis.hec potiſſimum congregatio cōſultura eſt:voſqꝫ ceſaris animum circa illos co
gnoſcere cupitis:que ſit eius mens:que ſententia.que voluntas:aperire me nūc col
legarum meorum autoritas iubet.Ego qui malo per obedientiam parum prudens
q̄ per contumaciam videri ſapiens.onus meis humeris pene intollerandum ſubiui
confiſus in eius auxilio qui victimis obedientiam pretulit.Nec timeo ſub tanto fa-
ſce deficere.quando preſto ſunt qui cadenti mihi manum porrigant.Pareo quoqꝫ ī
hac re tanto libentius.quanto et cōſpectum veſtrum frequentiorem intueor.⁊ mihi
benigniorem autumo.Nec ego de omnibus articulis verba faciam:ſed illum qui eſt
p̄cipaliſſimus aggredior.hoc eſt an cōtra thurcos.qui Conſtantinopolim per in-
iuriam inuaſerunt:nobilitatem cum principe grecorum occiderunt:ſacra noſtra om
nia polluerunt:et vltra vincula verbera cedes xp̄ianis omnibus minitantur:ſit bel
lum ſuſcipiendum.Quo perſuaſo.quantas habere copias neceſſe:quomodo legēdi
milites:que ſtipendia danda:que priuilegia cōcedenda:vnde cōmeatus habendi:q̄
bellica inſtrumenta paranda:quo tempore.qua via ſit eundum facile cōcordabimꝰ.
Capitaneum quoqꝫ ſeu belli ducem quem priſti romanorum imperatorem appellare
cōſueuerunt.non erit arduum nominare.Neqꝫ dubitabitis illum eligere in quo ſit
ſciētia rei militaris eximia:virtus excellēs.autoritas euidens.preſumpta felicitas.
qui ſit laborioſus in negocijs:fortis in periculis.induſtrius in agendo:celer in cōfi-
ciendo.cōſultus in prouidendo.qualem reperire apud vos minime dubitaueri.Nec
d̄ pace domi tuēda multū laborabitis:ſi foris bellū gerere decreueritis vt poſtea ſuo
loco dicemus.Intelligitis iā p̄cipes orō mea q̄bꝫ in rebus radices agat.⁊ que ſit
cauſa in manibus videtis:de bello gerendo tota cōſultatō ē.Ego q noīe ceſaris bel-
lū venio ſuaſurus.nequaq̄ hoc oneris accepiſſem:niſi rē dignā vr̄a ꝟtute.vr̄a nobili
tate.vr̄aqꝫ natōe.manifeſtiſſime priꝰ intellexiſſeꝫ.Agite igit̄ audite ⁊ ꝯſcite an bel-

lum hoc ꝓ fide veſtra xpiana ſuſcipere debeatis. ¶ Omnis ſenatus omniſq; populus
cui bello gerēdo cōſultatio eſt. clariſſimi pꝛincipes tria diligēter ac rigide ⁊ preſſe diſ-
cutere debeatis: ne quid agat cuius deniq; penitudo ſequatur. Turpe eſt em̄ vt Sci-
pionis prouerbium fuit: poſtq̄ erratum eſt dicere: nō putaram. Bellum ergo geſtu-
rus primo querat an ſit iuſtum. ſecūdo an vtile. tercio an facile. Niſi em̄ hec tria cō-
currāt: n̄ eſt cur bonis atq; prudentibus viris belligerendum ſit. Diſcutiamꝰ ⁊ nos
hec ex ordine pꝛīcipes. Ac primū de belli iuſticia cognoſcamus. Bellum quod ꝓ tuē-
da religione: ꝓ ſaluāda patria: ꝓ cōſeruādis ſocijs: ex auctoritate ſupioris gereret̄
nemo vnq̄ veterum reputauit iniuſtum. Hinc moyſi. hic ioſue. hic ſaulis. hinc daui-
dis. hinc machabeorum p̄lia cōmēdātur. Hinc illi demoſcenis clamores. quibꝰ ple-
num exultabat apud athenas theatrum ī marathone. ī arthemſio. in ſalamina pro
patria defunctos cōmēdātis. Hinc ex romanis oracij. decij. fabij. et alij pene innume-
rabiles celebrātur. qui ꝓ ſalute ſuorum ciuium ſe deuouere. Hinc ex veſtris germa-
nis karoli. rolādi. raynaldi. cōradi. ottōis. heinrici. friderici. et nis p̄conijs extollūt̄.
Qui ꝓ tutādis xpianoꝝ finibꝰ. maximis ſe periculis obiectarūt. Nūq̄ tamē veſtris
ꝓgenitoribus tam iuſta pugnādi cauſa. q̄ vobis obiecta eſt. Nūq̄ illi iam attrocem
iniuriam tam inſignem cōtumeliam ab infidelibus accepezūt. quēadmodum per peſ-
ſa eſt hec noſtro tempore xpiana cōmunitas. Repetēda eſt breuiter hoc loco cōſtanti-
nopolitana calamitas. Si em̄ ⁊ iniurie magnitudo nocior ⁊ belli iuſticia manifeſti-
or erit. nulla pulſatus iniuria mahometus. Sic em̄ vocatur q thurcis imperat. Bel-
lum grecis indixit. Cōſtantinopolim obſedit. ac male defenſā expugnauit. Ubi cō-
ſtātinus grecorum imperator intrātibus vrbem thurcis. ī extremo patrie ſue pericu-
lo fortiſſime pugnās obtrūcatur. Caput eius lācea infixum ſpectaculo fertur. Fit mi-
ſerāda grecorum cedes: occidūtur nō ſolum qui ſe tueri conātur: verūetiam qui ꝓie-
ctis armis ſeſe dedūt. Nec ego ꝟ magni duco ī ipo furore p̄mi introitꝰ trocidatos eē
q̄plurimos. Illud horreo: illud abhominor. illꝺ omino deteſtor. Capta ciuitate: de-
poſitis armis: cōiectis ī vīculis ciuibus: tum maxime ſeuitum eſt: tum filij ante ora
parētum occiſi: tum viri nobiles velut beſtie mactati. : tum ſacerdotes laniati: tū mo-
nachi excarnificati: tum ſacre virgines inceſtate. tum matres ac nurus ludibrio ha-
bite. O miſeram vrbis faciem. O infelicem populū. O ſceleratū mahometū. Quis
talia fādo temperet a lacrimis. om̄ia luctu plena. cede. cruore. cadaueribus erat cer-
nere. Mahometus ipe terribili facie. tetris oculis. terribili voce. crudelibus verbis
nephādis nutibus homicidia mādat. nūc iſtum nūc illum ad cedē poſcit: manus in
ſanguie xpianorum lauat. Om̄ia fedat. om̄ia polluit. Templa dei noſtri pſeudo ꝓ-
phete tradūtur: diuina altaria ꝓterūtur. Oſſa martirum ⁊ aliorum ſanctorum iam
cum xp̄o regnantium. aut porcis aut canibus obijciūtur: frangūtur ſtatue: picture de-
lētur. Nec matris domini regine celorum glorioſe marie virgīs ymagini parcit̄. qn
et ipm ſaluatoris xp̄i crucifixi ſimulacrum cum magno clamore: maiori irriſione p̄-
cedētibus tympanis ac tubis ī caſtra ꝺfertur: huc atq; illuc rapit̄: cōſpuitur. luto ꝓ-
uoluitur. O nephas inexpiādum. O ignominiam xpiane gētis. O dedecus noſtri no-
minis ſempiternum. Huic ſigno in quo redempti et ſaluati ſumus. thurcorum feti-
dum genus illudit: ⁊ quaſi nos ſignum n̄ ſignatum colamus. Hic eſt inquit xpiano-
rum deus. Sētio quia cōmouemini pꝛīcipes dum ſaluatoris iniuriam refero. dum
tante ciuitatis damna cōmemoro: ꝟ qs cladem illius vrbis: qs funera fando expli-
cet aut poſſit lacrimis equare labores. horret animus talia meminiſſe luctumq; r̄fu-
git. O nobilis grecia. Ecce nūc tuum finem: nūc demum mortua es. Heu quot olim
orbes fama rebuſq; potētes ſūt extincte. Ubi nūc thebe. vbi athene. vbi nicene. vbi la-
riſſa. vbi lacedemon. vbi corīthiorum ciuitas. vbi alia memorāda opida: quorum ſi
muros queras nec ruinas inuenias. Nemo ſolum ī quo iacuerūt queat oſtēdere: gre-
ciam ſepe noſtri ī ipa grecia requirūt: ſola ex tot cadaueribus ciuitatum cōſtātino-
polis ſuperat: quem paruo ambitu bizantij a pauſania quondā edita. per cōſtātinū
primum imperatorem eius nomīs ī emulatōne romane vrbis erecta. tātum opum

mirabilium.tantū armorum.tantū litterarum.tantum glorie habuit.vt om̄ium ciui
tatum damna hec ſola vrbs recōpenſare ac reſarcire videretur.hinc poſt pacem cum
Gratiano factam ⁊ a Theodoſio cōfirmatam veniens Conſtantinopolim:rex Go-
torum Athanaricus.cum regie vrbis amplitudinem ſplendoremq̄ cōtemplatus eēt
veluti ſtupens dixiſſe fertur.Uere deus terrenus eſt imperator hic habitās.Et quiſ-
quis aduerſus eum manus mouerit:ipſe ſui ſanguinis reus exiſtit.Et q̄uis poſt im-
periū ad vos o germani trāſlatum:ſepe Cōſtātinopolis capta direptaq̄ fuerit:nūq̄
tamē i poteſtatem xp̄i hoſtium:niſi modo deuenit:nūq̄ baſilice ſanctorū dirute:nū
q̄ bibliothece cōbuſte:nūq̄ monaſteria deſolata:nūq̄ ſacra nr̄a ex toto niſi nūc dele-
ta fuere.Itaq̄ māſit apud cōſtātinopolim vſq̄ ad nr̄m tempus vetuſte ſapientie mo
numētum:ac velut ibi domicilium litterarum eēt.⁊ arx ſumme ph̄ie.Nemo latinoꝝ
ſatis doctus videri poterat niſi cōſtantinopoli aliquādiu ſtudiſſet.q̄dq̄ florēte Ro-
ma doctrinarū nomē habuerūt athene.hoc tempeſtate noſtra cōſtantinopolis obti-
nebat.vn̄ et multa veterum ſapiētum volumina ſuſceperamus ⁊ in futurum ſuſcipe-
re ſperabamus.At nūc vincētibus thurcis ⁊ om̄ia poſſidentibus que greca potētia
tenuit:vereor ne de litteris grecis om̄ino ſit actum.Neq̄ em̄ vt pleriq̄ arbitrantur
aſiani ſunt ab origine thurci.quos vocāt theucros ex quibus eſt romanorum origo
quibus littere nō eſſent odio.Scitarum genus eſt ex media barbaria profectum.q̄d
vltra ex euxinum pirrichioſq̄ mōtes vt ethico ph̄o placet ad ſeptentrionalem occea-
num ſedes habuit.gens immūda et ignominioſa.fornicaria in cūctis ſtuprorum ge-
neribus.que vt tradit veſter otto friſingēſis epiſcopus.nō futulis auctor:regnante
apud francos Pipino mōtes caſpios exiuit.ac lōgo itinere i aſiam ſe recepit.ibiq̄
poſthac morata eſt.Et q̄uis ſubmitti celo ⁊ mūdiori terra per tot ſecula parumper
excultam ſe prebuerit.ſapit tamē adhuc multum priſtine deformitatis.neq̄ oēm bar-
bariem deterſit.Carnes adhuc equorum veſonciū vulturumq̄ comedit.libidini ſer-
uit.crudelitati ſuccūbit.litteras odit.humanitatis ſtudia perſequitur.In cuius ma
nus veniſſe nūc doctam eloquētemq̄ greciam.neſcio quis ſatis deflere queat.Sed di
citis milites.Quid tu nobis litterarum detrimēta cōmemoras.quid nobis de litte-
ris.nos haſtas gladioſq̄ verſamus.Uos genus ignauum tecto gaudens ⁊ vmbra.
Immo vō fortiſſimi equites nullius q̄ veſtri magis intereſt ſtudia litterarum eſſe q̄
florētiſſima.Quid em̄ vos viri excellētes aliud queritis:cum preſtanti animo ⁊ alto
corde prelium cōmittitis.q̄ fame dulcedinem.laudari vultis ſcio.⁊ gaudetis cum d̄
vobis bonos eē rumores auditis.Trahimur om̄es ſtudio laudis.et optimus quiſq̄
gloria ducitur.inquit Cicero.Sed que laus veſtra diuturna eſſe poteſt niſi litteris
cōſecretur.Breuiſſima eſt fama que humane vite ſpacio terminatur.Uiuūt nomine
prohemij quos littere inſertos habent fortunati ambo ſi quid mea carmina poſſunt.
nulla dies vnq̄ memori vos eximet euo.In eurialum et niſum inquit maro.Nec
nos aut Sampſonis aut Gedeonis aut iepte aut aliorum iudicium fortitudinem
regumq̄ magnifica geſta ſciremus:niſi litteris edocti eſſemus.Quanto ergo quiſq̄
veſtrum nobiliſſimi equites aut induſtrior eſt aut fortior animoſior.tāto fauere inge
nijs ac litteris magis debet.Hec ſunt em̄ que progenitores veſtros virtute preſtātes.
q̄uis iam dudum mortuos:memorie tamē hominum quaſi viuētes exhibēt.⁊ que ve
ſtrum nomen ſi viriles fueritis ad poſteros deferre cum laude queant.Senſerat hec
alexander macedo.qui cum i Sigeo ſepulcrum vidiſſet achillis.O fortunate inquit
adoleſcēs qui tue virtutis p̄conem homerum inueneris.Et vere inquit orator.Nā
niſi illi ars illa fuiſſet.idem tumulus qui corpus contexerat nomē etiam obruiſſet.
Themoſtenes autem ille ſummus athenis vir.cum ex eo quereretur cuius vocem li
bētiſſime audiret.A quo ſumma virtus inquit optime laudatur.quo dicto nimirum
humanitatis ⁊ eloquētie ſtudia magnope cōmēdauit.At nūc cōtrita deletaq̄ grecia
quāta ſit facta lr̄aꝝ iactura cūcti cognoſcitis.q latinoꝝ oēꝫ doctrinā ex grecoꝝ fontibꝰ
diriuatā n̄ ignoratis.Quid ḡ i tāto dāno i tāta iniuria dicēꝰ pncipes.An ꝯ iuſticia belli
aduerſꝰ h̄ mōſtra hoīꝫ dubitabiꝰ q nulla hūaītatis ſtudia colūt.q fedēa nll'a cuſtodiūt

qui ſanguinē nrm ſitiunt:qui cedibꝫ ſaturari nō poſſunt:qui ſacra dei noſtri omnia
polluunt et extermināt. Fortitudo inquit ambroſius in officijs que bello tuet̃ a bar-
baris patriam. vel domi defendit infirmos vel a latronibus ſocios. plena iuſticia ē
Ac ſi ordo ille naturalis paci accōmodatus auguſtino teſte id poſcit vt ſuſcipiendi
belli auctoritas atqꝫ ꝯſiliū penes principes ſit. neqꝫ bellū alioquin iuſtū exiſtimetur
videte quāta ē huius belli iuſticia. cuius nō ſolū papa et imperator duo maxima lu-
minaria:duo primi in terra principes:ſ; ipē rector orbis mūdiqꝫ fabricator deus eſt
autor. qui ſponſam ſuam eccleſiā matrē noſtrā vt pupillā oculi nobis tuendā cōmē-
dat. ¶ Monſtrauimus belli iuſticiā fortaſſe pluribus verbis ꝙ neceſſe fuit. Sz tra-
xit me iniuriarū acerbitas. Parcite ſubirato. Date veniam leſo. Nunc ex bello que
ſequatur vtilitas breuiter exponēdum ē. Cur em̄ ſe bello quiſꝙ immiſceat. niſi ⁊ bel
lo ſe iuuat. Uos igitur principes ſi fructum huius belli cōtra thurcos ſuſcipiēdi co-
gnoſcere cupitis. damna que toti xp̄ianiſmo imminēt. niſi thurcoꝝ frāgat̃ impetus
penſitate. Audiuiſtis que paſſi ſunt Conſtantinopolitani. Idem nunc multe ciuita-
tes expectant:niſi dū tp̄us eſt opitulamini. Serpit indies hoc virus magis ac ma-
gis. nūc vna ꝓuintia nūc alia nobis deficit. Raſcia iā nouiſſime occupata ē. Diſpo-
tus eius ꝓuintie cū coniuge et liberis in vngariam ſe recepit hungari qui hactenus
noſtri fidei clipeus. nr̄e religionis murus fuere:bis victi bello poſt mortē alberti re
gis. bis capti a thurcis ſunt. centūmilia hominū aut eoplus duobus prelijs amiſere
Nō tulerūt integri thurcorū vires quō fracti ferent. Succubuerunt auxiliantibus
polonis. quomodo vincent ſoli. Magna eſt thurcorum potentia et in aſia et ī grecia
Thartarorū ferocem gentē federe iunctā habent. Ducenta et tercentamilia pugna-
torū ne dicā plura in armis cogere poſſunt. Euis ſint hungari ſtrennui et potenteſꝫ
viri atqꝫ omni laude digni:nō tamē tantis viribꝫ pares habētur. Siue vincit̃ hun-
garia ſiue coacta iungit̃ thurcis:neqꝫ italia neqꝫ germania tuta erit neqꝫ ſatis reuꝰ
gallos ſecuros reddet. At nōnulli quia ſuis diebus nō videre ſimilia nec fieri poſſe
cōfidunt. Nos aūt ſepe thartaros ꝓtrita hungaria germanie fines ingreſſos ad re-
num vſqꝫ debachatos nouimus. Hungari priuſꝙ xp̄m colerent. ſepe auſtriā bauari
am. ſueuiam. franconiā. ſaxoniam ꝑcurrerūt. Attila rex hunoꝝ ab hungaria ꝗ tūc
pannonia dicebat̃ digreſſus. quātas italie. quātas germanie. quātas remotiori gal-
lie atqꝫ hiſpanie turbas intulerit. nō ignoramus. Quid gothos. quid wandalos. qd
gepidas. quid herulos. quid longobardos. quid burgundiones referatur? Omnes
hi populi per hungariā ab vlteriori Scithia veniētes. hanc nr̄am xp̄ianitatē miris
afflixerūt modis. Expectabimus igit̃ ⁊ nūc venire thurcos. atqꝫ acceſitis thartaris
nobilē atqꝫ potētem hungariā ſui iuris efficere. ac deinde reliquam xp̄ianitatē locu-
ſtaꝝ more corrodere. Pugnandū ē vobis omnino principes. ſi liberi. ſi xp̄iani vitam
ducere cupitis. Exiſtimatote nūc. an ſaluis et integris ſocijs. an fractis atqꝫ dimiſ-
ſis id agere magis expediat. Romani quos fama ſapientiſſimos fuiſſe predicat. ſo-
cioꝝ tutelam ſemꝑ ſuā ſalutē eē ducebāt. ac foris ꝙ domi pugnare malebant. Nam
foris ſi qua fuerit accepta calamitas emēdari poteſt. Que domi excipiuntur clades
exitiales habētur. hinc hanibal maximꝰ ille penorum imperator. cū regi Sirie anti
ocho aduerſus romanos bellum ſuaderet. nō in aſia ſiue in grecia:ſ; in italia pugnā
dū eē dicebat. Et nos ergo theutōes. ſi quēadmodū ſpero ſapiētes eritis maiores ve
ſtros imitabimini:qui remota ſemꝑ a domo bella gerere. ac vicinorum fines nō mi-
nus ꝙ ſuos tueri cōſueuerūt. Quod ſi vos germani hoc tp̄e hūgaros neglexeritis:
nō erit deniqꝫ cur vos ex gallis auxilia ꝑſtolamini:nec rurſus illi apᵈ hiſpanos opē
inuenient. Atqꝫ ita fiet. vt cū ſingulis ſemꝑ gentibus pugnaturi hoſtes. facile qᵈ cu
piūt orbis imperiū aſſequētur. At ſi acceptis armis et hungaris et raſtianis ⁊ alijs
xp̄ianis. qui vicini ſunt thurcoꝝ potētie opē tuleritis. nō ſolū vicinos veſtros tuebi-
mini:ſed vosipōs vxores ac liberos veſtros ex maximo ꝑiculo liberabitis. Atqꝫ hec
eſt vt mihi videtur maxima vtilitas belli gerendi. Cum exploratum ſit ad nos dicti
thurcos properare:prius occurrite ꝙ veſtros fines ingrediuntur et auxilia vicinis

afferte.Nã tũc tua res agitur vt ille vt paries cũ ꝓrimus ardet. Et ſi certiſſimi eē-
tis nũq̄ illos ad vos eē venturos: ꝓ debito tñ baptiſmi vr̄i q̄ eſtis initiati. ꝓ maxi-
mis beneficijs qbꝫ vos diuina pietas cumulauit: aduerſus hos euangelij corrupto
res ⁊ xp̄i ꝑfidos inimicos eiuſq̄ꝫ crucis deriſores bellũ gerere deberetis. Equidē p̄-
ſtantiſſimi p̄ncipes cũ oĩbꝫ v̄tutibꝫ affecti ſitis. nihil tñ arbitror vos magis velle q̄
gratos eē atq̄ꝫ videri. Hec ē em̄ vna v̄tus ñ ſolũ maxima ſꝫ mater oĩm v̄tutũ reliqua
rũ: Quid ē em̄ pietas niſi volũtas grata erga parẽtes. Qui ſunt q liberi anĩo ꝓ pa-
tria pugnãt: niſi q patrie beneficia meruerũt. Qui ſunt qui fidẽ erga p̄ncipes inuio
latã cuſtodiũt: niſi q eos in ſe beneficos recordant̄. Qui ſunt q p̄ceptores honorant
niſi q ſe doctrinã ab his accepiſſe nõ ſunt obliti. Qui ſunt q amicos om̄i ſtudio ꝓſe-
quũtur: niſi q fructũ amicicie tenaci memoria tenẽt. Et ſi erga patriã: erga parẽtes
p̄ncipes: p̄ceptores: amicos grati eē debem⁹: quãtomagis erga deũ nr̄m. ⁊ cui⁹ obſe-
cro pignora q̄ dei nr̄i beneficia ſumus experti. Ille cũ nihil eēmus nos in eē ꝓduxit
neq̄ꝫ lapides aut arbores aut equos ſꝫ hoĩes rõis ꝑticipes nos creauit: nobis inge-
niũ: ſermonẽ: virtutẽ: vires corpis atq̄ꝫ aĩe dedit. Et cũ primi parentis culpa inferni
mancipiũ facti eēmus: vt nos redimeret deſcẽdit de celo. exinaniuit ſeip̄m: formã ſer
ui accepit: hoĩem induit: factus obediẽs vſq̄ꝫ ad mortẽ mortẽ aũt crucis. inq̄t apl̄s.
Sub ip̄a aũt paſſione et cruce priuſq̄ ad crudelitatẽ necis ⁊ effuſionẽ ſanguis ꝑue-
niret: q̄ ꝯuiciorꝫ ꝓbra: q̄ ꝯtumeliarũ ludibria tulit. ſputamina inſultãtium excepit.
q ſputo ſuo ceci oculos aperuerat: flagellatus ē q p̄tatẽ flagellãdi demones habet.
Spinis coronatus ē q ſanctos ſuos floribꝫ coronat eternis palmis. In faciẽ ceſus ē
q veras palmas mũdũ vincẽtibꝫ tribuit. Spoliatus ē terrena ⁊ caduca veſte. q cele
ſti atq̄ꝫ immarceſcibili cãdidas aĩas veſtit. Cibatus ē velle q ſe cibũ hoĩ p̄buit. Po
tatus ē aceto q populo ſuo nectaria pocula repromittit. Agnus ille innocẽs: immo
ip̄a innocẽtia: ip̄a iuſticia inter facinoroſos cõputata ē. pepẽdit inter latrones deus
nr̄: viderũt faciẽ eius ⁊ ñ erat ſpecies neq̄ꝫ decor. A vertice capitis vſq̄ꝫ ad plãtā pe
dis nõ erat in eo ſanitas: ſꝫ paſſus ē vt nos redderet impaſſibiles: mortuus ē vt nos
redderet immortales. Paſſus quia ip̄e voluit. iniq̄tates nr̄as ip̄e portauit. O boni-
tatem. o clemẽtiam magni dei. miſeratões diuine pietatis incredibiles: q̄ maxima et
inextimabilia ſint xp̄iano populo p̄ſtita beneficia. Sed corã ſunt hec in oẽs fideles
dona dei. Uos aũt o germani peculario2 quedã honoris rõ reddit obnoxiores. Nã
qui vobis imperiũ dedit: Is vos oĩbꝫ populis gẽtibꝫ nationibus p̄tulit. Hec eſt em̄
prima in ſeculo dignitas. cui omnes principes: omnes reges cedunt. Quam ſalua-
tor ſꝫm carnem naſcẽdo: peregrinãdo: moriẽdo dignam cẽſuit quouis honore. Que
in prophetis promiſſa. in euangelio cõprobata. in apoſtolorꝫ ſcriptis magnifice cõ
mẽdata exiſtit. Hec ē illa excellẽtiſſima dignitas qua ſtante: nõ eſt cur antixp̄i formi
demus aduentum: quẽadmodum et terculianus ⁊ cipzian⁹ ⁊ auguſtinus et multi
veterum ex verbis doctoris gentium Pauli colligere videntur. Hinc antiqui noſt ri
ſpirituſancto pleni: q̄uis adhuc ydola colerent. Imperatores perſequerenturq̄ꝫ
xp̄ianos. Uitam tamen illis prolixam. imperium ſecurum: domum tutam: exercitũ
fortem: ſenatum fidelem; populum probum: orbem quietem optabant. Uos igitur
magni: vos incliti o germani quibus tanta dignitas credita eſt. curare pre ceteris
debetis: ne vobis imperantibus chriſtiane religionis maieſtas intereat. Sed quid
vos ad hec deo rependitis: immo quid nos omnes chriſtiani pro tantis beneficijs
agimus: vbi tantorum bonorum memoria eſt: Principes vbi gratitudo eſt. viri po
tentes terrãm ſacratiſſimam in qua viſus eſt deus noſter et annis ſupra triginta
homo cum hominibus conuerſatus agareni occupant: officinas noſtre ſalutis ma
homet⁹ obtinet ſacroſanctũ domini ſepulchrum lectũq̄ꝫ illum veneratu digniſſimũ
in quo propter nos vita nr̄a obdormiuit in dñ̄o ſaracenorum impurateman⁹ obtre
ctãt: loca illa ſc̄ta loca bñ̄dc̄ta. loca p̄cioſa ⁊ agni imacl̄ati purpurata cruoẽ: dũ nos

ſilemus hoſtes fidei nr̄i cōculcant. Et quid ad hec aitis principes. Cur hec accediſſe putatis: abbreuiatā ne manū dn̄i creditis: aut impotentē factū q̄ ē omnipotēs? Nū quid nō pōt mittere plus ꝙ. xij. legiones angelorū qui ſaracenos thurcos ⁊ thartaros ſe blaſphemantes exterminent? Aut certe tm̄ verbo dicere et fiat quod voluerit An qui ferocitatem Sennacherib angelo dimicāte cōtriuit. qui furibundū holofernē in manū mulieris vidue dedit: qui ꝑcuſſit reges magnos et occidit reges fortes: q clauſit egiptis mare: qui ſodomitis ſulphur pluit et ignē: qui ventis imperat et mari: qui fecit celos in intellectu: mahometi ſuperbiā frenare nō poterit? omne ſubeſt ei cū voluerit poſſe. Quid igitur opinamini: quid creditis principes? Temptat vos dn̄s deus nr̄. experiri vult an ſe diligatis: an virtute ꝑſtetis: an religioſi: an grati ſitis. quid inter nos ſi ſit aliquis qui ſapiat et intelligat ac requirat hec et indoleat vicē eis. Quid ꝗ moramini. quid ſtatis. an nō ē hic maximus bellandi fructus. maxia vtilitas veſtra. ſi preliū aduerſus inimicos crucis cōmittetis vos beneficij memores oñditis. deo noſtro placetis. aīas veſtras lucrifacitis. et habitaturi cū angelis. triūphaturi cū ſanctis martiribus. regnaturi cū xp̄o celū acquiritis. Omitto hic principes id emolimenti quod pleriqꝫ omnes milites nr̄i tp̄is ex bello querūt. aurū et argentū. teuromata. pictas tabulas. equos. veſtes. ſeruos. ancillas. Naꝫ ꝙuis multa hmōi hec expeditio repromittit. Nolo tm̄ vos xp̄i milites hec ambire. nolo vos rapinas querere. nolo vos ſpolijs gaudē. Puſilli ē animi lucris inhiare terrenis. Mens generoſa et alta. celeſtes aſpirat in theſauros. Breuis ē vita hoīs ſup terrā. Fugiūt animi nr̄i: liciū vite nr̄e ſunt aranearū tela: cito dirumpit̄. Feſtinat em̄ decurrere velox floſculus. anguſte miſereqꝫ breuiſſime vite ꝑcio. dum vna cibos ſomniaqꝫ poſcimus obrepit nō intellecta ſenectus. nemo ſcit quid veſpere vehat. Curriculū cui noſtri incertū ē. Peregrini in terra ſumus. ſpes nr̄a in celū tendēda ē. vbi euangelio teſte nec fures fodiūt nec tinee rodūt. Multe ſunt vie que nos eo deducūt. Sed hoc ꝑfecto tp̄e pricipes. nullū iter certius. nullū ſecurius. nullū expeditius. nullū glorioſiꝰ ē. quo poſſumus celū ſcandere. ꝙ ſi cōtra thurcos celeſtis patrie noſtre ciuitatis ſupne hieruſalē perfidos inimicos arma ſumentes puris et conſtantibus animis bellū geramus. Cognoſcitis vt arbitror iā principes huius belli qđ ſuademus nō honeſtatē mō. verūetiā vtilitatē. Nūc de facilitate gerēdi belli pauca ſubnectā. Hoc eſt em̄ de quo tercio loco dicturū me promiſi. Fruſtra em̄ iuſtū bellum. fruſtra cōmodoſum ꝓbauerimus. niſi etiā factu facile ne dicā poſſibile demōſtremus. In hac parte illud meo iudicio animaduertendū ē: optimi ꝓceres. ne maior hoſtibus ꝙ nobis ſit ſciētia rei militaris. ne frequētior vſus. ne pecunia. ne copioſior potētia. ſuperior ne deus ip̄e fauentior. quinimo neqꝫ ſi pares vtrinqꝫ vires fuerint belluꝫ ſuaſerim. Nā teſte Octauiano ceſare. qui ꝑlium ſine certa ꝓrogatiua cōmittit. ſimilis ei ē qui hamo piſcatur aureo. facile nāqꝫ plus amittere ꝙ lucrari pōt. At mihi ſeu noua conſiderāti. ſeu vetera mēte repetenti. inter omnes natōes quas bello ydoneas indicant. nulla expeditior. nulla fortior. nulla peritior. nulla audentior ꝙ veſtra videt̄. Vobis homines. vobis equi. vobis arma. vobis pecunie ſunt. Nulla natio tamgrādis ſub celo eſt que habeat deos appropinquantes ſibi ſicut adeſt vobis dn̄s deus noſter. At vbi obſecro tot clariſſimi principes. tot generoſi ꝓceres. tot fortiſſimi equites. tot potentes ciuitates. tot diuitie. tot auri. tot argēti. tot ferri minere. vbi tanta populi multitudo. tanta iuuentꝰ. tantū animi. tātū roboris. Germanie fines vt veteres tradūt ab oriente viſcella fluuius et vngarie limes fuere. Ab occidēte renus. A meridie danubius A ſeptentrione occeanus et mare balteū quod prutenicū vocare poſſumus. Nūc quātum extra hos terminos poſſideatis ipi videtis. vos angliam pulſis britanis occupaſtis vos belgarū helneciorūqꝫ fines eiectis gallis obtinuiſtis. Vos reciaꝫ et norciū inuaſiſtis. vos vſqꝫ in italiam pedē extendiſtis. vos hulmerigros qui nunc pruteni vocātur ex manibus infideliū detraxiſtis. ſoli ex alienis in veſtro ſolo bohemi ſedent potentiſſimi et nobiliſſimi populi. Sed et illi veſtro imperio parē ſe aiūt. Regēqꝫ habent vr̄i ſanguinis nobiliſſimū ladiſlaū. Vos igit̄ magni. vos bellicoſi.

Nota mare pruthenicū Balthēū qđ & pleriqꝫ zabulosū pōtū vocitat

Hulmerigri olim, Pruthemi nūc, dicti sūt

vos potẽtiſſimi. vos fortunatiſſimi ac deo accepti germani eſtis. qbꝫ adeo fines ex=
tendiſſe licuit. ⁊ ſuꝑ omnes mortales romane potẽtie datũ fuit obſiſtere. Nã terrarꝫ
ille calcator omniũ: ⁊ orbis domitor Juliꝰ Ceſar. ꝙuis ſubactis gallis ſepe renum
trãſiuerit reſqꝫ maximas ĩ germania geſſerit. Bellicoſã tamẽ ⁊ aſperã ſueuorũ gẽ=
tem dimiſit indomitã. Auguſtꝰ octauianꝰ cui ⁊ parthorũ ⁊ indorꝫ reges munera mi
ſerũt: qui vnꝰ omniũ romanorũ fortunatiſſimꝰ creditꝰ eſt. de quo illa ſũt metra. Au
guſtus ceſar diuũ genus aurea cõdet. Secula q rurſus latio regnata ꝑ arua. Sa
turno quondã ſuperat garamãtas ⁊ idos ꝓferet. Imperiũ iacet extra ſidera tellꝰ ex
tra anni ſoliſqꝫ vias. vbi celifer atlas: axẽ humero ꝑmit ſtellis ardẽtibus aptũ. Ille
inquã feliciſſimꝰ ĩperator nullibi vnq̃ niſi apud germanos ſuccubuit. Nã lollianã
⁊ varianã cladẽ in germania perpeſſus ẽ. Lollianã maioris infamie q̃ detrimenti:
varianã pene exitialẽ: tribus legionibꝫ cũ duce legatis ⁊ auxilijs omnibꝫ ceſis. Lõ
gum eſſet referre quas ĩtulerunt romane reipublice moleſtias germani. q ⁊ ſi roma
norum fortune aliquãdo ceſſerũt: poſtea tamẽ ⁊ ipſi de romanis. de gallis. de hiſpa=
nis. de hungaris. deqꝫ alijs diuerſis gẽtibus ſepenumero triumpharũt. Nec roma=
ni cũ rerũ potirẽtur res magnas ſine germanis auxiliãtibus ꝑegerunt. quorũ tãta
in bello virtus. tanta in domo fides fuit. vt ceſarei corporis cuſtos cohors ex germa
nis potiſſime legeret̃. Cõferamus nunc thurcos ac vos inuicẽ ⁊ qd ſperandum ſit.
Si cũ illis pugnetis examinemꝰ vos nati ad arma illi tracti. Vos armati. illi iner=
mes. Vos gladios verſatis. illi cultris vtunt̃. Vos baliſtas tenditis illi arcus tra=
hunt: vos lorice thoraceſqꝫ protegũt. illos cãlcitra tegit. Vos equos regitis: illi ab
equis regunt̃. Vos nobiles in bellũ ducitis. illi ſeruos aut artifices cogũt. Veſtri
milites nati atqꝫ nutriti in armis ſunt. illi copias ſuas exceptis quindecim milibus
pugnatorũ quos expeditos habent. ex agris atqꝫ officinis erunt. Vobis flectere lu=
dos equos ⁊ tendere ſpicula cornu. Vos omne euum ferore teritis. veſtra iuuentus
torneamentis intenta eſt. aut quatit opida bello: nec tarda ſenectꝰ veſtras vires de=
bilitat mutatqꝫ vigorẽ. Caniciẽ galea premitis. ſemperqꝫ recentes bellorum habere
cauſas cupitis: ⁊ viuere in armis: illis pictis croco ⁊ fulgenti murice veſtis deſidie=
qꝫ cordi ſunt. Sũma voluntas eſt indulgere corꝑis. Solus machometꝰ ⁊ quos dixi
quindecim milia expediti ſunt. quos ſonus delectat armorum. ⁊ animꝰ in bella pa=
ratus exhibet audaces. Ceteros inexpertos timidos effrenatos nullius precij iudi=
cetis. Et ſi manus cũ illis cõferatis nihil eſt qd de victoria dubitetis. Si modo quã
geſturi eſtis pro deo pugnã. aduerſus deũ nõ conuertatis mala mente procedentes.
Cũ ergo maiores veſtri principes. omẽs vicinos ac lõge poſitos populos armorum
gloria ſuꝑauerint. cũ timẽtes ipſi nullos. omnibꝫ terrori fuerint. Cũ vos ipſi nihilo
minores veſtris ꝓgenitoribꝫ ſitis. cũ omnibꝫ his rebꝫ abundetis quas bello neceſ=
ſarias putãt. cũ vobis fortiſſimi milites. ꝑitiſſimi duces ac ſatis fortunati ſint. cum
deũ in cauſa ſua propitiũ ſperare par ſit: cũ veſtri hoſtes lõge ĩferiores vobis exiſtãt
nõ eſt cur tã honeſtũ tamqꝫ vtile bellũ ꝓ deo veſtro gerendũ detractare quoquomõ
debeatis. Dicat hic fortaſſe quiſpiã. Rẽ non eſſe cũ thurcis tm̃. ſꝫ cũ thartaris ſimł
⁊ ſaracenis. cũqꝫ omnibus gẽtibꝫ quas illi ſubiectas habẽt. Hic ego cõtra inſto. nec
ego vos ſoli theutones ĩquã pugnabitis. Ex italia ex gallia ex hiſpania multi ꝯcur
rent. nec hũgari deerũt. nec bohemi fortiſſime gẽtes. Raſtiani Bulgari. omẽs Illi=
rienſes. omnes greci ſũpta occaſiõe cõſurgẽt. Vicini quoqꝫ ĩ aſia dabũt manꝰ. No=
lite exiſtiare pricipes. Ita omnẽ aſiã machometo parere. vt nõ multi ſint xp̃o ſeruiẽ
tes. multi ĩ cilicia. bitinia. capodocia. põto. ſiria. xp̃iani ſunt: ꝙuis iugo ſeruitutis op
ꝓſſi. hyberi q ⁊ georgiani vocant̃. Trapeſuncij. armeni. xp̃m colũt. nec cunctabunt̃
arma ſumere ſi vos viderit audẽtes. Veneti quoqꝫ ⁊ ianuẽſes potẽtes populi: ꝙuis
pacẽ cũ thurcis habẽt. ꝑtes tm̃ veſtras claſſibꝫ adiuuabũt. Coacti nãqꝫ ne ciuitates
oriẽtis admitterẽt pacẽ facẽ. At qd homines ĩuiti ac neceſſario faciũt neqꝫ diu neqꝫ
diligẽter facẽ poſſunt. Veneti certe fidẽ imꝑatori dedere. facturos ſe qd deceat xp̃ia
nos: ſi bellũ cõi fideliũ cõſilio cõtra thurcos decernat̃. Ego ⁊ ſi certe ſcio ꝓceres vo

bis arma ſumētibus ex tota xp̄ianitate affutura preſidia. Nihilominꝰ ⁊ illis domi
manētibꝫ: huic bello ſolā germania ſufficē nō dubitaueriꝫ. Scio enī Gotfridū q fuit
lothorīge dux. cū ſolis trāſrenanis theutonibꝫ ⁊ aliqbꝫ gallicis paucis italis hūga-
riā ꝑcuſſiſſe. greciā penetraſſe. belleſpōtū trāſiſſe. aſiā ꝑmeaſſe. Jeroſolimā ex ꝑtāte
īfideliū vēdicaſſe: victis ac ꝓſtratis oībꝫ que occurrerēt ī medio gētibꝫ: q̄uis ⁊ thur-
ci ⁊ ſaraceni numeroſi reſiſtere conarētur. In eiꝰ exercitu ducēta milia pugnatoruꝫ
fuiſſe tradūtur. atq3 multo maiores copias ſola germania cogere pōt. Sꝫ dicitis vt
exiſtio quomō foris bellū geremꝰ q domi cōtēdimꝰ. nec portio ē germāie vlla qeta.
Sit par ītus nō recuſabimꝰ extra bellare. Priꝰ thurci renū attingāt q̄ lites oēs ex-
ſtirpētur. Jdcirco ſapiētes illi q Ratiſpane fuerūt. idicēdas ī tota germania quin-
quēnales iducias putauerūt: id nūc explendū ē. Oēs q cōtendūt iperij principes. ac
vaſalli aut ſubditi ſunt. niſi ceſaris mādata cuſtodiāt: fidē frāgunt. honorē maculāt.
rēpub. ledūt. ſibipſis nocēt. Quod ego de tāta nobilitate mīme putaueriꝫ. Nam qs
erit adeo durꝰ. adeo obſtinatꝰ bonis. adeo aduerſus moribꝫ. vt treugas ꝓ cōmu-
ni xp̄ianorū ſalute idictas ꝑſummat īfringere. Eſt hic legatꝰ apoſtolicꝰ. q cenſuras
eccleſiaſticas īterponet. Legati ceſaris imꝑiale bannū ⁊ al's penas adimēt. Proch
germani nobiles. gēs bellicoſa. gēs alti cordis: an mō in tāta ⁊ veſtra ⁊ omniū xp̄ia
norū neceſſitate deficietis. eritis ne adeo īcauti adeo ceci. vt rane muriſq3 fabulā ī
vobis īplexi ſi natis. qui dū īuicē ſe morderēt p̄da milui fuere. Nōne cernitis duꝫ ſi-
mul cōtenditis venientē thurcū ⁊ omīa rapientē: que vos litigare cōpellūt. Expelli-
te priꝰ cōmunē hoſtē. tū ſi pacē tenere. neqtis de terra. de dominio. de ceteris bonis.
pugnate q̄ nō thurcis ſꝫ veſtris filijs reliquere valeatis. Equidē ſi has īducias am-
plectimini pricipes. nō ē mihi dubiū quin validiſſimū ⁊ copioſum exercitū cōpara-
re poſſitis. quo educto pacē ī almania neceſſario reliquetis. latrōes enī ⁊ raptores
omēs exibūt agricula ⁊ artifices domi manebūt. patum genꝰ hoīm queadmodū tem
pore Cōradi Ceſaris eueniſſe cōſtat: cū ille copias aduerſus Saracenos ⁊ Thur-
cos eduxit. Et fortaſſe hec vna ē pacāde germanie via: neſcio an vos al's habeatis.
Sed dicitis qd cū prutenis agemꝰ. q rebellātes ſuis dominis relicta religiōe theu-
tonica. ad magnū regē Polonie deſtinerūt. Tria hic remedia ſūt: duo dicā: terciū
ī aliud tēpus retinebo. Aut ſeruenť h̄ iducie ſicut ī ceteris germanie litibꝫ. Aut ſi h̄
durū religiōi videť: ſinite fratres religioſos cū ſaxonibꝫ bohemis ⁊ alijs quos poſ-
ſunt allicē. ſuā ꝓuinciā vēdicare. Neq3 enī ꝓpterea veſter exercitꝰ magnoꝑe īpedie-
tur. Nā ⁊ imperāte Cōrado de quo paulo ante dixi. cū terciꝰ Eugeniꝰ romanꝰ pō-
tifex xp̄ianos excitaret ꝓ tutela terre ſancte: quā Saraceni euertere conabātur. pru
teni cū ceteris vlterioribꝫ ydola colebāt. ac crebris excurſionibꝫ. nūc ſaxoniā: nūc
alios vicinos xp̄i cultores infeſtabāt. Cōradus auteꝫ dimiſſis ſaxonibꝫ aut ceteris
vicinis q domi cū prutenis ac reliqs barbaris decertarēt. ipſe cū rinenſibꝫ. ſueuis:
franconibus: bauaris hieroſolimam penetrauit. Idem ⁊ nunc vobis agere licet.
Ceterū q2 nō nullos eſſe audio q machometū deiceps qeturū exiſtimāt. neq3 vt e-
go dico tātoꝑe feſtinādū cēſent. Reſerabo vobis aliq̄ de cōſuetudine ⁊ natura huiꝰ
hominis. que mihi ꝑ eos nota ſūt. q ſecū aliquādiu cōuerſati fuere. vt qd ſperādum
quidue timendū ſit eo certius habeatis. Eſt autē machometꝰ adoleſcēs ānos natus
quattuor ⁊ viginti: animo truci ⁊ glorie cupido. robuſto corpore ac laboris patien-
te neq3 vino neq3 cenis indiget: ⁊ q̄uis more gentis libidinoſus. nō tamen inter vxo
res ritu langueſcit: coreas fugitat: vnguenta deuitat. raro induitur mollibus. non
cantu nō ſono delinitur. nō canes alit: nō aues nutrit vna ei voluptas eſt arma tra
ctare. Honorat milites: eq̄s amat: naues: curros: machinas bellicas: formoſis mu
lieribꝫ ꝓfert. Et q̄uis ē natura barbarꝰ: abhorretq3 lr̄as. geſta tn̄ maiorꝝ cupide au
dit. ac iuliū ceſarē ⁊ alexandrū magnū oībꝫ ātepōit. quorū illuſtria facta ſuꝑare poſ
ſe ꝯfidit atq3 cōtēdit: nec ſe minꝰ aptū ad ſubiēdū orbē dic̄ q̄ illi fuerť: cū ſua ſit lōge
maiora pricipia q̄ illorꝝ referāť. Et q̄niā falſo ꝓphete ſuo macho. ex q̄ Cōſtātio. ſub-
iecit. n̄ dubitat qn ad ro. ſubmittē poſſit barbara temēitate ⁊ aſiana ſuꝑbia plenꝰ.
Hic eſt vr̄ hoſtis: ꝓcēs exiſtiatote nūc. an talē naťaꝫ qeſcē ſit veriſimile. Sed quid

cõiecturis aut argumẽtis in rebꝰ vtimur manifeſtis. Nõne hic victa Cõſtantinopo
li moꝛ peraꝫ deleuit: ꝓpinq̃s ciuitates oppreſſit. Ciclades ĩſulas maris egei magna
ex pte diripuit. Biſpotũ ex raſtia pepulit. Et q̃uis eſſent cũ vngaris ĩducie: eorum
tamẽ fines ĩgreſſus. nõ nullos agros depopulatꝰ ẽ. Ecce pacẽ thurcoꝛũ optimi prin
cipes. Ecce quietẽ quã ſperare poteſtis. Nolite cõfidere. nolite differre. Cõſulite vo
biſipſis ⁊ vtilitati libertatiꝗꝫ veſtre dũ tẽpus habetis. Cauſa belli vt intelligitis. et
iuſta eſt. ⁊ neceſſaria. ⁊ maxima. vobis ad pugnã om̃ia q̃ thurcis melioꝛa ſupſunt.
Orat vos ceſar ne xp̃iane reipublice. ne vobiſipſis hoc tempoꝛe deſitis. ſed quemad
modũ Ratiſpone cõdictũ ẽ. quos poteſtis milites equos arma currꝰ inſtrumẽta bel
lica cõmeatus p̃paretis. Nã ⁊ ip̃e que ſunt ĩ ſua poteſtate ad hoc opꝰ om̃ia ꝓmittit.
quecũꝗꝫ ſibi vt imꝑatori romanoꝛũ. vt auſtrie duci. vt religioſo pricipi. vt homini
xp̃iano incũbunt exequi. p̃ſto ẽ ⁊ valẽs. tm̃ vos pricipes in hoc loco de bello gerendo
cõcoꝛdes ſitis. Nã ſi vnq̃ pugnãdi tẽpus fuit. ꝑfecto nũc eſt: qñ nõ ſolũ honoꝛ ⁊ ſta
tus veſter. ſꝫ ipſa libertas veſtra. ipſa fides: ip̃a vita ĩ dubio poniť. Neꝗꝫ enĩ ſi thur
cos ꝓgredi ad vos ſinitis: querendũ erit in quo ſtatu: ĩ qua fide viuere ſꝫ viuere de
beatis. Memẽtote patrũ veſtroꝛũ generoſi ꝓceres. ponite ante oculos illuſtria fa-
cta maioꝛũ: recolite quotiẽs ꝓgenitores veſtri cũ magnis exercitibꝰ alpes italie trã
ſiere. Alfonſuꝫ lõgobardorũ regẽ Stephano pape moleſtũ Pipinꝰ coheꝛcuit deſide
rium eiꝰ ꝓuincie regẽ. Adriano inſultantẽ Carolꝰ magnꝰ cõpeſcuit. Romanos foꝛ
moſo põtifici rebelles Arnolfꝰ edomuit. Berẽgariũ qui ſe regẽ italie iactitabat: vo
catu Johãnis pape otto primꝰ magno bello cõtriuit. Referre quidẽ grauius fuerit
quotiens veſtri anteceſſoꝛes ꝓ romana eccleſia: ꝓ fide catholica: ꝓ ſalute cõmuni
decertauerũt. Illi quidẽ dũ pato ⁊ foꝛti animo xp̃ianam religionẽ tuerenť Roma-
num imperiũ ad ſe traxere. Videte nunc quẽ vobis animũ ſuſcipiendũ eſſe putetis:
patres veſtri ꝓ ſuis nõ dicã ciuibus ſed agriculis paulo cõtumelioſius tractatis ſe
pe bella geſſerũt. vos vno imꝑatoꝛe cũ tota grecie nobilitate crudeliſſime necato. nõ
putabitis eſſe pugnandũ. Illi frequẽter ſuis miniſtris parũ reuerẽter cõpellatis nõ
dubitarũt arma recipere. vos deo veſtro ꝓbroſe cõtempto nõ armabimini. Illi pro
amplectẽdis xp̃ianoꝛũ finibus duriſſimis ſe p̃lĳs cõmiſerunt. vos ꝓ tuẽda religiõe
fideꝗꝫ veſtra recuſabitis arma capeſcere. Nõ eſt de rebꝰ leuioꝛibꝰ hoc bellũ. pro pa-
tria. ꝓ liberis. ꝓ vxoꝛibꝰ. ꝓ ſocĳs. ꝓ libertate. ꝓ vita. ꝓ fide. ꝓ religiõe. ꝓ ſanctis
martiribꝰ. ꝓ magnis apoſtolis. pro glorioſa matre dei aduocata noſtra regia celi.
Maria. ꝓ filio dei. ꝓ redẽptoꝛe. ꝓ ſaluatoꝛe. ꝓ maximo ⁊ certiſſimo deo veſtro: pro
ſpiritu ſancto directoꝛe. ꝓ patre eterno. ꝓ diuiniſſima trinitate: quã ſpurcidꝰ ille ma
chometus ꝑſequiť. cõmittẽdũ ẽ p̄reliũ. Cogitate pricipes q̃ redacta ẽ xp̃iana religio
quantũ ĩ oriẽte: quãtũ ĩ meridie diminuta ẽ noſtra fides. Sumite alta coꝛda. ĩduite
foꝛtes aĩmos. defendite matrẽ veſtrã eccleſiã que vos xp̃o regenerauit. Accingimini
gladio ſupra femoꝛa veſtra potẽtiſſimi: occurrite inimicis xp̃i. Nolite eſſe vltimi: q̃s
ĩperĳ dignitas iubet exire prioꝛes. Carolꝰ rex frãcoꝛũ ⁊ nobiliſſimꝰ ⁊ potẽtiſſimus
pugnaturum ſe dicit ſi vos armemĩ. Que ſit mẽs ĩcliti ladiſlai regis vngarie ⁊ bohe
mie ex ſuis oꝛatoꝛibꝰ audietis. Regis dacie ſuecie ac noꝛvegie lr̃as habemꝰ que mẽ
tem illiꝰ optimã exponũt. Alfonſus rex aragonũ ⁊ ſicilie. noſtri ſeculi clariſſimũ ſi-
dus: etiã ſilẽtibꝰ ceteris hoc magnificũ bellũ: hãc glorioſaꝫ expeditionẽ ꝓ xp̃i nomi-
ne vltro ſuſcepturũ ſe polliceť. Philippꝰ Burgũdie dux nõ minꝰ animo quã ſangui
ne clarꝰ: potẽtatu ac domĩatu par magnis regibꝰ: nõ mõ ſe iturũ ad hoc bellũ ꝓmit
tit. ſed alios quoꝗꝫ vt ſe accingãt magnoꝑe adhoꝛtať. Intueamini hos duos princi-
pes Alfonſum ⁊ philippũ maximos domĩos terra mariꝗꝫ potẽtes: ambo etate profe
cti ſunt: ambo ſexageſimũ annũ tranſiere. Ambo tamẽ certamini ſeſe offerũt neꝗꝫ ĩ
ꝓprĳs ꝑſonis ꝓ deo ſuo pugnare recuſant. Quid vos faciatis electiſſimi pricipes. q
bus etas floꝛida ẽ: q̄bus ebulit ſanguis: q̄bus marcius laboꝛ iocũdus quidẽ ludꝰ vi
deri debet. En milites: en duces: en robuſtiſſimi iuuenes. ſinitis ne ſenibꝰ maioꝛẽ q̃
vobis animum eſſe. doꝛmietis ne domi cum illi foꝛis militẽt. marcebitis ne ocio dũ
illi in negocio vigent. Minime de vobis talia ſuſpicoꝛ. degeneres animos timor ar-

Laus priſcorū Germanorū

guit. Uos autē erecto aīmo alacres ītueor. Incipio bñ ſperare. Sētio iam titillare pectora veſtra ac flagrare amore bellādi. Nec miror vos etate ītegra milicie ſectatores huiꝰ belli cupidos eſſe. Nā ⁊ ego ipē q̄uis ſenio grauis. q̄uis eccleſie deditꝰ. intēdor ⁊ eſtuo nimio feruore talis viſende pugne. Ueteribꝫ illis ex qbus vobis origo ē pricipes. cū eſſent adhuc gētiles. nullū fuit graue bellū qđ ꝓ patria ſuſcepiſſent. nullam illi mortē miſerā putauere que ꝓ repub. ſubirēt. Sꝫ que reſpub. maior aut melior q̄ noſtra xpiana: que patria dulcior aut nobilior q̄ noſtra. illa celeſtis ad quā cūcti aſpiramꝰ formoſa hirlm. Illi cū ꝓ patria morerētur tū marie exulabāt. Nos cū morimur tū finimꝰ exiliū. tū patriā īgredimur. O felix mors que vitā ꝑmit teporalē cōcedit eternā. O fauſtū ac deſiderabile bellū ī quo ſi vicis ī terra ſiue viceris. ī celo triūphas: qđ ni ergo ardēti pugnemꝰ aīo qbus tāta ꝓmittunt̃ emolimēta. Ecce dñs noſter ſanctiſſimꝰ xpianorū ſūmus pr̃ Nicolaꝰ papa qntus. ouiū xpi paſtor romanorū pōtifex: ſucceſſor beati Pe. xpi dei noſtri vicariꝰ: oībus q hāc expeditionē ſequentur. delicta remittit. culpas abluit. veniā ꝑbet. celū ꝓmittit. Nec de ꝓmiſſo ē dubiū qñ his ē q poteſtatē hꝫ ligādi ac ſoluēdi. q locū illiꝰ tenet cui date ſūt claues regni celorū. Ecce nūc celi apti ſunt. ecce nūc iter ī patriā. ecce ſcalā q̄ ſup̄ oēs planetarū orbes ſcādere valeatis. atq̄ ad ipſaꝫ galaxiā ꝑuenire que nos ad regiā magni dei recto tramite ducat. Nā ſi oībus vt inqt orator q patriā ~~allexerit~~. iuuerit. defenderint. certū ē ī celo eſſe diffinitū locū ī quo beati euo eterno fruant̃. Quid đ vobis putāduꝫ ē pricipes nō q ꝓ terrena ſed pro celeſti patria pugnaturi eſtis. Quid dicā. Multa dicere poſſum. ſed hoc tēpore apoſtoli Pauli doctoris gentiū verba ꝯmemoraſſe ſat erit. Quia neq̄ oculꝰ vidit neq̄ auris audiuit neq̄ ī cor homis aſcendit que ꝓmiſit dñs diligētibus ſe. Quales vos futuros eſſe o germani nobiles nemo dubitauerit. ſi hoc bellū vt impator admonet. papa petit. xpus iubet pro diuio honore atq̄ amore ſuſcipietis.

x auxerint, h3 sōnium

Epiſto. cxxxij.

Gaudet bñ valere amicū ⁊ ſe incolumē ſcribit.

ENeas. Bartholomeo maſſano. Eximie doctor fili amātiſſime. inuētis tādē alis lr̄e tue ad nos cōuolarūt. Credimꝰ ſolas timuiſſe tā lōgū iter. nā ſimul ex lr̄e tue reddite ſūt. Cōuenere apđ venecias vt arbitramur. ſiue alio ī loco Italie ſimul priuſq̄ Germanie mōtes penetrarēt. ide facto cuneo fortioēs audētioreſq̄ trāſierūt. Intelleximꝰ te. noſtroſq̄ oēs bñ valere: qđ nobis voluptati ē. Nā đo noſtrū redditū ſuades eſſe celerē. cōſulis que nobis ī aīo ſūt. ſtat ſñia medio mēſe octobris oīno iter arrip̄e. Sic eni licētiā Ceſaris nō ſine labore obtinuimus. Uicariū noſtrū ſperamꝰ nō recedē priuſq̄ reuertamur. tuā prudētiā ñ dubitamꝰ ad id officiū ſufficiētē. Sꝫ noſti clericorū morē: q nō equo aīmo ferūt. laicos ſibi iudices dari. De h̄ reuerſi latiꝰ colloquemur. Anthoniā tibi gratā ⁊ morigerā eē gaudemꝰ. Matrē ⁊ ſorores noſtras tue fidei cōmendamꝰ. Bartholomeū cognatū noſtrū tuū ſocerū optimū virū ⁊ frāciſcū eiꝰ filiū ſaluere iubemꝰ. De calculo cū ꝓcuratore facto ītelleximꝰ. qr redire ītendimꝰ cito nō plura dicimꝰ. Ualete optīe. Ex Grezio die. x. Auguſti. anno. M. cccc. liij.

Epi. cxxxiij.

Hortat̃ genitricē ſuā fouere ⁊ aicū ſtudio lr̄aꝝ ꝯducē.

VEnerabilis dilecte noſter. Cōqueſti ſumꝰ te nō ſcribere. neq̄ ſine cā. Nā lr̄e tue nobis mīme reddebant̃. Nūc đo ītelligimus te ſcripſiſſe. ſꝫ lr̄as in via māſiſſe. Nūc eni aliqs ex his accepimꝰ: qbus te plurimū facis excuſatū. Suſcipimꝰ verba tua bono aīmo. ⁊ ita cōfidimus eſſe vt ſcribis. Multa haberemus tibi reſcribere. ſꝫ quia menſe octobrio proximo ad vos iter arripere conſtituimus. ſic enim Ceſar nobis annuit. non eſt cur multa modo dicamus. de cunctis tunc tranſigemus. Contentamur tibi ⁊ vicario noſtro inſimul bene eſſe ac faceſcere diſcordias. De frumento quoq̄ que acta ſunt cōprobamus. Cura vt facis diligenter negocia domus. vt redeuntes tuam ſolicitudineꝫ: atq̄ ſolerciam commen-

dare habeamus.d.Mariano Sizino vt nos facias cõmendatos cupimꝰ. Nauē co
gnatum noſtrũ vt officio ſuo accurate det operã noſtro nomīe hortare:de Notario
apud villas noſtras tenēdo ꝓ reddēda iuſticia placet:vt que nobis ſcripſiſti.d.Gre
gorio ⁊.d.Bartholomeo de Maſſa dicas vel alteri eorũ:⁊ vt ipſi cõſuluerint na-
uim vti faciat noſtro nomine impabis. Matri noſtre:que vult.queq̃ petit:nulla
ratione neges.Scimꝰ enī eã nihil optare.niſi que cõſona ſunt rationi. Anthonius
niſi ſtudioſus erit.nullã apud nos gratiã inueniet ⁊ penitebit eũ negligētie ſue:ſi re
deũtes indoctũ īuenerimus.Thomas capellanꝰ noſter tibi recõciliatus erit ex no-
ſtro iuſſu.Uale ex Grezio Stirie die.x.Auguſti.anno Milleſimo quadringenteſi
moquinquageſimotercio.

Hortatˀ vices ſuas paulo lõgius com-
plere aduentũ ſuum cicius ſpondens.

Epiſtola.cxxxiiij.

VEnerabilis ⁊ eximie doctor dilecte noſter.Scimꝰ nõ ſine labore locũ no-
ſtrũ teneri a vobis.Tamē q̃ cito redituri ſumꝰ fauēte dño Rogamꝰ bre
ue hoc tēpus equo animo feratis.Ac ſcdm annũ officij veſtri velitis īple
re.Nos enī ad mediũ mēſis octobris hic recedere cõſtituimꝰ. domũ reuerſuri. Sic
enī Ceſaris licentiã nõ ſine labore obtinuimꝰ.In reb' que iuſticiã cõcernunt. ſcitis
quia vobis plenũ imperiũ cõmiſimꝰ.hortamur ita faciatis.ſicut de veſtra ⁊ doctri
na ⁊ ꝓbitate cõfidimꝰ.Nec plura ĩ pſentiarũ.Redeũtes autē plura vobiſcũ cõfere
mus.Ualete in xp̃o optime.Ex Grezio Stirie.x.die auguſti.anno quo ſupra.

Scribit nouitates ⁊ alijs referre iubet.

Epiſtola.cxxxv.

REuerēdiſſime ĩ xp̃o pr̃ ⁊ domīe mi colēdiſſime poſt humilē recõmendati-
onē.Magno merore cõfectã eſſe dignationē veſtrã:ex clade Cõſtantino
politana nõ ambigo.Quis enī xp̃ianus nõ doleat tantũ vulnꝰ illatũ eſſe
catholice fidei.Triſtor ⁊ ego vobiſcũ colēdiſſime pater:⁊ quidē ſi aliqd poſſem. ſtu-
derē ꝓ mea virili:que xp̃iane reipublice putarē eſſe ſalubria. Sȝ ſum ego priuatꝰ
hõ:nihil ad me magna pertinēt.At veſtra dignatio que īter ſenatores orbis locũ ha
bet.ſummoq̃ ſacerdoti ⁊ aſſiſtit ⁊ cõſulit.Nõ dubito qn mõ ſũmo ſtudio ad ea nita
tur.ꝑ que Thurcorũ furor ne vlteriꝰ ad nos ꝓgrediatˀ reprimi poſſit atq̃ retundi.
Noſco enī ⁊ zelũ ⁊ fauorē animi veſtri.Quia nõ poteſtis qeſcere dũ reſpublica xp̃i
ana collidítˀ.Noui quoq̃ ſanctiſſimi dñi noſtri mentē ad cõe bonũ ⁊ ſolidã ⁊ arden
tem. Itaq̃ nõ ſum oĩno ſpe vacuꝰ.Cõfido adhuc aliqd fieri.ꝑ quod crudeli ⁊ enor
mi vulneri:nuꝑ apud grecos accepto medeatˀ.Sane q ſit animꝰ imꝑatoris in ea re
ſuis ex lr̃is quas aplĩco culmini ſcribit pleniꝰ ītelligetis. Nõ ē cur multa ſcribam.
Hoc ſolũ dico.Nunq̃ de vlla re Ceſarē aut frequētius loq. aut attētiꝰ audire poſt-
q̃ ſibi annis ſeruio decē animaduerti:ac tantũ ĩ hoc negocio.De bohemia miſſe ſũt
mihi littere ꝑ capitulũ pragēſe.Illas dignatiõi veſtre remitto.vt de his dño noſtro
ſanctiſſimo verbũ faciatis.⁊ ſi viſum ex vſu fuerit ad ꝯſolationē illorũ aliquid reſcri-
batis.Res prutenorũ cũ ſuis ciuitatib' ad.xv.dies poſt feſtũ ſancti Michaelis ſu-
ſpenſa ē:ꝓpter capturã legatorũ ciuitatis.Ego ſtatuerã hoc mēſe domũ petere.⁊ di-
gnationē veſtrã rome viſere.Sȝ tenuit inuitũ me Caſpar ad eã diē. Exinde ꝓmiſit
mihi licentiã ad tēpus dare qua domũ repeterē.viderēq̃ res eccleſie atq̃ paternas.
Legati predicti iã redditi libertati feruntˀ.Aramit q vngaros p̃mit dicitˀ ĩdies ma-
iores clades regno īferre.Recõmendo me dignationi veſtre colēdiſſime:cui ſeruire
paratus ſum ex Gretz.die.x.auguſti ãno.M.cccc.liij.

Ladiſlaum bohemiã ītrare co
ronã ſuſcepturꝰ ſignifica.

Epiſtola.cxxxvj.

MAgnifice ⁊ generoſe comes:maior honorãde.Nõ ē mihi dubium. qn res
Grecorũ magnas ⁊ tibi ⁊ toti Romano curie occupationes p̃beat. Ideo
te paucis tenebo.Scripſiſti mihi pridem vti ſuaderem Ceſari.ne rē Pa
tauieñ eccleſie amplius ſuſpenſam teneret.ſineretq̃ promoueri electum.Id feci ma

gno conatu ⁊ multis vicibꝫ. Sꝫ nihil ꝓfuit mea ſolicitudo. Ceſar in ſuo ꝓpoſito ꝑſeuerat: neqꝫ paſſurus ē quātū i ſe electū ipſuꝫ ꝓmoueri niſi humiliatū. Ille vō neſcio qd ſecreti habeat ſupbus ē. neqꝫ dignat̄ pricipi ſe ſubmittē. Habes q̄mō res ſe habeat. Nūc veſtrū ē cogitare ⁊ facē qd̄ magis ex vſu ſit. Neqꝫ aliud circa h̄. Nos h̄ neqꝫ pacē habem⁹ neqꝫ bellū: pēdet vtrūqꝫ. In hūgaria magnos mot⁹. aramit excitauit: neqꝫ adhuc repſſus ē. Cōſtātinopolitana clades hūgaris terrori ē. Rex ladiſla⁹ ad feſtū michael' igreſſur⁹ ē bohemiā: corone ſuſcipiēde cā. Vale atqꝫ his paucis eſto cōtent⁹. Veniā ad te cito. ⁊ ſi p curas tuas licebit agā verbis qd̄ ſcripto deeſt. cupio. S. dn̄i noſtri pedibꝫ cōmendatū me facias. Ex grezio ſtirie. x. die Auguſti. anno milleſimoquadringēteſimoquinquageſimotercio.

Epiſto. cxxxvij.

Ex: petit ſibi ſtatū ytalie ſcriptis notificari.

VEnerabil' vir amice honorāde. Magna mihi cōſolatio ē. qꝛ mihi ſepe d̄ rebꝫ curie ſcribitis. q̄uis aliq̄n que noli audiā. Sꝫ ſignificare oꝫ ⁊ bona ⁊ mala. qd̄ vos accurate facē gaudeo. Qꝛ nō ſuccedit d̄ anuata nō miror. Eſt eni neceſſe pauperē vt agā vitā: ſic mea natura vult. Forſitā ꝓpter res grecorū: ſtatuet papa ex oi clero decimā colligē. id deerit. duplici malo plectar dū vno cupio liberari. Verū puto me vt pridē ſcripſi breui ad vos venturū: tūc videbo: qd nā eſſe debeat de anuata ⁊ omnē fortunā tollerabo fortiter. Ceſar annuit mihi poſt feſtum Michael' expedita re prutenica vt domū ad tēpus repetā. Acceptaui tēporaneā licentiā: ac cū domi fuero p l̄ras aliā manēdi facultatē: vel ipetrabo. vl' extorquebo: ne ſemp curialē ſeruitutē ſeruiā. De patauien̄ eccleſia non video q̄ ex hoc loco vnq̄ poſſit haberi cōcluſio. Si tn̄ papa p ſe aliqd ageret: cupio ⁊ dn̄i Vlrici Sōnenberger ⁊ mei memoriā habeatis. Sꝫ puto mei iſortunij augēdi cā nunq̄ eccleſia Patauien̄ expediet. De pace oliꝫ tractata vt res ſe habeat ſcriptū ē a me. pēdēt adhuc oia. Puchhaim q nobiſcū pri⁹ fuit. iā hoſtis ē. ꝓpter ſtipēdia que vl' nimia petit vl' pauca offerunt. Tractat̄ tn̄ de cōcordia ſecū. de q̄ nō ē magna ſpes. Sic ſemp aut bellū eſt. aut belli met⁹. Inqeta ē hec terra ⁊ aſſiduis verat̄ turbinibꝫ. Rex ladiſlaus adhuc ē i ꝓpoſito petēdi bohemiā i feſto michaelis corone ſuſcipiēde cā. Scribo aliq̄ Reuerēdiſſimo dn̄o meo ſancti angeli de facto capituli Pragen̄. ſcripſi ⁊ pri⁹ dn̄o Firmano. Rogo petatis vt aliqd reſpōdeāt. De bello italie q̄mō ſeſe habeat cupio. d. Stephani noſtri l̄ris iſtrui. Velitis eū vt ſcribat cōmonefacē. Alias dixi me habere l̄ras doctorat⁹ ꝓ amico dn̄i Aſſiſſim. eas mecū afferā ſic ei meo nomīe dicē nō grauemi. ⁊ Valete optime. Ex Gretz die. x. auguſti. anno vt ſupra.

Epiſto. cxxxviij.

Iterū h̄ expetit ⁊ quid papa ⁊ cardiales de clade cōſtantinopolitana ſentiant.

VEnerabilis ⁊ eximie doctor amice honorāde. Que nup ſcripſiſti mihi de rebus italie cupide legi. notaqꝫ ceſari feci. expecto ex te plura. Puto nūc de pace apud italos agi. cōmonitos clade grecorū. Apud nos eni fama ē Cōſtantinopolim expugnatā eſſe a Thurcis: Perā captā: Naues pluris receptas magnā xpianorū factā cedē. Niſi ergo nūc inuicē pacificanur. ac de mō reſiſtendi Thurcorū furori cogitam⁹. actū de nobis ē. Quippe ceſar ad eā rem q̄feruētiſſim⁹ eſt. Si mō papa ⁊ alij reges cōcurrere velint. Oro igit̄ te ne pigriteris mihi de omi ſtatu Italie ſcribere quid agat in tāta nouitate ſacer orbis ſenat⁹. Que mens ſit ſūmo ſacerdoti. qd prudētes italie viri de tali cōcuſſione xpianorū ſermocinent̄. Et ſi res ipſa quo geſta ſit ordine ſcitur apud vos. cupio id mihi communicatum facias. Nos his in regionibꝫ nihil aliud noui habemus q̄ iſta de Grecia allata nouit horrenda ⁊ dolēda cuncto populo xpiano. Que vtinam tā falſa eſſent: q̄ vera timeo fore. Vale ⁊ me ama vt ſoles. Ex Grezio die. x. Auguſti. āno Milleſimoquadringēteſimo quinquageſimotercio.

Epiſto. cxxxix

Congratulatur proſperitati ſucceſſus ⁊ petit certior fieri de clade conſtantinopolitana.

REuerende in chriſto pater: ⁊ amore frater. Feciſti probe ꝙ te poſſeſſionē
habiturum eccleſie ſignificaſti. Jam. n. ſcripta nōnulloꝝ ad me venerāt
qui ſe male tibi ſperare aiebant. Que res mihi erat moleſtiſſima. Con-
gratulor igitᷣ tibi ⁊ gaudeo mihi. qa te pontificē nō titularem audio. Tua fortuna
oīs mea eſt. neqꝫ ſine me vel triſtari vel gaudere potes. Uidebo te vt ſpero ꝓpediez.
Nam ceſaris voluntati domū ad dies aliquot repetaz. Et ſi deus annuet curabo in
eccleſia pſeuerare: viuereqꝫ mihi ⁊ populo meo. Interdū ⁊ romam veniēs te conue
niam: ⁊ dulcis noſtre conſuetudinis fructū capiaz. Quis talia iam ex grecia noua
ferunt: que nullum xp̄ianū bonam habere mentez pmiſſura videntᷣ. Apud vos nō
dubito illa eſſe ꝙ̄notiſſima. Quare mihi feceris rem acceptam ſi vt negocia Con-
ſtantinopolitana Rome dicuntᷣ geſta: me docueris. Uale optime ⁊ Reuerendiſſimo
dn̄o noſtro cōmuni ꝯmēdatū me facito. Ex Gretz die. x. auguſti. āno. M. ccccliij.

Hortatᷣ papā vt xp̄ianos ꝯ̄ thurcos defendat. ⁊ in-
noteſcit q p manibꝫ ſunt intᷣ vngaros ⁊ auſtrales.

Epiſtola. cxl.

BEatiſſime pater ⁊ clementiſſime dn̄e. poſt deuota pedū oſcula beatorum
⁊ humilez mei recōmēdatōnez. Scripſeram nuꝑ. S. veſtre de perditōne
Conſtantinopolis. Deinde noua hic fuerūt que ciuitatez illā adhuc per
chriſtianos teneri dicebant. Id mihi ad tempꝰ conſolationi fuit. Sed nūc inuenio
primū nunciū nimis verum fuiſſe. Quibus ex rebꝫ etſi mihi aliter nō ꝯuenit de tan
ta re loqui: tamen vt xp̄ianus tacere nō poſſum. Multa cum ceſare de hac calami-
tate reipublice xp̄iane ſum locutus. Inuenio mentez eius bonam: ſed impoſſibile ē
preclare agere eū cui deſunt facultates. Et ſi veſtra ſanctitas: cui pricipes auſcul-
tant ad hoc nauarit operas. Nō eſt mihi dubiū quin furor thurcoꝝ compꝛimi poſſit
⁊ xp̄iano populo bene conſuli. Tanꝙ igitᷣ vermiculus ſcripſi nuꝑ ⁊ modo ſcribo:
vti ad rē hāc veſtra pietas viriliter aſſurgat oro velit: ⁊ toto pectore negocium fidei
ſuſcipiat. ſcribatqꝫ ceſari ſuum ꝓpoſitum. qui pfecto volens eſt. ⁊ ap̄lica mādata to
tis conatibꝫ exequetᷣ: quemadmodū ex ſuis litteris cognoſcetis. De rebus haꝝ par
tium hec referre poſſum. Ungari ad feſtum Bartholomei ꝓximū ꝯuentum habi-
turi ſunt apud poſſoniū cum rege ſuo. Ibi tria dicuntur agenda. Primum danda ē
opera vt pax cum Ceſare tractata ratificetᷣ. ad id auſtrales cupientiſſimi ſunt. Co-
mes cilie alium aīm habet. Plus tamen valituri ꝙ̄ mali creduntᷣ. Secundum eſt vt
Jiſkra ex vngaria eliminari poſſit qui multas ſtrages vngaris dedit. Ferturqꝫ iā
xiij. milia hoīm in armis habere. ⁊ ad eos iam ꝯfugiſſe Giſkram nōnulli tradunt:
ſed hoc nondū certum eſt: ꝙ̄uis receſſiſſe eum mali animi a rege Ladiſlao conſtet.
Terciū eſt vt de facto thurcoꝝ ꝯſiliuz capiatᷣ. Hec de vngaris. De auſtria hec ſunt
Ueniūt nunc ad ſanctitatē veſtram legati Regis dicuntᷣ acturi de cenſuris ⁊ de ec-
cleſia patauieñ. De hoc vltimo ſcit veſtra pietas quid Ceſari ꝓmiſſum ſit. Durum
eſt offendere tantum principem. ⁊ eccleſiam ſemper vacare fortaſſe durius. Neſcio
quid dicam. veſtra ſanctitas meliorem ptez eliget. Aiunt aliqui legatos illos etiaz
de compactatis bohemoꝝ cum veſtra ſanctitate acturos. Nam rex illa bohemis ꝓ-
miſiſſe fertur. Male vt intelligo res apud bohemos ſe habent: qn̄ heretici dn̄antᷣ.
Comes cilie paꝝ d̄ fide curat. Rex puer tātū cupit q̄ntū ſapit. Nūc apd̄ Uratiſlaū
intᷣ regē polonie ⁊ Alberti filiā matrioniū tractatᷣ: creditᷣqꝫ iaz ꝯcluſuz. Hec habui
q̄mō pietati vr̄e ſcriberē. Cōmēdo me pedibꝫ vr̄e. S. quā diua pietas diu ſoſpitem
nobis pbeat. Ex grezio Stirie. die. xj. auguſti. anno q̄ ſup̄.

Cōſtātinopolitana clades veridice refertᷣ.

Epiſtola. cxlj.

REuerēdiſſime ī xp̄o pr̄ ⁊ dn̄e mi colēdiſſime: pꝰ hūilē recōmēdatōz. Dedi
nuꝑ dignatōi vr̄e lr̄as ꝑ q̄s aiebā noua huc delata eē: q̄ calaitatē ꝯſtātio-
politanam denegarent. Ita equidez factū eſt. Nam de venetijs illa vana
leticia venit. Sz nūc ex pluribꝫ locis habemꝰ nimis veꝝ fuiſſe pmū nūciū. Nā ⁊ ꝯſtā
tinopolis capta per thurcos in ſeruitutē redacta eſt: hominum magna cedes facta:

anime multe abducte ſunt: ⁊ alia pleraqꝫ loca occupata. Quibus ex rebꝰ veriſimi-
le eſt ſuperbum ⁊ crudelez hoſtez nō quietuꝝ: neqꝫ ꝑ ignauiaz ⁊ ſocordiā: tātam vi-
ctoriam neglecturum. Incumbit ergo apoſtolico culmini: de tanti periculi auerſio-
ne cogitare: admonere principes: ac populos inſtare: vigilare: feſtinare: nihil omit-
tere ex his que ad reipublice ſalutem pertineant. Ad quam rem licz ſacrum orbis
Senatum ardentem non ambigo. Tamen dignationem veſtram pro veteri ſerui-
tute mea his paucis onerare preſumpſi. Quibus me veluti chriſtianum de talibus
nouitatibus anxiuz eſſe: catholice religioni timere ⁊ prouiſione optare. Neqꝫ alia
ſuper hoc modo. de rebus bohemicis aliqua nuper dignationi veſtre ſignificaui: ſi
per occupationes veſtras licet: cupio reſponſum habere. Meqꝫ veſtre. P. reueren-
diſſime quoad poſſum me facio commendatum: quacunqꝫ in re poſſum illi ſeruitu-
rum. Ex Grezio Stirie: die. xj. Auguſti. anno. M. cccclij.

Epiſtola. cxlv.

Auctez abſoluēdi impetrat vicario

REuerendiſſime in chriſto pater ⁊ domine mi colendiſſime poſt humilem
recommendationem. Aſſumpſit alˀs veſtra reuerendiſſima. P. ad p̄ces
Imperatoris in ſuum vicarium honorabilem ⁊ modeſtum virum domi-
num Jacobum plebanuz in Stain: qui ⁊ ceſari carus eſt ⁊ omnibus acceptus. Ve-
rum in litteris vicariatus nulla ei facultas commiſſa eſt: aut conferendi beneficia:
aut in caſibus reſeruatis abſoluendi delinquentes. Sed hanc facultatez habere di-
citur epiſcopus pectineñ. que res domino Jacobo grauis eſt. Audire enim cauſas ⁊
corrigere exceſſus odioſuz eſt: niſi ⁊ poteſtas ſit abſoluēdi ⁊ g̃ras cōcedendi. Credit
aūt ipſe ⁊ mihi ſatis veriſiľe videť. dignatōnez vr̃am id inaduertenť obmiſiſſe. Ea
ꝓpter multū deſiderat vt officiū ſuū ampliare digneu̇i ⁊ ptātez ſuꝑ p̄miſſis ſibi ꝯce-
dere. Ad quā rez qꝛ ceſar ſcribit: nō eſt opꝰ multa me v̇ba facere. Tm̄ teſtificor id fu-
tuꝝ ceſari cariſſimū ⁊ dn̄m Jacobū ꝓ ſua v̇tute h' honoris mereri. Cupiens etiam
meas p̄ces apud veſtraz dignatōz ſibi vtiles eſſe. In ptibꝰ iſtis nō habemꝰ alia no-
ua niſi illa horribilia ⁊ dolenda de Cōſtātinopoli ꝑdita. Que vt nos h' ꝯturbant. ſic
⁊ dn̄m nr̄m ⁊ ſacꝝ collegiū merore afficere nō ambigo. Velit aūt pietas dīna omībꝰ
xp̄ianis regibꝰ mentē dare. vt ſuꝑ his cogitēt. ⁊ ad obuiandū thurcoꝝ potētie feſti-
nēt: de q̄ re paꝝ ſpero: niſi dn̄s nr̄ ſanctiſſimꝰ eius rei ſe principez p̄hens dormiētia
hoīm pectora excitauerit. Recōmendo me reuerēdiſſime paternitati vr̄e. ad cuiꝰ mā-
data patiſſimū me ſꝑ habebitis. Ex Grezio die. x. auguſti. anno. M. cccclij.

Epiſtola. cxlvj.

Excuſat ſe cur patriā vt dixit reuiſat.

EXimie doctor amice colēdiſſime. Qꝫ ad me ñ ſcripſeris ꝑ oratorem regis
tui: id arbitror cauſe fuiſſe: qꝛ ñ putaſti me iā rediſſe i patriā. Naz ꝙ mei
oblitꝰ ſis ñ cadit in mētez. Noui. n. qꝛ tenaciť amas: neqꝫ pueroꝝ more
variaris. Miraberis ꝗ cū ſcripta hec recipies ī qbꝰ me intelliges adhuc germanuz
eē ac vitā in exilio ducē: cū tibi me breui domū velle repetē dum penas nos aderas
affirmauerim. At cā remāſiōis mee fuit bellū tuſcie: qd̄ rex aragonū florētinis intu-
lit. Id. n. patriā meā i turbine mľto tenuit: q̄ de re fuit mihi antiqus abeſſe. Nūc v̇o
qñ obnixe ſumꝰ: pōtifex paci faciūde opas nauat. Spero me breui eccïaz meā repe-
cituꝝ: ac dulcibꝰ amicis ⁊ ꝓximis vſuꝝ: qbꝰ iā duobꝰ ⁊ vigiti ānis carui: ꝙuis ali-
qñ paucis diebꝰ domi fuerim. Hec volui tibi velut amico ſcripſiſſe. cui oīa ꝯſilia cō-
municāda ſunt. Que apud nos agāť ex oratore regio plenꝰ intelliges. Ceſarea cō-
iunx bn̄ valet: ſcitqꝫ hoībꝰ vti ſunt vti: magnūqꝫ tota germaīa pulchritudinis nomē
hꝫ. ꝗ maiꝰ prudētie atqꝫ modeſtie: vtinā ⁊ ſoror vna ex ſuis ad ptes has nubēt. Sic
enī ſoror ſorori ꝯſolatōni eēt: ad id ego q̄ntū valeo tātuz nitor ⁊ ꝯſilio. Rogo te ſere-
niſſimo regi tuo quē nr̄i ſeculi decꝰ magnū eē ꝯfirmāt: ꝯmēdatū ⁊ deditū me facias.
Dn̄m Lupū ſi redierit ſaluū dicas meo noīe. ⁊ ſiľr alteꝝ Lupū: q quondā Baſilee
mihi beniuolus ⁊ ſingularis amicus. Vale cuz ꝯiuge ⁊ liberis ſi q tibi adhuc nati
ſunt. Ex Grezio Stirie die. xxiij. Auguſti.

Promouet.B.pirkamer ɔtra.B.pe.knoꝛꝛen de eccia ſancti Laurētij in Nuremberga.

Epiſtola.cxliiij.

Beatiſſime pater ⁊ clementiſſime dn̄e poſt deuota pedum oſcula beatorū
⁊ humilem mei recommendationez.Cuis meis litteris iamprideꝫ ſpe⸗
ctatum ⁊ doctū virū dn̄m Thomaꝫ pirkamer i iuꝛe canonico licentiatū.
veſtre beatitudini cōmendauerim:ſup lite quaꝫ hꝫ de eccleſia ſancti Laurentij Nu
rembergeñ.cum aduerſario ſuo. Tamen qa lis ipſa nondū deciſa eſt.nō ab re puto
eundē veſtre pietati de nouo facere recōmiſſuꝫ.vt in ſuo iure confoueat̄.Neqꝫ enim
aliud is petit ꝙ̄ iuſticie ɔplementū:quod etſi ſperare omēs de ſumma veſtre ſancti⸗
tatis equitate poſſint:hūc tn̄ nōnulle prerogatiue certū reddere videntur. Naꝫetſi
ambo collitigantes boni viri ſunt docti:⁊ bn̄ficio de quo litigant digni: quia tamen
vnius eſſe debet.nō duoꝝ:hic merito preferēdus eſt: q ⁊ poſſeſſoꝛ eſt:⁊ ciuis ⁊ acce
ptus ꝑplo.Quodqꝫ magis ponderandū arbitroꝛ: etiā ceſarea maieſtas huic affecta
eſt:eumqꝫ in ſua ciuitate h̄ bn̄ficiū obtinere apprime cupit.quēadmodū ex ſuis lr̄is
veſtra clementia plenius intelliget.Quibꝫ ex rebꝫ valde vtile putareꝫ ſi fieri poſſet.
ꝙ in hac eccleſia predictus Thomas quiet⁹ dimitteret̄ ⁊ aduerſario ſuo de aliquo
alio bn̄ficio ꝑ modum ɔcoꝛdie ꝓuideret̄.Sic.n.veſtra ſanctitas illis ciuibꝫ nurem
bergenſibꝫ:de ſede ap̄lica bn̄meritis ſpecialiſſimā gratiā faceret: eccl̄ie bn̄ ɔſuleret:
virū bonū ꝓmoueret:⁊ ceſareo culmini cui res coꝛdi ē ɔplaceret. Hec ꝓ debito meo
erga pietatē veſtrā volui ſcribere:cui me iteꝝ atqꝫ iteꝝ facio ɔmendatū. Ex Greꝫio
die.xxiiij.Augſti.Anno.M.cccclitj.

Epiſtola.cxlv.

Impetrat cuidaꝫ gratiā ceſaris.

Eneas ep̄us Seneñ.docto ⁊ prudēti ſacerdoti dn̄o Johāni foꝛſter amico
ſuo.S.p.d.Binas ep̄l'as tuas ꝑ hos dies accepi.In primis ɔmendaſti
amici tui cauſaꝫ.In alteris tuū negociū. Primis vt te latere n̄ arbitror
abunde ſatiſfeci.Alteris ꝙꝫ geſſi vt potui moreꝫ. Fui cuꝫ ceſare de tuo caſu locutus
Oſtendi tuā innocentiā: monſtraui tuā fidē: de tua doctrina ſuꝫ locut⁹.Supplicaui
te in grāꝫ reciperet:velletqꝫ te ſuis i dominijs tuto eē.Pn̄tes fuerūt Vlric⁹ ſonnenber
ger ⁊ Johes hinderbach⁹ viri boni ⁊ tui amātes.Rn̄dit ceſar nihil ſe hr̄e aduerſū
te fauereqꝫ tibi qn̄ velles ⁊ vbi velles in ſuis territoꝛijs moꝛā faceres.Dn̄s Jacobus
nūc egrotus fuit neqꝫ potuit ſermoni intereſſe. Quātū tn̄ ad hanc ꝑtem res tua ab⸗
ſoluta eſt.poteſqꝫ cū voles tuto venire. De ſeruitio aūt neſcio vbi nūc id tibi patere
poſſit.Si venerit ſaltꝫburgeñ.antiſtes:ero tui memoꝛ ſtudeboqꝫ tuā ɔditōꝫ efficere
melioꝛē.apud me non vacat locus.Familia mihi equo maioꝛ eſt:⁊ ego indies diſpo
no domū repetere ſeruilemqꝫ hanc vitam reliquere.Hec ad cauſam dicta ſint: tuas
litteras probo ⁊ ɔmendo:⁊ ſuadeo vti ꝑſeueres.Doctus es fies breui doctiſſimus:
neqꝫ ōtuti tue loc⁹ deerit.Uale ex Greꝫio ſtirie.die.xxv.auguſti.anno.M.cccclitj.

Epiſto.cxlvj.

Significat amico infirmitates ſuas.

Litteras tuas amantiſſime frater ſanus accepi: quibus egrotus rn̄deo.
que res valitudinis genus neqꝫ ab re adeo nullum mihi ignotū ē.Nulla
ſunt coꝛpoꝛis aut incommoda aut ꝑicula:que nō ꝑtulerim. Febriū mil⸗
le ſpecies ſum expꝰtus in vſu veluti quotidiano moꝛbo aſſignatus ſum. Calculi paſ⸗
ſio familiaris eſt mihi.Doloꝛes yliorum rome duodecim diebꝫ me vexarunt. Ocu⸗
los peregi perdidi.Dolui dentes in vltima Britanie ꝑte:quam nūc appellāt Sco⸗
tiam.non ſine cruciatu podogra quocūqꝫ terrarum pergo me ſequit̄.Quid ſtoma⸗
chi debilitatē aut ventris toꝛſiones referā.Nulla mihi moleſtia coꝛpoꝛis non eſt no⸗
ta.Unum erat incommodum quod nondum attigeram. Urinarum profluuium ac
veſice laſſitudo:veluti q̄dā paly ſis.Id nūc expioꝛ:nō ſine coꝛꝛoſione carnis ⁊ fluxu
ſangnis.Credo te cū hec audies crediturꝝ me magnopꝑe afflictū eē neqꝫ fallezis ſi ita
credis.Crucioꝛ.n.⁊ toꝛqueoꝛ nō coꝛꝑe ſolū ſetiam mente. Cuius enim tamferreus

animus eſt vt dolente corpe nõ doleat. Coniũcta ſunt hec duo corp⁹ ⁊ anim⁹. Neqꝫ
dñ gerũt hoĩem alteꝝ alterius ñ turbari moleſtia poteſt. Ueꝝ ego etſi angor: nõ tñ
ita conſternatus ſum vt ñ aĩm ad mentũ reuocem cogitẽqꝫ dolores iſtos aliqñ vel ſa
nitati finiri vel morte. Medicus mihi vir bonus ⁊ mei amantiſſimus quem optime
noſti. Nobilis eques Jacobo de ladrona ſpez ſalutis ꝓximã facit: cui ego multũ tri
buo: ⁊ ꝓpter doctrinam ⁊ ꝓpter fidez: quam ſcio in eo ſummaz eſſe. Itaqꝫ ſpero me
breui cõualituꝝ. Quod ſi deus dederit mox equo conſcendo. ad te veniam domi qḋ
ſupeſt vite conſumpturus. Cogito tamen ⁊ in alterã ꝑtem res poſſe deflecti. Nãqꝫ
cum dubia vita ſit beneualentis que non poteſt in egrotãte certitudo reꝑiri. Exiſti
mo fieri poſſe vt vel hoc augeſcente morbo: vel alio ſuꝑueniente: vitam ei qui dedit
reddam. Neqꝫ in hoc mihi conſolatio deeſt. Nam etſi mori extra patriam lõge a ne
ceſſariis nõnulli miſerum putent. ego qꝫ libentius inter meos ꝙ inter exteros more
rer: Neſcio enim quomodo mollius oſſa cubent manibus tumulata ſuoruz: Teneo
tamen menti quod ille ait: non incelebratus philophus. vndiqꝫ tantundez eſſe ad i
feros vie. immo etiam ad ſuperos ad quos me tranſiturum non deſpero. Nametſi
magna peccatorum ſarcina premor: maiorem tamen eſſe diuinam miſericordiam ꝙ
meam iniquitatem non dubito. In hac confido: in hac me totum reſoluo. Nec ego
cum illis ſentio qui poſt hanc vitam extingui animos putant: Ac propterea mortẽ
timendam negant: in qua nihil ſit mali: mortemqꝫ dicunt eſſe totum quod ante nos
fuit: ⁊ quod nobis deſinentibus eſt futurum. Nam quid homini moleſtius dici po
teſt: ꝙ eum ita deſinere morientem vt nihil omnino poſt mortem ſentiat. Sitqꝫ ve
lut extincta lucerna: que neqꝫ priuſꝙ accenderetur lumen habuit: neqꝫ cuz extincta
eſt habet. Hec enim ſi crederem terrere me profecto moriturum. Sed pſuadeo mihi
verum eſſe quod magni philoſophi tradiderunt: quod Chriſtus ſaluator predica
uit: quod mater eccleſia docet. Exutis corpore animabus: vitam eſſe alteram ĩ qua
boni a malis ſeorſum habitent: ⁊ alii beatam ⁊ alii miſeram vitam prout in corpo
re geſſerunt recipientes. Hec mihi vera conſolatio videtur: cum vita excedendum
ſit: ſperare in concilium migrare ſanctorum: aſcendere ſuper ſidera: intueri celum:
coniũgi beatiſſimis angelis: diuinitatis infinitatem intelligere: cognoſcere trinita
tem: ⁊ omniũ que nobis in terra manentibus obſcura videntur tenere cauſas: rati
ones inſpicere: atqꝫ mihi ita nedum in morte nihil mali: ſed multum boni eſſe pſua
deo. His tamen quos chriſtus ad ſe vocat. vocat autem omnes: qui cum vocantur:
libenter eum comitantur. Talibus ego inter egrotandum exhortationibus vtor.
Preparo me ſi vocer ad exituz: vt ſi forte vita pellar ſeculi huius. non tam hinc eie
ctus ꝙ deſuper citatus videar. Hec tibi pro egrotatione mea ſint dicta. Uerũ quia
tibi nihil tacendum eſt. Non me ſolum valitudo mea commouet. ſed etiam Petri
nepotis: qui febribus acutiſſimis detinetur. Iam tamen meliuſcule ſe habet: extra
periculum poſitus fuit: non ſine diſcrimine liberatur: non ſine tempore. Libratim
vt aiunt morbi veniunt: vnciatim abeunt. Sed iſta parentib⁹ ſuis occultanda ſunt
curandumqꝫ eſt vt filium prius ſanum intelligant: ꝙ egrotuz fuiſſe cognoſcãt. Nũc
ad id venio in quo me vehementer accuſas: velut patrie: parentum ⁊ amicorum pe
nitus oblitum: qui nolim domum redire. Non ſum Gregori vt eſtimas meoruz im
memor. Dies noctesqꝫ dulce ſolum patrie ante oculos habeo: Nũc matrem: nũc ſo
rores: nũc nepotes: nũc te mente reuoluo. Neqꝫ aliud cupio ꝙ domum ꝙprimuz re
petere. Miror te poſſe opinari de me. Scribis etenim vbi ego vel dulcius: vel ſua
uius eſſe poſſum: ꝙ ea in terra que me produxit. ⁊ vſqꝫ in virum aluit: vbi amicorũ
copiam habeo ⁊ ꝓpinquorum. Et quod maximuz eſt: cum auctoritate ⁊ honore int
meos eſſe poſſum: An non putas me cupide ad ea colloquia reuerſurum: que aliqñ
ſimul amici conſueuimus. Ubi nunc Marianus Zoſinus: Nunc Franciſcus pa
tricius: nunc Georgius andrencius ſermonem habeat. An nõ me delectabit: modo
Franciſcum ptholomeum: modo Johannem campanium. iam mihi epiſcopali di
gnitate equatum audire loquentem. Pretereo dulces cognatos ⁊ affines. Feſtino

ſane:neq̧ aliud cogito:niſi vt ꝗ̃totius ad vos redeam.Sed curo ne duȝ tuo meoq̧ deſiderio ſatiſfacere conoꝛ.Ceſaris aĩm offendam. Decimuȝ ſibi iam annũ ſeruio: inueni gratiaȝ in oculis eius.Creui ſub eius vmbra.multũ me ſua benignitas ex⸗tulit:do opam cũ bona gratia.ab eo recedam.ne malus ſit finis:vbi principiuȝ bo⸗nũ meliuſq̧ medium fuit.Omniũ rerum exitus extimari ſolet.Petiui per hos dies licentiam viſendi domũ:eamq̧ ceſar ita mihi conceſſit: ſi prius inter prutenos iudicium agere̅t:cui dies.xij.kl'.nouembris dicta eſt.Illum ergo expectare non ceſarea ſolum voluntas:ſ; etiaȝ egritudo me cogit.Tunc auteȝ ſi ſanitas aderit:itineri me ſtatim cõmittam.Interea te rogo meaꝝ rerum curam geras:matreȝ meã commen⸗datam habeas.Bartholomeũ cognatum: queȝ ſenio grauem accepi: meo nomine viſites.vicariũ hoꝛteris officium ad reditum cõtinuare.Bartholomeũ ꝓcuratoꝛẽ domeſtice cure ſolerter intendere.Amicis omĩbus ex me multas ſalutes dicas.Se⸗natui ciuitatis me cõmẽdes:cui ex his regionibus paucas nouitates referꝛe poſſuȝ Nam dolendũ illud ⁊ acerbiſſimũ Conſtantinopolitanũ nouũ:iaȝ vetus apud nos eſt.Stulte chriſtiani principes egerint:niſi furentibꝫ thurcis occurꝛere ſtudueꝛint. Germani modo pacati ſunt.⁊ ſi quis eos ad eam rem excitaret: non apti modo: ſ; etiam voluntarij reꝑirentur.Rex vngarie in Poſonio conuentum regni h;. Tria ibi tractantur.De modo expellendi latrones qui regnum infeſtant. De pace cũ ce⸗ſare firmanda. Ac de modis inueniẽdis ꝑ quos thurcoꝝ conatus ne vlteri⁹ ſerpat ꝯprimi poſſit. Uale ex Gretȝ Stirie. Tercia die Septẽbris. Anno.M.cccclij.

¶Sperat Ladiſlaum regem vngarie cuȝ ceſare pacem ꝯfirmare.

Epiſtola.cxlvij.

Eneas ⁊c̃.Heinrico ſenſ'.Uenerabilis amice cariſſime.Grate ſunt mihi ſemper littere veſtre: ex quibus non mea ſolum negocia quem curſum habeant: ſed etiã de ſtatu curie: ac etiam totius Italie certus fio.Pro quibus rebus ingentes vobis gratias habeo.Intellexi que nupeꝛ egiſtis in receſſu Cardinalis ſancti angeli circa remiſſionem annate:obligatis me dietim magis:fa⸗xit deus vt aliquando vices rependere poſſim. De Conſtantinopoli cognoui ꝙ ſcri⸗pſiſtis.Ego quoq̧ prius in ea re vobis litteras dederam.Calamitoſa ⁊ deploꝛan⸗da res eſt.Sic noſtre nequicie flagitãt:diſcoꝛdamus omnes: vulneramus noſipos intus cedimur:⁊ exterius flagellamur:vltio peccatoꝛuȝ eſt.Res male ſunt: ſpes do multopeioꝛ: nam que tanto vulneri medela paretur non intelligo:doꝛmiunt noſtri principes.de ſalute cõmuni nemo cogitat:niſi pontifex maximus:queȝ de pacanda Italia ſollicitũ eẽ accipio.Neſcio quantũ ei⁹ votibꝫ Itali pareant.S; ⁊ tanta res q̃nta ẽ thurcoꝝ potẽtia ñ italos ſolũ: ſ; omẽs ꝯtra ſe xpianos expoſcit.Nos iſtis in gnibꝫ geti ſum⁹.Gregori⁹ de puchaim ceſari recõciliat⁹ ẽ.Rex Ladiſlaus in poſſo⸗nio ꝯuẽtũ h; regni vngarie.ſpera̅t ꝯfirmaturus cũ ceſare pacem.Nã ſatis h; per ſe negocij aduerſus Axamit:qui cuȝ magna multitudine latronũ ſepuſinos vexat.Co⸗gitare ꝙ̧ de thurcis vltra omnes chriſtianos reges habet:qui eis vicinus eſt.Pro⸗miſit etiã bohemis ad feſtum Michaelis ꝑmũ Bohemiã ingredi coꝛonam rece⸗pturus.ꝙ res foꝛſitan faciẽt pacẽ cũ ceſare vt libẽti⁹ amplecta̅t.Hec habui ꝙ nũc ad vos ſcriberẽ.Finito negocio pruthenoꝝ:cui⁹ cã manẽ me ceſar voluit.domũ repetã tamq̧ vos viſere curabo.Eius rei dies eſt.xij.kal'.Nouẽbris.Ualete ex Gretȝ die tercia Septembris.Anno.M.cccclij.

Patauieñ.epiſcopus electus ꝑpedit⁹ ꝯfir mari ꝓpter ceſaris indignatõneȝ.

Epiſtola.cxlviij.

Eneas Seneñ.epũs.D.petro de noxeto.Magnifice comes maioꝛ bono râde p⁹ recõmẽdatoȝ.Suſceptis lr̃is tuis vna cum breuibꝫ.S.dñi nr̃i: moꝛ ceſareã maieſtatẽ adiui ꝙ tũc foꝛte ĩ mẽſa ſedebat. Expectaui finem prãdij:deide ſemotis arbitris:reddidi ſibi apl'ica ſcͥpta:fingẽs me neſcire qd illa cõtiñt.Ceſar vt apirẽ:vtq̧ legerẽ iuſſit.ꝙ fc̃to remãſit aliꝗ̃tulũ tacit⁹.dixitq̧ alia iſta ſcͥpta ſũt:ꝙ̃ ꝙ nuꝑ accepi⁹.Cui ego.noua ĩquã ceſar ĩpedimẽta:noua remedia ꝗ̃rũt.

Deinde proſecutus multa in eã ꝑtẽ locutus ſum vt mentẽ ceſareã ad volũtatẽ dñi
nr̃i ſanctiſſimi ꝑducerẽ: petiui qꝫ dari reſponſum. Sꝫ multũ animꝰ eius turbatus
erat: duo potiſſime ꝯſiderãs. Unũ ꝙ electus ꝯtra voluntatẽ ſuã ĩ ciuitate imꝑialis
feudi obtineret epatũ. Alteꝝ ꝙ tam manifeſte ⁊ publice ꝑ oratores electi diffamatꝰ
iſſet. Quibus cũ mederi verbis ſtuderẽ. rñſumqꝫ tandẽ depoſcerẽ. Ait ſe velle reli-
qͦs ꝯſiliarios hr̃e atqꝫ cũ his plenꝰ deliberare: iuſſitqꝫ vt cũ illis venirẽ ad ſe. Res ẽ
dilata ꝑ aliquos dies vt eſt modus curie nr̃e: que nihil abſoluit ſine mora. Cũ re-
uentũ eſſet ad ꝯſiliũ: magr̃ vlricus ſonnenberger ⁊ ego ſoli fuimꝰ qui ꝑtes electi in-
uimus: conatiqꝫ magnopere ſumꝰ ceſaris mẽtẽ ad illũ inclinare. Sꝫ neqꝫ ceſar flecti
potuit neqꝫ reliq ꝯſiliarij eius ꝓpoſiti erant vt electo mos gereret. Sic res impedi-
ta eſt: eo tñ deductũ negociũ eſt. vt placet ceſari ecc̃ie patauieñ. ꝓuideri de quacũqꝫ
ꝑſona excepto electo: quẽadmodũ ex lr̃is imꝑialibꝫ plene ꝑcipies. Neqꝫ plꝰ hac vi-
ce obtineri potui. Facit ſibi hoc incõmodũ electus ipſe: qui nimis niſus eſt ceſarem
paruifacere. Miſit. n. huc ex ſuis vnũ ſecretiſſimũ mareſcallũ. M. curie ſue: ꝑ eũqꝫ
nõ decẽ milia vt mentiti ſunt oratores ſui Rome. ſꝫ duo milia tm̃ florenoꝝ obtulit
ſi ceſar ſibi iniurias remittẽs ꝓ eo pape ſcriberet. Uiſum fuit ceſari graue tantã in-
iuriã ꝓ tam parua pecunia remittẽ: Ille aũt dixit ſe ad ſuũ dñm ituꝝ: reuerſurumqꝫ
poſt dies aliquot cũ maiori poteſtate: ſperareqꝫ bñ poſſe negociũ terminari. Sic ille
abijt: neqꝫ vnqͣ̃ reuerſus eſt. Scripſimꝰ. magr̃ vlricus ⁊ ego ipi electo. ſperabamꝰ q
negociũ ꝓ miori ſumma poſſe ꝯponi: qͣ̃ ſex miliũ florenoꝝ. Neqꝫ putabamꝰ rẽ ill
citã: ꝙ ille pecuniã daret ꝓ offenſa dño ſuo facta. ſi gratiã mereri vellet. Eſt enim
modus oĩm gentiũ vt damna pecunijs reſartiant. Ille aũt electus qui pluries mihi
ſcripſerat ⁊ magr̃o vlrico vt cauſã ſuã adiuuaremꝰ: neqꝫ nunciũ ad ceſarẽ remiſit
neqꝫ ad nos reſcripſit. Neſcimꝰ que cauſa eũ retinuit: niſi quia putabamꝰ habuiſſe
eũ ſcripta de curia: ꝑ que certificatus ſit etiã inuito ceſare papã ſibi ꝓuiſurũ. Sꝫ
bonus vir ſibipſi turbas facit. Et nũc ꝓcuratores ſui ceſarẽ publice diffamãt. Q
qͣ̃ moleſte ſublimitas imꝑatoria tulerit nequeo exꝑmere. Utcũqꝫ ſit ceſar ad id deue-
nit vt placeat ei ecc̃ie patauieñ. de q̃uis ꝑſona ꝓuideri. dũmodo electus excludat.
hãc viã poterit dñs nr̃ eccĩaꝫ illã pacificare. Neqꝫ. n. difficile erit aliũ repire: q ſuã
eccĩaꝫ electo tradat ⁊ accipiat patauieñ: ſi vel friſingeñ. vel brixineñ ve Eyſtetteñ
vel auguſteñ. vel alius quiuis requiratur. Mihi tamen hoc mediũ videtur mag
quod ſubijciam videlꝫ. Qꝫ dominus noſter ſanctiſſimus onus hoc ꝯcordãdi electũ
cum ceſare in ſe ſuſciperet: ⁊ faceret ꝙ electus ratum ſe habere promitteret: qcqu
per ſuam ſanctitatem determinaretur dandum ceſari pro ſatiſfactione iniuriarũ.
Putarem enim hoc Imperatorem non recuſaturum: ⁊ ſic ille eccleſiam obtineret
alioquin non intelligo ꝙ papa poſſit ſine indignatione ceſaris hunc electum ꝓmo-
uere: ⁊ poſſent in hac re naſci multa mala. Nec expediret inter papam ⁊ Imperato-
rem qui modo ſe ſumme amant naſci rubiginem propter hanc eccleſiã. Qꝫ litteras
meas legis ⁊ ſummo pontifici quatenus opus eſt exponis: maxime mihi voluptati
eſt: multumqꝫ idcirco tibi ſum obnoxius. Neqꝫ expeto vt reſcribas ſemper qui tuas
occupatõnes innumeras eſſe ſcio: ſatis ſuperqꝫ ſatis eſt: ſi ſcripta mea dignaris re-
ſpicere: tua tamen humanitas oẽm laborẽ vincit: ⁊ mihi vel manu ꝓpria reſcribere
nõ refugit. Eſt in te ꝯſtans amicitia: neqꝫ defluit amor tuus. Adhuc te baſilienſem
recognoſcis. ⁊ vſure veteris memoriã tenes. Scis q̃ntas ſimul duximꝰ noctes: pau-
ci ex achademia ſupſunt: multi ex amicis veteribꝫ periere. Quanto numerus ami-
coꝝ reſtrictior eſt: tanto decet amorẽ eſſe ferueniorẽ. Quẽ te preſtare ĩ me ſummi
neſcio dicere quantum me delectat. Tu te ipſe melius cogitabis: qui meos mores
egregie calles. De patria que ſcripſiſti plene apud me nota ſunt. doleo terram illam
tot cladibus affici. Spero tamen ſapientiã ſummi pontificis id curare. vt noſtris
ſaltem diebus vltimis pacem habeamus. Qꝫ ſi chriſtiani principes non tantum ſe
puerint vt inter ſe lites finiant: Inuenient qui eos docebit thurcorum Imperato-
rẽ. Et illa de nobis fabula decantabit: quã de rana ⁊ mure ſcribit Eſopꝰ. Deꝰ il

tum facinus auertat. Uerum vt de domo mea dicam: Quis hoc tempore nō fuiſſem il
lic quieto aīo vt ais: tamē illi ciues frequētib9 me litteris vocitant: meamq3 moraz
tamdiutinā egerrime ferre vident. ¶Nunq̄ ex tuſcia nuncius venit abſq3 citatorijs lit-
teris. Sunt modo preces modo mine qbus ad reditu3 vocor. ¶Nō video me poſſe am-
plius obſiſtere. Cognoſco me ſene3 ⁊ morbis q̄plurib9 grauē. Itaq3 ſtatuo ſi deo pla
cuerit in patria mori. Rogauiq3 ceſarē vt indulgeret me domū viſere. Conceſſa ē mi-
hi licentia circa feſtū martini quindecim ante dieb9: eo tamē pacto vt redeā in curiā.
Dico me reuerſurū ſi ꝯmoditas affuerit. At cū domi fuero ꝑ litteras me abſoluam.
¶Neq3 eñ meū eſt ſemꝑ exulem eſſe: ſcio nō multos mihi annos ſuꝑeſſe: ne dicā dies:
eos dignū puto inter dulces cognatos ⁊ affines ꝯſumere. quoꝝ mihi et magna ⁊ ho
neſta copia eſt. Hic puto multos eſſe qui ꝓpoſitū meum damnabūt: et illos potiſſime
qui me maiorē cupiūt. Dicent. Si manſiſſet Eneas apud ceſarem: hoc illi et hoc eue-
niſſet. Fateor petre amātiſſime: me pluris fieri dum ceſari ſeruio: q̄ du3 maneo domi
Sed quid ad me falſa hominū exiſtimatio. ¶Nolo ex alieno pendere. In me mihi ſta-
bilitatem quero. ¶Nolo ſemꝑ ſeruire: mihi viuere aliquando decreui. Quis preterea
nouit ſi apud germanos manens melius habiturus ſim. Ego de meipō iudico qd in
alijs inſpicio. et que peiora ſunt poſſe mihi accidere nō dubito. Preparoq3 pect9 meū
aduerſus omnes fortune ꝯtumelias: ſi contra me velit iraſci: Quis in hanc vſq3 die3
nō habeo q fortune accuſem. ¶Nam ſiue honores ſiue opes ſiue alia huius ſeculi bo-
na inter homines eque diſtribuant: ſcio me plus virili ꝑte aſſecutū. Itaq3 nihil mi pe
tre cur nō bono animo eſſe debeā. Facio qd ſuades: letus ſum. Gaudeo his que poſſi-
deo bonis. gaudeo in amicis. gaudeo in meipō. Utinā in alio ſeculo mihi ſecūda ſint
omnia: quantū in preſenti fuere. Quis enim me miſerū dicere poſſit: qui ⁊ ſummi pō
tificis ⁊ imperatoris grām reperi: Magna ꝯſecutus ſum tuo fauore. ⁊ Sanctiſſimi
domini noſtri benignitate. neq3 deſpero quin alia etiam maiora ex veſtra beneficen-
tia ſuſcipiā. ¶Non tamē id apud me firmum eſt: ſcio poſſe mutari apoſtolicam men-
tem ⁊ alia multa cōtingere ꝓpter que fallat opinio mea. immo vt veru3 fatear: ꝑſua-
deo mihi nihil futurū ex his que magna voce vel mihi vel ceſari ſunt promiſſa. ¶Nō q
verba reputem data: ſed quia mortales intelligo mores: reuertar atq3 domū vt his q
velit inter ſuos mori ⁊ iam ſe munerib9 huius ſeculi defunctum putet. ſi quid preter
ſpem euenerit: id cū Terentio noſtro deputabo eſſe in lucro. Forſitan aliquis erit q
cum turbinib9 ſeculi exemptum me viderit: O Enea dicat ſolus ſcis viuere. ſicut de
vaccia dictū ſcribit Seneca: et ſi illud nō probat. Hec volui apud te dixiſſe: ne mentē
me putes grauē habere: qui iubes et bene iubes: vt animo bono ſim: ſum nō bono ſo-
lum: ſed etiam iocundo. atq3 eo magis leto q te cito viſuru3 me arbitror. De litteris
militie tue q̄primū ceſari verbum feci: mox commiſſa res fuit. Amat eñ te ſua maie
ſtas: tibiq3 gratam rē facere cupit: ac de tua virtute grauiter ⁊ magnifice loquit. Ti
tulus litteraꝝ erit ille quē denotaſti. ¶Neq3 deinceps tibi magnifico ſcribet. Guberna
torē cancellarie nolui in hac re tua onerare: quem neq3 in meis nunq̄ negocijs acce-
do: neq3 eñ mihi amicus eſt. Sed habet ceſar duas cancellarias: Imperialem et au-
ſtralem. Qui auſtralē regant ad vnū omēs mihi beniuoli ſunt. Ibi ego oīa expedio.
Illic eſt magiſter Johēs hinderbachius decretoꝝ doctor ſingulari beniuolētia mihi
coniunctus: huic prouinciā ꝯmiſi. Is rem tuā libenter abſoluit ⁊ animo volenti. Ita
q3 littere tue ꝑ latorē pñtiu3 expedite ad te veniēt. Cū hec ſcripſiſſem. placuit iohāni
hinderbach q intra decendiū ad curiā venturus eſt: lr̄as tuas retinere ⁊ illas ſecum
afferre: vt cū aliquo munere ad te ꝓficiſceret. ¶Nec ego id ſibi negare volui qñ nullū
exinde p̄iudiciū fieri tibi cognoſcerē. niſi decē dierū morā interuenire. De beneficijs
patauieñ. ad eum modū diſtribuendis vt ſcribis. habeo tibi ingētes grās: p̄corq3 id
ſolidū eſſe ꝓcures: ſi ꝯfirmari eū aut ꝓuideri ſibi ꝯtingat. Poſt hec iam ſcripta. Ca-
ptata hora magis felici allocutus ſum iteꝝ ceſarē ſuꝑ facto p̄fati electi: dixiq3 ſibi me
timere ne tandē papa cogeret electo ꝓuidere. q2 nō facile reperiret: q ꝓmouend9 eſſet
ad eccleſiam quam alius poſſideret. durumq3 eſſet romano pontifici inſignem eccle-

ſiam diutius vacantem dimittere ⁊ multoꝝ principū ꝓ electo rogantiū ſpernere pre
ces: Nã ſi ille ꝓmoueret̃ inuita ſua maieſtate. nimis ſibi dedecoroſuȝ eēt. Ex alia pte
ꝯſiderare me aiebā: Graue eē ſue ſerenitati ꝯſentire ꝙ ſuꝰ inimicus nō recōciliatus
et q nullā ſup̱ damnis ⁊ iniurijs ſatiſfactōem impendiſſet ad eccleſiā inſignē ſui feu
di ꝓmoueret̃. Ob quā rē retuli me reperiſſe vnū mediuȝ p̱ qd̕ et ſanctiſſimo domino
noſtro pape et ſue maieſtati mos gereret̃. Id aūt hmōi ꝓpoſui ſanctiſſimo ꝙ ſua ma
ieſtas remitteret ad dn̄m noſtrū. S. plenū arbitrium ꝯponēdi ſecuȝ ipm̄ electum: et
inducendi eum ad ſatiſfactōem pro dānis ⁊ ꝯtumatia impedientē. et quicquid domi
nus noſter in hoc facto ordinaret. maieſtas imperatoria ratū haberet: ꝓuiſo ꝙ ſimi
liter electus ip̄e dn̄i nr̄i arbitrio acqeſcēt. Confirmabā eñ ſperare me. S. dn̄m nr̄m
inductuꝝ illū electū ad ꝯuenientem recōpenſaȝ et tūc ille ſine ꝯtrauerſia poſſet ꝓmo
ueri. Ad hec dixit ceſar ſe de dn̄o noſtro clemētiſſimo plene ꝯfidere. Juſſit tamen in
cōcilio rem ꝓponi. quo facto oīs conſiliarij hoc mediū ꝯmendarūt. et ita cōmiſſum
mihi fuit. vt beatitudini dn̄i noſtri ſcriberē. Sic ergo dn̄s nr̄ digneť hoc negocium
in ſe aſſumere et inducere electū ad humilitatē et ſatiſfactionē: quoniaȝ ceſar de ſuo
arbitrio cōtentus remanebit. Alioquin vo ſtāte illo ꝯtumace nunq̄ ꝯſentiret eum ꝓ
moueri queadmodū plenius et aptius ſup̱ hoc de mandato ceſareo apoſtolico culmi
ni ſcribo. Nō fuit viſum certis de cauſis ꝙ imꝑator hoc ſcriberet. ſꝫ veniet intra pau
cos dies ad curiā romanā ſup̱ vno alio ſatis magno negocio. dn̄s iohēs p̄fatus ⁊ ip̄e
de hoc plenā habebit ptātem. Tamē ex nūc ceſar ꝯtentū ſeſe dicit in eo futurū eē. qd̕
S. dn̄i nr̄i inter ipm̄ et electū duxerit ordinandū: ita tamē ꝙ ille de dānis ⁊ iniurijs
illatis aliquā faciat emendā. tātis exceſſibꝫ ꝯuenientē. Habes qd in re patauieñ. per
me factum ſit: nō potui plus: ſꝫ p̱ hunc modū exiſtimo negociuȝ ipm̄ bene ꝯſummari
poſſe. Vocet pietas dn̄i nr̄i ꝓcuratores electi q dicūt multa imꝑatori oblata. et di
cat eis ſe velle negociū ꝯponere. ⁊ ſi hn̄t ptātem iubeat eos ſcribē dn̄o ſuo ⁊ facultatē
querē eo mō aut res votiuā habebit expeditōem aut honeſtiꝰ illis reſiſteť. Pōt autē
S. dn̄s nr̄ ſcribere ceſari ſe hmōi mediū a me ſibi tranſcriptū eſſe de mēte et volūtate
ſue maieſtatis. ⁊ dicē ꝙ id velit arbitriū acceptare. ⁊ tūc res erit planiſſima: ⁊ ſi vide
tur: bonū eſſet ꝙ ſup̱ hꝫ lr̄e apoſtolice ad me mitterenť anteq̄ hinc diſcederē. Sic eniȝ
magis inſtructus ad vos venirē. nec alia mō. Vale optime ⁊ me ſummo p̄ſuli ꝯmen
dato curatoqꝫ vt ſua erga me benignitas augeať potius q̄ minuať. Itidem ego ꝓ te
apud ceſarem facio ſedulo de tuis familiaribꝫ teneo que ſcribis. Valeo ex Gretz die
.xviij. ſeptembris. Anno. Mᵒccccᵒliij.

Epiſtola .cxlix.

Gratulatur de promotione amici in ep̄um.

Reuerēdiſſimo in xp̄o patri domino Johanni de Agazoria eccleſie groſſe
tane pontifici. Eneas epiſcopus ſenenſis. S. p. dicit. Fuerunt mihi gra
tiſſime lr̄e tue ex quibus factus ſum certior non ſoluȝ de tua dignitate: ve
rumetiam de ſumma felicitate. qua in hac promotione es vſus. Qui celerrime atqꝫ
vno impetu ad ſummum euaſiſti. Sentio me propterea deo gratum quando ⁊ ami
ci mei ſue pietati ſunt cari. Tres vno anno ex his quos in primis amaui exaltati ſūt
Nicolaus Amiclauus. eccleſiam Mediolaneñ ſortitus eſt. Johannes Campiſius
ad placentinam vocatus eſt. tibi Groſſetana obuenit. Quis non me felicem dixerit
cuius amici ſunt fortunatiſſimi. Verum Johannes amātiſſime: duobus illis longe
a me poſitis vti non poſſum niſi lr̄is. Te frui etiam preſente potero: feſtinoqꝫ. vt q̄
celerrime ad te veniā teqꝫ ꝯplectar ⁊ vna viuaȝ tecuȝ. Nec ſcio qd hoc tempe ex diui
no munere magis optare potuerim. q̄ ꝙ diuina pietas in te mihi p̄ſciuit. Ago ſedu
lo ſupis gr̄as. q me reſpiciūt. dū meos amicos extollūt. Intelligo ex tuis ſcp̄tis qd̕qꝫ
necerius ſit meꝰ reditus eccleſie mee. Idē quoqꝫ ceteri ſcribūt. oēs me vocāt amici ne
ceſſarij: noti. vincor veniēdū ē. Nā ⁊ ſi ceſari moleſtā rē facio: neqꝫ ſūmo pōtifici mo

rem gero ex almania recedens: ſatis eſt quod eccleſie quod patri ipſi ſatiſfacio. Faceſſant oĩes alie ſpecies mihi viuere cum Iohanne groſſetano: pontifice: cum Mariano Sozino: cum Franciſco ptolomeo: cum Gregorio lollio: cũ patricio. Cũ ceteris amãtiſſimis patrie mee ciuibus: mai⁹ duco ꝙ pape aut imperatoris gratiã. diu curialem ſeruitutẽ ſeruiui. diu militiam ſecutus ſum: mitti tandem debeo et inter veteranos computari. Queris quãdo hoc erit: Ante martini feſtiuitatem hinc abire decreui: ꝙuis ſcribis non eſſe timẽdũ bellũ: qꝛ romanus pontifex paci operam nauat. Ego tamen maxime anxius ſum neqꝫ de pace magnaʒ ſpem habeo. niſi deus oculo mitiori italiam intueatur. Accipiam tamẽ iter etiam cũ diſcrimĩe. Raro enim res mee ſine periculo fiunt. habeo deo grates qꝛ ſuꝑare ſoleo quaſuis difficultates. Idẽ nũc mihi ſuadeo: et ſi frequẽter obiectare ſeſe periculis ꝙ periculoſiſſimuʒ ſit: Quod ſponte offers in agẽdis eccleſie mee tuum auxiliũ accipio admodum libẽter. Nam id erit non vtile ſolũ ſed etiã nececeſſariũ. Germanum tuũ cupio bene valere et tu optime vale. Ex Gretz die. xxv. ſeptembris. Anno quo ſupra.

Epiſtola. cl.

Promouit quendã in ꝯſiliariũ ceſaris.

HEximie doctor amice cariſſime. Nõ habui dudũ ex te litteras: neſcio quo pacto: vales cupio tibi bene eſſe te memoriã mei habere: tui ego niſi fortaſſe dormiens immemor eſſe nõ poſſe. hodie de te ceſari verba feci qui libẽti animo in conſiliariũ ſuũ te accepit. Litteras eius rei in tua paucos dies accipies. ꝑ dñm iohẽm bindernpach. qui ad curiã venturus eſt orator imperialis ei ſuis in reb⁹ aſſiſtere te oratũ volo. interea viue noſtri amãs et que geruntur in italia tuis litteris me ſcire curato. Vale ex Gretz die. xxix. Aprilis. Anno quo ſupra.

Epiſtola. clj.

Baro de puchaim ceſari conciliatur.

MAgnifice vir maior honorãde: Scio te magnis vrgeri curis. tũ ꝓpter negocia italica: tum ꝓpter cladẽ Conſtãtinopolitanã. ideo te multis verbis tenere nõ audeo: qꝛ tñ neceſſe eſt pontificẽ maximũ que apud nos gerunt intelligere. Scribã tibi ꝙ breuiſſime harũ partiũ ſtatũ. Tu deinde ſue ſanctitati ꝓut dignũ putabis ſcripta mea referes. Ceſar baroneʒ quendã quẽ vocãt de puchaim ſuꝑioribus diebus aduerſantem habuit. Is modo reconciliatus eſt accepta quadaʒ pecunie quantitate: ſuper ceteris contentõnib⁹ arbitrio ceſaris ſe ſubmiſit. In hungaria vt al's apoſtolico culmini ſcripſi. ſurrexit quidam latro nomine axamit. qui cũ magna predonũ manu regnuʒ vexat. neqꝫ gubernator potens eſt euʒ regno depellere Ob eã cauſam habet ꝑ hos dies rex Ladiſlaus oĩs regni ꝓceres. apud poſſonium cõgregatos: Cunqꝫ his ꝯſultat. quo nam pacto regnũ expiare latronib⁹ poſſit. ivalachi quoqꝫ cõtra gubernatorẽ arma mouerũt: quẽ dominari ſibi egreferebant. Eſt etiam quod de thurcis in eo ꝯuentu cogitet: quos proximos habet. et iã noua elatos victoria plurimũ timet. Que res ꝯpulſura hungaros creditur: vt pacẽ quã diu cũ ceſare refutarunt: vltro depoſcant. niſi malicia hominum magis ac magis excreuerit. Idẽ rex Ladiſlaus in kl'. octobris ꝓximis bohemiã intrare promiſit: ibi coronã recepturus. magni ob eã rẽ apparatus fiũt. Ituri cũ eo ferunt Albertus auſtrie. Ludouicus bauarie duces: ac albertus marchio brandẽburgeñ. Bohemi offerũt quecunqꝫ bona ad coronã ſpectãt regi reſtituere: parteqꝫ rerũ eccleſiaſticaꝝ redimere ab his. qui eas poſſident ⁊ pro regis arbitrio eccleſijs ſatiſfacere. Credo res aliquãto minores futuras ꝙ fama ferunt. In partib⁹ reni qui diſſidebãt principes cõpoſiti ſunt pacemqꝫ tenent. Ludouicus bauarie dux eius ꝯcordie ductor: nomie. re auteʒ marchio brandenburgeñ albertus fuit. qui iam principũ auctor eſt. Res prutenicas arbitror te nõ ignorare in noſtro ꝯſiſtorio pendentes eſſe. Ciuitates tamẽ que cõtra religionẽ fedus iniere nõ putant iudiciũ ſubiture. Nã regis polonie vires ſibi accedẽ ſperãt. ⁊ armis magis ꝙ iurib⁹ fidunt. Rex ille iã magiſtro pruſſie litteras dedit que ſuum aĩm in cõmunitatũ fauorem erectum ſignificãt. Cardialis quoqꝫ Cracouienſis: mi-

bi ſcripta dixerit. ꝑ que ꝯprehendo polonos ipos ꝯmūitatū ptē adiuuare. hec habui que ad te ſcriberē hoc tempe. credo ꝯſultū eſſe: ne feſtinet in proceſſu cōtra ciuitates Pruſſie: qui modo apud nos agitādus dicit: ne cenſure apoſtolice. ſicut in Auſtria factū eſt ꝯtemnant. Niſi eñ ſpūale gladiū materiale ſequat. parū eſt qđ populi formident. Uale et apoſtolice ſanctitatis pedibꝫ me ꝯmendato. Poſt res prutenicas abſolutas te viſam. Sic eñ licētiā ceſaris habeo. Ex Gretz die. iiij. Septembris. Anno M°.cccc°.liiij°.

¶ Spōdet ad p̄riaȝ ſuā redire etiā multis ꝑiculis obiectis.

Domino Franciſco Ptolomeo.

Epiſt. clij.

EXimie doctor frater amātiſſime. Que ꝑ nos geſta ſunt in facto clari viri Johannis petri: cōciuis noſtri ex ipo cognoſces. Noua italie q̄ ſcripſiſti moleſto ferimus aīo. Quis fruſtra angimur: Ex his q̄ ſine culpa noſtra fiunt: ſperauimus pacē ꝓcurante ſummo pōtifice nō defuturā italie. Nunc accipimus ardentius ferueſcere bella: neqȝ ſpem eſſe ꝯcordie. Cupiebamus domū reuerti ⁊ cupimus. Neſcimus tñ qua via penetremus: vndiqȝ bella tonāt. Peregrinū induere nō poſſum. Prelatū agere ꝑiculoſum eſt. Statuimus tñ ad vos ire: qñ vocibus citamur oīm. neqȝ lr̄a vlla ad nos venit niſi reditū ſuadēs. Quid dicamꝰ tātis p̄cibꝫ: niſi vincite. etiā cū nr̄o ꝑiculo. Scimus cū quāto incōmodo reuertimur offendimus ceſarē q licētiā p̄bet inuitus. Pape rē ingratā facimus. Mille nos h̄ tp̄e viaruȝ ꝑiculis obiectamus: Ad p̄riaȝ redeamꝰ ſuſpicionū plenā. In ancipiti diu fuimꝰ. At cū videremꝰ tot p̄ces ⁊ aliqñ minas cognatoꝝ expiremur: ſuccūbē necc̄e fuit. Uenie mus igit ita ſuadetis oīs. Scimꝰ tñ te cū nos audieris dicturū. Hec ſi ſciuiſſem nū q̄ de reditu ad te ſcripſiſſem ꝑ h̄ tpūs. De nr̄o epo ſenen̄. Nos eñ extra Senas epiſcopatū habemus. Intelleximus q̄ ſcribis. Redeūtes de cā cognoſcemꝰ: videbimuſqȝ ſibi an nobis mitria debeatur. Interea bonū habe animū ⁊ vicariū noſtrū hortare et viri coꝛ ſe habere demōſtret. Nos etiā ſibi ad eam rem litteras damus. Uale. Ex Gretz die. xxv. ſemptembris. Anno quo ſupra.

¶ Nouitates almanie notificat.

Epiſtola. cliij.

ENeas ⁊c̄. Cardinali ſancti Angeli. Reuerendiſſime in xp̄o pr̄ et dn̄e mi colēdiſſime: poſt humilē recōmēdatōeȝ. Reuocillatus ſum aliquātiſꝑ lr̄is vr̄is ex qbꝫ romanū pontificē dare opam. intellexi. vt et nobis italia pacē recipiat: ⁊ inſultantibꝫ thurcis xp̄iane vires reſiſtāt. Nā me quidē Cōſtantinopolitana clades magnoꝑe angit. Spero aūt ſi vocē ap̄licaȝ orthodoxi principes audiuerint: thurcoꝝ rabiē retroceſſurā: futuꝝqȝ vt nedū ꝯſtantinopolis recupetur: verūetiā vt in ſuis ſedibꝫ: thurcoꝝ ꝑfidia ꝯprimat. Oñdi ceſari q̄ ſcripſiſtis: q veſtre dignatōni g̃as agit: oratqȝ vt ad pacē italie feruēti aīo intendatis: qđ in rē fidei ſua ſerenitas preſtare poterit id nō negabit. Pax illa olim ꝯcluſa inter maieſtatē ſuā ⁊ regē Ladiſlaū nōdū ratificata eſt. mō in poſonio hungari ſunt magnūqȝ ꝯuētū hñt. Agit ibi de hac pace firmāda. de latronibꝫ regno pellēdis: ac de modis ꝑ q̄s thurcorū conatus rep̄mi poſſint. Exinde rex iturus in bohemiā fert. coronaȝ ſuſcepturus. multa de bonis ecc̄ie reſtituendis dicunt: q̄ ſimilia ſomno vident. Duruȝ eſt veteres poſſeſſores expellere. Res prutenica apud nos adhuc pēdet. Timendū tñ eſt. ne rex polonie ꝯtra religionē ciuitatū ꝑtes tueat. Principes reni ꝯpoſiti ſunt. Alia ex his ꝑtibꝫ ſcripto digna nō occurrūt. Si dabitis pacē italie quā ſperamus: domuȝ e veſtigio repetā: et aliqñ dignatōem vr̄am videbo. qđ pietas diuina cito faxit. Litteras reuerendiſſimi patris domini Aſſiſſinenſis expeditas penes me habeo. quas per certum nuncium ad eum mittam q̄primum occurrerit. Recommendo me dignatōni veſtre reuerendiſſime. ad cuius mandata paratiſſimus ſum. Ex Gretz die. iiij. Septembris. Anno quo ſupra.

Res prutenica

¶ Offert ſe p̄ronū volūtariū in gerēdis rebꝫ.

Domino wilhelmo epiſcopo Tullen̄.

Epiſt. cliiij.

REuerendiſſime in xp̄o pater ⁊ domīe mi colendiſſime poſt recōmenda tōez
Gratiſſime mihi fuerunt littere veſtre. quas ex Alma ad me ſcripſiſtis.
Intellexi nancꝫ domīatōem veſtraꝫ. R. bene valere ⁊ me veteri ex more di
ligere. Cognoui quocꝫ in Vrbe roma pro me dicta eſſe a vobis que oportuit. Contē
torqꝫ dato reſponſo. Circa noſtras res hic pendentes nihil innouatū eſt. necꝫ innoua
bitur donec dicta dies aſſit. Veſtri aduerſarij nunꝙ hic fuerūt poſtꝙ receſſiſtis: necꝫ
quiſꝙ eoꝝ nomīe hic comparuit. Ideo nihil eſt cur vereri nouitates oporteat. Nam
et ſi veniſſent. nihil in veſtrum preiudiciū ſine vocatione fieret. Ita ceſarem diſpoſitū
⁊ inclinatos cōſiliarios inuenio. De me certe poteſtis vobis ꝑſuadere: quia ad veſtꝝ
cōmodum vigilantiſſimus eſſem. Littere ſalui cōductus per familiarē veſtrū. d. vr̄e
R. afferenẗ. Scribit etiā ceſar comiti Cullenſi: queādmodū deſideraſtis: ꝗuis apꝺ
homīes obſtinatos parū valitura ſcripta putem: pro verbis verbera eſſent offerenda
Fiet tamen ſpero laudabilis finis ꝓ vobis et eccleſia veſtra ſi aduerſarij iudiciū ſub-
ituri comparuerint. Alia nō occurunt. Recommēdo me dignationi veſtre reuerēdiſ-
ſime: cui ſeruire paratus ſum quoad poſſum.

Paſſagiū ꝑſuadet ꝯ thurcos ex clade ꝯſtantinopolitana. **Epiſt. clv.**

REuerendiſſimo in xp̄o patri et domino dn̄o. N. ſacroſancte romane eccle-
ſie. tt. ſancti petri ad vincula preſbitero cardinali ac pontifici Quirineñ.
domino ſuo colendiſſimo. Reuerēdiſſime in xp̄o pater et domīe mi colediſ-
ſime. Veīt ad me ac ip̄a hora qua ſcribo vir bonus ⁊ veſtri obſeruantiſſimus. herne
ſtus ꝓthonotarius imꝑialis: oſtēdens mihi litteras veſtras: in quibus ſibi de quodā
theolonio eccleſie veſtre tranſmutando facitis mentōem. De q̄ re nō nihil ſimul locu
ti ſumus. Nam et meam quocꝫ operā veſtra dignatio requirere videbiẗ. Non eſt qꝺ
nūc ad hoc reſpondeā. quia nōdum ceſari verbum feci. Decreui cū ceteris ſeruitori-
bus veſtris quos in hac curia plures habetis: rem ip̄am ceſareo culmini exponere et
cōmendare. Quid reſponſi habebo. illud veſtre dignitati quātocius notū efficiā cui
ſeruire in omībus ſum obnoxius. atcꝫ vtinā poſſem quātum vellem. Nec plura de h.
Propero ad alia Reuerendiſſimus pater archiep̄s Saltzburgeñ. quandam pridie
capelle fundatōꝫ confirmauit in valle Murze in loco nō remoto a ſancto laurentio.
vbi ꝑ inuocatōꝫ diuini noīs ⁊ ꝑ merita ſcı̄ Leonardi plurima dicunẗ fieri miracula
Confirmaui et ego fundationē ip̄am ex auctoritate ꝯmiſſionis mee. vt q populi deuo-
tionem augendā magis ac magis exiſtimaui. Deinde accepi dignatōem veſtrā cuꝫ ꝑ
id locoꝝ trāſitū faceret ꝓhibuiſſe ne capella vlterius edificareẗ nec diuina illic offi-
cia celebrarenẗ. Itacꝫ cum ruſtici et incole loci ad me redirēt atcꝫ remediū peterent.
Dixi non decere me necꝫ poſſe ꝯtra tanti patris decretū aliquid agere remiſicꝫ illos
a me vacuos. Ipi aūt poſt aliquot dies per nobiles de Stubenberg ad p̄ntiam ceſa-
ris introducti. Grauiter queſti ſunt piū opꝰ: diuinū: ſanctūqꝫ apꝺ eos ceptū impedi
ri. dixerūtqꝫ murmur eſſe magnū in plebe. cuius deuotōni obuiā ireẗ. Vocauit igiẗ
me ceſar ad ſe petiuitqꝫ votis vt annuerē ⁊ nobiliū ⁊ populariū indulgerēqꝫ capellā
edificari ⁊ diuina ibi celebrari officia. addēs: ſe magnā habere in ſanctū Leonardū
deuotōem. At cū ego nō eſſe mei muneris affirmarē. vr̄e reuerēdiſſime p̄nitatis fa-
cta reſcindē: petiuit ſaltē ꝑmittē ad tres mēſes celebratōem ibi diuinoꝝ haberi: vt in
terim vr̄a dignatō ꝯſuli poſſet: et ita feci: neſcio an illi ruſtici adhuc miſerūt ad veſtrā
p̄ntiaꝫ. Quomōcūqꝫ aūt ſit: p̄cor reſcribere mihi dignemī: q̄ cā mouerit vrāꝫ mētem
ad hmōi intēdictū. vt ſꝫm illꝺ ego q̄ꝫ excuſare me poſſim. qꝛ nō auderē necꝫ vellē q̄uis
pacto vr̄is aduerſari ſentētijs. Mihi tn̄ in valle illa dictū eſt ⁊ affirmatū: nihil illic
eſſe mali ⁊ oīa ad laudē dei fieri ⁊ bonā eſſe populi rectāqꝫ deuotōem. Sed plebanū
ſancti laurentij eccleſie vr̄e canonicū. ꝓ ſuo priuato iure aduerſari. Vtcunqꝫ ſit meū
non eſt de veſtris actibus iudicare: qui ſequi debeo nō preire. nec alia de cauſa certi-
tudinem peto niſi vt excuſare me ceſari ⁊ alijs ſupplicantibꝰ efficacius poſſum. Nunc
ad nouitates venio. Pruteni de ordine ſancte Marie theutonicorum ſunt apud nos

in curia: petuntqꝫ iudicium aduerſus commūitates: que ligā contra ſe fecerūt. Pars
aduerſa oratores miſerat: ſed illi apud morauiam latronū patriam intercepti ſunt:
ſpoliatiqꝫ bonis oībus: in vincula ꝯiecti: ꝓpter quam cauſam dicta dies iudicij ne
ceſſario circumducit̃. Neſcio an illi poterūt in breui reddi libertati. Rex eñ Ladiſ-
laus ſub cuius ſaluocōductu capti ſunt. ad eoꝝ liberatōez obnixe operam dat. Peti
uitqꝫ iam Brūnam perſonaliter: propinquuſqꝫ eſt ei latroni qui illos detinet. Puto
in curia ſua multos eſſe qui ſcelus hoc ne puniat̃ adiutant̃: vt ſunt mores hominuꝫ.
Alij amicicia alij pecunia muneribuſqꝫ deliniūtur. Quēcūqꝫ autēꝫ finē captiui habe-
ant. nō video hac vice terminum cauſe pruthenorum imponi poſſe. Rex Ladiſlaus
in bohemiā iturum ſe ad feſtum Michaelis ꝓmiſit q̃uis bohemi id citius expetiue-
rint. Georgius ibi plenam gubernatōem habet: multumqꝫ Rochezane fauet. Catho
lici oppreſſi ſunt: heretici dominātur. Minores monachi qui tp̄e Sigiſmūdi pragaꝫ
redierāt: inſtāte rochezane denuo pulſi ſunt. Dominus de roſenberg ⁊ alij qui fide-
les credūtur: parum votis habent. Temporalia regni Georgius. ſp̄ualia Rocheza-
na gubernat. Neſcio quid fiet in aduētu regis. Puto quia tenētes tenebunt. Nā pu
er nō poterit mutare regimē. In hungaria quomodo Iohānes Vainoda gubernat
Sed ibi latro quidā Axamit noīe homo bohemus: cū quatuor milibus hoīm inſe-
ſtare patriam cepit: Caſtella quedā expugnauit: munitōes erexit: ſpolia multa ab-
duxit: reſiſtētes hungaros aliquot cōflixit. Nunc aduerſus eum totū regnuꝫ eſt occu
patū. atqꝫ hinc factū eſt vt nos pacē habeamus. Nam licet Hungari tenere cōuenta
nolint. Nō tamē audent alijs implicati bellis nos inuadere. Auſtrales autem liben
ter pacem ratificarent: ſed nō audent inuitis hungaris. Quibꝰ ex rebus eo deducta
res eſt: vt pacem ſine pace habeamus. De patauieñ. eccleſia ſilentiuꝫ eſt. Timeo ne
diuturniorē vacatōem eius cōtingat. quādo electus hūiliare ſe ceſari penitus reſpu-
it. Ego quid ibi dicam neſcio: malo ſilere q̃ꝫ male loqui. Accepi regeꝫ Ladiſlaum in
ea re atqꝫ alijs legatos ſuos romam miſſurum. Trāſeo ad maiora que magis vrgēt
Quis res oriētis ſatis notas. ⁊ nimis heu nimis notas dignatōi vr̄e nō dubitē: Nō
tn̄ ab re arbitror de illis cū vr̄a pietate ⁊ colloqui et ꝯdolere. Qui ꝑtes illas vidiſtis
⁊ quantū inde xp̄iane religioni poſſit emergere preiudiciū optime noſtis. Quō ſe ha-
beat. Grecia ad reliquā europā nō ignoratis. Tracie ſitū ſcitis Cōſtātinopolitane
vrbis magnitudinē. muroꝝ molē: adiacētis maris ⁊ terre qualitatē pulchre tenetis:
Que ſit thurcorum potentia: q̄ latinoꝝ negligentia. nō latet veſtram dignatōeꝫ. Sꝫ
cur hec tamlongius ꝓſequor? Nempe qꝛ infelix: infauſtum: durū: horrendū ad nos
delatū eſt nunciū. Conſtātinopolim expugnatā. perā thurcis deditā: Claſſem xp̄iano
rum que opem ferre obſeſſis ibat victam interceptamqꝫ eſſe. Aiunt eñ qui de raſcia
ad nos veniūt imperatorem Thurcorum pridie kalendas ianuarij ad vrbem Con
ſtantinopolitanam machinas bellicas admouiſſe: inſultuſqꝫ trinos dediſſe. Primis
duobus ſuccubuiſſe. multoſqꝫ ſuorum amiſiſſe. Deinde iratum omne milituꝫ robur
Ducenta enim et amplius milia virorum in exercitu fertur habuiſſe. Muros adire
atqꝫ conſcendere ſcalas iuſſiſſe. Ip̄mqꝫ inter pugnatores profectum alijs minatum:
alijs premia pollicitum. Tercium inſultum magna vi ſummoqꝫ conatu aggreſſum.
tandem fatigatis magis q̃ꝫ victis opidanis rupto cuiſdam veteris porte muro vrbeꝫ
introiſſe. datis edictis vt a ſex annis ſupra oīes vtriuſqꝫ ſexus perſone necarentur.
Imperator Noue rome captus: mox capite truncatus aſſeritur. Sacerdotes ⁊ vni-
uerſi monachi: diuerſis tormentorum generibus lacerati necatiqꝫ ſunt. Reliquum
omne vulgus gladio datum: tanta ſanguinis effuſio facta vt riui cruoris per vrbem
currerent. Sic nobiliſſima vrbs per Conſtantinum primum cōdita in manus infi-
delium venit. Ab eius ꝯditione. anno. M°. c°. xxx. vel circa. Tantoqꝫ tempore paulo
pluri Senior roma ſteterat: quando primū a gotthis capta eſt. Athlaricus eñ anno
ab vrbe condita: M°. c°. lxiiij. romam irrupit. At hic ne baſilice ſanctoruꝫ effringerēt
edixit. Quid aūt factura ſit thurcoꝝ rabies in vrbe regia nō ſcio: ſuſpicari facile eſt
Inimica gēs nr̄e religioni. Nil ibi ſc̄m: nil mūdū reliquet. Aut deſtruet nobilia tē-

pla: aut certe ꝓphanabit. Heu templū illud Sophie toto orbe famoſiſſimuz. Nonin-
gentis quondam ſacerdotibus celebratū. mirabili opꝫ. pcioſa materia ꝯſtructuz. Ut
ruine iā patet. vel mahometi ſpurcicie ſubiacet. Monachorum abdita. ſanctorū ſan
cta. lupanaribus ſeruient. Aut delebitur ciuitas nobilis aut in maius xpiani popu-
li detrimentum thurcorū ſedes efficietur. O inſignis grecia: ecce iā tuū finez. Quis
nō tuā indoleat vicē. Plurime olim vrbes in grecia fuerūt fama rebuſqꝫ potētes. Le
gim⁹ thebanoꝝ res geſtas lacedemonioꝝ ⁊ atheniēſiū illuſtria facta. Fuit corithio-
rū nō ꝯtemnēda reſpublica. Clare olim micene. Lariſſa potens: pluresqꝫ memorabi
les vrbes. quorū ſi nūc requiras muros nec ruinas inuenias. Nemo ſolum ī quo ia-
cuerint queat oñdere. Sola ex tāta ruina vetuſtatis Cōſtantinopolis ſupabat. Que
de paruo bizancij ambitu a pauſania quondā ꝯſtructa. p cōſtantinū ceſarem in emu-
latōe vrbis Rome ad incredibile faſtigiū erecta. Tantū mirabiliū opꝫ. tantū armo
rum. tātum litterarum. tātum glorie habuit. vt omnium ciuitatū damna hec vrbs ſo
la recōpēſare videretur. Hinc poſt pacem cū graciano factā ⁊ a theodoſio cōfirmatā
veniēs cōſtantinopolim rex gothoꝝ achanaricus. miratus vrbis regie ſplendorem
ac magnitudinē velut ſtupens dixiſſe fertur. Deus terrenus ē impator. et quiſqꝫ ad-
uerſus eū manū mouerit ipe ſui ſanguinis reus exiſtit. Et licet poſt diuiſum impiuz
ſiue trāſlatum ad frācos vt melius loquamur. ſepe cōſtantinopolis in manus hoſtiū
venerit. Ut tn̄ veſtrā dignatōem dicere ſolitā memini. Nūqꝫ illa vrbe xpiani noīs ho
ſtes potiti ſunt. neqꝫ baſilice ſanctoꝝ deſtructe. neqꝫ bibliothece cōbuſte. neqꝫ deſpo-
liata penitus monaſteria. Itaqꝫ māſit vſqꝫ in hunc diē vetuſte ſapiētie apud cōſtan-
tinopolim monumētum. ac velut ibi domiciliū litterarū eēt. Nemo latinorū ſatis vi-
deri doctus poterat. niſi p tpus cōſtantinopoli ſtuduiſſet. Qꝫ florēte roma doctri-
narū nomē habuerūt athene. id nr̄a tempeſtate videbatur cōſtātinopolis obtinere.
Inde nobis plato reddit⁹. Inde areſtotilis. demoſcenis. xenophontis. thucbididis
baſilij. dyoniſij. origenis. ⁊ alioꝝ multa latinis opera: dieb⁹ nr̄is manifeſtata ſunt.
Multa quoqꝫ in futurū manifeſtanda ſperabamus. Nunc vo vincentib⁹ thurcis. et
omnia poſſidētib⁹. que greca potētia tenuit: actum eē de litteris grecis arbitror. Nū
qꝫ mea ſentētia maior greco nomini iactura qꝫ mō ꝯtigit. Xerſes et darius qui quon
dā magnis cladibus greciam affligere. bellū viris non litteris intulerunt. Romani
qꝫuis greciā in poteſtatē ſuam redigiſſent. nō ſolum grecas litteras aſpernati nō ſūt
ſꝫ vltro amplexi veneratiqꝫ referūtur: adeo vtcū quiſqꝫ doctiſſimus haberet cuz gre-
ciſſimū ſe oſtēderet. Nūc ſub thurcorum impio ſecus eueniet. ſeuiſſimoꝝ hominum
bonorū morū atqꝫ litterarū hoſtiū. Nō eīm vt quidā rentur Theucroꝝ ſunt ſoboles
neqꝫ perſarū qui nunc thurci dicuntur. Scitharum ex media barbarie genus profe-
ctū eſt. Quod vltra euſinum pirrichioſqꝫ mōtes ad occeanū ſeptētrionalē ſedes pri⁹
habuiſſe traditur vt ethico pho placet. Gens ignominioſa et incognita: fornicaria ī
cūctis ſtuproꝝ generib⁹: lupanariū cultrix. que abhominabilia queqꝫ ꝯmedit. Igna-
ra vini frumēti atqꝫ ſolis. Nullū diē feſtū agens. niſi auguſto mēſe quo ceſari octa-
uiano cenſū dedit in auro littorico. nō coacta ſed ſponte ſua. videns ceteras regiōes
cenſum pbere. Sapiūt igitur adhuc aliqui originis licet in aſia mltis morati tpib⁹
aliquid priſtine deformitatis amiſerint. ſeqꝫ nō nihil excultos reddiderint. deuitant
enim adhuc vinū. carnes equoꝝ. veſuncium. vulturumqꝫ cōmedunt. In libidinez ꝓ-
uoluti ſunt. litterarū ſtudia paruifaciunt. Incredibili faſtu ſuperbiunt. In quorum
manus veniſſe grecam eloquētiam. nō ſcio quis bene mentis nō doleat. vbi eīm modo
facunda ingenia requiremus? Preciſus eſt fluuius omniū doctrinaꝝ. Muſaruz de
ſiccatus fons. Nunc poeſis. nūc phia ſepulta videtur. Fateor multis locis apud la-
tinos ſtudia litterarum eſſe illuſtria. vt rome. pariſius. bononie. paduc. ſenis. peru-
ſij. colonie. wienne. ſalamantice. oxonie. papie. liptzk. erfordie. Sꝫ riuoli ſūt oēs iſti
ex grecoꝝ fontib⁹ deriuati. Al fōte pcide riuū. pciſus areſcit. Quo pacto ī riuo rpias
aquā cū fōtē ipm iuenias aridū. Nō poſſū n̄ dolē ſcīe pr̄ cū talē fieri iacturā video lr̄aꝝ

maioꝛes noſtri putabãt que litteꝛis mãdaxẽtur eoꝝ eternã eẽ memoꝛiam. Inde poeta
quidã nõ inſulſe dixerat. Eripiũt quẽuis a moꝛtis dente camene. Et noſter naſo nũ-
q̃ ſe moꝛiturũ opere ꝑclaro putauit dicẽs. Iãq́ꝫ opus exegi quod non iouis ira nec
ignes. Nec poterit ferrum nec edax aboleꝛe vetuſtas. Et infra. Nomẽq́ꝫ eꝛit indelibi
le nr̃m. Uirgilius quoq́ꝫ Eurialo et niſo ſuis verſibꝰ eternitatẽ elargiri poſſe puta-
uit. Duꝫ ait. Foꝛtunati ambo ſi qd mea carmina pñt. Nulla dies vnq̃ me moꝛi nos
eximet euo. Nec flaccus aliter ſenſit: cũ de ſeipõ dicit. Exegi monumentũ eꝛe peren-
nius regaliq́ꝫ ſitu piramidũ altius. Quod nõ imber edax nõ aquilo impotẽs poſſit
diruere: aut innumerabilis annoꝝ ſeries et fuga tꝑis nõ oĩs moꝛiar. Decepti oẽs
ſunt. Moꝛiũtur etiã muſe: labũtur e memoꝛia poetarũ ſcriptoꝛũq́ꝫ omnium queuis
egregia opera. Quot iã poetas cũ tꝑe nomẽ amiſiſſe putãdum ẽ. Nihil ẽ ſub luna ꝑ-
petuũ. Que principiũ habent: his quoq́ꝫ finis ſuus ẽ. Diu viuũt qui litteris ꝯſecran-
tur: nõ tñ immoꝛtales fiũt. Surgũt noue ſecte: fiũt noui litteraꝛũ caracteres. emer-
gunt ingenia diuerſa. que oĩa tollũt: quicq̃d ante ſe fuit ineptũ putãt. Ecce nũc thur-
ci litterarũ et grecarũ ⁊ latinarũ hoſtes. vt ſuis litteris locũ faciãt: nullũ librũ alie-
nũ eẽ ſinũt. Hi nũc Cõſtantinopoli capta quis dubet incendio queuis ſcriptoꝝ mo
nimẽta cõcedẽt. Nũc ergo et homero et pindaro menandro et oĩbus illuſtrioꝛibꝰ po
etis ſecunda moꝛs erit. Nũc grecoꝝ philoſophoꝝ vltimus patebit interitus. Reſta
bit aliquid lucis apud latinos. At fateoꝛ neq́ꝫ id erit diuturnũ. niſi mitioꝛi nos ocu-
lo deus ex alto reſpexeꝛit: foꝛtunãq́ꝫ vel imperio Ro. vel aplĩci ſedi ꝓbuerit melioꝛeꝫ
Cũ ſede romana viuũt: moꝛiũtuꝛ latine littere. Sed hãc quo ĩ ſtatu videamꝰ. ſupſe-
deo dicere de cõſtantinopoli nõ de roma ſermonẽ inchoauimus. Cũ qua cadẽte gre-
cas interiſſe litteras et dolemus ⁊ ãgimur. Magnũ ẽ hoc detrimẽtũ. ſ multo maius
illud. ꝙ fidẽ xp̃ianã cõminui ⁊ in angulũ coartari videmus. Nã que totũ olim oꝛbẽ
occupauerat. iã ex aſia libiaq́ꝫ ꝓfligata. neq́ꝫ in europa quieſcere ꝑmittiẽ. Multũ eſt
qᵭ tartari thurciq́ꝫ tenẽt. citra Thanaym ⁊ helleſpontũ. Saraceni quoq́ꝫ apud hi-
ſpanos regnũ occupãt: parũ ẽ quod in oꝛbe xp̃iani nomẽ obũbrat. Terrã in qua vi-
ſus ẽ deus noſter et annis. xxx. ⁊ amplius hõ cũ hominibꝰ cõuerſatus. quã miracu-
lis illuſtrauit. quã ꝓꝓꝛio ſanguine dedicauit. in qua pꝛimi reſurrectõis floꝛes appaꝛu
erũt. iã diu ꝓpter peccata nr̃a crucis inimici cõculcãt. Terra benedicta: terra ꝓmiſ-
ſionis: terra lac fluẽs et mel: ſcelerate gẽtis imperio paꝛet. En ipſam dei viuẽtis ciui-
tatẽ: officinaſq́ꝫ nr̃e redemptõis: ſanctaqꝫ loca agni immaculati purpuꝛata cruoꝛe.
ſaracenoꝝ iã diu manus pedeſqꝫ polluerit. An nõ ipm̃ xp̃iane religionis ſacrariũ
ſanctũqꝫ lectũ cõculcãt mahometi ſatellites. in quo ꝓpter nos vita noſtra obdoꝛmi-
uit ĩ moꝛte. karolus magnus multo ſudoꝛe pꝛimũ teꝛrã illã vẽdicauit. deĩde perditã
recuperauit Gotifridus. Ad quã retinẽdã etiã conradus ceſar. ludouicuſqꝫ rex frã
coꝝ nõ dubitarũt. coactis exercitibꝰ in aſiã ꝓficiſci. Ac cũ poſtea nr̃i pꝛincipes deſi-
die ſe dederũt. neqꝫ hieroſolima. neqꝫ anthiochia. neq́ꝫ accaron in poteſtate nr̃a re-
manſeꝛe. Quicquid in aſia tenuimus tuꝛpiteꝛ amiſimus. Fugiẽtes victoꝛiã mahome
to reliquimus. Ingens iactura: maximuꝫ dedecus. Uex tolerabilius fuit ciuitates
quas inteꝛ hoſtes habuimus amitteꝛe. q̃ his expelli vrbibus: que nr̃o ĩ ſolo fundate
xp̃ianiſqꝫ cincte fueꝛũt. Quid ẽ qᵭ mõ amiſimus? Quippe regiã ciuitatem: oꝛiẽtalis
imperij ſedẽ. Grece gẽtis columna. Secũdi patriarche ſoliũ. Heu late patẽs xp̃iana
quondã religio quõ coartaris et deficis ex quatuoꝛ maximis patriarchis: ſolus tibi
romanus ſupeꝛat. Quo pacto iã ſtare potes. ex quatuoꝛ columnis qbꝰ oĩe ſtetit ec-
cleſiaſticũ edificiũ: tribus ademptis. Ex duobꝰ oculis alteruꝫ amiſiſti. Niſi diuina
te miſeratio reſpicit: parũ ẽ quod ᵭ tua ſalute ſperemus? Quippe thurcoꝝ imperatoꝛ
Conſtantinopolitana potitus victoꝛia. nõ vt pleroſqꝫ veteꝛũ feciſſe legimus deſidie
ſeſe tradidit. Sed perã mox aggreſſus vicinam vrbem: et a liguribus longo tempoꝛe
poſſeſſam in deditõem accepit. Claſſem quã ſummus pontifex Nicolaus cum vene-
tis ac ianuenſibus et cathelanis in auxiliũ grecie ſtruxerat. Siue tempeſtatibꝰ actũ
ſiue per ignoꝛantiam locoꝛum inclauſaꝫ. ſiue alio quouis infoꝛtunio male defenſaꝫ

vt rumor eſt intercepit:maximas ibi opes:bellicoꝝ inſtrumētoꝝ vim ſummā:armo
rū omnis generis ingēs pondus adeptus eſt.Puberes omnes occidit. Tātiſq; nūc
cladibus xpianū populū affecit:quātis antehac multis ſeculis inauditum arbitror
Triplicē ille ſub vno tempore gerit triūphū:nos triplici cōflictu cōſternati iacem⁹
Ferunt qui de venetijs ad nos veniūt.oīa luctibus plena eē:nullamq; domuz vacare
merore.Hinc matrone:inde viri lugent.Alie maritos alie filios.alie fratres deflēt
nulli nō ꝓpinquus ademptus ē.Priuatim et publice lamēta audiūtur.Cōſternatus
ſenatus iā nō ponticā aut ſiriaca ſeu creticam ſolum:ſ adriaticā quoq; nauigatōez
amiſiſſe videtur.Neq; ab re albanie partē thurci tenent.Quid ſi nūc victoriam ꝓſe-
quātur.quo pacto thurcoꝝ potentie durachium reſiſtet.Cui cōſtantinopolis par eē
nō potuit.Inde brunduſium ex parte italie vicinum.Quis tuebitur?Claudēt adri-
aticū ſinum.Magna iactura veneti nominis:ſed maior xpianitatis:que ſuperatis
venetis.nō habet amplius maris imperiū.Neq; cathelani aut Genuenſes q̄uis po
tentiſſimi ſunt.ſine venetis pares poterunt eē thurcis. Satis erit illis affricanoruz
moleſtias et aſſiduos cōpeſcere impetus:qbus cum perpetuis cōtentōnibus agitan-
tur.Hec mihi pie pater et acerba et miſerrima videtur.ex quibus habemus de p̄teri
to que doleamus:et de futuro que timeamus.Ideo dolenti condoleo. Res mala eſt:
ſpes multo deterior.Videmus cladem grecoꝝ.Nunc latinoꝝ ruinas expectamus.
Fruſta eſt vicina domus.nūc noſtra preſtolat̄ incendium. Qui ſunt iam medij inter
nos et thurcos parum terre:parūq; nos hinc atq; inde diſiūgit aquarū.Imminet iā
noſtris ceruicibus thurcorum gladius.et nos interim inteſtina gerimus bella.fra-
tres perſequimur.et hoſtes crucis in nos craſſari ſinimus. Theutones cū theutoni
bus irati furiūt.Italū ſanguinē manus itala fundit.Neq3 galli.neq3 hiſpani inter
ſe conueniunt. Inter finitimos viget vbiq3 ſimultas: immortale odium ⁊ male ſa-
nabile vulnus.Oportunum thurcoꝝ ductor ſibi tempus elegit. Tuto grecos inua-
ſit.dū latinos inter ſe diuiſos accepit.Auferat ſibi mētem deus vadendi in nos vlte
rius:dum ſumus diſcordes.Neq3 frater fratri:neq3 filio pater fidit.Actū ꝰ nobis
eſt niſi diuina pietas adiumēto fuerit.Sed vigilantibus atq3 agentibus ſuperi fa-
uent:ignaros fugiunt.Niſi ſe quiſq3 iuuet fruſtra diuinam petiuerit opem. Auden-
tes fortuna iuuat.timentes negligenteſq3 procul abigit.Ob quas res.licet ſanctiſſi-
mum dn̄m nr̄m vniuerſumq3 ſacri ſenatus ordinem ad reipublice xpiane ſalutē:ſum
mo nunc ſtudio intentum fore cōfidam.magnopere tamē optarem hoc tempore vr̄az
prudentiſſimā dignitatem eē rome.Scio currētem equum calcaribus vrgeretis:ne-
q3 vllā i tāto negocio negligentiā pateremini. Nūc iſtum nunc illū cardinalē alloq-
remini.Neq3 apoſtolicas aures ſineretis eē quietas.Sperarem veſtra ſolicitudine
breui ꝓuiſionem fieri.qua nō ſolum aduerſus infideles xpiana res defendi:ſed ſuis
in ſedibus thurci queſiti.cōteri atq3 deleri poſſent.Puto aūt in tanto negocio aut re
uocabitur ad vrbē veſtra dignatō cōmuni vtilitati cōſultura:aut certe iubebit̄:ſuſce
pta legatōne Germanicam gētem ad ſuccurrēdum labēti fidei excitare.Et ſi neutꝝ
hoꝝ fieret licet ego mineruā inſtruere p̄ſumam.optimuz tn̄ factu putarem vltro di-
gnitatē vr̄am ſummo pōtifici ac ſacro collegio litteras dare.vt nunc in tanta reruz
aſperitate totis aſſurgant animis.Neq3 pecunijs neq3 perſonis ignoſcant.Dū no-
ua ſunt vulnera remediū querāt.neq3 putreſcē per incuriā ſinant vulnus.Vocēt re-
ges et pn̄cipes ī certū aliquē locū:dicāt ꝯueniēdi diē:mittant legatos de latē ſummi
pōtificis:exponāt mala q̄ paſſa ē mō xpiana reſpublica:mōſtrent que futura timent̄
pericl'a.ꝓuidēdi modos aperiāt:inter xpianos aut pacē aut inducias belli ꝯponāt.
Crucē p̄dicēt.remiſſionē peccatoꝝ polliceāt̄.Intonet ap̄lica tuba.nihil negligat.ni
hil ſ tp̄e omittat.Nō ē mihi dubiū.ſi loc⁹ reb; accōmodus noīet̄.qui reges aut veni
ant aut mittāt.hōīſq3 anīs ſ fidei negociū ꝯplectāt̄.Ego qdē iā ceſari n̄ claculū. ſ in
publico ꝯſilio de hac ip̄a re n̄ pauca v̄ba feci.Inueni mētē ei⁹ ⁊ voluntatē et apprime
ardētem.Sane multi ex ſenatorib; q aderāt duz me hortantē.Ceſarēq3 rn̄dentē au-
diuerit:vberes lacrimas emiſerunt.Vidiſſetis ſenes venerāda canicie ſuas man⁹

hanc expeditõem ꝓmpto corde offerẽtes. Et qui ſe mori beatos dicebant ſi militan-
tes aduerſus impiã barbariẽ caderent. Taceo robuſtos viros ⁊ feruẽti ſanguine iu
uenes. Quibus vnius diei mora in tali negocio annus eẽ videt̃. Arbitror ⁊ in alio-
rũ principũ curijs itidẽ inueniri. Neqꝫ renenſiũ nobilitatẽ neqꝫ galloꝝ magnanimi-
tatẽ. neqꝫ prudẽtiam italoꝝ: neqꝫ hiſpanoꝝ fortitudinẽ aut angloꝝ audaciã i tali ne-
ceſſitate defuturã. vel rõ ſuadet vel animus timet. Quippe bohemos: hũgaros: polo
nos: ipa loci ꝓpinquitas admonebit. fiet mihi credite: fiet cõmuni oĩm xpianoꝝ paſ
ſagiũ. ſi romani põtificis hoc tp̃e ſurrexit autoritas ac bonoꝝ p̃dicatoꝝ. Inter quos
eẽ vr̃am pietatẽ cõmune iudiciũ habet. fideles ac diſerte voces in fines orbis terre ſo
nuerit. Neqꝫ neceſſariũ erit de matathia vel alijs exempla ꝓponere. q. ꝑ paternis le-
gibus cũ paucis aduerſus hoſtiũ innumerabiles copias pugnãdo vicerũt. Eſt terra
noſtra fecunda virorũ fortiũ: exercitum innumerabilẽ ꝯponere põt. Robuſta iuue-
nũ pectora in armis habere. ſiue viros ſiue equos ſiue arma requiras: ſuꝑiores xpi-
ani ſunt thurcis. nihil ẽ quod nobis obſit. niſi vel negligẽtia vel diſſentio nr̃a. Siue
mari ſiue terra pugnãdũ ẽ. velimus ſolũ. victores erimus. Sola quondã italia greci
am. aſiã. libiã. egiptũqꝫ armis vicit. Quid nũc adiunctis germanie gallieqꝫ viribus
agat. Scimus maioꝝ nr̃oꝝ memoria q̃tiẽſcũqꝫ latinoꝝ vires cõuenerũt orientaliũ
populos ꝯtremuiſſe. ſempqꝫ nr̃os exercitus remeaſſe victores. niſi forſitan aliqñ pec
catis ꝑplĩ deus iratus vel peſtilẽtia nr̃os vel fame cõtriuit. Nã marte manifeſto ſem
per victoria penes latinos fuit. Et ſi nũc bonis animis xpianus ꝑplus. nõ tetre aua
ritie cauſa. nõ inanis glĩe cupidus: ſꝫ dei ſolũ zelo accenſus. ꝓ fratruꝫ ſalute. ꝓ lege
xpi. ꝓ augmẽto catholice fidei ſumpſerit arma. reſpiciet nõ ẽ dubiuꝫ ex alto dñs ple-
bẽ ſuã letuſqꝫ ſuꝑ filijs hoim hereditatẽ ſuã tuebit̃. ac nõ ſolũ de thurcis ſi perſeuerã
tes erimus. ſed de ſaracenis quoqꝫ ceteriſqꝫ barbaris gentibꝫ. victrici dextera ſua tri
umphũ nobis elargietur. Hec habui que nunc dignatõi vr̃e ꝯſcriberẽ nimis fortaſſe
p̃ſumptuoſe. ſed traxit me feruor animi ſimulqꝫ putaui dignitatẽ vr̃aꝫ quecũqꝫ a me
dicũtur in partẽ accipe meliorẽ. Valete in xp̃o meiqꝫ nõnũq̃ veluti fidelis mãcipij
memoriã habete. Ex Grezio Stirie quod bauaricum vocãt. xij. kal̃. auguſti. Anno
M. cccclij.

Epiſtola. clvj.

Littere promotoriales.

Eneas ⁊c̃. domino cardinali Firmano. Reuerẽdiſſime i xp̃o pr̃ et dñe mi
colendiſſime poſt humilem recõmẽdatõem. Venit ad me lator p̃ñtium ge
orgius mayr. frater ordinis beate marie theutonicorum: exponẽs mihi q̃
ip̃e al̃s cupiẽs dictũ ordinẽ intrare ac ꝓfiteri falſo fratribꝫ ipius ordinis accolituꝫ
ſe eẽ dixit. Deinde recept⁹ in religione: neglectis minoribus ad ſubdyaconatũ. dya-
conatũ et p̃ſbiteratus ordines ꝓmoueri ſe fecit: diuqꝫ miniſtrauit in illis. Suſcepit
tñ poſtea minores vt ait ordines ab ep̃o Gurcenſi. Nec diſpenſatõeꝫ ſuꝑ p̃miſſis ob-
tinuit. Suꝑ quibꝫ rebꝫ nũc triſtis et dolẽs. vt ſibi de remedio diſpenſatõis oportune
ꝓuiderẽ lacrimãdo me rogauit. qd̃ cum ſibi denegarẽ quia facultas mea ad id ſe nõ
extẽdit. Petiuit vlterius ſibi vt cõſiliũ quid actur⁹ eẽt p̃berem. Suaſi ꝗ ei vt ad ro-
manã curiam ſe cõferret: ibiqꝫ peccatũ ſuũ deflens miſericordiam peteret. Ait id ſe li
bẽti animo facturũ. ſꝫ cũ de licẽtia ſuperioꝝ ſuoꝝ id agẽ nõ poſſet. petiuit vt ſibi auto
ritate legatõis mee illã ſibi ꝯcederẽ. Interrogaui cur licẽtiã nõ poſſit a ſuis maiori-
bus habẽ. dixit q2 vellẽt ꝓfectõnis cãm agnoſcere. quã ſi eis aperiret: certus eẽt. q2
ab eis ex ordine repelleretur cogereturqꝫ deinde ꝑpetuo mẽdicare. Motus hac rõne
dixi me ſibi licẽtiam ei dare quãtũ poſſem: quãtũqꝫ mea ſeſe facultas extenderet. atqꝫ
has litteras in eius rei teſtimoniũ ſibi cõceſſi. Supplico igit̃: veſtra dignatõ eũ recõ
miſſum habeat ſueqꝫ neceſſitati ſubueniat. Ex quo dolẽs ad cor reuerſus peccata ſua
deflet. pia mater eccleſia nõ claudit redeũtibꝫ gremiũ: neqꝫ mortẽ peccãtis ſꝫ ꝯuerſio-
nẽ querit. Cupio p̃ces mee ſibi apud dignatõem veſtram ꝓficue ſint. Nec alia ſuper
hoc modo. De nouitatibꝫ haꝝ partiũ nihil habeo qd̃ ſcriptura dignũ putẽ. Naꝫ ſi-
lere cuncta videntur. Pacẽ habem⁹ ſꝫ incertã de thurcis. Fuerũt hic nuꝑ horrẽda no-

na ex Raſtia atqꝫ etiã ex venetijs miſſa. Fuitqꝫ vehemẽs rumor Conſtãtinopolim ꝑ-
ditã: claſſez xpianorũ amiſſam. per ã thurco traditã. Id ceſari ⁊ omĩ curie ſue mole
ſtiſſimũ erat. Queãdmodũ ſanctiſſimo dño nr̃o ſup eo negocio non breuem ep̃lam
ſcripſerim. Nũc feliciora relata ſunt: aut nõ tam aſpera noua. Dicit̃ em̃ preſidiũ do-
mini nr̃i intraſſe cõſtantinopolim ac regiã vrbẽ defenſaz eẽ. Perditas tñ nõnullas
naues. Itaqꝫ mẽte quietiori ſumus. Ceſar ad inquirẽdum veruz nũcios miſit: quos
prope dies expectamus. De Bohemia hec ſunt que cupio ſanctiſſimo dño nr̃o fieri
nota. Rex ladiſlaus ad feſtũ Michaelis eo ſe iturũ recepturũqꝫ regni dyadema ꝓ-
miſit. Georgiconẽ regni gubernatorẽ vſqꝫ in diẽ coronatõis et vltra ad annũ recepit
Cõpactata vt aiũt cũ baſilieñ. olim cõcilio facta cõfirmauit. Catholici in regno ma
le mẽtis ſunt dolentqꝫ ſe Georgicani vtriuſqꝫ ſpeciei fautori cõmiſſos. Canonici capi
tuli Prageñ. ad me ſcripſerũt vocatos ſe ad coronatõnem dicẽtes dicũtqꝫ ſe neſcire
quid agant. Si nõ eunt timẽt regis indignatõem. ſi ꝑgant formidãt inſidias guber-
natoris ⁊ rochezane. Verenturqꝫ ne cogãtur cõpactata recipe et rochezanã ĩ archi-
ep̃m admittere: petũtqꝫ cõſiliuz meũ quia tp̃us adhuc longũ eſt. Scripſi eis velle me
de tali re. S. d. nr̃m cõſulere. Ideo hec ſupplico dignemini pietate ap̃lice nota effice-
re vt ſua ſapientia ꝑ ſuo arbitrio ꝓuideat. Putarem bonũ eẽ capitulo eccleſie Pra-
geñ. in Pilzina ꝯmorãti. vnũ breue ſcribi. per. d. n. in quo mãdaretur illis ne quid ĩ
facto cõpactatoꝝ ad cuiuſuis inſtãtiam attemptarent. Id ſufficeret eis pro excuſa-
tõe. Poſſet aũt hoc breue dirigi. Reuerendiſſimo dño meo ſancti Petri et is vlteri
us facili modo ad pilzinã trãſmitteret. Hec cũ fiducia ſcribo. R. dignatõi vr̃e. quaz
rebus pijs affectã nõ ambigo. Cupio me ſꝑ eẽ ĩ mẽte dignatõis vr̃e reuerẽdiſſime ⁊
illi fuiẽ. Ex Gretz die. xxvij. iulij. anno. M. cccclij.

Epiſtola. clvij.

Cõſiliat̃ capitulo Prageñ. eccl'ie quõ ſe habeãt.

ENeas ⁊c. Decano ⁊ capitulo eccl'ie Prageñ. Venerabiles viri amici ho-
norãdi. Litteras veſtras accepimus magnaſqꝫ illas mentium veſtrarum
fluctuatões cognouimus. que nos inpñtiarum nõ ſine cauſa exagitant ⁊
ſuper quibus nr̃m cõſilium petitis. Reſpondebimus breuiter prudẽtie veſtre q̃ mul
ta ex paucis cõprehẽdere nouit. Affecti fuimus ſemꝑ eccleſie veſtre: vtinaz potuiſſe
mus aliquãdo vt optauimus illi prodeſſe. Certe miſſi ad partes iſtas per. S. d. n.
anno ꝓxime preterito: ſperauimus et bohemiã intrare: ad quã regionẽ legati de la-
tere ſancte ſedis ap̃lice autoritatem habuimus et adhuc habemus. ſed interciderũt
aliqua impedimenta ꝓpter que noſtro deſiderio locus eſſe nõ potuit. neqꝫ nunc ĩ his
terminis ſumus vt cum sereniſſimo rege ladiſlao ad coronatõem eius tranſire poſſu
mus: niſi aliud ſanctitas dñi nr̃i nobis iniũgeret: cuius mãdatis parere cogeremur
Optaremus aũt veſtri cauſa id itineris aſſumere vt vobis aſſiſtere et veſtris rebus
cõſulere poſſemus. At ſi nos nõ veniemus: de qua re nullum madatum habemus.
forſitan alius veniet ex diſpoſitõe romane ſedis. cuiꝰ directio et autoritas vobis vti
lior erit q̃ noſtra eẽ potuiſſet. Atqꝫ hec ad ea dicimus que nr̃m in bohemiã trãſituz
reſpiciũt. Nũc ad cõſiliũ qd̓ petitis reſpondere pergimus. Grauis res et ardua que
nobis imminet ⁊ maior q̃ ꝑ nos dirigi poſſit. Scimus vos eẽ prudentes nec dubi-
tamus: ex duobus malis quin id recipiatis: quod minus poſſit nocere. Tamen aliq̃
pro captu nr̃o bona fide et ſincero dicemus aĩo. Sane ꝑcipimus in vtrãqꝫ ꝑtem vo
bis imminẽ ꝑicula. Siue pragã intretis vocati ſiue recuſetis ire. Si ꝑgitis duo ꝑi-
cula inſtãt. Unũ ne ꝑ inſidias aduerſantiũ ĩ mortis aut carceris incõmoduz rapia-
mini. Alterꝝ ne ꝯpactatis ꝯſentire ac Rochezane electõi ſubſcribẽ cogami. Magna
ſũt hec. ⁊ animi corporiſqꝫ diſcrimẽ ĩ ſe hñt. At ſi vocati nolitis ire: ꝯtẽpťꝰ regiꝰ oppo
ni vobis poterit: mľta ꝯ vos dicẽt. Forſitan et ĩ locũ vr̃m alij ponẽt: ⁊ implebit̃ nobi
lis eccl'ia ſciſmaticis ⁊ hẽticis mĩſtris. Quid h̃ ꝯſulamꝰ: ſane hẽmꝰ. timemuſq̃ ne ſil
le voragibꝫ ĩmergãdũ cupiẽs enitaẽ caribdĩ. Utcũqꝫ ſit illð nob ꝑma frõte ſuadẽdũ
vidr̃. Si vocat vos regia ſblimitas ñ exiſtimãꝰ dclinãdũ ipĩũ: ꝫ petẽdũ ſaluũ ꝯductũ
ad tp̃s ñ breue: q̃ rcepto poterĩt aliq vr̃m itraẽ pragã: ſꝑ aliqbꝫ ex manẽtibꝫ. ĩueietis

apud regē multos bonos viros. qui cauſe veſtre aſſiſtēt: informabitis cōſiliarios eiꝰ ius veſtrū dicetis. Credimus equidē plures erūt cauſe veſtre effecti: ꝙ̄ Rochezane. Neqꝫ putamus vos cōpelli ad rem aliquam iniuſtā ⁊ cōtra ſtatū eccleſiaſticū dum publice ſecuritatis litteras habebitis. Et ſi vobis aut de Rochezana in archiepiſ̄ recipiendo. aut de cōpactatis amplectendis verba fiant: poteritis vos ſꝑ ad domi-nū noſtrū papā referre dicētes. Et ſine eius ſpeciali mādato nihil ī talibꝫ vos agere liceat: et ita vobis cōſulimus. Neqꝫ nūc aliud dicendū videtur. niſi quia rogamus vt forti aīo temptatōes ꝑferatis: quoniā virtus in aduerſitate perficitur. Nos tam̄ hec que ad nos ſcripſiſtis ſanctiſſimo dn̄o nr̄o cuncta ſcripſimus. Supplicauimuſqꝫ ſue ſanctitati vt d̄ vobis veſtraqꝫ fidelitate paterno more cogitet. ſperamus aliquid ſuā ſanctitas meditabitur: quod ad veſtrū ac regni veſtri ꝯſolatōnē ꝑtineat. Nametſi nūc ſuper rebus grecorū afflictis multa diſponere habet: nō tn̄ orthodoxorū qui ſunt in bohemia oblitus ē. Xp̄c dn̄s noſter vos tueatur. Valete et in diuina ſperate miſe-ricordia que preſto eſt cum ſinceritate ad eaꝫ recurrentibus. Datum in Gretz Sti-rie die. xxvij. Julij. Anno quo ſupra.

Epiſtola .clviij.

Hortatur fortiter aduerſa eccl̄ie tolerare.

Eneas dn̄o wenceſlao d̄ Crumnaw decretoꝝ doctori. decano ⁊ adminiſtra-tori eccleſie pragen̄. Venerabilis et eximie doctor amice honorāde. ꝙ̄uis litteras veſtras libēter accipimus. que veſtrā memoriā recentiorem nobis fecerint. cōtēta tamē earuꝫ inuiti audiuimus. quippe dolemus eccleſie veſtre inſignia negocia nō bene ac votiue ſuccedere. ſimulqꝫ nobiſcuꝫ timemus ne peiora emergant. Hortamur aūt vos: quādo vocati eſtis ī arcem ſolicitudinis. vt forti pectore cunctis procellis reſiſtatis. vt vim oēm aduerſantis inimici ſolido ſcuto fidei repellatis. aſſi-ſtet vobis dn̄s: et ꝙ̄uis vrgeri vētoꝝ turbinibus ſuam nauē patiatur. nō tamē ſinit ſubmergi. Cū magis tribulatur eccleſia: tūc fortior aſſurgit. Cōfidite in dn̄o ⁊ virili-ter: pugnate, ꝓ cauſa dei. Dabitur victoria legittime pugnātibus. Scribimus venera-bili capitl̄o veſtro. quid nobis ī rebꝫ vr̄is ex vſu videat̄. Quia legetis vna cū capitu-lo noſtras litteras. nō eſt cur verba repetamus. Cōpatimur veſtris laboribus: velle-mus et ꝯſilio et auxilio eē. ſ꧕ tantū facimus quātū poſſumus. Scripſimus dn̄o nr̄o: ſperamus ſanctitatē ſuā res veſtras minime neglecturā. Que nobis reſcribētur cu-rabimus veſtre prudētie nota facere. et vbicūqꝫ poterimus tā veſtre perſone ꝙ̄ memo-rabili eccl̄ie Pragen̄. vſui ſtudebimus eē. Rogamus nos magnificis dn̄is de roſen-berg. patri et filijs quorū memoriā colimus et obſeruamꝰ cōmendatos faciatis ⁊ ad vota eoꝝ offeratis. Valete ī xp̄o optime. Ex Gretz die. xxvij. Julij. Anno q̄ ſupra.

Epiſtola .clix.

Dux venetū reddit certuꝫ imperatorem romanū de cla de Conſtātinopolitana.

Sereniſſimo et excellētiſſimo dn̄o dn̄o Friderico diuina fauente clemētia Romanorū imperatori ſꝑ auguſto ac Auſtrie Stirieqꝫ duci ⁊c̄. illuſtriſ-ſimo. Franciſcus foſcari dei gr̄a dux venetiarū ⁊c̄. Recōmendatōē ⁊ ꝓ-ſperorū ſucceſſuū incremēta. Nihil nobis attulerūt noui Sereniſſime princeps litte-re veſtre ceſarie maieſtatis ſi queādmodū ip̄a ſcribit: graui moleſtia ac merore com-mota ꝯſtiterit cū primū innotuerit ſibi acerbū ⁊ horrēdū nouū vrbis cōſtātinopolis quā ꝑfidiſſimi theucri magna xp̄ianoꝝ ſtrage ſuo impio ſubmiſerūt. Eſt ſiqdē caſus iſte infelix. tātū magnifaciēdus. vt nil ſupra tꝑibꝫ nr̄is ꝯtingē potuiſſet. At quoniaꝫ vr̄a ſerenitas neqꝫ ei indigne cuꝑe vid̄r eiuſce nefande rei ſeriē a nobis certius ac ꝑti-culariꝰ intelligē. et ſi hec referētes dolorē et amaritudinē renouemꝰ: vt tn̄ maieſtati vr̄e morē geramꝰ: nūciamꝰ eidē. impatorē thurcoꝝ q cū maxima potētia incredibiliqꝫ apparatu terra mariqꝫ ꝯtra vrbē ꝯſtātinopolitanā caſtrametatꝰ erat die. xxix. Maij p̄-teriti. ciuitati ip̄i. quā circūquaqꝫ obſeſſaꝫ tenabat oīqꝫ tormētoꝝ bellicoꝝ genē de-bellauerat. maximū ⁊ acerrimū bellū intulit. Tādēqꝫ eā die ip̄a inenumerabili xp̄ia-

norum clade ſubegit: remq; vtiq; obſcuram: calamitoſam ac xp̄iano nomini ſummū immodū periculoſam. Hec ſi quidem noua: vtinam tam falſa eſſent ꝙ̄ nimiū vera ſūt Nam ea accepimꝰ a capitaneo galearū noſtrarꝫ nuꝑ huc regreſſo: ꝗ ad illud viagiuꝫ ꝯſtantinopolis ⁊ Romanie cū nōnullis nr̄is triremibꝫ: more mercatorio ꝓfectꝰ erat. Qui ꝟe cū eiſdem galeis ad tutandā vrbeꝫ illā vſq; ad vltimū eiꝰ excidiū ꝯſtans ꝑmā ſit: ita vt magna ꝑs hoīm: triremiū earundē male ꝑierit. Nam partim trucidati partim in miſerabilē captiuitatē abducti ſunt. Multi ꝗ̄ nobiles ciues et mercatores nr̄i ꝗ in ea vrbe aderāt cū facultatibꝫ ⁊ bonis ſuis magni valoris: aut gladio ꝑierūt aut ad ſeruitutē ipſam crudeliſſimā deuenerūt: nec abſq; magno ere redimi poterūt. Preterea ſubinde nunciatuꝫ ē. teucrum ipm̄ occupaſſe ciuitatē pere: ⁊ quedā alia loca finitima cū magno xp̄ianorꝫ excidio. De qua tn̄ re aliā certiorē noticiā nondū accepimꝰ. Eni mucro ꝑnceps excellētiſſime: hoſtis iſte truculētiſſimꝰ adeptꝰ eſt vrbem precipue Conſtantinopolis nobiliſſimā. ⁊ taꝫ rōne ſitus: ꝙ̄ ex alijs dignis ꝯditōibꝫ aptiſſimā ⁊ mirūimmodū accōmodatū ad potentiā ſuā augendam: ita vt vbiq; terra et mari de hoc potentiſſimo hoſte ſit plurimū dubitandū. Et ꝑfecto niſi xp̄iane potentie aliť excitenť. et huic morbo validis ꝓuiſiōibꝫ occurrāt. anteꝙ̄ vlteriꝰ ꝓlabať: vidē videmur magna ꝑicula incūbere toti xp̄iane religioni. Quibꝫ non facile erit xp̄ianis principibus poſſe reſiſtere. Datum in noſtro ducali palatio die. xxvij. menſis Julij. Inditiōe prima. Anno. M. cccclīij.

Epiſtola. clx.

Suꝑintēdens yconomo inſtruiť ꝗd agendū.

AXimie doctor fili cariſſime. Sex menſibꝫ poſtꝙ̄ Senis ſcripte fuerūt. reſtitute ſunt nobis littere tue: quas licet veteres: tamen auide legimus: cum loqui tecū quē habemꝰ cariſſimuꝫ videmur. Eſt nob voluptati ꝙ athoniā tibi placere ais: ſuoſq; mores laudas: ſperamꝰ indies acceptioreꝫ tibi futuraꝫ: ſi mō veſtigia parentū ſecuta fuerit. Nāq; vt de ſorore nr̄a taceamꝰ in ꝗ̄ ꝯmendanda: poſſet nos fallere ſanguis. Quis bartholomeo pr̄e modeſtior: ꝗs ſuauior: ꝗs amantior: vtinaꝫ iuueneſceret hō ille. Sed nimis iam ſenio ꝯfectus eſt. Om̄ia ꝑ etatē labūť: animus ꝗ̄ fit tp̄e debilior. Juueneſcūt tamen in filijs ⁊ quodāmodo renaſcunť homines. qn̄ paternos habitus ſepe liberi refertūt. Tenes quid dicere velimꝰ: athoniā ſua virtus et imitatio paterna nō ſinet nō eſſe grataꝫ. Nec plura de hac. De vicario cognouimus ꝗ̄ ſcripta ſunt a te ⁊ a dn̄o gregorio: qm̄ breui ad vos redire ſtudemꝰ: nō eſt cur multa ſuꝑ eo dicamꝰ. Habet dn̄s gregoriꝰ mentē nr̄am. Multa tolerare oportet hoīes: cōpati ꝗ̄ alterutrū ꝯuenit. Cuiq; ſuum vitiuꝫ eſt: viuendū ſine ſocio fuerit: ꝗ vitiū habenti noluerint ꝯuerſari. Neq; corpa ſine macula: neq; animi ſine mēda reꝑiri facile poſſunt. Cū dn̄o bartholomeo ꝓcuratore cupimꝰ ꝯpotū fieri: ne cū venerimꝰ eiꝰ rei curam habeamꝰ: nouimꝰ eum bonū eſſe virū. Sed nemo eſt ꝗ nō egeat adiutore. Ideo te hortamur cum ꝑ occupatōnes licet ſuperintendas domui noſtre. De frumento ſepe mentem noſtram intellexiſti: credimus vos ꝗ̄ meliora ſunt agere viuimuſq; animo quietiori dum te curare ſimul cum manne res noſtras intelligimus. Cōmendamus tue fidei matrē et ſorores nepoteſq; ac neptes nr̄as. Bartholomeo ſocero vt noſtro noīe multas ſalutes dicas bonūq; aīm facias optamꝰ. quē loco pr̄is habemus plurimūq; videri optamꝰ. Franciſcū eiꝰ filiū ſaluere iubemꝰ. Antoniū nepotem: ſi qn̄ errat: acriter corripito ⁊ ad ſtudiū incendito. Amicis nr̄is. d. Mariano ſozino. Georgio andrencio. Franciſco patricio Thomaſio ⁊ anthonio ac guidoni picolominibus ne tedeat nr̄a vice ſalutes dicere: et vale optime. Ex grezio die. xiij. Julij. Anno quo ſupra.

Epiſtola. clxj.

Rata habet facta ab amico nomine ſuo.

ANeas ſeneñ ep̄s dn̄o franciſco de tholomeis canonico ſenenſi. Venerabilis et eximie doctor amice ⁊ frať amātiſſime. Tuas lr̄as poſtꝙ̄ ſenis date ſunt. Sex mēſibꝫ accepimꝰ. In ꝗbꝫ de collatōe cuiuſdā eccl'e mentōeꝫ facis: cupiſ-

q̄ tuū ꝓbari factum. Quid ni ꝓbemus: aut qđ a te fieri pōt nō ꝓbatu dignum placet
nobis oīa que facis: laudamus ꝓbamuſq̄ ſingula. Nametſi rōnem facti nullam
afferas. vides quantū d̄tuti tue tribuimꝰ: ipſa nos aucte moueres. Habeto bonum
aīm nō eſt cur tua geſta reſcindere cupiamꝰ. Viueremꝰ quippe ſecuriores: ſi te vices
nr̄as ſemꝑ ducere ſciremꝰ: tibi namq̄ nihil boneſtate ⁊ aīaꝝ ſalute nouimꝰ eſſe antiq̄
us. Sꝫ mittimꝰ hec qm̄ prope diē te viſere atq̄ amplecti ſperamꝰ. Interea cupimꝰ re-
uerendo pr̄i nouello ep̄o groſſetano ꝯmēdatos nos facias: cuius ꝓmotiōeꝫ auide in-
tellerimus: etſi nemo ex nr̄is de re illa nobis ſcripſerit. Vicariū nr̄m tue caritati ac
ceptū eſſe ꝯmendatūq̄ cupimꝰ. Cui cū nouiſſime ſcripſerimꝰ: nō fuit mō neceſſe lr̄as
multiplicare. Vale ⁊ nos ama ⁊ noſtra cura vt ſoles: ſcitoq̄ te nobis eē cariſſimum.
Ex grezio ſtiriēſi die. xiiij. Iulij. Anno milleſimoq̄dringēteſimoq̄nquageſimotercō.

Ad nicolaum q̄ntum pontificeꝫ ſummū de clade vniuerſalis eccleſie orthodoxe et
de ſitu et fertilitate vngarie ⁊ de aduerſis prutenoꝝ ꝯtra cruciferos ordinis theuto-
nicorum.

Epiſtola. clxij.

Inuitus quideꝫ btiſſime pater q̄ aduerſa ſunt ſcribo: ſed ꝯpellit me debitum
officij mei: qui iuſſu pietatis veſtre germaniam incolens: quecunq̄ accidunt
ſiue ſcđe ſiue aduerſe ſortis nouitates Ap̄lico teneor culmini notas facere.
Sane ꝑ hos dies noua res in vngaria exorta eſt: q̄uis mala et aduerſa paci boniſq̄
moribꝰ: tn̄ ſcitu digna ⁊ admirabilis. Quaꝫ veſtre ſanctitati referre hac ep̄la breuit̄
inſtitui. Vngaria ſicuti vr̄e btitudini ꝯſtare nō ambigo: et vltra et circa danubium
latiſſimas terras occupat. Quod citra danubiū eſt: olim pannonia fuit: q̄ ab oriente
moeſiā: ab occidēti noricū habuit ſeptētrionē ei danubiꝰ Auſtꝝ illirici montes exce-
pere. Quo yſidorꝰ magno errore vt mihi videt̄ deceptꝰ apēninos vocitat. Que trans
danubiū vngaria iacet: ps ſcithie priꝰ erat: duaſq̄ gētes hūit Gepidas q̄ ꝯtermi ger
manis fuerunt: et dacos. Non qui nūc daci vocant̄: quorum rex ad occeanum germa
nicuꝫ inter ſueciam ⁊ ſaxoniam latiſſimo regno: ſed paluſtri potitur. Nam hi daui
melius appellantur. Sed qui ea loca tenuerūt: que nūc tranſſiluani occupant vicina
tartaris in corone ſpeciem montibus cincta. In hac parte vngarie: que gipidarum
fuit adhuc territorium eſt: quod ſepuſium appellant. pro gepudio: vbi aque riuus ha
betur. in quo merſa ferri materia in cuprum vertitur. gleba illic frumenti ferax. Au
ri et argenti diuites vene: multum pecoris: aer ſalubris: terra optimis comparanda
niſi ſua ſe vbertate corrumperet. Verum latrones ex omnibꝫ ꝓuintijs per circuitum
depulſos: ipſa ſoli inuitat fecunditas. Illic eniꝫ velut aſilum impunitatis habeant:
omnes qui domo vel propter flagicium vel propter ſeditōnes exulant: armati ſeſe re
cipiunt Cenſualeſq̄ ſibi accolas reddunt. Sepe illic dum ſigiſmundus imperauit la
tronibꝫ receptacula patuere. Neq̄ alberto ceſare raptoribꝫ ea regio caruit: ſub rege
Polonie pax miſeris incolis ignota fuit. Giſchra bohemus non alto loco natꝰ: mul
ta vi animi et corporis eam prouintiam: magna ſibi ex parte ſubegit: multa ibi pre-
lia varia fortuna confecit. Sepe cū paucis magnas hoſtiū ſuoꝝ copias fudit ſepe vi
ctor raro victus. Tandē vngarie ꝓceres ipſumq̄ regni gubernatorem mortuo rege
polonie pacē ex ſe petere ꝯpulit. Ciuitateſq̄ regionis illius diutine ac miſerande ſer-
uitutis iugo contriuit. Nouiſſime autem cum ladiſlaus alberti filius paternum re-
gnum ſuſcepiſſet Giſcraꝫq̄ data pecunia ſepuſinis opidis cedere ſuaſiſſet: ſpes erat
quieturā terrā. atq̄ ptꝰ longas belli calamitates dulcis tandē ocij ſuauitatem fruitu
ram. Sꝫ minime ita viſuꝫ ē ſuperis. Nouꝰ latro noua ꝑlia miſcet. Nempe int̄ mon-
tes ⁊ ſiluas: q̄ poloniā vngariāq̄ diſterminant: diu latrocinatꝰ eſt bohemus quidam
obſcura domo vilibuſq̄ parentibꝫ ortꝰ: ſꝫ audax hō manu atꝫ ingenio ꝓmptꝰ laboris pa
tiens. ꝑiculiq̄ ꝯtemptor. cuiꝰ multa facinora referunt̄. Qui cū ſericeam duploidem
dn̄o cui ſuiebat olim furatꝰ eſſet: cognomēto axamit appellatꝰ ē: qđ latine villoſuꝫ ſe
ricū ſonat. Hic poſtq̄ giſcram ſepuſio amotum audiuit: terrāq̄ milite vacuaꝫ agno-

nit.cõgregata nõ ꝑua latronũ manu quaſi in eius locũ ſuffectus regionẽ inuaſit. duabuſq; arcibus natura et arte munitis:partim vi ꝑtim dolo receptis.mox ruriculos in aptis villis ꝯmorãtes.ferro atq; igne deterritos:mĩſtrare victui neceſſaria pecunias dare mẽſtruas ad om̃emq; nutũ preſto eẽ coegit.Cũq; munitões aliquot locis oportunis cõſtruxiſſet atq; in his preſidia collocaſſet.ciuitates q̃q; munitas ſibi tributarias reddidit.Deinde aſtutus homo quia in potẽti regno diu craſſari ſine magnis copiis:ſe nõ poſſe itellexit.Ad ingeniũ bohemicũ rediens.pulcrã fallaciam cõmentus ẽ.qua latrones vniuerſos ex ꝓximis regionibꝫ ad ſe traheret.Oĩbus eñ q ſub eo militare vellent:ſtipẽdia publicauit:homi equeſtri in ebdomadã aureũ nummũ:pedeſtri mediã ꝑtem:ac tributoꝝ et ſpolioꝝ oĩm equã cuiq; diſtributõem.Quicq̃d eñ ex tributis rapiniſq; corradit̃ in cõmuni reponit̃.Cũq; ꝑfinitum diuiſionis adeſt tẽpus.emerita cuiq; ſtipendia perſoluũtur.Qđ ſupat viritim diuidit̃:atq; vt mos bohemoꝝ eſt ad euãgelij corticem cũcta referre.Tantũ ꝯſequũtur qui vltima die menſis in ſocietatẽ belli veniũt:quãtũ qui menſem integrum arma tulerũt.Sic eñ euãgeliũ velle ait:in quo vltimi veniẽtes q prima hora venerãt operarij cõparantur.Qua re cognita.om̃es quos flagiciũ egeſtas.conſcius anim⁹ domo ꝓpulit ad Aramit cõfugiũt.Ex quibꝫ ille iam quinq; miliũ pugnatoꝝ ꝯflauit exercitũ:ac iam nõ Sepuſinnis tm̃ ſ; vniuerſis hungaris terribilẽ formidabilẽq; ſe prebet.Neq; iohẽs hunyad gubernator hui⁹ hominis impetũ cõpeſcere pt̃.Qui et ſi maiores ſepe mot⁹ ſedauerit:maioreſq; hoſtes regnũ ingreſſos deleuerit:nõ tñ mõ latronis hui⁹ obuiare conatibꝫ audet.Cui et nõnulli regni Barones clam manus porrigere ꝓhibent̃:quibꝫ gubernatio iohãnis diuturnior grauiorq; videt̃.Ob quã rem interpellatus eſt ladiſlaus rex.vt in hungariã aduerſus latrones ꝓficiſcatur niſi regni magnos motus:ſubditoꝝq; varias clades audire velit.Hic aũt etſi Bohemis iturũ ſe pragã ꝓmiſerit:tñ q2 maiori ꝑiculo prius occurrẽdũ putauit.exercitũ tota Auſtria atq; morauia ꝯgregari mãdauit.Publice dictitãs aduerſus Aramit ꝑſonaliter ſe velle ꝓficiſci.Perſuaderi tñ pp̃lo nõ poterat Regem puerũ aduerſus latronẽ ductare exercitũ.Sed opinabãtur nõnulli hãc eſſe comitis Cilie et Johãnis gubernatoris hungarie tegnam:qui pacem cũ ceſare tractatã habere ratam nequaq̃ volunt.Nec militem cõgregare poſſunt:cupiẽtibꝫ ociũ auſtralibus.Jõ q̃ſi Aramit extermĩaturi:ingentes habere copias ſtudebant.quas cõgregatas in ceſarem verterent.Quidã võ altiori cõſilio rem penſitãtes:in caput Johis cudendam fabam exiſtimabant.qui parũ regi paret:nec amplius q̃ vigintiquatuor milia florenoꝝ vt aiunt in annos ſingulos Regali erario cõtribuit.qđ ſuperat ſibi retinet: regnũq; ꝓ ſuo arbitratu gubernat.Hunc extollens:illũ humilians:vt imperium apud eum:regni titulus apud ladiſlaũ eſſe videatur.Judicabant igit̃ aliqui comitem cilie locũ eius appetere:neq; poſſe ad eum ꝑuenire niſi Johãnẽ fraude circumueniat.Eũ igit̃ cõmentũ eſſe vt ꝯuocent̃ om̃es ex hungaria:auſtria:morauiaq; Barones in exercitum ad pñtiam Regis.cauſam cõuocatõis Aramit habũde ꝓbere nõ poſſe.Johãnem nõ comparere.Cõparentẽ aũt in vincula recipi cõpelliq; regni quecũq; bona ſibi vſurpauerit:regi reddere.Tumq; comitem voti compotẽ fieri. Que res mihi haud võ ſimilis eſſe viſa eſt.Neq; eñ facile decipi gubernator poteſt oculatus hõ et amicis prudẽtibꝫ circũdat⁹.Fruſtra quippe iacit̃ rethe añ oculos pẽnatoꝝ.Vtcũq; foret Auſtrales inſidias veriti ſine cõuentu terrigenaꝝ delectum habere militũ negauerũt.Comes aũt qui multis nõ ignorat inuiſũ ſe eſſe:cõgregatõem multitudinis veluti peſtem vitauit:ne vt ante ceſaris:ſic et tũc ſuum iugum excuteret.Itaq; carere exercitu maluit q̃ ꝯuocando populũ regimen ſuũ in dubio ponere.Ne tñ nihil oĩno feciſſe videretur mercenarios milites ere publico mille cõduxit.atq; in hungariam miſit q ſe copiis gubernatoris adiũgentes:in Aramit vaderẽt.Quo aũt res acta int̃ illos ſit:nõdum exploratũ hẽo:timendũ ẽ ne fortuna latronibus faueat vt ſepe malis q̃ bonis eſt melior.Interea bohemoꝝ legati ad viẽnã

venere:petineruntq; regem ad eos q̄ primum iter facere: coronamq; regni accipere.
Niſi hoc ageret:mutatões in bohemia timendas dicentes. His reſponſuz ē regem
ad feſtū ſancti michaelis iturum.prius etſi maxime velit nō poſſe:multis in auſtria
morauiaq; negocijs occupatū et auro excuſſum:non hr̄e comitatum:regi ꝯuenientē.
Cū tempe fieri oīa. Legati q̄uis reſponſi eos tederet:illud tn̄ in bohemiam rela-
turos ſe ꝓmiſere. Interea fratres ſancti franciſci:qui ꝑ ſigiſmundū ceſarem p⁹mul-
tas huſſitarum clades ad pragam reducti fuerant.conante rochezana repulſi ſunt.
Sacerdotes ſi qui bene de fide ſapiūt infinitis ꝯtumelijs afficiuntur: oīa in manu
hereticoꝝ habent:neq; illic xp̄iana religio.poſtq̄ bohemi baptiſmū ſuſceperūt ma-
gis vnq̄ oppreſſa fuit:q̄ modo:neq; predia:neq; corpora tueri poſſunt. Qui fidem or-
thodoxam ſecunt ex arbitrio pſidi ⁊ hominū qui viuunt ſceleratiſſimi rochezane cū-
cta geruntur. Ladiſlaus eñ rex georgio gubernatori p̄tatem regni in clericos laicoſ
q; ꝯceſſit. Is vō quia ꝯmunionis labem induit. Rochezane quē maxime timet:nihil
cōtradicit. Tempalia ſolum curat. Spiritualia rochezane ꝑmittit. Sic regnum il-
lud nobile ⁊ olim opulentiſſimū ab hereticis ex integro gubernatur. quod ante hūc
diem inauditum eſt. Cuis enim huſſitaꝝ rabies primas in regno partes aliquādo
poſſiderit.ſemꝑ tamen aliquot ciuitates atq; barones ecleſie romane ritum ſeruan-
tes.extra imperium illorum manſere. Nunc omnis nobilitas omniſq; plebs Geor-
gio paret. Hic p̄nceps:hic caput habetur. Nec dubiū eſt qn mores dn̄antis imitari
ſeruientes ſtudeāt. Inde malū ingens regno iminet ⁊ vicinis regionib; īmenſa cala-
mitas:niſi rex ladiſlaus cito bohemiā ingrediat:rebuſq; moduz adhibeat meliorē.
Quod futurū multi ſperāt. Ego cū videro tūc credā. Dolenda ſunt hec q̄ modo nar-
ro. Sed ꝓteſtatus ſum ab initio de reb; aduerſis me verba facturū. Pergā vltra.nō
vt moleſtus ſim vr̄e ſanctitati:ſ; vti vr̄m ſoliū quantū valeo nihil ignorare ſinaz.que
germanos inter agant. Dum bohemi atq; vngari q̄ dicta ſunt gerūt. Pruteni q ad-
uerſum mgr̄m ordinis ſancte marie theutonicoꝝ certū inter ſe nō laudandū fed⁹ pe-
pigerant. Uocati ad iudiciuz ceſaris.legatos ex ſe primarios homines delegerant.
qui maieſtatem ceſaream accedentes:cauſam ſuam tuerentur. Sed fuit his iter per
morauiam:latronibus inhabitatam terram:vbi tanto quiſq; nobilior ducitur:quan-
to ſpolia maiora ꝯmiſit:ibi hoīes intercepti:excuſſiq; rebus oīnibus aliquib; coruz
occiſis:in captiuitatē deducti:q̄uis et ceſaris et ladiſlai regis publice fidei lr̄as ha-
berent. Sicq; dicta iudicij dies circumducitur.neq; ſpes eſt iuſticie locuz fieri. Pro-
cedere nanq; aduerſus abſentes q ꝯparere nō poſſunt nulla rō patit. Profiteri dies
ſine ꝯſenſu partiū nō pōt:qn̄ ex ꝯpromiſſo res agitur. Neq; procuratores magni ma-
giſtri ꝯſenſum ꝓrogatōni adhibent:quo attamen ceſar poteſt.ad ꝯcordiā nauat ope-
ras. Sunt eñ aliqui ex ꝑte ciuitatū:q et iuri ſtare nō poſſunt. Cōpoſitōnis tamē ad-
mittende p̄tatem habent. Neq; in hac re magna ſpes eſt ciuitates fedus dimittē. re-
ligioſi ꝑmittere nolūt. Ac ſi reb; infectis hinc ꝑtes abeant:magnū diſcidiū magnuz-
q; malū inſtat. Religio potens ē armis amicis auro habundās: neq; ciuitates nude
ſunt. Quinq; ⁊ qnq̄ginta ſimul opida iūcta ſunt. Ciuitates imperij q̄s vocāt ſtagna-
les:cū his ſentiūt:opemq; pollicent. Rex q; polonie vicin⁹ciuitatū ꝑtes adiuturus
timet.q ſepe religioni et magno mgr̄o fuit infeſtus. Uiri ſeniores cū vetera mente re-
voluūt.admodū verent:ne bohemis pruteni ſimiles fiāt. Indeq; magnus ille ⁊ cla-
riſſimus theutonicoꝝ ordo pellatur. Hec ad extrema germanie pertinent ⁊ ād occe-
anum verſa.parum mediterraneos mouent homines. Sed quid illud horribile no-
uum modo allatum de conſtantinopoli:tremit manus dum hec ſcribo: horret ani-
mus:neq; tacere indignatio ſinit:neq; dolor loqui permittit. Heu miſeram chriſtia-
nitatē. Pudet iam vite:feliciter vtinā añ hunc caſum obijſſem⁹ytalia: Germania:
gallia et hiſpania magna ex parte ſalua:proch pudor ab effeminatis thurcis inclitā
vrbē ꝯſtātinopoli capi ꝑmittim⁹. Credo hec iā vr̄e pietatis aures accepiſſe.egredior
germaniā ⁊ ad greciā ꝑgo.thurcoꝝ imꝑator magnis militū copijs ꝯſtātinopolim ꝑ-

rimis bis diebus obſidione terra mariqꝫ cinxit. Atqꝫ admotis machinis et inſultu
ter facto expugnauit: ꝑplm oīm̄eꝫ gladio extinxit. Sacerdotes diuerſis tormentorūꝫ
generibꝫ excarnificauit: neqꝫ ſerui neqꝫ etati pepercit: quadragīta et amplius milia
perſonarum illic occiſa referunt. Qui res geſtas ad nos ex raſtia venientes enarrāt.
Paleologum qui apud eos imperauit capite mulctatuꝫ: filium eiꝰ ereptum fuga: in
Pera modo obſeſſum aiūt. Nolo iſta ſigillatim ꝓſequi: que ꝑ alios ⁊ meliꝰ et verius
ſanctitati vr̄e ꝯſcripta eſſe nō ambigo. Satis ē mihi cuꝫ vr̄a pietate de tanta xp̄iani-
tatis ruina dolere. Urbs: q̄ poſt ꝯſtantinum in annos. M.c. ⁊ vltra durauerat: neqꝫ
vnq̄ in poteſtateꝫ venerat infideliū: ſpurciſſimoꝝ thurcoꝝ hoc infelici anno directi-
oni patuit. Roma quoqꝫ poſt ſuam cōditionem in anno. M. clxiiij. per Gothorum
regem athlaritum direpta refertur. Sed hic ne templa ſanctorum violarent̄ edixit.
Thurcos aūt in eccl'ia dei ſeuituros: qs dubitet. Doleo templū illud toto terraꝝ or-
be famoſiſſimum ſophie: vel deſtrui vel pollui. Doleo infinitas ſanctorum baſilicas
opere mirando ꝯſtructas: vel ruine vel ſpurcitie machomethi ſubiacere. Quid de li-
bris dicā qui illic erant īnumerabiles: nondū latinis cogniti. Heu quot nūc magno-
rum noīa viroꝝ ꝑibunt. Scd̄a mors iſta homero eſt: ſcd̄s platoni obitus. Ubi nunc
ph̄oꝝ aut poetaꝝ ingenia reqremus. Extinctꝰ ē fons muſaꝝ. Utinā tantū nob̄ ſupa-
ret ingenij vt hāc calamitatē dignis vocibꝫ deplorare poſſemꝰ. Admodū iſta cor me-
um vrgent atqꝫ expungūt ſanctiſſime pr̄. Uideo ſimul ⁊ fidē et doctrinaꝫ deleri. Idqꝫ
noſtra deſidia accidit q ſolū p̄ſentia reſpicimꝰ. Nā ſi feruentiores ad rem xp̄i publi-
cam aīos adhiberemꝰ: hec ꝓfecto nefanda clades inferri nob̄ minime potuiſſet. Cer-
tus ſum qr merore magno vr̄a ſc̄titas ē affecta: multūqꝫ rei huiꝰ deplorat euentū. Ne-
qꝫ ab re quidē. Nemo ē enim cui magis tanti mali fama: q̄ veſtre pietati ſit obfutura
Nam ſcriptores oīm̄es q apud latinos romanoꝝ pontificū geſta referent. cū ad vr̄m
t̄pus fuerit ventum: in hanc ſn̄iam de vr̄a gl'ia ſcribent. Nicolaꝰ papa quintꝰ natione
Tuſcus. Sedit annis tot. Patrimoniū eccl'ie ex tyrānoꝝ manibꝫ vendicauit: diuiſā
eccl'iaꝫ vnioni reddidit. Bernardinū ſenenſeꝫ in Cathalogo ſc̄toꝝ ānumerauit. Pa-
latiū ſancti petri ꝯſtruxit. Baſilicā eius mirifice reꝑauit. Iubileū celebrauit: Fride
ricū terciū coronauit. Pulcra hec ⁊ decora de vr̄o nomie p̄dicabunt̄: ſed illud omnia
funeſtabit: cuꝫ in fine adijciet̄. At huiꝰ t̄pe vrbs regia ꝯſtantinopolis a thurcis capta
direptaqꝫ eſt: neſcio an diruta incenſaue dici poterit: q̄uis in manu hoſtiū data mi-
nus exuſta nob̄ q̄ itegra poſſit obeſſe. Itaqꝫ luet vr̄a fama ſine vr̄a culpa. Qui ⁊ ſi to-
tis conatibꝫ opem ferre miſere ciuitati ſtuduiſtis: non tamen xp̄ianis regibꝫ perſua-
dere potuiſtis vt arma ſil' capeſcentes ꝯmune fidei negociuꝫ adiuuarent. Negabant
tantū eſſe ꝑiculū q̄ntuꝫ dicebat̄: mentiri grecos: mendicareqꝫ pecunias arbitrabant̄
omnia ficta vanaqꝫ reputabant. Fecit vr̄a b̄titudo qd̄ potuit. Nihil eſt qd̄ vr̄e clemen
tie poſſit impingi: ꝟ t̄n impinget hoc vr̄o nomī poſteritas reꝝ ignara: cum vr̄o temꝑe
conſtantinopolim amiſſaꝫ didicerit. Timui ſemꝑ ꝟ b̄tiſſime pater: cū multa ex ſcīa
vr̄e glorie ſuccedere aīmaduerterem. ne ſiniſtrum aliquid emergeret quod felicitatis
curſuꝫ impediens. lacrimabilē afferret materiaꝫ. Ecce qd̄ timui ex duobꝫ xp̄initatis
luminibꝫ alteꝝ iam videmꝰ erutū. Orientalis imperij euerſaꝫ ſedē: Grecam omnem
gl'am extinctā cernimꝰ. Maiores nr̄i hieroſolimā: accaron: anthiochiā ꝑdiderūt fa-
teor: ingens malū: ſed nulla clades moderne ruine comꝑanda eſt. in aſia et in aliena
poſſeſſione noſtri veteres vrbes amiſere. nos in europa in noſtro ſolo: inter xp̄ianos
potentiſſimam vrbem: orientalis imperij caput grecie: columen litterarum domicili-
um ab hoſtili manu ſinimus expugnari. Iam regnat inter nos machomethus. Iaꝫ
noſtris ceruicibꝫ imminet thurcoꝝ gladius. Iam nobis clauſus eſt euſinus et Tha
nays inacceſſibilis factus. Iam walachos thurco parere neceſſum ē. Inde ad vnga
ros. Inde ad germanos thurcoꝝ gladius penetrabit. Et nos interim domeſticis q̄ti
mur odijs. Reges francie ⁊ angelie inter ſe litigant. Germani principes inuicē bel-
la gerunt. Karo hiſpania tota quieſcit. Italia noſtra pacis expers de alieno iure cō
tendit. O quanto melius tantū armorum tantūqꝫ militie in hoſtes fidei verteremꝰ.

Verum beatiſſime pater nō ſcio cui magis ꝙ veſtre ſanctitati hec cura debeat. Veſtrum
eſt iam aſſurgere: ſcribere regibꝫ: mittere legatos: monere: hortari principes atq̃ cō
munitates in aliquem ꝯmunem locum: aut veniant: aut mittant. Nūcq̃ dum malū
eſt recens xp̄iane reipublice cōſulere feſtinent: pacem aut inducias inter ſocios fidei
ꝯponāt: atq̃ iunctis viribꝫ aduerſus ſalutifere crucis inimicos arma moueāt. Spe
ro equidem ſi veſtra ſanctitas ſuo ex more hoc negociū feruido et ardenti animo to
toq̃ corde promouendū acceperit: et deum et homines aſſenſuros: futurūq̃ breui vt
inſolentie ſue thurcos peniteat atq̃ in altū xp̄iana fides emergat. Hec habui q̄ nūc
ad veſtram pietatem ſcriptōne digna putarem. Et q̄uis de tanto ⁊ tam arduo nego
cio maiores viros ꝙ ego ſim loqui deceat: quia tñ xp̄ianus ſum: nihil a me alienū pu
to quod xp̄iane religionis vtilitatem ꝯcernat. Nec ambigo que p me ſcribuntur: cū
cta pietatem vr̄am in ptem accipere meliorem nec alia modo. Recōmendo me veſtre
pietati: quā pius ⁊ optimus deus felicem eccleſieq̃ ſue ſtatū diu ac votiue ſoſpitem ⁊
letum ꝯſeruet. Ex grezio ſtirienſi: die. xij. Julij. Anno. M. cccc. liij.

Imperator ſummo pontifici ſpondet auxilio
eſſe contra Thurcos.

Epiſtola. clxiij.

Beatiſſime pater et dn̄e reuerēdiſſime. Cum nobis renunciatum eſſet his die
bus conſtantinopolim grecie caput ⁊ orientalis imperij quondam ſedem: p
Thurcorū dominum expugnatam et in ſeruitutem redactam: multumq̃ ibi
xp̄iani ſanguinis fuſum eſſe. Grauiter quidem vt debuimus ⁊ moleſtiſſime tulimus
ꝯmunem xp̄iane religionis calamitatem atq̃ iacturam: intelligentes non de preteri
to ſolum quod doleamꝰ: ſed de futuro q̃ quod timeamꝰ tante vrbis amiſſionem fide
libus xp̄ianis habunde p̄bere. Namq̃ ſi verus ē rumor ad nos delatus: hoīm q̄dra
ginta milia ceſa ſunt. Anime plures in ſeruitiū miſerabile ducte. Templa diuino no
mini dedicata funditus diruta. Naues nō pauce capte. Amiſſa ciuitas famoſiſſima
et rōne ſitus et alijs ꝯditōnibꝫ ad tutelā xp̄ianitatis admodū necc̄ia. In qua p multa
ſecula ⁊ p̄triarchalis dignitas claruit ⁊ impialis maieſtatis inſignia floruerūt: tacea
mꝰ d̄ lr̄is ac bonaꝝ omniū artiū ſtudijs: q̄ veluti domiciliū ꝓpriū ex tota grecia con
ſtantinopolim habuere. Quibꝫ mō cū ciuitate cadentibꝫ nullū ꝓfecto credimꝰ eē xp̄i
ano noīe inſignitū: q de tante vrbis ruina ſup̄ modū nō angat ⁊ doleat. Maximū cer
te atq̃ horribile vulnꝰ illatū eſt eccl̄ie catholice nr̄o tp̄e. ac maiꝰ ꝙ ſcriptis poſſit aut
verbis exprimi. At cū potentiſſimꝰ hoſtis crudeliſſimus īmaniſſimuſq̃ in manu vi
ctoriā hanc. locūq̃ nactus ſit. ex q̄ fidei xp̄iane quā pſequit̄ ꝓ ſua libidine poſſit offi
cere: qs non eū indies plura conaturū exiſtimet quibꝫ xp̄ianoꝝ gentē in pniciem de
ſolatōnemq̃ ducat. Quippe victoria ſui natura inſolens: etiam ſi ad mites venerit.
feroces eos impudenteſq̃ reddit. Quid cum his agat qui ſuapte ingenio ſoliti ſunt
ſeruire: an putare quiſq̃ pōt iratorum hominum cupidorū atq̃ acerbiſſimorum quie
turam eſſe victoriam. Enimuero. q ex illis ptibus ad nos veniunt: et peram aiūt xp̄i
anis pditam et alia pleraq̃ loca vicina conſtantinopoli p thurcos occupata qui pro
ximam quāq̃ victoriam non deſidie aut ſocordie ducunt: ſed inſtrumentum ſequētis
habent. ſtudijſq̃ omnibꝫ enitunt̄ vt xp̄ianum nomen ad internitōnem redigant: neſci
mus an vera ſint que auctore non certo dicūtur. Timere tamen ꝙ ſperare mlt̄e nos
vrgent ratōnes. Fama que de venturis thurcorum exercitibus erat. ciuitas regia ꝓ
magnitudine ſua parum populoſa. hoſtium ꝓpinquitas: auxilij ſpes remotior: et in
felix ac doloroſum nuncium optato ⁊ fauſto ſemper credibilius. Quibus ex rebus ⁊
ſi nō dubitemus. S. veſtram his cognitis excitatam eſſe ad cogitandū inueniendū
q̃ modos quibꝫ tam periculo et potenti hoſti ne amplius noceat oportune reſiſtatur
Tamen quia nos quoq̃ velut imperatorem et aduocatum eccleſie res iſta cōcernit:
haud ab re credimus eſſe. Si clementiam veſtram ꝓ ꝯmuni fideliū ſalute accenſam:
magis ac magis inflāmare nitamur. Neq̃ enim res eſt que vel negligi debeat vel diſ
ferri: occurrere oportꝫ priuſq̄ vulnus altius infigatur aut veneni labes in corda de

cendat. Ceterū cū tanto negocio nō vni⁹ ꝓuīcie: aut paucoꝝ principū. ſꝫ oīm xpianoꝝ regū: ſeu certe magne ptis eoꝝ: neceſſarie vires exiſtāt. Dicem⁹ cōfident quod nobis ex vſu videt. neqꝫ dubitamus quin dicta nr̄a: vr̄a ſanctitas in ptem recipiet meliorē. Sane ꝓ tanto et tam neceſſario ope optimū factū cenſem⁹. clementiā vr̄aꝫ que locū tenet in terris ſaluatoris nr̄i ihu xpi: cui⁹ res agit: nūc exurgere: ſcribere regibus: legatos mittere: monere. hortari pricipes ac cōmunitates in aliquem communē locum: aut veniant aut mittāt. Nunc dum malū eſt recens: xpiane rei cōſule re feſtinēt. Pacem aut inducias inter ſocios fidei cōponant: atqꝫ iūctis viribꝫ aduerſus ſalutifere crucis inimicos arma ꝓmoueāt. Qz ſi vr̄a. S. toto pectore ſuoqꝫ more ad rem hanc tam piam ⁊ vtilem intenderit. nō eſt nobis dubiū quin plures et reges et principes: in qbus zelus domus dei et ardor fidei orthodoxe nō eſt extinctus: ad mandatū vr̄m volūtarios ⁊ obſequētes ſe pbeant. Nos certe pietati vr̄e vt libuerit. et aſſiſtere et cooperari ꝓ nr̄i officij debito mīme omittem⁹. Solū precamur vt vr̄m in hoc negocio cōſiliū et intentū cōmunicare dignemini. Nanqꝫ ſi fuerit opus nr̄e rōnis et imperij ſacri principes: ad hoc ipm cōuocare. et alia q̄ iuxta cōſilium vr̄m putauerimus oportuna implere nō negligem⁹. Quia vō ad hmōi negociū maxime cōducere arbitramur. Italica bella q̄primū ſopiri: q̄uis beatitudiem veſtrā ad hoc conari ⁊ p ſe ſufficere nō ambigamus. Tñ qz āno ꝓxime decurſo ⁊ Rome et neapoli ⁊ ferrarie ⁊ venetijs. de hoc plurimū egim⁹: licet fruſtra: ſi pietati veſtre in pſentiaꝝ quouiſmō expedire videt. q oratores aut ad. S. vr̄am aut ad ptes contendētes mittamus. ſiue alio mō ꝓ pace celerius cōficienda laboremus: vt vr̄e ſanctitati fuerit viſum: eo mō faciemus omniqꝫ cura et ſtudio proni erimus ad ea intēdere: p que pace tam ytalis q̄ ceteris xpianis data: et furori thurcoꝝ reſiſtatur. et xpiana religio in ſuo ſtatu conquieſcere poſſit et debito ſub ſplendore foueri. Datum ꝛc.

Epiſtola clxiiij.

Spondet ſe citius patriam viſurum

Eneas ſeneñ epus dño Georgio Nicolai eximie doctor frater amantiſſime. Scripſimus tibi nuper de receptione tuarū litteraꝝ: que nobis cumulatim reddite ſunt. Ex quibꝫ ingratū illū et dolendū tue matris amice noſtre ſanctiſſime femine cognouimus obitū. Reſpondimus ad oīa que ſignificaſti. Non eſt cur multa dicamus modo. Solum illō te ſcire volumus: ſupplicauim⁹ ceſari paucis ante hunc diebꝫ: repetēdi domū ad tēpus facultatē vt nobis daret his aūt q̄uis iubēdi imperiū habeat. tamen rogauit ad. xv. diem poſt feſtum diui Michaelis apud ſe maneremus. Inſtat eñ eo tempore corā ſua maieſtate grande iudicium: inter ciuitates quinqꝫ et quiquaginta pruſſie et fratres ordinis bte Marie Theutonicoꝝ: In quo nō vult nos abeſſe. Neceſſe eſt igit ad illam diem vt pſeueremus. Exinde mox cōſcenſis equis ad vos veniemus: et anteq̄ intret aduentus dñi ſi deus dabit vobiſcum erimus: deqꝫ rebus ſingulis tranſigemus. Fortaſſe medio tempore calamitas ꝯſtantinopolitana noſtros ytalos de pace cogitare magiſq̄ hactenus admonebit. Ex Grezio Stirie. v. ydus Auguſti. Anno Milleſimo quadringenteſimoquinquageſimotercio.

¶ Deſcriptio vrbis wiennenſis per Poetam
Eneam Siluium edita.

Wienna ambitu muroꝝ cingit̃ duoꝝ miliũ paſſuũ: ſ; hꝫ ſuburbia maxia
et ãbicioſa: foſſa ⁊ vallo cincta. Urbs aũt foſſatũ magnũ hꝫ: inde aggerẽ
ꝓaltũ. Menia deinde ſpiſſa ⁊ ſblimia: freq̃nteſqꝫ turres et ꝓpugnacula
ad bellũ ꝓmpta. Edes ciuiũ ample ⁊ ornate: ſtructura ſolida et firma: vbiqꝫ forni-
ceſ: aule late. Uerꝝ his eſtuaria ſũt loco tricliniorꝝ q̃ ab his ſtube vocitãt̃. Nã yemiſ
aſperitatẽ ſ; domitãt mõ. Feneſtre vndiqꝫ vitree ꝑlucẽt: et oſtia plerumqꝫ ferrea. In
his plurime aues cantãt: In domib⁹ multa et mũda ſuppellex. Equoꝝ: iumẽtoꝝ: ⁊
omĩs generis capacia ſtabula: alte domoꝝ facies: magnificeqꝫ viſunt̃. Unum id de
decori eſt. ꝙ tecta plerũqꝫ ligna ꝯtegũt: pauca latere. Cetera edificia muro lapideo
conſiſtunt. Picte domus et interius et exterius ſplendent. Ingreſſus cuiuſqꝫ do-
mum: in edes te principis veniſſe putabis. Nobilium prelatorumqꝫ dom⁹ libere ſũt
neqꝫ ciuitatis magiſtrat⁹ ĩ his ius habẽt. Celle vinarie adeo ꝓfũde et ſpacioſe ſunt
vt ſb terra nõ min⁹ q̃ ſup̃ terrã edificioꝝ apud wiennã eẽ ferat̃. Plateaꝝ ſolũ ſtra-
tũ lapide duro: vt neqꝫ plauſtroꝝ rotis facile cõterat̃. Sãctis celũ tenẽtib⁹ ipiqꝫ ma
ximo deo templa dicata et ampla et ſplẽdida: ſecto lapide cõſtructa: ꝑlucida et colũ
naꝝ ordinib⁹ admirãda. Sanctoꝝ plurime ⁊ ꝑcioſe reliquie: argento: auro: gẽmis
veſtite. Temploꝝ ingens ornatus: diueſqꝫ ſuppellex. Sacerdotes abundãtes bõis
plurib⁹. Qui clero preeſt apud ſanctũ Stephanũ ſolo Romano principi ſubeſt. Ci
uitas in parrochia patauienſi ẽ: maior filia matre. Plures in ciuitate domus: con
ſecratas eccleſias habent: et proprios ſacerdotes. Quatuor ordines mendicãtium
ꝓcul a mendicitate ibi abſunt. Scoti et canonici regulares ſancti auguſtini admo
dum diuites habent̃ Monialeſqꝫ ſacre et ſancte virgines. Ibi ꝙꝫ monaſterium eſt
ad ſanctum Hieronimũ nuncupatum: in quo meretrices conuerſe recipiũtur: que
die ac nocte himnos lingua theutonica decantant: quarum ſi qua redire ad pecca-
tum comprehenſa fuerit: in danubium ꝑcipitat̃. Sed agunt ibi pudicam ſanctãqꝫ
vitam. Rarus de his ſermo malus auditur. Scola quoqꝫ hic eſt liberalium artiũ
ac theologie et iuris põtificij. Noua tñ et ab vrbano ſexto papa cõceſſa. Magnus
ſtudentiũ numerus eo cõfluit ex hungaria ⁊ almanie ꝑtib⁹ ſuꝑiorib⁹. Duos h̃ cla-
ruiſſe compertũ habeo preſtantes theologos. Hainricũ d̃ haſſia: q pariſius edoct⁹
huc in principio vniuerſitatis aduolauit: primuſqꝫ cathedrã rexit: ac plurima vo-
lumina notatu digna cõſcripſit. Alter fuit Nicolaus de dinckelſpuhel ſueu⁹ vita
bona et doctrina multa clarus. Cui⁹ ſermões hodie auide a doctis legunt̃. Eſt et il
le hodie Thomas haſelbach nõ incelebratus theologus: quem ſcribere hiſtorias
non inutiles aiunt: cuius ego doctrinam laudarem: niſi duos et viginti annos yſaie
primum capitulum legiſſet: neqꝫ adhuc ad calcem veniſſet. Maximum autem hui⁹
gimnaſij vitium eſt. ꝙ nimis diutinam operam in dyaletica. nimiumqꝫ temporis in
re non magni fructus terunt. Qui magiſterij artium titulo decorantur: hac vna in
arte maxime examiantur. Ceterum neqꝫ muſice neqꝫ rethorice neqꝫ ariſmetrice cu-
ram gerunt: q̃uis metra quedam et epiſtolas ab alijs editas imperite magiſtrãdũ
compellant. Oratoria et poetica apud eos penitus incognita: quibus omne ſtudiũ
in elenchis eſt vaniſqꝫ cauillationibus ſolidi haud quaq̃ multũ: qui libros Areſto
tilis aliorumqꝫ philoſophoꝝ habeãt raros inuenies: cõmentarijs plerumqꝫ vtun-
tur. Ceterum ſtudentes ipi voluptati operam prebent: vini cibiqꝫ auidi. Pauci e-
mergunt docti: neqꝫ ſub cenſura tenentur: die noctuqꝫ vagantur: magnaſqꝫ ciuibus
moleſtias inferunt. Ad hec mulierum procacitas mentes eorum alienat. Ciuita-
tis populus quinquaginta milium cõmunicantium creditur Conſulatus octo et
decem virorum eligitur. Cum iudex qui iure reddundo ꝑeſt. Deinde magiſterciui
um qui curam ciuitatis gerit. hos princeps aſſumit: quos in ciuitate ſibi fideliores
arbitrat̃: atqꝫ ab eis iuſiurandũ exigit. Magiſtratus alij nulli ſunt niſi q vini exi-
gunt vectigal: ad illos omnia referuntur: quorum poteſtas annua eſt. Incredibile

Monaſteriũ quer ſarũ meretricũ Viennæ viſitur

Vienẽſe gymnaſiũ a vehementi nimia dialectices opa improbat

videri poteſt:quot ꝑ dies ſingulos in ciuitatē victualia ingerūt. Quorū atꝫ cācro-
rū multe quadrige adueniūt:piſtus panis.carnes.piſces.volatilia ſine numero af
erūt:vbi aduesperaſcit nihil venale ex his inuenies. Vindemia his ad quadragī-
ta dies ꝓtēdit: nullo nō die trecēti curr⁹ onuſti vino bis terqꝫ inferūt. Ducētos et
mille equos indies ad op⁹ vindemiaꝝ exercēt. Ex villis ꝑterea ad feſtū vſqꝫ martī-
ni libertas oīmibꝫ eſt vinū in vrbem redigere. Incredibile dictu ē quāta vis induca-
tur vini. Qd vel wiēne bibit.vel ad extraneos ꝑ danubiū cōtra curſū aque magno
labore mittit. Ex vino qd wiēne vēditur minutim decimus denari⁹ principi cedit.
Ea res auri duodecim milia quotānis ad camerā defert:ī reliquū parū oneris ci-
uibus ineſt. Ceterū in tāta et tamnobili ciuitate multa enormia ſūt:die noctuqꝫ ri-
xe admodū prelij gerūt. Nūc artifices aduerſus ſtudētes. Nunc curiales in artifi-
ces.nūc iſti opifices aduerſus alios arma ſumunt. Rara celebritas abſqꝫ homici-
dio ꝑagitur. Frequētes cedes cōmittūtur. Ubi rixa eſt nō ſunt qui diuidant contē-
dentes. Neqꝫ magiſtratus neqꝫ princeps cuſtodiā(vt par eſſet)ad tanta mala adhi-
bent Vinū domi vēdere nihil extimatōi officit. Oīns fere ciues vinarias tabernas
colūt.ſtubas calefaciūt:coquinā inſtruūt:bibulos et meretrices accerſiūt.hiſqꝫ ci-
bi aliquid cocti gratis prebēt vt ampli⁹ bibant.ſed minorem menſuram his dant.
Plebs ventri dedita vorax.qūicqd ebdomada manu queſiuit.id feſto die totum ab
ſumit:lacerū et incompoſitū vulgus. Meretricū maxim⁹ numer⁹. Raro mulier eſt
vno contēta viro. Nobiles vbi ad ciues veniūt.vxores eoꝝ ad colloquiū ſecretum
trahūt:viri allato vino:domo abeunt cedūtqꝫ nobilibꝫ. Plurimeqꝫ puelle patribꝫ
inſcijs viros ſibi delegūt. Vidue intra tempora luctus ex arbitro ſuo nubūt. Pau-
ci ī ciuitate ſūt qꝝ ꝓauos vicinia norit:rare familie vetuſte.aduene aut inqlini fe-
re oēs. Mercatores diuites ſenio cōfecti puellas ī mrīmoniū ducūt:eaſqꝫ breui di-
mittūt viduas. Ille int̄ familiares domeſticos cū qbꝫ ſepe ꝯſuetudīem adulterij ha
buerūt iuuenes viros accipiūt.ita q heri pauꝑ hodie diues īuenit. Cōtra qꝫ hi ſuꝑ-
uiuētes:vxores alias accipiūt reſqꝫ ꝑ circulū ducit. Raro fili⁹ patri ſuccedit. Lex
apud eos ē.que ſuꝑuiuēti cōiugi ꝑtem defūcti bonoꝝ mediā tribuit. Teſtamēta li-
bera ſunt. Ita et viri vxoribꝫ et vxores viris bona teſtant. Captatores hereditatuꝫ
multi:qui ſenibꝫ blādientes ſcribi heredes ſeſe curāt. Aiūt et mulieres eē admodū
multas que viros graues vxoribꝫ veneno auferūt. Conſtat ſepe a nobilibꝫ ceſos eē
ciues:q vxores ſuas verbo arguerūt:qbꝫ amatores ī curia fuerūt. Viuūt ꝑterea ſine
vlla ſcripta lege. Mores aiūt ſe tenere vetuſtos:quos ſepe ad ſuū ſenſum vel addu-
cunt vel interꝑtant. Ius admodū venale ē:qui poſſunt ſine pena peccant. Paupes
atꝫ amicos nudos iudicia plectūt. Iuramēta que publica ſunt tenaciter obſeruāt:
qd negari iuratū poteſt.nullā vim habet. Mutuū dantes ad tēpus ſi quid detrim-
ti tulerint.elapſo termino iureiurādo qꝫ ſūmam volūt extimāt: maximoqꝫ damno
debitores afficiūt. Pignora q̄ mutui cauſa dant:ſi quid afferūt nō extimāt vſuras
Excōmunicatōes tantū timēt quātuꝫ infamāt aut damno tēporali ſunt. Furta que
apud furem inueniūtur iudici cedūt. Ad hec feſta parū religioſe colunt. Carnes.oī
feſto vendūtur. Aurige nullo vacāt die. In auſtria reliqua mlta opida ſunt: nullū
aūt magni nois Barones multi potētes et nobiles. Inter qs primū dignitatis lo-
cum obtinent Schaumburgeñ et Maitburgēſes comites:opibꝫ aūt ſuꝑare credū-
tur de walſe.de Liechtēſtain:de puchaw. Nec parum habent nomē Puttendorffer
Starenberger. Eberſtorffer. Eckertzawer. Hohenberger ⁊ alij qꝫplures: Eytzin-
ger licet nouiſſimi ſint:potētia tñ hodie et autoritate int̄ primos habēt. Monaſte-
ria qꝫplima ſūt ⁊ mag̃ et ditia. Eccl̄ie ꝑterea cathedrales Saltzburgēñ Patauiēñ
Ratiſpanē Friſingēſis.latiſſimas poſſeſſiōes ī auſtria caſtellaqꝫ pl̄a poſſidēt ac do-
mos egregias qs īhabitāt. Sūt em̄ oēs ꝯſiliarij ducū auſtrie hoſqꝫ veluti maioēs
honorāt. Siue bellū gerē ſiue curiā letabūdi hr̄e velint auſtrie duces ⁊ ꝑlatos ⁊ ꝓ-
ceres veluti reges in comitatu habent.

Juuenalis
Dimittit coruos, vexat censura columbas

Tractatus pulcerrimus Enee ſiluij ꝺ curialiū miſerijs.

Eneas ſiluius Piccolomineus. Salutē plurimā dicit dn̄o iohi aich ꝓſpicaci et claro iuriſcōſulto. Stultos eſſe qui regibꝫ ſeruiūt vitāqꝫ tum infelicem tum miſerrimā ducere curiales. vereor ne q me arguāt mihiqꝫ maledicant. ſi hac ep̄lā quā tibi ſuā ſcripturꝰ oſ̄dero. Nec em̄ deerūt q me p̄ncipibꝫ deferāt et hoſtē reddē curēt. q̄n videar hoīes ab eoꝝ obſequijs arcē. Nā qs pꝰ hac inquiēt illi regū atria frequētabūt. ſi ſe futuros illic miſeros intellexerint. At ego nō id ago vt principibus derogē. ſed illos potiꝰ magnis leuo moleſtijs. Inſtant aſſidue q̄ plurimi et nobiles ⁊ magni viri. q regū aures obtundūt dū in curiā ꝑcibꝫ recipi poſtulāt. quos cum nequeūt reges aut vtiliter recipe. aut honeſte repellere. in magnaqꝫ ꝓpterea ſint anxietate. grā mihi nō odiū haberi debebit ſi quē ex his monuero. curie regis vt ſua ſpte renūciet. Nec timendū eſt meis ſcriptis id fieri vt regū aule deſerant: erit enim ſemꝑ ſtultoꝝ numerꝰ infinitus. q vitā beatā apud reges ſolūmodo iudicent inueniri Sed caue dicūt alij ne diuinis aduerſere p̄ceptis dum regū ſuades euitari ſeruitia. cum petrus ap̄loꝝ p̄nceps et caput eccl̄ie ſubiecti eſtote dicat oīnī creature humane ꝓpter deum. ſiue regi q̄ſi p̄cellenti ſiue ducibꝫ q̄ſi ab eo miſſis. Abſit aūt a me ſcelus hoc vt ap̄lo ꝯtradicam vel regibꝫ dicam nō eſſe parendū. cū et veritas in euāgelio reddi q̄ ſunt ceſaris ceſari iuſſerit ⁊ q̄ dei ſunt deo. cūqꝫ ad romanos paulꝰ doctor gentiū dicat. Omīs aīa p̄tatibꝫ ſublimioribꝫ ſubdita ſit: nō eſt enim p̄tas niſi a deo. Clamo et ego obedite p̄ncipibꝫ vr̄is omēs populi. Subijcite vos ſublimioribꝫ p̄tatibꝫ omēs gentes. Sꝫ memineritis qr petrus ꝓpter deū vt ſubijciamini iubet: nō ꝓpter opes potentias vel honores. At iſta nō ſunt ꝯtraria meis ſcriptis ſi cū ꝓpheta dixerim nolite ꝯfidere in principibꝫ in filijs hoīm in quibꝫ non eſt ſalus. Preterea q̄ plures obiectōnes alias quibꝫ te reſponſorē ꝯſtituo. ſi q ſint qui velint me amplius impugnare. Ego ad rem ip̄am veniā ſi prius quid hoc me diſputare ꝯpulerit paucis abſoluero. Genitor meus ſiluiꝰ. q mortuo patre poſtumꝰ natus paternūqꝫ nomē tulit. adoleſcētie ſue florem apud antiquū ducem mediolanēſem. huiꝰ philippi ducis p̄rem peregit. affectuſqꝫ tandē curie tedijs. domū redijt vxorem duxit. filios genuit et vſqꝫ in hāc diem vitā quietā laudatāqꝫ degit. Is cum ad ſe duo ſeneſes iuuenes admodū nobiles acceſſiſſent. ⁊ an regi ſeruire ꝯduceret ꝑcūctati fuiſſent: ſic rn̄dit. Menippus cū adoleſcens apud homerū heſiodumqꝫ diuerſa deorū ſcelera legiſſet. ea licita eſſe atqꝫ honeſta credebat: nam qꝺ dij faciant qs non arbitrerꝫ honeſtum? Hic vir poſtea factus. cum illa tanq̄ turpia ꝓhiberi legibus aīaduerteret. incertꝰ animi ph̄os adijt. ſciſcitaturus ab eis q̄ nam eſſet optima vita. ſed neqꝫ ph̄i ſatiſfecerunt. cum inter ſe diſſentirent. et alij voluptatem. alij vacuitatē doloris. virtutē alij. quidā vo animi corporiſqꝫ et fortune bona ſimul iuncta vitā dicerent p̄ſtare beatā. Incertior igitur ille multo q̄ antea. vt verbis vtar terencij. cōſulere mortuos decreuit. ⁊ ad inferos penetrauit. ac ex thireſia qui ⁊ ip̄e vates diuinatorqꝫ fuit: vbi vita beata eſſet ꝑquiſiuit. cui cum vates diu reſpondere negaſſet. in aures tandē inſuſurrās. apud p̄uatos inquit optimam vitā. hoc eſt felicitatē inuenies. Gyſes quoqꝫ lydoꝝ rex. qui ſe p̄ ceteris fortunatiſſimū reputabat: Appollinē ꝯſuluit quis ſuo temꝑe felix eſſet. ꝯtempſit oraculū regias opes et appatus. atqꝫ aglaum quendā arcadē modici ruris cultorem. qui metas agelli ſui cupiditate nunq̄ exceſſerat: felicē eſſe rn̄dit. Vos igitur o iuuenes ſi q̄ modo viuatis optime q̄ritis. minime reges adibitis. nam cū ipſi felicitatis expertes ſint. felices q ſibi dicati ſunt nullo pacto poſſunt efficere. quippe q̄ p̄ncipibꝫ ſeruientes nihil ſibi libertatis relinquūt. vt ea ꝯſequi poſſint quibꝫ potiti multo ſint q̄ antea miſeriores. Virtutes ei o iuuenes felicis vite ſunt effectrices. que a principū domicilijs excluſe. ſi quādo caſu aut errore limen ingrediunꝫ: eueſtigio cogunꝫ fugere. ꝓterrite ſiniſtris moribꝫ quibus in altis palatijs viuitur. q̄ ſi tempus differendi daretur monſtrarem vobis omēs homines ſtultos eſſe. qui vitam habentes aliā. in q̄ poſſint honeſte verſari: in curijs principum ſe precipitant. Sed abeſt ociū. Ideo vos tm̄ mo-

neo. vt agrū hunc hiſtriones et adulatores ⁊ alios nebulones metere ſinatis: qui ni-
grum in candida vertunt. nullus eſt em̄ viris bonis apᷓ pᷓcipes locus. nulla emo-
lumenta laboꝝ. ⁊ vt iuuenalis verba reſumā. Minor eſt hodie res heri ꝙ fuit. hec
eadem cras detrahet exiguis aliqd. Sic Siluius genitor. Illi vo ab inſano ꝓpoſi-
to reuocati domi manere ⁊ ſibi ⁊ muſis viuere decreuerūt. At paterna vox minus
in filio ꝙ in extraneis potuit. nec em̄ me pr̄ ab oſequijs curie valuit auocare. ꝙuis
ſepe multi ne me poſt principū veſanias ire ꝑditum admonuerit. Sed expertus ſum
quod prius nō credidi. veraꝗ p̄ris ſn̄iam inuenio. de q̄ libet me nūc in hac ep̄la diſ-
ſertare. grauiqꝫ tuo iudicio remittere cūcta. nā et tu ānis compluribꝰ inter aulicos
canes latrauiſti. Vidi te apud Albertū ceſarē honorato in loco. et cū te primū no-
ui. orator ſuus in Baſilieſi cōſilio benedictōꝫ ſibi ex patrū cetu petebas. cum is re-
gni vngarie dyadema mortuo ſocero ſuo Sigiſmūdo ceſare ſuſcepiſſet. atꝫ poſtꝙ
is qꝫ vita functus ē. nō em̄ triēnio toto impauit. ad nepotē eius Albertū auſtrie du-
cem te cōtuliſti cuiꝰ es adhuc cōſiliariꝰ. Quā rem nō ſum neſcius apud ignaros re-
rum mee ſn̄ie plurimū detrahere. quis em̄ infeliciter viuē curiales crediderit. cū tu
qui vir haberis bonus et ſapiens: ſolutus ſemel curie vinculis. iterum te vincieris
ſed ſum ego qꝫ in eadē qua tu es cauſa. qui annis iam. xv. curialem ſeruitutem ſerui-
ui. et nūc eccleſiaſticos nūc ſeculares ſecutus ſum principes. ⁊ ꝙuis liber nōnunꝙ
euaſerim. mox tamen in vincula meapte redij. Itaqꝫ poſſet aliquis opinari. vt ſolꝰ
vel cum paucis curie voluptatibus fruar. idcirco memores curie coraꝫ alijs deteſta-
ri ſic apud mediolanum qui Bernardino predicatori cōtractus vſurarios accuſa-
bat. vt prohibitis ab his reliquis ſolus ipe feneraretur. Sed longe aliter ē. nō ei qꝛ
placeat mihi curia idō verſor ī curia. ſ; ne leuitatis accuſer. q genꝰ vite receptū neſci-
uerim ꝓſequi. idē et te arbitror retinē. Accidit em̄ nobis ſicut cōiugatis. Sunt em̄
admodū mlti q viuēte ꝯiuge mr̄imoniū dānāt. ⁊ vxoris obitū cupiūt libertatis amo-
re. ſempqꝫ illiꝰ ad corīthios Pauli mādati meminerīt. Solutꝰ es ab vxore noli q̄rē
vxorē. At hi poſtꝙ libertatē ſūt aſſecuti. mox alterā ducūt ꝯiugē. vt vix qdā exequias
defūcte valeāt expectare. Sic em̄ ē hoīm calaītas. vt vitā quā viuūt. diuqꝫ vixerunt
etſi malā ſciūt: mutare tn̄ aut nequeāt aut neſciāt. hic oratiꝰ od eos q ſuā vitā dam-
nātes alienā laudāt. Iā faciā qᷓ vultis inqt. eris tu q mō miles mercator. tu cōſul-
tꝰ mō ruſticꝰ. hic vos hic mutatis diſcedite ptibꝰ. eya qd ſtatis volūt. Plima ſūt mi
Johānes q̄ nos cogūt ꝑſeuerāē. ſ; nlla eſt rō prior ꝙ ābitō. q̄ tanꝙ emula caritatis
oīa fert onera ꝙuis ḡuiſſima. vt honoribꝰ ſecli ac ꝑplaribꝰ laudibꝰ efferat. Nā ſi hu-
miles eſſemꝰ ⁊ aīaꝫ potiꝰ lucrari ꝙ vanā venari gl̄iaꝫ ſtuderemꝰ. haud mlti ꝑfecto
ī hec tedia ſeſe reciperēt. Ad eos igr̄ q ꝓpterea ſeq reges volūt qꝛ p̄latos ⁊ doctos in
curijs eē ꝯſpiciūt. ſaluatoris nr̄i ihu vocē obijciā vocē Sup cathedrā moyſi ſederūt
ſcribe et phariſei q̄ dicūt facite ſc̄m opa eoꝝ nolite facere. Nō igit̄ qᷓ inſignes viri
ac magr̄i vite faciūt. ſ; qᷓ facē debēt imitari oꝫ. Expēdat priꝰ ſeipm̄ q ſe dicaē vult
regibꝰ. an toleraē labores. famē ꝑpeti. ſitim ſufferre. ꝯtūeliaſqꝫ valeat ſuſtiere. De-
inde ꝑſpiciat diligēter vtꝝ ex curia ꝯſeq poſſit qᷓ ſuꝰ deſiderat aīꝰ. mihi ⁊ āguſtie
apᷓ pᷓcipes īfinite ītolerabiles eē videt̄. ⁊ que hoīes optant illic nullatenꝰ īueniri
quo fit vt veram p̄ris ſn̄iam arbiter de qua nūc trāſigemꝰ. ¶ Repetēda ē igit̄ pater-
na vox. qd ille ſtultos eē autumat ſingl̄os q n̄ coacte pᷓcipibꝰ ſuiūt. Clara vox du-
ra tn̄ fortaſſe nōnullis vidr̄. Sꝫ audiāt q̄ pacto ꝓbet̄. Stulti q̄ ad ꝓpoſitū nr̄ꝫ tribꝰ
mōis dicūt̄ hoīes. Stultꝰ ē q queritat qᷓ nequit īuenire. Stultꝰ et q q̄rit qᷓ nocet
inuētum. Stultus qꝫ et ille eſt. q fine ꝓpoſito ad quem tēdit. cū plures habeat cal-
les. deteriorem deligit ⁊ piculoſiorē: vt ſi Romam petiturus cuꝫ due ſibi pateant
vie. altera breuis atꝫ ſecura. altera longior plena latronibꝰ: ꝑgere vltimā velit. Cu-
riales igit̄ homīes aut primā ſtulticiā incidunt aut alterā aut terciā. Aut em̄ qᷓ aſ-
ſequi nequeūt īueſtigāt. aut qᷓ īuētū detrimēto ſit querūt. aut ſemitā peiorē deligūt
q̄s res meliꝰ lōge ꝯgnoſcemꝰ ſi q̄ ſint curialiū deſideria et q̄s ſibi ꝯſtituāt fines ꝑui-
derimꝰ. Mihi vident̄ omēs q regū vel principū latera ſtipāt. aut honores querere.

famāq; ſeculi. aut potentiaꝫ aut diuitias aut voluptates. Nec inficias eo nōnullos
eſſe qui ſe apud principes lucrari aīmas arbitrent. vt meritū tāto maius nāciſcāt:
quāto cū maiore ꝑiculo militauerint. De his igit̄ quicq; generibꝰ hoīm dicēdū ē no-
bis. q̄s tātū diſtare vt ſapiētes ſint oñdemꝰ. vt facile quis eoſdē deliros. amētes. iſa-
nos. ac ſtultiſſimos queat ꝯgnoſcere. Priꝰ tñ q̄ hoc aggrediar. oēs oratos volo ne
me quēpiam principū carpe cenſeat. aut q̄uis pacto Sereniſſimo Diuoq; principi
meo Friderico ceſari detrahere. Nam etſi dicturꝰ inter diſputandū fuerim vicio-
ſos principes eſſe. et libidinū ac ſtulticie ſeruos: nō tñ id oībꝰ aſcripſerim. nec eñ
me latet inueniri nōnullos v̄tutū ac ſanctōnis cultores. q a p̄cipatu vicia diuino
quodam munere ſepent. quēadmodū boni apud gentiles p̄cipes Auguſtꝰ Veſpa-
ſianus Titus Traianus et anthoniꝰ pij ſunt habiti. ⁊ apud xp̄ianos Cōſtātinus
Arcadius Honorius Theodoſius Carolus magnꝰ ⁊ quē Bāberga venerat̄ Hēi-
ricus ſc̄tus in qbꝰ ſi vel pietatē vel māſuetudiem vel pacis amorē vel iuſticie zelum
vel religionis affectū requiris. Fridericū nr̄m nulla in re minorē inuenies. Tātū-
q; abeſt vt meis ſibi ſcriptis velim detractatū. vt eius laudes illuſtrare. et verſibꝰ
quoad poſſim ⁊ orōne ſoluta decreuerim. nec me nūc eius curia detineret niſi ſua
me bonitas allexiſſet. Sed me quāta ſit curialiū infelicitas oſtēſurū. nō quid ipſe et
alij pauci q̄s equos amauit Iupiter. ſed qd cōiter principes agant r̄ferre opoꝛtuit.
ꝙ ſi oīa q̄ inferius mala recenſent̄ in nr̄i principis inueniri curia dixerim. apte
mētiar. nec minus mentiar. ſi nihil illoꝝ hic eſſe cōtēderim. nec ego quenq̄ momo-
derim. quia ſic eſt hoīm vita vt plus mali vbiq; q̄ boni reꝑiatur.

Noſtra intentio eſt fatuos eſſe qui principibꝰ herent diſputādo monſtrare. Hi
igitur illos aggrediamur qui tanq̄ appetentes honorem principibus ſeruiunt. Ad-
uerſus quos cum iuuenali libet exclamare. O medici mediam pertundite venam.
delirant enim qui propter honorem principibus famulantur. ad quorum purgan-
das mentes non meis ſcriptis ſed elleboro potius eſſet opus. quis enim ī aulis pri-
cipum verum honorem dixerit inueniri? Dantur honores in curijs non ſc̄m mores
atq; v̄tutes. Sed vt quiſq; ditior ē atq; potētior eo magis honorat̄. Nā quē vnq̄ pau-
perē tāetſi p̄ſtanti virtute preditum. regum aliqs ſublimauit? Audio qd obijcis. fu-
erunt nōnulli dicis obſcuro nati loco atq; inopes quondam. q nūc oībꝰ ſūt p̄lati. ſic
eñ principes voluerūt. ſed quos oro ſic prelatos ais nempe quos ſuis moribꝰ con-
formes inuenerunt. quibꝰ moribꝰ auaricie. libidini. luxurie. crapule. crudelitati.
Sic eſt ſane. Placet auaro regi qui pecunias vndecunq; refert. Gratus eſt libidi-
noſo qui virgines atq; maritatas ſibi conciliet. Carus eſt ebrio qui conbibit Cru-
deli iocundus eſt qui ſanguinem q̄multum effundit humanum. Nemo acceptus
eſt. nemoq; ex paruo ſtatu prefertur alijs. niſi magno aliquo facinore ſeſe prin-
cipi conciliauerit. At hic non eſt verus honor et ſtabilis. qui ex radice venit non
bona. Vera gloria vt inquit Cicero. ē illuſtris ac ꝑuagata multorumq; et magno-
rum. vel in ſuos ciues. vel in patriam. vel in omne genus hominum fama merito-
rum. quam nec principes aſſequuntur nec qui ſeruiunt eis. Cum vitijs omnes fere
ſint dediti. nec bonum aliquid agant niſi fortuito. At tranſeunti per vrbem tibi in-
clinabunt homines. denudabunt capita. cedent loco. ſalutes dicent. manus oſcula-
buntur. Ita eſt certe. At vbi traſigeris. digitos retro tendent. ſubſannabuntq; tibi
Et ille eſt inquient. qui principem noſtrum ſeducit. qui bellum ſuadet. qui vectiga-
lia auget. qui onera nobis importabilia cumulare facit. et etiam qui verſo pollice
quos vult ex nobis occidit. quem dij deeq; omnes perdant. ne ſub eius tyrannide
diutius ſimus. Huiuſmodi eſt honor curialium. qui ſi te quiſquis es oblectat. non
verebor te ſtultum atq; inſanum affirmare. qui oblectationes tuas in re fallaci va-
ria atq; oīno falſa r̄ponas. At paſitoꝝ vocibꝰ qui te cenaꝝ gr̄a laudāt. quātū tribui
debeat tu ipſe noſti. Preterea hiſtriōes atq; ioculatores ⁊ totiꝰ vulgi laudes. q̄s vir
prudens pro nihilo reputabit. quia nulla eſt vera laus. niſi a veris proueniat lau-
datis. Adde ꝙ omnes curie ſequaces. non quibus preſint. ſed a quibus precedan-

tur inſpiciunt. et altius ſemper euolare nituntur atq; cum reliqui preceſſerint.
ipſis etiam regibus incipiunt inuidere. quia inexplebilis eſt humane glorie appe
titus. Cui poſtq̃ te dediderís: ſemper illud Ciceronis in ore habebis. Quicquid
eſt enim. q̃uis amplum ſit. id certe parum eſt: cum eſt aliquid amplius. Eſt inſup
philoſophoꝝ ſentẽtia ac p̃ſertim areſtotiľ in honoribꝰ nõ eſſe finez ponendum. quia
ꝛ res incerta eſt ꝛ in poteſtate alterius. et qui ſeruit honori ꝛ huius ſeculi fame. ne-
ceſſe ẽ vt mľta faciat inuitꝰ. Interdũ plꝰ hoibꝰ q̃ deo ſeruire cogiť. Duo em̃ cũ ſint
honores. alter viroꝝ bonorum. alter multitudinis. Stultus eſt q primũ apud regẽ
venať. quia inueniri verus honor nõ poteſt vbi virtutes nõ regnãt. Qui vo alterum
multo ſtultior eſt. quia ꝛ rem ꝑnitioſaz ſequiť. ꝛ vicioſã ꝛ inſtabilẽ ꝛ incertam. At-
q; hi quidez ꝑpetuis cruciatibꝰ affliguntť. cum ſibi p̃ferri plurimos ꝛ ſepe indigniſſi
mos videant. nec qui honoꝝ eſt auidus vſq̃ magiſq̃ in curijs angitur atq; iam ſatis
de honore ſit dictum. ¶ Nunc ad potẽtiã eamus. pulchꝝ videť apud principẽ eẽ po
tẽtẽ. tutorẽ vocari regis. precipe alijs bellũ indicere. pacez ꝯponere. poſſe obeſſe ꝛ ꝓ-
deſſe q̃pluribꝰ. Sed multi decepti ſũt. dũ poſſe apud reges plurimũ q̃ſiuerũt. apud
Tiberiũ. Neronẽ claudiũ tampotens Seianꝰ fuit vt imꝑator apud Capreas cũ re
ge Caldeo ſedẽte. ſolus hic imꝑium adminiſtraret. ſecũdumq; illud totius orbis ca
put venerareť. Et qꝑpe ſi ante ip̃m opp̃ſſa ceſaris ſenectus fuiſſet. hunc vnum popu-
lus auguſtũ vocaſſet. Sed nulla eſt apud principes diuturna poteſtas. nulliuſq; ſta
tus debilior. nullius incertior. nullius infirmior eſt. q̃ eius qui apud principem vi-
deť eẽ potẽtior. Sunt emuli multi. ſimultates. odia. Omnis potẽtia magne inuidie
ſubiecta eſt. Incidũt ſuſpitiones. parantur inſidie. perſtrepũt vndiq; delatores. At-
q; vt oculus ꝑua feſtuca turbať. ſic principum gratia offenſiuncula vel mĩma cadit
Interdũ etiaz nullo crimine ꝑdiť. tantum apud principes ſubdola lingua pť. apud
Adrionũ imꝑatorẽ delatoꝝ voces adeo valuer̃t. vt amicos quos ad ſummũ prouexe
rat. poſt hoſtiũ loco habuerit. Sz ad ſeianũ redeo. vis ne ſalutari ſicut Seianus. et
tã eſſe potẽs vt ille fuit. At hic vnica principis epľa captꝰ eſt. ꝑ vrbem vnco ductꝰ ad
ſpectaculũ. ꝛ in tibridis ripa truncatꝰ. Oẽſq; ipſius ſtatue ex capitolio deiecte ſunt.
ꝑlege ſacras lr̃as. quot Saul. quot Dauid. quot ſalomon ex his q apud ſe potẽtes
erãt occidi iuſſerũt. Abimelech quia potẽtẽ vidit apud ſe Iſaac ex regno repulit for
ſitã ꝛ interfici iuſſiſſz. niſi digitꝰ dei cũ illo fuiſſz. Clitonẽ ſue nutricis filiũ philippi
patris laudes ꝯparare fuiſſet. Alexãder Macedo ſua manu interemit. Extãt nr̃i tꝑis
admodũ multa exẽpla. que ꝯſulto fugio ne cui videar detraxiſſe. De magno r̃gni ap-
pulie ſeneſcallo nemo me dicere ꝓhibet. qa tuta eſt in mortuos rep̃henſio. Hic apud
reginã Ioãnã p̃mo in loco fuit. potẽtiamq; ſuã firmiorẽ putabat. quia ꝛ ſtupris ſeſe
inſinuauerat. At regina ꝯuerſo in aliũ amore. ꝑcuſſores ad illũ noctu trãſmiſit. quo
mortuo alios ſibi ꝯcubinos ſubſtituit. Parati ſunt q apud reges ꝑpetuo ſint potẽtes
Sepe q heri placuit hodie diſplicet. nullũ eſt in atrijs principũ maius ſtudium. q̃ vt
alios de gradu p̃cipitẽt ꝛ ſe erigãt. potentũ quilibet appetit. nulla inter curiales ha
bitat fides. nõ frater a fr̃e tutus inueniť. nec patri filius fidus eſt. nec filius patrez
ſeruat. quilibet ſibi ſtudet. om̃es p̃ferri volunt. om̃es mãdare. Si qs potẽs eſt. mille
circa ſe oculos habet. ꝛ totidẽ linguas ad ruinã eius aſpirãtes. ꝛ vnus hinc alius il-
linc p̃mit. Nimiũ multos timere habet q multũ poteſt. ꝛ illũ oẽs oppugnãt q pricipi
gratior exiſtimať. Ruũt turres q̃ iuxta flumẽ ſite ꝑpetuũ in ſe aque curſũ recipiunt.
qd tu facias q ex vniꝰ volũtate depẽdes. i cuiꝰ amore nec ferro nec plũbo ſed cera fixꝰ
teneris. quã vel infrigidatꝰ amor excutiet. vľ ire feruor eliquabit. Nõ oibꝰ tantũ ar-
ridet fortũa. quãtũ cancellario nr̃i ceſaris Caſpi Schlick. quẽ vľ mirãda fati clemẽ
tia. vel ſingularis virtus. atq; p̃ſtãtia (que in pauciſſimis hoibꝰ repiť) apud tres ce-
ſares iter p̃mores potẽtẽ reddidit. Alios vo vix vnq̃ vidimꝰ in curia ſucceſſoris tales
eſſe. quales apud anteceſſorem fuere. Sed p̃cipitari cõplurimos ex gradu cernimus.
ita vt quãto prius honoratiores ꝛ potẽtiores cenſebantur: tãto exinde debiliores ꝛ in
honoratiores fiant ꝛ ſint inimicis gaudio. amicis vo ꝛ propinquis ꝛ ſibi dolori. mo-

leſtie atq3 de decori. Eſt aūt vulgatiſſimus eorū3 finis qui apud principes vel hono-
rem vel potentia3 queritāt. quos in errore tammanifeſto cōprehēſos ſtultiſſimos eſ-
ſe nemo negauerit. nec plura de potētia. Nūc diuitias proſequamur. quas mime
dubiū eſt ꝯplures mortales ī curiales carceres attraxiſſe qui cū Oratio ſe laborē fer
re dicunt ſenes. vt ī ocia tuta recedāt. quidam vō Juuenalis referūt verba. qñ ego
figam aliquid quo ſit mihi tuta ſenectus a tegete ⁊ baculo. Aduerſus quos poſſum
Saluatoris noſtri ſermonem referre. qui tam difficile dicit diuite3 intrare regna ce
lorum. ꝙ per foramē acus tranſire camelu3. quo ſit vt ſtultum ſit diuitias querere.
⁊ ſpem patrie celeſtis amittere. nec mihi quiſꝙ timorem famis adducat. quaſi ñ ha
beat xp̄c vnde alat pauperes ſuos. Apoſtoli nauim ⁊ retia reliquerunt inquit hiero
nimus. nec tamen illis quicꝙ defuit. Libertas chriſti pauperum ⁊ olera. Creſi diui
tijs preferūtur. ſed iſta fortaſſe nimium religioſe dicuntur. nec talia ſunt que vulgo
probari queāt. Agamꝰ igitur pingui mineruа. cōſentiamuſq3 Juuenali ⁊ Areſtoti-
li ad felicem vitam opus eſſe diuitijs. quia nō facile emergūt quorum virtutibus ob
ſtat res anguſta domi. Sūt qui ſe poſſe putant diuitias cumulare principibus ſerui-
entes. at hi vt diuitias comparēt libertatem vendūt. nec tamē diuitias aſſequuntur.
nam ſi tibi princeps vel beneficia cōtulit vel feuda conceſſit. vel res alias. tātomagis
ſeruire teneris quanto maiora ſunt dona. Qđ ſi aliunde neſcis ex Gregorio diſcito.
Cum em̄ inquit ille augentur dona. rationes etiam creſcunt donorum. Qz ſi tunc ex
curia velis abire cum diues es factus. mox omnia perdidiſti. Inuenitur cauſa Sub
mittit̄ accuſator. cōuinceris reus. etiam nō commiſſi criminis. auferuntur bona. ⁊
ne cōqueri vnꝙ poſſis eripitur ⁊ vita. Si vō in curia perſeueraueris. oportet ad q̄
uis imperia regis eſſe paratum. ire in bellum. per latrōes trāſire. nauigare in mari.
manere in peſte. mille capitis adire pericula. Juſtum ⁊ iniuſtum exequi mādatum.
ridere ⁊ flere cum rege. laudare quem laudat. vituperare que3 vituperat. nulla tibi ī
verbis aut ī operibus libertas ſuperit. Quid igitur ſtultius eſt ꝙ diuitias per tot
tormenta cogere. cum ſit manifeſta freneſis. teſte ſatiro. vt locuples moriaris egēti
viuere fato. Nōne preterea deliramētum eſt cum duo vel tres cumulauerint opes.
oēs huius liberalitatis munificētiam expectare. ⁊ nō potius infinitos reſpicere: q
dum regibus ſeruiūt. ad extrema3 inopiam ſūt deducti. iam dabitur inquit Perſiꝰ
iam ia3 donec deceptus et exſpes ne quicꝙ fundo ſuſpirat munus. in imo diuitibus
nōnūꝙ dari ſolent diuitie. ſicut ī mare feruntur aque. Nemo pauper ꝙuis diu ⁊ ad-
modum vtiliter ſeruiuerit. tantū premij reportabit quantum diues ex obſequio par-
uo. Nō em̄ ſeruitia in curijs principu3. ſed perſone ponderant̄. Nam ⁊ paruos par-
ua decēt ⁊ magnos munera magna. Nec donare reges ſolent. quod nequeāt cum libi
do fuerit auferre. itaq3 nec rem donatam ſi velis alienare poteris. nec in aliud regnū
trāſferre. nec ex ea quicꝙ diſponere quod regi nō placeat. Nō ſūt igit̄ tue hmōi diui-
tie quibꝫ nō potes vti ꝓ arbitrio. Quid ꝙ neq3 teſtandi facultatem habebis nanq3 ſi
liberis careas nemo tibi nō princeps erit heres. ſi adſunt filij. niſi ⁊ ipſi principi ſer-
uiant nō ſuccedent tibi. Taceo quot diuites necati iuſſu eorum ſint qui eos ditaue-
rint. Solent enim principes ſic nōnullis largire multa. ſicut ⁊ nos ſues paſcimus.
vt eos poſtꝙ impinguati fuerint deuoremus. Sic de ſeneca Longinoq3 legimꝰ quos
propter diuitias interemptos Juuenalis affirmat his verſibus. Temporibus di-
ris igitur iuſſuq3 neronis Longinum ⁊ magnos ſenece prediuitis ortos. Clauſit et
egregias lateranorum obſidet edes. Tota cohors. perierunt em̄ ⁊ laterani propter di
uitias. Recte igr̄ ſcriptum ē ⁊ vere q amat diuitias fructum nō capiet ex eis. Adde ꝙ
pauciſſimi reges q̄ ſua ſūt donāt. rapiunt em̄ vt donent. que nec vera ſūt dona nec iu-
ſte poſſidēt̄. Cū vix regnū vllū inueniat̄ qđ nō ſit vel ꝑtū vl' ꝯtinuatū fraude. qd ē qđ
largire iuſte p̄ncipes poſſint. vñ pecuīe vñ iocalia veniūt q̄ apđ p̄ncipes ſunt. niſi ex
raptu vl' vēditōe iuſtie. aut ex ſpolijs ecct'iaꝝ. At iſta ſūt iniqtatis p̄mia. q̄ nec regi ꝓ
deſſe neq3 tibi vtilitati ſi donata fuerint eē poſſint. Relinqm̄ꝰ igr̄ hāc diuitiaꝝ cupidi
tatē. qr ñ iplet̄ auarꝰ pecuīa. ⁊ auro vt inqt Hierōimꝰ ⁊ Seneca prius dixerat. tā de-
eſt quod habet. ꝙ quod nō habet Scimus ſcripturam dicētē qr nō ꝓderūt diuitie in
tempore vltionis. diues em̄ cū interierit nō ſumet oīa ⁊ nō deſcēdet cū eo glīa domꝰ

eius. Uiuamus obſecro tanq̄ nihil habentes ⁊ oĩa poſſidētes. victus atq; veſtitus
vt iteꝝ Jeronimi verbis vtar. diuitie xpianoꝝ ſūt. ⁊ has ē potēs nobis dn̄s abſq; mi
niſterio principū tradere. diuitias veras apud reges vel nō inuenimus. vl' tales inue
nimus quas longe melius fuerat nō inueniſſe. At hoc de diuitijs libaſſe ſufficiat. Ex
quibꝫ ni fallor mōſtratū eſt ſtulticie opaꝫ dare. qui ob opes principibꝫ famulantur.
¶ Nunc tp̄s admonet vt de voluptatibꝫ diſſeramus in quibꝫ multi mortales beati-
tudineꝫ poſuerunt. Atq; in p̄ris Epicurus vir alioq̄n magnus. queꝫ ph̄i noſtri tp̄is
magis verbis q̄ factis reprobāt. nā quotꝰ eſt obſecro vl' theologoꝝ qui voluptatibꝫ
nō inſeruiat. Obrem ſi quem forte inueneris qui aſpnet̄ oculis pulchritudinē re-
rum. nō odore vllo nō tactu nō ſapore capiat̄. ſecludatq; auribꝫ oēm ſuauitatem.
huic hoīes ⁊ fortaſſe pauci deos ꝓpitios pleriq; aūt iratos putabūt. In oratiōe pro
Marcello Ciceronem dominantem. inuenimus quibꝫ in verbis oēs quinq; ſenſꝰ
tetigit. quibus voluptates hauriuntur. Cūq; due vie ſint quibus humana vita con
tinetur. altera virtutum. altera voluptatuꝫ: illa deſerta inculta atq; intercluſa fron-
dibus ⁊ virgultis hec ſemꝑ hoīm frequentia teritur. nec quiſq̄ eſt qui voluptati nō
obſequatur. Suntq; admoduꝫ multi qui tanq̄ voluptatibus fruituri obſequia prin
cipuꝫ amplectunt̄. quodq; ſtultiſſimuꝫ ſit ope p̄ciuꝫ fuerit oſtendiſſe. ac ð volupta-
te que primū oculis percipit̄ primum dicamus. Oblectantur nōnulli dū ſplendidos
equites cōſpiciunt. dū bella geri exercituſq; ꝯcurrere vident. dum formoſas cultaſq;
mulieres intuet̄. dū cetus hoīm ornatoꝝ. dū ludos. dum iocos. dū pulchros equos.
dū picturas. dū ſericeos pānos. purpureos. aureos. duꝫ mirificas veſtes. inſignes
vrbes. egregias domos. alta palatia. marmorea templa. teſtudines. viridantia prata
lucos. fontes. flumina. feras. ſerenuꝫ aerem. montes apricos. amenas valles. armē-
ta. canes. ⁊ huiuſmodi cetera cōtemplant̄. at hec oīa multo iocundiora ſunt priua
tis hominbus q̄ curie obligatis. naꝫ qui ſeruitio regum mancipatus eſt. in bello nō
vt ſpectator. ſed vt miles aderit. ⁊ huc atq; illuc cōcurſabit. ac hoſtem ferire ſeq; tue
ri magiſq̄ oblectare oculos cogitabit. Mulieres nō intuebit̄ niſi cū regi placuerit.
tuncq; illas videbit que alijs grate ſibi moleſtiſſime ſint. ornati veſtibꝫ hoīes plus ī-
uidie q̄ voluptatis prebebunt. ⁊ alienos equos ⁊ meliores ⁊ nitidiores q̄ ſui nō le-
tabitur inſpexiſſe. iocis atq; ludis perraro intererit. lateri regio ſemꝑ aſſiſtens. pala
tia ð tēpla picturas facilius ſpectare mercatores atq; priuati hoīes q̄ curiales poſ
ſunt. Cunq; reges praro ſuorum regnorū limites exeant. vrbes inſpicere nō niſi vni-
us regni poteris. nec quid apud alias gētes ſit precioſū videndi tibi copia dabit̄. ea
quoq; que ī cāpis ſunt viſu delectabilia rariſſime inſpicies. domo clauſus q̄ſi capti-
uus nec vnq̄ exibis. niſi cū rex vel venari voluerit. vel aliter animū relaxare. quod cū
fiet cū maxime velles domi manere cum niues agros cooperuerint. vel cum ſolis fer
uore mundus ardebit. Sed marcet plerūq; ſub tecto ſqualida pulueribꝫ ps maior cu-
rialium. nec in choreis atq; tripudijs feminaꝝ delectatio dat̄. cum tu illam reſpici-
as que in aliam fert̄. ⁊ te nedum ſpernit. ſed etiam odit. Nulla dies eſt in qua res
mille nō videas que tuum conturbēt aīm. Semꝑ tibi ante oculos inimici ſunt. oſcu-
lariq; manum ꝑſepe cogeris quam velles truncatam videre. facileq; plus amaritu-
dinis q̄ dulcedinis viſus tuus ex curia reportabit. ¶ At in auditu dices magna eſt
curialium delectatio. duꝫ nouitates totius vrbis viros ſapientiſſimos loquētes. dū
geſta viroꝝ magnoꝝ. dum cantus ſonoſq; audiūt muſicoꝝ. Credo ⁊ hoc pleroſq; ð-
cipe. Sed medendum eſt etiam huic parti. ne quis oblectaturus aures curie ſe aſtri-
gat ac moleſtiam ꝓ voluptate percipat. nam quod tu mihi de nouitatibus ais abs
negotio ꝯfuto. cum plura illic diſplicentia q̄ grata audiant̄. Cum nunc ciuitates ca-
pte. viri p̄ſtantes occiſi. ſpolia facta. rapine commiſſe. victores mali. victi boni ſepiꝰ
referant̄. Uiros aūt ſapiētes q̄ de moribus ac ſecretis nature diſputāt. quiq; hyſto-
rias referunt. nō niſi ꝑ adulationes apud principes accipies. q̄ ſi nōnūq̄ oratores
atq; ph̄i diſerti curias adeūt. orationeſq; coram principibus hn̄t. nō tamdulce ē eos
illic audire. vbi cū metu magis loquūt̄ q̄ in ſcolis vbi ſūt liberi. ⁊ ad veritatem. nō

cõplacentiā fanť. Hinc eſt ꝙ Athenis dū libera ciuitas fuit ⁊ Rome dū ꝯſules rem-
pu. gubernabāt. lraꝝ ſtudia maxime floruerūt. In curijs võ quilibet ſermo ꝑ adula-
tõeȝ habeť. nihil ad veꝝ dicit. Comendanť mali boniqꝫ vitupanť. Sūt qui veterū
narrāt hyſtorias. ſed mēdoſe atqꝫ ꝑuerſe. claris auctoribꝫ ñ crediť: ſed fabellis inani-
bꝫ fides adhibeť. Plꝰ Guidoni de Columna q bellū Troianū magis poetice ꝙ hy-
ſtorice ſcripſit. Uel Marſilio de Padua q trāſlatiões imperij que nūꝙ fuerūt ponit
vel vincētio morcho ꝙ Liuio: ſaluſtio. Juſtino. Quīto Curtio. Plutarcho. ac ſue-
tonio ꝑſtantiſſimis auctoribꝫ. crediť. Citharistas võ ac cãtores. ꝙuis curia ſolet opti-
mos hr̄e plus eñ hoc genꝰ hoīm ꝙ phoꝝ vel poetaꝝ pñcipibꝫ placet. nõ ad tuaȝ ſed
regis audies voluptatē. Cūqꝫ dormire aut aliud opus agere velles. tū potiſſime iſto-
rum ſonis aut cãtibꝫ ingetaberis. Omībꝫ hoc viciū eſt cantoribꝫ ingt Oratius inter
amicos. vt nūꝙ inducāt aīm cantare rogati. iniuſſi nunꝙ deſiſtāt. Quo fit. vt cū no-
lis audias. cū velis nuſꝙ appeant. Et tñ his ſingul' kľs aliqd cogeris elargiri. Quid
ꝙ oīa iurgiorū atqꝫ rixaꝝ ſunt plena. vnus alteri maledicit. increpāt ſe inuicem.
Blaſphemie in deum ſāctoſqꝫ iaciunť. oēs in ꝯfuſo loquunť. tot clamores ſunt. vt
vix ſociū qui prope te eſt valeas audire. quilibet ſua facinora narrat cū derogatione
alterius. Illi ſuam pñam laudāt ⁊ alienā vitupant. Spurciſſima vndiqꝫ verba ꝑſo-
nāt. nulla ĩ verbis modeſtia. nulla reuerētia. nullꝰ pudor. Scurre ſemꝑ audiunť vel
detrahētes vel ructātes. Nam his ſolis libertas eſt. quicquid vel facere velint vľ di-
cere. At hec ſi quis ſapiat ſurdus potius eſſe velit ꝙ audire. ¶ Jam de tactu ꝑgamꝰ
in quo venus potiſſime dñatur quam nõnulli reꝝ ignari blandiſſimam in curijs eſſe
ꝯfidunt. Ex eo errantes. ꝙ mulieres eos amare ꝯſueuerunt. qui veſtibus ſunt ornati
qui crines ventilāt. qui torneamentis interſunt. qui canunt. qui choreas ducunt. qui
ſemper leti atqꝫ hilares inueniuntur. ſicut curiales eſſe videntur. Sed minime ita ē
vt grata ſit hic venus. nam ſi qua eſt mulier que hos amat. nõ tamē eis ſe credit. qs
loquaces agnoſcit iactatores inſtabiles. plurium amatores. niſi forſitan aliqua eſt
que famam paruifaciat. tuncqꝫ multi circa vnam ꝯcurrunt. nec vllam ſine riuali di-
liges. hinc rixe. cõtentiones. odioſa verba. interdum verbera ⁊ homicidia. nullam
nutrire modico poteris. cui adſint qui multa ꝓmittāt. veniet alter te pulchrior ⁊ ac-
ceptior. nulla tamen fides eſt que vno ꝯtenta ſit viro. ſepe cū amicam petes. aut ali-
um cum ea inuenies. aut iſſe illā ad aliū repies. Et ſi tibi grata obtigerit ⁊ fida pu-
ella. nõ poteris niſi raptim. ⁊ ꝑ furtum eſſe cum illa. neqꝫ eñ ſeruire regi ⁊ amori po-
teris. quia vterqꝫ inſolēs dñs eſt. ⁊ qui hoīeȝ totum vult ſibi. Adde ꝙ nedū amicam
ſed nec ꝯiugeȝ in curia pudicam ſeruabis. tot ſunt vndiqꝫ proci. tot formoſi iuuenes
tot promiſſores. tot lene. vt nec caſtiſſima ꝯiunx reſiſtere tot impugnationibꝫ poſſit.
Et ſi probiſſima fuerit. deſerenda eſt tamen. cum indies curie principum moueanť
Siue coniunx ſit ſiue concubina tunc anxietas mentiſqꝫ dolor. quia nec cum amica
remanere nec illam ducere tecum potes. ⁊ inſtabilitatem femine remanentis cuiꝰ eſt
in horas mutari ſemꝑ ſuſpectam habebis. Junge irriſiões ac detractões q̄ fiūt amā-
tibꝫ. Jnumera diſcrimia. pondera ſuſpitões. oīa hec cū ſint p̄uatis g̃uia. curialibꝫ
ĩportabilia. nec vſꝙ ĩ atrijs rḡu tactꝰ oblectať. ¶ Sequūť alij duo ſenſꝰ odorādi ⁊ gu-
ſtādi q ꝑti ꝯiūcti ſūt ꝑtim diſiūcti. nāqꝫ dū fercula r̄dolētia ſapidaqꝫ ꝯmedimꝰ vterqꝫ
ſenſus letatur. Si quis aut florum aut vnguentorum ſequatur fragantiam nõ gu-
ſtum ſed odoratum iuuabit. ⁊ officium ſuuȝ odoratus amittet cum in palato cibus
maſticabitur. At hi quibus in ſolo palato eſt cauſa viuendi ſtulti ſunt. ⁊ pecudum
vitam nõ hoīm ſectanť. Naȝ ⁊ aplꝰs eos vitupat quorum deus venter eſt. rem nan-
ꝙ damnatam ſequuntur: ꝙuis plurimi propterea velint regibus obſequi. vt bibere
atqꝫ edere maxime poſſint. ⁊ quia principes optimis vtantur vinis atqꝫ cibarijs. ve-
ſci quoqꝫ ſe eiſdem ſperant. potaturoſqꝫ cum regibus ſe confidunt. ac ſicut muſce pin-
gues mēſas ſic iſti vnctas dñoꝝ popias inſectāť. ꝙuis regalibꝫ epuľ magis muſce
ꝙ iſti potiāť. Uideamꝰ igr apd faſtigiū regale q̄nta ſit curialiū edēdi atqꝫ bibēdi vo-

luptas.que ſane tūc optima eſt.cuʒ fames adeſt atqʒ ſitis.cum nec illa nec iſta ꝑtra-
bitur. At in curia perraro añ meridiem cibaria diſtribuuntur. quo tempore ñ fame-
lici ſed rabidi ſūt homīes .quibuſdam vo expectatio longa debilitatis ſpiritibus ap
petitum ſubripuit. alij modico pane vel caſeo preguſtato orificium ſtomachi clauſe-
rūt.quo fit vt alij vorēt quicquid apponitur ⁊ ad crapulam impleant. Alij vel mini-
mum ſumere nequeant. Interdum ī ortu diei et añ lucem fercula poſita ſūt.que niſi
comederis vſqʒ in nocteʒ ieiunabis..nec tñ ſtomachus officium ſuū fecit nec appetit⁹
adeſt.cuʒ poſt meridiē pranſus fueris rurſus poſt horaʒ cenā ponit .nūq̄ ī ſuo tēpore
cibus affert.hic ſubite mortes atqʒ inteſtata ſenectus.⁊ orexis ⁊ vomitus ⁊ iliorūʒ
dolor ⁊ calculus.⁊ morborū oīa genera viuūt. qualis cena tamē vinū quod ſuccida
nollet lana pati. vt Iuuēalis ait affert. quod cum biberis inſanus fias acetoſum.
aquaticum.corruptum.pēdulum.acerbū.aut frigidū.aut nimis tepidum.colore ſa-
poreqʒ malo. Taceo illos pñcipes qui tñ ceruiſiaʒ ī potu prebēt.que cū vbiqʒ ama
ra ſit.ī curijs tñ ⁊ amariſſima ē. Nec tibi aut ī argēto aut ī vitro dari pocula credas
nāqʒ ī vno furtum timetur.ī altero fractura. Potabis igitur ex ligneo cipho .nigro
ātiquo.fetido.ī cuius fūdo fex cōcreta eſt.ī quib⁹ ſepe minxiſſe dñi cōſueuerūt.nec ti
bi vni ciphus dabit vt ſi velis vel aquam miſceas.vel puruʒ bibas.ſed ī cōmuī pota
bis.atqʒ ibi mordebis vbi nūc vel pediculoſa barba vl' ſaluioſum labium.vel immū-
diſſimi dētes fuerūt. Interea vinum ātiquū ī tua preſētia regi ꝓpinabitur .cuius tā-
ta fragātia eſt.vt eius odore tota domus repleatur. Bibetis muſcatellum .maluati-
cum.ex gallijs.ex matrigali.ex riparia genuēſi.ex vngaria.atqʒ ex ipa grecia ſibi af-
ferri vina iubebit.nec vnq̄ tibi vel nimium cyathū cōmūicauit q̄uis cardiaca paſſio
ne crucieris.q̄ ſi bonū vinuʒ añ te ſit nō tñ iocūde ſapiet. cum melioris fragātiam
tue hauſerit nares. Velles nōnūq̄ bibere ſed ñ audes niſi maiores icipiāt.nec famu-
li vinū apponūt niſi poſt medium mēſe.q̄ ſi añ petieris ⁊ importun⁹ ⁊ petulās ⁊ ebri
oſus iudicaberis.nec ſñ ignomia quod poſtulas obtiebis.nec ad tuam ſed ad maio-
rum ſitim potabis . Vinū poſtq̄ ī mēſa fuerit ꝑ multas man⁹ trāſibit añq̄ ad te veñ
at.nec ſperes mūdari ciphum dum pincerne remiſcēt.q̄uis ī fūdo fex hereat vel in-
tus aliquis ructauerit.nam ſicut ī templis aque bñdicte ſuperinfūditur.ſic ī atrijs
pñcipū vinaria vaſa quibus familie potāt ī āno ſemel euacuata mūdātur. Nec ī vi-
no tñ ſed ī aqua quoqʒ cruciatus ineſt. Nam ſi ſtomachus dñi vt iuuēalis īquit fer
uet.potuqʒ ciboqʒ frigidior geticis petit decocta pruinis. Quibuſdā ī eſtateʒ ſerua
tur glacies atqʒ hac ī feruorib⁹ vīa frigefiūt.nec tibi mīma portio dabit maioriqʒ ſi-
ti cruciabis.q̄ʒ vidēdo nihil guſtab. Quid tibi de mappis dicā.nigris laceris vnctis
que nedū tibi faſtidiū moueat.ſed manib⁹ applicāt teqʒ ſequūt.ſi qñ te volueris ter
gere q̄ plures veriti madidas pīgui iure manus ī ꝓprijs deſiccāt veſtibus.hic eſt illō
abdomē q̄ ī pectoralibus curialiū cernis.vt ſati⁹ ſit ī ſtabulis porcorū q̄ ī curijs co-
medere dñorꝝ.naʒ mēſalia illa mūda.ſericia duplicata.ſolis pñcipibus ſeruiūt ⁊ in-
dies mutātur.tua trūcis affixa tamdiu diſcerni a mēſa poſſint. Audi nūc cibaria ⁊
ſume voluptatem ſi potes.nulla tibi alia mactātur aīalia q̄ boues.capre.porci. vel
vrſi.nec iſta recētia vl' paululū trita.ſed poſtq̄ fetere ceperūt diſpēſatores emere ſo-
lēt.nam quo minoris emūt eo magis furātur. Carnes tue frigide bis cocte imūde ī-
ſipide.fetētes fumo ⁊ carboībus plene.nullis ꝯdimētis.nullis ſallamētis.ſpeciebuſ
qʒ nullis apparate. Caules putridi.rape marcētes ⁊ muſcide.legumia ſemicocta.cice
ra.piſis.fabis.lētibus interdum pulueribus atqʒ cinerib⁹ mixta . Caſeus raro ad
te venit.aut ſi venit viuus eſt plēus vermibus.vndiqʒ perforatus ſitu ſqualidus.ſa-
xo durior.butirum fetidum lardumqʒ rācidum tua fercula condit. Oua tunc appo-
nuntur tibi cum iam pullos alūt. Pira ⁊ poma marcida.que niſi tu comederis por
corum eſca fuiſſent.oleum quo tibi excoquuntur fercula de lampadibus ſumitur vl'
lucernis.cuius fetore fugari ſerpētes poſſent.quale illud fuiſſe credendum eſt proptē
quod rome cuʒ bochare nemo lauari volebat. Ego magnifico hero meo Caſpari cā-

cellario gratias ago.qui me hac ex ſentina immunditiaꝝ detraxit. ⁊ ad lautã eiꝰ mẽ
ſam deduxit.ꝙuis niſi ipẽ fuiſſet iam curiarum tedijs renuntiaſſem. Sed proſequar
ceptum iter.piſces tui vel lucij parui vel carpones vel alletia. Si natalicium fuerit
poteris ⁊ renkam guſtare luti in quo iacuit odore fetentem. vel anguillam colubre
cognatam.aut hoſce piſces qui apud cloacas vrbium nutriuntur. Si quis tibi nobi
De piſcibus curialium
lior piſcis apponetur quatriduanus erit. Panis tuus niger ⁊ adeo durus vt vix ge
nuinis dentibus frangi queat. Et ꝙuis eodeꝫ precio ſepe niger ⁊ albus panis ema
tur.ne tamen aſſueſcas ſemper nigro paſceris. Voluntqꝫ dñi aſſidue inter ſe ac ſer
uos diſparitatem notari.ꝙuis neqꝫ voluptati nõnunꝙ neqꝫ vſui fuerit. Tua inſup
fercula eadeꝫ ſunt.facileqꝫ in annum quid tibi edenduꝫ ſit ſcire poteris.que res ad
moduꝫ voluptateꝫ diminuit que ſolet varietatibus irritari. Poſſet forſitan aliquis
hoc tollerare:niſi meliora pre ſe ferri continuo cerneret.ſicuti curialibus accidit.qui
dum ſordiduꝫ panem terunt. dũqꝫ in moreꝫ equorum vel ordeuꝫ vel ſpeltaꝫ vorant.
De piſcibus dominorum
aut quas vocant caſeatas. Interea domini piſcem queꝫ corſica miſit.vel thauromi
nitane rupes.ſeuientia nanqꝫ guttura ſaciare nõ ſufficiunt noſtra flumina ne maria
dum piſcatores proxima queqꝫ ſcructantur retibus.nec piſcem ſinunt in vicinia cre
ſcere.ecce mox alium qui longi latiqꝫ pectoris.necnõ Squillaꝫ defert aſparagis vi
diqꝫ ſeptam.cuius cauda neduꝫ familiaꝫ ſed hoſpites quoqꝫ ſiqui affuerunt ꝯuiuaſ
qꝫ deſpicit ille murenam adducit ex ſicilia quaꝫ inter Scyllam ⁊ Charibdim cepit.
duꝫ auſter ſe contineret. quid accipenſeres.turtures temulas aut alios piſces enũe
rare.quicquid in aquis ſuauius aliter.ante principeꝫ atqꝫ id vel aſſum vl' oleo vene
frano vl' vino coctuꝫ optimo inter odoriferas herbas intueberis. Maxima inter pi
ſces tibi inuidia accreſcit.nec minor inter carnes. Cũ ceruuꝫ leporeꝫ apruꝫ capream
De ferculis dominorum
caſtora faſcianuꝫ perdiceꝫ gruẽ pauoneꝫ oricẽ gallinaꝫ turdos merulas ficedulas ar
deas Anſeres edulos agniculos cuniculos.aſperiolos ⁊ quicquid volat ⁊ quadru
pedat ſaporis egregij voranteꝫ principeꝫ videas:atqꝫ hec egregie cõdita pulmenta
rijſqꝫ preparata ſuauiſſimis. que cum reſpicis nihil ex his que ante te ſunt morde
re potes. Sed expectas ⁊ ad comiteꝫ dicis ecce iaꝫ dabit nobis ſemieſuꝫ leporẽ aut
aliquid de clunibꝫ apri. iaꝫ piſceꝫ aſſum.iaꝫ congelatuꝫ aromatico iure ad nos mit
tet.iaꝫ pulluꝫ gallinaceuꝫ iaꝫ duas auiculas deſtinabit.ſed euaneſcit om̃is cogitatꝰ
tuus.naꝫ curialibus nihil horuꝫ porrigitur.niſi fortaſſe ad cruciatuꝫ tuũ aliquid ſo
cio tibi aſſidẽti mitteretur.quo ſcires illũ te principi carioreꝫ.nõnũꝙ ⁊ tibi tantillũ
dabitur nõ quo te ſatieris ſed quo magis afficiaris tedio ꝙ ſuaues ſint epule princi
pis.ſciens panem ante dominum niueuꝫ ac molli ſiligine factuꝫ aſpicies ad quem
piſtanduꝫ proprius eligitur ⁊ magno ſtipendio retinetur artocopus.queꝫ ſi tangere
volueris increpatus percutieris qui paneꝫ tui caniſtri nõ receperis.nec intactuꝫ he
ri dimiſeris.ꝙ ſi ver fuerit ⁊ optata tonitrua cenas maiores reddiderunt. raduntur
tubera terre ⁊ vſqꝫ a libya deferuntur. Boleti optimi.quales edere ſolebat claudiꝰ
ante illum in quo venenum vxor ſibi porrexit. Curialibus aũt viles ⁊ ancipites fun
gi ponuntur.et in quibus ſepe mors editur. Poma principis talia ſunt qualia ſo
De pomis dominorum
rores dicuntur Heſperides habuiſſe.⁊ his ſolum oblectari potes.tam em̃ odorifera
ſunt.vt non ſolum propinquos.ſed longe etiam ſtantes odore ſuo perfundunt.tan
gere tamen illa nõ poteris aut quouis pacto guſtare. Caſeus ex parma placentiaqꝫ
deducitur. Sudans cecus.pinguis ex ouibus factus.que ſolum ſerpyllum cum ſua
uiſſimis herbis depaſte ſunt. Structorem interea ſaltantem per domum ⁊ chiromã
ta volanti cultello ante dominum diuerſis geſtibus leporem atqꝫ gallinam ſecanteꝫ
ſpectabis.⁊ qui te nihil horum permittit tangere.quibus oblectareris. Quis eſt qui
rebus in iſtis voluptatem eſſe curialibus credat.quis nõ potius penam ingentem
cruciatumqꝫ maximum recognoſcat.an non ſimilimum eſt hoc tormentum illi qꝺ
poete finxerũt de Tantalo qui nec in aquis bibere nec in pomis edere poteſt.ꝙuis
ad mentum vſqꝫ vtraqꝫ ſibi pertingant. Quid ꝙ in menſa pnceps aſſidue fabulatur

atq; tacenda dicēdaq; fatur. cū tu nec loqui nec hiſcere audeas. nā ſi forte mutire p̄-
ſumpſeris aūt nutu aliquid ſignificare. quaſi caſus ꝑ plantas educeris foras. ac vł
latro vel fur vocaberis vł adulter. Maxima queq; dom⁹ vt iuuenalis ait ſuis ē ple
na ſupbis. ille panem magno cum murmure porrigit. ille indignat̃ ꝙ ſe aliquid po-
ſcas ⁊ quod ſe ſtante recumbas. aut nō vident famuli defectum menſe. aut ſi vident
negligunt emendare. Sepe tibi vinum vel panis deerit. nec tamen aliquod iſtorum
poſcere audebis. Si vel aquam vt vinum dones vel acetum vt piſcem mergas vł ſal
vt carnes aſpergas vnq̄ꝫ petieris importunus diceris. Enumero tibi ſedentium te-
dia. ſed maiora illorum ſunt qui ſtantes ſeruiunt. ⁊ quotiens aliquid mordes ipi te
cum hiāt ⁊ aerem ſolum capiūt. qui ſolis paſcuntur cenaꝝ reliquijs. Sꝫ accipe mo
leſtias alias. Sunt in curia diuerſe dapes. nam raro minus q̄tuor ferculis cena pa
ratur. at iſta nūq̄ꝫ vt optares ex ordine dabunt̃. ſemꝑ quod vltimum velles erit p̄mū
cum pane ſatur ⁊ vrſi plenus dorſo fueris. tunc cibaria meliora porrigēt̃. vt vel ſto-
machatus renuas vel ad crapulaꝫ cum tuo maximo dāno ɔmedas. ꝙ ſi quis caſus
meliores epulas initio mēſe ɔceſſerit. mox ille ex oculis auferrēt̃. Eſt em̄ magna mi-
niſtris diligentia ne diutius res p̄cioſiores eſſe in menſa ꝑmittant. nam ⁊ in ponen
do tardiuſculo. ⁊ in leuādo celerrimi ſunt. Aſpice inſuꝑ in ꝑapſide quot man⁹ ena-
tant circa carnes. quot cultelli feſtinant. quale ꝑiculū illic manū apponere niſi quis
chirothecā ferreā receꝑit. Sic apud Strigoniēſem archiep̄m illū qui ante p̄ſentem
ſcd̄us fuit florentinū quēdam feciſſe ɔmemorant. Contigit em̄ vt nōnunq̄ꝫ alienū qs
digitum vel portiūculam manus acceperit atq; momorderit. vituli carnē vel bouis
exiſtimans. Menſe in curijs vndiq; circūdant̃ edentib⁹. Cibaria ſupra caput tuuꝫ
⁊ humeros afferunt̃. ſepeq; ſuꝑ te ius totum effundit̃. Hic te p̄mit is raptat ⁊ in fa-
ciem tuam vomit. inter ferculū ⁊ ferculū magna fit mora. tempuſq; longū expectādo
ɔſumit̃. cum interim nec ſpuere nec ſcreare potes. niſi ſcurraꝝ numero velis haberi
Nunq̄ꝫ certa ɔmedendi eſt hora. Si tamen in ip̄o menſe initio nō affueris. cena mul
ctaberis aut iurgijs afficieris acerbis. Inter hec nec porros neq; cepe neq; alleū qꝫ
venenum ab Oratio dicit̃ ɔmedere poteris. Nec igit̃ que principes edunt. nam illa
tuum ventrem dedignātur. nec que ruſtici vorant: quia vetorem dn̄is ingerunt. gu-
ſtare ꝑmitteris. Craſſis igitur illis ⁊ nullo ſapore ɔditis vteris dapibus. In quib⁹
ſi voluptas eſſet aliqua. ceſſaret tamen quia ɔtinue ſunt ⁊ immutabiles. nam volu
ptates vt iuuenalis affirmat rarior vſus cōmendat. At in his rebus tantū deeſt vt
gaudium aliqđ intercedat. vt male iudicare non exiſtimē. qui ſummā in eis miſeriā
ſummāq; cordis afflictōeꝫ poſuerit. Sed ſtultum atq; impituꝫ vulgus hec tedia nō
aīaduertit. ſolūq; ſuſpenſas auro veſtes ac ſublimes reſpicit in equis milites. Et cū
opes argentum aurum famuloꝝ cateruas ⁊ ornatum exteriorem intuetur. miſerias
interiores nequaq̄ꝫ conſiderat. At Seneca ſumma prudētia vir. Iſti inquit quos ꝓ
felicibus aſpicitis. ſi non q̄ cernuntur ſed qua latent videritis. miſeri ſunt. ſurdidi.
turpes. ad ſimilitudinem ſuorum pietuꝫ extrinſecus culti. quo fit vt curialibus qui
ꝓpter irritamenta gule principibus ſeruiunt. nedum ciues priuatos qui cum iocun
da coniuge inter dulces liberos caſte ac p̄ce ɔmedunt. vel ruricolas qui medias int̃
oues caſtaneas molles ⁊ mitia poma cum lacte vorantes. nitidi fluminis vndas ex-
hauriunt. Sed ip̄os quoq; qui in crepidinibus petraꝝ vel in pontibus vel ad eccle
ſiarum valuas mendicant. ſine cūctatione p̄ponam. Cum illis nec ex ſententia ſuc-
cedat qđ appetūt. nec ſi ſucceſſerit meliores ꝓpt̃ea beatioreſue fiāt. Sūt igit̃ oēs ſtul
ti qui ob has cauſas in regiū famulatū ſeſe recipiūt. Ceterū cum ab initio dixeri
mus quoſdā eſſe qui tanq̄ꝫ aīe ɔſulturi regalib⁹ ſeſe dedūt obſequijs. extimāt em̄ ɔſu
lendo regib⁹ vtilitatē reipub. ꝓmouēdo. pupilli ⁊ viduaꝝ tuendo cauſas afflictis ⁊
inopibus ſuccurrendo. tanto magis deo placere quāto maiore tedio iſta ꝑagūt. Re
ſpondendū eſt etiam his. ne qui ſtultiores ſunt alijs. ſapiētiores omnib⁹ videāt̃ q̄uis
neminē adhuc ɔgnouerim qui nō ſuū aliqđ tꝑale ɔmodū apud reges inſectaret̃. Fin
gamuſ tamē aliquē fore quem ſola ſalutis aīe ratio mouerit. An ita ē vt ħ in curia

Dapes curie

de periculo comedendi curialium

ſibi poſſit obtinere. cōſulemus ne nos viro bono in obſequio vt ſe regis immergat?
Putabimus ne ſic animam lucre fieri? Mihi hercule nō fit veriſimile in curijs pri
cipum vbi tot vicia regnant. vbi tot irritamenta ab exercicio virtutum ſubducunt. vi
virum aliquem bonum poſſe pſeuerare. Nāq; vt ſeſſor bonus ī equo retrogrado vl'
calcitroſo excucietur. dilabet̄q; tandem: ſic vir bonus ⁊ iuſtus apud reges diſfluet.
vel īmunitus rerum licentia ac fluxu. ⁊ tot īmundicijs tum viciorum tum hominum
circūuentus declinabit a via. ⁊ in ſcopulos ruet ventorum viribus actus ⁊ tempeſta
tum. quod cum Plato in atheniensi curia perſpexiſſet. fugere potius ſtatuit q̄ inter
tot viciorum inquinamenta morari. Cognoſcito igitur teipſum qui ſequi curiā ſta-
tuis. ⁊ an platone ſis maior. animaduertito an virium plus tibi q̄ illi ſit ad reſiſten
dum male cōſuetudini. oportet in curijs obſequi omnibꝫ ꝯmunicare quod habes. ſe-
uire temporibꝫ. verſare naturam. ⁊ regere. Necnon teipſum huc ⁊ illuc torquere et
flectere. cum triſtibus ſeuere. cum remiſſis iocunde. cum ſenibus grauiter. cuȝ iuue
nibus comiter. cum facinoroſis audacter cum libidinoſis luxurioſe viuere. Quod
niſi feceris: nec magnus in curia nec diuturnus eſſe poteris. Sed replicabis mihi
fortaſſe illū ipſum Platonem quem fugiſſe curiam ſuperius ſcripſi: Poſteriꝰ tamē
ad Dioniſiuȝ ſicilie tyrannū perueniſſe illiq; ſeruiſſe. Sic eſt vt ais. Sed vide quid
obtigerit. nāq; vocatus ab illo per doctrine ſpeciem. cum tyranni vicia corripuiſſet.
tyranni fraude venūdatus eſt. Nec is ſolus ex ſapientibus iram principis expertꝰ
eſt. nam ⁊ Zenonē phm ſenem admodum Phararis tyrannus omni cruciatus ge
nere dilacerauit. Anaxagoras nobilis phus ab Anacreonte Cypriorum rege occi-
ſus eſt. Boetius iuſſu Theoderici regis interijt. Longa mora eſſȝ ſi quos viros bo
nos necari principes iuſſerint enumerare voluerim. Nec mihi quiſpiam vel Moy
ſen vel Heliſeum vel alium quēpiam phorum ꝯmemorauerit. quaſi ⁊ ſibi liceat qđ
viris diuinis permiſſum extitit. nec enim cum regibus illi manſerunt. ſed functi le-
gatione quā deus eis mandauerat. abierunt. Solus Joſeph apud Pharaonē mo-
ratus eſt. quem ordinatio diuina pro ſalute populi illuc tranſmiſerat ⁊ venūdatio
fraterna. fatebor ⁊ Mauricium ⁊ Martinum militaſſe ac principibus ſeruiuiſſe:
ſed ille q̄ primum xpianus cognitus eſt. cum totā mox legione thebea truncatus eſt
capite. hic vt vir factus eſt ⁊ regia caſtra dimiſit ⁊ in obſequium dei ſe ſequeſtrauit.
Sciebat enim vir ſanctus quia pupillorum ⁊ viduarum cauſe ad principes nō egre
diuntur. quia nunq̄ apud reges cauſa pauperum defenditur. quia venalis eſt om- *Iuſticia venal apud principes*
nis iuſticia. quia impudicus eſt omnis ſermo quia nulla miſericordia. nullus reli-
gionis zelus. nulla caritas. ſed inuidia ⁊ ambitio tm̄modo dominatur. Quibus ob
ſiſtere fortiſſimi fuerit ⁊ plus diuina q̄ humana ſapientia. Et q̄uis eſſet Martinꝰ
ipſe ſanctiſſimus. poſſetq; ſua virtute ſuperare militiam. amplius tamen malitiam
nec per ſe voluit ſequi nec alijs imitandam ſuo exemplo demonſtrare. Nec ſaluator
noſter xpc interrogatus quid faciendum eſſet ad vitam ꝯſequendaȝ: vade dixit ⁊ re
gibus ſeruito. ſed vade inquit ⁊ vende omnia que habes ⁊ ſequere me. nō principeȝ
non regem. ſed me. non curiam ſed me inquā ſequere. Videas igitur tibi vir bone q
ꝓpter animā ſequeris curiam. ne ꝓpter curiā illam ꝑdas. quia multi ſunt ibi laquei
multa offendicula. multe inſidie demonū. Durum eſt ambitōeȝ frenare. auariciā cō
peſcere. Inuidiā domare. Iram cohibere. Luxuriam coartare. dum ſemꝑ inter iſta
verſeris. Si quis tn̄ adeo ſibi creditū talentū nouit vincere. vt iſta poſſit ⁊ tanq̄ ſol
īmaculatus in luto verſari. ſi pōt picē tangere ⁊ ab ea nō inquinari. Si pōt ignem
ingredi ⁊ nō vri: nō illū curiaȝ ſequi prohibeo. nam meritū tanto grādius aſſequet̄
quāto ꝑiculoſius militauit. Sed ꝑſuaſuȝ ē mihi nemineȝ eſſe. qui curie ſeruiēdo nō
potius vincat̄ a vicijs q̄ vicia vincet. Dociles imitandis vt Juuenalis verba recen
ſeam turpibus ac prauis omnes ſumus. in geneſi quoq; diuinū oraculū eſt in hunc
modū. Senſus eīn ⁊ cogitatio humani cordis in malū prona ſunt ab adoleſcentia.
nō ſuaſerim igit̄ vlli in curijs īmorandū. nā ⁊ aīa vt dixi diſcrimini magno ſupponi
tur. ⁊ vita ſepe ante tempꝰ amittit̄. quoniā vel principum deſiderio fauebis ac vltro

ſuis vicijs arridebis. ⁊ animã ꝑdidiſti. vł increpabis malos mores. accuſabiſqꝫ ſce-
lera ⁊ in re iram principis expetieris. Cyrus perſarum rex Arpalo familiari ſuo
admodum ante caro. ob deꝓhenſum in ſe vicium. filios epulandos in cõuiuio dedit
Cambiſes eiuſdam ex cariſſimis qui ſe de ebrietate corripuerat. filium ſagitta trãſ-
fixit. Nec tu mihi Areſtotilem obijcias ſummũ phm̄ Alexãdri magni caſtra ſequẽ-
tem. neſcis enim qua volupte hoc egerit. ⁊ an ſibi libertas fuerit aliter faciendi. At
ſecuti ſunt Alexandrum cõplures alij. caliſthenes phus Critus frater Callactane-
us Lyſimachus miles ⁊ phus inſignis. Caliſtenes dum adorari more ꝑſico Alex-
andrum ꝓhibet. trũcatis manibus ⁊ pedibus. effoſſis oculis ⁊ auribus amputatis
miſeram vitam in carcere ducere cogebatur. Cui cum Lyſimachus in remedium
erumnaꝝ venenum obtuliſſet leoni obiectus eſt. Crito cum Alexandrum Philippi
patris laudibus detrahentem redarguiſſet. ab eodem vt ſupra retuli in conuiuio ẽ
occiſus. Sunt igitur ſtulti meo iudicio. ⁊ vt arbitror tuo Johannes amantiſſime. ⁊
qui ꝓpter ſuperiores cauſas ⁊ qui ꝓpter anime lucrum ſeruicia principis ãplectũť.
quoniã vel qđ querunt nõ inueniunt. vel ꝑ viam ſpinoſam ⁊ ancipitẽ ꝑgũt. cũ ad fi-
nem quẽ cupiunt tutiſſimis poſſint ⁊ quietiſſimis itineribꝫ ꝓficiſci. Eſſet ꝗ iaꝫ ſa-
tiſfactum his que ab initio ꝓpoſuimus. poſſemqꝫ iã epl'aꝫ claudere. Sꝫ ſunt adhuc
alie ꝗplures moleſte curialiũ de quibus nõ erit ab re ꝗ breuiter memiſſe. Plurima
inter dormiẽdum ſunt tedia. Sepe in aſſeribꝫ dormiẽdum eſt. in paleis. in lapidibꝫ.
nudoqꝫ ſolo. in vento. in pluuia. in frigoribꝫ. Si plumas fueris aſſecutus: ad pedi-
culos. pulices. culices. ⁊ alias infinitas vel mordentes vel deterrime fetentes beſtio-
las te prepara. nunꝗ̃ ſolus dormies. niſi cum ſociũ cuperes. Linteamina ĩmunda.
fetida. lacerata. ⁊ quibus nuperrime peſtilẽtia ſunt mortui tibi dabuntur. Comes
adiũgetur ſcabioſus. qui ſe tota nocte fricabit. alius tuſſitabit. alius fetido flatu te
perurgebit. Interdũ ⁊ leproſus tibi coniacebit. Alius frigidus eſt ⁊ veſtimenta ad
ſe rapit. Alius febre calidus ⁊ lodiceꝫ cum oĩ̄i tegmẽto ſupra te iacit. Semꝑ vel il-
le tibi moleſtus erit. vel tu illi videberis tedioſus. dormiť frequẽter in ꝯmuni. vbi vł
x. ſunt vel. xx. vbi vnus ſtertit alter pedit. alius calces iactitat. nunꝗ̃ ante mediũ no-
ctis eſt ſilentiũ. Ueniunt ebrij dormitũ. ꝯfabulãtur. garriũt. raptant. rixanť. pugnãt
⁊ ſeinuicem cedunt. Surgunt mingentes. ſepe apud ſtabula ſunt cubicula tua. et e-
quos fremitantes vel ſe mordentes audis. nunꝗ̃ ſcies vbi iacere debeas. niſi domini
dormitum iuerint. Sunt in diuerſorijs multi aduene. multi ignoti. ⁊ vita curialiuꝫ
plerũqꝫ in hoſpitijs publicis ſtatuitur vbi ꝯtinuo fures timẽdi vel formidãdi ſiccarij
ſunt. neqꝫ res tuas vnꝗ̃ tamdiligenter cuſtodies quin aliquid detractum repias. nã
⁊ ipſi fures in thalamo tuo dormient. ⁊ te ſoſpito aſſurgent. reſqꝫ tuas ſub te quoqꝫ
iacentes eripient. Adſunt meretrices. ancille. lenones. ioculatores. luſores paſiti.
qui iurgia cõtinuo ꝓludunt. tantuſqꝫ clamor exoriť vt nedum dormire. ſed nec qui
ꝓpe te eſt loquentem ſocium intelligere queas. Adde loquacitatem eorum qui nocte
ꝗ longa eſt nunꝗ̃ quieſcunt. Abſentem cantat amicam vt flaccus ait. multa ꝓlutus
vappa nauta atqꝫ viator. Nulla dormiẽti quies dať. ꝗ ſi vnꝗ̃ rumores ⁊ alia mala
ſomnus vinceret. ac oculos claudere ceperis. e veſtigio reuocaberis. ⁊ aliꝗ̃ caſu ſur-
gere ꝯpelleris. credo te iſta millies exꝑtuꝫ. ideoqꝫ ſum breuior. Sed alia accipe que
inter hoſpitandum ſunt tedia. Mareſcallus orandus eſt ac precio ꝯducendus. rogã-
diqꝫ ſerui eius ⁊ alliciendi muneribus: vt hoſpitium tibi tolerabile prebeant. quod
ſi ꝓmiſerint non tamen implebunt. teqꝫ vel in remotiſſimis locis vel ĩ fetidiſſimis
ganeis collocabunt. Interdũ ⁊ honeſtũ locum quem dedit vt deſeras ⁊ alteri cedas
minis ac vi coget. Sed eſſet tolerabile fortaſſe Mareſcallo caput inflectere cuiꝰ eſt
officiũ non inhoneſtũ: at ſordidos homines ſequi. atqꝫ his ſupplicare ⁊ offerre pecu-
niam grauiſſimum eſt. Nec tamen hoc potes effugere nam ⁊ coquis ⁊ piſtoribus et
frumentarijs ⁊ bladi viniqꝫ diſtributoribus humiliare te conuenit ⁊ ipſorum beni-
uolentiam emere. Quid oſtiarium referam. Heu quotiens ille vlnas in pectus
detrudet tuum. quotiens te pugno vel calce repellet. quotiens vbi te viderit ve-

nientem portam que patebat ſtatim recludet. Quotiens te excluſo q̄uis aurum de-
deris: vel mimum vel ſcurram vel emulum tuum intromittet. quotiens tibi vel dor-
mire principem vel in conſilio eſſe vel egrotare mentitur. Quid de motu caſtrorum
dicam. quis tormenta que nunc incidunt poſſit enumerare. Quanta equorum eſt
cura. quanta armorum. quot vrgent anguſtie. Tranſeunda ſunt alta flumina. pon-
tes ancipites aſcendendi. Equitandum in tenebris. in pluuia. in vento. in niuibus
in luto. in glacie. in fluminibus. in ſpinis. in nemoribus. in ſaxis. in precipitijs. in
abruptis collium. inter latrones. inter hoſtes. nunꝙ̄ certus eſt principis receſſus. fa-
ma nõnunꝙ̄ vagatur in craſtinum eſſe caſtra remouenda. cũqꝫ accinctus es vie mu-
tatur opinio. q̄ ſi forte imꝑatus fueris repente fiet receſſus. ibitqꝫ cum paucis. ⁊ ſe-
qui pene feſtinantur omnes iubebit. idqꝫ tunc potiſſime cuꝫ vel egrotabis vel medi-
cinam ſumpſeris vel ſanguinem diminueris. aut equi aut famuli tui minus diſpo-
ſiti fuerint. Si quis ⁊ ſtandi vel recedendi certitudinem habere voluerit. ex caupo-
nibus vel meretricibus melius inſtruetur ꝙ̄ ex alijs. nunꝙ̄ quo ſit eundum ſcies. ni-
ſi poſtꝙ̄ perueneris. Creditur ſumma luce rex abiturus. tuncqꝫ omnes in equis ex-
pectant ⁊ ad meridiẽ vſqꝫ tam muli ꝙ̄ equi ⁊ currus onerati manent. ſepeqꝫ onera
tanꝙ̄ decepti deponunt. cum v̓o iter arreptum eſt in his locis potiſſime manſio fit.
vbi nec vina ſunt nec cibaria. nec in quibus recipi queas diuerſoria. vbi v̓o vbertim
omnia ſuppetunt. nunꝙ̄ poſt biduum caſtra manebunt. Eſt enim regibus tedium q̄-
tiens multitudinem letam audiunt. contra v̓o ex anguſtijs afflictioneqꝫ plebis ſola-
tia ſuſcipiunt. ideo nõnunꝙ̄ mille paſſus proficiſcuntur. Interdum quinquaginta
milia paſſus obambulabunt. Gaudebuntqꝫ cum te vel familiarem perdidiſſe vel e-
quum accipient. vel cum te precipitatum in flumina vel frigore obriguiſſe. vel eſu
defeciſſe cognouerint. cum ipſi ⁊ contra frigus ⁊ contra calorem armati exierit. In
caſtrorum preterea proceſſu. quot preſſure ſunt. quot calces. quot truſiones. quot ca-
ſus. quot irriſiones. quot blaſphemie. nunc tuus equus aliuꝫ cedit. ⁊ in te culpa re-
fertur. nũc tuus ledit̃ ⁊ afficieris dãno. Litigant inuicem famuli ⁊ in bellũ deſcen-
dunt dñi. interdũ ſeruare ordinẽ oꝑtet. nuſꝙ̄ cedere loco licet. feſtinandũ eſt cuꝫ alijs
feſtinant. tardandũqꝫ cũ alijs tardant. nec ꝓpe te erit quẽ velis amicũ nec ad euꝫ vbi
ſit poteris ire. Si quo caſu cecideris nemo te colliget. ſed vniuerſo exercitu calcabe-
ris ⁊ tam tu ꝙ̄ equus in puluerem redigeris. nũc in locis paluſtrib9 ⁊ in luto caſtra
ponũtur. nũc in arena locoqꝫ ſterili. ex quo nec lignatum nec aquatuꝫ abſqꝫ magno
diſcrimine progredi queas. tunc aut eſtas erit ⁊ caloribus exureris cicadis obtun-
deris. culicibus mordeberis. ſerpentib9 intoxicaberis. fetoribus ac exalationibus
peſſimis cruciaberis. Aut eſt hiems ⁊ tecto atqꝫ veſtibus nudus peribis. q̄ ſi tu for-
ſan euaſeris: famuli tamen ⁊ equi ſuꝑeſſe non poterunt. Adde cum ꝓpe ſunt hoſtes
maiores moleſtias. nũc vitandos lapides nũc ſagittas timẽdas. nũc fures formidã-
dos. nunc latrones. nunc inſultus eſt faciendus in hoſtes. nunc cauendum eſt ne ho-
ſtes ipſi officiant inſultãtes. In armis edendum eſt. in armis dormiendum. ſemꝑ in
vallo caſtroꝝ in portis excubie ſunt habende. nũꝙ̄ hora quieta eſt. nũꝙ̄ in pace ma-
nere licet. nũꝙ̄ tube nunꝙ̄ cornua tacent nunꝙ̄ inſidie ceſſant. Quotiẽs itur ad mu-
ros vel cum duo ꝯcurrunt exercitus. quãta trepidatio eſt. quot clamores nũc erigũ-
tur machine. nũc ferunt̃ tribuli. ꝯcurrunt iacula fodũtur miſſilib9 ſcuta. Corruſcãt
enſes. ſub illo equus occidit̃. hic ꝯfoſſus telo ruinã minat̃. Illi caput aufertur. huic
manus amputat̃. quidã calcant̃ inter equos. quidã in foueis iacent exãgues. mille
facies mortis vbiqꝫ vident̃. nõ hic miſericordia eſt. nõ benignitas nõ hũanitas. Sꝫ
ille vir bon9. ille miles egregi9. ille fortiſſim9 credit̃ imꝑator. q̄ plures ſua manu ne-
cauit. quiqꝫ cruentũ gladiũ ex pluriũ viroꝝ iugul' eduxit. Sũt equeſtres pugne. ſũt
pedeſtres. ſunt nauales ſunt murales. vbiqꝫ res ſunt horrẽde ⁊ facies inferni ſimil'.
nihil ibi lucrari abſqꝫ iniuria ꝓximi potes. nec tua ſunt q̄ bellis q̄rũt̃ iniuſtis vt fe-
re ſunt oĩa bella ꝙ̄ inter domeſticos fidei ꝯmittũt̃. Perdẽ aũt illic nedũ res ſꝫ vitaꝫ
⁊ aĩam potes. nec tute vitare poſſe bellum ꝯfidas in quo tuus rex interfuerit. nemo

ſe mare vitaturū ſperet cum rex nauigauerit aut ꝯmitandus rex eſt. aut amittēdus
inter tot tantaſq3 difficultates. aut iuuenis es ⁊ ſufferre inſolitas res nō potes. aut
antiquus ⁊ difficientibus viribus nec inediā nec ſitim nec laborem ſuſtinere vales.
Pretereo morbos qui dum ſic agimur nos aggrediuntur. quibus coacti vel in via
deſerimur. vel inter ignotos plerūq3 diem claudunt. qui domi manentes per multos
annos viuere potuiſſent. ¶ Sed redeamus iam in vrbes. ſimus in amplo ſpacioſo
q3 loco quieſcat curia. deerunt ne ꝓpterea cruciatus. an non fient indies noua edicta
⁊ ꝯſtitutiones noue. quibus vt te coaptes: ſingulis diebus de nouo incipies viuere
Siue rex ſedeat ſiue ſtet. tibi tamen ſemper erit ſtandum. nec vllam tuis tibijs pote
ris dare quietē. Sed nōnunq̄ ſedens temerari⁹ iudicaberis. Quid vō in ſtipēdijs
exigēdis. quāta moroſitas. quātaq3 diminutō ē. nūq̄ i tpe daṫ. nūq̄ integrū. nūc ad
iſtū nūc ad illū remitteris. diuerſiſq3 mendacijs eluderis. multa ſunt ꝓpter q̄ magni
fico Caſpari cancellario teneor: ſed in hoc quoq3 ſue magnificentie ſum obnoxius.
quia me non patitur ſolario meo fruſtrari ſicut alios video. qui ſuum gemunt frau
dari ſalarium. Nunq̄ ſtipendia recipiunt niſi diſtributorem donauerint. nec vllus
eſt qui tam clara ꝯuentionis ſue capitula faciat. vt ad voluntatem officialium non
recipiant interp̄tationem. qui ſunt omnes auri corroſores. Sed iā de neceſſarijs ali
quid dicamus. qui ⁊ ipſi curialium tormenta exaugent. nūc hoc nunc illud impetra-
ri ſibi petentes ⁊ ſiue durū ſit ſiue abſurdum qđ optant. tamen impetrare te volūt
Quidam potentes ſunt qui ex grā principis ꝓmouere ꝓpinquos poſſent: ſed tales
ſunt eius conſanguinei. vt vel eis benefacere non audeat. vel ſi audeat infamiam po
puli ⁊ indignationem ſupra ſe dei ſuſtineat. Quid ꝙ amorem in ſe principis nemo
verum aſſequitur. nanq3 vt Socrates in eo quem de regno ſcripſit libro teſtaṫ. Pri-
cipes neminem niſi in conſulto quodam impetu diligunt. ꝙ ſi quem amant: non vt
amicū diligunt. Inter pares enim amicitia verſatur. ſed eo modo amant quo et ca-
nes ⁊ equos diligunt. fructum vt exinde ſuſcipiant. Quid dixi erraui. certe multo
plus equus aut canis q̄ homo diligitur. mortuo quippe viro mox vir ali⁹ adeſt qui
locum defuncti magnis precibus ſibi dimitti poſtulat. at canis vel equi mortui vice
non ſupplebit alius niſi vel emptus precio vel gratia. Parum adhuc dixi. cum ne-
dum non dolenda ſed optanda mors tua principi ſit. qui diutius ſeruiſti. aut enim
pro longis obſequijs non te remunerauerit. ⁊ ſoluitur obligatio morte tua. dulceq3
ſuo ex ore ſonabit. Ach ſi mortuus non fuiſſet homo ille. magnis eum muneribus
donaſſem. Aut largitus eſt tibi plurima que te mortuo recuperare ſe ſperat. vix enī
hodie diues aliquis moritur. cui principes non ſuccedant. Sed audi iam quot im-
minent tibi moleſtie propter perſonam principis. raro nedum inter principes ſed
inter priuatos quoq3 vir bonus reperitur. Cicero in diuinationum libris. Si que
rariſſime fiunt monſtra putanda ſunt. inquit magis monſtrū erit vir bonus q̄ par
tus mule. Aſtipulatur huic ſententie Iuuenalis. qui licet prius dixiſſet Rari quip
pe boni. vix numero ſunt totidem quot thebarum porte vel diuitis hoſtia nili. Po-
ſtea tamen quaſi ſeptem reperiri non poſſent amplius ſe reſtrinxit dicens. Egregi-
um ſanctumq3 virum ſi cerno bimembri vt monſtrum puero et miranti ſub aratro
piſcibus inuentis et fete comparo mule. Nec diuina ſcriptura remiſſior eſt. Si qui-
dem apud Paulum prophete verba relata ſunt. Eſt autem deus verax omnis ho-
mo mendax. Et iterum ſcriptum eſt. quia non iuſtus quiſq̄ non eſt intelligens. non
eſt requirens deum. Accurſus. non eſt qui faciat bonum non eſt vſq3 ad vnum. Ui-
des vt oratores ac poete cum ſacra ſcriptura concordant. vides ne vt rari boni. ma-
li vō infiniti ſunt. Si ergo rex tuus malus fuerit dolebis eius infamiam eiuſq3 vi-
cijs cruciaberis. Si auarus eſt angeris. quia nec te p̄miat nec alios bn̄meritos ⁊ q3
plurima negligit ne ſumptū faciat. Si liberalior ē times ne ꝓfuſione nimia oblinieτ
erariū. Si crudelis. vereris ne ī te tuoſq3 ſeuiat. Si pius egreferς. q3 nō vlciſciṫ iniu
rias. Si audax p̄icula reformidas. Si vecors hoſtib9 inuides qui ſibi ſemꝑ inſultāt.

Si loquar.multiloquiū eſſe nō abſqꝫ peccato cognoſces. Si tacitus.dicis quia nec
amicos nec ſeruitores verbis ſcit retinere. Si vinolentus.accuſas ebrietatē. Si vi
no non vtitur.qꝛ paꝝ ſit letus grauaris. Si luxurie cultor eſt doles. quia plurimis
iniuriat᷑. Si feminas fugit.dicis nō eſſe viꝝ. Si paucos ad ſe admittit.diſplicet ti-
bi inter illos nō eſſe. Si cōis eſt oibꝰ.iraſceris ꝙ tam reliquis ꝙ̄ tibi ſit familiaris.
Si omni ex parte bonus eſt qd̄ mōſtruꝫ fuerit.cum tu ſis malus doles quia tuis vi
cijs non alludit. Aut ſi tu quoqꝫ ſis bonus queādmodū eſt difficile.dolebis principi
bono nō arridere fortunā.ſempꝫ anxius eris ſuo ſtatui.egrotabis cum eo. quoniā
nō tam filio ſuo pater afficit᷑ ꝙ̄ bono principi bonus ſeruus. Cui etſi fortuna fauerit
nunc mutationeꝫ. nunc inſidias times:nec dormies vnq̄.nec vigilabis in pace. Eſt
inſup magna viroꝝ recreatio mentis ſeceſſus.cum ſe aliquis retrahit in ſolitariuꝫ
locum.ac vel meditatur vel legit vel ſcribit.totūqꝫ ſe muſis prebet. Et nunc Plato-
nem. nunc Areſtotilem.nunc Tullium. nunc Virgilium. nunc alios doctores iam
dudum mortuos ſed fama viuentes ⁊ ſcriptis alloquitur. Sꝫ hac voluptate priua-
ti ſunt curiales.qui ſemper in ocio ſunt.in clamoribus.in tumultibus.ſi tibi nōnū-
ꝙ̄ particulam menſe delegeris. in qua vel legas aliquid vel ſcribis. mox aliquis in-
ſtabit qui te vexet. Et ſi alij ceſſauerint.non aberit diſpenſator.qui prope te compu-
tum faciat.eraqꝫ moueat.nuſꝙ̄ tibi angulus patebit quietus. in quo poſſis cum ſci
pione dicere.nunꝙ̄ minus ſoluſꝙ̄ cum ſolus. Oportet te priſcis illis ſanctiſqꝫ viris
carere.atqꝫ inter homines viuere quos rectius beſtias omni virtute carentes appel-
laueris. ¶ Sunt qui dicunt filios ſuos idcirco principibꝰ tradere vt mores ediſcāt
fiātqꝫ virtute pſtantes. Melius dicerent ad intelligendaꝫ maliciam turpitudinēqꝫ
diſcendaꝫ ſe filios tranſmiſiſſe. Sunt eñ in curijs vicioſiſſimi iuuenes. Sermones in-
honeſti.ille luxuriam cōmendat.ille voracitatem.nemo de virtute ſe iactat. ſed aut
virginem violaſſe aut ſtupraſſe.nuptam aut emulum occidiſſe aut rapina ſeſe aliqd
nactum gloriabitur que ſcelera ſic adoleſcentes imitantur atqꝫ imbibunt. vt nunꝙ̄
poſtea dimittant.nec te putes adoleſcentem pudicum ſobrium verecundū ⁊ bñ mo-
rigeratum apud principes inuenire.omnes hmōi ſunt quales mgr̄i. Verꝫ eſt eñ.ꝙ
Terentius ait.ad peiorem plerūqꝫ parteꝫ aīm applicari.ſi quis ad eam rem magiſtrum
ſortitus ſit improbum.ſic natura iubet. velocius ⁊ citius eos corrūpūt exempla ma
la cum aīm magnis auctoribꝰ ſubeūt. ¶ Refero maximas deo grates. qui mihi iaꝫ
viro ſequendi principes aīm tradidit.cum iam a parentibꝰ virtutes aliquas ſic ac-
ceperam.vt amplius amittere non poſſem.ꝙ ſi aliud nō eſt. hoc ſaltem habeo quia
nōnullas didici lr̄as quarum eſſem oīno ignarus. ſi pueritiā meam curia ſuſcepiſ-
ſet. Eſt enim in curijs principum vicioſum litteras noſſe.⁊ probri loco ducitur diſe-
tus. Eſt itaqꝫ magna litteratorum moleſtia cum ſe contemni per omnia viderint.
et res maximas ab iſtis dirigi. ne dicam ego negligi: qui vix inter manus et pedes
quot habent digitos norunt. Sed eſt etiam illitteratis ſua turbatio cū viros in cu-
riam doctos ac latine loquentes veniſſe vident.quos ipſi nequeunt intelligē. Quid
preterea de conſcientia tua dicam que ſemper inquieta eſt ſemperqꝫ te mordet cum
tu te ſcias multis viciorum illecebris inquinatum.nullum grauius ſupplicīū vt Se
neca ſcribit ꝙ̄ ꝯſcientiam. hic Juuenalis cum tamen hos tu euaſiſſe putas.quos di-
ri conſcia facti mens habet attonitos.⁊ ſurdo verbere cedit. Occultum quatiēs aīo
tortore flagellum. penaqꝫ tam vehemens ac multo ſeuior illis. quos ⁊ cedicus gra-
uis inuenit et rhodamantus. nocte dieqꝫ ſuum geſtare in pectore teſtem. Sed audi
obſecro Ciceronem pro ſexto roſcio. cuius hec ſi bene memi verba ſunt. ſua quēqꝫ
fraus ⁊ ſuus terror maxime vexat.ſuum quēqꝫ ſcelus agitat. amentiaqꝫ afficit ma-
le cogitationes ꝯſcientieqꝫ animi terrent. Hee ſunt impijs aſſidue domeſticeqꝫ furie
que dieſqꝫ nocteſqꝫ penas parentum a cōſceleratiſſimis filijs repetant. Quaqꝫ te ve-
tis.oblocutiones de rege. de conſiliarijs. de teipſo fiunt.cum vel nimis ſubditi gra-
uantur.vel hoſtes inſtant dum curia in choreis eſt. aut in venationibus occupata.
Nullum inter res mundanas maius.munus eſt hominibꝰ a deo ꝯceſſuꝫ. vt Cicero

dicit ꝙ amicitia: At hoc bono tam ſuaui tã vtili tã neceſſario priuati ſunt curiales.
nanqꝫ viciosiſſimi fere ſint omnes. non amicitia inter eos eſſe ꝟ factio quedã et con,
ſpiratio pōt. Inueniunẽ nonnulli induſtri laborioſi curiales. at in his adumbrata
non expreſſa ſunt ſigna virtutũ. Videnẽ quidem liberales ſed rapinam ſequuntur.
Si ſunt caſti ambitioſos ĩuenies eos atqꝫ ſuperbos. Si humiles ebrij ſunt ⁊ nebulo
nes In nullo virtus eſt aliqua. ꝙ mille vicia non comitentur Arduum eſt in hac ho
minũ colluuie. virum amicitia dignũ reperire. ꝙ ſi quis inuentus fuerit bonus. vel
regi non placebit vel magnatibꝫ. nec eius vti beniuolentia poteris. qa non licet in cu
rijs habere cõmerciũ inter illos qui non ſunt accepti. videbiſqꝫ nonnunꝙ illos quos
diligis. et qui tibi ſanguine ſunt cõiuncti ad ſupplіciũ rapi. ⁊ ꝙuis difficile ſit tacere
cum doleas. nec cõqueri poteris neqꝫ hiſcere. Sepeqꝫ cũ illo cõuerſari cogeris qui ti
bi vel patrẽ vel matrẽ occiderit. Si eius cõditionis fueris vt famulatũ poſſis tenere
ĩuenies ſuitores tuos ebrios. guloſos. rixoſos. ĩſolẽtes. ĩmemores. negligẽtes. ĩertes
adulteros. homicidas. Si rurſus tu alteri ſãuleris. dñm auarꝫ ꝗreloſũ ĩuidũ temulẽ
tũ loquacem reperies. Diſcurre ꝑ omnes curie ſtatꝰ. ꝙ cõtenti cõciliarij ſunt. ſuis cõ,
ſilijs non acquieſcere principes. Quid aiũt cancellarij cum eorꝫ littere ad honorem
regis et vtilitatẽ ſcripte tranſire non poſſunt. niſi correpte et ex bono in malũ mutate
Quid magiſtri curie et mareſcalli: dũ obediẽtiã nõ inueniũt. qd magiſtri camare dũ
eorꝫ cõputa corripiuntur. quid capellani dũ in celebratione diuinorꝫ officiorꝫ ſuſpẽ,
dunẽ. qd medici dũ negligi ſana et nociua recipi cernunt. qd milites qd cubicularij.
quid tubicines dum ſtipendia ſibi negantẽ. quid coqui qui nil parare ſine reprehenſi
one pñt. nullus eſt cui non ſint infinite moleſtie. Atqꝫ vt breuiter dicã. ꝑ multas tri,
bulationes intrant iuſti in gloriã dei. curiales vō cũ multis cruciatibꝫ acquirere ſibi
gehennã ſtudent. Nihil de clericis et religioſis dixerim qui cũ Ioſeph palliũ. cum
Matheo theoloniũ. cũ Iohanne ſindonem. et cum ſamaritana cupiditatis ydriam
iuſſi ſunt reliquere. Taceo et illos qui neceſſario et inuiti ſecunẽ curiam. nã vt Cice,
ro pro ſexto Roſcio dicit qꝺ ego inuitus et neceſſario facio. nec diu nec diligenter fa
cere poſſum. Credo iam me ꝓmiſſioni mee ſatiſfeciſſe. qa ſtultos eſſe ꝓbaturꝫ dixi.
omnes q aliã vitã habẽtes ĩ q̃ poſſint ſe honeſte traducere. curiarũ moleſtias ſequũẽ.
Quod cum ita ſit. relinquamꝰ hoc pelagus inquietũ. noſqꝫ in aliã vitã redigamꝰ. Nã
qꝫ ſi pacem cupimus. ſi ocium diligimus. ſi nobis viuere volumus. ſi ſalutem anime
querimus: fugienda ſunt nobis atria regum et aulici tumultꝰ. in quibꝫ nec requies
nec bonarũ artiũ exercitatio. nec virtutis amor aliquis regnat: ꝟ auaricia tm̃ libido
crudelitas crapula inuidia et ambitio dominatur. quibꝫ vicijs qui ſit deditus. nullo
ſe poterit argumento tueri: quin apud viros doctos et malus eſſe cõuincaẽ et ſtultus
Vale vir. niſi ex curialibus vnus eſſes meo iudicio prudens. Pridie kl'ſ Februarij.
Anno ſalutis. M. cccc xlv. ex Pruch.

Epiſtola. clxvij.

Gaudet de reditu amici.

CAſpar ſchlick cãcellarius imperialis. S. p. d. Reuerendo pri dño Iohã,
ni carnaial iuris cõſulto et apoſtolici palacij cauſarũ auditori. Venit ad
me nuncius tuus cum litteris quibꝫ mihi ſignificas te iterꝫ nurẽbergam
repetere. In qua re ꝓphetam me reddis. ſcis enim hũc reditũ tuum me tibi predixiſ,
ſe. quia dietas noſtras ꝑtermittere non potes. Et ſicut arbitror inter nos libenter
viuis. nã et nos letis animis te intuemur. Sed vellem ego aliam ob cauſam te inter
germanos cõmorari nec ſemꝑ hoc eccleſie negociũ in manibꝫ nr̃is nunꝙ expediẽdũ
penderet. Longe nanqꝫ plus mali ſecũ affert hec diuiſio xp̃ianorum quia ĩuicem li,
tigamus. ꝙ thurcorũ impugnatio aduerſus quos cuncti ſentimus idem. Sed dabit
deus his ꝙꝫ finem. Quod de diete curſu depoſcis: non poſſũ cum certitudine ſcribe,
re. hoc ſcio et hoc tibi notum facio nr̃m regem indies ſe inſtruere vt ad dietam aſcẽ,
dat. Diem certam receſſus preſcribere nequeo: ſed omnis apparatio fit vt ꝙtociꝰ iter
ſumatur. Quid autem impedierit celeriorẽ receſſum dicam tibi cũ preſentialiter ver

ba ſerem⁹.nā et bohemoꝝ et vngaroꝝ res īnouate ſūt .quas me referēte pleni⁹agno
ſces. Nū etiam quō ī re friſingeñ ſucceſſerit tibi aperiā.q̄ꝙ iā audiſti germanū meū
caſtroſū et aduerſariū meū caſtratū eſſe.cui iā adēpta ſūt q̄ īuaſerat caſtra . Sꝫ mlt̄e
nob̄ ꝑ baſiliēſes īferunt̄ mine aduerſus q̄s op⁹erit armis tuis ne iuri nr̄o ⁊ apl̄ice ſe
di fiat iniuria. Noua bona q̄ ſcribis de afferre leto corde ītelligā vt illic fruct⁹ aliqs
emergē poſſit q te noſqꝫ leticia cōpleat. Uale optime . Ex wienna.xx.maij.

Reprehendit cardinalē nō ſcribētē Et iterū
ceſarem ſcribit ad vnionē eccl̄e tractatuꝝ

Epiſtola.clxviij.

Gaſpar ſchlick cācellari⁹ Imꝑialis.S.p.d. Reuerēdiſſimo ī xp̄o pr̄i dn̄o
Iuliano cardīali ſancti angeli. Accedūt nos īdies ex buda diuerſi nuncij
nec vll⁹ ē q me tuis lr̄is cōſolet̄. Quid cēſit nō ſcio ſolūqꝫ mirari me reſtat
īterdū etiā ꝯiecturis vtoꝛ.ſepeqꝫ mecū dico. Aut nimie ſcd̄e ſūt res cardinalis q̄ fui
toꝛū obliuiōꝫ ꝑſtāt.aut nimis aduerſe q̄s ſcribē nō vult ne me ꝯtriſtꝫ. Sꝫ neqꝫ h̄ quie
ſco. Nā cū tuā prudētiā et ſūmā ſapiētiā mēti reuoluo ſcio qa nec ꝓſperis reb᷒ īflaris
nec ꝯrijs ſuccūbis.ſ͞ quēadmodū de ſocrate ſuo dicē xātiꝑpe ſolebat.ī oī fortuna vul
tū eūdē geris.nec vultū dūtaxat vt ille ſ͞ aīm q̄ꝫ. Cur ḡ aut vn̄ ſit hec taciturnitas nō
poſſū agnoſcē. Is nūci⁹ q mō palatini lr̄as ad me ꝯtulit.epl̄aꝫ meā inq̄t ſe tue pr̄nita
ti reddidiſſe. Poſſet aliqs dicē latē te cū aliq huc veniūt.id fit qa n̄ ē īqſitō fcā. Nō ad
mitto expurgntōꝫ.aut altioꝛ cā q̄ qeſcē faciet.quā nec cogitare poſſū nec ſōniare. Ut
cūqꝫ ſit ꝑcoꝛ tuā dignitatē ne me deſ obliuiōi.neue me tuis ſcriptis ꝑuatū facias. Cu
pio ſciē ſoſpitatē tuā regni vngarie ſtatū.⁊ qd aduerſus ꝑfidā mahometi ſectā paret̄.
Scis itaqꝫ nos eē ꝯdictos.vt et tu mihi vngarica.et ego tibi theuthonica facta renū
ciē. Inter oēs hoīes ſuāda ſūt pacta.⁊ hic fides dr̄.qa fit qd̄ dictū ē. Si nō ē apd̄ te
papir⁹.ſcribe more vetuſto ī cereis tabul̄ et ego ab hic nauē nō papiro tm̄.ſ͞ etiā ꝑga
meno ꝑ hyſtrū tibi onuſtā mittē curabo. Nūc me qd̄ repꝛhendo ipē faciā.ſignificabo
qd̄ h̄ fiat . Dilatū ē vſqꝫ ī hāc diē iter ad ꝯuētū nurēbergeñ.nō ſine magnis ⁊ arduis
cauſ̄ poſſū dicē nō eē itū. Sꝫ cur nō ſit itū et ſi ſcio cauſas nō poſſū dici. Tu ſcis re
gib᷒ q̄nte ſint cure. Nō tā facile rex mouet caſtra.q̄ꝙ miles equū aſcēdit. Nūc iam ſu
m⁹ ad iter accinti. Nō puto me ampli⁹ex his locis.tue reuerendiſſime pr̄nitati ſcri
pturū. Ex nurēberga meas fortaſſe lr̄as recipies. Illuc ſequūt̄ regē albert⁹ ⁊ ſigiſmū
d⁹ auſtrie duces. Ulric⁹ cilie comes et dn̄s de walſee ꝑncipes teuthonie et oratores
coītatū oēs aderūt. Quid ſecuturū ſit ī reb᷒ eccl̄ie.nedū ſcribē ſ͞ cogitare difficilimū
ē. Sūt eī īter ſe ꝑncipes admodū diſcordes et alij huc trahūt. Iohānes carnaīal vir
tū doct⁹.tū ſenſat⁹.et nicola⁹ cuſan⁹ nr̄i ſāguinis oculatiſſim⁹ illic ſūt.et alteri⁹ ꝑtis
oratores. Iā tonitrua et coruſcatōes īceperūt. Utinā pluuiā nō ḡndinē habeam⁹. Sūt
nōnulli q iudicia ſua pluris faciūt q̄ꝙ toci⁹ orb̄ ſn̄iaꝫ. Uoluiſſē ī h̄ ꝯuētu tuā reuerēdiſ
ſimā pr̄nitatē vt vidiſſe q̄le bellū apud eos vb̄is geſtū ſit. In q̄ certamīe ſcio q̄ntū va
luiſſes. Preliū ꝯ īfideles.etſi militū cohortatōes deſideret.⁊ cōcilia matura manib᷒
tn̄ q̄ꝙ vb̄is magis gerēdū ē.nec ꝑterea mi⁹ eſt vtile vnionē ī ciuitate tueri q̄ꝙ hoſtes pel
lē. Quid eī ꝓdeſt eos q ex̄ eccl̄iā ſūt ꝯꝑmē ſi ab his q īnt⁹ ſūt laceramur. Sꝫ dixi iā ſa
tis. Ex ytalia nihil noui habeo niſi q̄ꝙ ille ꝯuēt⁹ q ſenis ꝓ cōi toti⁹ auſonie pace diu
ti⁹ ſedit.reb᷒ īfectis diſſolut⁹ ē.nec aī ꝑncipū ꝯiūctiores ſūt q̄ꝙ an̄ fuerūt. Tibi forſitā
certi⁹ illi⁹ terre noua ſcribūt̄ vn̄ tua origo ē.mihi qa ſolo mr̄no genē ſū ytalie ꝯiūctus
nō tā diligēter ſingula patefiūt. Uale optīe et me q ſꝑ tuus fui et ero vita comite noli
ſcriptoꝝ tuoꝛū expertē facere. Datū wienne die.xxiiij. Iunij Anno.M.cccc.xliiij.

Laudat treugas ī regno vngarie fieri et aliq̄ de
vnione eccleſie ac de paſſagio cōtra thurcos inſerit.

Epiſtola.clxix.

Gaſpar ſchlick cācellari⁹ īꝑialis.S.p.d. Reuerēdiſſimo ī xp̄o pr̄i dn̄o Iuli
ano cardīali ſcī āgeli apl̄ice ſed̄ legato. Erā dubi⁹ qd̄ cāe foret q̄ꝙ ad me diu
n̄ ſcripſiſſes. Uerebar nāqꝫ neue mei eēs oblit⁹ vl̄ alia tibi moleſtia ꝯtigiſ
ſet q̄ ſcribē n̄ ꝑmittēt.cū lr̄as tuas accepi ī die aſcēſiōis ex buda miſſas q̄ mihi n̄ ſolū
dubietatē ademerūt ſ͞ magnā q̄ꝑpe voluptatē et leticiā ꝑbuē. Ex ill̄ nāqꝫ ſoſpitatē tuā ī
tellexi.et memoriā mei ſꝑ mēti tue herē. Agnoui q̄ꝫ q̄ aīo lr̄as cernis meas.qd̄ certe

ex amicicia ꝓuenit vt ſcribis:ꝙuis aliq̄ inter ſuū et dn̄m nō amiciciā ſ; tm̄ dicant di
lectionē vigere.non eſt tm̄ de re ſ; de noīe diſputatō.mihi tā ſerui qui ꝓ ſalute dn̄oꝝ
ꝙ dn̄i q̄ ꝓ ſeruoꝝ capite magnis ſeſe obiectāt ꝑiculis veri videt̄ amici:Quis eī ſuū
illū non vere amicū iudicet.q̄ ob vindictā necati amici.penorū imꝑatorē interemit.
captꝰ ridēs crucē ſicut et liuius ſcribit et cycero.niſi fortaſſe dicē volumꝰ ſuuꝫ eſſe de
ſinere q̄ dn̄i nāciſcit̄ amiciciā.cū amicus ſit alter ego.et amicicia nihil ſit aliud ꝙ di
uinarū et humanarū reꝝ cū ſūma caritate cōſenſio.Inter cuiꝰ pomeria nec ſuitus in
trat nec dominiū:ſ; ſiue hoc ſiue illud ſentimꝰ.mihi palam eſt ex amore fieri ꝙ epiſto
lis meis benignꝰ eſt auditꝰ tuus.Et q̄a ſic ꝯfido.ſcribo ſepius tue dignationi.nec ve-
reor inepcias meas oſtendere.et nunc res leues nūc irriſione dignas ſignificare.duꝫ
tui nō videar oblitus q̄ ſꝑ ſū memor.Sed vtinā reuerēdiſſima p̄rnitas tua.q̄ vultu.q̄
aīo.quaꝗ iocūditate et alacritate tuas ſuſcipiā lr̄as.certe nō ſemeſtre ſ; omnis dies
mihi ſcripta tua differret.cū me ſcribē poſcis ipē potiꝰ ſcriberes.Sꝫ mitto ſ; ſperās
deinceps frequentiores ep̄l'as ex te me recepturū.Qđ de treugis refers ꝯgnoui libē-
ter:nā et ego in hac parte magnā operā p̄bui vt reciperent̄.vt q̄ vngarie tanꝙ patrie
mee bene eē cupio.⁊ illius videre gētē toti affecto p̄cordijs.nec exercitui cōtra thur-
cos ituro vellē aliq̄d obſtare.tum ꝙ ſubditos meos pacis ꝯmoditate potiri deſidero.
Sꝫ timeo ne meū deſideriū euaneſcat et plus alijs ꝙ mihi mea ſtultitia ꝓſit bene ſit
ꝙ alijs cōſerimꝰ agros.Nā pācracij ſatellites qui caſilij ſunt.non abſtinent holdis
meoſꝗ ruſticos nō ſinunt q̄eſcē:ſed ḡuiores indies exactōes agitāt.Ut iā vidē vide
ar treugas ipſas q̄ omib; ſunt accōmode.mihi tātūmodo noxias fore niſi aliter ꝓui-
deat̄.Ego certe apud ceſarē nr̄m ſūmo ſtudio nixus.vt in agris magnifici palatini
holdarū ceſſat exactio.In q̄ reſcriptū ē capitaneo iaurini q̄ntum opus eſt.nec illius
agricole ampliꝰ vexabūt̄.Cōfido igit̄ palatinū ipm̄ mihi viciſſitudinē redditurū ſi-
cuti ſibi ſcribo.Sꝫ ꝓderit etiā mihi diligentia tua cū ipō palatino ſi apud regē polo
nie ⁊ alios ꝑut res ꝯſiderauerit meā cauſā ꝓmoueris.Ad quā rē nō porrigo multas
p̄ces.quoniā viris prudētib; et amantib; ſatis eſt indigentiam denudaſſe.vulnuſꝗ
medico deteriſſe.Solū peto vt treuge q̄ publice ſūt vtiles.priuatim ꝗ frugifere ſint.
q̄a nec publica ſine ꝑuatis ſūt.nec ſat eſt erariū ciuitatis vel principis habundare.niſi
et domꝰ priuate ſint opulēte.ſcrinia ciuiū plena.Magnopē curādū ē vt he biēnales
inducie rate ſint et ſtabiles.qm̄ ſicut exiſtimas aliq̄d pariet hec tēporanea pax.vt me
lior poſſit haberi et longior.Nā ſicut ex paruo bello maiꝰ ſequit̄ ſic ex breui pace gi-
gni diuturnior poteſt.Mollificabunt̄ ſ; biēnio ſicut putādū eſt truces animi.ſubibit
iniuriaꝝ obliuio.cōmercia inuicē habita familiaritates parient ex quib; facile ſi ſic
diuine pietate placuerit vniuerſalis cōcordia poterit īueniri.qđ deus ꝯcedat.Nunc
res eccleſiaſticas īgredior.Laudas me ꝙ in nurēbergeñ cōuentu labores meos ꝓ pa
ce eccleſie et veritatis defenſiōe ſim poſiturꝰ.Hoc nō me dignū laude ſ; indignū rep-
henſione facit.q̄a obnoxij ſumꝰ omnes q̄ xp̄iano cēſemur noīe.matrē nr̄aꝫ eccl'iā ꝯſo-
lari.veritatē tueri.xp̄i vicariū honorare.apoſtolice ſedi reuerētiā atꝗ obedientiā im
partiri.Qui ſecꝰ agit dignꝰ ē obprobrio et anathemate.ac eccl'aꝫ labefactat.hos de
cet potiſſime īſurgē q̄ maiori auctoritate ⁊ ptāte fruūt̄.Et hi maxie arguēdi ſūt.ſi ne-
gligētes aut deſides creſcē malū ſinūt.et virꝰ effūdi ampliꝰ.Me q̄oē et mei ſil'es opor
tet hortari.rogare.īſtare.et īceſſabili vocis tuba clamitare vt p̄ncipes euigilēt manū
ꝗ opponāt.Qđ ego ꝓ mea virili nō negligo.ſperoꝗ ſi res nō bn̄ iuēit mihi nihil eſſe
īputādū.q̄a nec clauꝰ nec temo ī manu ē mea.Iā ibimꝰ nurēbergā.Nā rex et ſui f̄res
germanꝰ ⁊ patruel' itinē ſe accīgūt.Puto q̄a circa iohānis feſtū exibimꝰ auſtriā.Quid
ſecutuꝝ ſit nec dicē poſſū nec opinari.Tot eī capita ſūt vt nihil difficiliꝰ ſit ꝙ vaticia
ri q̄ illa diuertāt q̄t hoīes tot ſn̄ie.Audio pl'a q̄ me ꝯturbāt.Utinā ſic̄ al's ſcripſi tua
reuerēdiſſima p̄rnitas ī dieta fuiſſꝫ q̄a ⁊ ꝯcilio et auctoritate m̄ltū ad pacē valuiſſet.
Quicq̄d ſeq̄t̄ forti aīo tolerādū erit.ꝙuis nō putē id obtinē ꝙ paucoꝝ ꝑfidia ⁊ ābi-
tio q̄rit:ſ; tn̄ aduerſus hos tua p̄rnitas ꝓfuiſſꝫ et cū regia maieſtate ⁊ p̄ncipib; ele-
ctorib; de paſſagio tractare potuiſſet.Res ardua ⁊ magna.magnos ꝓmotores deſi-
derat:nec tot p̄ncipes ī vnū ꝯuenire q̄unt.niſi facūdia boni viri moneat̄.Ipi ꝑ ſe p̄nci

p̄es nūꝙ̄ iſta ſomniāt.nec fidē p̄bēt ſi qs n̄ maxie auctoritatis velit ꝑſuadē.Ego cer‑
te reuerēdiſſime pr̄ egregie qđ ſcribis cupio nec derideo cogitatꝰ tuos vt ſuſpicaris.
ſ ꝓbo laudoq̧.nec ſcio ī q̄ re poſſis vtilꝰ ꝙ̄ in hac inſudare.Quid eī vł̄ honeſtꝰ vł̄ ſā
ctꝰ ē ꝙ̄ nomē xp̄ianū āpliare.ꝙ̄ fidē ſeminare catholicā.ꝙ̄ aīas dyabolica fraude de
ceptas ad lumē vitatis reducē Hoc ē ſane qđ cardines decet eccłie.ſ ē opꝰ eccłiaſtici
viri.ſ dignitati tue p̄cipue ꝯuenit.ſ mihi reuerēdiſſime pr̄ īpoſſibile vr̄ tantū opꝰ ꝑ
lr̄as fieri Cū atheneſ̄ bello ꝓmouerēt̄.demoſtenes q tūc exul erat nō lr̄is ꝗuis ſcribē
facūdiſſime ſciret.ſ līgua vniuerſas grecie ciuitates ī fauorē p̄rie nouit.Idē mihi tue
reuerēdiſſime p̄rnitati gerēdū videt̄.Suſcipiēda legatō foret ad germaīe gallie et bri
tanie p̄ncipes.rogādꝰ rex nr̄ vt ſicuti regū primꝰ ē ita et belli p̄ncipē ſe ꝯſtituēt.Scio
quia mineruam doceo.ſed non obeſt.Magna res vngaria eſt.multos viros ha
bꝫ mł̄taſq̧ vires.ſ ad pellēdū thurcos.europāq̧ vīdicādā maiori potētia opꝰ ē.nec tu
id īficiaris.q ꝛ germanos cōcurrē cupis ꝛ ytaloꝝ claſſē.Sꝫ mihi nō ꝑſuadeo tātā rē
ꝑ lr̄as poſſe mouēi.Ideo vidē vellē r̄uerēdiſſimā p̄rnitatē tuā p̄ncipes nr̄os adire cū
mādatis et bułł apłicis et eoꝝ q ꝯſētiūt lr̄is.q̄ caſu nedū de paſſagio greciā ex vngui
bꝫ machumeti ſ aſiā q̧ liberādā ſperarē.Hec volui dixiſſe cū venia Cōmēdo me tue
p̄rnitati reuerēdiſſime Ceſar tibi ꝛ v̄tuti tue mirūimmodū ē affectꝰ.Deꝰ ſecūdꝫ iter
tuū et quod paras opus.Datum wienne.xxiiij.maij.

Expōit q̄ pacto eps patauiē.fridericū ceſarē honorauit **Epiſtola.clxx**

Eneas ſiluiꝰ īꝑialis ſecretariꝰ.S.p.d.Iohāni cāpiſio p̄ſtāti p̄ho ꝛ amico
veraci.Iubet lex amicicie oīa iter āicos eē cōmuia ſiue modeſta ſiue iocū
da q̄ ꝯtigerīt Te hec p̄hia iā dudū et a teneris vt aiūt vnguicuł edocuit.iō
nō agā ſ ꝓłibꝫ ſ ad rē veniā.Magna mihi ꝑ hos dies oblata voluptas ē.ad cuiꝰ ple
nitudinē ſola tui p̄ſentia defuit q̄ mihi omne gaudiū ſolidiꝰ reddidiſſet.Sꝫ cōmūica
bo tibi lr̄is qđ v̄bis neq̄o.ꝗuis et calamꝰ īpotēs ē oīa referare.Audi tn̄ et voluptatis
mee porciunculā recipe.Fui nuꝑ apud wiennā plīmū meſtꝰ.qa ceſarē nr̄m res tū ec‑
cleſie tū īperij timebā negligē.Nā qđ dictū ꝛ ſcriptū fuerat de cōuētu nurēbergeſ̄.vi‑
debā q̄dāmō poſtergari.Sꝫ aduenerūt mox regia mandata q̄ nos ſeq regē iubebant
quoniā is die iouis.ix.iulij ex noua ciuitate receſſerat iter ſuū verſus nurenbergā cō
tinuaturꝰ Letati omnes hoc nuncio ſumus.Ego cū magnifico cancellario Caſpare
tui amante regiam maieſtatem biduo ſum ſecutus Poſt cum rex opidū ſuum quod‑
dā extra viam poſitum viſere vellet.nos anaſum perreximꝰ vbi olim eccleſia metro‑
politica floruit laureacenſis dicta.Fuit enī laureata vrbs admodum inſignis in am
pla campoꝝ planicie et ſuper flumē qđ etiā anaſum vocitant.Sed poſtꝙ̄ achilla
rex hunoꝝ vrbem hanc deleuit vbi arx erat opidū ex nomine fluminis reſtructū eſt
Sedes vero metropolitica in ſalczburgā tranſlata.Hic vna nocte cōſedimus Po‑
ſtera die cū duo miliaria teuthonica cōfeciſſemꝰ nemus ſupra collem tranſiuimus.
caſtellū conſpicimus eccleſie patauienſ qđ alij apozū planicierum montē appellant.
Ibi prelatus inſignis reſidebat leonardus epiſcopus patauienſ.qui ſuſcepturus re
gem illic obuiam venerat Tu hominē noſti Nam et hic wienne fuit cū tu cardinalē
ſancti āgeli ſecutus regiam maieſtatē iā annus eſt viſitaſti.vir elegantis ſtature.blā
di colloquij.ingenij prudētis ac liberalis.qui primū in cōcilio regio locū tenet.Hic
vbi ex alta ſpecula cancellariū vidit aduenietē.mareſcallū ſuū obuiā deſtinauit qui
nos ad ſecretā viā deduceret In publicis aūt diuerſorijs p̄ceptū erat ne qd nob venū
darēt vł̄ ad hoīuꝫ vel eq̄ꝝ vſū.Et qa diſpēſator cācellarij ꝓueneat iāq̧ popinā arma‑
uēat oīa iuſſit eripi.nec vnū ex familia nr̄a paſſus ē ext̄ arcē eē.ſ eqs etiā pabula mi‑
niſtrauit.qđ vbti triduo fcm̄ ē.Venimꝰ igit̄ ad eiꝰ ꝯſpectū.poſtꝙ̄ ſ diuina ꝑgeāt nō
tā letꝰ herculē ſuſcepit euāder aut acheſtes anchiſē.ꝙ̄ ſ nr̄m cācellariū.Nā ꝛ illū et
nos ſinglos blādo vultu ꝛ alacribꝫ ocuł ad ſe r̄cepit.modeſtoq̧ riſu q̄ſlibꝫ āplerabat̄
ac dulciſſimis v̄b ꝯſalutabat.ꝛ vt qlꝫ valēt ꝑcūctabat̄.nec nos vti ſuos ꝙ n̄ erat ipar
ſ vt filios vł̄ fr̄es ꝑtractabat.nemo crede mihi ē iohs amātiſſime quē vnꝙ̄ videri taꝫ
benignꝰ atq̧ hūanꝰ ī ſuos hoſpites.tāmagificꝰ ī edificijs tāſplēdidꝰ ī ꝯuiuijs.tālargꝰ
erga p̄ſonas miſerabiles tā equꝰ ī ſubditos.tā iuſtꝰ ī oēs.ꝙ̄ iſtū p̄latū accepi hoſpita
litatē magnificētiam ac liberalitatē egoipſe lū cōtēplatꝰ.Neq̧ hic ſicut pleriq̧ bona

eccleſie inter neceſſarios ꝓtiꝫ. aut in alios illaudabiles vſus ꝯuertit: ſꝫ elargiꝫ pau⸗
peribꝫ xp̄i ꝗ̄plurima. Nec p̄nceps ē bis in ꝑtibꝫ ante cuiꝰ oſtiū plures paſcanꝫ iopes
Taceo elemoſinas q̄s clāculū facit. Nā et comitibꝫ ⁊ baronibꝫ nōnullis occulte ſub
uenit: quos rota fortune inſtabilis p̄cipitauit. Patꝫ p̄terea domꝰ eius p̄claris ſemꝑ
hoſpitibꝫ. Et licet ea reſiſtētia quā tibi albertꝰ auſtrie dux fecit. q poſtea rex vngarie
bohemie ac romanoꝝ fuit. in octuaginta milibꝫ aureoꝝ ſuā eccl'iaꝫ dānificauit: h̄ tn̄
poſtea ꝗ̄ pacē nactꝰ ē: i edificijs tū caſtroꝝ tū eccl'iaꝝ reparādis ſeptē et viginti milia
florenoꝝ expoſuit In redimēdis aūt cenſibꝫ ac p̄dijs pignore datis tria et viginti mi
lia Utinā tales p̄latos tridētia ſortita fuiſſꝫ eccl'ia. Sꝫ qd ego iſta ꝯmemoro. ſequar
qd̄ cepi Erat iā prādiū opiparis epulis appoſitū Aſcēdimꝰ aulā ibiqꝫ iuxta feneſtraꝫ
quā leuis aura ꝑflabat ꝯſedimꝰ. Primꝰ erat ep̄us. ſc̄dus cācellariꝰ. terciꝰ illuſtris co
mes ortenbergen̄. q̄rtus p̄poſitꝰ friſingen̄ vir et nobili loco natꝰ ⁊ iuris īterpres Sꝫ
nec mihi vltimꝰ locꝰ i tā ſublimi mēſa negatꝰ eſt Credo me alienigenā honorare volu
erūt Nihil laucius illa q̄dra fuit. nec tā florētes epulas metellus q̄ſtor hiſpani diciꝫ
habuiſſe. nec tā exq̄ſita fercula criſpinꝰ aut apicius et alij romani vorabant. Poſtꝗ̄
abrogatis cibarioꝝ legibꝫ priſca ſeueritas luxu ceſſit maligno. mos germanoꝝ ē pi⸗
ſces carnibꝫ admiſcē nec felix putaꝫ q tm̄ carnibꝫ veſciꝫ Suauiſſimi igiꝫ fuerꝫ piſces
appoſiti. q̄s tū danubius ꝓpinquus tū trauna p̄terlabēs admīſtrabat. Neſcio quē ac
cipēſerē laudāt antiq q̄s ve murenas Ego īter edēdū ſepe recordatꝰ ſū eiꝰ quē areſto⸗
tiles dicit collū gruis optauiſſe. vt ꝗ̄ maria ciboꝝ voluptate ꝑfrueꝫ inter carnes aūt
ardeā ꝯmedimꝰ turdos altiles orices ceruū aprū leporē. omitto reliq̄. Nec dū hec le⸗
gis ſaliuā in labra deducas mūdatoſqꝫ dētes lactuca fatiges. Inter alias aūt volup⸗
tates iocūdiſſimū erat ſuatas ꝑ hyemē glacies i feruēti eſtu menſe apponi. vinaqꝫ il⸗
lis reddi frigidiora Quid tibi de vrbanitate facecijs miroqꝫ dicendi lepore huiꝰ p̄lati
ſatis potueri dicē. Sūt nōnulli q hoſpites q̄ſi verecūdia coacti docitāt omnēqꝫ morſū
dinumerāt. ac cū agnū lacerari dētibꝫ cernūt nōminꝰ triſtanꝫ ꝗ̄ ſi ꝓpria mēbra man⸗
dareꝫ At hic p̄ſul tūc dolebat tūc increpabat hoſpites cū ceſſare videbat nec ꝙ edilia
ponerētur ſꝫ ꝙ nō eſa fuiſſent q̄rebaꝫ Ac ſi vt dicimꝰ nobilitat ml'tū frons generoſa
dapes. quid tūc dicemꝰ cū laute mēſe copioſiſqꝫ apparatibꝫ et vultꝰ leti et v̄ba ꝗ̄tiſſi⸗
ma adiungunꝫ. Poſtꝗ̄ v̄o exempta fames epulis menſeqꝫ remote ſūt. ducit nos p̄oti
fex ꝑ caſtrū. locaqꝫ ſingula mōſtrat. ſitū oſtendit et ꝗcquid eſt laudabile in apto facit
Prebe aures paululū. locū tibi deſcribā vt cū legeris exhilarari etiā poſſis. Caſtellū
hoc in ea terra eſt q̄ inter bauariā et auſtriā iacet marchionatꝰ anaſi. Quidā volūt
hic eſſe portionē auſtrie poſtꝗ̄ ibi ducatꝰ erectꝰ eſt Sedet aūt caſtellū in rupe tramie
cui ab oriente auſtria. et ab occidēte bauaria Boreā ſibi bohemia p̄bet auſtrū ſiria
Trauna fluuius ē mire ꝑſpicuitatis q ex alpibꝫ ſirie p̄cipitatꝰ quoſdā lacꝰ efficit. Ex⸗
inde ꝑ q̄nquaginta milia paſſuū diſcurrēs. planiciēqꝫ ꝑ amenā ſecās. nō lōge ab hoc
caſtello ferꝫ in hiſtrū Habꝫ h̄ amnis miri ſaporis piſces. Nec ſcio an aliꝰ feratior ſit
Scripſi iā tibi curſū eiꝰ q admodū breuis ē Ius in eo piſcādi multoꝝ ē Patauēſis
eccleſia. xij. hꝫ piſcatores. quoꝝ q̄libꝫ tres miſtros ſecū ducit. Dux auſtrie q̄tuor Co
mes de ſchaumbergk totidē Abbas walſe p̄poſitus ſancti floriani Dn̄i de trauna et de
lichtenſtein totidē. q ꝓ libitu ſuo piſcanꝫ ac familias ſuas nutriunt. Preter hos tn̄ q
ihoꝝ manꝰ piſces adueniūt. ad teloneū huiꝰ opidi q̄dragita piſciū modij q̄tannis di⸗
cunꝫ ex his q ad mēſurā venundāꝫ Nā grandiuſculi numerati vēdunꝫ Modius aūt
ꝑ magna mēſura ē et vltraꝗ̄ reputes capax. Quid plura Nuſꝗ̄ terrā aut arenā iuxta
hoc flumē effodies q̄n aqua intercreſcēte mox piſces inuenias. Hoc quēadmodum vi
des ad ornamētū caſtelli lociqꝫ voluptatē plurimū ꝯducit. Sꝫ adhibe ampliꝰ te mihi
totūqꝫ intuere meliꝰ Mihi ſi caſtrū aliqd̄ deꝫ inhabitādū vbi ad recreatōꝫ viuere ve⸗
lim. hoc potiſſimū placeret Quid ei ē ad plenā leticiā neceſſariū qd̄ h̄ deſideraret Fa
teor nō eſſe h̄ vineta ſeu oliueta. nō ficus. nō cedros. nō poma punica ⁊ alia q̄dam que
apud ytalos habēꝫ cōpl'ima Sꝫ vina h̄ ex auſtria ꝗ̄ ꝗ̄tiſſima ꝑferūꝫ amica nature.
guſtuiqꝫ ſuauia q̄ nos i prādio afatim bibimꝰ. Nec ex athesi deſunt aut ex tergeſto.
q̄ vbi pecunia ē illuc ⁊ vina vehūꝫ. Qd̄ ſi deſūt racemi et cū ficubꝫ. melones ſūt pira

et poma admodū guſtui ſapida. ſūt ceruſa mltimodi genēis. Eſt aer ſaluberrimus.
Vētulꝰ ſuauis. Si nudꝰ īceſſeris ſi os aperuēis. ſi vētrē oſtēderis ⁊ q̄ntūuis flātis au
re ꝑcepis. nihil exinde lederis. Cū eſtꝰ ē q̄ntūuis alibi maxīꝰ. ſꝑ ī caſtro flatꝰ reſpirat
amenꝰ. Proſpectꝰ illic ad nouē decē ve teuthonica miliaria ꝓtēdit̄. Videt̄ mōtes ſne
mora fluuij campi colles culti. vireta iocūda. Hic trauna currit. illic hyſter ꝓlabitur
Prata q̄ꝑlurima ridētia cū tpūs fert circūſpiciūt̄. Pomeria circa caſtella tria ſunt.
Duo altiſſimis ꝯmunita foueis. nec actibꝰ oīno nuda vbi ſtatiōes hn̄tur vmbracula
ꝯ ſolē aptiſſima. Si piſcare velis aq̄ ī oculis ſūt. Si aucupari ſepes q̄ꝑlīme auiculis
referte circūſtāt. Si tibi venatō placꝫ vix ad mille paſſus ſilue diſtāt. q̄rūuis ferarum
genē plene. Eſt in colle ꝓxio nemꝰ vmbroſū altiſſimis q̄rcubꝰ ſeptū qđ fouea ſepſqꝫ
cingit immodum porci ſeu leporarij. Vbi q̄ꝑlurime fere cōcluſe ſūt Illic etiā niſi ſūt
q̄ꝑlures. q̄s ī arboribꝰ humana diligētia ad ordeoꝝ vſū cuſtodit. q̄ ibi porrectis cibis
nutriūt̄. In planicie feraces ſūt agri tātū frumenti ſiliginiſqꝫ reddētes. vt ex eo qđ ſu
pereſt caſtro munito facile poſſit vinū cōꝑari Hec foris ſūt. Nūc arcē ipāꝫ īteriꝰ ꝯſpi
ce. Eſt vt dixi ſuꝑ alta rupe cōſtructū caſtellū ex tribꝰ ꝑtibꝰ ex planicie ſurſū erectum
ac ſua natura defēſū. Pars q̄rta duplicē hꝫ foueā. pontēqꝫ duplicē. Profūditas fo-
ueaꝝ altiſſima ē In hac ꝑte turris ē ī celū tēdēs vndiqꝫ ꝓpugnaculis cōmūita In cu-
ius ſūmitate cuſtos reſidꝫ q cornu tuba ꝑpetue clamitat. Interdū et ruſticā muſā ex
agitat. Murꝰ cācelli vndiqꝫ duplex ē. et ī pleriſqꝫ locis triplex. In medio vō platea ē
arcularis. Ibiqꝫ fons ameniſſimꝰ ſcaturit ac ꝑ fiſtulas ereas bis ſex. aquā ꝓiat Fō-
tis ābitꝰ marmoreꝰ ē Inter colūnas mediū ē tabernaculū qđ deſuꝑ emiet ereū mirifi
ce ſtructū vt elchanoris opꝰ diiudices aut policeti cuiꝰ fabrica trecētis et mille aureis
empta ē. ſeptē circū ꝓcē ac frondoſe vlmi tēdūt̄ ī celū q̄ vmbrā ḡtiſſimā reddūt. Cena
dū eſtꝰ ē ī cācellis apud hūc fōtē pat̄ Piſces ex flumibꝰ ī fōte tāq̄ ī viuario reſuāt̄ ac
dū ſedes ī prādio capi piſces et ī cognā deferri cernis. q̄s e veſtigio coctos māducas.
Eſt et aliꝰ fōs lapideꝰ dulces et ꝑlucidas aq̄s effūdēs. Terciꝰ ī cogna ē cuiꝰ cānule li-
phas ī q̄ſlibꝫ ollas igni admotas īferūt. Eſt p̄terea huiꝰ caſtri mixꝝ ꝑuilegiū ſiue cō-
ſuetudo. ruricole q circūhabitāt obnoxij ſūt q̄uis nccaria ad vſū caſtri p̄bē. exceptis
his q̄ maioꝝ hn̄t̄ ſūptꝰ. dāt caſeū butiꝝ lac lignū ⁊ fenū ad cloacas oportunū. gratis
mūdāt domū. lingna ſcidūt. diſcos mēſaꝝ exhibēt ſcutellas et cacabos lauant. Poſt
hec capellā vidimꝰ ad diuinū cultū ꝑornatā vbi tres are ꝯſecte ſūt in ābitu ſuꝑiori pꝰ
aulā maiorē habitatō regi parata erat vbi hec loca notaui. ſtuba vna tapetibꝰ orna-
ta ⁊ attrebatēſibꝰ pānis. camera pāpla vbi et lectꝰ aureis ornamentis et apparatu re
gio r̄lucebat. Ex q̄ ⁊ feneſtra q̄dā ī capellā p̄bebāt ītuitū. erat ⁊ ſtudiolū ꝑpulcꝝ Rur
ſuſqꝫ alia camera ꝓpinq̄ pꝰ habitaculū ex muꝝ caſtri pōtibꝰ ſuſtētatū vndiqꝫ patulū ī
occiduū ⁊ ſeptētrioꝫ meridianūqꝫ ſolē r̄ſpiciēs vbi ſꝑ aura ſuauis reſpirat cū alibi fer
uidꝰ eſtus ſētit̄. Exīde aditꝰ ꝑ pōtes ī alterā fert̄ camerā q̄ extra murū trabibꝰ ſuſten-
tata ē. ⁊ oriētē arctoū et occiduū ſolē ītuet̄. quā mareſcallꝰ regiꝰ īhabitat. Scđm locū
dux ſigiſmūdꝰ obtīuit q et aulā ⁊ ſtubā et thalamū ī minori cultu q̄ꝫ rex habuit. ipe ſibi
pōtifex cācellariū r̄uauit. vbi rurſus alia māſio ſuis mēbris ad vſū ꝑncipis erat orna
ta cācellario ꝑpulcꝝ thalamū ī alta turri et ſub eo vultero regis ꝯſiliario. locū caſtri
q reſpicit oriētē meridianūqꝫ ſolē p̄fectꝰ arcis cū cōiuge ac nōnll'is nobilibꝰ domiabꝰ
occupauit. Nā et ibi māſiōes q̄ꝑ'les fuē tū ample tū decore cellaria ſub caſtro pāpla
et ſtabula mlta. Int̄ caſtellū et flumē traunā villa q̄dā fuit a ꝑta quā h pōtifex breui
tꝑe cinxit et ad incolētiū tutelā armauit. atqꝫ his ī locis. romanoꝝ regē et ſigiſmūdū
auſtrie ducē ſuſcepit. honorauit pauit. atqꝫ omnē eq̄tatū peditatūqꝫ recreauit. Neqꝫ
ꝯtētꝰ his ſūptibꝰ rurſus cū rex lichiā p̄rexiſſet. cū cācellario viam r̄ripuit ac patauie
apud regiā maieſtatē māſit. Eſt aūt patauia p̄clara diueſqꝫ ciuitas int̄ danubiū eniū
qꝫ ſita quā p̄ſci ceſares ecclie r̄diderīt Dannubiꝰ ex mōtibꝰ ſueuie venit ynus ex alpi-
bꝰ q̄ germoniā ab ytalia diſtermiat. atqꝫ h in loco mixtꝰ danubio nomē amittit. vrbs
ipa ī lōgū tēdit̄ nec magno negocio formā īſule ſuſcipet. ſiqs ab euo foueā ī dānubiū
ducēt. Nec yni q̄ngēti paſſus ſūt ex vna ī alterā aquā Sup yno pōs ē ligneꝰ q ſexdecī
hꝫ arcꝰ et ciuitatis ꝑtē q̄ trās flumē ē ciuitati maiori cōiūgit. Eſt ⁊ aliꝰ pons ſuꝑ da-

nubiū ꝑ quē via ē ad mōtes q bohemiā reſpiciūt. pꝰ hos mōtes fluuiꝰ aliꝰ niger admo-
dū ꝑlabit͛. q ex bohemia veniēs oppidulū iudeoꝝ et terciā patauie ꝑtē diuidēs ſub ca-
ſtro preſulis danubio q̄ſi ex oppoſito yno ſe īmiſcet. Itaq₃ tria flumia vno ī loco ɔiū-
gūt͛. Ac ꝓptea locū iſtū qdā v̄bo ytalico paſſū h̄ ē trāſitū vocitāt. Nā ꝛ ꝑ hūc locū mer
ces ytalie ī bohemiā ferebāt͛. Et ſupiores theuthonici auſtriā vl̄ vngariā petebāt ſic ꝛ
hodie fieri videmꝰ. ī medio vrbis tēplū ē diui ſtephani ꝓmi martiris hꝰ epatꝰ ꝑroni.
egregie ceptū h̄ nōdū pfcm̄. chorꝰ h̄ admodū pulcer edificat͛. h̄ qa pce nimis tū ciuitas
tū caplm̄ ad fabricā cōferebat. Leonardꝰ eps̄ magnā pecuniā ad h̄ opꝰ dedit. Adeo
q₃ iā celerit͛ edificat͛. vt q̄drīēnio putet͛ ex integro ꝑfici poſſe. Apud h̄ tēplū edes epi ſunt
ad eā ꝑtē q̄ r̄ſpicit ynū tū capaciſſime tū ſplēdidiſſime. In qbꝫ fridericū ceſarē ac ſigiſ
mūdū ducē aptiſſime collocauit. eēt iā admodū lōga epl̄a ſi tibi oēs ediū ꝑtes vellē d̄
ſcribē. ſi vel capelle reliqas ſāctas vl̄ aureos pānos qbꝫ vndiq₃ muri veſtiti erāt oſtē-
dē ɔtēderē neſcio qs ꝑnceps n̄ ſe is edibꝫ egregie h̄itare putar₃. ego ꝛ regibꝫ ꝛ ceſaribꝫ
at₃ ipiſ eccl̄ie rōne ſūmiſ paſtoribꝫ ɔmēdatiſſia t͛ ɔueniētiſſia h̄ palacia iudicauerī niſi
qs forſitā huſſitaꝝ more nimiū ſūptuoſa hec ſacerdotibꝫ exiſtiauēit. h̄ nec h̄ ſolū habi
tacula regibꝫ digna ſūt. Trās dāubiū due q₃ ſūt arces epi. altera ī ſūmo mōtis ca-
cumie. alt͛a ī radicibꝫ apd̄ aq̄s vbi danubiꝰ ꝛ niger bohemie fluuiꝰ q etiā fert vniōes
ɔiūgūt͛. ē ad ſblimiorē arcē ḡndis aſcēſus at₃ difficil͛ q̄ tm̄ ex vno āgulo pōt oppugna-
ri. S₃ tot ibi munitōes addite ſūt. tā muroꝝ q̄ fouea ꝝ. vt expugnari poſſe nulla vi
hoīm videat͛. ibi ꝛ aule ſūt et camere ſplendidiſſime q̄s q videēit nec ornatiꝰ aliqd nec
munitiꝰ vſq̄ eē putauēit. At vbi deſcēdēis ī arcē q̄ īfra iac₃. ornatū maiorē videbis. te
ſtudiatas cameras ꝛ aulas q̄pl̄es. lectos ad regiū cultū ſtratos. Mirari ḡ potiꝰ q̄ cō
mēdari potui. Sūt meo iudicō teuthonici mirabiles mathematici. oēsq₃ gētes ī archi
tectura ſupāt. At h̄ eps̄ ꝑcipuꝰ ē ſiue ſuapte natura ī h̄ iclinatꝰ. ſiue ꝑitiſſimis mḡris
edoctꝰ. Vidi ego q̄ptimas arces tū apd̄ ytalos tū apud alias gētes. S₃ et ille vel ad
bellū ſuſtinēdū cōſtructe vel ad voluptatē ꝑate fuerīt. Has v̄o leonardꝰ eps̄ ad vtrāq₃
rē miro artificō coaptauit. ita vt nec ad iocūditatē nec ad tutelā vlteriꝰ qcq̄ deſideret
q̄ oīa cācellario et mihi oſtēſa fuerīt dū patauie regē opperiremur. Venit aūt rex die lu-
ne cū ſigiſmūdo duce. xij. kl̄. iulias. triduoq₃ māſit quē patauieñ eps̄ cū oī familia tā
copioſe q̄ſplēdide pauit. nec aliquē vl̄ ꝑncipē vel ꝑuatū hoīe₃ q curiā ſeq̄ret͛ paſſus ē
patauie obulū exponē. cūctis ip̄e ſūptꝰ q̄ libaliſſime ꝓbuit. Si q fuerūt q v̄ecūdia du
cti nollēt fercula petē ill̄ vſq₃ ī domū vbtī edilia mittebāt͛ ꝛ vina. nec potuit aliqs cibū
mordē q̄ n̄ ex epi cogna veniſſ₃. Cū rex monēt epm̄ ne tātis ſe ſūptibꝫ onerarēt. tace in-
qt rex nolo cū hac vita migūeō ꝑronꝰ meꝰ me arguat ſtephanꝰ. q ſcit hec bona ſibi ꝑ
tuos āñceſſores elargita digneq₃ tibi ex ill̄ honorē īpēdi. Miniſtri ꝑt͛ea eſculēta ꝛ po
culēta. eq̄rūq₃ pabula tā volūtarie exhibebāt. vt tē ſe q̄ marie lucri putarēt. cū effuſiꝰ
diſpēſarēt. Ego mi iohāes n̄ potui dū iſta cernerē n̄ letari. Videbar vidē ꝓſcos illos
et admirabiles viros q̄s tātope cōmēdat ātiqtas. ſic̄ de ſeneca ſcribit͛ piſoneq₃ gneo ꝛ
cocta qbꝫ et titulis et faſcibꝫ maior fuit donādi gl̄a. Fortunet d̄s hūc ꝓſulē. vitāq₃ cor
nicis ꝓbeat ꝛ ānos neſtoris. ſapiētiā aūt eā ſibi vſq₃ ī finē vite preſtet quā mō h₃. Nā
etſi ml̄tos ſub ſe ꝓplos t₃ et caſtella vl̄t͛ trigita poſſid₃. ꝛ dioceſi₃ ad trecēta milia paſ-
ſuū extēſā a ratiſpana ꝓpe vſq₃ ī poſoniū qd̄ ē vngarie opidū regīt. Tāta eiꝰ tamē ē pru
dētia ſingulariſq₃ v̄tꝰ. vt nihil dubiū ſit ſub eiꝰ gubnatōe ꝓſtātiſſimā hāc eccl̄iā ta₃ in
ſpūalibꝫ q̄ ī tꝑalibꝫ ꝓſperari. Vale campiſi optie et huius clariſſimi viri laudes reue
rēdiſſimo d̄no tuo meoq₃ cardinali tarētino et ceteris rōne curie ſenatoribꝫ expōe. q̄-
nis tarētiꝰ ip̄e ꝓlatū hūc ꝛ noſcat et amet. Ex patauia. x. kl̄. Iulias. an. M. cccc. xliiij

Conſulit que ſunt agēda in cauſa friſingeñ. eccl̄e. Epiſtola. clxxj

Eneas ſiluiꝰ Caſpari ſchlik cancellario imperiali. S. p. dicit. Pauci ad-
modum ſunt dies quibus per caſparem ſacerdotem nuncium tuum de ſin
gulis quoad potui plene ſcripſi. nec rē friſigeñ aut aliā ſcriptura dignam
ꝑtermiſi. Volui nāq₃ potius ſcriptis oībꝫ lōgitudīe tedioſus. q̄ ꝑtermiſſis quibuſdā
breuitate odioſus eē. S₃ aduenit mox germanꝰ tuꝰ heīricꝰ friſingeñ electꝰ. ꝛ cū eo ſit͛

reuerſus nyeperg. Ipſe aũt electꝰ idcirco huc ꝓfectꝰ ẽ. qa lr̄is tuis iſtructus erat vt ꝓ
oppidoꝝ poſſeſſiõe inſtaret. Nã et tu regi ad eã rẽ ſcripſeras. Sꝫ erat adhuc neſciꝰ eoꝝ
q̄ geſta erãt nõdũ ei lr̄e mee ad eũ ꝑuenerãt q̄s ſibi ſuꝑ his ſcripſerã. Retuli aũt ei ſe-
riẽ rerũ et regis reſpõſũ mihi datũ et ſibi ſcriptũ quo ꝑcepto agnouit electꝰ ſe fruſtra
ꝓfectũ huc. Acceſſit tñ nyeperg tanq̄ ſingularẽ amicũ. quo cũ in via ſepe ꝯtulerat de
negocio. narrauit ſibi q̄ in cauſa eſſent acta cõciliũq; pecijt. Is dixit ſe velle regẽ allo
qui et cuiꝰ mentis eſſet ꝑſcrutari an mutari ſnīa poſſet. Acceſſitq; illũ heri cũ iaȝ nox
ruiſſet celo. petijq; vtrũ in re friſingeñ vellet aliqd agere cũ fr̄ cancellarij adeſſet. Rex
aũt iuſſit mox electũ accerſiri. quo veniente ſurrexit ex cubili et nõnullis paſſibꝫ ob-
uiã ꝓceſſit. Cũ electꝰ dixit ſe huc veniſſe regratiaturũ maieſtati regie ex cuiꝰ munere
ꝓmotus eẽt. ſupplicaturũq; vt poſſeſſio daret̃ in plenitudine gr̄e et ad hꝫ ſe monitum
tuis lr̄is inqt. Rex v̀o habito ꝯcilio dixit ſe iã tibi in hac re reſcripſiſſe teq; vocaſſe ⁊
poſtq̄ reuerteris rẽ hãc abſoluẽdã. Grãs ꝓ reſpõſo electꝰ egit. ſubiũxitq; ſe ſcire non-
nullos vẽturos eẽ etiã viros magnos q partẽ alterã ꝓmouerẽt: Ideoq; ſe ſupplicẽ pe-
tere ne qd in eius ꝑiudiciũ illis reſponderet̃. Ad hec dictũ eſt regiã maieſtatẽ cãcella-
riũ expectare nec ſe velle ĩ eius abſentia aut illo inſcio de hac re ad cuiuſuis iſtantiã
aliqd agere. Dixerũtq; cõſiliarij heinrice licet ſcriptũ ſit cãcellario vt veniat. tu tñ ſi
bi reſcribito et mittito ꝓpriũ nũciũ omninoq; ipm̃ adhorteris vt q̄ feſtinãter veniat.
tñ ꝓ rebꝫ huiꝰ eccl'ie friſingeñ. tũ ꝓ negocijs regijs ĩ qbꝫ ſua p̄ſẽtia eſt neceſſaria. Nã
multi caſus pn̄t accidẽ q p̄mũ nunciũ impedirẽt. Annuit heinricꝰ mihiq; dixit bonũ
eẽ vt lator pn̄tiũ anderlinꝰ huic ſe itinẽ accigẽt. qđ mihi q̄ꝫ ex vſu viſũ ẽ admodũ nccã
riũ. qa neſcio quã diligẽtiã habebũt college tui admittẽdũ lr̄as. Dũ hec agerẽt̃ venit
ex romana curia oſilieñ ep̄s prutenꝰ quẽ noſti. ꝑ hũc putabat heinricus bullas ſue ꝓ
miſſiõis trãſmiſſas ſicut iohẽs tolner ſibi ꝑantea ſcripſerat. Acceſſimꝰ q̄ꝫ diuerſoriũ
eiꝰ ꝑcontati ſumꝰ an bullas afferret. Is retulit ſe fuiſſe ordinatũ vt ipe afferret ſed cũ
expeditõ eius longior videret̃ placuiſſe romano põtifici vt tabellariꝰ ſuꝰ guido noĩe
ad te illas deferret. q cũ qndecĩ diebꝫ eũ p̄ceſſiſſet miratꝰ ẽ nõ eẽ nob traditas bullas
deditq; heinrico lr̄as ſibi ⁊ tibi directas ex roma bononiaq; trãſmiſſas. Quibꝫ aptis
cognouimꝰ v̀bũ eius veꝝ fuiſſe. ſicut et tu ex ipis lr̄is agnoſces. Nã ipas tibi cũ p̄ſen-
tibꝫ deſtinamꝰ. Nos v̀o opinamur bullas eaſdẽ ad te vel dn̄m iohãnẽ carnaial ꝯuo-
laſſe. Nã guido ille vt accepimꝰ ad apoſtolicos nuncios lr̄as habuit. Qđ ſi ſic nõ eſt
aut venetijs ſunt apud mercatores. aut guido corruptꝰ aduerſarijs eas vẽdidit. vel ſi-
niſtri aliud accidit. Tuũ ẽ ꝑcontari diligẽter. nã maxie expedit has lr̄as haberi in
qbꝫ fundat̃ ius. Nec putat heinricꝰ auſtrales moueri poſſe vt caſtra tradãt niſi oſten
dãt̃ bulle. Ideo curet tua magnificẽtia eas omĩo ſecũ afferre ſi apud nurẽbergã inue-
niri poſſũt. alioqn opꝰ erit iteꝝ eas ex curia ſuſcipe. Nũc aũt ne mireĩs q nũciũ ꝓpriũ
deſtinamꝰ cãs ſubiũgemꝰ. Nã p̄ma ẽ q rex ſic deſiderauit et cõſiliarij ꝑſuaſert̄. Scđa
ẽ qa videmꝰ regi neceſſariũ eẽ reditũ tuũ in mlt̄is arduis negocijs q egreferet ſibi te
deeſſe cũ opꝰ eſt. Exide q vult p̄ncipis gr̄am is in aduerſis fuiat. Nã ĩ ſcđis plures ĩ-
ueniũt̃ fuitores q̄ ſit neceſſe. Poſt hec videmꝰ iſtare ꝑiculũ ĩ eccl'ia friſingeñ niſi ve-
neris cito. Qđ ſi veneris bene oĩa dirigi poſſe ꝯfidimꝰ. nã et rex bñ affectꝰ eſt et nye-
perg adiutor. Mgr̄ aũt curie ſcripſit in fauorẽ tuũ: et ſic ẽ ſepe dicit̃ pn̄tia recipit. ab-
ſentia ꝑdit. Ulterius ſcimꝰ dn̄m treuereñ vẽturũ. q cũ ſit alter hõ q̄ ſolebat nec mul-
tũ tibi afficiat̃. timemꝰ ne qd ĩ hac re ſicut ꝓcerto ĩtelleximꝰ aggrediatur. et ĩ alijs q̄ꝫ
poſſit tibi obeſſe. Scis qd velimꝰ dicere et q̄ al's tẽptata ſunt. Dñs etiaȝ aliꝰ vocatꝰ
ẽ vt noſti ꝑ alias lr̄as q̄e neutralitatis amator et bauarioꝝ fautor nõ ſuadebit tibi
dari poſſeſſionẽ. Dicet ꝑiculũ eſſe et qđ nõ poterit publice clã tractabit. niſi fortaſſe ꝑ
te ſit nurẽberge ꝑſuaſus. Accedit ad hec alius tibi notus q et ipe clanculũ electo ſuo
fauet et q̄uis nũc abſit cito tñ reuertet̃. nã in prouĩciã nõ patuit ſibi et ſuis collegis
acceſſus. Itaq; oĩbꝫ his ex cauſis duximus mittẽdũ eẽ nũciũ vt ſi alie lr̄e negligãtur
he ſaltẽ te cõperiãt teq; ad veniẽdũ inducãt qa nullatenus ſuꝑſidendũ ẽ. Intuẽ aliud
qđ ingerit ad ſcribẽdũ. Allocutus ẽ heinricus quendã regiũ ꝯſiliariũ qui ſe oſtendit

ſibi affectũ Sʒ q̃ntũ ex ei⁹ dictis ꝯpbẽdim⁹ is magno ĩpedimẽto fuit ad poſſeſſiõʒ ba
bẽdã. Ingt enĩ nullaten⁹ ſe regi ꝯſultuꝝ poſſeſſiõʒ dare q ꝑcialis videt̃. ẜ ſuadẽ vellet
vt omẽs cuſtodiret̃ ĩtroit⁹ bui⁹ eccľie et exĩde clã ſubueniret̃ beinrico ad litẽ ducẽdaʒ
donec ꝑ iuſticiã termĩaret̃ cã. Sʒ ꝯciliũ q̃ꝑniciosũ ſit cernis. q̃ſi boneſti⁹ ſit pncipi ſe-
culari bona eccľiarũ abſqʒ vllo titulo detinẽ q̃ ius babenti cõcedẽ. Sʒ nõ videt ocu-
lat⁹ bõ q̃ntũ dedec⁹ rei reſultaret et q̃ntũ infamie. et vt ꝑ bũc modũ magis ſe odioſũ.
bauaris reddẽt q ſe boſtẽ facẽt et q̃ntis moleſtijs ſe ſubijcẽt. Nã caſtritenẽs nũc ꝑ ꝯci-
liũ. nũc ꝑ electũ. nũc ꝑ pncipes rogaret̃ reſtituẽ et ĩterĩ qʒ bona eccľie diſſiparẽt. Sed
addidit bõ ꝯſiliũ magis inſulſũ Ait enĩ ſi caſtra ĩ manu ſint regis. ꝓ quacũqʒ ꝑte de
claratõ fiet ĩpetratuꝝ regẽ vt beĩrico eccľia ꝯferat̃. Qua re neſcio an aliq̃ dici ſtultioꝛ
poſſit. nã ẜ manifeſtũ ẽ ĩ ꝯ̃riũ agẽ. Solet eĩ qñ fiũt declaratões obediẽtiaꝝ illis ꝯſuli
q ſũt ĩ poſſeſſiõe Et cũ aduerſari⁹ iã corp⁹ eccľie et dyoceſis ĩ poſſeſſiõe babeat beinri
c⁹ vͦo nibil. qs dubitat melioꝛẽ futurã partis aduerſe ꝯditiõʒ cũ iura ſꝑ poſſeſſiõibꝫ fa
ueãt. Voluit ĩſuꝑ ille ꝯparatõʒ facẽ bui⁹ eccľie ad patauieñ. ꝓpter quã albert⁹ mľtas
expenſas ſubiuit et tãdẽ ſuccubuit. Sʒ nõ aduertit vir meo iudicõ nõ ĩprudẽs et ſuo
valde ſapiẽs. ibi albertũ ei fauiſſe q nullũ ius babuit. et ſe pape oppoſuiſſe. Nunc rex
babẽtẽ ius tuet̃ ⁊ papã ſecũ bʒ ꝯcurrẽtẽ Poſt ẜ ĩtelligo q̊ſdã ẽẽ q tractare ꝯcoꝛdiã vel
lẽt vt cederet beinric⁹ parti aduerſe cũ aliqbꝫ emolimẽtis et ſpe alteri⁹ eccľie. qͦ taʒ
decet te facẽ q̃ famã et nomẽ ꝑdere. Nã cũ grato aĩo erga te fuerit eugenius ac domũ
tuã bac ꝓuiſione decoꝛauẽit. et p̃ter omnẽ cõſuetudinẽ bullas abſqʒ obligatõe miſẽit
qͦ tñ dicere poterit ſi eius gr̃a relicta cũ eius boſte duriſſimo recõciliẽris. Plus bic
ignominie redundaret q̃ ex ꝓuiſſiõe receptũ ſit bonoꝛis Hec nõ attigo ꝓfundius q̃a
melius me noſti. et cũ bic eris latius bec agitabimus Poſt bec mittit tibi beinric⁹ ꝓ
curatoꝛiũ ad reſignãdũ p̃bẽdã ſuã ratiſpaneñ. Itaqʒ rogat vt qñ illac redeũdo trãſis
capitulũ accedas. rogeſqʒ vt aliũ germanũ tuũ eligat ĩ canonicũ et liberãs beinricuʒ
abſolutõe ſtatutoꝝ q̃eſcẽ velit vt ſolũ frãciſci noĩe det̃ pecunia. qͦ exiſtimat ꝑ te non
egẽ ĩpetrari poſſe. q apud eos dilectõi es et reuerẽtie. De via vͦo ꝑ quã tibi rex cõue-
niẽd⁹ ſit nõ poſſum⁹ aliq̃d certi ſcribẽ. ẜ nobis expediẽti⁹ vr̃ wiennã vt ꝓficiſcaris ad
regẽ de nouitatibꝫ ſcripſi ĩ alijs lr̃is oĩa Poſt illa venerũt ex finibꝫ vngarie regis po
lonie et dñi cardinalis epľe. magnas et felices nouitates referẽtes. ẜ aliud rex aliud
cardinalis ſcribit. pl⁹ ille bic caſti⁹. Exẽplũ eaꝝ tibi cũ bis mitto De ytalia nibil eſt
pl⁹ noui niſi qͦ refert oſilieñ ꝯuẽtũ babẽdũ ẽẽ ĩter oẽs pncipes ⁊ cõmuĩtates ytalie
papa ⁊ aragonũ rege ĩter futuris. ẜ nõdũ ẽ de loco ꝯuentũ. Id ſi fiat nõ parui momẽ
ti erit Nos illis de rebꝫ nibil olfacim⁹. Vale feliciter et reuertẽ abſqʒ moꝛa viarum
diſcrimia vt noſti aſtute cauẽdo Suadʒ nyeperg vt oĩno venias cito ſi tuũ bonorẽ ⁊
exaltationem optas Heinric⁹ bodie wiennã verſus pergẽs a nobis eſt abiturus. Ex
ſancto vito die quinta Januarij. An. dñi. M. cccc. xliij.

Epi. clxxvj.

De coemendis politicis et aliq̃d de petro noxetano.

Iohãnes cãpſi⁹ enee ſiluio ĩpiali ſecretario. S. p. d. Lr̃as dediſti p̃die yd⁹
octob. ex wiẽna ad me ꝑferẽdas ego illas rome ydibꝫ nouẽb iobẽ nr̃o tol-
ner r̃ſtituẽte accepi. babeo gr̃as bũanitati tue q̊ tua erga me beniuolẽtia q
vti ſaluti mee timuiſti iſtic pꝛiã ⁊ meos r̃petẽtis. ita ⁊ ſoſpitati mee ḡtulat⁹ es cũ pmũ
ex meis ad te lr̃is accepiſti. ſenas me ſoſpitẽ ſcias aduenisse. res meas fuiſſe itieri cõ-
miſſas qͦ nõ niſi tua diligẽtia ⁊ mathei nr̃i opa ꝑactũ eſſe io ĩmo certũ mibi ꝑſuadeo
me cogit vt ĩgẽtes tibi et illi gr̃as ⁊ q̃ntas ex aĩo poſſũ agã. etſi ex venetijs nõdũ q̊ ilľ
q̃cq̃ ſeſeri. Scripſiſti me ꝑce res tuas apud ĩſubꝛes attigiſſe ĩ q̊ nõnibil accuſari a te
videor. ſcripſi cãs cur mediolaun ñ acceſſeri. q̃ppe q ſciui q̃ ſũ foꝛtũ apͦ rõnã curiã cũ
ↄ̃ſiglio abeẽ. ⁊ itẽ cũ nauariã ñ ieri. rõ apͦ me fuit ⁊ ꝯciliũ nõ ꝯdẽnãdũ. ſi mibi cꝛedis
me excuſatũ babeb. ſi mi⁹ doleo te ex mea quã mibi aſcrib negligẽtia moleſtiã vllã ac-
cepiſſe. Tue tñ bũanitatis fuẽit ⁊ nr̃e ĩt nos veteris beniuolẽtie ⁊ failiaritatis veniã
mibi concedere. etiamſi minus vti vis in re tua ocioſus fui deſiderium tuum et
pollitica ariſtotelis conuerſa q̃ pꝛimum in tanta locorum diſtantia licuerit aſſe-
quaris curabo ipſa alia aut alia via vt iubes explere. Nec me pecunie timoꝛ

afficiet.Utinã ñ me magis mea q̃ tibi vtinã ſoli nota eẽt: ñ me magis inq̃ ſolicitaret
aut afficeret egeſtas A qua tñ ſi me ſũmi pontificis dicta et heri mei amor et gr̃a nõ
fallũt.magna ex pte leuari puto Et fortaſſis ipe de h aliqd ex me ſenties ꝑuſq̃ he lr̃e
h ad me aſcẽdãt. Sz ad rẽ nr̃azvenio. Credidi bñ et qd amici et mei officij eſſz facẽ ſi
te ꝑus de ꝑcio libri admonerẽ.vt et ipe diligẽtiã meã ĩ pgrẽdo libro agnoſcẽs 7 ego cõ
ſtãtis aĩ tui libalitatẽ cernerẽ. Si qdẽ iſtiuſmõi libꝝ q me⁹fuiſſz habuiſſẽ:iã dudũ do
no ad te mittẽ curaſſẽ. Proĩde ne credidẽis voluiſſe me aut velle ĩ eo qd mihi tecũ ſit
negotõ idẽnitati mee ꝯſulẽ. Sz qd ais ſi mĩori ꝑcio q̃ ſcripſẽis habẽi neqt libz id au-
ri ꝯferre.mĩ⁹te q̃ voluiſſẽ libalẽ oſtẽdis.nã ob ill' admõeor libꝝ illũ q̃nti mĩoris emã
qd argumẽtũ ẽ aĩ paulopl⁹ad nũmos q̃ oporteat affecti.ego võ vt ſcias q̃ libẽ ĩ re tua
ꝓ vſu nr̃e familiaritatis agẽ poſſũ.curabo ꝓ virib⁹ et ĩgenio meo vt libꝝ q̃ optimũ
habeas.ita tñ vt me ñ iprudentẽ ẽptorẽ iudicare poſſis Colner nr̃ ita mihi not⁹ eſt vt
nota magis nulli dom⁹ ſit ſua.et iã cũ eo ea de re locut⁹ ſũ libro reperto et empto cõſi
lium capiem⁹.et qd melius viſũ fuerit vt deſiderio tuo ſatiſfiat ſequemur. De petro
noxetano noſtro niſi me fallat memoria.ſcripſi ad te aliquid poſteriorib⁹ quas non
dũ acceperas.quaſq; nũc p mathiã cãpſorem accepiſſe debuiſti.qui ad reuerẽdũ dñm
meũ legatũ iã diu reuerſus eſt.q; ſi nihil ſcripſi ſil'e certe vt ſcribis monſtri eſt.niſi
forte debilitas oculoꝝ meoꝝ id effecerit. Noxetan⁹ noſter optime valet.indies ditior
et tñ vir melior et magis amicitie cultor euadẽs. Heri mortẽ quã certe humãe et gra
uiter tulit fert ſapienter Solus viuit vt idem corpore et animo liber. Edes ꝯductas
nõ ſupbas ſ; liberales habet.pueros q; et equos quib⁹ eũ rome vti neceſſe eſt Quid
autẽ officij gerat me rogas.imo qd officiorũ rogare oportuit. Et ſcriptor apoſtolicus
ẽ 7 abbreuiator.ẽ lector ꝯtradictarũ.cauſas nõnunq̃ ſolicitat Uñ lucra ex his oĩbus
capit. Eſt preterea in amicos libalis 7 ocioſus et adeo officioſus.vt inde me conſcio
plura iaz damna et incommoda receperit.que tñ idem nihilipendit. In te võ me te
ſte eo pſeuerat animo quo ſemp fuit.fortunis tuiſq; honorib⁹ tã letus q̃ dici a me nõ
põt. Sepe de te eſt inter nos amicus ſmo.ſepe te preſentẽ et cõcilioꝝ noſtroꝝ parti-
cipem fieri optam⁹ Sepe dũ a laborib⁹ laxare iuuat animos q̃ntũ inter nr̃as occupa
tiões licz.fiũt nob ob tuã abſentiã quã cõtinuo recolim⁹ iocũda ſolacia. Qd ad te ni
hil ſcripſerit tuis ep̃lis vt ſcribis ꝓuocatus.miror admodũ et apud illã maximã de
hoc q̃relã ꝓponã.etſi forte in nr̃a taciturnitatis lege ꝯfidit. Deinde aduerti q̃ g̃uitas
de generoſo aĩo.ſcripſiſti qualis fuit alexandri tui exitus. Itẽ que de hanibale q; bre
uiter ſcite tñ ad te dicta ſunt. Uale feliciter et tibi felicẽ ac cornicis vitã(qualẽ theo-
fraſtus moriens et naturã accuſans optauit que hoĩb⁹ tam breuẽ dediſſet)tribuat oĩ
potens deus. Poſt hec noxetan⁹nr̃ cũ apud fratrẽ petrũ querelã quã dixi ex me pro-
poſitã audiſſet.m̃lta hilaritate fuſus a riſui vix finẽ faciens ac verba tua iterũ atq;
iterũ relegẽs(oſtẽdi eĩ illi tuas ad me lr̃as)excuſatũ apud me fecit ſcripturũq; oĩno
ad te pollicit⁹ ẽ.ꝯfeſſus palã binas dũtaxat ex te lr̃as accepiſſe. Uegi⁹ tuis ꝓſperis re
b⁹ exultãs ſaluũ te ex aĩo iubz. Idẽ facit 7 iacob⁹ calu⁹ venerabilis vir cẽtes ciuis 7
canonic⁹ſeneñ hõ.q̃ natura neq; meliorẽ genuit neq; ſuauiorẽ.ĩ cui⁹pect⁹ aĩaz credo
ꝓſiliſſe meã.et ita vt ariſtophones poeta ait ex duob⁹ corpib⁹ vnã factã eẽ iter nos
aĩaz Is inq̃ ſalutes tot tibi mittit(placz enĩ mihi ſic apud te loq)q̃t ſũt auis ĩ corpe
plume Hec ad te ſcripſi.mõ reb⁹ ſic exigẽtib⁹.7 vt tibi parerẽ q iuſſiſti ne legẽ taciẗni
tatis nr̃e ſuarẽ.7 q̃ntũ licuẽit ſcribã ad te crebri⁹eo tñ pacto vt lex ipa taciẗnitatis fir
ma maneat.q̃ ẽ vt liceat nob adiuicẽ nõ ſcribẽ. Uale iteꝝ et me ſine fine qd etiã atq;
etiã rogo atq; obſecro cõmẽdatũ fac magnifico caſpari.in eiuſq; amore et gratia ꝑ
petua cõſerua Rome ydibus nouembris. Anno domini.M.cccc.xliij.

Dubitat an vxorẽ ducat cũ ſit inops.

Epiſtola.clxxiiij.

PEtrus noxetan⁹ſcriptor ap̃lic⁹ Enee ſiluio poete 7 amãtiſſimo fr̃i.S.p.d
Cognoui ex lr̃is q̃s eſtate decurſa p nicolaũ caſtellanũ ad me dediſti.et itẽ
ex his q̃s nr̃ campiſi⁹ex te nup recepit.admiratũ te fore q; tecũ diu tacue-

n̄ idqꝫ ꝓptēa ſcīn putare vidēis qa vir magnꝰ ⁊ diues euaſeri. ſic ei ſcrib. ego dō inuidēi
ſcriptis hmōi mererer. niſi tuꝰ erga me ſinglaris. amor mihi foret exploratiſſimꝰ. nā
ꝓ tua ī me bēiuolētia ⁊ caritate maxia qcqd ad me ſcrib ī bonā recipio ꝑtē ſi tn̄ vt tibi
ꝑſuaſū ē vir magnꝰ ⁊ diues eēꝫ. n̄ ſolū lr̄is ſ; dōis q̄ꝫ te ſꝑ viſitarē nec quēquē ſꝑnerē. ⁊
ꝑſ̄ti quē plīmi facō atqꝫ vt meipm̄ colo amo ⁊ obſ̄uo. ſ; qa ꝯditō mea tā tēuis ē vt nec
aīcis nec mihi ꝓdeſſe valeā. taceo nec amicoꝝ aures obtundē audeo nil preter verba
offerr̄ valēs dū vixit cardīal ſcē crucis cuiꝰ mēoria nūq̄ ex me dlebit̄. ſpes erat mihi n̄
mediocris. q̄ tota cū illo cecidit. ſcriptoriā ſic̄ noſti. ⁊ itē officiū ꝯdictaꝝ pecūijs emi.
q̄ꝝ ꝑs āicoꝝ fuit mutuo mihi ꝯceſſa. et eā cū iā r̄ſtituiſſeꝫ ⁊ ſꝑarē aliqd ex is officijs cū
mulare. ecce īfelix ⁊ iopīatꝰ cardīal obitꝰ q̄ humi ꝓſtratꝰ ſū. oꝫ nāqꝫ ꝓprijs ſūptibꝫ me vi
uē ⁊ exſudōe māuū meaꝝ ⁊ ꝑ deū īmortalē enea mi ſuauiſſime hodierna luc̄ vix alimo
niā ꝑbēt. Noſti fluctuatōes curie Si pacata foret eccl'ia et ītegrā dn̄s nr̄ habēt obedi
entiā. viuē ex his officijs poſſeꝫ. Scribēs tn̄ ab ortu ad ſolis occaſū tanq̄ copiſta. In
cūbūt ꝑterea mlta onera q̄ nō oēs norūt. Pr̄ adhuc viuit ḡndeuus et pauꝑ. qui a me
nullo pacto ē deſerēdꝰ. Eſt ⁊ filia q̄ mihi florētie nata ē ex puella. quā nunq̄ cognoſcē
potui cū eēt vgo. ⁊ optimoꝝ moꝝ niſi ꝓmiſſiōe data mr̄imonij. Et lꝫ nec teſtis adeſſet
nec animꝰ occurrēt. vrget me tn̄ ꝯſciētia: ⁊ ꝑſerti cū iteꝝ ḡuida ſit et ꝓpe partū ihuma
nū puto eā deſerē. Eſt eni bn̄ nata. honeſte nutrita. ⁊ oēs bonas ꝑtes habēt ſi adeſſēt
opes. ſ; pauꝑ ē. Exiſtima nūc hūaniſſime fr̄ qbꝫ īplicer curis. Eqdē valeo reſpirare.
Que oia ad te ſcribē dimiſerā ne te dolore afficerē. Atcūqꝫ ē nō deſpero tn̄ nec deſpe-
rabo vnq̄. qa iuuat ds in ſe cōfidētes. Ego te oro ſaltē mei cā q et aio et corpe ſū tuꝰ.
et ero dū viuā. parti vt nr̄e faueas quātū potes Poteris aūt ſi voles plurimū. nec te
penitebit ī poſteꝝ. Quo aīo erga te ſū cāpiſiꝰ nr̄ tibi ſcribit. Ego tui tūc obliuiſci po-
tero dū moriar. ſi ſenſus cū morte pereunt Senis vidi nobilē et clariſſimū ꝑreꝫ tuum
optimū et tibi hūanitate et ceteris nature atꝫ aī dotibꝫ ſilꝫ. mltaqꝫ tū ipe tū ceteri ne
ceſſarij qbꝫ abūdas obtulerāt qa me tibi āicū ſciebāt. fuiſſēqꝫ is vſus ſi nccitas icūbuiſ-
ſet tu ſi vnq̄ has ꝑtes r̄petas qd dij faciāt. etiāſi vir maxiꝰ ſis caſulā meā īt̄re digna be
ris. ⁊ qd fuēit appoſitū ꝯmedes ſiue vxorē ducā ſiue ipa careā. Intea ſi qd ad me ſcrib
imēſa medicorū exponi lr̄as iube et vale optie ex rō die. xviij. noueb An. m. cccc. xliij.
Pollicet̄ ſuā diligētiā ī rebꝫ apud ſenatū venetū. Epiſtola. clxxiiij.
Andreas donatꝰ eq̄s venetꝰ Enee ſiluio poete doctiſſimo. S. p. d. Nupri-
me lr̄e tue mihi obſignate fuē q̄s libēt̄ ꝑlegi et eo libētiꝰ q̄ clariꝰ ſalutē ma-
gnifici caſpis ꝯcepi. q̄ mihi ꝓpe domū clariſſima ē. vidi ꝑterea ex ipis lr̄is
qd de re pecūiaria quā cū h ſenatu agē hꝫ ad me ſcrib. qd ve nūcij vr̄i huc ꝓfecti ſapiēt̄
attulerit luculētiꝰ ꝑcepi. ds qdē mihi teſtis ē. quē aīuꝫ quā mētē quā diligētiā ī oībꝫ cō
modis eiꝰ ſꝑ habueri. habeā ⁊ habiturꝰ ſiꝫ. cetera ꝑt̄mittēs mō ſatiſfacē ⁊ iſ̄uire poſ-
ſeꝫ ſue magnificētie. cui ꝓ eiꝰ ſūma ī me beniuolētia quā magnifacio obnoxiꝰ ſū. nec me
vllꝰ labor ḡuaret aut pōderis q̄titas aut vboꝝ ꝓlacio q̄ paſſiꝫ maxia ē in repu. ex qbꝫ
qn̄qꝫ aures aliene obtūdūt̄ Oia nā ī me ꝯcurrūt ad rē ipaꝫ bn̄ ⁊ optie ꝯficiēdā. qa ni-
ſi a me ita magnū fiēi poſſit q̄ beniuolētie et dignitati ſue gerē morē mihi ſatis eēt: ſed
ſic ſcit eiꝰ magnificētia q̄ nouit mores huiꝰ reip. cuiꝰ volūtati maiores ⁊ mīores ſuccūbēt̄
ſū ciuis huiꝰ ciuitatis ⁊ q̄q̄ ⁊ auc̄tis ⁊ dignitatis locū aliquē teneā. tn̄ deeſt mihi ꝑtās
aliqd faciēdi ſine auc̄tate ⁊ mādato hꝰ ſenatꝰ q regimī oīm ꝑſidꝫ. īdulgeat ḡ magnifi-
cētia ſua ſi ita ſufficiēt̄ votis eiꝰ n̄ ſatiſfit. cognoſcit ei reꝝ cās qbꝫ res ipa defert̄. qd tn̄
differt̄ n̄ aufert̄. ſꝑ aūt ī ea re ⁊ ceteris me ꝓmptiſſimū habebit. q omnē opā curā ⁊ ſtu
diū adhibē nūq̄ deſiſtā. qd reliquū qdē ē a nūcijs vr̄is ſniaꝫ. ⁊ opiōꝫ meā clariꝰ viue vo
cis oraculo ſēties quā eiꝰ magnificētie referre potēis. cui me obnoxiū ꝯmēdatū facies
Vale felix ex venecijs die xij Iāuarij. An. M. cccc. xliiij
De politicis areſtotil ⁊ d vegio poeta ⁊ leonhardi aretini mōte Epi. clxxv
Iohānes cāpiſiꝰ enee ſiluio poete doctiſſimo. ac ſereīſſimi dn̄i regis ſecretario
S. p. d. Erā aīo nimis ꝑt̄bato. cū mihi hodie māe ad ſcolas baſilice ꝑncipis
apoſtolorum noxetanus noſter litteras tuas reſtituerit. preſente conte noſtro
ſenēn̄. vnico vite mee et anguſtiarū mearum ſolacio atqꝫ refugio. Illis lectis non po

tui hilaris ꝑ id tpis nõ fieri.tũ ꝙ ex alijs tuis ex ſancto vito ad viceſimũſextũ decem
bris ad me lr̃is dubi⁹ fact⁹ extiterã.ne mee et noxitani ad te lr̃e minime ꝑueniſſent.
tũ ꝙ ꝓpter ſcripta tua cũ te mihi attulerũt quẽ ſemꝑ optime noui.nã et amiciciã tuã
ſolidã eẽ oſtẽdiſti et libtatẽ loq̃ndi iter nos vt libȝ ꝯſtitutã eẽ ꝓbe atq₃ egregie decla-
raſti.Ex ip̃a q₃ verboꝝ tuoꝝ copia et facilitate et rerum pondere quas neſcio an di-
cam grauius an ornatius an potius modo vtroq₃ attigiſti.Exhibit⁹ es mihi rhetor
et poeta nobiliſſimus.dehinc quidem grauis doctiſſimusq₃ philoſophus.Cum ite-
rum atq₃ iterum epiſtolam tuam relegiſſem.quinĩmo vt vnum dico qd̾ forte ridebis.
ꝓphetã te certis in locis epiſtole tue de meip̃o affirmare poſſem quoꝝ locoꝝ ꝓphetiã
libenter aperirẽ:ſed omnia tam litteris mandare q̃ coram explicare licebit.Habeo
enĩ que vt verbo tuo vtar mihi expuenda eſſent que tamẽ apud noxetanũ non expue-
re non potero.quo cũ officium et omnes horas dicere et licet et iuuat.Noſti enim q̃
ſit incelebrando officio et libens et religioſus.Libruȝ pollιticoꝝ vt al's ad te ſcripſi
ſenis inuenerã:ſ rome nondum inuenire venalem potui.et ſic non illi inuemendo
exactiſſima diligentia intendere qd̾ mihi credas velim.Nõ eſt certe rome illa libro-
rũ venalium copia que florentie gentilium p̾eſertim et hoꝝ maxime quoꝝ eſt noua
aretini traductio.Tu tamen certe habe me voti tui implendi gratia nõ quieturum:
niſi faxim vt librũ hunc q̃primũ licuerit habeas.Et quia difficilimum experior in-
uenire venditorem.nec etiã facile eſt habere qui illuȝ mihi niſi ad breue cõmodet ſta
tui ſcriptorem inuenire qui librũ ipſum veloci manu bona tñ littera tranſcribat.Et
tranſcriptũ mediolanũ mittã ad ſigheriũ vl̾ anthoniũ vt iubes.aut ꝑ aliam viam illũ
ad te deferri curabo.queadmodũ Johãni tolner melius videbit̾.Habeo gratias hu-
manitati tue q magna leticia intelleriſti vt ſcribis cõcepiſſe me ſpem fortune melio-
ris.Verũ nimis poeta in poſtremo ſermone fuiſti.p̃ſertim cum dixiſti te mihi minus
ſperare.De noxetano nr̃o ſic ẽ vt ſcripſi.nõ muto ſententiã:q̃q̃ nõ illis eſt fortunis
aut honoribꝫ quibus eũ dignum cenſeo.Tu recte aptiſſime locũ illũ de ip̃o faceti ſſi
meq₃ attigiſti.Verũ vti verius de homine amiciſſimo nr̃o accipias.ego etſi dixerim
me nõ mutare volo tñ moderari ſentẽtiã.nã nõ ẽ res ſua tãampla quãtũ forte ip̃e ſu-
perioribꝫ ad te lr̃is ſcripſi.vel tu ex eiſdem accepiſti.etſi vt affirmaui pueros et eq̃s
paſcit.nã neq₃ ſunt hoc tempore in curia huiuſmodi lucra:ſ abundantia vt aiũt cor
dis locutus ſũ.Caluũ noſtrũ tui nomine reſalutaui vt iuſſiſti.Fuit illi reſalutatio io
cũdiſſima et g̃tias habet ingentes et tuũ ſe eſſe ꝓfeſſus eſt.Contes nr̃ q̃iocũde lr̃as
tuas totas legerit.et de te q̃auide audiuerit.q̃ntoq₃ in ſmone de te fuerimus non eſt
vt vltra tibi aperiã qñ quidẽ iam tibi ꝑ me cognitũ extat vnã eſſe illi⁹ et meam more
ariſtophanis animã.Vegij nr̃i fortuna ſi ad eũ ſpectes aut admodũ tenuis ẽ aut nul-
la.ſi ad tpa nr̃a quibꝫ vere vt ſcribis dicere poſſum⁹.exurit intactaȝ paridi ni vẽdat
aganen.Eam vel magnã dices vel mnimã.Nã ꝑ zeter id ꝙ ſacras ſummi pontificis
edes et quadrã colit datari⁹ eſt.quod minus tñ haud eſt illi lucroſũ volenti ſe.qd̾ cõ-
ſtãter facit bonũ virũ cõſeruare.Que res facit vt ex eo officio neq₃ ditior neq₃ diues
fiat.emolimenti tamen aliquid hȝ ꝙ abbreuiator eſt.et nouiſſime ſancti petri in vrbe
canonicus factus extitit.Hec vt dixi ad hominẽ parua ſũt.Verũtamẽ vt maiora ſint
q̃ que ipſe poſt tot et tantos tamq₃ varios tot ãnoꝝ labores mereri potuerim q nihil
certe p̃ter dedecus et rerũ omniũ quibꝫ reliquã vitã tueri poſſim tenuitatem ne dicã
indigentiam poſſideo.Quo nemo certe eſt philoſophior ſi modo phi eſt honoꝝ exter
noꝝ omnino nihil habere.Ex his et ex p̃ncipio ep̃le vbi me fuiſſe aĩo nimis ꝑturba-
to affirmaui.ſcio negaueris me phm:et recte.Nametſi ſapientũ amator ſim et mihi
placeat ipſa ſapientia.et philoſophorũ ſtudia me aliqñ delectarit ac delectarẽt ſi mi-
hi adeſſent facultates.tantũ tñ abeſt vt me phm cenſeri ab vllo abs te etiã veliȝ vt ni
hil a me magis ſit alienũ Neq₃ illã ſtoycoꝝ aut ꝑipateticoꝝ ſapiẽtiã attigiſſe me vl-
la ex ꝑte experior.vt vl̾ nulla qd̾ ſtoicorũ ẽ.vel moderata qd̾ peripateticoꝝ animi ꝑ-
turbatõ mentẽ attigat Sũ em̃ de nũero mortaliũ.q̃ꝝ vt q̃dã poeta apud ciceronẽ ig̾.
Nemo ẽ quẽ ñ attigat egeſtas morbuſq₃.de rebꝫ legati et exercit⁹ pannoniũ ĩ thurcos
iocũdiſſime legi.Taetſi illa vobis iã diu vetera ſũt.q̃ de euerſione ſophie ciuitatis ĩ

cineres.noua certa accepimus.apud quos et fama eſt ſed non dum certa captaꝫ eſſe
andrinopolim primã citra mare magni thurci ſedem.captã q̃ꝫ ⁊ eius filiuꝫ .ac ipſos
thurcos adeo in fugã eẽ cõuerſos vt finẽ nondũ facient fugiendi.De quibus reb iaꝫ
apud vos nũc fortaſſis idem rumor vt ita dicam volitat.Noxitanꝰ ad te ſcribit.Ua
le rome die ſeptima Februarij.Anno.M.cccc.xliiij.hec iaꝫ diu ſcripta et ad te feren=
da fuerũt.Uerũ cõperi ex Johãne tolner nũciũ iã reuertiſſe.Uñ effectũ eſt vt poſtea
vſqꝫ in hãc diem tabellariũ nõ habuerim cui has ꝯmittere potuerim.Interea õo tẽ=
poris cũ libꝝ politicorũ venalẽ nullomõ reperireꝫ.tametſi mltoꝝ ⁊ maxĩe librarioꝝ
aures obtuderim.Uix inuenire licuit q librum mihi cõmodatũ faceret niſi ad valde
paucos dies.decreui vt librũ ipſuꝫ politicorũ potiꝰ habeas q̃lẽcunqꝫ ipꝫ habere poſ=
ſum ⁊ id ꝗcito.ꝙ nimiũ differendo expectationem tuaꝫ vehemẽteꝫ ⁊ honeſtiſſimã of=
fendere.Itaqꝫ a cardinali de colũna exemplar habui ⁊ ſcriptorẽ ſatis eruditũ inue=
ni q celeriter vt fidem dedit hoc opus abſoluet.abſolutuꝫ curabo adiutorio tolner q
nuncios patrie nouit ⁊ mores vt ꝙprimũ illud habeas.Erit aũt liber hic in papiro
ꝓpterea ꝙ ſcriptorẽ nondũ habere potui q in pgameno ipm ſcriberet ea lr̃a ⁊ eo tẽpe
quo cõueniret et opteret.Nã vt dixi non poſſum diu exemplar tenere.Scriptũ ergo
mittaꝫ ⁊ deinde ſi malueris alium pulcriorem habere ꝙ munus meũ exiguũ tenet fa
ciam vt iuſſeris.Sed reuera nihil mentior dũ tibi quas dixi in hac re difficultates p̃
dico.Ut aũt non ignores qb in finibus me mea teneant facta.fui hactenꝰ nauigans
inter ſpem et metũ fortune melioris.Uex nũc q̃driduo ſpes redire cepit.⁊ qdeꝫ pau
lomaior ꝙ adhuc apd me fuerit.Nã cũ ꝓ me fortuna rogaretur audiui ãmotas eſſe
feras ⁊ talia ſunt reſpõſa vt credi poſſit me poſſe certius ꝙ antea ſperare.Sed vale.
nam dũ tecũ libenẽ loquor inepte ineptiꝰ ineptiſſime tibi hoĩ aptiſſimo ſcribo.Ueruꝫ
dabis familiaritati noſtre ⁊ mee de te fidentie veniã.Rome ſcõs marcij ſcriptor iaꝫ
dimidiũ libꝝ politicoꝝ ſcripſit.Cum abſolutus fuerit tolner nr̃ vir certe bonꝰ curã
hẽbit illũ ad te p nũciũ fidũ traſmittẽdi.Uale.Datũ vt s.Clauſis iã lr̃is meis et illis
iam nr̃o tolner deſtinatis q illas ad te deferri curaret.reddite fuerũt mihi lr̃e tue da
te ĩ labaco videlico vt ſcribis oppido.xviij.februarij.Qd de libris politicorũ areſtoti
lis ſcire optas ex lr̃is meis pñtib intelliges.Ex hac cedula morteꝫ leonardi accipies
aretini et in eiꝰ officij locũ ſuffectũ eſſe pogiũ apd illã florẽtinoꝝ democraciã.Placu=
it mihi ⁊ bñ a te fc̃m ẽ:ꝙ de receptis bullꝭ eccĩe Friſingeñ ⁊ de fuko optio impialis cã
cellarij aio cũ id rediẽs reſciẽit aliqd ꝗuiter certe ſcripſiſti :laudata etiã ſũmi põtifi=
cis ⁊ ſacri ſenatꝰ libẽalitate.Fui itaqꝫ ĩ ea apd dñm meũ.Js te vehemẽter de multis
laudauit et cupe ſe dixit re ipa oñdẽ ꝙ ſit plĩmũ virtuti tue affectꝰ.et ꝙ ꝗto erat aio
ꝗ illũ ꝯſtãter amas.Quare ſi qcqd ex eo cupis fac vt ſciat:inueníes te apd eũ nõ puũ
neqꝫ poſtremũ locũ tenere.Et qm̃ iubes cauebo ſũmope ꝓ virib ne legẽ nr̃e tacitni
tatis obſeruẽ:pſertiꝫ cũ ſciam te mltũ hãc abieciſſe cur a me ſeruari non dẽat.Uale.
datũ rome feria t̃cia pꝰ diẽ palmaꝝ q̃ die lr̃as tuas accepi.Ex cõte nr̃o infinitas et
gr̃as et ſalutes habe.Apd vegiũ nõdũ fui.Ad noxetanũ nr̃m nũc pergo vt ab eo lit=
tẽas ad te capiã ſi patas hũẽit.q̃s cũ his meis ad te mittã.Uale iteꝝ.Nõ põt ñ ꝓdeſ
ſe mihi cũ ad me ſcripſeris vt in lr̃is tuis aliqd adijcias dhoꝝ qb veluti calcaribus
ꝗbuſdã herꝰ meꝰ ad mihi benefaciẽdũ vrgeri a te velle videat.etſi optio ſit erga me aio
Uale vt ſupra.

Fedus inter venetos ⁊ ducẽ Mediolani factũ eſſe. **Epiſto. clxxvj.**

IAcobus de arzimboldꝰ doctor.Enee ſiluio poete ſinglariqꝫ amico.S.p.
d.Gratiſſimũ fuit nup ex tuis ĩtellexiſſe lr̃is te eẽ ſoſpitẽ:et eo digtatis g̃=
du ꝓuectũ eẽ q̃ ſereniſſimꝰ dñs nr̃ romanoꝝ rex dignũ te officio ſecretarij
indicauit.Et recte qdẽ vt cetẽa oia ꝓ ſũma ſua prudẽtia ſiue fidẽ ſiue doctrinam ſiue
mltaꝝ et maxiaꝝ reꝝ expiẽtiã fuerit ꝯtẽplatꝰ.Ego certe ita h augmẽto tue digtatis
gaudeo:acſi eodẽ mecũ parẽte genitꝰ eẽs.qñ qdẽ ex ipo pṽtiꝫ tpe vna viuẽtes faĩliari
tatẽ ⁊ beniuolẽtiã diutina ꝯſuetudĩe ⁊ hõeſtis autorib hauſimꝰ.Te ſemp germani

frīs loco dilexi. Potes igit̄ ſūma ꝯfidētia omī opa mea vbicūqꝫ ſenſurā illā cognoueris ad augmētū aut ꝯſuationē rei vł bonoris tui ñ minꝰ vti ꝙ frē et optio amico faceres. Ego qđ de ꝑpoſitā mihi addidiſti onus libēs ⁊ āplector ⁊ ad exitū vſqꝫ pducam vires aut ingeniū mō ñ defuerint. Interī curabo ea ſarcina q̄ religas q̄ſdā mee legatōnis hꝫ me explicare. Debīc qdqđ fieri poterit qđ ue facto fuerit: opus te meis reddam certiorē lrīs. Vale ⁊ vbi aliq̄d ocij fuēit ſi res digne occurrerit q̄s dieti cumulatiores euētas ꝯfido: fac me pticipē. Ego qd ſcribaꝫ nūc nihil aliđ dignū hēo ꝙ eē deo iuuāte int̄ illuſtriſſimū dñm meū ⁊ ducem illuſtrē ligā factā. ñ recōciliatiōis mō oīm ꝑteritaꝝ iniuriaꝝ rubiginē extergētē. ſed ſocietatē amicitiā: ⁊ qđ ipe ego deſperabaꝫ talē aīoꝝ vnitatē vt vnius incōmoda ab alteriꝰ dānis ſecerni ñ pñt. Vale ex mediolano die. xiij. octobris. Anno. M. cccc. xliiij.

clxxvij.

Epiſtola iocoſa.

Iohes pegallus ſcriptor aplicꝰ petro gemīgero S. p. d. Philorciū q̄m hic amaſti tumidū vētrē gerit: ſiue is ventus ē ſiue cibo nimiꝰ Iohes nurēbergeñ ſecretariꝰ vtrē putauit illiꝰ vētrē vino plenū. aſcēditqꝫ ſup calcauit pſſit oīqꝫ ſtudio nixus ē vt vinū depriměrt: ꝭ nihil pret̄ vētū exiuit. O ſi lacrimas cerneres ⁊ plāctꝰ audires qbꝰ miſera pꝰ tuū abitū ſe macerauit. Certe niſi Iohes opeꝫ tuliſſet: aīam exalaſſet miſella. qr neſciunt muliercule vt viri flāmas amoris ferre. Sed abijt nūc q̄ꝫ Iohes: neſcio qd actura ſit infelix. mihi ſi eēt theuthonicꝰ ſmo adirē ſeinam: ſolarer ⁊ blandis verbis recrearē. Sꝫ nihil mihi cū viris alemanis ꝑter tactuꝫ eſt. Ipe inſipidꝰ ē niſi ⁊ v̄ba ſint. Subdelegabo igit̄ michaelē nrꝫ q ⁊ v̄bis vlixes ⁊ factis achilles. Tu vale et mei memoriā geſta. Ex baſilea. Anno dñi. M. cccc. xliiij.

Petit ꝯfirmari priuilegia hēmi camalduleñ. Epiſto. clxxviij.

Ambroſius camalduleñ ſereniſſimo ac ſacratiſſimo impatori ſigiſmundo ſemp auguſto. felicitatē ⁊ ſubiectiōem. Ex ferraria tārepēte diſceſſi: ne q̄ſo negligētie aſcribat aut ꝯtēptui maieſtas tua. Fuit em̄ rōnabilis ꝑfecto cā q̄ me vrgeret. ad exitū. ſatiſqꝫ feciſſe ⁊ officio ⁊ affectui meo viſus ſum. q ⁊ auguſtam faciē tuā videre ⁊ miti illo tuo ac ſuauiſſimo eloqo frui meruiſſem. Accedebat ꝙ ſingularis amoris tui vadeꝫ acceperā: cū priuilegium auguſte memorie karoli pr̄is tui ſumptū ex manibꝰ meis q̄ tātꝰ ille vir camaldulēſeꝫ heremū ⁊ ordinē ſb protectōis ſue cura ſuſceperat imitatꝰ maioreſqꝫ ſuos ꝯfirmare. atqꝫ innouare te velle tua ſpōte beniguiſſime pollicitꝰ eras. cū viciſſiꝫ dulce amoris nr̄i pignꝰ criſoſtomi vitam a me ꝯuerſam ex greco benigna ſuauitate ſuſcepiſſes. nihil dedignatꝰ exiguū munus quod pro dignitate materie maximū exiſtimares. His ergo rationibꝰ auguſte ceſar inductus: cunctatus non ſum neceſſitate impellēte maturare ad reditū. Litteras tñ dare ad clementiam tuam conſilium fuit. quibus et officioſiſſimū in te animum meū tueqꝫ maieſtati deditum et penitus obnoxiū declararē. ⁊ poſtularē ſupplex vt innouationem illā paterni priuilegij quaꝫ tanta libertate promiſeras accelerari: gratiſqꝫ expedire iuberes. neqꝫ enim vt coram excuſaui argentum aut aurum mihi eſt emulo apoſtolice paupertatis quo litteras illas tamgratis indultas queam redimere ſi precio taxetur ea gratia. Abs te igitur per ſerenitatem tuam dulcemqꝫ clementiam peto ceſar inuicte. vt id quodcunqꝫ eſt muneris imperij tui famulo digneris elargiri. q̄ ſit et pietas nocior et vberior. Decet enim regiam maieſtatem dono ſingularis libertatis excellere id te inſtitutum preter ceteros maiores tuos imitari ſolitum. atqꝫ amplexari magna conſtantia pergere. qr mihi perſuaſum eſt ne agam pluribus vt quod cupio impetrem ne diffuſus videar eximie pietati tue Sereniſſimuꝫ dominum meum tranquilla romani imperij pace fruentem et barbarice feritatis domitorem; chriſtus dñs noſter omnipotens ſeruare diutiſſime dignetur incolumē. e t euo donare felici et ex corde petimus et oramus. Bononie. xiij. ſeptembris.

Epiſtola.clxxix.

Littere promotoriales et cōmendaticie.

WEnzeſlaus bohem⁹. S.p.d. canonicis wratiſlauieñ eccleſie. Nihil dubij apud nos arbitror qn Johes ploſo vir bonus ⁊ frugi plenū ius et certum habeat in altari qđ ſibi reſignaui. Sūt tñ qdē adeo ſitibūdi bñficiorꝝ. adeo ambitioſi atqꝫ nepharij: vt nihil pacificū velit dimittē. h nūc hos nūc illos moleſtent qꝝ conati ƀ tāto diligēti⁹ ē reſiſtēdū: qnto iniurias fiēi ab eis noſcim⁹ iniqores. Idē agere vos ſentio circa eccłie vr̄e bñficiatos qs aduerſus moleſtatores cōſueuiſtis. ſep tueri. Si tñ aliqd pces mee apđ vos valent oro: pcor: obſecro vt Johis iuribƀ faueatis. eūqꝫ defendatis ne opprimi iniuſte qat. q in re ⁊ ipm ⁊ me ꝯſolabimi ⁊ in immenſuꝫ obligabitis. Nāetſi teneor vobis ꝓ vr̄is in me q̄plimis bñficijs. placitū tamē ē vt etiā Johis cauſa vobis obnoxi⁹ maneā. quē veluti pr̄em optimū diligo amoqꝫ. et cuius intuitu qcūqꝫ poſſem facerē. Nec pl'a circa h. Noua q h ſunt libent vobis communico. Hic ē vn⁹ legat⁹ ſacri baſilieñ cōſilij alexāder dux mazonie i cardialeꝫ p felicem creatus. Intra nō mltos dies vētur⁹ ē ali⁹ ex pte eugenij cardialis ſancti angeli. Debꝫ ei in feſto aſcēſionis dñice de pace regni hungarie trāſigi. Eugeni⁹ ſenis ē receſſitqꝫ ex florētia cū magna venetorꝝ et florētinorꝝ indignatiōe. in tātū vt p̄latos ab ei⁹ curia reuocarit. Bohemi hic ſūt vt ſcitis. qđ egerīt ab eis poſtmoduꝫ redeūtibƀ pnoſcetis. Rex nr̄ ad vnionē eccłie reintegrādaꝫ patus ē. totis conatibƀ laborare. Ualete optie me vt ſeruitorē veſtrū ꝯmendatū ſuſcipiētes ex wienna.

Epiſtola.clxxx.

Dolet de amici abſentia.

GAſpar nouarieñ. S.p.d. Enee ſiluio pceptori ſuo. Nihil lr̄is meis pterq̄ ſingularē qndā dilectionē quā in te hēo ſignificare ſtudeo. Intellexi tamē ꝓfecto vt opinor iā dudū me tibi illā hr̄e. tametſi nullo effectu indicauerīꝫ. Sꝫ qd res mea atqꝫ cōditio vſꝫ i hāc diē effici paſſa fuit. vt effectu ipō volūtatē meā pateſacerē. Solū h mihi de te pmiſſuꝫ fuit: vt ad te nūq̄ venirē qn doctior abireꝫ. Idcirco te ſumope accedē ſepi⁹ conabar: ⁊ id mihi ope pciū fuit. tuo qꝫ fruor ꝯcilio. vſqꝫ oblectat⁹ ſuꝫ: ⁊ me vt ita dixerim te mgr̄o verſificatorē putē. Nec qdē receſſum tuū vidē mihi facile fuit q ⁊ ꝯcilio ⁊ re ipā ꝓderas. Nempe vt pn̄s mētis mee ſuauiū eras. ita abſens triſticia factus es. Atqꝫ vt comici nr̄i verbis vtar. Haud verū ē qđ vulgo dici ſolet: diē adimere egritudinē hoi. Nā mihi qttidie nō de filio vt ipē ait. ſed de te mgr̄o ac pte integraſcit dolor. Unū tñ eſt qđ mētem meā letatar. tui videlicꝫ ſtat⁹ augmentū. qđ incōmodo meo interdū eqparo ⁊ in ipō mee mētis archano tibi ſtationē facio. Mecū taliter manducas et bibis. Et qm̄ de tuis v̄ſibƀ qs indies ſuauiores facis. nll's ad me venit. expedit me qn̄qꝫ qs feceris fingē. ⁊ inde tanq̄ tuipſe eos feceris gaudē. Nouiſſime aūt vnā ⁊ illā voco eglogā feci: in q martinū gallū felicianū ꝯſecretariū tuū tecū altercātē merito qdē introduxi. Illū qdē p⁹ te in mgr̄m meū aſſumpſeram. illoqꝫ pauclos dies potitus ſum q cōfeſti cū felice nr̄o ab hac vrbe deceſſit. Stephanū deiñ auūculū meū altercationis nr̄e iudicē ſtatui. Et id duas ob cauſas factū eſt. Prīa eqdē vt nec ipē arbitraret memoriā ei⁹ apđ me ꝓſus piſſe ſiue vilē effectaꝫ eſſe. Alterā vō vt illos v̄ſiculos nō tanq̄ a me ſed a diſcipulo tuo editos eē corrigeret priuſq̄ in alienas ptes diuulgarent. Habes nūc oēm vſqꝫ a pīcipio cauſam q̄re hec cōdita ſit in hūc modū. Uale vt opto. ⁊ me ama vt ſoles: atqꝫ age vt nō diu rn̄ſuꝫ expectē. Si qd tibi qđ rei mee euenire iudices euenerit. mei memineris qſo. Cupio qdeꝫ tecū eſſe. Iterum vale ex Baſilea.

Epiſtola.clxxxi.

Grates refert de ꝓmotōe ⁊ reddit certiorem de munere et litteris nō preſentatis.

BArtholome⁹ epō cornetan⁹. S.p.d. Enee ſiluio ꝓthonotario Iocūdiſſimis lr̄is tuis vir clariſſime qbƀ genēoſi militis ac tua opa me aſſuptū eſſe ad ꝯciliariatū ceſaris nūciabas: a duobƀ menſibƀ rn̄derā ꝑ alias ſupiores meas lr̄as qs ſi habueris letor. Cognoſces ei qntā ex eo mihi iocūditateꝫ attuleris. vi debis ⁊ gr̄as qs huiuſce rei nobis coopatoribƀ offerebā ob hoc inſigne munus

quod noſti.q̃to ego cū ſtudio flagitarī dū vna eſſem⁹ in germania apud regē.Poſt hoc nll'is alteris tuis lr̃is qcq̃ de te ꝯcepi:niſi queadmodū enūciat pegall⁹ nr̃ te valere.ꝛ apd eū ceſarē indies pluris exiſtiari ꝛ ad vtrāqꝫ cācellariā in ꝓthonotariū iuſſu regio aſſūptū.Quo ḡtulor cupioqꝫ vt indies feliciores ſucceſſus d te ſentiā.Vñ ne h meū deſideriū fruſtra ſit.ſtude p̄cor ſp vt ceſareis reb intēt⁹ ſis ac illi cōtinuo morem geras.Qd ſi effecēis crede mihi meli⁹ſecūdaberis ꝛ eos oēs q̄s tibi amicos habes letos ꝛ ꝓiocūdos efficies.Verꝫ vt ad rē meā r̃grediar.vereor ne lr̃as ſup ꝯciliaria tu q̄s ex lr̃is iacobi ad me nu p̄rie obſignatis intelligo:fuiſſe r̄ditas wilhelmo de conſtātia:vt illas aut ad me mitteret aut daret.ob ipi⁹amiſeri fortaſſe portitoris inuidiam.cū nūq̃ eas ad me miſerit.ꝛ qd me magis excruciat nec mittet ex cauſis q̄s tu tecū i p̄e cōiectaberis.Nā ip̄e apd ꝯſtātieñ ep̄z ꝛ nos abnegauit.Intelligis iaꝫ qd ī ea re actū ſit.ꝛ niſi tu iterꝫ iuueris priuabor munē h ingēti.Quare veliꝫ ſicqꝫ oro te: vt eas lr̃as vna cū iacobo cui ſcribo renouari cures.qd facile impet̃bis. Et cū donū ad me mittes ſecretiori mō ad man⁹ boīs boni aſſignari mādabis.nec vſq̃ h ingēs obſequiū oblr̃abūt tp̄a nec etates.Nulla ex regionib ytalicis altēa noua apd nos ſūt q̄ ad te ſcribā:niſi venetos ꝛ florētios pare maritīas ꝛ t̃reſtres copias ꝯ̃ingētes.Rurſus apd pōtificē maximū due practice ſūt ſereniſſimi regis aragonū.ꝓ q̄ ad menſem h fuit reuerēdiſſim⁹ nicen⁹ ac illuſtris comitis frāciſci ſfūci⁹.a q̄ miſſus ē thomas reatin⁹ quē noſcis ꝛ eū vidiſti apd ceſarē.q̄s t̃ctat⁹ꝛ practicas pōtifex nr̃ ex aīo ꝛ corde ꝯplectit̃.vt ex vtrauis barꝫ q̃bñ ſperē ꝛ queadmodū res ip̄a ſuccedit etiā p⁹intelliges Rei iacobi nō ſec⁹ q̃ mee intēt⁹ſuꝫ ꝛ ei ſcribo vbere.A q̄ ſcire valebis oīa:aſpicieſqꝫ ex bullis deſup cōfectis. Scito tñ pegallū nr̃m ꝓ minuta ꝛ groſſa p̄rie lr̃e dediſſe pecunias.Sepi⁹ ac ſepius me cōmēdatū facias ceſari.ꝛ iterato gr̃as ꝓ ꝯciliariatu ſue maieſtati reddes noīe meo:cui ero obſeruātiſſim⁹.ꝛ generoſiſſimi noīs ſui p̄dicator indefeſſus.Itidē et facies apd reuerēdū p̄rēꝫ meū ebimeñ. Et tu vale ac amorē nr̃m et amicitiā obſerua corde.Vale iterꝫ Ex clauſano.

Gratulat̃ de ſcripto ſermone etruſco.et pollicetur promouere ipſum.

Epiſtola.clxxxij.

Iulian⁹ cardīalis ſcti angeli ap̄l'ice ſedis legat⁹ doctiſſimo viro dño Enee ſiluio de ſenis amico cariſſimo ſereniſſimi dñi regis romanoꝝ ſecretario S.p.d.Optie enea ñ min⁹ iuuit me videre ep̄l'am tuā etruſco ſermone cō ſcriptā q̃ ſi latina fuiſſꝫ. Et cū rara ſepe delectēt qr diu hmōi lr̃as nō vidi delectat⁹ſū in eis nō parꝫ.Mltūqꝫ diligēt ꝯmiſſa mihi facis negocia magnifici cācellarij.Recte agis ꝛ debito tuo facis ſatis.Dign⁹ ei ē ꝓ meritis ſuis vt ꝛ tu ꝛ oēs alij res ei⁹ cordi habeatis ꝛ eas totis ꝓmoueatis virib.Quātū aūt ad pſonā meā attinet id mime neceſſe erat.Cū ei eū vt frēꝫ diligā:negocia ſua mea eē exiſtio.ꝛ mea ſpōte ſine hortatu cuiuſpiā illa curare mēito debeo.Qd ſi h⁹ regni negocia ī meliori eēnt ſtatu:ꝛ maior eēt obediētia erga illos qb ſeruit̃:pl⁹ ipi cācellario facē poſſeꝫ.Et qr ſibi ſup his plene ſcribo ꝛ tibi īnoteſcūt oīa.ñ op⁹ē ea repetā. Certuꝫ ei facito: ꝙ nihil ē tāḡnde qd ꝓ ip̄o ꝛ ei⁹ honore ñ facerē:ñ ſec⁹ q̃ ſi me⁹ german⁹ eēt. Vale fidelit̃.Datū bude.

Nouitates et iocos ſcribit.

Epiſto.clxxxiij.

Gaſpar ſchlick Cācellari⁹ impialis.S.p.d.Dño Iuliano cardīali ſcti angeli ap̄l'ice ſedis legato. Scripſit mihi crebro tua dignitas ꝛ ī oīb qdem lr̃is hūanis nūc ſeria nūc iocos interſerendo qb ita oblector vt ſepe faſtidijs curie ſtomachatea⁹ꝝ lectiōe recreer ꝛ illaꝝ p̄ſerti q̄ penl'time apd me ſunt qb nūc paucis reſpondebo.Primūqꝫ res ḡues attingā.poſt ſi videbitur ſatiſfaciā ſalibus. Tria ſūt q̄ pōdus hñt mai⁹.Primū ē ꝙ in ſctis meis actū ſcribis. tū d donatione ſcole reuocata.tū de verbis Pācratio factis.Pro quibus rebus gratias agereꝫ tibi ex cuius hec officina prodiſſe non ambigo niſi ius beniuolētie violare videar que gratias nō verbis ſed factis rependi vult. Scio preterea tuā dignitatē altiorem expectare mercedem q̃ ego poſſum referre.Nam cum rem dei agas in eo quoqꝫ ſpem tuam

iactam eſſe qs dubitet. Hoc ſapiētes faciunt quoꝝ extra numeꝝ nemo te ponit. Agſco
ego q̄ prudēter cogitas faciſqꝫ ſpeꝫ in dn̄o reponēdo. Ille nāqꝫ abūde retribuit nec
vllū fruſtrat̄ p̄mio virtutis. Nō tn̄ idcirco īmemorē me eſſe decet erga tuā p̄rnitatem
cuiꝰ affectū magis pēdo q̄ rem. Scd̄m ē qđ lr̄e tue depoſcūt vt apđ regiā maieſtatem
ſupplex lr̄as impetrē apđ capitaneū Iaurineñ: ne moleſtiaꝫ comiti palatino in ſuis
poſſeſſionibꝫ inferat. Ipm̄qꝫ fuiſſe ⁊ eē amicū meū ſignificas. Et primo loco apđ ſe-
reniſſimū Polonie regē hr̄i. Multumqꝫ expedire putas ad pacē hungaricā ꝯtractā-
daꝫ ſibi ꝯplaceri: cū nauis hec clauū regat ⁊ q̄ velit ratē impellat. Cōſona his verba
maieſtati regie ſcribis. Ego tibi fateor poſtq̄ noui palatinū (q̄ res iam ē vetuſta) me
ſemꝑ eius virtute fuiſſe affectū illūqꝫ fratris loco ⁊ amaſſe ⁊ ꝯplexū fuiſſe. Nec ab h̄
aīo ſum alienꝰ: memor ⁊ ſuoꝝ erga me meritoꝝ nec meoꝝ erga ip̄m oblitꝰ. Itaqꝫ ꝓ-
nus ſuꝫ deſiderijs eius q̄ad poſſuꝫ parere. Ac eā ob cauſaꝫ regiā maieſtatē ſuꝑ re ſua
nō ꝯmuibꝫ verbis ẜ quibꝫ ꝓmoueri res amici ſolet ſū allocutus. Nec maieſtatē ip̄aꝫ
abhorrentē inueni ẜ auidā. tum palatini cōmodis ſubuenire tum p̄cibus tuis annue-
re. Ioq̄ꝫ accerſitis mox iaurin. ꝫſibꝫ qbuſdā q forte aderāt. ſcrutiniuꝫ ſuꝑ negocio illo
habuit reꝑitqꝫ nō poſſe ſe đ rebꝫ q̄s poſcis ad pn̄s intromittere. Poſſeſſiones nanqꝫ
palatini antea ſibi ſublate fuerāt q̄ regia maieſtas pupilli noīe de regno ſe intromit-
teret: q̄ tp̄e ꝓmiſit hūgaris ⁊ theutonicis ad ſuā obediētiā veniētibꝫ tueri eos in poſ-
ſeſſionibꝫ vniuerſis q̄s tūc tenerēt. Nec aliqd innouare velle qđ vl̄ eis vl̄ pupilli iuri
bus p̄iudiciū afferret. Nō poſſet igit̄ rex ꝓmiſſis ſuis cōtrarius eē. Verbū eī regium
q̄i oraculū hēt̄: firmūqꝫ ſemꝑ ⁊ ꝯſtās debet eē. Nam cauſaꝫ hꝫ palatinꝰ aduerſus re-
gem q̄rele de geſtis ante regimē ſuū. Sed debet potiꝰ tolerare donec illa cōuētio fiat
inter reges quā tua p̄rnitas excogitauit. Tūc em̄ aderit ip̄e. aderūt alij ⁊ ad ꝯcordiā
nauabit̄ oꝑa. Etſi pax regni ꝯcludi poterit: nō deerunt modi qbꝫ ip̄e palatinꝰ reddat̄
contentus. Interim maieſtas regia nihil īnouare ẜ cū fratre ſuo rege polonie bonam
tenere amicitiā depoſita eſt: niſi fuerit (vt ſepius dictū ē) ꝓuocata. Qđ ſi rem meam
cū hac parificare velles equūqꝫ diceres. itidem mihi fieri rn̄dereꝫ nō eē parē cauſaꝫ
eius q bellis interfuit vt alteram p̄tē ſecutꝰ alterā impugnauit. cum illo q ciuili bello
fragranti ſe ſubduxit: nec videre voluit ignē q̄ regnū incēderet̄ ſtudio pacis ſemꝑ intē-
tus. Tercio loco tuaꝝ litteraꝝ poſcebas comitatū palatinuꝫ alberto de bonacoſſis
ferrariēſi ex regio ꝯcedi munere. Sūme p̄ces tuo noīe ſerenitati regie facte ſunt. Sꝫ
nihil ē qđ ab ea difficilius impetret̄. Nemo adhuc dignitateꝫ iſtaꝫ obtinuit niſi viri
magne nobilitatis regiqꝫ viſi ⁊ hi nōdū q̄ttuor fuere. Vult in hac re ꝓfuſam (vt opi-
nor) Sigiſmūdi ceſaris ꝯceſſionē reſtricta ⁊ pca donatōe cōpēſare. Nec ſane indigne
Nam (ſi veꝝ fateri volumꝰ) nimis paſſiꝫ hec honeſta ⁊ ampla dignitas reꝑit̄ ꝯceſſa
Non tn̄ ꝓpterea deſperāduꝫ amico tuo dixerī. Naꝫ ſi ꝯtigerit te rurſus eē apđ hunc
p̄cipē nō negabit̄ (vt eſtimo) tibi qđ lr̄is tuis nō eſt ꝯceſſuꝫ. Idcirco rem hāc in ali-
ud tp̄us differas: q̄ nō ē qđ epiſtolis tuis valeat impetrari aut ꝑ domeſticos obtine-
ri. Iamqꝫ de ſerijs ſat quoꝝ ſcopulis intromiſſet planū pelagꝰ ingredimur facetiaꝝ.
Iocat̄ mecū tua paternitas. Audio libent̄ iocos: idqꝫ nō improbari a ph̄is didici:
q medios inter ruſticitatem ⁊ ſcurrilitatē iocos poſuere ac dānatis extremis media
ꝓbant. Iocemur igit̄ audacter. Exercitus inqt indies ſtruit̄ ſed adeo lente vt verear
ne adueniēte. Michaelis feſto improꝑes mihi qđ al̄s ivienne dixiſti vt cū tp̄us vene-
rit memineris corūꝫ q̄ dixi tibi quid ego dixi tibi. Nempe nō exituruꝫ hac eſtate ad-
uerſus thurcos exercitum. Tu contra tanta ſpe ducebaris. vt vix crederes tamcito
budā attingere qn prius in armis omnis hungaria ſurrexiſſet hec tibi improperari
times. Queris an potius mendax velim q̄ verus inueniri propheta. Vtiliuſqꝫ h̄ mē-
dacium q̄ veritatem putas. Nec ego alterius ſum opinionis. Namqꝫ (vt animi mei
nucleū pandam) cur ego nō potiꝰ falſus cum xp̄ianitatis vtilitate ⁊ honore velīn vi-
deri. q̄ verus cum damno ⁊ dedecore nominis xp̄iani. Non ſum tāauarus fame mee
nec rumores pono ante ſalutem publicam. Vtinam falſus vates. vtinam falſus p̄di-
cator huius rei comperiar. Sed noui ego mores quorundam. Scio me multos hr̄e

amicos qbꝫ carioꝛ ꝙ̃ mihi ſuꝫ. Uereor ne illi plus mee ꝙ̃ ſue cupidi fame ſint. timeo ne vt meū nomē illeſuꝫ ſeruēt ſuū ꝯmaculēt. Ego illis afficioꝛ ⁊ illi mihi q̄i pilades ⁊ oꝛeſtes. Ita ſuū ſeruare oreſtē pilades a piladē mallebat oreſtes cū alteꝝ occūbē opte ret. Int̄ nos nō fame: non vite certamē ē. Et alter alteriꝰ magis caripēdit bonorē. ⁊ ſa ne magis me obtinē expediret tū regno hūgarie tuꝫ xp̄iane reipub. ꝙ̃latiſſima ſit. nec ego q ſepe in expēditiōibꝫ bellicis aduerſus thurcos ꝓ ſalute hūgarie ⁊ facultates et corpus cū effuſione ſanguinis p̄ſto fui exponē: nūc ꝑcerē fame dū res agit̄ eadē. Sed cogoꝛ inuitus vt video videre ⁊ vates haberi ⁊ p̄dicatoꝛ veritatis admirādus qḋ ne in hac re fiat dū ſupplex iteꝝ atqꝫ iteꝝ poſco. Subiūgis magr̄ficū Iohēm vaynodā etſi omēs deficiāt ſolū velle eū trāſiluaīs aggredi hoſtes. Illūqꝫ iā eqtes curꝛꝰ qꝫ bohemi co more inſtructos habere. ꝓ q̊ꝝ expeditōe q̄dragita milia florenoꝝ expoſuerit. Ad quē iā iter feciſſes niſi peditū cōparādoꝝ curā tibi mādaſſet. Quos non facile apud nos dicis repiri. Subdelegareſqꝫ mihi diligētiā hāc niſi breuitas tp̄is impediret. qꝛ ſtat ſentēcia ꝙ̃celeriter caſtra mouē. Nec rurſus in me fidē habes ꝙ in rē eſſem ꝓnus Tu idiēnen̄ times q tres galeas ⁊ loricas totidē dū ab eis recederes egre aſꝑtari tu lerūt. De meo aīo iā dictū eſt nihil ē qḋ inde dubitare te opteat. Crede mihi ꝙ nemo poloruꝫ ꝙ̃ ego in eā rem ꝓnioꝛ eſſet. Nec idiēnen̄ obſtarēt qn̄ pecunias vbertiꝫ affer ri viderēt. Sꝫ noluer̄t ꝓ re modica ſe intromittere. Hi em̄ iō tuis armis moleſti fue rūt: qꝛ videbāt tribus loricis nō poſſe europā tutari ꝫ aduerſus auſtrales arcus tres hūgaros reddituros. Nō ꝺo de tp̄e interſeris. id ego in ꝯ̄riū ſuſcipio: qꝛ meā ſolicitu dinem ⁊ affectū q̊ ducor in ħ opꝰ noſti. Nō audes mihi mādare vt pedites ꝯducaꝫ. ti mes nāqꝫ ne prius venirēt ꝙ̃ ceteri eēnt inſtructi exercitus. excuſariqꝫ potiꝰ ſuꝑ pedi tibus nō inuētis ꝙ̃ impatis argui vis. Libet iocari. libet ridere ⁊ aīm his comitatibꝫ relaxare. Nec int̄ ſales intēpeſtiue nouitates erūt. tu lr̄is qbꝫ ꝑ ſuꝑiora ſatis rn̄ſumē narras cardīalēꝫ venetiaꝝ ap̄lice ſedis legatū ꝓ claſſe maritima venetias applicuiſ ſe. iāqꝫ nauare ſue ꝯmiſſioni opam. mihi ex romana curia lr̄e miſſe ſunt qbꝫ ſignifica tur paꝝ ſpei fore in venetis. Eaꝝ exēplū cū p̄ntibꝫ mitto vt plene oīa pōderes. Uidet̄ eīn in regē aragonū ſpes ꝯuerſa nauigij ducēqꝫ Burgūdie ex incia miſſuruꝫ claſſem putāt. Ante cuiꝰ aduētū ſatis ſpacij erit ad inueniēdos pedites ſiue apḋ nos eos vel q̄rere ſiue apḋ polonos. Oꝑtet nāqꝫ ex nitia ituros in belleſpōtū inferū mare ꝑtrāſire ſcilleis ſe gurgutibus credere. Tū creticū. Tū ioniū. Tū egeum ꝑcurrere pelagus. Multi ſcopuli vitādi. ceraunia fugiēda. radenda epyrus. circuēda peloponeſus. tuꝫ plyades hyadeſqꝫ timēde ⁊ ſidus helene ꝑniciosiſſimū nauigātibꝫ. Et nihil in hye me formidabiliꝰ mari: qḋ q ingreſſus nō ē. neſcit qd ē ſic ꝑiculū. Et fruſtra. Neptunū accuſat q naufragiū patit̄. Uides q̄ntū tp̄is ad ꝯducēdos pedites tibi elargior. Mit te auꝝ mihi ſi nō ante aduētū claſſis ingēteꝫ miſero peditatū cruci me obnoxiū dedo

¶ Ex baſilea q̊ꝫ nobis non deeſt materia ioci. Illi em̄ cardīales q tāto tp̄e autoritatē ecc̄lie ac generaliū p̄dicabāt cōcilioꝝ vt mori ꝓ illa velle viderent̄. vnis ſui regis lr̄is qbꝫ nō mors ꝫ ꝑuatio bn̄ficioꝝ mādabat̄. Baſileā dimiſere. Sapiūt q̄ppe. fide potiꝰ ꝙ̃ plebe volūt carere. Nō tn̄ ꝓcul abiert ꝫ apḋ ſolotꝝ reſidēt ſcḋos iuſſus expectātes Recedūt em̄ inuiti: ꝫ magis ſtrīgit burſa ꝙ̃ honoꝛ. Quid em̄ ſaluis infamia numis. Credo iā ſatis luſuꝫ eē ideo ⁊ nouitatibꝫ ⁊ iocis facio finē: ſupplicās oīa ſalibꝫ aſcri bi nihil ſcōmatibꝫ: qꝛ ꝓcul ab his ſuꝫ. nec mihi animꝰ niſi ſale ꝯditus ē. Cōmēdo me p̄rnitati tue reuerēdiſſime ad cuiꝰ mādata ſuꝫ meo ex corde atqꝫ debito ꝓmtiſſimus. Datū in noua ciuitate. M.cccc.lxiiij.

Acceptat āthoniū luſcū dono mittēdū.

Epiſtola.clxxxiiij.

Eneas ſiluiꝰ. S.p.d. Frācīſco de fuſte theologo ⁊ oratori optio Anthoni um luſcū ſuꝑ oratiōes cyceronis ꝙ̃tū deſiderauari baſilee dū eſſemꝰ intel lexiſti: queꝫ etiā manu mea trāſſcribere ſtatuerā ſi ociū fuiſſet. Sed obſtitit repētinꝰ meꝰ receſſus. Poſtea curaui vt ꝑ aliū mihi reſcriberet̄. Id q̊ꝫ negatū ē qꝛ li bēariꝰ nuſꝙ̃ apḋ nos ꝑitus inuētus eſt qui hoc opus recte abſoluē poſſet. Nuper ꝺo

ſcripſit ad me pegallus velle te mee auiditati ſatiſfacere librumqꝫ mihi dono mittere. Quã oblationẽ ſi corã te eẽm nõ auderẽ ſuſcipere. graue ẽ em̃ hoĩ prudẽti ab his do-nari de qbꝫ nihil ſe meritũ putet. Verũ qꝛ ep̃la vt cicero dicit nõ erubeſcit abſens acceptabo qꝺ rẽnuiſſem p̃ſens. Nec verebor a te p lr̃as recipe qꝺ maxie cupio ⁊ aliter habere nõ poſſum. Nec timebo ne ſuſtinere tua vel innumerabilia ĩ me bñficia poſſim. Et qꝛ aĩ ẽ ingenui cui m̃ltũ debeas eidẽ plurimũ velle debere: amplector libẽs tuum munus qꝺ apꝺ me pignus erit ꝑpetuũ amicitie caritatiſqꝫ nr̃e. Tu ſi ex me aliquid volueris qꝺ poſſiꝫ preſtare nũq̃ fruſtra poſtulabis. Noua q̃ apud nos ſunt ex pegallo cognoſces quẽ volo tibi oĩa ꝯmunicare. Vale optĩe ⁊ reuerẽdiſſimo dño nr̃o ꝯmũi ac mgr̃o andree ſi qñ mei memor ẽ me totũ dede. Ex wiẽna kl̃. iulij. ãno. m. cccc. xliij.

De tranſitu impatoris in ytaliam.

Epiſtola. clxxxv.

Gaſpar ſchlick. S. p. d. Nicolao de azimboldis amico optĩo. Recepi lr̃as tuas q̃s ſup facto plũbini ad me miſiſti petẽdo vt ꝓuiderẽ qꝺ aliqꝺ fundamẽtũ haberes quo mediãte tractare de feudo plũbini poſſes: ne inanũ inciperes. Oñdi lr̃as tuas regie ſublimitati. obtinuiqꝫ vt tibi ſcriberetur queadmoduꝫ ex lr̃is regijs intelliges q̃s tibi cũ p̃ntibꝫ mitto. ſuadẽs vt rẽ iſtã inchoes videaſqꝫ an vrſinꝰ velit ſũmã quã rex petit exburſare. cui h̓ ꝑſuadere potes pluribꝫ modis. Nã cũ dñiũ illud ad impiũ deuolutũ ſit. nõ eſt dubiũ qn oẽs redditus regie maieſtati debeãtur. Itaqꝫ reuerẽt ꝓ pluribꝫ annis. Exiñ debet ipe cõſiderare qꝺ ⁊ ſeneñ ⁊ florẽtini ⁊ alij illud dñiuꝫ petũt. nõ paruã pecuniaruꝫ ſummã offerẽtes. Etſi rex illis ꝯplaceret bñ ſcirẽt ipſi poſſeſſionẽ adipiſci. Et plura alia dicere potes q̃ animũ eiꝰ mouere habeant. cũ nulla poteſtas ſit diut̃na q̃ iuris careat fundamẽto. Si tñ oĩno vides ſummaꝫ ꝑ regẽ petitã obtineri nõ poſſe: videas an. xvj. vl̃. xv. milia ad minꝰ poſſint haberi. qꝛ ego modũ reperiã q᷑ regia maieſtas qeſcat: ⁊ curabo q᷑ tibi exiñ ſatis fiat ꝓ tuis tribus milibus floreñ. ſicut al̃s tibi ſcripſit Ideoqꝫ velis in hac re tuas opes ⁊ ſolitam diligẽtiã impẽtiri qꝛ ⁊ regi cõplacebis ⁊ tue vtilitati cõſules. Nec deſperes regiã maieſtatem in ytaliã vẽturã qꝛ h̓ ſibi multũ cordi eſt. nec res ytalas ſpnit h̓ videbis q̃ primũ res eccleſie cõpoſite fuerint. Et licet tu putes germanicos nõ curare ytaliã ⁊ ꝯtra ytalos germaniã nihilipẽdere dicis. Aliter res ſe habet. Nos germani tardiores ſumus ad motũ q̃ ytali: ſed vbi incipimꝰ nõ tamfacile deſiſtimus queadmodũ ytali. Hec nr̃a natura eſt. Vt hoĩes ſũt ſic vti eis debemꝰ. Mihi ſpes eſt magna in rege noſtro nec ambigo ipm̃ ytaliã petiturũ. et iura vendicaturũ imperij ⁊ totius xp̃ianitatis ꝓſpitatẽ. Tu vale et me vt ſoles ama. Datũ wiẽne. xvj. octobris. ãno. M. cccc. xliij.

Excuſatoria ducẽ mediolanũ nõ vocatũ ad congregationem ꝓ ꝯcilio decernendo.

Epiſtola. clxxxvj.

Gaſpar ſchlick Impialis cãcellariꝰ Magnifico vngueto ni de contrarijs: ducatꝰ mediolani gubernãti amico p̃cipuo. S. p. d. Nõ putabã me nũc tuas lr̃as ſuſcepturũ. Nã cũ regimĩ ducali p̃ſis: innũeriſqꝫ curis detinearis ſatis eẽ ſupqꝫ ſatis cenſebã int̃ tot occupatiões rẽ meã tibi fuiſſe ſtudio. quã ſicut ex lr̃is de azimboldis agnoui egregie abſoluiſti. ita vt pꝰ illuſtriſſimũ meũ principẽ dñm meũ ducẽ nll̃i magis q̃ tue magnificẽtie gr̃as debeã. Sꝫ ſupat oẽm hũanitatẽ tua benigtas. q̃ ñ ꝯtẽta ẽ deſideriũ meũ impleſſe: niſi etiã ſuauiſſimis lr̃is ſuis me viſitet. q̃s cũ magno munẽ penes me hẽo tanq̃ tui erga me amoris ꝑpetuos teſtes. Illud tñ in his mihi moleſtũ ẽ: q᷑ tue magnificẽtie digne r̃grãri ñ poſſuꝫ. Nanqꝫ vt omittã facta. vix v̈ba r̃pio q̃ mihi ad reddẽdã gr̃am ydonea videant̃. Sꝫ ſcio tuã prudẽtiã aĩm magis q̃ vires intuẽi. q certe talis ẽ vt nihil poſſibile ſit neglecturꝰ qꝺ tibi eẽ nouerit cõmodo vl̃ honori. Ideqꝫ veli ſp ꝺ me tue mag̃ficẽtie ꝑſuaſuꝫ fore. Nũc eã ꝑtẽ ep̃le tue attigã q̃ mirari videĩs sereniſſimũ regẽ nr̃m cetẽis xp̃ianitatis p̃cipibꝫ ſcripſiſſe ꝓ ꝯuẽtiõe ĩ feſto ſcti martini iã ꝓrio tenẽda ⁊ ſolũ p̃cipẽ ducẽ mediolani neglexiſſe. circa quã rẽ ego q̃ꝫ miratꝰ ſũ illũ eẽ neglectũ: q ĩt̃ p̃ios ⁊ noĩatos ⁊ apꝺ regiã maieſtateꝫ dilectꝰ ẽ. Sed ſtupui regios apices ſibi ñ eẽ redditos. Nãqꝫ cuꝫ lr̃e in orbem mitten-

deſcriberenť :ianq̄ꝫ p̄ceptū eſſet potiſſime p̄refato duci ſcribi. affuit laurēti⁹ de rotel-
la canonicus tridētin⁹ q̄ ſe latuꝝ regia ſcripta ſpopondit. :et ītra dies.xv.mediolani
futuꝝ.reſpōſūq̄ꝫ remiſſuꝝ. Qui ſi lr̄as nō reddidit aut malo cōcilio fecit aut aliq̄ im
pedimēto p̄uent⁹ fuit. Et certe nos hic valde turbati ſum⁹ rn̄ſūꝫ nō eē habitū. cūꝫ ille
illinc circa viceſimū diem Julij receſſerit. Effectus aūt lr̄aꝝ erat q̄ et dn̄s dux p̄fat⁹
ad tollendū ſciſma qd̄ nūc viget p̄ viā ꝯcilij generalis nouiter cōgregādi cū maieſtate
regia ⁊ p̄ricipib⁹ et electorib⁹ ꝯcurreret. tāq̄ imperij p̄ricipis ⁊ cōis vtilitatis zelator
de ſua intentiōe an̄ feſtū p̄dictū rn̄dēdo. Qd̄ ſi poſtea non habuerit p̄fatus dux. rogo
vt iſta ſue celſitudini referes: ne ſe vł neglectā putet vł ſpretaꝫ. cū regia maieſtas ſibi
vltra oēs imperij principes tanq̄ cōſanguineo ⁊ imperij fideliſſimo afficiatur. Cūq̄ꝫ
adhortari velis vt oratores q̄s p̄elegerat trāſmittat et in facto eccleſie cū voto regie
maieſtatis qd̄ puꝝ et ſinceꝝ ē ad vnioneꝫ eccl̄ie ꝓcurādū ꝯcurrat. Ex inde cū videam
tuā magnificētiā rogatib⁹ meis ꝓniſſimā: nō erubeſcā poſtq̄ meā rem p̄feciſti. vti hu
manitate tua regios ſeruitores ⁊ amicos eidē recōmendādo. Eſt em̄ in cācellaria nr̄a
regi⁹ ſecretari⁹ eneas ſilui⁹ ſenen̄ mihi admodū dilect⁹ ⁊ regie maieſtati p̄carus: quē
leonard⁹ de laſſarzata cleric⁹ vercellen̄ p̄poſiture ſc̄ti laurētij maioris mediolani ſpo
liauit ip̄m baſilee figēdo. Scripſit p̄ p̄fatū laurētiū regia ſerenitas duci. vt eidē enee
ſua p̄poſitura reſtitueret. Neſcio qd ſecutū ſit. Nanq̄ꝫ ſi lr̄e alie reddite nō ſunt. ne-
q̄ꝫ iſte veriſimili⁹ p̄ſentate. Ideo p̄cor tuā magnificētiā vt eneā ip̄m recōmēdatū ſuſci
piēs ducalē excellētiaꝫ informare de hac re velit. ⁊ regie maieſtatis intuitu; q̄ iaꝫ pro
enea ſcripſit. ⁊ meū ob reſpectū rogare vt p̄poſitura reſtituať. Nouitates vo harum
p̄tiū al's in p̄ſentiaꝝ ſcribere neq̄o: niſi q̄ hi bohemi ſunt in magno numēo: petētes q̄
maieſtas regia adminiſtrationē regni noīe regis Ladiſlai pupilli ſufficiat: cū q̄b⁹ in
tractatib⁹ ſum⁹ ꝯcluſionē bonā auctore dn̄o p̄ſtolātes. Vale optime et me ducali ā̄pli
tudini facias recōmiſſuꝫ q̄ ad eius et tua mādata ꝓnus ſum et ero q̄ad vixero. Datū
i vienne die.xij.decembris. Anno. M.cccc.xlij.

Epiſtola.clxxxvij.

Suadet regni hungarie pacem.

Gaſpar ſchlick cācellarius imp̄ialis. Magnifico viro laurentio palatino
hungarie. veteri ⁊ p̄ſtāti amico ac fratri. S.p.d. Intellexi tū ex lr̄is tuis
mihi directis. tū ex his q̄ regie maieſtati ſcribis q̄rimoniā tuaꝫ quā facis
de dānis tibi p̄ capitaneos laurinen̄ illatis. Et ꝓ iure veteris amicitie nr̄e que in me
nunq̄ extingueť viuo. Regie ſerenitati ſupplicaui vt ſup̄ his vellet ꝓuidere magnificē-
tiaꝫ tuā cōmendatā ſuſcipiēdo. Diſplicuit regi audiuiſſe dānū tuū ſummeq̄ꝫ ſibi hec
genera iniuriaꝝ hicinde facta moleſta eſſe reſpōdit. doletq̄ꝫ ſe nō poſſe vt vellet ꝓui-
dere. Ait tn̄ in facto tuo velle ſe ſcrutiniū habere. Et q̄cq̄d boni ꝓ te poſſit libenti aīo
facere. Ego aūt ſicut al's ſcripſiſſe me memini video ſic res illius incliti hungarie re
gni ſe habere: vt impoſſibile putē ſingulares hoīes pace gaudere niſi cū vniuerſo re-
gno: qm̄ hoc temp̄e dū iſte diuiſiones ſunt. mādata regū cōtemnūtur. Nulla obediē-
tia eſt: ſ3 q̄libet ſibi vult eē dn̄s. Qd̄ ego q̄ꝫ cū magna iactura experior. Licet em̄ ſere
nitas regis polonie pancratio ⁊ ſcole mandauerit: vt a reb⁹ meis manus retraherent
ego tn̄ p̄ illos maiora indies patior detrimēta. nec aliq̄s ē his ī p̄tib⁹ ſup̄iorib⁹. queꝫ
illi magis vereant q̄ me. q̄i mādata regis ī ꝯriū īterp̄retēť. iuſſiq̄ꝫ ſint me vnū impetere
moleſtare. ꝑſeq. extirpare. Ego tn̄ ſup̄ his nō regi polonie ſuccēſeo ſ3 ꝯditionib⁹ t̄p̄is
Sic ⁊ magnificētiā tuā hortor facere. qm̄ alia via nō ē p̄ quā poſſum⁹ q̄eſcere niſi per
pacē vniuerſalē toti⁹ regni: quā ꝓcurare ⁊ ꝓ nr̄o p̄uato ⁊ ꝓ ꝯmūi bono tenemur. Ad
quā rem tātomagis te rogo q̄to ſcio ꝯciliū tuū p̄ ceteris magis audiri. Ego idip̄m ex
hac p̄te faciā ſp̄ ad tua ꝓmpt⁹ bn̄placita. Datū i vienne die.xx.octobris. M.cccc.xlij

Epiſtola.clxxxviij.

Conſolať principem infirmū.

Gaſpar ſchlick. S.p.d. Illuſtri Johi frāciſco marchioni mātue dn̄o ⁊ affi
ni cariſſimo. Affers mihi lr̄is tuis ſinglare gaudiū q̄tiens ad me ſcribis :
q2 ⁊ amorē erga me tuū et hūanitatē q̄ me ꝓſeq̄ris q̄i videns in illis lego.

Vellem tñ letiora audiſſe de ſoſpitate tua. Nam cũ ſcribis te ſupioribꝫ diebꝫ egrotaſ
ſe nec adhuc priſtinã recupaſſe ſanitatẽ: nõ leuẽ moleſtiã capio. q oẽ tuũ incõmodum
meũ dico. Scio tñ neceſſariũ eẽ oẽs q viuũt. nũc validos nũc debiles fieri. nec ſtatus
hoĩs firm⁹ ẽ. nec vlli daṫ ꝑpetua frui alacritate. Noſtꝝ itaqꝫ ẽ armare mentẽ ꝯ omẽꝫ
fortune impetũ. ſciꝛeqꝫ ⁊ ſanitatẽ ferre et egritudinẽ. Et cũ patiṫ corp⁹ adiumẽta que
poſſum⁹ illi ꝯferre. Qꝫ marie decet pꝛĩcipes facere ex q̃ꝝ vita ſal⁹ multoꝝ pẽdet. Et
q̃q̃ nõ dubitẽ te nihil omittẽ ex neceſſariis. hortor tñ qꝛ amor impellit vt ꝯualeſcẽtie
tue tãto ampli⁹ ſtudeas q̃nto plures ſũt i pſonã tuã q dirigũt oculos. q̃s tua ſoſpitate
velis reddere ꝯſolatos. Int̃ q̃s me letũ efficies q optiaꝫ tuã valitudinẽ nõ min⁹ libẽter
audiã q̃ ſentõ meã. Vide ꝑter hec quã diligẽtiã facis vt regia maieſtas de nouitatibꝫ
ytalie reddaṫ certior. in q̃ re plĩmũ ſibi ꝯplaces: q tuo ſtatui tuoqꝫ honori admoduꝫ
afficiaṫ. Recepi eĩ capitula fedẽis int̃. L. ducẽ mediolani ac venetos floꝛẽtĩcs. Eaqꝫ
ſereniſſimo dño nr̃o ꝑlegi: q tibi gr̃as agit ex inſtructõe hmõi. Cupide nãqꝫ agnoſcit
res ytalas: vt q ſuo tꝑe ſpat iura ĩpĩj vẽdicare. Cur aũt dux mediolani ad h̃ cõdeſcen
derit nec ſcire poſſuꝫ nec imaginari. q cauſas vrgẽtes nlꝉas intueor niſi ad hec palaꝫ
veniãt. Ille tñ ſapiẽtiſſim⁹ habeṫ. nec putãdũ ẽ ei⁹ prudẽtiã abſqꝫ rõe moueri. Aliqd
latet alios qđ ẽ illi notũ. Sꝫ velit deus vt bñ oĩa cedãt. Nos h̃ nõ habem⁹ alia noua
niſi q̧ his diebꝫ magni tractatus habiti ſunt cũ bohemis q huc venerũt. Res optime
abſoluta ẽ: ita vt maieſtas regia tutorio noĩe dñs illi⁹ regni cenſeaṫ. Sup factis ec-
cl̃ie mittũṫ oratores ad nurẽbergã. int̃ q̃s etiã ſũ vn⁹ deſigt⁹. Eroqꝫ ibidẽ dõ dãte cũ
aliis in feſto ſancti martini ꝓximo. Quid ſeq̃ṫ ſciri adhuc ñ põt. qꝛ varie ſunt volũta
tes. Ibi tñ aliq̃ ꝯcluſio reperieṫ q̃ vtinã ſalubris ſit. Regie maieſtati facio ſepe de te
mẽtionẽ ſꝑ tibi illã affectã inuenio. Me ñ expedit vt offerã: qꝛ iãdudũ ſuꝫ tu⁹. Mã-
dare potes in oĩbꝫ ꝑato parẽ. Cõmẽdo me tibi ſupplicãs vt me ſepe de occurrẽtibꝫ in-
ſtructũ efficias. Ex viẽna die. xxiiij. octobris. Anno. M. cccc. xliij.

Epiſtola. clxxxix.

Hortatur ad pacem hungarie.

Caſpar ſchlick imperialis cãcellari⁹. S. p. d. Marikombano ſclauonie et
laurẽtõ palatino hũgarie magnificis fr̃ibꝫ ⁊ amicis cariſſimis. Gauiſus
ſuꝫ nõ modice vr̃is ex lr̃is mihi nouiſſime redditis internã illã et vetuſtaꝫ
cog̃uiſſe beniuolẽtiã q̃ me ꝓſeq ſolebatis nõdũ eẽ extictã. ſ; poti⁹ tꝑe auctã. Nã id qđ
ex ꝑte mea cõtigit q vobis indies magis ac magis afficior ⁊ ardẽtiſſimi amoris erga
vos repẽdo viciſſitudinẽ ſingulares virtutes vr̃as tãtũ amãs quãtũ demiror. Hic cer
tiſſim⁹ ſuꝫ ſtatũ ⁊ locũ quẽ apđ ſereniſſimũ dñm romanoꝝ regẽ teneo vobis ꝯplacere
ac fore gratiſſimũ. cũ optioꝝ ſit fr̃m ⁊ amicoꝝ fr̃nos optare ⁊ libenṫ videre ſucceſſus
Nec dubitare debẽt mag̃ficẽtie vr̃e me i q̃cũqꝫ ſtatu ad ĩcliti regni hungarie paceꝫ et
ꝯmodũ inuigilare ⁊ oẽ meũ ſtudiũ ad eius vtilitatẽ ꝯuertẽ. Nãqꝫ cũ diu illo ĩ regno
fueri mlꝉtaqꝫ bñficia illic ſuſceperi ing̃ti viri officiũ foret ñ eẽ ad ipi⁹ cõmoda ſtudio
ſuꝫ. ⁊ ꝑcipue cũ regnũ illud xp̃ianitatis clipe⁹ ac mur⁹ aduerſus fidei hoſtes exiſtat.
Erq̃ ſicuteꝫ bñ hꝫ. oĩa xp̃ianoꝝ reg̃ fructũ ꝑcipiũt: ſic cũ opprimiṫ detrimẽtũ ꝯñe eẽ
videṫ. Hoc ⁊ maieſtas nr̃i regis apte cog̃ſcit: atqꝫ idcirco opaꝫ dat. vt diſſenſiões ⁊ i-
teſtia bella ex regno tollãṫ. Qđ marie poſſit fieri ꝯfidit ſi ad dictã illã ꝑ ſuaꝫ ſerenita
tem ĩ ꝯfinibꝫ hũgarie aut auſtrie inſtitutã vtriuſqꝫ ꝑtis baroẽs ac ꝑlati ꝯuenerit. ꝑ-
ut ⁊ võti ſũt ꝑ r̃gias lr̃as: q̃ iã erãt expedite ⁊ tranſmiſſe añq̃ ego ad regiã curiã đ domo
mea redirẽ. Itaqꝫ đ libatõibꝫ illꝭ neq̃q̃ interfui. ſ; cũ rẽ vniuerſã ĩtellexi iuſtiſſimã illã
ſctiſſimãqꝫ iudicaui. Quid eĩ vtili⁹ qđ recti⁹. qđue hoẽſti⁹ fieri pt̃ q̃ pacẽ int̃ xp̃icolas
ꝓcurare. Nõ latẽt vos q̃t rapĩe tumlt⁹ incẽdia vaſtitateſqꝫ in hũgaria fiãt ꝓpt̃ hãc q̃
ꝓh dolor orta ẽ đ r̃gno diſcordiã. Palã ẽ quõ oppidũ ꝯ oppidũ ⁊ nobiles ꝯ nobiles in
ſurrexerĩt. quoqꝫ modo inimicitiaꝝ gladij craſſentur vbiqꝫ. Quibus malis obuiatu-
rus rex nr̃ ꝯuẽtuꝫ indixit. vt q ſcit ſe ex debito. Romane regie dignitatis orphanos
ac pupillos debẽ ꝓtegere. ⁊ vniuerſorum regnorum paci ⁊ tranquillitati conſulere:
ſperans per conuentionem ea omnia fieri poſſe ad que bono animo magnificentias
veſtras audio exhortari vt perſonaliter venire velitis. vobiſcũqꝫ poteſtis q̃plurimos

prelatos nobileſq; trahere vt tanto illic melius firmiuſq; hungarie vnio. perfici poſ ſit vt vnuſqſq; in iuſticia ſua manuteneri ꝗ plures digniorēſq; ꝯſenſerint. Vos pſertim q vna mecū ab auo et pr̄e dn̄i noſtri regis Ladiſlai ⁊ honores ⁊ bn̄ficia immenſa ſuſcepiſtis. Hec em̄ cōuentio ē ꝑ quā pōt regnū illd̄ pacari ⁊ ad priſtinā reduci fortunā. Et nō ſolū reſiſtere thurcis ꝫ eos laceſſere q̄at. Nec ego vobiſcū ſentio q ꝓpter cōuentū huiuſmodi turbari paſſagiū aduerſus thurcos inchoatū dicitis. Nā longe aliter eſt. cū niſi cōuentio hec fuiſſet indicta. iā maximus ignis arderet in hungaria. Iamq; nō latrocinia. ſingulareſq; cedeas ꝫ grauiſſima ꝓlia cū ſeuiſſimis ſtragibꝫ exarſiſſent. Sūt em̄ plꝫimi germanie barones ⁊ principes: q videntes ſereniſſimū regē Ladiſlaū ꝓpterea qꝛ puell⁹ ⁊ pupillus et orphan⁹ in ſuo iure opprimi. miſeratiōe cōmoti ⁊ tā amore iuſticie q̄ ſanguinis ꝓpinquitate excitati: cū validiſſimis auxilijs hungariā petere diſpoſuerant. Similiter ꝙ; ⁊ Bohemi q iā in magno numero barones et nobiles ad maieſtatem regiā in legatione miſerūt. q nūc wiene ē ab illo ꝓpoſito nō diſſentiūt. Quos oēs ꝯuentiōis nomē retinuit ⁊ vſq; in eius exitū retinebit. ga cū rex romanoꝝ (vt dicitis ⁊ veritas ē) toti⁹ xp̄ianitatis ſit caput. ⁊ ad eū potiſſime ꝑtineat xp̄ianoꝝ iniurias ꝓpulſare. vidēs ſua maieſtas thurcoꝝ inſolētias nō poſſe cōpeſci: niſi xp̄iani prius vniti extiterīt. ad pacē vt p̄dictū eſt in hūgaria redītegrandā p̄dictam cōuentionē indixit. rem iudicio oī q abſq; ꝑtialitate exiſtūt paſſagio de quo faci s mentionē nō vtilē tm̄ ꝫ penit⁹ neceſſariā. cū nulla potētia reſiſtere hoſtibꝫ poſſit niſi munita fuerit vnitate. Pulcre ſi qdē apd̄ criſpū legim⁹ concordia ꝑue res creſcunt. diſcordia maxīe dilabūtur. Veꝝ de maritima claſſe ꝑ ſctiſſimū eugeniū paranda facitis mentōnē. Ego ita illi⁹ mentē fuiſſe diſpoſitā cōcedere poſſū. ꝫ doleo q̄m modū executionis nō video. Claſſis em̄ ſi fieri dꝫ venetijs paranda eſt. ꝫ iam inimicicie int̄ eugeniū et venetos orte ſunt. ꝓpter receſſū ex florētia factū. In tātū vt ꝓhibiti ſint p̄lati venetoꝝ cūriā ſeq. Que res maritimā expeditōnē ꝓculdubio ꝑturbata ē. Exercitū aūt fieri vt ſcrib maxīū i hūgaria cōtra thurcos apprie laudo cupioq; vt felicē ſorciat̄ euentū. Qd̄ ſi fieri poſſet iteꝝ atq; iteꝝ vos oro et obſecro vt de pace hungarie prius cogitātes cōuentū accedatis. p̄dictū. inteſtinas diſcordias vna cū alijs q aderīt ſublaturi. Ad quā rem et ad paſſagiū poſtea ꝑagēdū maieſtatē regiā animatā ⁊ me puſillū paratiſſimū ſemꝑ hēbitis. Datū in noua ciuitate. xvij. kalēdas decēbris. Anno. M. cccc. xliij.

Epiſtola. cxc

Hortatur ad reſcribendū.

Richardus valētin⁹ ſcriptor apoſtolic⁹. Enee ſiluio amico optio. S. p. d. Tanta ē vis amoris in te mei vt iteꝝ ad te ſcribere cogar. Qd̄ tn̄ ꝑlibent̄ facio q̄q̄ tu ad me nūq̄ ſcripſeris vl' meis lr̄is ꝓpulſatus vl' tuo nutu motus poſtq̄ ⁊ honore ⁊ dig̃tate ⁊ emolimētis ampli⁹ es decorat⁹. Cui nō eqdē inuideo ꝫ cōgratulor poti⁹ felicitati tue. Precor aūt ſi aliqn̄ ꝑ ociū licet ſaltē tua manu ad me ſcribas ne inter nos ꝓbari videat̄ qd̄ noſtra in patria vulgatū eſt. Remotus ab ocl'is remotus a corde. Reuerēdiſſim⁹ patriarcha aqlegien̄ q me ſuum cōmenſalē et ſecretariū fecit hic breui eſt receſſur⁹ ad ſerenitatē romanoꝝ regis recta via primo. ac deinď i regnū polonis ac hūgarie ꝓfectur⁹. functuruſq; ibidēq; legatiōe ſua. Regritq; me aut vna ſecū abeā aut ꝓ quibuſdā ei⁹ negocijs mediolanū accedā. Quā ꝓfectionem arripiam nondum decretū eſt. Cum dominatione eius libētius irem vt in tuum complexum veniam. Attamen vbiuis gentiū fuero tibi penitus dedit⁹ ſum. Ex baſilea xxj. Aprilis Anno dn̄i. M. cccc. xliij.

Epiſtola. cxcj.

De vtilitate litteraꝝ.

Gregori⁹ lollius ſenen̄. S. p. d. Enee ſiluio patrueli ſuo. Hieronimi vetus ad modū ſentēcia eſt ꝓbatiſſima. lr̄arū inter ceteras hanc eſſe vtilitatē vt abſentes preſentes faciāt. Preclare qdē. Nam abſentes his loqmur videmus trāſmarinos. animiq; nr̄i cogitatio ſine voce. notaꝝ picturis atq; lineamentis denūciat̄. q certe vtili⁹ qſq̄ aut humano generi antiqus nō facile inueſtigari poſſet.

Verum cuꝫ huiuſmodi viciſſim ꝑfrui poſſumus vtilitati aut alteriꝰ fortune conſcij le tarenť. altero tm̄ ſatis habes te ſcꝫ virum huius ꝓrogatū ꝑticipē. Eſt id qdē mihi ca ruꝫ. Sed mľto cariꝰ ſi alternas mutuaſqꝫ exarraueris vt ⁊ tuas dū legerē te alloq̄rer. t uiſqꝫ pictas notulas digitis parētū ocľis offerrē q tātoꝑe obſeruaui vt filiū tū vt pi um decet. De his hactenꝰ. Vale ex ſenis.

Laudat fridericum ceſarem.

Epiſtola.cxcij.

Franciſcus de picciolpaſſis dei gr̄a ſcte mediolaneñ eccleſie pſul. Ornatiſſimo viro dn̄o enee ſiluio poete laureato. S.p.d. Ingēti voluptate et gaudio eloq̄ntiſſime enea mi in xp̄i caritate dilectiſſime afficit me epľa tua data in feltkirchen nonis decēbris. mihi reddita idibꝫ eiuſdē cū recēſione veteꝝ tū ꝓ more int̄ nos mutuaꝝ ſcriptionū. tū ip̄a ſerie cōtentoꝝ. Cunqꝫ ꝓ lepore ſtili ſerie ac facultate dicendi ⁊ extīatione quā de te facimꝰ ꝓqꝫ cordiali erga te amore nr̄o tua ſcripta ſemꝑ legerim: ñ minꝰ auide ꝙ libēter etiā vbi fortaſſe ñ qñqꝫ reſpōderi. Hic marie qñ nc̄ qdē ītelligā oꝑante diuīa gr̄a eo te loci euectū: vbi ſicut virtute ꝯſcēdiſti ita poteis ip̄a v̄tutis via ꝓficē plurimū ad reipublice eccieqꝫ pacē glorioſiſſimoqꝫ principi. ñ modo tuū veꝝ et vniuerſoꝝ. ac pľimis tibiqꝫ ip̄i et honori tuo ꝯferre ñ modicū Atqꝫ qm̄ te nouimꝰ tuūqꝫ ingeniū deſideriūqꝫ: nō te ſuꝑuacuo exhortamur ac ꝓ iſta trāſlatione tua ⁊ aī diſpoſitiōe ꝯgratulamur. Iteꝝ atqꝫ iteꝝ colletemur tibi cui ꝯceſſuꝫ ē ex loco ⁊ officij dignitate vt te valeas demōſtrare. ſi quā dabis oꝑaꝫ fideliť ⁊ prudēter ſpero expeto ⁊ expecto. Nā eē rōe diſpoſito ⁊ diligenť ad bona vadēti oīa ꝓſꝑe cedūt. Iuſta nāqꝫ deſideria diuīa ſꝑ pietas comitať. Age itaqꝫ et ꝑſeuera feliciter vt magͦ cepiſti pricipio. Exerce ad pietatē q̄ ſm apľm ad oīa vtiľ ꝓmiſſionē hꝫ vite q̄ nūc eſt ⁊ futē: vt aſſeq̄ris laureā verā. ſ. coronā iuſticie ⁊ et̄nitatis. Dicas ⁊ cū apľo ad feſtū. Nō inſanio optīe feſte ꝟ v̄itatis ⁊ ſobrietatis v̄ba eloq̄r. Ad q̄ maximū incitamen tū tibi et hoī chriſtiano ⁊ lr̄ato corona laurea q̄m aſſūpſiſti vľ accepiſti. Ego v̄o deinceps crebriores expecto lr̄as tuas reꝝ iudices tuiqꝫ ſucceſſus. neqꝫ tardꝰ ero in reddēdo meas: dūmō intelligā ad te poſſe deferri. Nūc eē ad fortunā ſcribo. idqꝫ tardiꝰ ꝙ debuerā. Nō facile eī ꝓducūť incerta et fortaſſis etiā mľto ſeriꝰ ad te ꝑueniūt. licꝫ varijs ⁊ mľtiplicatis lr̄is enitamur vt vľ ſaltē huiuſmōi reſcriptionū noſtraꝝ quicꝙ reddať qñqꝫ tibi. Nā ſicut ambiguitas fruſtrādi laboris r̄ddit hoīeꝫ pigorē ita ꝑ diligētiā ſuꝑeť neceſſe ſit. Et qdē libēť ſcribo ⁊ ſcriptitabo intelligēs ⁊ ꝯſiderās tum ex epľa tua tū ex alijs cōditionē dotis tā naťe ꝙ v̄tutis et ſactiſſimā auguſtiſſimāqꝫ intētionem ceſaris nr̄i p̄ntis q velut nouū qͦdā ſydus emicuit. hac tēpeſtate neceſſariuꝫ vt ſperemus: velut auguſtꝰ illi ſuo ſeculo pacē reddidit ⁊ fundauit. ſic iſtū ſuo. Ego qdē ita mihi ſuadeo ñ incerta ſpei rōe. Eſt eī vt ī primis audio p̄nceps iſte catholicꝰ et piꝰ etate florida. quā ſapīa ḡuitas. et vite ītegritas cōmittāť. Cani ſūt eī ſēſus hoīs et etas ſenectutis vita īmaculata. Corꝑe ſtrēnuꝰ. vegetuſqꝫ ⁊ robuſtꝰ. aptꝰ ⁊ patiens ad labores. fortis ꝯſtāſqꝫ aī. ſobrietatis cultor precipuꝰ. Cū vt ſcribiť ī ſapīa ſobrietatē eī docē prudētiā ⁊ iuſtīam ⁊ v̄tutē qbꝫ vtiliꝰ nihil ē in vita hoībꝫ Attēde qr p̄mittit ſobrietatē q̄ huic pricipi marie inſita ē. cetere ſubnexe ſūt v̄tutes. Et catho ingebat ñ legiſſe ſe neqꝫ vidiſſe hoīeꝫ ſobriū inuadētē rēpublicā p̄ter ceſarē. Audio ⁊ hūc nr̄ꝫ pricipē obſuātiſſimū ac ꝑciſſimū ita eē tēporis et vtilē locatorē: vt ne qdē p̄uctū terat qͦd potiſſime ꝑat ſobrietas. Eſtqꝫ memor ſapiētis. Nihil eē p̄cioſiꝰ tꝑe qͦd nec auro nec vlla potētia redī pť elapſuꝫ. Soluſqꝫ ſapiēs eo ſcit vti ⁊ ī ſuā redigere ꝑtatē ⁊ efficē q̄cūqꝫ magͦ. etiā atqꝫ etiā cū vulgo ſeu indoctis ocioſus apparet. Eſt p̄terea libaľ iuxͣ exigētiā reꝝ et tꝑm ⁊ ꝯſeq̄nť ꝓmiſſoꝝ ſuoꝝ tū ī re dapſili tū ceteris ⁊ obſuātiſſimꝰ ⁊ vtiľ diſpēſator. qͦd vtrūqꝫ r̄qriť p̄cipue ī pricipe. Nā bn̄ fcťa male lōta cycerone ꝓbāte malefacta arbitrāť Enniꝰ. Quid ē eī violari p̄dari oneībꝫ ītoleābilibꝫ ſubditos torq̄re: ꝙ effuſiōe ſplēdeas ſpargas ⁊ diſſipes niſi glorieris in malis. ⁊ roboā filij et regis ſucceſſoris ſalomonis more pares ipſe tui ruinam. Mendax v̄o omnis cum improbetur vt ſcribitur execrabilior multo princeps. Iuſti et magnatum et principis eſt verbum tenere ſuum vt ſcriptum eſt. Verbum regis verbum veritatis ſub-

ditos regere ꝯfouere ac tueri velut bonꝰ paterfamilias. vectigaliaqꝫ eo ordine diſpē-
ſare ne cogat̄ inijcē manus ī aliena: qḋ ſemꝑ euitauit traianus ceſar ille auguſtiſſi-
mꝰ atqꝫ piiſſimꝰ gētiſqꝫ ſeruire in ꝓprios vt facile gl'ioſus apḋ alienos efficiat̄. In ma-
lis ſeſeqꝫ ſil' ꝯdēnet deo ⁊ mḋo magis inglorꝰ ⁊ impotēs ad oīa factꝰ. Impoſſibile nā-
qꝫ eſt vt inq̄t Areſtotiles in ethicis aut certe nō facile. p̄clara ab eo agi cui deſunt fa-
cultates. Nec dubiū qn magno ſint adiumēto diuitie in gerēdis ḡuibus ei q libēalit̄
⁊ probe ſciuerit vti. ſuiſqꝫ locis ⁊ tp̄ibꝫ exinde diſpēſare. Quīimmo ſecꝰ ab oī conatu
et gloria inchoatoꝝ coget̄ cū ignominia reſilire. Qḋ ſiqdē prudēs et magnanimꝰ nr̄
ceſar euitabit vt peſtē taꝫ ꝓprio ꝯſilio q̄ ſuoꝝ. qbꝫ vt audio ꝯmunit̄ et eccleſiaſticoꝝ
et ſeculariū excellētiū inſigniū ⁊ lr̄atoꝝ q̄s veneat̄ ⁊ lateri ꝯgregat ſuo. iux̄ morē ceſa-
rū et prioꝝ p̄cipū p̄deceſſoꝝ ſuoꝝ. ne ſibi obijciat̄ euāgelicū illḋ. Ecce hō q cepit edi-
ficare ⁊ n̄ potuit ꝯſūmare: cū ſit ip̄e ꝓuidētiſſimꝰ atqꝫ ordīatiſſimꝰ ī vita ⁊ ī oībꝫ geſtis
ſuis. Que cū ita ſint ſuauiſſime mi enea: ceſarqꝫ opibꝫ habundat potētiaqꝫ numero
hoīm ⁊ copia gētiū. etaſqꝫ prudētia ⁊ magnimitas ꝯueniat. q̄ p̄cipua ſunt ad res ar-
duas capeſcēdas. ꝯditioqꝫ tp̄um ⁊ plurima ſe offerāt q̄ ſuffragent̄. nō dubito ſi volu-
erit dūmodo duret ſupſtes iuxta dies nat̄e futurū in p̄tate ſua vt pacē det eccie. ⁊ com-
ponat nō mō p̄cipatꝰ ⁊ oēꝫ populū xp̄ianū ꝫ ⁊ vniuerſuꝫ orbē ad vnicā verā fidē xp̄i-
anam ⁊ ſanctā deducat eccl'iaꝫ ad altiſſimi dei gloriam ⁊ honorē ſb'limitatōemqꝫ tro-
ni ſui cū laude ꝑpetua ⁊ eterna ſalute. Qḋ vt diebꝫ nr̄is ꝯſpicē valeamꝰ pietas diuia
ꝯcedat. Sicqꝫ culmen diuine maieſtatis exhortare noīe meo ⁊ me nimiū cōmenda-
tū fac ſue clemētie. deuotiſſimū qdē ſeruulū virtutū ſuaꝝ ⁊ effice tātē: tamqꝫ ſc̄te ſpei
auidiſſimū expectatorē. Preterea de re tua cū ſereniſſimo ac doctiſſimo gumforto nr̄o
ſecretario ducali. v̇bū habuit nicolaus tuꝰ nr̄qꝫ. Cōuenies eū domi q ſubſequēt nobi-
ſcū fuit. Agitauimuſqꝫ q̄ eēt incedēdū via. ꝓ honeſti tui deſiderij ꝯplemēto. qui ita ſe
ꝓmptū vt ī re ꝓpria offert. Deinde qꝫ arbitramur ſil'qꝫ arbitrati ſumꝰ vt lr̄as ceſaris
q̄s ei ꝓponis impetres ad illuſtriſſimū p̄cipē nr̄ꝫ nec tua ꝯfectas manu nec ſcriptiōe
nr̄aꝝ. et mittē ſtudeas ad manꝰ ip̄iꝰ gūforti q ꝯmodiꝰ materiā ingrediat̄. Neqꝫ vel
nicolaū ꝯmonefacito cū lr̄as ip̄as dederis q ſolicitatōe nō deſit nec diligētia. Ea ci-
ē q̄ adempta perrara impetrari queūt. Libꝝ demū tuū dyalogoꝝ habuimꝰ et penes
nos ꝯſeruamus. De rebꝫ ytalie accipe. q̄ ad p̄ns ſic ſe hn̄t: romanꝰ pōtifex nō obſtan-
tibꝫ publicis edictis ſeu enūciatiōibꝫ ꝯſcriptis de trāſlatione ad vrbē romanā q̄ debu-
it eē ſeptima Januarij ꝓxime lapſi. etiaꝫ florētie ſedet: nec motui ſuo ſil'e videt̄ qcq̄.
Rex aragonū victor in regno neapolitano copias cōgregat tā eqtes q̄ pedeſtres. lon-
go vt dicit̄ numēo vigīti miliū eqtū et peditū in copia. Idē et hic illuſtriſſimꝰ p̄ceps
nr̄ etiā pꝰ victoriā ꝑcuſſerāt inuicē fedꝰ ſeu potiꝰ renouarūt. Et manent veneti iuxta
ꝯſueta mgr̄i militie. reliq vt priꝰ tā iux̄ inſubriā ſeu ꝑ lōgobardiā q̄ ꝑ picenū ⁊ tuſciā
Duo tn̄ militie p̄cipes abſt̄ vt diu ex p̄ria iſta adiuicē cūctātes ſeu male ꝯcordeſ apḋ
picenū ⁊ p̄riaꝫ ꝑuſinā ꝓxīo vere detegēt ea q̄ ꝓducē ꝯſueuit. Dū apḋ nos interiꝫ bel-
la ceſſant. ⁊ p̄ria iſta ytalie flos reſpirat. ciuitas tua qeſcit. Reuerēdiſſimꝰ cardinal'
placētinꝰ vel mortē obijt vel ꝓpe febribꝫ ⁊ etate decrepita correptꝰ apḋ caſtellionē ſuū
deſideratū īmo heri vt ordinatū xp̄ianū decet obdormiuit in dn̄o. Uale felix in domi-
no amantiſſime in chriſto fili. Datū mediolani q̄rta februarij. M. cccc. xliij.

Epiſtola. cxciij.

Petit reſcribere litteras.

Iohannes de bogania cardinalis ſancti calixti. S. p. d. Enee ſiluio viro
clariſſimo. Trinas ſuperioribus diebus tum ad nos tum ad dilectum no-
ſtrum iohannem peregalluꝫ vidimus litteras tuas: que nobis prout ſem-
per conſueuerunt ſcripta tua gratiſſime fuerunt. et rei quam dirigi feliciter vterqꝫ
noſtrum exoptat nō paꝝ proficue. Quare propter diligētiam atqꝫ virtutem tuam ſū-
opere commendantes: precordiales tibi agimus gratias qui ſemper vt ꝯſueuiſti me-
mor es nr̄i. Nec diſtātia locoꝝ aut vll' occupatōibꝫ ſeu laboribꝫ aſcribēdo r̄tbē ꝫ aſſi-
due intimare ꝓcuras quod ad rem conducere poſſit de qua nūc agit̄. Un̄ clariſſimuꝫ

ꝺe illa quã in te eſſe nunꝙ̃ ꝺubitauim⁹ fide capim⁹ exꝑimentũ. Rogamuſq; vt queãd
modũ cepiſti ita in poſterũ agere ꝑgas. Neq; te retrahat ab aſſumpto oꝑe multituꝺo
immenſa laboꝝ quos ſubire indies ⁊ pati te oꝑtet. qm̃ ad hoc oĩes nati ſum⁹: ⁊ eoꝝ
ꝑ̃cipue ṽtus extollitur q pectore firmo ꝑſiſtunt. Sꝫ ne inter marias occupatiões tu-
as nos h̔ eſſe ocioſos exiſtimes mittim⁹ eum pñtibꝫ gloſaꝫ aurelianeñ. q̃ ꝯmuni ꝓuer
bio ꝯtradicit tertui aꝺ rñſioneꝫ eugenij datã regijs oratoribꝫ atq; alijs ꝑ nos editaꝫ
q̃ iudicio nr̃o nõ modicũ aꝺ reꝫ facit. ⁊ ꝑ quã emulis rñdere ꝑteſq; nr̃as tueri ac al̕s
ꝓut expediens fuerit te iuuare poteris. publicãdo ⁊ coĩcando eã ſic̃ videbit̃. Alia h̔
occurrentia ꝓñc reticenda cenſem⁹. cũ nudiuſq̃rtus ex medijs vt ita loq̃mur rebꝫ ad
te acceſſerit reuerendiſſim⁹ cardinalis aqlegieñ ꝑ illas ꝑtes legatus ꝺe latẽ. et cuꝫ eo
plures ꝺe his omĩbꝫ informatiſſimi. Ex quibꝫ intelligẽ poteris qd apud nos agatur
quiꝺ ve ꝺe rebꝫ ſperandũ ſit. vale feliciter. Ex baſilea. Anno. M.cccc.xliij.

Epiſtola.cxciiij.

Excuſat ſe ꝙ non ſcribat.

WEncesla⁹ bohem⁹. Johi canonico wratiſlavieñ amico percaro. S.p.d. He-
bes veniã ꝺare occupatõibꝫ meis ſi ad te vt cupis et ego optarẽ nõ ſepe ſcri-
bo. vix em̃ ſpaciũ ſonni cibiq; ſumẽdi habeo. Ita me ſuꝑm⁹ cãcellari⁹ fatiga
tũ reddit. Int̃ oẽs tñ labores ſuꝫ mẽor ſꝑ tui. nec vnꝙ̃ ex corde recedis meo. Etſi poſ-
ſem in aliq̃ tibi ꝓdeſſe ambabꝫ manibꝫ facerẽ. nouitates aũt ⁊ iſta leuia ſcribẽ nec oci
um habeo nec curo. Si qd eẽt qꝺ te vellẽ mei cã facẽ. ſtatim rebꝫ omiſſis alijs tibi ſi-
gnificarẽ. Ideꝫ et facẽ te vellẽ erga me. Sꝫ ſumere calamũ gratis cũ tota ꝺie inuitis
ſit in manibꝫ nõ video cur me ꝺebeas adhortari. ne tamẽ hac vice retrograd⁹ tibi ſim
hec ꝺe nouo aꝺ te ꝺeducã. bohemos ſcꝫ cũ maieſtate regia diuerſos habuiſſe tractat⁹
tandẽq; ꝯueniſſe vt ĩ feſto ſcti michaelis alia h̔ teneat̃ ꝯuẽtio cũ eis vt res oẽs ꝑficiã-
tur qꝛ vt ſpes ẽ oĩa bñ termiabunt̃. Oratores regis polonie h̔ ſunt ⁊ cũ eis cardina
lis ſancti angeli. Jamq; tractari ꝺe rebus vngarie hic ꝺebet. vale ex wienna. Anno
ꝺomini. M.cccc.xliij.

Epiſtola.cxcv.

Excuſatoria taciturnitatis.

NIcolaus amidan⁹. S.p.d. enee ſiluio poete ꝑ̃ſtãti et amico ſinglr̃i. Credo
te vehemẽter admirari enea ꝺulciſſime ꝙ poſtꝙ̃ iſtic abijſti lr̃aꝝ meaꝝ nihil
ſuſcepis: ꝑ̃ſerti cũ ⁊ ego antea pollicit⁹ ſepe fuerim me crebro ad te ſcripturũ
ꝺe his q̃ apud nos indies agerent̃. et tu iam pridẽ vnas ad me lr̃as ꝺederis. Ego qm̃
reuerendiſſim⁹ cardinalis ſcti laurẽtij in ꝺamaſco aꝺ sereniſſimos romanoꝝ ⁊ polo-
nie reges legatus ꝑ hãc ſacrã ſinodũ ꝺeſtinatus craſtino mane a nobis eſt receſſurus
et vna ſecũ laurẽti⁹ nr̃ cui pñtes ꝯmiſi. Jamq; maria ꝑs noctis effluxit. nõ poſſuꝫ ex-
cuſatões meas ⁊ ſilentij cãs ad te ſcribẽ. ꝑ̃cipue cũ multaꝝ rerũ plen⁹ ſuꝫ q̃s ꝑ lr̃as
tecũ coĩcare libẽter vellẽ. Sꝫ qꝛ ꝓhibẽte anguſtia tꝑis id efficẽ vllo mõ ñ poſſuꝫ. ma
lo hoc modicũ tꝑis qꝺ mihi ſupeſt ĩ alijs ſcribẽdis ꝙ̃ in excuſatõe mea ꝯſumẽ. Scio
em̃ ꝙ tu q oĩbꝫ in rebꝫ grauiſſimo ſꝑ iudicio vſus es. ſilentiũ meũ in bonã ꝑtem ac
cipias. Nꝺ ſi forſitã ⁊ culpabilẽ ⁊ punitõe aliq̃ me ꝺignũ iudicaueris pat⁹ iaꝫ ⁊ ꝓm
ptus ſum correctõeꝫ tuã oẽm ſubire. Quã etſi aſperrimã aĩo tuo forſitã ꝯceptur⁹ ſis:
eam vnica ꝑegalli interceſſione leniri poſſe ꝯfido. Quare nõ eſt qꝺ ſerenitateꝫ tuam
multũ formidẽ: qm̃ quideꝫ certiſſim⁹ ſum arma mihi ꝑata quibꝫ ſuperare te facillime
poſſim accipe igitur ex multis hec pauca. Vale ex baſilea. M.cccc.xliij.

Epiſtola.cxcvi.

Commendat cauſam friſingeñ eccleſie.

AEneas ſiluius. S.p.d. Reuerendiſſimo in chriſto patri et ꝺomino colendiſ-
ſimo Ludouico cardinali arelateñ. Recepi nuper litteras tuas admodum
longas: et cum his fuerunt capitula pacis et lige inter Eugenium et regem
aragonum concordate. Poſt hec ſignificabas receſſum illorum cardinalium ex ba-
ſilea quos abijſſe inuitos aſſeruiſti. Cupiebaſq; vt omnia maieſtate regie reſerarem
Sed iam omnia ex ytalia erant ſibi nota. nec latet regem noſtrum pleroſq; ꝑ̃ncipes

eſſe:qui magis ſua querũt ꝙ̃ illa q̃ ſunt ihũ xp̃i.nõnulli tamen mirant̃ in quoꝝ nũe-
ro meip̃m pono:qm̃ gallici q ꝓpter regimẽ ſicilie ꝑtē alterã ſeq̃bant̃:nunc illa ꝑdita
in priſtina ſnĩa ꝑſeuerãt.Cũ dici ſolet effectũ tolli ceſſante cã ſenſiſſemꝰ nos gallicoꝝ
mentẽ ſi iohẽs oſſenburgeñ lr̃as ĩ franciam deferẽdas diligẽter miſiſſet.Sꝫ timeo ne
fuerit piger in republica q ſolet in ꝓuata diligentiſſimꝰ eẽ.Scripſit nuꝑ ſerenitas ce-
ſarea ſacro ꝯcilio in fauorẽ henrici viri optimi ⁊ lr̃ati: vt eũ friſingeñ eccl̃ie p̃ficeret
ep̃m.Exiſtimaui tantũ principẽ exauditum iri.p̃ter ſpem accidit vt p̃ces eius reiecte
fuerint.Interim electꝰ ẽ ꝑ capitulũ ſiue iure ſiue iniuria cardinalis ſc̃ti martini.Is
recurſũ ad vos habebit ꝯfirmatõis cã.rurſus ſcribit ceſareum culmen vt ſupſidere
velitis ꝯfirmatõẽq̃ differatis.Ego itidẽ ſuadeo ⁊ p̃cor itidẽ ꝓpter bonũ ſacri ꝯcilij.
ne ſpnatis hanc petitõnẽ ſicuti primã.debetis ei hũc tãtũ p̃ncipẽ ad quẽ ceteri om̃es
oculos dirigũt.quiq̃ nec mũeribꝫ nec p̃cibꝫ ad aliquã iniuſticiã mouet̃.vob̃ ⁊ ꝯcilio
fauorabilẽ facẽ.Ne irritantes ſuã clementiã cogatis eũ iter flectere.Scis p̃terita q̃n
tum apud eũ poſſit magnificꝰ Caſpar cancellariꝰ.q ſi vobis fauerit: nihil eſt ꝙ alios
timere habeatis.Allicite igit̃ hũc virũ ⁊ bñficijs deuincite.marie h tp̃e qñ ꝯuentꝰ nurẽ
bergeñ inſtat q ꝑ totã xp̃ianitatẽ eſt vulgatꝰ.qñ et carnaial ⁊ alij inſtant vt rex ſe ꝓ
altera ꝑte declararet:Et cardinalis ſc̃ti angeli apud vngariã ꝓ viribus dñm ſuũ tuet̃.
qñ eugeniꝰ nec ꝯgregari aliud ꝯciliũ nec fieri declaratõem vult niſi ꝓ ſe fiat.nec enim
ambigo qn rex aragonũ aliter rñdiſſꝫ in factis eccl̃ie niſi ꝑ ip̃m fuiſſet ꝑturbatꝰ.Ui
debitis in breui ꝯuentũ fieri ad quẽ ſi rex nõ iuerit ꝓut timet̃:ſaltẽ mittet plenũ man
datũ ſicut eiꝰ lr̃e in orbẽ miſſe decantãt.Etſi vota venientiũ ꝯſonauerint ad ꝯgrega-
tionẽ indubitati ꝯcilij ꝓcedet̃.Id ſi nequeat obtineri:declaratõ fiet quã deꝰ bonã det
Sꝫ ad hoc optet nos p̃ncipẽ hũc affectũ hr̃e.eius preces exaudire ⁊ ſeruitores ſuos
ꝓmouere.Marieq̃ vobis ẽ opꝰ cãcellarij votis ãnuere:vt eiꝰ frater obtineat eccl̃iã
friſingeñ.nam ſi ꝯfirmatio cardinalis nõ maturet̃:aderũt vie q̃ veſtrã ꝑtẽ iuuabunt
plurime.⁊ vos poſtea in ꝯuentu nurẽbergeñ maiorẽ fauorẽ hẽbitis.Et p̃ſertim ſi eo
miſeritis oratores q p̃tatem hẽant regie maieſtati ꝯplacere nõ aũt v̓ba dare q̃ ventrẽ
nõ implẽt.Nõ aũt ſuades vt facta eccl̃ie regi ꝯmendẽ.ego nõ ſũ tanti.In eo tñ gau
deo ꝙ hũc p̃ncipẽ religioſũ video ⁊ nulliꝰ mali auidũ.Electores eẽnt in hãc rẽ hor-
tandi q ꝯſultores ſunt ⁊ mẽbra imperij.nõ eneas q vermiculus ẽ ⁊ cuiꝰ v̓ba in fumũ
tranſeãt.Uale et me vt ſoles inter ſeruitores ama.ex gretz.

Epi.cxcvij.

Offert operas ſuas in cauſa friſingeñ eccl̃ie.

FRanciſcꝰ q̃drat͠iꝰ aduocatꝰ ꝯſiſtorialis Enee ſiluio.S.p.d.Recepi mi enea
lr̃as tuas lõgo tp̃e expectatas qbꝫ ꝑlectis ex earũ p̃ncipio ꝑcepi nil aliũd niſi
te credẽ me falſa ꝑſuaſiõe vſũ.v̓ſucijſq̃ vacare.Ha mi enea ſi ceteros verſu
tos appellas q cũ veritate nitunt̃ v̓ſutꝰ ero et ĩ hãc ꝑtẽ v̓ſucias traxi.In p̃ñtiaꝝ aũt cũ
⁊ vatũ nũero aggregatꝰ ſis nõ v̓ſucias h delie ſciã me captaſſe excogitare debes.que-
ſiui ego illa ip̃a poemata q̃ mĩme repire qui.Credo deliã oĩa traxiſſe q̃ vt p̃mũ affue
rit lirã reaſſumã.tuãq̃ gl̃iã lauree ĩmortalẽ reddã.Ceteꝝ mi enea lꝫ tua ep̃l̃a in cã
quã noſti nihil lucri aſſerẽt.ego tñ ꝙ̃ primũ vidi lr̃as regis ſereniſſimi a nemĩe ꝓmo-
tas.expeditõemq̃ rei ꝓ cardiali futurã.ac tres ſacras diſputatões ꝓ eo in vnũ ꝯcur-
riſſe ꝓ ſereniſſimo rege memet lꝫ irreq̃ſitꝰ oppoſui.cãmq̃ ſic ꝑoraui vt ibi effectũ ſit.vt
expeditõ q̃ celeris credebat̃ retardatõẽ ſortiret̃ indies.Et pꝰ ſc̃tm totalr̃ h ĩpedimẽ-
tũ ẽ vſq̃ ad aduẽtũ lr̃aꝝ ꝯfirmatõis facte ꝑ metropoliticũ.Si rões aſſĩgte ĩ lr̄is regis
vere ſũt:electõ ⁊ ꝯfirmatõ nihil opitulãt̃.oĩa ruũt.Quã rẽ copioſiꝰ ⁊ ſerioſiꝰ ſcribo ca
ſpari cꝰ negociũ agit̃.Idcirco mi enea ⁊ ſi ĩ dicta cã nullũ lucrũ ẽ:tñ reſtiti ſine lucro
qꝛ ñ oĩa lucrũ petũt.Sꝫ illũd verꝰ ꝓuerbiũ te mihi excuſatũ reddit.neptunũ nayades
petũt ĩ futuꝝ.Sis mẽor tui frãciſci q te ad aĩam diligit.Deũ teſtor ꝙ̃ primũ ingeniũ
reaſſumã:tibi inſultũ dabo.Recõmiſſũ me velim regie maieſtati ſereniſſime cui me
vt romanũ ĩdies offer ⁊ ſtrẽnuo militi caſpari cui ad plenũ ſcripſi.necnõ eximio arti
um medicine doctori iacobo ceſareo medico.vale ⁊ me ama vt ſoles.Ex baſilea.An
no.M.cccc.xliij.

Cõmemorat opas ſuas ⁊ ytalas nouitates. **Epiſtola.cxcviij.**

MArianꝰ ſozimꝰ Enee ſiluio. S.p.d. Olim nullas ad te dedi litteras qa nec intellexi aliquez de te recta via venientem. Tuas tñ ex gregorio frequentes ſalutatões accepi. A quo etiam intellexi felices ſucceſſus tuos q mihi gratiſſimi et iocundiſſimi extitere. felicioreſqꝫ milies expecto. Ceterũ hic ludouicus qui ſereniſſimũ imperatorem accedit. tui ꝯgnitõnem aſſeruit habere: quare quedam tibi exponenda cũ eo contuli. Tu igitur fidem adhibebis. meiqꝫ amore et ꝯtemplatione ſi illi officioſus eſſe potes id agas exoro. Ego iſto anno lecture renũciaui. qm̃ aliquãdo viuere nõ ſemꝑ degere inſtitui. tu võ cogitabis ⁊ operã dabis his que ab iſto Ludouico mei ex pte erunt expoſita. Poſt tui vltimum diſceſſum tres filij maſculi mihi nati ſunt. Ex quibꝫ duos habeo et indies alium expecto. Sup decretalibus commentarios edidi: et. xxiiij. tractatus ꝯpoſui. et nouiſſime opuſculum de ſortibꝫ ad reuerẽdiſſimũ cardinalem nicenum tranſmiſi. q̃ oĩa ſi tp̃s ꝯceſſum fuiſſet ad te dediſſem. ſed dabo q̃ primum potero. Poſtremo nil aliud ſupeſt niſi vt valeas et noſtri memor exiſtas. noueris clariſſimũ regem aragonũ et victorioſiſſimum ducem nicolaum picinnum ꝓ ſacratiſſimo domino noſtro eugenio totam marchiam et patrimonium recuperaſſe. firmo atqꝫ eſculo dũtaxat exceptis. ptemqꝫ romandiole. plures enim ab eo ꝯductores defecerũt ex his quos fideliſſimos arbitrabat̃. ſanctiſſimus dñs noſter. xvj kal. octobris hinc iocundiſſimus ⁊ letiſſimus abijt. eritqꝫ rome infra paucos dies. Vale ex ſenis.

Exhortat̃ ad reſponſum reſcribendum. **Epiſtola.cxcix.**

ADam de mulin anglicus aplĩce ſedis ꝓthonotariꝰ. Enee ſiluio poete. S.p.d. Amãtiſſime ſocie modico iam ſupiori tpe delatas ad me p̃ſentiũ ꝑ latorez dulciſſimas epl̃as tuas libentiſſime recepi: earũqꝫ exigentiã ꝓ virili mea ſũ ſecutꝰ. ita q regia celſitudo inp̃ñtiaꝝ bñ inclinata ẽ. habitoqꝫ auiſamẽto ſui magni ꝯcilij. id plene ſpero fiet de q̃ aĩmꝰ tuꝰ ꝯtentꝰ erit. Aperui mentez meã latori huiꝰ. cuiꝰ q̃uitas ⁊ induſtria plenã vendicãt adhiberi ſibi fidẽ. quã mei ex pte ſibi q̃ſo dare vel ⁊ noĩe meo ab eo dignãter recipe burſulã puulã quaz tibi mittit de manu ſua laboratã võgo nobilis neptis mea. Optĩe mi enea ſignificare q̃ſo digneris mihi ade tuo. ſi qd in anglia tibi gratũ fiendũ erit et ante oĩa accõmoda mihi ſepe epl̃as tuas q̃s potero ad tui mẽoriaz in ꝯſpectu p̃ncipis oñdere qm̃ tali adiutorio digne ſunt. Rogo et iterũ rogo mihi ſepe ſcribe ⁊ vale felix optĩe ⁊ antiq̃ ſocie. Ex lõdonijs. Anno domini M.cccc.xlij.

Agit gratias pro conſiliariatu. **Epiſtola.cc.**

BArtholomeꝰ eps conetanꝰ. S.p.d. Enee ſiluio ſeneñ poete clariſſimo ⁊ amico p̃ſtãti. Dulce mihi admoduz ⁊ ſuaue ẽ vir clariſſime q valeas dũmõ recte valeas. qñ te apd̃ tuũ ceſarẽ honore p̃mũ ⁊ ꝯmodis ñ carẽ exiſtimẽ. ſꝫ apd̃ euz indies te ob ingẽtes v̾tutes tuas ⁊ doctrinã magnipẽdi ſciaz ⁊ intelligã. Scripſiſſem ad te crebriꝰ niſi ꝓuolutꝰ viſitatõni epatus gebenneñ. quã ob grauẽ meã penuriã vt viuerẽ ſumpſi innitꝰ. Cũ ei vt ſolent viſitatores ipo in exercitio ꝑ eã dyoceſim curerez diſcolus: nõ potui nec crebriꝰ nec plus ſcribẽ ad te cui in ſcribẽdo ac oĩbꝫ ferme more ferreo ſtringor. Scias itaqꝫ me valẽ cũ omi familia q̃q̃ miſere: ſuſcepiſſeqꝫ ꝯciliariatus regij ad q̃s tu tantoꝑe laboraſti. mihi qdẽ caras ⁊ g̃tas ⁊ inter res alteras cariores. Et ea ꝓpter ceſari tuo primũ q tanta ĩ me hũanitate vſus ẽ. tibiqꝫ ac iacobo q et initiũ ⁊ incepte rei finẽ p̃buiſti ago gr̃as indefeſſas. ñ recuſans ſi mõ poſſim vr̃is. honori ⁊ ꝯmodo p̃bere vices. Reſtat aliđ vt coĩ rei nr̃e tractãde nũc admotis calcaribꝫ totis viribꝫ te exhibeas ĩ mediũ ꝓ veritate neminẽ extimeſcẽs. Potes ei nũc q̃ g̃tulor rei nr̃e apprime fauẽ. ⁊ vales ad ceſarẽ ⁊ oẽs ſuos. Idcirco tãq̃ fortis atletha ac certatori mediũ campũ occurras. ⁊ vt res ſucceſſerit me certũ reddas. Etſi vt gliſcimꝰ ſucceſſerit apd̃ regẽ ⁊ ſuos rẽ meã q̃ tua ẽ ſingl̃ari affectu ꝯmẽdatã ſuſcipies. vt ſic videã te alterũ eẽ in re mea queadmodũ ⁊ ĩ tuis agerẽ indefeſſus. Vale ⁊ me ama vt cepas

licet abſentem ⁊ inſudes gratificari tuo humaniſſimo ceſari. Ex gebēnis tercia die octobris. Anno. M.cccc.xliij.

Refert quō ab imis ad altiora ꝯſcendit.

Epiſtola.ccj.

Eneas dei gr̄a ep̄s ſenenſis dn̄o petro noxetano equiti ⁊ comiti palatino amico ſingl'ari. S.p.d. Pupugerūt cor meū littere tue q̄s nudiuſquartꝰ ex oratore florentino accepi lacrimaſqꝫ meis ex oculis nō paucas excuſſerūt. Naꝫ et triſtes videbātur miſeriā quandā p̄ ſe ferentes ⁊ manu tua ſcripte neſcio qd latentis energie ad ꝯmiſeratōeꝫ ꝓuocandā ampliꝰ attulerūt. Videbar cū illas legerē teipſuꝫ videre et alloq cui p̄fero neminē ⁊ quē ante ſex ānos nō vidiſſem. Legi ḡ ſcripta tua nō ſine lacrimis. q̄s ꝑtim iocunda recordatō mutui amoris ꝑtim ꝯmiſeratio tuarū aduerſitatū ꝓuocauit. Lacrimas nob aliqn̄ inſperatū gaudiū aliqn̄ inopinatus meror extorquet. vtrūqꝫ in cā fuit. Nam ſuauis ep̄l'a tua nō ſpanti mihi reddita eſt que abſentē cariſſimū amicū p̄ntem reddidit. ſ3 te p̄ter opinionē meſtū atqꝫ afflictū oſtendit. Itaqꝫ cū primū tue manꝰ caracteres inſpexi oborte lacrime teſtimoniū leticie p̄buerūt. Cū tuam cognoui calamitatē merori meo aſtipulate ſunt neqꝫ em̄ cuꝫ flente amico nō flere et cum dolente non dolere fas fuit. At poſtq̄ melius ad me redij cum aīaduerterem te rn̄ſum exigē ſtatui ſatiſfacere deſiderio tuo imo verius meo. Nam quō fieri pōt vt ego ſcribenti amico nō reſcribaꝫ qui neqꝫ his rn̄ſionem ſoleo negare qui me oderūt. Multa ſunt petre amātiſſime in tuis lr̄is reſponſione egentia quibꝫ capitulatim annotatis. et tibi et mihi q̄ breuius potero morē geraꝫ. Ais ḡ in primis ꝑmoleſtū tibi fuiſſe ꝙ me alloq florentie nequeris. Credo equideꝫ et eo mihi acerbius fuit quo magis p̄ter ſpem tuo colloquio ſum priuatus. Acceperā nanqꝫ bononie te roma reuerſum florentie morā agere. atqꝫ ideo ſpe plenus iter acceleraui. Cū veni florentiam didici ex roberto martello cōmuni amico te valitudinis cauſa in villa lanari. Scripſi ad te ſi ꝯmodo tuo poſſes in vrbeꝫ redires dum mandata ceſaris apud magiſtratū ciuitatis exequerer. Demoratꝰ ſuꝫ illic biduo ſ3 neqꝫ tu aduenisti neqꝫ reſcripſiſti quicq̄. Veniſſem ad te in villa niſi putaſſem oneri me futurū homi q cū coniuge ac liberis receſſiſſet. Abij ḡ rurſum. Poſtea ꝯgnoui martellum cui lr̄as credidi nō fuiſſe in reddēdis illis vt ꝓmiſerat diligenteꝫ. Senis aūt manſi apud neccios meos dies octo. neqꝫ me tuꝰ hō ꝯuenit quē dicis a te miſſuꝫ q me alloq̄ret. Cū eēm rome paucis q̄ ad me ſcripſiſti abunde rn̄di. Et iteruꝫ pꝰ rn̄ſum alteras ad te lr̄as dedi q̄s ꝯiecto tibi fuiſſe nō redditas qui nullā eaꝝ mentōeꝫ facis. Exiſtimaui deniqꝫ cū redirem in germaniam te mihi nullo modo eripi poſſe quin florentie ꝯueniremus. Vale dixi romane curie et collectis ſarcinulis. ſenas repetij eo aīo vt ordinatis eccl'ie mee rebꝫ ad impatorē q me reuocauerat q̄ primū redirē teqꝫ in tranſitu florētie viſerē. Sꝫ q̄ ꝯſilia hoīm certa q̄ cogitatōes rate. obſiſtit votis meis caritas patrie que diutino afflicta bello. pacis egena. qetis auida alphōſuꝫ regē aragonū me petē hortata ē ab eo vt ſalutē ſibi īpetrarē. Fredericꝰ qꝫ impator q cū nouiſſet iniuſto bello ſeneñ circūuētos eſſe mutato reuocatōis mee ꝓpoſito de ꝯponēdis tuſcie rebꝫ mihi mandatū dedit. vtqꝫ romā ⁊ neapolim me ꝯferrē ea de cā iuſſit. Ego q̄uis ī me nullū eēt in tanto negocio momentū: p̄rie tn̄ nō miſereri nō potui. neqꝫ impatori non obedire licebat. Redij romā ibiqꝫ mēſibꝫ q̄tuor ſuꝫ retentꝰ āteq̄ hinc darēt exeūdi facultas. nūc ſ3 mēſes duos ago. Neſcio qs erit rerū finis ſcio. qd vellē. video qđ nollē. Sp illud vgilianū an̄ ocl'os mētis mee v̄ſat. bella horrida bella ⁊ tybrim ml'to ſpumantē ſanguine cerno. Ut q̄ iam vis hec ſideruꝫ tam iniq̄ q̄ fatoꝝ diritas. cū qeſceret oīs ytalia p̄ria mea qeteꝫ hr̄e nō potuit. qnqꝫ male bellū ſeneñ ducūt. Et q̄ ciuitas tā opulēta ē q̄ nō exhauriat exinaniat taꝫ diutino belli malo. Nemo tā robuſtꝰ ē quē nō atterat ꝯtinua febris. Dicat aliqs. Dabit deꝰ his qꝫ finē. Scio ei neqꝫ tēpeſtas ē quā nō ſeqt̄ trāquillitas. At ml'ti pereūt p̄uſq̄ poſitis vētis ſternat̄ equor. Dīm rerū viciſſitudo eſt. Fateor ſ3 nos interea patimur. Verū hec mora nō ſolū patrie cā mihi moleſtiſſima eſt ſ3 ea qꝫ ratiōe ꝙ tunc pacē quero neqꝫ illā neqꝫ te inuenire poſſim. fero tn̄ patiēter qđ ſine mea culpa accidit te qꝫ ꝓ ſapiā tua idem facē velim. Sꝫ ꝑgo vlteriꝰ. In tuis litteris

dicis te om̃ibꝫ in rebꝫ erga me vere amicitie officiō functū. Confiteor iſtud. Neqꝫ ego
me amicū habuiſſe vnq̃ ſcio q te verior aut ſincerior fuerit. Nāetſi ſolēt res ſcđe im-
mutare hoīes te tñ nulla fortune āplitudo mutauit. Fuiſti enee tuo ſp idē. Neſcio qđ
de te alij dicāt. ego te mihi alterū ſcipionē alterū piladem atqꝫ vt nr̃is vtamur exem
plis alterū ionathā ſuʒ expꝫtus. Quecūqꝫ volui ex romano pōtifice te adiuuāte ſuʒ cō
ſecutus. Fores tue q̃ pre magnitudīe negotioꝝ quibꝫ deſtinabant̃ ſepe cardinalibus
obſerate fuerūt. nō mihi tñ verū ⁊ inter nūcijs meis om̃i tꝑe patuerūt. Cūqꝫ ego me
ſatis a nicolao papa euectū ſuperqꝫ ſatis exiſtimarē nihilqꝫ vltra peterē. tibi nullꝰ in
me collatꝰ honor ſufficiens videbat̃ q̃uis ep̄s ab illo creatꝰ eſſeʒ ⁊ int̃ ꝑncipes eccl̃ie
ſederē. Cardinalatū quē ego mihi neqꝫ arrogabā neqꝫ optabā quideʒ enee tuo cepiſti
q̄rere. Cū tuipſe credo ꝯiugio alligatꝰ id ꝯſequi nō poſſes me vnū a te dilectū eē q eo
ꝓueheret̃ q̃ tua te v̄tus extuliſſet niſi m̄rionīū ꝯtrariſſes. Arbitrabaris igit̃ q̄ntum
ſentio honorē q̃ ego fungerer tuū eſſe. ⁊ te dici cardinalē ſi tuꝰ eneas rubio pileo dona
retur. Effectū eſt igit̃ tua opa vt imꝑatori a nicolao ꝓmiſſuʒ ſit. Nā ⁊ is me ꝓmoue-
ri optabat int̃ ꝑmos q creādi cardinales eēnt eneā nullo pacto p̄teritū iri. Idqꝫ ni-
colaus ip̄e ceſari affirmauit ⁊ mihi. Idem q̄ꝫ duo vberrimi teſtes imꝑatori ſuis lr̃is
aſſeruerūt ſcti petri ⁊ ſcti angeli cardinales q̄ruʒ ſcp̄ta et quidē ſignata imꝑator ipſe
mihi reſtituit. Sʒ obijt ille ꝓmiſſi plenus. Credidit plꝰ ſibi vite ſuꝑeſſe vt aiūt poete
plus ſtatuimꝰ. Deceptus ē nō decepit pius ⁊ optimꝰ pr̃. Quē ꝓ ſua integritate n̄ am-
bigo celicolaꝝ choris annūeratū. Iamqꝫ nō cū ioue illo quē ſummū ceca dixit antiq-
tas. ſꝫ cū xp̄o mario ⁊ ſingulari deo nectarea pocula ſiccare ⁊ de genimine vitis in re-
gno pr̄is bibere. ſeſſurū in iudicio cū. xij. ap̄lis. xij. tribꝫ iſrael iudicaturꝝ. At q̃uis ꝓ
miſſa irrita ſint inuanūqꝫ tui conatꝰ ierint. nō ſuʒ tñ minꝰ obnoxiꝰ. Voluntatē nō fa-
ctū metior. Teqꝫ vt ipſe dicis amicitie ſcte legibꝫ om̃i tꝑe ſatiſfeciſſe non eā inficias.
Sʒ quorſuʒ h̄ mi petre. nunq̃ te accuſaui nūq̃ de te male ſenſi. Quid igr̃ an tu forte
ingratū me iudicas q nō ſuʒ tui memor. q cū fortuna a te receſſerim. Nam cur te ius
amicitie ꝟuaſſe dixeris niſi illud me violaſſe ꝯtendas. Nolim petre ita de me opine-
ris. et ip̄e leges amicitie inuiolatas cuſtodio. Sʒ times fortaſſe ne mō in vr̃am beni-
uolentiā peccare incipiā. nec ſeq̄r alios q tua ope magni potēteſqꝫ ſcti nūc te ꝑſequū
tur. Peſſimū genꝰ hoīm genimīa viperaꝝ. ſemē dyaboli. Sʒ late pꝫ vitium. In deuʒ
xp̄m q nos creauit ingrati ſumꝰ. qđ miri ē ſi hoīes fallimꝰ. Ferre nos oꝑtet q̊s deꝰ ip̄e
ſuſtinet. Nō ſunt oēs accepti bñficij mēores. Magna ps hoīm eos perijſſe expetūt ex
quibꝫ bñficia ꝯſecuti ſunt. Sic eī ſe vinculo ſolui q̃ teneret̃. Neqꝫ id falſum oīno ē qđ
ſigiſmundū imꝑatorē frequēti ſmone vſurpaſſe ferūt. Pecunie vel gratuitū mutuuʒ
multos īmeritos fecere. Pauci q̊s equꝰ amauit iupiter aut ardēs euexit ad ethera v̄-
tus bñfacti memores extitere. Inter q̊s ego meū nomē dare haud dubito. Nāetſi mľ
ta me vitia occuparūt diua tñ mihi cooꝑante gr̄a ingratitudinē tñ ſemꝑ odiui. hiſqꝫ
totū me dedi q̊s mei amātes noui. Nūc tu me illis annūeres q te ptꝰ caſuʒ reliquere.
Diſpar ē illoꝝ ⁊ mea rō. Illi tū primū te colē atʒ obſeruare cepert̃ cum primꝰ eſſes in
ap̄lico palatō. pinguedinē mellis tāq̃ muſce ſeq̄bant̃. amicū pōtificis n̄ petrū amanē
officio nō homi alludebāt. Mutati ſūt te mutato. abierūt vbi ceſſauit ſtillare fauum
nō ſūt iniurij nihil ē qđ illis īputes. Queſiuert̃ in te magnū ſecretariū et cū nō inue-
niſſent alia de nocte. Ludꝰ h̄ fortune ē ⁊ hꝰ mūdi ꝯſuetudo. At ego te dilexi āteq̃ pa-
latiū ingrederis. Dilexi paupeʒ dilexi diuitē. quō nō diligam ad ꝑora reuerſuʒ. q̃q̃
nec iſta ꝑora ſūt nec tu pauꝑ es. Cur me tuꝰ caſꝰ alienauerit cū tuꝰ aſcēſus te minime
trāſmutauerit. Nihil apđ te petre variatū ē. Solida et incorrupta caritas q̃ tibi me
ſemel ꝯiūxit. nūq̃ diſſoluta beniuolētia ē. Sū hodie qđ olim fui. nihil ē īminutꝰ amor
nihil ignoro. nihil īmemori de tuis erga me officijs narras. Oīa ſūt añ oc̄los veteris
ꝯuerſatōis illiꝰ cū e plūbino ſoluētes corſicā circuiuimꝰ. cū nos pene ī africano tēpe-
ſtas littore illiſit. Subit adhuc recordatō q̃ tedio int̃ nautas apud ſpediā ⁊ in portu
veneti pernoctauimꝰ cuʒ ſentine correpti ſb dumo dormire maluimꝰ q̃ ſub tecto q̃uis
horrida ſeruiret hyems. Vidimus vna genuam ligurum metropolim. Superauimꝰ

appenninū ac tranſmiſſo pado philippum illum inclitum longobardoꝝ ducem apud
mediolanū ducē adiuimꝰ. Tranſmiſimꝰ celo vicinas alpes ⁊ formidabilē pontem et
lucrinū lacū et campos eluetiorum. Venimꝰ baſileam ⁊ ſub dominio cardinalis tui
que tūc ſancte marię inuiolate cognomine fuit. nūc ſancte crucis appellat̄. In ꝯſilio
magno fuimꝰ. ꝙ dulcis ꝯuerſatio noſtra fuit ꝙ ſuauis in oīm fortuna ſocietas. nihil
mihi graue te comite videbat̄. Memini memini adhuc petre cū ſimul vno cubiculo
dormiremꝰ ꝗtiens mihi ad multā nocteꝫ vigilanti ac nūc vnū nūc alterum poetam le-
genti ſubridēs dixeris. Quid te maceras enea. doctis eque ac indoctis fortuna cōſu-
lit. At cū dominico ꝙuis eēt is benignꝰ et optimꝰ pater cū paupꝑtate eo tꝑe ꝑmeretur
ꝑſeuerare mīme potuimꝰ. diſiūcti aliquot ānis fuimꝰ ſed iterum nos fortuna ꝯiunxit
apud nicolaū ſcte crucis venerandū prēm ⁊ oīm opinione ſctiſſimū. Qui cū e floren-
tia rurſus mediolanū petiuimꝰ ⁊ ſuꝑato iouis monte ꝑ locū lemannū tonomuꝫ veni
mus. mēorandāqꝫ illā repallie heremū introiuimꝰ. In q̄ dux ſabandie amedeꝰ detu-
lit. habitu cultuqꝫ ſcto cuipiā heremite ſimul quē viri decē equeſtri ordine ſeq̄bantur
q ſeculo renunciās ꝓmiſſaꝫ barbā et hiſpidū pallium et retortuꝫ bacillum mūdanis
opibꝫ ꝑtulerat. Inde baſileā rediuimꝰ coloniā agrippinam petentes ꝑ belgas atreba
tum venimꝰ ibi ꝯuentꝰ ille maximꝰ celebratus ē. In q̄ pace galliaꝝ ꝯſtituta philippus
burgundie dux a britānis q nūc anglici appellant̄ ad regē francie defecit. Viximꝰ ibi
ſicuti et alibi ꝯcordibꝫ aīs. nec nos lucelli cupido diſiūxit. ꝙuis ambo idē officiū idē
lucrū ſectaremur. Inde ego in vltimā britanniā q̄ hodie ſcocia dicit̄ miſſus ſuꝫ. ꝗ in
itinere multa ꝑicula aduerſa quippe q duodecim diebꝫ in ꝓfundo occeani fui terris
nuſꝗ apparētibꝫ ac vi tempeſtatis in vltimā ad ſeptētrionē norwegiā actꝰ vix tandem
bonitate dei deſtinatū iter tenere potui. Sꝫ nihil mihi grauiꝰ videbat̄ ꝙ ꝙ carebā cu-
ius ꝯſolatōe in oīm aduerſitate leuari ſolebā. Reuerſus ex britannia te baſilee ꝯue-
ni neqꝫ ibi diu manſimꝰ ꝑ ſueuos renos lacū brigantinū ⁊ tridētinas alpes bononiā
indeqꝫ mediolanū repetiuimꝰ cardinalē nr̄m ſicuti q de pace ytalie inter ſenatū vene-
tum ⁊ mediolanēſem ꝑncipeꝫ acturus erat. Illic tercio diſiūcti ſumꝰ et tu quideꝫ ro-
manā curiā ſecutꝰ es. ego baſileā reuerſus in ꝯcilio plībꝫ annis ꝑſeueraui. Et lꝫ int̄
romanū pontificē ⁊ baſilien̄ ſynodū graues inimicitie maligneqꝫ lites intercidiſſent
⁊ tu pōtificis ⁊ ego ſynodi ꝑtes ſeq̄remur. nihil tn̄ beniuolētie nr̄e detractū eſt publi
cam illaꝫ finimꝰ. Cuius rei epl̄e noſtre vltro citroqꝫ miſſe teſtes ſunt in quibꝫ noſter
amor exꝑſſus eſt. Itaqꝫ nō dubito te ꝯfeſſum hr̄e dum latuimꝰ dum fuimꝰ ambo pau
peres incōcuſſam ſtetiſſe amicitiā nr̄am. Tolerāt em̄ ſe facile tenues neqꝫ miſeriam
cognoſcit inuidia. Cū vͦ ditatus es atqꝫ in te vnū q̄ntum pōt fortuna oſtendē voluit
vnuſqꝫ palatiū aplícum gubernaſti. ſcio nō arguis me leges amicitie reliq̄ſſe. Quis
em̄ letam amici fortunā deſeruit. Illud vereor ne me tibi cū multa poſſes obſequēteꝫ
adulari crederes. Eſt em̄ oīs beniuolētia ſuſpecta potētibꝫ. Minime igit̄ oblitū me
tui fuiſſe dices cū felix habebaris. Sꝫ accuſas me forſitā qꝛ poſtꝰ euerſaꝫ potentiā tuaꝫ
te obſeruare deſierim. imo vͦ nihil eſt em̄ a me ꝑtermiſſuꝫ qd̕ boni amici eēt. q vt pri
muꝫ cognoui nicolaū papā quo cū creueras nature debitū ꝑſoluiſſe mox ex noua ci-
uitate auſtrie ad te ſcripſi bonoqꝫ vt eſſes aīo iuſſi. Nametſi pontificē maximū fortu
na tibi abſtuliſſet. Fredericū tn̄ imꝑatorē reliq̄ſſet. apud quē ſi velles locū te dignum
inuenires qm̄ is te maximū facēt. Idqꝫ nō ex meipo ſ ex ore ceſaris aſtruebā receptū
eſſe q ita me ſcribē iuſſiſſet cū te illi ꝯmendaſſeꝫ. Neſcio an hmōi lr̄e tibi reddite fue-
rint. nā de illis nihil ſignificas. Cū veni florētiaꝫ q̄ſiui de te diligēter vt ſuꝑ relatū ē.
In roma vͦ btiſſimo calixto pape de te dixi q̄ de viro bono et amico optimo dicenda
fuerunt. Et vbicunqꝫ de te ſermo habitus eſt tuas ꝑtes egregie defendi. ꝙuis pauci
me coram te accuſarint. ſiue quia graue eſt innocentem criminari ſiue quia ſciūt om
nes tuum honorē ad me tangi. tuamqꝫ ledi quoq̄ modo famam. me minime paſſuruꝫ
eſſe. Perſuade igit̄ tibi petre amantiſſime dū ſpiritus hos regit artus animum erga
te meum immutari non poſſe. Namqꝫ neqꝫ tu committes vt mutari oporteat. neqꝫ is
ſum qui qnqꝫ et viginti annorū amicitiā ſine cauſa diſſoluam. Nec me turbatū fugi-

entem videbis quocūqꝫ me in ſtatu fortuna tenuerit. Js ero erga te qui fui cum eſſe
mus baſilee. Neqꝫ tu dum petrus eris. eneas eſſe deſierim. Neqꝫ plura in accuſati
onē tuā dixerim. Sequar alias epiſtole tue ꝑticulas. Vis te putare que cū nicolao
pōtifice de me cepta ſunt apud calixtum ꝑfici debere. i. in cardialatꝰ ordiem me ſu-
ſceptū iri. Jdqꝫ cupis et qꝛ futurū ſperas gaudes meqꝫ rogas poſtꝙ id faciū ſit vnū
ex tuis neceſſarijs vti capellanū admittā. Fortaſſe oīa q̄ ſcribis huc tēdūt. Amico
voluiſti ſatiſfacē. Et qꝛ n̄ es ea potētia qua olī fuiſti ſcribis multa ⁊ ipetres pauca.
Opinaris eīm q̄ prius vno verbo obtinuiſſes nūc vix ꝑlibꝫ obtineri poſſe. Hoc for-
taſſis apd̕ alios ita vſui eueīt. apd̕ me tua tāta ē auctas quāta oī tpe fuit. Rn̄debo
tn̄ ad hec aliqd. Cardialatū ego nō q̄ro n̄ expecto ꝙuis ceſar mei cā ſolicitꝰ ſit. Si
tn̄ qd̕ nequaꝙ opinor id honoris ſors aliq̄ ad me detulerit. nō ē ꝙ roges h̕ aut illd̕
Nō miꝰ tibi ꝙ mihi mea domꝰ obedict. Qd̕ aū arbitraris in fūdamētis apud nico-
laū factis edificiū ſupꝑducēdū eē falleris mea ſentētia. Lōge ei aliť ꝑterita docēt Vo
uꝰ rex vt in ꝓuerbio nouā legē edit. Nā quotus ſucceſſor iuētꝰ ē q ꝑdeceſſoris aicos
dilexēit ꝗppe adeo nr̄os āceſſores odimꝰ vt certiſſimū argumētū puteť. Hūc ponti
fex amauit q nouiſſime mortuꝰ eſt. igiť huic odio eſt q viuit. Et creaſſet hūc cardia
le ille ſi āpliꝰ vixiſſet. nō igr̄ inť eos noīabiť q mō creādi ſūt. Qd̕ ſi fuiſſet aliq̄ cā q̄
me in eū ordiem aſſumēdū ſuaderet. hec ſatis ē ne aſſumat qm̄ ex illoꝝ numero fui
quoꝝ dignitas apud nicolaū āplificāda credebať. Qd̕ aūt mei honoris augmētuꝫ
cupias haud eſt apud me dubiū. Quis eīm amicꝰ ē ⁊ amici gl'iaꝫ nō expetit? At ego
mi petre ſi hāc dignitatē expectem demēs ſū q maiora meis hūeris iponi onera exo-
ptem ꝙ illi ferri queāt. Videarqꝫ nō dico erga fortunā ſꝫ erga magnificētiā dei igra
tus q lōge magis honoratꝰ ꝙ par ſit nō qeſcā. Etēm mi petre ſuperos oro vt ſileam
de maxio deo a quo eſt omne datū optimū et omne donū ꝑfectuꝫ. quid eſt quod ego
de lege fortune aut fatorū querar? Nam quē domū egrediētē meliori ſtatu ꝙ me for-
tuna ꝓſecuta eſt. Nā ꝙuis ānos ſex et. xx. natus cū darē iuriciuili opā. exorto bel-
lo patriā et ſtudiū coactus ſum relinq̄re. Acceſſi tn̄ grāde illd̕ baſilieñ. cōſiliū inue
niqꝫ graꝫ i oculꝭ patrū. Scriba i ſynodo fui et lr̄aꝝ abbreuiator. et vnꝰ de duodeci
viris q mgr̄atꝰ illic q̄i cēſoriꝰ hēbať. Neqꝫ eīm ſine duodeci viris ad ꝯſultādū d̕ rebꝫ
ꝯſiliaribꝫ qſꝙ admittebať et admiſſi q nō iueniréť ydonei his iubentibꝫ cōmouebā
tur. Erant i cōcilio quatuor cōuentus q deputatōes appellabāť. de fide. et pace. de
reformatorio. de cōmūibꝫ ꝑſidētes. He ſuos ſingule ſinglis mēſibꝫ elegerūt. Jn de
putatōne fidei in qua erā inſcriptus ſepe preſedi. Jnter collatores qꝫ bn̄ficioꝝ bis
ſum electus. Legatꝰ ab ipō cōcilio ad cōplures ꝑcipes miſſus. Cū pōtificatū ame-
deus dux ſabandie ſuſcepiſſet felix nūcupatꝰ. i ſecretariū ſū ab eo accitꝰ. Nec diu pꝰ
vocatꝰ ad Fridericū ipatorē ꝓthonotariatꝰ officiū ab eo ſum adeptꝰ (ſic germani ſe
cretariatū appellāt) dū legatōes ceſaris ab eo vniuerſaꝫ ferme germaniā circuiui.
Diſſidebāt teuthones cū eugenio maximo pōtifice. At neqꝫ illi neqꝫ Felici obedien
tes neutrales vocabāť. Cōcordia ꝑlibꝫ in cōuētibꝫ agitata ē qbꝫ iubēte ceſare ſemꝑ
interfui. His cum tractatu pacis ad eugenium veni. tercio nationis illius apoſto
lice ſedi obedientiam attuli. Secretariatꝰ et ſubdyaconatus honorem ab eugenio
et mox illo defuncto a nicolao ſuſcepi. Cuius conclauis cum eligeretur cuꝫ ceteris
principum legationibus cuſtodie prefui. Lapſum eſt poſtea breue tempus in quo
me nicolaus tergeſtine eccleſie nihil tale merentem prefecit epiſcopum. quadrien-
nioqꝫ abinde decurſo ſenenſis vrbis vn̄ mihi origo eſt pōtificatū ad me detulit. Ce
ſar vō a quo in cōſiliarioꝝ ordine ſuſceptus eſſem neapolim me petē iuſſit. Quo in
loco matrimoniū inť ipm ceſarē et leonorā portugalie regis. ſororē alphōſiqꝫ neptē
cōtraxi. eandēqꝫ imperatricē āno poſt nauigio vectā e piſis ad imꝑatorē ſenis agen
tem cōduxi. Cū id mihi vni ꝯmittereť. Jn coronatōe ceſaris q̄ rome celebrata ē no
ſti q mee ꝑtes fuerint. Quippe q me ſepiꝰ imꝑatorio noīe apd̕ romanū pōtificem ⁊
publice et priuatim loquētē audiuiſti. Reuerſo in germaniā legatio mihi apl'ice ſe-
dis ꝑ bohemiam et oēs ꝓuintias auſtrie ducū cōmiſſa eſt. Jn conuentu germa-

noꝛum q ratiſpone habitus eſt.quo et philippꝰ burgūdie et ludouicꝰ bauarie duces
et alij ꝗ̄plures pꝛīcipes ⁊ reguli cōuenerūt de ſalute xp̄iane reipublice agētes.ip̄a-
toꝛias vices tenui.Sil̄i mō et in frācfoꝛdeñ.cōcilio vbi et germanos aduerſus thur
cos decernere bellū dicta oꝛōne ſuaſimꝰ ꝗuis poſtea negligētia ⁊ iſcicia eoꝝ q cun
cta ſibi decere putāt germani tepuerūt.Moꝛtuo nicolao calixtum ſucceſſoꝛem eiꝰ
quē nūc imperatoꝛio noīe tanꝗ̄ ſucceſſoꝛem verū chꝛiſti vicarium recognouimꝰ In
hiſce nos honoꝛibꝯ petre verſati ſumus.Nec tñ intelligimus cur adeo diuina pie-
tas nr̄am prauitatem extulerit.nō doctrina.nō vite bonitas hec meruit.Cognoſci-
mus im pfectum noſtrum et noſipſos ſepe cogitātes nō extollimur qdē.ſ magis eru
beſcimꝰ et cōfundimur.q ꝓ tantis bn̄ficijs nō ſumꝰ grati..Reſpicimꝰ aliqñ retro.⁊
quoniā multi viri nobilibꝯ oꝛti natalibꝯ.v̓tute et doctrina p̄ſtabiles abiecti ⁊ inco-
gniti iaceāt cōſideramꝰ.Fateoꝛ ꝗ̄plurimi ſunt q opibꝯ et honoꝛibꝯ añcedūt ſ mlto
plures ſequūť.Pluribꝯ cōmiſereri ꝗ̄ inuidē poſſū.Et illi qdē q me dignitate prece-
dūt etiā v̓tute ſupant.Ego his q ſequūť nulla rōe ſū melioꝛ.O q̄t viri ſūt q ñ cētum
aureos ānuis ex bn̄ficijs eccl'iaſticis haurire poſſūt.Iuris diui atꝫ hūani imꝑtes.
quoꝝ nō eē̄m dignꝰ coꝛrigiā calciamēti ſoluē.Atꝫ ego ignarꝰ hebes atꝫ vitoꝝ mo-
le p̄ſſus atꝫ iniqtate circūdatꝰ.q aliq̄ bn̄ficiolo cōtētꝰ extitiſſeꝫ:vl' mīmo.iaꝫ ānuos
mille aureos poſſideo.qđqꝫ magis mirere dū germaniā petij ep̄atū i patria cōſeqr.
Magna hec mi petre i qbꝯ nō mea ſolū puitas ſ magna v̓tꝰ qeſcē poſſit.Apđ tres
ep̄os et totidē cardiales dictādaꝝ ep̄l'aꝝ officiū exercui.Hi tres qꝫ pōtifices maxi-
mi ſecretarioꝝ collegio me aſcripſerūt.eugeniꝰ.nicolaꝰ et felix.ꝗuis hūc adulteri-
nū dixerint.Apđ ceſarē nō ſecretariatꝰ mō ſ cōſiliariatꝰ et pꝛīcipatꝰ hō noē auctus
ſum.Neqꝫ ego iſta foꝛtune imputo ꝗuis neſcio cāꝫ.ſ ipiꝰ rectoꝛi et dn̄atoꝛi oīm deo
cꝰ ē in quecūqꝫ voluerit vſū vaſa foꝛmaē.Neqꝫ hūane coꝛruptōi ſubijciūť que libera
ſūt.eiuſqꝫ libertati grās agē decet q dat oībꝯ abūdanť ⁊ ñ iꝓperat.An nos igr̄ tā
ta miſeratione preuenti cardinalatum anxij expectauimꝰ.atꝫ hūc quoqꝫ nobis ho-
noꝛē deberi putabimꝰ?Utinā dignitati quā ꝯſecuti ſumꝰ pares inueniamur.et ita qđ
ſupeſt eui traducamꝰ:ne qua poſſit i nobis igratitudo notari.Poꝛro cardialatꝰ fa-
ſtigiū maiꝰ exiſtimamꝰ ꝗ̄ nr̄is hūeris ꝯmitti debeat.Utinā ea dignatō his credať
q afferre illi potiꝰ ꝗ̄ ab ea recipe gl'iam poſſint.qles nos eſſe nullo pacto cognoſcīꝰ
Reſtat vltio loco de cōſolatōe aliqd dicere.qñ et te illiꝰ egētem oſtēdis.Duo fue
runt vt ſcripta tua edocent q̄ te cōturbauerūt.mala valitudo tua.et obitus nicolai
pōtificis.q̄ cū ipe cecidiſti.qua i calamitate cōſtituto nemo tibi amicoꝝ affuit.Egri
tudiem coꝛpis ⁊ oneroſam tibi et moleſtiſſimā fuiſſe nō miroꝛ.Uix em̄ qſꝗ̄ repit q
nō moꝛbo ſuccūbat doloꝛibuſqꝫ vincať.belle qdē tū multi cū valēt recta cōſilia egro
tis p̄bent.ac ipi ſi doleāt mēte excidāt.Ita nata cōparatū eſt verbo ꝗ̄multi philoſo-
phanť.re ipa admodū pauci.Utcūqꝫ ſit nō opoꝛtuit vitā optare diuturnā niſi et ſe
neſcere vellemus.Cū ſenio aūt circūſilit agmine facto moꝛboꝝ oīe genus.quoꝝ
ſi noīa queras.pꝛomptiꝰ expediaꝫ quot amarit ippia mechos.Parati ergo ad hec
eſſe debemus.et nūc ylium et nunc capitis doloꝛē expectare.et ad oīa mala noſipſos
armare quibꝯ cōtribules nr̄os affligi cernimꝰ.Si qd minꝰ accidat i lucro deputaē
Cū vō doloꝛ icipit.nō ab amicis ſed a nobiſipis ſolatia expetē.Nihil habēt certi q
ſunt i aliena ꝑtate.q̄ noſipi poſſumus mutui nr̄o nūꝗ̄ deſunt.Tibi ergo cū egrota-
res a teipo et cōſiliū expetēdū et auxiliū requirēdū fuit q̄ te video nō neglexiſſe cum
deū tibi affuiſſe ꝯſolatorē dicas.Optimꝰ hic ꝓculdubio et certiſſimꝰ i oī̄ egritudie
medicus q nō coꝛpis tm̄ ſ mētis moꝛbos expellit.Eſtqꝫ deus ſi ſenece credimꝰ qſqꝫ
ſibi.Nāqꝫ dū nobiſipis recte cōſulimꝰ mētē nr̄am diuitas incolit.At tu quāꝗ̄ coꝛ-
pe vales ñ tñ adhuc mētis egritudieꝫ poſuiſti.Eſt vulnꝰ adhuc aī recēs ⁊ amiſſi re-
gni foꝛtūam merēs.Noſtri ſil'e mihi ē.te virū q mlta legeris et mūdi vices ſis con
tēplatꝰ.idcirco angi qꝛ blandus foꝛtune vultus tibi mutatus ſit.Cogitaē te opoꝛ-
tuit ꝗ̄pꝛimū aſcēderes.Neqꝫ em̄ foꝛtūa quemꝗ̄ extollit.de quo reijciendi poteſtatē
non ſibi reſeruet.Hac conditione aſcendimus vt cū illa velit e veſtigio deſcēdamꝰ

Nunc lōgū tenet vua comas nūc populꝰ vmbꝛas inqͭ ille. Caduca oīa ſub luna. quāto altius extollimur: tāto ꝑiculoſius cadimus. Volubilis rota foꝛtune ē. nemo illi clauum affixit. Incōſtans et īfidelis hera foꝛtuna. nulli ꝑpetuo bona ē. Alexā-
drū illū macedonē quē mūdi dn̄m fecerat. in ipo iuuētutis floꝛe veneno extīxit. Pō-
peius magnus centies vicies ſemel octuagintatria hominum milia fudit. fugauit. occidit. in deditionem accepit. Naues octingentas quadragintaſex piratarum de-
preſſit aut cepit. Caſtella aut oppida mille ⁊ quingenta triginta octo in fidē recepit. Terras oēs a meoti ad rubꝛū mare ſubegit. Sꝫ huic qꝫ foꝛtūa (quis ſeni) abſtu-
lit caput. Ceſarem dictatoꝛē in ſenatu trucidauit quis eiꝰ ductu vndecies centena nonagintaduo milia viroꝝ in pꝛelijs interijſſent nō cōputatis illis q bellis ciuili-
bꝫ interierūt. In gayo mario quātū foꝛtuna luſerit nō ignoꝛas. quē mō victū apd̄ minotauros expectare ſupliciū. mō victoꝛē truci vultu quātū neces impaꝛet legiſti. Magna de lucio marcello ē opinio qſi foꝛtūa huic vni ſemꝑ arriſerit. Fuit em̄ bis cōſul. dictatoꝛ. magiſter equitū. elephātes pꝛimꝰ ex pꝛio punico bello duxit. In tri-
umpho pꝛimarius bellatoꝛ habitus. optimꝰ oꝛatoꝛ. foꝛtiſſimꝰ impatoꝛ. auſpicio ſuo maxime res geſte. magno honoꝛe vſus ſumma ſapiētia. ſūmus ſenatoꝛ pecuniā ma-
gnā bono mō inuenit. liberos multos reliqͭt. clariſſimꝰ ī ciuitate fuit. At is oꝛbam lumibꝫ egit ſenectā amiſſis incēdio cū paladiū raperet ex ede feſte. mēoꝛabili caſu ꝟ euentu miſero. vt pliniꝰ ait. Huiꝰ qꝫ nepos metellus macedonicꝰ foꝛtūati nomē ha-
buit. q a quatuoꝛ filijs illatꝰ eſt rogo. vno ꝑtoꝛe. tribꝫ cōſularibꝫ. duobꝫ triūphalibꝫ vno cenſoꝛio. At hi ī floꝛe dignatōis ſue a catino labione tribunoplebis quē ſena-
tu cenſoꝛ eiecerat e capitolio ad tarpeiam raptꝰ ē vt inde ꝑcipitaret̄. Sꝫ interceden-
te altero tribuno alumne ereptꝰ alieno beneficio poſtea vixit. Sꝫ octauianū augu-
ſtum foꝛtaſſe obijceres q victoꝛ oꝛbis ānis ſex et quīquaginta impauit. q ſuꝑ gara-
mātas et indos ꝑtulit imperiū. Exemplū hic vnicū hūane felicitatis eſſe videt̄. his qui eius ſecreta ignoꝛāt. Sꝫ multa huic aduerſa apud auūculū in magiſterio equi-
tum. repulſam tulit cōtra petitōem eiꝰ ꝑlato lepido in ꝑlio filipeo fuga notatꝰ ē. et in palude triduo latuit. Vita eiꝰ ſepe inſidijs petita ē. luxit liberoꝝ moꝛtes. ⁊ adul-
teriū neptis ac filie. afflixit eū rebellio illirici. peſtilētia vꝛbis. varia clades. fames ytalie. quadriduanā inediā ſuſtinuit. moꝛiēdi cupidꝰ herede nō ſuo filio vita exceſ-
ſit. Et vt ad nr̄a redeamꝰ ſaul regno potitꝰ. victoꝛijs clarus. ad extremū inſanie ⁊ in ꝑlio victus ſerui manū qua ꝑcutiat̄ ſupplex oꝛat. Ab ouiū cuſtodia vocatꝰ ad r̄gnū dauid. poſt claras ex hoſte victoꝛias a filio pellit̄. cōtra quē ſumptis armis n̄ ſatis intelligit vincere velit an vinci. Dicat aliqs ſalomonē ſapientē ac pacificū regē ꝓpe-
tuo foꝛtune afflatu beatū. qui vſqꝫ ad moꝛtē quieto trāquilloqꝫ regno potitꝰ ē. Sed neqꝫ hic regnare ſine fratricidio potuit et amicoꝝ ſepe neces impauit ac poſtremū-
qꝫ cōcubino ſeruicio pꝛeſſus. dijs alienis atꝫ ipis demoībꝫ ſacrificauit. In qua re miſerrimū eū vel ſuo iudicio nemo dubitauerit. Euo nr̄o vnū oēs felicē philippū mariā mediolaneñ ducē iudicauimꝰ. q nō floꝛētinos mō ꝟ venetos et vniuerſaꝫ yta-
liam ꝯtriuit et regē alphonſum fratreſqꝫ cū vniuerſo ꝓcerum comitatu. nauali pꝛe-
lio ſuperatos captoſqꝫ domi ſue vidit. Uerum hic ante obitum ianuam amiſit. agꝛi magna parte mulctatus. adeoqꝫ venetoꝛum armis attritus eſt. vt vix mediolani ſe-
ſe tueretur. Et quis vltra citraqꝫ montes regum auxilia imploꝛaret. nullius ta-
men opem ſenſit. amiſſo viſu. rege quem captiuum habuerat herede inſtituto deceſ-
ſit. Franciſco foſtaro duci venetiarum diu adulata foꝛtuna eſt. ſub quo ſupꝛa quin-
qꝫ et viginti annos ſenatus ille populuſqꝫ venetus mirumimmodum auctus bꝛi-
xeam bergamum et maximam partem gallie tranſpadane in ſuam ditionē redegit. Sed gloꝛiam eius obfuſcauit. felicitatemqꝫ obꝛupit filius ob turpem cauſam bis ī exilium actus. Hec cum tibi notiſſima eſſent petre. non debuiſti vel dolere vel admi-
rari ſi et tecum ſuam conſuetudinem foꝛtuna ſeruauit. que iure ſuo veteri et in oēs etates pꝛeſcripto vſa eſt. Nihil de tuo tibi abſtulit. quod ſuū erat repetijt. potentiā quā ad tempus cōceſſerat. in eo queꝫ ſtatuerat termino ſbtraxit. Quid obſecro ē qd̄

de fortūa ꝯq̄raris? Quid tecū illa dure egit? Nicolao pape vitā eripuit. At mortu
rū eū iā pridē nouēas. Illo mortuo et tua potētia mortua ē At nicolao cadēte ſcie-
bas te ſtare ñ poſſe. Nihil tibi aduerſi accidit qḋ ñ ꝓuideris. Preť ſpe3 ḋo ſi recte
iudicas ñ pauca bō tibi fortūe bñficō. ſiue vt meliꝰ loq̄mur dīna miſatōe ꝯlicta ſūt
Ex palatio saluꝰ exiſti collegiſti ſarcias tuas. Secretariatꝰ officiū cū ꝯiuge cū li-
beris abſq3 vlla ꝯtūelia dimiſſus es. Hoc tu bñficiū ñ pōderas. qḋ tāto maiꝰ ē quā-
to rariꝰ accidit. Etei q̄t mēorāť q potētes ī palatō pꝰ obitū pōtificis ñ maxias cala
mitates īciderit. Nepotē boīfacij noni m̄dicari panē nr̄a etas vidit. quē vt editꝰ ī lu
cē fuēat ī calatis roſaꝝ obtulerāt patruo Martīo quīto ſatis fūcto q fuerūt apud
eū potētes. alij boīs oībꝫ excuſſi ſūt. alij ī carcerē rapti. alij ī exilio miſſi. alij ī cruce3
ſublati. alij alio mō necati. Neq3 ego crediderī oēs q martino placuerūt pena fuiſſe
dignos. S3 ita mos īoleuit. odio hēť ſucceſſori qſqs añceſſori acceptꝰ fuit. At te ca
lixti clemētia ꝯſuauit. q de te ſiniſtre credē noluit. q̄uis eēnt q te accuſarēt: ñ pauci
hoſtes. i. īmimi tui corona tua et gdē ꝑcōſiſſima. Hoc ē petre ꝙ īteger creditꝰ intactꝰ
abijſti. Hāc tu laudē ad poſteros pene ſolꝰ trāſmittes. nomēq3 tui mīores ex te clarū
hēbūt. Vnꝰ eī ex palacio pōtificis oī iudicō exiſtiatꝰ es q saluꝰ euadēs. Fateor ñ tā
ta tibi erūt lucra quāta fuerūt nicolao viuēte. Neq3 iā tibi aſſurgēt hoīes q̄cū3 ieris
S3 ego tibi ſatis pecuīaꝝ eē arbitror ſi ad ḋitatē nō ad opīonē vitā ducē volueris.
Querēde pecuīe nullꝰ ē finis his q vulgo viuāt. Creſcit amor nūmi quātū ipa pecu
nia creſcit. Si volūꝰ eē diuites ñ pecuie adijciēdū ē. ſ3 cupiditati detrhēdū. Cū ꝓba
dicēdū ē. Diuitias ⁊ pauꝑtates ne dederis mihi ſ3 tm̄ victui meo tribue nccīa. Nō
habes opes coſmi. at marcelli habes. Nō eris florētie primꝰ. at vel luce vľ ſenis eſſe
potes tuoq3 cū oratio. At ꝑcor ītegra cū mēte nō turpē ſenectā degere nūc cithara ca
rēťe. Nec ḋo tu tibi ſbtractos honoēs dixēis Adulatōes ille ñ honores fuerūt. Po
tētie tue ñ tibi deterit turba caput. ſepe manū tuā oſculata eſt q̄ tuīcā illā optauit.
Fumꝰ ille ac vētꝰ fuit q cū fortūa ñ cū ḋtute decurrit. Ach gd illa tua potētia miſa
biliꝰ fuit quā te tātoꝑe amiſiſſe doles? Recogita obſecro q̄ ex loco ſis delapſus. nō
tu ex ꝑadiſo delitiaꝝ cū ꝑrio ꝑente ī ťrā erūnoſa3 deſcēdiſti. ſ3 veriꝰ ex ꝓcelloſo ma
ri trāqllū portū enauigaſti. Nā gd ē romana curia his q ſūmā tenēt. niſi turpiſſimū
pelagꝰ vētis vndiq3 duriſſimiſq3 tēpeſtatibꝫ agitatū. Auaricie ibi at3 īuidie ꝓcel-
la vix queq̄ꝫ ītactū ꝑterit. laudāt ī faciē. a tergo ciconia pinſit. Quis tela enūeret q̄ ī
potētes iaciūť. Tot tibi retia mi petre. tot īſidie tēdebāť. vt mortuo nicolao iure di
cere poſſes. Laq̄us ꝯtritꝰ ē ⁊ nos liberati ſumꝰ. Nā obitu illiꝰ carcerē exiuiſti. Nā
curiā miſerā reliq̄ſti ñ potētiā. ſuitutē poſuiſti ñ glīa3. bellū effugiſti ñ pacē Eras
eī māciꝑiū nicolai. nulla tibi edēdi nulla dormiēdi certa hora fuit. Nō comites allo
qui ñ exire ī lucē poteras. In aere tetro ī puluē ī caloē ī fetore latebas. Nunc q̄uis
libertate donatꝰ ex tuo arbitrio viuis. In hac vita nemo mortaliū felix. Hūc at3 in-
dulgēter cū eo agiť q vere dici ñ īfelix pt̄. Nā q̄tus ē cuiꝰ ñ plura mala q̄ꝫ bona īueni
as. cꝰ leticiā ñ ſuꝑauit meror. nēo viuit q felicit optet. Et mľtos affliẋe ī pia. q̄ꝫ mul
tos ꝑdidē diuitie ⁊ vltis īiecē ſupplitijs. Moriēdū ē tādē. nob vľ īuitis. Duo nob ex
hac luce migrātibꝫ itinera occurrūt. alťo celū petimꝰ. alťo īferos Illic cū dijs hic cu3
ſceleratis deputamur. Illic ř gnū. h ſupplicium expectāꝰ. Iter eligē l3 dū viuiꝰ. Ex vi
te merito p3 via. pꝰ mortē nlľa merēdi facultas. Et nos g̊ amātiſſime petre dū vita
comes ē ad oꝑa pietatis exerceamur. Abſint voluptates. illecebra odia ſimultates
Abſit auaricia et honoꝝ īmēſa cupido. ſatis nob deꝰ ipē. ſuꝑq̄ꝫ ſatis elargitꝰ ē. Nec
tu mihi cardialatū cupias. nec ego tibi optē potētiā curialē. Nimis eī potētes ⁊ ho
norati fuimꝰ. tu apḋ romanū ꝑſulē. ego apḋ īꝑatorē. Nā ſi ḋtutū ex eq̄ q̄ vocanť bō
diſtribuāť. ñ tu mediū eiꝰ qḋ obtinuiſti accipias: nec ego q̄rtā ꝑtē eiꝰ qḋ mihi dīna
hoītas elargita ē ꝯſequar. Vale ex neapoli nonas maij Anno dñi. M. cccc. lvj. In
ditione quarta Pōtificatꝰ ſctiſſimi in xp̄o ꝑr̄is et dñi nr̄i dñi calixti pape tercij an
no ſecundo.

Enee Seneñ. tituli ſcte Sabine cardialis epl'e felicit incipiũt. Grates refert de ꝓmotõe ad cardialatũ.

Epiſto. ccij.

DIuo ĩpatori Friderico Auguſto dño ſuo. Eneas ſacroſcte rõne eccl'ie tituli ſcte ſabine pſbꝛ cardial' et epus ſeneñ. S. p. d. Qđ iã dudũ optaſti ꝓcuraſtiqꝫ ceſar ĩ pſona mea nũc demũ ꝯpletũ ẽ. Habes tota qđ mẽte petiſti. Nã qđ ſcte mẽorie nicola⁹ pp̃ qnt⁹ tue mãſuetudi ſepe pollicit⁹ ẽ. btiſſim⁹ põtifex mari⁹ calixt⁹ tercius ĩpleuit. Qui nõ meis meritis. nulla ei me ðt⁹ bonoẽ dignũ effecit. ß ſua ĩcredibili boĩtate q̃ vſqꝫ ad indignos ꝓtẽdiẗ. ꝛ tua potiſſimũ intceſſiõe bis diebꝫ ad cardialat⁹ oꝛdiẽꝫ cũ qnqꝫ alijs veneꝛabilibꝫ ꝛ magne auctis epis me ꝓuerit. Intelligo quãtũ debeo tue ſblimitati. ꝛ vñ pſoluẽ poſſim debitũ ñ ĩtelligo. Conaboꝛ tñ dũ ſpũs bos regit art⁹. ita me gerẽ: vt oẽs ĩtelligãt ad hãc me digtatẽ tuo fauoꝛe et ex tua curia ꝓueĩſſe. meqꝫ theutonicũ magis q̃ ytalicũ cardialẽ eẽ. Tuũ erit nihil mecũ remiſſi⁹ agẽ q̃ pꝛi⁹. Nã ego ꝓ tua maieſtate. ꝓ ſacro ĩpio. ꝓ inclita domo auſtrie. ꝓ tuis qbuſcũꝫ caris nullos vſq̃ laboẽs. nullas curas effugiã. Nihil ei vñ q̃ tue mãſuetudi negabiẗ. qđ mea opa effici poſſit. Uale ex vꝛbe die. xxij. decembris. M. cccc. lvij.

Epiſto. cciij.

De eodem

SErenissime ĩpatrici leonoꝛe auguſte dñe ſue. Eneas ſacroſcte rõne eccl'ie tituli ſcte ſabĩe pſbꝛ cardial' ꝛ eps ſeneñ. S. p. d. Nõ meis mẽitis q̃ nll'a ſũt ß tua ac ꝯſoꝛtis tui diui Friderici rõnoꝝ ĩpatoꝛiſ auguſti ĩtceſſiõe ad cardialat⁹ bonoꝛẽ ſupioꝛibꝫ diebꝫ pietas aptica me ꝓuexit. Mlta extãt tua ĩ me bñficia. ß ß maxiꝫ ẽ. ꝙ hac digtate me dignũ iudicaſti. ꝛ vt illã ꝯſeqrer nihil omiſiſti. Qñ ꝛ ſũmo põtifici ꝛ ſacro collegio ꝛ auũculo tuo regi aragonũ potẽtiſſimo me ſepi⁹ ꝯmẽdaſti. Habes igr̃ apđ ſedẽ aptica boĩeꝫ tue magtudi deditiſſimũ. q ꝓ te tuo qꝫ ſplẽdoꝛe gl'ia ãplitudĩe oĩ tpe curioſ⁹ erit. Neqꝫ ei vll⁹ me vnq̃ g̃uabit laboꝛ. quẽ ꝓ ea cã ſuſceperi. Tue maieſtatis deĩceps erit ita me vti. quẽadmodũ ĩgẽtia q̃ mihi cõtul iſti beneficia deposcũt. Uale ex vꝛbe ro. die q̃ ſup̃.

Epiſ. cciiij.

De eodem

SErenissimo ꝛ potẽtiſſimo pꝛincipi Ladiſlao hũgarie atꝫ bohemie regi. Eneas cardial' ſeneẗ. S. p. dic. Qꝫ me ſũm⁹ põtifex bis diebꝫ ad cardialat⁹ oꝛdiẽꝫ accerſiuẽit. tua intceſſiõe mag̃ ex pte fctꝫ eẽ ñ ãbigo. cũ ſepe nũcio et lr̃is et nũcijs aptice pietati me ꝯmẽdaueris. Scio igr̃ me obnoxiũ q̃ad viꝛĩa et facultas adſit. tuis oĩbꝫ deſiderijs moꝛẽ gerẽ. Neqꝫ id negligã qdẽ. Nã ſi qd ẽ qđ noua digtas mihi credita. vel tue ãplitudi. vel ſbditoꝝ tuoꝝ vtilitati ꝯferre poſſit. ad tãtũ negabiẗ quãtũ ĩpe regrẽ poſtpoſueris. Nec mihi res vlla iocũdioꝛ fuerit q̃ tue voluptati ꝯplacuiſſe. Tuiſqꝫ regnis ꝛ religs pꝛĩcipibꝫ vſui aliqñ fuiſſe. Ex vꝛbe romana die. xxij. decembris. Anno. M. cccc. lxij.

Epiſto. ccv.

Promotõem ſuã amico notificat

ENeas cardialis ſenẽſis Jacobo picholomeo. S. p. d. Diuie boĩtati cui⁹ ꝯſilia nob ĩpſcrutabilia ſũt viſũ ẽ bonoẽs augẽ nr̃os. atꝫ ĩ coꝛde ſummi põtificis ponẽ vt nos ad cardialat⁹ oꝛdinẽ aſſumẽt. ꝛ ita fctꝫ ẽ. Scim⁹ tibi id futurũ gratũ. Illđ nobis tñ moleſtũ ẽ ꝙ nos ĩpares tãto mũeri cernim⁹. Utcũqꝫ ſit frẽm iſta latẽ nolũ⁹. Tu deuꝫ rogabis vt q digtatẽ tribuit. id qꝫ pſtet ꝑ qđ dignitati ſatiſfaciã⁹. Inſuꝑ qm̃ illuſtris dux mutine ſꝑ nob aĩc⁹ fuit ſingl'aris vt nos ſibi ꝯmẽdes rogam⁹. Et q̃ poſſum⁹ aut ĩ futurũ poteri⁹ excellẽtie ſue pleno offeras oꝛe. qꝛ nos ſibi pleno coꝛde cupi⁹ ꝯplacẽ. Et hãc cardialat⁹ digtatẽ ſi qd hꝫ vtilitatis magis ſuã eẽ volũ⁹ q̃ nr̃aꝫ. Uale cũ ꝯſoꝛte ꝛ libẽis. Ex vꝛbe ro. die. xxij. decẽbris

Epiſtola. ccvj.

De eodem et ſe totum offert

ENeas cardial' iobi cardiali ſcti ãgl'i. S p d. Qđ ãnis iã plĩmis ſuexẽdiſſie ꝯꝛ tuo filio ꝯcupiuiſti q̃ſiuiſtiqꝫ nc̃ demũ ꝯpletũ ẽ. ſũma cũ ꝯcoꝛdia ſac̃ colle

gij calixtus pontifex maximus ad cardinalatus ordinem me vocauit atꝫ aſſumpſit
Scio quāto altiꝰ euectꝰ ſū ꝗ̄ merui. Sꝫ ita ſuaſiōes tue p̄ceſqꝫ ceſaris effecerīt. Nō
ſū ego q grās agē poſſū tue erga me caritati. nā qd p̄ſtare tāto dn̄o ſuꝰ poſſit volū-
tas mea iā dudū tua ē. q̄cūqꝫ poſtmodū acceſſere illā ſequūt. Fui tuus cū eēm paup
p̄ſbiter. neqꝫ me mai⁹ tua cpatꝰ eripuit. Sū tuꝰ etiā cardialis. Habes i collegio cō-
plures amicos et me ſeruū. niſi me veluti mācipio vtaris nihil ī me culpe fuit: ꝟ ve-
lut emācipatꝰ filiꝰ aut manumiſſus ſuꝰ nō minus agam ꝗ̄ par fuēit. Uale optime
ex vrbe roma. die. xxij. decembris. M.cccc.lvij.

Epiſtola.ccvij.

De eodem

ENeas cardialis Alphōſo rḡi aragonū. S.p.d. Serui q mō q̄cuꝫ peculiūꝫ
augēt rex ſereniſſime ac potētiſſime iſideles dānādiqꝫ fuerint. niſi dn̄is ſuis
rōem lucri reddiderint. Eā ob cām cū hodie maximꝰ pōtifex calixtꝰ tercius
me vl̄ miꝰ merētē ad cardialatꝰ honorē ꝓuexit. peculiūqꝫ meū adauxerit. Officijqꝫ
mei eē putaui id tue maieſtati cꝰ ſū mācipiū q̄uis iutile tm̄ fidele notū efficere. Ut ſi
qd ē i ea digtate mihi credita vl̄ decoris vl̄ vtilitatis. id totū tuū eē noueris. Ad me
labor tm̄ moleſtiaqꝫ ſuſcepti officij ptinebit In q̄ tāto magis affligēdū me ſcio: quā-
to indignior hoc muneris. ſum ꝯſecutꝰ. Ex vrbe ro. die. xxiiij. decēbris. M.cccc.lvij.

Epiſ.ccviij.

Auxilio amici ſperat onꝰ impoſitū cōgruiꝰ ferre

ENeas cardialis Iohi cardiali papieñ. S.p.d. Si q̄ mihi voluptas eſt ad
cardialatꝰ honorē eē aſſūptū Inde tātū ē ꝙ tua dignatō mihi collega et p̄
ꝛ dn̄s ēditꝰ ē q̄ cū viuē dulciſſimū erat. Nūc tui laboēs p̄mia ſuſcepērt. nūc
tue ꝟtuti qd ſuū erat creditū ē. Scio qd lucri accepit ſacer ſenatus ex tua ꝓmotōne
Magnū lumē romana ſuſcepit eccl̄ia Tua nobilitas tua doctria meā igrātiā ꝛ ig-
bilitatē obteget. Sub ſcuto tuo idignꝰ ego ſecurꝰ militabo. Ueni igit̄. ſitibūdi expe-
ctamus oēs reditū tuū Iam ſatis alemania galliaqꝫ et hungaria te tenuit. Ita-
lia nūc ꝛ ipa mr̄ orbis roma te pfrui vult Niſi redieris cito et ipē tibris maledicet
abſentie tue Non fuiſti i bello ꝛ viciſti Scies que pugna facta ē cū redieris Nulli
vnq̄ cardiales egriꝰ ꝗ̄ nos collegiū itrauere Iam eñ rubigo cardies ita obduxerat
vt verti oſtiū ꝛ apiri non poſſꝫ Arietibꝫ ꝛ oī machiaꝝ genē vſus eſt calixtꝰ pōtifex
vt valuas apiret domūqꝫ arte nō modica belli ſeratas poſtes portaſqꝫ refregit. Ua-
le ex vrbe romana. xxvj. die decembris Anno. M.cccc.lv.

Epiſtola.ccix.

Promotōem ſuā notificat amico ſingulari

ENeas cardial̄ Nicolao liſtio legū doctori. S.p.d. Quis cogſcimꝰ noſipos
impares dignitati cardialatꝰ ad quā vocati ſumꝰ Qua tm̄ amicis oīa ꝯmica-
re ſolemꝰ q̄ nob accidūt ſiue ſecūda ſiue aduerſa ſint Et nos te int̄ aicos ha-
bemꝰ p̄cipuū ꝟ te latere nolumꝰ Ut ſi qd eſt in ea dignitate nobis credita vl̄ hono-
ris vel vtilitatis. Itemqꝫ dedecoris vel damni. id tibi nobiſcū cōe eē ñ neſcias Neꝫ
nos legē amicitie q̄uis altiꝰ euecti nullatenꝰ p̄terire itēdimꝰ Nec nobis cardinala-
tus aut tuā aut alterıꝰ cuiuſpiā beniuolētiā miorabit. Datuꝫ rome. xxviij. die dece-
bris. M.cccc.lvij.

Epiſtola.ccx.

De eodem

ENeas cardialis Nicolao cardiali ſc̄ti petri ad vincl̄a. S.p.d. Placuit al-
tiſſimo ꝛ dn̄o nr̄o pape calixto p hos dies me lōge imeritū ad cardialatus
ordinē aſſumē Ut roqꝫ ſacro cetui aggregaē Scio quātū pōderis ſbiui Nec
video q̄ pacto credite mihi digtati ſatiſfaciā niſi fortaſſe tua reuerēdiſſima p̄ñitas
ad curiā rediēt Tūc eī inſtructꝰ ab ea ſecuriꝰ i ꝟ ꝓcelloſo mari nauigarē Precor
igit̄ ſi p̄ces ſuitoris audiēde ſūt vt iā demū i patriā redeas Nā cardiali ſola roma
p̄ria eſt Etiāſi apd̄ indos is natꝰ fuerit. aut recuſaſſe pilleū oportuit aut certe rece-
ptum rome geſtare. et matri oīm ſedi cōſulere Neqꝫ illa excuſatio ydonea eſt Non

auditoꝛ recta monens Mutantur enim tempoꝛa. et qui olim cõtemptui fuit nunc pre
cipue honoꝛatur Ueni igitur obſecro veni Neqꝫ enĩ tua virtus eſt que inter niues et
vmbroſas clauſa valles. longueſcere debeat. Scio cõplures eſſe qui te videre audire
et ſequi cupiunt inter quos me ſemꝑ auditoꝛem diſcipulumqꝫ obſequentem inueni=
es Ex vrbe romana die. xxviij. decembꝛis. M. cccc. lvij.

Promotionẽ ſuã amico notificat.

Epiſtola. ccxj.

ENeas cardinalis ſenenſ Johãni varadienſi epiſcopo. S. p. d. Quod ex
Nicolao pontifice maximo magnopere eſflagitaſti ad noſtri honoꝛis au
gmentũ iam nunc calixtus ſucceſſoꝛ eius executis eſt. Is enim proximus
quatuoꝛ tempoꝛibꝫ exactis ad cardinalatus oꝛdinem nos aſſumpſit. Qua de re lon=
ge magis tuam paternitatem letari ꝙ noſipſos non dubitamus Neqꝫ ab re quidem
Nam nos parum gauiſi ſumus ex hac promotione. Cum intelligamus honoꝛem nõ
merenti creditum ignominiam potius eſſe ꝙ decus Tua vero dignatio que me plu
ris exiſtimat longe ꝙ valeo. Non mirum ſi amicum libenter audit ſubleuatum. Ut
cunqꝫ ſit id ſibi perſuadeat tua amicicia volumus quod re ipſa cõperiet nos ſuos eẽ
Nec aliam ob cauſam magis cupide hanc dignitatẽ cardinalatus accepiſſe ꝙ vt ſi=
bi aliquando in aliqua re digna moꝛem gerere poſſimus. Datum rome die. xxvij.
decembꝛis. M. cccc. lvij.

Nouitates.

Epiſtola. ccxij.

ENeas cardinalis ſenenſ ſenatui ſenenſi. S. p. d. Que credimus expedire
vt veſter ſenatus intelligat non tacebimus dum poterimꝰ honeſte lr̃is aut
nuncijs cõmittere. Nunc quod ſignificemus hoc eſt Rex aragonũ graui=
ter egrotauit deinde cõualuit. Nobis relatum eſt eum recidiuaſſe neſcimꝰ an verũ ſit
Comes talocenꝰ pridẽ moꝛtẽ obijt. q̄ res nõ nihil nouitatis paritura videt̃. Nam
comes euerſus hereditatẽ petit Abbas vrſinꝰ cõtra nitit̃. Comes vrbias bellũ fertur
indixiſſe malateſtis hec ad alios ꝑtinẽt In rebꝫ vr̃is hec ſunt. Oꝛatoꝛ ducis mediola=
ni ꝯmunicato nobiſcũ cõſilio enixe cĩuitatẽ veſtram ſummo põtifici cõmendauit Qd
habuerit ab eo reſponſũ ſcietis. Dñs ribias ꝑ cuſtodia montis acuti petit aureos
trecentos Dicit enĩ ſe tenuiſſe famulos plures ꝑ cuſtodia. Cui cum diceremꝰ nõ fuiſ
ſe neceſſariũ. Replicauit penitꝰ opoꝛtuiſſe ꝑ ſecuritate paſcuoꝛuꝫ at quid ſignificet
ipſi intelligitis. Nũc de nouo reuerẽdiſſimꝰ cardinalis de vrſinis petit a ſanctiſſimo
dño nr̃o aureos trecentos q̃s mutuauit ſibi tp̃e exercitus. Papa võ reſpondit illos
ꝑtinere ad rationes vr̃as. Scitis quid in hac re agere debeatis. nobis cõſultiſſimuꝫ
videt̃. vt oꝛatoꝛes veſtros hic habeatis qui loqui aperte valeant. nobis nõ licẽt omĩa
Juuabimꝰ tñ oꝛatoꝛes ipſos cum fuerint ſumma fide vr̃eqꝫ rei publice q̃ntũ facultas
tulerit nũꝙ deerimꝰ. Datũ rome die. xxix. decembꝛis. M. cccc. lvij.

Refert grates ⁊ agere ſpõdet.

Epiſtola. ccxiij.

ENeas cardinalis ſenenſ Johanni bichio ſenenſi. S. p. d. Scientes q̃ntũ
pro nobis conatus es in magiſtratu tuo illo capitaneatus ꝑpl̃i. repreben
ſibiles fuerimꝰ niſi noſipſos gratos oſtendamꝰ. Sed hoc modo preſtare
non poſſumꝰ. Quippe q nõ vbis ꝟ rebꝫ reddẽdas eẽ gr̃as nõ ignoꝛamꝰ. Ut ſi qñ facul
tas ſe obtulerit cognoſces nos tui amantes eſſe et accepti bñficij memoꝛes. Nũc nõ ẽ
aliud qđ ſcribamꝰ niſi qđ ꝑ republica vr̃a cenſemus expediens apud hunc pontifi=
cem oꝛatoꝛes veſtros ꝯmoꝛari Quia mĺta indies occurrũt põderoſa et veſtrã ciuita=
tẽ tangẽtia. Scis qa nõ omnia nobis licent ꝟ oꝛatoꝛibꝫ veſtris fideliter aſſiſtemꝰ. Ex
vrbe romana die. xxiiij. decembꝛis. M. cccc. lvij.

Indignum officij ſe agnoſcens exoꝛa deũ
pro vita que tante dignitati par ſit.

Epiſtola. ccxiiij.

ENeas cardinalis ſeneñ. A. bindio ſenenſi. S. p. d. Credimꝰ vt ſcribis promotionem noſtram tibi iocunditati fuiſſe. Ita enim expoſcebat vetus amicicia noſtra. Nos autem ex hac dignitate neſcimus triſtari an letari debeamus. Nam ſublime decus non merenti traditum oneri potius ꝙ honori eſt. Uenit in mentem illud apolinis preceptum quo iubet vt noſipſos cognoſcamus. Conſideramus imperfectum noſtrum. Et dum hinc paruitatem noſtram inde altitudinem dignitatis adepte metimur horreſcimꝰ et trepidamus. Nam quanto altior eſt aſcẽſus tanto periculoſior caſus. Inter hec tãanxie mẽtis dubia nullũ occurrit nobis aliud remedium niſi ad deum ipm̃ recurramus. et ei ſupplicemꝰ vt qui dedit honorẽ et ipſe conſeruet. et nos eam vitam ducere donet que tante dignitati par ſit. Tu võ de nob̃ perſuadeto tibi quoniam illi erga te ſumus qui ſemper fuimus ⁊ amicitie iura incõminuta ſuabimus. Uale et amicos illos noſtros metropolitanos noſtro noĩe ſaluere iubeto. anthoniũ panormitam. matheum malſeritũ. bartholomeũ faciuz. matheũ iohannẽ et reliquos qbꝫ nos offerto. ⁊ dato Ex vrbe rõ die. xxviij decẽb. M.cccc.lvij.

Epiſtola. ccxv

Amicitiã nõ abſtulit dignitas adepta. ſ; aucta ꝯſtãs ẽ.

ENeas cardinalis ſenenꝭ Leonardo beneuolenti ſeneñ. S. p. d. Si quicꝗ amicitie noſtre detractum arbitaris qm̃ aucti honore videmur lõge falleris. Nam verã amiciciã nulla dignitas tollit. Sumus qui fuimꝰ dũ pedibꝫ ſimul peteremus romã Si potuiſſet adijci beniuolentie noſtre aliquid cardinalatꝰ noſter ꝑfecto addidiſſet. Sʒ plena q̃ ſũt vaſcula nihil amplꝰ admittũt. nos igĩ erga te idem erimus vita comite. Nec de te aliter arbitramur De dño dominico prepoſito nepote tuo ſumus memores. Et qa breui ſenis venire nõ poſſumꝰ cogitabimꝰ quõ rem illã ħ diffiniamus. Erimuſqʒ illi fauẽtes q̃ntũ fert equitas que comes amicicie ĩſeparabilis ẽ Uos viri ſenenſes more vr̃o prouidi fueritis ſi hac in curia ſedulo habebitis oratores. Quibꝫ et nos magna fide aſſiſtemꝰ. Uale laurentium noſtrũ iube ſaluere. et nos ſibi offerto et dominum galganum pari modo quia ſcribere nõ poſſumus omnibus. Ex roma die. xxix. decembris. M.cccc.lvij.

Epiſtola. ccxvj.

De eodem et ſeruatum locum pro ſuo aduentu pollicetur.

ENeas cardinalis ſenenꝭ. Nicolao piſtorienſi doctori vtriuſqʒ iuris. S. p. d. Nihil nobis eſt dubij te vt ſcribis noſtra ꝓmotione letatũ eſſe Quis enĩ amicus amici honorem non libenter intuetur. Scis quo te loco habemus et q̃nti te facimus. Quid ni ergo leteris nos auctos dignitati eſſe. Cũ et tu vna creueris. ſi modo creuimus. etenim nobis nondũ liquet an letari an flere potius debeamus ad tante dignitatis culmen euecti Nã qd miſerius eſt ꝙ id officij gerere cui nequeas ſatiſfacere. Onus grauiſſimũ et humeris noſtris omnino impar ſubiuimus niſi miſerator dñs qui dedit honorem et retinẽdi facultatẽ ꝓbeat. Intelligimꝰ q̃ntũ imminet ꝑcipiciũ atqʒ idcirco de nobiſipſis neſcimꝰ iudiciũ. vtcunqʒ ſit noſtra erga te beniuolentia nunꝙ minuetur. nam qui te dileximus in epiſcopatu in cardinalatu magis ac magis amabimus Famulos quos polliceris recipere non poſſumus ſupra ꝙ noſtra ferat facultas onerati. Tibi vero ſemper erit in domo noſtra ſeruatus locus. ſi ſaltem dignaberis apud nos eſſe et nos illi ſumus qui tibi vſui poſſumus eſſe Optamus mulam aliquam perquiras pro nobis et requiras precium anteꝙ emas. vt tibi per bancum de miraballis pecuniam mittamus. Uale et dominum Ambroſium ac dominum allexium noſtrum iubeto ſaluere. noſqʒ illis offerto et dato. Silencio amplius dicito ne oĩno fidei renunciet ꝙuis indies indignos ad maiores aſſumi dignitates aduertit. vt nobis modo factum eſt. nam diuina potentia tunc potiſſime demonſtratur cum ſubleuat que ſunt minima et conſilia eius noſtra non poſſunt ingenia attingere. Iterum vale. Datum rome die viceſimotercio decembris. Anno domini. M.cccc.lvj.

Offert ſe promotorem quantū poſſit.

Epiſtola.ccxvij.

ENeas cardinalis ſenenſis Alexio ep̄o cluſino. S.p.d. Cognoſcimꝰ ex his q̄ ſenas ad nos venerunt promotionem noſtrā tibi iocundā fuiſſe idq̧ multis ſignis monſtratū eſſe. Multa hactenꝰ tibi debuimꝰ pro tua erga nos ſolita caritate. ſed nunc magis ac magis obligamur. Erimꝰ itaq̧ tui ſemper memores et q̄uis dignitas nobis credita parum merentibꝫ oneri potius q̄ꝫ honori ſit. Si tamen in ea boni aliquid erit id cōmune nobis cum tua dignatione futurum eſt atq̧ ita cupimus perſuaſum eſſe. Vale Ex vrbe die.xxiiij.decembris.M.cccc.lv.

Confidit in deo qui dignitatem dedit: inſufficienti vires tribuat.

Epiſtola.ccxviij.

ENeas cardinalis ſenenſ. Johanni epiſcopo groſſitano. S.p.d. Si cui ꝓmotionem noſtram placuiſſe credimus. id profecto de tua reuerenda paternitate non dubitamus. Scimus enī q̄a nos ſolide amas At ꝓpterea noſtri honoris augmentum veluti tuam gloriam ducis. neq̧ falleris Minime enim honorari poſſumus quin particeps nobiſcum ſis. nos tamen ignoramus an hec dignitas nobis credita cardinalatus decori ſit cum impares ſumus tanto muneri. Confidimus in deo qui dedit vt vires tribuat ad conſeruationem huius ſtatus. vtcunq̧ ſit tibipſi perſuadere volumus nos erga te eſſe qui olim fuimus ad emolimenta et honores tuos omni tempore volentes. Tm̄ rogamus vt ſiqui ſint qui epiſcopatum ſenenſem deſiderent id ex capite coneris detrahere quoniā viui non intendimus eccleſie ſenenſi dulciſſime matri et ſponſe noſtre renūciare. Vale ex roma die.xxix.decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Cohibet vlteriorē promotionē quia mauult pauper amari q̄ꝫ diues odiri.

Epiſtola.ccxix.

ENeas cardinalis ſenenſ. Petro cardinali ſancti Marci. S.p.d. Refero gratias humanitati tue que ſe tam benigne obtulit in materia comerariatus ſacri collegij. Voluntatē ꝓ facto ſuſcipio At cū intelligā id alteri officiū haberi. ſupplico ne vlterius rez promoueas quia nulli reuerendiſſimorum dominorum meorum vel grauis vel iniurioſus eſſe volo. Maloq̧ pauper amari q̄ꝫ diues odiri. Spero tamē tuo auxilio et ſanctiſſimi domini noſtri clemētia ita mihi aliq̄ꝫ ꝓuiſū iri vt hōeſte vitā traducē poſſiꝫ. Ex vrbe die.xxix.decēb. An. M.cccc.lvij.

Nouitates de terremotu cometa et thurcis.

Epiſtola.ccxx.

ENeas cardinalis ſenenſis Diuo Friderico ceſari. S.p.d. Audies ex latore preſentium q̄ꝫ mirabilia et incredibilia damna fecerit terremotus ī regno apulie. Nam multa opida funditus corruerūt. Alia magna ex parte collapſa ſunt. In neapoli omnes fere eccleſie et maxima palacia ciciderunt pluſq̄ꝫ triginta milia corpora oppreſſa ruinis traduntur. populus omnis habitat in tentorijs. Rex aragonum qui aberat audito nouo incidit in febrem et colicam paſſionem ferebatur curatus. nunc dicitur recidiuaſſe et vita eius in periculo eſſe creditur. Qz ſi moriatur tantus rex (quod abſit) non fruſtra cometam vidimus. cum thurci fugati et magna ex parte ceſi fuerunt gubernator vngarie et frater Johannes obierūt. Comes cicilie īterfectus occubuerit. Et prefectus vrbis comes taglotonus vita functꝰ ſit. Sed velit pietas diuina tantū regē adhuc diutius terris concedere cuius obitus magnam ytalie et hyſpanie partem cōturbaret. Datum rome die.xxviij.decembris Anno. M.cccc.lvij.

Pollicetur ſe promotorem in requiſitis.

Epiſtola.ccxxj.

ENeas cardinalis ſenenſ. Mariano zozino ſenenſi. S.p.d. Promotionē noſtrā ad cardinalatus ordinem iā te accepiſſe nō ambigimꝰ. aucti honore p̄ter merita ſumꝰ. Pondꝰ lōge maius impoſitū nob ē q̄ꝫ ferre poſſumꝰ.

Si quid tamen eſt in hac dignitate nobis credita quod tibi tuiſq; cõducere queat.
niſi libere nos reqſiueris amicitie noſtre veteri iniuriam feceris. Nam beniuolentia
que vera eſt ſuperueniẽte quouis honoꝝ cumulo plus augeri ꝙ minui ꝯſueuit. Nos
te tuiſq; rebꝫ deinceps ita vtemur queadmodũ olim ſoliti ſumꝰ. Tu ſi erga nos ſecꝰ
feceris hominis officio fungeris haud recte de amicitia ſentientis. Uale ex vrbe die
xxx. decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Epiſtola.ccxxij.

Promotionem ſuam notificat.

ENeas cardinalis ſenẽ. Magiſtratui Balie. S.p.d. Nõ mea virtꝰ que
ſcio ꝙ tenuis eſt ſ; bonitas ſũmi preſulis calixti et interceſſio diui ceſaris
Friderici ad cardinalatus honorẽ hodie me prouexit. Nõ eſt cur ex h meꝰ
turgeat animꝰ. Nam dignitas minus merẽti credita oneri potius eſt ꝙ honori Ita-
q; non veluti iactabundus collegio vr̃o promotionem meam ſignifico. Sed quia di-
gnũ exiſtimo quecũq; mihi obueniũt vobis nota efficere. Nam ſiquid erit in hac no-
ua dignitate mea vel honoris vl' emolumenti id totum deſugat dulciſſima patria vo-
lo Ad me nihil niſi labores moleſtieq; pertinebunt. Datum rome die.xxvij. decembris
Anno. M.cccc.lvij

Epiſtola.ccxxiij.

Congratulatur promotioni.

FRanciſcus pychonius. Enee cardinali ſenenſi. S.p.d. Gratulor ytalie
et reipublice xp̃ianoꝝ et noſtre ciuitati. quibus ob tuam promotionem
bñ eueniſſe putaui. Cõmune eſt bonum et cõmunis de te eſt omibꝫ leticia
nunꝙ fuit hic ciuitati tãtus animoꝝ conſenſus in idem gaudium Nec diuinitus in
ſtituta credendũ eſt. Nã de ſua eccleſia deo cura eſt. Uidet quãta eſt hominis. id eſt
tue reuerendiſſime paternitatis preſtantia cui benigna eſt mens hominũ deorumq;.
Ego q̃nto gaudio afficiar nõ poſſũ lr̃is explicare. qñ quidem vincit gaudiũ magnitu
dinẽ omniũ epiſtolaꝝ. Dñi de balia elegerũt me oratorem necdũ me mittũt. Spero
tñ añ feſta natalis iter arripere. Interea rogo tuã reuerendiſſimam dignitatẽ digne
ris me auditorem tuũ eligere. Potes apud te hominem me peritiorem inuenire. ho-
minem ṽo deditiſſimũ tue reuerendiſſime pr̃nitati vt ego ſum. qui te tuaq; omnia di-
ligat inuenire nec in ytalia nec in germania poteris. Recõmẽdo me tue reuerendiſſi
me pr̃nitati. Ex ſenis die. xxij. decembris. M.cccc.lv.

Epiſtola.ccxxiiij.

Notabiliter de eodem.

GEorgius lollius doctor. Enee cardinali ſenẽ. S.p.d. Gaudeo reueren-
diſſime pr̃ domine mi ſacroſancte romane eccleſie que talem virũ in ſacro
admiſit ſenatu ꝑ quẽ res ſua ſũma in agendo induſtria et optimo in proui
dendo ꝯcilio gubernet̃. Gaudeo reuerendiſſime dominatõi tue. cui maximis in ne-
gocijs labor. et ſummis in periculis fortitudo. innumereq; ac ingẽtes virtutes par-
tim debitis honeſtãtur premijs. etſi non ignorem labores cuꝫ gloria augeri: letor pa-
trie q̃ tantũ glorie aſſecuta eſt quantũ fere petere decuit. Nõ etiam ad ſummum rei-
publi. maxime profuturum non dubitat. preſertim in hac tam maxima temporũ dif
ficultate. Gaudeo letorq; omnibꝫ bonis quibꝫ vehementius adauctam eſſe bene agẽ
di auiditatem qs nõ putet. Cum virtutes extolli premijs adornari vident. precipue
litteraꝝ ſtudijs dediti cum talem pre ſe ſtudiorum ſuorum ducem intueantur. Letor
ſumopere mihipſi Cui tota ciuitas gaudet. vniuerſus ꝑplus letat̃. ſinguli ciues con-
g̃tulant̃ Cateruatim domũ ventitãt q̃ſi hec oĩa ipe ſim adeptꝰ. Et id qdẽ iure. qd enĩ
maius hoc in ſeculo aſſeq poſſim ꝙ ſũma gl'a extolli eũ. q me ab incunabulis vſq; ſeu
a teneris vnguiculis ſemꝑ atq; vnice dilexit. Cui magis ꝙ genitori ſũ obnoxius niſi
reus ſim ſumme ingratitudinis. quo crimine apud perſas nil olim deteſtabilius. Et
ſi non ignorem fortem et conſtantem reuerendiſſime dominationis tue animum. hu-
iuſmodi in rebꝫ minime efferri ſ; incõcuſſuꝫ geri vt magnanimũ decꝫ Onꝰ aũt qcũq;

pro xpi religiōe. et ſacroſancte eccleſie ſtatu equo animo ac libenti ſubire. Hoc tamē
totū vt tibi bonū felix fauſtūqꝫ ſit deū immortalem oro obſecroqꝫ. Sitqꝫ reuerendiſſi-
me dnationi tue ſemper propitius Ego autem et ſibi et reuerendiſſime do. tue cōmen
datus optime ac feliciter valeo Senis. xx. decēbris anno. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccxxv.

Promotionem ſuā notificat.

ENeas cardinalis ſenenſ Petro noxetano. S. p. d. Quod cepiſti apud ni
colaum pontificem maximū nunc diuꝰ calixtus cōſūmauit ſacro collegio
cardinaliū ſumus aggregati immeriti et indigni quidem. Sed tūc oſten-
tant principes ſuam potentiam cū ex īfimis ſublimes faciūt. Quod aduertēs alexā-
der macedo in aſia ortulanū quendaꝫ ad regni faſtigiū euexit. Et nos igitur ſūmus
dñs noſter erexit ex puluere fecitqꝫ cū principibꝫ eccleſie ſedere In qua re ſiquid bo
ni ē id cōmune tibi nobiſcū eſſe volumꝰ. Nā ſi quando te baſilee dileximus nūc ma-
xime amamꝰ hoc te ſcire voluimꝰ. Uale ex vrbe rō die. xxviij. decēbris. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccxxvj.

Se offert vſui tanꝙ frater.

ENeas cardinalis ſenenſ Johanni cāpiſio epiſcopo placētino. S. p. d. Au
diſti ex alijs opinamur nos cardinalatus ordinem adeptos. Et ꝙuis in-
digni hoc honore ſumus. id tamen tibi gratū eſſe cōfidimus. Quis ei ami-
cus eſt et amici exaltationē nō querit? At pro meritis dices amicuꝫ amici dignitatē
expetere. Iſtā amiciciā ſtoicorū fortaſſe ſentētia dictauit Amicicia nr̄a ex meza phia
eſt et pingui quadā minerua res metitur ſuas. Utcunqꝫ nobiſcū actū eſt. noſtrā pro-
motionē tibi dulciſſimā fuiſſe cōfidimꝰ. Cum ad nos nuncium eius delatuꝫ eſt. velle-
mus id primi enunciaſſe pr̄i amantiſſimo Sed nulla litterarū velocitas eſt que famā
imitari poſſit. Audiſti ex alijs nobis cardinalatus creditā dignitatem audi et nunc
ex nobis Et perſuade tibi nos eos eſſe erga te qui Papie Mediolani baſilee rome-
qꝫ fuimus. Et nobis pro veteri amicicia tanꝙ fratre amātiſſimo vtere. Ex roma die
xxviij. decembris. Anno. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccxxvij.

Refert grates congratulatori.

ENeas cardinalis ſenenſ Comiti Jacobo piccinino. S. p. d. Illuſtris et
magnifice comes amice cariſſime. accepimus humāiſſimas litteras tuas
quibꝫ de promotione noſtra ad cardinalatū cōgratularis. Offers officia
et operas tuas ad beneplacita noſtra et teipſum efficis nobis cōmendatū. rogans vt
negocia tua cum frequentiꝰ requiramur gratioſo fauore exequamur. Reſpōdebimꝰ
breuiter huiuſmodi argumēta tractāti qui facta magis ꝙ vba requirit De gratula-
tiōe quā ſincero ex aīo ꝓdire nō ambigimꝰ gratias agimus idēqꝫ pro tuis oblatiōibꝫ
dicimꝰ ſentientes nos ꝓpterea tue magnificētie plurimū obligatos. Honori tuo ⁊ cō
modo vbi ꝑ nos aliqd agendū occurrat bono animo fauebimus. Uellemus iter te et
ſeneñ eam vigere beniuolentiam que inter eos clareqꝫ memorie genitoreꝫ tuum olim
viguit. Sic enim liberiori et promptiori animo et loqui et ſcribere et ſubuenire alter
alteri valeremus. Datū rome die. xviij. Januarij. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccxxviij.

De cōſolatione ſuper morte.

ENeas cardinalis ſenenſ Johanni Miraballio equiti neapolitano. S. p.
d. Non ſcripſimus tibi ſtatim cum audiuimus dilectiſſimum filium tuū
mortem obijſſe. Neqꝫ enim conſolari magnificentiam tuam poteramus.
ipſi conſolatione indigentes. Nihil enim minus me afflixit prudētis et ornatiſſimi
viri raptus ꝙ te eius parentem. quippe tu filij mortem (vt natura iubet) grauiter et a-
cerbe tuliſti. nos ⁊ illius obitus et tuus meror non mediocri dolore affecit. At nunc
paululū ad nos reuerſi et humanarum rerum conditiones animo reuoluentes arbi
tramur te pro tua ſapientia finem luctui poſuiſſe. neqꝫ amplius velle angi ſuper his

que mutari non poſſunt. Omnibus vna conditio poſita eſt. Tandem mori lex nature
eſt immutabilis ⁊ ineuitabilis. que licet vnum ꝗ̃ alterũ ſerius apprehendit. bono tñ
viro nunꝗ̃ tempeſtiuior putanda eſt qui ex tenebris tranſit ad lucem et ex laboribꝫ
ad quietem. ex miſeria ad felicitatem. Cum ergo filius tuus vitã mundam atqꝫ opti
mam duxit. cõgaudere illi debemꝰ. quia terrena et tranſitoria pro celeſtibꝫ atqꝫ eter-
nis permutauit. Oramus igiť vt queſtibꝫ et lacrimis modũ ponens tibi et reliquis fi
lijs tuis hilaritatem ſumens cõſulas. neqꝫ enĩ nobis et ipſi proli tue quicꝗ̃ gratius
aut acceptius p̃ſtare potes ꝗ̃ tuã vitam cum iocunditate et leticia traducere. qḋ cer
te facies cum cogitabis diuinã pietatem de donis innumerabilibꝫ cumulaſſe. Nam
et vitã longã et opes ampliſſimas et regũ gratiam et ſobolem electiſſimã et nomẽ bo-
nũ et inter omnes ytalos atꝫ externos maximã reputationẽ deus ipſe magnꝰ et miſe
ricors cum ſapientiam ante donaſſet liberaliter elargitus eſt. Datuꝫ rome die. xviij.
Januarij. Anno domini. M.cccc.lvij.

Epiſtola. cccxxix.

Congratulatio ſuꝑ ꝓmotione amici.

POgius florentinus Enee cardinali ſenẽſi. S. p. d. Cum audiſſem pater
mi reuerendiſſime te factum eſſe ſancte romane eccleſie cardinalem gaui-
ſus ſum. Sane maiorẽ immodũ prout amor in me tuus et mea erga te ob-
ſeruantia poſtulabat. Id vͦ maxime mihi fuit voluptati cernere eã dignitatem (que
maxima eſt) in te collocatã. que nõ ambitu vel gratia ſ; virtutũ ſtudijs queſita eſſe vi
dereť. Accedit ad cõſolationẽ meã et ſũmã iocunditatẽ ꝙ vir eloquentiſſimꝰ optimiſ-
qꝫ artibꝫ eruditꝰ fructum eloquentie et doctrine ſit (quod peraro accidit) conſecutus.
In quo gloriari quodãmodo mihi merito videor poſſe nr̃i quondaꝫ ordinis virꝝ. hoc
eſt eloquentie ſtudijs et dicẽdi exercitio preſtantẽ eo in ſtatu eſſe collocatũ vt ſue do-
ctrine emulos extollere. et eis preſidio atqꝫ ornamẽto eſſe poſſit. Magnũ ꝓfecto elo-
quentibꝫ viris ſuffragiũ ex hac tua dignitate propoſitũ eſſe videť. cum ſint habituri
veluti certũ refugium in quo illoꝝ deſideria conquieſcant. Ego quidem primum tua
tum vͦ mea. tum eloquentium omnium cauſa gratulor et exulto te tam in inſigni
loco poſitum non ſecus ac ſi aliqua mihi proſpera fortuna acceſſiſſet et illum mi-
hi diem illuxiſſe felicem puto ꝙ declaratus es cardinalis cum palam factum ſit locũ
eſſe probitati et doctrine et non ſemꝑ neglectã iacere virtutem. Quod vͦ ad me atti-
net magnum rebꝫ meis exiſtimo eſſe fructum. Scio enim te maiori animo ac prom-
ptiori diligentia curaturũ que ad me pertinent ꝗ̃ hi quoꝝ mens et voluntas remiſſi-
or eſt in doctis viris ſubleuandis. Sentiant alij quod velint. virum doctiſſimũ et orna
tũ virtutibꝫ neceſſe eſt doctos diligere ac bonos. Non mihi tamen tantũ arrogo vt ꝓ
fitear me doctrina et virtute preditum eſſe. Id dicam dediſſe me operam quoad facul
tas tulit vt non in poſtremos eẽm reijciẽdus. nolo (vt plures ſolẽt) cõmorari in tuis
laudibꝫ aut meritis enumerãdis. ne videar (quod viciũ ꝓcul abeſt a meis moribꝫ)
adulatoris officiũ aſſumpſiſſe. Hoc tñ ꝓfitear tante dignitatis tibi gradũ tãꝗ̃ tuarum
vͦtutũ p̃miũ fuiſſe tributũ. Vale ⁊ pogij tui meᷓor. Florẽtie die. iiij. iãuarij. M.cccc.lviij

Epiſtola. cccxxx.

Suadet fedus inire cũ ſũmo põtifice.

ENeas cardinalis ſenenſ. Magiſtratui Balie. S. p. d. Decreuerat ꝑ hos
dies ſanctiſſimꝰ dñs nr̃ certũ oratorẽ ſuũ ad vos trãſmittẽ. qui vobiſcum
ad ea intercedat. per que pax veſtre ciuitatis et ſecuritas libertatis ⁊
regiminis veſtri ſolidari poſſet. Et quantũ eius mentem capere potuimꝰ. ſua ſancti
tas aliena non eſſet ad certã vobiſcũ intelligentiam habendã. ꝑ quã et vr̃a erga eum
deuotio et ſua in vos protectio confirmareť augereťqꝫ. Ad quã rẽ etiã nos ſuã pieta
tẽ hortati ſumꝰ. Vereť tñ ipſe põtifex maximus. ne ſuus orator fruſtra de his apud
vos ageret. que res nõ eẽt apoſtolici ſedi honorifica atqꝫ ideo ſuſpendit illius miſſi-
onem. Sz ſi veſtre magnificentie ad hoc animate ſint cupiantqꝫ veram et efficacem
habere intelligentiam cũ ipſo ſũmo paſtore. idqꝫ nobis ſignificauerint. ſperamus ita

efficere q̧ orator.predictus ad vos tranſmittetur. et ad effectus predictos operas ſuas interponat. Nos autem aduertentes animo quantas ſuperioribꝫ diebꝫ veſtra reſpublica paſſa eſt calamitates et ad ea ſedulo itendentes per q̄ veſtrū regimen p̄ſentie vr̄e (vt quidem putam⁹) ſaluberrimū cōfoueat̄ et ſtabiliat̄. nihil arbitramur vtili⁹ q̄ hoc tempore ciuitatem veſtrā cum omnibꝫ bonā amicitiam et vicinitatē cum ſummo vero pontifice ſpecialē habere intelligētiā qua ille vos vt filios tueat̄ et vos eū vt p̄re reuereamini. Sup qua re vr̄m reſponſum preſtolamur. Datum Rome. xxij. Januarij. Anno. M.cccc.lviij.

Epiſtola. ccxxxj.

De eodem et credita repoſcit.

ENeas cardinalis ſeneñ Johanni bichio ciui ſenenſi. S.p.d. Videbis q̄ ſcribim⁹ magiſtratui balie cogita ſuper illis et nobis reſcribe. Nos ſalutē veſtri regiminis in eo cōſiſtere arbitramur vt cum vicinis omnibꝫ bonā amicitiā tenentes cū ſummo pontifice ſpecialē intelligentiā habeatis. etenī vos cum papa p̄e omniū ſpecialiter colligatos nemo infeſtabit. De alijs aūt veſtrū ſit cogitare. Preterea nō habebūt locū rebelles vr̄i vnde quouis pacto vos offendant ſi pape vniti eritis. Verum hec cogitari nullo modo queunt niſi res pecuniaria a vobis abſoluat̄. Suademus ne cum illo qui vobis libertatem tutatus ē et in futuꝝ tueri pōt. et vult ſi vos volueritis de pecunia modica cōtendatis. Nos inſuper ſcientes tibi cōmiſſam eſſe expeditionē crediti noſtri cōmendamus eam rem amico optio et ſingulari quē ſcimus nobis nō defutuꝝ. Ex vrbe. xxij. Januarij. M.cccc.lviij.

Epiſtola. ccxxxij.

De eodem.

ENeas cardinalis ſeneñ Criſtofero gabrielis ciui ſenenſi. S.p.d. Scribimus magiſtratui balie aliqua que credim⁹ ad vtilitatem reipublice. p̱tinere. Ea videbis et intelliges. Scimus magiſtratus vr̄os omnia melius intelligere per ſeſe q̄ nos cogitare poſſumus. Tamen vt hi qui patrie noſtre tenemur cōſulere cogitauim⁹ que credim⁹ eſſe ſalubria eidem Rogam⁹ examies oīa. ꝛ q̄ vobis meliora videntur nobis ſignifices Nos ei vbi videm⁹ patrie vr̄e ꝛ preſenti ei⁹ regimini poſſe bene conſulere nō deerimus. Inſuper quia tibi cōmiſſa eſt et aliquibꝫ alijs expeditio noſtri crediti petimus vt tanq̄ amicus noſter (de quo plurimum ꝯfidim⁹) operas tuas impartiaris cū effectu vt nobis fiat ſatis. quia multis vrgemur oneribꝫ. Datum rome. xxij. Januarij. M.cccc.lviij.

Epiſtola. ccxxxiij.

De eodem et petit reſponſum.

ENeas cardinalis ſeneñ Leonardo de beneuolentibꝫ ciui ſenēſi. S.p.d. Sepe ſimul locuti ſumus de republica ſeneñ. Fuitq̧ noſtra (ſi recte meminimus) ſententia expedire ciuitati ſeneñ cum vicinis omnibus pacem habere illiſq̧ morem gerere vbi ſine detrimēto magno id fieri poſſit. cum papa ȯo omnium communi patre amplius atq̧ amplius ſeſe intelligere. Nā pape collegatos nullus ytalie potentatus vexare audebit. Secus ſi alterius principis aut populi veſtra reſpublica federibꝫ implicetur perſeueram⁹ nos eoipſo in ꝓpoſito atq̧ ideo dominis balie ſuper ea re ſcribimus. Hac rogamus vt reſponſū detur. Nāq̧ ſi veſtros animos ad eam rem volentes inuenerimus. arbitramur ſalubrem rem procuratū iri ciuitati et patrie veſtre et potiſſime regimini preſenti. auferetur q̧ veſtris hoſtibꝫ nocendi facultas. Verum difficile eſt de his aliquid tractare niſi res pecuniaria componatur et que pape et que piccinino debetur Nec nobis aut honorificum aut vtile videt̄ veſtris magiſtratibꝫ cū eo de pecunia cōtendere qui ciuitatē ipſā veſtrā de morte reuocauit ad vitam. De ꝓpoſito tuo curabim⁹ ea fieri que digna ſunt. Jāq̧ cap̄lo veſtro ſcripſimus reſpōſūq̧ p̄ſtolamur. Datum rome die. xxvj. Januarij. M.cccc.lviij.

Congratulatur promoto optans ſalutē plurimam confiſus de patrocinio.

Epiſtola.ccclxxxiiij.

Borcius dux Mutine Enee cardinali ſenen̄. S.p.d. Cum primum nobis nunciatū eſt cardinalatus dignitatem ad te reuerendiſſime pater eſſe delatam maximum imodū gratulati et gauiſi ſumus. Nam cum tua virtus. doctrina. morum elegantia. et vite ſanctimonia nobis iampridem cognita et perſpecta eſſet. eam tibi iure optimo deferri cupiebam⁹. Augebat huiuſmodi deſiderium noſtrum mutua caritas et ſingularis beniuolentia qua inuicē obſtringimur. Itaq̄ certo teneas maiorem etiam quam declarare poſſumus ex tanto munere voluptatē cepiſſe. Sic ipſe deus noſter a quo omnia bona procedunt longeuū te faciat preſtetq̄ vt eo bene beateq̄ ſemper vſq̄ ad extremum perfrui poſſis. Reuerente clariſſimo iuriſcōſulto domino iacobo noſtro intelleximus q̄ pleno cordis affectu tua reuerēdiſſima dn̄atio nobis afficiatur. Et quod de ea deq̄ ſtatu ſuo omnium q̄ntūuis ampliſſimo non minus q̄ꝫ de nobiſipſis ac noſtro diſponere poſſem⁹. Et ita hac ſpe et fiducia freti decetero in his que nobis rome ſemper tractanda erunt ad tuam reuerēdiſſimam dominationē vt ad dominum et preſulem in quo ſūmam fidem et ſpem locauimus audacter recurrem⁹. Quod vero reliquū ē tue reuerendiſſime dominatiōi nos noſtraq̄ omnia pleniſſimis manib⁹ offerim⁹. ita vt eis vti et abuti poſſit pro ſua voluntate et arbitrio. qd̄ q̄nto liberius id fecerit reuerēdiſſima. d. tua ſciat nobis tanto gratius eſſe futurū. Datum die. xv. Januarij. M.cccc.lvij.

Denūciatur promotio vtrorūq̄ amici.

Epiſtola.ccclxxxv.

PRiores et gubernatores ciuitatis ſenarum Borcio duci Mutine. S.p.d. Nuncius hodierna die nobis allatus eſt quoſdā nuper cardinales eſſe deſignatos immortalis dei gratia. inter quos vnū eſſe reuerendiſſimū i xp̄o patrē et dominū. dominū eneam ciuem et epiſcopū noſtrū digniſſimum. Quē virum iā dudū cognouim⁹ integerrimis morib⁹. ſūma ꝓbitate. mirificiſq̄ virtutibus et doctrina preditum. natūq̄ claris parentib⁹ et ex modeſtia et antiquiſſima familia nr̄e ciuitatis. Quod quidem nō modo vrbi noſtre vex̄ vniuerſe reipu. ſalutare admodū fauſtūq̄ fore exiſtiauimus. Idcirco cum omnia que accidant cōmunia nobis eſſe cū tua illuſtriſſima dominatione arbitremur. ſignificandum duximus congratulanduq̄ quoq̄ eidem illi dominationi tue quam perpetuo felicem eſſe vehementer cupimus. Ex ſenis die. xix. decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Pollicet̄ diligentiā ſuper cōmendatis.

Epiſtola.ccclxxxvj.

ENeas cardinalis ſenen̄ Johanni frunt prothonotario coloniēſi. S.p.d. Accepimus litteras tuas q̄bus rem tue prepoſiture nobis efficis cōmendataꝫ. Amamus te ⁊ ſp̄ loco fr̄is amauim⁹. Nec mō de nr̄a mēte decidiſti nec decidere potes dū fruimur aura. obtulim⁹ ꝓcuratori vr̄o nr̄as operas. Siqd erit qd̄ ille nobis expetierit haud q̄cq̄ꝫ fruſtrabit̄ ſi mō res erit q̄ vires noſtras non ſuperet. Cupimus te videre atq̄ amplecti aliqn̄ (ſi deus dederit) anteq̄ꝫ hac luce migrem⁹. Ex veterib⁹ enī veris ac ſolidis amicis q̄s baſilee dilexim⁹ pauci tecū ſupſunt et vita nr̄a inſtar fluminis rapidi abit. Nō poſſum⁹ tenere lacrimas cū priſce beniuolentie nr̄e mentio īcidit. Itaq̄ iā vale et reuerēdiſſimo dn̄o colonien̄ cōmendatos nos effice. nā ſui ſumus. Tilmanno prepoſito ſancti Florini et Johanni polart nr̄o noīe ſalutes dicito. ſimulq̄ Johanni winderos noſq̄ illis ad q̄uis bn̄placita offerto. Iterum vale.

Gra tes refert de cōgratulatōe ꝓmotioīs ſue.

Epiſt.ccclxxxvij.

ENeas cardialis ſenen̄ Anthonio petri collen̄. S.p.d. Tāiocūde fuerūt nobis lr̄e tue q̄b⁹ de ſuſcepto cardinalat⁹ honore ꝯḡtularis q̄ꝫ tibi g̃tā reſpōſionē nr̄aꝫ eē ꝯfidim⁹. Nihil nobis dubij ē et āthonio et tibi nr̄m oē decus ſumope acceptū eſſe. Sed vtinam dignitati ſatiſfacere poſſimus et ita nobis

deus agere vitā tribuat ne munus qđ nobis ſplendori eſt ex nobis polluatur qn̄qui-dē impares ſumus qui hoc gradu potiri debeamꝰ. Speramus(ſi deus ānuerit)eſtate proxima patriā reuiſere. Tūq; et anthoniū et te illic cōuenire et amplecti. Quos amamus et amabimꝰ dum preſenti fruimur aura neq; vera beniuolentia ſupuentu dignitatis auferet. Rogaſti vt reſcriberemꝰ. fecimus non inuiti et manu ꝓpria qđ iam nobis perrarum eſt breuem hāc epl'am exarauimus. Sumus in ſcribendo breues. In loquēdo longiores erimus. Uale et nomine noſtro anthonium valere iubeto Ex vrbe die.xxij.februarij. Anno. M.cccc.lvij.

Petit moniales pro ſe deum exorare vt collato honore digne p̄eſſe poſſit.

Epiſtola.cccxxxviij.

Eneas cardinalis ſenenſ. Dorothee ſanctemoniali ſue cōſobrine. S.p.d. kariſſima ſoror et filia ī xp̄o amantiſſima letati ſumus ī tuis litteris q̄s tua vice videmus. Cōſolatur nos tua vita. deo (vt confidimus) accepta. Perge et ſeruito deo qui ſeruos ſuos ſui regni conſortes facit. Congratularis nobis pro dignitate cardinalatus. Graue pondus accepimus et magis q̄ noſtri queant humeri ferre. Tu ancilla dei fac quod dicis roga deū ꝓ nobis. Idē quoq; vt reliq̄ ſorores tue faciant exhortare. niſi enim diuina opituletur gratia non eſt q̄ tātaz ferre ſarcinam valeamus. Confidimꝰ in tuis orationibꝫ et aliarum perſonaruz deo dedicatarū. Prioriſſam tuā vt noſtro nomine ſalutatā reddas volumus quam ſanctam eſſe virginem et matrē accepimus et optime filias ſuas in monaſterio gubernare. Placet deo placet ciuitati et nobis Perſeuerate Omnis breuis eſt vita Et q̄uis eſt labor eſſe incluſum nō ſūt tn̄ paſſiones huiꝰ ſeculi que cōparari poſſent ad futurā gloriam que reuelabit̄ in nobis. Gregorius lollius frater tuus et noſter nobiſcuz eſt et bene habz noli eiꝰcā te afflictare. Bene vale. ex rō die.xxij.februarij. M.cccc.lvij.

Expedire ſcribit oratorem apud ſanctiſſimū haberi et incarceratum emancipare.

Epiſtola.cccxxxix.

Eneas cardinalis ſenenſ Magiſtratui balie. S.p.d. Retinuimꝰ tabellariū vr̄m in hanc vſq; diē vt(ſi poſſemꝰ)rei vr̄e melius ꝯſuleremꝰ. et circa negocia tritici et circa mōtē acutū. ſ; non potuimꝰ aliud obtinere q̄ pridē imo neſcimus vnde procedat ſanctiſſimus dn̄s noſter qui prius ait velle pecunias ex paſcuis prouenientes cōuerti in ſolutionē caſtri cuſtodie. nunc mutatꝰ eſt neq; audire vult verbum Itaq;(ſicut in alijs litteris vobis ſcripſimus) vtile videtur nobis mitti huc aliquem oratorem laycū qui audacter loq poſſit. Nam ſua ſanctitas ſtatiz nos tacere iubet cum de hac re loquimur. Et dignum eſt nobis obedire. Oratori veſtro aliter eueniet cui nos etiam aſſiſtemus. Et profecto q̄ntoplus hec materia montis acuti differtur tanto peius eſt. Speramus ſi mittetis oratorem fortaſſe dominꝰ de vrſinis cōtentabit̄ de paſcuis ſi tamen proueniatur ſolutio coꝝ. Alioquin de burſa pape nihil extrahetur. in mora periculum eſt multis reſpectibꝫ. Uidebitis que ſcribit dn̄s noſter ī breui ſuo et de paſcuis mutatum eſt vt prefert̄ De tritico nō eſt mirum ſi haberi nequit. Nam nec per vſum ſubditi eccleſie triticum(vt petebāt) habere potuerunt. Et franciſcus venerio ob rem frumentariam male adminiſtratam in carcerem coniectus eſt. itaq; deſperata eſt huiuſmodi materia. Scripſimus nuper de domino Gregorio. Facietis nobis rem gratiſſimam ſi eum abſoluatis ab impoſitis ſibi calumnijs. neq; dignum eſt vt ad relationem nepharij hominis et in tortura loquentis ac de auditu aſſerentis. non de viſu vir bone fame doctor inſignis et ciuis nō ex vltimis dehoneſtetur. Cū ſi ceteri deeſſent illud ſuffragari deberet q̄ noſter frater eſt et viuit nobiſcum qui vere reipublice. non vulgariter ſeruiuimus et in futurū (ſi vita comes fuerit)poſſimus aliquando prodeſſe. qđ fecimus et faciemus omni tēpore animo volenti. Mittimus vobis quitantiam pape per ſuum breue nobis directum et comitis Iacobi per publicum inſtrumentum. Supereſt vt de futuris ſolutionibus ī tempore prouideatis. Datū Rome die.xxij.februarij. Anno domini Milleſimo.cccc.lvij.

Notificat ſuam promotionem et offert ſe ad beneplacita obſequioſum. **Epiſtola.ccxl.**

ENeas cardinalis ſenenſis Theoderico archiepiſcopo colonienſi. S.p.d.
Scio ſemper me carum ac acceptum fuiſſe dignatiōi tue poſtq̄ germaniā
incolui a quo tempore iam.iiij.et.xx.anni decurrerūt. Plurima enim be-
neficia plurimoſq; fauores impendiſti mihi ſed non valui rependere vicem. Quid
enī ego vermiculus cōtra tātum principem preſtare poterā. Non fui tamē ingratus
(ſiquidem gratia etiam ſolo animo impendit̄) colui ego dignatiōe; tuam amaui ob-
ſeruaui ſupra ceteros noſtri ſeculi principes et cum aliud nihil poſſem nomen tuum
quocunq; diuertebam. etſi nō paribꝫ virtuti tue. at ſaltem quibꝫ poterā laudibus ex-
tollebam. Nihil eſt quod vltra tunc principi de me optime merito exhibere quirem.
Nunc fortaſſe etſi minimum eſt quod valeo aliquid tamē plus dignationi tue confer
re q̄ prius licebit qñ cardinalatus honorē non meis vllis meritis ſed diuina carita-
te et ſummi preſulis beneficentia ſū obſecutus Atq; hoc eſt qđ his litteris tue digna
tioni notificare libuit. nā ego qui tuꝰ clericus preſbiter et epiſcopus fui. tuus q̄ car-
dinalis eſſe non deſinam. Vtatur me igitur dignatio tua neq; mihi vllo ī tempore vl-
lo in labore ignoſcat. nam tunc me viuere iuuabit cum pro te. tuis conſanguineis.
amicis. beniuolis exercebor. Datū Rome. xxiiij. februarij. M.cccc.lvij.

Conſiliatur amico quomodo cōſequatur notabile cōmendatū monaſterij. **Epiſtola.ccxlj.**

ENeas cardinalis ſenenſ Roderico cardīali ſancti Nicolai. S.p.d. Tri
ne iam mihi reddite ſunt littere tue ſuo more ſuauiſſime et ab amātiſſimo
pectore prodeuntes. prioribus reſpondi non vt debui ſed vt potui. Quis
enī tam euiſcerate caritati ſatiſfacere poſſit. Scio quid debeo. facio quod valeo. Ad
vltima ſcripta propero nō repeto quod de beniuolentia vltro citroq; dici poſſet. meꝰ
animus tuus eſt. dabunt aliquando teſtimonia non verba ſed opera. Summo ponti
fici nō deſino. de cariſſimo ſibi nepote cu; ſe offert occaſio loqui. nec pretereo intactā
cancellariam. nihil adhuc ſolidi eſt manet arbitror alta mēte repoſtū concilium. Nō
omnia prodit ſenex que facturus eſt. cum negat tunc maxime cupit. Nō ceſſabo cū
licebit iterum atq; iterū perloqui. fama hic eſt vacaſſe epatum tulenſem. Epiſcopus
eius loci monaſteriū cōmēdatū habuit. cuius animus valor mille ⁊ quingentoꝝ au-
reoꝝ eſſe fert̄ ſub ditione ducis burgundie. Dñs noſter id tibi cōmendaturū ſe ait. ro
thomageñ eius rei promotor fuit Ex vſu erit illi ſcribere et rogare eum vt rem pera-
gat Nō ſi feceris noli me q̄quo mō nominare atq; hec ſecreta ſint. Ita ei expedit. In
telleri que ſcribis de preſidatu fabriani. Rogo velis hortari ciues eius oppidi vt ex
nunc eligant bartholomeū maſſanū illum doctorem et affinem meum neptis mee vi-
rum pro ſex menſibus ſequentibꝫ amicum magiſtri ſymonis. Electio enim ſolet fie-
ri poſt introitū poteſtatis noui īter duos menſes Itaq; vtile fuerit preuenire. Scio
illos cōplacituros dignationi tue. Summus pōtifex bene valet. Datariꝰ (vt fama ē)
theſaurariꝰ creabit̄ et bartholomeꝰ regnatiꝰ ꝓthonotarius dignitatē aſſequet̄. car-
dinalis papieñ infra biduum aduenturus fert̄. De neapolitano nihil ē certi cu; rex
ille nō oīno cū pietate aplica cōſonet. Florētini arbitrali dñi noſtri ſententia ī. xviij
milibus aureorum damnati ſunt dñis de gābatritis ob certa que illis oppida abſtu-
lerūt nihil plus noui eſt. Commendamus nos tibi cui ſeruire preſto ſumus Ex vrbe
die. xxiiij. februarij. M.cccc.lvij.

Refert ḡtes clero ſuo p ꝓcuratorē ſuū de cari tatiuo ſubſidio et p̄cipit ſatagē vt detēꝰ emācipet̄ **Epiſtola.ccxlij.**

ENeas cardīalis ſeneñ Frācíſco picholomeo. S.p.d. Accepimꝰ tuas lr̄as
triplicatas Ad priores rñdimꝰ qbꝫ de locatōe epatꝰ mirari videris. Nihil
ē q̄ inde cōmouearis. Nos clero nr̄o nunq̄ oneri fuimus nec volumꝰ eſſe
Quippe q plebē nō mō cleꝝ affectu colimꝰ ſingulari Nō diſponemꝰ vt putamꝰ de illo
regimie añ aduētū vr̄m. Et tunc faciemꝰ vt bonū paſtorē decẽ q nō cōmedat oues lu-

pis. Placet quod feciſti cũ clero. Sumuſq; de ducentis ducatis contentiſſimi ſciẽtes inopiam in qua eſtis. Placet quoq; differre ad tempus exactionem medie partis. Volumus vt noſtro nomine ipſi clero gratias agas et dicas nos ſemp futuros ad ea que illis conducant paratos. Miramur capitulum in facto prepoſiti non aliter de nobis q̃ ſcribat fidem adhibuiſſe. nec ſcimus an velimus hoc onus iudiciale accipere et ſtrepitum illum audire. cupimus leonardo beneuolenti hec ipa referas. In facto Gregorij laudamꝰ diligẽtiã tuã vtq; cõtinues hortamur donec bonꝰ aſſit exitus. Nã gregorius vt vidimꝰ ex copia citationis pꝛſus eſt innocens. Ait enim q cũ criminat Anno domini. M. cccc. liiij. menſe aprili locutum eſſe gregoriũ cũ aliquibꝫ ĩ ſancto deſiderio Iterũ eodem menſe paulopoſt fuiſſe in domo omnimode bellantibꝫ Iterũ eodem menſe paulpoſt fuiſſe. vt audiuit accuſator ipſum gregorium in domo oratoris veneti et ibi ſcripſiſſe cum alijs cum iacobo piccinino. Vides cum nõ ponatur dies menſis rẽ ptendi veriſimiliter ad. xv. et. xx. diem aprilis ãteq̃ ſcriberet piccinino. at gregorius q̃rta menſ die ex ſenis abijt ad regẽ aragonũ. accuſator inſuper de audito loquitur Iſta nõ coherent Preterea velis hominem innocẽtem iuuare et potiſſime noſtro intuitu immo iuſſu. Tibi enim precipimꝰ vt prelatus tuus ne quo pacto hanc defenſionẽ ptereas. Scimus viros magnificos Iohannẽ gucci et Frãciſcũ luctiũ et criſtoferum nantis amicos eſſe noſtros nobiſq; fauere. Vos autem alios adito et cura hãc cauſam p nr̃o deſiderio terminari qñquidẽ nos ſemp ad ea tendimus q̃ ſunt illi regimini vtilia et honorifica. Vale ex rõ die. xxiij. februarij. an. M. cccc. lvij. De nepte nr̃a dicito cum parentibꝫ nos manus lauimus.

Gratanter ſuſcipit carmen de eius preconijs compoſitum.

Epi. ccxliij.

Eneas cardinalis ſenenſ. Lodouico crebello mediolanenſi. S. p. d. Accepimus carmen tuũ. Loduſi nobis amantiſſime non ſine animi ſingulari voluptate q̃uis nobis plura tribui vis q̃ debita ſunt. Scimus impfectũ noſtrũ et q̃ procul ab eo ſimꝰ homine quem deſcribis non ignoramꝰ At ſi peccari erga nos aliquem oportet. malimꝰ laudando q̃ vituperãdo metas ab illo trãſgredi Feciſti qđ amantes cõſueuere. Dixiſti de nobis nõ que modo ſciebas verũetiã que voluiſſes eẽ vera. Permittimꝰ omnia dilectõi tue. Neſciebamꝰ ante hos dies vbi locorũ eẽs vel que te fortuna teneret. nũc certiorati ſumꝰ et tuis ſcriptis et ducalis oratoris v̈bis. eſſe te optimo loco apud illuſtriſſimum et magnanimũ ducem mediolani ab eo que diligi. Id eſt ſupramodũ nobis gratiſſimũ Videmꝰ em̃ tue virtuti quã ſemper magnifecimꝰ ſuũ locũ eẽ tributũ Dignꝰ eſt ille cui ſeruias. Nã cui hoc tempore honeſtius famulẽis q̃ ei. qui totius ytalie ſplendor eẽ et decus ſingulare. omniũ iudicio exiſtimatur Perge oramus et illi vt tua pbitas te hortat indefeſſe tuos prebe labores Neq; enĩ ſinet ille tuã virtutem iacere Cum autem facultas aderit nos illius excellentie commendatos efficies. q p ſingulari munere feremꝰ ſiqñ aliquid accidat i q ſibi ſuire ac pdeſſe poſſimꝰ. Vale ex vrbe die. xvij. februarij. ãno. M. cccc. lv.

Amicitiam ſuã notificat et ſe cõmẽdari exorat principi.

Epiſtola. ccxliiij.

Eneas cardinalis ſenenſ. Stephano de curte. S. p. d. Expectauimꝰ inſignis eques poſt nr̃am ad cardinalatũ aſſũptiõe duos mẽſes ſi forte aliqd nobis ſcriberes Videbat em̃ nob a te ſcribẽdi initiũ ſumẽdũ. ne gloriabũde nouã dignitatẽ nobis creditã ſignificare videremur. neſcimꝰ qd factũ ſit. nulle ad nos tue lr̃e allate ſũt nec de te qdq̃ audiuimus. Fatemur nos victos eẽ ſilentio tuo. neq; poſſe tamdiu tacere q̃ diu ipſe taces. Fortaſſe tibi equius videtur nos anteſcribere debuiſſe. Credimus tibi. et ab optimo ſingulariq; amico non egre vicimur Habeto igitur has litteras qbꝫ nõ pmotionem noſtrã (quã p multoꝝ cognouiſti lr̃as) ſꝫ animum noſtrum erga te illũ eſſe ſcias q ſp fuit Amauimus te vnice in epatu Amamꝰ et i cardinalatu nõ minꝰ. tu noſti naturã et mores nr̃os. ñ tumemꝰ nouis honori

bꝰ q̄s nobis oneri cognoſcimus. horreſcimus: cum eo loco nos euectos cernimꝰ que; viris clariſſimis debitum intelligimus. Veremurq; ne gradus noſtra virtute altior ad ruinam nobis ſit atq; ideo ſi vnq̄ amicis eguimus nunc potiſſime illorum nobis copia neceſſaria eſt. Et quoniā te veracē et amantiſſimum experti ſumus. non poſſumus te pro veteri cōſuetudine nō colere et obſeruare. Cupimuſq; idē erga nos te agē et eundē eē modo qui fuiſti actenus. Expectamꝰ tuas litteras quibus de tua fortuna et tui principis optima valitudine atq; felicitate certiores nos efficias. Gratum autē nobis fuerit ſi noſipſos dn̄o duci cōmendaueris et q̄nta ſit noſtra in eum deuotio demonſtraueris. Eſt enim ſiquis principum eſt ytalici nomīs cuius proſperitati faueamus. is vnus eſt cuius ingenti virtute et clariſſimis rebus geſtis noſtrum ſeculum illuſtrabitur. Cunq; ille in hac curia plurimos habeat ſeruitores nobis quidem circumſpectione. doctrina. autoritate preſtantiores At fide et effectu qui nos erga eum ſuperet neminem Atq; hoc te illi nomine noſtro dicere et affirmare optamus. Vale Ex vrbe die. iij. februarij. M.cccc.lvij.

Congratulatur promoto ex virtutibus enarratis e merito.

Epiſtola. ccxlv.

Andreas contrarius venetus Enee cardinali ſeneñ. S. p. d. Poſtq̄ mihi neapoli allatum eſt reuerendiſſime pater et domine ſacroſancto collegio te aſſociatum Sane (vt debui) congratulatus ſum eccleſie dei Deinde vt tui amantiſſimus atq; obſeruatiſſimꝰ maximo gaudio ita me deus amet atq; incredibili leticia affectus ſum. Tu enī reuerendiſſime pater cum pro viribꝰ de ſacroſancta romana eccleſia nunc publice nunc priuatim ſemꝑ benemeritus ſis profecto nūc egregie tue virtutis premia cum ingenti laude et gloria pulcerrime es conſecutꝰ Preſertim cum ſemꝑ ea de te omniū eſſet opinio ꝓ tuis ampliſſimis atq; maximis in rēpublicā xp̄iana meritis et officijs pro gloria rerū ad te geſtarū. ꝓ tua ſumma integritate. cōſtantia. religione. ſanctimonia. prudentia. doctrina. eloq̄ntia et (vt vno verbo perſtringam) diuinaꝝ atq; humanaꝝ ſciētia vt ab omnibꝫ ſūmo ſacerdotio digniſſimꝰ habereris. Nō ſcribo hec temere. noui aīum. noui ingeniū. noui cōſiliū tuū. nempe quāti te fecerit vir ille diuinus Nicolaus quintus pontifex maximꝰ q quidem tui eſſet (vt ita dicā) ſpectator perſonaꝝ vt omībꝫ notū eſt. mirū in modū delectat̄ ſuauitate ingenij tui. ꝓbitate. v̓tute. inocētia atq; incredibili ſapientia. vt te nō ſolum dilexerit verūetiam amauerit ardentius Argumēto ſunt ſuis in rebus maximis et grauiſſimis ad mūdi reges et p̄ncipes tot clariſſime legationes quibꝫ q̄dem ꝓ rep̄u. pro eccleſia dei ac ꝓ totius xp̄iani pp̄li pulcerrime. ite[illegible] atq; ſanctiſſime fūctus es Quid dicā de illuſtriſſimis atq; inuictiſſimis orbis p̄ncipibꝫ. ſ. Friderico ceſare auguſto romanoꝝ imperatore. atq; aragonū rege inclito alphonſo. quoꝝ alteri tuis p̄ſtantiſſimis rebꝫ geſtis q̄ carꝰ q̄ iocundus q̄q; gratiſſimus fueris. quippe ampliſſima atq; maxima iſta tua fortuna atq; dignitas declarat. Alter v̓o ſepenumero multis audientibꝫ. ita regie ita honorifice. ita generoſe. ita magnifice atq; ſplēdide de te loquitur. et quidem cum ſummo omniū fauore atq; aſſenſu vt et mihi dictu fortaſſis et tibi ſuaſu difficile eēt: Sed quid ago reſpu. ſane cū in preſentiaꝝ congratulatione vtendum eſſet abundantia q̄dam amoris mei erga te vt tibi animus meus multo notior atq; illuſtrior eēt hoc tempore facere nō potui quin parum de tuis laudibus ſcriberē Vel eꝝ ꝯſultius eas ī aliud tp̄s differāꝰ Deinde q; ne lōgior ſim excellētiā tuā oro. vt poſtq̄ fauente deo immortali ad tāte dignitatis culmen euectus es. hoc eſt ad apicem cardinalatus q̄ humaniſſime quemadmodum ſuperiori parte ſolebas me animo complectare. Is enim ſum reuerendiſſime pater ⁊ domine qui pro mea vice. fide. caritate ac beniuolentia vehementer cupio excellentiam videre tuam et alloqui quod breui ſpero me cōſecuturū. Valeat excellentia tua. Ex neapoli pridie idus Januarij Anno. M.cccc.lvij

Epiſtola.ccxlvj.

De eodem.

Bartholomeꝰ factius Enee cardinali ſenenſi. S.p.d. Et lr̃as meas reuerendiſſime pr̃ dñationi tue a legato ſenenſi redditas ⁊ ꝯgtulatõꝫ meam tibi g̃tam extitiſſe letor. Necꝫ exiſtimare magne mihi voluptati fuiſſe dignitatis tue aſcenſionem. Ego em̃ nullum meũ in te officium ſine magna rep̃henſione videor mihi poſſe p̃terire. Tanta ē em̃ tui erga me amoris magnitudo vt q̃uis maxima tibi optare atꝫ amplitudini tue ſuire debeam. Hõe te multos exiſtimo q dignitati tue faueãt: qcꝫ te in ampliſſimo ſtatu cupiant. Sꝫ certe non ꝯcedam vt eoꝝ qſq̃ tibi aut vehementiꝰ affectꝰ aut honoris tui cupidior ſit. De q̃ plura ad te ſcribẽ vereor. ne dubitare videar aĩm in te meũ dñationi tue non ſatis exploratum eſſe. Policitatõẽs tuas mihi g̃tiſſimas fuiſſe ſcito p̃ſertim q eas ab optimo animo ꝓfectas ſcio ac ꝓ his dñationi tue gr̃as ago. Ubi opꝰ fuerit ⁊ opa tua libenter vtar ⁊ qd a te agi velim p̃ſcribam. Expectamꝰ regem breui ex apulia beneuentum iaꝫ ꝓfectum. Ego ad vrbem redij q̃uis de terremotu nonnulla adhuc ſuſpitio ſit. Libꝝ quem de viris illuſtribꝫ ſcripſi regi dedicaui ac tradidi. In q̃ ope vt aliq̃n videbis ſi non q̃ntũ ꝟtutũ tuaꝝ magnitudo poſtularet. At q̃ntuꝫ in genij mei ꝑuitas potuit q̃ntũcuncꝫ res ipſa paſſa eſt tibi a me tributum cognoſces. Siqd ꝟo eſt qꝺ a me agi dominatio tua cupiat iube. Uale pr̃ reuerẽdiſſime ⁊ dñe mi p̃cipue. Ex neapoli die.

Epiſtola.ccxlvij.

Iniuſte damnatum excuſat.

Eneas cardinalis ſenenſ. Bartholomeo maſſano. S.p.d. Intelleximus eximie doctor ⁊ fili noſter amantiſſime q̃ ad nos ſcribis de fratre noſtro Gregorio. non tuo ex indicio ꝑdidiſſe ſed alium quempiã vt ad nos ea ſcriberes ſuaſiſſe. Reſpondebimus tamen tibi breuiter Gregorium nos iniuſte damnatum: non arbitramur modo ſed ſcimꝰ. Si tamen pena ea eſſet q̃ tolerari ab eo poſſꝫ ſuaderemꝰ collum ſummitteret ⁊ fortune nouercãti cederet. Sꝫ qd tibi vt videt̃ ducẽtos aureos ſoluere ⁊ viginti annis relegari. Quo argento papiam Gregorius petet omni ere vacuus ⁊ nihilominꝰ auro mulctatus. faciet qꝺ ſibi libuerit impoſſibilia non ſuadebimꝰ. Quod ſi patria idcirco nobis indignabit̃ ſi ꝓpli ſenenſ fauore ꝓuabimur. ſi maledictis ⁊ obprobrijs ſubijciemur. Non erit hoc p̃mum. Sufficit nobis conſcientia noſtra. Scimus indigna nos eſſe paſſuros. Et id qdem verum eſt. Omnes q pie ac iuſte viuere volunt ꝑſecutionem patiunt̃. Seruiuimus hactenꝰ patrie magnis in rebꝫ ⁊ fideliter ⁊ vtiliter. non meremur hec p̃mia fratrem noſtrum in domo noſtra manentẽ virum bonum atcꝫ innocentiſſimum de republica optime meritum tam acroci ſententia opprimi. Putabamus etiam ſi noxius idem fuiſſet ob nr̃a tamen in patriam merita eundem nobis condonari. ⁊ tu bone vir times ne popularem auram ⁊ plebis rumuſculos admittamus. Utentur arbitrio ſuo ſeneñ. Nunqd in nobis cauſam inuenient cur nos oderint? Si Gregorius ius ſuum apud romanum pontificem ꝓſequat̃ ⁊ auxilium petat. oppreſſus vir eſt. etatem habet ꝓ ſe reſpõdebit. Nos nihil male eum agere arbitramur q̃ iudiciali via ſuam innocentiam oñdere conat̃. Scripſimꝰ balie ⁊ ciuibꝫ pluribꝫ. nihil valuere preces noſtre. patimur nec ꝓpterea populo indignamur. At ſi populus contra nos ipſe mouetur: deus inter nos diiudicabit. tu (vt videris) ſenis perſeuerare vis ꝓcul a ꝓpoſito de quo olim locuti ſumus. ⁊ ad Stephanum ſcribis. Uincat tuus ſenſus ⁊ tibi habe delicias ſeneñ. nos rome etiam ſine te tuiſcꝫ viuemus. nunc proficiſcit̃ ad vos epiſcopus aretinus legatus pape. Iube eum in domo noſtra recipi ⁊ ſibi cuncta miniſtrari pro ꝑſona ac iumentis dum ibi manſerit. Uale ex Roma die. iiij. Marcij Anno. M.cccc.lvij.

Demandat procuratori vt legatum ſummi pōtificis ꝓuiſum r̄cipiat ⁊ audact̄ illi aſſiſtat.

Epiſtola.ccxlviij.

ENeas cardinalis ſenenſ. Bartholomeo ꝓcuratori ſuo. S.p.d. Venit inpſentiaꝝ ad ciuitatem ſeneñ reuerendus pater dominus Angelus ep̄s Aretinus ſanctiſſimi domini noſtri legatus ꝓ nonnullis reb⁹ arduis. Et inter cetera etiam de Gregorio nr̄o verba faciet. Volumus igit̄ vt eum in domo nr̄a recipias ſibiq; ⁊ familie ſue iumentiſq; honeſtas ac decentes miniſtrare ſtudeas expenſas dū ibi manſerit. ⁊ ita ſecum te ⁊ cū ſuis habeas. vt in reditu eius optimaȝ de te relationem habeam⁹. Tu q; ⁊ vicarius noſter ſibi in agendis aſſiſtetis. ita tñ vt non meticuloſe (vt ſoletis) ſed ardenti animo. ⁊ audaci mente cauſam iuſtiſſimā gregorij tueamini ⁊ ita noſtro nomine ip̄i vicario dices. Scripturas inſup de q̄b⁹ ſcripſiſti noſtras. p ip̄m ep̄m ad nos remittere poteris. cogitauim⁹ de tritico ſonitille. vtile videt̄ id adhuc non alienari niſi aliud ſcripſerimus ⁊ ita illi p̄ſbitero iubebis. Datum rome die. iiij. Marcij. Anno. M.cccc.lvij.

Scribit ne affectōȝ tacit̄nitas diminuat.

Epiſtola.ccxlix.

ENeas cardinalis ſeneñ. Ludouico cardinali ſanctoꝝ. iiij. coronatoꝝ legato bononie. S.p.d. Nihil ſcripſi reuerendiſſime paternitati tue ſab ea die de q̄ hinc receſſiſti vſq; nunc. Nihil eñ erat ſcriptōne dignum. Fuit tñ anim⁹ meus erga dn̄ationem tuam ſemp intentus memorq; ſuauiſſime ꝯuerſationis noſtre. nec modo q̄cq̄ eſt quod magnope memorandum ſit. Sed vincendum fuit ſilentium ne taciturnitas affectionem diminutam ſignificaret. cupio noſſe q̄ ſint tue reuerendiſſime dominationis ſucceſſus. Neq; ego q̄cq̄ audiam libentius q̄ ꝓ voto cuncta tibi ſuccedere. Hinc q̄d ſcribam nihil aliud eſt niſi ſanctiſſimum dn̄m noſtꝝ bñ optimeq; valere ⁊ reip. ꝓ ſua ꝯſuetudine vtiliter p̄eſſe. Siqua ſint in q̄b⁹ dignationi tue aut voluntati vtilis eē poſſem. cupio ꝓ imꝑio tuo me vtaris ad mandata patiſſimum amicum ambroſij noſtri Jo. de ſpannochijs digneris ꝯmendatum habere q̄ ambo tui ſunt. nec plura. Recommendo me iterum atq; iteꝝ tibi. Ex roma die. viij. Marcij. Anno. M.cccc.lv.

Nouitates refert ⁊ dire cum captiuo egiſſe reprehendit.

Epiſtola.ccl.

ENeas cardinalis ſenenſ. Magiſtratui balie ſenenſ. S.p.d. Que de Jacobo piccinino ſcribitis accepimus etiaȝ aliunde. ſed abſq; fundamento neq; putauim⁹ dignam rem eē quam ſcriberemus. nunc q; non arbitramur futurum hoc ip̄m ſed accepimus aliquos ex comitiua illius venturos in auxilium comitis euerſi contra vrſinos q̄ primum herba vireat paꝫalia ⁊ neſcim⁹. q̄s alium peditum ductores multi ſunt. dies caſſi ſunt nō a capitaneo ſed ab ip̄o domino noſtro cum nimis multa peterent. An hi ſunt q̄ cum luca ſclauo territorium veſtrū inuadere conent̄ ignoram⁹. Utile eſt oportune ꝓuidere ⁊ reipu. bene conſulere. nos papā alloq̄mur (vt petitis) ⁊ rñſum ſignificabim⁹. Gaudem⁹ de aduētu leonardi oratoris vr̄i quem viꝝ ⁊ ſolertē ⁊ circūſpectū nouim⁹. Utilis erit ei⁹ mora in h̄ loco. De gregorio nr̄o longe al̄r q̄ nos ſentitis. Non eñ miſc̄diter h̄ ſeuē ⁊ dire ſecū egiſtis. nec ſatis facit q̄ dicetis. mēſem datū ad purgatōȝ ſi q̄ velint ſe innocētes oñdē niſi id fieret in loco tuto. Uidebim⁹ tñ quō rñdebitis oratori ap̄lico. Et ſi q̄d valēt dicta pape ⁊ p̄ces nr̄e. Datum ro. viij. die marcij. M.cccc.lv.

Commendatoria cum clauſula credentie.

Epiſto.ccli.

ENeas cardinalis ſenenſ. Sacre imꝑiali maieſtati. S.p.d. Reuertit̄ ad maieſtatē tuaȝ vir bon⁹ ⁊ honore dign⁹ heinric⁹ ſenftlebē ſublimitati tue ⁊ īꝑio ſacro deditiſſim⁹. mihi aūt ſingularis amic⁹. Et q̄ iuſſu tuo ꝓmotōȝ meā mag̃ fide exacta ac ſingulari prudētia ꝓſecut⁹ ē. Nō ē cur eū tuo culmini ꝯmen-

dem quem ſcio acceptiſſimum. Hic referet que apud nos aguntur omnia ⁊ habet in
mandatis exhortari vice oratoris ſerenitatem tuam in expeditione contra thurcos.
Perſuadeo mihi eam rem tue glorie ꝑſuaſaꝫ eſſe. Nam ꝓfecto nihil eſt quod nomi-
ni tuo autoritatiqꝫ auguſtali magis ꝯueniat q̄ ꝓ defenſione fidei catholice ⁊ xp̄iana
ſalute arma ⁊ ſcutum ſumere. Cum omnes in tuam maieſtatem oculos ita intentos
habeant vt ea ꝓficiſcente ꝓfecturi. ea quieſcenti qeturi videant̄. Scribo hec ꝓ fide q̄
tuo ſolio ſum aſtrictus. nihil heſitans omnia in partem recipi meliorem. Rex ſere-
niſſime ceſar cum ego tuo munere ad cardinalatus honorem aſſumptus ſim. nihilqꝫ
magis mihi in hoc officio incumbat q̄ ea gerere que putem glorie tue conducere. Re
liquum eſt vt de meo ſtatu cogitare digneris vt habeam vnde viuam. Nam ego ha-
cten⁹ fui diues ſatis: ⁊ quanq̄ pauca poſſideam erant tñ illa dignitati mee ſufficien
tia. Nunc vo̕ pauprimus ſum ⁊ iam p̄mum qd ſit miſeria experior. Tua ſublimitas
abſqꝫ damno ſuo inopie mee conſulere pt̄ ſi patit̄ aliq̄ beneficia ex ſuis territorijs me
impetrare quēadmodum p̄fatus Heinricus latius manſuetudinem tuam alloque-
tur. Cui p̄cor in his que nomine meo dixerit plenam digneris fidem ⁊ benignas au-
res adhibere. Ex roma die. viij. Marcij. M.cccc.lvij.

Epiſtola.cclij.

Decima ⁊ indulgentia p̄dicat̄ contra thurcos.

Eneas cardinalis ſenen̄ Iohanni cardinali ſancti Angeli. S.p.d. Per
ſuaues ⁊ (vt optaui) ꝓ lōgas ep̄las tuas redditas nob. xj. ianuarij die co-
gnoui q̄s conſcribis de conflictu thurcoꝝ. illum. ſ. non ſine cura ⁊ diligē-
tia tua diuinit⁹ datū. Nec ego ſecus qd arbitrabar. q̄uis ſcripſerim dignationē tu-
am mea opinione egreferre qꝛ vbi geſta res eſt non interfuiſti: non eſt qꝛ his addam
aliqd. doleo obijſſe illum xp̄iani exercit⁹ ducem vaynodam ſiue (vt aiunt) humatem
Naꝫ morte illius ſpes q̄ꝫ noſtra interijſſe videt̄. Nil em̄ reliq xp̄ianoꝝ principes co
gitare vident̄. nemo opponit ꝓ noſtra ſalute manum. Pontifex maxim⁹ clamat ⁊ nō
audit̄. minat̄ ⁊ non timet̄. Et qꝛ ſua. h. pt̄ non ſufficit tante belloꝝ moli. Rex portu-
galie aduenturus fert̄. Sed timeo ne aliorum deſidia illius diligentiam impediat.
Quid em̄ ſolus agat ex vltimis terraꝝ ⁊ occidentis finib⁹ in greciam aſiamqꝫ ꝓfe-
cturus. niſi data opa vt theutones bohemi hungari ꝯmuni animo copias parent.
Non intelligo quid alij acturi ſunt. Hec dixi patri optimo. Papien̄ cardinalis ex
alemania decretaqꝫ ſibi ꝓuincia reuerſus ait theutones ad expeditionem inclinatos
eſſe ſua opa ſi modo conuent⁹ agere ꝑmittant̄ ſine ꝯuentib⁹ nihil putat eos acturos
Cardinalis neapolitanus ꝓpe diem ingreſſurus credit̄. cum rege aragonum non eſt
ea ſinceritas quaꝫ negocia noſtra requirerent. Ex francia multa referunt̄: que mihi
ꝓ nugis ſunt. Rex veſter caſtelle in granatam ducturus copias dicit̄. Patit̄ ⁊ deci-
mas ⁊ indulgentias in ſuis regnis p̄dicari. medietatem pecuniaꝝ inde ꝓuenientem
ſibi in id bellum recipit. Alteram medietatem contra thurcos pape largit̄. Domino
ſancti Marci cardinali commiſſum eſt vt de vacatione eccleſie pragen̄ ſe informet vt
ille p̄ficiat̄ in archiep̄m datarius pape. Hec habe ex nobis ⁊ dilige tuum eneam vt
ſoles. Tuam omnem familiam cum dignatione tua optime cupio valere. Ex vrbe
viij. die marcij. M.cccc.lvij.

Epiſtola.ccliij.

Se offert promotorem.

Eneas cardinalis ſenen̄. Vlrico ep̄o Gurcen̄. S.p.d. Reuertitur ad te
heinricus ſenftleben vtriuſqꝫ noſtrum amantiſſimus. Non eſt cur multa
ſcribam⁹. ipſe noſtra erit ep̄la qui nouit animi noſtri ſecreta. Qui fuim⁹
olim erga te. illi idem ſemꝑ erim⁹. nec obliuiſcemur vnq̄ ſuauiſſime conſuetudinis
noſtre. nec immemores erimus tuoꝝ erga nos meritoꝝ. Cupimus ſi qua ſunt que ti
bi grata poſſumus ne nobis ignoſcas. Confide in hac curia nullum habes qui ma-
iori affectu tua negocia ſit acturus q̄ nos q̄uis plurimi ſint tui amantes qui plura

q̃ nos poſſunt. Sed quid agimus. Iniuriam heinrico facimus dum tot ſcribimus. Ipſi omnia ꝯmittimus. Illud tm̃ addimus vt nos diuo ceſari ⁊ modo ⁊ ſemꝑ ꝯmendare velis. cui omnia debem⁹ cum ab eo omnia habeam⁹. Datum rome die. iiij. marcij. Anno. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccliiij.

Se gtu͂m refert obſequia pſtare.

Eneas cardinalis ſenen̄. Diue leonore imperatrici. S. p. d. Nihil eſt sereniſſima auguſta q̄d nunc aliud velim. niſi manſuetudinem tuaȝ bene valere ⁊ ꝓ ſuo deſiderio felicitate potiri. Ego q̄ conſortis tui diui ceſaris rogatibus ad cardinalatu͂m nil meritus ſum vocatus. debeo tanti doni tantiq̄ȝ boni omni tempore memoriam tenere. ⁊ ita facio qdem atȝ idcirco ⁊ ſibi ⁊ tibi ſepius ſcripſi ⁊ nunc ſcribo. ſcribamq̄ȝ freq̄nter vt opa mea fideliſſimi mancipij omnib9 in reb9 vtamini. Nam beatum tunc me exiſtimabo cu͂ veſtris negocijs exercebor. Nil aliud his lr̃is volui commendo me ſublimitati tue. quam vt diuina pietas ad vota dirigat feliciter obſecro. Ex vrbe roma. die. x. Marcij. M. cccc. xlvij.

Epiſtola. cclv.

Hortat̃ bono xp̄ianitatis conſulere ⁊ imperatoꝛe̅ ad id inducere.

Eneas cardinalis ſenen̄. Johanni vnguardio imperiali camerario. S. p. d. Reuertitur ad ceſarem venerabilis vir heinricus ſenftleben. Cui papa nonnulla commiſit ceſareo culmini referenda ſup expeditione cont̃ thurcos ducenda. Velis ſuadere ceſari vt circa rem illam animum intendat ſuum. quoniam ita glorie ſue competit. Omnes em̄ in ſuam maieſtatem oculos direxere ⁊ niſi ſua maieſtas aliquid agat. timendum eſt ne xp̄iani plaga affligant̃. Inſuper aliqua noſtro nomine dicet tibi heinricus. Velis ei benignas aures ⁊ fauores vt ſperamus gratos impertiri. Datum rome die. x. Marcij. M. cccc. lvij.

Epiſtola. cclvj.

Cupit ſcire quomodo valeat.

Eneas cardinalis ſenen̄. Johanni nihili aſtronomo bohemie. S. p. dic. Ex heinrico ſenftleben intelliges que apud nos agunt̃. Et quid roratus ſomniet in eccl̃ia pragen̄ ⁊ que in tua diſpenſatione acta ſunt. nos tui cōmodi ſemp erim⁹ auidi eque ac tuipſe. Perge vt nos ama ⁊ vt ſoles. Si quid heinricus noſtro nomine ex te petierit aſſiſtito ſibi ⁊ facito ꝓ nobis vt conſueuiſti. Uale ex roma. x. Marcij. M. cccc. lvij.

Epiſtola. cclvij.

Promotionem ſuam notificat ⁊ ſe commendatum haberi exorat.

Eneas cardinalis ſenen̄. Dyoniſio cardinali Strigonien̄. S. p. dicit. Que fuerit mens mea. quis antehac animus erga te non ignoras. nam ſemꝑ dignationem tuam optimi patris ⁊ benigniſſimi domini loco veneratus ſum. Ita tua bonitas merebat̃. Uex ſi vnq̄ȝ fui tuus vel filius vel ſuus. nunc me potiſſimum id pſtare opoꝛtet quando ad eum oꝛdinem ſine meritis ſum vocatus. in quo tu iure optimo iamdudum ſedes. Placuit apl̃ice pietati me cardinalium collegio nil merentem aggregare. Sentio q̄ntum ⁊ tue dignationi ⁊ ceteris reuerendiſſimis patrib9 debeo. Precoꝛ igr̃ meam voluntatem amplectaris. Et me veterem ſeruitorem iam factum nouum mancipium tuum intelligas. Imperes mihi omni tempoꝛe ſi quid eſt in quo tibi obſequi poſſim. nam mihi voluptas erit quotiens videro in tuis aut in tuoꝝ amicoꝝ negocijs me poſſe exerceri. Cupio inſuper sereniſſimo regi ⁊ domino communi aliquando me commendes vt ſit memoꝛ ſua maieſtas que deuotio fidei erga ſe mee. quia omnib9 meis ſcriptis. ⁊ verbis vbicunq̄ȝ fui ius ſuum i regno hungarie ꝯ polonos tueri ſum conatus. Ualeat optime dignatio tua. Cui me humilime ꝯmendo. Ex ro. die. x. Marcij. Anno. M. cccc. lvij.

Epiſtola.cclviij.

Pollicet̃ gratitudinem ꝑmotionis ſue.

ENeas cardinalis ſenen̄ Waradien̄ epõ. S.p.d. Scripſim⁹ nuper de nr̃a ad cardinalatum aſſumptione quam tua ꝑmotione factam non ambigimus quantum tibi teneamur id etiam tunc diximus. Non eſt cur modo iam dicta repetam⁹. Nos in hac dignitate ꝯſtituti quantum hungarie regno q̃ntū regie pſone quantum dignationi tue debeam⁹ ante oculos ſemꝑ habebim⁹. Tuum erit opa voluntarij hominis vti. nobis in tuis negocijs exerceri voluptas. Interea rogam⁹ regie ſublimitati nos ꝯmendes. ſtudeaſq̃ vt de noſtra ꝑmotione ſummo põtifici ⁊ ſacro collegio gr̃as agat. cum ꝓ nobis ſepi⁹ ſcripſerit. Uale optime ⁊ nos vt soles ama. nam nos dignationem tuam vti patrem colim⁹ ⁊ obſeruabim⁹. Ex vrbe Romana die. xj. Marcij. lvij.

Epiſtola.cclix.

Hortatur vt rex bohemie g̃tes referat ſummo pontifici ⁊ cardinalib⁹ de ſua ꝑmotione.

ENeas cardinalis ſenen̄. Nicolao liſtio. S.p.d. Gratiſſime fuerūt nobis lr̃e tue quas de nece comitis cilie ad nos ſcripſiſti. non ꝙ mors illius nos letificaret. neq̃ em̄ alicui⁹ malo gaudem⁹. ſed ꝙ rem geſtaȝ ex ordine narraſti quam prius confuſam accipiebamus. Ecce q̃vana eſt huius ſeculi pompa q̃caduca glĩa q̃breuis potentia. Cecidit q ſuo nutu maxima regna rexit. At q ſanguinē ſitiuit in ſanguine perijt. Percuſſit gladio alios ⁊ ipſe gladio ꝑcuſſus interijt. non poteſt veritas noſtra mentiri q̄ ait gladio ferientes gladio ꝑituros. Sed ignoſcat illius anime deus. ⁊ regno hungarie conſulat ne diſcidijs agitet̃. Scribimus domino ꝓcopio aliqua de archiepãtu pragenſi fac vt ipẽ ad nos reſcribat. Res em̄ in ꝑiculo eſt. Inſuꝑ cupim⁹ des opaȝ vt regia maieſtas ſanctiſſimo domino noſtro ⁊ ſacro collegio gratias agat de noſtra ꝑmotione ꝙ ad ſuas p̃ces nos extulerint. Cupim⁹ etiaȝ aduertas vt quando ſcribit̃ de negocijs hungaricis domino noſtro ⁊ cardinalib⁹ ita efficias vt videamur ꝙ ſumus ipſi. ſ. regi etiam affectiſſimi. naȝ ſunt qdam q nos ſupare nitunt̃ tanq̃ magis regij ſint q̃ nos. Putam⁹ tamen ſuam maieſtatem non eſſe oblitam noſtre erga ſe deuotionis ac fidelitatis. ⁊ eoꝝ que ſibi puero ſcripſimus. ⁊ quomodo contra polonos omni tempe ius ſuum defendimus. Impar fuerit ſi noui recenteſq̃ locum noſtrum inuaſerint. Hec rogam⁹ agites cum reuerendiſſimis dominis noſtris ſtrigonien̄ cardinali ⁊ epõ varadien̄ qb⁹ nos commendatos reddas. In eccleſia colocenſi fecimus quecunq̃ potuim⁹ vt plane referre poterit nuncius ad cauſam miſſus. Iterum vale. Ex Roma die decima. Marcij. Anno domini. M. cccc. lvij.

Epiſtola.cclx.

Poſtulat̃ eccl'ie pragen̄ ſponſus dari.

ENeas cardinalis ſenen̄ ꝓcopio Cancellario bohemie. S.p.d. Perraro ſunt lr̃e ad nos tue. vellem⁹ freq̄ntius ſcriberes q te vnice amam⁹ ⁊ tuas epl'as veluti appollinis oracula ducim⁹. ſcpſim⁹ tibi qd egerim⁹ in re bohemica neq̃ a te reſponſum habem⁹. Interea tuus rorat⁹. homo multiuolus ⁊ magniuolus ex bohemia ꝓcurauit offerri poſtulationem ad pragenſem eccleſiaȝ cuiuſdam datarij apoſtolici boni qdem viri ſ; cathelani ⁊ ſermonis bohemici ꝓrſus ignari. Poſtulationem attulit lucas tibi notus monach⁹ quē lucrifaſium appellare ſoles Impediuim⁹ huculq̃ ꝑmotionem hui⁹ rei. ne rei noſtre nocumentum inferret. Timem⁹ ne diuti⁹ impedire poſſim⁹. Nam datarius plurimos fauentes habet. Et rorat⁹ die nocteq̃ hos illos adit. ſuadens nil regno eſſe vtili⁹ q̃ ꝑmotionem hanc fieri Uelis de his ⁊ regem ⁊ gubernatorem ꝯmonefacē vt ſciant qb⁹ in terminis res ſunt Et an iſta placeāt eis nos certiores facito. Naȝ regi ⁊ regno veſtro ſuire p̄ſto ſum⁹.

Cupimꝰ tes opam vt rex de noſtra ꝓmotione ſummo pontifici ⁊ ſacro collegio gratias agat. Idq̄ʒ q̄ꝑrimum. Et q̄tiens aliq̄d emergit vt nobis ſcribat q2 maieſtati ſue ſemꝑ erimus ad ſeruiendum proni ⁊ voluntarij. Ex roma die. x. Marcij. Anno domini. M.cccc.lvij.

Spondet facile obtinere quod preſtare poteſt.

Epiſtola.cclxj.

ENeas cardinalis ſeneñ. Iohanni troſter theutonico. S.p.dicit. Ingrata eſt nobis eque ac tibi q̄ te fortuna exagitat. Vellemꝰ tibi qetum eſſe locum in q̄ tibi ⁊ muſis viuere poſſes. ⁊ aliq̄ñ nobis. nunc tñ q̄ apud archiepm̄ ſaltzburgeñ diuertiſti. ſperamꝰ rem tuam meliorem futuram. neq̄ʒ eñ ille eſt q ſuos amicos iacere ſinat. Habit tue v̄tuti p̄mium. ⁊ ptꝰ tenebras ſeqt aliq̄ñ lux. Cupimꝰ ipſi archiepō ꝯmendatos nos efficias ⁊ offeras q̄cunq̄ʒ poſſumꝰ ad eius nutum parata. Tu v̊o ſi q̄d vides poſſe nos tibi p̄ſtare. ſcito illud facile obtentum. ⁊ ꝑſuade tibi te nobis cariſſimum eē. Iohannem q̄ʒ Lauterbaceñ noſtro nomīe ſaluum eē iubeto. Ex roma die. xiij. Marcij. Anno. M.cccc.lvij.

Epiſtola.cclxij.

Littere credentiarum.

ENeas cardinalis ſeneñ. Ladiſlao hungarie atq̄ʒ bohemie regi ſereniſſimo S.p.d. Nonnulla meo nomine referet maieſtati tue venerabilis Heinricus ſenftleben decanus vratiſlauieñ q̄ ꝯcernunt ꝑtim regnum tuum bohemie. ꝑtim meipſum. Rogo vt illi plenam credentie fidem p̄ſtare digneris. ⁊ in agēdis eum fauorem de tua ſublimitate mihi ꝑſuadeo. Poſtremo meip̄m regie manſuetudini ⁊ do ⁊ commendo. Ex roma die. x. menſis Marcij. lvij.

Congratulatur promotioni ſue in cardinalem.

Epiſtola.cclxiij.

FRedericus diuina fauente clementia Romanoꝝ imꝑator ſemꝑ auguſtꝰ ⁊ auſtrie ſtirie carinthie ⁊ carniole dux ⁊ comes tirolis. Enee ſancte romane eccleſie cardinali. Epō ſeneñ p̄ncipi ac ꝯſiliario noſtro cariſſimo. Salutem ex lr̄is heinrici ſenftleben conciliarij nr̄i vlrico epō Gurceñ etiā principi ac conſiliario noſtro pridem ex vrbe deſtinatis accepimꝰ paternitatem veſtram nuꝑ in primis q̄tuor tꝑib9 ꝑ ſanctiſſimum dn̄m nr̄m papam ad dignitatem cardinalatꝰ ꝓmotam extitiſſe. de q̄ ꝑfecto leticiam ⁊ conſolatōꝫ habuimꝰ valde ſingularem. p̄ſertim cum id multo iam tꝑe deſiderauimꝰ ⁊ ſummopꝑe expectauimus. Gaudemus eñ nos voti noſtri compotes effectos. ac tot p̄ces ⁊ ſcripta noſtra non vſq̄ʒquaq̄ʒ incaſſum porrecta fuiſſe. Ex q̄ paternitas veſtra hm̄oi ḡdum in eccl̄ia ſuis etiam meritis ⁊ laborib9 ꝓ ſede apl̄ica multipliciter ꝑſpectis digne fuerit conſecuta. Optamꝰ itaq̄ʒ vt ea dignitas vobis felix fauſta ac longo tꝑe duratura exiſtat. Sperantes per hanc aptam eſſe viam paternitati vr̄e ad maius aliq̄d faſtigium dn̄o ꝯcedente ꝯſcendendi quemadmodum ⁊ ſepius ſumus auguriati. Nec dubitamꝰ eā q̄dem dignitatem in p̄mis ſancte romane eccl̄ie ⁊ vobis plurimum decoris ⁊ ornamēti. nobis v̊o ⁊ ſacro romano imꝑio ac inclite domui nr̄e auſtrie (cui in minorib9 ſꝑ fructuoſe ⁊ vtil̄r p̄fuiſtis) non mediocriter ꝯmodum ⁊ vtilitatem allaturam. cum id longemagis efficere poterit. Confidimꝰ eñ ac ꝓcerto tenemꝰ paternitatem vr̄am in ea dignitate ⁊ loco ea q̄ ꝑſonam nr̄am ſtatum atq̄ʒ dignitatem nr̄ā ⁊ ſacri imperij necnon dicte iam domui nr̄e ac nr̄m ac nr̄oꝝ honorem ꝯmodum atq̄ʒ vtilitatem reſpicere videbunt ꝓ ſua ſolita in nos fidelitate ⁊ ꝯſuetudine. necnon ſingulari prudentia veſtra tā apud ſanctiſſimum dn̄m nr̄m. q̄ etiam ſacꝝ collegium cui modo ſcripta eſt. diligenter ꝓmoturā ⁊ vbicunq̄ʒ opus fuerit optime defenſurā. Rogamꝰ at ⁊ hortamur p̄rnitatē vr̄am q̄tenus nos ſuis lr̄is nobis ſemꝑ iocundiſſimis crebro viſitare nec ſuum circa nos officium intermittere velit. Et nos ꝓ occurrentib9 ſingulis ad vos tanq̄ patronum ⁊

ꝓmotorem negocioꝝ apud ſedem apoſtolicam agendoꝝ continuo recurremus. Paternitatem vr̃am bene valere ⁊ optimis ſucceſſibꝰ ꝓſperare deſiderantes. Datum in Gretz die dominica.xxx. menſis Januarij. Anno. M.cccc.lvij.

Epiſtola.cclxiiij.

Conſtantiam ſue amicitie refert.

ENeas cardinalis ſenenſ. Bartholomeo factio genuenſi. S.p.dicit. Jocundiſſime fuerunt nobis lr̃e tue qbꝰ amicitiam inter nos apud neapolim contractam ex tuo latere affirmas inconcuſſam ſolidamqꝫ ꝑmanere. Jdem tibi ꝑſuadeas volumus ex ꝑte noſtra fieri. Neqꝫ em̃ ſumus q more adoleſcentuloꝝ nunc amemꝰ nunc odio habeamꝰ. non ſumꝰ in contrahenda amicitia faciles. at neqꝫ poſtq̃ contracta eſt illaꝫ leuiter diſſoluimꝰ. Dilexīmꝰ te poſtq̃ nouimꝰ quanti eſſes neqꝫ decepti ſumꝰ in eo qd̃ de te iudicium fecimꝰ. Jtaqꝫ par eſt. amorem erga te nr̃m dum vixerimus duratuꝝ qñ ⁊ tua v̓tus te minime relictura eſt. Qd̃ ſcribis in eo quem de viris illuſtribꝰ eui nr̃i compoſuiſti libro datum nobis eſſe locum non meritis noſtris ſ; tue caritati aſcribimꝰ. Et in hoc qdem confitemur imbecillitatẽ nr̃aꝫ non tam inuiti ſuꝑ meritum laudamur q̃ vituꝑamur. Jta em̃ natura comparatum eſt vt nulli laus oneroſa videat̃. nos ei libꝝ cũ volueris cupide videbimꝰ legemuſqꝫ. Nunc quod tibi aliud ſcribamꝰ nihil ſe offert. Cupimꝰ anthonium panormitam illuſtrem poetaꝫ ⁊ matheum malfericum. Juriſconſultum egregium. etſi qñ candidũ oratorem ꝓ̃ſtabileꝫ offenderis nr̃o nomine ſaluos dicas. Cariſſimum ẽ fuerit ſi qñ maieſtati regie nos ꝯmendaueris. quaꝫ ꝓ ceteris nr̃i ſeculi poteſtatibꝰ ⁊ veneramur ⁊ colimꝰ. Ex vrbe ro. die.xxv. Marcij. M.cccc.lvij.

Epiſto.cclxv.

Gratiſſimꝰ eſt de amicitia regis adepta.

ENeas cardinalis ſeneñ. Ludouico putio mgr̃o de monteſio. S.p.dicit. Que is ex vulgato ſmone ⁊ rebꝰ hiſpanicis ad nos ſcribis. plurimum tñ oblectant nos lr̃e tue. multum em̃ ſalis in illis multum beniuolentie ad nos oñdit. Scimus nos amari a te. ⁊ id qdem nobis eſt iocundiſſimum. diligimur em̃ a magno ⁊ ꝓbato viro. Et ab ipſo quem nos ꝓ ſua ingenti v̓tute p̄rocꝫ ſuis ĩ nos meritis ⁊ amamꝰ ⁊ obſeruamꝰ vnice. qd̃ refers de caritate erga nos regia q̃uis rñſo egeat. reſponſum tñ non inuenit. nam qd nos vermiculi dicamus cur tanti regis gratiam adepti ſumus. Superat hoc non verba ſolum verumetiam cogitationes. Utinam poſſimus aliquando vna ſaltem ĩn re monſtrare quantum nos illi excellentiſſimo regi debere fatemur. Uex cum ſciamus nihil eſſe in nobis cur ab eo culmine diligamur. petimus rogamuſqꝫ vt tu hanc nobis gratiam conſeruare ſtudeas. Et ſi em̃ indigni ſumus quos p̄mus noſtri ſeculi rex amet: nollemus tamen non amari. ⁊ tantum bonum ꝑdere. Qz ſuades eius maieſtati ſepius ſcribamus. parebimus conſilio tuo. Et nunc qdem cum his lr̃as noſtras habebis. q̃s regie manſuetudini nr̃o nomine reſtituas. Eiqꝫ nos ⁊ ꝯmendes ſimul ⁊ des. nam mancipij loco nos ſemꝑ habebit. nepoti tuo nobili ⁊ modeſtiſſimo viro quotiens ab eo requiſiti fuerimꝰ nunq̃ deerimus nec minus in eis curioſi erimus q̃ tuipſe. Uale optime. Ex vrbe romana die.xxv.marcij. Anno. M.cccc..lvij.

Epiſto.cclxvj.

¶ De morte comitis Cilie ⁊ preſtigio cometes.

ENeas cardinalis ſenenſ. Alphonſo aragonum cecilie regi. S.p.d. Si maieſtati tue rariꝰ ſcribo. nihil obſecro vel negligẽtie vł aduerſe volũtati aſcribat̃. Cupio ſiqdẽ freq̃ntes lr̃as meas ĩ manꝰ tuas dari. nã ſic potẽtiſſime memoriã mei tua mãſuetudo tenaciꝰ apud ſe hr̃et. Uex materia quam ego ſcri-

bere vellem non occurrit. que occurrit hanc ſcribere nolo. neqꝫ enī tutum eſt omnia
mandare lr̄is ⁊ hoc p̄ſertim tp̄e quo nec qui· via recta incedunt careant ſuſpitione.
Ceterum q̄ hac in curia geruntᷣ ſunt ꝙplures qui tue ſublimitati ea conſcribunt. Et
nonnulli quidem multo plura ⁊ ſecretiora ꝙ ego nouerunt. De germania tantum eſt
ſic arbitror ꝙ emulante nullo ſignificare poſſum. Curabo igitur quotiens illis ex re
gionibꝫ ad me aliqua referantᷣ nota digna. ne ꝑ me tuam maieſtatem lateant. nunc
v̄o que habeam paucis explicabo. Ulricum cilie comitem apud albamgrecam quaꝫ
vocant alij albam occiſum. iam pridem accepiſti hoc opidum noſtri belgradum vo-
citant. apud veteres taurinum dictum inuenio. qui fauum flumen miſceri danubio
apud thaurinum tradunt. In quo loco nunc belgradum iacere conſtat. Occiſorem
comitis non eſt ambiguum ladiſlaum fuiſſe filium iohannis huniatis. eius qui ſepe
thurcos debellauit. Et hoc anno ſuꝑbiam mahometis apud eundem locum confre-
git. Creditum eſt non minus filium ꝓfuiſſe reipublice xp̄iane in occiſione comitis
ꝙ patrem in ꝓfligatione mahometis. cum mahometes ⁊ comes hoſtes religionis eſ-
ſent. Ille externus. iſte domeſticꝰ. Memorabilis hic annus eſt quo thurci debellati
ſunt. ⁊ magnꝰ comes magni regis gubernator obtrūcatꝰ eſt. Cometes q viſus hoc an
no eſt. opinioni q̄ de ſe fuit abunde ſatiſfecit. Apud thaurinum nāqꝫ q̄ dicta ſunt pa-
trauit. Terraꝫ in regno tuo ſupra auditum antea ſic horribiliter mouit. Impletiſqꝫ
ciuitatibꝫ ſeditiones excitauit. maxime apud ſenaꝫ vrbem. vnde non parua ciuium
pars excluſa eſt. Peſtis multis in locis debachata magnam xp̄ī ꝑtem ⁊ p̄ſertim in
hungaria deleuit. Caritas annone non ytaliam modo ſꝫ germaniam greciam ⁊ ori-
entis plurimas regiones afflixit. Sed maiora ſunt q̄ aſtrorum ꝑiti vel vates timen-
da p̄dicant. Quos vt deus ipſe mēdaces arguat optandum eſt. Sed vt ad germani-
am redeam. morte comitis apud auſtriam cognita. non parua de hereditate eius cō-
trouerſia ſuborta eſt. Que fuerunt illi bona ſub corona hungarie ad regem Ladiſla-
um ſine contentione ꝑtinent. Que ſub imꝑio iacent multi ſibi ꝑtinere aſſerūt. alij ab
inteſtato. alij ex teſtamento heredes ſe dictitantes. vt albertꝰ ⁊ ſigiſmundus auſtrie
duces. tum michael comes madeburgeñ ⁊ vlrice comitis georicie filius. Sed potiſſi-
mum ius ad imꝑatorem ſpectare viſum eſt. Concilium p̄latoꝝ baronumqꝫ ⁊ ciuita-
tum ſtirie carinthie carnioleqꝫ ⁊ marchie ſclauonice haberi placuit apud gretzium
baioraricum. In eo auditi ſunt omnes q comitis ciliensᷣ hereditatem ad ſe dixerunt
ꝑtinere. Deniqꝫ diffinitum eſt oppida caſtella arceſqꝫ q̄ comitis cilie ſub imꝑio fuiſ-
ſent in manu imꝑatoris tradi. Cum ſi qs ius in illis ſibi competere dixerit ab eo pe
tendum eē. atꝫ hoc pacto p̄fecti vrbium locorumqꝫ q̄rumcunqꝫ poſſeſſionem imꝑato-
ri tradidere. Ita multomelior hodie ceſaris conditio eſt ꝙ pridem fuit. qm̄ non ſoluꝫ
ab hoſte liberatus eſt peſſimo: ſꝫ ⁊ q̄ fuerunt illi vires ſibi acceſſerunt. Hec volui ſcri
bere ſerenitati tue. haud ignarus cuncta ei eſſe gratiſſima q̄ ad gloriam ceſaree ma-
ieſtatis cedunt. Imꝑatrix ipſa auguſta optime valet. De apparatu contra thurcos
in hungaria cum nihil certi habeam nihil ſcribo. Sanctiſſimꝰ tamen dominꝰ noſter
⁊ germanos ⁊ hungaros nunc lr̄is ⁊ nunc nuncijs excitare atꝫ vrgere conatᷣ. Mihi
non magna ſpes fuerit niſi viderim celſitudinem tuaꝫ claſſe inſtructa in magne illiꝰ
memorande nauis puppe armatam. ſignum ꝓfectionis contra thurcos dare. Nam
reliqs orbis principibꝫ. etſi voluntas eſt. non adeſt facultas q̄ gretiam inuadere poſ
ſint. Tue ſublimitati ſi voluntas affuerit nihil deerit. neqꝫ plura modo. me tue man
ſuetudini dedo. a cuius mandatis nunꝙ̄ diſcedam. Ex roma. vj. kl'. Aprilis. Anno
M.cccc.lvij.

Epiſtola. cclxvij.

Regi neapolitano petit ꝯmendari.

ENeas cardialis ſeneñ. Johanni ſoletio electo barthinonēſi. S.p.d. Q-
uis raro p̄ñtia tua fruamur: eius tamen memoria apud nos dulciſſima ē.
quotiens eius conſuetudinis que inter nos neapoli fuit recordamur. qꝺ

quidem ſepe contingit. neq; eñ obliuiſci poſſumus amicitie ſuauiſſime. que ꝛ lucꝝ
eſt quod ex neapoli repoꝛtauim⁹. exiſtimam⁹ eñ magni tuam beniuolentiam nos eē
conſecutos. cupimuſq; ea vt perpetua ſit q̄ꝛuis non aliter credere debeamus. cum ve-
ra ſit amicitia noſtra ex honeſta conuerſatione nata. Amicicia ỏo que deſinere po-
teſt. vt Hieronimo placet nunq̄ꝛ vera fuit. ſed de hac ſatis. Cupimus nos aliquando
regie manſuetudini ꝯmendatos efficias. Sui eñ non minus ſum⁹ q̄ꝛ illi q ex arago-
nia vel cathelonia nati ſunt. q̄ꝛuis quoddaꝫ naturale ius eos regie maieſtati obnoxi
os teneat. nos beneficia q̄ ab eo recepim⁹ obligauerint. Uez illoꝝ aliq foꝛtaſſe abſq;
ſcelere ſe nihil regi debere dixerint. nos abſq; ingratitudine quod eſt vicioꝝ peſſimū
id dicere non valemus. Sciat ꝑ te clementia regia nos fateri debitum ꝛ cupidos eſſe
id ꝓſoluere etſi obligatio maioꝛ eſt q̄ꝛ ꝑ nos dilui poſſit. Inſuper dñm de monteſio
amamus ardenter q nobis amiciſſimus fuit. Rogam⁹ vt illi nr̄am opam ad queuis
eius beneplacita offeras. Poſtremo ſi qd eſt quod tui cauſa efficere valeamus ſcis
nos eſſe qbꝫ vti ꝓ voluntate poſſis. Eccleſiam barthinoneñ confidimus tuam eſſe fu
turam. Etſi modo aliquid ſubeſt impedimenti. tempus omnia domat. Uale ex roma
xxvj. Marcij. M.cccc.lvij.

Reprendit conſolari nolentem ſuper moꝛte filij.

Epiſtola. cclxviij.

ENeas cardinalis ſenenſ. Johanni miraballio equiti neapolitano. S. p.
dicit. Referunt q ex neapoli ad nos veniunt. magnificentiam tuam ad-
huc meſtam eſſe ꝛ conſolationem nullam accipere de moꝛte filij. id nobis
moleſtum eſt. Rogamus ne temet affligas. nõ eſt ſuꝑ ea re dolendum que amiſſa ne-
quit recupari. Sunt tibi alij filij virtute fama honoꝛe p̄ſtantes. Iſti tibi in terra ſer
uiunt. In celo ille locum parat. age. cogita. quid eſt hui⁹ mundi gloꝛia. Caduca ſunt
omnia que in terris acqrimus. nihil ſtabile. nihil certum. nemo ſibi hoꝛam vite pꝛo-
mittere poteſt. nemo de craſtino habet noticiam. fugit etas. fugit omnis terrena vo-
luptas. nihil habemus niſi pꝛeſens ꝛ id momentaneum eſt. Quid igiť triſtamur ſi
priuamur momentaneo bono. Dicimus hec ſapienti viro ꝛ q iſta optime nouit. libet
tamē dicere homini amico ꝛ bene de nob̄ merenti. Pꝛecamur ne deinceps in hac re
ſcribere cogamur. quod tunc fiet cum magnificentiam tuam hilarem atꝫ iocundam
eſſe audiuerimus. alioqn non poſſumus taceꝛe. cum tua meſticia noſtra ſit moleſtia.
Cupimus te indulgere bone valitudini ꝛ viuere animo leto. Sic eñ ꝛ nos ꝛ reliq̄s
amicos tuos conſolaberis. Albericum filium tuum optamus bene valere. Alexan-
der floꝛentie bene valet vir magni pꝛecij ꝛ verus tuus filius in quo tui moꝛes expꝛeſ-
ſe ſunt. Uale ex roma. die. xxv. Marcij. M.cccc.lvij.

Refert grates congratulatoꝛi pꝛomotionis ſue.

Epiſtola. cclxix.

ENeas cardinalis ſenenſ. Urbano epo Sabineñ. S. p. dicit. Ex aladia
ad nos tue lr̄e deuenerunt quibꝫ de noſtra ad cardinalatum vocatione cō-
gratularis. non eſt noua erga nos tua caritas. Scimus te nos amaſſe ab
eo tempe quō wienne ſimul verſati ſumus vſq; hodie abſq; ſimulatione. nec nos mi-
nus te dilexímus ꝛ diligimus. Itaq; ſi quid honoꝛis nobis acceſſit ꝛ tibi aucta di-
gnitas eſt. quando inter amicos veros omnia eſſe communia decet. Tu itaq; dein-
ceps cardinalatum nobis creditum ꝛ tibi communicatum ꝓ noſtra inuicem carita-
te iudicabis. Quod ſperas amplius de nobis. rogamus ex cerebꝛo tuo ꝓcul amoue-
as. nam ꝙ huc euecti ſumus plus eſt q̄ꝛ meruimus. Et vtinam nos geramus auxili-
ante deo ne dedecoꝛi dignitati ſimus. Liberationem tuam audiuiſſe pꝛiuſq̄ꝛ captu-
ram voluptati fuit. nam ſi pꝛius te captum accepiſſemus non caruiſſemus grandi
moleſtia. nunc euaſiſſe te ꝑiculum dulce eſt ꝛ aliquando ſuaue tibi fuerit meminiſſe
laboꝛis. Uale ꝛ nos ama vt ſoles. Ex roma.

Laudat induſtriam ⁊ nouitates reſcribit. **Epiſtola.cclxx.**

Eneas cardinalis ſenenſ. Roderico cardinali ſancti Nicolai. S.p. dicit
Quod nihil tuaꝝ lr̃aꝝ iam p̃dem acceperim. cauſam eſſe arbitroꝛ ingen-
tes ac grauiſſimas occupationes tuas ⁊ illaꝝ terraꝝ ꝑicula. Ego tamen
gaudeo ꝙ in aduerſis ⁊ arduis reb9 tua virtus elucet. nam qui ex agro piceno veni-
unt: tua cura. diligentia. ſtudio. ⁊ ſingulariſſimo ingenio ex grauiſſimo diſcrimine
ſeruatam ꝓuinciã aiunt. In ſenatu ap̃lico magnifice ſummi ſacerdotis verbis tua
dignatio commendata eſt. Senatus ipſe omnis ſe obnoxium ꝓbitati tue fatet̃ cum
tua op̃a ciuitas eſculana ſaluata ſit. q̃ ꝑdita. non marchia ſolum ſed omne patrimo-
nium beati Petri ibat peſſum. Perge igit̃ incumbe ꝯmuni cure. intende neruos ꝓ
conſeruatione rerum eccleſiaſticarum. vt facis. Hinc em̃ gloria hinc ſempiternum
decus. non tue ſolum dignationi ſed vniuerſe burgioꝛum familie redundabit. Pro-
thonotari9 tuus allocutus me eſt tuamqꝫ erga me caritatem mihi q̃dem notiſſimam
conatus eſt amplius atqꝫ ampli9 inculcare. Sed ita mihi ꝑſuaſus eſt amoꝛ tuus vt
ꝑſuaderi magis non poſſit. ait ille cupere dignationem tuam huc reuerti. vtinam id
det̃ ⁊ ꝙ celerius. Etenim vtiliſſim9 eſſet reditus tuus. Conſolareris grandeuum il-
lum ſummum pontificem patruum tuum. q aſſiduis curis intentus nullum habet le-
uamen. P̃ñtia autem tua in p̃mis letificaret eum. neqꝫ em̃ ſine dulcedine q̃dam men-
tis ⁊ anime. ſuo ſanguine ſanguis heret. Exinde partem curaꝝ ſuſciperes nec opor-
teret illum omnia ſolum ſubire onera. Curia ꝗꝫ vniuerſa tuo aduentu exultaret hñs
hoiem ad quẽ poſſet vrgente neceſſitate recurrere. nam modo multi fruſtrant̃ non va-
lentes aditũ habere pontificis. q̃uis audientie dic nocteqꝫ ſua ſanctitas ſine inter-
miſſione intenta eſt. Neſcio q̃d deliberabit̃ de tuo reditu. Ego q̃dem ſi q̃d in eam rem
potero non ero deſes. Scripſeram vſqꝫhuc cum tue mihi lr̃e reddite ſunt eloquio ple-
ne ſuauiſſimo. Mirabar p̃us non te ſcribere. nũc demiroꝛ in tanta reꝝ mole qua p̃-
meris id ociũ fuiſſe vt ad me dare lr̃as potueris. Sed nihil eſt amanti difficile. Om-
nia vincit amoꝛ. nullus grauis laboꝛ q nõ leuiſſim9 ei videat̃ q ex amoꝛe op̃at̃. Intel-
ligo igr̃ eſſe non vanam opinionem meam q me amari a te arbitroꝛ ⁊ mihipſi ꝑſua-
ſuadeo. ſed de hoc foꝛtaſſe nimis inter veros amantes. Queris q̃ apud nos nouita-
tes. eas reſcribam ⁊ dicam breuiter q̃d audeo. Jacob9 piccinin9 ad pontificem miſit
q ſe purgarent in eſculanis inſidijs nihil a ſe ꝑdiſſe. Pontifex r̃ndit id magno regi
aragonum ſuadendũ eẽ q ei9 expromiſſoꝛ fuit. Sunt q putãt comitem iacobum velut
indignabundum (nam ei ſtipendia negata ſunt) aliq̃d noui patratuꝝ incendij. Alij
referunt eum ad maieſtatem regiam ꝓfectuꝝ: ſiue vt ſe expurget. ſiue vt aliqua exqui-
rat in rem ſuam. Vtcunqꝫ ſit vigilandum eſt ne quid detrimenti ager eccleſie patiat̃.
Inter comitem euerſum ⁊ vrſinoꝝ dominum feruet diſcoꝛdia. Concoꝛdia ſepius agi-
tata in lucem non prodijt. Nocte ante hanc diem tercia tranſiuerunt copie comitis
euerſi ꝑ hanc vrbem deceptis poꝛtarum cuſtodib9. Premiſerunt em̃ quatuoꝛ viros q
ſe germani tui illuſtris capitanei famulos dicerent. ſumptis veſtib9 q̃ fidem facerent
ad moꝛem eoꝝ q capitaneo ſeruiunt. ⁊ hi intromiſſi captis cuſtodib9 ianuas aperue-
re vehemẽti exercitui comitis euerſi. He at̃ copie ꝓfecte ſunt ad opidũ cui mõticello
nomen eſt illud cum arce ferunt̃ occupaſſe. Non habem9 rem compꝛtam. Sepe em̃
plura referunt̃ in hac vrbe q̃ ab ipſo vero procul ſunt. Et id q̃dem vicium late patet
apud omnes gentes. De thurcis hec ferunt̃ diſpotus raſcie ſenioꝛ moꝛtem obijt. fi-
lij eius ad thurcos defecere. thurci magnas parant copias rurſus hungariam inua-
ſuri. In hungaria non eſt par9 exercit9. nec auxilia expectant̃ ex alemani q̃ cito illuc
pergere poſſint. In gallia ⁊ ſup rodanum triremes fiunt breuiqꝫ armãde credunt̃ vt
in thurcos eant. Rex poꝛtugalie in ꝓpoſito ꝑſeuerat. neſcio tamen quid facturus ſit
vbi viderit paucos ſecum principes ituros. Dominus noſter ꝓ ſuo moꝛe feruet deſi-
derio exterminandi mahometicam ſupſtitionẽ. ⁊ que ab eo pendent ſumma cura ꝓ-

ſequit᷑. De beneficijs ſum curioſus ⁊ tibi ⁊ mihi conſulaꝫ. Sed decipimur ⁊ fallimur falſis rumoribꝫ. Dis q nuꝑ apud nurembergam obijſſe ferebat᷑. ꝓximis diebꝫ hic fuit ⁊ mecum pranſus fuit. Similr̃ ⁊ tulleñ ep̃s q apud nouam ciuitatem auſtrie defunctus vita affirmabat᷑. ad ducem burgundie incolumis redijt. Ero tñ attentꝰ ſi qd vacet. ſ tua dignatio habet optimum ꝓcuratorem dñm nr̃m ſanctiſſimum. Et puto iaꝫ tibi aliq̃ monaſteria ꝯmendãda eẽ ꝑ curatorem cuiuſdam ꝓthonotarij de monte ferrato ad quandam abbatiam ditiſſimam. Spero etiam cum rege aragonum ſi vera ſint q̃ ferunt᷑ ꝯcordia fiet dignationi tue admodum vtilis. Nec plura modo. Cõmendo me dignationi tue cui cupio ꝯplacere omni tp̃e. Ex ro. die. j. aplis. M.cccc.lvij.

¶ Refert ſummum pontificem bñ valere.

Epiſto. cclxxj.

Eneas cardinalis ſeneñ. Johanni cardinali ſancti angeli. S. p. d. Quis nihil modo ſcriptione dignum offerat᷑. ne tñ ſine meis lr̃is ad te nuncij ex h loco ꝑtingant. ſcribam pauca ex his q̃ apud nos agunt᷑. Summꝰ ſacerdos corpe ⁊ mente ita valet vt ante ꝯplures annos. Animꝰ illi ad exterminationem machometice ſecte magnꝰ eſt ⁊ ardens. Nihil ab eo ꝑ̃termittit᷑ ex his q̃ ſuo arbitrio pendent. Utinam ꝑ̃ncipes eius deſiderio ſatiſfacerẽt. Sed qd germani. galli. hiſpani. hungari. poloni faciant tu meliꝰ q̃ ego nouiſti. ytalia ip̃a pace fruit᷑ duobꝫ tñ in locis fremunt. apud genuam liguris caput. Et circa nos inter comitẽ euerſum ⁊ familiam vrſinoꝝ. Queſita concordia nondum eſt inuenta. Summi tñ pontificis ſapientia hanc rem optimo ſedabit termino. Comes iacobꝫ piccininꝰ his diebꝫ delatus eſt ad pontificem tanq̃ eſculum furto voluerit occupare. Js ſeſe multis argumentis purgat nondum tñ pontifici fidem fecit. Timor eſt ne qes ytalica turbet᷑. nimis em̃ diu qeuimꝰ: ⁊ a noſtro more ꝓcul fuimꝰ. Hec eſt ytalia. Cupio dignationi tue ita bñ eſſe vt cupis. Scio durum eſſe ꝓuinciam tuam neqꝫ aliud ab initio putaui. nunq̃ iudicio meo res hungarica bñ a thurcis defendet᷑ niſi ⁊ impator vnum ſapiat. Pereãt q diſcidij ſunt auctores. Hec volui ſcripſiſſe. Uale optime ex vrbe ro. kl'. aprilis anno. M.cccc.lvij.

¶ Suadet regem bohemie poſtulare vt cãcellarꝰ ſuus eccl'ie prageñ ep̃s ꝑ̃ficiat᷑.

Epiſtola. cclxxij.

Eneas cardinalis ſeneñ. Nicolao liſcio volaterano. S. p. dicit. Scripſimus ad te iampridem. Jtidem procopio cancellario de re bohemica. exinde ſperauimus non nihil in eo negocio fieri poſſe. nihil audiuimꝰ. Miramur ⁊ feremus moleſto animo tot nos incaſſum ſubijſſe labores. periſſeqꝫ ſalutiferum ⁊ neceſſarium opus. Fortaſſe ita deo placitum eſt. De prageñ eccl'ia. multi ſermones habiti ſunt. admittenteqꝫ rogatu noſtro cauſa cammiſſa fuit cardinali ſancti Marci. vt plebi bohemice datarius pape preficeretur epiſcopus. Et ille quidem vir bonus ⁊ doctus ⁊ quem dignum hoc honore putamus. nobis tamen non eſt viſum ad talem eccleſiam quenq̃ ꝓmoueri niſi conſulto rege. Jdeoqꝫ quoad potuimus differri ꝓmotionem conati ſumus. Tu hec procopio dicito ⁊ curato vt reſponſum habeamus. vellemus regia ſublimitas ꝓ ip̃o cancellario inſtaret. Arbitramur enim non fruſtra conaret᷑. Que nobis de comite cilie ſcripſiſti cognouimus ⁊ communicauimus non ſine tua laude. Plurimum optamus ſepe ad nos ſcribas ⁊ nihil ſubticeas de thurcis ⁊ de rebꝫ alijs cognitõne dignis. Apud nos timor belli eſt futuri. Credimus tamen ſummi preſulis ſapientia obuiam ibit. Rogamus procopium regie maieſtati nos efficiat commendatos. Tu vero reuerendiſſimis dominis Strigoneñ cardinali ⁊ varadienſi epiſcopo commendabis. Ex vrbe roma. kl'. Aprilis. Anno M.cccc.lvij.

Admonet ꝯmiſſa diligenter exequi. **Epiſtola.cclxxiij.**

ENeas cardinalis ſenenſ. Heinrico ſenftleben. S.p.d. Credimꝰ te ad curiam ceſario incolumē pueniſſe. Idqꝫ cupimꝰ. Rogamꝰ igit̃ imperatorie maieſtati nos ꝯmendatos efficias. Ceſar eñ eſt quem in terra vnice colimus. ⁊ illi pre ceteris q viuant obligati ſumꝰ. loq̃re ſecum de rebꝫ ꝯmiſſis diligentie tue. Maxime autem horteris ſuam excellentiam ad bellum ꝯtra thurcos gerendum Excitandoſqꝫ germanie p̃plos qm̃ ipſe p̄mus eſt quem xp̄iani reſpiciunt. Hic eñ rumor eſt non ſine auctore certo. magnas apparare copias thurcoꝝ dominum vt rurſus hungariam inuadat. Quod niſi theutones p̄ſidio fuerint. actum de regno illo ñ dubitat̃. Hec agito cum reuerendiſſimo patre nr̃o ep̃o Gurcenſi ⁊ ſingulariſſimo amico prepoſito friſingenſi quos noſtro nomine iube benevalere. Rem varinienſeꝫ curabis ꝓ tua prudentia expedire. neſcimꝰ quomodo ad aures ꝓcuratoris dilata eſt prutenoꝝ. ille tñ non oñdit ſe credere. mora piculoſa eſt. Nos ſi difficultas eēt in reſeruatione, p̃pterea quia in cardinalatu ſumꝰ offerimꝰ apoſtolicas lr̃as obtinere qbꝫ reſeruatio auferat̃. quemadmodū ⁊ plures alij fecere cardinales in gallia ⁊ alemania. Reliqua ꝯmittimꝰ prudentie tue. Vale optime. Ex roma. iiij. aprilis. M.cccc. lvij.

Offert opam ſuam q̃ad poteſt. **Epiſtola.cclxxiiij.**

ENeas cardinalis ſeneñ. Vlrico ep̃o gurceñ. S.p.d. Que ſunt apud nos nouitates ſcribimꝰ ceſari. non repetimꝰ q̄ illis in lr̃is videbis. Precamur nos ceſareo culmini ꝯmendes. eiqꝫ ꝯtra thurcos expeditionem ſuadeas. Ita eñ expoſcit xp̄iane religionis neceſſitas. Dilationem a creditoribꝫ tui p̄deceſſoris obtinuit heinricus ſenftleben ſicut ab eo relatum tibi non ambigimꝰ. Si q̄ amplius ſunt q̄ cupias ex nobis. tantum aderit voluntas q̄ntum ſinet poteſtas. Scimꝰ eñ nos tibi eē obnoxios ⁊ cupimꝰ aliquando partem debiti pſoluere. Vale ex roma die. iiij. april̃. Anno dñi. M.cccc.lvij.

Petit ceſarem induci ad bellum ꝯ thrucos. **Epiſtola.cclxxv.**

ENeas cardīalis ſeneñ. Vlrico ridrer. S.p.d. Heinricꝰ ſenftleben tuꝰ ⁊ nr̃ apud te eſt. ⁊ que ſunt apud nos ſcitu digna tibi expoſuit. Non eſt cur fatigemꝰ aures tuas. cum ptꝰ eius abitum nihil noui emerſerit ſcitu dignū. Rogamꝰ vt exhorteris ceſaream maieſtatem ad bellum contra thurcos. Ita eñ ſuus honor ⁊ reipublice xp̄iane ſalus expoſcit. Nam thurci vt fama non vana eſt prima eſtate rurſus hungariam ſunt inuaſuri. Si qua ſunt q̄ cupias ex nobis ſcis nos eē tui amantes ⁊ cupere voluntati tui morem gerere. Velis nos mgr̃o camere ꝯmendatos facere. Et arthongum nr̃o nomine ſaluum dicere. Ex vrbe die. iiij. aprilis Anno domini. M.cccc.lvij.

Nouitates ytalie ſcribit. **Epiſtola.cclxxvj.**

ENeas cardinalis ſeneñ. Diuo frederico impatori. S.p.d. Que nunc ſcribam pauca ſunt. fama hic eſt. diſpotum raſcie ſeniorem obijſſe mortem filios eius ad thurcos defeciſſe. Iamqꝫ xp̄ianis inſidiari. ſi ita eſt credimus non latere maieſtatem tuam. Accipio illoꝝ ſororem eſſe in caſtro cilie que fuit vxor comitis. Cauendum eſt ne mulier fraternam labem ſequat̃. At puto ſublimitatem tuam id non negligē. Quia tñ aliq inſſert me h̄ ſcribē. non fuit ꝯciliū vt reticerē. In ptibꝫ morꝰ ē futuri belli. Et multa eius rei ſigna ſunt. deꝰ meliꝰ ꝯſulat. Ciuitas

ſeneñ diſcordijs ciuilib⁹ agitať. Rex aragonũ ſuo more venatõib⁹ operam dat. fuitq̃ (vt aiũt) in ꝑiculo ꝓrimis dieb⁹ ne ꝑ aprum interficereť cũ cecidiſſet in quo ſedebat equus. Rex portugalie venturus cũ claſſe affirmať mẽſe ꝓrimo. qđ mihi nõ fit vereſimile cũ nec terreſtris ꝑ hũgariã pareť exercit⁹. nec ex italia claſſis alia ꝑanda puteť niſi aplĩca. Indigem⁹ dei auxilio ſi bñ optam⁹ nr̃as res dirigi. Cõmẽdo me tue ſublimitati ad eius mãdata ꝓmptiſſimũ. Ex ro. die. iiij. aprilis. ãno M.cccc.lvij.

Epiſtola .cclxxvij.

Informat amicũ de geſtis ĩ reb⁹ ſuis.

ENeas cardinalis ſeneñ Iohãni hinderbach S.p.d. Ex fratre tuo credimus te noſſe q̃ hic aguntť. nos rẽ tue ꝑpoſiture accepim⁹ apud dñm nr̃m. de ꝓbenda ratiſponeñ faciem⁹ q̃ poterim⁹. Sed durus ẽ aduerſarius tuus. ⁊ fauorẽ habꝫ cardinalis zomereñ. queꝫ noſti dñm eẽ ĩmutabilẽ nos tñ vt amicũ decet tuas ꝓces iuuabimus. nouitateſq̃ apud nos ſunt ſcribimus ceſari. videbis litteras nr̃as. nõ ẽ cur laborẽ ſumam⁹ inanẽ. Utinã ann⁹ iſte ꝓterito ⁊ quietior ſit ⁊ melior. mẽdaceſq̃ vates ⁊ aſtrologos faciat. quoꝝ iudicia raro aliquid boni ꝓſagiunt. nos ea tp̃a optauerimus q̃ aduerſa ſint ꝓphãꝝ ⁊ aſtrologoꝝ iudicijs. Cupim⁹ amicos nr̃os iacobum de lodrano nobilem equitẽ. iohannẽ nihili aſtronomũ ꝓſtabilem nr̃o noĩe ſaluos dicas. Imperatrici aũt auguſte nos hũilime ꝯmendatos facias. cui parẽ ⁊ voluntarij ⁊ accincti ſumus quotiẽs nobis aliqd imꝑauerit qđ in nr̃a fuerit facultate. Uale ex roma die. v. aprił. Anno M.cccc.lvij.

Epiſtola.cclxxviij.

Preconia regis aroganũ enumerat

ENeas cardinalis ſeneñ Iohãni ſoletio S.p.d. Pergrate fuerũt nob litTere tue qb⁹ bonam valitudinem tuã ⁊ animũ tuũ erga nos eũ eẽ q prius fuit abunde intelleximus. Illud q̃ꝫ nobis iocũdiſſimũ fuit ꝙ regiã maieſtatem paruitatis nr̃e memoriã tenẽ. ⁊ nos amare aſſeueras. Nihil eſt eñ qđ magis cupiamus q̃ꝫ inter ſeruitores ſuos ꝯnumerari. q̃ndoq̃deꝫ ipſe rex vnus ẽ q nr̃m exornat ſeculũ. Unus autẽ inter principes doctus eſt. ⁊ terrarũ cultor. vnus liberaliſſimus. vnus in armis peritiſſimus. Unus q domi belliq̃ magnus euo nr̃o videri poſſit. Unus deniq̃ q religioni indefeſſe ſeruiat. Qui ſi animũ ad perdendum thurcorum ꝑfidiã intendẽt. vt ſepe ꝓfeſſus ẽ. nõ mõ q nũc viuũt regib⁹ ꝓferẽdus erit: ſꝫ oĩes ꝓculdubio antecedet q̃s priſca ſecula inclitos ꝯmemorãt viros. Eſt igiť nobis dulciſſimũ cũ tanti regis ſuitores ſumus ⁊ credimur. De re tua non minus cupidi ſum⁹ q̃ tu ipſe. ĩmo vel tantomagis q̃nto tu ꝑ humilitatẽ tuas v̓tutes extenuas nos ꝑ v̓tateꝫ illas magnificamus. Scim⁹ eñ que ſũt merita tua ⁊ q̃ tibi debeanť ꝓmia ⁊ que ꝑnt tibi dignitates ꝯmitti. Qui ſi aliqñ vt ſperam⁹ res tua in mediũ adduceť. audiẽt cardinales q̃le de te iudiciũ faciam⁹. Nullus tñ ẽ q ꝓbitate ac doctrĩne tue nõ ſit affectus. Illud ſolũ impedimento eſt ꝓmotioni tue. ꝙ alia negocia nõ cõponũť. Atq̃ ita ſit vt vtile ꝑ inutile vincieť qđ leges abhorrẽ ſolent. Putamus tñ his rebus breui modũ imponi ⁊ honori tuo ꝯſultum iri. Suadendum eſt ſublimitati regie vt in promotionibus eccl̃iarũ ea media ꝯplectať q̃ tolerari poſſunt. Ualde autẽ ꝯducit chriſtiane rei hos duos. principes eſſe caritate ꝯiunctos. Et q diſſidium querũt neutruꝫ amant. Audimus libenter que ſcribis de voluntate regia erga ſenenſes. Alterum v̓o quod ſubnectis vt ſenenſes ipſi cauti ſint neq̃ ſeipſos implicent malis. quib⁹ cuꝫ velint explicare nequeant. ſalubre conſilium eſt. Sed nos multum illi reipublice timemus. tum ꝙ ciuilis diſcordia populum exagitat. tuꝫ ꝙ preſidia querũt qualia fugienda eſſent. Sed ipſi viderint nos patrie ⁊ ſi bene volumus illi tamen conſulere non poſſumus. quia nobis non creditur. Cardinalis ſancti angeli ſcribit thurcum proxima eſtate in hungariam maiori conatu q̃ꝫ prius venerit rediturum. Non eſſe hungaros ad reſiſtendum potentes niſi externa habeãt auxilia. Petit claſſem apoſtolicam augeri ⁊ infeſtare maritimas thurcorum horas. noſtro iudicio regis op⁹ ſꝫ

magis ꝙ pape fuerit. nec plura modo. Rogamus ſublimitati regie iterum atqꝫ iterum nos cõmendes. Et dominum de monteſia ſingularem amicum noſtris verbis ſaluere iubeas. Ex ro. die. v. aprilis. Anno dñi M. cccc. lvij.

Epiſtola. cclxxix.

Recitat metũ de thurcoꝝ feritate.

ENeas cardinalis ſeneñ alphonſo aragonuꝫ regi cecilieqꝫ S. p. dic̃. Hac ipſa die rex inclite ac potentiſſime allate ſunt littere ex hungaria ſummo pontifici. omnemqꝫ curiam conturbarunt. Referunt enim machometeꝫ thurcorum dominum cum ſoldano egypti. cum caramanno cilicie. cum tarcaro ſcithie inito federe coactis ingentibus copijs rurſum ad hungariam properare albã. quod alij caſtrum belgradum vocant ſummis viribus obſeſſurum. Iamqꝫ iter accepiſſe. nec dubium eſt quin diebus quindecim cum toto exercitu ante opidum ſeſe collocet. Ferunt quoqꝫ iuraſſe eum etiam ſi aſie maiorem partem amiſſam audierit nõ ſeſe retro abiturum. Hec albenſes legato apoſtolico ſcribunt pleni metu. Quippe quibus ſola ſpes de celo ē. neqꝫ eĩ tam ſecuri homines dei. quin humanum expectant auxilium. Incredulum eſt mortale genus neqꝫ illud ponderat quod ſcriptum eſt in ſacris eloquijs maledictus homo qui confidit in homine. Sed miſerandum illis eſt. ſi ſemel diuinitus liberati rurſus pietatem diuinam temptare verentur. Percuſſit de celo deus hoc anno thurcos. neqꝫ eĩ humana victoria fuit que apud albam parta eſt. Voluit experiri deus quidnam reges agerent. ceteriqꝫ chriſtiani populi rectores profligauit hoſtes. occidit qui ferociores videbantur. Abſtulit innumerabiles machinas. ſpacium dedit quo ſi vellent chriſtiani populi ſeſe accingerent. redituroqꝫ thurco armati occurrerent. Sed ꝙto magis indulget deus. tanto negligentiores ſumus abutentes ocio. Ecce redit hoſtis ⁊ nemo eſt qui laboranti hungarie opem ferat. ⁊ vereor ne hungaria peſſum eat. ⁊ nobile illud regnum hoſtilis gladius euertat. Quod ſi deus tulerit cadit murus noſtre religionis. ⁊ itinere plano per carnos ⁊ forum Iulij in italiam thurcorum turme decurrent. Ad hec accedit filiorum olim gubernatores hungarie captura. qui per regem in arce budenſi deprehenſi cuſtodiuntur. Cunqꝫ his non parui nominis prelatus interceptus eſt. Iohannes varadieñ epiſcopus. Ferunturqꝫ ⁊ alijs pleriſqꝫ nobilibus inclita vincula. Incomperta eſt adhuc cã. ſed vero ſimile eſt necem comitis cilie hoc peperiſſe. Infelices chriſtiani. quos tanta cecitas exagitat vt nec prementibus hoſtibus domeſtica deponant odia. Surgat igitur tua ſerenitas. ⁊ quod potuerit huic periculo remediuꝫ adhibeat. Ceteri principes in tuam ſublimitatem cuncti fere contorquent oculos. eam ipſam quicquid egerit ſecuturi. Neqꝫ enim rex eſt in orbe chriſtiano apud quem plus auctoritatis ꝙ apud te ſit. qui regnorum potentia. rei militaris peritia. experientia rerum multarum. ⁊ incredibili ſapientia ceteros europe principes antecellit. Hec per me ad tuam manſuetudinem fide dicta ſint. Datum rome die ſeptima Aprilis. M. cccc. lvij.

Epiſtola. cclxxx.

Refert noua regi ſcripſiſſe.

ENeas cardinalis ſeneñ Iohanni ſoletio S. p. dicit. Scribimus aliqua de thurcis ſublimitati regie. que cupimus ſibi offeras legaſqꝫ. Niſi eniꝫ ipſe laboranti chriſtiane religioni opem ferat. id imminet diſcrimen ex quo vix alius liberare non poſſit. Nunc opus eſt arte ingenio ⁊ viribus vti. Nec apud eum niſi inueniamus vbi perquirenda ſint ignoramus. Vale ex roma die. vij. aprilis. M. cccc. lvij.

Epiſtola.cclxxxj.

Equo aĩmo fert fortune ludum

Eneas cardinalis ſeneñ Johãni hinderbach S.p.d. Ad nos de ſtatu cu-
rie ceſaris nouitas ꝑuenit. Ita ſe hũane res habent. nũc iacemꝰ. nũc i al
to ſumꝰ. deo laus q ceſarẽ omni ꝑiculo liberauit. Dolemus vicẽ gurceñ
epiſcopi nr̃i amici optimi. ꝯmiſerati ſumꝰ ⁊ vnguodio cui nõ dubitamus admoduꝫ
nocere diuitias. Facta ſunt hec que fieri potuẽ. executoriales miſſe lr̃e ⁊ mõ nunciꝰ
apoſtolicus eo ꝑgit ſacre theologie ꝓfeſſor laurentius reuarella. quem tibi cõmẽda-
mus ſi eum videris. Ambroſio noſtro diximus que miſiſti. Expectabit adhuc aliq̃n
tulum. Etſi moleſtũ fert tamdiu ſuſpenſum teneri de prepoſito barthescadeñ expe-
ctabimus quid agas. Cupimus ſi quod mõaſteriorum vacare ꝯtigerit id nobis ſi-
gnifices vt tandem aliquid conſeq poſſimus quo leuior fiat noſtra paupertas. In cã
prebende tue vexamur maxime ob dominum ꝫamoreñ qui tuum aduerſarium tuet̃
Iuuamus tamen te quoad poſſumus. Vale ⁊ ſenatui tergeſtino epiſcopoq̄ꝫ ac pre-
poſito piſini noſtro nomĩe ſalutes dicito. Ex vrbe romana die. iiij. Julij. Anno M.
cccc.lvij.

Epiſtola.cclxxxij.

Nouitates italie.

Eneas cardinalis ſeneñ Johanni cardinali ſancti angeli S.p.dic̃. Scri
pſi nuper reuerendiſſime pater ⁊ domine mi colendiſſime non paucas lit
teras dignationi tue. neſcio an potuerit ad te penetrare cũ audiuerim ⁊
te poſtea dimiſſa hungaria boſnam petiuiſſe. nũc pauca ſubijciã ⁊ caſui mea ſcripta
ꝯmittam. nam que littere tot montes tot flumina tot barbaras nationes niſi caſus
inopinatus ꝑtranſire iubeat. Scripſiſti mihi de prageñ eccleſia tuo more paucíſſi-
ma verba. ſed p̃ter ꝯſuetudinem mordentia. Dicis em̃ nos h̃ omnia bene expeditos
nec dubiũ ẽ qn ſ̃mo tuus ironicus fuerit. non dicã amplius. etſi opinor quorſum ea
verba tendant me nõ ignorare. Ego ꝓ mei animi libertate ſꝑ apte cũ dignatiõe tua
ſum locutus. Et ita faciaꝫ ſi qñ redieris qᵭ deus breuiſſime ꝯcedat cũ ſoſpitate ⁊ ho
nore. Tũc ſi quid erit qᵭ mihi velit tua p̃nitas obijcere. audiã patient̃. Et vel obie
cta purgabo vel petã veniã. niſi qᵭ pleriq̄ꝫ agũt alta mẽte archanũ tuũ includẽ volu
eris. Et de h̃ ſatis. Audiui vt dictũ eſt de tuo tranſitu. credo fuiſſe vrgẽtẽ cãꝫ. Sꝫ do
leo armis plenã eẽ hungariã qbꝫ nõ in thurcos ſed in ſeſe barones eius terre depu-
gnent. Illud quoq̄ꝫ moleſtiſſimũ eſt ꝙ int̃ imꝑatorem ⁊ hungarie regẽ vetuſte ꝯtẽtio
nes reuireſcũt. Mallem tua ſtudia huic morbo mederi. ⁊ q̃ ſunt in viſceribꝫ noſtris
auferre mala conari potius q̃ꝫ q̃ cutẽ attigũt. Sꝫ cũcta optime nouit prudẽtia tua
cuius iudiciũ nunq̃ꝫ meo poſtpoſuerim. Venio ad res italicas. Dñs noſter bñ valet
ad cruciatã totis intentus animis. Apud eſculũ latrones cũ ioſia ⁊ octauiano ar-
cem munitiſſimã eccleſie occupauere. Legatus adductis eo copijs oẽs in deditionẽ
accepit. Vrſini cũ comite euerſo ꝯtendunt. ⁊ columnenſes qui hactenus quieuẽ. no-
uiſſime ſe bello miſcuerunt. Rex aragonũ cum genuenſibꝫ bellũ gerit. De pace nul-
lum v̄bum. Dux mediolani quieſcit ⁊ veneti q̃uis nuper nõnulli ciues i exiliũ acti
ſunt ⁊ aliqui manus amiſerint. Senenſes inteſtino morbo laborãt. piccininus r̃gis
homo ẽ nec putat̃ hoc anno arma ſumpturus. Ex reno audiuimus aliqua que ñ pla
cent. neſcio an erũt vera. papa nuper interrogauit cur non impedires. rñdi vt ſoleo
libere ſuam ſanctitatem cũ eſſet in hiſpania. italica negocia curare non potuiſſe. tu
am reuerendiſſimam paternitatem in boſna valde a reno diſtare. Camerarius lega
tus orientis duos pape nepotes in vincula ꝯiecit qui cypruꝫ populati fuerãt. Que
ſcribam alia non habeo. Ex vrbe die quarta Julij. Anno M.cccc.lvij.

Epiſtola.cclxxxiij.

Pollicet̃ rogatu opam dare.

ENeas cardinalis ſeneñ Illuſtri p̃ncipi ludouico duci bauarie S.p.dic̃. Reddite ſunt nobis littere tue humanitatis ⁊ beniuolentie plene. quibꝫ rogas vt illuſtri principi ruperto nepoti tuo ad conſequendam eccleſiaꝫ ratiſpaneñ noſtros fauores impertiamur. Reduciſqꝫ nobis ad memoriam clare memorie genitoris tui erga nos caritatem. ⁊ tuaꝫ illā̃ quam ſimul habuimus in noua ciuitate conſuetudinem. Vidimus libenti animo epiſtolam tuam ⁊ mirati ſumꝰ ſubſcriptionem proprie manus. Scribis enim optime quod ē in tanto principe valde laudabile. Recordamur quotiens in curia ceſaris ſuaues habuimus ſermones inſimul ⁊ cum de lapide inuiſibilitatis inquiſitionem faceres. Tenemus memorie in ditione tua poſſediſſe nos eccleſiaꝫ hiſpaceñ ⁊ fuiſſe a genitore tuo benigne tractatos. Scimus q̃ nobiliſſima eſt inclita domus bauarie. ⁊ q̃ꝫ illi ſedes apoſtolica tenetur. Intelligis vti confidimus nos non eſſe ingratos. de nepote tuo ſunt egregia teſtimonia quia tamen commiſſarij ſumus in cauſa huius eccleſie ratiſpaneñ. nõ poſſumus aliud dicere niſi ꝙ inuenies nos veram relationem feciſſe ⁊ paratos eſſe nũc ⁊ in futurum vt tue voluntati morem geramus. Datum in vrbe romana die quinta Iulij.

Epiſtola.cclxxxiiij.

Refert bella italie.

ENeas cardialis ſeneñ nicolao miſſio vollatriano S.p.d. Audiuimꝰ vario relatu inclitum hungarie regem in viennam rediJſſe. Et nobis placꝫ ꝓ quiete illius regis vt ſit extra turbinem hungarie. Dolemus tamẽ r̃gnũ illud inter ſe diuiſum eſſe. veremurqꝫ ne chriſtiani inter diſſentiones thurcis aperiant ianuas. deus meliora permittat. Nos in italia magnis etiam affligimur mal'. Rex aragonum cum genuenſibus bello implicitus eſt. Magnam romani agri partem vrſini ⁊ comes euerſus vaſtant. Seneñ diſcidium indies augent. nouiqꝫ indies ciues aut plectuntur aut in exilium aguntur. nec videmus quo pacto quieſcere poſſint. Aiunt cancellarium ad vos ex bohemia rediJſſe dicito illi multas noſtro nomine ſalutes. Commendamus tibi laurentium rouarellam nuncium apoſtolicum qui has tibi reſtituet. non fuit in auſtria prius. Commonito eum atqꝫ inſtruito in agendis. Si non eſt dimiſſus epiſcopus varadieñ pro eo verbum faciet ⁊ litteras affert. quarum nos promotores fuimus pro veteri amicitia ⁊ quia innocentem eſſe confidimus. Vale ex vrbe die quarta Iulij. Milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Epiſtola.cclxxxv.

Commendatur nuncius pape captos redimendos.

ENeas cardinalis ſeneñ heinrico ſenftleben S.p.d. Dominus noſter ſanctiſſimus mittit laurentium rouarellam qui has litteras ſecuꝫ affert ad ſereniſſimuꝫ hungarie regem. Non fuit homo al's in auſtria. Neceſſaria erit ei inſtructio ⁊ directio tua. Cõmendamꝰ eũ tibi. bonus vir ē. doctus theologus. Cura eiꝰ erit vt captiui imꝑatoris dimittant̃. varadieñ relaxet̃. Et pax ſi fieri pt̃ illas demũ ꝑtes inſpiciat. Ab eo intelliges italicaꝝ reꝝ ⁊ hꝰ vrbis ſtatuꝫ. plꝰ mali q̃ꝫ boni audies. Neqꝫ eñ italia qeſcẽ ꝯſueuit. voſqꝫ germani didiciſtis mores nr̃os ⁊ ñ mõ vicinos ſ3 fr̃es atqꝫ ip̃os parentes bello ꝑmitis. Nihil ē vſq̃ꝫ tutũ. Dãnoſiſſimũ ē ꝙ auſtrie inclita domꝰ in ſeip̃a diſcidiũ hꝫ. Deꝰ illos p̃ncipes aliqñ meliori reſpiciat oculo. Et q̊s fecit maximos faciat amiciſſimos. In cã varimeñ expectamꝰ qd ſequatur qꝛ ibi multuꝫ ſpei collocauimꝰ. aliogn ad mẽdicitatẽ redacti ſumꝰ. Sed ſi quid in partibꝫ illis vacat qđ obtineri poſſe ꝯfidas. velis nobis ſignificare. gratias agito regie maieſtati ꝓ litteris miſſis pape regratiando de mea ꝓmotõne. Bene vale Ex roma die quarta Iulij. Anno M.cccc.lvij.

¶De eodem. **Epiſtola.cclxxxvj.**

ENeas cardinalis ſeneñ Johãni inbili S.p.d. Que ſcripſiſti ꝺ curia noſtri ceſaris iã pridẽ noueramus. Fuit nbois res ꝑmoleſta agimus ꝺo grãtias q ꝑſonã ceſaris cuſtodiuit. Credimꝰ impatricẽ aĩo ꝯturbatã eẽ. eiuſ q ꝯpatimur adoleſcẽtie.q̃ ad calamitates in germaniã venit ꝑferẽdas. Putamꝰ tñ eã ipã ſibi ꝯſulẽ. ⁊ ꝯſolatões q̃rẽ. Cõflictões hũgarie vidicimꝰ. oĩa ſũt ad thurcoꝝ potentiã augendã.ferenda ſunt q̃ deo volente fiũt. Jlle ex malo bonũ elicit. Si dabit aliqñ facultas cogitabimus de te nõ alit q̃ꝫ de nr̃o fideli ⁊ ſingulari amico. Laurentiũ rouarellã q cũ preſentibꝫ ad te veniet nunciũ apoſtolicũ tibi cõmendamus vt aſſiſtas ei ⁊ ꝯſulas ſi q̃ ex te queſierit. Tu qꝫ ſi aliqꝺ monaſteriũ vel prepoſiturã bonam vacare ꝑceperis fac nos q̃ꝫ primũ certos. Potes ꝑ venetias mittẽ lr̃as. Jllic eĩ frequẽtes ad nos currũt tabellarij mercatoꝝ.q̃renda ſuffragia ſunt. Uale ex roma die tercia Julij. M.cccc.lvij.

¶De codẽ ⁊ conſolatur ſuꝑ morte amici. **Epiſtola.cclxxxvij.**

ENeas cardinalis ſeneñ procopio rabenſteyno S.p.d. Ex wienna tuas accepimus lr̃as cũ bohemiã petẽs. Neſcimꝰ an redieris. Audiuimꝰ inſignẽ fratrẽ tuũ ⁊ amicũ noſtrũ ſinglarẽ iohãnẽ eqtẽ extremo die functum. Credimus te turbido ⁊ amarulento eẽ animo. Nã ⁊ nos tali ſocio ꝑuati nõ dolẽ vehementer nõ poſſumus. Sed qd agamus trita eſt hec via.aut nõ naſci optet.aut natũ mori. Nos parentes preire.fratres ſorores amici.pauci admodũ ſunt cũ quibus iã viuẽ delectet. Nam etate graues.parare nouos amicos neſcimus. Et vetẽs paucis temptis mors abſtulit. Nec mõ aliud expectamꝰ.niſi aut eripi nobis eos quos amamus reliq̃s.aut nos auferri ab illis. Atq qñcũq dies illa venerit nõ erimꝰ inuiti vt olim.qꝫ ad maiorez amicoꝝ cumulũ erit eundũ. Credimus te iſta etiã meditari nec egere ꝯſolatõe.iꝺo preterimus hec. Accepimus turbulẽtas eſſe res germãie neq imꝑatori bñ eẽ cũ rege hungarie. Dolemus. Nã res peſſima ẽ ⁊ noxia nõ modo auſtrie ſꝫ vniuerſe reipublice xp̃iane. Deus meliora ꝑmittat. Cupimus de rebus bohemicis fieri certiores.ſꝫ ⁊ quid ſperandũ ſit. Laurentiũ rouarellam qui has ad te defert. Cupimus tibi ꝯmendatuz eſſe frater eſt archiepi rauennatis tibi amiciſſimi ꝯſiliũ tuũ optabit in rebꝫ agendis. Ne deſit ſibi rogamus prudẽtia tua. Uale ⁊ nicolaũ nr̃m ꝓ tua ꝯſuetudine ꝯmendatũ habe. Ex vrbe die.iij.Julij.M.cccc.lvij.

¶Petit ad poſſeſſiõz epãtꝰ varimeñ ꝑ ꝓcuratores ſuos induci pleriſq capitãs beniuolentiaz regis. **Epiſtola.cclxxxviij.**

ENeas cardinalis ſeneñ Caſimiro regi polonie S.p.d. Cuz vacaret nuꝑ ecct̃ia varimeñ.ꝯueniẽtes canonici eiꝰ in glogonia maiori ⁊ cogitãtes ꝺ futo põtifice. vota ſua ĩ me direxert̃ poſtulãtes a ſummo põtifice vt ecct̃iã illã mihi ꝯmittẽt. Jdẽq fecert̃ sereniſſimi ꝑncipes dñi imꝑator ⁊ rex hungarie atq bohemie ꝯſanguinei ⁊ affines tui. Annuit btĩſſimus põtifex ꝑcibꝫ eoꝝ. ⁊ ſũmo cardinaliũ ꝯſenſu eccliaz illã mihi ꝯmẽdauit. Mittã ꝓpe diẽ ꝓcuratores meos ad ſerenitatez tuã cũ lr̃is apt̃icis.qꝫ ꝑcor vt ad poſſeſſiõez capiẽdã neceſſarios vel impartiri fauores. Scio eñ q2 ſine tua oꝑa paꝝ ꝓficẽnt.cũ iã pruſcia in manu tua pene tota eẽ ferat. Jntelligo me magno munẽ donatũ a tua mãſuetudie. ſi mei ꝓcuratores vt non ambigo tuis adiuti preſidijs eccleſie poſſeſſionem conſequantur. Facies rem gratiſſimam ſummo pontifici ⁊ ſacro collegio.ſimulq imperatori ⁊ regi hũgarie q̃s non dubito maieſtati tue pro me ſcripturos eſſe. Ego ꝺo conabor nocte dieq oĩ ſtudio ⁊ diligentia tue ſerenitati me gratuz oſtendẽ.atq ita efficere vt mihi profuiſſe tuam clementiam non peniteat. Jamq pro mea virili in ſacro collegio honorẽ tuuz tutare cepi. Namq cum ageretur de culmine eccleſie pro qua ſcripſeras.erãtq qui

omnino illam committendam eſſe dicerent procuratori magni magiſtri ordinis be
ate marie teuthonicorum. Ego prorſus reſtiti. meaqꝫ ſuaſione factum eſt vt res ſu-
ſpenſa ſit. cuꝫ tue maieſtatis preconia. ſimulqꝫ genitoris tui ⁊ germani qui pro fide
catholica iu bello contra thurcos obijt clariſſimas virtutes retuliſſem. Quibus au
ditis ſedes apoſtolica que prius inclinata erat ad promouendum procuratorem or
dinis. mox ſententiaꝫ mutauit. decreuitqꝫ ſuperſedere. vt interea temporis aliquid
de concordia ⁊ pace illarum partium tractari poſſit. ⁊ medio tempore rectorem ali-
quem ſiue adminiſtratorem illi eccleſie dare. qui tue ſerenitati merito diſplicere nõ
debeat. Uerum ego pro ea qua tuo culmini deuotiõe afficior. audeo ſuadere. idqꝫ vti
le arbitror. vt tua ſerenitas ſimul cum illis de terra pruſcie oratores ſuos ad ſedem
apoſtolicam mittere q̃totius ſtudeat. viros preſtabiles ⁊ auctoritate inſignes. qui
offerentes viam iuris ac concordie cum aduerſarijs coram ſanctiſſimo domino nr̃o
cenſuras eccleſiaſticas in terra pruſcie quomodolibet fulminatas aut tolli aut ſu-
ſpendi petant. Spero enim eo modo res magnifice ad honorem tue ſublimitatis et
illarum partium tranquillitatem conduci poſſe. cum ſanctiſſimus dominꝰ noſter ad
hec optime ſit inclinatus. Et multi ſunt in ſacro collegio cardinales reuerendiſſimi
qui maieſtati tue ſunt affectiſſimi. Inter quos eſt reuerendiſſimus dominus rotho-
mageñ. Ego vero minimus inter omnes nihil omittam ex his que ad augmentum
ſtatus ⁊ glorie pertineant tue ſublimitatis. Cui me humilime recommendo. Ex ro-
ma die vltima auguſti. M.cccc.lvij.

Recommendat illis eccleſie rati-
ſpaneñ prouentus.

Epiſtola. cclxxxix.

ENeas cardinalis ſeneñ ottoni ⁊ ludouico bauarie ducibꝫ S. p. d. Obti-
nuiſtis tandẽ eccleſiã ratiſpaneñ. reuerendo p̃ri ruperto filio ⁊ nepoti ve-
ſtro ꝯmendari. Satiſfactum eſt deſiderio vr̃o. Merebat̃ inclita domus
vr̃a exaudiri in ſuis p̃cibꝫ. Nec talis eſt ecc̃ia ratiſpaneñ q̃ vel ꝓbitati vel nobilita-
ti eiuſdẽ rup̃ti ſatiſfaciat. Duo tñ obſtabãt petitõnibꝫ vr̃is. etas ſcꝫ ꝓmouendi mior
⁊ capituli ipſius ecc̃ie deſideriũ a q̊ erat aliꝰ electus nõ indignꝰ neqꝫ ignobil̃. Sed
cũ reperiſſet pietas dñi nr̃i electõeꝫ ipam minꝰ canonicã eẽ ⁊ hic rup̃ti merita libra
ret. pretulit nobiliorem. Nec putauit in etate momentũ eẽ faciendũ. quã tante domꝰ
claritas communiſſet. Eſt igit̃ vr̃m recognoſcẽ h̃ beneficiũ ab ipo dño nr̃o ſanctiſſi-
mo. Qui etſi fecit qd̾ debuit. honorãdus ẽ tñ iuuandꝰ ⁊ extollẽdus q h̃ tp̃e nobilita-
tis cultor ⁊ ꝯſeruator exiſtit. Uerũ cũ eccleſiã ratiſpaneñ q̃ olim florẽtiſſima fuit ⁊
a progenitoribus vr̃is fundata magnis opibꝫ abũdauit. iã paupeꝫ. ac pene ruenteꝫ
⁊ vndiqꝫ lacerã eẽ intelligamus. nobilitatẽ vr̃aꝫ rogamꝰ obnixe. vt poſtq̃ ad manus
vr̃as redijt ⁊ caro vr̃a illi p̃eſt. ita efficiẽ velitis vt palã oĩbꝫ fiat vos nõ v̾bo h̃ opere
ipius ecc̃ie ꝓtectores ⁊ aduocatos exiſtẽ. Sit vobis ꝯmẽdata cleri libtas. date ope-
rã vt diſtracta ⁊ ĩpignorata bona ipſiꝰ ecc̃ie abſqꝫ g̃uamine cleri recup̃ent̃. Sit ipe
rup̃tus ouiũ ſuaꝝ nõ lupus h̃ paſtor. ſit canonicoꝝ ⁊ alioꝝ clericoꝝ nõ tyrãnꝰ h̃ p̃r.
Meminerit q̃ iubet ap̃ls vt nõ dñemur in clero h̃ tanq̃ forma facti gregis ecc̃ie p̃-
ſideamꝰ. Nouerit nõ ſe ecc̃ie h̃ ecc̃iaꝫ ſibi ꝯmẽdatã eẽ. Cõmendamꝰ deniqꝫ etiã excel
lẽtie vr̃e venerabilẽ heinricũ de habſperg. cꝰ electõ nõ ſuis demeritis h̃ p̃t̃ omiſſas
iuris ſolennitates reiecta ẽ. dignꝰ ẽ certe cui rup̃tꝰ ⁊ q res ſuas gerũt nõ inſultẽt ſed
ꝯpatiant̃. nõ iniurient̃ h̃ faueãt potius ⁊ ipm̃ amẽt. Eſt em̃ vir bonꝰ cꝰ nobilitati in
genui corñdent mores. Etem̃ manifeſta ẽ nobis eiꝰ ꝓbitas. Nã licꝫ m̃lta in eũ q̃ſi-
ta ſunt teſtimonia ad eiꝰ famã denigrãdã. nemo tñ rep̃tus teſtis eſt q eiꝰ honori de̾-
traxerit. Paſſus eſt vir bonꝰ nõ modicã iacturã. Uenit romã cũ g̃uibꝫ expenſis. fuit h̃
ea parte anni quando eſt ardentior ⁊ periculoſior aer. ⁊ perpeſſus eſt complures la
bores. ⁊ tandem ſuccubuit. Proſequebatur cauſam ſuam. queſierat honorem quem

ſibi debitum eriſtimabat. Fecit quod ceteri mortales agunt. Nam quis eſt qui ele-
ctus in epiſcopum alicuius eccleſie non conetur electionem ſuam tueri. ⁊ a ſummo
pontifice confirmationem ſuam obtinere. Qui epiſcopatum querit inquit apoſtolus
bonum opus querit. Uerum ea vſus eſt modeſtia. ea grauitate in ſuo iure proſequē-
do. vt nullius vnꝙ̄ bonori detrarerit. nullius fame preiudicauerit. nullius perſonaꝫ
in diſcrimen adduxerit. Idem fecere ⁊ qui cum eo miſſi ſunt a capitulo. Teſtes nos
ſumus coram quibus cauſa agitata. Tātū eſt ꝙ̄uis in electum ipſuꝫ ⁊ eligentes nō
nulla crimina obijcerentur per procuratores ruperti. Ipſe tamen electus ⁊ ſequa-
ces nibil aliud queſiuere ꝙ̄ ſe purgatos atqꝫ innocētes oſtendere. De ruperto nibil
vnꝙ̄ reprebenſione dignum dixere. Sed tam ipſum ꝙ̄ progenitores ſuos ⁊ excellen
tias veſtras. ipſamqꝫ bauarie domum cum magna veneratione cum ſumma reueren
tia ⁊ ſingulari quadam maieſtate nominauerunt. Quibus ex rebus iuſtum ⁊ ſupra
ꝙ̄ iuſtum eſſe putamus vt eundem beinricum ⁊ qui cum eo venere commendatiſſi-
mos ſuſcipiatis. eiſqꝫ fauentes ac conſilijs aſſiſtentes ⁊ auxilijs quod eſt vere nobi-
litatis erga eos oſtendatis. que viciſſe contenta non inſultat victo ſed victum ſepe ia
centem eleuat ⁊ in partem felicitatis aſſumit. Hec pro noſtra erga vos caritate ⁊ in
clitam domum veſtram affectione dixiſſe volumus. ꝙ̄uis ſciremus nobilitatem ve-
ſtram quod ſcripſimus per ſeipſam id fuiſſe facturam. Datuꝫ Rome die quarta ſe-
ptembris. Anno. M.cccc.lvij.

Epiſtola. ccxc.

De eodem.

Eneas cardinalis ſeneñ Ottoni ⁊ Ludouico bauarie ducibus S. p. dic
Annuit ſanctiſſimus dominus noſter precibus veſtris ac ratiſpaneñ ec-
cleſiam reuerendo patri domino ruperto filio ⁊ nepoti veſtro commenda
uit. Uoluiſſet apoſtolica pietas eam eccleſiam multo maiorem ⁊ ditioreꝫ fuiſſe. ⁊ ta
lem que nobilitati ⁊ moribus ipſius ruperti ſatiſfaceret. Sed qualiſcunqꝫ eſt recipi
debet alacri animo. ⁊ babende ſunt ingentes gratie eidem domino noſtro. qui valde
libere deſiderio veſtro ſtuduit complacere. ¶ Cōmendamus igitur excellentie ve-
ſtre eccleſiam ipſam ⁊ clerum eius. ꝙ̄uis certi ſumus fundationem progenitorum
veſtrorum in manibus veſtri ſanguinis conſtitutam felicibus incrementis augendā
eſſe. Inſuper quia venerabilis vir beinricus de babſperg qui fuit electus a capitulo
in proſecutione iuris ſui modeſtiſſime ſe babuit. idemqꝫ fecerunt qui cum eo miſſi fu
erunt ad confirmationem electionis petendam. dignum cenſemus vt eos benigne re
cipere ⁊ tractare velitis. non permittentes eis aliquam inferri moleſtiam vel iniuri
am. Nam cum ipſi tam de prefato Ruperto ꝙ̄ de vobis ⁊ inclita domo bauarie cuꝫ
ſumma ſemper veneratione locuti ſint. ⁊ proſequendi ius ſuum boneſtam modeſti-
am babuerunt. non eſſet propterea iuſtum eos iacture aliquid ferre. Scimus bec ꝑ
ſe nota eſſe prudentie veſtre ideo non plura ſcribimus. Tantum rogamus vt ſi qui
ſint qui eos in conſpectu veſtro criminari voluerint tanꝙ̄ litigando in bac curia bo
nori veſtro detrarerint. nolite illis credere. ſed nobis potius fidem prebere coram
quibus eſt cauſa agitata ⁊ qui vobis ſcripſimus. Datum Rome die ſeptima ſeptē-
bris. Anno. M.cccc.lvij.

Epiſtola. ccxcj.

¶ Grates refert de promotione ⁊ ef-
flagitat iterum promoueri. Refert eti
am nouitates vrbis.

Eneas Cardinalis ſeneñ Imperatori Frederico Salutem plurimam di
cit. Accepi ſuperioribus diebus litteras tuas ſuper negocio concernen-
te reuerendum patrem epiſcopū laurieñ. Introduxi ad ſctiſſimum dñm

noſtrum nuncium tuum. obtinui lr̃as fieri ſm deſiderium maieſtatis tue quas idez nũcius apportabit. Supplico ſerenitati tue digneris ita facẽ vt capitane⁹ in vorchteſteyn nõ ſit nimis oneroſus illi eccl̃ie laurieñ. q2 reuera multũ exorbitat ꝛ grauat clerũ. tua maieſtas ſp̃ pia fuit ꝛ ſacre religioni affecta. Cõtinuet̃ in hac ſua gloria tua pietas nec patiat̃ a ſuis officialib9 vexari clerum quẽ ſp̃ miſcditer tractauiſti. Hec dico q2 cupio ſp̃ honori tuo bñ ꝯſultũ eẽ. Accepi ꝛ alias lr̃as q̃s in facto ratiſpaneñ eccleſie trãſmiſiſti. rupto fauẽtes iã ille ꝓmot⁹ erat ad ipã eccl̃iaz q2 repta fuerat electio capituli inualida. Cã mihi ꝯmiſſa erat. Et ego in ꝯſiſtorio relatõem fecerã. Poſtq̃ dñs nr̃ ꝯſiderauit ſcripta q̃ p̃us tua maieſtas miſerat fundata ſup̃ electõe canonica. nõ dubitauit qn ea repta inualida ꝓmotionẽ rupti ꝯmendares qđ ego etiã ita putaui futurũ. Et ita cõplacitũ eſt illi nobiliſſime domui. Inſup̃ gr̃as ago maieſtati tue ꝑ lr̃is ſanctiſſimo dño nr̃o ꝛ ſacro collegio ſup̃ facto varieñ eccl̃ie in meum fauorẽ miſſis. Nũc cũ idem dñs noſter eccl̃iaz illã mihi cõmendauit. ſupplex oro vt digneris lr̃as oportunas in bona forma ſcribere ad ſereniſſimũ polonie regẽ. ſubſcribendo illas manu ꝓpria. vt maior videat̃ affectio. rogãtes eũ vt ꝓcuratoribus meis poſſeſſionem ipſius eccleſie aſſignari faciat. Veniet eñ infra paucos dies vn⁹ ex ꝓcuratorib9 ipſis ad ſerenitatem tuam ꝑ lr̃is accipiẽdis quẽ cupio celeriter expediri. De nouitatib9 harum ptium hoc tantummõ ſcribere poſſum. Rex aragonũ maximam ꝛ potentiſſimã habet in mari claſſez minat̃ genuenſib9. Sz et alijs q̃pluribus terrorẽ incutit. Comes iacob9 piccininus cũ exercitu regnũ apulie exiturus eſt ꝓpe diẽ. Dicit ſe ꝯtra ſigiſmundum maleteſtam arma ſumpturum. ſunt tamen qui ſenenſibus ꝛ qui eccl̃ie romane timendum putant. Vrſini ꝛ comes euerſus inter ſe ꝯtendunt. nec finis poteſt inueniri diſcordie. Cardinalis de vrſinis quaſi papam timeret ex vrbe iam pridem receſſit. ꝛ inde ſimultates non pauce exorte ſunt inter ipſum ꝛ romanũ preſulem. Miſſus eſt tamen modo p̃ collegium cardinalis ſancti marci q eñ apoſtolice pietati reconciliet. Neſcio quis fructus ſequetur. Non ſumus ſine ꝑiculo inteſtini belli ſi vrſinorum domus implicata remanſerit. Ex oriente nouitas allata ẽ frẽm cardinalis portugalieñ veneno periſſe in cypro. q regturus eo ꝓfectus erat ac filiã regis duxerat. Thurcorum claſſis mithelenã inſulam conatu vexatura fertur. ſed auxilio illi erit legatus apl̃icus cũ triremib9 ſuis ꝛ rodienſi manu. Alia que ſcribã nõ habeo. Commendo me humilime. ſublimitati tue ad cuius mandata ſemp̃ ero parat⁹. Ex roma die vndecima ſeptembris. Anno dñi M.cccc.lvij.

Epiſtola.ccxcij.

De eodem.

Eneas cardinal' ſeneñ Ladiſlao regi hungarie S. p. d. Que ſcripſiſti mihi ſup̃ negocio vratiſlauieñ electi. curaui atq3 diligent̃ pegi. q̃uis res eẽt difficil' ꝛ pecuniaria. Geſtus ẽ mos tue ſerenitati ꝛ remiſſa ẽ electo mag̃ pecunie p̃s. Laboraui vt ſatiſfieret deſiderio tuo circa ratiſpaneñ eccl̃iaz ꝛ obtẽta ẽ tua volũtas. Prefectus eſt ei illi eccl̃ie illuſtris p̃nceps ruptus bauarie dux ꝯſãguineus tu⁹. fui ego in ea cã ꝯmiſſari⁹. ꝛ quẽadmodũ debui conatus ſũ eã relatõez facẽ q̃ cũ veritate eidẽ rupto vtil' eẽt. Feci id libent̃ q2 intelligebã me ſblimitati tue. ſil' et inclite domui bauarie ꝯplacẽ. ꝛ eccl̃ie illi bñ ꝯſulẽ. nec đ h̃ plura. Verũ ſereniſſime rex cũ tua pietas dignata fuerit dño nr̃o pape ꝑ me ſcribẽ atq3 inſtant̃ ſupplicare vt eccĩa varinieñ mihi ꝯmẽdaret̃. idq3 iã factũ ẽ rogo ꝛ ſupplico vt ceptũ ꝯtinuãs bñficium. ſereniſſimo regi polonie ſororio tuo vrgent̃ ſcribẽ digneris ꝓ poſſeſſione ipi⁹ eccleſie meis ꝓcuratorib9 danda. quemadmodum heinricus ſenftleben decan⁹ vratiſlauieñ tue ſublimitati latius declarabit neceſſarium eſſe. Idez etiam celſitudini tue nouitates harum partium quas ſibi ſcribo ſerioſus exponet. Nec aliud impreſentiarum niſi q me tue ſublimitati iterum atq3 iterum ꝯmendo ad eius ſemper mãdata paratũ. Ex roma die. xj. ſeptembris. Anno Milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Hortatur vice ſua promotiones principum ad regez polonie impetrare.

Epiſtola.ccxciij.

ENeas cardinalis ſenēſis heirico ſenftleben S. p. dicit. Scripſiſti nobis his diebus frequentes litteras pro quibus gratias agimus tibi. qui veri ⁊ optimi amici officium imples. Intelleximus illarum diſturbia partium. Dolemus principes veſtros non tam ſe beniuolentia q̄ ſanguine contingere. Cuius rei cauſam non ipſis aſcribimus ſed illis quorum voces pre ceteris audiuntur. Infortunium eſt hoc noſtri temporis vt tunc potiſſime diuiſi ſimus cum expediret maxime eſſe vnitos. ſed dabit deus his quoqꝫ finem. Pro electo vratiſlauien̄ laborauimus diligenter. ⁊ tandem confecimus quod petebatur. Nam tria milia ferme ducatorum remiſſa ſunt. In qua re intelliges ex wenceſlao que fuerit partes noſtre. Rogamus velis eſſe cum maieſtate regia ⁊ ab ea litteras oportunas impetrare ad ſereniſſimum polonie regem ⁊ alios vt opus eſſe putabis duplicatas. Naz ipſe wenzeſlaus offert ſe iturum nomine ſuorum dominorum in poloniam. ⁊ nos ſtatiz mittemus bartholomeum canonicum varinien̄ cum litteris ⁊ procuratorijs oportunis. ⁊ neceſſarium eſt ꝙ ambo habeant litteras regias. Nam nos eiſdem ducibus per hos dies non paruum obſequium fecimus. qui pugnantibus fere ceteris cardinalibus. ſanctiſſimo domino noſtro ſuaſimus conſanguineum eorum rupertum ad ratiſpanen̄ eccleſiam promouendum eſſe. cum eſſemus commiſſarij ⁊ alterius electōnem inueniſſemus non valere. Mittimus tibi litteras credentiales quarum vigore poteris eis ſupplicare vt tibi aſſiſtant ad regias litteras impetrandas. Procopio et nicolao ſcribimus quos arbitramur ſuos fauores non negaturos. Cardinalem ſācti angeli vellemus apud ſe eſſe vt eius ſumma prudentia lites auſtralice componerentur. Rogamus vt noſtras litteras ſibi tranſmittas. Et deniqꝫ cures vt venientibus dictis wenzeſlao ⁊ bartholomeo littere que neceſſarie ſunt in promptu habeantur. De nouitatibus harum partium pauca ſunt que ſcribere poſſumus. Eaqꝫ ſunt huiuſmodi vt ſupra in littera imperatoris. Vale optime ex roma die ſeptima ſeptēbris. Anno milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Petit patrocinari vt promotio regis impetretur.

Epiſtola.ccxciiij.

ENeas cardinalis ſenen̄ Procopio cancellario bohemie S.p.dic̄. Quis raro nobis ſcribis. Ex Nicolao tamen ſimulqꝫ heinrico ſenftleben intelligimus te veterem erga nos beniuolentiam retinere ⁊ omni officio veri amici ſatiſfacere. non repetimus que pro nobis feciſti. Sūt enim plurima. nec nos hi ſumus qui referre gratias valeamus. Illud tamen quod poſſumus facimus. redamamus magnificentiam tuam. ⁊ animum habemus paratum omnia facere que tibi grata ſunt ⁊ nobis poſſibilia. Id oſtendemus ſi quando pro venerabili germano tuo prepoſito vice graden̄ aliquid acciderit quod ſibi vtile futuruz putemus ⁊ in noſtra poteſtate conſiſtat. Interea rogamꝰ te vt perſeueres in officio caritatis ⁊ tui enee ſemper memineris. Inſuper quia mittemus propediem procuratores noſtros cum litteris apoſtolicis ad capiendam poſſeſſionem varinien̄ eccleſie ſi ſaltem haberi poterit. Rogamus amicitiam tuam vt eas litteras impetrare velis a regia maieſtate quas heinricus predictus dixerit oportunas. Nam tantum pondus huiuſce rei conſequende in ſereniſſimo rege ipſo hūgarie atqꝫ bohemie conſiſtit. ⁊ qui cepit perficiat. Erimus ineternum ſue maieſtati ⁊ tibi obligati. Quippe qui eccleſiam eam ſuo ⁊ tuo fauore obtinuerimus. Conati inq̄ ſemper ſumus nos gratos oſtēdere. Credimꝰ cardinalē ſcti angeli iā apud vos ꝯſtitutū eē. Mō ſi ita ē ꝯmēda nos ſue dig̃tati tāq̄ pr̄i veneratū digiſſimo. Que ſūt apd̄ nos noua ſcribimꝰ ip̄i heirico

tibi communicanda. Feruet apoſtolica mens deſiderio exterminādi thurcos ſed pn-
cipes xpiani inter ſe diſcidentes piū propoſitum prorſus deſerunt. De⁹ meliora p-
beat. quod ſperamus. Vale optime. Ex roma die. xj. ſeptembris. Anno dñi Mille-
ſimo. cccc. lvij.

Hortatur concordie imperatoris ꝛ
regis hungarie intendere.

Epiſtola. ccxcv.

ENeas cardinalis ſeneñ Johanni cardinali ſancti angeli S. p. dic. Bre-
ues more tuo ſcripſiſti ad me nuper ep̄las. Vidi eas libenter quia ſignifi-
cabant te ex boſna reuerſuꝫ ꝑ hungariam degere. ac bene valē qđ p̄ ce-
teris mihi iocundiſſimū fuit. Spero hec ſcripta mea repertura eſſe in auſtria pſonā
tuam. inter mitiores gentes. Utinam ita fiat. Nam preſentia tua futurum opinor
vt principes illarum ptium proꝛſus ꝯponant̃. Ait em̄ cardinalis papieñ ſe cum an-
no ſupiori ageret in auſtria omnes lites inter imperatorem ꝛ regem hungarie adeo
attenuaſſe. vt parum ad integram concordiam ſuperfuit. Cōpoſuiſſet omnino ptes
ipſas vt eſt opinio. niſi coactus fuiſſet nurenbergā aſcendē. Exiſtimo igit̃ haud du-
bie dignationem tuā fide debito terminaturā quod ille infectuꝫ reliquit. ſi tamē ita
eſt vt ꝯpoſitioni tamparua vt referunt res defuerit. Utcūqꝫ ſit elaborandū eſt eo ne-
gocio. Nec minus erit ꝯpoſuiſſe impatorem ꝛ regem q̄ thurcum deleuiſſe. Et ego q-
dem hanc coronam tue dignationi auguror ꝛ opto. Nouitates haꝝ ptium non du-
bito intelligis ex aliorum litteris. Ex me tamē hec pauca habe. Rex aragonū mari-
mam habꝫ in mari claſſem galearū ſupra. xxx. magnaꝝ onerariaꝝ ſeptem. minoruꝫ
nauigioꝝ q̄plurium. Dicit ſe iturum in catholoniā vt inde fortior redeat cōtra thur-
cos. Inde factū eſt vt rex portugalie aduentū ſuū ſuſpenderit. Genuenſes hāc regis
claſſem ꝯtra ſe armatā putāt. ſilr̄qꝫ cū eis florentini ꝛ ſenenſes timent. certitudo nll'a
eſt qđ tandē rex intendat. Comes iacobꝯ piccininus cum exercitu circiter duoꝝ mi-
lium bellatoꝝ exitur⁹ bellū fert̃. Territat eccl'iaꝫ ſilr̄qꝫ ſenenſes. cū ſe ꝯtra ſigiſmun-
dū maleteſtā ꝓfectuꝝ minat̃. Urſini ꝛ comes euerſus adhuc inter ſe litigāt. Cardi-
nalis de vrſinis iā pl'ibꝯ diebꝯ e curia receſſit. verit⁹ ne qđ ſibi ſiniſtri accidēt. cū pa-
pa exercitū miſiſſet aduerſus frēs ei⁹. Nūc rex aragonū vꝛſinoꝝ familiā in ſuā pte-
ctionē recepiſſe fert̃. Timor eſt ne romanus ager nouis inuoluat̃ litibꝯ. Miſſus eſt
cardinalis ſancti marci ex pte collegij ad ipſuꝫ dñm đ vrſinis vt ſi poſſibile ē cōtro-
uerſie ꝯponant̃. Dñs noſter ſanctiſſimus iterum duas galeas cū pecunia ad legatū
mittit in orientē. facit pius pr̄ qđ p̄t. ſ relinquit̃ a pncipibꝯ nec ſol⁹ p̄t tāti belli molē
ſufferre. Impator thurcoꝝ ꝯ mithelenā miſſur⁹ claſſeꝫ fert̃ ñ modicam. ſ dñs inſule
ſpe legati fret⁹ ꝛ auxilio genuēſiū nauale bellū inſtupid⁹ manet. In albania dicunt
ſcāder berchiū maglia ppetraſſe ꝯ thurcos. Qđ ſi veꝝ ē meli⁹ tua pr̄nitas r̄uēdiſſi-
ma q̄ p id tpis ꝑe fuit exploratū habuit. Cupio vt tandē redeas nec vel̃ triēniū cō-
plē niſi pncipes ꝯ thurcos excitari poſſe ꝯfidis. Recōmēdo me digt̄ōni tue ad c⁹ mā-
data ſp p̄atū. Ex roma die. xj. ſeptēbꝛis. Anno dñi M. cccc. lvij.

Petit auxilio eē vt ꝓmotōes impetrent̃.

Epiſtola. ccxcvj.

ENeas cardinal̃ ſeneñ Nicolao liſtio S. p. d. Grate fuerūt nobis lr̄e tue
qbꝯ germanica negocia nobis ſignificaſti vtinā meli⁹ ſe res haberēt. Sꝫ
ferēda ſunt q̄ nobis tpa dant̃. Facit de⁹ vt pncipes illi vr̄i aliqñ ꝯcordes
ſint. ne qui ſunt ſanguie ꝓximi odio diſiungant̃. Gaudem⁹ ꝓcopiū ꝯualuiſſe ꝛ nr̄i
memorem eſſe. Cupim⁹ nos ſue magnificētie ſepius efficias ꝯmēdatos. Scribimus
regie maieſtati ꝛ ſibi de lr̄is neceſſarijs ad obtinendam eccleſiam varinieñ. Roga-
mus in ea re tuo more ſis vigil. Et ita efficias quemadmodum heinricus ſeufleben
expetierit qui ꝯditiones illius patrie nouit. ꝛ noſter eſt fideliſſimus amicus. Ab eo
ſcies que ſunt hic noua. Fluctuamus ꝛ nos more hominum nauigantium. Frat̃ tu-
us vulterras repetijt. italia multis in locis peſte laborat. ſed potiſſime ſena. Nam q̄

bello afflicta fuit ⁊ caritate annone. nunc quod tercium erat morbo langueſcit. Uale ⁊ nobis ſepius ſcribe. Datum rome die vndecima ſeptembris. Anno domini milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Pollicet pecuniā ꝯcedē ꝓ redimēdis lr̄is. **Epiſtola.ccxcvij.**

ENeas cardinalis ſeneñ Ulrico ridrer S.p.d. Recepimus litteras tuas quas reddidit nobis iacobus imperatorie maieſtatis nuncius. Agim⁹ tibi gratias pro litteris ſcriptis in facto eccleſie variniēñ. Scimus eniȝ te eas dictaſſe ⁊ expediri feciſſe. Nunc opus eſt vt alias iterum expediri facias ad ſereniſſimum regem polonie ⁊ alios pro vt opus fuerit. latius te admonebit procurator noſter quem ſtatim mittemus ad poſſeſſionem capiēdam. Super facto laurioneñ expediuimus litteras iuxta deſiderium maieſtatis imperatorie. quas ipſe Jacobus ſecum apportabit. Rogauit enim nos vt concederemus ſibi pecunias. Conceſſimus primo ſex aureos. Et deinde iteruȝ rogauit nos vt alias ſibi pecunias mutuaremus pro reditu neceſſarias. Fecimus ſibi illas per bancum concedi. Et obligauimus nos pro eo intuitu maieſtatis imperatorie. cui debemus omnia. Uoluiſſemus ꝙ ipſe habuiſſet aliqua ſcripta vel maieſtatis eiuſdem vel tua. Libentius ſibi ſubueniſſemus. tamen quia nuncius imperatoris. noluimus eum derelinquere ſicut ab eo intelliges. Rogamus des operam cum eo poſtꝙ̄ redierit vt nobis ſatiſfaciat. Intelleximus de diſpenſatione tua. erimus cum correctore. ⁊ videbimus quid faciendum ſit. ſcito ꝙ littere nulle poſſunt obtineri gratis ab iſto papa. niſi pro perſona imperatoris. Si vis ꝙ exponamus pecunias pro te ſcribe nobis ⁊ libenter id faciemus. ꝗuis pauperes ſimus. adhuc tamen pro te inueniemus centum aureos cum opus fuerit. Habebis cum preſentibus litteras ad Johannem hynderbachium. Rogamus eas ſibi mittas vbicunq; fuerit. Et nos ſublimitati imperatorie commendes ad cuius mandata paratiſſimi ſumus Ex vrbe die vndecima ſeptembris. Anno milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Significat concordiam factam ⁊ exorat auxilio eſſe pro poſſeſſione eccleſie aſſequēda. **Epiſtola.ccxcviij.**

ENeas cardinalis ſeneñ Johanni hynderbachio S.p.dicit. Laborauimus diu tui cauſa aduerſus aduerſarium tuum ſuper prebenda ratiſpaneñ ⁊ deinde peperimus tibi pacem. Obtinuimus nanq; prebendam prouiſit ratiſpaneñ dari domino humanno vt tibi quies eſſet. Et ita factum eſt. Hoc ſcribimus ad conſolationem tuam. Rogamus vt nos imperatorie maieſtati commendes ⁊ iuues nos ad poſſeſſionem habendam eccleſie variniēñ. Uale optime. Ex roma die vndecima ſeptembris. Anno milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Epiſtola.ccxcix.

Credentiarum littere.

ENeas cardinalis ſeneñ Ludouico bauarie duci S.p.dicit. Ueniet ad excellentiam tuam venerabilis vir heinricus ⁊ aliqua noſtro nomine referet. Cui rogamus vt plenam credentie fidem preſtare velis. Et in his que vice noſtra petierit benignum impertiri fauorem quemadmodum de tua erga nos caritate plene confidimus. Ab eo etiam ſcies negocium ecc̄ie ratiſpaneñ pro tuo deſiderio expeditum eſſe. In qua re fecimus quod vires noſtre potuere vt honori tuo ſatiſfieret. Ex Roma die vndecima ſeptembris. Anno milleſimoquadringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Epiſtola.ccc.

¶ Lr̄e commendatorie.

ENeas cardinalis ſenenſis Ludouico duci bauarie S.p.d. Sigiſmūdus
ſchretel bone indolis adoleſcens p̄mus huc venit in cauſa eccleſie Rati-
ſpanen̄. Primuſq; lr̄as tuas nob̄ reddidit. Inſtitit die noctuq; diligentiſ-
ſime laborans vt deſiderio tuo ſatiſfieret. Cū res ſit ad votum expedita dignus eſt
qui digno fauore tractet̄. Rogamus igitur vt ruperto adminiſtratori ratiſpanen̄ cō-
ſanguineo tuo eum commendare velis. atq; ita efficere vt de primo beneficio vacatu-
ro ⁊ conuenienti. ſibi omnino prouideatur. Reddes em̄ mercedem condignaz ſuis
laboribus. ⁊ nobis ſingularem complacentiam facies. qui eum iam pridez nouim⁹
⁊ pro ſua virtute dileximus. Datū rome die. xj. ſeptēbris. Anno domini milleſimoq̄-
dringenteſimoquinquageſimoſeptimo.

Epiſtola.ccci.

¶ Contra negantes auctoritatem ſummi
pontificis a chriſto inſtitutā eſſe.

ENeas cardinalis ſenen̄ Martino mayer S.p.d. Sunt nonnulli natōis
tue homines parum penſi habentes. qb; romani pōtificis auctoritas ne-
q; neceſſaria eſſe videt̄ neq; a xp̄o inſtituta. Cōtra q̄s hanc ep̄lam ſcribere
⁊ tibi tranſmittē decreuimus. vt ſi qn̄ tales homines te adierint. habeas ex nobis q̄
gladio eoꝝ temeritatem ꝯfodias. Nam qn̄ eos nō ſolū ſcripta iura reuellunt ⁊ au-
ctoritas eccl̄ie lōge lateq; diffuſa: ſ; ip̄a quoq; naturalis ratio eis aduerſa eſt. q̄ lex
nature immobilis ⁊ inuariabilis adeo fixa eſt. vt neq; epicheiam ferat. Audi ergo
quo modo iſtos reuincimus. reuellimus. proſternimus. cū xp̄ianis nobis queſtio ē
q euangelium recipiunt ⁊ chriſtū filium dei pro noſtra ſalute incarnatum ⁊ paſſum
fatentur. Hi nobis haud quaq̄ negabunt ſacramenta in eccleſia ab ipſo filio dei in-
ſtituta. quibus ad ſalutem noſtram vtimur. baptiſmi. confirmatōis. eukariſtie. pe-
nitentie ordinis. matrimonij ⁊ vnctionis extreme. quoꝝ vnum qđ eſt prīcipaliſſimū
ſcz ordinis alioꝝ duorum que potiſſima eſſe videnť. eukariſtie ac penitentie miſteri-
um in ſe continet. Nam ſacerdotes hac potiſſimuz cauſa ſunt inſtituti. vt purgātes
per penitentiam homines a peccatis ſuis ⁊ in gratiā di redeūtes. idoneos faciāt ad
corpus xp̄i ꝑticipandum. Deinde corpus xp̄i ꝯſecrātes illud eis adminiſtrēt. Uide-
mus autem natura ita ꝯparatum eē vt omnis poteſtas que ad principalem aliquē or-
dinata eſt effectum. inferiores ordines ſibi ſubſeruientes habeat. qđ maxime in arti-
bus apparet. Nam arti que formam materialem inducit alie ſubſeruiunt que materi-
am diſponunt. Et rurſus ars illa que formam induit alteri ſeruit ad quam ꝑtinet
finis perfecti operis. Nam qui ligna cedit arti nauifactiue deſeruit. Et hec rurſus
gubernatorie illa vō militari vel iconomice queadmodum ad diuerſos ordinant̄ fi-
nes. Cum ergo poteſtas ordinis in eum finem conſtituta ſit vt purgatis hominibus
corpus chriſti miniſtret palam eſt inferiores ordines ei deſeruire. ea p̄parantes que
ad hoc opus neceſſaria ſunt. Et infimi quidem ordines ſacerdotali deſeruiūt popu-
lum prepantes. Oſtiarij quidem arcendo infideles a cetu fidelium. Lectores inſtru-
endo cathecuminos elemēta fidei tradētes. propter quod eis ſcriptura veteris teſta-
menti legenda committitur. Exorciſte vō eos purgant q per demoniorum vexatiōes
a ſacramentoꝝ perceptione impediuntur. Atq; ita hi tres ordines diſponendi popu-
li curam habent. Eſt ⁊ quartus accolitoꝝ ordo. cui vaſa nō ſacra credita ſunt in q-
bus ſacramenti materia preparatur. Subdyaconi vō miniſteriū habent ſuper vaſa
ſacra ⁊ ſuper diſpoſitōne materie nondum conſecrate. Dyaconi vō vlterius proce-
dunt. adminiſtrant em̄ atq; contingunt materiam iam ꝯſecratam chriſti ſanguinez
populo diſpenſantes. Subſeruiunt autem hi ordines ſacerdotali etiam preparatio-
ne populi. Nam dyaconibus committitur euangelica doctrina preparanda populo
Subdyaconib; epiſtola. Accolitis luminis commiſſa eſt cura. quod ad ſolennitatē
doctrine proculdubio pertinet. Atq; ita hi ſex ordines ad ſeptimum referuntur qui

ſacramētalis appellaꝛ̄. At cum ordinū boꝝ collatio cuʒ ſacramento ꝗdaʒ pficiaꝛ̄. ſacramenta aūt eccl̄ie diſpēſatores reqrūt ydoneos. neceſſariū ē ſupiorem aliquā poteſtatem eē in eccleſia altioris miniſterij que ordinis ſacramēta diſpeſent. Hanc auteʒ maiores noſtri epiſcopalē appellauere. que ꝙuis ī ꝯſecratōe corpis xp̄i ſacerdotalē non excedat. ſupat tñ in his que ad regimē populi ptinent. Nam et ipa ſacerdotalis poteſtas ab epiſcopali diriuaꝛ̄. Et que ſūt ardua circa populi curā epis reſuaꝛ̄. Nec ſacerdotes ipſi dū corp⁹ xp̄i ꝯficiūt reb⁹ alijs vtunꝛ̄ ꝙ p epiſcopuʒ cōſecratis vt altari calice veſtibus. Eſt igiꝛ̄ manifeſtū ſummā regiminis qđ in populo xp̄iano geritur ad epiſcopalē ptinere poteſtatem. Veruʒ ꝙuis populi p diuerſas dyoceſes ac ciuitates diſtinguantur. ſicut tñ vna eſt eccleſia ſponſa xp̄i. ita et vnū oportet eē populū chriſtianum. Et ſicut in vno pp̄lo ſpeciali vn⁹ reqritur ep̄s ad quē ſūma rei deferaꝛ̄. ita et in toto populo xp̄iano pneceſſariū ē vnū eē toti⁹ eccleſie caput. vnū pceptorē atqʒ mgr̄ʒ ad quem maxia queqʒ et difficilia referātur. Cunqʒ ad vnitatē eccleſie cōſeruādaʒ illud potiſſimū requiraꝛ̄ vt vna ſit oīm fides. circa ea vō que fidei ſunt queſtiōes varias ſuboriri cōtingat. vnū eſſe pricipē vnūqʒ caput oportet ⁊ ſupremū iudicē qui queſtiones ipſas diſſoluat. Alioquin ſententiaꝝ diuerſitas eccl̄iam ipſam diuideret. atqʒ ſolueret vnitatē. Queādmodū factū eſſe videm⁹ ante cōſiliū nycenū. duʒ ſibi quiſqʒ viuebat et ad romanam eccleſiam puus habebaꝛ̄ reſpect⁹. Et nos qdē palaʒ videmus omnes qui tempeſtate noſtra pegrina inuenerint dogmata. ⁊ errores predicant illud in primis ſibi vſurpare vt romane eccleſie auctoritatē et principatū diffiteantur At cū chriſtus deus noſter ſponſaʒ ſuā eccīaʒ tam ferueti amore dilexerit vt ſanguinē ſuum pro ea effuderit crucis tormentum perpeſſus. Nequaꝙ credendū eſt euʒ in his que neceſſaria ſunt eccleſie non oportune conſuluiſſe. cum de ſynagoga per yſaiaʒ dicat quid vltra facere debui vinee mee et non feci. Itaqʒ cum neceſſe ſit ad perfectum regimen vnum preeſſe a quo ceteri dependeant. minime dubitandū eſt quin ex ordinatione chriſti vnus eccleſie preſit. Et nos hunc romanū pſulem appellamus. vulg⁹ papam nominat. Inſup cū eccleſie regimen ab eo inſtitutum ſit per quem reges regnāt et legis conditores iuſta decernūt. non eſt ambigenduʒ quin eccleſie regimen optīe ſit ordinatū. Optimum aūt multitudinis regimen illud eſt quod ab vno regitur. Id aꝛ̄ ex fine patet. Nam finis optimi regiminis pax eſt et vnitas ſubditorum. Vnitatem aūt que pacis eſt nutrix nemo dubitauerit longe meli⁹ ab vno ſeruari ꝙ a pluribus. Vnus em̄ dignitati congruit. Ob quam rem non eſt ambiguum quin eccleſie regimini tanꝙ optimo preſit vnus. Huc accedit qđ in apocalipſi Iohannes ait ſe ſcilicʒ vidiſſe hieruſalem deſcendentem de celo. Et moyſi mandatum eſt vt oīa faceret ſm exemplar ei monſtratun in monte. Quibus ex verbis quid aliud colligimus ꝙ militantem in terris eccleſiam. inſtar eſſe triumphantis eccleſie in celo. At cum in illa vnus ſit dominus dicente eodem iohanne rurſus in apocalipſi. ipi populus eius erunt. et ipſe deus cum eis erit eoꝝ deus. Quis non intelligit eccleſie militantis vnum eē pricipem oportere. Recte igitur oſee primo ſcriptum eſt. Congregabuntur filij iuda et filij iſrahel pariter et ponent ſibimet caput vnum. Dominus quoqʒ apud iohannē ait Fiet vnum ouile et vnus paſtor. Et ad epheſios doctor gētium paulus. Soliciti inqt ſitis ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus et vnus ſpiritus ſicut vocati eſtis vna ſpe vocationis veſtre. Vnus dominus. vna fides. vnū baptiſma. vn⁹ deus. Sed dices fortaſſe vnum caput. et vnus paſtor eccleſie chriſtus eſt qui eſt vnus et vni⁹ eccleſie ſponſus. et h̄ cuncta gubernat. nec opus eſt alium adhibere paſtorem Vana eſt argumentatio tua. Nam cum omnia eccleſiaſtica ſacramenta chriſtus ipſe perficiat. Ipſe eſt enim qui baptizat et peccata dimittit. ipſe eſt enim verus ſacerdos qui ſeſe obtulit in ara crucis. et cuius virtute corpus eius quottidie conſecratur: poſſemus dicere minime neceſſarios ſacerdotes quod quante ſit abſurditatis nequaꝙ te latet. Scimus enim chriſtum cum ex hoc mundo tranſiturus eſſet ad patrem. cū corpore affuturus erat: elegiſſe miniſtros per quos ſacramenta fidelib⁹ diſpenſaret. Ca-

dem em̄ ratione neceſſariū fuit aliquē eligere cui vniuerſalis eccleſie curam cōmitte-
ret quod fecit. Dixit em̄ petro an̄ aſcēſionē ſuā. Paſce oues meas ⁊ an̄ paſſionē tu in
terim cōfirma fr̄es tuos. Et rurſus petro ait. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Quib⁹
verbis palā oſtēdit poteſtatē clauiū p̄ petrū ad alios diriuādā vt eccleſie ſeruaret̄ vni
tas. Nec fas ē dicere hanc dignitatē petro datā ad ſucceſſores eius nō diriuari. Nā
xp̄c eccleſiam vſqꝫ ad finē ſeculi duraturā inſtituit. ſm̄ illud Iſaie. ix. capitulo. Su
per ſoliū dauid ⁊ ſuper regnū eius ſedebit vt confirmꝫ ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iuſti
cia ammodo ⁊ vſqꝫ in ſempiternū. Nam poteſtas apud eos q̄ cū chriſto vixere. ita i-
ſtituta eſt vt ad poſteros diriuaretur pro vnitate eccleſie vſqꝫ ad finē ſeculi. Et hoc
eſt quod ipſe ſaluator ait Math. vltimo. Ego vobiſcum ſum vſqꝫ ad cōſummationē
ſeculi. Itaqꝫ liquet vnū eſſe pōtificē qui preſit eccleſie vniuerſe. Et hic poſt chriſtū
petrus fuit. illo aūt vita functo ſucceſſores eius vſqꝫ ad calixtū tercium chriſti vicari
atum tenuere. Nec poteſt dici aliā quempiā eccleſiā hoc prerogatiuo gaudere. Nec
ipſa quidem hieroſolimitana in qua fuit officina noſtre ſalutis. ⁊ cui iacobus frater
domini magnus prefuit apoſtolus. Nam chriſtus cum vicariū ſuum petrum elegit.
ei loco hanc dignitatē conceſſit quem petrūs ipſe ſuo ſanguine conſecraret. Hieroſo-
limitanam aūt eccleſiam q̄uis nycena ſynodus ab omnibus honorādā eſſe voluerit
ſaluum tamen eſſe decreuit ius ceſaree paleſtine. que tūc eius erat metropolis. Ro-
mana igitur eccleſia vt ſacri canones aiūt caput omniū eſt. que principis apoſtoloꝝ
et doctoris gentium ſanguine dedicata ibi apud ſe celeſte regnū habere meruit. vbi t-
renum vſqꝫ ad ſummum creuerat imperium. Nam ſicut romulus et remus initium
ibi mortalis imperij fecere. ita petrus et paulus celeſte regnū fundauere.

Epiſtola. ccc ij.

Preconizat ſcripta eius.

ENeas cardinalis ſenenſis. Epiſcopo onetcñ. S. p. d. Litteris tuis et leta
ti et oblectati ſumus. Letati quidē q̄ tempora noſtra claris florere inge-
nijs et viꝫ eloquētie paſſiꝫ creſcere atqꝫ ad exteras penetrare natōes anim-
aduertim⁹. Oblectati aūt q̄ in epiſtola tua multum leporis. multumqꝫ ſalis inueni⁹
Et cū omnia que ſcribis grauia dignaqꝫ philoſopho proculdubio ſint. tum nobis il-
lud precipuam quandam exhibuit voluptatem. q̄ in exemplis ietro ⁊ moyſe quibus
impugnabaris. quaſi armaturis tuis quibus et defendereris et aduerſarium tuum
ferires vti nouiſti. Eſt em̄ ſimile hoc illi quod de virgilio legimus. qui cum crimini ſi-
bi daret̄. q̄ homeri verſus operi infereret ſuo. At hoc inquit quod vituperatis lau-
de precipua dignum eſt. tanq̄ ego clauā ex manu herculis arripuerim. Hoc itidem
et nos de tuo ingenio dicimus. Perge igitur et florentes eloquij tui vires ſepe exer-
ce. Sic em̄ erit inter diſertos oratores nō vulgare nomen tuum. Vale quāti es Ex vr
be tercio octobris. Anno domini Milleſimo. cccc. lvij.

Epiſtola. ccc iij

Ex humilitate ſe indignū cardinalatu confert.

ENeas cardial' ſeneñ Leodriſio cribello. S. p. d. Affecer̄t nos haud modi-
ca voluptate preſtans vir et amice ſingularis littere tue quas ex mediola-
no. xvij. kl'. ſeptēbris ad nos ſcripſiſti. legim⁹ Iohis criſoſtomi epl'aꝫ. quā
ex athica romanā feciſti. Neſciebam⁹ te an̄ greci ſmoīs gnaꝝ ee. pri⁹ trāſlationē hāc
vidim⁹ q̄ te grece doctū audirem⁹. Tāto te magis extimamus quāto magis eſt duas
linguas q̄ vnam noſſe. Non eſt nobis iudicium de grecis. At quod latine ſcriptum
eſt ex greco verſum. ſi quid eſt qđ ſentimus admodum laudabile eſt. terſum. ſuaue.
nitidum. Gaudemus te huic doctrine profectum vt laudari ab omnibus tua ſcripta
deant. At qđ đ nob iudiciū facis. Lōge maius ē q̄ nr̄a exigāt mēita. noſcim⁹ noſipos
nec fallimur cū laudamur. Qz ad cardialatū euecti ſum⁹ diuīe miſatōis ē. ñ nr̄e vita

tis. Nec omnia conſilia dei humana poteſt inueſtigare cogitatio. Sepe ad noſtram
ruinam tendūt que nos q̄ſi felicia vel cupimus vel admiramur. Neqȝ dignitas car-
dinalium tantum in ſe boni habet quantuȝ pre ſe ferre videt̄. ⁊ q̄dem nobis qui tante
glorie impares ſumus inſtar eſt potius miſerie q̄ felicitatis. Itaqȝ probe ad nos epi
ſtolam de exilio militis miſiſti vt ſolamen noſtre calamitati afferres aliquod. egemꝰ
eīn̄ conſolatione nō parua. Nam ſicut preſtantiſſimi patres int̄ viles exulant hoīes
itaqȝ et ignari noſtriqȝ ſimiles quaſi a patria fugati ſunt cuȝ cetui admiſcentur pro-
batiſſimorum. Idqȝ nobis accidit in ſacrum collegium accerſitis in quo trementes
viuimus. Faxit deus vt ſi non implemus opiniones hominum. at ſaltem ne confun-
damus eos qui de nobis bona predicāt. Viri preſtantes et euo noſtro ſingulares Ni
colaus arcemboldꝰ et ſcena cortenſis dū nos cōmendant faciūt magis quod ſe decet
q̄ quod meremur. Stephanus cacia nouarien̄ ad quem ſcribebas diē obiit. Nos lo-
co ſuo tuas legimus litteras. Amauit te ille et amat proculdubio in paradiſo viuēs
Non eīn̄ perit anima cum a corpore abit: neqȝ viri boni et ſtephano pares ad in fe-
ros migrant. dū fatis funguntur. ſed recta via celuȝ petunt ei ſeruituri. eoqȝ fruituri
a quo receperunt eſſe. Ex vrbe romana die. xxii. octobris. Anno dn̄i. M.cccc.lvii.

Spondet ꝯmendato proficere. **Epiſtola.ccciiii.**

Eneas cardinalis ſenenſis Nicolao arimboldo. S.p.d. Mille annis ſi ta
cuiſſes nihil ad me aut de me ſcribens. nihil tamen de noſtro erga te amo-
re diminuiſſemus. Neqȝ eīn̄ nos latet quocunqȝ in ſtatu ſimus nos caros
eſſe et amatos in mente tua. Accepimus modo litteras tuas quibus amicū comariū
nobis cōmendas. Erit nobis cure cauſa ſua. et intelliget ſi opus fuerit tuas cōmen-
dationes ſibi fuiſſe vtiles. Hic cardinalatus quē ſine vllis meritis conſecuti ſumus.
nulla in re nobis voluptati eſt. niſi vt aliquando prodeſſe poſſumus amicis noſtris.
inter quos tua probitas precipuuȝ habet locum. Tuum eſt igitur vt opera noſtra cō
fidenter vtaris. Cupimus tibi conſortiqȝ et liberis bene eſſe. Vale optime. ⁊ nos q̄n
do facultas ſeſe exhibet domino duci cōmendatos effice. Ex roma die. xxii. octobris.
Anno. M.cccc.lvii.

Leodriſius Crebellꝰ ad eneam ſiluium Cardi-
nalem ſenen̄ in epiſtolam Iohis criſoſtomi ꝓlogꝰ. **Epiſtola.cccv.**

Ad patrem reuerentia cultuqȝ digniſſimū dominum eneam ſiluium epiſco
pum ſenenſeȝ et ſacroſancte romane eccleſie preſbiteruȝ cardinaleȝ bene-
meritiſſimum Leodriſius crebellus. S.p.d. Exiſtimo digniſſime preſul
ingentem iam eſſe litterarum aceruuȝ. earum que ex omni ytalia germaniaqȝ et ab
optimo quoqȝ viro ſtudio cōgratulandi per hos menſes ad tuā dignitatem ſunt con
ſcripte. Et q̄uis virtutes alias. alia merita. ſpes etiā in futuruȝ vberiores ſingillatiȝ
et facile et vere. ex magna copia vt cuiuſqȝ animus tulit (etſi non iiſdem verbis) āno
tauerit. eandē tn̄ ſeriem eādemqȝ volūtateȝ videre videor omēs imitatos eſſe. Quo
numero cū et ipſe fieri ab amplitudīe tua nō ab ingenio meo vires capiēs. ſtatui in
preſentiarū. nouo ac diuerſo ſcemate felicitatē tibi tuā ⁊ diuīe maieſtatis propitiū nu
men an̄ oculos ponere. Hec eſt epiſtola iohis criſoſtomi. qui cū ex pontificali throno
ſuo pulſus ⁊ exilio dānatꝰ eēt. amiciqȝ exin̄ ſui ſueqȝ ſctitatis et eloquii diui cultores
merore et cruciatibus afficerēt̄. ad ciriacū ep̄um et ip̄m exilio dānatū hāc epl'am lu-
ctꝰ ⁊ miſeriaꝝ pn̄o. dein̄ ꝯſolatiōis plenā ſcripſit. Quā ego dū e greca latinā feciſſeȝ
ſtatui p̄ſtātiſſime dignitati tue: ea potiſſimū cā dare. vt intelligas q̄nto meliore ꝯditi-
one tecū diuina pietas agat. Illū eīn̄ viꝝ ſapiētia et ſctitate p̄ariū. inimicoꝝ fraus
potētiaqȝ peſſundedit: tu oīȝ aduerſantiū inuidiā mirabili ingenio ⁊ vite candore ſu-
paſti. Ille ex p̄ria crudeliter pulſus ē. tu a remotis regionibꝫ q̄uis ibi etiaȝ felicit̄ de-
geres felicꝰ tn̄ in p̄riaȝ es reuocatꝰ. Ille de throno ſuo eiectus ē. tu ad maiorē ſubli-
matꝰ es. Illius ruina ſuos oēs miſerabili calamitate inuoluit. tua vo felicitas tū ce-
teris oībꝫ amicis ⁊ cliētibꝫ tuis. tū mihi maxīe ꝓhēnis leticie materiā p̄buit. Itaqȝ le-

ges hec diui criſoſtomi ſcripta nō ingratis oculis. Sȝ ita tñ vt ſcribēris grauitas in-
terpretis nouitate nō ledat. Tuā vō reuerēdiſſimā p̄rnitatē diutiſſime bñ valere p̄re
cib⁹ p̄cor. cui⁹ grauiſſimi p̄cones. nicolaus archemboldus ⁊ ſcena curten̄ ñ in h̄ cla-
riſſimo ſenatu tm̄ ſ3 in oī ytalia primarij viri eidē ſeſe ſūmo affectu ꝯmēdāt. Medio
lani. xvj. kl̄. ſeptembris.

Johannes criſoſtomi Archiepiſcopi Cōſtantinopolitani in exilio cōſtituti ad Ci
riacum epiſcopum et ipſum exulem Epiſtola e greco in latinum traducta a leodiſio
Crebello.

Epiſtola. cccvj.

Age rurſus exhauriam merorē tui vultus ⁊ diſſipabo cogitationes q̄ hanc
nubē efficiāt. Quid ei ē ꝙ ꝯtriſtaris ⁊ meres. q2 grauis ē ꝓcella ⁊ acerbuȝ
naufragiū q̄b⁹ eccleſia ꝑturbat. Hec et ego ſcio nec q̄ſq̄ inficiabit. Sȝ ſi
velis haꝝ tibi reꝝ imaginē fingā. mare cū videt ab ymo fundo ventis ꝯuelli. nautas
vō ipos ⁊ clauis et remis manus genub⁹ ꝯplicare. ⁊ ꝓpter tempeſtatem deſpatiōe de-
ficē. nō celū aſpiciētes. ñ pelag⁹. ñ aridā. ſ3 ꝑ trāſtra iacētes lamētari et flere. atq3 hec
qdē in mari ꝓueniūt. Nūc aūt in nr̄o mari peior tuml't⁹ peiores etiā fluct⁹. ſ3 tu roga
dñm nr̄m ihm xp̄m q nō arte ſuꝑat tēpeſtatē. ſ3 ſpūſcto ꝓcellaȝ diſſoluit. Et ſi quis ro
gaueris neq3 exaudit⁹ ſis ne deficias animo. Huiuſmodi em̄ ꝯſuetudineȝ h̄uat beni-
gn⁹ deus. nec em̄ ille tres pueros libare non poterat ne infornacē ignis mitterent. ſed
cū captiui facti eēnt ⁊ ī barbaroꝝ regioneȝ deꝑtati. nudati inſuꝑ p̄rna hereditate. et
ab oīb⁹ derelicti. nihilq3 eis reliquū ſuꝑeſſet. tū ſubito xp̄c verus de⁹ repētio miracu-
lo diſſipauit ignē. Cū ei ſctoꝝ v̄tutes ignis ñ ꝑferret. exilijt foras. ⁊ q̄tq̄t circa fornacē
inueīt chaldeoꝝ abſumpſit. Eccl'ia igr̄ ill' fuit fornax. ipi vō creaturā oēȝ inuocabant
viſibiliaq3 angelos ⁊ poteſtates atq3 ita oia colligētes dicebāt. Bn̄dicite oīa opa do
mini dñm. Uides vt ſctoꝝ patiētia ⁊ ignē ⁊ rorē mutauit. ⁊ tyrānū ꝯuertit. Tris ei ī
vniuerſū orbē dimiſſis. magn⁹ inq̄t de⁹ ſydrach miſac ⁊ abdenago. Quātam inſuꝑ q̄
ꝗ acerbā penā impoſuit ſi qs v̄bū aduerſus eos ꝓtuliſſet. publicet ei⁹ dom⁹ oīſq3 ſub-
ſtātia diripiat. Ne igit̄ deiecto atq3 puſillo aīo eſto. Naȝ et ego cū a ciuitate expelle-
bar nihil hoꝝ nō cogitabā ſ3 mecū ipe dicebā. Si qdem voluerit. imꝑatrix me exilio
dānare. dānet. Dñi ē t̄ra ⁊ plenitudo eius. ſi mediū ſecari voluerit. ſecet. Iſaiā hēo ī
exēplū. Si ī pelag⁹ me ꝓijci iubeat. ionā remiſcor. Si me velit in fornaceȝ mitti. tres
pueros hēo h̄ ꝑpeſſos. Si me vult feris obijcē danielē in fouea leonib⁹ appoſitū recor
dor. Si me lapidare voluerit. lapidabit. ſtephan⁹ mecū ē ꝓthomartir. Si caput au-
ferre. auferat. habeo iohēm baptiſtaȝ. Si facultates arripe. arripiat. nudus exiui de
ventre mr̄is mee ⁊ nudus reuertar. Hortat me apl'us dicēs. Perſonā hoīs deus nō
accipit. ſ3 ſi hoīb⁹ placerē xp̄i h̄u⁹ ñ eēm. Armat me dauid ingens. Loq̄bar in ꝯſpctu
regum et ñ ꝯfundebar. Multa aduerſū me ꝯfinxerūt dicētes. me ī cōmūionē q̄ſdā ac-
cepiſſe poſtq̄ iaȝ comediſſent. Nō ſi qdē a me factū ē. deleat nomē meū de libro apo-
ſtoloꝝ. neq3 ſcribat in libro fidei orthodoxe. Nam ſi hmōi qppiam a me factū ſit ej-
ceret me xp̄c de regno ſuo. Si vō maxie hec dicētes ꝯtendūt. ꝯdēnent et pauluȝ q cena
facta integraȝ domum baptizauit. condemnent et ipſum chriſtum qui poſtq̄ cenaſſet
apoſtolis communionem dedit. dicunt me cum muliere iacuiſſe nudate corpus meuȝ
et inuenietis membrorum meorum mortificationem. Uerum hec omnia liuore im-
pulſi fecerunt. Tu autem valde cōtriſtaris ciriace frater propterea. ꝙ hi quibus au
ctoribus in exiliuȝ pulſi ſumus ſumma fiducia per forum ambulant ſtipati ſatellitū
turba. Uerꝝ et tu rurſus diuitē ⁊ lazaꝝ memoria repete. vtri coruȝ in preſenti ſeculo
afflictiōes vtri gaudia ꝯtingēt. Quid illi nocuit pauꝑtas nūqd velut athleta ⁊ victor
in ſinu abrahe deportat⁹ ē. Quid aūt illi ꝓfuere diuitie in purpura ⁊ biſſo ſuꝑbienti
vbi lictores. vbi ſatellites. vbi in aureis frenis equi. vbi paraſiti et regalis menſa.
Nunquid tanq̄ latro ducebatur ad monumentū nudam animā de mundo efferens
et exclamat inani voce. Pater abraham mitte lazarum vt irriget extremum digiti

et refrigeret mihi linguam. Uroꝛ em̄ vehemēter. Quid patrem vocas abrahaʒ cuius
vitam non es imitatus. Ille domus de cūctis hominibus hoſpitiū prebuit. tu auteʒ
nulli⁹ paupis vnq̄ curā egiſti. Non eſt ꝙ lugeam⁹ aut defleamus. Naʒ q tantaꝝ ēat
diuitiaꝝ domin⁹. aque gutta dignus non fuit. Cum participē micaꝝ nō faceret pau-
perem. guttā aque nō recepit. In hyeme nō ſeminauit miſericordiā venit eſtas et nō
meſſuit. Et hec dn̄i eſt diſpenſatio. q ex aduerſo ſtatuit pditionem impijs et iuſtis re-
tributionē. vt ſeſe reſpiciāt et īuicē ꝯgſcāt. Tūc etenī qlibet martir ꝓpriū tyrānū cog-
ſcet. et tyrānus ꝓpriū martirē quē afflixit. ſed nequaq̄ hec mea verba ſunt. Tu audi
ſapientiā dicenteʒ. Tūc in mlta fiducia ſtabit iuſtus in ꝯſpectu tribulātiū ſe. Quem-
admodū eī viator in eſtu pambulās ſitiq̄ʒ ardēs ſi limpodiſſimū inuenerit fontem. ⁊
multa correptus fame ſi ad menſaʒ oībus repletā cibarijs conſederit. ꝓhibeat aūt a
potentiore aliquo menſaʒ attingere aut cibis veſci torq̄bit vehemēti animi dolore. et
affligetur quoniā iuxta fontem cōſederit aque vſus negetur. Sic in die iudicij vide-
bunt impij exultātes ſanctos: a regalis aūt mēſe fruitione acerbunt et bona tm̄modo
vidētes eoꝝ vſu carebūt. Etenī cū vellet deus vlciſci adam. fecit e regione padiſi ter-
rā. vt p ſingulas horas ad illaʒ reſpiciens optatam regionē vnde exierat animi dolo
re torqueretur. Sic et nos hic inuicem nō cōgredimur. illic enī nullus nos a mutua
cōuerſatione ꝓhibebit. Uidebim⁹ aūt illos qui nos in exiliū dederūt queādmodum
lazarus diuitē et martires tyrānos ſuos. Ne igit̄ deſperaueris ſed recordare ꝓphete
dicentis. ſubſannationē hominū ne timueritis ⁊ eoꝝ cōtemptu ne vincamini. Sicut
eī lana a tinea ſic corrodentur ⁊ tanq̄ veſtis inueteraſcēt. Animaduerte aūt ⁊ ipm̄ do
minū queādmodū ſtatim ab incunabulis pſecutionē patit̄: ⁊ in barbarā terrā eijcitur
is q mundū cōtinet. exemplū nobis factus ne moleſte aduerſa feram⁹. Memoria re-
pete ſaluatoris paſſionē quāta obpꝛobria ꝓpt̄ nos ſuſtinuit. Quidā enī eū ſamarita-
nū vocabāt. quidaʒ vo demoniacū ⁊ guloſum ⁊ pſeudo ꝓphetā. Dicūt enī. Ecce homo
edax et vini potator ⁊ qui in principe demonioꝝ demonia eijcit. Quid aūt cuʒ eū ad
patibulū ducerent. Quid etiā cum aceto ⁊ felle potarēt eū. Quid cū caput eius arun
dine pcuterent. Quid inſup cū clamidem induerēt ⁊ ſpinis eū coronarēt ⁊ ꝓcidentes
eum illuderēt: oēmq̄ʒ in illū cōtumelie ſpeciem exercētes. Cumq̄ʒ circūducerent illuʒ
ſanguinarij illi canes. tūc cū nudus ad paſſionis locū cōducerēt. Cumq̄ʒ illuʒ omnes
deſeruiſſent diſcipuli. et vnus quidē ipm̄ negauit. alius vo eum prodidit; ceteri fuga
ſeſe occultarēt: ⁊ ſolus ſtetit in medio turbe illius. dies enī feſtus tūc omēs congrega
uerat. tanq̄ maleficū in medio ſceleratoꝝ eum crucifixerūt: Cūq̄ʒ inſepultus pende-
ret. non ante euʒ a cruce depoſuerunt q̄ ipm̄ quidaʒ expetijt. quoniā ſepultura cuʒ ce
teris dignus nō videbatur. cum tamē nullā in eū culpā adinueniſſent. Et dixerūt ꝙ n̄
reſurrexit ſed furati ſunt eum diſcipuli eius. Recordare rurſus ⁊ apoſtolos quemad
modum oībus ex locis pſecutiones patiebātur abſcondebanturq̄ʒ per ciuitates cum
non poſſent in publicū prodire queādmodū petrus apud ſimonem coriarium latuit.
et paulus apud venditricem purpure mulierem. Nec enī diuitibus fidebant. Poſt-
modū aūt omnia plana facta ſunt eis. Tu quoq̄ʒ non triſteris. Audiui enī et ego de
illo delirante nectario. quem cōſtituit imperatrix in throno ꝙ fratres et virgines af-
flixit. qui coīcare ſecum noluerint. multi etiam eorum propter me in carcere mortui
ſunt. Etenī ſub ſpecie ouis lupus ille figuram oſtendit epiſcopi. Mechus autem ex-
ſtit. Sicut enī mulier adultera eſt que viuente marito alteri iungitur. ſic et ipe adult̄
eſt non carnis ſed ſpiritus. viuente me eccleſie mee thronuʒ inuaſit. Hec enī tibi ſcri
pſi a ſyracuſo cecilie vbi nos regina mandauit exulare. Multe vo tribulationes in
via nobis acciderūt. at nos nullius curam fecimus. Cum autem veniſſemus in regio
nem capadocum ⁊ in thauro ceciliam. coree inq̄ nobis obuie fuerunt patrum ſancto
rum virorum. nec ſolum hi ſed et multitudines monachorum et virginum immorta-
les lacrimarum fontes effudentium. Flebant cum viderent nos exilium abeuntes di
cebantq̄ʒ ſecum vtilius ſolis radios obſcurari q̄ a Johannis ore ſilentium agi. Hec
me perturbauerunt et afflixerunt. cum viderem omnes flentes circa me qui cetera

omnia paruifeceram. Ualde aũt benigne nos ſuſcepit epiſcopus ciuitatis hui⁹ mltãq3 in nos caritatem oñdit vt etiã ſi poſſibile eẽt thronũ ſuũ nobis cõceſſiſſet niſi nos lege teneremur. Obſecro et tua genua tangẽdo obteſtor abijce h⁹ meſticie luctũ, ꝓ nobis memoriã habẽs ad deũ. Ut ⁊ nobis ſcribas obſecramus.

Epiſtola .cccvij.

Preconizat ſcripture ornatum.

Eneas cardialis ſeneñ. Pogio florẽtino. S.p.d. Rure datas pogi amãtiſſime lr̃as tuas accepim⁹ q̃ nobis et iocũditati ⁊ voluptati fuerũt. Neq3 eñ eſt alius quiſq̃ hoĩm cuius ſcripta libẽtius q̃ tua legamus. Eſt eñ in eis ⁊ dicendi ornatus ⁊ ſine q̃ ſacrificiũ veteres fieri noluerũt debiti ſalis ꝯdimẽtũ. Gaudem⁹ te bñ valere. Et int̃ ruſticãdũ philoſophari. Utinã ⁊ nos par vita teneret. Sũt q̃ egreferũt inter ruſticos vitã agere ex q̃bus nihil queãt diſcere. Nobis aũt moleſtuz eſt int̃ eos verſari quos nihil docere poſſumus. Tedet ſemꝑ diſcere ⁊ magiſtri voces oĩb9 horis auribus inculcari noſtris. Et ſi alterꝝ eligenduz ẽ: auditores libentius q̃ doctores feremus. Naz ſi pueris moleſtũ ẽ ſemꝑ audire. quid ſenes agãt? Poeta inſignis in opis ſui initio. Semꝑ ego inq̃t auditor tñ nũq̃ ne reponam vexatus totiens rauci theſeide codri. Multi ſunt hodie ⁊ codri et traſones q̃s audire inuite cogimur et nihil diſcentes diſcẽ. Nos igit̃ te felicẽ dicim⁹ q̃ apũd eos euũ traducis q̃ te plane ſapientem fatent̃ et audiũt ꝑcupide. Quis alio in loco fueris idẽ tibi accidat neceſſe ẽ. cui⁹ etiã apud pr̃es noſtros nomẽ laudatiſſimũ fuit. Ad oblatõnes tuas nihil mõ reſpondem⁹. Cũ priorib9 lr̃is ⁊ q̃ te loco habeam⁹ ⁊ quales erga te ſumus abunde a nobis ſcriptũ fuerit. Credim⁹ te arbitrari nos et tibi ⁊ tuis eſſe deditiſſimos. q̃ ſi eo es animo nihil falleris. Nos oĩa de te nobis ꝑſuademus. Uale ex vrbe. xv. kl'. decẽbris. Anno dñi. M.cccc.lvij.

Epiſtola.cccviij.

Refert nouitates ytalie.

Eneas car. ſeneñ. Johi cardiali ſcti ãgeli. S.p.d. Ex buda iterꝝ lr̃as tuas accepi pr̃ colẽdiſſime. Ex q̃b9 didici ñ cõperto cõuentu auſtrales reges dignationẽ tuã cũ iaurinũ veniſſet retroceſſiſſe. Nõ eſt mihi dubiũ q̃dcũq3 facis optio ꝯſilio fieri. Turbines illarꝝ ꝑtiũ nõdũ eſſe ſedatos. et publica ⁊ priuata cauſa moleſte fero. Sed nouit deus (ſine cuius nutu nihil agit̃) q̃d rei xp̃iane expediat q̃d redeas in germaniã pragãq3 petes et ꝓbo et laudo. Qd times in re bohemica. credito nihil ego temptabo. ſileo et ſilebo q̃diu volueris non tñ adulabor. Non ſuz in opinione tua vt ſcãdalizari teuthones illa in re putẽ. Sz q̃uis mihi nõ ꝑſuadeas. Non tamẽ pl⁹ mihi q̃ tibi credo. Cedo et captiuo ingeniũ meum. et vbi nõ ẽ ratio auctoritati cõſentio. Illud tñ vaticinor. Nunq̃ vl' tua dignatio vel mea paruitas bohemiaz ex integro apoſtolice ſedi vnitã videbit. Atq3 ego vtinã fallar ſim vates et inueniar in hac prophetia ignauus. De reb9 noſtris nihil ẽ q̃d ſcribã memoratu dignũ. Urſini cũ comite euerſo ſicut heri ⁊ nudiuſterci⁹ bello ſeſe agitãt. Cõcordia ſepe queſita nunq̃ inuẽta ẽ. Cardinalis ei⁹ familie abeſt neq3 ſe tutũ rome arbitrat̃. Apoſtolica pietas eo eſt vultu q̃ fuit dũ abijſti. Prefect⁹ vrbis e g̃uiſſima febre cõualuit. Piccinin⁹ e regno neopolitano cũ copijs ſuis in agꝝ picenũ, ꝑfect⁹ ſigiſmundo malateſte bellũ intulit. caſtellaq3 nõnulla ei ademit. Genuẽſes a regis claſſe admodũ opprimũtur. Legatus marchie indies expectat̃ cancellariam intraturus. Que ſcribam nõ habeo plura. Cõmendo me reuerendiſſime dignatõni tue. rogãs vt ſi regẽ hungarie adeas. Apud eũ cauſaz eccleſie mee variniẽñ adiuues. Nã is cũ rege poloĩe plĩmũ pt.

Refert grates de reſcriptis materiã ſcribẽdi q̃rẽs. **Epiſto.cccix.**

Pogius florentinus. Enee cardinali ſeneñ. S.p.d. Cũ quererem aliquod epiſtole argumentum pater et dñe mi reuerẽdiſſime nihil ſane occurrebãt q̃d aut mea ſcribẽ aut tua ſcire maxie int̃eſſet. Et tñ cũ ſcribẽ cupiã r̃curraĩ ad illũd q̃d teipſũ credere arbitror. me penitus tuũ eſſe tibiq3 ſatiſfaciendi cupidum.

ſi qua in re mea tibi cura ſtudio ope diligentia opꝰ eſſet. q̄uis hec mea pollicitatio in anis eſſe videtur cū rure habitē vbi nec mihi quidē videor ſatiſfacere poſſe. nedū alijs meaꝫ operā polliceri. Receſſi iā dudum cū familia ab vrbe. declinandi morbi gratia. Ubi ſuffultus libris inter hos ruſticos aliquid mihi ſapere videor. legens tñ ſepiꝰ mitigo ſolitudinē q̄ hoc tp̄e videt̄ eſſe ſalubris. ſed legendo aſſequor vt minime videar eē ſolus ſed inp̄ſtantiſſimoꝝ viroꝝ cetu quoꝝ vocibus melior fio. ⁊ ab inani appetitu re motior. Uerum qꝺ in primis ſcribi oportuit. poſtremuꝫ erit. Ego tibi gratias q̄ntas poſſum maximas ꝓ litteris quibus mee epiſtole tāelegāter tāhūaniter tamamice re ſpondiſti atqꝫ adeo ſuauiter ⁊ beniuole vt ne filio q̄dē parēs aliq̄s tāta caritate ac be niuolentia ſcribere potuiſſet. Hec ſcripſi paucis tecū loq̄ndi materiaꝫ querēs. Ne forte mea taciturnitate antique erga me beniuolētie obliuiſcaris. Uale diu et felix ⁊ me vt ſoles ama. Die tercia. Nouembris rure.

Conquerīt de odio cancellarij imperialis. et petit ꝓmotiōes ꝑ cācellariū auſtrie ꝯmitti.

Epiſtola.cccx.

ENeas cardinalis ſeneñ. Friderico impatori. S.p.d. Accepi lr̄as a bartholomeo canoīco varinieñ ꝓcuratore meo. q ſcribit mihi ſe circa negotiū meum benigniſſimū et humaniſſimū habuiſſe reſponſuꝫ. Nā vt retulit ſibi heiricus riedrer: tua maieſtas litteras requiſitas ad sereniſſimū regeꝫ polonie mei cauſa ſcribi iuſſit. Fecit tua clemētia vt conſueuit erga me ſeruulū ſuuꝫ cuius auxilio atqꝫ fauore ad cardinalatū eleuatꝰ ſum. Sed ſeruauit etiā ſuā in me ꝯſuetudinem cācellarius vlricus qui rogatus et interpellatus multis vicibus quas iuſſus erat lr̄as expedire contempſit. Expectauit ꝓcurator meus ſex diebus et tādeꝫ ſine litteris tue maieſtatis receſſit. Ob quā rem negocium meum magnū patiet̄ detrimētū cum videbor tuo fauore priuatus. Neſcio cur me ille adeo ꝑſequat̄. Nam ſi ego illam eccleſiā non obtinuero non tñ aliquis amicus ſuus eam adipiſcetur. Supplico igitur vt tua clemētia ꝑ aliā cācellariā lr̄as req̄ſitas expediri iubeat. Et deinceps ſi quid occurrat mea cauſa ſcribendū. in cācellaria auſtrie digneẗ manſuetudo tua id ꝯmittere expediendū. Nam ego vlrici gratiaꝫ inuenire nō poſſum neſcio ſua an mea culpa. Ego his diebꝫ ſuuꝫ ꝯſanguineū apꝺ pōtificē maximū adiuui ⁊ cū illi deeſſet pecunia in domo mea alui donec expediretur. Deus ſibi meliorē menteꝫ p̄beat. Noua iſtaꝝ ptiuꝫ hec ſunt. Urſini et comes euerſꝰ adhuc bello ſe vexant. Comes iacobꝫ piccininꝰ ſigiſmūdū malateſtā armis laceſſit. Rex aragonū genuenſes claſſē p̄mit. ⁊ in riparia genue plura oppida vi et tractatu cepit. Papa ſoſpes eſt et in rem contra thurcū feruentior indies aſſurgit. Ex oriēte certū eſt nunciū allatū thurcos apꝺ mitelenā bello victos fugatoſqꝫ eē. Alia nō occurrūt. Facio me cōmendatū ſublimitati tue ad eius ſemper mandata paratū. Ex vrbe. xxij. decembris. Anno. cccc. lvij.

Excuſatoria ꝙ p̄poſituram nō impetrauerit

Epiſtola.cccxj.

ENeas cardinalis ſenenſis Iohi nihili. S.p.d Accepimꝰ lr̄as tuas quibꝫ rogas p̄poſiturā brumeñ tibi impetremus. Uoluiſſemus nō ꝑuentā amicitiā tuam. Feciſſemus ꝓ te qꝺ noſtre vires potuiſſent. Nā te ſincere amamus ⁊ fr̄is habemus loco. Sed iā circiter menſes tres elapſi ſunt. ꝙ dn̄s viceſlaꝰ bohemus. cum hic eſſet orator dn̄oꝝ de roſis. eam in noſtra preſentia a dn̄o nr̄o petiuit et papa nobis cōmiſit vt adueniente tp̄e ſibi ad mētem deduceremꝰ. Itaqꝫ nō poteāmus fidē ñ ſeruare. Heri ea p̄poſitura viceſlao collata ē q̄uis maieſtas regia reſeruari illā poſtulato cuperet. Rogamꝰ igitur vt equo animo feras qꝺ factuꝫ eſt. Nos deinceps curabimus pro viribus tue voluntati morem gerere. ſi quid occurrat in q̄ poſſimus tibi adiumento eſſe. Nam certe anxij ſumus pro tua virtute tibi non eſſe prouiſum. Si obtineremus varinieñ eccleſiam ibi aliquid pingue tibi ꝯcederemus. Sꝫ res longa eſt atqꝫ perplexa. Agimus tibi gratias ꝙ nouitates illarum partiuꝫ nobis ſepe numēo ſcrib. Idqꝫ vt ſedulo facias rogamus. Datum rome. xxij. die nouembris Anno. Milleſimo. cccc. lvij.

Arguit̃ de negligentia.

Epiſtola.cccxij.

ENeas cardinalis ſenen̄ Johãni bindeꝛbachio S.p.d. Accepim⁹ ex litteĩs Bartholomei canonici varinien̄ ꝓcuratoris noſtri lr̄as in cauſa noſtra petitas q̄uis a ceſarea maieſtate ꝯceſſas. nõ tñ obtentas fuiſſe: qm̄ cancellari⁹ eas expedire ſuo modo neglexiſſet. Ob quã cauſaʒ bartholomeus q̄uis ſex diebus expectaſſet ſine illis receſſit. Et licet aꝛtongus illas ad nouã ciuitatem deferꝛe debuiſſet nihil tñ factũ eſt. Non miramur de cancellario. Ille em̄ erga nos ſeruat ſuaʒ cõſuetudinẽ. Sed miramur te paſſuʒ eſſe res noſtras in man⁹ illius perueniſſe q noſti et nos ⁊ illum. Poteras inſup cum eius ꝓcraſtinatõe videbas ceſarem accedere et rei noſtꝛe alio modo cõſulere. Nos hic nullam habemus curam aliam q̄ ceſari et ſuis moꝛem gerere. et ſcimus nos id obnoxios facẽ nec ceſſabimus vita comite. Equũ tñ putamus aliter nos in curia ceſarea tractari. Et cũ nõ dubitemus pꝛĩcipis gratiam nos habere: nõ poſſumus nõ vehement̃ admiꝛari rem ita noſtꝛam eſſe neglectam. Ceteꝝ cũ pꝛeterita reprehendi facilius q̄ coꝛrigi queant. Rogamus deinceps nõ patiaris. qđ nos tangit ad imperialem deferꝛi cãcellariam et cũ nos hic veſtri ſim⁹ vos illic nõ ſitis nobis alieni. Si videt̃ aliqua via q̄ adhuc lr̄e mitti ad regeʒ polonie poſſint. facito q̄ amico credis eſſe vtile ⁊ purga moraʒ. Vale ex roma die.xxij.octobris. Anno.M.cccc.lvij.

Hoꝛtatur in rebus ſuis nõ ita negligẽt̃ agẽ.

Epiſto.cccxiij.

ENeas cardinalis ſenen̄ Vlrico ridrer. S.p.d. Littere ceſaree ad regeʒ polonie noſtri cauſa ſcribende vt ex bartholomeo ſum⁹ edocti q̄uis a ceſare cõceſſe benigne. obtineri nõ potuer̃t. Neſcimus an vel vlrici culpa rẽnuit expeditionem an tua q hoĩ nobis paꝝ amico expeditionẽ ꝯmiſiſti. Nos ceꝛte nõ ſine grandi dãno fruſtrati ſumus. Si quid a nobis ẽ ꝓpter qđ ita debeam⁹ in cuꝛia veſtꝛa tractari rogamus nos certiores efficias. Etſi peccatũ nr̄m eſt id emẽdabimus. Nos certe q a ceſare veniũt ſũma eos diligẽtia ꝓſeqmur. ac nõ ſolũ verbis ſed etiaʒ pecunijs adiuuamus. velit deinceps tua amicitia negocia q̄ nos ꝯcernũt ad aliaʒ deferre cãcellaꝛiã vbi amicos habemus. Et litteras noſtras ceſareo culmini legito. Datum rome.xxij.nouembꝛis.M.cccc.lvij.

Cõq̄rit̃ ꝓmotiões ſuas a cãcellaꝛio neglectas.

Epiſto.cccxiiij.

ENeas cardĩalis ſenen̄ Vlrico ep̄o gurgen̄. S.p.d. Gaudemus de reditu tuo et q̄ maluiſti magnã pecuniã q̄ coꝛp⁹ negligere. Si potuiſſem⁹ tibi eẽ adiumento id quidẽ cupide egiſſemus: neqʒ neglerimus qđ in nobis fuit q̄uis ꝓfuit nihil. Ita nũc res ſe habẽt. neqʒ hũana neqʒ diuĩa iuꝛa põdus habẽt. Sʒ putamus adhuc illũ daturũ penas q tãtũ admiſit ſcelus. Nũc qđ ſcribam⁹ nõ eſt aliud niſi qđ tecũ cõquerimur nõ potuiſſe nos in curia ceſarea litteras obtinuiſſe ad regem polonie cõmendatiuas. Qđ quideʒ nõ de ceſare dicimus nã ſua manſuetudo benigne ãnuit lr̄as ſcribi debere. Sʒ cãcellaria impedimẽto fuit. Cui⁹ rector ꝓcraſtinãdo negauit expeditionẽ ⁊ ꝓcurator nr̄ deluſus abijt nõ ſine dãno magno nr̄o. q lr̄as ceſareas nobis admodũ ꝓfut̃as arbitramur. Rogamus te vt ceſaꝛeo culmini exponẽ velĩ. Etſi qs ẽ ꝓuidẽdi mod⁹ rei mee cõſulito. Ex roma die.xxij.nouembꝛis.

Etſi ſe tanta laude indiguũ m ſciat maiuult laude q̄ vitupeꝛio tranſgredi.

Epiſtola.cccxv.

ENeas cardĩal̃ ſenen̄. Frãciſco philepho. S.p.d. Lr̄as tuas frãciſce amãtiſſime et q̄dẽ ſuauiſſimas accepim⁹ mediolani ad.viij.kl̃.nouembris ſcriptas. Cũqʒ his dulce carmen ſale cõditũ optimo. Pꝛioꝛes quoqʒ nob̄ reddite fuerãt ⁊ v̄ſus impes ex officia tua ꝓiocũdi terſiqʒ. qb; iãpridẽ reſpondim⁹. Nũc pauca ad noua ſcripta dicem⁹. Johẽs papa teꝛci⁹ ⁊ viceſim⁹ cũ pl⁹ eq̄ laudaretur. ſcio inq̄t me ludi. ſ; falſa q̄ʒ laus me delectat. Idẽ ⁊ nos dixerimus. ñ ſunt nr̄e q̄s nob̄ attribuis laudes. Scim⁹ q̄ pede claudicam⁹. quẽ dolem⁹ dentẽ. Laudaꝛi tñ falſo q̄ veꝛo

vitupari malimus. Tibi gr̃as habemus q nos immortales facis. Librum tuum iaȝ dudũ i cathaloniã abyſſe putamus. Nihil ẽ qđ ꝺ illo ſperes. Uacua bibliotheca eſt. ꝑter ꝺboſas leges nihil hȝ. zenophōtẽ filiũ tuũ optimũ adoleſcẽteȝ et tuis imbutũ di‑ſciplinis in familiã noſtrã recepiſſemus ⁊ ſui ⁊ tui cã libẽter ſi facultates nr̃e tuliſſent Sed ñ ſunt opes nr̃e q lõgũ ferãt famuloꝝ ordinẽ et curiã ſplẽdidã. Uiuim⁹ tenui mẽſa et int̃ vltimos br̃i cardiales ſatis eẽ putam⁹. Uale et nos ꝑge amare. qñquidem id reciprocũ ſit. Ex vrbe romana. vij. kl̃. decembris. Anno dñi. M. cccc. lvij.

Cõqrit̃ ꝓmotoriales lr̃as p cãcellariũ neglectas. **Epiſt. cccxvj.**

ENeas cardialis ſeneñ. Heinrico ſenftlebẽ. S. p. d. Negligẽter factũ eſt ꝙ lr̃e impiales nõ ſunt hite. Ita illi amici ſunt nos aliter cũ eis agim⁹. Curandũ eſt ne deſint. Fortaſſe ita placet deo. regi tñ ſum⁹ obnoxij. Scimus impatorẽ ñ eſſe in culpa cui⁹ benignitatẽ expti ſumus. vlrici ea malignitas ẽ. Cura ex‑pediende rei tua ẽ. Q̃dcũq; mãdatũ ꝓcuratorib̄ nr̃is dederis. id volum⁹ ratũ eẽ. Cre‑dimus tñ neceſſe erit paulũ eo ꝓficiſci. alioqn paꝝ ſpamus cũ te huc redituꝝ audia‑mus. Alia q̃ mõ ſcribamus ñ occurrũt. ytalia ita ſe habet ſicut heri et nudiuſterci⁹. Nepos pape adhuc egrotat ⁊ putat̃ euaſurus. Legat⁹ ex marchia ꝓpe diẽ rediturus expectat̃. Uale optime. Ex vrbe romana die. xxij. nouembris.

Prepoſiturã amico impetrauit. **Epiſtola. cccxvij.**

ENeas car. ſeneñ. wenceſlao boheio. S. p. d. Seruauim⁹ qđ ꝓmiſim⁹ ⁊ ãnu‑ente deo ſatiſfecimus tue volũtati. Prepoſiturã brumeñ ꝯſecut⁹ es et mu‑nere apl̃ico ⁊ nr̃a potiſſimũ ſolicitudĩe q iuuãte reuerẽdiſſimo dño rotho‑magenſi cardialẽ papieñ alteri cõſulentẽ vicim⁹. Tuũ nũc eſt vt poſſeſſionẽ aſſeq ſtu‑deas ⁊ ꝓ nobis in eccia varinieñ tuas opas impſtiaris in q̃ re noue indies difficulta‑tes emergũt. Faciũt dñi de roſis rẽ nobis gratiſſimã ſi hac de cauſa ad regeȝ polonie te miſerit. Uale. Ex vrbe romana octauo kl̃. decembris.

Excuſat q̃re nõ ſcripſerat. **Epiſtola. cccxviij.**

ENeas cardinalis ſeneñ. Latino cardinali de vrſinis. S. p. d. Quis non ſcripſi hacten⁹ pr̃nitati tue. nõ tñ min⁹ illi et dedit⁹ et affectus fui. Sed cãȝ mee taciturnitatis tua ſingularis prudẽtia p ſeſe optime nouit. Non ſunt ea tempa q̃ miſſitatiões litteraꝝ expoſcãt. Nec vidi meis lr̃is aliqđ afferri poſſe pre‑ſidiũ reb̄ tuis qđ ſi vidiſſẽ etiã cũ piculo ſcripſiſſẽ. Ita em̃ dignatio tua de me merita eſt. Nũc ꝺo taceo ⁊ ſimul ſuperos oro vt finẽ aliqñ tuis tempeſtatib̄ tribuant. et red‑dant nobis pſonã tuam: q̃ nõ ſine incõmodo ſacrum collegiũ caret. Nouitates nl̃las habeo ſcribendas q̃s nõ putẽ dignationi tue notas. niſi forte germanicas. ħ impliciti bello ꝓprio homines nõ ſolent externa curare. Hec ſcripſi ne ꝑpetuũ ſilentiũ meũ ac‑cuſares q̃uis ſcio tuã circũſpectionẽ ita me ſuũ ſeruitorẽ amare. vt nihil in ſiniſtraȝ ptem recipiat. Cõmẽdo me iteꝝ atq; iteꝝ paternitati tue ad eius mãdata patiſſimũ Ex vrbe die. xxvj. menſis nouembris. Anno. Milleſimo. cccc. lvij.

Cõſulat̃ ꝯq̃rẽtib̄ g̃uamia vrbis ꝯ alamãnos. **Epiſtola. cccxix.**

ENeas cardial̃ ſeneñ. Theodorico Archiepõ coloieñ. S. p. d. Ex lr̃is q̃s mihi q̃ſq; ſctiſſimo dño nr̃o ſcripſiſti ſerenitatẽ tuã erga ſctaȝ romanã pri‑mãq; ſedẽ plane cognoui. neq; ambigo vbi tua dignatio ſit. ibi nihil con‑cludi poſſe ñ iuſtũ ſctmq;. Ago gr̃as benignitati tue q̃ palã mihi dignata ẽ apire qđ ſentit. Ueꝝ qꝛ certificat⁹ ẽ dñs noſter in ꝯuẽtiõib̄ q̃ in germania fiũt aliq̃ tractari q̃ hãc ſedẽ ꝯcernũt. Oro ne tua circũſpectio his aures adhibeat q nouitates efficẽ cupi‑unt vt vel ſic emergant. Namq; ſi romane ſedis autoritas deprimeret̃. credito qꝛ nec tua nec aliorum epiſcoporum ſalua manebit. Audito tñ que ꝯſulis vt h q̃ȝ ea refor‑mentur que odium tue nationis pariũt. et ego ſi mea vox audietur ad id opam dabo

Nam et hic aliqua cōmittūtur que non laudo omnia. Ueruȝ illud ſalubre puto vt ſuper grauaminibus q̄ veſtri allegāt ad romanuȝ pōtificem recurſus habeatur. qui nō negabit aſſenſuȝ iuſta petētibus. Mihi ea cura ē vt ea ſemper agaȝ que natiōi tue de qua quodāmodo vnū me puto ⁊ honori et vtilitati ſint. In rebus aūt que tue proprie ſunt ita me habeo et habebo quoad vixerī tanꝗ̄ mee ſint. Scio eñ quātuȝ dignatiōi tue debeo cꝰ hūanitas multis me affecit bñficijs. Ceterū quia prepoſitura ſantēſis q̄ nūc mihi cōmēdata eſt. in dyoceſ. ac dominijs tuis ſita ē. placeat patentibus litteris mandare vt officialibus meis quatinus cōſuetum ē abſq; cōtrouerſia pareant. ita vt gaudeat ea dignitas ſe mihi cōmiſſaȝ eſſe. Et cardinalem ſenēſeȝ apud preſulem. colonieñ intelligat non eſſe in vltimo loco. Nec alia modo Cōmendo me tibi ex romana vrbe quarto nonas decēbris. Anno. M.cccc.lvij.

Petit ſe ceſari cōmendatū fieri. ob neglectas litteras ꝓmotoriales.

Epiſtola.cccxx.

ENeas cardinalis ſenenſis. Ulrico epō gurgeñ. S.p.d. Suſceptis litterīs tuis vocauimus ad nos eueſtigio ꝓcuratorē he rfordēſiuȝ cū quo plura locuti ſumus. Illud ab eo tādē obtinuimus vt in cā illa teſtamētaria nō ꝓcedatur nobis inſcijs. Et putamus eū geturū iuxta deſideriū tuū donec adueniat noſter ſenftlebē. Eſt eñ hic ꝓcurator vir bonꝰ et infortunio tuo cōpatitͬ. Soluȝ timet ne principales ſui eū tergiuerſari ſuſpicētur. Nec alia modo rogamus vt noſ maieſtati ceſaree cōmēdes et nos in gratia eius retineas q; ipē ē cui p̄ ceteris qui viuūt obligati ſumus. Diſplicet nobis nō habuiſſe nos illaȝ fortunā vt ꝓ nobis ceſarea maieſtas regi polonie ſcripſerit in cā varinieñ eccīe. Fecit hec vetus vlrici conſuetudo qui gratiam ceſaris nobis impediuit. Id nobis ē nō dāno ſolū ſed etiā infamie. Naȝ qui nos annis. xv. ſeruiſſe ceſari ſciūt noſtrā ꝑuifaciūt exiſtimatiōeȝ. cū lr̄as ꝯmēditicias ex curia eius obtinere nequerimꝰ. Deiñ rogamus aliter agatͬ nobiſcuȝ q dies nocteſq; ceſari ſeruire ⁊ ſuis curialibꝫ morē gerere ſtudemꝰ. Uale optime. Ex vrbe romana die ſexto decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Denegatam diſpenſationem vt in ſacris conſtitutus nubat ſignificat

Epiſtola.cccxxi.

ENeas cardinalis ſenenſis Johanni frunt. S.p.d. Affecerunt nos littere tue non paruo gaudio vir preſtās et amice ſingularis. qñ nude ſcribis ⁊ interna animi tui pandis. Credimꝰ te vti nō īſulſo ꝯſilio ſi cū nequeas ꝯtinere ꝯiugiuȝ q̄ris q̄uis id prius cogitādū fuerat anteꝗ̄ initiareris ſacris ordinibꝫ. Sȝ nō ſumꝰ dij oēs q futa ꝓſpicere valeamus. Qñ huc vētū ē vt legi carnis reſiſtē neq̄as meliꝰ ē nubē ꝗ̄ vri. nō tñ hec pōtificis ſnīa vt diſpēſandū cēſeat. ſtat in ſua ſerenitate. nec putat vni ꝯcedēdū qđ mltos in noxiū vertat malū. ⁊ vnū pati ꝓ multis ñ incōueniēs arbitratͬ. Expectādꝰ ē ꝗ vt tute agas alteriꝰ aplatꝰ q mitior ſit. Neſcimus tñ an vita tādiu comes erit. Nā ſepiꝰ agni ꝑmoriūtͬ ouibꝫ. Tu quā de nob geris opinionē vt deponas rogamus. neq; eñ nos hi ſumus q̄s arbitraris. Utinā ita viuamꝰ ne cardinalatū indigne videamur adepti. Cupimꝰ nos ſepe reuerēdiſſimo pr̄i dño nr̄o coloníenſi facias cōmēdatos cꝰ vitā diutͬnā cupimꝰ ⁊ ſue dignatiōi rē grataȝ facē optamus. Prepoſito ſcti florini ⁊ tilmāno vt nos offeras petimꝰ q̄s intͬ amicos obſeruamꝰ Nec ſecꝰ de Johe polart dicimꝰ. Sumꝰ eñ oibꝫ obligati. Uale ⁊ ꝓcuratores nr̄os vt aliqđ ꝯſeq̄mur adiuua. Datū rome die. vij. decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Cōmittit diligentiaȝ ꝑfectus ſui et indulgentias impetrauit.

Epiſtola.cccxxij.

ENeas car. ſeneñ Johi tolner. S.p.d. Que ſcribis oīa cuȝ voluptate legimus aduertētes q̄ nos aī ſincēitate ⁊ amore ꝓſeq̄ris. Tua nobis ⁊ fides ⁊ ꝓuidētia magno emolimēto ē. Circa rē ꝓpoſitē expectamꝰ decanū ꝓcuratore. Sȝ ille fortaſſe iō tardior ē q; ſpat nouis q̄ cudūtͬ legibꝫ ſeſe magnū fieri. Utiaȝ magnꝰ ſit cū reipublice vtilitate xp̄iane. Intelligimꝰ ecciaȝ quā nobis ꝓ ꝓpoſita dimittē intēdit domū hr̄e ruinoſaȝ quā palatinꝰ comes eccīe ſumptibꝫ reparari vult. Mō

ſi forte redditus plurium annorum in eam conferantur id nobis eſſet oneroſum. Rogamus igitur attente iſta penſes ⁊ cũcta nob̃ reſcribas. Pro eccłia collegiata impetrauimꝰ ſeptẽ ãnoꝝ indulgẽtias plures obtinere nequiuimꝰ et illas ad.x.annos duraturas. Si volũt expedire poterũt hi quibꝫ ea cura cõmiſſa ẽ. Nos q̃ poſſumꝰ cũ honeſtate ꝓ eccleſia variniẽ efficere volũtarij ſumꝰ. Cõmenda nos ep̃o ⁊ decano ac iohãni de pakenſtein amicis optimis. Et vale in dño ſemp. Ex roma die.vij.ſeptẽbris. M.cccc.lvij.

Epiſtola.cccxxiij.

Notificat animũ de ſe ſentientiũ.

Eneas cardinalis ſenenſis. Iohãni cardinali ſancti angeli. S.p.d. Accepi ex laurino lr̃as tuas. Scripſiſti nos hic omnia bñ agere. Putaui id yronice dictũ eẽ.nũc yroniã oẽm abfuiſſe cõtendis. Cedo vincentiqꝫ do manuꝫ. De re altera bohemica nõ ẽ ꝙ modo diſputemꝰ.libris nõ lr̃is eẽt agenda et tãdeꝫ ſua cuiqꝫ ſentẽtia remaneret. Vellẽ dignatio tua in germania potiuſq̃ in hũgaria degereꝫ Idqꝫ putarẽ vtiliꝰ. Res ꝑniciose agitãtur.qui ꝯtra nos ſunt gallicanaꝫ appetũt ſanctionẽ q nobiſcum ſentiũt papatũ ex apoſtolica ſede requirunt. Tua prudẽtia mł̃tum vtilis eſt.ad obuiandũ priuſq̃ vulnꝰ infligat̃. Sũt quidã de hic ſtãtibus q ſe oĩa vno verbo modificaturos aiũt ſi cũ impio ad ptes illas emitterẽtur. Sꝫ ita ẽ hũana cõditio omnis pluris apd̃ noſip̃os q̃ apud alios ſumus. Cũ verba finut de tua ꝓuiſione apud põtificẽ maximũ abũde ſe ſua ſanctitas tue dignationi neceſſaria miſtrare affirmat. De bñficijs hiſpaĩcis ſcis nõ dubito meã vocẽ eẽ tenuiſſimã q nec ſenẽſia impet̃re valeo. Noua ſũt apd̃ nos ſicut heri ⁊ nudiꝰterciꝰ Rex aragonũ claſſe ingẽti liguribus miat̃ ⁊ tuſcos t̃ritat. Iacobꝫ piccininꝰ obſidionẽ tenere fert̃ ꝯ ꝑgulã ſigiſmundi oppidum. Sed metꝰẽ maximꝰ ne ſigiſmũdꝰ ⁊ ip̃e ſimul ꝯueniẽtes iuſſu regis ꝯ ſenam ꝓficiſcant̃ diuiſiõibꝫ laborãtem. Nã finito octobri nõ ẽ iacobꝫ ãpliꝰ ſenenſibꝫ obligatus. Nec alia mõ. Cõmendo me reuendiſſime pr̃nitati tue ad eiꝰ mãdata patum. Ex roma die.ij.nouembris. Anno.M.cccc.lvij.

Epiſto.cccxxiiij.

Excitat ad ſatagendũ tꝑe congruo ⁊ inſtãti.

Eneas cardinalis ſenenſis. Procopio de rabenſtein. S.p.d. Preſumptio nr̃a fortaſſe ẽ ꝙ tibi in pr̃ia int̃ neceſſarios inter dulces amicos conſtituto lr̃as dãtes ab ill'te vertere ad ſcripta nr̃a ꝯfidimꝰ. Sꝫ nos ſumꝰ etiã amici ⁊ timemꝰ ne int̃ delicias tuas obliuioni demur.ꝙ ſi preſuminiꝰ nimis.p̃ſumptionẽ caritas peperit. Tibi certe ñ erit facultas qn viſo epigramate nr̃o ad interiora trãſeas ingrenda. Scis em̃ qꝛ ñ fruſtra ſolemus ſcribẽ. Sꝫ qd ẽ dicis magnũ ẽ. Scis q̃to labore ꝯcluſionẽ in re bohemica deduximꝰ.ſcis q̃t ſint aduerſantes ⁊ magni et rubri capitis. Nũc tp̃s ẽ neruoſ intendas tuos ⁊ opam naues dñ rex apd̃ te ẽ.cudito ferrum dum calet et nobis q̃celerrime ſcribito q nunq̃ in facto illo derimꝰ. Neſcimus an cardinalis ſancti angeli pr̃ optimus ad te venturus ſit queadmodũ papa ſibi mãdauit. crederemus dignatiõeꝫ tuã vtilẽ eẽ in tãto ꝯuẽtu qd̃ deus ꝯcedat. Rogamꝰ te vt i cauſa variniẽ eos fauores nobis p̃beas q̃s ſpamꝰ. Nã luko tibi notus nobis aduerſatur ⁊ hꝫ fauorẽ regis polonie.ytalia ſatis geſcit. Sꝫ metus maximus ẽ ne finito menſe octobri.rex aragonum etruriam infeſtis ſignis terra mariqꝫ petat. Naꝫ et claſſem habet ingẽtem.⁊ iacobũ piccininuꝫ cũ exercitu miſit in marchiam. Deus meliora ꝑmittat. In cauſa olonunerenſi faciemus ꝯtemplatione tui quecũqꝫ poterimꝰ Tu aũt deinceps curato vt littere regie ad papam dirigende in cauſis epiſcopalibꝫ ad nos trãſmittãtur. Et ſic poterimus magis prodeſſe. Nam cauſe illis cõmitti ſolẽt qui litteras regias p̃ſentant. Et ita nunc factũ eſt cũ dñs papiẽ illas habuiſſet. Expedit igitur poſt hec cõſiderare qui ſint illi quibꝫ lr̃e cõmittuntur afferende. Cupimꝰ vt nos maieſtati regie et magnifico gubernatori ſepius cõmendes. Vale optime. Ex roma die.ij.nouembris. Anno.M.cccc.lvij.

¶Hortatur vt rex conuerſetur fidẽs his quos longa experiẽtia nouit.

Epiſtola.cccxxv.

ENeas cardinalis ſeneñ Heinrico ſenftlebẽ. S. p. d. Littere tue. xxvij. ſeptembris ſcripte hodie nobis reddite ſunt. Cognouimus rex geſtaruꝫ apd̃ vos ordinẽ. Omnia placent preter ꝗ̃ diſcordia que pricipes exagitat Sed poſt bellum erit aliquando paci locus. Rouarella ſi cõmendauit amicum non miramur. ambo gallizant. ardet homo incredibili deſiderio. vt theutonicus videatur. et theutonice rector. Rex ſi ſapiat his vtetur cum quibus ſalis comedit modiũ Cardinalem ſancti angeli probatiſſimuꝫ patrem cupimus albaniam reuiſere et cõſulere rebus agendis. mitto ſibi litteras apoſtolicas ſuper facto variniẽ eccleſie in fauoreꝫ noſtrũ et contra lutikonẽ curato vt ſibi ꝗ̃celerrime tradantur. ne noſtri procuratores impediantur circa poſſeſſionem ſi quis ꝑ mendacia regẽ detineret. ſcribẽdo ꝙ papa ſpem daret pro lutikone. cõmendamus tibi paulũ legendorff vt iuues eum in adipiſcẽda poſſeſſione decanatus glogouie maioris quaꝫ ſibi cõferri fecimus. bonus vir eſt ⁊ omni fauore dignus. Si placuiſſet tibi olomũzeñ eccleſia. idqꝫ tuis litteris intellexiſſemus omiſſemus ad honorẽ tuũ procuranduꝫ ſed viſum eſt reuerẽtiam tuã nõ habere in ea re animũ. ideo ſupſedimus ne credentes placere diſpliceremus. Hic nõ ſũt noua memoratu digna niſi ꝙ piccininus iaꝫ ẽ in marchia et obſidet locũ cui nomen eſt pergula Sigiſmũdi malateſte. Prefectꝰ vrbis egrotat ſed conualiturus creditur Vale optime. Ex vrbe romana die. ij. nouembris. Anno. M.cccc.lvij.

¶De eodẽ ⁊ petit regis nuptias eẽ fauſtas.

Epiſtola.cccxxvj.

ENeas cardinalis ſeneñ Johanni rhode ſecretario regio. S.p.d. Facis probe ꝙ ad nos ſepe ſcribis. Oſtendis eñ te noſtri amicum. et voluptate nos afficis ornatiſſimo dicendi genere regiam maieſtateꝫ nihil credimus non iuſte non prudenter agere. Cum quia ſua natura in bonũ fertur. Cum quia ſtipatꝰ eſt cõſiliariis optimis. Cupimus eius nuptias fauſtas eẽ et orbi futuras ꝗ̃les ſperantur. Cõmendaſſe rouarellam in ſuo receſſu hominem de quo ſcribis nihil miramur ambo pariſius ſtuduere. ambo gallizant. ſed maior ille rectorem ſe germanie ⁊ patrẽ regis videri vult. Regia võ maieſtas ſi more patrio vtetur illis ſe credet quibus cuꝫ ſalis modium edidit et amicitias veteres preponet nouis. Gaudemus te conſecutuꝫ eẽ beneficium et iam deniqꝫ obligatum eccleſie. videbimus te proculdubio magnuꝫ ſi vixerimꝰ. Es eñ apud eũ regẽ qui tue virtuti debita nõ denegabit premia. tñ perge vt cepiſti et ab optimo regis latere nunꝗ̃ diſcedito. Cui ſi nos aliquãdo ꝯmẽdaueris facies qđ de tua erga nos caritate non dubitamus. Datum die. iij. nouembris. Anno. M.cccc.lvij.

¶Cõmendat ſe foueri in cauſa variniẽ epãtus.

Epiſt.cccxxvij.

ENeas cardinalis ſeneñ. Nicolao liſtio. S.p.d. Credimus te miro ꝑfrui gaudio in bohemiaꝫ reuerſum. Rogamus ne diuitie pragenſes memoriã tibi noſtri auferant. ſed cures potius quomodo res inchoata cõcordie ſuum teneat curſum ⁊ nobis reſcribas perſepe. Cauſam quoqꝫ variniẽ eccleſie tanꝗ̃ tuam tibi cõmendamus. neqꝫ eñ nobis ſine te frugifera erit. ſtude vt frequentibus litteris ex curia regis prucuratores noſtri ad poſſeſſionem capiendam miſſi iuuamẽ habeant: et confundantur tuo patrocinio qui nobis aduerſi ſunt. videbis que ſcribimus magnifico cancellario. Cura ita fieri vt cupimus ne plus apud regem videant valere qui iuniores ſunt in eius gratia. Credimus te plane intelligere que dicimus. Noſtra ytalia nunc quieſcit. ſoli genuenſes cũ rege aragonũ lites habẽt ⁊ Sigiſmũdꝰ malateſta ꝯ quẽ miſſus ẽ iacobo piccininꝰ ꝫ magnꝰ timor ẽ ne ſigiſmũdꝰ ipẽ cũ comite iacobo cõueniens aduerſus etruſcos noſtros incẽdiũ vertat et regia claſſis thelamonem aggrediat. Nã id iã hoĩes auguriari videt. Cetẽa apud nos geſcũt. Vale optĩe et ſerenitati regie ſiſqꝫ gubernatori nos aliqñ cõmenda. Ex roma.

Petit creditum reſtitui. **Epiſto.cccxxviij.**

ENeas cardinalis ſenẽſis Ulrico riedrer. S.p.d. Miramur nõ eẽ reuerſũ
cum cui mutuas dedimus pecunias. cũ in cã laurimeñ ab imꝑatoria ma-
ieſtate fuiſſet miſſ⁹. Si quid de eo audiueris velis ꝓcurare vt nobis fiat
ſatiſfactio. De tua diſpẽſatiõe faciem⁹ cũ dño correctore quãtũ erit nob poſſibile. qꝛ
agnoſcim⁹ nos eẽ obligatos in oĩbꝫ morẽ gerere volũtati tue quantũ facultas adeſt.
Fuiſſꝫ tñ neceſſe vt alias cũ de priorib⁹ diſpẽſatõib⁹ noticiã nõ habeamus. In cau-
ſa varinieñ credimus iã te expediuiſſe nunciũ nrm. ſi qd ſiẽdũ deinceps ẽ cauſã illã
amicicie tue cõmendamus. Gaudem⁹ reuerẽdũ pꝛeꝫ dñm gurceñ libertati reſtitutuꝫ
ẽẽ. Sed dolem⁹ graui cũ pecunia mulctatũ. ſue ſapiẽ fuit equo aĩo tolerare hui⁹ mũ-
di ꝯſuetudinẽ in quo nihil eſt certi. Cupim⁹ tandẽ pacem eẽ inter ceſarẽ ⁊ regẽ quaꝫ
deus ipẽ largiat. Nos hic alia nõ habemus noua. niſi ꝙ rex aragonũ comitẽ iaco-
buꝫ piccininũ ꝯtra ſigiſmundũ malateſtã miſit. ſed multoꝝ opinio ẽ illos duos du-
ces inter ſe ꝯcordiã habituros. iũctis virib⁹ ꝯtra ſenã ituros. Neſcim⁹ de futuris iu-
dicare. Claſſis magna regis. tyrenũ nauigat equor. ⁊ dũ genuẽſib⁹ minat. genueñ. ⁊
florẽtinos ſil territat. reliqua oĩa quieſcũt. Hec imꝑatorie maieſtati ſignificare pote-
ris. noſqꝫ ſibi cõmẽdare ad eius ſp mãdata paratũ. Datũ rome die .ij. nouembris
Anno. M.cccc.lvij.

Creditũ repetit vt fideiuſſoria liberet. **Epiſto.cccxxix.**

ENeas cardinalis ſeneñ Iohi binderbach. S.p.d. Accepimus lr̃as tuas
q̃ nobis gratiſſime fuerũt. Cõgaudemus tibi bñ ſuccedẽ. vtinã ⁊ pacẽ in
ꝯmũi hñres. Expectamus fratrẽ tuũ. vt ꝙcito redeat ⁊ ambroſio ſatiſfaci-
at. q nos ſepe in cã pecuniaria moleſtat. Expectam⁹ tandẽ aliqd grati audire. Com-
mẽdamus tibi eccias nr̃as in gretꝫ. ⁊ ĩ birninge vt tuo fauore iuuẽtur ⁊ nobis deni-
ꝙ vtiles eẽ poſſint. Silr ⁊ iacobũ nr̃m ſucher tibi ꝯmẽdam⁹ in agẽdis ſuis. Cupim⁹
vt nobis ſepe ſcribas ⁊ nos imꝑatorie maieſtati cõmẽdes. In ꝑpoſitura tua vſqꝫ mõ
nihil ſentim⁹ aduerſi. ſi quid ſenſerim⁹ erit nobis amici cura vt df. Alia nõ occurrũt
Uale optime. Ex roma. die. ij. nouembris. M.cccc.lvij.

Cõgaudet redẽpto ex vincul. ⁊ ſe totũ pollicet. **Epi.cccxxx.**

ENeas cardinalis ſeneñ Ulrico epo gurcẽſi. S.p.d. Quis ꝑmoleſtũ no-
bis ẽ ꝙ audiuim⁹ de magna pecunia tibi impoſita. gaudem⁹ tñ ꝙ carcerẽ
euaſiſti ⁊ tãdẽ libtas parta ẽ. Si qua ſũt q̃ tui cã facere poſſum⁹ hẽs nos
in oẽ deſideriũ tuũ ⁊ ꝓnos ⁊ voluntarios. ⁊ illi ſum⁹ in amicicia q ſp fuimus. Roga-
mus vt equo aĩo feras fortune nouercãtis impetũ. quia hic eſt mũdi curſus. ⁊ is re-
cte vtit eo qui minus mouetur aduerſis. Uale optime. Ex roma vt ſupra.

Pollicetur promotionem. **Epiſt.cccxxxi.**

ENeas cardinal ſeneñ Iohi nihili. S.p.d. Iocũda ſũt nob omnia ſcripta
tua quib⁹ germanica negocia patefacis. ꝙuis nõ ea ſunt q̃ vellem⁹. Deus
aliqñ finẽ imponet diutine calamitati ⁊ conſanguineos reges nõ ſinet in-
ter ſe odijs amplioribus deflagrare. Italia noſtra non minus ꝙ germania diſcors
eſt. vbi ſemper aut viget bellum aut belli metus inſtat. De beneficijs poſtulati olo-
munzeñ non videmus quid pro te fieri poſſet cum poſtulato reſeruata petantur ob
eccleſie tenuitatem. Curauimus conferri tibi iam pridem canonicatum vratiſlavieñ
quod tibi venceſlaus expoſuiſſe debuit. Si varinieñ conſequimur eccleſiam erimus
tui in primis memores ⁊ dices nos te proculdubio amaſſe. Uale ⁊ sereniſſime im-
peratrici commendatos nos facito. Datum rome die. ij. nouembris.

Excuſat ſe de geſtis contra varadieñ. **Epiſto.cccxxxij.**

Eneas cardinalis ſenen̄ Johāni troeſter. S. p. d. Scripſimꝰ tibi ꝑ nicolaum creivl quid fecerimus in re varadien̄ pr̄is optimi. Reſpondiſti nobis om̄ia bn̄ ſe habuiſſe fuit nobis id gratū. Sed accepimꝰ poſtea rouarellaꝫ verbis ſuis om̄ia in honorē alteriꝰ trāſtuliſſe que nos ſibi feceramꝰ ⁊ pomposum illum ventoſū ac fumo plenū quē optime noſti oīm rerū auctorē dixiſſe credimus p̄tem illū ſapientē nō plus credere ꝙ neceſſe ſit. ⁊ optime noſſe que ſit natura galloꝝ quos neceſſe eſt cacumina petere. vt inde clamātes meliꝰ audiant. Sed iſta quorſū velint ꝓrūpant dilabantqꝫ. Nos qd̓ fuimꝰ id erimꝰ erga varadien̄. Tu cura vt valeas ⁊ nobꝯ ꝗſepiſſime ſcribas cꝰ lr̄as ſcimꝰ veraces eē. Datū rome eodē die quo ſuꝑiores.

Cōmiſeret̄ ꝯpatit̄ merenti ſuꝑ morte amici. **Epiſto. cccxxxiij.**

Eneas cardinalis ſenen̄ Andree vicecomiti. S. p. d. Accepimus hodie litteras tuas antea d̓o nullas. Obitū reuerēdi pr̄is ep̄i nouarien̄ vna tecūꝫ deploramꝰ. deus illi miſertꝰ ſit ⁊ locū pacis dederit. Vellemꝰ audire de te meliora ⁊ oīa tibi ad votū ſuccedere. Nā te loco fr̄is amamꝰ cuiꝰ nobis amicitia quōdā dulciſſima fuit. ⁊ nūc gratiſſima recordatio. Miramur magnificū ſcarauma nō te fr̄nis oculis intueri. Scribemꝰ ſibi ⁊ ꝓ virili nr̄a hortabimur ne carnē ſuā deſerat. Laudamꝰ magnificū alexandrū qui tibi nō deeſt ⁊ nomini ſuo ſatiſfacit cuiꝰ eſt eē liberalē. Nos ſi qn̄ pinguior fortūa reſpexerit. nō dabimꝰ obliuioni andreā nr̄m cui ⁊ ꝓ ſua v̓tute tenemur. Et q̓ ex illa domo natꝰ ē cui debemꝰ oīa ꝓ beneficiis que inde accepimus Vale.

Diſpēſatiōꝫ ſuꝑ bigamia obtinere nō potuit. **Epiſt. cccxxxiiij.**

Eneas cardinalis ſenēſis Johi de liſura. S. p. d. Nō potuimꝰ diſpenſationem pro amico tuo obtinere ſuper bigamia. Difficilem hanc rem ſummus pontifex arbitratus eſt. pro eo quia contra concordata vexari diceba tur. Fecimus verbuꝫ domino noſtro mandauit ſua ſanctitas vt vocato iudice cauſe preciperemus ne vlterius procederetur. Judex erat bernardus de buſco quem noſti. vocauimus euꝫ ⁊ voluntatem ſummi pontificis notam ſibi fecimus. Is paratum ſe ait. vbi conſtiterit illum contra concordata vexari. ⁊ nunc id diſcutit̄. Quantum noſtre facultatis erit nō violabitur concordia nationis pro cuius honore ſemper pugnabimus. Per vigandūꝫ ſecretarium moguntini miſimus tibi alphabetuꝫ ⁊ nunc duplicamus ſi forſitan illud nō recepiſti. poteris ſcribere mentis tue concep tum. ⁊ conſulere eccleſie neceſſitati. Notum eſt nobis acumē ingenii tui multumqꝫ tuo iudicio deferimus. Labore tuo noſtroqꝫ quietaꝫ conſecuta eſt eccleſia noſtris diebus apud germanos. Faxit deus ne lacerari videamus quod aliquando reſarcinimus. Multa rumor affert. ⁊ germanos fieri gallos imitatione contendit. Nobis illa via ſalubrior eſſe videtur qua patres noſtri ambulauere. Si noua tentabuntur itinera nouaqꝫ pericula inuenientur. Nec facile ſua in dyoceſi quiſqꝫ pontifex papatū habebit. ⁊ ſunt qui querunt. ⁊ eius rei cauſa nigrum in candida vertunt. Sed tu bene vale. Audies vocationem oratoris principum que hic facta eſt. Vtinaꝫ ea aliqd̓ boni pariat. Datum rome. iii. die nouembris.

Pollicet̄ ſe germāice proficere. **Epiſto. cccxxxv.**

Eneas cardinalis ſenen̄ Johāni tolner Accepimus lr̄as tuas pro quibus gratias tibi agimus qui noſtris in rebus fideli ſolicitudīe vteris. gratiamus te. ſed nō poteſt fieri quin amicorum vtamur opera. Et nos aliquādo ſi deus dabit aliquid ꝓ te faciemus. Expectamus cyriacū qui veniet in facto ꝓpoſiture ⁊ quantū in nobis erit ꝯcordabimus cū decano. q̓ poſtꝙ ꝓmiſſū eſt nolumus retrocedere. De p̄benda wormacienſi ſcripſimꝰ vt petro morē gereres. habita aliqua recompenſa. neſcimus quid ille fecerit tecū. Idē quoqꝫ de prebenda collegiata ſentire cupimus quō ſe habuerit ille cui promiſimus cedere. Quod nouiſſime accepta ſit

alia p̄benda noīe noſtro nō placet. Volum⁹ eſſe in pace cū iſtis puis bn̄ficijs. nec intendim⁹ ſi poſſum⁹ cuipiā eſſe moleſti. bn̄ficia q̄ ꝯtra ꝯcordata nolum⁹ acceptare id ē monaſteria. ⁊ vtinā poſſemus facere etiā ſine p̄poſitura. qꝛ nolem⁹ illi nationi quouis mō diſplicere. ſed neceſſitas vrget. ſi ſtatū tenere debem⁹ ꝯuenientē ⁊ reputam⁹ nos eē germanos q̄ tanto tp̄e illi nationi ſeruiuimus. Qđ ſi natio illa nos ꝑſus excludere vult. ferem⁹ equo aīo. nec minimū bn̄ficiū amplius ī illa querem⁹. Qđ de benignitate illoꝝ p̄latoꝝ nō arbitramur eē. Vale ex roma quarta nouembris.

Magnifacit xenia ex amore mittētis ⁊ mallet facto q̄ v̄bo gratus eſſe.

Epiſto.cccxxxvj.

Eneas cardinalis ſeneñ Luduico btoꝝ quatuor coronatoꝝ cardinali legato bononieñ. S.p.d. Et oliuas ⁊ tutera q̄bus me honorare voluiſti cupidiſſime accepi. tū q̄ hoc gen⁹ alimēti hic raꝝ et p̄cioſū ē. Tū q̄ id gen⁹ alimēti ex amātiſſimo ⁊ mihi p̄cipuo ⁊ bn̄factori ſinglari venerit. A quo quecūq̄ venerit nō p̄nt mihi nō eē gratiſſima. ⁊ xenia q̄dē tanto acceptiora ſūt quāto is qui mittit amātior ē. Qua rōne nō potuiſſent mūera tua apud me eē iocūdiora q̄ ſūt q̄m ⁊ me amari a dignatōe tua nō vulgarit̄ ſum exp̄t⁹ ⁊ ego tue reuerēdiſſime p̄nitati tāq̄ p̄ri optimo ⁊ dn̄o benigniſſimo ſū affect⁹. Vellē aūt ea ī me facultas eēt qua poſſem me gratū oñdere nō v̄bo ſed facto. Scio tn̄ prudētiā ⁊ māſuetudinē tuā ex me nihil ā̄plius expectare. q̄ poſſim ⁊ in redditōꝫ bn̄ficioꝝ aīmi tn̄ inſpicere ꝓmptitudinē. Sed ne multis dignatōꝫ tuā morer q̄đ ſemel dictū eſt id nūq̄ indictū erit. Noſti q̄ fuerūt inter nos v̄ba dū agerent̄ de me ad cardinalatū ꝓmotōe. nūq̄ ex aīo meo illa cadent. nec vnq̄ id ꝯmittā vt tāti bn̄ficij īmemor dici poſſim. Qđ ſi nō ſcribo ad tuā benignitatē. nō minor eſt mea deuotio nec min⁹ amo. Id tua reuerēdiſſima p̄nitas experiet̄ ſiqua in re mihi poſſibili mea op̄a vti dignabitur. Nec plura modo. Datum rome die. viij. marcij Anno. M.cccc.lvij.

Excuſat q̄ ꝯ ꝯmēdatū ſn̄iaꝫ ꝓtulit iuſtitia exigēte.

Epi.cccxxxvij.

Eneas cardinalis ſeneñ Latino cardinali vrſino. S. p.d. Reddite fuerūt nobis lr̄e tue q̄b⁹ gūdiſſalui familiaris tui cām ꝯmēdas. Legi tua ſcripta nō ſine iocūditate cū plena eēnt caritatis ⁊ beniuolētie. Illud aūt moleſtū fuit q̄ deſiderio tuo morē gerere nō potui. Nā iudex in cā ꝯſtitut⁹. ſolū verū ſequi debui. neq̄ fas fuit ad dextrā vl̄ ad ſiniſtrā declinare q̄ad tn̄ licuit p̄tē familiaris tui iuuare nō deſtiti. Accerſiui ad diſcuſſionē negocij tres ex rota viros p̄ſtabiles. q̄s ꝑtes ip̄e delegerūt cū his fuit ⁊ auditor me⁹ ⁊ Johes de ceſarinis nō indoct⁹ legū interp̄res. viderūt hi reg iſtra. ⁊ plurib⁹ inter ſe dieb⁹ de meritis cāe ꝯſultarūt. Poſtea coram ꝯſtituti retulerūt familiari tuo haud q̄ ius ꝯpetere. Idq̄ p̄ter vnū oēs affirmauere Volui ⁊ ip̄e ꝯgnoſcere cām ne lippis oculis iudicarē. Neq̄ his ꝯtent⁹ ſeorſū aduocaui aliquos iuriſconſultos ⁊ deniq̄ nemo fuit qui gundiſſalui partes tuendas diceret Quapropter interpellatus ꝓ ſententia feci quod iudicis fuit. Si tua reuerendiſſima paternitas iudex fuiſſet. haud aliter ſeſe habuiſſet q̄ ego. Vnum quod potui nō obmiſi. Induxi aūt partem aduerſam ad expenſarum dimiſſionem. ſi familiaris tuus nō appellauerit. Hec acta ſunt per me in cauſa gundiſſalui. Doleo nō fuiſſe ius pro eo. ſecutus ſum iudicia collectorum auditorum. Scio dignatiōem tuam non plus ex me velle q̄ ferat honeſtas. De reliquis que apud nos aguntur nō ſcribo paternitati tue quia nihil hic fit quod te fugiat. De germania credo audiuiſti mathiam vayno de filium in regem electum hungarie annis. xviij. natum q̄uis in bohemia eſſet captiuus. ſed quinquaginta milibus aureis redimitur. Bohemie regnum adhuc pendet ⁊ ſtatus auſtrie ad bohemiam aſpirat ſimulac dux ſaxonie wilhelmus. ⁊ gubernator regni Georgi⁹ diſpotus raſcie mortuus eſt. Cardinalis auinioneñ reuerſurus breui creditur. Vtinam idem faceres cum tuo honore ⁊ commodo tuipſe poſſes. Ex roma die. ix. marcij. Anno. M,cccc.lvij.

De morte diui ladiſlai regis. **Epiſto.cccxxxviij.**

E Neas cardinalis ſeneñ Johi roct. S.p.d. Calamitatē illā lugubrem deplorādamq; regis ladiſlai mortē. alioꝝ officio tue dignatōi innotuiſſe autumo. Ob quā rē ꝓ tua erga ipm deuotōe iā plene inueterata. incredibili te dolore affectū eē certuʒ ſcio. Nūc aūt e praga ad quā infauſto toti⁹ orbis auſpicio cū regia celſitudine ꝯceſſi viennā remigraſſeʒ. putaui mihi de hac re ad te aliqd ſcribendū eē. conantē tñ id facere ſuſpiria lacrime ⁊ ſingult⁹ ita impediūt. vt mihi ex ea morte ꝯcept⁹ dolor non mō renouari ſed augeri videt̃. Quid aūt potiſſimū in hac publica clade expliceʒ neſcio. Magna eſt varietas ſermonū ꝙ genere mortis fatū obierit. Ego ꝺo ⁊ſi ſcio nemini ꝓrſus me cedere optere habitudine noticie huiuſce rei. ꝙ crebeꝛrime apud regem etiā egrotāteʒ ſim verſat⁹: tñ ſilendū poti⁹ eē dico hoc tpe ꝙ loquenduʒ. ſciā rem illā indies magis clareſcere. In adoleſcentē regē robuſtiſſimū nullū prorſus vel doloris indiciū ſentientē. cū quo die lune ꝑtereunte mortē. vſq; ad noctis horā terciā ſūma poſtrema ⁊ facili leticia fui. xxxvij. horaꝝ interuallo aliqd gen⁹ mortis naturalis ꝓſternere potuiſſet añ queʒ vel minimus quiſq; ex e⁹ familia neq; poſt eum vllus. etiam eoꝝ qui ei egrotanti quotidie aſtetim⁹: aut alioꝝ quiſpiā minime ſortis. hoc genere mortis interijt. Sed reprimā ego me ne dolori nimiū indulgere videar. Scio ꝓcopiū ⁊ nicolaū tuū alit̃ ad te ſcripſiſſe qḃ certe nihil cedo hui⁹ rei noticia. Naʒ neuter eoꝝ regē egrotantē al's vidit. Et vt quiſq; optime d bohemis ſentit. ita hāc reʒ maxime diſſimulat. De hoc ſatis ego hic ago dies admodū moleſtos. ita ⁊ legati illi q omeʒ frāciam petierūt ꝓ regio thalamo. Legati illi q infelici hoī frāciā petierunt ꝓ regio thalamo ad nuptias ſepulcꝝ comperirēt. O inanes nr̃as cogitationes. O caducā fallacemq; ſpē ex tāto ⁊ tāmagnifico nuptiaꝝ apparatu ⁊ ſplēdore. tāincredibilē merorem ſubito interuenire poſſe quis credere quiſſet. Sʒ illam cladē qua totus orbis ꝑculſus ē in ſalutē mutare nequim⁹. Et tantū de publico detrimēto. De priuatis reḃ nihil eſt qd magnope tue pietati ſcribere queaʒ. Ea que mihi nūc ſcribis de electo olomunzeñ curare vt mihi mos gerat̃. magna voluptate ꝑcepi. Deus faxit vt ſedulitas tua voto potiat̃. Dux albert⁹ hic agit expectās portioneʒ hereditatis ex regia morte ad ſe deuolute. ſatis modeſtus eſt in petitione ſua quantū ad ſe ꝑtinet. Ceſar in noua ciuitate expectat̃. Poſt hec de ipis ꝯponendis cardinalis ſancti āgeli aget ⁊ meditabit̃. Cū ſigiſmundus dux in itinere eē dicitur. ego rationiḃ meis ita ꝓſpiciā vt regia morte nō oino attenuatus aut fract⁹ videar. Que dū ꝯfecere nō patiar id tuam dignationem diu latere quā immortalis deus diutiſſime incolumem conſeruare dignetur. in quam etiaʒ ſpes mea nititur. Ego ad eccleſiam meā me recipiam donec turbationum auſtraliū euentum ſerenitas illuxerit ego quoq; emergā i vienne die. xx. decembris. Anno. M.cccc.lvij.

Hortat̃ circa pl'a de diligentia et ſolicitudīe. **Epiſto.cccxxxix.**

E Neas cardinalis ſeneñ Heinrico ſenftleben. S.p.d. Gratiſſime fuerūt nobis littere tue quibus regium in bohemia tranſitū ſignificaſti et nuptias excellentes in praga futuras. Retulimus ſingula ſanctiſſimo dn̄o qui mox litteras ſcribi iuſſit ad cardinaleʒ ſancti angeli legatū mandans ei vt e veſtigio hungaria poſt habita ad regiam maieſtatē ſe ꝯferat eius nuptias honoratur⁹. Mittimus tibi litteras ipas ſiue breuia ſunt rogantes ne graueris ꝙ totius ea ſibi trāſmittere q2 pond⁹ hn̄t in ſe nō modicū de rorā nr̃o fecim⁹ dbū ap'ice pietati negat ipe dn̄s nr̃ decimaꝝ aliquas bullas illi ꝯceſſas eē. Laurentio rouarelle hn̄ a te ꝯſilia ⁊ auxilia ꝑſtita ſūt. eū caritati tue magis magiſq; ꝯmēdamus. Rem vratiſlauieñ epiſcopi oportune abſoluimus ſicut ex vinceſlao ꝯgnoſces. reſtat epiſcopū ipſum nobis in agendis nr̃is fauorabilem fore. Audies ex bartholomeo canonico noſtro quid actum ſit in eccl'ia varinieñ. Rem totā ſuis cōmiſimus humeris vt ab eo ſinis habeatur qui dedit initium. Gaudemus te de reditu cogitare. Sed prius co

pimus negocium nr̄m ep̄atus abſolui ꝙ̄ redeas. qᷓ facile fiet ſi queadmodū fama ē
rex palonie ad pragā ſe ꝯtulit. Cura inter cetera vt ea obligatō habeat̄ in q̄ magn⁹
mgr̄ pruſſie anteceſſori nr̄o ī q̄nqꝫ milibꝫ florenoꝝ quos mutuo recepat ſeſe obnoxi-
um fec̄. queadmodū bartholome⁹ p̄fatus plene inſtruct⁹ ē. Noua alia hic nō ſūt. niſi
ꝙ int̄ vrſinos ⁊ comitē euerſū heri treuge vſqꝫ ad ānū ꝑmanſure indicte fuerūt et ab
vtraqꝫ ꝑte recepte qᷓ ſaluberrimū ⁊ rebꝫ agēdis apprime ꝯducit. Inter regē arogo-
nū ⁊ ſigiſmūdū malateſtā ꝯcordia tractat̄. que ſi quereret̄ vt ſpes eſt res ytalicas ad
modum quietabit. Uale. Ex roma die prima octobris.

Amonet ꝓmotōez regis ſponſi exigere ad re-
gem polonie vt epiſcopatum varinien̄ ꝯſequat̄.

Epiſt. cccxl.

ENeas cardinal' ſenenſis Nicolao liſcio. S. p. d. Iocūde fuerūt nobis lr̄e
tue quibꝫ regiā maieſtatē in bohemia trāſiturā eē ꝯgnouim⁹ ꝑclaras ibi
nuptias pacturā. Utinā oīa piiſſimo illi ⁊ sereniſſimo regi ex ſnīa cedant.
Credim⁹ ꝯueniēte ſecum potētiſſimo rege polonie ⁊ aducniētibꝫ principibꝫ vt fama ē
ꝯpluribꝫ. in eo ꝯuentu aliqd tractari debere qᷓ religioni xp̄iane ſaluberrimum fiat.
Legat⁹ ap̄licus ſicut ſibi mādatū eſt ad vos ſi ꝯualebit prorſus ſe ꝯferet. quo cū ſapi
enter erit de re tibi nota tractādū nā ei nō oīa que aliis placēt. Rogam⁹ rē nr̄i ep̄a-
tus varinien̄. ſi rex polonie affuerit curandam ſuſcipias. nā vbo vno ſublimitas no-
ſtri regis eā abſoluet. Stude vt magnific⁹ cancellarius hoc ip̄m cordi habeat. nihil ē
eīn qᷓ dubitemus fieri nō poſſe. in quo ſua magnificētia neruos intēderit ſuos. Cō-
mēda nos ꝓbitati ſue. eiuſqꝫ bone valitudini ꝯſule. Nā ei⁹ ſanitas. ⁊ nr̄a ⁊ multoꝝ
ꝓſperitas eſt. Cōmēda nos etiā veteribꝫ amicis ⁊ p̄ſertim varidien̄ ſi affuerit. guber
natori. dn̄is de roſenberg. ⁊ dn̄is de cleua. ſimiliterqꝫ ſelēchoni ⁊ aliis illius regni ꝓ
ceribꝫ quoꝝ cōmoditatibꝫ ſemꝑ ſtudere ꝓni erim⁹ ⁊ voluntarii. Bellū qᷓ in foribus
vrbis huius accuſabas tādiu māſiſſe. heri ꝑ inducias ānales ſublatū ē interea pax
integra cōponet̄. Turbide fuerunt res noſtre hacten⁹ nunc ſereneſcūt ⁊ vie ſecure ſi
unt. Iacobus piccininus in marchiā petit tranſitum ſigiſmūdo maltaeſta illaturus
bellum. Sed hoc quoqꝫ incendiū extinguere annitit̄ pontifex maximus. qᷓ ſi ꝓ ſpe
ceſſerit tota ferme ytalia ꝯquieſcet. ⁊ ad tutandum ꝯtra thurcoꝝ ꝑfidiam verā xp̄i re
ligionē liberius intendere poterit. Hec ꝓcopio ⁊ cardinali ſi aſſit cōmunicata eē cu-
pimus. Tu vale ꝓ tua ꝯſuetudine noſtri memor. Ex vrbe tercio kal'. octobris.

Indignat̄ papa epiſcopo herbipolen̄ ꝑ̄pt̄ pecu-
niam ſublatā. et heſſer iniuriatum.

Epiſto. cccxli.

CAlixtus ep̄s ſeruus ſeruoꝝ dei Theoderico archiep̄o mogūtino Salutē
⁊ ap̄licā bn̄dictionē. Ex lr̄is tuis quas in fauorē venerabilis fratris no
ſtri. Iohis ep̄i herbipolen̄ nuꝑ ad nos miſiſti. plane ꝑcepimus fraternita
tem tuā de geſtis ip̄is ep̄i aliter inſtructā eē ꝙ̄ veritas ip̄a requirit. nūꝙ̄ eīn tua mo-
deratōis integritas tam efficaces apud nos p̄ces ꝓ eo porrexiſſet. ſi facta ip̄ius apta
tibi cognitaqꝫ fuiſſent. Intollerāda nāqꝫ ⁊ deteſtāda prorſus eſt ei⁹ p̄ſumptio. qui pe
cunias auctoritate ap̄lica collectas ⁊ apud fideles manus recōditas. auctoritate ꝓ-
pria violent̄ eripe ⁊ in vſus ſuos ꝯuertere nō erubuit. Et cū noſtro noīe ad reſtituti
onē ip̄aꝝ pecuniaꝝ regreret̄. nō ſolū mādata noſtra ꝯtempſit. ſed in nos quoqꝫ pro-
bra iacere ⁊ maledicta ꝯferre nō dubitauit. nunciis qꝫ nr̄is quos honorare tenebat̄.
minas inferēs eos ex territorio ſuo nō tam recedere ꝙ̄ fugere compulit. cum noſtra
⁊ apoſtolice ſedis iura regreret. Nec eſt cur ſub colore cariſſimi in xp̄o filii nr̄i regis
cipri illuſtris excuſationē ꝓtēdat. tanꝙ̄ ad illum ex ordinatione noſtri predeceſſo-
ris dicte pecunie ꝑtineant. Scimus eīn abunde qᷓ cum ip̄o rege ſit agendū. nec quiſ
ꝙ̄ eſt tam parꝝ habens ingenii qui romanum pontificem de talibꝫ pecuniis liberā ha
bere diſpoſitionē ignoret que cū ita ſint. tollerauimus tn̄ iam ſeptem menſibus ep̄i
contumaciam ⁊ rebellionem. expectantes nō ſine manſuetudine ſi forſitan ad cor re-
uerſus cum debita humilitate errorem ſuum recognoſcens oportune ſatiſfaceret: ſed
quanto mitius ſecum agimus. tanto duriorem eius contumaciam experimur. Mi-

raremur certe ſi quiſꝙ̃ alius epũs eo modo erga nos ſe haberet. Sed multomagis i
iſto miramur quē noſipĩ ꝓmouimꝰ. Et niſi fallimur primꝰ epſ eſt quē nos in ponti-
ficatu nr̃o ꝓnũciauerimꝰ. Volemꝰ tales eē ꝑmitias nr̃as ⁊ eũ potiſſime nobis infe-
ſtũ eſſe quez nr̃i honoris ꝑ ceteris cupidiſſimũ eē decebat. Omittimꝰ iuramētũ ab eo
nobis ꝑſtitũ ⁊ verba que ſui ꝓcuratores nobis de eo fecerũt. cũ ꝑſulatũ cõmiſimus.
longe aliter ſeſe habz ꝙ̃ vt putauimꝰ vel nobis de ip̃o ꝑſuaſũ fuit. Uerꝫ ꝙ̃uis ꝑ tanta
⁊ tã notoria dicti ep̃i rebellione merito ad vlteriora ꝓcedere ⁊ ꝯueniētis animaduer-
ſionis in eũ cenſurã extēdere deberemꝰ. vt tñ ꝑcibꝰ tuis quãtũ cũ deo poſſumꝰ deſera
mus. ⁊ quãto maior eſt dicti ep̃i ꝯtumatia. tãto clemētia nr̃a lucidiꝰ oñdat̃. mãdaui-
mus in cã ip̃a ſic pedetētim ꝓcedi. vt poſſet interĩ. ſi velit tua f̃nitas dictũ ep̃m ad
debitã ſatiſfactiõz inducere. ip̃e vo ſeſe corrigēs cũ camera nr̃a ſicut tenet̃ ꝯcordare.
Nꝫ aũt cãm aliã dilectũ filiũ Johez heſiler. ⁊ liberos eiꝰ ꝯcernētē ad ꝑtes alemanie
r̃mitti petis. ñ eſt ꝙ tuo deſiderio ꝯcedē valeamꝰ. noſti ei vt arbitramur ꝙ̃ dure ꝙ̃ꝗ
acerbe ſeuitũ eē dr̃ ꝑ dictũ ep̃m ĩ ſcultetũ vxorē ⁊ liberos. Quos poſtꝙ̃ diris carceri-
bus mãcipauit. ⁊ aliꝙ̃diu grauioribꝰ afflixit moleſtijs. vix tandē cũ ꝓmiſſione vt ad
mãdatũ ſuũ redirent extra territoriũ ſuũ dimiſit. bonis oĩbꝰ excuſſos paupes ⁊ mi-
ſeros. nulloꝗ niſi amicoꝝ leuamĩe ſuſtētandos. quibꝰ ꝙ̃ difficile ſit in ꝑtibꝰ illis cũ
tali ep̃o iudicialr̃ ꝯtēdere nõ ignoras. Sed agit̃ cã ip̃a coram iudicibꝰ rote noſtre in
ter graues ⁊ optimos iuris interp̃tes. q tã paupi ꝙ̃ diuiti iuſticiam miſtrare ꝯſueue
runt. apud quos nõ potentia vel gr̃a ſed ſola veritas valet. Si iuſta eſt ep̃i cã pote-
rit ꝑ ꝓcuratorē idoneũ ſe defendere. ſi minus tolerandũ erit iudiciũ qđ rite ꝓculdu-
bio in hoc negocio ſtatuet̃. Nos aũt f̃nitatem tuã exhortamur vt ꝑmiſſis ꝯſideratis
ip̃i ep̃o ea ſuadeas que ſibi ad ſalutē ⁊ honorē cedant. nec velis eius opera qualiacũ
ꝗ ſint ita tueri vt illi magis errãti ꝙ̃ nobis ⁊ apoſtolice ſedi recta monēti fauere vi-
dearis. Datum rome die. x. quinta octobris. M. cccc. lvij. Dictata per eneam.

Littere credentiaꝝ.

Epiſto. cccxlij.

ENeas cardinalis ſenen̄ Jodoco electo wratiſlauien̄. S. p. d. Commiſimꝰ
aliqua paternitati tue referenda nr̃o nomĩe bartholomeo canonico eccle-
ſie noſtre varinien̄. ſup rebus eccl'iam ip̃am ⁊ anteceſſoris noſtri bona cõ
cernentibꝰ. Rogamus igit̃ vt ſibi in his que noſtro noĩe dixerit plenã credentie fidē
⁊ in agendis oportunum fauorem preſtare velis. Sicut de tua erga nos ſingulari cari-
tate plene confidimus. Nos ad beneplacita tua omni tempore parati ⁊ voluntarij
ſumus. Ex roma die. xv. octobris.

Laudat diligentiam legati ⁊ mandat concordi
am inter impatorē ⁊ regē hungarie conari.

Epiſt. cccxliij.

CAlixtus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Dilecto filio iohanni cardinali
ſancti angeli apoſtolice ſedis legato Salutem ⁊ apoſtolicam benedictio-
nem. Ex litteris tuis diaci. xvij. iulij datis. intelleximus te in partibus
illis moraturum per aliquod tempus. vt quid thurci agant quid ve parent facilius
intelligas. ac nobis ⁊ filio cariſſimo noſtro regi hungarie ꝙ̃ celerrime ſignifices. In
telleximus et antea que geſſeris in regno boſne. Laudamus opa tua ⁊ oĩa ꝑte ge-
ſta prudenter ⁊ accurate recognoſcimus. Commēdamus ꝗ circumſpectiõz tuã ⁊ ai
ꝯſtantiam ac bonitatē que dum xp̃i dei noſtri negociũ agit. nec labore frangit̃. nec ti
more deijcitur. neꝗ ꝑiculo vllo a ſancto propoſito detiet̃. Multa tibi debet apoſto
lica ſedes. et quidem pro ſingulari virtute tua. ꝓꝗ grauibus laboribus quos per-
peſſus eſt ſcimus nos plurimum tibi obligatos. conabimurꝗ vita comite pro tuis
meritis ꝑſonã tuã honorare. nũc tñ neceſſe ē vt ꝑſeueres ĩ ſcto ope. ꝑſonãꝗ tuã a la-
bore cepto ñ retrahas: ſꝫ ꝑ tua excellēti prudētia in his cõtinues q̃ ſalus eccie ex te de-

poſcit. Cū ꝙ ad res fidei ꝯtra thurcos ꝓſpecte dirigendas maxime neceſſariū ſit. vt cariſſimi in xpo filij noſtri. fridericus impator romanoꝝ. ⁊ ladiſla⁹ hūgarie atqꝫ bo bemie rex inter ſe conciliati. in thurcos arma cōuertant. ſitqꝫ modo quedam dieta inter eos indicta ad pacem tractādaꝫ. in qua dilect⁹ filius nobilis vir ludouic⁹ ba uarie dux tanꝙ mediator futurus aſſeritur. vtile nobis videt̄ ⁊ quodāmodo neceſ ſarium. vt ⁊ tu quoqꝫ eo te conferas in tāſancto ope noſtro nomine tuas partes ad hibiturus. Eapropter mandamus tibi vt niſi alia cauſa magis neceſſaria in hūga ria te retineat ad imperatorem ⁊ regem prefatos greſſus tuos ꝙtotius dirigas eos ad pacem ducere coneris ⁊ omnia facias que tibi videbūtur ad recōciliationē ipſo rum principum neceſſaria. Etenim videtur rebus agendis oīno cōducere. ꝙ tu di ctos principes adeas. ſiue ꝑ ipm ducem ante tuū aduentū pax ꝯcludatur ſiue nō. nā qꝫ ſi pacem factam inueneris quod deus ꝓ ſua miſericordia largiatur. habebis ex peditam viam qua principes ipos ad ducendū cōtra thurcos exercitum efficaciter inuitare poſſis. ⁊ alia multa ſunt in alemania gerenda que tuam pñtiam expoſcūt. Sin vo quod abſit concordiam nōdum factam inueneris. laborandum tibi erit to tis viribus vt eam perficere poſſis. Niſi enim principes ipi depoſitis inter ſe diſcor dijs ad ꝯmune bonum vnanimes fiant. nō videmus quid per hungariam ꝯtra thur cos patrari poſſit laude dignū aut exiſtimatione. Uerum quia ſepe occurrūt in qui bus pſonaliter adeſſe nō vales ⁊ tamē tuam diligentiā expoſcunt. miſimus ad te di lectum filiū laurentiū rouarellā ſacre theologie profeſſorē ⁊ ſubdyaconuꝫ noſtrum quē mittere poſſis ad ea loca que tuipſe adire nō vales. Is em̄ ſicut in mandatis a nobis habet quicqd iuſſeris exequet̄. ⁊ a tua voluntate nullaten⁹ deuiabit. Inſuꝑ vt intelligas que nunc in partibꝫ reni ꝑ electores imperij tractātur. facim⁹ tibi copiaꝫ lrarum noſtrarum quas imperatori tranſmittimus. vt ſcdm ſcripta noſtra ⁊ tuam ſingularē prudētiā eo te meli⁹ gerere valeas. ꝗ fueris de ſingulis occurrētibꝫ pleni⁹ informat⁹. Datū ro. die. xvj. octobris. M. cccc. lvij. dictamen enee.

De liberatione habita reſpondere pollicet̄.

Epiſt. cccxliiij.

Calixtus epš ſeru⁹ ſeruoꝝ dei. Cariſſimo in xpo filio nr̄o karolo regi frā corum illuſtri. S. ⁊. a. b. Audiuim⁹ ea que dilect⁹ filius nicola⁹ parui ſe cretari⁹ tuus ex pte tua ſerioſe nobis expoſuit. ſuꝑ nōnullis negocijs ve nerabilē fratrē noſtrū wilhelmū epm rataneñ. ⁊ quendā iohem de albieſt militem nouateñ. dioceſis ac nōnullos officiales tuos cōcernētibꝫ. Intellexim⁹ꝙ plane de ſideriū tuū eo intendere vt pfatus miles ſimulqꝫ dicti officiales tui a nōnullis excō mūicatōis ⁊ alijs cenſuris eccl'iaſticis ꝑ dilectū filiū iohem tinctoris cāꝝ ſacri pala cij nr̄i auditorē ⁊ capellanū nr̄m. ad inſtātiā dicti epi fulminatis abſoluat̄. ⁊ nihilo min⁹ aduerſuꝫ dictū epm cā ꝯmittat̄ ſuꝑ nōnullis exceſſibꝫ. ꝗ ab eo ſiue ei⁹ ꝓcurato re in pſonis executoꝝ quarūdā lraꝝ nr̄aꝝ ad petitionē tuā venerabili fratri nr̄o ar chiepo turoneñ. directaꝝ ꝯmiſſi ⁊ ppetrati dicūtur. voluim⁹ ꝓ nr̄a informatōe etiā ipius epi ꝓcuratores qd dicerēt intelligē. ⁊ ꝯſideratis omnibꝫ hincinde relatis. ꝙ uis cā nobis perplexa videatur ac difficilis. ſerenitati tn̄ tue que de nobis ⁊ aplica ſede plurimū merita ē ꝯplacendū duxim⁹. queadmodū ſecretario tuo prefato plene reſpondimus. Datū ro. iiij. kl'. decembris. anno. M. cccc. lvij. dictamen enee.

Hortatur ratōnibus notabilibꝫ ad ꝯcordiā cū impera tore ⁊ excuſat ſe de rumoribꝫ agguatōis germaice natōis.

Epi. cccxlv.

Calixtus epus ſeruus ſeruoꝝ dei. Cariſſimo in xpo filio ladiſlao regi hun garie illuſtri. Salutem ⁊ apoſtolicam benedictionem. Intelleximus nō ſine graui diſplicentia mentis noſtre et amaritudine cordis. ꝙ adhuc in ter cariſſimum in xpo filium noſtrum fridericum romanorum impatorem auguſtū ⁊ tuam ſerenitatē. nō ſolum diſcordia ſed aptum bellū pduret. ⁊ hincinde ſubditi ve ſtri vexantur ⁊ lacerātur. Que res tanto moleſtior nobis eſt quāto mai⁹ exinde xpi ane reip. detrimentū reſultat. Eſt ꝓfecto res deteſtabilis. ꝙ vos qui vna ex familia

nati eſtis. ꝓximi ſanguine. fratreſq; patrueles: tantis adinuicē odijs ſeruetis. vt eti
am armis decertetis. Dolendum ē ꝙ opulentā ⁊ nobilē patriam veſtram nūc ferro
nunc igne diſſenſio veſtra deuaſtat: ⁊ illas vires inter vos conſumitis quas debere
tis in hoſtes fidei ꝓ tutela xp̄iane religionis effundere. Et ꝗ̄uis imperatori prefa
to tāq̄ primo inter ſeculi principes aduocato eccleſie ⁊ protectori fidei catholice po
tiſſime incumbat: pace in ſuo imperio procurata: totis conatibus in eos militaria ſi
gna tranſferre qui nomini xp̄iano inſultare nituntur. Tibi tamen non minor cura
eſſe debet ad hoſtes fidei propulſandos. ⁊ maxime thurcos: qui regno tuo hūgarie
latiſſimo ⁊ quondam florentiſſimo non ſolum vicini ſunt. illiq; moleſtias indies in
ferunt: ſed etiam non paruas eius prouincias ſibi vſurpauerunt. Dolemus certe ⁊
angimur vehementer. cum indies ex illo regno xp̄ianos capi ⁊ in barbaricā redu
ci captiuitatem accepimus. miramurq; te non maiori ſtudio teneri pro defenſione
ipſius regni ꝗ̄ videamus. qui dum in auſtria cum patruele tuo contendis prefati re
gni curam poſtpoſuiſſe videris. tanq̄ plus doleas vnam tibi per xp̄ianos villam au
ferri. ꝗ̄ ſi per thurcos vna prouincia ſurripiatur. Certe illud palam eſt ꝙ cum tu et
dictus imperator inuicem diſcordes eſtis ⁊ domeſtico bello impliciti: non ſolū hun
garia ſed tota fere xp̄ianitas in periculo ponitur. nam quomodo gallici ⁊ hiſpani
vel anglici contra thurcos exercitum ducere curabunt in remotis agentes: quando
vos qui prope eſtis. ⁊ quorum potiſſime res agitur. inter vos diſſidentes nihil cogi
tare videmini. ſuper his que thurcorū perfidia gens aduerſus xp̄ianos indies mo
litur. Eſt igitur ſuper ꝗ̄ dicere poſſumus periculoſa hec veſtra diſcordia. nec vidi
mus quin mala infinita prorumpant: niſi ꝗ̄ celerrime tu ⁊ imperator fatus ſimul cō
ciliemini. Audiuimus tamen vnum quod nobis conſolationi eſt. dilectum filium
nobilem virum ludouicum bauarie ducem in auſtriam deſcendiſſe: concordiam in
ter vos tanq̄ cōmunem amicum practicaturum. nos autem dilecto filio noſtro Jo
hanni cardinali ſancti angeli apoſtolice ſedis legato: qui iam dudum pro ſalute re
gni tui hungarie. proq; cōmuni xp̄ianorum vtilitate non ſine magnis laboribus et
expenſis ibidem cōmoratus eſt. litteras dedimus vt ad imperatorem ⁊ tuam ſereni
tatem confeſtim ſe conferens: omne ſtudium ſuum ad id conuertat vt tandem lites
veſtre tollantur ⁊ penitus ſopiantur; redeatq; ea inter vos beniuolentia quam pro
pinquitas veſtra requirit. ⁊ nos deſideramus. Interea dilectus filius laurentius
rouarella ſacre theologie profeſſor nuncius ⁊ ſubdyaconus noſter. ſimul cum dile
cto duce ad eam pacem pro viribus ſe agitabit. Velit igitur tua ſerenitas ad ea que
pacis ſunt animum inclinando ita ſe habere: vt iam deniq; finis imponatur dome
ſtice diſſentioni veſtre. nec velis audire eos qui fomenta ſuggerunt diſſentionū. ſed
modos quoſlibet idoneos perquire: vt in auſtria ceteriſq; tuis dominijs pacificatus
ad defenſionem hungarie predictorumq; thurcorum exicium inſurgere poſſis: ⁊ ita
efficias vt imperator tuam erga ſe caritatem intelligens vna tecum vocatis ex ale
mania ſubſidijs exercitum pro tutela fidei ⁊ regni tui ſalute ducere inuitetur. Inſu
per quia nonnullos per germaniam rumores eſſe audiuimus tanq̄ nos nationem
ipſam diuerſis modis aggrauemus. mittimus copiam litterarum noſtrarū quas
imperatori dirigimus tam ſuper pace tecum habenda ꝗ̄ ſuper rumoribus huiuſmo
di. vt ſi forte ad aures tuas oblocutōes iſtiuſmodi peruenerint: habeas ex nobis vn
de ſerenitatem ⁊ innocentiā noſtram tueri atq; oſtendere poſſis. hec ſcribimus ti
bi pro ea caritate qua perſonam tuam proſequimur. qui poſtq̄ te hic rome in mino
ribus conſtituti vidimus. ⁊ tuam indolem adhuc in etate tenera conſiderauimꝰ. ab
illo tempore perſonam tuam tam ſingulari quodam affectu dilexímus. ⁊ exiſtiman
tes te pro magno aliquo xp̄ianitatis bono ad maxima reſeruari: de bona valitudi
ne tua ac felici ſtatu ſemper curioſi fuimus. Tuum nunc eſt que a nobis ſcribuntur
bona mente recipere: ⁊ ſpem quam de tua probitate concepimus adimplere. Datū
rome kl'. anno. M.cccc.lvij. Dictamen enee.

Conſulatur meliorem eſſe pacem certam. q̄ deſperatam victoriam.

Epi. cccxlvj.

Eneas cardinalis ſeneñ. Sigiſmūdo malateſta. S. p. d. Fuim⁹ hoc mane cū ſanctiſſimo dño nr̄o dum cancellari⁹ tuus audiret. ⁊ intellexim⁹ q̄ dicta ſunt tā p̄ ſanctitatē dñi nr̄i. q̄ p̄ ipm̄ cācellariū ſup̄ ꝯtrouerſia q̄ inter ſereniſſimū regē aragonū ⁊ te eſt. circa quā rem etiā ſeorſuȝ dñs nr̄ nobiſcū locut⁹ ē In ſūma videmus ipm̄ dñm nr̄m affectum eſſe ſtatui tuo velletq̧ ei ſemp̄ bene conſultū eſſe. Oportet tñ ſuā ſanctitatē habere reſpectū nō modicū ad p̄ſatū regē aragonum: ⁊ habere oculū ad terras eccl'ie. ⁊ ideo neceſſe eſt prudēter ſe habeat: nec pt̄ ſp̄ omnia facere que vellet. Quib⁹ ex reb⁹ ꝯſideratis omnib⁹ ꝓ directione rerū tuaruȝ ad euitanduȝ pericula que poſſunt emergere. videtur nobis conſultum eſſe. q̧ tu de ſumma pecuniarum quas regia maieſtas a te petit offeras illam quantitatem ſine vlla dilatione pſoluere que liquida eſt. De parte autē alia ſup̄ qua p̄tendis nō teneri. p̄beas menſaȝ in qua dicta pecunia parata ſit ad requiſitionē regis caſu quo ſanctiſſimus dñs nr̄ decerneret te obligatū eſſe. ⁊ affirmes te velle ſtare determinatōni dñi nr̄i. Et hec videt̄ nobis via ratōnabilis. nec putam⁹ alio modo rem bene ſopiri poſſe. Rogam⁹ vt ꝯſideres oīa: ⁊ recipias conſilia eoꝝ qui te amāt. nec velis ꝓ modica pecunia te in periculo ponere: quia non eſt paru⁹ aduerſari⁹ tu⁹. nec res bellice ſemp̄ ex opinione ſuccedūt. Melior ē multo certa pax q̄ deſperata victoria. Scim⁹ te nō libēter audire ꝯſilia. Quia tñ periculū ꝓuincie timem⁹: nō poſſum⁹ facere qn ea que nobis vident̄ vtilia ſignificemus. Tuū eſt in bonam partē recipere que a nobis ſincera mente ſcribunt̄. Datum rome ſexto kl'. decembris.

Petit adiuuari ad conſecutionem epiſcopatus varinieñ.

Epiſtola. cccxlvij.

Eneas cardinalis ſeneñ. Jacobo lodonio medico. S. p. d. Habuimus ex fararia lr̄as tuas libētius te vidiſſem⁹ ꝓ caritate qua ſumus tibi affecti. Det de⁹ vt aliquādo ſimul repiamur. Facerem⁹ libēter oīa que poſſemus ꝓ tuo honore ⁊ vtilitate. ſ3 nō videm⁹ mō cōmoditatē tp̄a em̄ mala ſunt. ſ3 ſi quid occurrat nō erimus tui imemores. Rogam⁹ vt ꝯmēdes nos imp̄atorie maieſtati. ⁊ iuues latorē p̄ntiuȝ ad expeditionē ſuā in facto noſtre eccl'ie varinieñ. quā ſi obtinere poterimus. nō erit quin vtilitas tibi redundet. Salutes ex p̄te nr̄a vlricum ridrer ⁊ walterum zebinger ac cancellariū imp̄ialē ⁊ alios amicos noſtros. Dolem⁹ multuȝ de captura ep̄i gurgeñ. ⁊ iohīs vngnad ⁊ alioꝝ vtinā poſſemus eoꝝ liberationē ꝓcurare. nihil omitteremus ex nobis poſſibilib⁹ Johānem binderbach cupim⁹ noſtro nomine ſalutari. ſimulq̧ dilectū filiū nr̄m fridericū cū ꝯiuge tua honeſtiſſima. Vale in xp̄o optime nr̄i memor ⁊ amās vt ſoles. Datū rome. vij. kl'. decembris.

Emittūtur plura apoſtolica ſcripta. contra murmurantes de grauamine nationis germanice.

Epi. cccxlviij.

Eneas cardinalis ſeneñ. Laurentio rouarelle. S. p. d. A latore p̄ntium recipies quatuor bullas apoſtolicas ⁊ vnum officium tranſfigurationis Ex bullis vnam reddes imperatori ſimul cum officio ⁊ breui ſibi directo Alias bullas curabis mittere trib⁹ principib⁹ electorib⁹ ſimul cū breuib⁹ ſuis. Extant ⁊ alie tres bulle ap̄l'ice ſimul cū duob⁹ officijs ac trib⁹ breuib⁹. Officia dirigēt̄ regi hūgarie ac dño legato. bulle quoq̧ eiſdem: tercia vō ſtrigonieñ. ſed hec oīa mittimus p̄ aliū nunciū qui poſt biduuȝ recedet. Si te inueniat in curia regis hungarie aſſignabit tibi ea. ſin autem: tradit per ſeipm̄ regie maieſtati que ſibi diriguntur Alia vō curabit tranſmitti archiep̄o et legato. Nec alia circa hec. De negocijs reni multa referunt̄ nō bona ꝓpter q̄ neceſſariū erit vt q̄primū cum ꝯſilio imperatoris ⁊ cum lr̄is ſuis ad partes illas te transferas: ⁊ labores iuxta ꝯmiſſionem tibi traditā Interea bonū eſt vt procures q̧ imperatoria maieſtas ſcribat archiepiſcopo magdenburgeñ. ſimulq̧ rigenſi. et in primis treuereñ, et ſaltzburgeñ. vt ſi querant̄ ad aliquā conuentionē in factis eccl'ie nō ꝯſentiāt. ſ3 ad ſeipaȝ oīa referāt q̄ querūt̄. Et

ſuadeat vt ſi qui ſunt qui nouitates querant illis nō aſſentiant qꝛ periculū eſt in mora. Habebis mox alias litteras domini noſtri q plenius de hac materia ad te ſcribꝫ ⁊ intelliges rei grauitatē ac periculū. Bonū eſt etiā laborare apud ducē bauarie ludouicū: vt ſcribat palatino reni ꝯſanguineo ſuo ne ſe implicet cōuentionibꝰ eoꝝ qui ꝯtra ſedem apoſtolicam aliquo modo moliunt̄. ꝑſuadendo ſibi ꝙ multo faciliꝰ filij principum ꝓmouebuntur per ſedem apoſtolicam q̄ per capitula vel ordinarios. Et hoc bene cura in auribus principum conculcare quia veritas eſt. Vale ⁊ ſcribe ſepius quomodo tibi ſuccedat. Datum rome. viij. kl̄. decembris.

Epi. cccxlix.

Hortat̄ ad excuſatōēꝫ grauamīs germanice nationis.

Calixtus epūs ſuus ſeruoꝝ dei. Dilecto filio Heinrico leubing notario noſtro. S. ⁊. a. b. Intelleximꝰ veridico relatu nōnullos eſſe ꝑncipes germanie natōnis eccleſiaſticos ⁊ ſeculares. qui de nobis ⁊ de noſtra curia murmurātes nationem germanicā nimiū per nos grauari ꝯtendūt. Id faciūt more hominū qui ſepe bonū quod habēt nō cognoſcūt. nec ſub alicuiꝰ regimine quātūcūqꝫ optimo quieſcē poſſunt. Scimus te deuotum eſſe ſancte ſedi apl̄ice: ⁊ noſtri honoris cupidū. nec placere tibi ea que ꝑter ordine fiunt. Ea ꝓpter mittimus tibi copiā nōnullarum litterarum quas kariſſimo in xp̄o filio noſtro frederico romanoꝝ imperatori ſemꝑ auguſto ſuꝑ hac materia diximus. vt intelligas pleniſſime mentem noſtrā. Et habeas ex nobis quomō his reſpondere poſſis qui nobis detrahūt. Hortamur etiam ꝓ zelo quē geris ad romanā eccleſiā. vt ſumpta oportunitate venerabili fratri nr̄o archiep̄o magdeburgeñ. qui ſicut accepimꝰ ad nouitates mutat̄. que imperatori prefato ſcribimus: aut litteris aut verbo cōmunices: ipſūqꝫ horteris ne peregrinas ſequatur opiniones: ſed more ꝑdeceſſoruꝫ ſuoꝝ in ſolida ſancte ſedis apoſtolice doctrina conquieſcat. Idem etiā facies apud dilectum filium nobileꝫ virum frerericum marchionem brandeburgeñ. ſacri romani imperij electorem ⁊ apud alios vbi videris eſſe neceſſarium. In qua re non ſoluꝫ nobis ſed ip̄i deo cuius res agitur plurimum ꝯplacebis. Datum rome. Dictata per eneam.

Epiſtola. cccl.

Horatatur audire ſuo nomine loquentem.

Calixtus epūs ſeruus ſeruoꝝ dei. Cariſſimo in xp̄o filio ladiſlao regi hūgarie illuſtri. Salutē ⁊ apoſtolicā benedictōēꝫ. Audiuimꝰ ea que dilectꝰ filiꝰ wēceſlaꝰ canonicꝰ wratiſlauieñ tuo noīe nobis expoſuit. ⁊ quātuꝫ cū deo potuimꝰ ⁊ vt ſemꝑ in aīo gerimꝰ. deſiderio tuo ſatiſfecimꝰ. Diximꝰ eidem quāto deſiderio cupiamꝰ te cū cariſſimo filio nr̄o frederico romanoꝝ imꝑatore recōciliatū ad ea tendere q̄ ꝓ defenſiōe fidei catholice ⁊ tui regni hūgarie tutela neceſſaria eſſe vident̄. Et quāto cū ardore cupimꝰ regnū illō bohemie ſub tuo regimīe extirpatis hereſū dogmatibꝰ ad vnionē verā ſc̄te mr̄is eccl̄ie reuerti. ſuꝑ qbꝰ rebꝰ velis ip̄m wēceſlauꝫ nr̄o noīe loquētē audire. ⁊ ſic̄ de tua ī ꝯmūe bonū affectōe ꝯfidimꝰ. nos tandem in ꝑmiſſis conſolari. Datum ro. kl̄. decēbris. M. cccc. lxvij. Per eneā dictata.

Epiſto. cccli.

Excuſatoria grauaminis germanice nationis.

Calixtus epūs ſeruꝰ ſeruoꝝ dei. Dilecto filio nicholao cardinali ſc̄ti petri ad vincula. Salutem ⁊ apoſtolicā benedictionē. Conſiderauimꝰ diligenter ea que nobis ſcripſiſti ſuꝑ practicis quas nōnulli principes ac ꝑlati in partibus rheni tenere dicūtur in negocijs eccleſie. perpendimꝰ quoqꝫ conſilium tuū ſalubre ⁊ optimum eſſe. Eapropter ſcripſimus cariſſimo filio noſtro frederico romanoꝝ imperatori ſemꝑ auguſto. ſicut per copiam ꝑſentibꝰ inſertā videbis. cuius tenore ꝑlecto habebis ex nobis quomodo his obuiare poſſis. qui nr̄m ⁊ apoſtolice ſedis honorem ꝯfundere nitūtur. Hortamur igitur vt ſcripta noſtra vbicūqꝫ neceſſariū eſſe videris publicari ⁊ mentis nr̄e ſerenitatē ſic̄ teneris ⁊ de tua in ꝯmune bonū affectōe nō dubitamꝰ manifeſtari ꝓcures. Datū ro. Per eneam dictata.

Murmur grauaminis germanice nationis reſera-
tur et notabilibus rationibus eneruatur.

Epi.ccclij.

ENeas cardinalis ſeneñ. Martino cancellario archiepi moguntini. S.
p.d. Fuit nobis epiſtola tua non minus iocunda ꝙ grata: ex qua valitu-
dinem tuam ſimulqꝫ coniugis tue bonam eſſe cognouimus ⁊ natum tibi
eſſe filium quem archiepus moguntinus pro ſua benignitate de ſacro fonte leuauit
quod tibi ⁊ honori eſſe ⁊ vtilitati non dubitamus. Faxit deus vt filius ſupſtes ſit. et
tue virtutis heres atqꝫ doctrine. Audiuimus deinde que vir probus ⁊ modeſtꝰ vigã-
dus eiuſdem archiepi ſecretarius tuo nomine nobis expoſuit: que duo principaliter
fuere. Primo eñ que fiunt apud moguntinum ꝺ ſanctiſſimo domino noſtro ⁊ ipſius
curia indies querele narrauit ex ordine. Scdo retulit quo aio ſit idem moguntinus
ꝯtra romanam eccleſiam ⁊ ipm ſanctiſſimum dominũ noſtrũ: ⁊ quõ ad obuiandum
peruerſoꝝ hominũ machinatõnibus neceſſarium tibi videtur intelligentiã quandã
fieri inter ſanctiſſimũ dominũ noſtrum ⁊ ipm archiepm. Intelleximus etiã per que
media candẽ intelligentiã recipiendã eſſe putas. Sunt non parua que nobis ſignifi-
cas neqꝫ illotis attingẽda manibꝫ. Facis nobiſcũ vt amici cum amicis ſolent. libere
atqꝫ apte loqueris ⁊ ꝯfidẽter que geris in animo patefacis. Id ꝺo ex amore fieri co-
gnoſcimus teqꝫ veteris amicitie memorẽ antiquũ ſeruare morẽ animaduertimꝰ. Cũ
ſimul in noua ciuitate degeremus nihil tunc tãarduum fuit. nihil tãabditũ atqꝫ ſe-
cretum: quod alter noſtrũ non coĩcaret alteri. facis ꝓbe qui longo licet locoꝝ inter-
uallo diſiũctus nobis nihil putas reticendũ eſſe. Faciemꝰ ⁊ nos idẽ erga te. Aperie-
mus tibi omni ex pte animũ noſtrũ atqꝫ (vt amicitie noſtre ꝯuenit) ſumma cũ liber-
tate loquemur. Conſiderauimꝰ igitur imprimis que dicunt ꝯtra ſummũ pontificeꝫ
apud germanos fieri murmura. Nec miramur ſiquidẽ nullus vnꝙ locũ beati Pe-
tri tenuit: qui nõ latrantiuꝫ dentibꝫ impeteret. Nec magnũ putamus ſiqs detrahit
Caliſto. cum mgro eius ſciamus detractũ fuiſſe xpo. Verax eſt eñ ſaluator ipe: nec
poterit veritas nr̃a mẽtiri. qꝛ nõ eſt diſcipulus ſup mgr̃m nec ſeruus maior dño ger-
mani tñ (ſi veꝝ fateri velint) ſimiliťqꝫ reliqui xpiani. nihil habẽt cur de caliſto mur-
murare poſſint. niſi ꝙ eum pontificẽ tradidit nobis deus quo digni nõ fuimꝰ. Neqꝫ
eñ huiꝰ ſanctiſſimi preſulis mores plebi ſue conformes exiſtunt: qui cum diuinaꝫ in
terris agat vitã: angelis potius debuit p̃fici ꝙ hominibꝫ. Nihil pius pater qꝺ ſuuꝫ
eſt querit. cogitatus ſuos oĩes iactauit in dño. honorẽ xpi ſaluatoris nr̃i. defenſio-
nem fidei. decus eccleſie. ſaluteꝫ plebis toto conatu. toto ſtudio. tota mente perqui-
rit. Niſi fuiſſet exacta ipſius ſolertia ⁊ incredibilis ad ꝯmune bonũ: iam thurcoruꝫ
feritas nõ hungariam modo ꝑtriuiſſet: ſed ipam quoqꝫ alemaniam infeſtis armis
petens: xpianis omnibus terrorem ſimul ac laborẽ incuſſiſſet. Nã ſi victi apud hũ-
gariam ⁊ ꝓſtrati ſunt magni thurcoꝝ exercitus: nõ eſt cui poſt deum alteri grãs ꝙ
caliſto xpiani debeant. Ipſe eñ ſolus fuit qui torpentibꝫ ac pene dormientibꝫ xpia-
ni orbis principibus. legatũ in hungariã miſit hungaros cum thurcis induciarum
federa querentes prohibuit. labentes animos erexit. copias ꝯgregauit: bellumqꝫ il-
lud ꝯmittere ſuaſit. in quo primũ etate noſtra thurcoꝝ dñs turpiſſime fugere viſus
eſt: ⁊ ſalus xpiano populo parta. Tacemꝰ que geſta ſunt in oriẽte p claſſeꝫ aplicã.
⁊ que in albania ⁊ alijs ꝙpluribꝫ locis ipſius dñi nr̃i pecunijs ꝓ tutela fidei indies
gerunť. Nihil aliud ſua ſctitas in aio gerit: ꝙ ſuo tpe ita inimicos ſalutifere crucis
humiliare: vt tandẽ vocatꝰ a dño creditã ſibi eccľiaꝫ in ſtatu ſecuro ac trãquillo reli-
quat. Ob quã rem neſcimꝰ ꝑfecto quid ſibi velint qui tãſctm p̃ſulẽ ⁊ tãtũ de ꝯmuni
vtilitate ſolicitũ calũniari p̃ſumũt. Nam ꝙ auꝝ a vobis extorqueat iniq̃ ẽ ꝓrſus ac
caſatio. Nihil eñ p̃ter ꝯſueta iura recipit niſi fortaſſe ſpõte ſua nõnulli in claſſeꝫ cõ-
tra thurcos offerãt quos pauciſſimos eſſe ꝯſtat. Vtinã tot eſſent q tãte rei ac neceſſa-
rie optime ſubuenirẽt. Eccľiaꝝ electões canonicas q dicunt a ſua ſctitate ꝯtẽni. aut
eccleſias metropoliticas ſeu cathedrales in alemania reſeruari longe a veritate re-
cedunt. Nulla electio reiecta eſt quam cõſtitit fuiſſe canonicã. pontificalis eccľia in

alemania nulla reſeruata eſt. ſpecialiter a dño noſtro ꝯtra cōcordata veſtra. nec eſt
eius propoſitū neqꝫ fuit hacten⁹ quicꝙ agere. Et ꝙuis nemo imputare poſſit ſi ſua
ſanctitas dignitates principales in collegiatis eccleſijs ſiue ꝑrimas poſt pontifica-
les reſeruauerit: neqꝫ em̄ concordata in hoc aduerſant̄: non tamen inuenietur facile
reſeruationes beneficioꝝ niſi pro cardinalibus aut aliquibus fortaſſe maximis vi-
ris ab eadē ſanctitate emanaſſe. Itaqꝫ neſcimus quo vultu. quo ore. qua deniqꝫ au
dacia p̄ſumant aliqui ſanctiſſimo p̄ſuli noſtro detrahere: tanꝙ nationi veſtre onero
ſus exiſtat. qui ꝓfecto non tantū nationi hiſpanie vnde ſibi origo eſt: quātū germa-
nice affectus eſſe videt̄: ⁊ qui diuinitus nobis datus eſt vt hoc ꝑiculoſo tꝑe ab infi-
delium incurſione maximeqꝫ thurcoꝝ impetu orthodorā xp̄i religionē non ſolū tue
retur ſed etiā eleuaret ⁊ ꝓpagaret. Laudamus igit̄ ⁊ omni honore dignum reputa-
mus archiep̄m moguntinū: qui reiectis malignātiū inſidijs apud ip̄m dñm noſtrū
ſanctāqꝫ ſedem apl̄icam omniū fideliū matrē atqꝫ magiſtrā ꝑmanere decreuit. Fa-
cit qđ doctū qđ prudētem qđ bonū prelatū decet: qui ꝑegrinas reſpuens opiniones:
in ſolida ſancte romane eccleſie doctrina: ⁊ in ip̄a xp̄i petra pedes figit. Facit mō qđ
fecit dum alias eadem quererētur que modo tentātur. Nunꝙ enim eugenio ſancte
memorie ſummo pontifici defuit: ꝙuis multi ex germanis in illum deſeuirent. no-
uit oīa noſter pontifex. eiuſqꝫ ꝓbitati miro mō afficit̄. nec vnꝙ eius noīs abſqꝫ ſin-
gulari laude meminit. ita vt certiſſimi ſum⁹ nūꝙ ip̄ius petitōes in ꝯſpectu hui⁹ preſu-
lis vanas fore. que digne audiri videantur. Ceterum quod ſcđo loco ſecretarius an
tedictus expoſuit. nobis alienum viſum eſt: ꝙ ex viro docto ex iuris interprete ⁊ ma
gnis verſato cauſis prodire debet. nouiſti em̄ romanum preſulem vnicum eſſe princi
pem cui omnes obedire tenent̄: petri ⁊ pauli locum tenere: qui ſedet in apl̄ico thro-
no. xp̄i vicarius eſt qui romane p̄ſidet vrbi. nō eſt igit̄ cur ſe cuipiam intelligētie no-
mine vel federis obliget neqꝫ ſubditoꝝ eſt cum dñis ſuis federa querere. nec tamen
fortaſſe ita loqueris vt romanoꝝ preſulem ex intelligentia queras obligare qđ noſti
quātum iura ꝑmittant. Sed aduertimus que petis intelligentie iam magna profe-
cto ⁊ que nos aliquātulum de tua cōpulerint admirari. Scimus quia cum amico
omnia confidenter agis. Idem ⁊ nos facimus. Vtimur reſpondēdo ea fiducia qua
tu interrogando es vſus. Equidem indigna putauimus que nomine archiep̄i pete
rentur. nec arbitramur eos bene agere qui archiep̄o ea petenda ſuadent. ꝙuis nec
ſue menti que ſemꝑ modeſtiſſima fuit talia credimus eſſe ꝑſuaſa. Sue nanqꝫ digni-
tioni id ſatis eē debet: vt anteceſſoribꝫ ſuis equalis exiſtat. Neqꝫ illa querit que an-
te centum annos nullus obtinuit archiep̄us. Rectum ⁊ laudabile fuit propoſitum
eius: ſi neqꝫ romanum pontificem minorem. nec ſe maiorē ſuis anteceſſoribus eſſe
velit. Illud quoqꝫ attente conſiderabit quiſquis eccleſie moguntine prefuerit. vt ne
qꝫ romana ſedes conculcetur aut quouis modo damnetur. Certum eſt enim quia lā
guente capite nequeunt membra cōſiſtere: neqꝫ poſſunt riuuli nō areſcere fonte ſic
cato. Salus eccleſiarum omnium profecto ex romane ſedis precellentia et ſumma
auctoritate dependet. Quibus ex rebus non eſſemus auſi ea quoqꝫ modo aperire do
mino noſtro que nobis pro intelligentia contrahenda ſignificaſti. Sunt enim ener
uatiua apoſtolici iuris. et non minus profecto preiudicij pre ſe ferentia. Et illa pre-
ſertim que de confirmationibus pontificalium eccleſiarum attigiſti. non ignoras
vt credimus qualis ſit ipſe dominus noſter. quanta eſt in eo circumſpectio. quanta
omnium rerum noticia. quanta grauitas atqꝫ conſtantia. Etſi enim omnes laudan
di ſunt quos nouimus romani preſules. hunc tamen omnibus preferendum puta-
mus. qui cum vite mundiſſime ſit ⁊ omnia gerat cōmendatione digna: tum vo his
conditionibꝫ p̄ditus eſt vt falli non queat. Eſt em̄ etate grādeuus. Verſatus eſt in
arduis et magnis negocijs. Doctrina ea p̄fulget cui ſimilem nemo eſt qui audierit
in anteceſſore fuiſſe. Itaqꝫ non facile decipiendus qui tum multa ꝑ etatē viderit: tū
conſcientie lumē cum rerum magnaꝝ experientia coniūxerit. Rideret nos ſua ſan-
ctitas ſiquid ei preponerem⁹ doctiſſimis eius auribus quoquo modo indignū: atqꝫ

ob hanc cauſam nõ pſumpſimus ea ſibi referre que tuo nomine expoſita ſunt. Neq3
em̃ ſua pietas eos ꝓbare ſolet q res minus iuſtas ſibi preponũt. Uerũ vt ad graua-
mina nationis vr̃e redeamus. ſi quid eſt qḋ emẽdatione egeat laudamus id ſanctiſ-
ſimo domino nr̃o ſignificari. Nec dubitamus quin ſua ſanctitas debitõ mõ ꝓuideat
Illud aũt nobis exploratiſſimũ eſt. archiepm̃. ſ. prefatu3 in optima reputatõne apud
ſanctiſſimũ dñm nr̃m eſſe. fauoremq3 ſibi et oportunũ preſidium ab eo nunq̃ defutu
rum. Certo ſcimus aduerſus om̃es qui ſibi moleſti fuerint. q ſi eoꝝ oratores huc de
nerint recipient ꝑfecto benigne et humaniter tractabunt. nec duras inuenient apo-
ſtolicas aures in his que cõceſſu digna petierint. Nõ do dicis ſereniſſimũ impatorẽ
et ipm̃ archiepm̃ ſi ſe cũ ſancta ſede apoſtolica intellexerit facile impedituros aduer-
ſantiũ machinamẽta. Id quidem credimus et ita factũ eſſe nouimus in ſupioribus
annis. At cum impator prefatus cum ſanctiſſimo dño noſtro vnanimis ſit. nec vnq̃
ab huius ſancte ſedis deuotõne declinauerit. curandũ eſt vt ipe archieps idem agat
In qua re cũ multa tua conſilia poſſint. rogamus vt in hoc tuos intendas neruos.
veliſq3 doctrine tue nomẽ in defendẽda romane eccleſie auctoritate poti⁹ q̃ impugnã-
da clarũ facẽ. ſic em̃ ⁊ mogũtine eccleſie recte cõſules. ⁊ tibi ⁊ tuis amicis vtilitates
creſcẽt ⁊ accumulabunt honores. Datũ rome. xij. kl'. octobris. Anno. M. cccc. lvij.

Deſtinatur legatus apoſtolicus ad nu-
ptias Ladiſlai regis.

Epiſtola. cccliij.

Calixtus epus ſeruus ſeruorum dei. Dilecto Iohanni filio cardinali ſan-
cti angeli. S. ⁊ a. b. Ex lr̃is que de partibꝰ auſtrie ad curiã noſtra3 indies
deferuntur. intelligimus dilectõem tuã cũ lr̃e ille ſcriberent adhuc fuiſſe
in hungaria. de qua re plurimũ admirati ſumus. cũ iam pridẽ tibi ſcripſi
mus vt ad ptes alemanie te conferres. eã diſcordia3 ꝓ tua facultate ſedaturum. que
inter cariſſimos filios noſtros fredericum romanoꝝ impatorem et Ladiſlaum hun
garie ⁊ bohemie regem verſatur. que quantũ periculoſa ſit ⁊ quãtum reipublice chri
ſtiane damnoſa ꝓ tua ſingulari prudẽtia nõ ignoras. Neſcimus que te res tamdiu
retardauerit. cũ nõ nõ lateat nõ minus vtile fore dictos principes adinuicem recõci-
liare. q̃ thurcoꝝ pniciosis obuiare conatibus. Si quidem noxiora multũ ſunt inte-
ſtina bella q̃ externa. et fruſtra his qui foris ſunt reſiſtimus ſi alijs q intus ſunt vul
neramur. Itaq3 voluiſſemus te q̃primũ recepiſti litteras nr̃as ad impatorem ⁊ regẽ
prefatos iter arripuiſſe. quod quidẽ fuiſſet noſtro iudicio expeditiſſimũ. Uerũ cũ no-
uiſſime nobis relatũ ſit dictũ hungarie ac bohemie regem circa feſtum ſancti marti-
ni ꝓxime futurũ. decreuiſſe bohemiã petẽ. vt ſibi ſponſam ſuã cariſſimi filij noſtri ka-
roli regis francie natã ꝯduci faciat. ⁊ cum eadem ibidem ſolennes nuptias celebret.
pro qua iam fertur oratores miſiſſe. Committimus tibi et haꝝ ſerie mandam⁹. vt oĩ-
bus alijs poſtbabitis ad ipm̃ regẽ q̃celerrime te ꝯferas. eiuſq3 nuptias tam ſui q̃ di-
cti regis francie ꝯſideratione noſtro et apoſtolice ſedis nomie vt dignũ eſt tua preſen
tia honores. Erũt em̃ vt fama eſt he nuptie plurimũ excellẽtes ac magnifice. tã reſpe
ctu pſonaꝝ inuicẽ ꝯtrahentiũ. q̃ principũ q ꝯuenturi eo dicũtur. cũ nõ ſolũ dilecti fi-
lij nobiles viri bauarie ⁊ ſaxonie. duces marchioneſq3 brandenburgeñ cũ ꝯiugibus.
Etiam cariſſimus filius noſter Caſimirus rex polonie. ſimulq3 conſors eius regina
earundem nuptiarum celebrationi aſſerantur interfuturi. Conſideramus autem q
in tantorum conuentu principum multa tractabuntur. in quibus erit tua preſentia
nedum vtilis ſed etiam neceſſaria. per quos religio noſtra contra thurcorum impet⁹
defendatur commode tractare. Et cum ſint ibi nõnulli male de fide catholica ſentiẽ-
tes. eorum malicia ne quid in tanta congregatõne nocere poſſit oportune obuiabis.
Quibꝰ ex rebus neceſſe eſt vt eidem congregationi prorſus intereſſe cures. et ita nos
dilectioni tue iterum atq3 iterum cõmittimus et mandamus. reſponſum tuum ſuper
his q̃celerrimum expectantes. Datum Rome die prima octobris. Per Eneam
dictata.

Hoꝛtat̄ legatū ꝙceleriť nuptias regis adire. **Epſtola.ccclıııȷ.**

Eneas cardinalis ſeneñ. Johi cardinali ſancti angeli. S.p.d. Cognoſces ex litteris ſanctiſſimi dñi nr̄i ꝙneceſſaria ſit pñtia tua in nuptijs. qs ſereniſſimus rex hungarie celebraturus eſt in praga. Ob quā rē ꝙuis nō puto neceſſariū dignatōem tuā adhoꝛtari vt ꝙceleriꝛime eo ſe ꝯferat. qꝛ tñ ei⁹ rei vtilitatē nō ſolū aio ꝑcipio ſed manib⁹ ꝗddāmō vt ita loquar palpare videoꝛ. non poſſum facere quin tanꝙ̄ ſeruitoꝛ et filius tuus ea ſcribā q̄ honoꝛē tuū cōcernere animaduerto. Sane ꝙuis pietas dñi noſtri id iudiciū de tua dignatōne faciat. qđ de viro prudētiſſimo et optimo habendū eſt. ꝙuiſq; oīa q̄ ꝑ te facta ſunt miro mō ꝯmēdet. Illud tñ plurimū admirat̄ ꝙ diſſidentib⁹ inter ſe ſereniſſimis pꝛincipib⁹ romanoꝝ imperatore ⁊ hūgarie rege nō ſtatim te ad ſedādas eoꝝ diſcoꝛdias ſepoſitis alijs negocijs preꝑauiſti. cū certū ſit illis inter ſe ꝯtendētib⁹ n̄ ſolū nobilem illam auſtrie ꝓuinciā ꝯturbari. ſed etiā thurcis viam preberi q̄ facilius ad xp̄ianitatis inuaſionē ꝓrūpere poſſint. Videtur igiť mihi admodū expediēs ꝙ tua dignitas ad pꝛefatas nuptias iter ſuum acceleret. que vt extimat̄ mēſe ianuario aut tardius februario celebrabunť. Erit ꝯuentus ille celeberrimus in quo duo reges ⁊ tot pꝛīcipes ꝯparebūt. Nō dubito quin magna ibi tractent̄. et vt arbitroꝛ qn pꝛincipaliter agitabunť in eo loco negocia. nanq; cū lites iꝑatoꝛis ⁊ regis nō dum ꝯpoſite ſint. erit cura illoꝝ pꝛincipū in primis illas ſedare. Inter polonie regē et fratres ſancte marie theuthonicoꝝ agetur de ꝯcoꝛdia. Bohemi de ſuis articulis curioſi erūt. Illi q̄ ſunt in Rheno ⁊ res nouas ꝯtra ſedē apoſtolicam pꝛacticare nitunť nō omittēt ꝑ oꝛatores ſuos ex ꝯuētu aliquid attentare. Poſtremo etiā de defenſione fidei ꝯtra thurcos vt mea fert opinio inter tantos ꝓceres ſermo fiet. Magna ſunt hec ⁊ ꝓfecto tuā preſentiam merito exigunt. Itaq; tanꝙ̄ ſeruitoꝛ tuus ſuadeo ne quo pacto ei ꝯgregatōni abſis. qđ eſſet et inhoneſtū ⁊ incōmodū apl̄ice ſedi. ꝙ ſi interfueris ꝯplacebis ꝓculdubio nō ſolum regi hungarie. ſed etiā regi francie cuius filie nuptias honoꝛabis. obuiabis malis que ꝑ nōnullos ꝓcurant̄. Et multa bona oꝑa ꝓcurare poteris tā ꝓ pace xp̄ianoꝝ ꝙ̄ ꝓ defenſione fidei ꝯtra inimicos crucis chriſti. Piūq; ſanctiſſimi dñi noſtri deſideriū hoc potiſſimū mō adimplebis. Et rem facies tua virtute dignā. Duabuſq; maximis nationib⁹ gallice ⁊ germanie ſimulq; duob⁹ maximis pꝛincipib⁹ hoc eſt iꝑatoꝛi et patruelis ſui. et regi francie in filie ſue honoꝛatōne rē gratam faciens demulcebis capita. Datum ro. die prima octobris. Anno dñi. M.cccc.lvij.

Scribit ſe bene valere nec ſuꝑfluis curis angi velle. **Epiſtola.ccclv.**

Eneas cardinalis ſeneñ. Petro noxitano. S.p.d. Si nō ſcribim⁹ ad te ſepius. id facit negocioꝝ multitudo quib⁹ deſtinamur. ſimulq; tua humanitas qua nō veremur abuti. Extant apud nos ſcripta tua quibus ſatis cē dicis ſi quater tibi ſcribamus ī anno. Hoc nos pigros reddidit. dabim⁹ et ſex et octo epl̄as in annos ſingulos amicitie tue. nunc hec prima ſit anni huius q̄ nos bene valere ⁊ animo ⁊ coꝛpoꝛe intelligas. ꝙuis multa indies emergunt que conturbare cuiuſuis hoīs mentem queant. ſed nolumus affligere cor noſtrū quando nihil eſt quod meſticia noſtra reipublice pꝛoſit. Faciemus quod noſtris ſubeſt viribus reliquum deo relinquimus. cuius eſt ⁊ nos perdere ſi velit. et ſaluare hancipſam mūdi machinam quam de nō eſſe in eſſe ꝓduxit. cum dubium nō ē ei curam eſſe operum que ſue fecerunt manus. Hec tibi pauca ſcripſiſſe voluimus rogantes vt tu quoq; leto animo id vite traducas quod ſuꝑeſt. Optamus te aliquando viſere atq; amplecti. Bene vale. Ex vrbe romana octobꝛis.

¶ Negat ſe altiorē gradū ambire et collaudat poetice metrificantem.

Epiſtola .ccclvj.

ENeas cardinalis ſeneñ. Franciſco philelpho militi et poete. S.p.d. Car
men tuū inſignis eques ⁊ optime poetaꝝ accepimus ſimulqꝫ lr̄as maturo
ſcriptas eloquio. Fuerūt vtraqꝫ iocunda ab amico miſſa ⁊ cōdita ſalibus
In carmine plus aliquid eſt ꝙ̄ nobis ꝯueniat. nunꝙ̄ id ſomniauimus q̄d
tibi de nobis polliceris. neqꝫ grandia hec ſine preſagio vel fatuꝫ vel ſomnioꝝ ſolent
euenire. noſtra ſors maior eſt virtute noſtra. ſtulti ſumus ſi volare altius ambiamꝰ.
Sed ineſt tuis verſibꝫ incredibilis ſuauitas que nos etiā adulādo delectauit. Quod
queris de paralellis plutarci. vanū eſt. perierūt oīa. nemo eſt qui de his loqui no-
rit naufragiū paſſe ſunt littere. et quidem apud rhodum vbi neqꝫ reliquias relegere
nautas licet. Tu ſi more tuo ſapias amiſſo libro nō adijcies vt animū crucies. Apud
reuerendiſſimū cardinaleꝫ de colūna vidimus ⁊ legimus forſiadaꝫ tuū. opus terſum
et dignum quod priſcis poematibus annumeretur. Et tu Franciſci ducis geſtas res
decantare dignus eras. vt illius virtuti tua muſa debebat. Si tamē dignis ille te pre
mijs proſequitur et egere vetat. ſi ſecus hortamur fiſtule vt ceram amoueas. nam ma
gis illi tua taciturnitas ꝙ̄ ſibi tenacitas detrimentū preſtabit. Uale ⁊ nos ama vt ſo
les. Ex vrbe die .xxv. octobris.

Meſtus ex morte amici conſolat̄ his medijs.

Epiſtola .ccclvij.

ENeas cardinalis ſeneñ. Johāni campiſio epō placentino. S.p.d. Si nō
ſcribimus ſepe dignatōni tue das veniam nō ambigimus. nam et nos ve-
gio poete ignoſcimus q̄uis nunꝙ̄ nos adierit nec nobis quicꝙ̄ ſcripſerit
poſtꝙ̄ cardinalatum ſuſcepimus. Sumus memores legis noſtre quando
cōmendas nobis aliquos huc veniētes. et ſi nō reſpondemus operas tamen noſtras
illis offerimus. eſtqꝫ nobis iocundiſſimū litteras tuas legere et illas audire que a te
venientes bonam valitudinem tuam nobis enunciāt. Cupimus te aliquando hic vi
dere etſi parum ſpei ſuper aduentu tuo habemus qn̄ iam ſedem elegiſti ⁊ vite ſimul
et morti. Nos mō quod ſcribamus nō habemus niſi obijſſe ſtephanū catiā nouarieñ
cōmunem amicū. quo cum magna pars amicicie a nobis abijt. Afficit nos incredibi
li merore ſuus obitus. illud tamen cōſolatōni nobis fuit ꝙ fortem eum in tranſitu co
gnouimus nunꝙ̄ eñ eiulauit: nunꝙ̄ verbum admiſit nō chriſtiano non ſapiente viro
dignū eccleſiaſticis ſacramētis deuotiſſima mente ſuſceptis ad extremum vſqꝫ anhe-
litum intellectum ⁊ verba prudentis hominis retinuit. Sepultus eſt apud hoſpitale
ſancte marie theutonicoꝝ die .xj. huius menſis. Uale optime ⁊ amici animam in ora
tionibus tuis recōmendatū habe. Datū rome .xx. octobris. Anno. M.cccc.lvij.

Mortē amici denunciat.

Epiſtola .ccclviij.

ENeas Cardinalis Senenſis Scene. Salutem plurimam dicit. Stepha
nus noſter Catia Nouarienſis. communis amicus animam creatori
reddidit. Hec ſcribimus vt non doleas amici obitum qui more chriſtiano
et vt ſapientem decuit ordinatis rebꝫ ſuis ex hac luce migrauit. ſed vt con
gaudeas illi ad meliorem vitam ꝑfecto. nobiſqꝫ compatiaris tali orbatis ſocietate.
cogiteſqꝫ aliquando de nobis qui hoc in pelago ſine velis remiſqꝫ nauigamus. ⁊ flu-
ctuantes ab ipō naufragio non longe abſumus. Uellemus hic eſſes et rerum noſtra
rum curſus intuereris. Sed quid querimur ferenda eſt fortuna quam deus mittit.
neqꝫ enim dubitandum eſt quin deo ſit cura huius mūdi quē ſue cōdidere manus. ſi
curat igitur quecunqꝫ accidunt aut volente illo aut permittente fiunt. hoc nos conſo
latur et equo iubet animo expectare tempus. in quo et ad Stephanuꝫ et ad reliquos
qui nos preceſſerunt amicos euocemur. De re tua audiuiſti que ſit pontificis ſentē-
tia. non eſt que modo alia queras. deus ipſe operam ferat Johanni caimo optimo

viro ⁊ amico tuo noſtroqꝫ. diximus de ſcutifero nos eſſe facturos qđ tua iuberet amicicia nec mutauimus opinionē. rogam⁹ te principi ſimulqꝫ Nicolao azimboldo nos commendes. cuius benignas litteras his diebus accepimus. nec dubitamus eum ꝓ veteri conſuetudine nos amare. Uale optime. Ex ro. die. xx. octobris. M. cccc. lvij.

Epiſtola. ccclix.

Pollicetur operas ſuas amico et cōcordatis minime derogare.

ENeas cardinalis ſenenſis. Martino mayr. Salutez plurimā dicit. Scribimus tibi nō ſine fiducia ſingulari litteras breues. nō ſcimus dare inania verba. Amamus ex corde amicos et his adulari neſcimus. Crede optimo corde loquimur. ſi facultas aſſit nunq̄ deerim⁹ votis tuis et iđ certo certius habe. quia vetus amicicia noſtra ſolida eſt. In facto eccleſie romane illđ tibi dicimus quia non leditur caput ſine membris: nos hic curabimus ne concordatis derogetur. Deinceps non credimus natōnem veſtram habere cauſam querele ſi pacta ſeruent̄. De gratia noſtra ſiue reſeruatōne ſcripſimus et nunc repetimus. non eſt animus noſter vexare quenq̄ occaſione illa nec intendimus concordatis ꝑ gratias noſtras in aliquo derogare. Uale ⁊ nos vt ſoles ama. Ex vrbe die. xx. octobris.

Epiſtola. ccclx.

Denunciat deſiderijs amici ſatiſfactum.

ENeas cardinalis ſenenſis Theoderico archiepiſcopo moguntino. Salutē plurimā dicit. Ex vigando ſecretario tuo accepimus litteras dignationis tue. Cognitis his que cupiebas mox adiuuimus ſanctiſſimū dominū noſtrū q leto animo votis tuis annuit. Nouit ſua pietas quo animo queue opera tua dignitas ſuperioribus annis romanam adiuuerit eccleſiam. et vbi occaſio detur monſtrabit ſe diligere tuam virtutem. nos autem in quacūqꝫ re poterim⁹ erimus ſemꝑ et voluntarij ⁊ proni deſiderijs tuis morem gerere. Datum Rome die viceſima octobris.

Epiſto. ccclxi.

Pollicetur ſexingentos florenos amice ꝓ dote aut ingreſſu religionis.

ENeas cardinalis ſenenſis Iacobo picholomeo. S. p. d. Litteris tuis q̄s de montamia et andrea filijs tuis nepotibus noſtris ad nos ſcripſiſti. reſpondimus ſemel et iterum. neſcimus an noſtra ſcripta in manus peruenerint tuas. Ideo hec pauca repetimus vt non putes mente noſtra excidiſſe quod illic immobiliter ſedet. De montamia ob res que geſte ſunt difficile eſt rectum ferre conſilium. Intelligimus eñ eam monaſterium abhorrere. matrimonium autez reperire ſua conditione dignū difficile eſt: nos igitur relinquimus tibi hanc prouinciam. vt ſibi perſuadeas q̄ in rem ſuam ſit prudens. Si eſſem⁹ pecunioſi ⁊ more quorundam cardinalium abundaremus. daremus illi et viruz et dotem. At cum tenuis ſit conditio noſtra. voluntatez poteſtas impedit. vtcunqꝫ ſit ex paupertate noſtra ſexingentos illi aureos ſpondemus quamcunqꝫ viam ingrediatur. Scriptoriam apoſtolicam andree tuo et ſi optamus acquirere tamē non valemus: nemo enim eſt qui abſqꝫ mille aureis eaz conſequi poteſt. Oportet igitur illas ingredi vias. nos vbi poterimus non deerimus neceſſitati tue. Et ſi deus dabit vt poſſeſſionem varinieñ. eccleſie conſequi poſſimus. ita nos geremus vt intelligas nos amantiſſimi fratris locum tenere. Datum rome. viceſima octobris

Epiſtola. ccclxij.

Refert mortem amici ⁊ ſe ꝯmendari orat.

ENeas cardinalis Senenſis. Latino equiti ciprio. Salutem plurimā dicit. Duabus epiſtolis tuis gratias nobis egiſti ſuper his que tui cauſe fecimus. Cognoſcimus nos. nec pro debito. nec pro voluntate ſatiſ-

feciſſe.ſed tua benignitas parua ꝓ magnis accipit.Gaudemus obtigiſſe tibi deſi⸗
derium tuum.nam et tua virtus maiora meretur.Afficitur tibi ſummus pontifex ⁊
deſiderijs tuis vbicūq; poterit faciet ſatis.Amicus tuus et noſter ſtephanus cacia.
cuius ſine lacrimis nō poſſumus meminiſſe creatori deo aīam reddidit.rogamus te
vt eius nepotes apud illuſtriſſimū ducem cōmendatos habeas quibus beneficia ſua
collata ſunt.Et nos etiā vnā ꝑpoſiturā tenuē obtineāꝰ.velis nos pⁱcipi ⁊ ꝯſorti eiꝰ
ꝯmēdaē q ad eoꝝ bn̄placita ſꝑ inueniemur attentiſſimi.Datū rome.xx.die octobris.

Cōcordatis eccl'ie opam dare ꝓmittit ne violētur. **Epiſt.ccclxiij.**

AEneas cardinalis ſeneñ.iohanni leſure.S.p.d.Amauimus ꝓbitatē tuā
ante ꝓmotōem nr̄am et nūc potiſſime colimus obſeruamuſq;. Inuenimꝰ
eñī in te et veritatem et prudentiā.Credimus plene illud eē.ſ. aliquos q
vulnerent.vt medendo lucrētur.ſed nō pacietur caput ſine dolore damnoq; membro
rū.Mittimus tibi cū p̄ſentibus alphabetum quod optaſti.qđ ſignatū recipies. po⸗
teris illo vti et nobis que grauiora erūt ſignificare.habebiſq; reſponſa ex nobis que
res ipē exiget.Decet bonos viros curare ne vnitas eccleſie magno parta labore ite⸗
rum ſcindat.De cōcordatoꝝ obſeruatōe ſoliciti ſumus.damuſq; operā ne violentur
Amideus pro quo ſcribis ſi inuenietur fuiſſe in poſſeſſione tpe ꝯcordatorū habebit
pacem.idq; dn̄s noſter nobis ꝯmiſit inquirere.vale optime ⁊ ſcribe nobis frequēter
nam litteris tuis quaſi perſona tua tuemur.Ex roma.xx.octobris.

Excuſat ſe contra ꝯcordata eccl'ie feciſſe. **Epiſtola.ccclxiiij.**

AEneas cardinalis ſeneñ.Petro knorren doctori.S.p.d.Grate fuerūt no
bis littere tue qbꝫ nouitates germanicas ſignificaſti et dietarū inſtitutō⸗
nes.Scimus nos eē tibi caros qui omnia vt amico ꝯmunicas.Eſtq; nob̄
nō parua voluptas te tenere memoriā veteris amicicie.vellemꝰ nationē tuā vti ſano
ꝯſilio et nō reptene ad nouitates ꝓrūpere.multo labore parta ē pax eccleſiaſtica.faci
le rumpetur ſi volueritis.At erit non nobis ſolum damnoſa ſed etiam vobis.Cum
volueritis reſarcire non poteritis leuiter.Quod nobis dicis imputari de reſerua⸗
tionibus ac penſionibus.neſcimus quid id ſibi velit.niſi fortaſſe de vno monaſterio
prope conſtantiam quod impetrauit prothonotarius de lapide.đ quo nobis penſio
centū florenorum aſſignata extitit.id ille aiebat placere principi patrie.nec erat cō
tra concordata cum electio ibi canonica non fuiſſet.De alia penſione nunq̄ nos in⸗
tromiſimus.De reſeruationibus eſt verum ꝙ habemus bullam ꝓ duobus milibus
florenis.Credebamus nationem illam non egreferre ſi nos qui ī ea nutriti ſumus
tantum in beneficijs haberemus.Et nihilominus diximus pape.et ſcripſimus ar⸗
chiepiſcopis moguntino.treuereñ.et colonienſi.nos illa bulla nullatenus vti velle.
vbi cōcordatis cum natione aduerſaretur.Itaq; neſcimus cur nobis aliquid impu
tari poſſet.Cōmendamus tibi vnionem eccleſie vt facias quemadmodum conſueui
ſti quia nihil pace melius.Contra prutenos ſedes apoſtolica vſa ē ſuis armis.reſtat
vt veſtris vtamini.Si qua in re natio ipā grauetur.poteſt recurrere ad ſedem apo⸗
ſtolicam.Credo nō ſpernētur preces ſue.Fuimꝰ locuti ſanctiſſimo domino noſtro de
iuramēto tuo.ſanctitas ſua viue vocis oraculo nobis dixit ꝙ iuramentum illud ſu⸗
ſpendebat ad effectum vt poſſes romane eccleſie vtilius ſeruire.Et ita poteris affir⸗
mare te non eſſe obnoxium iuramento.Age igitur vt cōſueuiſti.nos ſemper inueni⸗
es paratiſſimos ad ea que tibi grata ſint et inclite nationi vtilia.Cupimꝰ vt nos cō⸗
miſſos facias principi marchioni Alberto cuius eximie virtuti omnia debemꝰ.Va
le ex roma die.vij.nouembris.

¶ Captata beniuolentia petit amicum ſuo nomine audire.

Epiſtola. ccclxv.

Neas cardinalis ſenenſis. Franciſco duci mediolanenſi illuſtri. S. p. d. Quis in curia ſereniſſimi imperatoris ⁊ alijs in locis vbi moram traxi. ſemꝑ honoris et glorie tue cupidus fuerim. illiſq; ꝓ mea virili ꝯſulere ſtuduerim. vt teſtes ſunt magnificus eques ſcena de curte ⁊ alij q̄s tua excellentia ad impꝫialem maieſtatē ⁊ romanā curiā aliquando tranſmittit: fateor tamen me nunq̄ aliquid egiſſe ꝓpter quod preſumere debeam gratiā quātumcūq; minimā ex tua manſuetudine deposcere. ſed audaciam petēti quā mea nō preſtant merita tua liberalitas ⁊ in omnes beneficia concedit. que cum vel ignotis prodeſſe ſolet. mihi vt exiſtimo nō claudet aures. neq; ego illam implorare auderem. niſi me neceſſitas vrgeret. ſed cum vocatus ad cardinalatus honorē eos nō habeam redditus qui huic dignitati conueniant. cogor ad eos recurrere quos ꝓ ſua ſingulari bonitate mihi bene velle arbitror. Inter quos excellētiā tuam veneror. nam ⁊ amici quos mediolani habeo hec mihi et litteris ⁊ nuncijs indies confirmāt. Quibus ex rebus commiſi prefato ſcene integerrimo amico meo. vt aliqua meo nomine manſuetudini tue exponat. Cui precor ⁊ benignas aures impertiri. et preces ſuas quas vice mea attulerit bono animo exaudire velis. nam ⁊ opus pietatis exercebis et me ſeruitorē tuū magis ac magis obligatū habebis. Ex roma quarto nonas decēbris. Anno. M. cccc. lvij.

¶ Inſtruit de mente ſua apud principem exequenda.

Epiſtola. ccclxvj.

Neas cardinalis ſenenſis. Scene de curte. S. p. d. Raphaelem capinum nobilem adoleſcentem (quem ad nos miſiſti) recepimus in familiam noſtram. et tui cauſa ⁊ ſui libenti animo. nā et nos tibi obnoxij ſum⁹ ⁊ in omnibꝫ morem gerere cupimus. et ipſe pre ſe fert modeſti ⁊ prudentis indolē iuuenis. Utinam hi ſimus qui virtuti ſue ſatiſfacere poſſimus. Q̄d ꝓmittis te apud illuſtriſſimū ducem ꝓcuraturū noſtri cauſa nō eſt apud nos dubiū. nouimus animū erga nos tuū et amicum verū te eſſe nō ambigimus. Si bona principis mens in ea re fuerit tua nō deerit opera. Ita nobis perſuaſum eſt. Scribimus excellentie ſue litteras quarum exemplaria cum preſentibus ad te mittimus. Si putas reddendas eſſe reddito. ſi minus vtere conſilio tuo ⁊ rem noſtram pro tua circūſpectiōe curato. nos tantum volumus quantū licet. Pauperes nati ſumus ⁊ in hanc vſq; diem viximus tenues. nunc ſi aucta eſt dignitas nō tamen accreuerunt opes. Confidimus in bonitate ſummi vt qui nos nunq̄ deſtituit neq; in cardinalatu deſeret. quando non hi ſumus qui maria monteſq; cupimus. Satis nobis fuerit nō egere. Quod illuſtriſſimi ducis auxilio futurum confidimus ⁊ tua ſolicitudine. De maxima illa concubina nō eſt quod mirere. lata eſt romana curia ⁊ oīm rerum capax. boni et mali apud nos verſantur. hic ſuꝑbia ⁊ humilitas. hic auaricia ⁊ largitas. hic luxuria et frigiditas. hic libido et continentia. hic ſumma virtus et ſummum vicium. Sagena hec eſt in mari miſſa omniū genere piſciū plena. Triticū adhuc ſimul ⁊ palea in area eſt. et magna fatuitas et ſumma ſapientia ſimul habitant. Quid mirum ſi opera aliquando preclara efficimus digna laude. aliqñ ſic agim⁹ vt reprehendi vel a minimis valeamus.

¶ De palacio Buden̄. et aliquid contra baſilienſe concilium.

Epiſtola. ccclxvij.

Mbroſius camalduleñ. Reuerendiſſimo ac ſacratiſſimo imperatori Sigiſmūdo ſemꝑ auguſto fidelitatē et ſubiectōem. Habeo gratias ingentes maieſtati tue clemētiſſime prīceps. q̄ priuſq̄ pannonia diſcederē pulcerrimi ⁊ magnificētiſſimi oīm q̄d vnq̄ viderim ſpectaculi te eſſe ꝑticipē voluiſti. Inſpexim⁹ ſumma cū admiratōe ꝑcipuoq; ſtupore edificatū abs te palaciū tātaq; occurrit

ſingulariter miranda vt quod magis mirari quod primum predicare debemus non
occurreret. Tam multa ad ſe trahebant atqꝫ in ſe rapiebant obtutum affectumqꝫ no
ſtrum. Deniqꝫ ſtructure moles tam vaſta eſt vt nullam toto orbe maiorem reperire
poſſe arbitremur. Eius omnia membra adeo magnifice tamdecenter inſtructa ſunt
vt ad gratiam nihil poſſit accedere. ſinguleqꝫ vt dictum eſt partes ſecum de pulchri-
tudine et magnificentia certare videntur vt quod primum admiremur non occurrit.
niſi ꝙ ſimul omnia inſpecta excedunt omnem admirationē. vixqꝫ arbitremur perſis
illam formoſiſſimam regiam de qua tam multa predicantur huic tue conferendam.
Tranſimus ad contuendum peripatum illum ſpacioſiſſimum proſpectum omnino
mirabilem plerumqꝫ voluptatis. Neqꝫ his contenti piſcinas quoqꝫ et ortos circuire
plena occurrebant oculis. Pauca de multis que me mouent in vnum congreſſi exe-
cratione digna tueqꝫ ſerenitatis oculis legenda ſubiecti. Equidem cōſideratis ſcan-
dalis que indies ex huius perpetuatione concilij prodeunt huius ſententie ſum vt ꝓ
firmo et rato habeam nihil a tua pietate poſſe fieri vel deo gratius vel acceptius ſe-
culo vel eccleſie matri vtilius ꝙ̄ huius eneruatōem abbominationis pro viribus mo
liaris. Et oro ne tua me pietas temeritatis arguat ita ſentientem. Nam ſi ex habun
dantia cordis os loquitur ego iſtam ſententiam ex alto cordis eructo. Deus autē no-
ſter omnipotens ſerenitati tue que ad pacē ſunt inſpirari dignetur annoſqꝫ tuos be
nedicere religioſiſſime princeps et auguſte piiſſime. Ex wienna. Anno. M.cccclvij.

Commendat cauſam ſuam et ſpōdet ope-
ras ſuas in reciprocum.

Epiſtola.cccclxviij.

Eneas cardinalis Seneñ. S.p.d. Sumforto iuriſconſulto ac ſereniſſimi
domini ducis mediolani ſecretario. Ex leponſijs hac preterita hyeme ſu-
per re prepoſiture mee litteras ad te dedi vt illuſtriſſimo principi duci me-
diolani pro me loquĕris te rogans. obſecrans. nihil exide reſponſi a te ſuſcepi. quod
non tibi ſed tuis occupatōnibus imputo. Scripſit autem mihi paucis ante diebus
ꝗ moreretur mediolaneñ. antiſtes de tua erga me optima voluntate dixitqꝫ tuum
eſſe conſilium vt ceſaris litteras ad ducem impetrarem. Factū eſt vt ambo ſuaſiſtis
Litteras defert vir vrbanus et tuus meiqꝫ amantiſſimus laurentius de rotella cōca-
nonicus meus tridentinus. Is te alloquitur et meam agitabit cauſā. Precor illi cō
ſilio et auxilio vt ſis. Vtqꝫ reprobes quod epiſtolis d te mihi prefatus repromiſit an
tiſtes. Habeo in te quicqd ſpei habeo. Fiā voti compos ſi me iuueris. Sin deſeras
nil eſt quod ſperem. Scio mores curie veſtre et aliarum. Nemo aliquid obtinet niſi
magnis fultus amicis. Ego et ſi iuſticiam proſequar. niſi te habeam ad quem recur-
ram habeo neminem. Nec te quo iure teneam video qui nullis beneficijs mihi obliga
ris. Sed confido in tua humanitate. Similiterqꝫ ſtudia et officia quibus dediti ſu-
mus paria fiduciam prebent vt opera conſilio. auctoritate et gratia tua. amice vtar.
Ego ſi quid intelligam aut ad voluptatem aut ad cōmodum. aut ad amplitudinem
tuam pertinere. etiam non rogatus faciam nec ad me vnꝙ̄ pro te vel pro tuis fruſtra
ſcribes. ſi modo quod petieris in mea fuerit poteſtate. Vale et ſpem meā imple. Ex
vrbe ſexto ydus Iulij.

Excuſatio precũ nõ exauditaꝝ.

Epiſtola.ccclxix.

ENeas cardinalis ſenenſis prepoſito ſpirẽſi.S.p.d.Accepim⁹ lr̃as tuas q
bus rogas vt ius nr̃m in prebẽda eccleſie maioris woꝛmaciẽſis in nepotẽ
tuũ tranſferre velim⁹.Cõplacuiſſemus certe tibi.cui libenti aĩo tanq̃ ſin
gulari amico ⁊ homĩ virtuoſo gerim⁹ moꝛẽ.niſi preuenti fuiſſemus.Scri
pſerũt eni̇̃ nobis.Decanus et cantoꝛ woꝛmaciẽſis.q negocia ꝑpoſiture nr̃e gerunt de
vacatõe p̃bende hmõi.multũq; ſuaſerũt vt ius nr̃m illi dimitterem⁹ q ꝑ capitulũ ad
poſſeſſionẽ q̃uis defacto erat admiſſus.cui iam ꝑpoſiturã nr̃am arendauerãt. Dein
de etiã ſupuenerũt littere illuſtris principis comitis palatini ꝓ eodẽ dictã p̃bendaꝫ
petẽtes.qb9 inducti animũ inclinauimus ad ꝯplacendũ prefato poſſeſſoꝛi.ſiue vt re
ctius dicamus intruſo.Nam q̃uis ſpreti fuerimus a capitulo. q2 tñ natura litigioſi
non ſumus:decreuimus bonũ ꝓ malo rependere.Rogam⁹ aũt te vt equo animo fe
ras.ſi hac vice precib9 tuis nõ annuimus.cũ ſicut prediximus alioꝝ ſcripta preue
nerint.deinceps ſi quid occurrerit qđ tui cauſa facere poſſimus:nõ erimus reqſitio
ni tue quoquo mõ aduerſi.Sed quãtũ vires noſtre tulerunt ⁊ tibi ⁊ amicis tuis cona
bimur rẽ gratã facere.Datũ rome die viceſimaſecũda Julij.M.cccc.lvij.

¶ Annuit precibus.et petit ſe excuſare de graua
mine germanice nationis.

Epiſt.ccclxx.

ENeas Cardinalis Senenſis decano woꝛmacienſi.S.p.d.Cognouim⁹
que ſcripſiſti de prebenda q̃ nuꝑ vacauit in eccleſia woꝛmacienſi.Suades
ne nos de illa intromittamus ⁊ ius nr̃m poſſeſſoꝛi tradam⁹.cũ neq; vtile
nobis ſit dictã prebendã obtinere ſm ſtatuta eccleſie.neq; diſpẽſari aduer
ſus ea ꝯſuctũ ſit.multũ tribuimus ꝯſilio tuo.et crede q2 nõ eſt mens nr̃a grauare ec
cleſiã illã.nec litigioſi ſumus vt velimus ſupra modũ ꝯtendere.Nos ſi eã p̃bendã ob
tinuiſſemus nõ: ꝓpterea violare ſtatuta vr̃a voluiſſemus aut aliqđ vobis afferre gra
uamẽ:ſed iuxta ꝯſiliũ tuũ feciſſemus.et cõfidimus q nõ fuiſſet capitulũ veſtrũ de no
bis male contentũ.Verũ vtcunq; res ſe habet. q̃uis conſiliarius . Palatini nullum
ius habeat in predicta prebenda.et nobis ſpretis in ea ſe intruſerit:tñ quia vir nobi
lis eſt ⁊ illuſtris:Palatinus pro eo ſcribit:tuq; plurimum id ſuades . et Johannes
Tolner etiam hoꝛtatur:erimus ꝯtenti transferre ius noſtrum in predictũ ꝯſiliariũ
ſi cũ eius procuratoꝛe qui hic eſt cõuenerimus.et deniq; confide quoniam eccleſiam
veſtram iuuare atq; extollere.nõ deprimere aut quoquo mõ ledere intendimus.Ve
rũ q2 capitulũ eccl̃ie ſancti andree animo deliberato nobis ſpꝛetis et litteris noſtris
contemptis.ad poſſeſſionem prebende per nos acceptate alium intruſit. intendimus
experiri de iure.quis ſit potioꝛ.Itaq; rogo ne mireris ſi litem pꝛo parua re ingredi
mur.quia cotemptum potius q̃ prebendam animo metimur:quam etiam ſi obtinu
erimus alteri eiuſdem nationis reſignabimus.Poſtremo ſcribit nobis Jo.Tolner
querimonias factas ẽẽ apud aliq̃s Germanie prelatos de reſeruationibus cardina
lium quas habent in partibus illis.neſcimus an propter nos et gratiam noſtraꝫ is
rumor fiat.Nos quidem ſupra.xxiiij.annos in alamania ſeruiuimus.et ſemper ho
noꝛem illius natõnis pro virili noſtra promouimus:et nunc ad cardinalatum q̃uis
inſufficiẽtes vocati.id conamur.id ſtudemus.id tota mẽte querimus:quod illi nati
oni vtile decoꝛumq; eſſe putamus.cum nonnullis aliquando vehementer contenden
tes ita vt in ſacro collegio nos magis germanum q̃ Italum eſſe dicant . Quibus ex
rebus non ſumus arbitrati germanice nationi futurum odioſum . ſi beneficia in ea
pro duobus milibus ducatoꝛum in annuis redditib⁹ obtinerimus. Et q̃uis in bul
la reſeruationis noſtre fiat mentio de monaſterijs:nunq̃ tamen intentio noſtra fuit
ad ea monaſteria litteras trahi.que per ꝯpactata reſeruari nõ poſſent. et ita ſanctiſ
ſimo domino noſtro diximus.adijcientes q pꝛo nullo monaſterio vnq̃ litigaturi eſſe
mus:ſed ſolum id reciperemus quod cum bona gratia pꝛincipum in quoꝛum terri

torio eēt habere poſſemus. Itaq̄ nō exiſtimamus aliquos ꝑlatos occaſionez habere
vt de nobis cōqueri poſſent. Quapropter rogamus te qui ſoles cū pluribus cōuerſa
ri. vt mentē nr̄am omnibus declares. et ꝑſertim archiepō magūtino. apud quē nō du
bitamus nos haberi cōmendatos. cum et nos ſui ſtatus et honoris quātum vires no
ſtre ferunt ſemper defenſores ſumus. Datum Rome die. xxij. Julij. M.cccclvij.

Fruſtra conat̄ impetrare vt cler⁹ coītatis ſeneñ. ꝓ ꝯfir-
matōe ſtudij vl̄is ꝯtribuat ⁊ auiſat de exercitu ꝯgregato.

Epi. ccclxxj.

Eneas cardinalis ſeneñ. Ytalie ſeneñ. S.p.d. Que ornamēto ſplēdori glo
rieq̄ iſti ciuitati veſtre patrie nr̄e eē poſſent. nūq̄ tedio nobis eēt aut que-
rere: aut ſi in poteſtate noſtra eſſent exhibere. Eaꝓpter cum nuper nobis
ſcripſiſſetis vt ꝓ ſtudio legū aliarumq̄ facultatū i vrbe veſtra reformādo. Sanctiſ-
ſimo domino nr̄o verba faceremus vtq̄ clerus vr̄e ditionis ad eam rem certā pecu-
nie quātitatem cōferret impetrare conaremur. Fuimus e veſtigio cum codez ſanctiſ-
ſimo dn̄o noſtro. Oratore veſtro ſpectato viro Leonardo ad id accerſito. Perorauj-
mus cām. vt arbitrati ſumus oportere. ſ nō exorauimus. quō aūt pietas dn̄i nr̄i ad
eam rem reſponderit nō ambigimus Leonardum ꝑfatum collegio veſtro ſignificaſ-
ſe. Itaq̄ non eſt cur plura circa hec dicamus. Illud adijcimus quod noſſe magnifi-
centias veſtras non inutile arbitramur. Hodie littere ex neapoli aduenerūt. quib9
certior fama ſit. Comitem iacobū piccininum ab inclito rege aragonum pecunias n̄
paucas accepiſſe. quibus copias ſuas inſtruere poſſit ad regni metas exire. Ferunt
cū aduerſum Sigiſmundū malateſtam arma moturuz inſtante vrbinate comite. Sz
mille ſunt hominum inſidie. nec ſagitta ſemper eo tendit qui directa videtur. Sapi-
unt magnificentie veſtre. et quod ex vſu fuerit cogitabūt. Nos pro debito noſtro hec
reipub. veſtre ſignificando putamus. cuius trāquillam quietem indeſinenter opta-
mus. Datum Rome die. xxij. Julij. M.cccclvij.

Petit pro captiuo vt benefacta cum male-
factis penſatis. liberum emittant.

Epiſtola. ccclxxij.

Eneas cardinalis Seneñ. Ytalie ſeneñ. Sa.p.d. Accepimus litteras ve-
ſtras quibus ꝯgnouimus. que de comite iacobo piccinino et eius tranſi-
tu ſuſpicamini. Fuimus ſepe cum ſpectabili oratore veſtro de eadez re lo
cuti et eadem videbantur nobis formidanda que vobis ſi homo ille regnum exiret.
Nunc ſcriptis veſtris cōmoniti ſtatuimus de re illa certiorem pontificez facere. Sz
cum podogra nos impediret ne preſentiam domini noſtri accedere poſſemus. ſcripſi-
mus que nobis videbantur apoſtolice maieſtati. et rogauimus. vt oratori veſtro au-
dientiam preberet qui latius loqueretur. Placuit id clemētie ſue. Oratoremq̄ veſtrū
mox poſt ſcedulam noſtram audiuit. et ita ſemper omnibus rn̄dit quemadmoduz ꝺ
patre optimo et diligentiſſimo ꝯſeruatore veſtre libertatis ſperandum erat. Scribet
omnia ſerioſius ſenatui veſtro Leonardus orator. Itaq̄ non eſt cur nos ea repeta-
mus. Sumus ⁊ erimus ſoliciti in his que veſtre reipublice trāquillitatem reſpiciūt
Poſtremo quia franciſcū patricium in vinculis cōiectum accepimus. virū fama cla
rū ⁊ qui ornamētū ciuitatis vr̄e nō parū hacten⁹ fuit. Rogamus i eius iudicio bene-
facta cū malefactis penſare velitis. ⁊ hoīem in vita relinquere q ſuis ſcriptis vr̄am
vrbē illuſtrauit ⁊ in futuꝝ ſplēdorē ei maximū adijcē pōt. Quod ſi feceritis crs col-
legiū nr̄m cōmēdabūt i q̄ pl⁹ beneficij q̄ iniurie recordatio valuerit. Datum Rome
die. xxiiij. Julij. M.cccclvij.

Epi. ccclxxiij.

Captat beniuolētiā ⁊ offert ꝯmēdatū nepotē ſuum.

Eneas cardinalis Seneñ. Epiſcopo tridētino. Sa.p.d. Redeūtē i alema
niā Nicolaū creidl capellanū nr̄m et cōpatriotā. tū cū Tridēto tranſitu
rus ſit. noluimus ſine nr̄is ad te litteris dimittere. q̄b9 intelligas nos ve-
teris amicitie et quō ſil' ad ſacros ordies ꝓmoti fuim⁹. memores eſſe. cupidoſq̄ ma-
gnopere aliqñ aliqd agē qd tibi ḡtū exiſtat. Reliq̄ ꝺ nr̄a erga dignitatē tuā volūtate ⁊

de ſtatu romane curie. idē nicolaꝰ plenius referet. cui velis tāq̄ nobis plenā credētie fidē prebē. Inſup quia nepos noſter franciſcus grām expectatiuā habet ī eccl'ia tua Rogamꝰ vt ī euētu vacatōis alicuꝰ p̄bēde auxilio ſibi eē velis ad obtinēdā poſſeſſionē. quēadmodū de tua erga nos beniuolētia et amicia veteri plene cōfidimus. Datū Rome kal'. auguſti. M.cccclvij.

Refert noua italie ⁊ vrbis Romane. **Epiſtola. ccclxxiiij.**

ENeas cardinalis Seneñ. Nicolao cardinali ſancti petri. S. p. d. Reuerētie ad ptes germanie. Capellanꝰ meꝰ nicolaus Creidl. quem ī agēdis ſuis dignatōi tue quātū valeo ꝯmēdatū efficio. diu nihil noui de tua dignitate accepi. Puto eā bene valē. qñ ī ꝯtrariū nihil accipio. De p̄latis germanie ⁊ dietis eoꝝ multa h̄ dicunt̄ ñ bona. Tuā dignatōez nihil latē opinor. Niſi tua circūſpectio illis obuiet rebꝫ. neſcio qs aliꝰ occurrē poſſit. Ego tñ te ī hac curia p̄ntem potiꝰ eē vellē. q̄uis par ē q̄ cardinales reipublice ꝯſulē poſſint. Sz iuuaret me ſepe in p̄ntia tua eē. ⁊ ꝑ veteri more dulces miſcere ſmōes. Fortaſſe aliqñ nō tedēt dignatēez tuā ī curia morā traxiſſe. Quis ſit ſtatꝰ harꝝ ptiū nō dubito p familiares tuos dignatōni tue ſcriptū eē. Referā tñ paucis quō res ſe habeat. Dñs nr̄ in p̄mis bñ valet. Roma q̄ p̄ter ſolitū hucuſq3 ſana eē vidr̄. Obijt cardinalis neapolitanꝰ. in curia potiꝰ medicorū q̄ aeris grauitate. Vrſini ⁊ comes euerſus adhuc inter ſe armis ꝯtēdūt. q̄ res facit vt annꝰ vberrimꝰ ſterilis videat̄. Huc accedit indignatō quā pōtifex ꝯtra vrſinos accepit: tractat̄ ꝯcordia neſcio q̄ facilē habebit exitū. Comes iacobus piccininꝰ q hactenꝰ ī regno fuit. nūc ſuſcepta a rege aragonū magna pecunia: exiturꝰ regnū dr̄. ⁊ cōtra ſigiſmūdū malateſtā quē rex odit arma moturꝰ. q̄ cū ꝑfecturꝰ ē comes vrbinas. alij arbitrātur hec fingi ꝯ malateſtas. vt improuiſi Seneſes īueniāt̄. Quicqd egerit piccininꝰ. ſi regnū exierit. arbitrātur oēs totā italiā rurſus ī arma ituturā. Atq3 hoc mō gerēt̄ bellū ꝯ thurcos. nec meliꝰ ī germania res ſe habent. qñ impator ⁊ rex hungarie ſic noſti inter ſeſe acerrima ꝯtētōe depugnāt. deꝰ ecc'ie ſue meliꝰ ꝯſulat. Cōmēdo me dignatōi tue ad eiꝰ mādata oī tpe patū. Ex roma kl'. auguſti. M.cccclvij.

Cōmēdatoria ſingularium amicorum. **Epiſt. ccclxxv.**

ENeas cardinalis Seneñ. Archiepō ſaltzburgeñ. S. p. d. Nicolaꝰ Creidl capellanꝰ nr̄ dilectꝰ vēturus ē ad dignitatē tuā quā rogamꝰ ī agēdis ſuis ꝯmēdatū hr̄e velis. ab eo intelliges Romane curie ſtatū ⁊ quō res Italie ſeſe habeāt. Itaq3 ñ ē opus de his aliqd ſcribamꝰ. Nō ſumꝰ immemores beneficiorū q̄ a dignatōe tua ꝑcepimꝰ dū ī germania eēmus. et quō ī Saltzburga ſepiꝰ a tua dignatōe gratāter accepti ⁊ honorati fuimꝰ. ob quā rē erit nobis ſp cura vt tibi ⁊ eccleſie tue ꝑ noſtra poſſibilitate vicē rependamus. Inſuper quia duo ſunt ī tua curia nobis a longo tpe dilecti Johannes lanterbachiꝰ ⁊ Johānes troſter viri boni ⁊ fideliſſimi. eos dignatōi tue quoad poſſumꝰ efficimꝰ ꝯmēdatos. reputaturi nobis impenſum qcqd ī eoꝝ ꝑſonis boni p te collatū fuerit. Datū rome kl'. auguſti. M.cccclvij.

Gratulat̄ de liberatōe epi varadieñ. cuiꝰ noie regi ſcripſit ⁊ ab ap'lico ſcribi īpetuit. **Epiſtola. ccclxxvj.**

ENeas cardinalis Seneñ. Johanni Troſter. S. p. d. Feciſti probe q̄ nobis ex vngaria ⁊ vienna q3 ſingula ſcripſiſti que tū gerebantur. audiuimus inuiti illarꝝ ptiū tribulatōes. velit deus vt tādem ꝑcipes inclite domus auſtrie inter ſe recōciliētur. Illud aūt libēter intelleximus qd̄ de epō varadienſi viro optimo ſignificaſti. cuius innocētia libertatē ꝯſecuta eſt. Nihil profecto hoc tempore nobis iocūdius ſignificari poterat. tu de nobis ſibi omnia vera dixiſti. Nā cū audiuimus capturā eiꝰ vehemēter ꝑbatiſſimi patris fortunio: ꝯmoti fuimꝰ. ſcripſimuſq3 mox regie maieſtati que nobis ꝺ patre ſincero. ⁊ optime merito teſtificāda videbātur. Rogauimus etiā pontificē maximum vt litteras ad regē daret quibꝫ relaxatōez epī peteret. eaſq3 bis obtinuimus. Prunas p caſualem quēdā tabellerium miſimus.

Secūdas vͦo ꝑ laurētium Rouarellā deſtinauimꝰ.qui nūcius aplꝉicus ad regez ꝓfe-
ctus eſt.que ꝗ̄uis tarde hinc venerint teſtimoniū tñ̄ prebebūt noſtre in epiſcopū cari
tatis.Poſtremo que ſuades fecimus.Cōgratulatorias eñ̄ epiſtolas eidē epo ⁊ mi-
ſimus ⁊ mittemus.Itaqꝫ nō ē cur verearis officiū nr̄m requiri poſſe.De rbus curie
nr̄e ſuperſedimꝰſcribere.cū Nicolaus nr̄ creiol te ꝯuēturus ſit.ex quo cūcta vel mi-
nima que in italia gerūtur habūde cognoſces.Reliquū ē vt bene valere ſtudeas. ar-
chiepoqꝫ fideliter ſeruias apud quē tua obſequia nō erūt ſine p̄mio. Nos aūt ſemꝑ
tui memores erimus.Uale et ſi iacobꝰ lotronus iſtic ē.mille ei ſalutes nr̄o noīe dici
to.Ex vrbe Roma kl'.auguſti.M.cccclvij.

Epiſtola.ccclxxvij.

Familiaris vt bene valeat.

ENeas cardinalis Seneñ.iohāni lauterbachio.S.p.d.Ex Nicolao nr̄o
Creiol tibi amiciſſimo ꝯgnoſces ꝗ̄ apud nos gerūt' ⁊ ꝗ̄ nos ī te aīo ſumꝰ.
Nā queādmodū te iāpridē dileximus.ita et nūc amamꝰ.cupimuſqꝫ tibi
bene eē ⁊ ſi qn̄ aliquid ꝓ te facē poſſemꝰ.nō eēt ī nobis mora.ꝯfidimꝰtibi bene futu-
rū apud archiepm̄ Saltzburgeñ.Qui ꝓ ſui ſingulari virtute ſeruitijs tuis debita p̄-
mia nō negabit.Uale igit'.et nos eidē archiepo ita offeras vt intelligat nos ſibi cō-
placēdi cupidos eſſe.Datū rome kl'.auguſti.M.cccclvij.

Epiſtola.ccclxxviij.

Conſolatoria ſuper morte filij.

ENeas cardinalis Seneñ.Dn̄o de roſenberg.S.p.d.Magno merore af
fecerūt nos lr̄e amicoꝝ.qbꝰ clariſſimū ⁊ ſpectatiſſimū filiū tuū heinricū
diē clauſiſſe extremū cognouimꝰ.Doluimꝰcerte illū in flore ſue iuuētutis
e hac luce migraſſe.cū multa ⁊ ꝓ domo tua ⁊ ꝓ inclito regno bohemie facē poterat.
tū vͦo iſtud moleſtiſſimū fuit.ꝙ ſenectuti tue ⁊ baculū ⁊ ſolamē ereptū eē videbamus
Sꝫ cū cogitamus animi tui ſapiētiā.nō dubitamꝰ qn̄ ꝯſolatōem ipe rex mortalium
vſus tibi p̄beat.Frequēter accidūt hec.ſepe filij p̄res ī morte p̄cedūt. raro eſt ſener q
plures ex ſuis filijs nō p̄miſerit.Tolerāda ſunt hec.nec dolore ꝯſiliū ē.vbi dolor nihil
affert p̄ſidij.Acquieſcēdū ē diuine volūtati.oīa deus ī vſuz meliorē ꝯuertit.nihil ipe
ꝑperā.nihil temē agit.Ille ſapiēs hō ē qui ea vult que velle deū nouit. Nos filiū tu-
um in eo ſtatu ī eo tp̄e vocatū a deo nō ambigimꝰ.in quo illi melius fuit exuiſſe ho-
minē.Itaqꝫ ꝗ̄uis nō dubitamus magnificētiā tuā quieto eē aīo.⁊ ea velle que deꝰ
voluit:tñ̄.ꝓ nr̄o officio rogamus vt hec humana equa mēte feras.⁊ qͦd reſtat eui cuz
reliquis tuis filijs dulciter ac ſuauiter traducas.Id erit nobis ſupra ꝙ̄ dicere poſſu-
mus acceptū.Diligimꝰ eñ̄ ſummoꝑe pſonā tuā.nec obliuioni dare poſſumus quāta
nos caritate ī wienna quondā ꝯplectebaris.⁊ deniqꝫ ſemꝑ nobis añ oclos eſt hūa-
nitas illa atqꝫ vrbanitas.quā nobis ⁊ ꝓcopio Rabenſteyno oñdiſti in crūmenaw.
ita ei nos ardēti caritate et vt aiūt euiſcerata dilectōe ſuſcepiſti.vt oī tp̄e nos et tibi
⁊ natis tuis ⁊ his qui naſcētur ab illis obnoxios eē putemus.⁊ hoc quidē oñdemꝰ
ſi vnꝙ̄ ſeſe facultas obtulerit.Reliqua referet nicolaꝰ creiol capellanus nr̄ dilectus
quē tue magnificētie ꝯmendamus.cui tāꝙ̄ nobis credētie fidē plenā adhibere velis.
Datum Rome kl'.auguſti.M.cccclvij.

Epiſtola.ccclxxix.

Poſt regiā maieſtatē recōmendatam re-
fert grates de epi varadieñ emancipatione.

ENeas cardinalis Seneñ.Ladiſlao regi hungarie.S.p.d.Cū ſuperioribꝰ
diebꝰ iohes varadiēſis epus apud budā in vincl'a ꝯiectus eſſet.Idqꝫ tuo
iuſſu factū diceret'.egre id mihi duplici de cā fuit. Nā ⁊ p̄ſulis integerri-
mi ac mihi amiciſſimi infelicitati ꝯpatiebar.⁊ honorē tuuz parūper obnubilari dole-
bā.cū epm̄ de tua ſerenitate optime meritū ⁊ doctrina p̄ditū ſingl'ari.tua ſublimitas
i carcerē retruſiſſe affirmaret'.Scripſi itaqꝫ mox excellētie tue ꝗ̄ mihi ī ea re faciēda
videbat' ꝓ gloria tua.queādmodū fideles famuli benignis dn̄is ſuis ꝯſulē aliqn̄ ſo-
lēt.Scripſit et̄ ſctiſſimus dominus nr̄ ſemel atqꝫ iterꝫ.Nā q varidiēſem pontificem

et virtute ⁊ nomine optime p̄ditum intellexiſſet:nō poterat ei (cū indigna ferret) non opitulari. Neſcio an hmōi lr̄e tuā ſublimitatē adierint. Illud nunc relatū ē.ꝙ tuā hanc curiā gaudio repleuit.nō ſine p̄cipua et ingēti laude tue ſublimitatis. Nā cū ep̄us idē nō tuo motu.ſꝫ aliquoꝝ potentū impulſu.quibꝫ nō facile reſiſtere poteras i captiuitatē ductus affirmaret.nūc illud plane dr̄ qđ innocentē p̄latum quē alieno i pulſu ceperas.tuo ſponte ſolūmodo relaxaſti.ex qua re patefacta ē animi tui innata ꝓbitas et ep̄i innocētia liquefacta. Quippe ſanctiſſim⁹ dn̄s nr̄.totuſqꝫ cardinalium cetus rectitudinē animi tui ⁊ ſingularē prudentiā magnis extollunt p̄conijs. Ego vo qui eūdē ep̄m iādudū virū ꝓbatiſſimū eē ꝯgnoui.eiqꝫ ſingulari amicicia ſuꝫ ꝯiunct⁹ nō ſolū laudo circūſpectōeꝫ ⁊ beneficētiā tuā.ſꝫ grās quas poſſuꝫ tue ſerenitati ago ꝓ ſalute hoi amiciſſimo reſtituta. Intelligēs nō me minus ea ꝺ cā tue glīe obligatū ꝙ ip̄m ep̄m. Erā etiā añ ſeruitor ſublimitatis tue mltis de cauſis obnoxius.ſꝫ accedē te hoc beneficio.nihil ē qđ iā mihi reliqui ſit.quin totū qđ poſſum maieſtati tue de beam. Ex roma nonis Auguſti. M.cccclvij.

Captat beniuolentiam ⁊ capellanū ſuuꝫ cō mendatum facit.

Epiſtola.ccclxxx.

Eneas cardinalis Senen̄. Electo Vratiſlauienſi. S.p.d. Reuertitur ad ꝑtes iſtas dilect⁹ capellan⁹ nr̄ nicola⁹ creiol.canonic⁹ Vratiſlauiēſis.tibi iāpridē not⁹.ab eo ſenties quecūqꝫ apđ nos gerūt̄.⁊ qs anim⁹ nr̄ erga te ſit.q ⁊ tibi ⁊ domui tue nobiliſſime tāto magis afficimur.quāto indies pr̄is tui fra trū ⁊ tua erga nos merita magis recolim⁹. Itaqꝫ ñ erim⁹ i ſcribēdo lōgiores. Tātū dignatōi tue nicolaū ꝯmēdā⁹. Rogātes ſiq̄ ſūt q̄ ꝑ nos tui cā fieri poſſint.ita de nob ꝯfidas.quēadmodū veri aīci int̄ ſe ꝯſueuerīt. Datū rome nonis auguſti. M.cccclvij

Mere familiaris.

Epiſtola.ccclxxxi.

Eneas cardinalis Senen̄. Heinrico Senftleben. S.p.d. Per nicolaum nr̄m canonicū Vratiſlauiēſeꝫ q nūc i alamaniā reuertit̄.ñ putam⁹ nccīū eē mlta ſcribē. Ita ei repēte factur⁹ ē iter.vt mlti eū p̄ceſſuri ſint. Viſita bit eñ quocūqꝫ i loco ſuo ex more cōpatres atqꝫ cōmatres. Nec dubitam⁹ eū cum ad te venerit qn volūtates italicas meli⁹ referre ꝙ ab eo diſcere valeas. Itaqꝫ partim⁹ vbis. Tm̄ rogam⁹ vt i re illa Varmiēſis eccl̄ie ſi qđ ei ꝯmittēdū vidr̄.id ꝓ tua prudē tia facias. Eſt eñ Vratiſlauiā petitur⁹ vt ait.⁊ a nobis habebit lr̄as ad ep̄m illum credētiales.vt ſi op⁹ fuerit eis vti poſſint. Reliq̄ ex eo audies quē fortaſſe licētiatū i decretis habebis. Vale ⁊ amicis noſtris nos effici cōmēdatos. Datū rome nonis au guſti. M.cccclvij.

Refert noua italie ⁊ ſe quantulus ſit in to to pollicetur.

Epiſto.ccclxxxij.

Eneas cardinalis Senen̄. Iohāni cardiali ſc̄i angeli. S.p.d. Que ſupi oribꝫ diebꝫ apud nos geſta ſūt.ea iā ꝑ alias lr̄as tue dignatōi ſignificaui Nūc ſubijciā q̄ ſecuta ſūt.exinde ſcies qđ ſperādū ſit.qđ ve timēdū cōmūi xp̄ianoꝝ cauſe. Dn̄s noſter ſanctiſſimus nōnullā aduerſus Vrſinos indignatōnem induit.adeo vt etiā nepotē ſuū eccl̄iaſtice militie ducē ꝯ illos miſerit.caſtrūqꝫ ſancti gregorij ab eis extorſerit:nūc ꝯcordia tractat̄. Expectam⁹ exituꝫ rei pacēqꝫ magnope cupimus. Nā bella huic ciuitati caritatē annone nō ꝑuā inducūt. Fuit ip̄e ſanctiſſi mus dn̄s nr̄ his diebꝫ aliquātiſper egrot⁹:nūc diuino munē cōualuit.cui⁹ prudētia nō ē dubiū.qui reipublice ſalubriter ꝯſulat. Nepotes ei⁹ q patriarchā legatū i oriētē ſecuti fuerāt.atqꝫ ibi ob quedā malefacta ꝯprehēſi nudiuſquart⁹ rediē.vtqꝫ ſe crimi ne purgent.patriarcham criminantur.ſed domino nr̄o et ſacro collegio cognita ē il lius legati integritas atqꝫ conſtantia:nec ſiniſtri quicꝙ de eo facile creditur. An au tem nepotes ip̄i culpabiles ſint vt legati nuncij tradunt:id alij inueſtigent. Ego ⁊ ac cuſatores ⁊ excuſatores eoꝝ equis auribus accipio. Rex aragonū bellū habet ꝯtra Ianuēſes acerrimuꝫ.⁊ nūc vna nūc altera ꝑs naues in mari ꝑdit.ſed ip̄a ianua mi

ro afflicta eſt.q̄ non regis tm̄ ſed etiam ſuoꝝ exulum armis p̄mit᷑. Permus dux eius magno vir aīo ⁊ manu ꝓmptiſſimꝰ. miſeros ciues territat. q ſe non alio mō q̄ꝫ morte impiū poſituꝝ affirmat. ⁊ nūc hūc nunc alium ciuē ad necē rapit. q ſuis ꝯſilijs adūerſat᷑. Rex aū̄ ꝑ hos dies vt fama eſt inſigne opidū. Scarlinum noīe in tuſcia lucrꝰ eſt. ſi veꝝ eſt qḋ hodie mercatoribꝫ ſcṗtum ferunt. Id erat in ꝑtate dn̄i plumbanēſ. Ob quā rem ſunt q arbitrant᷑ non genuꝝ regem niſi ⁊ plumbini dn̄io potiat᷑. Quod ſi obtinuerit locum hēbit oportuniſſimum vnde ſeneñ florentinos ac ianuenſes cum velit laceſſere poſſit: atʒ vtinam non ex h̄ pax ytalica ꝯturbet᷑. hoc eſt ytalia. Que aū̄ in germania gerunt᷑ optime nouit dignatio tua. Cupio ſcire vbi locoꝝ atʒ gentium ſis. qd agas q̄ꝫ bene valeas ⁊ q̄ ſpes ſit rebꝫ agendis. Sunt em̄ q dignationem tuam egrotantem ſe reliq̄ſſe affirmāt: q̄ res mihi moleſtiſſima eſt. Ea ꝓpter ſuadeo hortor ⁊ obſecro vt ſanitatis curam geras: cureſqꝫ vt aliqñ reuertaris huc letꝰ ⁊ ſoſpes. qḋ omnes amici tui maxime cupiūt. Ego vͦo nihil magis deſidero q̄ꝫ te in domo tua rome ſepe vidē ⁊ alloq. ac ꝓ veteri ꝯſuetudine mā̄ſuetudīe tua ⁊ benignitate ꝑfrui. Nō offero me dignationi tue. aut familie tue vel amicis aliqd apud ſummū pontificē ꝓcuratuꝝ. Naʒ ⁊ minimū eſt qḋ poſſum ⁊ dignatio tua potentiſſimos cardinales hʒ q eiꝰ negocia fideliſſime gerunt. Itaqꝫ non eſt cur mea indigeas opa. Ego tm̄ q̄ntulꝰ ſum ⁊ tuus ſemꝑ fui ⁊ ero. Ex roma nonis Auguſti. M.cccc.lvij.

Excuſatio contra murmur g̃uaminis Germanice nationis.

Epiſtola.ccclxxxiiij.

ENeas cardinalis ſeneñ. Martino mayer. S.p.d. Iocunde nob̄ fuer̄t lr̄e tue. q̄s in cauſa decani mogūtini ad nos ſcṗſiſti. erāt in eis pl̄es ꝑtes qbꝫ breuit᷑ rn̄debimꝰ. Congaudes de nr̄a ad cardinalatum ꝓmotōe. non ē ea res nob̄ dubia. Siqdem nr̄ honor tuꝰ honor eſt. ⁊ hāc dignitatē non minꝰ tibi creditā q̄ꝫ nobis eſſe: equū eſt te arbitrari. qñ int᷑ nos vera eſt ⁊ ſtabilis amicicia. q̄ iubet int᷑ amicos omnia eſtimari ꝯmunia. Quippe ſi qñ aliqd occurrerit in q̄ vel tibi vel ꝯſanguineis aut amicis tuis ꝓdeſſe poſſumꝰ: oñdemꝰ nos memores eſſe veteris beniuolentie ⁊ dulcis vſure. quaʒ ſimul in multis locis habuimꝰ. Que ſcṗſerunt nobis p̄ncipes electores. ⁊ tu etiam ꝓ decano moguntino non obaudiuimꝰ. nāetſi p̄poſituram wormatienſem apud nos libent᷑ retinuiſſemꝰ. ꝯcordauimꝰ tm̄ cum ꝓcuratoribꝫ eiuſdē decani de ꝑmutatōe. vt tam dictis p̄ncipibꝫ q̄ꝫ tibi ⁊ ipī decano quē iamdudū cognouimꝰ ⁊ amauimꝰ. rē g̃tam facēmꝰ. damꝰ nūc opam vt lr̄e expediant᷑ oportune. Illud aliq̄ntulū duꝝ eſt qḋ in calce lr̄aꝝ tuaꝝ ſcribis q̄relas. ſ. magnas fieri ꝺ romana curia. q̄ natōʒ germanicā multis incōmodet modis. Quatuorqꝫ capita tangis. Unū ē q decreta Conſtantieñ ⁊ Baſilieñ ꝯcilioꝝ ꝯpactataqꝫ nationis minime obſ̄uent᷑: ⁊ q̄uis in h̄ articulo omnia ꝯtineri videant᷑: tm̄ ſpecificas. q electōes canonice facte nō ꝯfirment᷑. q magna vis pecuniaꝝ ab his q bn̄ficia ꝯſequunt᷑ extorq̄t᷑. q ſub colore indulgentiaꝝ ⁊ decimaꝝ varijſqꝫ modis ex alamania pecunie hauriunt᷑. ⁊ deniqꝫ ſubiungis de gr̄a nr̄a quā obtinuimꝰ de bn̄ficijs in ꝯmēdam habēdis quaʒ inſolitā eſſe aſſeueras. Logimur ad hec nō nl̄ rn̄dē. ⁊ in p̄mis qdem fatemur q ſcribis inclitaʒ. ſ. natōʒ vr̄aʒ olim fuiſſe florentem ⁊ ſuis v̊tutibꝫ romanū impium meruiſſe. Adijcimꝰ tm̄ ⁊ illud excellentiſſimā bt̄i petri ſedem poſtq̄ꝫ ille martirio coronatꝰ eſt. ſꝑ rome fuiſſe. in q̄ q ſederunt. vicariatum xp̄i tenuere. claueſqꝫ ligandi atʒ ſoluēdi penes ſe habuere: ſiue greci: ſiue ytali: ſiue germani aut ex alia gente fuere: nec nunq̄ꝫ regni celeſtis introire ianuaʒ potuiſſe. q romanoꝝ pontificum auctoritatem ꝯtumaciter contempſere. nec hodie illis gloriandum eſſe q auctoritate ꝓpria leges ſibi ꝯſtituunt. qbꝫ ꝓ ſuo libito romane ſedis iuſſiones ſpernere poſſint. Hos em̄ catholica veritas niſi reſipuerint ante obitum: ignis eterni mancipio ſine intermiſſione deputat. Fatemur inſuꝑ aliquando in romana curia quam regunt homines aliqua fieri que digna eēnt emendatione. nec dubitamꝰ ipōs romane vrbis p̄ſules etiam inq̄ꝫtum homines falli errare. labi ac decipi poſſe. Sʒ vt ad q̄relas tuas veniamꝰ dicimꝰ tibi. dignum eē vt compactata cum vr̄a natōne ſuent᷑. Idqꝫ ſemꝑ p̄dicauimꝰ ⁊ in futurum predicare

non omittemus . Siqdem nationi tue a q̄ plurimum sumꝰ honorati. non minꝰ q̄ nr̄e
officimur. Verꝝ cū dicis decreta basilieñ. ꝯcilij n̄ custodiri. Idcꝫ putas iniuriosuȝ eē
natōi indignā dicimꝰ eē q̄relā tuā. Propter decreta em̄ basilieñ ꝯcilij int̄ sedē aplicā
⁊ natōȝ vr̄am discidium cepit. cū vos illa ꝑrsus tenēda diceretis. aplica vō sedes oīa
reijcēt. Itacꝫ fuit deniqꝫ ꝯpositio facta. in q̄ nos impatorio noīe int̄fuimꝰ. eaȝ certaȝ
legem dedit deinde inuiolabil̄r obſuandam. ꝑ quam aliq̄ ex decretis ꝯcilij p̄dicti re-
cepta vident̄ aliq̄ reiecta. Itacꝫ non iuste agis. si ꝑ omnia ſuanda esse decreta ꝯten-
dis. Sȝ venio ad electōnes. q̄s passim ꝯtemni refers. Ꝟ nos non inuenimus ita eē vt
asseueras. naȝ postq̄ ex alamania huc venimꝰ: plures eccl̄ie cathedrales eiusdē na-
tōis vacauer̄t. in q̄bꝫ vel postulatōes facte vel electōes fuere. De postulatōibꝫ nihil ē
qđ obijci possit: nam ille ex grā ꝑ̄ndent etiam vetusto iure. liberꝝcꝫ est pontifici ma-
ximo eas admittē vel reijcē. Electiones aꝉ si canonice fuerint ꝯpactatoꝝ vigore ꝯfir-
matōȝ merent̄. nec repelli pn̄t. nisi de vtiliori ꝑsona. Romanꝰ pontifex de ꝯsilio fra-
trum suoꝝ sancte romane eccl̄ie cardinalium duxerit ꝓuidendum. Ꝟ necꝫ h̄ est aliqđ
qđ rep̄hendi merito possit. De tp̄e dicimꝰ quo ro. curiam seq̄mur. Necꝫ em̄ (iam bie̅-
nio tm̄ est ꝙ h̄ sumꝰ) vlla electio huc allata est. q̄ rite ⁊ canonice facta ꝯt̄ra sit. Nam
traiecteñ electio de q̄ magni rumores habiti sunt. in ꝑsonam excoīcatam ceciderat.
Alie vō alios defectꝰ habuere. Itacꝫ vides non eē cur vr̄a natio circa electōes iustaȝ
q̄relam hēat. Qđ deinde subiūgis extorq̄ri multum auri ab his q dignitates vel alia
bn̄ficia assequunt̄. non est cur de hac sede ꝯq̄ramini. Ꝟ potiꝰ de cupiditate ⁊ ambitōe
vr̄oꝝ hoīm. q currentes ꝓ ep̄atibꝫ inuenientes ꝯpetitores. his q̄bꝫ palatium patet
certatim pecunias offerunt. Illi vō q alloq pontificem pn̄t. non sunt oēs sil̄es angel̄,
Ꝟ q̄les in almania. Galliacꝫ multos repias. recipiunt em̄ qđ offert̄ non extorq̄nt. ro-
manꝰ aꝉ p̄sul solus in thalamo suo nūc hos nūc illos audit. ⁊ illos ꝓmouē solet q ma-
gis cōmendant̄. nec scit nec etiam arbitrat̄ pecunie cā hos aut illos ꝯmendatōe p̄-
ferri. Nec sibi plus auri dat̄ q̄ ꝯcordata ꝑmittant. nisi fortasse. aliq̄n occasione expe-
ditionis ꝯ̄ thurcos. aliq̄n suꝑ annata recepit. qđ sibi ꝑfecto non fuit in tanta neces-
sitate negandum. habes ḡ in hac p̄te rn̄sionem nr̄aȝ. De pecunijs indulgentiaꝝ mira-
mur fieri q̄relam. Nam ille postq̄ collecte fuerant ꝑfecto romani pontificis arbitrio
non alteriꝰ erant distribuende. De decimis q̄cꝫ credimꝰ non eē indignum qđ refers.
Nam si alie natōes ꝓ expeditōe ꝯ̄ thurcos hn̄da decimas exhibent. non videmꝰ cur
et̄ theutones n̄ ꝯtribuant. Laudamꝰ tn̄ in ea re debitos adhiberi modos. Ceterꝝ cū to-
ta q̄stio de pecunia v̄tat̄. dicimꝰ hanc vetustissimaȝ eē q̄relam. q̄ nunq̄ auferri potuit
sꝑ em̄ sunt hoīes pecuniaꝝ auidi. ⁊ qđammō insatiabile. q cū multa lucri velint: ex-
ponē aliqđ sacrilegiū putant. nec vlla gens est q̄ aīo eq̄ ex regione sua asportari auꝝ
ferat. Hungari alamanos ea potissimū cā detestant̄. ꝙ in regno suo negociātes mul-
tum auri asportant. Eadem q̄rela ē polonoꝝ. eadē danoꝝ. In alamania q̄cꝫ q̄plures
gentes repiemꝰ. q̄ꝝ altera incusant alteram. q̄si argēti sui extortricē. nec curie vr̄oꝝ
pontificum accusatōibꝫ carent. Patȝ itacꝫ longe latecꝫ h̄ genꝰ q̄relaꝝ. Verꝝ q̄ dicas
Germaniam vr̄am quondam ditissimam fuisse. nūc vō ꝑrsus exhaustam ⁊ omni ere
vacuam esse: nos ꝯ̄ sentimꝰ illudcꝫ audacter dicimꝰ. nunq̄ germaniam ditiorem fuis-
se q̄ hodie. nunq̄ ornatiorem. nunq̄ armis potentiorem. si vni dn̄o paruerit. Nancꝫ
si legamꝰ vetusta tp̄a. inueniemꝰ germanos olim ritu vixisse barbaro. vestibꝫ vsos la-
ceris. Venationi tm̄ ⁊ agroꝝ culture dedisse opaȝ. feroces q̄dem homines ⁊ belli ap-
petentes. Ꝟ argenti ꝑrsus inopes. q̄bꝫ quippe nec vini vsus erat. Ipsa qȝ germania i-
tra mare ⁊ danubium. rursuscꝫ intra renum ⁊ albini ꝯtinebat̄. nunc vō q̄ntum trā-
gressa sit suos limites non ignoramꝰ. Nam plus fere est qđ extra nacti estis in gal-
lia Retia Norico. Vindelico atȝ in ip̄a Scithia seu Sarmatia: q̄ quod intus habu-
istis. Quid memoremus nobilissimas vrbes vr̄as ⁊ splendidissimas. ditissima tem-
pla. opulentissimos principes ac prelatos. certe non videmus ꝓuinciam esse q̄ com-
putatis omnibꝫ vr̄am supet. ꝙ si resurgēt aliquis illoꝝ theutonum qui tp̄e Iulij ce-
saris vixit. germaniam peragraret. vt arionistis: ꝑfecto diceret non esse eam terram

quam olim viderat. negaretqꝫ ſuam eſſe patriam. cū vineaꝝ ⁊ arboꝝ fructiferaꝝ ꝯſitiones: veſtitꝰ hoīm: vrbanitatem ciuium: ſplendorem vrbium: tantamqꝫ nitidaꝫ politiam apud vos ꝯtueret. Verꝫ hanc mutatōꝫ qs fecit in vobis niſi religio xp̄i? Cultꝰ quippe xp̄iane religionis a vobis barbariem omnem expulit. atꝫ ita expoliuit: vt iaꝫ Greci ipſi barbari. vos aūt recti latini appellari mereamini. Cultum aūt ſalutifere religionis ſi veꝝ fateri vultis. Roma vobis ⁊ ap̄lica ſedes dedit q̄ p̄dicatores ad vos mittens ydoloꝝ relinq̄re cultum. ⁊ veꝝ deum colere docuit. Plus eſt hoc martine q̄ꝫ aurum ⁊ argentum. plus eſt qđ accepiſtis q̄ꝫ qđ datis. Itaqꝫ decet vos accepti beneficij memores eſſe. qđ q̄dem tantum eſt. vt nulli poſſit theſauri compenſari. Tranſimus modo ad eam ep̄le tue p̄tē q̄ nos concernit. dicis nos ⁊ alios pleroſqꝫ ſancte romane eccleſie cardinales in ſolitas apud nos reſeruationes habuiſſe. indeqꝫ multos exoriri rumores. Nos ⁊ metenſem olim cardinalem. ⁊ alios nonnullos ſilibꝫ vſos ꝗtius comptum habemꝰ. ⁊ ab illis lr̄aꝝ nr̄aꝝ formaꝫ extraximꝰ. Reprehendis ꝙ he lr̄e ꝯpactatis aduerſari videant̄. dicimꝰ nihil in eis eſſe ꝯ ea q̄ concordata vocant̄. niſi fortaſſe illud recenſeat̄. ꝙ etiam monaſteria reſeruari vident̄. in q̄bꝫ electōi locus eſſe dꝫ. Nos de hac p̄te abunde ſatiſfecimꝰ dn̄o nr̄o. Duo em̄ diximꝰ eius beatitudini. Primum ꝙ nullius monaſterij electionem impedire vellemꝰ. Alterꝫ ꝙ nullum monaſterium acceptaturi eſſemꝰ ꝯ voluntatem eiꝰ p̄ncipis in cꝰ ditione ſitum eſſet: ⁊ ita ꝓcuratoribꝫ nr̄is dedimꝰ in mandatis. Quod ſi putas etiam collegiataꝝ prepoſituraꝝ electiones ꝯfirmandas eſſe. neqꝫ debuiſſe nos eaꝝ reſeruationes acceptare: longe falleris. nam ꝯcordata ip̄a dignitates p̄mas pſꝰ pōtificales ⁊ in collegiatis eccleſijs principales. ap̄lice ſedis diſpoſitioni p̄mittunt. in alijs aūt beneficijs inferioribꝫ hꝫ ip̄a ſedes ſuos mēſes: ꝙ ſi ſup hmōi bn̄ficijs ac dignitatibꝫ reſeruationes obtinuimꝰ. accepimꝰ a ſummo pontifice qđ nobis ꝯcedē potuit. ſine cuiuſpiam iniuria. Sꝫ arbitris fortaſſe bn̄ficia q̄ in germania ſunt: germanis potiꝰ ꝯmitti debē q̄ꝫ extraneis. nec nos aliť ſentimꝰ. Sꝫ cū nos iam annis ſup̄. xxiij. germaniam incoluerimꝰ. nō reputamꝰ extraneꝰ exiſtimari debere. cūqꝫ impatori ipſiqꝫ nationi longo t̄pe ſūma fide magnis laboribꝫ ſuierimꝰ. ⁊ nūc ad cardinalatū recepti. ea curemꝰ q̄ natōis ipiꝰ honori atꝫ vtilitati ꝯducant: ⁊ ita ꝓrſus agamꝰ vt natōne germani potiꝰ q̄ꝫ ytali putemur. Non iudicauimꝰ tribꝫ illis ꝓuincijs Moguntine Colonienſi Treuerenſi indignū videri aut ꝗue cenſeri: ſi annuo duo milia ducatoꝝ in eis obtineremꝰ ex illis bn̄ficijs q̄ ſedes ap̄lica ꝯferre h̄ꝫ. Putauiſſemꝰ etiā maiora in eadē natōe cui ſp̄ ſuiuimꝰ ſponte offerri: ſꝫ non ſumꝰ nos inſatiabiles. Contentamur eo qđ ꝓ debiti ſtatꝰ ꝯſuatōe ſufficiat. nec plura circa hoc. Qꝫ aūt opas tuas ad id offers vt gr̄e nr̄e fructū ꝯſeq̄mur. agimꝰ tibi gr̄as q̄ p̄tes amici non negligis. Idqꝫ rogamꝰ vt in ſueniente caſu oportuno ꝓrſus efficias. Scis q̄ ſit mens nr̄a ⁊ quō gr̄am nr̄aꝫ reſtrictaꝫ eſſe volumꝰ. ſi q̄ prepoſitura vacauerit aut eccl̄ia ꝓrochialis magni redditꝰ. velis ita efficē vt ad ꝯplemētum gr̄e nr̄e ꝑuenire poſſimꝰ. Deniqꝫ req̄ris an aliq̄d dicēdū faciendū ve ſit circa eā p̄tem q̄ natōeꝫ vr̄am ⁊ ap̄licam ſedē ꝯcernit. Rn̄demꝰ futuꝝ eē ad p̄ncipes electores nūcium ap̄licum laurentiū Rouarellam. cū eo poteris ſup hac re pleniꝰ loq. ſibiqꝫ cuncta ꝯm̄icare. q ꝓ ſua circūſpectōne non ignorabit. q̄ via ſit in talibꝫ incedendum. Nobis tn̄ illud ꝯſiliū videret̄. ꝙ p̄lati ⁊ p̄ncipes vr̄i ſi q̄ in re ꝗuamina ſibi nō digna inferri putant. legatos ſuos ad romanū pontificem mittē nō poſtponerēt. Et q̄ ſunt illa in q̄bꝫ ꝗuarent̄ exponerēt. peterentqꝫ debitam fieri reformatōꝫ. Naꝫ ſedes iſta ꝓ ſua inſita maſuetudine. vr̄is votis (q̄ q̄dem rōe ſubnixa eēnt) nunq̄ꝫ denegaret aſſenſum. Nos aūt etſi paꝝ valemꝰ. ſtudia tn̄ nr̄a ſp̄ in eo dirigemꝰ: vt inclite natōi germanice dū eq̄ poſtulauerit mos gerat̄. Vale optime archiep̄o Moguntino cui ꝓ veteri noticia ſumꝰ affectiſſimi effice ꝯmendatos. Ex roma die. viij. auguſti. M. cccc. lvij.

Cong̃tulat̄ ep̄o varadieñ e vinculis emancipato.

Epiſtola. cccclxxxiiij.

Eneas cardinalis ſenenſ. Ep̄o Varadieñ. S. p. d. q̄ntū de captiuitate tua indig̃ ⁊ acerba doluiꝰ tātū mō de liberatōe gauiſi ⁊ ſūmope exhilarati ſu-

mus. Quippe non ſolum dignationi tue cuiꝰ bonitas ac innocentia magnifice pate- facta eſt: verũetiã ſereniſſimo regi ladiſlao ꝯgaudemꝰ. cꝰ bñficẽtia ⁊ animi rectitudo indies magis ac magis eluceſcit. Nanqꝫ ſicͭ nob̃ relatũ eſt. cũ ꝑſona tua ĩ arce budẽſi retenta fuit. mĩme animꝰ regius ad eam rẽ inclinatꝰ erat: ſ ſeduxẽt eũ eoꝝ ꝯſilia q tue ꝟtuti inuidebãt. nec rex adhuc iuuẽculus ⁊ in regno nouꝰ magnis ꝯſultoribꝫ ad- uerſari audebat. ceſſit furori loco ⁊ tpi. Illud tñ cauit ne qd in corpꝰ tuum emuli tui molirent̃. Sꝫ nunc q̃ ſua mẽs fuerit apte liq̃t. Naꝫ q alieni ꝯſilio atꝫ importunitate dignatõꝫ tuam in carcerẽ ꝯiecit. idẽ ſuopte ingenio libertatẽ tibi reſtituit. O quã rex nemo ẽ q ñ intelligat capturã tuã ab emulis tue ꝓbitatis. Libẽatõꝫ ꝟo ac ſalutẽ a ſo lo rege ꝓceſſiſſe. Eſt igr̃ qꝺ ⁊ tu ſerenitati regie quẽadmodũ hactenꝰ feciſti. ita ⁊ ĩ po- ſterꝝ ſumma cũ integritate ſuias. Nos aũt ⁊ ceteri q te amamꝰ gr̃as rẽferamꝰ qꝺ nos q dem mĩme negligemꝰ. Eramꝰ hactenꝰ occupati vt liberatõꝫ tuam lr̃is ap̃licis ⁊ nr̃is ꝓcurauremꝰ. q̃s bis regio culmĩ trãſmiſimꝰ. q̃ꝝ p̃mas mox intellecta nouitate trãſ- mitti curauimꝰ. Alteras ꝟo laurẽtiꝰ rouarella nũciꝰ ap̃licꝰ ſecũ attulit. Cui et ꝟbo ꝓcuratio tue ſalutis nob̃ annitẽtibꝫ ꝯmiſſa fuit. Sꝫ intelligimꝰ eum tuam dignatõꝫ iam reſtitutã liberati inuentuꝝ. qꝺ qdem ĝtiſſimũ eſt. nam ⁊ regñtiari regi q̃ ſupplica re longe eſt p̃ſtãtiꝰ. ⁊ honor tuꝰ maior ꝓculdubio reddit̃. cum non p̃cibꝫ ſ innocẽtie libertatem tuã ꝯceſſam eẽ manifeſte liq̃at. Rogamꝰ igr̃ deinceps bono aĩo ſis ⁊ iocũ- de viuas. de nobis ꝟo tanq̃ de veteri ⁊ fideli amico fidutiam obtineas. ſciens ꝙ vo- tis tuis q̃ qdem nr̃a in p̃tate fuerint nunq̃ deerimꝰ. Uale ⁊ reuerẽdiſſimis p̃ribꝫ ſtri goníenſi ⁊ ſancti angeli cardinalibꝫ ap̃lice ſedis legatis ſi qñ cum eis ꝯuenies mẽo- riam nr̃i facito. Datum ro. die. x. Auguſti. M. cccc. lvij.

Excuſatoria de ĝuamine nationi germa- nice illate ⁊ p̃cat̃ pacẽ cũ ladiſlao inire ⁊ ꝯ thurcos gladium vibrare.

Epiſtola. ccclxxxv.

CAlixtꝰ epĩs ſuus ſuoꝝ dei. Cariſſimo in xp̃o filio Friderico rõnoꝝ impa- tori ſp̃ auguſto ſalutẽ ⁊ ap̃licam bñdictõꝫ. Cuius ap̃lice ſedi ſicͭ placuit al tiſſimo p̃ſidẽtes. ea nos ſp̃ cura tenuerit. vt inclite natõi germanice ꝓ nr̃a poſſibilitate ꝯplaceẽmꝰ. ⁊ oĩbꝫ illic ad nos ꝯcurrẽtibꝫ faciles ac benignos p̃beamꝰ au res. Nup tñ ſicͭ nob̃ relatũ eſt. nõnulli ex venerabilibꝫ frĩbꝫ nr̃is ac dilectis filijs no- bilibꝫ viris rõni impij electoribꝫ ⁊ alij pleriqꝫ p̃ncipes ac p̃lati natõnis eiuſdẽ: dieta q̃daꝫ ſiue ꝯuẽtu int̃ ſe celebrato oratores ſuos ad te miſerẽt: q de nob̃ deniqꝫ curia nr̃a ñ puam q̃relã faciẽtes int̃ cetera expoſuiſſe ferunt̃. ꝙ nos diuerſ modis natõꝫ ip̃am aĝuantes q̃ int̃ te noĩe natõis ⁊ añceſſorẽ nr̃m felicis recordatõis Nicolaũ papã. v. ꝯcordata fuerẽt. mĩme adĩplẽ aut obſuare curemꝰ. Quibꝫ ex rebꝫ ⁊ ſi ñ dubitemꝰ ſerenitatẽ tuaꝫ ꝓ ſua erga rõnaꝫ eccl'iaꝫ eximia deuotõe. illoꝝ q̃relas acrit̃ ac debite ꝯfutaſſe: dignũ tñ putabimꝰ ſup̃ his q̃ nob̃ obijciunt̃ ſinceritatẽ ⁊ innocẽtiã nr̃aꝫ tue ſublimitati ꝑſpicuã ac manifeſtã efficẽ. vt ſi qñ poſthac ſiĺes q̃rimonie ad tuas aures deferant̃. habes ex nr̃is lr̃is qꝺ murmurãtibꝫ ac detrahentibꝫ hoĩbꝫ rñdẽ atꝫ obijcere poſſis. Eqdem cũ nos oẽs xp̃iani orbis natões benigne q̃ntũ cũ deo poſſumꝰ tractaẽ curemꝰ. p̃cipue tñ germanicos p̃ncipes ac p̃latos ſingulari q̃dam caritate ⁊ p̃cipuo ꝓſecuti ſumꝰ affectu. Neqꝫ eñ nos latet q̃ fauore amplectẽdi ſunt eccl'iaꝝ p̃ſules. ⁊ ſe culi p̃ncipes honore p̃ueniẽdi: vt illos fratꝝ ⁊ iſtos filioꝝ loco ſua cuiqꝫ digñtate ſua ta hr̃e debẽꝰ. Sunt euãgelia ſacͣ ſp̃ añ oculos mẽtis nr̃e: ſc̃toꝝqꝫ patꝝ decreta ſedulo in aĩo voluimꝰ. Nouimꝰ qd epĩs liceat. qd p̃ncipes deceat. qd officio ſummi ſacerdo- tis incũbat. Neqꝫ cordi nr̃o qcq̃ teneatiꝰ hereret. q̃ ita ſacros canones obſuare: vt ydo nei miſterioꝝ xp̃i diſpẽſatores inueniamur. Nota ẽ oĩbꝫ ap̃lice ſedis auctoritas. ma niſeſta cuiqꝫ p̃me ſedis dignitas. vulgata ꝑ orbẽ vicarij dei p̃tas. Cui dictũ ẽ a dño. Paſce oues meas. ⁊ qꝺcũqꝫ ligaueris ſup̃ t̃rã. erit ligatũ ⁊ in cel'. ⁊ reliq̃ qbꝫ in euã- gelio. Rõni p̃ſulis eminẽtia diuinitꝰ declarat̃. Quibꝫ ex rebꝫ ñ ẽ. cur aliqs opa nr̃a crimĩari poſſit tanq̃ latiꝰ euagemur q̃ nob̃ liceat: aut tãq̃ in alienã meſſem falcẽ mit tẽ videat̃. cũ ñ hꝰ aut illiꝰ ꝓuicie ſ vniuerſi orb̃ p̃ſulatũ ĩ ap̃lice ſedis ſpecula ꝯſecuti ſumꝰ. q̃ cũ ita ſint. ſcimꝰ tñ eos q vocati ſunt in p̃tẽ ſolicitudĩs ñ eẽ turbãdos: ſuamqꝫ

cuiqꝫ iuriſdictionem niſi forſitan abutanť ſeruandam eſſe non ignoram⁹. Eapropter
ita nos gerē in hāc vſ3 diē curauim⁹. ne q̄ de nobis cuiuis hoim q̄rela ↄpetē poſſit.
nec putam⁹ aliq̄s eē q ſe leſos aut ſpretos a nobis dicant. niſi fortaſſe aliq fuerint q
deſideria ſua non recte metientes. tūc ſe ↄtemptos ac g̃uatos arbitranť: cū petitōib⁹
eoꝝ iniuſtis n̄ āīuim⁹. S3 audiuim⁹ rumorē eē tanq̄ nos auꝝ ex natōe tua ſup̄ quā
deceat extorq̄am⁹. Iniurianť ꝑfecto nob. ⁊ a vero longe recedūt. q talia dicunt. nihil
vnq̄ nr̄o noīe ab his extortum eſt. q̄b⁹ bn̄ficia ↄtulim⁹ vt illi garriunt. Nihil exactū.
nihil petitum. p̄ter annatam vetuſto iura debitaꝫ. At ſi q ↄ̄ thurcos pecuniaria nob
ſubſidia obtulerīt. non recuſauim⁹ nec recuſare q̄dem debem⁹. ꝑ tanta xp̄iane religi-
onis nccītate. Pecunias ať hmōi ⁊ al's vndecunqꝫ venientes. non vſurpam⁹ nobis.
Non recondim⁹ in archa: non exponim⁹ in iocalib⁹. non ↄſumim⁹ in delicijs. ſ; in de-
fenſionem fidei ↄuertim⁹ ⁊ in oppreſſione ꝑfide thurcoꝝ gentis ad nr̄m exterminium
ſꝑ intente. Innumerabiles ſunt ⁊ intolerabiles nobis q̄s indies ſubim⁹ expēſe. nūc
in orientē legato claſſis nr̄e. nunc in albaniaꝫ Scanderbechio fortiſſimo xp̄i athlete
indefeſſoqꝫ bellatori. nūc legatis ⁊ oratorib⁹ in diuerſas mūdi ꝑtes emiſſis: nunc iſtis
nūc illis ꝑ greciam ⁊ aſiam laborantib⁹. ne deſtituti piclitarenť pecunias mittim⁹.
nec fuerīt inanes huiuſcemodi ſumpt⁹. Licet eñ nob in dn̄o gl'iari q ꝑ miſtros ſuos
torpentib⁹ ac pene dormientib⁹ cūctis ferme xp̄ianis p̄ncipib⁹. nobis tm̄ inſtantib⁹
atꝫ vrgentib⁹ thurcoꝝ ſuꝑbiſſima cornua. ⁊ inſollentiſſimas acies apud hungariaꝫ
ↄfregit. magnumqꝫ illum ⁊ potentiſſimū exercitum ꝓſtrauit. q ſibi non hungariam
modo. ſ; germaniam totam galliaꝫ atꝫ ytaliam ꝓterere: legemqꝫ xp̄i funditus euertē
ꝓmittebat. Itaqꝫ liberauit dn̄s pp̄l'm ſuum ſub p̄ſulato nr̄o: plebemqꝫ ſuam ex ipis
quodammodo faucib⁹ crudeliſſimi ſiue imaniſſimi draconis eripuit. nunc q̄ꝫ claſſis
nr̄a rodum tuet̄. Cyprum mithilenem Chium ⁊ omnes in orienti xp̄iani noīs inſu-
las. q̄ ſine tali p̄ſidio haud quoq̄ thurcoꝝ nauib⁹ indies incurſantib⁹ reſiſtē potuiſ-
ſet. q̄dqꝫ laudabili⁹ eſt ac diuino nobis munē ↄceſſum. non tm̄ q̄s dixim⁹ inſulas. le-
gat⁹ nr̄ ſua prudentia ⁊ armoꝝ robore tutat⁹ eſt: ſ; alias pleraſqꝫ thurcoꝝ dn̄o fuiē-
tes. ad ap̄lice ſedis deuotōꝫ obediētiāqꝫ redegit. nouiſſimeqꝫ nō pauca eorundē thur
coꝝ nauigia ad oppugnandas xp̄ianoꝝ inſulas exeūtia. potenť inuaſit: debellauit: ī
ꝑtatē recepit. Nec albania ingruētes barbaroꝝ īpet⁹ ꝓximis dieb⁹ inclinare potuiſ-
ſet. niſi nr̄aꝝ infuenīſſent pecuniaꝝ auxilia. q̄ ſchanderbechio miſim⁹. In his nos
reb⁹ pecunias ↄſumim⁹. in his ꝓfundim⁹ qcq̄d vndecūqꝫ corradē poſſim⁹ auri vel ar
genti. honorem dei non nr̄m q̄rim⁹. ꝓ ſalute pp̄li nob ↄmiſſi laboram⁹. non ꝓ p̄uata
vtilitate nr̄a. Curam⁹ ne nr̄o tp̄e xp̄ianū nomen ſpurciſſimi thurcoꝝ pedes ↄculcaē
poſſint. S3 nō ſunt hec onera q̄ nos ſoli portare q̄am⁹. vl' ſedes ap̄lica valet ꝑ ſeip̄aꝫ
tolerare. facim⁹ tn̄ q̄d poſſum⁹. ⁊ q̄eſcentib⁹ alijs q nobis auxilio eē deberēt: inſtam⁹
acceleram⁹. vrgem⁹: nihil omittim⁹ ex his q̄ facultates nr̄e ꝑmittunt. Nccīa nob de-
trahim⁹ vt incumbenti neceſſitati ꝓ parte nobis poſſibili ſubueniam⁹. Que cum ita
ſint: audent tn̄ nonnulli paꝝ q̄dem religioſi ⁊ ad ↄmune bonū min⁹ intēti. nos redar-
guere: q2 ab his pecunias recipim⁹ q ꝓmouēť. q̄uis ſpōte ablatas in claſſem ↄ̄ thur-
cos emiſſam. Q̄d q̄ iniq̄ agunt iam plane ꝑſpicis. S3 aiunt pleriqꝫ ↄcordata de q̄b⁹
mentōꝫ ſup̄ fecim⁹ ꝑ nos minime obſ'uari. affirmantes electōes. Ep̄oꝝ alioꝝqꝫ p̄la-
toꝝ nos ꝑuipendē. ac ꝓrſus abijcē. q̄d pari mō neqꝫ vē neqꝫ iuſte nobis obijciť. neqꝫ
eñ electōes p̄latoꝝ in germania factas q̄uis pacto ↄtemnim⁹. neqꝫ ex ↄcordatis oēs
paſſim electōes ↄfirmare tenemur: ſ; illas tm̄ q̄ canonice exꝑiunť. q̄d q̄dem a nobis
diligenť cuſtoditum eſt. Nunq̄ eñ aliquam electōꝫ repim⁹ quam repimus eē cano-
nicam. Viros ať q̄plures illis eccl'ijs ſiue mōſterijs p̄fecim⁹ ī q̄b⁹ electis etiā minus
canonice p̄tendebanť. Nā ſi aliq ſunt q ↄfirmatōꝫ petentes non obtinuerint. ſunt aūt
pauciſſimi. ſciant ſe ideirco ex ſua petitōe cecidiſſe. q2 nec canonica fuerat eoꝝ electō
nec ꝓmotō eccl'ijs ad q̄s vocabanť fuiſſet vtilis. Poſtate ať illa q̄ nobis ex diuino atꝫ
hūano iure ſil'qꝫ ↄcordatis ex p̄dictis ↄpetit ꝓuidēdis eccl'ijs d̄ ꝑſona magis idonea
eť ſi canoīca ī ill' electō fc̄ta repiať: adhuc n̄ ſum⁹ vſi. nec vti ꝓponim⁹. niſi ex magna ⁊

vrgentiſſima cauſa. Sup reſeruationibꝫ aũt ceteriſqꝫ beneficioꝝ ꝓuiſionibꝫ. de qbꝫ ſi-
militer accepimꝰ qrelas coram tua ſerenitate fuiſſe ꝓpoſitas. non ſumꝰ meores aliqd
a nob ee ꝯceſſum ꝯ ꝯcordata ꝑdicta. Et ſi qd tale factũ eſt vt ſepe in multitudine lr̃a-
rum ac negociaꝝ aliq̃ tranſeunt. neqꝫ bñ geſta neqꝫ bñ reuiſa: non eſt intentõis nr̃e
aut ordinarioꝝ menſibꝫ derogare. aut ꝯcordatis ipis ꝯtrauenire. Quinimo ꝙuis li-
berrima ſit aplice ſedis auctoritas. nulliſqꝫ debebat pactionum vinculis coherceri:
ex mera tñ liberalitate nr̃a. ex zelo quem gerimꝰ ad pacẽ. ex caritate q̃ te tuamqꝫ na-
tionem ꝓſeqmur. ꝯcordatis ipis locũ ee voluimꝰ. nec patiemur ea temẽ violari dum
Romana ſedis gubernacula retinebimꝰ. Si qd ꝑterea eſt qđ ipſi nationi moleſtum
videatᷣ: ex his q̃ ꝓdeunt ex nr̃o ſolio. Idqꝫ fortaſſe dignũ emendatõe cenſetᷣ: poſſumꝰ
eñ ꝛ nos vt hoies aliqñ labi atꝫ errare. in his maxime q̃ facti ſunt: non decet epos
aut alios q̃ſuis mortales ſup aplicam ſedem auctoritatẽ ſibi vẽdicare. aut illos imi-
tari q̃quomõ q peſſimo more deteſtabiliqꝫ exemplo in ꝑnitiem eccliaſtice ierarchie
in ꝯfuſionem miſtici corpis xp̃i: in aĩaꝝ ſuaꝝ ruinam. leges ſibi ꝯſtituũt. ꝑ q̃s licitũ
ſibi ee arbitrantᷣ aplice ſedis mandata ꝯtemnẽ. ac ꝓ ſuo volũtatis arbitrio ecclĩaſti-
ca diſponẽ. ſpũaliaqꝫ negocia. Nam q talia ꝓſumunt. alieni ſunt. deum pr̃em ſuum
appellare non pñt. q mr̃em eccliam recognoſcẽ nolũt. ſꝫ tanꝗ mẽbra vel putrida vel
arida a reliq̃ corpe recidi dñt. Nulli eñ ꝑmiſſa facultas eſt. vt ꝯ romanaꝫ eccliam
oĩm fideliũ mr̃em ac mgr̃am. recalcitr̃e poſſit: vel ſe ab illiꝰ impio ſubtr̃hẽ. Cõmeden
dus eſt vna in domo paſchalis agnꝰ. manẽ optꝫ in archa regnãte diluuio. cui cura ẽ
ne ꝑeat. Unꝰ deꝰ. vna fides. vnũ baptiſma. Unꝰ xp̃i vicariꝰ ĩ t̃ris ẽ. q celos bñ merẽ-
tibꝫ apit. claudit aũt malignãtibꝫ. Si qs aũt arbitratᷣ ſecũ non bñ agẽ aplicam ſedẽ. re
currẽ ad eam dꝫ. g̃uamẽ ſuũ exponẽ: remediũ petẽ: nunꝗ pia mr̃ filioꝝ deſiderio de-
erit. qđ viderit ad ſalutẽ eoꝝ ꝑtinẽ. Et tu ſꝫ ſereniſſime impator. ſi qd arbitraris tue
natõis p̃latos hr̃e qđ ꝑ nos emendari debeat: admone eos. hortare ꝛ vrge vt ad nos
venientes ſuas nob nccitates exponant. g̃uamina referant. deſideria ꝓferant. Naꝫ
votis eoꝝ q̃ a rõis tramite non diſcordẽt: tanto libentiꝰ ãnuemꝰ: q̃nto ꝯfidẽtiꝰ eos ad
nos recurſum hr̃e videbimꝰ. Ceteꝝ qꝛ cariſſimũ in xp̃o filiũ nr̃m ladiſlaum hũgarie
ac bohemie regẽ illuſtrẽ nondũ recõciliatũ tibi ee ꝑcepimꝰ: ſꝫ adhuc intᷣ te atꝫ ipm li-
tes ee ferunt pingentes: ꝙuis nõ dubitamꝰ ꝓ tua te ſapĩa ea dumtaxat ſeu q̃rere ſeu
velle q̃ ſint eq̃tati ac iuſtitie ꝯſona: qꝛ tñ diſcordia vr̃a tantomagis nos angit. q̃nto-
magis xp̃iane reipublice damnũ reſultat. Serenitatem tuam rogamꝰ vt añ tuos po-
nas ꝑmum cũ q̃ ꝯtendis. ꝛ vbi ꝯtendis. qꝛ cum carne tua. cuꝫ ſanguine tuo. cũ fratre
tuo. ꝛ in domo tua. ĩ agris pr̃nis. in hẽditate auita bellum geris. in q̃ nec ꝑdẽ nec vin
cere tutũ eſt. Conſidera ꝙ tu impator es aduocatꝰ ecclie. ꝓtector fidei catholice. pri-
mꝰ intᷣ ſeculi ꝑncipes. Primꝰ q arma ꝓ defenſione religionis nr̃e induẽ deas. Conſi-
dera ꝙ tu ille es in quẽ oĩm xp̃ianoꝝ oculi ꝯiecti ſunt. q ſi (queadmodũ tibi ex officiõ
incũbit) aduerſus impiaꝫ thurcoꝝ gentẽ arma ꝓmoueris. vniuerſos ferme reges ac
ꝑncipes vt te ſeq̃ntᷣ ꝓuocab. labentẽqꝫ rem xp̃ianã mag̃fice ſubleuabis. Sin võ domi
mãſeris alijs occupatꝰ curis: nemo erit q bellũ xp̃i gerẽ velit. eriſqꝫ tuipſe cã cur nr̃o
tpe fides catholica negligatᷣ. Intellexiſti q̃ fecerunt thurci ſupioribꝫ annis. vt Con-
ſtantinopolim orientalis imperij caput. ac totiꝰ grecie columen inuaſerunt. vt vrbes
ꝙplurimas incenderĩt: vt xp̃ianum ſanguinem effuderĩt: vt altaria euerterĩt. vt ſcoꝝ
reliq̃as canibꝫ obiecerĩt: vt ymagines dei nr̃i glioſeqꝫ mr̃is eiꝰ aut lanceis effoderũt
aut ſputis lutoqꝫ deturparĩt. Scis q̃ nunc cogitant: q̃ ꝑant: q̃ molliuntᷣ. nullum illis
ſtudium ardentiꝰ. nulla cura ꝯpenſior eſt. ꝙ vt ea agunt ꝑ q̃ poſſint xp̃ianam gentem
funditꝰ ꝑdẽ. vincula. v̈bera. neces. fidelibꝫ oĩbꝫ ꝯminatᷣ. Prope eſt eoꝝ gladiꝰ ꝛ adeſ-
ſe feſtinant tpa. ꝛ tu interim ac patruelis tuꝰ. arma q̃ merito in hoſtes fidei v̈terentᷣ:
ꝯ ſubditos ꝛ vaſallos vr̃os exercetis. Dices fortaſſe q̃euiſſem niſi me magna nccitas
impuliſſet. ſꝫ pate fuerĩt inſidie mihi. hẽditas mea in ꝑiculo poſita eſt. Coactꝰ ſum ar-
ma ꝓ defenſione capeſcẽ. Inuitꝰ pugno cum ſanguine meo. poſſibile eſt qđ ais nihil
inficiamur age. ſint vera q̃ refers omnia ſit iuſtiſſima tua cauſa. at iuſtius eſt ꝓ xp̃o

pugnare ⁊ maioꝛ neceſſitas eſt hereditatem xp̄i q̄ tuam defendere. Si tua perit eſt
adhuc vbi ſalueris. Si perit xp̄i hereditas (quod tn̄ nullo pacto futuꝝ putamꝰ) ⁊ tu
am hereditatem perire opoꝛtet. ⁊ xp̄iane reipublice fundamenta coꝛruere. Cogita
igr̄ de ꝯmuni piculo pꝛius ⁊ maioꝛa minoꝛibꝫ antepone. Exqrito omnes vias qbus
cum patruele tuo quantum ſanguine iungeris. tantum dilectōne ⁊ affectu ſincero co
puleris: nec illi imputes quoquō que p alios etati tenere ſubgerunt. Audiuimꝰ di-
lectum filium nobilem viꝝ Ludouicum bauarie ducem inter te ⁊ ip̄m patruelem de
pace actuꝝ in auſtriam deſcendiſſe. Credimꝰ ⁊ dilectum filium nr̄m Johannem car-
dinalem ſancti angeli apl̄ice ſedis legatum quemadmodum ſibi ſcripſimus eiſdem
tractatibꝫ inter futuꝝ. Age flecte aīm ⁊ amplectere bona mente concoꝛdiaꝫ. noli om
nia que tibi debent exqrere. eſto contentus his q̄ potes obtinē. Nec gueris p bono
pacis de tuo iure pauca dimittere. Deus p cuiꝰ cauſa pacem accipies. maioꝛa tibi
retribuet. Commendabunt omnes tuam ſapientiam. que furoꝛi tempantiam. arro-
gantie humilitateꝫ. duriciei manſuetudinem: tenacitati largitatem obiecerit. Sit fi
nis aliqn̄ ciuilis ⁊ inteſtine diſcoꝛdie vt tandem cum patruele tuo reconciliatus: ⁊
tu ⁊ ipſe ceteriqꝫ germanice terre pceres quoꝝ conſueuit in armis eē inuicta virtus
vnitis iaꝫ viribꝫ ac concoꝛdibꝫ animis in thurcos militaria ſigna feratis. Infelices
xp̄ianos: q p greciam captiui merent. a iugis ſeruitutis eximatis. ac regiam ciuita-
tem. q̄ de conſtantino ceſare nomen habet q̄ turpiter pridem amiſſa fuit. tam glorio-
ſe recupetis. Hec ſcripſimꝰ tue ſerenitati non ſine fidutia ſingulari. p ea q̄ tibi ⁊ in-
clite nationi tue ingenti caritate ſumꝰ affecti. Tuum eſt vt hec tam bono animo reci
pias. q̄ ſunt a nobis optimo coꝛde plata. Datū ro. apud ſcm̄ petꝝ. p̄die. kl'. Septē-
bris. M. cccc. lvij. dictata p eneaꝫ cardinalem ſenen̄.

Excuſat rōne ſe p̄ces nō poſſe exaudire.

Epiſtola. ccclxxxvj.

Eneas cardinalis ſenen̄. Bartholomeo etenſi artium ⁊ medicine doctoꝛi
phiſico archiep̄i Moguntini. S. p. d. Reddidit nobis vigandus lr̄as tu
as q̄ gratiſſime fuerunt tuam bonam valitudinem indicantes. Voluiſſemꝰ
petitioni tue moꝛem gerere. ſed nos non decet ꝯ pꝛimarias p̄ces impatoꝛis aliqd at-
temptare: qꝛ illas impetrauimus ⁊ ſepe defendimꝰ. ⁊ impatoꝛie maieſtatis honoꝛeꝫ
tueri debemus qui ab illa pmoti ⁊ magnificati ſumꝰ. Si qua alia in re poſſemus ti-
bi complacere eſſet id nobis voluptati. Vale ex Roma die. xviij. Octobris. M.
cccc. lvij.

Certioꝛem reddit amicum largum
eſſe aīm ſibi complacendi.

Epiſtola. ccclxxxvij.

Eneas cardinalis ſenen̄. Nicolao arꝫimboldo. S. p. d. Quis raras ad te
lr̄as dederimꝰ. Nam he ſecunde ſunt. poſtq̄ cardinalatꝰ honoꝛem ꝯſecu-
ti ſumꝰ. Nihil tn̄ minꝰ te amamꝰ. ⁊ reueremur. Eſt idelibilis memoꝛia il-
lius dulciſſime ꝯſuetudinis quam ſil' floꝛentie habuimꝰ. Recoꝛdamur q̄nto fauoꝛe
nos mediolani dum legatione ceſarea fungeremur: pſeq̄baris. Neqꝫ obliti ſumus
eoꝝ q̄ rome in coꝛonatione impatoꝛis vna agitauimꝰ. Que omnia ſuauiſſimā mihi
reddunt recoꝛdatōꝫ tui nois. Ad hec accedunt ampliſſima in me merita Caſparis
ſchlick cancellariȷ ceſarei. q̄ ſuis neceſſariȷs ⁊ amicis mirūimmodū nos obligatos
tenent. Hec ſcribimꝰ ſemel p multis vicibꝫ. vt ſcias nobis aīm eſſe complacendi ⁊ ti
bi ⁊ tuis omnibꝫ. Nam quotiens tuo nomine regreremur. totiens in memoꝛiam ca
riſſimi amici non ſine voluptate q̄dam reuocamur. Ex te aliud nihil petimus niſi vt
nos ames ex veteri conſuetudine. ⁊ illuſtriſſimo p̄ncipi duci mediolani ꝯmendatos
efficias. Cuiꝰ clariſſima ōtus omnem inuidiaꝫ ſupauit. Vale ex vrbe ro. iiij. nonas
decembris. M. cccc. lvij.

Rn̄det francoꝝ regi ſuꝑ materia epatus tornaceñ.

Epiſtola.ccclxxxviii.

PIus eps̄ ſu⁹ ſuoꝝ dei kariſſimo in xp̄o filio karulo regi frācie illuſtri
ſalutem ⁊ aplīcam bn̄dictōꝫ. Que ad nos de ꝯditionib⁹ tornaceñ ciui-
tatis tua ſerenitas ſcpſit. non diffitemur ita eē vt ſcribis. abundans eī
multitudo ꝓplī eſt in regni tui ꝯfinib⁹. q̄ manſit in tua ⁊ ꝓgenitoꝝ obia
ſeculis multis. p̄betq̄ꝫ tibi oportunitate loci ꝯmoda ꝑmulta ⁊ magna. Nō vō adiun-
git eccliam ip̄am ꝓmiſſam tibi in pſonā cardinalis ꝯſtantieñ fuiſſe. in eo vel tua ma
ieſtas informata vere non eſt. vel q de ea nos ꝯpellarunt rn̄ſa nr̄a interp̄tati bn̄ non
ſunt. Viuentium bn̄ficia cuiq̄ꝫ ꝓmittē mos nr̄ non eſt. nec fuiſſe in hunc diem (adiu-
tore deo) meminim⁹. Recordamur oratorib⁹ dixiſſe cū vacare illam ꝯtingēt. rem fa-
cturos de q̄ ꝯtentari merito poſſes. daturos aū cui velles eā ecclīam nec dixim⁹ vnq̄ꝫ
nec cogitauim⁹. Adueniente tn̄ obitu trāſlati ep̄i facē maieſtati tue rem ḡtam in aīo
geſſimus. ꝑ obitum non vacauit. Gener q̄ndeuus incōmoda multa ꝑferre in ea ciui
tate non valens. p̄cat⁹ eſt illuc robuſtiorē trāſferri. Fuit iuſta ⁊ pia eius petitio. Ra-
re vel nulle ſupplicatōes hmōi a ſede apl̄ica ſolent repelli. Si doles hoīem duci bur-
gundie ſubditum illic eē p̄poſitum. minor culpa hec nr̄a eſt q̄ꝫ fuerit p̄deceſſoꝝ nr̄oꝝ
q plures burgundos illic ſtatuer̄t. Nos rem nouam non fecim⁹. veterem ⁊ vſitatā ſu
mus ſecuti. Hoc q̄ꝫ ad trāſferendum tulleñ ꝓniores nos fecit. ꝙ ſic̄ ſerenitas tua in-
telligit. tota tornaceñ dioceſ ſub dn̄atu ē burgundoꝝ. nec putam⁹ videri incōueniens
poſſe. ſi ex dominio illo dareť ep̄s. int̄ cui⁹ limites maior eſt ⁊ amplior iuriſdictōnis
illius ps. Nam ꝙ tua ſerenitas q̄riť ⁊ his ⁊ alijs reb⁹ ſe cernē ꝯmoda regni tui ⁊ cō
ſanguineoꝝ tuoꝝ nob paꝝ cordi eſſe. In h̄ credimus euenire tibi qd̄ nobis. vt eī tu
ꝯplaceri tibi a nobis ſepe non putas. ſic nos ſepe exaudiri a te vota nr̄a non cernim⁹
Non tn̄ ꝓpterea de tua in nos voluntate ſiniſtꝝ aliqd̄ credimus. cogitam⁹ ſꝑ cauſas
tibi aliq̄s eē ꝓpter q̄s non fortaſſe poſſes q̄ volumus. Accuſamus nec̄citatem mente.
⁊ aīo eq̄ſſimi ſumus. Par officium a te req̄rimus cariſſime fili. nec vellemus q̄tiens
tibi obtemꝑatum non eſt. totiens de aīo nr̄o iudicium facēs. Meminim⁹ in grāꝫ tu-
am multa feciſſe honore tuo. multa multis dediſſe. Si ſꝑ nō dedim⁹. non ſꝑ eē apl̄ica
ſedes pt̄ vt vult. Multa illam circūſpicē optꝫ. multa metiri. Ita ſꝑ actōnes ſuas di-
rigē. vt reddē illaꝝ rōēꝫ deo ⁊ hoīb⁹ poſſit. Poſtremo ꝙ nobis denūcias te ꝑmiſſuꝝ
non eē vt idem Tulleñ tornaceñ ecclīe p̄ſit. Nihil in h̄ aliud rn̄demus. niſi maieſta-
tem tuam ſane intelligē qd̄ regem catholicum deceat. Et nos ꝯſtanter ſꝑare te ſi fa-
ctum nr̄m diligentius ꝯſiderare volueris. nihil diſſimile a claris ꝓgenitorib⁹ tuis eē
factuꝝ. q̄s non minus veneratio in ecclīaꝫ dei ⁊ obedientiā in ſcām ſedem apl̄icam
q̄ꝫ cetera gl̄ioſa facta illuſtrarunt. Ip̄am aū tranſlationem cum facta ſolenniter ſit,
mutare ſine rep̄henſione non poſſumus. Unum a te petimus kariſſime fili. vt detra-
ctorib⁹ ſedis apl̄ice ſemꝑ non credas. multa illoꝝ paſſionib⁹ tribuas. ꝓcerto hēas
nos ſerenitatem tuam amare. Illi cum poſſimus obſeq cuꝑe. nec p̄termiſſuros vnq̄ꝫ
occaſionem aliquam eē in qua tue bonitati placē cum deo poſſemus. ꝙ ſi in aliquo
p̄iudicatum tuis iurib⁹ putas. parati ſumus tue celſitudini iuſticiam cum omni be-
nignitate adminiſtrare. Datum ro. ix. decembris anno. lx. pontificatus noſtri. anno
tercio.

Ad eundem in eadem cauſa.

Epiſtola.ccclxxxix.

PIus ep̄us ſeruus ſuoꝝ dei. kariſſimo in xp̄o filio karolo regi francie il-
luſtri. S. ⁊. a. b. Niſi tua ſignata manu ⁊ tua fuiſſet im p̄ſſa ſigillo. nunq̄ꝫ
tuam putauiſſemus ep̄lam quaꝫ tuo noīe Michael ſecretarius tuus no-
uiſſime ad nos detulit. Multa eīn ꝯtinet q̄ a tua prudentia ⁊ tuo ſcribendi more vi-
denť aliena. Sꝫ neq̄ꝫ portitor neq̄ꝫ ſignum neq̄ꝫ ſubſcp̄tio patiť vt tuas lr̄as eē dubi-
temus q̄ tanq̄ꝫ abs te miſſe reddite ſunt. eas ob res cogimur rn̄dere ⁊ nr̄am excuſare
innocentiam. Neq̄ꝫ eīn nos ſumus q vel tuam ſerenitatem vel alium quempiaꝫ odio

ꝑſeq̄mur.aut odij cauſa qcꝗ̄ agamꝰ. Nos q̄dem tuaꝫ manſuetudinem ſꝑ amauimꝰ.
ſꝑ mag̃ficauimꝰ.ſꝑ obſ̄uauimꝰ.Cum ꝓpter maioꝝ tuoꝝ gl̃iam ⁊ magnifica geſta.
Cum ꝓpt̃ modeſtiam ⁊ religionē q̄s in te ſitas didicimꝰ. Neqꝫ ſane vnꝗ̄ in aīo nr̄o
fuit qcꝗ̄ agē qđ tibi aut incōmodū eē̄t aut moleſtū.Sꝫ alr̄ tibi ꝑſuaſum eſt vt ſcp̄ta
tua oñdunt tam nob̄ ꝗ̄ ſacro collegio nr̄o directa.Ignoſcat his diuina bonitas q ta
lia ſuggerunt q̊ꝝ magnū eſt pcc̄m.ſumma iniq̄tas.mala mens.malus animꝰ.Illoꝝ
eſt q tuam excellentiam aduerſus nos irritare aut ꝯmouē nitunt̃ ſil̃es illis ſunt q fi
lium tuum a te alienauer̃t.Illi eñ carnalem pr̄i filium abſtuler̃t.hi nob̄ ſpūalem au
ferre nitunt̃.ſ3 minime obtinebūt ſi tuam ꝯſtantiam ⁊ moderatōeꝫ retinebis. ⁊ nr̄is
vocibꝫ auſcultab̄ q̄ ñ tā nr̄e ſt̄ ꝗ̄ dei.⁊ filij eiꝰ xp̄i cꝰ vicariatū ñ nr̄is meritis ſ3 ſua di
ſpēſatōe in terris gerimꝰ.Audi ḡ nos fili ⁊ in caritate accipe q̄ ad tua ſcp̄ta rn̄demꝰ
Scribis de tornacenſi eccl̄ia ad quā trāſlatum eē̄. Tullen̄ ep̄m haud eq̄ aīo fers.pu
taſqꝫ tibi iniuriam factaꝫ ꝙ p̄ces tuas non exaudiuerimꝰ q̄s ꝓ cardinali ꝯſtantie ad
nos porrexiſti.⁊ plurima ſubiūgis q̄ paulopoſt capitulatim attigemꝰ:ſ3 p̄uſꝗ̄ h̄ agi
mꝰrem geſtam accipe.ſic eñ ⁊ tua ⁊ nr̄a cā meliꝰ cognoſcet̃. Fuer̃t oratores tui vl̄ bis
vel ter p̄uſꝗ̄ vacaret eccl̄ia tornacen̄. dixer̃tqꝫ nr̄m añceſſorē eccl̄aꝫ ip̄am diſpōni ſue
reſ̄uaſſe.vt ꝯtingēte vacatōe illi ꝓuidēt de ꝑſona tibi accepta.petier̃tqꝫ vt nos idem
efficēmꝰ.cum tue ſolēnitatis plurimū inteſſet in ea ciuitate q̄ tua eē̄t. ep̄m ꝑſidē tue
maieſtati fidum ⁊ acceptū.Idem egē nobiſcū ducis burgūdie legati nō ſel̄ ſ3 iteꝝ atꝫ
iteꝝ.dicentes dioceſim tornacen̄ fere totam ⁊ reddituū maximaꝫ ꝑtem in p̄tate ipiꝰ
ducis ꝯſiſtē.ad quem magnopē ꝑtinēt ep̄m tornacen̄ eū creari q ſibi amicꝰ ⁊ carꝰ eē̄t.
ꝓpt̃ magnas ⁊ opulētas flandrie ciuitates vicinas anglicis. in q̄bꝫ ſtatus ſui robur
ꝯſiſtit.adijcientes retroactis tp̄ibꝫ maxime a.lxx.annis citra nunꝗ̄ in ea eccl̄ia p̄fu
iſſe.q nō ex caris ducis burgundie fuiſſet.⁊ ꝙ vnꝰ alr̄ ꝓmotꝰ ab eugenio tandē trāſla
tus extitit ad eccl̄iam narbonen̄:cum pace illic potiri non poſſet. Intelleximꝰ rē vt
cunqꝫ arduā atꝫ ꝑplexā.nec vel tuis vel ducis oratoribꝫ qcꝗ̄ certi ꝓmiſimꝰ. ſ3 negan
tes nr̄i moris eē ꝓ aliq̄ noīatim eccl̄iam cathedralem reſ̄uare:rn̄dimꝰ ꝯtingente vaca
tione nos eccl̄ie illi ita ꝓuiſuros.vt nulli cā q̄rele merito eē̄ dēat.Cumqꝫ tui oratores
ꝓ ꝯſtantien̄ cardinali reſ̄uari eccl̄iam peterēt.burgundi vō ꝓ ep̄o traiecten̄. diximꝰ
apte nulli duas eccl̄ias ꝯmiſſuros.ꝓut ip̄i efflagitabāt. Hec ſūt ꝓmiſſa nr̄a.hec acta
vobiſcū ſunt añ vacatōꝫ.eratqꝫ nr̄m deſideriū vt nunꝗ̄ hec vacatō nr̄o tp̄e incidēt.
cū viderēmꝰ abſqꝫ turba ⁊ moleſtia huic eccl̄ie ꝓuidēi non poſſe.Ueꝝ nobis Senas
ex mantua reuerſis reddita ſunt autentica ſcp̄ta ⁊ mādata.ꝑ q̄ tornacen̄ ⁊ tullen̄ ep̄i
ex iuſtis cauſis deſiderabāt inuicē eccl̄ias ſuas reſignare. ⁊ ad altutra trāſferri. ad
miſimꝰ noꝫ reſignatōes.⁊ trāſlationes fecimꝰ de fratꝝ nr̄oꝝ ꝯſilio. Deinde cū vix
hij eēmꝰ.anteꝗ̄ tranſlatōes p̄dicte effectū ſortite fuiſſent: nunciatꝰ eſt nobis obitꝰ ep̄i
tornacen̄.ꝯmiſimꝰ cām vt ſit vni cardinali.⁊ facta eſt relatio in ꝯſiſtorio libē ⁊ q̄uiter
oēs frēs nr̄i ſn̄ias ſuas dixere. Placuit oībꝫ tullen̄ ep̄m ad eccl̄iaꝫ ſic vacantē trāſfer
ri.nihil ſine conſilio ⁊ matura deliberatōne fratꝝ egimꝰ.omnia eis aperuimꝰ. q̄ vel
tui vel alij oratores in hac cā expoſuerant.quāꝗ̄ ꝑ ſeſe cuncta noſſent.fecimus hanc
tranſlatōꝫ ſuadentibꝫ fr̄ibꝫ q̊ꝝ aliq affirmauer̃t tullen̄ olim ep̄m tue ſerenitati ⁊ fide
lem ⁊ acceptū eē.ac ꝑ eiꝰ mediū tibi vt duci burgundie ꝯplacitū iri. Cumqꝫ pr̄ ille an
tiquus q multis annis cū laude tornacen̄ admīſtraret eccl̄ie.in extremis vite ſponſe
ſue de hac perſona ꝓuidendum eē̄ cenſeret.non videbat̃ eius vel votum vel conſiliuꝫ
ſpernendum. Fecimus ergo hanc ꝓuiſionem. nec vidimus aut fratres noſtri vider̃t
penſata loci ⁊ tempoꝝ qualitate vtilius poſſe ꝓuideri.ꝙ ſi hec tue ſerenitati nō pla
cent nō eſt tñ ꝙ ea in tuam contumeliam facta eē̄ diiudices.cum nos te amemus ⁊
honoratum ſemꝑ eē̄ velimus. Sed iam ad ꝑtes tue ep̄l̄e reuertamur eiſqꝫ q̊ad poſ
ſumꝰ ſatiſfaciamꝰ. Dicis imp̄mis te nunꝗ̄ ceſſaturꝝ q̊uſqꝫ tua dep̄catō exaudiat̃. Nō
oportebit te diu ꝯtendē ſi ea petieris q̄ cū honeſtate ꝯcedē valeamꝰ.ē ei lucꝝ nr̄m cū
tibi ceteriſqꝫ regibꝫ iuſta petentibꝫ complacemus. Dicis te loqui de re tui dominij

Iuriſconſulti duplex dominium tradunt. Alteꝝ directum. alteꝝ vtile. Ciuitas(vt
aiunt) vtroqꝫ iure ad te ptinet. diocēſ dircio tm̄. Naꝫ vtile ducis eſt qđ multipluris
faciunt. nec tua excellentia epatibꝫ hacten⁹ vim fecit q in ducatu burgundie vacaue
runt ꝗuis aſſeras ⁊ vere aſſeras p̄ncipatum illū ſic̄ ⁊ flandriam a tua corona depen
dere. Dicis te inſtare ꝓ cardinali ꝓ pſona digna ⁊ benemerēti. Nihil ꝯ pſonam ei⁹
dictum eſt. Laudam⁹ hoīem ⁊ ꝗuis honore dignum cēſem⁹. cui cardinalat⁹ inſignia
miſim⁹. Rubꝝ pileū. ꝗuis egre ferim⁹. ſi veꝝ eſt qđ aliq retulē eū. ſ. in tua curia non
vti cardinalat⁹ inſignibꝫ qſi non acciperē cū honore decenti. qđ ſi ita eſt. decet tuam
excellētiam q̄ dicit ſe cardinales amare in hac re ita ꝓuidē. ne dignitas cardinalat⁹
in tua curia minor vel abiectior ꝙ̄ i alijs videaī. Dicis nō decē cardinalē pati repul-
ſam. nō patieē ſi ea petierit q̄ abſqꝫ alteri⁹ iniuria cū dei bn̄placito ꝯcedi pn̄t. Dicis
eccl'iam fuiſſe reſuatam ⁊ rē hanc a p̄deceſſore nr̄o calixto p̄conceſſam. Cum calixt⁹
obijt omnia e⁹ ꝓmiſſa interieē. ſi vixiſſet in hanc diem tui mos geſtus eēt. nūc de eo
nihil poſſum⁹ iudicare. Sciunt docti reſeruatōes ſuas ad nr̄a tpa non extēdi. Dicis
tuos oratores impatienē a nobis auditos fuiſſe ⁊ vacuos remiſſos. Si legati nr̄i ita
in tua curia benigne viderenē ⁊ audirenē ſic̄ tui in nr̄a. multo freq̄nti⁹ ꝙ̄ faciāt nūq̄
nr̄i ad te accederēt. ſ tui q̄tiens volunt die noctuqꝫ nos adeūt ⁊ q̄ volūt dicūt. nr̄i vix
plib⁹ in menſibꝫ tui copiam hn̄t. nec a tuis curialibꝫ benigne viſunē. quanꝙ̄ tua ma
ieſtas in omni audientia modeſtā ē ⁊ p̄humana. Neſcim⁹ qs ille eſt q ſe dicat a nob
impatienē auditum. Duo cardinales ex tua natōe intē fuerē qn̄ vltimū in hac re ora-
torem audiuim⁹ Rothōgen̄ ⁊ auinionen̄. ipi teſtari pn̄t qꝛ vſꝫ in finē omni cū māſue
tudine hoīem audiuim⁹. ꝙ̄ꝙ̄ rn̄dendo aliq̄ ei⁹ v̄ba paꝝ moderata rep̄hendim⁹. Re
miſim⁹ illum vacuū in petitione tua. ſ plenū in ſuis. Nam gr̄as q̄s a nob petiuit cū-
ctas intuitu ſerenitatis tue ꝯceſſim⁹. libenti⁹ tuas ꝙ̄ ſuas audiuiſſem⁹: ſ rei difficul
tas non patiebaē. Ille cum ſatiſfacē tibi non poſſet ſatiſfecit ſibi. ⁊ immemor accepte
gr̄e nos criminat⁹ eſt. Dicis neqꝫ adrianum karoli magni neqꝫ leonē ottonis ita int-
ceſſiones rēnuiſſe. vt nos tuas repulim⁹. ⁊ ꝙ nemo ꝯſec̄baē ep̄s niſi laudat⁹ ⁊ inueſti-
tus a tuis p̄deceſſoribꝫ. Quid feciſſent illi duo romani pontifices in h caſu neſcim⁹.
qđ fecim⁹ ipi ſcim⁹ ⁊ facti nr̄i rōem reddē poſſum⁹. karolus ⁊ otto romani impatoēs
fuere. ⁊ h p̄uilegium a romana ſede obtinuerē qđ refers ꝓpt ingentia merita. ⁊ qꝛ ita
tpa poſcebant ⁊ arrianoꝝ alioꝝqꝫ hēticoꝝ factōes q̄s impatoris malleo ꝯterē opor
tuit. ſ cum p̄uilegiū v̄geret ad noxam reuocatū eſt. ⁊ ſucceſſores illoꝝ impatoꝝ illi
renūciauerē in ꝯuentu vormatien̄. Nam ſic̄ ezechias ſpentē eneum a moyſe erectum
in hēmo abſtulit. idqꝫ ꝯflauit qm̄ ydolatriā inducebat. Ita ⁊ p̄uilegia auferēda ſunt
q̄ ꝓpt vtilitatem publicam ꝯceſſa inueniunē eē damnoſa. Subiūgis ꝙ neqꝫ calixtus
neqꝫ nicola⁹ neqꝫ ali⁹ ſile aduerſus te agē attēptaſſet ei⁹ qđ nos fecim⁹. De mortuis
non eſt nr̄m iudicare qd facturi fuiſſent in humanis agentes. Nos certe aduerſus te
nihil ex ꝓpoſito egim⁹. nec tibi aduerſi ſum⁹. neqꝫ acta nr̄a attentata dici dn̄t q̄ fiunt
in ſenatu apl'ico. in loco quē dn̄s elegit in p̄ma mūdi ſede in beati petri auditorio. in
ipſi⁹ ſaluatoris tribunali. Videant ne ipi attentatores ſint q nobis reſiſtunt. ⁊ decre
ta nr̄a impugnant. ⁊ apl'icis aduerſanē mandatis. Dicis p̄ter ſpē tibi eueniſſe ꝙ i re
tam honeſta aduerſantem romanum pontificē ⁊c̄. Vide qd dicas. ſi tu id vis qđ pa
pa non putat faciendum. non romanus pontifex tibi aduerſaē. ſ tu ei aduerſaris ⁊
p̄ri ac mḡro tuo ꝯdicis. cui⁹ eſt de honeſtate iudicium longe magis ꝙ̄ tuum. Dicis ſi
tandem ita fiet vt ceptum eſt. te non ab re putatuꝝ aduerſus te ꝯceptum odiū. abſit
a tua bonitate iſta hec cogitatio. q̄cunqꝫ agem⁹ in iuſticie trutina ſuſpendem⁹. ⁊ nos
non vnꝙ̄ aut odium aut gr̄a ex tramite recto deturpabit. mitte has ſuſpitōes. neqꝫ
his aures adhibeto q peſſimū virus tuis auribꝫ inſtillare conanē. velis cuncta pen-
ſare. neqꝫ hoībꝫ ſue rei affectatis neqꝫ etiam tibipſi credito. Audi viros deum timen
tes. ⁊ an liceat tibi iudicare ſedis apl'ice iudicia: plene cognoſces ⁊ intelliges. nihil
nos in tuam ignominiā aut molitos eē aut moliri velle. Adijcis tandem bona ⁊ di-
gna bono regi v̄ba. Abſit ingꝫ inter q̄s decreta patrum pacem ⁊ caritatem ſeruarē

volunt ſcintillaꝫ creſcere diſſidij. Idem votum nos facimꝰ. nec nr̃a culpa inter te noſ-
qꝫ. vnq̃ ſuborieẽ diſſidium. Faxit diuina pietas ne caſtam tuã ⁊ piam mentẽ delato-
res eludãt. ⁊ ne tibi falſa ꝓ veris oñdãt. Dicis te obſeq̃ntiſſimũ ⁊ obediẽtẽ ſc̃te ſedis
rõne filiũ. H petiꝰ ne moleſte pauca feras pr̃is v̓ba. audies v̓ba caritatis ⁊ fidei neqꝫ
mouearis. ſi amaritudis aliq̃d hñt. dulcia fient ⁊ ſuauiſſima ſi bono corde audiẽt.
Dicis te filium obedienteꝫ parce fili ſi h paꝝ ꝑnegamꝰ. ſi filiꝰ obie es. cur p̃gmaticã
ſanctionem tenes atꝫ defendis. Eugeniꝰ te hortatꝰ eſt vt illam dimittẽs q̃ non eſt ẽm
deum. Idẽ petijt nicolaꝰ. Idem rogauit calixtus. tres rõni pontifices ſc̃ti ac venerã-
di pr̃es. mõ nũcijs ⁊ legatis. nũc lr̃is te rogauẽ. vt p̃gmaticã relinq̃res magni in eccle
ſia diſſidij ac mali. tñ nunq̃ audiuiſti in hac ꝑte vocem eccl̃ie rõne. Vbi ẽ tua obia
vbi deuotio vbi religio. Plus regni tui aliq̃bꝫ p̃latis q̃ rõne fidei auſcultaſti. Loq-
mur cum fiducia ſine felle ſine arrogantia. Amor in te nr̃ loq̃ vrget. Deus in ẽris
ꝑ filium ſuum ih̃m xp̃m crucifixum ap̃licaꝫ ſedẽ erexit. ⁊ p̃muin ac ſummũ tribunal
eſſe voluit. nulla pt̃as eſt q̃ huic eq̃ri poſſit. hec de oibꝫ hoibꝫ ac dignitatibꝫ iudicat.
eam ſolus iudicat deꝰ. Non eſt de grege dñico q romanũ pontificẽ ſuum eſſe paſtorẽ
negat. Audi q̃d dicat dñs. Qui non colligit mecum diſꝑgit. Certe cum xp̃o non col-
ligit q cum vicario eiꝰ non ſeminat. Pragmatica ſanctio quã tui ſubditi obſ̃uant. nõ
eſt ex ap̃lico ſemine. q̃ppe q̃ neqꝫ auctoritate ap̃lica neqꝫ ↄſilij generalis alicuiꝰ autori
tate firmata eſt. Nametſi decreta aliq̃ꝝ ↄſilioꝝ in ea inſerta ſunt ⁊ pontificum ſan-
ctioneꝫ. nihil tñ ita reꝑtum eſt vt ꝓmulgatum fuit. H vel additões facte ſunt vel mu-
tilatões. q̃ꝺ p̃latis tui regni facẽ haud quaq̃ licuit ⁊ ſine damno aĩaꝝ ſuaꝝ illis vti
non pñt. Tacemꝰ ꝙ multa laicalibꝫ manibꝫ p̃gmatica ↄcedit. q̃ neqꝫ humana neqꝫ di
uina iura ꝑmittunt. Patẽ hec dici fili. neqꝫ inuitꝰ audias veritatẽ. tui aliq̃n anteceſ-
ſores p̃gmaticã ferme ſil̃em ordinauerẽ. videtes id ſine ſede ap̃lica facẽ non poſſe ab
ſtinuerẽ. Seq̃re veſtigia maioꝝ tuoꝝ. ⁊ dimitte hanc p̃gmaticam quam xp̃ianiſſimi
tui anteceſſores ignorauerẽ: ⁊ ſiq̃d eſt q̃ꝺ reformãdum ſit in eccl̃iaſtico regni tui ſta-
tu. ↄſule ap̃licaꝫ ſedem q̃ tuis honeſtis deſiderijs nunq̃ deerit atꝫ h mõ filium te obe
dientem ⁊ obſeq̃ntiſſimuꝫ appellare veriſſime poterimꝰ. ſitq̃ꝫ tibi ↄſules ⁊ regno. Di
cis te nunq̃ p̃ces porrexiſſe nobis niſi honeſtas. Mutanẽ tp̃a ⁊ negandas reddunt
multis ex cauſis. ⁊ multa faciem honeſti hñt q̃ diligentiꝰ inſpecta iniuſticiam ↄtinẽt.
Addis te ad iniuriam receptuꝝ niſi que poſtules impetres. Iniurius eris ipſe. ſi ſi-
ne cauſa te paſſum iniurias dixeris. ⁊ preſertim ab ea ſede que mater eſt iuſticie ⁊
equitatis. Poſtremo per amicitiam per caritatem ꝑ pacem quam erga te ſeruare de-
bemus multopere rogitas. vt precibꝫ tuis annuentes tornaceñ eccleſiam cardinali
Conſtanticñ committamus. ⁊ tulleñ ep̃i tranſlationem reuocemus. Non egemꝰ tot
adiurationibꝫ aut tot precibꝫ. noſtrapte natura tibi morem gereremus. ſi res ipſa
ferret (ſed audiuiſti quomodo res geſta eſt) iam tulleñ tranſlatus eſt ex conſilio vni-
uerſi ſenatus apoſtolici. ⁊ ſue eccl̃ie alter p̃fectus. quomodo fiet q̃ꝺ petis ſine iniuria
Iam v̓o ventum eſt vt parti queſitum ius ſit. id ſine cauſe cognitione auferri non de
bet. ꝙ ſi (vt oratores tui dixere ⁊ lr̃e tue ſonant) preiudicium tibi factum putas. ⁊
hanc tranſlationem iure eſtimas reuocandam. iudicium tibi rectum equumq̃ꝫ offeri
mus. Cauſa hec de maioribus eſt et ad ſedem romanam pertinet. perſuade tibi.
⁊ nullatenus dubites. ſi cauſa cognita inuenerimus ita eſſe vt arbitraris. facile ob
tinebis ab hac ſede que voles. Nihil eñ magis optamus q̃ tue ſerenitati per iuſtici-
am complacere. Hec ad tuas lr̃as. Ad ea que ſecretarius tuus expoſuit non cenſe-
mus reſpondendum. Ea eñ dixit que de tua mente nullo modo eſſe putamus. Datũ
rome. apud ſanctum petrum. Anno incarnationis dñice. M. cccc. lxj. viij. kl̃. apri-
lis pontificatꝰ nr̃i anno. iij.

Hortat̃ Burgundie ducem oratoribꝫ pͥncipum asie votiuum p̃beat auditum de paſſagio ꝯ thurcos conanter.

Epiſtola.ccccxc.

Pius ep̃s ſeruus ſeruoꝝ dei Dilecto filio nobili viro philippo duci burgũdie
S.ꝛ.a.b. Inualeſcẽte magno thurco fidei xp̃iane aduerſario. ꝛ infinitos
pene xp̃ianos ſaluatoris nr̃i ihu xp̃i ſangne in crucis ꝓatibulo abũde ef-
fuſo liberatos in ſuam ſeruitutem redigẽte. felicis recordatõis p̃deceſſores nr̃i. marie
Nicolaus quintus ꝛ calixtꝰ terciꝰ curaꝫ aſſumpſerũt. ne thurcꝰ iſte p̃ualeret ꝓ viribꝫ p-
uidendi. Et q2 ſperabant in europa poſſe tantũ efficẽ. ꝙ reges ꝛ pͥncipes xp̃iani ſe vo
luntarios ꝛ fideles xp̃i milites in h̃ neceſſario tp̃e oñderent. qſqꝫ eoꝝ ad aſiam ꝛ ori
entis ptes miſit dilectum filium ludouicum de bononia. frẽm ordinis minoꝝ de ob-
ſeruantia regulari. vt is ꝓ ſua prudentia reꝝ locoꝝ hoĩmqꝫ noticia xp̃ianos oriẽtis
ꝛ alios xp̃ianoꝝ amicos excitaret. ad faciendum ſil'r arma ꝯ thurcum. Nos aũt cũ in
p̃deceſſoꝝ p̃dictoꝝ labores diuina ordinatõe ſucceſſimus: mantuam acceden̄ ſibi ſpe
ibidem xp̃ianoꝝ exercitum adunandi. eundem frẽm ludouicum miſimꝰ cũ inſtructõ-
nibꝫ oportunis xp̃ianos ꝛ amicos xp̃ianoꝝ ꝯcordandi. ꝛ vt in thurcos eos vires cõ-
iungerent incitandi. data ei ſpe nos in europa nullatenꝰ defuturos. accedẽs frater
ludouicꝰ oĩa ſibi ꝑ nos ꝯmiſſa diligentiſſime ꝛ prudentiſſime eſt executꝰ. q vt optimã
illoꝝ regum ꝛ pͥncipum obedientiam ꝛ deuotõꝫ quã hñt ad hanc ſedem ap̃licam in-
tellegẽ poſſemꝰ curauit ſecum aduenire dilectos filios Michaelẽ impatoris trapeſ-
ſundaꝝ Nicolaum regis pſaꝝ coſtopam ducis georgione mãncthem aſſenbech ſol-
dani meſopotamie Morathum ŏbercht in armenia dñm. oratores ꝛ nuncios. q nob
lr̃as attulerũt ſuoꝝ dñoꝝ. exp̃mẽtes fauorem ad p̃ſumptuoſiſſimi thurci deſtructõꝫ ꝛ
ſil' motiuaꝫ nr̃oꝝ deſiderioꝝ executõꝫ. Qm̃ võ talium regum ꝛ pͥncipum ꝯcluſiones
ad honorem dei ꝛ fidei nr̃e tuitõꝫ tendunt. iõ volumꝰ tuam ſerenitatẽ pticipem fieri
ipſiſqꝫ iniunximꝰ vt cũ p̃fato frẽ ludouico nũcio ꝛ oratore nr̃o ad tuã veniant celſitu-
dinem. ꝛ ſingula q̃ nobis ṽbo ꝛ ſcp̃tis rñderũt plene r̃ferant. Deſideramꝰ itaqꝫ a tua
excellentia vt tam ip̃m ludouicum q̃ ip̃os orientalium oratores etiam nr̃a ꝯtempla-
tõe ad tuam admittas audientiam. ꝛ ſuoꝝ dñoꝝ ad ea q̃ xp̃i ſunt deuotõꝫ attente ꝯſi
deres. attendatqꝫ tua nobilitas. ꝙ nõ minꝰ q̃ orientis reges obligat̃ ad ſilia ꝛ maio-
ra in ꝯñis hoſtis deſtructõꝫ ꝓ viribꝫ impẽdenda. ꝛ de h̃ nos ac ip̃os ſil' ꝛ totã eccl̃iaꝫ
ratam ꝛ ꝯſolatam reddes. eoſdemqꝫ q̃ntotiꝰ ad nos remittas votiue expeditos. Com-
miſimꝰ aũt dicto fratri ludouico vt nr̃o noĩe celſitudinẽ tuam reddat certiorem. nos i
oĩbꝫ mãtue ordinatis ꝓnos ꝛ patos ſine defectu futuros q̃ntũ ad nos attinet quetiã
vlẽ q̃ ibi ꝯcluſa ſunt ꝛ nos ꝯcernũt oĩa nobis poſſibilia in dei laudem adijciemꝰ. Da-
tum ro. apud ſcm̃ petꝝ. anno incarnatõis dñice. M.cccc.lx. v idibꝫ ianuarij pontifi-
catꝰ nr̃i anno. iij. ſic ſignatum A de hirſpato.

Hortat̃ ꝯ turcum agẽ bellum ꝛ refert q̃nto auxilio potentiſſime ihr̃lm obtinere ꝛ eum regem terrę ſancte ꝯſtituere.

Epiſtola.ccccxci.

Illuſtriſſime dux burgundie. Ego dauid impator trapeſſundaꝝ ptꝰ plu-
rimam ſalutem. libent̃ ad te ſcribo de his q̃ hic apud nos occurrũt vt cuꝫ
certior factꝰ ꝓ tua religione ꝛ amore erga fidẽ nr̃am poſſis deliberare qd
tibi agendũ ſit. Nuꝑ em̃ ego ꝛ reliq xp̃iani pͥncipes q in iſtis ſummis regionibꝫ fedꝰ
atꝫ ligã iniecimꝰ int̃ nos. bellũ gerendi ꝯ thurcos. ꝛ ego filiam cathoianis frĩs ꝛ p̃-
deceſſoris mei vxorẽ dedi aſambech q filiꝰ fuit carailuch potẽtiſſimi pͥncipis. Et h̃ fe
ci vt ip̃e firmꝰ ſit ꝛ fidel' in liga quã nobiſcũ fecit: ꝛ vt pſeueret ĩ bello gerẽdo ꝯ thurcũ
q tenet ꝯſtantinopolim: cũ q̃ iam bellũ gerẽ incepit multaſqꝫ illi regiones ꝛ opida pu
gnãdo cepit q̃ ꝓpe ꝯfinia ſua erãt. nũc võ reuerſus ẽ in p̃riaꝫ ſuã. Itaqꝫ nos ꝛ ip̃i pati
ſumꝰ ꝛ expectamꝰ aduentũ ṽrm ꝯ infideles. quẽadmodũ dñs papa ad nos ſcp̃ſit ꝛ ꝑ
ſuum oratorẽ nobis ſigficauit. ꝙ vos latini pͥncipes debeatis inire ꝯſilium in ciuita-
te mantuana vt faceretis exercitum ꝯ infideles. Quod ſi facietis nos parati ſumus

Ego cũ.xxx.biremibus ⁊ cũ.xx.milibꝫ hominũ. Asambech ꝓmptꝰ eſt exire ad bel-
lũ iſtud cũ quinquaginta milibus hominũ ad debellandã ⁊ ſubiugandã burſiam et
totã nataliã. Quapropt̃ rogo illuminatiſſimã dominationẽ tuã vt placeat tibi dare
aliqḋ principiũ huic bello ex ꝑtibꝫ hũgarie. Nã ſi vos aliqḋ ĩpedimentũ etiã ꝑuum
thurco ĩferetis. vt ĩpẽ ad diuerſas ꝑtes diſtrahat̃ nos adeo ĩpm̃ vrgebimꝰ ex latere
noſtro: vt facile deſtrui ⁊ debellari poſſit. Et ſi domĩatio tua deliberat ad hoc inten-
dere ⁊ venire ⁊ aliquẽ tuorũ mittere: nos oẽs oriẽtales prĩcipes ꝓmittimꝰ tibi p̃ſta-
re omne auxiliũ opẽ ⁊ quicqd ĩ nobis erit ad recuperandã Jerl̃m. ⁊ te illiꝰ regẽ con
ſtituemꝰ. Et vt ſcias ꝗ ſumꝰ ꝗ cõfederati ſumus ⁊ h̃ tibi ꝓmittimꝰ. Ego ĩ primis ꝗ
ꝑatus ſum (vt dixi) cũ.xxx.biremibꝫ ⁊.xx.milibꝫ hominũ. Georgiꝰ rex ꝑſaruꝫ ꝓm-
ptus ẽ cũ.lx.milibꝫ hominũ. Gorgora dux georgiane ꝑatus ẽ cũ.xx. milibꝫ equituꝫ.
Bendian rex mirigrelie cũ ſuo filio ꝓmptus ẽ cũ.lx.milibꝫ hominũ qḋ illi facile e-
rit. Rabia cũ ſuo fratre ⁊ ſuis baronibꝫ cũ trigĩta milibꝫ hominũ. Natio githorũ ⁊
aranorũ. ꝓmittũt militare ſub vexillo georgij regis perſarũ. Bardebech dñs arme-
nie minoris cũ decẽ milibꝫ hominũ. Asambech affinis meus (vt dixi) ĩfidelis ꝓmi-
ſit nobis dare trãſitũ ⁊ ꝑſonalit̃ venire cũ quinquagĩta milibꝫ hominũ. Sũt etiam
nobiſcũ cõfederati duo alij ĩfideles domini. Caromanꝰ ⁊ dñs. Sinoꝑpi. ꝗ continue
querũt quomõ poſſint ſe vĩdicare de thurco cõſtãtinopolitano ⁊ terras ſuas recuꝑa-
re. aliud in preſentiarũ ad dominationẽ tuã nõ ſcribo. niſi ꝙ cõmẽdo tibi michaelẽ
de algeorij baronẽ ⁊ oratorẽ meũ quẽ ad te mitto. cui fidẽ plenaꝫ ſuꝑ iſtis rebꝫ adhi-
beas ꝗ verbis omnẽ intẽtionẽ ⁊ deliberationẽ noſtrã exponet. Iterũ te oro vt ne per-
mittas hoc noſtrũ piũ negociũ ⁊ inceptũ fruſtra fieri. qm̃ a deo factũ credimus. Ego
ex illo tẽpore quo amiciciã cõtraxi cũ homĩbꝫ tuis ꝗ ad has ꝑtes ꝑuenerũt. ſemꝑ mi-
hi agnitꝰ es. tuiqꝫ honoris. ⁊ dignitatis fautor ſꝑ fui eroqꝫ. Uale ĩ xp̃o. Data trap-
peſſunde in palatio noſtre reſidẽtie. Anno dñi. M.cccc.lix. die.xxij. aprilis.

Epiſto.cccxcij.

Aſſertio p̃miſſorũ. ⁊ declarat ligã
orientaliũ principũ contra thurcuꝫ.

Illuſtriſſime dux burgũdie. Ego gorgora dux georgiane mitto ad te plu-
rimã ſalutẽ. Qm̃ ĩtellexi te eſſe fideliſſimũ xp̃ianũ ⁊ deſideraſſe ſemꝑ ali-
qd agere qḋ honori ⁊ amplitudini eſſet ſancte fidei noſtre ſicut tui fecerũt
anteceſſores. Ideo multũ deſidero tuã habere amiciciã. Nã ego xp̃ianus ſum ⁊ pro
defenſione ⁊ amplitudĩe illiꝰ ſanctiſſime fidei mori cupio. Nec quicꝗ̃ libẽtius facio
ꝙ̃ bellũ cũ ĩfidelibꝫ gerẽ. maiorũ meorũ veſtigia ⁊ cõſuetudinẽ imitãdo. Poſt enim
obitũ patris mei multa cũ illis bella geſſi. ⁊ ſepiſſime gr̃a dei de illis victoriam ha-
bui multaſqꝫ ciuitates ipſorũ debellãdo cepi. ⁊ niſi his ſuꝑioribꝫ annis bella quedã
ĩter me ⁊ aliquos prĩcipes xp̃ianos finitimos meos orta fuiſſent. maiora ꝓfecto cõ-
tra ĩfideles geſſiſſem. Sꝫ in p̃ñarũ qm̃ mãdato dñi videlicet ludouici noſtri patriar-
che pacẽ feci cũ oĩbus xp̃ianis finitimis meis. oĩno decreui omnẽ meã facultatẽ ⁊ vi-
res omẽs adhibere cõtra thurcos. Et quẽadmodũ ꝓmiſi dño patriarche noſtro. ego
ꝑſonaliter cũ.xx.milibꝫ equitũ ad hoc bellũ cõtra ĩfideles aggrediar qḋ vt faciliꝰ fi-
eri poſſit. nõ ſolũ pacẽ ſꝫ fedꝰ ⁊ ligã feci cũ omĩbꝫ prĩcipibꝫ xp̃ianis ꝗ ĩ iſtis ſunt regi-
onibus. vt cõĩbus copijs thurcũ ꝗ tenet cõſtantinopolim ĩuadamꝰ. Cõfederati eniꝫ
ſumꝰ ego ⁊ georgiꝰ rex ꝑſarũ. Dauid imꝑator trapeſſunde. bendian rex mirigrelie.
Rabia dux anocaſie. Bedebeth dominus armenie minoris. ⁊ alij domini orienta-
les. Habemꝰ etiam nobiſcum in noſtra confederatione.iij. potentes principes infi-
deles qui thurci conſtantinopolitani ſunt inimici. caramanũ. ſ. ⁊ Iſmailberch filiũ
quondam diſpendiarij. ⁊ aſſembech filium quondam carailuci. qui aſſembech cum
confinia habeat ex iſta noſtra parte cum thurco conſtantinopolis promiſit nobis
dare aditum ad inuadendum nataliam. ⁊ nobiſcum perſonaliter venire cum omni
ſua potentia. ⁊ in primis capere ciuitatem burſie. ⁊ illam poſſideat pro ſe ⁊ potiat̃
omnes nos capitulis ⁊ pactionibus concluſimus cum hac. ſ. ꝯditione. vt ipſe ſit ſem-
per amiciſſimus xp̃ianorum. Et ſi vos latini principes ⁊ populi venietis ad recu-

perandã domũ ſanctã ierl'm. ipſe debeat ꝑſtare vobis omne quod potuerit auxiliũ ⁊ fauorẽ. Quobrẽ nos hec omnia pacẽ ac ligã ex pte noſtra fecimꝰ que a quingentis annis citra in his noſtris regionibꝰ nõ ſunt audita. idq; fecimꝰ ꝑſuaſi. tũ autoritate dñi patriarche noſtri. tũ litteris dñi pape qbus ad nos ſcripſit ſe. ⁊ omnes principes latinos in ciuitate mãtue debere cõuenire. ⁊ ibi cõgregato cõſilio in exercitũ ꝑparare cõtra infideles. Nos vo qr id vehemẽter cupimus. vt poſſimus vos vna nobiſcum vnire ad hãc rẽ ꝑficiendã mittimꝰ noſtros oratores cũ domino patriarcha noſtro. ad vos omnes principes latinos. ⁊ ꝑſertim ad te qm̃ accepimus te ⁊ omnes de domo tua diu multumq; deſideraſſe terrã ſanctã recuperare. ⁊ vt poſſitis ex ipis noſtris oratoribꝰ itelligere quẽ animũ habeamus omẽs ad hoc negociũ fidei. ⁊ quid ꝑ nos actũ ſit hoc tẽpore. Cupimꝰ etiã ⁊ rogamus vt noſtros oratores certiores faciatis vt ipſi poſtea referre poſſint an pati ſitis ⁊ prompti ſumere hoc bellũ iuſtiſſimũ vt ſciamus quo tẽpore ad arma progredi debeamus. Hoc vnũ vobis pollicemur in vna eſtate debellare ⁊ auferre totã nataliã ⁊ quicqd dominꝰ othonianorũ. id ẽ ipſe thurcus cõſtantinopolitanꝰ poſſidet ex noſtro latere. Alterã vo ptem dominij ſui q grecia eſt quã mare euxinũ diuidit vobis expugnandã relinqmus. quod vobis facile erit. nã ipſe thurcus in medio poſitꝰ duorũ exercituũ cũ reſiſtere minime poterit cito ſuccũbet. ⁊ nomen ſuum e terra delebimus. Quas ob res te ante omnes alios principes latinos oro. vt ſuper hoc velis cogitationem ⁊ curam ſuſcipere. ⁊ non ſinas hanc commoditatem quam vobis offerimus preterire. nec dedigneris nos imitari qui omnibus rebus poſtpoſitis fidei vtilitati intendimus ⁊ vacamus. Quod ſi hanc rem (quod abſit) neglexeris. nihil a nobis actum eſſet. nam hac cõditione nos obligati ſumus ad hoc bellum ſi vos domini latini vna nobiſcum exitis. Alioquin ſoluti ſumus ab iſta liga ⁊ cõfederatione. Omnia enim noſtra concilia ⁊ ratiões dependent a litteris domini pape. per dominum patriarcham ad nos allatis. quas veras eſſe preſuppoſuimus. Et finaliter hoc vno conſiderato ꝙ ſi hoc tempore cum a nobis ſitis. iuuati ⁊ adiuti nihil facietis. hic iniquiſſimus thurcus interim tantas vires ⁊ animos ſumet. vt quando ipſi reſiſtere volueritis. nullo modo poteritis. et omnes noſtri conatus ſi vos non reſpondeatis inanes forent. eritq; fere impoſſibile iterum nos in iſtis regionibus tam pronis voluntatibus vniri ſicut nunc ſumus. Multa eſſent dicenda q̃ per meum oratorem poteris agnoſcere. cui fidem indubitatam preſtare poteris. habeaſq; eum oro cõmendatũ. Uale in xp̃o. Data in carcecbe anno. M. cccclix. nouembris.

Epiſto. ccclxxxxiij.

Aſſertio ꝑdictorũ.

Illuſtriſſime dux burgundie. Ego Georgius rex perſarum te plurimum ſaluto. ⁊ vt intelligas q̃ res geſte ſunt inpn̄tiarũ per nos in oriente iſtas litteras ad te ſcribo. Scias igitur me ⁊ omnes pꝛicipes xp̄ianos qui moramur in iſtis regionibus feciſſe inter nos pacem ⁊ fedus ac ligam. ⁊ cõiuraſſe inuadere cum omni noſtro conatu ⁊ potentia thurcos. ſed preſertim illos q ſunt in conſtantinopoli. qm̃ ſunt xp̄ianorum inimiciſſimi. In qua quidem liga nos ſinguli apparatum ⁊ copias noſtras obtulimus. Ego promiſi perſonaliter exire cũ .xl. milibus hominum. dauid imperator trapeſſundarum obtulit ⁊ paratas habet. xxx. biremes cum viginti milibus hominum. Hendian rex mirigrelie omnem ſuam potentiam exhibuit. Gorgara dux georgiane perſonaliter veniet cum viginti milibꝰ equitum. Rabia dux anocaſie cum ſuis fratribus ⁊ baronibus ꝓmiſit nobiſcum. et ipſe veniet cum omni ſua potẽtia. Berdebech dominus in armenia minori pollicitꝰ eſt ad hanc noſtram expeditionẽ. xx. milia hominum. Sũt etiam in dicta liga. ⁊ alij populi githiarani ⁊ ſaſoni ⁊ tres domini potẽtes thurci. q ꝓmptiſſimi ſunt mouere bellum domui othonianorũ hoc ẽ thurco domino cõſtantinopolis. quorũ vnus eſt Haramãnꝰ. alẽ Iſmailbech filiꝰ qndã ſtipẽdiarij. terciꝰ Aſſẽbech rex Meſopotaie

filius quondā carailuci. qui ⁊ potens ⁊ capitalis inimicus thurci cōſtantinopolita-
ni ē patiſſimꝰ adiplere oīa q̄ ꝓmiſit. Que qḋē oīa ſupradicta īter nos capitulis pe-
nis ⁊ aliȷs vīculis ꝓmiſimꝰ. rataqꝫ fecimꝰ hac. ſ. cōditiōe adiecta. ſi vos latini vos
mouebitis ⁊ nobiſcū vna eritis ex veſtris ꝑtibꝫ bellū thurcis īferēdo. alioqn ſi vos
n̄ intēditis h̄ bellū ſuſcipe. nos ad exoluēda ea q̄ ꝓmiſimꝰ nullo mō ſumꝰ obligati.
Quobrē rogo vt omībꝫ rebꝫ poſtpoſitis. velis ad h̄ bellū intēdē. nec te diſtrahant aut
diuertāt a tāſancto ꝓpoſito alia quecūqꝫ ſint obſtacula quēadmodū ego feci. q ſi dif
ficultatibꝫ q̄ mihi occurrebāt intēdē voluiſſez. nūꝙ dn̄o patriarche nr̄o paruiſſem.
cuiꝰ opa ⁊ mādato hec noſtra liga ⁊ cōcordia iter nos facta ē. Nūc ṽo lꝫ ī qbuſdaz
rebꝫ tēporalibꝫ mihi dāno hec cōcordia fuerit. tn̄ cōtētiſſimꝰ ſum illud ꝑegiſſe. cū ſpi
rituale a deo p̄miū ꝓpter h̄ expectē. In pn̄arū aliud ad te n̄ ſcribo qm̄ mitto ad te ora
torē meū vna cū dn̄o patriarcha nr̄o cuiꝰ verbis fidē adhibeas. qm̄ ex ipſo oīa pote-
ris cognoſcē habeaſqꝫ eū cōmendatū. ⁊ vt des illi tuas lr̄as reſpōſionis te oro. vt poſ
ſim ītelligere tuā ſententiā ⁊ opinionē. Uale in xp̄o Data ī caſtris noſtris ꝓpe tēto-
rium. Anno. M. cccc. lix. die. v. nouembris.

Oratio legatorū orientaliū principū ad du
cem burgūdie ad bellū cōtra thurcū cōgregandū.

Epi. cccxciiij.

Ecce magi venerūt ab oriēte ad ſtellā quā viderūt ī occidēte. Si hodierno
die xp̄ianiſſime pricēps de priuatis rebꝫ aut parū neceſſariȷs eſſem apḋ
tuā dominationē ṽba facturꝰ. nō auderē ꝑfecto ſine aī cōmotiōe quadaz
aut formidīe dicē. Nō enī ignarꝰ ſum quāta tue celſitudīs diuīa ſapīa toto terraruz
orbe celebrata ac diuulgata. ⁊ mee tenuitatis mīme ſuz oblitꝰ. Ceterū quotiens bre
uis huiꝰ orōnis noſtre neceſſitatē ⁊ publicā ſanctiſſime religiōis vtilitatē mecū cōſi
dero. totiēs aī timorē atqꝫ formidinē abȷcio. Uellē noſter religioſiſſime pricēps. vt
dignitati ac magnitudini rerū de qbus ī pn̄tiarū agit̄ par eſſet oratio ⁊ īgeniū. Sz
qm̄ neceſſitate muneris mihi iniūcti id recuſare nō potui. fretꝰ īcredibili benignita
te ac ſapīa dn̄atiōis tue. q̄ acumīe īgenȷ ex paucis multa ꝑcipe ſolet. vtcūqꝫ potero
dicā. Et dicā breuiꝰ ꝙ tāta res dici poſſit. qd. ſ. afferāt qḋ petāt hi clariſſimi orienta
liū pricipū oratores. quos apḋ dn̄ationē tuā aſtare vides. ⁊ tuā pn̄tiā auguſtiſſimā
ītueri. magnificꝰ dn̄s michael ḋ alguri orator ſereniſſimi dn̄i dauid impatoris trap
peſſundarū excellētiſſimꝰ cōſul. Nicolaꝰ orator georgȷ alexādri magni regis ꝑſarū
diligētiſſimꝰ ī rebꝫ agēdis. machometꝰ machometiſta orator aſſeribeech thurcuma
ni regis meſopotamie īfidelis ſtrēnuus miles. Cuſtodā orator bellicoſiſſimi gorgo-
re ducis georgiane lr̄atiſſimꝰ. moratꝰ vautberch armeīe mīoris orator. At ī primis
religioſiſſimꝰ pr̄ ⁊ dn̄s dn̄s frat̄ Ludouicꝰ patriarcha anthiocenus. orator ſanctiſſi
mi dn̄i noſtri pape. q qm̄ ab incūte etate ī regionibꝫ oriētis verſatꝰ ſit. tāto vſu rerū
diuinarū ⁊ humanarū pollet. vt cōſilio ⁊ auctoritate ſua (q̄ plurimū valet) apḋ illas
exteras natōes effecerit. vt oēs vniuerſalē pacē ⁊ vnitatē amplecterent̄. ⁊ huiꝰ lega
tiōis potiſſima cauſa fuerit. Sz qr ꝓpter morā diuturni temporis quo apud illas gē
tes verſatus ē. nō recte tenet vſuz ⁊ cōſuetudinē latini ſmonis. licet ī aliȷs līguis ſit
peritiſſimus. ⁊ ipſi oratores ſint latine lingue penitus expertes. Idcirco voluit et
mandauit vt ego vice oīm mea voce latine eorum ſententiā explicarem. mihi ṽo cau
ſam aduentus eorum ad. d. tuam diligentius conſideranti. nimirum illud euangeli
cum dici poſſe videtur. Ecce magi venerunt ab oriente ad ſtellam quam viderunt in
occidente. non aurum nō thus. nō mirram (q̄ caduca ſunt) afferentes. ſed alia que-
dam multo maiora deferentes. pacem. ſ. ⁊ vnionem cum occidentalibus denuncian
tes. xp̄ianos ad communem fidei noſtre defenſionem ⁊ amplitudinem exhortantes.
⁊ te ad decus ⁊ ad gloriam ⁊ immortalitatem tue domus illuſtriſſime exultitātes.
Ad ſtellam inꝙ veniunt occidentalem hoc eſt ad tuam. d. q̄ cum fidei lumen xp̄ianiſ
ſimum ſemper extiterit. tum ṽo iſtis diebus tanto ſplēdore effulſit. ad orientem vſ-
qꝫ choruſcans. tum fama ꝓuulgatiſſima omnium gentium ⁊ nationum. tum predica
tione. R. d. patriarche vt orientales pricipes ⁊ nationes illuminans. noua cōſilia

inire nouaſq̃ʒ res moliri pro amplitudine ſanctiſſime fidei xp̃iane docuerit ⁊ orato-
res ſuos clariſſimo lumine ad tuã vſq̃ʒ p̃ntiam auguſtiſſimam pduxerit. ⁊ (vt ſpera-
mus) ampliſſimo lumine vniuerſum orbem illuſtrabit. Non enim caſu aut repenti-
no quodam conſilio vel temeritate aliqua ducti hi oratores ab illuſtriſſimis princi-
pibus eorum ⁊ populo miſſi veniunt ad. d. tuam. ſed matura deliberatione ⁊ diui-
na diſpoſitione ducuntur. Nam queadmodum magi illi ab oriente ad ſaluatorem
noſtrum deum verum ⁊ autorem religionis xp̃iane peruenerunt. initium ipſius ſur
gentis fidei ſignificantes. ſic ex hiſdem regionibus principes ad te dei noſtri veruʒ
imitatorem pium pacificum ⁊ religioſum principem patronum ⁊ conſeruatorem il-
lius ſanctiſſime fidei confugiunt. proclamant. ⁊ inuitant. vt pro vetuſta conſuetudi-
ne tua vna ſecum nõ ſolum illam tuearis q̃ a barbaris ignominioſe vexatur ⁊ lace-
ratur. ſed exonerare ⁊ amplificare velis ⁊ domum ſanctam irl'm a fediſſima infide-
lium ſeruitute liberare. queadmodum eam ſuperioribus temporibus religioſis vi-
ris coli inhabitariq̃ʒ curauiſti. Nam licet nonnulli principes xp̃iani pace eoruʒ di-
xerim regio nomine ieroſolomitano ſoleant inſigniri. tu tamen ne verbis ſed re illũ
titulum iampridem tibi attribuiſti ac vendicaſti. tum aſpera contra infideles ge-
rendo bella. tum xp̃ianos homines ibi degentes ac commorantes opibus annuiſq̃ʒ
ſumptibus ſuſtentando. Sed cum hec luce meridiana clariora ſunt. ⁊ in ore omniũ
gentium ⁊ nationum verſentur. non ero in p̃narum in his exponendis occupatus.
Veniam ad ſanctam piamq̃ʒ deliberationem principum orientalium qui ſuperiori
bus annis tum propter antiqua odia q̃ inter ſe exercebant acerrima gererent bella.
tum autore ⁊ perſuaſore. R. do. patriarcha pacem ⁊ vnionem expetiuerunt. fedus
ac ligam omnes iecerunt. ⁊ tum contra ceteros xp̃iane religionis inimicos. tũ ma-
xime contra turculentiſſimum ⁊ immaniſſimum thurcũ conſtantinopolitanum xp̃i-
ani nominis inimiciſſimum. admirabili quodam conſenſu coniurauerunt. q̃ facile
ſe deliberaturos hoc tempore pro cõperto habent. ſi modo ex iſtis occidẽtis ptibus
bellũ vel paruum illi moueatur. Cogitantes igitur ipſi principes diu multuʒq̃ʒ. ad
quem potiſſimum occidentis principem pro tanta re peragenda mittere deberent.
occurrebat in primis illuſtriſſima. d. tua q̃ multa pro fide ⁊ xp̃ianorum vtilitate cõ-
muni clariſſima ſanctiſſimaq̃ʒ facinora peregit. Itaq̃ʒ communi omnium vtilitate
atq̃ʒ ſententia poſtq̃ rem mature inter ſe examinauerunt. communibuſq̃ʒ copijs ma
ximum exercitum compauerunt. nõnulliſq̃ʒ principibus infidelibus thurci tamen
conſtantinopolitani inimiciſſimis ohera ſecum adſcitis. ac confederatis. decreuerũt
tandẽ mittere ſuos oratores cũ lr̃is ⁊ nũcijs ad oẽs pricipes occidẽtis. ſʒ in primis
ad illuſtriſſimã potẽtiſſimãq̃ʒ. d. tuã tanq̃ ad autorẽ ⁊ pricipẽ hui⁹ belli felici auſpi-
cio gerẽdi. Mãdauerũtq̃ʒ ipis oratoribꝰ. vt prio denũciẽt tibi q̃d ipi pricipes i oriẽ-
te pfecerit. Deide te orẽt ⁊ ꝓteſtenẽ vt cũ ſis ſacri baptiſmatis fonte renat⁹. ⁊ xp̃i ſal
uatoris noie iſignit⁹. ⁊ iter xp̃ianos pricipes maxim⁹ ac potẽtiſſim⁹. tãte cõmodita
ti tibi diuinit⁹ oblate deeſſe noli. imo ad defendẽdũ ⁊ amplificãdũ xp̃ianũ nomẽ cũ
ſumma laude ⁊ gloria nois tui te ꝓmptiſſimũ ac benigniſſimũ p̃beas. Hec magna-
nime priceps oblatio nõ ẽ ꝓfecto cõtemnẽda. nec vllo pacto negligẽda. i tãta p̃ſertiʒ
aiorũ gentiũ oiuʒ orbis terrarũ cupiditate atq̃ʒ ardore belli ſuſcipiẽdi. cõtra ipiſſi-
mos hoſtes ſaluatoris nr̃i ieſu xp̃i ⁊ violatoris gentiũ. Verũ. q̃r xp̃ianũ nomẽ e terra
delere ⁊ penit⁹ extĩguere oi conatu viribuſq̃ʒ nitunẽ. nec aliud cõmodi⁹ tẽpus expe-
ctare oʒ. ecce remotiſſime gẽtes a noſtro climate ſe offerũt. orãt. obteſtanẽq̃ʒ (q̃d nũq̃
auditũ nec lectũ ſuperiori tẽpore auſim affirmare) teipſum eligũt oriẽtales. iter tot
principes occidẽtis. te omnes pricipes. te omẽs populi ⁊ natiões occiduarũ ptiuʒ ſe
quentur. te deniq̃ʒ oẽs xp̃iani ſitibũdo pectore ⁊ accicti armis expectãt. tñ pricipio
opus eſt. Adeo enim xp̃ianorum omnium animi quos audiuim⁹ ad hoc iuſtiſſimũ
bellum ſuſcipiendum ſunt parati atq̃ʒ inflammati. vt ſi principiũ aliquod fiet. ingẽs
⁊ incredibilis hominũ multitudo cõfluet ad militãdũ ſub fortiſſimis ſignis ac vexill'
illuſtriſſime. d. tue. Quid dicã d̃ ſãctiſſio nr̃o põtifice pio. ij. hoie (vt oibꝰ pſpicuũ ẽ)

ingẽtis animi ac ſapientie. qui ꝓ ſuis in repub. xp̃ianam meritis. nũc in terꝛis pro altero colitˀ deo. ꝓfecto dies nocteſqꝫ nil aliud cogitat. nil aliꝺ molitˀ niſi ꝗ mõ. qua via. qbus medijs thurcũ ip̃m imaniſſimũ aggredi poſſit. cuiꝰ quidẽ rei teſtionio ſũt ⁊ clariſſime legatiões. quas vt primũ põtifex maximꝰ declaratꝰ ẽ ad omnes orbis terꝛarũ pricipes ⁊ natiões diligẽtiſſime miſit. ⁊ ipſe p̃ter valitudinẽ ſuã aſprimo hiemis tẽpore dimiſſa vrbe mantuã ſe cõtulit. quo faciliꝰ ibi celebrato cõſilio. compatiſqꝫ ſingulorũ principũ ⁊ populorũ copijs cõtra conatꝰ ip̃ĳ thurci iſurgeret. Principio itaqꝫ opꝰ ẽ. qui igitˀ h̃ pricipiũ faciet nõ pricipiũ tm̃ ſꝫ totã rẽ ꝑfeciſſe videtur. Sꝫ hec ⁊ huiuſmõi illuſtriſſime priceps. d. tue ꝓ tua ſingulari ſapiã cõſiderãda relĩquo. Reuertar nũc ad oratores noſtros. nihil ipſi poſtulãt. nec pecuniã nec ſubſidiũ regionũ ſuarũ. ſꝫ vt tu quẽ occidẽtales ſequẽtur ex hũgarie oris atqꝫ ꝯfinijs thurco cõſtãtiopolitano bellũ iferas. Ipſi vͦo oriẽtales ex alio latẽ thurcie (quã natalia appellãt) ip̃m vrgebũt adeo vehemẽtiſſime. vt virtute duorũ exercituũ ex diuerſis lateribus p̃ſſa ceruice manꝰ victas p̃bere cogatˀ. ſꝫ de h̃ ſatis. Nã qd ipſi petãt qd offerãt qd polliceantˀ. ꝙ etiã res ſit facilis. ſi mõ aliqꝺ principiũ iaciatˀ ſatis certiorataꝫ. d. tuã ⁊ lr̃is ⁊ verbis arbitramur. Itaqꝫ ne idẽ ſepiꝰ recẽſendo aures tuas ĩ rebꝫ arduis occupatas videar obtũdere. illa cõſulto p̃tereo. Illud vͦo qꝺ ꝓpriũ ẽ huiꝰ orõnis noſtre ⁊ votũ ac deſideriũ oĩm xp̃ianorũ mĩme p̃termitto. orare. ſ. ⁊ obſecrari vt animi tui religionẽ ⁊ pietatẽ erga deũ noſtrũ (quã ſemꝑ in pluribꝫ difficilibuſqꝫ rebꝫ oſtẽdiſti) nũc glorioſe priceps ꝓ fide. ꝓ ſalute oĩm xp̃ianorũ aĩm oſtẽdas. ſuſcipe patrociniũ fidei ſanctiſſime. Sentiãt ⁊ male expiantˀ hoſtes. crucis potẽtiã ⁊ felicitatem tuã ĩ re militari. Et vt finẽ aliquãdo faciã. cũ nullꝰ ſit p̃ter te cui huiꝰ belli gerẽdi ꝓuincia ſit demãdãda. q pietate. religiõe. q nõ minꝰ fortuna ⁊ potẽtia ꝙ ſapiã. ⁊ igenio atqꝫ magnitudie excellis. q deniqꝫ rei militaris gloria omẽs facile ſuperas q ſcis paci ĩponẽ finẽ ⁊ parcẽ ſubiectis. ⁊ debellare ſuꝑbos. Incũbe oramus ꝑ ĩmortalẽ deũ ad h̃ ſuſcipiendũ. defende religionẽ ⁊ fidẽ xp̃ianã ab ĩcurſibꝫ barbarorum. Vidica ſanguinẽ tot xp̃ianorũ humi ſparſum. ⁊ qꝺ magis dolendũ ẽ animas tot fideliũ xp̃ianorũ ĩ ſpurciſſimã ac fediſſimã ſectã. Machometi ꝓlapſas atqꝫ ĩ poſterũ euẽturas. ad fidẽ ſanctiſſimã reuoca barbaricũ impetũ ac rabiẽ inauditã. ꝗ ritu ferarũ oĩ hũanitate ſublata ĩ xp̃ianos turculẽtiſſime ſeuitũ ẽ. cõpeſce atqꝫ ꝯtere. Neqꝫ eo aĩo quo aduerſus alios hoſtes pugnare ſoles. ſꝫ cũ ĩdignatiõe quadã atqꝫ ira. velut ſi ꝑuos tuos cõtra. d. tuã repetẽ videres. Vlciſcẽ etiã aliquãdo priceps iuſtiſſime tantã ignominiã ĩmiſſam xp̃iano populo ⁊ ſaluatori ⁊ deo noſtro. q vt nos redimeret p̃cioſiſſimũ ac ſanctiſſimũ ſanguinẽ effundere nõ dubitauit. in direptiõe ĩclite olim vrbis ⁊ nũc ĩfeliciſſime cõſtãtinopolis. Expugnata enĩ. ⁊ ĩ ſeruitutẽ redacta ip̃a vrbe. ꝗ fediſſime ac crudeliſſime geſſerũt truces canes. quãta cedes ⁊ cruor manauerit dictu ĩcredibile ẽ. homĩes ꝑtim trucidati. ꝑtim acerbiſſimo ſeruitutis iugo ſubacti ſunt. tẽpla dei religioſiſſima polluta. ⁊ tetro Machometi ritu fedata. ſanctorũ ſtatue ĩ fruſta diuiſe. Imagines vͦo pictibus depicte ꝑtim luto ꝑtim ſtercoribꝫ deturpate. ⁊ ĩ primis ipſiꝰ beate Marie virginis ⁊ matris. vt fidedigno teſtimonio accepturus es imago. ꝑ h̃ nefas ignominioſe tractata. altaria diruta. reliqe martirũ porcis obiecte. ſacerdotes occiſi. matrone ⁊ puelle ipeqꝫ ſacre virgines rapte. Nobiles vrbis iter vina ⁊ epulas ip̃ius thurcorũ ducis crudeliſſimi iugulati. ſimulacrum ſaluatoris noſtri ĩ cruce pẽdentis. ĩ deriſionẽ atqꝫ cõtemptũ ſputo. luto ac feditate iactatũ. O fides. o pietas. qs hec credet. Sũt tñ ⁊ hec. ⁊ multo nephãdiora in obprobrium fidei noſtre ab illis canibꝫ geſta. nec qcꝙ augẽde crudelitatis cõfictũ ẽ cã. Sꝫ ſic ſe res habuit. vt ab his q tãtis facinoribꝫ ĩterfuerũt fidelitˀ ẽ relatum ſanctiſſimo. d. noſtro ſummo põtifici ⁊ ſacro collegio cardinaliũ. Sꝫ qd vetera recenſemus. ꝗſi deſit aliquod indignũ recẽter ⁊ nudiuſterciꝰ ab ipſis ꝑpetratũ. quotidie de xp̃ianis triumphãt. nouas villas opidaqꝫ nanciſcuntˀ. nõ enim cõtenti ſunt victoria miſerꝛie vrbis cõſtantinopolis. vbi contra ius faſqꝫ ſuperbe imperant. crudeliter dominantˀ. ſed in nos nephanda dictu moliuntur. noua conſilia in pectore ſuo volutant. vt p̃ro-

priũ ſibi cõſtituãt imperiũ.leges cõmutãt.⁊ ſua ſanxiũt. oĩa iura diuina ⁊ humana
peruertunt atq; contaminant.xp̃i uõ cultores ⁊ eius morte ⁊ ſanguine redempti ad
decus ⁊ ad libertatem nati.⁊ animo quo victi eſſe ſolent. q̃turpiſſime per vim per
arma ſub ſeruili atq; intollerabili iugo premunt. Quas ob res iuictiſſime prĩceps
ſi contra furorem ⁊ rabiẽ inſurgas.primum a deo immortali cuius res agit̃ ſupra
q̃ humana lingua dici poſſit.mirumimmodũ glorificaberis. Deĩde amicis tuis .et
his qui pro tua celſitudine te colunt ⁊ obſeruant carior indies efficieris. Inimicis
uõ tuis(ſi qui fortaſſe ſint)terrorem ⁊ formidinẽ nõ paruam incuties. Et demum
deo nihil acceptius.nihil in terris preſtantius.⁊ maximo xp̃ianiſſimoq; prĩcipi di-
gnius agere poſſes.q̃ omnia miſſa facere ⁊ omni cura ⁊ cogitatione de omni repu
blica xp̃iana bene mereri. Omnes profecto xp̃i cultores qui ſunt.quiq; futuri erũt
vt grati vt memores vt iure optime eſſe debebunt.glorie ac ſapientie tue faucbunt.
⁊ q̃ reipublice xp̃iane tantum conſilij.ingenij tui oſtenderis. in tanto ac tamcom-
muni bono.immortales atq; ingentes gratias habebunt.nomenq; tuum ad ſidera
tollent. Unde etiam q̃ ſi iuxta philoſophorum ſententiam omnibus qui patriã cõ-
ſeruauerint adiuuerint.auxerint.certum eſt in celo diffinitum locum eſſe. vbi beati
ſempiterno euo fruantur.quid tibi pijſſimo ac xp̃ianiſſimo principi pro maxis atq;
ampliſſimis meritis in remp.debebitur.profecto immortalia atq; ſimul perpetua
vtriuſq; vite premia compabis. Et ſtella q̃ in occidente clariſſima viſa eſt.q̃ ſemper
in fide xp̃iana reſplenduit.orientales illuminabit.⁊ oratoribus iter oſtendet.⁊ p-
enni lumine vniuerſum terrarum orbem illuſtrabit per infinita ſeculorum ſecula.
Amen.

Conat̃ ducẽ burgũdie iſtigare cõtra palatinũ reni
⁊ epiſcopũ maguntinũ.p̃pter triũ prĩcipũ captiuitatẽ.

Epi.cccxcv.

Pius epiſcopus ſeruus ſeruorum dei. Dilecto filio nobili viro duci bur-
gundie. S ⁊ a.b. Scripſeram⁹ ſuperioribus menſibus kariſſimo in xp̃o
filio Frederico romanorũ imperatori auguſto q̃ potuimus accuratius.
vt cauſam defenſionis eccleſie moguntine amplecti vellet ac operam daret liberati
oni venerabilis fratris noſtri georgij epiſcopi meteñ.⁊ dilectorum filiorum karoli
marchionis badeñ.⁊ vdalrici comitis wirtenburgeñ.qui ſuperiori eſtate rebus ad
uerſe geſtis a Frederico comite palatino reni capti extiterunt. Requiſiuimus ſuaʒ
ſerenitatem vt aggredi vellet hec opera in quibus ⁊ laudem ⁊ gloriaʒ ſibi pare poſ
ſet. Reſcripſit nobis nuper ſua ſublimitas animũq; promptum quideʒ ⁊ optime di
ſpoſitum demonſtrauit. Adiecit autem inter cetera nonnulla de peruerſo propoſito
palatini predicti.eumq; accenſum contra honorem noſtrum ⁊ apoſtolice ſedis eſſe
ſignificauit.q̃q; poſt inducias nurenberge initas inter ipſos idem palatinus aſtu
⁊ dolo nõnullis principibus ⁊ prelatis ac cõitatibus ſe coniungere ⁊ colligare nix⁹
eſt eo conſilio.vt apoſtolicam imperialemq; dignitatem pro damnabili ſua libidine
confundere ⁊ peſſundare poſſet. Suadet imperator obuiandum eſſe tante iniquita-
ti.⁊ ad conſeruationem vtriuſq; dignitatis pre ceteris vnam ⁊ expeditam viam no-
bis obtulit.qua via vna opera occurri poſſit malignitati palatini ⁊ cõplicum.⁊ li-
beratio epiſcopi meteñ.aliorũq; captiuoꝝ p̃curari. Ea ẽ vt nos ſimul cũ ipſo impera
tore cõmuni nomine nobilitati tue aut dilecto filio karolo nato tuo. contra palati-
num ⁊ ditherum de yſemberch ⁊ comitem de katzenbelleboge.⁊ illis adherentes ac
ſequaces.capitaneatum cõmittamus.litteraſq; apoſtolicas cum cẽſuris ⁊ penis ec-
cleſiaſticis ad coercendum rebelles ⁊ hoſtes p̃cedamus. Placuit nobis ⁊ placet im-
peratoris conſilium.idq; amplecti animo decreuimus. Sed quia neſcimus q̃ ſit in
hac re intentio tue nobilitatis.deliberauimus prius ad te ſcribere vt nobis ſignifi-
ces quid intendas. Nam ſi nouerimus tibi cordi hanc rem eſſe alacri animo. capi-
taneatum huiuſmodi.vt imperator cenſet deferemus. Nobis enim gratũ ſupra mo
dum futurum eſt.vt nobilitas tua aut filius tuus onus ipſum aſſumat. ⁊ vt aſſumẽ

volet affectuoſe hortamur ac requirimꝰ. Id etiā poſtulātes vt ſuꝑ eā reꝫ tuā intenti⸗
oneꝫ nobis notā facias. ſi eaꝫ acceptandaꝫ duxeris: nos ꝯfeſtim lr̄as ap̄l'icas ad te
tranſmittemꝰ. Confidētes nihilominꝰ ꝙ ꝓpter h̄ nō deſeres religionē xp̄ianā. qn ei
ꝯtra thurcos (vt ſepe pollicitus es) auxilia oportuna ipſe preſtes. Erit igit̄ prudē⸗
tie tue examiātis rebꝫ īo ꝯſilij cape. quod dignū ſit tāto p̄ncipe. ⁊ quod tibi ⁊ domui
tue laudeꝫ ⁊ gloriā afferat. Ceteꝝ ex ipſis Impatoris lr̄is leto aīo accepimꝰ euꝫ de⸗
creuiſſe. noſtra p̄ſertim ꝯtemplatōne ꝯcedere tibi regalē inueſtiturā. ſuꝑ q̄ in tui fa⸗
uorē ſepius ad celſitudinē ſuā ſcripſiſſe meminimꝰ. Et nō ſolū h̄ facere deliberaſſe. ſ̄
etiaꝫ affinitatē tecū ꝯtrahere rōne filij ſui ⁊ filie tui nati. ac tibi vicariatū imperij in
terris gallicanis vltra renū ꝯcedere ſtatuiſſe. quod ꝓfecto nobis eſt ḡtiſſimū. Idqꝫ
ſerenitati ſue ⁊ generoſitati tue ꝓſpeꝝ ⁊ felix eſſe optamꝰ. ad pacē ⁊ ꝑpetuā ꝯſolati⸗
onē vtriuſqꝫ veſtꝝ ac ſedis ap̄l'ice ⁊ xp̄iane religiōis ꝯſeruatōꝫ ⁊ augmentū. Datuꝫ
ro. apud ſcēm petꝝ. anno incarnatōis dn̄ice. M.cccc.lxij. xiiij. kal'. Februarij. Pon
tificatus noſtri anno q̄nto.

Hortat̄ ducē burgundie vt voto ⁊ ꝓmiſſis
ſatiſfaciat. ⁊ ſecū bello interſit ꝯ thurcos.

Epiſtola.cccxcvi.

Pius ep̄s ſeruus ſeruoꝝ dei. Dilecto filio nobili viro Philippo duci bur⸗
gundie. S. ⁊ a. b. Rumor ad nos delatus ē nobilitatē tuā q̄ magno ⁊ al⸗
to aīo Italiā petere cū valida claſſe ac deinde in expeditōꝫ ꝯ thurcos im
maneqꝫ beluā mahometē xp̄ianū ſanguinē ſine fine ſitientē nobiſcū ꝓficiſci ꝓmiſe⸗
rat. mutato ꝯſilio domi remanere. certūqꝫ bellatoꝝ numeꝝ q tuā vicē impleāt mittē
Dubia res nobis ē nondū veritate ꝯp̄ta. neſcimꝰ an qđ refert̄ credē debeamꝰ. fideꝫ
expoſcit ſcribētis auctas. de q̄ ⁊ timor exorit̄ q ⁊ magnꝰ ē ⁊ h̄re ſe ḡuia teſtionia dic̄
Concreſcat ꝯſtantia tua ⁊ votū ⁊ ꝓmiſſio ⁊ honor ⁊ ipſa reꝝ necc̄itas. Nouimꝰ te cō
ſtantē eē ac ꝑſeuerantē in ꝓpoſito: diu meditari ſoles ac deliberare anteq̄ꝫ aliqđ ma⸗
gni decernas. decretū incōcuſſuꝫ ſeruare. Nō eſt veriſimile quod d̄ ꝓfectiōe tua iā⸗
prideꝫ ꝯſulto ſtatuiſti nūc mutatū ire. Scimꝰ aūt m̄ltos ⁊ magnos viros poſtq̄ꝫ au⸗
diuere te ventuꝝ conatos fuiſſe tuam ꝓfectōꝫ impedire. multaſqꝫ tibi vel ratōes vel
cauſas expoſuiſſe cur nō eſſet veniendū. Inter quos ⁊ ſoror tua nobiliſſima ⁊ cariſ⸗
ſima ⁊ amantiſſimus filius tuus (vt relatū ē) diſſuadētes iter v̄ba fecere vehementi
bus precibꝫ teneras lachrimas ac ſuſpiria miſcentes. nec te tamē flectere potuerūt.
Manſiſti penes tuam ſententiaꝫ ſolidus ⁊ immutabilis ſicut annoſa quercus bo⸗
realibus fruſtra concutit̄ ſpiritibus. aut aſpera cautes aſſiduis incaſſum agit̄ pro⸗
cellis. nec loco ſuo dimouetur. Ita ⁊ conſtans animus tuus eo pr̄icipe dignus. ſua⸗
ſionibus quibuſcunqꝫ reiectis vſqꝫ in hanc diem propoſitum ſuum tenuit. Non eſt
credibile perſeuerantiam tuam nunc perijſſe. Accedit votum publice factum quod
ſui natura inuiolabile eſt tanq̄ꝫ deo debitum. Vouete inquit ſcriptura ⁊ reddite.
Non eſt fallendum numen dei. Si ſeruanda eſt hominum fides. quantomagis deo
perſtringere vota impune non cedit. Ipſe deus dominus eſt ⁊ iudex. nec decipi po⸗
teſt. tua nobilitas non conſueuit homines fallere verax ⁊ dicti ſui tenax. Non ē cur
credamus te modo in voto tamſolenni. tampublico. tamſancto a tua bonitate rece⸗
dere ac mutare naturaꝫ. Obſtant ⁊ promiſſa tua ferrarieñ. epiſcopo nomine noſtro
ad te miſſo facta. Tenes memoria que illi dixiſti. cum te lectulo decumbentē ⁊ egri
tudine laborantem inuenit. affirmaſti ſanitatem cum illo ad te miſſam ⁊ omnia fa⸗
cturam tuam nobilitatem pro defenſione fidei. miſſuramqꝫ in breui legatos cuꝫ po
teſtate concludendi tam de tranſitu tuo q̄ꝫ de rebus alijs ad expeditōneꝫ neceſſarijs.
Venere legati tui viri preſtantes ⁊ in conſilio tuo primarij. qui nos tyburc conue⸗
nientes. inter prima colloquia percunctati ſunt a nobis. an adhuc profecturi eſſe⸗
mus quod tibi per ferrarienſem epiſcopum fuerat ſignificatum. hoc eſt an perſona
liter contra thurcos in bellum profecturi eſſemus. Rn̄dimꝰ nihil nos eē mutatos.
vēturoſqꝫ tibi ꝓculdubio futuros comites. q̄ dicto ſubintulē legati ſe h̄re ī mādatis
vt affirmarēt nobis excellētiā tuā aut venturam ad nos eſſe. ⁊ in ſancta profectione

ituram aut in itinere morituraz. Credidimus oratoribꝫ tuis. ⁊ adbuc credim⁹. Se
cuta eſt promiſſio in conſiſtorio publico facta. aſſeruerũt oratores tui in magno cõ
uentu Rome coraz nobis te prorſus venturũ. nec vllo pacto remanſurũ domi. niſi ta
le impedimentũ intererit quod toto mundo iudice legittimũ eſtimet. vulgata ē per
orbem fama. nobiliſſimũ ac potentiſſimũ burgundie ducem ſtatuiſſe vna cuz roma
no pontifice bellum thurcis inferre. totiſq; conatibꝫ defenſionez religionis ample
cti. Audiuit tota xp̄ianitas hanc tuã ꝓmiſſionez. Erexere exinde aĩos veneti. atq;
in thurcos multo ꝙ prius audaciores effecti ſunt. Ungaris ſpes pulcherrima inie
cta eſt. qua ſe tandez de immaniſſimis hoſtibus vlciſcant. regnumq; ſuum perpetuo
thurcorũ moleſtia liberet. Grecia tota omĩs illyricus tractus de libertate cogitare
cepit. thurcorũ aĩos non paruus inuaſit metus. Tanta eſt noĩs tui eſtimatõ. Quis
nũc arbitret generoſitatez animi tui poſt tot ꝓmiſſiones ac ſpem tantam de re pro
ſtitam velle mutare conſiliũ. triſteſq; fideles xp̄i populos reddere. ⁊ letoſq; crucis
hoſtes. Nullum interceſſit impedimentum quod mundus legittimũ iudicat. immo
nec tuipſe excuſationez vllaz iudicaſti ſufficientez. quippe ꝙ neq; ſeniũ neq; debilita
tem tui obijceres atq; idcirco te remorari conatibꝫ aſſeruiſti. Nũc te ob has cauſas
aut alias remanſurũ putet. qui excuſatum ſenſerit nõ excuſante mundo. Ubi honor
vbi eſtimatio tua remanet. quid dicet ꝑplus. Nonne illuſos ſe omẽs xp̄iani cẽſerit.
Inclita francie domus honorez ſemꝑ ceteris rebus antepoſuit. nec tu frãcie ſangui
nis vnꝙ fuiſti ꝓdigus. Nunquid aduerſus honorẽ ſepe facere magna ſubijſti peri
cula. aut nũc potiſſime ꝙ hactenus ꝯſtantiſſim⁹ ⁊ ꝓmiſſi dictiq; tenax atq; obſeruã
tiſſimus fuiſti. Nihil apud te iuuenem honore carius fuit. Non eſt ꝙ modo in etate
matura ⁊ cum maxime ſapis honoris ꝯtemptorez putemus. cui⁹ nobis ſola vel pau
cis alijs relicta ē ſꝑ voluptas. Cõfidim⁹ ꝑterea te ꝓ tua prudẽtia nõ ignorare. ꝙ pi
culoſa ſit tua domi remanſio. quantũ rebꝫ gerendis noceat. quantũ xp̄ianos debili
tat. quantũ robur adijciat hoſtibꝫ. Naz q͛ audito aduẽtu tuo exterriti erãt. ꝯgnita
remãſione cornua erigẽt. ⁊ in ſanctũ euangeliũ ferocius inſultabũt. nobiſq; amãtiſ
ſime fili ſi verũ fuerit quod arbitrari ñ poſſum⁹ mutati ꝯſilij tui fama haud paruã
afferet. Naz ꝙ de victoria belli ſpez ꝓpe certã ꝯcepam⁹. te nobis deficiẽte rem dubiã
cernim⁹. Ueremur ne tuũ exemplũ ſequẽtes ſocij remiſſiores efficient. atq; querẽt cũ
hoſte ꝯditiões vt eſt natura mortaliũ regni ꝙ fidei tenacior. Nec tua auxilia ſine te
tuũ ſatis implere officiũ poterũt. Nullus exercitus tuus tantus eſt quanti tuipſe.
Nihil tantũ valet in bello ꝙ auctas ⁊ ſepe iã vincit opinio. Tu ſi nobis deſis cui⁹
nomẽ eſt apud formidandos ⁊ apud noſtros honoratiſſimũ. facile intelligis quãtuz
rebus gerendis officias. Nõ eſt igit cur opprimeris te ꝯſilio mutato velle domi ma
nere. q ſepe dixiſti. etſi tibi moriendũ eẽt in hac ꝓfectõne venturũ te. tñ ꝙuis ſi veias
(vt ꝯfidim⁹) in dño vita tua longior erit ⁊ validi corpis. ⁊ redibis cũ gloria domum
victor hoſtiũ. xp̄iane religionis ꝯſeruator. In domo timenda eſt ira dei. Scis q̃tiens
infirmitates q̃i monitões quedã te inuaſerũt. Tu teipſuz monitũ dixiſti fuiſſe. vi
de qd agas. Caue ne monitões dñi irritas facias. nec preferas hũana mãdata di
uinis. Nos quidez niſi aliud audiam⁹ expectam⁹ excellentiã tuaz cum deſiderio. ⁊
te venientez ꝯcupide videbimus ⁊ amplectabimur. tecuz ꝓficiſcemur in hoſtes quibꝫ
tota Italia comes erit. Decretum. n. noſtrũ de decimis viceſimis ⁊ triceſimis ⁊ in
dulgentijs ab omnibꝫ italie potentibꝫ receptũ eſt. ⁊ omẽs auxilia ꝓ ſuis facultatibꝫ
ꝓmittunt. nec florentini deſunt viri prudẽtia potẽtes ⁊ opibꝫ. ꝙuis de his aliqñ fu
erat dubitatũ. nũc certum eſt eos egregie in thurcos de expeditõne laturos opẽ. No
bilis vir Franciſc⁹ Sfortia dux mediolañ. vnũ ex filijs ſuis ſe nobiſcuz ꝓmittit. ⁊ cũ
eo equitum peditũq; validum. Succeſſura ſunt omĩa te venturo quemadmodũ ſpe
ramus ex voto. Quod ſi deo ꝑmittente ꝓpter peccata noſtra tuus aduẽtus fuerit im
peditus. nõ tamen iter noſtrũ retardabimus. Et ꝙuis nõ fuerit ꝓfectio noſtra pro
miſſa niſi te veniente. ibimus nihilominus nec fraudabim⁹ ſua ſpe ꝑplm xp̄ianũ. fa
ciemus qd ꝓmiſim⁹ ⁊ vltra ꝙ ꝓmiſſuz ē. Nemo dictur⁹ ē. h ꝓmiſit pius põtifex ⁊ ñ

fecit. Iturꝫ ſe dixit ⁊ nõ fuit. Magnifica v̾ba ꝓtulit ⁊ nõ ↄpleuit. Ibimꝰ autore dño mare intrabimꝰ. In hoſtes nauigabimꝰ. ꝓ victoria nõis xp̃iani. ꝓ defenſione fidei totis virib⁹ nitemur. Nõ grauis etas nos retinebit. nõ impedita morbis arteticis mẽbra. nõ ꝑſimonie ecc̃e cura. nõ ꝑicula maris. nõ mortis metus. Scimus morien dũ nobis eſſe. nec honeſtius vnq̃ vitã finiri poſſe q̃ in exercitu ꝓ xp̃o ſaluatore ⁊ eiꝰ lege decertãte. Si xp̃iani principes ſꝑl'iqꝫ auxilio fuerint. neqꝫ ꝓ fide laborãtes de-ſeruerint: nihil ẽ qđ de victoria deſpemus. Si minꝰ nõ deerit vt ↄfidimꝰ. ip̃e deus ⁊ ſaluator ihs xp̃us cuiꝰ res agit̃. Cõſueuit. n. diña pietas in ſe ſperãtes haud q̃q̃ deſerere. cui tam facile eſt cũ paucis q̃ in multis vincere. ⁊ ibi cepit diuinũ repetitũ preſidiũ. vbi humanũ deficit auxiliũ. In deo ſpem noſtrã collocabimꝰ. ipſe ſi vult victoriã nobis elargiet̃. Etſi aliter maieſtati ſue placuerit. ſatis erit nobis ꝓ defenſione religionis quantũ facultatis datũ fuerit eo ꝓceſſiſſe. Iuſtus eſt dñs deꝰ. nec vltraq̃ pñt hoĩes erigit. Nobis cauendũ eſt ne diuine volũtati aduerſemur ⁊ ne populos illuſiſſe videamur. Cunqꝫ vulgata ſit noſtra ꝓfectio. dabimꝰ opaꝫ vt opinioni hoĩm ſatiſfaciamꝰ. diuineqꝫ volũtati ꝓ noſtris virib⁹ pareamꝰ. tuã nobilitatẽ exorantes. ac ꝑ viſcera miſcdie dñi noſtri ihu xp̃i in caritate vera ꝑfecto corde obſecrantes. vt ⁊ tuipſe idẽ facias nec ꝓmiſſis tuis deo maxime nobiſqꝫ factis deficias. Memineris dñi dei tui ⁊ quãta ſuſcepis ab eo bona. nec velis ingratus videri nec verba cuiuſpiã pluris ꝑficias q̃ dei mandata. Conſule honori tuo ⁊ anime tue. nec expeditionẽ fruſtrare quam fideles de te populi habent. Noli auferre ſpem quam nobis prebuiſti. conſolare nos ⁊ vniuerſam plebẽ xp̃ianã. vt deus ⁊ pater dñi noſtri ihu xp̃i ⁊ deus totius conſolatõnis conſolet̃ te ĩ omnibus aduerſitatib⁹ tuis feliciter. Et quod reliquũ eſt tempis in hoc ſeculo deo offer ⁊ conſecra. vt tandem in altera vita ſui regni ꝑticipem te faciat. Cupimus ſuper his vt q̃primum nobis reſpondeas. Datum Senis. viij. kal'. Aprilis. Anno. M. cccc. lxiiij. Pontificatus noſtri anno ſexto.

Rñdet excuſationi ⁊ minis palatini.

Epiſtola. cccxcvij.

Pius ep̃us ſeruus ⁊c̃. Nobili viro Frederico comiti palatino ſacri imperij electori Salutem. Nec te dilectum de more filium non vocamus neqꝫ benedicimus tibi. faciunt opera tua qui ⁊ eccleſie maguntine bona ad te detrahens. aduerſus apoſtolice ſedis mãdata ditero priuato ⁊ anathematizato iũgere arma non es veritus. ea vlterius publica edicta ponere ne quis litteras nr̃as in tuis tentorijs vel publicare vel exequi audeat: mortem ei cõminatus qui contra fecerit. quod nihil eſt aliud q̃ prime ſedis ⁊ ihu chriſti vicario rebellare. Quibus ex rebus q̃uis non a nobis. ipſo tamen iure excommunicatus es. ⁊ extra chriſti eccleſiam factus. Neqꝫ dilectus filius appellari potes. neqꝫ benedictõnis capax haberis. nec tua te tuent̃ edicta nec inhibitiões quibus apoſtolica decreta prohibes ad te deferri. Non flumina. non montes. non muri aut alie queuis munitões excõmunicationis ad te aditum impedire poſſunt. dei fulmen eſt apoſtolicũ anathema. cui nulla poſſunt arma reſiſtere. Tu longam epiſtolam ad nos ſcripſiſti vt excuſares quod feciſti. ſed quanti momenti ſint que dicis deus nouit ⁊ tuipſe ſcis. nec ignoramꝰ: iudicat te ↄſcia tua. q̃ te cã mouerit ditero tuo priꝰ inimico auxiliũ p̃ſtare ↄt̃ iuſticiã: oẽs intelligũt. Potes m'ta dicẽ. ħ̃ v̾itas ĩ ſuo loco manebit. Petis. ne credamꝰ inimicis tuis. neue cãꝫ tibi demꝰ q̃rẽdi remedia q̇b⁹ defendi poſſis. ⁊ arrogãt̃ aliq̃ ꝑ minas ſb̃nectẽ videris. Nos ſolũ opib⁹ credimꝰ: ⁊ ea q̃ palã videꝰ ñ poſſumꝰ ñ credẽ. tua offenſio notoria ẽ ⁊ maĩfeſta rebellio. Si te volueris emẽdare vt bonũ filiũ decet ap̃l'icis obedire p̃ceptis. vtemur pij p̃ris officõ. nec redeũtẽ filiũ aſꝑnabimur. qn potiꝰ vitulũ ſagiatũ apponẽꝰ. ſic̃ ĩ euang̃ erga filiũ ꝓdigũ feciſſe legiꝰ bonũ patrẽfãilias. q̃ ſi ꝑges ap̃l'icã ſedẽ impugñre ⁊ eius decreta ↄtemnere. ſenties roma-

nam eſſe maioreꝫ eccleſiam q̄ vel tu ſis. vel qcūqꝫ alius qui tibi opē offerre voluerit. Prudēs es ⁊ noſti q̄ pn̄t aduerſus te fieri ⁊ plane intelligis. qꝛ n̄ p̄t vinci veritas. ⁊ q̄ iniuſte agēti nulla ſatis tuta pn̄t inueniri preſidia. Datū ro. vij. kal̄. marcij. 3

Notificat pariſienſibꝫ ſe papā electū ⁊ ꝓcat ꝓ ſe orare. vt digne ſubmiſtret.

Epiſto. ccccxcviij.

Pius epūs ſeruꝰ ſeruoꝝ dei Dilectis filijs vniuerſitati ſtudij pariſieñ. S. ⁊ ap̄licā bn̄dictōꝫ. Pius ⁊ miſericors deus noſter vniuerſe ꝯditor creature. qui ſapientia fundauit terraꝫ. om̄ia ordinans celeſtia ⁊ terreſtria. ſacroſanctam romanā eccl̄iaꝫ ea ꝯplectit̄ caritate: vt ꝑ ſucceſſiuaꝫ vicarioꝝ ſuorum mutatōꝫ: nulla aduerſus eaꝫ ꝓcella. nullus preualere poſſit ſp̄us tempeſtatis. Sane felicis recordatōnis Calixto papa tercio predeceſſore noſtro de hꝰ mortalis vite valle. viij. idus auguſti ad celeſteꝫ patriā euocato. ⁊ ipſius funeris ac exequiaꝝ celebratōne ſolenni ac debita ſubſecuta. Nos vna cum fratribꝫ noſtris ſancte romane eccleſie cardinalibꝫ de quoꝝ numero tūc eramꝰ. rome in ap̄lico palatio apud ſancti petri apoſtoloꝝ principis baſilicā. in quo dictus predeceſſor habitauerat. ac debitum nature ꝑſoluerat. modo ac tempe ꝯgruis ꝓ futuri creatōne pontificis curauimus conuenire. nobiſqꝫ cū eiſdeꝫ fratribꝫ ſub deliberatiōis magne negocio quā tāte rei qualitas exigebat aliq̄diu tractantibꝫ. tandeꝫ ipſi fratres lꝫ potuiſſent in alios maioris meriti conſentire: tamen ſancti ſp̄us (a quo ſancta romana ⁊ vniuerſalis eccleſia chriſti ſponſa regit̄) infuſione. ipſoꝝ aīos ſic afflante. ad ꝑſonaꝫ noſtraꝫ dirigentes. vnanimit̄ vota ſua nos tunc t̄t̄ ſancte ſabine p̄ſbrm cardinaleꝫ. neſcimꝰ quo occulto ſꝫ nobis tremendo iudicio. ad celſitudinis ap̄lice faſtigiū ꝯcordit̄ elegerūt. Nos aūt imbecillitatis noſtre conſcij. noſtraꝝ paruitatē viriū ad tanti oneris ſarcinam digne ꝑferendaꝫ agnoſcentes. poſtq̄ diu quid agendū foret cogitauimꝰ. tādē ꝯſiderantes romani pontificis electōeꝫ nō ab homībꝫ ſꝫ a diuina inſpiratōe ꝓcedē. cuius nō licet reſiſtere voluntati. ſperanteſqꝫ eum qui ab initio fundatōnis eccleſie infirma mundi elegit vt cōfunderet fortia. vires ſuas nobis ad tanta gubernacula ſubminiſtratuꝝ. cupidi bn̄ agere ⁊ prodeſſe potius q̄ preeſſe. in ſpiritu humilitatis colla ſubmiſimus iugo apoſtolice ſeruitutis. Quapropt̄ deuotioneꝫ veſtraꝫ precamur. quatenꝰ om̄ipotēteꝫ deū inſtantius exoretis. a veſtriſqꝫ om̄ibꝫ exorari curetis. vt nos ꝑ ſuā gr̄aꝫ roboret ⁊ dirigat in agēdis. Nos. n. ꝓ noſtre erga vos mētis affectu diſpoſiti ſumꝰ. ī caſibꝫ occurrētibꝰ vr̄aꝫ deuotōꝫ ſp̄ealiū gr̄aꝝ ꝓrogatiuis ⁊ alijs bn̄placitis quantū cū deo poterimꝰ ꝯfouere. Datū ro. apud ſanctū petꝝ. āno incarnatōnis dn̄ice. M. cccc. lviij. pridie nōs ſeptēbris. pōtificatꝰ nr̄i anno p̄mo.

Vocat ꝑſonalit̄ ꝯgregatōi mātuane intereſſe. aut legittio impedimēto p̄pedito oratores cum pleno mandato illac mittere.

Epi. ccccxcix.

Pius epūs ſeruus ſeruoꝝ dei cariſſimo in xp̄o filio karolo francoꝝ regi illuſtri. S. ⁊. a. b. Ut ꝑſolueremus om̄ipotēti deo ⁊ fideli ꝑp̄lo vim ab infidelibꝫ patienti id cuiꝰ cauſa ad hanc ſedeꝫ ſumꝰ aſſumpti. de venerabiliū fratꝝ noſtroꝝ ſancte rōne eccl̄ie cardinaliū ꝯſilio ⁊ aſſenſu. ꝑ certas nr̄as lr̄as quas celſitudini tue pn̄tibꝫ mittimꝰ. oēs reges ⁊ p̄ncipes catholicos ad dietā ſolēnē mantue vel vtini in ꝓximis kal̄. Iunij celebrandā. ap̄lica voce duximꝰ ꝯuocandos. ſtatuendo ꝯcedente altiſſimo eo loco eodemqꝫ tempe ibideꝫ ꝑſonaliter adeſſe: impedimentis poſthabitis que circumſtant nos vndiqꝫ. Et ſi erga ea mēs tua fuerit ſemꝑ ad tuendum nomen ſanctum dei. vt non apoſtolice ſedis nec cuiuſq̄ alterius exhortatione multum egueris: tamē quia hec nonſolum nobis eſt cordi. ſed dn̄ico gregi in primis neceſſaria. ſublimitatem tuam hortamur in dn̄o. ⁊ per illud ſanctum baptiſma in quo in chriſto renatus es ⁊ nomen chriſtianum geris. requirimus. vt velis ꝑ os noſtrum vocatus. abiectis reſpectibꝫ omībꝫ qui pro honore dei nō ſunt attēdendi. ad eadem loca ⁊ ad diem preſcriptum perſonaliter intereſſe. Etenim cuꝫ vicarius ihu chriſti in terris hoc agat. queꝫ recte vadentē ſequi xp̄ianus ꝑp̄lus debet.

nõ debent pricipes terre graue̅ ſibi ducere laborẽ ab illo ſuſceptũ amplecti. Habit⁹
es cariſſime fili deuotiſſim⁹ princeps fidei. ⁊ religionis nr̄e p̄cipuus. nec immerito
ob xp̄ianũ nomẽ egregie a ꝓgenitoribꝫ tuis defenſuꝫ. nomẽ xp̄ianiſſimi ab illis be-
reditariũ babes. Accedit potẽtia ſinglaris qua ideo om̄ipotẽs deus inſigniri te vo-
luit. vt eẽt qui tp̄e necẽio quale nũc immĩet: illã ad ꝓtectõeꝫ ſui gregis ꝯferret. Erit
(vt in dño ꝯfidim⁹) aduẽtus tuus marie ad h̄ ſalutare op⁹ vtilitatis. ñ eo ſolũ ꝙ ſa-
pienti ꝯſilio tuo dirigẽ tantã moleꝫ glorioſiſſime poteris: ſꝫ qr gẽtes ⁊ regna audien
tes xp̄ianiſſimũ regẽ francoꝝ relictis ſedibꝫ ſuis ad augendã ⁊ tuendã cõmunẽ cau-
ſam altiſſimi cũ rõno põtifice ꝯueniſſe. erubeſcẽt ipſi exemplũ tuũ ñ ſectari. vt pene
ob hoc ipſuꝫ plus momẽti ceteris om̄ibꝫ allatur⁹ appareas. Pro deo igit̃ cariſſime
fili. ꝓ ꝯmẽdatõe eterna nois tui. ꝓ ꝯpaſſiõe fidelis ꝑplĩ ꝯtinue feritati thurcoꝝ ſan-
guinẽ ſuũ fidelit̃ dantis: exaudire clement̃ velis pias nr̄as hm̄õi p̄ces: ⁊ fletu ⁊ la-
chrimis oppreſſoꝝ nobis impoſitas: hec. n. vera ſunt opa regũ. h̄ camp⁹ in quo ho-
neſte decertare ⁊ triumphũ vere ſalutis reportare cuꝫ gloria pñt. Cetera flura ſunt
⁊ caduca. vix ſolide laudis in ſe hñtia. etiã ꝑſepe ingrata. Qꝫ ſi caſu aliq̃ qđ deo nõ
placeat carendũ nobis erit tua pñtia. ⁊ p oratores ꝯplere h̄ mun⁹ cõſtituas. rcq̄rim⁹
eo caſu celſitudinẽ tuã. vt cũ pleno mãdato illos tranſmittẽ velis. nõ ad decernenda
ſolũ ea quoꝝ cauſa vocatus es: ſꝫ ad ꝯponendã pacẽ vel indicẽdas treugas cuꝫ illis
cũ quibꝫ eſſet tibi forſan ꝯtentio. vt demũ pacatis vtiqꝫ fidelibꝫ ꝯcordius ceptũ op⁹
ꝑſequi poſſum⁹. Speram⁹ tñ ꝯceſſuꝝ om̄ipotẽteꝫ deuꝫ. vt tua ſerenitas poti⁹ p ſe-
ipſaꝫ q̃ꝫ p oratores ſuos ſit affutura. Attento. ꝙ mantuanã ciuitatẽ tui potiſſimuꝫ
cauſa delegim⁹. vt vel ſerenitas tua quod primũ expetim⁹: vel ſaltẽ principes aliq̃
de latere tuo illuc accedere facilius valeãt. Hortamur q̃ꝫ ⁊ requirim⁹. vt p preſentẽ
nunciũ velit ſublimitas tua optatũ nobis reſponſuꝫ dare. Datũ ro. apđ ſcẽm petꝝ.
Anno incarnatõis dñice. M.cccc.lviij. tercio id⁹ octobris. põtificat⁹ nr̄i ãno p̄mo.

Reſponſio Regis francie. **Epiſtola. cccc.**

Beatiſſime pater paucis abhinc diebus beatitudinis veſtre litteras p la-
torem preſentium ſuſcepimus. carũqꝫ tenorem attente intelleximus. Et
quideꝫ in primis ꝑſoluende ſunt ipſi pietatis fonti gratiaꝝ actiones am
pliſſime. qui hoc tẽpe forte triſtiſſimo. ad reſartiendas eccleſie ſue ſponſe immacu
late. ptes labefactas eandẽ beatitudinẽ vocare dignatus eſt. Attollẽdũ q̃ꝫ plurimũ
ꝓpoſitũ eius ſalutiferꝝ ⁊ pie exhortatõnes ſincero aĩo amplectẽde. Tlerꝝ cũ hec res q̃
nulla maior ꝓ ſeipſa ſatis exorare videat̃. ⁊ principes catholicos ad id ꝑſuaſos ni-
mirũ eſſe credam⁹: matura ⁊ ſalubri deliberatõne ꝯcilij. nõ paꝝ egre ꝯſpiciat̃ ꝯuoca
tioneꝫ ſolenneꝫ p̄latoꝝ principũ ⁊ alioꝝ viroꝝ notabiliũ eccleſiaſticoꝝ ⁊ ſecularũ
regni noſtri intra dietã aſſignatã facere: ⁊ tũc que deliberata ꝯcluſaqꝫ extiterint. per
noſtros ſolẽnes oratores debita poteſtate ſuffultos: eideꝫ beatitudini patefacere pla
ne decreuimus. Porro etſi in rebꝫ humanis fluxis quidem ⁊ caducis ꝑſepe ſoleant
turbatiões accidere. In illius tamen miſericordia ⁊ pietate ſperandũ eſt qui neſcit
abeſſe pie ſperantibꝫ in ſe. quiqꝫ tantam eccleſie ſue dedit poteſtatem. vt quanto gra
uiſſimis perſecutionibus impiorum ſeuius impugnatur. tanto poſtmodum ipſius
miſeratione adiuta. potentior conſurgit in aduerſis. Beatitudinem veſtram cui h̄
ſanctum propoſitum pie credimus celitus fore inſpiratum. ad eccleſie ſue felix mi-
niſterium dirigat ⁊ conſeruet is cuius vices in terris geris pius ⁊ miſericors dñs.
Scriptum ⁊c̄.

Collaudat de colliſione pragmatice ꝯſtitutõnis. **Epiſtola. ccccj.**
⁊ hortat̃ ꝯtra thurcũ bellũ inire.

PIus eṗs ſeruus ſeruoꝝ dei. cariſſimo in xp̄o filio Ludouico regi frācie ſa
lutē ⁊ aplīcam bn̄dictōnē. Accepimꝰ ex lr̄is venerabilis fratris noſtri
Johannis epī attrebaten̄. quanta eū caritate cōplexus ſis. ⁊ ꝗ̄piū erga
nos ⁊ romanā eccleſiā geras affectum: ⁊ ꝙ̄ ad tollendum de regno tuo ꝯſtitutiōē
illam que pragmatica dicta eſt. volenti ⁊ erecto ſis aīo. Laudamus deum ⁊ ſue ma
ieſtati bn̄dicimus. qui talē tibi mētē dedit. Nam quid aliud dicere poſſumus. niſi
ꝙ dei bn̄ficio ex maximis ꝑiculis liberatus es. ⁊ in hec tempa reſeruatus. vt eſſes q
ſuſcepto regno paterno. ſublatis erroribus libertatē ſancte romane eccleſie inſtau
rares atqꝫ reſtitueres. ⁊ maioꝝ tuoꝝ equata gloria xp̄iano nomini quietē fundares
Benedictus dominus qui tue ꝑſone cuſtos fuit ⁊ ſpiritū tuum erexit. vt cogitares
que pia ⁊ omni laude digna ſunt. Sic magnus Conſtantinꝰ. ſic duo Theodoſij. ſic
karolus magnus. ⁊ plures ex tuis ꝓgenitoribꝫ. immortale nomen ⁊ inextinguibilē
conſecuti ſunt gloriam: quia romanam eccleſiam matrem ſuā iu debito ſunt honore
proſecuti. quorum te veſtigijs inherentē ⁊ diligimus totis precordijs. ⁊ laudamꝰ:
⁊ omīs te poſteritas celebrabit. Illud autē inter cetera ꝯmendamus. ꝙ abſqꝫ ꝯuen
tu ⁊ conſultatione multoꝝ pragmaticā auferre conſtituiſti. quemadmodū idem eṗs
nobis ſignificauit. Sapis certe ⁊ Regē te magnū oſtēdis. qui nō regaris ſ; regas.
Optimus. n. princeps eſt. qui per ſe recta cognoſcit ⁊ operat̄: qualē te eē ꝯfidimꝰ.
Nec ſcriptura que ait. vbi multa conſilia ibi ſalus multoꝝ multitudinē reqrit. ſ; cō
ſilioꝝ maturitatē ⁊ digeſtionē q̄ res in paucis magis ꝙ̄ in multis reꝑiūt̄. Neqꝫ eni
aut honeſtas aut iuſticia multitudini facile ſuadet̄. q̄ varijs affectibꝫ agitata ad ꝑ
na frequēter inclinat ꝯfuſioni. ſubita eſt ꝯſulentiū multitudo. neqꝫ bn̄ ſe res hꝫ. vbi
ſuffragia numerant̄: n̄ ponderāt̄. Sepe. n. fit vt maior ꝑs meliorē vincat. Facis q̄ te
decēt. q ſciēs pragmaticā eē abſqꝫ deo: eā de regno tuo eliminare decreuiſti. Nec vis
in deceptatōꝝ ducē an fieri debeāt q̄ tuipſe faciēda nouiſti. Hoc ē regē eſſe ⁊ bonū
regē. ⁊ quē boni amēt mali timeāt. Nā q ꝑ alios regūt̄. nec ꝑ ſe intelligūt q̄ ſunt agē
da: cōtemptui ſunt. Probamus igit̄ ⁊ ꝯmendamꝰ admodū q̄ de tua liberatōe circa
pragmaticā eṗs attrebaten̄. ſcribit. hortamurqꝫ vt que ꝓpoſuiſti ī aīo: cito effectu fa
cias. neqꝫ cum poſſis hodie bn̄facere cras faciam dicas. Hilarē datorē diligit deꝰ
que iuſta ⁊ honeſta ſunt nolūt moras. Fac tuā ſapientiā ſicut nos cognoſcimꝰ. ita
⁊ mundus omīs ꝗ̄primū cognoſcat. neqꝫ aliquis dicere poſſit diu noluit. q2 diu de
liberauit. Et ſi ꝓlati tui ⁊ vniuerſitas aliquid ex nobis deſiderent. te mediatore ad
nos recurrant. nam ſi quis vnꝗ̄ pontifex fuit gallice nationi affectus vt multi fue
runt. nos certe inter ꝓmos reꝑiemur. qui nomen ⁊ gentē hmōi honoremꝰ ⁊ diliga
mus. ne vnꝗ̄ poſtulatis honeſtis aduerſabimur. ſcimuſqꝫ dignū eſſe vt fratribꝫ no
ſtris coepiſcopis in multis differamꝰ. eoſqꝫ honoremus. ꝑiterqꝫ viris doctis ⁊ q do
cti eſſe cupiūt in vniuerſitatibꝫ litteraꝝ ſtudia ſectantibꝫ ſubueniendum eſſe n̄ igno
ramus. Ab his. n. catholica fides defendit̄ ⁊ doctrine lumē ꝓpagat̄. Age igit̄ fili. ꝑ
fice quod in animo geris. ⁊ confide nos tibi ⁊ regno tuo animo ꝯceſſuros. que ratō
⁊ honeſtas ſuadebit. Ceteꝝ quia regina Cypri ad nos ex regno ſuo deiecta ⁊ ex ter
ris ꝓfecta eſt. ⁊ ad tuam credimus ſerenitatē ꝓficiſcet̄. ꝯſilium ⁊ auxiliū petēs. nā
regnū eius ſoldani egiptij gente occupatū eſt. Et quia (ſicut accepimꝰ) Mahome
tus thurcoꝝ dn̄s greopin ⁊ trapeſuntē ⁊ multas alias in aſia ciuitates ac ꝓuīcias
de nouo ſibi ſubiecit ⁊ in europā victor ac tumens eo ꝓpoſito reuertit̄ vt xp̄ianitatē
ꝓterat ⁊ ꝯculcet. ſerenitatē tuam rogamꝰ ⁊ flentes petimꝰ. vt reſpicias in quo ſtatu
eſt catholica fides. qūo ex vno latere thurci. ex alia ſaraceni vrgent. Pone an̄ ocu
los lamentabiles xp̄ianoꝝ voces. qui ꝑ aſiam ⁊ greciam in medio natōnis peruerſe
conſtituti miſerabilibus modis affliguntur. Cogita in quo loco eſt ſacrū domini ſe
pulchrum. quod inſpicere abſqꝫ mahometorū voluntate non poſſumꝰ. Sancta ter
ra que nobis lucem fidei prebuit nūc in tenebris eſt. totus oriens plenus eſt ſpurci
cia mahometica. que etiam in europā ſuum virus effudit. inde grecie. hinc hiſpa
nie ꝑte occupata. nec dies eſt in qua nulle chriſtianoꝝ anime pereant. Rhodus in

ꝑiculo ⁊ nobilis inſula maris quondā dicta pelopōneſus in poteſtate thurcoꝝ ē pau
cis exceptis lociſ. Epirꝰ tota ad eoſ ꝯfluxit bulgaria walachia. ⁊ rauēna ex ꝑte thur
cis ꝑēt. Hūgaria vulnꝰ expectat. q2 mltis afflicta cladibꝫ. n̄ pt̄ tātos belli motꝰ ſuſti
nere. nec eſt q ꝯſoleť eam. timet victorē Machometē iā ſpolijs orīētis ⁊ aſie viribus
auctū. Timemꝰ ſane illi gēti. timemꝰ ⁊ alijs q ſūt in hoſtiū circuitu. nec nos ſumus
q ſuccurrere poſſumꝰ. voluimꝰ ocl'os nr̄os mō huc mō illuc. ⁊ luſtratis oībꝫ xp̄iano⸗
rū ꝓuincijs nemo regū nemo principū nobis occurrit q tāte rei ſubuenire poſſit. niſi
tu ſolus quē piꝰ deꝰ ſui xp̄i ſaluatorē (vt ꝯfidimꝰ) huc uſqꝫ ſaluauit incolumē. nec ꝑ⸗
miſit i manꝰ te ꝑſequētiū incidere. Tu dei ope hereditariū regnū i pace ꝯſecutus es
mortuo pr̄e. Philippꝰ burgūdie dux clarus ⁊ potēs tibi obſequētiſſimꝰ ē. ⁊ ceteri du⸗
ces et comites regni gl'ianť ⁊ tibi ſine ꝯtrouerſia parēt Ex anglia (ſi volueris) nihil
tibi aduerſabiť. hiſpaniā hēs amicā. Oēs ꝑ circuitū te veneranť ⁊ colūt. ⁊ legatōes
ex longinqs ꝑtibꝫ ac ex ip̄a ytalia te honoratū ⁊ ſalutatū veniūt. Magna eſt gloria
tua. magnū eſt dei donū. Intellexit diuia pietas cogitatōes tuas. ⁊ mlta ꝯgnouit in
aīo tuo ꝓpoſita eē ad ꝯmūe bonū. nec dubitamꝰ qn cum eēs exul q̊dāmō a regno tuo
tecū ſepe dixeris. Oſi p̄rno in ſolio aliqn̄ ſedeā. qn̄ta faciā tibi deꝰ grata. Certe n̄ pa
tiar tuā hereditatē thurcoꝝ inſania laniari. Audiuit te deꝰ. ⁊ oīa tibi aduerſa repu⸗
lit. planauit iter tuū. ⁊ te ī aucto regno collocauit excelſū ꝑ regibꝫ terre. Oīa tibi trā
quilla dedit ſiqd aliqn̄ intra te deo ꝓmiſiſti id ſeruato. ſi nō ꝓmiſiſti (qđ nō eſt veriſi
mile) recognoſce bn̄ficia q̄ accepiſti a dn̄o deo tuo. q te filiū regē creauit. ⁊ regnū cū
diu ex terris fuiſti ſūma cū gl'ia reſtituit. ońde te gratū diuine pietati. ⁊ ꝓ tantis bn̄
ficijs vicē repēde. tolle vt factuꝝ oratori nr̄o ſpopōdiſti pragmaticā ꝯſtitutōz. ⁊ h̄ fa
cto qđ nō eſt difficile. erige te totū in exiliū xp̄iane religionis ꝯtra thurcos. Stude vt
expeditio aduerſus hoſtes xp̄i fiat. Exhibe te huius rei ducem ⁊ caput. Nec dubi⸗
ta cūcta erūt tibi ꝓſpera. hoc eſt negociū te dignū. tibi hec gl'ia ſeruata eſt. Nihil eſt
in quo te laudabilius exercere poſſis. hereditaria hec tibi ꝓuincia eſt. Naz pugnare
ꝯtra thurcos ⁊ vincere ⁊ terrā ſanctā recupare. ⁊ fidē ſaluare. ⁊ romanā eccl'iā hone⸗
ſtare. francoꝝ regum ꝓpriū eſt. ⁊ hec tu cōmodiſſime ꝑſtare potes. vera frācoꝝ ſobo⸗
les ſapiētia. ⁊ rex expiētia ꝑditus. ī opulēto ⁊ pacifico ⁊ potētiſſimo regno ſublima⸗
tus. Oīm oculi in te reſpiciūt. oēs afflicti te inuocāt. ⁊ nos ꝑter te non videmꝰ q hec
poſſit ꝑſtare. Ideo ad te vnū recurrimꝰ xp̄iane fidei defenſorē. Tu ergo ⁊ a nobis ⁊ a
toto xp̄ianoꝝ populo rogatꝰ. ⁊ inp̄mis a dō cōmonitꝰ: ꝑpara te huic ꝓuincie ad quā
feliciter dirigendā oīa obtinebis a nobis que a iuſto ⁊ pio chriſti vicario ⁊ beati pe
tri ſucceſſore obtineri debeāt. Datū ro. xxvj. octobris āno. M. cccc. lxj. pōtificatus
noſtri anno. iiij.

Reſponſio Ludouici regis Frācie

Epiſto. ccccij.

Ludouicus dei grā francoꝝ rex. Tibi ſanctiſſimo ⁊ beatiſſimo patri nr̄o
pio pape. ij. Obedientiā ⁊ filialem ⁊ plenus deuotionis affectus. Deum
ſolum ſciētes eſſe. cuiꝰ ꝓuidētia bn̄ conſuliť rebus humanis. meliuſqꝫ re⸗
gna ⁊ vrbes religione cingi atqꝫ defendi. q̄ꝫ armis et membris. te vicariū dei viuētis
ea veneratione proſequimur. vt ſacra preſertim ī eccleſiaſticis rebus tua monita ve⸗
luti vocē paſtoris audire. illiſqꝫ parere prompta mente velimus. Quapropter beatiſ⸗
ſime pater etſi cōſtitutio quedā in regno noſtro quam pragmaticam vocant. magno
prelatoꝝ ꝯuentu. magna tp̄is deliberatione ꝯcluſa fuerit ⁊ iam callum obducta quie
tum prope fixerit ſtatuz. tu tn̄ tuis ad nos litteris illā a regno noſtro auferri. explo⸗
di. abrogariqꝫ flagitas: nobis quoqꝫ dilectus et fidelis conſiliarius noſter Iohan⸗
nes ep̄us attrebacen̄ quē cū poteſtate legati de latere ad hoc nr̄m regnum miſiſti. cō
memorauerit ea ad que ꝑ ip̄m tibi noſtro nomine pollicenda. vouenda. ex promittē
da. nos anteq̄ꝫ regnū ſuſcepiſſemus religionis inſtinctꝰ quidā deduxerat. nos noſtra
promiſſa exequi accedente moderatrice rerū eccleſiaſticaꝝ tua auctoritate ſtudemꝰ
ac volumus. Et id quidē tanto volumus aīmo propenſiori. quāto nobis regnū fran
cie florēs ⁊ bello vacuū tueť deus ⁊ ꝓtegit. Oībꝫ itaqꝫ victimis potiorē obediētiam

intelligētes .aſſenſi ſum⁹ his que tuo noīe nobis apta ſūt. ipam. ſ. pragmaticā ſāctio
nē. tibi tueqꝫ ſedi eē infenſā. vtpote que ī ſeditōe ꝛ ſciſmatis tpe. atqꝫ p ſeditōꝫ ſecti
oniſqꝫ a tua ſede figurā nata ſit. ꝛ que dū tibi a quo ſacre leges oriunt̄ ꝛ manant q̄n
tūlibet eripit autoritatē. oīne ius ꝛ oēm legē diſſoluit. Illud eñ erorit̄ qd idē ꝯſiliari
us nr̄ noīe tue ſāctitatis aſtrurit. vt dū p pragmaticā ipam ſumme in eccīa tue ſedis
auctoritas minuit̄. dū p̄latis in regno nr̄o quoddā licētie templū p illā ꝑſtruit̄: dum
ꝯgruens vnitas ad alia regna ꝯformitaſqꝫ tolli videt̄ . abrogāda ſit ipa pragmatica
pellēdaqꝫ a regno nr̄o. Quippe que aduerſus tuā ſedē oīm eccl'iaꝝ matrē ab inferio
ribꝫ p̄latis lata ſit tanq̄ vt ſcriptura loquit̄. Quō ſi eleuet̄ virga ꝯtra leuātēꝫ ſe. aut
baculus q vtiqꝫ lignū eſt. que quidē beatiſſime pr̄. licꝫ pleriqꝫ docti hoīes ꝯfutare ni
terent̄ atqꝫ diluere. multaqꝫ nos dehortarent̄ abrogare ſāctionē ipam: Te tñ pricipē
toti⁹ eccl'ie. te ātiſtitē ſacroꝝ. te dn̄ici gregis paſtorē ꝓfitemur ꝛ ſcim⁹: teqꝫ iubētē ſeq
mur. Tibi ꝛ beatiſſime petri cathedre ꝯſentim⁹ ꝛ iungimur. Itaqꝫ ſicut mādaſti p̄g
maticā ipam a nr̄o regno nr̄oqꝫ viennen̄ delphiatu ꝛ oī ditōe nr̄a p p̄ntes pellim⁹.
deijcim⁹. ſtrepituſqꝫ abrogam⁹. Et quā qualēve an̄ pragmatice ipius editōꝫ circa ec
cleſiaꝝ beneficioꝝ aliarūqꝫ reꝝ ſpūaliū diſpoſitōꝫ cenſurā. moderatōꝫ in regno nr̄o
oīmqꝫ ditōe nr̄a tui p̄decesſoris Martinus. v. ꝛ Eugeni⁹. iiij. romani pontifices ha
bebant ꝛ exercebant. talem eandēqꝫ noſtro adiutori beatiſſimo petro tibiqꝫ ipi⁹ ſuc
ceſſori reddimus. p̄ſtamus. ꝛ reſtituimus. cū ſūmo impio. cum iudicio libero. cū po
teſtate nō coartata. Tu eñ cū ſcias quid autoritate diuinit⁹ tibi tradita poſſis . q̄s
p regni nr̄i ꝛ eccl'iarum in eo trāquillitate poſtulabim⁹: nō negliges res neceſſarias
poteriſqꝫ ſemper quod optimum fuerit iudicare. Utere igitur deinceps in regno no
ſtro poteſtate tua vt voles . atqꝫ illam exerce . nam vt hominum membra nulla con
tentione capite vno atqꝫ vna mente ducuntur: ſic tuis ſacris decretis. eccleſie p̄lati
in regno noſtro ꝛ delphinatu conſonantiam ꝛ obedientiam plenam refundent. Qd
ſi forte obnitentur aliqui aut reclamabunt . nos in verbo regio pollicemur tue beati
tudini atqꝫ ꝓmittimus exequi facere tua mandata. oīm appellationum aut appella
tionis obſtaculo. prorſus excluſo. eoſqꝫ qui tibi contumaces fuerint pro tuo iuſſu cō
primemus ꝛ refrenabimus. Datum Turonis ſub magno ſigillo noſtro die .xxvij.
menſis nouembris. M.cccc.lxj. ꝛ regni noſtri anno primo. Sic ſignata per regem
in ſuo conſilio verone Doilloit.

Dat p̄uilegia tranſeuntibus per terras et
dominia principum vt ſint liberi a grauamibꝫ.

Epiſto. ccccjij.

Pius eps̄ ꝛc̄. Franciſco forcie duci mediolan̄. ſal't. ꝛ ap. b. Bene cognitū
putamus eſſe tue nobilitati. pium ſanctumqꝫ propoſitum noſtrum ſuccur
rendi fidei catholice. ꝛ populi xp̄iani tutele ꝯſulendi. Id vnū opus men
te agimus. id totis ſenſibus ſumus complexi ꝛ (qd antea inauditum eſt) propriū cor
pus ꝓ ſalute ouium nobis commiſſarum exponere decreuimus. Inuitauim⁹ xp̄ifi
deles toto xp̄iano orbe. miſimus l'r̄as cū pleniſſimis indulgentijs. p̄mia vite eterne ꝓ
poſuim⁹ ſequentibus nos ad hoc certamen diuinū. Quo fit vt ꝯfidamus de beingni
tate dei q̄plures chriſtianos vndequaqꝫ conuenturos. qui preſulem romanum. pa
ſtorem orbis. patremqꝫ aīarum in bella pro defenſione ſancti euangelij vadentem ſe
quentur. Decet nos ad hanc partem pie etiā reſpicere ꝛ curam gerere. vt qui crucem
tollentes iuxta p̄ceptum dn̄i vias noſtras ſecuturi ſūt. humaniter ꝛ benigne recipiā
tur. ꝛ vt ipi bn̄ ſuſceptos ſe videāt ꝛ ceteri ad id auxiliū veniendū aīent̄. Hortamur
itaqꝫ nobilitatē tuam. cui nō dubitamus hoc ſanctum opus cordi eſſe. vt in terris ꝛ
dn̄ijs tuis has facias ordinatōes. mandeſqꝫ diligētiſſime obſeruari. Prio vt pegri
ni oēs ſiue cruce ſignati fuerint ſiue non . q ad hanc expeditōꝫ vēturi ſūt. in oībꝫ ter
ris ꝛ locis tuis oīni humanitate ꝛ gr̄a tractent̄. ꝛ ſub g̃uibꝫ ꝛ formidabilibꝫ penis
nemo preſumat eos dicto vel facto ledere ſeu moleſtare. Monete eorundem venien
tium tam auree q̄ argentee ꝛ eree . expendantur ꝛ recipiantur . videlicet pro valore

et p̄cio ⁊ pondere eaꝝ. nec a quoq̄ poſſint vl' debeāt recuſari. Victualia cui⁹cūq; ge-
neris ac pāni ⁊ alia vtēſilia humano vſui neceſſaria. vendāt̄ ſolito p̄cio. nec cari⁹ exti-
ment̄ q̄ hacten⁹ ꝯſueuerūt. Vectigalia ⁊ gabelle n̄ exigant̄ ab eiſdē. nec paſſus flumi-
nū aut portaꝝ ſeu portuū ⁊ ſcafaꝝ ſoluere ꝯpellant̄. Deniq; omī grā hūanitate ⁊ be
nificētia eos tractari facias. Decet em̄ fideles ad tam neceſſariū bellū ꝓ xp̄o vadētes
oī auxilio ope ⁊ fauore ꝓſequi. Datū petrioli dyoceſis ſeneñ. Pōtificat⁹ nr̄i āno. vj

Copia cuiuſdā breuis ad eundem. **cccciiij.**

DIlecte fili intellexim⁹ ea que ſignificata nobis tuo noīe fuerūt ꝑ dilectum
filiū ottonē oratorē tuū. ſ. nobilitatē tuaꝫ iam adeptā eē ciuitatē ianueñ.
qđ nobis ſingl'arē attulit leticiā. Quecūq; em̄ tue generoſitati ⁊ ꝓſpera
ſuccedere intelligim⁹. nō mīori gaudio nos afficiūt q̄ ſi nos ad ipos ſpectarēt. Ora
mus deū īmortalē: cuius benignitate tue felicitati oīa aſpirāt. vt noua hec dn̄ij acceſ
ſio felix ſit ⁊ fauſta. tibi liberiſq; tuis ſtabilis ⁊ diu ꝑmanēs. vt quo potētia tua aucti
or erit. eo ⁊ glīa ⁊ felicitas ſit āplior ⁊ maiora fidei xp̄iane labāti ſubſidia impēdere
poſſis. ac exinde vniuerſe ytalie totiuſq; xp̄ianitatis paci ⁊ quieti ꝯſulat̄. Nos eī nō
ſine diuino numīe hec tā leta tibi venire arbitramur. vt q optimā ꝑtem geris ad am-
plectēdū defenſionē ꝑplī fidelis. opes ⁊ facultates hēas. quib9 poſſis ea que p̄clare cō
cepiſti exeq ⁊ adimplere. Ceteꝝ vt ꝓxime tibi ſcripſim⁹. florētini lēte admodū ⁊ cun-
ctāter ſe hn̄t in executōe eoꝝ que ex tua declaratōe polliciti ſūt. hortamur tuā nobili-
tatē cui ſcim⁹ eos merito plīmū tribuere. illos cohorteris ⁊ inducas. vt ſine dilatōe
faciāt q̄ ꝓmiſerūt. Anguſtia eñ tp̄is ⁊ ſūma neceſſitas q̄ iſtat nihil ſegniter aut tar
de fieri poſtulat.

Copia cuiuſdā Breue ad ep̄m vintemilieñ guberna
torē peruſij quemadmodum exigat ſtevrā ab illis. **Epiſto. ccccv**

CAriſſime in xp̄o fili noſcit ſerenitas tua. quo mētis feruore. quo ardore aī
aimpleri ſum⁹ tutelā ꝑplī xp̄iani. vt etiā qđ priorib9 ſcl'is inauditū eſt ꝓpriū
corp⁹ q̄uis ſenio ⁊ morbis affectū. ꝓ ſalute nobis ꝯmiſſi gregis laborib9
⁊ ꝑiculis obiectare nō formidem⁹. ſed magno aīo piū ſcīmq; ꝓpoſitū iādiu publica-
tū adimplere oīno intendim⁹. Cūq; res opoſa ſit. ⁊ nemini dubiū eē debeat magnaꝫ
molē ſūptuū nobis ſubeundā eē. ad quā nequaq̄ ſubſtātia nr̄a eſt ſuffectura. quam
quātacūq; ſit: cū corꝑe ſimul equo aīo exponere decreuim⁹. Requiſiuimus a xp̄ia-
nis oib9 ⁊ p̄cipue a nr̄is ⁊ aplīce ſedis ſubditis oportūa ſubſidia. Inter quos regſi
ti ꝑuſini polliciti ſūt certā pecunie ⁊ frumēti ſūmā impēdere in ſubſidiū. q̄uis maio
ra ab ea ciuitate expectari debuiſſēt. que opulēta ⁊ potēs ⁊ inter alias nr̄a ⁊ eccīe ro
māe maxia ſingl'aria bn̄ficia ⁊ idulta ꝯſecuta ē. Contēti tn̄ eram⁹ eo qđ polliciti erāt
arbitrātes bona fide eos adimpleturos in tp̄e que xp̄o obtulerāt. Sed multū nr̄a de-
cepta opinio eſt. ⁊ cū tp̄s adimplēdi ꝓmiſſi inſtat. cernim⁹ ꝑuſinoꝝ dicta factis nō re
ſpondere. vt appeat eos ſimulate nobiſcum egiſſe ⁊ verba dari voluiſſe. Cunq; eorū
ꝓmiſſa certis fucatis colorib9 ⁊ exqſitis velamētis palliare conent̄. rem ī longū ꝓtra
hunt. dū labat̄ tp̄s vt vel nihil faciāt eoꝝ que ꝓmiſerūt. vel paꝝ ac pene nullū fructū
afferāt opi. Sed nos nō hi ſum⁹ q veros filios a falſis ⁊ verā deuotionē a ſimulata n̄
ꝯgnoſcam⁹. Dolemus tn̄ vt par eſt ⁊ angimur aīo. q̄ peruſini quoꝝ vt eos decet p̄ci-
puū ſtudiū ī hoc ſcō opere futuꝝ opinabamur. n̄ bona fide nobiſcū inceſſiſſe videan
tur ſed nihil agunt. Cum deo res agit̄ qui falli nō poteſt. ⁊ vt eſt ſcrutator cordium p̄
mia diligentib9 ſe in veritate. penam vō reprobis ſtatuit. Et q2 cauſa a nobis ſuſce-
pta talis eſt vt ꝓ eius auxilio xp̄ianos omēs ob periculi magnitudinē nō ſolum in-
ducere ſed compellere etiā merito debeam⁹. p̄ſertim ſubditos noſtros. Et ne peruſi-
ni ſe nobis verba dediſſe iactent. volumus vt eis iterum cōmemores beneficia ⁊ pri-
uilegia que a ſede apoſtolica pre ceteris eccleſie ciuitatibus obtinēt oſtendas quātū
deo immortali debeant qui eos in ſūma felicitate ⁊ quiete locauit. Aperias neceſſita
tem fidei catholice. demōſtres vauorem nr̄m. Deniq; q̄m q̄ nobis ꝓmiſert̄ obſeruare

vel negligant vel ꝯtemnũt. ne ſe nos ludificaſſe gl'ient. volumus eis mãdes nr̃o noīe
vt vſq; ad mediũ menſem maij inſtãtis quindecim milia ducatoꝝ auri d' camera ſol
uiſſe debeãt. Q𝔡 ſi recuſauerit vel diſtulerint. declares ipo facto. ſingulares pſonas
ipſius ciuitatis excõmunicatas. ⁊ ciuitatẽ eccl'iaſtico ſubiacere interdicto. Et nihil
ominus decernim⁹ ⁊ mandam⁹ vt pſone dicte ciuitatis earũq; bona vbilibet cõſtitu
ta tã mobilia ꝙ̃ īmobilia in nr̃is ⁊ dicte eccl'ie ciuitatib⁹ ⁊ terris capiant ⁊ detineãt
que ex nũc huic opi applicam⁹ ⁊ ꝯfiſcamus. Tu vo hãc rem toto pectore ꝯplectaris.
atq; ita te erigas vt intelligamus te nõ pati vt bonis verbis ⁊ pollicitationibus poſ
ſis illudi. Datum petrioli vt ſupra.

Reſponſio ducis mediolani ⁊ pollicetur in pſona propria contra thurcum ire.

Epiſto. ccccvj.

Litteras tuas beatiſſime pr̃ vt grauiſſimas ⁊ ornatiſſimas. ita ardentiſſi
mi deſiderij plenas. xp̃ianeq; reip. ſtudioſa s. nõ miori delectatõe ꝙ̃ dolo
re. ſũma tñ cũ reuerẽtia vti par ẽ legi atq; ac curatiſſime plegi. In quib⁹
cũ tampie atq; elegãter xp̃iane religiõis fideiq; catholice calamitatẽ nõ modo vt lit
teris ſat erat narratã. veꝝ ſculptã effigiatãq; aduerterẽ: nõ potui nõ vehementẽ do
lere ⁊ angi. Nã o tpm nr̃oꝝ ignominiã ſingularẽ. O ppetuã etatis nr̃e infamiam.
O execrabile apud poſteros nomẽ eoꝝ qui viuunt. Hi populi quos cyrus vniuer
ſa aſya ſubacta in citeriorem ſcytiã primus ducere auſus ẽ. q vere a thamari vidua
fuſi, pſtrati ⁊ ad interemptionẽ deleti ſunt. regis capite ĩ vtrem ſãguinis miſſo. cuz
ex probatõe illa. ſatia te humano ſanguĩe quẽ ſitiſti. Quos inde poſt tpm ſpacia a p
ſe. maiori cũ apparatu. maioriq; exercitu terra mariq; ĩ greciã ductos. ꝙ̃ quiſꝙ̃ alius
quarũuis añ ſe aut poſt ſe etatũ nationũ gentium duxerit. temiſtodes parua manu
vicit. fudit. ⁊ in aſyã redire coegit. alexãder macedo ſubegit. Et qui nõ modo a ro
manis olim reꝝ dñis: veꝝetiaz a quibuſuis alijs impatorib⁹ nõ ſecus ac femine fu
gati. in poteſtatẽ acti ⁊ pecoꝝ more domiti ſunt. eoſdẽ populos eẽ dixi. Nãetſi thur
ci illi priſci his ſe populis ĩmiſcuerũt. eoꝝ mollicies ⁊ vetus patrie ꝯſuetudo atq; ha
bitus deſides illos effeminatoſq; reddiderũt. ita vt nomẽ dũtaxat thurcoꝝ apd' eos
mãſerit virt⁹ mox eẽ in ſcd'a generatõe extincta eſt. Quotiẽs em̃ poſt ea tpa a finiti
mis victi ſunt: Et ne longa exempla petamus. cũ patrũ noſtroꝝ memoria. eius q hac
etate thurcis impat auus. ſepius a tãberlano fuſus. tãdẽ captus ⁊ cathenis nudus
iniectus eſt. nunc tandem prochdolor nõ modo in europam tranſire auſi ſunt. veruz
nobiliſſimam illius partem ⁊ apud quam imperium olim fuiſſe ferunt cum pleriſq;
alijs non ignobilibus nationibus occuparunt: diripuerunt. ferro igneq; vaſta
runt. templa dei ſanctiſſima ⁊ vetuſtiſſima prophanarunt. cum maxima non popu
lorum modo. verumetiam procerum ⁊ ipoꝝ quoq; principum immaniſſima ſtra
ge. cum grauiſſima ⁊ ignominioſa nominis dñi noſtri iheſu chriſti iniuria. velut ſã
ctitas tua diſtinctius copioſius ſerioſius ſcribit. Errata dehinc mea ex illis cum fa
cile recognouerim. ⁊ ꝙ multis me deus optimus. maximis donis gratijs beneficijs
auxerit. nullo eum grato ſtudio fuerim proſecutus. Et quod mihi grauius ſuccenſẽ
dũ fore exiſtimo. cũ ꝯtumax illi vt ais rebelliſq; fuerim. multaq; in legem ſuam ſup
he deliquerim. quod neq; negare poſſum ⁊ facile fateor. nullo ſaltem digno opere ſa
tiſfecerim. dolui quidem. atq; vehementer ingemui. Cum tamen quibus procellis q
buſve periculis petri nauicula agitetur littere tue me attẽtum reddiderunt. etſi ple
raq; alia hoc vnum vel maxime lenito dolore in ſpem pariter delectationemq; me d
tit. ꝙ intelligam te quaſi celo ad hanc rem dimiſſo rectore ad ſalutis portum. ⁊ qui
dem incolumem eam reducere fore. Accedit ad hoc potentiſſimi illius principis phi
lippi ducis burgundie votum inſuperabile laudeq; immortali digniſſimum. cuius
virtus potentia auctoritas ad ſpem ipſam plurimum conferunt. Uerum ne epiſtole
modum excedam. ad eam partem me ꝯferam. vnde om̃is litterarum tuarum videt
oriri intentio. Hortatur me ſanctitas tua. ac multis ⁊ quidẽ robuſtiſſimis teq; ipo
digniſſimis argumẽtis. ſuadet pia atq; iuſta arma ꝓ ſalute publica ĩ mahometem

monſtrū ſpuriciſſimū capere .magnanimiqꝫ philippi imitari exēplū. Et vel in ꝓmis ſupmā maieſtatē tuaꝫ ſequi.que ⁊ eternā filij dei repſentat ⁊ vices illi⁹ gerit in terris Fateor beatiſſīe pr̄ nullā eē ad eternā felicitatē aut expeditiorē aut certiorē viā.aut fama et glīa digniorē.q̄ꝫ qd̄ ſupeſt mihi vite ꝓ noīe ⁊ glīa illi⁹ exponē.q humanaꝫ ſe induit carneꝫ.⁊ mori elegit quo hūanuꝫ genus nō mortale mō ꝓ peccato.ſed mortuū factū ad vitā reduceret ſempiternā. Fateor me philippo maiorē natu nō eē. Verū rei militaris ſcīa virtute auctoritate felicitate ꝓprijſqꝫ neceſſarijſqꝫ imꝑatoris mūerib⁹ nō mihi mō. ſed oīb⁹ multaꝝ etatuꝫ imperatorib⁹ ꝑferendū eē. Nūera clariſſimas ei⁹ victorias.gētes domitas.natiōes ſubactas.ꝓpl̄os ſub imꝑiū miſſos.et tandē reꝝ ab eo geſtaꝝ glīaꝫ añ oculos pone.quaꝝ teſtis eſt germania.teſtis gallia. teſtis britānia.q̄ꝫ q̄ꝫ ſāctitati tue longe notiores eē q̄ꝫ mihi certior ſint.Et facile inde intelliges eū dignū eē ī quē moles tāti ⁊ tāampliſſimi imꝑij deferat.⁊ cui⁹ auſpicijs xp̄iana arma ⁊ ſigna militaria moueant. Hūaniſſimū eū atqꝫ modeſtiſſimū principē. ⁊ dignitatē tuā clemētiſſimā ac ſapiētiſſimā ſcio.Sed vereor ne vires meas pace vtriuſqꝫ diperim ſup̄ modū exiſtimātes opinione fallami.Nolim tñ beatitudo tua dictū h̄ opinet.quo equū hūeris meis fugiā on⁹ īponi:quo ve parcere tibi fortaſſis recuſem.Parebo eni.ibo quo iuſſeris.⁊ oīa pagā que xp̄ianū hoīeꝫ ⁊ tue ſāctitatis ſtudioſiſſimū decet.tū ob reuerētiā clauiū.timorē dei ⁊ pietatē ī ꝓximū.tū ꝙ innata quadā īdignatione afficior.ꝙ etas nr̄a tāta ⁊ tāinſigni ignominia notata ſit. Opinaris ne btiſſime pr̄ quicq̄ꝫ vel nature mee cōmodi⁹ vl̄ ꝯſuetudi apti⁹ q̄ꝫ exercitiū caſtrēſe.ꝑſerti in q̄ ab adoleſcētia mea educat⁹ ſū ⁊ vſqꝫ ad hāc etatē verſat⁹. Pax mihi fateor ⁊ ī ꝓmis ytalica placet.ꝓ qua edificāda ꝯſeruāda āplificāda.nullā opā.nullū ſtudiū.nullaꝫ induſtriā aut ꝑtermiſi aut ꝑtermiſſur⁹ ſū. Vex ociū tāq̄ꝫ nature mee inimicū abhorrendū ſꝑ fugiendūqꝫ inſtitui.quo velut ſcribis.teſtantqꝫ medici in hāc nouiſſimaꝫ q̄ me ad exitiū ꝓpe inuaſit valitudinē incidi. Neqꝫ vxoris igit aut natoꝝ blādimenta. neqꝫ delectatio pricipatus.neqꝫ deliciaꝝ mollicies in ociū me cōpellūt.neqꝫ labores ⁊ ꝑicula quib⁹ aſſuetus ſū a capeſſendo bello hoc abſterrebūt.neqꝫ neceſſarioꝝ aut amicoꝝ ꝯſilia mētē ab inſtituto diuertēt.quin xp̄i crucē ſequar. quin facultates oēs meas ⁊ ipaꝫ quoqꝫ vitā ꝓ xp̄iana religiōe tuēda exponā. Sed ſuꝑ oīa ꝓ eterna felicitate adipiſcēda.quam ꝑ ꝓphetas ꝓmiſit de⁹.inde ꝑ filiū.nūc ꝑ te his oīb⁹ ꝓponit.q caput ſuū ꝯtra blaſphematores ⁊ inimicos fidei catholice deuouerint. Cōſueui btiſſime pr̄ ab ānis etiā min⁹ grauib⁹ fidelia amicoꝝ ⁊ neceſſarioꝝ ꝯſilia.⁊ quideꝫ attēte ſtudioſe diligēt audire ideqꝫ ꝓ ꝓuatis aut publicis negocijs.qd̄ meli⁹ arbitrat⁹ ſū eligere delibare diſpōere.facē. Nūq̄ꝫ ſatis apd̄ me ꝓbata ē eoꝝ ꝯditio. q cū apd̄ eos ſūma iperij vl̄ r̄gimis ſit.r̄gi malūt q̄ꝫ regē. Exiſtiat ne clemētia tua apd̄ me eē quēq̄ꝫ q ī eū furorē vl̄ demētiā vergeret.q dignitatis mee curā.q ſalutis publice ſtudiū.q felicitatis deſideriuꝫ diſſuadere auderet.aut me tāte fortaſſis ignauie.vecordie.deſidie vt tāfacile i falſoꝝ ſuaſoꝝ ſn̄iaꝫ traherer.de⁹ a me pi⁹ hāc mētis ſtupiditatē auertat. neqꝫ ſtat⁹ etiā mei iacturā formido. Eſt mihi vt tu dicis vxor v̄tute ac reꝝ expiētia ꝑ dita.nō min⁹ dilecta q̄ꝫ deſiderata a ꝓpl̄is. Eſt ⁊ galeaci⁹ ꝓmogenit⁹ me⁹ iā grādis et ſup̄ etatē prudēs. Sūt ⁊ veneti nō federe ſolū mihi h̄ amicitia ſingulari beniuolētia qꝫ ꝯiuncti. Florētinos eo loco hēo q̄ tu ip̄e dicis. A xp̄ianiſſimo frācoꝝ rege in oēm caſum fauorem rebus meis auxilia.ſubſidia.ꝑſidia.preſtolarer. Cuꝫ ceteris vo finitimis nulle mihi ꝯtentiones nulle ſimultates.nulle inimicitie ſūt. Et ſuꝑ oīa dei mihi filiū ſpero ꝓ cui⁹ glīa ⁊ noīe pugnatur⁹ ſū optimū defenſorē. Itaqꝫ neqꝫ etas neqꝫ molliū deliciaꝝ cupiditas.neqꝫ domi reꝝ meaꝝ metus.neqꝫ pecuniaꝝ defect⁹ quib⁹ te inueniēdis optimā operā nauatuꝝ exiſtimo.a ſāctiſſimo me deſiderio tuo atqꝫ ab inſtituto meo diuertent. Vereor tñ beatiſſime pr̄ ne circa duo nos breuitas temꝑis vrgeat.⁊ ꝙ ad tantū apparatū terra mariqꝫ diſponendū quantus huic marie expeditionis moli neceſſarius eſt.paruꝫ ad ver vſqꝫ primū ſpacij datū eē exiſtimē.⁊ ꝙ quia pleriſqꝫ malis priſtine egritudinis reliquijs teneor.que niſi quottidie magno ſtudio ⁊ diligētia curarentur in maximū me ꝑiculū traherēt. Inſtituerūt medici adhibito

magni examinis ꝯſilio balneis illas curare atꝫ ꝯſumere. pollicenturq̄ illis me ad ſalu
brē & integram valitudinē reſtituere. qđ ſi factū vt ſpero fuerit. aliaqꝫ (qđ deus auer
tat) legittima cauſa nō aduenerit. inſtitui q̄ꝙtū ſupeſt mihi vite. ꝓ defendēda xpiano
rū religione. ꝓ fide catholica ampliāda. ꝓ dei euāgelio ꝯſeruādo. ꝓ mahometis ydo
latria ex ſāctiſſimis dei tēplis iam nō ſolū ꝓphanatis ſed adulteratis. peſſundatis.
dirutis. expellenda deducere. Nā ſi decius pariter & decij fili⁹. ꝓ ſenatus ꝓplicqꝫ ſui
victoria. ſi plerīqꝫ alij romani ꝓ patria. ſi innumerabiles pene oīm etatū gentiū na
tionū ꝓ mortali dumtaxat gloria ſeſe deuouerunt. quid nobis faciendū. qb⁹ celeſtis
glīa ac beatitudo eterna ꝓponit. Ibimus ꝑfecto in expeditionē hāc. & ptē nr̄am ꝓ in
corruptibili corruptibilē. ꝓ celeſti terreſtrē. ꝓ eterna mortalē. ꝓ ꝑpetua caducā ex
ponemus. Et q̄ꝙ̄ ꝓ tua ſingulari prudētia magnaqꝫ rer experiētia oportūe te deſide
raſſe exiſtimē. que ad hāc maximā expeditōꝫ neceſſaria ſint: tua tn̄ ſingulari benita
te & clemētia fretus. velut qui rei bellice ſtudioſiſſimus fui dicā quid ſentio. Primū
qđ in bellis ſuſcipiēdis ꝯſiderādū eſt. & magno ꝯſilio explorādum. quāta ſit inimi
cor potētia. quātus & qualis exercit⁹. que ſit eor militādi diſciplina atꝫ induſtria.
q locor ſit⁹. qb⁹ vel ſe valeat exteris p̄ſidijs auxilijſqꝫ tueri vel impugnare hoſtē atꝫ
repellere. Dehinc ita ſe ad bellū parare. vt optima ſpes de victoria hēat. Thurcor
q̄dē potētiā adeo ſpernēdā. vt que ad victoriā neceſſaria ſunt negligamus nō cen
ſeo. neqꝫ vt ab inferēdo bello deſiſtamus timendā. Vide quid capla iſtinc ad me trāſ
miſſa. dehinc illa eadē diligentius ac maiore ſtudio a viris (vt par eſt credere) ini
micar viriū & facultatū expertis. examinata atꝫ digeſta oſtēdāt. Trecēta milia mi
litū thurcor imꝑatorē ducturū fore affirmāt. pleroſqꝫ deinde alios mahomete ſecte
reges. tū ob eor ꝑfidiā. tū ꝙ ſibi ac rebus ſuis gētib⁹ populis regnis timebūt. thur
cor ruinā deſolatōemqꝫ paſſuros nō recte exiſtimāt. Ad q̄ lr̄e tue eos ꝓplos inermes
effemiatos imbelles eē r̄ndēt. Fateor q̄ꝫ beatiſſime pr̄ maximā eor ptē eiuſmodi eſſe
Verꝫ ī armis bellicīſqꝫ expeditōib⁹ vti facile meminiſſe poſſum⁹. mltos etatis nr̄e ā
nos cū maxia xpianor ſtrage verſati ſint. arma hn̄t ad emin⁹ cōminuſqꝫ pugnādū
Pro eor lege atꝫ imꝑatore nō mō parere impio ſed mori q̄ꝫ docti atꝫ parati ſūt. Hn̄t
p̄terea & ad inuadēdū & ad fugiēdū eq̄s agiles corpaqꝫ eor agilia. Adde etiā caſtris
ſexdecim vt ples affirmāt pugnator milia q̄s zanectarios vocāt robur firmamētū
qꝫ militie phalangis. inſtar armis aſſuetos. rei bellice exꝑtos. diuerſar nationū di
uerſarūqꝫ gētiū mercede ꝯductos. Huic ſicut nō timēdo ita nō ſpernēdo exercitui. q̄
les ꝓ adipiſcēda victoria vires oppnēde ſint. q̄leſqꝫ exercitus ꝯducēdi. & ſi cū philip
po ceteriſqꝫ in tuis lr̄is noīatis ſatis erit gētiū ytalicar ear. ſ. que in hāc expeditōꝫ
ducēt ad monſtr hoc virulentū & fetidū. ꝯculcādū. te nō p̄uidiſſe mō ꝰ ꝓuidiſſe cer
tior ſū. Noui eīn ſicut acumē ingenij. ita & maximar rer exꝑiētiā. ita ſingularēꝫ ac
ꝓpe diuinā ſapiāꝫ tuā. Itaqꝫ aliar te nationū xpianar pricipes potētatuſqꝫ ad ſup
plēdas exercitus tui vires aut vocaſſe aut vocatur nō dubito. Et q̄ꝙ̄ cōmonitiōes
has p̄ſūptōe certe nō carere ꝙ mineruā inſtrui velim plane ꝯgnoſco. fidelr tn̄ beni
gnitati tue dictas pie atꝫ hūane ſuſcipias oro. Si igit̄ vt ſoles cetera oīa. ita hec q̄ꝫ
recte inſtituiſti. n̄ mō europa mahometeā ydolatriā depellem⁹. ver xpiana ſigna in
aſyā t̄ducem⁹. irlm dī ſacrariū recuꝑabim⁹. Ihu nomē fidēqꝫ catholicā ſcr̄mqꝫ euā
geliū ī ea loca reſtituem⁹. in qb⁹ ꝑ aplos tradita olim atꝫ ꝓpagata fuerāt. deſideratū
triumphū romā ad ſedē tuā reportaturi. Capitoliū q̄ꝫ obliterata laurea barbaricis
oriētaliū ꝓplor ſpolijs cingemus. quibus tandē lateran̄ petriqꝫ baſilicā exornabim⁹
Verū qm̄ huic expeditōi p̄n̄tiā tuā p̄ſtatur affirmas. cogitāti mihi atꝫ ipm̄ accura
te p̄ēſanti. quid vtilitatis ad hāc rem gerendā. quidve detrimēti ea ipa afferre vale
at. multis hinc atꝫ inde argumētis. & quidē firmiſſimis agitata. mens nequit n̄ tra
hi in varias diuerſaſqꝫ ſentētias. hoc vnū quietē mihi ipſā ſpeiqꝫ optime plenā red
dit. ꝙ intelligā rem hāc a te mature vt eius mos expoſcit grauiter ſtudioſe diligent̄
ꝯſideratā. Itaqꝫ quicq̄d a te excogitatū deliberatūve fuerit. id mihi n̄ hūano ꝰ diuino
ꝯſilio factū eſſe ꝑſuadebo. Datū mediolani. viij. kl. nouēbris. Anno. M. cccc. lxviij.

Hortatᷣ ratõnibꝫ. ne virũ ꝓhibeat ire ꝯtra thurcũ. **Epiſt. CCCCVII.**

PIus eṗs ſeruus ſeruoꝝ dei. Dilecte filie nobili mulieri blance mediola-
ni ducifſe. S. ꝛ apoſtolicã benedictionẽ. Uirum tuum aduerſus impios
thurcos arma ſumere iubet deus. hoc eniꝫ ei ſcribimus. vide ne obſtes.
Periculoſum eſt diuine voluntati reſiſtere. Periclitatᷣ xp̄iana religio. In foribus
hoſtes aſſunt. Prope ad radicem poſita eſt ſecuris. niſi vigilamꝰ. niſi forti aĩo reſi-
ſtimꝰ hoſti: actũ eſt de nomine xp̄iano. Spes magna ſalutis ĩ tuo viro ſita ẽ ſi ſũpſe-
rit arma ꝛ ſcutum: ductorẽq; ſe xp̄ianis p̄buerit: liberabit dñs in manu eius popu-
lum ſuum ꝛ imaniſſimũ draconẽ ꝯteret. Qđ ſi ꝓuinciam hanc recuſauerit: nec diui
ne vocationi paruerit: ceteri quoq; ſe ſubtrahẽt. impedietᷣq; ſua culpa xp̄iane fidei
expectata defenſio. qđ de ſua magnanimitate haud quaq̃ putamꝰ. cui magna ſemꝑ
ꝛ preclara cordi fuerunt. Teipſaꝫ veremur ne viri ꝓpoſito aduerſeris. ne retẽtes ire
volentem. obijcieſq; more mulierũ mille pericula amantis eſt ab amato nõ poſſe di-
uelli. Concedimꝰ iſta ꝯiugio. nec miramur acerbã tibi futuraꝫ eius abſentiã. ſic ma
ritalis expoſcit affectio: ſed maior eſt xp̄i caritas. Si plus virũ q̃ deum diligis nõ
es deo digna. In euangelio hoc legiſti. Deo nihil negari põt. Caue ne tui amoris
cauſa viꝝ a deo ſeiungas. Odire hoc eſſet nõ amare. Noli eſſe impedimento his q̃
diuina maieſtas ordinat. Recordare quot accepiſti a deo bona. nec velis ingrata vi
deri. Deus hũc tibi quẽ diligis virum dedit. audebis ne ꝓ paruo tp̄e repoſcẽti nega
re? Conceſſum in multos annos. in paucos mẽſes ꝯcedẽti nõ ꝑmittes. Caue ne cele
ſtem maieſtatẽ offendas. in cuiꝰ manu eſt viꝝ tuum auferre cum velit. nihil ei negan
dum eſt qui põt cogere. Siue veniat ꝯiunx tuus vt ea faciat q̃ iubetᷣ. ſiue deleat pec-
cata ſua hoc itinere ꝛ ſue ſaluti ꝯſulat. eris tu quoq; meriti ſui ꝑticeps. ſi ꝓ ſeruitio
dei mariti abſentiã equo aĩo tuleris. Propone tibi ꝛ ꝯiugi moriẽdũ eſſe aliqñ: ꝛ ꝙ
etate ꝓuecti ambo diu ſimul in hᷣ ſeculo eſſe nõ poſſitis. Fugit vita mortalis. ꝛ q̃i fu
mus cito euaneſcit. querẽda ẽ altera q̃ neq; moleſtias habet neq; finẽ. Illic thezauri
ſandũ eſt. illuc aſpirãduꝫ. Si virũ tuũ in ꝓuinciã ſibi decretam iuſſeris ire. aut ire
volentem nõ impediueris ꝛ illi ꝛ ſibi optime ꝯſules. ambo poſt hanc vitam cum xp̄o
regnabitis. alioquin ꝛ illi ꝛ tibi timemus. Hortamur igitur ne viam viri impedi-
as. ne abſentiam parui temporis inuita ſuſtineas. Redibit ne dubita cito ad te glo-
rioſus: gaudebiſq; ꝛ tui ꝛ ſui cauſa. Ambo in hoc opere celeſtis vite premia conſeq-
mini: ꝛ qui fuiſtis in hoc mũdo felices: in altero eritis beati. Pius ꝛ miſericors de-
us in aĩo tuo ponat que ſue ſunt beneplacita voluntati. Datum rome.

Mandat electũ eṗm aſſũmere ꝛ nullis ad-
uerſis ꝯtra ire. **Epiſtola. CCCCVIII.**

PIus ꝛc̃. Dilecti filij. S. ꝛ. a. b. Cõmiſſa nobis deſuꝑ cunctoꝝ fideliũ cu-
ra. nos vigilare cogit. ne ſathan diuiſionis auctor aduerſariꝰ noſter p̄ua-
leat: ꝛ creditas nobis oues aut mactet aut diſſipet. Hinc eſt ꝙ cauſe ec-
cleſiaſtice libertatis ꝛ iuriſdictõnis ꝯſeruãde ꝯtra vos ꝑ dilectum filiũ electum leo-
dieñ. dñm veſtrum mota: ꝛ ob hoc eccleſiaſticũ interdictum poſitum: offeratiſq; vt
intelleximꝰ ea que ad huiꝰ differẽtie ſublationẽ oportuna creduntᷣ. Dignũ arbitrati
ſumꝰ vt vices noſtras in ea cauſa taliter interponamꝰ. ꝙ eccleſia leodieñ. releuetᷣ ꝛ
diuinꝰ cultus reſumatᷣ: atq; inter vos ꝛ ip̄m dñm vr̄m bona pax ꝛ ꝯcordia fiat ꝛ ꝯſer
uetur. Ob quã rẽ felicitᷣ ꝑagendã mittemꝰ de ꝓximo virũ ꝓbatũ ſufficiẽti de hac po
teſtate fulcitũ. Quapropter vos in caritate hortamur: atq; ap̄lica auctoritate diſtri
cte p̄cipiẽtes mãdamꝰ. ne ꝑ vos aut ꝑ veſtros ſeu aliũ queq̃ dicto dño vr̄o electo. ſeu
alijs quibuſcũq; ĩ hac cauſa aduerſarijs moueatis guerras: aut via facti ꝯtra ip̄os
quicq̃ attentare preſumatis. ſed venturum ad vos noſtri ex parte expectetis: ne ſan
guinis effuſio (ſi qđ abſit interuenerit) deum offendat ꝛ cauſam ip̄am difficiliorem
deſperatãq; reddat. Datum rome apud ſanctum petꝝ ſub annulo piſcatoris die. ij.
Januarij. anno. M. cccc. lxiij.

Penitet olim cõpoſuiſſe tractatum de duobꝰ ſe amantibꝰ.

Tractatum de amore olim ſenſu pariterq; etate iuuenes: cum nos ſcripſiſſe recolimus karole fili dilectiſſime: penitẽtia immodica pudorq; ac meror animum noſtrum vehementer excruciant. quippe qui ſciamus quiq; ꝑteſtati expreſſe fuimus duo contineri in eo libello: apertam videlicet ſed heu laſciuam nimis prurientemq; amoris hiſtoriam: ⁊ morale quod eam conſequitur edificans dogma. Quorum primum fatuos atq; errantes video ſectari ꝗ̃plurimos. Alterum heu dolor pene nullos. Ita impravatum eſt atq; offuſcatum infelix mortalium genus. De amore igitur qua ſcripſimus olim iuuenes contemnite: o mortales atq; reſpuite. ſequimini que nunc dicimus. ⁊ ſeni magis ꝗ̃ iuueni credite. Nec priuatum hominem pluris facite ꝗ̃ pontificem. Eneam reijcite. Pium ſuſcipite. Illud gentile nomen parentes indidere naſcenti. hoc chriſtianum in apoſtolatu ſuſcepimus. Porro ſi quẽ deſcripſimus curiali lucrecieq; amorem deuoti vt accepimꝰ O miſeri O inſipientes perlegitis huc propenſius iamiam accedite. Quando quidem non duorum modo ſed omnium amorem. immo vt poete fingunt deum amoris cupidinem quanto valemus ingenio quanto poſſumus artificio deſcribemus. Si artem queritis o ſcriptorum noſtrorum curioſi lectores: plus artis profecto hic ꝗ̃ ibi reperietis. Si fructum. ſi cõpendium. ſi ornatum hic totus eſt fructus cõpendiũ totum: de ornatu aliorum detur iudicium.

Vidimus effigiem laſciui nuper amoris
Que nimium mentem mouit imago meam
Nec barbã malis. nec corpe tegmen habebat
Nudus terga manus pectora crura pedes
At humeris ale ſuberant et flexilis arcus
Lumina ſub tenero ceca ſupercilio
Cur puer imberbes nulla lanugine malas
Cur melius nulla corpora veſte tegat
Lumine cur careat pharetram cur geſtet et arcum
Cur habeat pennas calliopea refer
Sic ego. Sic retulit queſitas ilico cauſas
Maxima pegaſei calliopea chori
Qui ſapit euitat maleſana cupidinis arma
Et tm̃ pueros intrat ineptus amor
Siue ꝙ eſt puero ſimilis qui cepit amare
Et perit mente. pingitur inde puer
Pingitur et nudus. nullum ſeruare pudorem
Et meminit ſimplex et manifeſtus amans
Pingitur et cecus quia non bene cernit honeſtum
Nec ſcit quo virtus quo ferat error amans
Vel quia que peccet credat ſecreta latere
Cuncta nec in ſeſe lumina verſa videt
Sic eſt omnis amans ſic ſe ſic omnia neſcit
Conſilium famam federa iura deos
Aurea ꝙ curuo torquebat ſpicula cornu
Pungere corda ferus ſignificatur amor
Et leuibus volucres humeris ſuſpendeat alas
Cauſa eſt. huc illuc ꝙ leuis errat amans
Vel ꝙ amor curſum non ſemper ſeruat eundem
Nunc abit et paruas poſt redit inde moras
Dixerat. et preſſis ommutuit ora labellis

Effudi tales protinus ore ſonos
Quam vidi effigiem pharetram geſtabat et arcum
Fax tamen in dextera non fuit vlla ſua
Sed quoniam veterum finxere poemata vatum
Quos ego quid temere commemoraſſe putem
Dic quare nam tedas fertur geſtare cupido
Dic precor armatas cur habet igne manus
Queſitam verbis reſpondens muſa duobus
Sic leuiter cauſam reddidit Urit amor
Accipe laſciui quenam ſit amoris imago
Carole cypriace gloria magna ſoli
Ut melius miſerum caueas dum noris amorem
Et redeas ad te dum mea metra leges

NOn inſule igitur vt eſt apud lactantium quidam poeta triumphum cupidinis deſcribens non modo potentiſſimum deorum cupidinē ſed etiā victorem facit. Enumeratis eñ moribus ſingulorꝝ quibus in poteſtatē cupidinis ditioneqꝫ veniſſent. inſtruxit pompā in qua iupiter cum ceteris dijs añ currum triumphantis ducitur cathenatus. Elegant̄ id quidez a poeta figuratum. ꝭ tamen nō multum diſtans a vero. Qui eñ virtutis eſt expers: qui cupiditate aut libidinibꝫ vincitur malis. non cupidini vt ille finxit ſed morti ſubiectus eſt ſempiterne Stultus aūt marcuſtullius inquit lactantius. qui gayo verri adulteria obiecit: eadem eñ iupiter quem colebat admiſit. qui P. clodio ſororis inceſtum. At illi optio maximo fuit ⁊ ſoror ⁊ ꝯiunx. Quis eſt ergo tam excors. qui hunc regnare in celo putet. qui ne in terra quidem debuit. Aſpice quoqꝫ phōs vite magiſtros. moreſqꝫ eorū ⁊ vitam diligenter inquire: ⁊ inuenies paucis exceptis iracūdos. cupidos. libidinoſos. arrogantes. proteruos: ⁊ ſub obtentu ſapientie ſua vicia pallia ntes: cum domi faciant ea que in ſcolis arguiſſent. Mentior fortaſſe accuſandi grā. Nōne idipſum tullius fatetur ⁊ querit in hec verba. Quotus quiſqꝫ phōrum inuenitur. qui ſit ita moratus. ita animo ⁊ vita inſtitutus. vt ratio poſtulat: qui diſciplinam non oſtentationem ſcientie legem vite putet. qui obtempet ipē ſibi ⁊ decretis pareat ſuis. Uidere licet alios pecunie cupidos. alios glorie. multos libidinum ſeruos: vt cum eorū vita mirabiliter pugnet oratio. Hec cicero. Qua de re coacti ſunt ꝙplures. hij vō maxime qui ſequuntur in venerem. inqꝫ libidinoſos et molles. immo in brutales veneris mundiqꝫ amatores taliter exclamare.

Prudentius

Ha venus ad nutum trahis omnia numina celi
Aſtra moues alioqꝫ rotas errore planetas
Accendis gelidam ſub fratris lampade phebem
Tu fera. tu ceca. ceci tu ianua leti
Corpora tu maculas animas in tartara mergis
Abde caput triſti: iam ferrida peſtis abyſſo
Occide proſtibulum. manes pete. claudere auerno
Inqꝫ tenebroſum noctis detrudere fundum

Architrenius

Combuſſit frigium paſtorem pergama grecos
A veneris ſurgens faculis amor ignis et ira
Canduit alchides veneris meſſiqꝫ fauilla
Hoc ſale ſal hominum ſalomon inſulſos amari
Demeruit. morem qui amaro geſſit amori

Iuuenalis
Sunt qui vicia Herculis inuadunt.⁊ de virtute loquuti
Clunem agitant ego te ceuentem ſexte verebor
Infamis varillus ait.quo deterior te
Loripidem rectus derideat ethiopem albus

Lactācius. Igitur qui docent tm̄ nec faciunt. ipſis preceptis ſuis detrahunt pōdus Quis enim obtemperet cum ipſi preceptores doceant non obtemperare. Bonuꝫ eſt recta ⁊ honeſta precipere ſed niſi ⁊ facias mendatium eſt. Et eſt incongruens atqꝫ ineptum.non pectore ſed in labijs habere bonitatem

Seneca in ep̄lis. Pleriqꝫ ph̄orꝝ tales ſunt vt ſint deſerti in cōuicium ſuum. Quos ſi audias in libidinem in auaritiā in ambitionē perorantes.iudiciū ſuum ꝓfeſſos putes.adeo redūdant ad ipōs maledicta in publicū miſſa. Quos nō aliter intueri decet q̄ꝫ medicos.quorꝝ tituli remedia habēt pixides venena. Quoſdam vō nec pudor tenet viciorꝝ ſed patrocinia turpitudīs ſue fingūt.vt etiā honeſte peccare videātur. Faciet em̄ ſapiēs que nō ꝓbabit vt etiā ad maiora tranſitū inueniat.ꝫ reliquet mores bonos ꝫ tempori aptabit ⁊ quibꝫ alij vtunꝫ in gloriā aut voluptatē vteꝫ agende rei cauſa. Lactanti⁹ inſtitutionū libro tercō Ariſtippo cirenaicarꝝ mg̃ro cum thaide nobili ſcorto fuit ꝯſuetudo. Qd̄ flagiciū grauis ille ph̄ie doctor ſic defendebat:vt diceret multū inter ſe ⁊ ceteros thaidis amatores intereſſe: q̄ꝫ ip̄e haberet thaidē.alij a thaide haberenꝫ. O p̄clara ⁊ bonis imitāda ſapientia. Huic viro liberos in diſciplinam dares.vt diſcerēt habere meretricem. Aliquid inter ſe ⁊ ꝑditos inteſſe dicebat:q̄ꝫ illi ſua bona ꝑderent ip̄e gratis luxuriareꝫ. In quo plane ſapiētior meretrix fuit:que ſic ph̄m habuit ꝓ lenone.vt ad ſe omnis iuuētus doctoris exemplo ⁊ auctoritate corrupta ſine vllo pudore ꝯcurreret. Quid ergo interfuit.quō ph̄s ad meretricem famoſiſſimam ꝯmearet:cum eum populus ⁊ riuales ſui viderent omnibus perditis nequiorem. Nec ſatis fuit ita viuere ſed etiaꝫ docere libidines cepit:ac mores ſuos de lupanari ad ſcolas trāſtulit.diſſerēs voluptatē corpis eſſe ſūmuꝫ bonū. Que doctrina execrabilis ⁊ pudenda nō in corde ph̄i ſed in ſinu meretricis eſt nata.

Epi.ccccx.

Reſerat thurco fidei noſtre veritatem.et colliꝺit errores machometi atqꝫ ſectam ſuam.

Pius ep̄us ſeruus ſeruorꝝ dei. Illuſtri machometi principi thurcorꝝ. Timorem diuini nōis.⁊ amorē. Scripturi ad te aliq̄ ꝓ tua ſalute ⁊ gloria.procꝫ ꝯmuni multarꝝ gentiū ꝯſolatione.⁊ pace. Hortamur vt benigne audias verba noſtra nec prius damnes q̄ꝫ iudices.nec prius iudices q̄ꝫ ſingula diligēter intelligas. Accipe que ſcribim⁹ in bonam ꝑtem. ⁊ vſqꝫ in finem patienter audi. Si bona ſunt que ſuademus.amplectere:ſin mala.reſpue et in ignem mitte. Neqꝫ idcirco ep̄lam reijcias q: xp̄iani hōis eſt.⁊ ei⁹ xp̄iani qui ceteris p̄eſt. Non enim te odio ꝑſequimur.neqꝫ tuo inſidiamur capiti.q̄uis nr̄e religiōis hoſtis exiſtas.⁊ armis xp̄ianam vrgeas plebem.operibꝫ tuis non tibi ſumus infenſi. diligim⁹ iubēte dn̄o inimicos nr̄os.⁊ ꝓ ꝑſecutoribꝫ noſtris oram⁹. Sapientibꝫ ⁊ inſipientibꝫ debitores ſumus.⁊ omnes cupim⁹ fieri ſaluos. Grecos. Latinos. Iudeos. Saracenos omnibꝫ optamus bona. Sed ſcimus vera bona neminē aſſequi poſſe. qui extra euāgelium degit.⁊ a xp̄o dn̄o noſtro eſt alien⁹. Noli aūt aures claudē aut oculos auertere.cuꝫ xp̄m nōiam⁹.quē machometea lex in qua natus es.⁊ virū ſanctū ⁊ ꝓphetā magnū.⁊ virginis filiū.⁊ miraculis clarū dicit. Multa tibi ꝑ eum ⁊ maxima bona aduenient ſi ei credideris ⁊ eius ſacris initiari volueris. Horreſces hec cum principium accipies:ſed audiēda eſt tota lex.deinde iudiciū ꝓmendū. Audi quō tendim⁹ Multa tibi ⁊ tuis ꝓgenitoribꝫ cum xp̄ianis bella fuerūt. Multus ſanguis effuſus eſt. Multe vrbes delete. Sacre edes incenſe. Rapte virgines. Violate matrone. Vaſtati agri. Scelera perpetrata ſunt.quecūqꝫ in mentem venire pn̄t dum thurc⁹ ⁊ xp̄ianus vter imperet gladio ꝯtendit. Tibi vt fama ⁊ op̄a ip̄a loquuntur. ingens deſiderium eſt xp̄ianos ſub iugum mittē.⁊ imperiū latini nōis obtinere. Et ſūt for-

taſſe qui hoc facile ſuadent.⁊ omnia tuis armis peruia dicunt:⁊ aliȷ̈ tuas vires am
plificantes xp̃ianas attenuant. aliȷ̈ in diuiſionib⁹ ⁊ odiȷ̈s que gentem noſtram exce-
dunt ſpem collocant.haud difficile exiſtimãtes eos vinci ab exteris poſſe: qui domi
diſſident. Nos nõ ita ignarum te credimus noſtraruꝫ rerum: quin ſcias quanta eſt
xp̃iane gentis potentia ꝙ valida hiſpania.ꝙ bellicoſa gallia.ꝙ populoſa germania.
ꝙ fortis britannia.ꝙ audax polonia.ꝙ ſtrẽnua hungaria. ꝙ diues ⁊ animoſa ⁊ bel-
licarum perita rerum italia. Sola hungaria diu progenitores tuos ⁊ teip̃m fatiga-
uit Octuageſimum iam annũ aduerſus hungaros thurcoꝝ ſigna ferũtur: ⁊ adhuc
circa ſanum ac danubium herẽt.vna te gens tuaſqꝫ vires agitat. quid facias ſi tibi
cuꝫ italis.aut gallis.aut germanis res fuerit ampliſſimis.⁊ robuſtiſſimis populis
Fortaſſe eſt q dicat iuſtinianũ im̃patorem cõſtantinopoli ſedentem miſſo in italiam
Belliſario. cum parua manu militum p̃ditam Romam ⁊ reliqua loca vſqꝫ ad al-
pes recup̃aſſe.nec te Iuſtiniano minorem eſſe. Caue ne te fallant adulatores.dome-
ſtica regum ⁊ aſſidua peſtis.facilem principes magna de ſe loquentibus aurem p̃-
ſtant atqꝫ idcirco ſepe decipiuntur. Rarus eſt qui non ſe vero maiorẽ credat. Iuſti-
nianus vniuerſe grecie ⁊ illirici ⁊ aſie ⁊ libie dñs erat.⁊ italiam non acquiſiuit.ſed
recens p̃ditam recup̃auit:⁊ a gothis gente barbara:non ab italis abſtulit. nõdum
amor imperiȷ̈ romani in mentibus italis refriguerat.neqꝫ vllus erat qui barbaricũ
iugum equo animo ferret.cuncti arma pro imperio ⁊ pro patria magnis animis ſu
ſceperunt.nec tam belliſarius italis libertatem reſtituit. ꝙ itali ſuum decus vendi-
carunt. Cui progenitores nunꝙ aut poſſederunt italiam aut viderunt: nec tibi ius
vllum in ea eſt:ꝙ ſi pergas italiam inuadere:ſenties tibi cum viris bellum eſſe. Fa-
temur res claras tui maiores egere. nec tua minora ſunt opera qui conſtantinopo-
lim expugnaſti.et peram e regione ianuenſium. coloniam et peloponeſum. magna
ex parte in deditionem accepiſti. et in raſtia et in walachia non paucum agri ad-
eptus es.et ſepe tuos hoſtes fudiſti.⁊ hoc anno. Synopem vetuſtam vrbem metis
eupatoris patriam ⁊ eius tyrãnum cepiſti.⁊ trapezunte direpta incolas eius ⁊ im-
peratorem in captiuitatem abduxiſti. Et Iohem caſſanum prelio congredi auſum
ſuperaſti. Magna hec tibi videntur.nec nos parua dicemus. At Iulius ceſar cum
de victoria pontica triũpharet in curru quo vehebatur hec verba iuſſit inſcribi. Ve
ni.vidi.vici.imbelles eas gentes ⁊ parui momenti exiſtimans.quas pompeius pau
loante domuerat. ⁊ tu hac eſtate ſuperaſti. Alia eſt italoruꝫ natura. alie vires.alia
ingenia.aliȷ̈ animi.neſciunt ſubeſſe qui ſoliti ſunt p̃eſſe. ⁊ nunc tota italia armata ẽ
equis ⁊ hominibus plena.nec pecunia caret.que neru⁹ belli dicitur. Nõ pugnabis
contra feminas.aut italiam.aut hungariam.aut aliam in occidenti prouinciaꝫ in-
greſſus:ferro hic res geritur. non aſiaticis ſudibus calibeus torax pectora tegit.eq
ſimul ⁊ homines tecti pugnant.ordines ſeruant.nec vano metu pauent. Fortior ſit
neceſſe eſt ⁊ manu promptior ⁊ animo preſtantior:qui eos loco depellat. Nec chri-
ſtiana diſcidia deſiderio tuo conducere putes.aut in his confidas:vnientur xp̃iani
omnes.ſi quãdo te audiant interiora xp̃ianitatis accedere:nec tu melius xp̃ianoꝝ
paci conſulere potes:ꝙ validis ⁊ magnis copiȷ̈s xp̃ianitatem inuadens:ceſſabũt p̃-
uata odia vbi publica ſenſerunt:⁊ ꝯiunctis viribus aduerſus ꝯmunẽ hoſtem arma
ſumentur. Nec tu neceſſe arbitreris ad ꝓpulſandas tuas incurſiones ad ꝯprimẽdũ
tuum impetum.tuaſqꝫ vires elidendas. totam xp̃ianitatem vniendam eſſe: qꝺ fate-
mur difficile. Sed vna ex quatuor nationib⁹ ſatis fuerit ſup̃qꝫ ſatis tuas copias ꝓ-
fligare. Atqꝫ vt de aliȷ̈s taceam⁹ ꝯplures eſſe in tuo palacõ arbitrant̃. qui terrã ita-
liam luſtrauerũt.⁊ vires ⁊ ingenia noſcũt.ip̃os audi atqꝫ interroga:an equari tuis
virib⁹ italia poſſit.an vinci tuis armis.an tuo imperio ſubiȷ̈ci. Plus negociȷ̈ roma-
nis fuit italiã acquirere:ꝙ orbi reliquo frena imponere. Dicet aliquis qꝺ ſupra te-
tigimus inteſtina odia que noſtrã gentem exagitant.introitũ tibi in italiaꝫ poſſe p̃-
hibere.etſi vnus principum te excludat:alteꝝ incluſurũ daturũqꝫ aditũ. Sũt diuiſio-
nes ſane ⁊ inimicitie ⁊ ſimultates int̃ italos plures ⁊ graues ⁊ p̃iculoſe. ⁊ vtinã nõ

eſſent. Sed nullꝰ eſt qui dn̄m pati non xp̄ianum velit oēs in fide orthodoxa mori vo
lunt. Nulli animꝰ eſt a religione recedē. Nō hic inuenies. qđ tui maiores apud gre
cos. qui ꝯtendentibꝫ de impio duobꝫ. nūc vni. nūc alteri minus potēti auxilia mini-
ſtrauere: donec ambos eneruatos ⁊ exhauſtos eiecere. ⁊ ſibi principatuȝ arripuere
Alie ſunt italie potentie. aliꝗ regū oculi. alia ciuitatū ꝯſilia Venetoꝝ reſpublica. ſa-
pientia diues ⁊ auro. xp̄o deuota. vt noſtra fert opinio prius euertet͛ funditꝰ q̄ ho-
ſtem religionis in italiā patiatur intrare. atqꝫ hec quidē ꝑ ſeſe quādo ſtatuerit. nul-
lis adiuta vicinis. tuas opes euertet tantū terra mariqꝫ poteſt. An florentine vrbis
magnificentiam ignores. et vires ⁊ opes ⁊ quantꝰ eſt in ea religionis cultus. quāta
erga Ihm reuerentia. quantus amor. credis ne fieri poſſe vt hec ciuitas italiam di-
uerſe religionis hominibus aperiri ſinat. Sunt alie multe vrbes inſignes. multi
principes clari ⁊ magni. Nihil de regno ſicilie dicimus. quod armis hac tempeſta-
te ꝯcutitur. non poſſumꝰ multa nobis de illo ꝓmittere. licet tamen hoc aſſerere: q̄ q̄
q̄ duo reges de ipſo litigent ⁊ bello decertent: maluerit tamen vterqꝫ regno priuari
q̄ tuis auxiliꝗs victoria potiri. q̄ ſi ad te alter confugerit totius italie in ſe odia con
citauerit. ¶ In gallia cis alpina que ⁊ ipſa pars eſt italie. dux Mediolanenſis in
armis excellit ⁊ potentia: par regibus habetur. Nec parue ſunt ducis mutine vi-
res aut Ianuenſis qui liguribus preeſt mari. Non contemnendus ducis Sabau-
die opulentus ⁊ validus in italia principatus. Adeſt marchio mantuanus. Sunt
aliꝗ ꝯplures vrbium domini. quibus nihil poteſt eſſe moleſtius. q̄ nobilem Italiam
vane ſuperſtitōnis ritu fedari. De nobis ⁊ eccleſie romane ciuitatibus ⁊ prouinciꝗs
tacemus. quando noſtram tibi profeſſionem haud ignotam eſſe confidimus. quibꝫ
ſola cura ē ſeruande et ampliande fidei domini noſtri ihu. Hec ſi accepiſti ab aliꝗs
gaudemus. veritatem enim accepiſti. Si minus: hortamur hec diſcutias. et verum
veſtiges. inuenies nihil nos eſſe mentitos. Non folium ſibille. vt quidaȝ ait. de euā
geliꝗ pagina recitamus. Difficile eſt atqꝫ adeo difficile. vt impoſſibile dici queat. te
tua in lege permanentem. voti compotem fieri. ſi vt aiunt imperium chriſtianorum
deſideras. Dices q̄ plurimos tibi chriſtianos ſubeſſe. et de reliquis idem ſperas. nō
eſt par ratio. pauciſſimi ſub tuo imperio chriſtiani ſunt. qui ad veritatem ambulēt
euangeliꝗ. Omnes aliquo ſunt errore imbuti. Siuis chriſtum colant Armeni. Ia-
cobite. Maronei. ⁊ alia quedam nomina greci a romane eccleſie vnitate aberant.
cum tu conſtantinopolim inuaſiſti. neqꝫ adhuc decretum florentinum acceperant et
in errore ſtabant. neqꝫ de ſancto ſpiritu. neqꝫ de purgatorio igne. conſona recte fidei
ſentientes. Pauci fortaſſe inopes veri chriſtiani. neceſſitate non voluntate tibi obe-
diunt. At vrbes Italie potentiſſimas non eſt tuum cogere. validiores ſunt q̄ tuis
queant exercitibus ſuperari. Noſti que tibi acciderunt cum Taurinum inuaſiſti.
quod noſtra etas Belgradum vocat. Pauci cruce ſignati. innumerabiles tuas co-
pias proſtrauerunt. Non eſt de italis ſperanda victoria quibus aduerſa fuit ī hun
garis pugna. Quocirca vt eo tandem veniamus quo noſtra feſtinat oratio. et id di-
camus quod ad ſcribendum compulit. tuamqꝫ gloriam et tuam ſalutem tibi deni-
qꝫ oſtendamus. Adhibe his paucis animum. Si vis inter chriſtianos tuum impe-
rium propagare: et nomen tuum q̄ glorioſum efficere: non auro. non armis. non
exercitibus. non claſſibus opus eſt. Parua res. omnium qui hodie viuunt. maxi-
mum et potentiſſimum et clariſſimum te reddere poteſt. Queris que ſit: non eſt in-
uentu difficilis neqꝫ procul querenda: vbiqꝫ gentium reperitur. id eſt aque pauxil-
lum. quo baptiſeris ⁊ ad chriſtianorum ſacra te conferas. ⁊ credas euangelio. Hec
ſi feceris. non erit in orbe princeps qui te gloria ſuperet. aut equare potentia valeat
Nos te grecoꝝ ⁊ orientis imꝑatorē appellabimꝰ. ⁊ qđ mō vi occupas ⁊ cum iniuria
tenes. poſſidebis iure. xp̄iani te omnes venerabūtur ⁊ ſuarū litiuȝ iudicem facient.
Oppreſſi vndiqꝫ ad te veluti ꝯmūe patrociniū ꝯfugiēt. ex toto fere orbe ad te ꝓuoca
bitur. multi ſponte ſua ſeſe tibi ſubiꝗciēt. tribunalia tua ſequent͛. ⁊ tributa ꝑſtabunt
Licebit tibi ſurgētes extinguē tirānides. iuuare bonos. oppugn͛e malos. nec roma-

na ecc̄ia te arguet recta via vadētē. Eadē erit erga te caritas ꝑme ſedis. q̄ i ceteros
reges ⁊. ⁊ tāto maioꝛ quāto eris ip̄e ſblimioꝛ. Facile h̄ pacto ſine ſāguie ſine armis
multa poteris nāciſci regna. wladiſlaus lituanie pīceps vituldi frat̄. cū aſpiraret
ad regnū polonie. cēteꝗ infidel᷑: vt voti ſui ꝯpos fieret. xp̄ianus effectꝰ ē ⁊ regnū ob-
tinuit. cꝰ nūc filiꝰ Caſimirus regnat. alt̄ filiꝰ. q etiā apd̄ hūgaros reḡuit in bello ꝯ
genitoꝛē tuū geſto ſupatꝰ occubuit. Quid reris d̄ te fiet xp̄ianis initiato ſacris. Ma-
gnus erit ad te ꝯcurſus. ⁊ felicitatis genꝰ exiſtimabit̄ int̄ ſbiectos tuos annumerari
Quippe vt arbitramur ſi xp̄ianus fuiſſes. moꝛtuo ladiſlao hūgarie ac bohemie r̄ge:
nemo p̄ter te ſua regna fuiſſet adeptꝰ. Speraſſent hūgari pꝰ diut̄na belloꝝ mala ſb
tuo regimīe pacē ⁊ illos bohemi ſecuti fuiſſent. Sʒ cū eēs nr̄e religionis hoſtis. ele-
gerūt hūgari viri foꝛtes ⁊ fideliſſimi. religionē potiꝰ cū bello retinē: ꝙ ea ꝑdita pa-
cē ꝯſeq. Quot ſūt in epiro. i pelopōneſo. i macedonia. i reliq̄ grecia. i dalmacia. i in-
ſul᷑. Egei. Carpacij. ⁊ yonij maris. q̄ tuū impiū nō alia de cā refugiūt. niſi qꝛ alienꝰ
es a xp̄i ritu. ⁊ hi mō ad nos mō ad alios recurrūt. opēꝗ petūt. extrema oīa ſbituri
ꝑuſꝗ̄ te circūciſū ⁊ alienigenā. dn̄m ferāt. ⁊ nos eos aliq̄n argēto aliq̄n frumēto ali
q̄n rebꝫ alijs ſubleuamꝰ. Qd̄ ſi baptizatꝰ eēs ⁊ nobiſcū ambulares in domo dn̄i cuʒ
ꝯſenſu. nec illi tuū impiū tāto tp̄e foꝛmidarēt. nec nos eis aduerſus te ferremꝰ opem
Sʒ tuū potius brachiū i eos imploꝛaremꝰ. q iura ecc̄ie romane nōnūꝗ̄ vſurpāt. ⁊ ꝯ
mr̄eʒ ſuā coꝛnua erigūt. Et ſic nr̄i an̄ceſſoꝛes. ſtephanꝰ adrianus leo aduerſus hae-
ſtulphū ⁊ deſideriū gētis lōgobarde reges pipinū ⁊ karolū magnū accerſiuer̄t. ⁊ li-
berati d̄ manu tyrānica impiū a grecis ad ip̄os liberatoꝛes trāſtuler̄t. Ita ⁊ nos in
ecc̄ie nec̄citatibꝫ tuo p̄ꝛocinio vtēmur. ⁊ vicē reddēmꝰ accepti bn̄ficij. O q̄nta eēt abū-
dātia pacis. quāta xp̄iane plebis exultatō. quāta iubilatio in oī terra redirent Au-
guſti tp̄a. ⁊ q̄ poete vocāt aurea ſecl᷑a renouarent̄. Habitaret pardus cū agno. ⁊ vitu-
lus cū leone. Gladij ꝯterent̄ i falces. i vomeres ac ligones rediret oē ferrū. excolēnt̄
agri. euellerent̄ aſpera dumꝰ. terra niteſcēt. vici reparent̄. ⁊ vrbes reſurgerēt. templa
deo ſacrata q̄ ceciderūt emergerēt. collapſa mōaſteria ⁊ plena viris religioſis d̄inis
oīa laudibꝫ ꝑſonarēt. O quāta tibi redūdaret felicitas q̄ ad eterni paſtoꝛis ouile cū
ctas redigēs oues. O quātū te oēs amarēt. obſuarēt. extollēnt: q ꝯmūis oīm pacis ⁊
ſalutis fuiſſes auctoꝛ. Dicet aliqs hāc pacē hāc vnionē hāc ꝯmunē leticiā haberi poſ
ſe ſb tua lege. Errat q h̄ cenſet. ml᷑tos reges. ml᷑tos ꝑpl᷑os vnitos eē optet. ꝑuſꝗ̄ tuā le
geʒ vbiꝗ diſſemines. nec ſi vnias coꝑa vnies aīmos. ſciūt xp̄iani ſuā legē ſc̄tam eſſe
⁊ verā ⁊ ſalutarē. nec dimoueri ab ea pn̄t. ꝗuis aliq̄ aut libidīe ducti. aut auaricia
tracti. aut voluptati illecti. aut metu moꝛtis attoniti. aut cruciatu ſupati. nōnūꝗ̄ cir-
cūcidant̄. ⁊ i tuos ritus ꝯcedāt. q̄ꝝ ſi coꝛda poſſes inſpicē: intelligēs neminē eē q libē
ter ꝯſultoꝗ receſſerit ab euāgelio. Oñdimꝰ ſup̄ quātū p̄cellāt xp̄iane gētis vires. Et
ꝙ difficile ſit tot natōes xp̄m colētes euicere. Nō ē ꝙ paceʒ ſperes ſub lege mahome-
thea. i q̄ nō ē ſalus. difficultates exꝑimētis ip̄e vides q etſi ml᷑tis xp̄ianis hiſꝗ oīno
n̄ veris impas. mīme tn̄ eis tuā legē ꝑſuadē potes minꝰ ꝑſuadebit̄ veris q̄ n̄ i argu-
mētatōibꝫ rōnū. ſʒ i ſolo ferro fundata ē. ⁊ q̄ vincere diſputādo nō ſperat. ⁊ vici foꝛmi
dat. Non ſunt xp̄iani. q vel bello ſupari poſſint. vel diſputatōibꝫ decipi. q̄n ⁊ armis
excellūt ⁊ rōnibꝫ munitiſſimi ſunt. nō ſolū d̄iue ſcripture. ſʒ etiā phīce. Impoſſibile ē
ſb lege mahomethea vnionē fieri. ſb xp̄iana facile fieri p̄t. Et id maḡ ex ꝑte i tua vo-
luntate ꝯſiſtit. Tu vnꝰ ſi annuas. thurci oēs annuent. Nec ſyri aut egyptij aut ara-
bes aut libies aduerſabunt̄. tecū q̄cq̄d ē intra helleſpōtū ⁊ euphratē ⁊ q̄cq̄d poſſides
in europa ꝯuertet̄. Quid faciet baculus egyptioꝝ arundineꝰ. q̄n xp̄ianū te vide-
rit effectū. Quid imbell᷑ arabs. quid nudꝰ afer. Qibꝫ his ethiopes imminēt. ꝑſbite-
ro iohāni parētes. q xp̄ianus ē nō poter̄t ⁊ ill᷑ ⁊ reliqs xp̄ianis obſiſtē. Nili curſum
retinere poſſunt ethiopes. ⁊ ꝯgregatam aquam dimittere que rumpat aggeres. Et
totam inundet egyptum. atꝗ ſubmerget cum ſidus apparet arcturi hyſpani ⁊ ſiculi
facile mauritaniam inuadunt ⁊ cathalani cum ianuenſibus. Scis quantuʒ valeant
occidue claſſes. ⁊ quātus ē terroꝛ vel tirijs vel alexandrinis vl᷑ ceteris orientalibus

quando chriſtiane triremes ad eos nauigāt. Tua certe auctoritas ⁊ animi magni-
tudo. ⁊ in bellis felicitas. apud omnes ammiratōni eſt. qui mahometeꝫ ſequuntur
legem. Qꝛ ſi te nobis adiungeris. breui totus oriens reuertetur ad chriſtum. vna
tm̄ voluntas pacare orbem poteſt. Et ea tua eſt ſi ad baptiſmi gratiam ſe conuertat
In te eſt crudelibus bellis imponere finem ⁊ tantum preſtare mortalibus bonū q̄n-
tum effari non poſſumus. Queret aliquis quomodo quieſcet orbis. thurcis ad chri-
ſtum conuerſis. quando nec ipſi chriſtiani inter ſe concordes exiſtunt. ⁊ multa ꝑ ita
liam. germaniam. galliam. ⁊ reliquas prouintias deſeuiunt bella. Diximus diſſide
re inter ſe concordes exiſtunt. Et multa per italiam. germaniam. galliam. noſtre gen
tis homines. non negamus. ⁊ pluribꝫ in locis ferro contenditur diuino olim cōſilio
ſub octauiano propter reuerentiam ſaluatoris qui tunc ſm̄ carnē natus eſt. ea par
in orbe fuit que nec antea nec poſtea viſa eſt. Difficile eſt ⁊ prope modum impoſſibi
le quieſcere in terris omnia. vbi homines ſunt affectibus ſubiecti reprobis. Illum
ambitio exagitat. hunc cupiditas trahit. libido alium impellit. multa eſt inter mor
tales belli materia. ſed non ſunt tam atrocia inter chriſtianos prelia. q̄ꝫ inter thur-
cos ⁊ chriſtianos. Chriſtianus cum chriſtiano de agri poſſeſſione. de regno. de im-
perio. de gloria contendit: cum thurco de religione. de libertate. de vita. Inter chri-
ſtianos qui bello vincuntur poſitis armis nec vitam nec libertatē amittunt. ⁊ mul-
tis etiam patrimonia dimittuntur. principes imperio priuantur. inferiores domi-
num mutant. reliqua tenent. In prelijs que geruntur aut cum thurcis aut cum ſara
cenis. qui ſuccumbunt ſi vitam non amittunt. in ſeruitutem rediguntur. ⁊ multi eti-
am religioni renunciare coguntur. Hec acerbiſſima ſunt ⁊ immaniſſima bella. que
ſi tollantur quod in te ſitum eē monſtrauimus. pax maxima exoritur ⁊ vniuerſalis
quies. Non ſunt reliqua bella huic cōꝑata. faciem quodammodo pacis habent ⁊
ocij. nec illa tam multa erunt quando vnus aſſit qui ſolo nutu compeſcere poſſit iiu-
rias. qualiter te futurum non ambigimus ſi cum tua potētia chriſtianus efficiaris
Vides ne quantum tibi laudis affert baptiſmi lauacrū quantum cum chriſto ſubli
mis ⁊ conſpicuus redderis. Quis prohibet aquam. quid metuis. Voces fortaſſe au
licoꝝ times tuoꝝ. quoꝝ non dubitam⁹ dicturos tibi aliq̄s. qd cogitas. qd agis. q̄r-
ſum te tua volūtas trahit. Vis baptizari vis xp̄ianus fieri. Neſcis qđ ꝑiculū adis.
oīes te thurci deſerent. ⁊ vbi exiſtimas fieri magnus fies nullus. ⁊ thurcus natus
thurcos deſeres int̄ thurcos creuiſti. thurcoꝝ te manus extulit. thurci aſiā ⁊ greciā
gubernāt. thurci exercitibꝫ p̄ſūt. q ſi vl' mīmā famā tue mutatōis acceperit: e veſtigio
ſumptis armis te deiecto. im̄patorē aliū ſubſtituēt tu nud⁹ et expulſus euaſeris. apđ
xp̄ianos mēdicab̄ panē. nā qs thurc⁹ ē quē ſue religiōis peniteat. moriemur oēs ꝑ-
uſq̄ꝫ nr̄i ꝓphe iugū excutiam⁹. Nō ſunt ꝑua q̄ iſti obijciūt. adhibēda ē ⁊ huic ꝑti me
dela. quā nemo teipō meli⁹ inuenerit. Noſti tuos hoīes ⁊ qbꝫ ꝓuintias ꝯmiſeris. n̄
ignoras q̄nta ſit cuiqꝫ fides. ⁊ qs aīm⁹ nō te latet nō fit ſine ꝑiculo magnū facinus ⁊
memorabile. vilia ſunt q̄ ꝑuo emunt̄. diligētia h̄ ⁊ labore op⁹ ē. ꝑueſtigāda ſunt ami
coꝝ ꝯſilia. noſcēda ſubditoꝝ ingenia. ⁊ his vtendū ē quos fidos ⁊ prudētes videris.
Seruiūt tibi n̄ pauci ex xp̄ianis nati. q q̄uis circūciſi ſūt n̄ tm̄ xp̄ianū nomē oderūt.
His exercitus. his p̄fectas reddē potes. q tui ſint amātiſſimi. ⁊ ita regnū ordinare.
vt qn̄ velis p̄ſto ſint oīa. tui ſubditi mag̃ ex ꝑte greci ſūt ⁊ armeni vt diximꝰ. Jacobi
te. q etſi aliq̄t erroris hn̄t. xp̄iano tm̄ noīe cēſent̄. nec aliud magis cupiūt q̄ꝫ te ſil'em
eis eē. ⁊ illū deū colē quē colūt ipi. ſperarēt meliori eſſe loco futos. q nc̄ mācipia q̄ui-
liſſima ſūt. tributa exſoluūt g̃uia. iiurijs afficiūt̄ q̄tidianis. ad bellū ducūt̄ iuiti ⁊
inermes cedibus exponuntur. priuantur liberis ⁊ vxoribus. miſerrima res ē poſtq̄ꝫ
filios educauerunt. eos perdunt. rapiuntur in palacium pueri. circuncidunt̄ ⁊ ma-
hometheis ritibus imbuuntur. Vident infelices pentes nō mō corꝑa liberoꝝ. veruꝫ
aīas etiā ire ꝑditū. ⁊ anguſtiati iter tot calamitates plorare n̄ p̄ſumūt. maiora mala
timentes. Nemo horum te diligit. neqꝫ eīn natura fert vt eos amem⁹ a qbꝫ patimur

mala. ꝙ ſi te xp̄ianū cerneret. mirūinmodū diligerēt. felicitatē tuā cuperēt. ⁊ om̄ibꝫ
ſtudijs tuā gl̄iaꝫ q̄rerēt. ⁊ filios ſuos ⁊ ſeip̄os ꝗ̄libentiſſime tibi donarēt mag̃ ē hoꝝ
multitudo. ⁊ ꝓ ſua religiōe ꝯſtātia. Nā ſi prudēter eos tractaueris. nihil tibi ꝺ re-
ligione thurcoꝝ verēdū erit. Per medios int̄ xp̄ianos ſeſe vidētes tue poti⁹ volun-
tati ꝯſentiēt. fortunas et dignitates ſuaturi: ꝗ̄ mortis piculo ſe ſubijciāt. Nō ſuade-
mus rē nouā aut inſuetā. tritū ē iter qꝺ oñdim⁹. Multi h̄ ⁊ magni reges ingreſſi ſūt.
Apud frācos. ⁊ gētil' ⁊ ydolatra xp̄ian⁹ effect⁹ ē Clodone⁹. ⁊ ſimul cū eo regni pro
ceres baptizari n̄ recuſarūt. Apud hūgaros ſtephan⁹ nr̄is initiat⁹ ſacris. oēꝫ illaꝫ
gētē xp̄o acq̄ſiuit. Apꝺ veſogotas q̄ lōgo tp̄e ī hyſpania reg̃uerūt. ⁊ vſqꝫ in hec tempa
eiuſce gētis ſāguis imꝑat. Ricard⁹ lemugildi fili⁹ ſuadēte leādro ipſalēſi ep̄o arria
ne renūciauit hēſi. ⁊ cū oī gēte ſua catholicā fidē ꝯplex⁹ ē. Apud longobardos agil-
phus ſuaſu ꝯiugis theudelinde. reliq̄t ydola: ⁊ cuꝫ oī ꝑpl'o xp̄iane ſeſe legi ſubiecit.
Apud hyberos q̄ ſunt ī aſia imꝑante ꝯſtātino maiore. rex gētis cū ꝯiuge ⁊ oī nobili
tate atqꝫ plebe: ad p̄dicatōeꝫ vni⁹ captiue mł'ieris. relicta ydoloꝝ inſania baptizat⁹
ē. Sꝫ q̄d moramur. ⁊ n̄ exēplū illud adduxim⁹: qꝺ oīm maxīm ꝯſtātin⁹ ip̄e imꝑator
ac monarcha viā apꝑuit. quā tu ⁊ tui ſil'es ingredi abſqꝫ vlla cūctatōe poſſetis. Qui
q̄ eū p̄ceſſerāt imꝑatores excepto philippo gētiles fuē. Iouē. Mercuriū. apollinē. her
culē. ⁊ alia q̄ ſūt mōſtruoſa noīa tāq̄ deos colebāt. Senatui ⁊ oī rōno ꝑpl'o. ſtulticia
xp̄s erat. Proponebāt paſſim edicta q̄ xp̄ianos ꝯp̄hēdi iubebāt. ⁊ niſi ſacrificarent
ydol': crudelibꝫ modis int̄fici. Nil vili⁹ erat noīe xp̄iano. Infame gen⁹ ⁊ maleficum
hēbat oīm q̄ xp̄o crederēt ſb nerone. ſub domiciano. ſub dyocleciano crudeliſſima in
xp̄ianos deſeuit pſecutō. ac ꝯſtātin⁹ acceptis imꝑij faſtibꝫ poſtq̄ pſuaſ⁹ ē a ſilueſtro
p̄deceſſore nr̄o ī ſimulacris demōia coli ⁊ vnū tm̄ deū eē. cū p̄re ⁊ ſp̄ūſcto. xp̄m ih̄m. ⁊
ī euāgelica tātūmō lege ſalutē īueniri: n̄ ē cūctat⁹ xp̄i fidē āplecti. n̄ dixit ſenat⁹ mihi
aduerſus erit. reſiſtet ꝑpl's. copiaꝝ duces alienabūt. imꝑio deijciar. Sꝫ alto aīo ia
ctās ī deo ſp̄ē ſuā edidit q̄ publice xp̄m coli iuſſit. ⁊ eā fidē teneri ab oībꝫ imꝑio ſubie
ctis. quā bt̄i apl'i petr⁹ ⁊ paul⁹ rōnis tradidiſſent: nec ꝓpterea ſiniſtri aliqꝺ ſibi ac-
cidit. Sꝫ tūc potiſſimū excellēs ⁊ gl'ioſus euaſit. cū ī vexill' ſuis crux dn̄i ih̄u apꝑoſi-
ta reſplenduit. Viderat ꝑ gētē ī aere ſignū crucis. ⁊ vocē audiuerat dicētē. ī h̄ ꝯſtāti
ne vince. paruit. vexilla crucis erexit. ciuilibꝫ bell' finē īpoſuit. ſuꝑauit hoſtes. bar-
baros afflixit. imꝑiū ampliauit. pacē ſb̄ditis dedit. eccīas apꝑuit. ꝯcilia ſacerdotū ce
lebrauit. hēſes eliminauit. lucē quā accepat ab euāgelio cūctis gētibꝫ commūicauit.
Magnific⁹ ⁊ excelſus ſuꝑ oēs ceſares īuent⁹. grecis ⁊ latinis nr̄is celebrat⁹: imꝑa-
uit annos ſ̄. xxx. ſedē imꝑij apꝺ biſantiū erexit. Et ampliatis ciuitatis menibꝫ. mł'-
tiſqꝫ tū publicis tū p̄uatis edificijs magnifice ꝯſtructis. de ſuo noīe ꝯſtātinopolī ap-
pellauit. ⁊ plen⁹ dieꝝ apꝺ nicomediā edito teſtamēto ī q̄ filios imꝑij ſucceſſores re-
liq̄t. vt xp̄ianū decet ſacramētis eccīe receptis e vita deceſſit. Quid erat qꝺ ille am-
pli⁹ ī terra poſſet optare. imꝑio potit⁹ eſt oīm. maxia vita ei ⁊ lōga fuit. ⁊ paucū ob-
noxia morbis. inimicos hūiliatos vidit. ⁊ qꝺ hoībꝫ dulciſſimū eē ſolꝫ. hēdes ampliſ
ſime fortune filios dimiſit. Nec alienū fuerit tantū imꝑatorē q̄ xp̄ianā fidē tātopere
ampliauerit ī alio ſeculo. cū xp̄o regre vt ē credē. cui ſuiuit dū h̄ viuēt. Nā ſi oībꝫ q̄
patriā auxerit. iuuerit. defenderit. certū ē eē ī celū diffinitū locū ī q̄ bt̄i euo ſempit̄no
fruant̄. ſic p̄hi doctiſſimi tradiderūt. mł'to id certi⁹ ꝺ ill' ſperādū ē. q̄ ꝓ lege dn̄i vł' ſer-
uāda vel augēda ſūmis ſtudijs ꝯtenderūt. ſic ꝺ ꝯſtātino oñſuꝫ ē. quē ſic ī t̄ra felicē fu-
iſſe didicim⁹. ita ⁊ ī celo bt̄m credim⁹. Eadē ꝓculdubio euēt̄a tibi eē ꝯfidim⁹ ſi nobi
ſcū ſapiēs xp̄m colas. ⁊ magnū ꝯſtātinū imiteris: quēadmodū romani cū ſuo imꝑa
tore xp̄iani ſūt effecti. ita ⁊ thurci vna tecū baptizabunt̄. eritqꝫ tuū regnū ſuꝑ oīa q̄
ſunt ī orbe. ⁊ nomē tuū nulla ſilebit etas. Latine te lr̄e ⁊ grece. ⁊ barbare celebrabūt
nemo int̄ mortales erit q̄ te potentia aut gl'ia p̄cedat. Mag̃ ſūt hec q̄ ꝓmittim⁹. ma-
iora q̄ ſequūt̄. de regno. de potētia h⁹ ſecl'i. de gloria hūana. ſum⁹ locuti. Caduca hec
⁊ incerta ſunt ⁊ fluxa. oēs morimur. oīa nata occidūt. ⁊ oīa orta ſeneſcūt. breuis eſt
humane ꝓſperitatis curſus cito regnū deficit. nulla potētia lōga ē. Gloria qꝫ clari

Crux coſtatino apparuit

nominis q̄uis de maximis reb⁹ diu pſeueret: finit̄ tñ aliq̄n. ⁊ cum tp̄e deficit. nihil eſt inter mortales non mortale. conterit omnia tp̄s eſto: duret p multa ſecula nomē. q̄ dulcedo pt⁹ obitum laudis. aut damnat⁹ eſt homo in altera vita ⁊ nihil ei pdeſt fama q̄ remanſit: aut ſaluat⁹ eſt. ⁊ ea non eget beatitudine. donatus eterna. q̄ omni ex pte pleniſſima eſt. filios ac nepotes. p̄clara maiorꝝ nomina iuuant. ⁊ nobis q̄ꝫ dum viuim⁹ dulce eſt talem hereditatem poſſe relinq̄re. que ſit poſteritati ſolatium. Eſt id q̄dem aliquo modo bonum. ſ; meliora querenda ſunt ⁊ ſtabilia bona. q̄ noſtra ſint. neqꝫ vnq̄ nos deſerant. Philoſophi q̄s pipatheticos vocauit antiq̄tas: tria bonorꝝ genera poſuerunt. ⁊ alia eē animi dixerunt. alia corpis. alia externa. Stoyci ea dūtaxat bona exiſtimarunt que animum excolerent. Hoc facit iuſticia. prudentia. moderatio. fortitudo. ⁊ que ſunt alie in animo dotes. egregiam corpis formam. roboris multitudinem. nobilitatem. cliētelas opes. inter bona non acceperunt: que neqꝫ ſunt in poteſtate noſtra neqꝫ poſſeſſori felicitatem p̄ſtant. Sed neqꝫ ille q̄tuor v̄tutes q̄ principales exiſtimant̄ tranquillam homini mentem reddunt. niſi aduniant̄ alie tres q̄s theologicas appellant. ⁊ in animo ſite ſunt. ſpes. fides. caritas. Triſtis eſt ⁊ in anxietate morat̄ ⁊ torpet ⁊ angit̄ ⁊ nihil boni opat̄ q ſpe future vite priuatus eſt. Sine fide impoſſibile eſt placere deo q eſt vltimum hominis bonum ⁊ finis in quem tendim⁹. Caritas diuino amore feruet. curioſa eſt. aīe nr̄e ⁊ primo ꝯſulit. queꝫ iubet lex vt tanq̄ noſipſos diligam⁹. Si ḡ animi bona cupim⁹. ⁊ moralib⁹ v̄tutib⁹ op⁹ eſt ⁊ theologicis. neqꝫ in his vlla eſt nobis cum tua lege ꝯtentio. Alia ſunt in q̄b⁹ diſcrepam⁹. Fatebit̄ tua lex. ⁊ vitam et̄naꝫ in altero ſeculo repiri. ⁊ in his itinerib⁹ ad eū pueniri. dicet fidem nc̄ciaꝫ eē. verꝝ non eam fidem quā nos recipim⁹ amplectet̄. Laudabit caritatem ſ; alia ei⁹ officia dicet q̄ xp̄ian⁹. Sine ſpe non poſſe bñ homini eē fatebit̄. ſ; ſpei finē longe diuerſum a nr̄o recipiet. pax erit in hoib⁹. bellum in reb⁹. Facteſcat hec nunc ꝯten tio. ⁊ quō vera ⁊ eterna bona ex fide xp̄i ꝯſeq poſſis. ⁊ aīe tue cōſulere. q̄ immortalis eſt oñdam⁹. Etſi em̄ hui⁹ ſeculi q̄ dicunt̄ bona ꝯcupiſcis. ⁊ int̄ mōrles magn⁹ videri vis. non tñ aīe tue oblitū te credim⁹ nec ex illorꝝ numero cenſem⁹. q cum epicuro ⁊ alijs q̄buſdam delirantib⁹ p̄his. extingui aīaꝫ ſil' cum corpe putauer̄t. nec rurſus te ſine deo eē cenſem⁹ ſic̄ olim de callecis in hiſpania traditum ē. q nullum colebant deum. Et de pitagora quē ferunt dicē ſolitum eē. non liq̄re ſibi an de⁹ aliq̄s eēt. Que diſputatō adeo impia iudicata eſt. vt ab athenienſib⁹ auctor eius eiect⁹ ſit. Et libri in q̄b⁹ ea ꝯtinebant̄ exuſti. Poſſidonius ſcp̄ſit Epicurꝝ nihil de deo ſenſiſſe. ſ; ea q̄ de dijs locut⁹ eſt inuidie depellende cā dixiſſe. Stultorꝝ hec eſt aſſertio ſic̄ in pp̄ha legim⁹ dixit inſipiens in corde ſuo non eſt de⁹. Haud eq̄dem te adeo rudē exiſtimam⁹. vt celum credas rectore carē. ⁊ hanc pulcerrimam mundi machinaꝫ caſu emerſiſſe. ⁊ omnia fieri fortuito. Sꝫ arbitramur te deum nr̄m ꝯfiteri. ⁊ in eum credere q celū creauit ⁊ terram ⁊ oīa q̄ in eis ſunt. ⁊ q̄ q̄ creauit ñ negligit. Nec te ignorare cenſem⁹ incorruptibiles eē aīas hoim. ⁊ cum e nr̄is corpib⁹ migrant in alias regiones tranſferri. ⁊ bonas. leta ſortiri loca. malas ad ſupplicium rapi. qđ non ſolum in euangelio nr̄o ſcp̄tum eſt ⁊ in pp̄his. ſ; tua q̄ꝫ lex idem docet. q̄uis in h̄ mundo tpalia q̄ putant̄ bona caſu quodam fortuito euenire non recte arbitrat̄. Socrates ⁊ plato ⁊ ariſto. p̄horꝝ p̄ncipes. de mundi regimine. de immortalitate aīarꝝ. de deo eadem crediderunt q̄ xp̄iani. q̄uis aliq̄ noue legis archana q̄ nondum edita erant ignorauerunt. Platonis in ep̄lis hec v̄ba legunt̄. Credendum eſt at̄ ſemp veterib⁹ ſacriſqꝫ ſ̄monib⁹ nobis aſſerentib⁹ aīam eē immortalem. iudiceſqꝫ hr̄e ac penas dare maximas cum a corpe fuerit ſepata. qđ intelligendum cum male vixerit. Non eſt h̄ locus apđ te alti⁹ examiand⁹. q p tua lege deū eē intelligis q oīa videt. ⁊ oīa iudicat. ⁊ aīas corpea mole ſolutas. p ſuis operib⁹ in alio ſeculo. vel p̄mia recepturas vl' ſupplicia ñ dubitas. Que cum ſint. ſtultum cognoſcis terrenis reb⁹ ita aliquē inherere. vt celeſtia negligat. ⁊ dum corpori ſtudet: animam perdat. Breue eſt omne quod viuimus euum. etiamſi Mathuſalem. aut etiam Neſtoris annos poſſimus attingere. quic-

quid eternitati ꝯpaꝛ̃ momētaneū ē. Quotꝰ hodie repiꝛ̃ q centeſimū videat autumnū   vite breuitas
Quotꝰ q octuageſimū impleat annū. Uita hoīs vt inqt ꝓpħa in ipīs ſeptuagita an-
nis in potētatibꝫ. aliqñ ad octuaginta ꝓtendiꝛ̃. vlterius laboꝛ ⁊ doloꝛ. Quotꝰ iteꝝ
ex eis q naſcūꝛ̃ ad ꝑfectā ꝑuadit etatē: ꝙ multi moꝛiūꝛ̃ infātes: q̄t pueros extinguunt
morbi: pauciſſimi iuuētutē ſupant. Anguſtiſſima ē vita hoīs ⁊ incerta. mille inſtāt
in oēs hoꝛas ꝑicula. mille moꝛtis fauces vite nr̄e inſidianꝛ̃. mīma res curſuꝫ nr̄m i-
terrūpit. Alieno ħ arbitrio ſumꝰ. vocat nos deꝰ qñ vult. ⁊ vbi vult. ⁊ cū mīme cre-
dimus tūc citamur. ꝑemptoꝛia monitio ē. nec licet ꝓuocare aut ꝯ̄ niti. parendū ē al-
tiſſimo dn̄o. ⁊ villicatōis rō̄ reddēda. Sapiūt q ita vitam inſtituūt. vt vocati alacri
aīo abeāt. ⁊ corā iudice q nihil ignorat impauidi ꝯſiſtāt. in die illa tremēda ⁊ ama-
ra valde. in q̄ nihil amplꝰ mereri licꝫ. ⁊ oīs ſpes ac metꝰ ex his q̄ acta ſunt pendet.
nec ſupplicare iuuat neqꝫ negare Eſt igiꝛ̃ ꝺ aīa curādū. q̄ poſt hāc vitā aliā hꝫ vitaꝫ
in q̄ vel dolet vł gaudet. Quid ꝓdeſt hoī ſi vniuerſū mūdū lucreꝛ̃. inqt ī euāgelio do-
minꝰ: aīe ꝺo ſue detrimentū patiaꝛ̃. aut quā ꝯmutatōeꝫ dabit hō ꝓ aīa ſua: hac viui
mus. hac ſapimꝰ. hac ꝺo ſiīes ſumus. hec melioꝛ ꝑs nr̄i eſt. rebꝫ oībꝫ ꝑcioſioꝛ. hec di
miſſo coꝛꝑe in alias regiōes ingrediꝛ̃. coꝛpꝰ in t̃ra iacꝫ. ⁊ ī puluerē ꝯuertiꝛ̃. ⁊ vſqꝫ ad
vltimū maximqꝫ iudiciū ſenſu carebit. tūc ꝺo ꝓ meritis q̄ illi cū aīa fuē cōmūia. vel
ad glīaꝫ vel ad penā r̄ſurget. Quid nino ꝓdeſt late ꝑ aſiā impaſſe. Quid ſemirami
di. qd dyoniſio. qd herculi ad indos vſqꝫ penetraſſe: qd ydanthirſo ſcithie atqꝫ aſie
iugū impoſuiſſe. Quid nabuchodonoſoꝛo ad gades vſqꝫ ꝑrexiſſe. qd oſiridi dimiſſa
egypto. ꝑ ſyꝛiā ⁊ aſiā ī traciā duxiſſe copias. qd agamēnoni yliū exuſſiſſe. qd ciro ꝑ-
ſaꝝ impiū ꝯſtituiſſe. Quid alexādro magno illud euertiſſe. ⁊ vſqꝫ ad hyſpaſim ī oꝛiē
teꝫ. ⁊ ad iaxartē fluuiū ſeptētrionē ꝺſus arma tuliſſe. qd hānibali italiā vexaſſe. qd
ſcipionibꝫ cartaginē deleuiſſe. Quid pōpeio oꝛientales reges debellaſſe. Quid iulio   mundi vanitas
ceſari ſubacta gallia romanū impiū inuaſiſſe. qd hunoꝝ regi athile pānoniaqꝫ po-
tita aqlegiā in italiā ſbuertiſſe. Quid tamerlano tot aſie ſyrieqꝫ vrbes icendiſſe. at-
qꝫ auū tuū ꝑlio ſuꝑaſſe. Quid genitoꝛi tuo amirati. ſepe ꝺ grecis. ſepe de hungaris
triūphaſſe. Quid ceteris regibꝫ atqꝫ impatoꝛibꝫ res magnas ⁊ claras geſſiſſe ꝓdeſt
ſi abſqꝫ ꝯgnitōe veri dei moꝛtui ſunt. Et nūc eoꝝ aīe apud inferos cruciānꝛ̃. laudāꝛ̃
ħ ⁊ ardēt illic. Que ſane voluptas ī cruciatu eē pt̄. Que dulcedo glīe in doloꝛibꝫ. du
ra vox ē eoꝝ. q vel ī thauro phalaridis bt̄itudinē eē dicūt. Nō bn̄ cohitāt doloꝛ ac vo
luptas. nec vllus ē ī felicitate meroꝛ. In celo plena felicitas ē. apꝺ inferos plena mi
ſeria. cū eo ventū eſt nihil iuuat gloria q̄ ꝑceſſit. ⁊ fama ſeculi. Studēdū igiꝛ̃ ē vt pꝰ
obitū (q ꝑ oēs ſe hoꝛas infert. certꝰ ⁊ incertꝰ) aīabꝫ nr̄is bn̄ ꝯſulamꝰ. Preueniēdꝰ ē
pijs oꝑibꝫ dies moꝛtis. ⁊ oēs actus nr̄i ita dirigēdi: vt deo placeamus. Ipe ē eī finis
oīm ⁊ ſummū bonū. ad qꝺ aſpiramꝰ ⁊ ipā bt̄itudꝙ cꝰ cupiditas oībꝫ moꝛtalibꝫ ineſt
Querendū ē iter ad eā. Id recta fides oñdit. ⁊ opatō iuſticie. qꝛ nec iuſticia ſine fide
nec fides ſine iuſticia ſuffic̄. Iuſtꝰ ex fide viuit vt ſcriptū ē. ⁊ ſine fide nemo ē acceptꝰ
deo. Tua lex vt aiūt. ī ſua queqꝫ religiōe ſaluari hoīem cenſet. ſi aliogn caſte iuſteqꝫ
viuat niſi mahometea traditōe relicta ad aliā trāſierit. dicūt ⁊ ī tua lege ſcriptū eſſe
(eſt em̄ ſibipi ſepe ꝯ̄ria) nulli ſalutē patē niſi ī ea. Nos ꝯ̄ ſentimꝰ ⁊ certi ſumꝰ viā vi-   salus solis xpianis patet
te ſoli xp̄iano ſi bn̄ agat aptā eē. Ait em̄ veritas nr̄a ī euāgelio. Qui crediderit ⁊ ba
ptizatꝰ fuerit ſaluabiꝛ̃. q nō crediderit ꝯdemnabiꝛ̃. Tu ḡ ſi futuꝝ credis ſeculuꝫ. ſi
vis fieri ſaluus. ſi aīe tue bn̄ ꝯſultū cupis. vt fidē romane ecc̄ie ex̄ quā nō ē ſalꝰ ⁊ ba
ptiſmū r̄cipias optet. His duabꝫ clauibꝫ fide ⁊ baptiſmo apiūꝛ̃ ꝑadiſi poꝛte. Illꝛ̃ tn̄
q appoſite ad fidē viuūt. nā ſine oꝑibꝫ fides moꝛtua ē. Euāgelio ꝓbende ſūt aures ⁊
xp̄i doctria ſequēda que nullū fallit. Dices nolle tue legi nr̄am ꝑponē. aut mahome-
tē reliq̄re ꝓphāꝫ magnū. rogauimꝰ ab initio vt benigne audires. ideꝫ nūc petimus
⁊ nūc maxime attentis auribꝫ ⁊ pia mēte opꝰ ē. ⁊ iudicō recto. qñ ad radicē arboꝛis
infructuoſe admouemꝰ ſecuri. Audi ſeriē reꝝ. noſſe hyſtoꝛiam fidei. prebe aures ve
ro. cui ꝑraro ē in altis edibꝫ locus Caliſtenem ph̄m crudelibꝫ modis laceruꝫ in cu-
ſtodiam rapuit alexander. qui vera loquens diuinum cultum homini denegauit. ⁊   diuinus cultus non hoi debetur

clitũ philippi laudes ꝯmemorantẽ lancea transſodit. timẽt hoĩes exẽmpla ⁊ viden-
tes melius adulatoꝛibꝫ ſuccedẽ ꝙ recta monẽtibꝫ ad nugas ſe ꝯuertũt. ⁊ q̃ placeant
loquũt. Anthigonus aliqñ vnus ex ſucceſſoꝛibꝫ alexandri q regnauit in aſia. inter
venandũ mutata veſte. relictis comitibꝫ. errabũdus apud agreſtes hoĩes in vili tu-
gurio ꝑnoctauit incognitus ⁊ ꝯbibẽs: de ſeipo tanꝙ de altero ꝑcũctatus aſtãtes. oĩa
q̃ fecerat mala ab eis audiuit. Mane q̃ſitus atq̃ inuẽtus. cũ veſtẽ allatã ⁊ regiũ or
natũ vidiſſet. date inq̃t purpurã. quã vt ꝑmũ indui. verũ ꝯ me niſi hac nocte nunꝙ
audiui. Et auguſtus moꝛtuo varo. idcirco ſeipm ſup̃ modũ dolẽ aiebat. q2 nõ eẽt a q̃
verũ audiret. Ad paupes phos relegata ẽ inq̃ſitio veri. q ꝓptea ſapiẽ amatores vo-
cant q2 veritati ſeruiũt ⁊ nolunt decipi. Turpe ẽ cuiq̃ hoĩ errare. maxie regi. q ſi ꝑ
ſeipm nõ ſatis intelligit. ꝓpe hꝫ magros q̃s interroget. tm̃ placeat audire nec pudeat
diſcere qꝺ ignoꝛas. Tria ſunt hominũ genera vt inq̃t heſiodus. primi ⁊ optimi ſunt
q ꝑ ſeſe oĩa noſcũt. His pxĩ q̃ recta monẽtibꝫ auſcultãt. Tercij ꝓrſus dãnãdi ſunt
q neq̃ ipi vident neq̃ vidẽtibꝫ credũt. ẞ nulla ĩ re ꝑiculoſius errat ꝙ in his q̃ ꝑtinẽt
ad fidẽ. neq̃ vtilius inuenit verũ. Recte ad antipatrũ ꝯ alexãdro ſcribit ariſt. monẽs
ne ꝓ tot exercitibꝫ victoꝛijſq̃ ⁊ ſubiugatõe oꝛbis terrarũ glorietᷣ: ẞ cogitet ꝙ ſi q3 de
deo recte ꝯgnoſcat. nõ minoꝛi gloꝛia dignus eſt. ꝙ ipe ꝓ tãtis rebꝫ geſtis tãtaq̃ potẽ
tia. Et in ethicis ſapiẽtẽ inq̃t eẽ amiciſſimũ deo. ſapiẽs aũt nemo exiſtimãdus ẽ. q a
recta fide ẽ alienus. In his vo q̃ ſunt fidei neq̃ tuus legiſer ſatis intellexit. neq̃ tu ĩ
hãc vſq̃ diẽ ſatis didiciſti. An vo recta monẽtẽ audire ⁊ ſequi velꝭ. futurꝰ dies oñdet
Si vo hec q̃ ad te ſcribimus audieris. ſignũ erit ad diſcẽdũ pati: ſi feceris q̃ mone-
mus eris ꝓculdubio ſapiẽs. Nemo ſapiaꝫ ꝯtẽnit. Nemo odit. nemo ẽ q nolit eſſe ſa
piẽs. Verũ primꝰ ſapie gradus ẽ nolle errare ⁊ verũ ꝙlibentiſſime audire. maxie in
his rebus vñ hoĩ ẽ ſalus: ſic ẽ religio q̃ oꝛdinat ad eternã vitã. Audi ḡ verũ circa re-
ligionẽ. Si nõ ſcribimus verũ argue ſcribẽtes ⁊ deſpice tanꝙ ſtultos. Sꝫ noli falſuꝫ
dicere niſi ꝯgnoueris falſuꝫ eẽ. Et narrabimus breuiſſime ab initio mundi vſq̃ ad
obitũ ſaluatoꝛis xp̃i nr̃i legis archana. Deinde aliqua de tua lege dicemꝰ. ea q̃ ꝯfẽ-
mus adinuicẽ. ⁊ quãtũ interſit oñdemus. Conabimurq̃ quantũ ex alto dabit luceꝫ
tibi oñdẽ. ꝑ quã poſſis ad eã lucẽ ꝑuenire. q̃ illuminat oẽm hoĩem veniẽtẽ in hũc mũ
dum. Cũ creaſſet deꝰ ĩ ꝑncipio celũ ⁊ terrã ⁊ maria ⁊ lucẽ ⁊ ſolẽ ⁊ lunaꝫ ⁊ alia ſi-
dera. ⁊ plãtas ⁊ herbas. ⁊ volucres ⁊ piſces ⁊ q̃drupedũ genꝰ inextimabile vt ſcribi
tur ĩ geneſis ꝑncipio. ac reptilia ⁊ alia aĩantia. Poſtremo adã creauit ⁊ inſufflauit
in eũ ſpiraculũ vite ⁊ poſuit eũ ĩ ꝑadiſo deliciarũ. ⁊ fecit adiutoꝛiũ ſilẽ ſibi. Euaꝫ ex
coſta eius eductã. ⁊ data licẽtia q̃ poſſent ceteros plãtatõnũ deguſtare fructꝰ. vt abſti
nerẽt a plãtatõe ſcientie impauit. ⁊ ambos cũ ꝑuaricati eẽnt ex ꝑadiſo deiecit. atq̃
in eis hũanũ genꝰ moꝛte dãnauit. Juſſit laboꝛioſã vitã ⁊ erũnis plenã agẽ. Ab his
ꝓpagata creatã rõnalꝭ. cũ rurſus aĩo rebelli ꝯ diuinã maieſtatẽ ꝯtemnẽt. ⁊ ĩ vitia q̃ ꝓpla
berent: aq̃rũ diluuio deleta ẽ. Noe cũ ꝯiuge ⁊ ſex alijs aĩabꝫ ĩ archa ſaluatꝰ ẽ. ⁊ ab his
oẽs hoĩes q mõ ſunt ⁊ pꝰ diluuiũ fuerũt originẽ ducũt. Tres filij noe ſem cam ⁊ ia-
phet redeũtibꝫ aq̃s ĩ locũ ſuũ hũanã gẽtẽ repauert. adeo vt tradit ꝑuſꝙ noe moꝛetur
q̃tuoꝛ milia hoĩm ex ſuis ⁊ filioꝝ lũbis exiuiſſe. ex q̃bꝫ etiã iniq emerſert. Nembro-
tes filius cham. ⁊ q cũ eo in ꝯtumeliã dñi turri babel edificare cepert. In ea diuiſuꝫ
ẽ labiũ vniuerſe terre ⁊ ꝯfuſiõe impeditũ opus. ſecuta ẽ pcm̃ peſſimũ pẽtapolitana
ſbmerſio. ⁊ abrahã ⁊ loth inuẽti religioſi. ĩ ſemĩe abrahã bñdicte ſunt gẽtes. ⁊ circũ-
ciſiõis pactũ cũ eo ꝑcuſſuꝫ ẽ. fuit eñ iuſtus ⁊ placuit deo in opibꝫ ſuis. cum filium
yſaac diuino impio immolare ñ detrectaſſet. Neq̃ yſaac pr̃is viã deſeruit cui natꝰ
eſt iacob. q alio noĩe dictꝰ ẽ iſrlꝭ. ⁊ huic duodecĩ filij fuert a q̃bꝫ duodecĩ tribꝫ emana
rũt. Js ꝯgnito ꝙ ioſeph quẽ putabat extinctũ magnus ⁊ potẽs eẽt ĩ egypto. cũ reliq̃s
filijs ad eũ migñuit. mꝭtiplicatũ ẽ illic iudeoꝝ ſemen. ⁊ in genteꝫ magnã cũ creuiſſent
iſrahelite. ſurrexiſſetq̃ rex alius q ioſeph ⁊ opa eiꝰ ignoꝛaret: ḡuiſſimis laboꝛibus
oppreſſi ſunt ⁊ ꝯtumelijs innumerabilibꝫ affecti. Et miſerãte deo ꝑ manus moyſi et
aaron ſeruituteꝫ effugerunt. ⁊ ſicco veſtigio rubꝛo mari traiecto per annos quadra-

ginta cibo celeſti vitã in deſerto egerũt. ⁊ circa mõtẽ ſinay ſinã legẽ i tabulis lapide
is acceperunt. Acquiſita eſt terra promiſſionis ſed non tota in manu moyſi. Poſt
obitum eius mirabilia fuerunt opera Joſue ⁊ aliorum iudicum. inter quos etiã ꝓ-
phete claruerunt viri excellentiſſimi. Succeſſerunt deinde reges ⁊ alij prophete in
populo dei. ⁊ non ſine celeſti munimine conſeruata eſt gens hebrea. ⁊ prophete qui-
dem interpretati legem ſalubria tradidere precepta. virtutem extollentes. ⁊ vicia ex
fulminantes. ⁊ multa per illos ſcripta ſunt diuinitus reuelata. que de futuris noti-
ciam prebuere. non tamen pauca perpeſſi aduerſa iudei. cum legem domini contem
nerẽt ⁊ in traditionibꝫ patrum non permanerent. ceperunt eos caldei ⁊ in ſeruitutẽ
redegerunt. ⁊ nunc ſyri nunc arabes nunc egyptij in eos arma verterunt. multe fue-
runt eorum tribulationes. multe calamitates ac miſerie: ſed de omnibus liberauit
eos dominus. cum ad deum clamauerunt ⁊ tota mente redierunt. quia cor contritū
⁊ humiliatum non deſpicit diuina maieſtas. Hec vt arbitramur communia tibi no-
biſqꝫ ſunt. ⁊ in alcorano mahometeo magna ex parte continentur. Verax igitur et
tuo ⁊ noſtro iudicio lex iudeorum. verax moyſes ⁊ dauid ⁊ ſalomon. ⁊ yſaias. ⁊ Je-
remias. ⁊ ezechiel. ⁊ daniel. Veraces omnes prophete domini. vera iudeorum fides
qui ante chriſtum in lege manſerunt. mendaces omnes gentes que coluerunt idola.
Notus ante chriſtum ſolum in iudea deus. Nihil hic vſqꝫ contendimus. concedis
hec niſi fallimur omnia. In his que ſequuntur diſcordia erit. Sed nos in luce am-
bulamus neqꝫ offendimus ad lapidem pedes noſtros. ⁊ ne decetero tu quoqꝫ offen-
das magnopere cupimus. ⁊ vltra ne decipiaris lumen offerimus. Tu creatura dei
es ⁊ ouis eius ſed errabunda extra caulas. in alienis paſcuis procul ab ouili domi-
nico letiferum carpis cibum. ⁊ peſtifera aleris herba. nos boni paſtoris exemplo q
relictis nonagintanouem ouibus in deſerto vnam que aberrauerat ſecutus eſt. te
querimus: ⁊ in viam ſalutis optamus reducere. Volemus te virum excellentem. no
bilitate maiorum illuſtrem. geſtarum rerum gloria clarum. imperio magno predi-
tum. ⁊ pluribus nature dotibus eminentem: non incedere in vijs domini. non noſſe
mandata eius. non eſſe in lege ſua. Compatimur tibi. ⁊ tuorum ſubditorum infelici
tatem deploramus. qui tecum pereunt. nec te credimus libenter errare. cuius natu-
ram bonam eſſe confidimus. Ignorantia veri te retinet. tui te parentes ⁊ ſeipſos ꝑ
ignorantiam decepere: cum progenitoribus laberis. Sed timenda eſt ſcriptura que
ait ignorans ignorabitur. Qꝫ ſi ceteris in rebus precipuam curam. exactam diligen
tiam. ſummum ſtudium adhibes. ne quis fallat te: circa religionem potentiſſime cu
randum eſt ne fallaris. in qua tanto cautiorem te eſſe eſſe oportet. quanto in ea cum
maiori periculo delinquitur. Ceterarum rerū ignorantia. hec que ſunt temporalia
in hoc ſeculo adimere poteſt. Religionis error alterius vite bona. i. aĩe felicitatẽ eri
pit. quod ne tibi accidat ſi nobis aures ⁊ fidem pſtiteris: facile adiumento erimus
Audiuiſti ea que de veteri teſtamento diximus. nunc de nouo agendum eſt in q plu-
rimũ diſcordamꝰ. Audi q̃ ſubiũgimꝰ. Sic ⁊ tue legis tenebras odio hẽbis vt ſpera
mꝰ. ⁊ nr̃e lucẽ amabis. Duo ĩ veteri teſtamẽto vaticinia repiũtˀ. Quorꝫ alterꝫ illud ẽ. qꝛ
nõ auferetˀ ſceptꝝ d iuda neqꝫ dux de femore eiꝰ donec veniat q mittẽdꝰ ẽ. ſiue vt cal-
dei dicũt. Meſſias. Alterũ ẽ qd ait. Cum venerit ſcſſctorꝫ ceſſabit vnctõ vr̃a. his
vaticinijs predictum eſt in aduentu xp̃i iudeos ⁊ regnum amiſſuros eſſe. ⁊ ſacerdoti
um. ſicut ⁊ factum eſt. Regnum quod iudeorum fuerat ydumei acceperunt. regnã-
te nanqꝫ primo herode antipatris filio genere ydumeo ⁊ alienigena. chriſtus ex ma
ria virgine natus eſt dei filius. verus deus ⁊ verus homo: qui ſacerdotium iudeo-
rum ad chriſtianos tranſtulit. Petro ſibi ſucceſſore delecto. in quem pontificis
maximi poteſtatem tranſfudit. Neqꝫ vlterius apud iudeos paſtoralis ouium cu-
ra ꝑmãſit. dicẽte dño ad petrũ. Paſce oues meas. Paſtor ipe bonꝰ ⁊ põtifex magnꝰ
xp̃s. paſtores deinceps ⁊ põtifices xp̃ianos nõ iudeos eẽ ꝯſtituit. Quis petrus ⁊ alij
plures ex iudeis nõ amplꝰ iudei. ſũmū pontificiū acceperunt. atqꝫ in hunc modũ

ouis errabunda

Laus viri virtute ...

Regnum et sacerdotium iudeorum tra...

iudaica ceſſauit vnctio ⁊ trāſlatū ē ſacerdotiū. Quo facto ⁊ lex ipā trāſlata ē. dicēte
aplo. qꝛ trāſlato ſacerdotio. neceſſe ē vt legis etiā trāſlatō fiat. Deus igiṫ q mltifari
aꝫ multiſqꝫ modis olim pr̄ibꝫ in ꝓphis locut⁹ fuerit. nouiſſime ꝑ filiū ſuū quē cōſti-
tuit heredē vniuerſoꝝ. ꝑ quē fecit ⁊ ſecula: allocut⁹ hoīes nouā legē edidit. ⁊ noua
dedit p̄cepta qbꝫ ſuatis vitā merenṫ eternā. In tp̄e igiṫ qđ ī altiſſimo trinitatis con
ſilio ab eterno fuerat diffinitū. regnāte apud hebreos herode. imꝑante apud rōnos
auguſto. qeſcēte mūdo ⁊ aduētū dn̄i mirabili ⁊ inaudita p̄oribꝫ ſeculis pace honorā
te. Miſſus ē gabriel angel⁹ đ celo. q marie felicē ꝯceptōeꝫ ⁊ ſacratiſſimū partū ānū
ciaret. Sꝫ an̄ p̄curſor natus ē iohēs. q penitētiā p̄dicaret ⁊ viā dn̄o p̄paret. Cōcepit
ůgo đ ſpū vt p̄dixerat angel⁹. ⁊ ſuata dignitate ůginitatis: filiū ſil' ⁊ dn̄m peperit.
Natus ē xp̄s ⁊ ſaluator octauo kalēdas ianuarias. ⁊ in ipīs kalēdis circūciſus ē. et
iuxta vocē euangelicā Ih̄s appellat⁹: qꝛ ſalutē attulit hūano generi. Plurima de in
fantia ſaluatoris ſcripta ſūt. nec dubiū ē qn oīs etas ſignis ⁊ miracl' plena fuerit. ſ
ecc̄ie nr̄e ḡuitas ⁊ acre iudiciū ea tm̄ recipit q̄ certa ſūt. apocripha p̄termittit. Duo-
decimus ſaluatoris annus memoriā hꝫ. qꝛ templū ingreſſus cū legis doctoribus di-
ſputauit. ⁊ aliqua ex ꝑte ſplēdorē ſue dignitatis oñdit. Sꝫ circa triceſimū annū ful-
gor ille plen⁹ emicuit. Tūc ei baptizat⁹ ē a iohē. ⁊ iohēꝫ ipē baptizauit. ⁊ pr̄na vox
audita ē. Hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ ī q̄ mihi ꝯplacui. Cōuertit aquā ī vinū ⁊ in innume-
rabilibꝫ choruſcauit miracl'. Elegit ſibi diſciplos q̄s vōm⁹ aplos. ⁊ circuiēs regi-
onē ⁊ mētes hoīꝫ ⁊ corꝑa ſanauit egrotātiū. ⁊ faciēs ipē q̄ docebat toto triēnio p̄dica
uit euāgeliū. ꝑ iudeā ⁊ vicinas ꝓuīcias hr̄iſſima vox e⁹ intonuit. Que vita hoīm eē
debēt oñdit. ⁊ p̄cepta tū vetera innouauit. tū noua p̄oribꝫ vtiliora inſtituit. abditā ⁊
obſcura q̄ erāt ī veteri lege mlta reuelauit. ⁊ abſcōſos ꝓphaꝝ aperuit ſenſus. ⁊ q̄ de
ſe p̄dicta fuerāt palā expoſuit. myſteriū ſc̄te trinitatis oñdit. ⁊ vnitatem in trinitate
mōſtrauit. docēs tū pr̄eꝫ. tū filiū. tū ſpm̄ſc̄m diuinis honoribꝫ ꝓſequēdum. Et hos
tres vnū eē deū. Predixit nō mō mortē ſuā. verūetiā gen⁹ mortis. ⁊ ꝙ tercia die r̄ſur
geret. ⁊ ꝙ aſcēſurus ī celū rediturus eēt in fine ſeculi iudicare viuos ⁊ mortuos. Cō-
p̄henſus ē ſicṫ ipē voluit. ⁊ tradit⁹ pilato p̄ſidi q euꝫ neci daret. Teſtes ī eū citati ſūt
nec ē īuenta mortis cā: qꝛ peccatū nō fecit. nec reꝑtus ē dolus ī ore ei⁹. Maximū cri
men obiecerṫ: qꝛ filiū dei ſe fecit. ⁊ regē dixit. ⁊ ꝓpṫ veritatē occiſus ē. crucifix⁹ atqꝫ
ſepultus. ⁊ iuxͣ ůbū ſuū reſurrexit a mortuis. Et quadragita diebꝫ cū diſcipul' ꝯmo-
ratus. cū eos ꝯfirmaſſet ⁊ corroboraſſet atqꝫ in orbē ire iuſſiſſet euāgeliū diſſemina-
turos. Tandē vidētibꝫ illis eleuatus ē ⁊ nubes ſuſcepit eū ab oculis eoꝝ. Aſcendit
ad celū ⁊ ſedet ad dexterā dei pr̄is: ⁊ inde ventur⁹ ē iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊ red
ditur⁹ vnicuiqꝫ ſm̄ oꝑa ſua. Interea ſpūſſc̄tus ab eo miſſus oīa ſuggerit ecc̄ie q̄ ne-
ceſſaria ſūt ad vitā eternā. Hec nos xp̄iani firmiter credimus. Hec ē fides nr̄a quā
cūctis gētibꝫ p̄dicamus. ⁊ impꝛtiri oībꝫ cupim⁹. Hec ab aplis ⁊ eoꝝ ſucceſſoribꝫ ꝑ fi
deles man⁹ immutilata ⁊ incorrupta ad nos vſqꝫ delata ſunt. Hec vos thurci ⁊ ſara
ceni mag̃ ex ꝑte negatis. etſi em̄ xp̄m ex ůgīe natū ⁊ ſc̄m virū. ⁊ đi flatū. ⁊ ꝓphaꝫ ma
gnū. ⁊ mirabiliū operū effectorē. ⁊ adhuc viuētē ꝯfitemini. deū tm̄ ⁊ dei filiū eſſe infi-
ciamini. Nec ſibi nec ſanctoſpūi diuinitatē ꝯceditis. ⁊ trinitatē ꝑſonaꝝ in đinis re-
ſpuitis. ⁊ xp̄i mortē deridetis. quē trāſlatū ⁊ aliū ſibi ſilēm loco ſuo interfectū arbiṫ-
mini. nec eius aduentū ī extremo iudicio expectatis. ⁊ alia nō pauca xp̄iane legis re
ĳcitis ⁊ plurima creditis q̄ apđ nr̄os riſu digna videnṫ. ⁊ q̄ n̄ dimittem⁹ intacta. Et
que nos credim⁹ nō ſolū ex noua lege ſ ex veteri mutuamur. Vos mahometi ⁊ alco
rano ei⁹ fidē tantūmō adhibetis. ⁊ hoīeꝫ mortuū ſine ꝯteſte. ſine rōne. ſine miracl'
ſeqmini. Nos viuo credim⁹ viuit ei vr̄o teſtimonio xp̄s. Nos deo p̄ſtamus aures. et
ſignis ⁊ rationibꝫ ſacris ducimur teſtimonĳs. Qꝫ ſi nos audies mōſtrabimus bre-
uiter nr̄e legis ſplēdidā lucē ⁊ tue obſcurā caliginē detegem⁹. Sꝫ op⁹ ē pĳs ⁊ atten-
tis auribꝫ qn̄ fidei ſblimitas attingiṫ ⁊ magni dei pandunṫ archana. Sepe iocis et
inanibus fabulis te p̄ntem adhibuiſti ⁊ leuiores audiſti narratōes. nō ē cur hec gra
uia ꝯtemnas aut ea noſſe recuſes. ex quibus tua pendet ſalus. Nō ē aia nobilis cui

non inſit veritatis amor. non eſt homo q̄ nolit ſaluus fieri. Audi ergo q̄ generoſus
es. audi q̄ te ſaluari p̄nt. Quid eſt inter xp̄ianos thurcoſqꝫ ꝯtrouerſie: in q̄ ſimul ꝯte-
dimꝰ: q̄ diſcidij cauſa. Sane non aliꝰ diſcordie fons eſt. niſi qꝛ circa diuinitatem nō
eadem ſapimꝰ. de patre. de filio. de ſpūſancto ꝯtendimꝰ. h̄ eſt p̄cipuum diſcidium. q̄
ſublato facile omnia ꝯtemnent̄. Attingemꝰ hec ⁊ q̄ ſit inter nos de diuinitate diſſen-
ſio latiꝰ exponemꝰ. Nos in deo tres dicimꝰ pſonas. p̄rē ⁊ filium ⁊ ſpm̄ſanctum. vos
vnam tm̄. quam nec p̄rem nec filium dicitis. ſꝫ deum tm̄ appellatis: ⁊ huc vnicum eē
dicitis. Creatorem celi ⁊ terre ⁊ omnium q̄ in eis ſunt. Nulla eſt de vnitate ꝯtentio.
nō latent nos v̄ba moyſi dicentis in exordio legis. audi iſrl' dn̄s deus tuus vnus ē.
Et rurſus in lege ſcriptum eſt. Ego ſum dn̄s deus tuus q̄ te eduxi de terra egipti.
Non erunt tibi dij alij p̄ter me. Et rurſus ego ſum q̄ ſum. Et ſi q̄ſierint nomen me-
um: vade ⁊ dic eis. q̄ eſt miſit me ad vos. Et in cantico Exodi dr̄. Dominꝰ omp̄s no-
men eius. q̄ teſtimonia vnum eē deum ⁊ vnum dn̄m manifeſte declarant. ⁊ vnā p̄ra
tem ⁊ vnam naturam. nomen fatemur idem qđ vos. h̄ amicitia eſt atqꝫ ꝯcordia vobis
vnꝰ deus eſt. Nam deꝰ nature. dn̄s p̄ratis nomen eſt nob̄ vnꝰ. Dicitis p̄ncipium oīm
reꝝ eē deum. nos idem affirmamꝰ. in q̄ igr̄ diſſentimꝰ. Multa ſunt q̄ de deo alr̄ xp̄i-
ani dicunt. alr̄ ſaraceni ſeu thurci. Vos deum corpeum dicitis. nos incorporeum.
Vos fortuita eē q̄ hic in terra gerunt̄ arbitramini nec curare de his deū. nos guber-
nare eū q̄ creauit omnia non dubitamꝰ. Vos deum p̄rem in diuinitate negatis. nos
p̄rem ⁊ filium cognoſcimꝰ. Vos ſpm̄ſc̄tm ex diuina maieſtate reijcitis. nos ponimꝰ
veneramur. Mittamꝰ alia. hec aggrediamur in q̄ plus ponderis eſt. Nos xp̄m dei fi
lium dicimus vos negatis. Cur negatis. ſane qꝛ nec vxorem hꝫ deus ex q̄ filium p̄-
creare poſſet. Et ſi vxor fuerit filioſqꝫ genuerit: mundus q̄ vniꝰ impio regit̄. in plu-
res diuiſus dn̄s diu ſtare non poſſet. In vnitate ꝯcordia eſt q̄ ſuat impia. in plurali
tate diſcordia q̄ maxima regna ſubuertit. Sed qs tamrudis. tamuecors. tamdemēs
xp̄ianus eſt. q̄ generare deum ex ꝯnubio ⁊ ꝯmixtione femine arbitret̄. Non ſumus
adeo hebetes xp̄iani vt tantum nephas admittamus. Saracenis ſuaderi h̄ poſſet. q̄
deo ⁊ corpus ⁊ caput ⁊ manꝰ ⁊ cetera membra concedūt. Nos deum ſpm̄ eē aſſerimꝰ
incorporeum. immortalem. eternum. ⁊ incomp̄henſibilem. q̄ dum ſeipm̄ intelligit in
mente ſua v̄bum ꝯcipit. qđ nos filium dei eē dicimꝰ. Nec aliud eſt in deo ſeipm̄ noſſe
atqꝫ intelligere q̄ deum eſſe. Nihil etem̄ in deo niſi deus. Deus autem cuiꝰ eſt v̄bum
nominamꝰ patrem. ⁊ p̄ceſſum ipſius verbi generationem filij dicimus. Nec veritas
hec de v̄bo dei apud xp̄ianos tm̄ illuxit. Gentiles ph̄i ante xp̄i aduentum eadem q̄
nos aſſerimꝰ nonnulli affirmauerunt. ſi quidem Platonici in ſuis libris apertiſſime
dixerunt. ꝙ in principio erat verbū. ⁊ verbum erat apud deum. ⁊ deus erat v̄bum.
hoc erat in principio apud deum. Omnia p̄ ipm̄ facta ſunt ⁊ ſine ipo factum eſt nihil
Et reliqua ferme omnia comprobant de verbo dei q̄ Johannes in euangelio ſuo tra-
dit vſqꝫ ad incarnationem verbi quam ignorarunt. qꝛ nondum natus erat xp̄c. ⁊ alta
legis miſteria abſconderat deꝰ a ſapientibꝰ huiꝰ ſeculi. que reuelauit paruulis. Et
igr̄ platonici verbum dei nominant ⁊ deum eſſe dicunt. nos filium vocamꝰ ex deo ge-
nitum ⁊ deum eē fatemur. nec ruinam mundi ex filij generatione timemꝰ quando vnꝰ
duntaxat filius eſt. pater ⁊ filius vnum ſunt. vna poteſtas. vna voluntas. vna ma-
ieſtas: nec verbum ꝯceptuꝫ ab intellectu ꝯcipiente diſcordat. Obſcura hec videbunt̄
at ſi voles p̄ſto erunt q̄ lumen afferant ⁊ aptiſſima omnia reddāt. Et tu ſolem hunc
corporeum cernis q̄ noctem abiens efficit. rediens hic a ſe ipo lucis p̄ducit radios.
Hec p̄ductio generatio quedaꝫ eſt in ſole. ⁊ radij ſolis filij ſolis non inconuenienter
vocant̄. q̄ ſimilitudo q̄uis multifarie eſt inepta. Nam ſolis pluris ſepe vidimꝰ radi
os. deo vnicꝰ eſt filiꝰ. in eo tamen conuenit. quia vna eſt ⁊ ſolis ⁊ radioꝝ ſubſtantia. ⁊
vna eſt patris ⁊ filij diuinitas atqꝫ eſſentia. q̄uis comparatio corporalium reꝝ nulla
ſatis cum diuinis equiparari poteſt. Sꝫ accipe teſtimonia. ⁊ q̄ rōne non capis: cede
auctoritati. Vetus teſtamentū ⁊ iudeis ⁊ xp̄ianis ⁊ ſaracenis ꝯmune ē. Eructauit

(inquit dauid ex pſona dei)coꝛ meũ v̓bũ bonũ.ħ ē qđ dei filiũ dici⁹ ꝛ vnigenitũ pr̄is
ētni.nõ ex carnali ꝯiugio aut hũano ꝯplexu:ſ; ex coꝛde dei.i.ex intellctu ꝓductũ aſſe
rim⁹.ꝛ rurſ⁹ fili⁹ me⁹ es tu.ego hodie genui te.Hodie dic̃.qꝛ v̓o nec heri p̃terit.nec
cras iminet.ſ; hodie ſp̱ adeſt cui pñtia ſũt oia.Iteꝝ añ luciferꝝ inqͭ gen ui te.vt ītel-
ligas qꝛ nõ loqͭ̃ v̓ ſalomõe dauid.ſ; de⁹ pr̄.v̓ filio deo:qꝛ añ luciferꝝ nemo fui v̓.Etei̅n
libꝛo ſapie legim⁹ ſapiẽtiã q̃ dei fili⁹ ē dicẽtẽ.Nõdũ erãt abiſſi ꝛ ego iã ꝯceptt.era m
añ mõtes ꝛ colles ego parturiebar.Nũq̃ eĩ pr̄ ſine filio fuit.nec ſine pr̄e fili⁹ aꝛ ħ eſt
qđ ĩ euãgelio inqͭ iohes.In p̃ncipio erat v̓bũ ꝛ v̓bũ erat apđ deũ ꝛ de⁹ erat.v̓bum.
Que myſteria ꝓfũda ꝛ alta cũ ñ intelligẽt arri⁹ nec mahometes cõp̃hendẽt:negare
maluit dei veritatẽ.q̃ ſuã ignoꝛãtiã ꝯfiteri.ꝛ ſuas ineptias impꝛudenͭ ingerẽ:q̃ ali
oꝝ ſapiaꝫ hũilit̃ diſcẽ.Stulta hec ꝛ dãnoſa ptinatia ē.v̓o eĩ ꝛ ꝓphetis optꝫ credere
etſi qꝛ ē c⁹ rõnē ñ capim⁹.debem⁹ cũ paulo dicẽ.O altitudo diuitiaꝝ ſcie ꝛ ſapie dei
q̃ incõp̃hẽſibilia ſũt iudicia ei⁹ ꝛ iueſtigabiles vie ei⁹.Fatenͭ iuriſcõſulti.nõ oĩm q̃
a maioꝛibꝫ ſuis inſtituta ſũt.rõnē reddi poſſe.ꝛ tñ legi parẽdũ eẽ:qꝛ ñ ſine cã ꝯdita
fuerit.Quãtomin⁹ archana dei licꝫ agnoſcẽ.Plurime ſũt occulte cauſe ad q̃s nl̓la
potuit curioſitas hoĩm ꝑuenire.ſic̃ oculi noctue ad ſolẽ.ita ꝛ nr̄ intuit⁹ ad ea q̃ ſunt
v̓initatis.Nõ ē ḡ mirãdũ ſi neqꝫ generatõeꝫ filij neqꝫ ſpũſſcti ꝓceſſionẽ.neqꝫ trinita
tẽ ĩ v̓initate itellexit carnal̓ hõ vl̓ arri⁹ vl̓ mahometes:ſ; illv̓ ĩ eis dãnabile ac dete-
ſtabile fuit.ꝙ ſacre ſcripture v̓iniſqꝫ teſtimonijs nõ acqeuerͭ.Nã qđ op⁹ ē argumẽ-
tis vbi de⁹ ip̃e loqͭ̃.De pithagoricis traditũ ē ꝙ ĩ diſputãdo ſoliti erãt dicẽ.Ip̃e aũt
erat pithagoꝛas.tãq̃ ei⁹ auctoꝛitati ñ licẽt aduerſari:quãtomin⁹ v̓o q vexaꝛ ē.ꝛ oĩs
hõ mẽdax.Sꝫ negabis hec eẽ dei q̃ afferim⁹ teſtimonia.De his poſteri⁹ aſſeremus.
nũc de ſpũſcto agẽdũ ē.cui tua lex v̓inos honoꝛes abꝛogat.Nõ ē hmõi erroꝛis maho
metes inuẽtoꝛ.arrij ꝛ neſtorij ꝛ macedonij hec olim demẽtia fuit.q̃s ſac̃ patrũ ꝯſilia
dãnauerͭ.ſ; eoꝝ vir⁹ apđ egyptios ꝛ arabes aliq̃diu latuit.ꝛ poſtremo auctoꝛe ma
homete ꝛ mgr̄o ei⁹ ſergio late diffuſũ ē.Ne mouearis dũ vera loqmur.Caue ne ſeq̃
ris cecos.diſce ſpm̃ſan.eẽ deũ ꝛ terciã foꝛe ĩ trinitate pſonã.Dixim⁹ pauloañ deũ
pr̄eꝫ dũ ſe cognoſcit v̓bũ ꝯcipe ꝛ filiũ gignẽ.Nũc qđ ſeqͭ̃.Adijcim⁹ ꝯgnitõni annexã
eẽ appetitiuã quãdã opatõeꝫ.c⁹ pꝛicipiũ volũtas ē.Inͭ opatões v̓o q̃s volũtas pꝛo-
ducit.p̃cipua ē amare.adhibe ħ aures ꝛ mẽtẽ erige.ĩ deo pfectã ꝛ abſolutã fateri co-
gnitõeꝫ optꝫ.ꝛ amoꝛẽ pari mõ.c⁹ ꝓceſſus p appetitiuã opatõem exprimiͭ.ſic̃ ꝛ vbi
generatõ p intellectiuã.ꝛ alia ē opatõ q̃ intelligit alia q̃ appetit.Intellectiua ex his
ꝯpleͭ q̃ ſunt qv̓ammõ in ip̃o intelligẽte.Nã ſic̃ ſenſibilia ĩ ſenſu.ita intelligibilia in
intellectu dicim⁹ eẽ.Appetitiua aͭ ꝯplemẽtũ accipit ſ̓m quẽdã oꝛdinem vl̓ motũ ad
eas res q̃ obijciũͭ appetitui ꝛ occultũ quoddã p̃ncipiũ ſui mot⁹ habꝫ.ea v̓o q a prin
cipio ferũͭ archano ſpũs nomẽ acceperͭ.nã ꝛ ventos ſpũs dicim⁹ ꝛ ĩ ſcripͭis ꝓcel-
laꝝ ſpũs appellanͭ.qꝛ ñ apparet afflatiõis ſpũs initiũ.Reſpiratõeꝫ eͭ ꝛ arteriarum
motũ ab intrĩſeco ꝛ occulto p̃ncipio manantẽ vocam⁹ ſpm̃.atqꝫ ħ mõ ꝯgruẽti q̃dam
ſil̓itudĩe q̃ntũ v̓ina hũanis v̓bis iudicari pñt.v̓inus ip̃e amoꝛ a pr̄e filioqꝫ ꝓcedens
ſpũs dictus ē.In nobis duplici ex cã ꝓcedit amoꝛ.Aliqñ ex coꝛpoꝛea.ꝛ materiali
naͭa.ꝛ is plerũqꝫ imv̓us ē ꝛ mẽti noxi⁹.Aliqñ ex ip̃a ꝓpꝛietate ſpũal̓ naͭe.cũ bona
intelligibilia ꝛ rõni ꝯueniẽtia adamam⁹.ꝛ ħ pur⁹ eſt amoꝛ ꝛ laudabil̓ ꝛ aĩme ſaluta
ris.In deo coꝛpalis amoꝛ ſeu material̓ locũ ñ habꝫ.ſ; ille tm̃ repiͭ q ſimplex ē ꝛ niti
diſſimus ꝛ puriſſim⁹.quẽ ſpm̃ſctm̃ appellam⁹.Nec nos intellectuali ꝛ ſcto amoꝛe qc
q̃ ꝓſeqmur.niſi qđ intellectu ꝯcipim⁹.Cõceptõ aͭ vt dixim⁹ q̃ fit intellctu v̓bũ ē.at-
qꝫ ita neceſſe ē amoꝛẽ ex v̓bo oꝛiri.Amat eĩ deus qđ v̓ ſeip̃o intelligit.i.v̓bũ qđ ꝯcipit
intelligẽdo.Verbũ aͭ dei dicim⁹ filiũ dei.q ꝛ ip̃e pr̄em nouit ꝛ amat.Atqꝫ ita fit.vt
amoꝛ ip̃e cui ſctus ſpũs ē nomẽ.ex pr̄e filioqꝫ ꝓcedit:fitqꝫ cũ pr̄e ꝛ filio piter de⁹.Nã
ſicut diuinum intelligere eſſentie diuinitatis eſt.ita ꝛ amare.ꝛ ſicut deus ſe ſemper
intelligit ita ꝛ ſe ſemper amat:ꝛ omnia amat:ſuam bonitatẽ dum amat.Ruꝛſuſqꝫ ſi
cut dei filius qui eſt verbum dei in natura diuina ſubſiſtens patri coeternus perfe-
ctus ꝛ vnus deus eſt.ita ꝛ ſpirituſſanctus deus eſt patri ꝛ filio coequalis ꝛ coetern⁹.

Et quia omne quod ſubſiſtit in natura intelligibili apud nos perſona dicitur. apud
grecos ypoſtaſis. cōſequens eſt vt tres perſonas in diuinitate ponamus. quia tres
ſunt ſubſiſtentes pater ⁊ verbum ⁊ ſpiritusſanctus. Neqꝫ perſonas dicimus eſſe per
eſſentiam diuerſas ſed per ſolas relationes diſtinctas. q̄ ex proceſſione verbi ⁊ amo-
ris proueniunt. Atqꝫ in hunc modum chriſtiana religio diuinitus illuſtrata. diſtin-
ctas tres perſonas confitetur in diuinis. non tres deos. ſicut mahometes falſo opi-
natus eſt. ſed patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum eſſe ab eterno deuꝫ aſſerimus. nec
tñ ipſum patrem qui filius eſt. nec filium qui pater eſt. nec ſpiritumſanctum qui pr̄
eſt aut filius. Una eſt enim patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti eſſentia in qua nō eſt aliud
pater. aliud filius. aliud ſpiritusſanctus: q̄uis in perſonis. alium patrem. alium fi-
lium. alium ſpiritumſan ctum diuina docente auctoritate dicamus. Nec ſimilitudo
in his que creata ſunt ſumme deeſt trinitatis. Inuiſibilia dei (ſicut apoſtolus ait) ꝑ
ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur. ſempiterna quoqꝫ virtus eius ac diuini-
tas. Relucet quippe in anima noſtra ⁊ quedam diuine trinitatis imago. Eſt em̄ aīa
noſtra ſubſtantia quedam incorporea ⁊ ratione predita. ⁊ actus quidem ſiue forma
organici corporis: que dum corpus mouet ⁊ regit. ſui meminit. ſe intelligit. ⁊ ſe dili-
git. quibꝫ in rebus quedam apparet trinitas. memorie. intelligentie. ⁊ amoris. Tria
hec ad ſeipſa referuntur. quia non eſt amor ſine memoria. nec memoria ſine noticia.
Nam quis meminit aut amat quod neſcit. Inſepabilia ſunt hec a ſemetipſis: ⁊ tamē
quodlibet eoꝝ ⁊ ſimul omnia vna eſſentia ſunt. ⁊ vna vita in anima vna. Differunt
quia memoria non eſt intelligentia vel voluntas. nec intelligētia volūtas ſiue amor
Et ſi hec diligenter inſpicias. inuenies ſumme illius trinitatis atqꝫ vnitatis veſtigi-
um ⁊ imaginem quandam q̄uis imparē. Quicunqꝫ enim ſempiternam ⁊ incommu-
tabilem naturam. ꝑ memoriam reminiſcitur. intuetur per intelligentiam. amplecti-
tur per dilectionem: profecto reperit in ſeipſo ſumme trinitatis imaginem. non ta-
men omnino ſimilem: ſed qualēcunqꝫ. ita vt in ſimilitudine magna inueniatur diſſi-
militudo. etſi enim homo meminit. intelligit. ⁊ diligit. non tamen memoria eſt. nec
intelligentia nec dilectio: ſed ſunt hec in eo ⁊ in vna ſubſtantia. non ſicut accidentia
in ſubiectis que poſſunt abeſſe. ſed ſubſtantialiter exiſtunt in anima. ⁊ vnus homo ē
qui habet hec tria. non ipſe eſt hec tria. in ſimplici vō natura que deus eſt. q̄uis vnꝰ
ſit deus. tres tamen perſone ſunt vt dictū eſt. ⁊ ipſe deus eſt ⁊ tres perſone. ſed illud
ſatis ad rem noſtram eſt. quia tria hec aliquo modo vnuꝫ ſunt. Reperitur ⁊ ſb alijs
nominibꝫ ⁊ alio modo in noſtra natura illius ſumme ⁊ ineffabilis trinitatis imago
Nam mens ⁊ noticia eius. ⁊ amor. tria quedam. mens enim nouit ſe ⁊ amat ſe. nec
amare ſe poteſt niſi etiam nouerit ſe. duo quedam ſunt mens ⁊ noticia eius. Duo et̄
ſunt mens ⁊ amor eius. Cum ſe nouit mens ⁊ ſe amat. manet trinitas ſcilicet mens
amor ⁊ noticia. ⁊ hec tria q̄uis diſtincta inuicem ſint. vnum tñ eē dicuntur: quia in
aīa ſubſtantialiter exiſtunt. Et eſt ipſa mens. q. parens. ⁊ noticia eius. q. proles eiꝰ
mens em̄ cum ſe cognoſcit noticiam ſui gignit. ⁊ eſt ſola parens ſue noticie. Tercīꝰ
eſt amor qui de ipſa mente ⁊ noticia procedit. dū mēs ꝯgnoſcēs ſe. diligit ſe. non em̄
poſſꝫ ſe diligē niſi ꝯgnoſcēt. Amat em̄ placitā ꝓlē noticiā ſuaꝫ. Et ita amor quidam
complexus eſt parentis ⁊ prolis. nec minor eſt amor. parente ⁊ prole id eſt mente et
noticia. cum tantum ſe diligat mens. quantum ſe nouit ⁊ quāta eſt. Conſiderat hec
ratōnalis hō. ⁊ videns tria in vna eēntia ꝯcurrē. extēdit ſe ad ꝯtēplatōeꝫ creatoris
⁊ intelligit vnitatē in trinitate ⁊ trinitatē in vnitate. Et vnū deū colit. vnaꝫ eēntiā et
vnū principiū ſic̄ ⁊ pꝛiarche ⁊ ꝓphe atqꝫ apl̄i tradidert̄. Sꝫ audiamus tandem ipos
⁊ diue legis auctoritatē ⁊ teſtimōia ī mediū afferamꝰ. ſine qbꝫ oīs ē vana argumta-
tio. Deū pr̄eꝫ oēs ſacre lr̄e ꝯfitēt̄. ⁊ dei nomē pn̄itatē ad oīa refert. etſi filiū dicīꝰ. n̄
poſſumꝰ pr̄eꝫ negaē. De filio adducta ſūt teſtimōia legis. q̄ ⁊ pr̄ ōnſꝰ ē. ſic̄ ⁊ ſaluator
ait. Philippe. q vidꝫ me. videt ⁊ pr̄eꝫ meū. Nc̄ de. ſſ. qd̄ cepimꝰ ꝓſeq̄ndū ē. In geñ.
legimus quia ſpiritus domini ferebatur ſuper aquas. Quis tunc dominus niſi de-
us fuit. Et cuius ſpiritus niſi dei? Et quomodo dei ſpiritus niſi deus. Deus ē quic-
quid dei ē. Nec aliud illi īmixtū ē. Incōpoſitus ē. ſimplex ē ⁊ purꝰ deꝰ. In iob ſcptū

Anima rationalis

eſt. Spiritus dn̄i fecit me. ⁊ ſpiraculū om̄ipotētis dei viuificauit me. dei ſūt hec
opa nō hominis. quid facit hoīez niſi deus aut viuificat hoīez niſi deus. Eſt igiť ſpi
ritus dn̄i. ꝓpter qđ dictū eſt in pſalmis. Spūs dn̄i repleuit orbem terraꝝ. ⁊ h̄ qꝛ cō-
tinet omnia. qs hic ſ[illegible] ūs niſi deus. cui celum ſedes ē. ⁊ terra ſcabellū pedibꝫ eiꝰ. Et
apud poetas deū nanqꝫ ire ꝑ omnes terras. tractuſqꝫ maris. celūqꝫ ꝓfundū traditū
eſt. Et rurſus eſt ne dei ſedes niſi terra. pontus ⁊ aer ⁊ celū ⁊ virtus. ꝓpter qđ recte
inquit dauid quo ibo a ſpū tuo: oñdens non eē locum in quo poſſit fugere ſpiritum
domini q̄ eſt vbiqꝫ. Eſſe aūt vbiqꝫ implere ⁊ ꝯtinē mundū. ſoli deo tributū ē. Deꝰ igi
tur ſanctuſſpiritus ē. q hec ꝑagit ⁊ futura p̄noſcit ⁊ predicit. ſicut ſcriptū ē. Rn̄ſum
accepit ſymeon a ſpiritu ſancto qꝛ non moreref niſi videret xp̄m dn̄i. Nō eſt cur de
um negemus qui dei efficit opera. Non igiť ſolus pater deus eſt. neqꝫ ſolus filius: ſꝫ
ſpūſſanctus cū patre ſimul ⁊ filio deus ē. qꝛ nō aduerſať rationi trinitas ꝑſonarum
in vnitate diuitatis. quemadmodū ſuperius oſtenſum eſt. Sꝫ iam trinitatem ipam
⁊ ſacris codicibꝫ demonſtremus. ⁊ moyſen ante omnes audiamus. cuius hec ſūt v̓-
ba. In capite libri quem geneſim nr̄i vocāt. In principio creauit deus celū ⁊ terraꝫ
Terra autē erat inanis ⁊ vacua ⁊ ſpūs dn̄i ferebať ſuꝑ aquas. tria ꝯmemorat. deū.
principiū. ⁊ ſpiritū. i. deo in deo patrē intelligimus. i principio filiū. in ſpū dn̄i ſp̄m ſā-
ctum. Et accipiať h̄ in loco p̄cipiū ꝓ filio. ſicut ī pſalmis de ſuo filio dicit deꝰ. Te
cū principiū in die v̓tutis ſue in ſplendoribꝫ ſanctoꝝ ex vtero an̄ luciferuꝫ genui te.
Atqꝫ ita in exordio naſcētis mūdi. trinitas ipa ī diuinis ꝑſonis adduciť. Hic ſi pla
ceret. īterſeri poſſet de heloym ſm̄ Jeronimū ad marcellū. temptās dyabolꝰ p̄mos
parentes. interpoſito ſerpente ⁊ ſuadēs vt edāt de ligno ꝓhibito. eritis inqt ſicť dij. ſci-
entes bonū ⁊ malū. qđ ꝓinde accipiendū acſi dicēt. eritis ſicť diuine ꝑſone qbꝫ igno
tuꝫ ē nihil. Et cū eiecit adā đ paradiſo inqt dn̄s. Ecce adā factus ſicť vnus ex nobis
qbꝫ nobis p̄ri. ſ. ⁊ filio ⁊ ſpūſancto. Sꝫ manifeſtius eadē trinitas oñdiť cū dř. Faci-
amus hoīez ad imaginē ⁊ ſilitudinē nr̄aꝫ. cū ait faciamus ⁊ nr̄am. plures ꝑſonas i-
ducit. cū dicit imaginē vnitatē diuinitatis oñdit. nec ſolitarius ē cū dicit faciamꝰ. ne-
qꝫ alieno a ſe loqtur q nr̄am ait. Duo ſunt pluralia v̓ba. faciamꝰ. ⁊ nr̄am: vt videať
pater cū filio ⁊ ſpūſancto miſcē ſmonē. qđ nō ſono vocis ſed intellectu q̄ ſingularia
ſunt. qꝛ vnus ē deꝰ. Et vna exp̄ſſa ē diuinitatis eēntia. Dixerat creauit deus celuꝫ ⁊
terrā. mox ſubiūgiť faciamꝰ. ⁊ nr̄am: vt pluralitas in ꝑſonis intelligať. Idē ⁊ pſal-
miſta canit regius dū ait. v̓bo dn̄i celi firmati ſūt ⁊ ſpū oris eius oīs v̓tus eorum.
Quid manifeſtius dici potuit in ꝯditiōe celoꝝ tres ꝑſone ꝯcurrūt. dn̄s. v̓bū. ⁊ ſpūs.
Dn̄s p̄reꝫ exp̄mit. ī v̓bo filiū accepimꝰ. ſpiritū is quē ſc̄tm vocamꝰ. Et rurſus ꝓpha
vt trinitatē ꝑſonaꝝ ī diuinitate ꝯgnoſcas. ter deū ꝓuocat in bn̄dictiōe. Bn̄dicat nos
inquit deꝰ deꝰ nr̄. bn̄dicat nos deꝰ: ⁊ metuāt eū vniuerſi fines terre. Trina dei ꝯfeſ-
ſio. trinitatē exp̄mit ꝑſonaꝝ. ⁊ cū ſubdiť. metuāt eū vniuerſi fines terre. vnitas apiť
diuinitatis. In p̄s. q̄ꝫ. xliiij. multū exp̄ſſe trinitatē innuit. cū dicit filio. ſedes tua deus
in ſeculū ſeculi. ⁊ poſtea ſubdit. ꝓpterea vnxit te deus deꝰ tuꝰ. i. p̄r ⁊ ſpūſſanctꝰ. ⁊ cuꝫ
ſeqť. p̄ ꝑticipibꝫ tuis: myſteriū incarnatōis apit đ q̄ ſuo loco ꝓſeq̄mur. Iſaias ī viſi
one ſua clamātia introducit ſeraphin. ſc̄tus. ſc̄s. ſc̄tus. dn̄s deꝰ ſabaoth. ter ſc̄s ad
tres ꝑſonas referť. ⁊ ſemel dn̄s ⁊ ſemel deꝰ dř: qꝛ vnꝰ eſt dn̄s ⁊ vnꝰ ē deꝰ. Et rurſus
idē vates ex ꝑſona xp̄i loqť ⁊ dič. Dn̄s meꝰ miſit me ⁊ ſpūs eiꝰ. dn̄s meꝰ inqt. i. p̄r
miſit me. ſ. filiū. ⁊ ſpūs eiꝰ qđ ē ſc̄tus ſpūs. Quis h̄ nō intelligat trinitatē: nō latuit
ꝓphas h̄ myſteriū. Poſſent ⁊ alia plura hmōi teſtimōia ex veteri teſtamēto afferri.
q̄ trinitatē plane oñdūt. planiꝰ tn̄ locutꝰ ē ī euāgelio dn̄s. q cū ī orbē mittēt diſcipl'os
Euntes inqt docete oēs gētes. ⁊ baptiſate eos ī noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſc̄ti. Tres noīa-
uit ꝑſonas. In noīe dixit nō ī noībꝫ. vt eēntie vnitatē ī ꝑſonaꝝ trinitate mōſtraret. ⁊
iohēs euāgeliſta q đ pectore dn̄i veritatē hauſit ī ep̄la ſua inqt. Tres ſūt q teſtimo-
niū dāt ī celo. p̄r. v̓bū. ⁊ ſpūſſc̄tus: ⁊ hi tres vnū ſūt. Et ap̄ls paulꝰ. Miſit inqt ſp̄m
filij ſui in corda vr̄a. ⁊ alibi. Spūs eiꝰ q ſuſcitauit iheſū h̄itat ī nobis. Et iteꝝ ex ipo
inqt ⁊ ꝑ ipm ⁊ ī ipo ſunt oīa: ipi honor ⁊ glīa. ex ipo dič ꝓpť p̄reꝫ. ⁊ ꝑ ipm ꝓpť filiū.

in ipſo ꝓpter ſpiritũſanctũ .Nõ dicit ex ipſis aut ꝑ ipſos ſiue ĩ ipſis.nec ĩ ipſis.ſed
ipſi honoꝛ ⁊ gloꝛia inqt.vt trinitatẽ ſimul ⁊ vnitatẽ cognoſcerenꝰ.Atq; his teſtimo
nijs ⁊ auctoꝛitatibꝫ illumĩata ẽ deſuꝑ xp̃iana religio.Sũma.n.fiducia cõfitet̃ ⁊ p̃di
cat vnũ eſſe deũ.q ẽ cã cauſarũ.p̃ricipiũ ⁊ finis omniũ rerũ.⁊ oĩs auctoꝛ creature ⁊
ſummũ bonũ.⁊ nihilominꝰ tres ꝑſonas ĩ deo recognoſcit . ⁊ trinitatẽ ĩ vnitate vene-
ratur.Cui q aduerſat̃.ſalutis expertẽ ſe reddet.⁊ ãbulat ĩ tenebris ⁊ veritas nõ ẽ ĩ
eo.Tu v̓o ſi ſapias de tenebris emerges.⁊ cãdida luce ꝑfuſus.ſacratiſſimã trinita
tem ⁊ cognoſcẽdo coles ⁊ colẽdo cognoſces.Nec aduerſaberis ſacroſancto euãgelio
in quo legit̃.Verbũ caro factũ ẽ.Negat tuꝰ legifer ĩcarnationẽ verbi.Nã cur inqt
factus ẽ deus hõ ⁊ ĩ ligno crucis paſſus.q alio mõ humanũ genꝰ redimere poterat.
Negat tua lex xp̃i necẽ.⁊ aliũ ſuo loco interfectũ exiſtiat.nec deũ ĩcarnatuꝫ cogno-
ſcit neq; crucifixũ aut mortuũ.Nos vtrũq; p̃dicamꝰ.qꝛ factus ẽ hõ deus.⁊ paſſus ẽ.
⁊ ꝓpter ſalutẽ hoĩs hec facta eſſe teſtamur.Ait enĩ de ſeipſo dñs.Venit filiꝰ hoĩs
ſaluare qꝺ ꝑierat.Cõſtabat primi parẽtis errato omnes hoĩes culpa teneri.Clau
ſa erat paradiſi poꝛta.nec moꝛtalibꝫ patebat ĩ celũ aditꝰ.Decebat ſummã dei boni-
tatẽ hominẽ q ceciderat reparare.nec miſerũ eſſe ꝑpetuo ſinere.q ad beatitudinẽ ꝑ-
fruẽdã creatꝰ fuerat.Sꝫ obſtabat iuſticia dei que ꝓ peccato ſatiſfactionẽ exigebat.
Dignꝰ erat ĩfinita pena.q maieſtatẽ offenderat infinitã.Nec hõ tãti erat vt infini-
tã poſſet redimere culpã.Stabat hinc diuĩa iuſticia vltionẽ petẽs.illĩc diuina boni
tas miſerendũ eſſe cõtendẽs.Audiẽda fuit vtraq; vox.qꝛ vniuerſe vie dñi miſericor-
dia ⁊ veritas.quare ⁊ ſi poterat deꝰ aliter humane ĩbecillitati cõſulere.ẽ enĩ omni-
potẽs.hic tñ cõueniẽtiſſimus fuit modꝰ quẽ elegit.vt aſſumpta humana natura.ip̃e
penas ſolueret.Factꝰ ẽ deus hõ.vt hõ fieret deꝰ.Veritas de terra oꝛta ẽ.⁊ iuſticia ꝺ
celo ꝓſpexit.Cõiuncta ẽ humanitas diuinitati vt accipet de plenitudĩe bonitatis.
ꝙ ſue defectũ ſuppleret ĩfirmitatis.Fuit hic modꝰ ſaluãdi hũani generis diuini bo-
nitati cõueniens.Satiſfactũ ẽ iuſticie ſimul ⁊ miſericoꝛdie.Satiſfactũ eſt amori ⁊
odio.Placuit hoc diuine potẽtie.q̃ omnẽ defectũ noſtrũ ſua virtute ſuꝑat.Placuit
⁊ ſapiẽtie.q̃ nihil fruſtra nihil nõ decẽter ac cõueniẽtiſſime facit.Et licet neceſſitate
abſoluta q̃ neceſſariũ dicimꝰ ſine quo aliud eſſe nõ põt.ĩcarnatio verbi neceſſaria nõ
fuit.eo tñ mõ quo neceſſariũ accipit̃ id quo cõueniẽtius ⁊ cõgruẽtius ꝑuenit̃ ad fi-
nem.dicere nõ pudet.ad repationẽ hominis ĩcarnationẽ filij dei neceſſariam fuiſſe.
Ego ſum deꝰ.ego ſum dñs.⁊ nõ ẽ abſq; me ſaluator.ex ꝑſona xp̃i inqt Iſaias.qꝛ nõ
poterat hõ ſaluare ſeipſum.Et neceſſariũ fuit vt hõ fieret deꝰ.⁊ deꝰ hõ ſaluaret ho-
minẽ.ꝓpter qꝺ pulcerrĩe ⁊ ad ꝓpoſitũ.aptiſſime inqt ex noſtris ꝓfeſſoꝛibꝫ vnꝰ ĩ hũc
modũ de miſterio diuĩe ĩcarnatiõis.Suſcipit̃ a maieſtate humilitas.a virtute ĩfir-
mitas.ab eternitate moꝛtalitas.⁊ ad dependẽdũ cõditiõis nature debitũ.natura ĩ-
uiolabilis ẽ vnita paſſibili.deuſq; verꝰ ⁊ hõ verꝰ in vnitate tẽperatur.vt qꝺ noſtris
remedijs cõgruebat.vnꝰ atq; idẽ hominũ deiq; mediator.⁊ mori ex vno ⁊ reſurgere
poſſet ex altero.Niſi enĩ eſſet verꝰ deꝰ.nõ afferret remediũ.niſi eſſet verꝰ hõ.nõ pre
beret exemplũ.Intelligis ꝙ̃ cõueniẽter filiꝰ dei.carnẽ aſſumpſerit vt deꝰ.⁊ mortem
obiret vt hõ.Sꝫ queris teſtimõia antiq̃ legis.nõ negabimꝰ p̃ſto ſunt.Ecce inquit
Iſaias.v̓go cõcipiet ⁊ pariet filiũ ⁊ vocabit̃ nomẽ eiꝰ emanuel qꝺ ĩterp̃tatur nobi-
ſcũ deꝰ.Quõ nobiſcũ deꝰ.niſi qꝛ verbũ caro factũ ẽ ⁊ habitauit ĩ nobis.Et iterũ ei-
uſdẽ ꝓphete v̓ba ſunt.Puer natꝰ ẽ nobis ⁊ filiꝰ datꝰ ẽ nobis.cuiꝰ imperiũ ſuꝑ hũex
eiꝰ.⁊ vocabit̃ nomẽ eiꝰ admirabilis.cõſiliariꝰ.deus foꝛtis.pater futuri ſeculi.prin-
ceps pacis.An nõ ſic miſteriũ ĩcarnatiõis plane oſtẽditur.⁊ que tũc futura erãt tã-
ꝙ̃ p̃terita manifeſtãtur.Puer inqt natꝰ ẽ nobis.qꝛ natꝰ ẽ in humana ꝑuitate.⁊ da-
tus ẽ filiꝰ quẽadmodũ Iohs ait.qꝛ ſic deꝰ dilexit mundũ vt filiũ ſuũ daret vnigeni-
tũ.Datꝰ eſt chriſtꝰ ex diuinitate.natꝰ ex hũanitate.natꝰ ex virgine.cuiꝰ imperiũ ſu
per humerũ eiꝰ.qꝺ ẽ imperiũ xp̃i.niſi lignũ crucis.ĩ quo pepẽdit.mundũ vicit.aere
as poteſtates debellauit.⁊ ſubacto triũphatoq; dyabolo regnũ ſuũ potẽter ĩtrauit.
Opoꝛtuit enĩ xp̃m pati.⁊ ſic intrare ĩ gloriã ſuã.vt habet̃ ĩ euãgelio luce.Imperiuꝫ

De incarnatione xpi auct̃
verbũ caro facti

igiť ſup humerũ ei⁹ fuit.qꝛ crucẽ ſuã ſuis geſtauit hũeris.ꝙ uis eo fatigato Simõ
cirene⁹ angariat⁹ ſit eã tollere.Diciť admirabil ꝓpter ſigna ⁊ ꝓdigia q̃ fecit lumẽ
cecis.auditũ ſurdis.claudis ãbulationẽ.debilibꝫ fortitudinẽ.⁊ mortuis vitã reſtitu
ens.Cõſiliari⁹ appellať.ꝓpter euãgelica cõſilia q̃ adiecit antiq̃ legi.De⁹ aſſeriť. ne
putares purũ hominẽ natũ.nã de⁹ hũane nature cõiunct⁹ ẽ.Fortis.qꝛ ſpoliauit iſer
nũ.⁊ portas ereas cõfregit.⁊ vectes ferreos diſſipauit.Pater futuri ſeculi. qꝛ celuꝫ
aperuit electis ⁊ regnũ homini p̃parauit eternũ poſt hãc vitã i celeſti irlm.Priceps
pacis.qꝛ nato xp̃o clauſum ẽ apud romanos templũ iani.⁊ mira pax ẽ orta.⁊ gloria
i excelſis deo cãtauerũt ãgeli.⁊ i terra pax hominibꝫ bõe volũtatis . Vñ dicit ⁊ alio
loco idem yſaias incarnationẽ verbi dicens. Dñs.n.iudex nr̃. dñs lucifer nr̃.dñs
rex nr̃.ipſe veniet ⁊ ſaluabit nos.qđ ꝑinde accipiendũ eſt.ac ſi dicat carnẽ accipiet
⁊ mortẽ ꝓ nobis ſubibit.Et rurſus.vere tu es de⁹ abſcõdit⁹.de⁹ iſrl.ſaluator abſcõ
ditus inqt.qꝛ in carne latuit.ſaluator iſrl.qꝛ ſua morte noſtrã morteꝫ redemit.Et ne
putes temporalẽ eſſe ſalutẽ.ſaluatiõis gen⁹ addidit iſrl.ſaluat⁹ ẽ inqt ĩ dño in virtu
te domini.⁊ ſubdit ſalute eterna quã conſecuti ſunt oẽs q ex iſrael xp̃o crediderunt.
Aptiſſimũ teſtimoniũ ẽ Iſaie.ſed audi Ieremiã ſua ſunt hec verba.Ecce dies veni-
ent dicit dñs.⁊ ſuſcitabo germẽ iuſtũ ex ſemine dauid. ⁊ regnabit rex ⁊ ſapiẽs erit.
⁊ faciet iudiciũ ⁊ iuſticiã.⁊ ĩ diebus illis ſaluabiť iuda ⁊ habitabit iſrl cõfidẽter. et
hoc ẽ nomẽ qđ vocabũt eũ.deus iuſt⁹ noſter.Cõſidera verba ⁊ attẽde miſteria.Su-
ſcitabo inqt germẽ iuſtũ.i.xp̃m ſanctũ ⁊ iuſtũ.ex ſemine dauid ſm carnẽ.qꝛ ex proſa
pia regia ⁊ de ſanguie dauid Maria mater dñi nata ẽ.⁊ regnabit rex. quomodo re
gnabit.ſane quẽadmodũ ipſe apud Matheũ ĩ euãgelio dicit.data ẽ mihi oĩs pote-
ſtas ĩ celo ⁊ ĩ terra.quod ẽ regẽ eſſe.⁊ ſapiẽs erit ait ſapiẽtia.ſ.creata q̃ hominis ẽ.et
increata q̃ dei eſt.⁊ que ẽ ante ſecula.⁊ faciet iudiciũ diſcretiõis ⁊ iuſtitiã diſcuſſio-
nis nũc diſcretiõis dũ elegit ex mortalibꝫ quos vult.⁊ alios ſuo arbitrio dimittit.⁊
in fine ſeculi iuſtitiam diſcuſſionis.quando reddet vnicuiqꝫ ſm opera ſua.In diebꝫ
illis ſaluabitur iuda id eſt.quicunqꝫ crediderint ⁊ baptiſati fuerint ſalui erũt.⁊ ha-
bitabit iſrael confidenter in ſtatu eccleſie triumphantis . ⁊ hoc eſt nomen quod vo-
cabunt eum deus iuſtus noſter.vt ſcias quia xp̃us ex ſemine dauid natus eſt.non ſo
lum homo ſed etiam deus eſt.nec alteri ꝙ chriſto hec verba conuenire poſſunt.Ac-
cedat ⁊ alius propheta baruth nomine.Quid ille ait.Hic eſt inquit deus noſter et
excitabitur alius aduerſus eum.Hic adinuenit omnem viam diſcipline ⁊ tradidit
illam Iacob puero ſuo.⁊ iſrahel dilecto ſuo.poſt hec in terris viſus eſt.⁊ cum homi
nibus conuerſatus eſt.docent hec omnia incarnationem verbi ⁊ hominem factũ dei
filium manifeſtant. Nũc de morte audi ⁊ eos contẽnito qui chriſtum volunt eſſe
tranſlatum ⁊ nondum mortuum.Sed incredibili clementia citra diem ſupremuꝫ iu
dicij cum omnibus angelis interficiendum putant.O nephandam audaciam ⁊ ſtul
ticiam alijs inauditam.dimittimus angelos quorum ſubſtantia incorporea eſt ⁊ i-
mortalis.Xp̃m interfectum negant ⁊ aiunt interficiendũ.ac dauid ex perſona chri-
ſti.que nõ rapui tunc inquit exoluebam.quia non peccauit ⁊ penas dedit.⁊ ꝓ alie-
no delicto mortem ſubijt.Quod manifeſtius Iſaias oſtendit dicens. Vere languo-
res noſtros ipſe tulit.⁊ dolores noſtros ipſe portauit.Ipſe vulneratus eſt ꝓpter ini
quitates noſtras.attritus eſt propter ſcelera noſtra . diſciplina pacis noſtre ſuper
eum.⁊ liuore eius ſanati ſumus.Omnes enim nos.q.oues errauimus.et vnuſquiſ-
qꝫ in via ſua declinauit.⁊ deus poſuit ſuper eum iniquitatem id eſt penam pro iniq-
tatibus expiandis omnium noſtrum.⁊ ſubditur.oblatus eſt quia ipſe voluit ⁊ non
aperuit os ſuum. ⁊ paulopoſt.tradidit in mortem animam ſuam ⁊ cum ſceleratis
deputatus eſt.ipſe multorum peccata tulit ⁊ pro tranſgreſſoribus rogauit.Si vidiſ
ſet ꝓpheta paſſionẽ xp̃i vix potuiſſet apti⁹ loq . Nec Ieremias tacuit tormẽta dñi q
eũ ĩ lig° crucis ita loqntẽ ĩduc̃ O vos oẽs q trãſitis ꝑ viã.attẽdite ⁊ vi.ſi ẽ do. ſicut
do.me⁹.Et ipẽ ſaluator đ ſe ait.Ecce aſcẽdim⁹ iheroſolimã ⁊ fili⁹ hoĩs tradeť pri-

cipibꝫ ſacerdotū ⁊ ſcribis ⁊ cōdemnabūt eū morte. ⁊ tradēt eū gētibꝫ ad illudēduʒ ⁊
flagellandū ⁊ crucifigendū. ⁊ tercia die reſurget. Et iterū alibi. Sicut moyſes exal
tauit ſerpentē i deſerto ita exaltari oʒ filiū hoīs. vt oīs q credit in eū nō pereat. ſʒ
habeat vitā eternā. Et ne de morte dubites ſcribit euāgeliſta. Cuʒ accepiſſet Jeſus
acetū dixit cōſummatū ē. ⁊ inclinato capite emiſit ſpiritū. ꝓphete xp̄m moriturū ⁊ a
mortuis ſurrecturū predixerūt euāgeliſte. ⁊ obijſſe in cruce ⁊ ſepultū reſurrexiſſe ter
cia die affirmāt. certa res eſt. nihil ambiguitatis hʒ veritati oīa conſonāt. reſurre-
xit dominꝰ. aſcēdit ad celū ⁊ vēturus ē iterū ⁊ faciat iudiciuʒ in fine ſeculi. Tua lex
hec nō recipit qꝛ nō ſapit de xp̄o que ſapere oʒ. Cuiꝰ alterū aduentū nō ſolū euange
liū. ſʒ antiq etiā vates oſtendūt ſicut pauloan̄ de Jeremia diximꝰ cōteſtis eiꝰ ē Da
niel dicēs Ecce i nubibꝫ celi quaſi filiꝰ hoīs veniebat. ⁊ vſqʒ ad antiquū dieruʒ ꝑ-
uenit. ⁊ ſequit̄. ⁊ dedit ei poteſtatē ⁊ honorē ⁊ regnū. ⁊ omēs populi tribꝫ ⁊ lingue
ſeruiēt ei. Quibꝫ verbis veri doctores iudiciū xp̄i facile inueniūt ī fine mūdi. Et ip̄e
xp̄s de ſeipſo loqtur. Dico vobis ꝙ vos q ſecuti eſtis me ī regeneratiōe cū ſederit fi
lius hoīs ī ſede maieſtatis ſue. ſedebitis ⁊ vos iudicātes duodecī tribꝫ iſrl̄. Et ī a-
ctibus apoſtolorū legimꝰ cōſtitutū eſſe xp̄m a deo patre viuorū ⁊ mortuorū iudicē.
Hec nos de deo ſentimꝰ. hec ⁊ firmiter credimꝰ. hec ſalubrit̄ p̄dicamꝰ. eternā vitam
ꝓmittētes omnibꝫ q xp̄o credūt ⁊ ī trinitatis noīe baptiſati oꝑa faciūt euāgelio di-
gna. Queris que ſit iſta vita eterna. Quid agat illic hō. qua voluptate letet̄. ⁊ quaʒ
beatitudinē aſſequat̄. reſpōdemus cū euāgelio Johis. Hec eſt vita eterna vt cogno-
ſcāt te verū deū ⁊ quē miſiſti Jhm xp̄m. ſumma ibi felicitas erit vidē deū ī ſua natu-
ra. ⁊ eiꝰ ꝑfrui bonitate gaudiū noſtre mētis erit. hac ſatiabimur. hac īplebimur. hic
ſumma felicitas erit habere deū ⁊ deū cognoſcē. Videmꝰ enī nūc ꝑ ſpeculuʒ vt ait a-
poſtolꝰ. tūc facie ad faciē. ⁊ ī iubilo. teſte Job in facie dn̄i videbimꝰ lumē. ⁊ ſatiabi-
mur cū apparuerit gloria eiꝰ. ⁊ erimꝰ ſibi ſimiles ſicut ait. Johs. Nec oculꝰ vidit ī-
qt Jſaias nec auris audiuit nec ī cor hoīs aſcēdit. q̄ ꝓmiſit dn̄s diligentibus ſe. Et
Apo. nō eſſe dignas cōpaſſiōes huiꝰ ſeculi dicit ad futurā gloriā que reuelabit̄ ī no-
bis. Tua lex ī alia vita flumina lactis ⁊ mellis ⁊ vini ꝓmittit. ⁊ cibaria delicata ⁊
vxores multas ⁊ cōcubinas ⁊ virginū coitꝰ. ⁊ angelorū in turpibꝫ obſequijs miſte-
ria. ⁊ quicqd caro depoſcit. bouis hec ꝑadiſus ⁊ aſini potiꝰ q̄ꝫ hoīs ē. Nā qs mor
talis eſt hominis habēs faciē. qui per omnē vitā ſuā corpori ſeruiat: quis n̄ aliquā-
do in mētis ſeceſſum abit: quis nō paſcit ītellectū aliquādo ⁊ a ſenſibus recedit ſpe-
culando: An nō ē honoris ⁊ glorie voluptas multo iocundior ⁊ diuturnior q̄ꝫ vene-
ris. An nō dulcior ē bene acte vite laus q̄ꝫ cibꝫ ipſe vel potꝰ. Bibit ſapiens atqʒ edit
vt viuat. tua lex iō vitā appetendā hoīi exiſtimat vt edat ⁊ bibat. Sicut in h̄ ſeculo
carneꝰ fuit legifer tuꝰ ita ⁊ ī futuro carni ſtudendū putauit. neqʒ curauit ſatiare mē-
tem cui omne ſtudiū fuit īplere ventrē. atqʒ in ea re ſummū bonū eſſe putauit. qđ ne-
qʒ gētiles ph̄i p̄ter paucos admiſiſſent. inter quos ſumma fuit de ſupremo bono diſ-
ſenſio. Alij ī doloris priuatiōe felicitatē poſuerūt. vt Didonīꝰ. Alij ī honeſtate volu
ptati cōiuncta. vt Calipho ⁊ ſinomachꝰ. alij ī ſciētia vt erilus. alij ī ſola virtute atqʒ
honeſtate. vt zenon ⁊ ſtoici. alij ī bonis animi ⁊ corporis ⁊ fortune. vt Ariſto. ⁊ ꝑipa
tetici. Soli ariſtippꝰ ⁊ epicurꝰ ⁊ eorū ſcola ſummū bonū in voluptate locauerunt:
atqʒ his tua lex cōformis ē qui fex omniū ph̄orū ⁊ fetidū ſcenū fuere. Nec tamē illi ī
eo errore fuerūt vt hāc felicitatē ī altero ſeculo expectarūt. qbus future vite ſpes nul
la fuit. mortalē animā exiſtimantiū. Noſtri ph̄i ſummū bonū nec ī terra nec in ſen-
ſu. ſʒ ī celo ⁊ ī deo querendū cēſent. ⁊ eo ſatiandā mentē exiſtimāt. Et natura īſtituit
nos vt celū aſpiciētes eo votis omnibꝫ aſpirēꝰ. ſicut ē illud poeticū. Os hoīm ſublīe
dedit celūqʒ videre iuſſit. ⁊ erectos ad ſidera tollere vultus. Quis neſcit finē his p̄-
ſtare que ſunt ad finē. oīa hec corporea oblectamenta eo reperta ſunt. vt ſpes ho-
minis conſeruari ⁊ in ſuum finem qui eſt deus per hec adduci poſſet. Quis aut ede
ret aut biberet aut ꝓcreandis liberis operā daret. niſi eſſet in his aliqua delectatō.
at hec nō eſt finis hominis qui ad deum factus eſt. ⁊ niſi ad deum veniat nunq̄ꝫ ge-

ſcit.nec p̱ carnales delectatiões ad deũ ipſuȝ p̱ueniť.ſed quãto his magis imerſus ẽ
hõ.tãto ẽ ab ip̃o deo remotior.q̱ aliquãdo eo beatior exiſtit.quãto angelice diuineꝗ̃
nature magis ac magis adheret.¶Nec curat carnalia deſideria q̱ bonis fruiť ſp̃ualibus.ſicut ignis ⁊ aqua ſimul eſſe nõ poſſunt.ſic delicie ſpiritales carnalibꝫ nõ cohe
rẽt.trahũt ille ad ſe humanã naturã ⁊ totã ĩ ſe rapiũt.nec ſentire ſinũt que caro appe
tit.¶Guſtato ſpiritu deſipit oĩs caro.vt inq̱t vnus ex noſtris.¶Tua lex ĩ paradiſo vo-
luptates admittit quas nec ſalõ nec ligurgꝰ p̱miſit ĩ terra.¶Quot feditates de cibo ⁊
potu.⁊ alijs voluptatibꝫ oriunť.quas ĩ paradiſo nephas fuerit nomĩare. aut enĩ gi-
gnerenť ſine fine homĩes ⁊ ĩplerẽt omĩa nunq̃ morituri.aut fruſtra eſſet permixtio
maris ⁊ femĩe ſine fructu.que etiã ĩ hoc mũdo damnať.¶Dicis q̃d ergo feminis opꝰ
eſt ſi nõ ẽ coitꝰ.¶Dicimꝰ ⁊ nos q̃d opus ẽ coitu ſi nõ ẽ generatio. ꝓpter voluptatẽ di-
ces.at hec feda voluptas ẽ ⁊ ĩdigna.q̃ paradiſum nõ ingrediť.nã quomõ illic p̱miſſa
erit hec turpitudo.que hic tãq̃ obſcena ꝓhibeť.⁊ tm̃ ꝓpter ſobolẽ aut euitãdi maio
ris mali cã p̱mittiť.¶Ipocrates diuine vir ſciẽtie.venereũ coitũ p̱tem eſſe quãdã mor
bi teterrimi exiſtiabat.quẽ noſtri comicralẽ dixerũt.¶Quis igiť habẽs aliq̃d humani
pudoris.ac vt verbis cuiuſdã gẽtilis vtamur.voluptatibꝫ iſtis duabꝫ coeũdi atꝗ̃ co
medẽdi.q̃ homini cũ ſue atꝗ̃ aſino cões ſunt grauleť.nõ ſunt hec q̃ pia mẽs ĩ celo re
quirat.¶Dicis iterũ nõ erit plena felicitas ĩ p̱adiſo ſi aliq̃d defuerit oblectamẽti ge-
nus.ergo vt exiſtias cũ varijs rebꝫ oblectenť homĩes.ſaltatiõe.venatiõe. piſcatiõe.
ludo.lucro.cãtu.cibo.potu.venere.⁊ alijs q̃pluribꝫ.eadẽ oĩa ĩ p̱adiſo tuo requires
⁊ cũ virgilio dices.¶Que grã curruuȝ armorũꝗ̃ fuit viuiſꝗ̃ cura.nitẽtes.paſcere eq̃s
eadẽ ſequiť tellure repoſtos.¶Vana hec ph̃ia ẽ.quã nulla vnq̃ ciuitas.vnde ĩſtituta
recepit.nos vt diximꝰ mẽtis gaudia ⁊ ſp̃uales delicias querimꝰ.¶Beatitudo noſtra
quã expectamus ĩ altera vita.ẽ ipſa dei viſio qua nihil optabilius ĩueniri põt.¶Vi-
debit enim beatus animus.⁊ que ſunt in celo ⁊ q̃ ſub celo.quid erit quod eius aſpe-
ctum fugiat qui videbit videntem omnia.¶Que nunc videntur obſcura de deo.de tri-
nitate.de incarnatione verbi.de proceſſione ſanctiſpiritus.de ſacramentis eccleſie
de ceteris archanis.tũc aperta erunt ⁊ manifeſta.nullum deerit oblectamentuȝ.ni
hil requiret vltra plenus animus.nam quid pleno opus eſt.nihil illi deeſt qui nihil
cupit.deſideria noſtra implebit optimus ac maximus deus.in quo omĩa bona ſũt.
nec vllum cupiditatibus noſtris relinquet locum.¶Erit deus omnia in omnibus q̱
ſine fine videbitur.ſine fine amabitur.ſine defatigatione laudabitur.q̃ lingua dice
re.vel quis intellectus capere ſufficit illius ſuperne ciuitatis quãta ſint gaudia.an-
gelorũ choris intereſſe.cum beatiſſimis ſpiritibus glorie conditoris aſſiſtere. pre-
ſentem dei vultum cernere incircumſcriptum lumen videre.nullo mortis metu affi-
ci.incorruptionis perpetue munere letari.¶Neꝗ̃ illic beatitudo humani corporis ĩ
epulis erit.aut in vino aut in coitu.¶Ex redundantia beatitudinis anime glorificabi
tur corpus ipſum ⁊ ſimilitudinem eius induet.¶Fulgebit tanq̃ ſol in conſpectu dei.
tenuitati eius nulla reſiſtet materia.leuitas ⁊ agilitas infinita ſpacia in ictu oculi
permeabit.nihil erit quo amplius ledi poſſet.¶Inuiolabile erit ⁊ ĩpaſſibile.more ani
me.¶Et ita totus homo exultabit ⁊ dicet cum propheta. cor meum ⁊ caro mea exul-
tauerunt in deum viuum.¶Nec fruſtra erit differentia ſexuum aut artus reliqui ſup
fluent.reſurgent viri ⁊ femine integris membris.⁊ non ſolum in ſpecie.ſed in ipſo i-
diuiduo humane nature perfectio reintegrabitur. nec tamen animales operatio-
nes aderunt.nec cõmixtio maris ⁊ femine.quia ceſſabit cauſa propter quam fuerat
introducta.¶Erit enim completa multitudo hominum a deo prefinita.nec vllus erit
carnalis appetitus.nec pulſabit tẽptatio inimici.non patebit inſidie locus cum per-
uentũ fuerit ad triũphũ.¶Pax ibi fiet ĩcõcuſſa ⁊ q̃es ⁊ ſumma cõcordia vigebit.¶Vi-
des int̃ tuã ⁊ noſtrã btitudinẽ quãtũ ĩteſt.¶Nr̃a felicitas nobiliori hoĩs p̱ti.i.aĩe rñ-
det.tua viliori.i.corpi.¶Nr̃a m̃tal'ẽ.tua carnal'.¶Nr̃a fulgẽs ⁊ nitida. tua obſcura ⁊
fetida.nr̃a cũ ãgel' ip̃o d̃o cõis ẽ.tua cũ ſuibꝫ ⁊ alijs pecoribꝫ.¶Nr̃aȝ docti oẽs laudãt

Abſurdum

Beatitudo

tuā vitupant. Noſtra celo digna ē. tua etiā ī terra reprehēditur. Sꝫ dices in ſacris
etiā codicibꝫ cōuiuia repiri. q futura videnť ī celeſti irlm potu ciboqꝫ plena. Ingt
n. Iſaias. Faciet dñs exercituū omnibꝫ populis ī mōte h cōuiuiū pinguiū. Et in ſa-
piētia legimꝰ. Miſcuit vinū ⁊ poſuit mēſam. Et iterū. vēite ⁊ comedite panē meū et
bibite vinū qđ miſcui vobis. Et ī eccleſiaſtico Cibauit illū deꝰ pane vite ⁊ ītellectꝰ.
⁊ aqua ſapiētie potauit illū. Et dñs apud lucā. Ego ingt diſpono vobis ſicut diſpo
ſuit mihi pater meꝰ. vt edatis ⁊ bibatis ſup mēſam meā ī regno meo. Omnia hec ⁊
his ſimilia ſpūalē habēt intelligētiā. qꝛ de mēſa ipſa ſapiē nō corpalis vel cibꝫ vł po-
tus aſſumiť. ſꝫ mētalis q ſuauiſſimꝰ ē ac mūdiſſimꝰ. ⁊ hic ē quē nos expectamꝰ in fu-
turo ſeculo. Tāto ē igiť noſtra dignior ꝙ tua felicitas. quāto nobilior ⁊ diuīe beati-
tudini ꝓpinquior. Sꝫ attingamꝰ nōnullas alias tue legis ieptias q tū ſacris lrīs ad
uerſanť. tū phicas rōnes excludūt. Dicit legifer tuꝰ. ꝙ tetigit eū deꝰ manu ſua inter
humeros. ⁊ vſqꝫ ad medullā dorſi eiꝰ penetrauit frigꝰ. qđ pinde ē ac ſi corporeū eſſe
deū affirmet. qꝛ tactꝰ nō ē niſi p corpꝰ. nos icorporeū dicimꝰ deū. Ait eni Iſaias ex
ore dei. Celū ⁊ terrā ego īplebo. qđ nō poſſet fieri ſi corporeꝰ eſſet. Et ꝓpterea dicit ī
pſalmis dauid Spiritꝰ dñi repleuit orbē terrarū. Spiritꝰ ingt dñi. nō corpꝰ dñi. Et
Iohs ī euāgelio. Spiritꝰ ē deꝰ. Phi deū purū actū dicūt eſſe pricipiū omniū rerū.
nature omnino ſimplicis ⁊ eterne. ꝙ ſi corporeꝰ eſſet. eſſet compoſitꝰ ex elemētis aut
alia materia. ⁊ poſterior ſuis ptibꝫ. neqꝫ ſimplex. neqꝫ purꝰ. neqꝫ origo rerū. Et cre-
aturas haberet ſeipſo excellētiores angelos. ſ. Nobiliora ſunt eni ſpiritualia ꝙ cor-
porea. qđ ē opinari abſurdū. ne dicamꝰ aſſerere. Nec ſimul ſtare pōt. vt cauſa cau-
ſarū ſit deꝰ ſicut phi volūt ⁊ recte volūt ⁊ cōpoſitus inueniať. eſſet enim ab alio cō-
poſitus. ⁊ illū nos potius diceremꝰ deū q cōpoſuiſſet. nō eſt igiť corporeꝰ deꝰ. qꝛ cō-
poſitus nō ē. Nec mouemur. qꝛ ī ſacris lrīs. ⁊ caput ⁊ manꝰ. ⁊ pedes ⁊ oculi. ⁊ digi
ti. ⁊ cor. ⁊ vterꝰ ⁊ huiuſmōi attribuanť deo. vtiť eni ſpūs ſanctꝰ q loquiť in ſcriptu-
ris vocabulis q ſunt in vſu p ſimilitudinē quandā. ſicut dicit. Ezechiel ex pſona dei
ego viſionē multiplicaui. ⁊ ī manibꝫ ꝓphetarū aſſimilatꝰ ſum eis. eſt enim naturale
homini p ſenſibilia ad ītelligibilia puenire. ⁊ oīs noſtra cognitio a ſenſu capit exor
diū. Atqꝫ idcirco ſpūalia nobis ī ſacris codicibꝫ ſub methaphora corporaliū exhi-
benť. qđqꝫ ita fit. vt etiā rudes aliqđ capiāt qui alioqn eſſent diuīe ſapīe minus ido
nei auditores. Dixit ꝓpterea tuꝰ machometes. omniū peccatorū cām eſſe deū. ⁊ excla
mans his verbis vtiť. O deus qbus vis bonā. qbus vis malā viā pbes. Nos morta-
le peccatū auerſionē quādā eſſe dicimꝰ ab vltimo fine. nec poſſibile cēſemus deū qui
vltimꝰ finis ē voluntatē cuipiā a ſe auertere. eſſet eni ſibipſi cōtrarius. ⁊ ſi deus oīa
diligit quecūqꝫ fecit. vt ē illud ſapiētie diligis omīa que ſunt. ⁊ nihil odiſti eorū q fe
ciſti. quō cōſentaneū eſt. vt peccati cā ſit ipſe deus. Cui dixit ī pſalmis dauid. odiſti
omēs q opantur iniquitatē. ⁊ in eccleſiaſtico legimꝰ. omne detrimentū erroris odit
deus. cōtraria ſunt amor. ⁊ odiū. Audi vlteriꝰ ītollerabilē tue legis errorem. Si no
bis ingt aduerſa incūbunt. incubuerūt ⁊ ceteris. Sūt eni iſte dies caſus atqꝫ fortu-
ne. negat diuinā prouidentiā curare mortalia. Nos de diuina ſapiētia dicimꝰ. ꝙ at
tingit a fine vſqꝫ ad finē fortiter ⁊ diſponit omīa ſuauiter. nec ſumme dei bōitas cō-
uenit ea negligere que creauit. ꝓpter qđ inquit per Matheū dominꝰ. omnes capilli
capitis veſtri numerati ſunt. Dodit machometes angelos creatos ex flāma ignis ⁊
peccare ⁊ mortuos eſſe. nos cū ꝓpheta dicimus. ꝙ deus fecit angelos ſuos ſpiritꝰ. ⁊
creauit eos ex nihilo. ⁊ phos nobiſcū ſentiētes habemus. qui omnes angelos quos
vocāt intelligētias icorporeos eſſe dixerūt. nec peccatū in angelis repiri poſſe cenſe-
mus. qui deū in eſſentia videntē omnia vident. ⁊ oīa intelligūt ad ſuā pfectionē ne-
ceſſaria. nec ē in eis ignorātia peccati mater. Nec ſubiectā corruptiōi naturā angeli
cam arbitramur. in qua nō eſt materia que ſepari poſſit a forma. ſed ipſa forma p ſe
ſubſiſtit incorruptibilis ⁊ īmortalis. Origenis preclari excellētis ingenij viri. ſicut
multa extant preclariſſima opera. ita ⁊ nōnulli errores pueſiſſimi reperiunť. inter
quos vnus ille eſt. ꝙ demones per dei miſericordiam liberandos eſſe aliquando a

Dicit in sacris scripturis conuiuia reperiri

Solutio

Error alia Machometi Dicit se tetigisse cum manu dei inter scapulas et affirmat deum esse corporeum

quid est deus

Dicit Machometus creatorem omnium peccatorum causam esse deum

Angeli quales sint

penis aſſerit. Huͨ ſecutus ē machometes. q ſaluādos ꝑ alcoranū malos angelos af
firmat. Nos cū Iſaia de omnibꝫ dānatis ſiue hominibꝫ ſiue angelis vnā ſententiā
habemus. ꝙ vermis eorū nō morietᷣ. ⁊ ignis eorū nō extinguetᷣ. Et ſaluator ī euāge
lio dānatis in vltio iudicio ignē eternū repromittit dyabolo ⁊ āgelis eiꝰ preparatū.
Quid ꝙ tuꝰ legiſer animā humanā portionē aſſerit aīe dei. ſic nō nulli phi palā tra
diderūt ⁊ manichei ſecuti ſunt. Nos humanā animā ad imaginē ⁊ ſimilitudinē dei
factā dicimꝰ. ſicut ſcriptū ē ī geneſi. Faciamꝰ hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē no
ſtraʒ. quod de aīa dictū ē nō de corpe. ꝙ ſi anima hominis portio eſſet dei. eſſet vtiqꝫ
deus. nec eſſet hō nō deus. quod dicere ſtultiſſimū ē. cū manifeſtū ſit labi homīs ani
mam a bonitate in maliciā. a veritate ī errorē. a gaudio in triſtitiā. a ſpe in deſpatio
nem. quod eſt a dei ſubſtātia penitꝰ alienū. Nec illud verū ē. ꝙ in veſtra lege tradi
tur. aīas hominū ex materia ꝓductas eſſe omnes. Aſſerūt enī phi ab extrīſeco eſſe
homini ītellectū. ſed ꝙ īnatus ſit ſpiritꝰ vite iuſſu dei. Et theologi rōnales aīas oēs
ex nihilo creatas dicūt. ⁊ Adā cū factā vidiſſet feminā. hoc os ingt de oſſibꝫ meis et
caro de carne mea. nō dixit aīa de anima. Et ꝓpheta in pſalmis canit. Qui finxit
ſigillatim corda eorū. Ponitᷣ enī cor ꝓ anima qꝛ ſedes eiꝰ in eo ē. Et deus ſibi aīarū
ꝓductionē reſeruauit ꝓpter earū dignitatē. qui per Iſaiā ait. omnē flatum ego feci.
quod intelligitᷣ de flatu ſpirituali. qui ē rationalis aīa. Preterimꝰ. ꝙ celuʒ ex fumo
factū dicitis. quod ſi verū eſſet corruptioni ſubiacēt. Preterimꝰ. ꝙ ſolē ⁊ lunā equa
les ab initio virtutis ⁊ luminis tuus ꝓpha teſtatᷣ. Nos dicimꝰ celū ex nihilo creatū
⁊ duo luminaria magna feciſſe deū ab initio. luminare maius vt preeſſet diei. ⁊ lu
minare minus vt preeſſet nocti. Ad illud trāſimus quod ī veſtra lege dulciſſimū. et
ſaluberrimū eſſe putatis. Vxores multas ducere. ꝙ ſi deo placuiſſet. creato homini
ab initio nō vnā tm̄ ſociā ꝓbuiſſet ſed plurimas. nec dixit deus reliquet hō patreʒ et
matrē ⁊ adherebit vxoribꝫ ſuis. ſʒ vxori ſue dixit. Nec amicicia īter virū ⁊ vxorē ve
ra eſſe poteſt vbi nō ē equalitas. cuʒ vir pluribꝫ miſceatᷣ. mulier ꝰo vni tm̄ adhereat.
cuiꝰ ē in alias plures diſtractꝰ amor. Nec ꝓpterea numerꝰ hominū augetᷣ. qꝛ plures
vni nubant femīe. nā totidē viri priuati cōiugio ſine ꝓle decedūt. ⁊ pſertim cū mulie
res numero pauciores exiſtāt. Iniqua inſuꝑ res videtᷣ ⁊ naturali aduerſa libertati
vniꝰ vrbis ciuiū alios multiplici matrimonio vti. alios ī ſolitudine degere. Nec ꝓ
pterea laudāda cōſuetudo. ꝙ ī veteri lege pleroſqꝫ ſanctos viros pluribꝫ vxoribꝫ fu
iſſe cōiunctos legimꝰ. qꝛ nō id ex lege aut ex voluptate fecerūt. ſʒ diuīa quadā diſpē
ſatione. et ad ſobolē ꝓcreandā q̄ creſceret in cultu dei. Tacemꝰ de diuortio qᵈ per
mittitur apud vos cōtra legē euangelicā. ⁊ de adulterio. ⁊ fornicatiōe. ⁊ aliꝭ ſceleri
bus. q̄ licet antiqua lex deteſtatᷣ. ⁊ noua prorſus abominetᷣ. apud vos tamē conceſſa
videtur. Nō eſt quod oīa tue legis errata ꝓcuramus. quādo neqꝫ nobis ſcribēdi ne
qꝫ tibi legēdi ſatis ē ocij. Et tuipſe ꝓ tuo īgenio mlt̄a ītelligis adeo ſtulta eſſe. vt nul
la poſſent rōne defendi. Tota de deo queſtio ē hic oīa referuntᷣ. totū in hoc cōſiſtit.
vt xp̄m Ihesum deū eſſe credamꝰ. quo cōceſſo neceſſe ē eius legi obedire ⁊ eiꝰ verbis
credere. qui verax ē ⁊ mētiri nō poteſt. In eius lege trinitatē. de qua ſupradiximꝰ in
vnitate diuinitatis cōperimꝰ. ⁊ incarnationē verbi. ⁊ ꝓceſſionē ſpiritꝰſancti. ⁊ reliq̄
omnia q̄ retulimꝰ vſqꝫ ad extremū iudiciū. Qꝛ autē xp̄s deus ſit iā ſupra oſtenſum ē
ex veteri lege atqꝫ ꝓphetis. Licet etiā ex tua lege monſtrare. q̄ ꝓphetā ⁊ ſanctū viruʒ
fuiſſe xp̄m aſſerit. Si ꝓpheta ⁊ ſanctꝰ ergo verax. ſi verax ⁊ deꝰ. Nā deū ſe ipſe teſta
tus eſt dicēs. Ego ⁊ pater vnū ſumꝰ. ⁊ qui videt me videt ⁊ patrem. ⁊ ſi creditis in
deum ⁊ in me credite. ⁊ alia multa huiuſmodi per que diuinitas xp̄i colligitᷣ. ⁊ equa
cum patre ⁊ ſpiritusſancto maieſtas. Bene ē igitur vt legē noſtraʒ amplectaris q̄ ve
rax eſt ⁊ ſalutaris a deo data. ⁊ tuam relinquas in qua non veritas neqꝫ ſalus. hō
illam tulit. peccatis ⁊ ignorātia plenus. Intellexiſti quanta adducimus ex veteri le
ge teſtimonia quibus deus oſtenditur. ⁊ homo xp̄s Ihesus et ꝓ noſtra ſalute ſup
plicio crucis affectus. Audiuiſti ſacroſancti euangelij atteſtationes. ⁊ ipſius xp̄i vo
ces q̄ tua lex ſanctū habet. Quid igitur obſtat baptiſmo. quis prohibet aquam. qᷓ

moraris? ingredē. iaȝ tandeȝ ſalutis iter cū precellentibꝫ viris ⁊ magnis imꝑatori-
bus ad eternā ſalutē ſub xp̄o ꝑuenies. Diximꝰ de Conſtātino ſeniore ⁊ philippo qui
rempublicā tenentes in xp̄m credidere. poſt ꝯſtantinū creati ceſares ideȝ iter ſecuti
ſunt. ⁊ in fide noſtra dormierūt. excepto iuliano apoſtata. q ex monacho ceſar factꝰ
tranſiuit ad ydola. que vitā laxioreȝ ꝓmittebāt: ſ3 ille ī bello parthico penas dedit.
⁊ ſagitta ꝯfoſſus in incertū miſſa. coactus eſt cadens dicere. Viciſti galilee. Sic enī
ꝑ ꝯtumeliā vocabat xp̄m. Fuerūt ⁊ aliq̄ ſciſmatici ⁊ heretici. qui etſi chriſtiano noīe
nō tn̄ recta inceſſerūt via. Imꝑatores chriſtiani nullo errore polluti inuēti ſunt Io
uinianus. Gracianꝰ. Iuſtinianꝰ. Ualentinianꝰ. Iuſtinus. duo Theodoſij. Archa-
dius. Honoriꝰ. karolus magnꝰ. Ludowicus. ⁊ plures frāci ⁊ theutoīci. tres otho-
nes. Henrici aliquot. ⁊ nō pauci ſub alijs nominibus. Preterimus alios reges fama
claros. qui vel in gallia vel in hiſpania vel in anglia vel in alijs ꝓuincijs xp̄ianis ſa
cris initiati fuerūt. ⁊ in dn̄o mortui ad vitā credūt̄ migrauiſſe beatā. cū his nō ē cur
te pudeat xp̄i iugū ſubire ⁊ ſub eo regnare. ꝑ queȝ reges regnāt ⁊ leguȝ ꝯditores iu-
ſta decernūt. Multos inuenies reges q te colentē xp̄m honorabūt. etſi. n. aliqn̄ hor-
rebant reges xp̄i nomē. ⁊ ꝓpter ydola xp̄ianos ꝑſequebāt̄: poſtea tn̄ ꝓpter xp̄m ydo
la deleuerūt. Honeſta hec ſocietas eſt cū q̄ te vocamꝰ in viaȝ veritatis ⁊ pacis. Illa
nihil dignitatis h3 cū qua te tua lex in deuia rapit. Naȝ p̄ter othomanoꝝ familiaȝ
de qua natus es ⁊ illuſtres ꝓgenitores tuos. quis eſt qui magnoꝑe laudari int̄ ſa-
racenos queat. Celebrat̄ Saladinꝰ quidā. ⁊ aliq̄ pauci nomē habēt. q res memoria
dignas geſſere. At xp̄ianoꝝ excellētiſſima noīa oēs hiſtorias impleuerūt. Noti ſūt
in ſyria ⁊ in egipto ⁊ in aſia. Godefridus. Balduinꝰ. Bohamūdus. Tancredus.
Conradus. Philippꝰ. ⁊ alij admodū multi qui ab extremis galliaꝝ ⁊ germanie fi-
nibus cum ingētis copijs hieroſolymā petiere. iterq3 ſibi ꝑ medios hoſtes ferro pa
rauere. Hos tibi comites damus. cū his te xp̄o iungere cupimꝰ. honeſtiores hi ſocij
ſunt q̄ꝫ egiptij effemiati. aut imbelles arabes. Tua origo (ſicut accepimus) ſcythica
eſt. Inter ſcythas multos fuiſſe viros in armis claris memorie tradit̄. q̄ vectigalem
aſiam pluribus ſeculis tenuerunt. ⁊ egiptios vltra paludes eiecerunt. Non ſunt cō
parandi aut egiptij aut arabes ſcythico generi. non eſt forti ⁊ ignauo equa ſocietas.
Mirandum eſt tantum potuiſſe ſuis faſcinationibus arabes. vt audaces ⁊ preſtan
tes ſcythas in ſuam ſocietatem adduxerunt. Quid dicimus ſocietatem? Non ē hec
ſocietas. ſeruitus eſt quando eorum legi ſubiectus es. que vtinam lex eſſet ⁊ non de-
ceptio ac preſtigium. Conformior tibi cum chriſtianis ſocietas erit. Fortibus viris
facile amicantur fortes. virtus virtuti placet. Pulchra ⁊ ſtabilia ſunt inter equales
conſortia. ſi eadeȝ religio eſt idemq3 cultus dei. Age igitur. accipe chriſtianos ſoci-
os. accipe fidem ⁊ baptiſmum. qui te hic faciet in terris magnum quoad vixeris. ⁊
poſt obitum in celo beatum reddet. Audiſti promiſſa euangelica. ⁊ quomodo cūcta
que diximus veteris legis auctoritate probātur. Sed times ne te decipiamus. Re-
cordaris tue legiſlatoris qui aſſerit legem ⁊ prophetas a iudeis. euangeliū a chri-
ſtianis eſſe corruptum. tantumq3 de veritate vel noui teſtamenti vel veteris reman-
ſiſſe. quantū alkorano continet̄. Exploratū id forſitan arbitraris ⁊ verū eſſe. atq3 id-
circo teſtimonijs noſtris nō adhibes fideȝ. nec baptizari audes aut in xp̄m credere.
Utinaȝ tam bonus fuiſſet tuus legifer q̄ꝫ callidus. taȝ verax q̄ꝫ verſutus. taȝ iuſtus
q̄ꝫ iniquus: tota eſt artificioſa ⁊ fraudulēta lex eiꝰ. Nā q diuinū ſibi abeſſe auxiliuȝ
nō ignorabat. ad hūanas ꝯfugit aſtutias. Cupiebat legē edere q̄ ſibi nomē daret. Fa
mā q3 etiā ꝑ flagitia exoptabat. vt nicoſtratꝰ ille q Diane ephesie tēplū incendit. At
animaduertēs antiquā ⁊ nouā legē. q̄ꝫuis honeſta eēt. durā tn̄ vulgo videri ⁊ ꝑuatu
difficilē. fieri poſſe exiſtimauit vt innūerabiles ꝑp̄li ī ſuas traditōes ꝯcederēt. Nā gen
tiles q̄ꝫuis laxiori lege tenerēt̄ q̄ꝫ xp̄iani. ꝯtinētiā tn̄ ⁊ modeſtiā ⁊ frugalitatē ꝯmēda
bāt. ⁊ ꝓhis auſcultabāt v̓tutis amatoribꝰ neq3 ſinebāt ſuos ciues corrūpi vicijs aut
voluptate marceſcē. Creuit igit̄ ſecta ſaracenoꝝ licētia vicioꝝ. placuit vxores ducē
quot mallent. eaſdēq3 dimittē cū diſplicere cepiſſent. habere concubinas q̄ꝫplures.

interp̄tatio veteris teſtamēti a quo facta ē

ꝛ in omne libidinis genus poſſe ꝓuolui. Indulgere ventri cuncta que vellet ꝛ ori p̄/
ter vinū. vniuerſis immergi voluptatibꝫ. Etſi .n. aliqua ieiunia in lege tua p̄cipiūt.
id etiā ad irritandā voluptatē factū eſt. Naꝫ ſaraceni dieꝫ ieiunātes. nocte q̄ꝫlonga
eſt epulant̄ ꝛ bibunt. nec aliam ob cauſam vini vſus interdictus eſt. niſi qꝛ noceret ī
ardenti terra qualis eſt arabia. ꝛ maior eſt in frigidis voluptas poculis. Hoc vnuꝫ
ergo mahometis inuentū fuit. vt legeꝫ ꝓpagaret ſuam. ea precipiēs que grata eſſent
auditoribꝫ. ꝛ maxime plebibꝫ que iumētis ſimiles exiſtūt. nec fefellit eum opinio in
hac parte. Placuit noua lex ꝛ breui tempe ita coaluit. vt in multis ꝓꝟīs. gentibꝫ ac
linguis reciperetur. cū fundamēta in voluptate iacta fuerūt. Vex ſicut agricola non
imprudens poſtq̄ꝫ vineam plantauit foſſam circūducit ꝛ ſepem. ne deſtruat̄ a feris.
ita ꝛ mahometes ſuam legē conſeruare ac munire ſtatuit. Animaduertit homo ſa
gax duobus modis ſuum dogma conuelli poſſe atqꝫ confundi. auctoritate ſcilꝫ ꝛ ra
tione. Atqꝫ aduerſus hec duo que poterant inueniri remedia non neglexit. Auctori
tati appoſuit. quod pauloante retulimus. antiquam ſcꝫ ꝛ nouaꝫ legem deprauataꝫ
eſſe. nec qcq̄ꝫ veri reſtare niſi quod alkoranus haberet. Ratōni arma obiecit. iubēs
ne quiſpiaꝫ de ſua lege diſputaret. neue ratōꝫ quereret. in euꝫ qui ꝯtra niteret̄ ferro
vindicandū eſſe. atqꝫ hmōi vallo ſuam legem callidus veterator cōmuniuit. Sed n̄
eſt hic adamantinus murus neqꝫ ferreus neqꝫ ex viuo lapide. Fragilis materia eſt
creta ꝛ luto munita domus. facile oppugnabit̄ neqꝫ reſiſtet telis noſtris. Facile ruūt
edificia in arena fundata. aggrediamur hec telis tue legis munimēta. Corruptiōeꝫ
in primis ſacraꝝ litteraꝝ obijcitis. hoc ei ꝓbādū fuerat q factū aſſerit. nobis ſatis
erat negare factum. libet tecum aliter agere. ꝛ apertā tui legiſlatoris calumniā oſtē
dere. Lex iudaica quam moyſes ꝛ ꝓphete tradiderunt anteq̄ꝫ mahometes naſceret̄
pluribus ſeculis ſcripta fuit. ꝛ multis in locis ꝓmulgata. ꝛ in alienas trāſlata lin
guas. nec fuit vnus interpres ſed plurimi. Rogante ꝓtholomeo philadelpho. lxx.
preſbiteri legeꝫ interp̄tati ſunt ꝛ ꝯſona dixerūt. Aquila etiaꝫ ꝛ Theodoſion ꝛ Sy/
machus ꝛ alij vetus teſtamentuꝫ traduxerūt. Facta eſt antiqua lex ꝛ greca ꝛ latina
multis etatibus anteq̄ꝫ tua ꝓmulgaret̄. Implete ſunt omēs bibliothece moyſaica ꝛ
alioꝝ ꝓphetaꝝ traditōne. Alexandrie. Rome. Athenis. Carthagine Syracuſis.
Toleti. Lugduni. ꝛ in omnibus locis que inſignia eēnt. ſiue apud grecos ſiue apd̄
latinos. vetus teſtamentuꝫ ex hebraica veritate traductum. ꝛ habebat̄ ꝛ publice le
gebat̄. Quis ille iudeus tampotens fuit qui corrumpe legem vbiqꝫ gentium potuit.
Nondum natus erat chriſtus. cum. lxx. interp̄tum editio facta eſt. quo tempe nulla
erat cauſa corrumpende legis: cum nulla eſſet cuꝫ xp̄ianis nondum natis de lege cō
tentio. nec ꝓpter alios oportebat legi aliquid detrahere: qui legē nō accepāt. nec ꝓ/
pter ſe qui taleꝫ accepant ꝛ laudabant. Siqua corruptio interuenit. in ea potuit in/
teruenire que apud hebreos remanſit. nō in ea que inter latinos ꝛ grecos diuulga/
ta eſt. ꝛ p infinitas diffuſa ꝓuincias. q̄ꝫq̄ꝫ nec iudaica corrupta eſt. que vſqꝫ ī hāc diē
cum greca ꝛ latina traditōe ꝯcordat. difficilis ac pene impoſſibilis fuiſſet corruptō
in tot manibꝫ. Mahometi leue fuit vnū codicē corrumpe ꝛ illum tanq̄ꝫ verū his tra
dere qui ſibi ab initio crediderūt. ꝙ ſi multi ſunt hodie apud vos codices vni⁹ cōti/
nentie. non tamen idcirco veritas in eis eſt. Ab vno. n. qui falſus erat. emanantes
omēs falſitateꝫ ꝯtinēt. quia nō defluūt ex amaro fonte dulces riuuli. Querim⁹ ex te
magne p̄nceps. ſi te iudice duo rationū codices afferant̄. quoꝝ alter ex altero tranſ/
ſcriptus exiſtat. ꝛ in eo de quo eſt facta tranſſcriptio Semproni⁹ mille debere talen
ta ſcriptus eſt: in exemplari duo milia: cui potius fidē dabis? an n̄ exemplo magis
q̄ꝫ exemplato? Hebrei parentes antiq̄ legis exiſtūt. ꝛ apud eos exempla legis hn̄t.
apud alios exemplaria. Rurſus ex te querim⁹. quatuor inueniūt̄ rationū libri apd̄
quatuor negociatores. ſeiū. gaiū. titū ꝛ ſemproniū. In eo quē ſempronī⁹ ꝓduc̄. cre/
ditor ipſe lucij in centū talentis ſcript⁹ inuenit̄. in alijs debitor. cui credes? qd rn̄de/
bis? an n̄ tres libros vni p̄feres? Certe nō dubitabis p̄ferre. Si ita iudicas ſoluta
queſtio ē. Quatuor libri vet⁹ hn̄t teſtamētū. Vn⁹ ē hebreoꝝ. alter gētiliū. ꝛ tercius

xp̄ianoꝝ. vltim⁹ ſaracenoꝝ q a ceteris diſcrepat. Mēdax. n. eſt. nā relīq ꝯformes ī-
ueniūť. Naʒ ⁊ greci q gentiles erāt añ xp̄i aduentū. ⁊ latini añ mahometē vetus te-
ſtamētū nō alio mō habuerūt q̄ nos hodie habem⁹. Hoc fortaſſe inficiari poſſes. qꝛ
nō repiūť hodie gētiles q bibliothecas hēant veteres. Sʒ interroga iudeos. inueni-
es vera eē q̄ dicim⁹. ⁊ adhuc extat Joſephus hebre⁹. q tranſlatoꝛ antiq̄ legis in ma-
nu Ptholomei quē noīauim⁹. gētilis hoīs atteſtať factaʒ. ex q̄ poſtea traductōnes
emanarūt. q̄ vſqʒ in hanc diē pſeuerāt ⁊ hebraice v̄itati ꝯcordāt. Stulta ē igiť mabo
metis fictio ⁊ turpis inuētio. nec qcq̄ hʒ v̄iſiľe. nec taʒ ꝯfutatōe q̄ irriſiōe digna eſt.
qđ dicim⁹ de veteri teſtamēto idē licet de nouo intueri. qđ nec ab vno ſcriptū ē. nec ī
vna lingua. nec ī vno loco. nec ī vno tp̄e: ⁊ tñ vna ſnīa eſt. ⁊ vnica ꝯcordia. Qđ greci
hñt. h̄ latini. h̄ hebrei. h̄ ſyri armeni. h̄ oēs barbari xp̄m colētes. Quis hētici aliqui
ad tuēdos errores ſuos corrūpe nōnullos codices auſi fuerť. Quid ages? qd dices?
cui fideʒ adhibebis? an ſoli ſaraceno. an latino. an greco. an hebraico? Multo anti
quioꝛ ē xp̄iana lex q̄ ſaracena. Audita ē ī omī terra euāgelij tuba. ſic ſcriptū eſt. In
oēm terrā exiuit ſon⁹ coꝝ. ⁊ ī fines orbis terre v̄ba eoꝝ. Uulgata ē ⁊ recepta lex xp̄i
p totū rōnū imperiū. pⁱuſq̄ tuus legifer pdiret ī lucē. Et idē euāgeliū qđ nūc hēm⁹
oēs gētes ſuſcepere. Nec fuit maioꝛib⁹ nr̄is aut facultas corrūpēdi rē adeo vulgatā
aut nccītas. cū ñ eēt mahometes cū q̄ de fide ꝯtēderēt. Corruptio ei nccīa fuit q nouā
legē edere voluit. veteri ⁊ noue ꝯtrariā: nec dubiū faciet iuſtus iudex gn xp̄iano ma
ioꝛ fides adhibēda ſit vel xp̄i legi q̄ ſaraceno. Ip̄e. n. ꝯſeruatoꝛ ē ſue legis. ⁊ manet ī
traditōe patꝝ. Saracen⁹ ab ea receſſit ⁊ inuētōes ſeqť nouas. q̄s ſui maiores igno
rauerūt. Euangelia apud nos q̄tuoꝛ recepta ſunt. q̄ ſumma diligētia. vigēti ſtudio.
⁊ acri diſcuſſione. ſancti pr̄es ī generalib⁹ ꝯcilijs ñ pri⁹ amplexi ſunt. q̄ eē veriſſima
multis modis recognouerūt. ñ ē igiť q̄ tuus legifer de corruptōe ſacraꝝ lr̄aꝝ poſſit
obijcē. De ciuitate dñi q̄ ē ecc̄ia inq̄t ī p̄s. dđ. Fūdauit eā ineternū. Nō eēt fundata
ineternū ecc̄ia. ſi fundamētū ei⁹ qđ ē euāgeliū violari aut corrūpi potuiſſʒ. Nec veꝝ
fuiſſet qđ ait pp̄ha baruth loquēs de lege dei. lex q̄ ineternū. Nec illud ſtaret qđ di-
ceret ineternū pmanet verbū tuum. ⁊ in ſeculū ſeculi veritas tua. Nec Iſaias vera
fuiſſet de chriſto locutus dicens. Sup ſolium dauid ⁊ ſup regnū eius ſedebit. vt cō-
firmet ⁊ corroboret illud in iudicio ⁊ iuſticia vſqʒ in ſempiternū. Nos gabrieli ange
lo credimus qui de xp̄o marie virgini ſic ait. Dabit illi dñs deus ſedem dauid pr̄is
eius. ⁊ regnabit in domo Jacob ineternuʒ. Quomodo regnat chriſtus in domo da-
uid niſi per fidem? Quomodo per fidem niſi p euangelium? Quomodo p euange-
lium ineternum ſi corruptum eſt euangelium? mendax lingua. falſa calumnia. Ego
vobiſcū ſum inquit dñs vſqʒ ad ꝯſummatōneʒ ſeculi. Et Oſee pp̄he v̄ba ad eccleſiaʒ
ꝯferunť. Sponſabo te mihi in fide vſqʒ in ſempiternū. Et ad petꝝ vicariuʒ ſuū inq̄t
ſaluatoꝛ. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā edificabo ecc̄iam meā. ⁊ porte inferi nō p̄-
ualebūt aduerſus eam. Et iteꝝ. Rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua. Pre-
ualuiſſent porte inferi ⁊ defeciſſet fides petri. ſi falſum eſſet euangelium quod ſequi
mur. Sed manet fides magni paſtoris in eccleſia romana. que nunq̄ inuenta ē er-
raſſe. neqʒ errabit ineternum. Magiſtra eſt enim ⁊ mater omnium fidelium ⁊ diſci
plina veritatis. Caue mahometes caue magne princeps ne ſequaris erroreʒ Por-
phirij ſiculi. qui tue legi conſona dixit. Is ex chriſtiani ſinu ad ydola tranſiens. ait
ſe deos conſuluiſſe quid de chriſto ſentirent: ⁊ illos reſpondiſſe bonum virum fuiſſe
chriſtum: ſed peccaſſe diſcipulos eius. qui diuinitatem ei attribuerant quam ſibi
ipſe nunq̄ erogaſſet. hoc deorum teſtimonium eſt ydolorum. que tu demonia eſſe nō
dubites. An non intelligis fraudem. an non vides tui legiferi ⁊ demonum eſſe vnū
argumentum. vnam colluſionem. vnam fallaciam: ⁊ chriſto dyabolum inuidere
eiuſqʒ gl̄ie ⁊ maieſtati detrahē. Cui⁹ ꝯſilio atqʒ ſuaſu tua lex edita ē. euāgelice atqʒ
moſayce ꝯ̄ria. Dices pari mō xp̄ianā legē moſayce aduerſari. Naʒ q̄ iuſſit moyſes.
plurima vetat. ⁊ pmittēs que ille vetuit. Neſcis antique legis archana que diu gra-

[illegible] antiquorum euangeliorum

Reuocat Machometum ab errore

uida fuit. nouā in vtero gerens. ⁊ cū ſtatutū diuino ꝯſilio tempꝰ venit. eā ꝑpit. Ṗi
dit Jeremias ꝑ ſpiritū legē hāc nouā cū ait. Ecce dies veniēt dicit dn̄s. ⁊ feriaꝫ do-
mui iſrl̄ ⁊ domui iuda fedus nouū. n̄ ſm pactū quod pepigi cū prībꝫ eoꝝ: ſꝫ hꝫ erit pa
ctū quod feriā cū domo iſrl̄. Poſt dies illos dicit dn̄s. dabo legē meā in viſceribus
eoꝝ. ⁊ ī corde eoꝝ ſcribā eā. ⁊ ero eis in deū. Nouū fedus inqt. qꝛ baptiſmꝰ circūci-
ſioni ſucceſſit. ⁊ legē meā inqt ſcribā in corde eoꝝ. qꝛ vetꝰ lex in tabulis lapideis ſcri
pta fuit. Noua ꝑ caritatē ī corde hoīm radicata. ⁊ ero eis in deū. qꝛ noue legis au-
ctor ⁊ ꝓmulgator xp̄us deus ⁊ hō eſt. antiq̄ ꝑ moyſen innotuit tm̄ hoīeꝫ. ⁊ adueni-
ente ꝑfecto euacuatū eſt impꝑfectuꝫ nec amplius in prepucio nobiſcū deꝰ. ſꝫ in corde
paſcit̄. dicēte apl̄o. Licꝫ circūcidamī nil ꝓdeſt vobis. Nec vlterius cerimonie legis
hn̄t locū. venit. n. ille de quo loquit̄ in deut̄. moyſes ꝓph̄a. De gente tua ſuſcitabit
te deus. ip̄m ſicut me audies. Et ſubdit. Ponam verba mea in ore eius. loquet̄qꝫ ad
eos om̄ia verba que p̄cepero illi. De xp̄o hec ꝓpheta locutꝰ ē ex ore dei qꝺ veꝝ erat
os. in cuius aduētu legata ⁊ cerimonie defutura erāt. ſicut apud matheū ſcriptū eſt.
Lex ⁊ ꝓph̄e vſqꝫ ad Johānēꝫ. Sac̄mēta. n. que veteres obſeruabāt. annūciatiua erāt
vēturi xp̄i. que in eius aduentu ꝯpleta ceſſauerūt. ⁊ alia inſtituta ſunt. virtute maio
ra. veritate meliora. actu faciliora. numero pauciora. Et ſicut ſacerdotiū mutatū ē.
ſub cuiꝰ admīſtratōe lex erat: ita ⁊ legē mutari oportuit. Nō eſt igit̄ aduerſa veteri
noua lex. que in eius ventre ꝯcluſa erat. Et aduenīēte xp̄o ⁊ euāgelij luce clareſcēte
patefacta circūciſioni ⁊ alijs cerimonijs antiqtꝰ obſeruatis. ſicut prefinitū erat finē
impoſuit. Eſt aūt xp̄iana lex tāto dignior ꝙ̄ iudaica: quanto nobiliꝰ ē oraculū dei ꝙ̄
hoīs. Cognoſcis iaꝫ (niſi fallimur) veritatē ⁊ maieſtatē nr̄e legis. nec vtilitatē igno
ras. incipiſqꝫ de tua diffidere ⁊ ardes deſiderio diſputādi. veliſqꝫ latius cūcta diſcu
tere. Sꝫ obſtat legifer tuꝰ ⁊ ingrere verū ꝓhibet. ⁊ interminat̄ ⁊ clamat. nō eſt mea
lex que diſputatōni ſubijciēda ſit. Caue ne quid loq̄ris arma ſunt in manu tua. dū
mihi credis multū imperij adeptꝰ es. q nō audiūt meā vocē gladio ꝯterēdi ſunt. En
ſis mee legis dignitatē tuet̄. In arabia ortus eius fuit. ex paruo p̄ncipio quātū cre-
uerit vides. Egiptū adieci mee legi. ⁊ ſyriā ⁊ meſopotamiā. ⁊ libyam ⁊ numidiaꝫ ⁊
mauritaniā. ⁊ ꝑteꝫ hiſpanie. ⁊ diuitē aſiā. ⁊ doctā greciā. ⁊ fortē traciā. ⁊ nobilē ma-
cedoniā. Sunt ⁊ alie ꝙ̄plurime regiones ſub imperio mee legis. que armis non ver
bis queſite ſunt. muliebre eſt verba verbis reuellere. viri ferro decertāt. ſi nō fuiſſet
vera mea lex: nō dediſſent ſuperi imperio noſtro necnō dn̄atōni noſtre tātos ſucceſ-
ſus atqꝫ ꝓſperitates. Amat nos deus ⁊ legis odoreꝫ ſentiēs gratulat̄. ⁊ ſternit iter
victorijs noſtris. Scis ꝙ̄ feliciter ſepe in hoſtes pugnaſti. ⁊ modo in ponto ⁊ ſepe in
grecia. En fili quid cogitas. quid moliris. tot triumphis ſub mea lege illuſtratus.
xp̄m ſequeris cuiꝰ cultores ſtrauiſti totiens. ⁊ interitionē vſqꝫ cecidiſti. Caue ne me-
am linquēs legeꝫ. relinquaris a deo. Credimus his te verbis n̄ paꝝ ꝯmoueri. ⁊ ali
quem ineſſe in tua mente timoreꝫ. Sed audi ꝙ̄ inanis eſt timor. Omīs qui malū fa-
cit inquit in euangelio veritas odit luceꝫ. Fures noctu domos ꝑfodiūt. ⁊ in obſcuro
adulteri latitant. nō adhibent teſtes qui peccāt. nolūt dep̄hendi mendaces. Cū his
ſentit tuus legifer. Veret̄ ne diſputādo ſue legis vanitates innoteſcāt. Veret̄ ne pu
denda ſua detegant̄. Prohibet diſceptari verbis. armis defendi ſuā legem iubꝫ. nec
aliū iudicē ꝙ̄ ferrū depoſcit. Multūqꝫ gloriat̄ de ſue legis incremēto. diximꝰ cur cre
uerit. plebes voluptas allexit. neqꝫ inficiamur multas tue gentis victorias partas
⁊ ingentia confecta bella. Et tuipſe in prelijs clarus euaſiſti. Viciſti hoſtes nō pau-
cos ⁊ triumphaſti ſepe. fuiſti tamen etiaꝫ aliqn̄ victus. Parua chriſtianoꝝ manus
tuas ingentes copias vt ante diximus apud confluentes ſanū ac danubium paucis
ante annis deleuit. non milites veterani. nō duces in bellis ante probati. n̄ viri no-
biles armis potentes ⁊ equis: ſed pauci cruce ſignati. ex agris collecti. inermes ⁊
nudi. fide tm̄ armati. ferro fulgentes ⁊ auro tuos fuderunt exercitus. Ac ſi victoria
veritateꝫ legis oſtendit. hoc vno prelio ſatis admonebare. ī quo multi fugerūt pau
cos. tue victorie nihil mirabilī habent. ad quas nūꝙ̄ ſine grandi tuoꝝ prerogatiua

ventũ eſt. Sed quid agimꝰ nõ his argumẽtatõnibꝫ ſtat recta fides. vici. fudi hoſtes imperiũ teneo. Si ſic licet arguere: vera fuit ſub alexãdro magno tot victorijs illu‑ ſtrato. ⁊ ſub eiꝰ ſucceſſoribꝫ religio: q ⁊ ĩ grecia ⁊ ĩ aſia ⁊ ĩ ſyria. ⁊ ĩ egipto ⁊ ĩ libya ⁊ ĩ pſide ⁊ in ſcythia ⁊ ĩ Indis regnauẽ. impio ꝑ arma q̃ſito. Uera etiã rõnoꝝ fi des vſqꝫ ad priorẽ ꝯſtãtinũ. q orbẽ ſibi ferro ſubiecerũt. ⁊ oẽs domuere q̃s adiere gentes. Scimꝰ tñ ⁊ alexandꝝ ⁊ eiꝰ hẽdes. rõnos ⁊ q ſub eis erãt. iudeis exceptis. ydola co luiſſe. alij Iouẽ. alij martẽ. alij mercuriũ. nõnulli ſolẽ ⁊ alia ſidera. multi etiã vt egi‑ ptij aĩalia bruta colebãt. qs neſcit inqt vnꝰ ex poetis. voluſi bithume. q̃lia demens egiptus portẽta colat. crocodillon adorat. Et qδ ſtultiꝰ fuit. ⁊ alliũ ⁊ porros ⁊ cepe int̃ numĩa poſuerũt. Preclare tñ egiptioꝝ victorie memorãt̃. ſic̃ de Oſiridi ꝓditũ eſt. q victũ ꝑagrauit orbẽ. Ꝙ ⁊ deos egiptioꝝ recipiemꝰ. ⁊ verã eoꝝ religionẽ fatebi‑ mur q2 vicerũt. Nõ. nõ ſic rõ ſuadet. neqꝫ ſic iudei ſenſere. q victi ab aſſyrijs ⁊ ab an thiocho ⁊ a romanis ⁊ in ſeruitutẽ ducti. nõ tñ victoꝝ leges de his acceperũt. ſ vi‑ cti ⁊ angariati ⁊ mille modis oppreſſi ĩ ſua lege mãſerũt. Nec nos xp̃iani cũ prelio ſuꝑamur aut alijs calamitatibꝫ affligimur. legẽ nr̃az aut relinqmꝰ aut accuſamus: ſ arbitramur piuz deum. nos tanq̃ filios ꝓpt̃ pc̃ta q̃ ꝯmittimꝰ vberare. q2 ñ pare‑ mus euãgelio. ñ ſeruamꝰ legẽ nr̃az. neqꝫ manemꝰ ĩ traditõe ſc̃toꝝ patꝝ: ſ victi fragi litate aberramꝰ ⁊ labimur vt hoĩes. Ipſe v̾o lapſos corrigit ⁊ plagis multis nr̃as i‑ iq̄tates emẽdat. Cognoſcimꝰ errata nr̃a. ⁊ ꝯſiderãtes q̃ fecimꝰ: miorez eẽ penã q̃ de‑ lictũ ñ ignoramꝰ. Si cadimꝰ ĩ bello. ſi amittiꝰ regnũ. ſi iugo ſeruitutis opprimimur dicimꝰ cũ daniele ꝓpha. Deũ eẽ ĩ celo. q reuelat miſteria. mutat tp̃a. ⁊ trãſfert regna vt vniuerſi ꝯgnoſcãt. q̃ dñat̃ excelſus ĩ regno hoĩm. ⁊ cui voluerit dabit illδ. Nouiꝰ deũ ⁊ iudeos ⁊ xp̃ianos poſſe cũ velit. ⁊ voluiſſe aliqñ. alteriꝰ ſecte hoĩbꝫ ſubijcẽ ꝓpt̃ offenſas ꝑp̃li. q eũ ad iracũdiã ꝓuocauit: ſ ꝯuerſi ad eũ nõ deſperamꝰ miſc̃diaz ꝯſeq̄ Euis. n. iraſcit̃ deꝰ vt inqt ꝓpha. ñ tñ obliuiſcit̃ miſereri. Pius ẽ ⁊ benignꝰ nec de‑ ſerit clamãtes ad ſe. Abſit aũt vt ꝓpt̃ victoriã meliorẽ eẽ credamꝰ religionẽ victoꝝ. Sic. n. fatendũ eſſet. omẽs qui vicerũt hebreos meliꝰ de deo ſenſiſſe q̃ ipſi victi. qδ neqꝫ tu diceres neqꝫ tuus legifer. q defenſionẽ ſue traditõis in armis collocat ⁊ omẽ genus ratiocinatõnis effugit. maximũ iniquitatis indiciũ. Nõ ſic beatus petrus. q donatus a xp̃o dño celeſtis regni clauibꝫ ⁊ paſtor ꝯſtituitꝰ gregis xp̃iane. paratuz ſe ait rõnez omĩbꝫ reddere de ea q̃ erat in ea fide. nec aliter ſuos auditores edocuit be atus Laurentius martir. Mea nox inqt obſcuꝝ ñ hꝫ ſ oĩa ĩ luce clareſcũt. Et ĩ euã gelio. nõ probat dñs eũ qui lucernam accendit ⁊ ſub modio ponit. ſed ſuꝑ candela brum eam eſſe vult. vt luceat omĩbꝫ qui ſunt in domo. ⁊ predicarĩ v̾ba ſua ſuꝑ tecta iubet. ⁊ de ſeipſo dixit. Ego palã locutus ſuz mũdo. Deceptores ⁊ pſeudo ꝓphete in angulis predicant. ⁊ volunt occulta eſſe que dicũt. at iuramenta taciturnitatis exi‑ gunt. Sicut Rome accidit in his qui baccanaria celebrabant. In occulto eniz deo ſuo ſacrificantes nullum flagicium libidinis omittebant. q̃ ſi alia non eſſent aduer ſus tuam legem iudicia. hoc vnuz ſufficere potuit. quia prohibuit eius latorĩ diſpu tationez venire. Sciebat non equa eſſe neqꝫ vera que tradiderat. Uidebat veterem ⁊ nouam legem contra ſe ſtare. intuebatur philoſophorũ acutiſſimas rationes ſibi aduerſas eſſe. nec ſperauit in cetu hominum aut in ſcolis virorum excellentium ſua deliramenta poſſe defendi. Animaduertit homo ſagax ⁊ ingenioſus in malo. gen‑ tiles qui deos colebant damnatos eſſe. ⁊ iam ꝓpemodum exterminatos. nec iudeis locum eſſe quorum lex tranſlata eſſet cum ſacerdotio ad chriſtianos. Cumqꝫ ſtatuiſ‑ ſet nouam legem idemqꝫ ſibi nomen daret. ſperauit quod modo euenit. iratuz deuz chriſtianis. qui ſua legis mandata tranſgrediebantur aduerſus tranſgreſſores vi‑ ctoriam conceſſurum. atqꝫ idcirco ſue legis defenſionem in armis collocauit. quam alioquin hominibus gratã ꝓpter licentiã voluptatũ ñ ambigebat. dyaboli ſ fuit ĩ‑ uentũ. antiquus hanc viaz ſue nequicie ſerpens excogitauit. qui cum vidiſſz ſeſe ꝓ‑ cul eijci ex chriſtiana religione augeſcente. ydola deleri. nec amplius deorum mul‑ titudini locum eſſe. ſed vnum tñ deum adorari. cum patre ⁊ ſpirituſc̃to ihm chriſtũ

Heraclio imꝑante.mahometis ſpiritum excitauit.eumqꝫ ſibi miniſtrū elegit hoīeꝫ
vanum prius ydolatrā.fortuna pauꝑeꝫ.mēte ſuꝑbum.natōne arabem. cōſilio vſus
quorundā iudeoꝝ ꝛ xp̄ianoꝝ ꝑuerſoꝝ. inter quos fuit Sergius ſpiritu ambitōnis
inflatus.legeꝫ terciā edidit.ex veteri ꝛ noua conflataꝫ. multis ineptijs extrinſecus
adiectis.Legeꝫ dixim⁹ qꝛ ipſe legē vocat.nos blaſphemiaꝫ rectius appellabim⁹.ru-
gaſti fronteꝫ.auertiſti oculos.horruiſti.turbatus es. ſubiratus es. dū hec dicim⁹.
At ſi veritatis amicus es.audienda ē veritas:neqꝫ tuus legifer ſi tibi amic⁹ ē veri-
tateꝫ interdicet.q̄ tāto magis amica eſt.quāto ſalubrior. ꝛ homī ab ipſa natura cō-
uenientior.Audi verū ꝛ diſce quō ſit appellanda lex. Legeꝫ dicūt eſſe phi qd̄ ratiōe
precipiť.Et ſunt q nil aliud legeꝫ eſſe affirmāt q̄ꝫ rectā rōnē a diuino numīe ductā.
Quicqd igiť ratōni aduerſuꝫ eſt.legis nomīe caret. At tuus legifer rōcinari de ſua
lege ꝓhibet.ꝛ ſolū arma illi ſuffragari vult: nō eſt igiť dicenda lex.niſi ex illis q̄rū
ꝯditores apud Iſaiā dn̄s maledicit. Docet nos dauid ꝯgnoſcere legeꝫ dn̄i. dum ea
que ꝓpria ſunt expōit.Attende ꝛ videbis an mahomethea lex de celo ꝛ a numīe tra-
cta diuino:an aliūde? Lex dn̄i inqt ꝓpheta immaculata ꝯuertēs aīas teſti. dn̄i fide-
le ſapientiā p̄ſtans paruulis.Immaculata eſt lex dn̄i. qꝛ mala queqꝫ excludit. neqꝫ
libidineꝫ neqꝫ turpitudinē vllaꝫ admittit.Sic apud eundeꝫ ꝓphetā.eloqa dn̄i caſta
dicūť.Et apud Iob legiť.nō inuenietis in ore meo iniquitateꝫ. nec in faucib' meis
ſtulticia ꝑſonabit.Et apl'us lex ſancta inquit ꝛ mādatū ſanctū.ꝛ iuſtū.ꝛ bonuꝫ.At
quō mahomethea lex immaculata.que ſtupra ꝛ adulteria ꝛ oēs libidinuꝫ maculas
ac feditates admittit. Dices.quia ieiunia quedā precepit ꝛ orōnes ꝛ elemoſinas.ṅ
damnam⁹ hec:abſit vt ea mala dicam⁹. Inuentoreꝫ eoꝝ mahometem eē negamus.
abſqꝫ mahomete ſciebam⁹ hec eſſe bona.Ieiunauit helias.ieiunauit xp̄us.orare ꝛ
frangē eſurienti panē ſuū ꝛ egenos ꝛ vagos ī domū ducere. multoantiqus eſt q̄ꝫ tue
legis inuentū.Multi nos legiſlatores ad oꝑa pietatis inuitarūt.Vez adulterari.
fornicari.ſeruire ventri.ꝛ in ceno voluptatū iacere:ſolus tuus legifer inť bona col-
locat.Solus mahometes eſt q turpia docet ꝛ flagitia p̄cipit. q̄uis hereticoꝝ more
vt facilius decipiat bona ſimul ꝛ mala ꝯmiſcet. At lex que dn̄i diciť vt inqt ꝓpheta
aīas ꝯuertit ad vltimū fineꝫ.At lex mahometea nō ꝯuertit ad deū ſ; auertit ab eo.
Dicit.n.dn̄s deus.Eſtote ſancti qꝛ ego ſanctus ſum. Mahometes vxores inqt du-
cite ꝛ ꝯcubinas quot placet.naꝫ ego quadraginta viroꝝ ī meis lumbis vires habeo
ꝛ vxoribus atqꝫ ancillis ꝑmiſceor plurimis.Quid de teſtimonio fideli. Cum data ē
moyſi lex dn̄i in monte ſynai.fulgura ꝛ choruſcatōnes apparuerūt ꝛ ſigna de celo q̄
teſtimoniū legi prebuerūt. Lex xp̄i mirabilis admodū multis ꝯfirmata eſt. dicente
ipſo.Si oꝑa nō feciſſeꝫ in eis que nemo alius fecit.peccatū ſcꝫ infidelitatis ṅ hr̄ent
Et ꝓpterea de veteri quo ꝯuertit ad ſuū creatoreꝫ ad ſummū bonū. ꝛ noua lege inqt
dauid. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis.Et in euāgelio luce circa finem
legim⁹.Illi aūt ꝓfecti p̄dicauerūt vbiqꝫ deo cooꝑante ꝛ ſermonē ꝯfirmāte ſequētib'
ſignis.At mahometis legē que ſigna que miracula ꝓbāt? Audiam⁹ eū. Non ſum
miſſus inqt niſi in virtute gladij.ꝛ q ṅ ſuſcepit meā ꝓphetiā occidať. aut reddat tri-
butū preciū ꝓ infidelitate ſua.qd ſ;.nūqd manifeſte negat ſe miraculoꝝ v̄tute carē.
ꝛ ficta falſaqꝫ eſſe oīa ſigna demonſtrat.que tui legis doctores in ꝓplis p̄dicāt. Non
hꝫ igiť tua lex teſtioniū niſi ī armis:ſ; id ṅ ē fidele.vt aū docuim⁹.Ad vltimū trāſe-
amus ꝛ quō ſapiaꝫ p̄ſtet ꝑuul'.i.ꝓpl'is tua lex animaduertam⁹.Sapia(vt antiq tra-
diderūt)diuinaꝝ ꝛ hūanaꝝ reꝝ ſciam ꝯtīet.eſtqꝫ admodū ſapida ꝛ dulcis.dū amo-
rē dīnitatis mētib' nr̄is inſtillat.ꝓpť qd̄ inqt pſalmigraph⁹.Qꝫ dulcia faucib' meis
eloqa tua.ſuꝑ mel ori meo. Tua lex neqꝫ de deo ſapit neqꝫ de celeſtib'. neqꝫ terrena
ſatis intelligit.q̄ putat ſuperis cure ṅ eſſe.Magna olim ꝛ florida ī alexādria phoꝝ
ſcola fuit.ꝛ multi ꝑ ſyriā ꝛ aſiā viri doctiſſimi claruerūt. q̄ꝝ nomia ad nos vſqꝫ ꝑue-
nerť.At poſtq̄ꝫ lex mahomethea curſū habuit pauciſſimi noiant q nature archana
ꝑſcrutati excellētes euaſerīt.qꝛ ṅ p̄ſtat ꝑuul' ſapiaꝫ tu⁹ ꝓpha aut tua lex. cui⁹ fun-
damētū voluptas ē ꝛ tutela gladij.Inť nos v̄o liberaliū artiū ſtudia admodū florēt

Lex quomodo appellanda

Sapientia destituit

Legit̄ publice philoſophia. auditur in ſcolis theologia. Nullū doctrine genus ꝑter⸗
mittit̄. gimnaſia lr̄aꝝ in pluribꝰ italie ciuitatibꝰ clariſſima repiunt̄. nec trāſalpes in
hiſpania in gallia in germania in britānia collegia deſunt viroꝝ excellentiū. q ſapiē
tiā preſtāt puulis. Eſt eñ ingēs xp̄ianoꝝ cura. vt indocti erudiant̄: et veritatē intel⸗
ligāt in nr̄a lege. que nunꝗ̄ mētita eſt. diuinitus ꝯphenſa. At legiſer tuus nō mō mē⸗
tit̄. ſed leuiter. ħ indocte. ħ imprudēter. ħ inſipide mētit̄. et ſibipi ſepe ꝯtrariꝰ eſt. quē⸗
admodū fre legis inſpector plane intelliget. Innumerabiles ſunt eius ineptie ⁊ ar⸗
nales fabule et pueriles nuge. de quibꝰ libet ħ loco pauca referre q̄ de ceteris iudici⸗
um ꝑbeāt. Exponēs machumetes capitulū alcorani qđ dicit̄ filioꝝ iſrl̄. in hāc ſenten
tiā loqtur. Sit laus ei. qui ſernū ſuū ab oratorio qđ eſt helcarata ipa eſt domꝰ meſche
vſq̄ in oratoriū ſancte domus hierl̄m nocte vna tranſtulit. Circa quā benedixīmꝰ de⸗
um. O vos hoīes audite et intelligite. cū abij a vobis venit ad me Gabriel ſero poſt
pſalmodiā veſpertinā q̄ vltima ē ⁊ ait. O machumetes iubet deus vt ſe adeas. cui re⸗
ſpondi ⁊ vbi eū viſam. ⁊ ait gabriel. vbi ipē eſt. ⁊ iumentū illico adducit magnitudine
inter aſinū ⁊ mulū elberahil vocans. hūane vocis capacez. Et vna nō amplius hora
iter egi annoꝝ quinꝗ̄ginta miliū. ⁊ ait gabriel aſcēde animal. ⁊ ito ad ſanctā domuz.
aſcēdere volētē fugiebat iumentū ⁊ iuſſuz eſt ſtare. qr machumetes aſcēſurus eſſet. nū
quid accerſitus eſt inqt. et rñdente gabriele accerſitū eſſe. nō ſinaz addidit. niſi ꝓ me
deū roget. obtuli preces deo meo ꝓ iumento. qđ me inſidente ſuaui greſſu inceſſit. po⸗
nēs vngulā pedis anterioris in orizonte ſui viſus. ⁊ minori ſpacio q̄ȝ ictus impletur
oculi. ad ſanctā domū pueni. comes aderat gabriel. q duxit me ad domū ſanctā in hie
ruſalē ⁊ vicinaz rupē. dixitq̄ deſcende qm̄ ex rupe in celū aſcendes. et colligato illic
iumento portauit me humeris ſuis in celū. et cū applicuiſſemus ad celum mūdi et ad
portā eius. pulſauit gabriel. ⁊ queſitū eſt qs eſſet. et rñdit gabriel ego ſum. et iterum
querenti quis tecū adeſt? rñdit machumetes. et ſubdidit ianitor. nunqd vocatus? Et
ait gabriel. vocatus. et apta eſt porta. et vidi angelos. et bis genua flectēs oraui pro
eis. Et accepit me rurſus gabriel et vexit ad ſecundū celum. et fuit diſtantia inter ce⸗
lum et celum. quātū eſt iter quingētoꝝ annoꝝ. et ſicut in primo celo ita in ħ celo pul⸗
ſatū extitit. ⁊ reſpōſum. pari ſolēnitate ad ſeptimū vſq̄ celū ꝓcedit. equā celoꝝ diſtā⸗
tiam ponēs. Et ait in ſeptimo celo vidiſſe ſe angeloꝝ populū. ⁊ longitudinem angeli
cuiuſq̄ inſtar mūdi fuiſſe. ⁊ aliquoꝝ mille vicibꝰ extēſiorē. ⁊ inter eos vnū aliquē inue
niſſe cui ſepties centena milia eſſent capita. ⁊ in q̄libet capite totidē ora. Et in q̄libet
ore lingue totidē. q̄ ſeptingenis mille milibꝰ ideomatibꝰ laudabāt deū. Et rurſus al⸗
terū angelū oſ̄ndiſſe qui fleret. et q̄ſiuiſſe cām fletus. et cū ille dixiſſet culpas eſſe. ora⸗
ui ꝓ eo. ⁊ tunc ꝯmendabat me gabriel alij angelo ⁊ ille alij. donec fui in ꝯſpectu dei.
et tribunali eius adheſi. tetigitq̄ me manu ſua deꝰ inter humeros. ⁊ frigiditas manꝰ
eius puenit vſq̄ ad medullas dorſi mei. His nugis atq̄ deliramētis implet machu⸗
metes aures populi. Sed audiamus alterā fabulā. in libro cui titulus eſt de doctrīa
machumetis. duo angeli noīant̄ arathes ⁊ narathes. q̄s ille aſſerit iuſſu dei in terraz
deſcēdiſſe. vt genus humanū regerēt atq̄ inſtruerēt tribꝰ mādatis acceptis. Primuz
ne quēq̄ occiderent. Alterū ne quid iniuſte decernerent. Terciū ne vinū biberēt. Cū
aliq̄diu rexiſſent. et iam ex toto orbe ad eos iudicia deuoluerent̄. mulier quedā de⸗
centi forma ⁊ oīm pulcerrima aduerſus maritū ſuū cām habens iudiciū ab eis petijt.
atq̄ vt fauentes haberet iudices. vt apud ſe prandiū habeāt mltis ꝑcibꝰ inuitat. Nō
abnuunt angeli. parat̄ ſplendidū ꝯuiuiū. epulas et pocula mulier ipa miſcrat. apponūt̄
fercula multiplicia ⁊ cū his vinū. qđ cū angeli recuſarēt. inſtāte ſepius muliere. ⁊ mlt
tas obijciēte blādicias tandem biberūt. et inebriati vino in hoſpitā incaluert̄. eiuſq̄
ꝯcubitū poſtularūt. ſpondet mulier ea ꝯditōe vt alter eoꝝ aſcenſum in celū oſ̄ndēt. al⸗
ter deſcenſum. placet ꝯditio illa. Et iter didicit. mox in celū. relictis atq̄ irriſis an⸗
gelis. quā deus recognitā inter ſidera collocauit. cui lucifer e t nomen. Angeli ad iu⸗
dicium euocati. catenis ferreis in puteo profundiſſimo religati ſunt vſq̄ in diem iu⸗
dicij permanſuri. cum elegiſſent in hac potius vita q̄ȝ in altera plecti. Hec eſt ſapien⸗

Primus error

Nugis et deliramentis quibus machometus implet aures populi

Error hic alius

tia machometis quā docet ꝑuulos. hec eius theologia. hec doctrina diuinitus reuela
ta. Mira homīs audacia ne dicamus ſtulticiā ſeu dementiā. Quot ſunt in his fabu
lis deridenda ſomnia? Nō obiurgamus iumēti verba. quādo et aſinam ſacre littere
locutam ꝓdūt. et gētiles bouē. Sed quid eſt ꝙ vna hora iter quinquaginta miliū an
noꝝ ꝑgitur. metire hec et diligenter cogita. an corꝑi nōdū glorificato id poſſit accide
re: quo iuit? vbi fuit? quid circuiuit? nō adhuc celum aſcēderat. quibꝫ in locis tantuꝫ
ſpacij peragrauit? nec iumētū eū tulit. quis tulit euꝫ? vnde venit? quō venit? nihil ho
rum dixit. quid peccauerat iumētum vt precibꝫ egeret? cui nō eſt lex alia niſi nature
et illi paret. quid oſtiarius in celo collocatus rogamine Machometis egebat? an
nō ſatis felix erat? fortaſſe altius cupiebat aſcendere: tanꝗ nō ſit illic perfecta omni
um beatitudo. et regnet adhuc ambitio. Diſtantiam celoꝝ oſtendit. et ſperaꝝ quāta
ſit craſſitudo demōſtrat. quingentoꝝ annoꝝ iter ex celo in celum ponit et patere ſpiſ
ſitudinē. Quid hoc? quis credat? gentilium fabulis ſimile ſomnium eſt. Aiūt illi dyo
niſiodorū quēdaꝫ geometrie ſcientie nobilē in patria ſenectā diē obijſſe. ꝓpinquos fu
nus ei duxiſſe. ad quos ꝑtinebat hereditas. hos conſecutis diebus cum iuſta perage
rent. inueniſſe in ſepulchro eius epiſtolam dyoniſiodori noīe ad ſuꝑos ſcriptam. q̄
diceret eum a ſepulchro ad infimam ꝑueniſſe terram. eſſeqꝫ illuc vſqꝫ quadragita mi
lia ſtadioꝝ. Nec defuerūt geometre (vt plinius ait) qui interpretarent ſignificare epi
ſtolam a medio terraꝝ orbe miſſam. quo deorſum a ſummo longiſſimū eſſet ſpaciuꝫ
et ibidem pile mediū ex quo ꝯſecuta ꝯputatio eſt. que circuituꝫ terre. id eſt totius pi
le ambitum ducenta quinquagintaquinqꝫ milia ſtadiorum pronunciauit. Sed ar
monica ratio que cogit rerum naturam ſibipm̄ ꝯgruere eodē plinio teſte: addit huic
menſure ſtadiorum ſeptem milia. Herastotenes huiuſcemodi reꝝ ſolertiſſimus in
dagator. vniuerſuꝫ terre ambitū: ducentoꝝ quinquaginta duoꝝ miliū ſtadioꝝ pro
didit. Hipparchus ſtadioꝝ paulominus vigintiquinqꝫ milia adiecit. Repiunt̄ ⁊ a
lioꝝ ſentētie admodū diſſone. neqꝫ in hanc vſqꝫ diē mortali cuipiā ſatis exploratā cre
dimꝰ terre menſuram. cuius neqꝫ ſeptētrionē neqꝫ meridiē verſus cogniti fines ſunt.
At tuus legifer maiora ꝯcepit animo qui tanꝗ celum aſcenderit. quingētoꝝ annoꝝ
itinere diſtare celū a celo ꝓdidit. qm̄ tanta eſſet craſſitudo ſperarum. hoc idem aſſe
rit rabi moyſes hebreus genere ph̄s. qui apud egiptios claruit. At ph̄i quos noſtri
ꝓbant nō ita ſentiūt. nec ptolomeꝰ alexandrinus aſtronomoꝝ facile prīceps de craſ
ſitudine lunaris ſpere cum tua lege ꝯcordat. in qua iter annoꝝ ſexagintanouē ⁊ aliq̄
rum menſium ac dieꝝ poſuit milibꝫ paſſuū vigintiqꝫ ſeu ſtadijs ducentis ꝓ quali
bet die ꝯputatis. Alij vō aſtronomi qui hec diligenter indagauerūt. ſperā ſolis plus
ꝗ ſexcentis vicibꝫ ſuꝑare lunā tradiderūt. rurſuſqꝫ martis ſperā ꝗuis ſole altior eſt
et longe maiorē habet ambitū. ſpiſſitudinē tm̄ multis vicibꝫ ſuꝑari. Improbum hūa
ne mentis auſum. verū ita ſubtili argumētatōe cōprehenſu vt pudeat aliquos nō cre
dere. plurimi hec incerta reſpuūt. Tue legiſlatori fortaſſe credendū fuerit. non qꝛ il
luc angelo bono deferente ꝯſcenderit. ſed qꝛ cum ꝑuerſo ceciderit ꝙ ſi hac de cauſa fi
dem expetit credimus: alioquin cum ſacra ſcriptura dicimus. celum ſurſum ⁊ terrā
deorſum ⁊ cor regis inſcrutabile eſt. Sꝫ alia ꝑcurramus. angelos ſe vidiſſe affirmat.
eoſdemqꝫ corporeos: ſi mūdo maiores angeli ſunt. neceſſarium eſt aliquā eoꝝ parteꝫ
extra mundū eſſe. At ph̄i mundi circūflexu oīa ꝯtineri dicunt. neqꝫ quicꝗ exterius
eſſe. Tuus legifer quando aliquid ſolito plus adbibit. ſopori deditus quicqd ſomni
auit ꝓ vero retulit. et oīa ſibi licere putauit. quo errore ⁊ angelos corporeos. et pec
care et egere veniam. et ſe rogaſſe pro eis dixit. Simili ſomnolentia tactum ſe ſuper
hūeris affirmauit manu dei. cuiꝰ gelu vſqꝫ dorſi medullas penet̄uerit. q̄ oīa ſupiꝰ cō
futata ſunt. Quis illō patiēt̄ audiat. ꝙ angl'i dei vino iebriati ſpē ml'ieris decepti. cō
cubinatū eiꝰ appetierint. q̄ iter ī celū edocta ad ꝯſpectum magni dei ꝑuenit. ⁊ honori
fice accepta inter aſtra locū obtinuerit. angeli penas dederit. atqꝫ idcirco vinū homī

interdictũ ꝙ tanti mali cã fuerit. Commemorat hec tuus legifer. et tanq̃ ex penu dei
recepta hoĩbꝫ inculcat. Vide q̃ grauiter. q̃ vere. q̃ perite loqtur: poetaꝝ figmẽta que
pueris legũt. inter archana legis inſerit. Pueri noſtri nõ ſine riſu audiũt. cũ rapte ĩ
celũ femie referunt. et in aſtra ꝯmutate. que maior ⁊ minor vrſa vocãtur. pigri circa
ſarraca boete lucentes. Credimus ꝓ tua ſapiã te iam ꝑuiſacere atq̃ contemnere tue
legis figmẽta. Sed miraris vehemẽter ꝙ indies aliq relicto dogmate xp̃iano ad tuũ
migrant. et aſſerẽtes iniquã legẽ nr̃am. amplexi tuã circũcidunt. et tuis initiant ſa-
cris. et qui trinitatem predicabant. nũc deteſtant. et qui xp̃m cruci affixũ colebant ⁊
laudabant: nũc derident. Sunt qui hoc agũt nõ dubitamus. Sed quinam homines.
ſane aut libidinis ſerui aut ambitionis. et quibus nullus erat locus in noſtra lege.
Spreti a nobis ⁊ eiecti tanq̃ vilia ⁊ inutilia mancipia ad te tranſiuerũt. nec tamen
illos inextinguibilis ꝯſciẽtie vermis rodere ceſſat. Et ſi poſſes eoꝝ introſpicere cor-
da: intelligeres ꝓculdubio eos aut vite future ſpem nullam habere. aut admodũ eẽ
anxios. q2 fontem aque viue reliquerũt xp̃m ihm. et neſciũt quo pacto redeãt. maius
ſuũ peccatum exiſtimãtes q̃ dei miſericordiam. Sed quid miraris ſi ad opes ꝯſequẽ-
das. ad voluptates exhauriendas. nõnulli tue legi ſeſe ſubijciunt: nõ eſt hoc nouũ nec
dignũ admiratõni. Idem quoq̃ et ſaracem faciũt. qui ſepe ad vos migrant. Illud ẽ
mirabile. illud ſtupendũ. illud magnoꝑe celebrãdũ. ꝙ tot milia populoꝝ xp̃iano in-
ſignita nomĩe. ſub tuo imperio degunt. grauia tributa pendũt. nũc liberis priuantur
nunc ꝯiugibꝫ opprimunt. duriſſima ſeruitute lacerant. vexant mille modis. nec tamẽ
xp̃iane legi renunciant. Et ſi tuã accipent. mitius ferrent imperium. fierẽt liberi. hono
res et opes ſpare poſſent. ſ3 malũt tolerare ſeruitutis iugũ. et in ſqualore ac miſeria
viuere. q̃ xp̃m negare. Hoc ſtupendũ eſt ⁊ diuinũ opus. et qd̃ te precipue mouere de-
bet. nõ ꝙ pauci a noſtra lege aberrẽt. ſ3 ꝙ tammulti in ea pſeuerẽt. ⁊ ꝙ tãta ſit vel in
aduerſis ꝯſtantia miraculũ eſt. facit hoc bonitas legis. et ſecuritas eterne vite quam
nemo ſapiens pñti poſtpoſuit. Quid tu hic dicas? quid ꝯtra hiſcere. aut nutare po-
teris? Vera eſt chriſtiana lex. ex vtero recepta moſayce. ex ꝓphetis. ex diuinis oracu
lis. deus auctor eius eſt. filiꝰ dei eã tradidit. ex ore dei manifeſtata eſt. pura eſt et niti
da ⁊ immaculata et ſancta. pfecta ex oĩni parte. nullã habet rugam. nuſq̃ deficit. nuſ-
q̃ claudicat. in ea qui querit inuenit. qui petit accipit. et pulſanti apitur. Ipa eſt fons
clemẽtie. iuſticie culmen. pietatis ſpeculũ. manſuetudinis et miſericordie plena. pro
ea martires innumerabiles ſunt occiſi. ſenes. iuuenes. pueri. matrone. virgines. vi-
due. innupte puelle. crudelia carnificũ non expaueſcere tormẽta. ſcientes beatos eſſe
mortuos qui moriunt in domino. Preterimus ſigna ⁊ ꝓdigia q̃ certitudinem xp̃iane
legis oſtentant. Quis viros ꝯmemorare queat ex xp̃iano genere diuini ⁊ humani iu-
ris excellentiſſimos ꝓfeſſores. vera mundi lumina. ſcientie fontes. q vſq̃ ad mortem
in fide xp̃i pſeuerantes. preclara volumĩa ediderũt. q̃ tanq̃ ſidera quedã doctrine hu
manas mẽtes illuſtrãt. Et que nam vllo in loco lex eſt q̃ alterum habeat auguſtinum.
alteꝝ Ieronimũ. alterũ Ambroſium. alterũ Gregorium. Et ne grecos pretereamus
que religio virũ vnq̃ habuit qui origeni ꝯpari poſſet. q̃uis hic in pleriſq̃ locis erra-
uit. Quis Iohanni criſoſtomo exequabit. quis magno baſilio. quis Cyrillio. qs Eu
ſebio. quis Gregorio nazanzeno? Nõ ſufficiet dies ſi numerare pgimus illuſtres no
ſtre legis doctores ſiue viuos ſiue mortuos. q̃uis nõ ſint mortui ſ3 nũc maxime viuũt
⁊ tanq̃ ſtelle in firmamẽto lucẽt. qui fidem ſacratiſſime trinitatis elucidarũt. Quid
dicemus de religioſis domibꝫ in quibꝫ angelica ducitur vita. et pro peccatoribꝫ aſſi-
due effundunt preces domino. nec vnq̃ ceſſant diuĩe laudes ac pſalmodie. Benedictꝰ
nirſienſis apud nos multoꝝ monachoꝝ doctor et pater extitit. apud grecos magnꝰ
Baſilius. ſecuti ſunt Bernardus abbas clareuallis. et Bruno qui carthuſiam inſti-
tuit. quotidie ſanctoꝝ viroꝝ apud nos augetur numerus. edificant noua monaſte-
ria et ſancta renouant inſtituta. Quos fructus edidit ſeraphicus Franciſcus eximi
us paupertatis amator in vmbria (que pars eſt italie) natus. Quot eũ diſcipuli ſecuti
ſunt? Quot ſub eius regula viri ſancti floruerũt? Anthonius patavi iacet miraculis

clarus. Bernardinus ſenenſis in aquila. quem noſtra etas quaſi alterũ paulum predicantẽ audiuit. Nicolai lyritani extãt opera que omnes admirantur. Dominicus in extremis hiſpanie natus horis. quaſi alius veſper emicuit. qui nouũ quendam ſanctum et nitidũ viuendi morem ſuis auditoribꝫ tradidit. et predicatorum inſtituta regula vniuerſum illuſtrauit orbem. Multi ex diſcipulis eius clariſſimi euaſerunt. ſed precipua eſt magni Alberti fama. qui nullum doctrine genus ignoraſſe creditus eſt. Nec minor eo Thomas aquinas fuit in litteris. et ſi maior extitit ſanctitate. Claruit et meo ſeculo ſub eadem regula Vincentius hiſpanus. quem noſter anteceſſor inter ſanctos chriſti confeſſores retulit. Et in ordine diui auguſtini Nicolaus tolentinas pauloante inter celeſtia relatus ſanctorum agmina. Noua indies prole floreſcit nr̃a religio. ꝙ ſi non deſunt peccatores diuinam ꝓuocantes maieſtatem. non deſunt etiã conſiliatores viri ſancti deo accepti. et virgines immaculate precibꝫ aſſiduis diuinã iram auertentes. nec timemus ruinam tantis adiuti patrocinijs. Tu ergo princeps nobilis qui nõ es ratõnis incapax neqꝫ ingenij obtuſi. collige que diximꝰ et ꝯſerua in mente tua. et conſule tibi et tue genti. et noli eſſe incredulus ſed fidelis. relinque tenebras et lucem ſequere. intellige quo pede claudicat tua lex. et quantis ſcatet erroribꝫ et ꝙ̃ procul a veritate recedit. et ꝙ non eſt in ea ſalus. noue ⁊ antique legis inimica. Intelligis ꝙ̃ ſolida eſt euãgelica doctrina. ꝙ̃ vera. ꝙ̃ ſancta. ꝙ̃ munda ⁊ immaculata. ⁊ ꝙ ea tm̃ iter in celum oſtendit ⁊ nõ alia. Intelligis ſi verba noſtra memorie tenes. ꝙ trinitas in vnitate ⁊ vnitas in trinitate colenda eſt. neqꝫ altera cõtradicit alteri. Intelligis quonam modo pater ſibi filium equalem genuit. et quomodo a patre et filio ſanctus procedit ſpiritus. qui eſt caritas et amor ⁊ ſimul colendus eſt et deus eſt. et ꝙ filius ꝓ noſtra ſalute incarnatus eſt. mortem tulit et ſpoliato inferno tercia die reſurgens. quadraginta diebus cum diſcipulis conuerſatus aſcendit in celũ. ſedet ad dexteram patris. venturus in fine ſeculi iudicare viuos et mortuos. quo facto mali perpetuo penam ignis ſubibunt. boni eternam beatitudinem conſequentur. nõ in carnalibus deſiderijs aut impudicicijs. nõ in cubilibus. ſed in dulcedine mentis ⁊ in caritate chriſti que ſuperat omnem ſenſum. Ante omnia ꝟo monſtratum eſt non poſſe te aſſequi inter chriſtianos gloriam et potentatũ quem videris optare. maxime apõ europeos ⁊ occidẽtales populos. dum tua in ſecta ꝑſeueraris. At ſi velles chriſtianis initiari ſacris magnam tibi ſpem fecimus ⁊ potentie ⁊ glorie. Memẽto igit̃ verborum noſtrorum et accipe fidele conſilium: ſume baptiſmum xp̄i ⁊ lauacrum ſpiritus ſancti. Amplectere ſacroſanctum euangelium et illi te totum committe. Sic tuã animam lucrifacies. ſic Thurcorum populo bene conſules. ſic tue cogitatõnes adimpleri poterunt. ſic tuum nomen in ſecula celebrabitur. ſic te omnis grecia. om̄is italia. omnis europa demirabitur. ſic latine te littere ſic grece. ſic hebreice. ſic arabice omnes barbare celebrabunt. ſic nulla etas de tuis laudibꝫ conticeſcet. ſic pacis auctor ⁊ fundator quietis appellaberis. ſic te Thurci animarum ſuarum repertorem ⁊ chriſtiani ſue vite conſeruatorem vocabunt. Siri. Egiptij. Libici. Arabes ⁊ quecũqꝫ ſunt alie gentes extra chriſti caulas. aut his auditis tuam viam ſequent̃. aut tuis ⁊ chriſtianis armis paruo negocio domabunt̃. Et ſi noluerint in noſtra lege te ſocium habere. expientur dominũ in ſua. nos te iuuabimus ⁊ omniũ eorum aſſiſtẽte diuina gratia legitimũ principem cõſtituemus. Hec ſunt que tibi cũ baptiſmo premia promittũtur. His te bonis diuina pietas proculdubio cumulabit obſequentẽ euangelio. ꝙ ſi reſpueris conſilia noſtra. peribit tanꝙ̃ fumus gloria tua. et tu more hominum reuerſus in cinerem totus morieris. Xp̄us regnabit ineternũ cui eſt honor ⁊ gloria in ſecula ſeculorum Amen.

Oratio pij pape .ij. habita in ꝯuentu mantuano. ſexto kalendas octobris. Anno domini. M.cccc.lix.

Cum bellū hodie aduerſus impiam thurcoꝝ gentem pro dei honore ac ſalute reipublice chriſtiane ſuaſuri ſim⁹. Bene eſt venerabiles in chriſto fratres ac filij dilectiſſimi: prius ꝙ̄ vos verbis aggrediamur. diuinitatem ipſam cuius in primis auxiliū expetendū eſt. paucis in hūc modū affari. Protector nr̄ aſpice deus ⁊ reſpice in faciē populi tui. Reſpice ſuꝑ hāc familiā tuā: ꝑ q̄ dn̄s nr̄ ihs xp̄s nō dubitauit manib⁹ tradi nocētū ⁊ crucis ſubire tormētū: Miſerere plebis tue: ⁊ ne des hereditatē tuā in ꝑditōem quā ꝓpe mō inſtare videmus. Surrexerūt eīn iniq ⁊ impij q te nō nouerūt. Venerūt gētes in hēditatē tuā: polluerūt templū ſanctū tuū: poſuerūt hierl'm pomoꝝ cuſtodiā. Vineā tuā exterminauit aper de ſilua: et ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Nos ꝙ̄uis hoc in loco tuo vt arbitramur ad tuendā religionē tuā ꝯuenimus: nihil tn̄ poſſumus niſi ades ⁊ p̄ſidiū afferis: nihil ſine te valet hūana fragilitas: tua eſt ptās: tuū impiuz: tua oīs virt⁹. Tu fundaſti celū et terrā: mare et oīa q̄ in eis ſunt. Idē eſt tibi velle qđ poſſe. Nihil eſt qđ tue valeat reſiſtē volūtati. Adiuua nos in te vno ſꝑantes. ⁊ te solū deū pura mēte colētes. Fac nobiſcū ſignū in bonū: et mitte nobis auxiliū de loco ſancto tuo. Da nobis coꝛ vt faciamus volūtatē tuā: et in p̄ceptis tuis ambulemus. Scim⁹ qꝛ nō dees tu dn̄e deus opē tuā ſupplicit̄ imploꝛātib⁹: ſ nosipi deſum⁹ nobis. Frigēt pectora nr̄a: ingere calorē. ingere flāmas: vre coꝛda ⁊ renes nr̄os: vt tuo tm̄ igne ſuccēſi. q̄ tibi ſunt placita meditemur. ac fedā ⁊ peccatricē thurcoꝝ gentē (ſi tua volūtas ē) de xp̄ianoꝝ finib⁹ eijciamus. Vos aūt magnanimi ⁊ generoſi ꝓceres q adeſtis: ne claudite p̄camur aures: ne diuertite mētē. Apite deo interioꝛa vr̄a: q mox volētib⁹ vobis in aīas vr̄as illabet̄. ⁊ vos ſibi tēplū atq; habitaculū faciet. Audite nos ſua vice loq̄ntes. Verba nr̄a v̄ba dei ſunt: q filij ſui ihu xp̄i ꝙ̄uis indigni vices in terris gerimus. ip̄e nos fari iubet: ip̄e ī oꝛe nr̄o v̄ba poſuit: ip̄e nos bellū ſuadē ī thurcos impat. Nō vos hodie cardīales aut ep̄os aut minoꝛis ordinis ſacdotes ſermōe nr̄o ꝯpellabim⁹ quos ꝯſtat armis ineptos eſſe ⁊ piaculum ac ſacrificium fuerit: niſi per ſeip̄os in cauſa fidei q̄ ſunt ab eis expetenda: hoc eſt aurum et oꝛatōes ſua ſponte obtulerint. Vos illuſtres duces: vos marchiones: vos comites: vos regū ac p̄icipū oꝛatoꝛes: vos fortes et exercitatos in bellis viros verba nr̄a ꝯmonifaciāt: vos tangēt: vos requirent: q bus datū eſt arma ſumere: nō vt inter vos dimiceτis: ſ vt eccleſiā vt religionē vt fidē xp̄ianam a barbaroꝝ ⁊ infideliū incurſib⁹ defendatis. Poteſtas eīn vt inqt Paulus gladiū poꝛtat ⁊ vindictam maloꝝ. Laudē v̄o bonoꝝ videtis in quo ſtatu: in quo diſcrimine ſumus: et quantum a thurcis vrgemur: p̄emimur: infeſtamur. non ignoratis. niſi arma ſumentes eoꝝ impetum retunditis: haud dubiū quin lex euangelica ⁊ oīs nr̄a religio peſſundet̄. Audite igit̄ viri foꝛtes atq; attētas aures adhibite: belluz ſuaſuro: qđ hodie nobis nimis incūbit. Tria vt nr̄a fert opinio p̄icipalit̄ explicāda ⁊ ſuadēda ſunt. Primū eſt vt cās iuſtas atq; vrgentes oſtendat ꝓpter quas pugnare opoꝛteat. Scđm vt facultates adeſſe doceat belligerēdi. ⁊ certaz quodam mō victoꝛie ſpem faciat. Terciū ac poſtremum vt magna ſecuturos p̄emia victoꝛes patefaciat. In his hodie nobis elaboꝛandū eſt: atq; in his tota nr̄a ꝯſumet̄ oꝛatio. De cauſis belligerendi primū dicere opoꝛtet: que due ſunt p̄ecipue ⁊ maxie. Prima eſt vt ſuſceptas iniurias vlciſcētes: res amiſſas recupemus. Altera vt futura (que p̄ope imminere videmus) pericula euitemus. Oſtendamus que nam ſunt illa que amiſimus q̄s nobis et deo noſtro iniurias intulerunt thurci. Inflicta chriſtianitati vulnera. illatas contumelias: iniuſtam notam facile cognoſcetis: ſi que fuit olim chriſtiana religio ⁊ que nunc ſit omnino eſtimabitis. Cognoſcite hoc rogamus ⁊ quantum gloriari poſſitis animaduertite. Sacroſanctum euangeliū quod ablatis ydoloꝛū ſpurcicijs: ſaluator noſter mundo inſeruit: non vnum dumtaxat terre angulum aut vnā ꝓuinciam: ſed vniuerſum ferme oꝛbem impleuit: quemadmodū regius p̄opheta mul-

tis ante ſeculis de beatis apoſtolis futuris preuiderat dicens. In om̄em terrā exiuit
ſonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Per hos em̄ euangeliū mundo innotuit
quos ex piſcatoribꝰ ſaluator ip̄e predicatores effecerat dicens. Venite poſt me faci-
am vos piſcatores hoīm. Nec vana promiſſio fuit. Piſcati em̄ ſunt apoſtoli: nō ſibi-
ip̄is. ſed xp̄o dn̄o vniuerſum ferme orbem. Om̄es reges: oēs ꝑp̄li i eoꝝ ſeu retia ſeu ſa
genas inciderūt. Impletū eſt em̄ illud Danielis vaticinum dicentis. Omnes reges
om̄es tribus: omnes lingue ſeruient ei. Verius xp̄o q̄ auguſto virgilianū iſtud attri
bui poteſt. ſup garamantos ⁊ indos proferet impium. Iacet extra ſidera tellus. ex-
tra anni ſoliſq; vias vbi celifer atlas: axem humeris torquet ſtellis ardētibꝰ aptum.
Nā circa tp̄a Cōſtātini magni: natū ex maria pueꝝ: Indi ſil'et hiſpani colebāt. Nec
ſeptētrio nec meridies xp̄m ig̃rabat. Vox romani p̄ſulis tāq̄ ihu xp̄i vicarij maria et
terras penet̄bat. Pax alta ꝑ oēs ⁊ trāq̄lla ḡes xp̄ianos ibat. iacebat pardꝰ cū agno
⁊ leo cū vitulo accubabat. Gens ſancta: gēs electa: ꝑp̄l's acq̄ſitōis xp̄iani habebant̄.
Tributa ex gētibꝰ accipiens ⁊ in capite ꝑp̄loꝝ poſiti. Hec fuit olim o chriſtiani ma-
iorū vroꝝ gloria: hoc imperiū: hec autoritas. Nunc quo nos thurci ⁊ ſaraceni redi-
gerūt paucis animaduertite docebimus. Indi q̄uis chriſtiani ferunt̄ ⁊ armeni ꝑ aſi
am diſperſi ⁊ pariter ethiopes. in multis tamen verſantur erroribus: et ignorantes
quam noſſe debuerant xp̄i legem: ignorantur a domino. Quid reliquū eſt. aſie atq;
affrice chriſti nomen atq; legem in pacato proſequitur odio. Cepit hec calamitas ſū
Heracleo ceſare. Nam cū aperta eſſet omnibus via ſalutis per chriſti dei filiū. qui
annis antea circiter ſexcentis mortem noſtram moriendo deſtruxerat. inuidens hu-
mano generi dyabolus et nimium dolens chriſtum vbiq; regnare pſeudo prophe-
tam excitauit. In arabia machometum nomine ſceleratum hominem qui ſe dei nun-
cium ementitus contrariam euangelij legem condidit: de qua paulo ſuo loco dicemꝰ
Degenerauerat iam apud grecos imperium ⁊ romana virtus ſub aliud tranſlata ce
lum elanguerat: que res chriſtianos opes paulatim euertit. Manſerunt tamen in
aſia complures chriſtiani vſq; ad tempora pipini francoꝝ regis. q anno ab hinc cir-
citer. dc. magno nomine apud germanos ⁊ gallos regnauit. Tunc v̓o digreſſi a Sci
thia thurci: capadociam: Ponthum: Bithiniam: Troadem: Ciliciam. ⁊ omnē mi-
norem Aſiam occuparunt: ⁊ noſtra negligentia potentes facti nō ſolum veros chri-
ſtianos ex aſia pepulerūt. ſed tranſmiſſo nauibus helleſponto macedoniam: traciā:
atticam: bocciā: phoadem. achaiam. acharnamiā. epirū. pormam. et vtranq; miſiā
armis inuaſere: et in egeo ac ianio mari ciclades ⁊ alias q̄plures inſulas ſubijciētes
hos xp̄ianis ad orientis terminos poſuere. Ad meridiē barbari ex affrica nō ſolum
inferi maris inſulas: ſed ip̄a quoq; italie littora claſſibꝰ inueſtant. In occidente ma
gnam Hithice partem quam granatam vocant Mauri occupant. et hiſpanos agi-
tant reges. Ad ſeptentrionem geledamq; arcton luctuani: polonis cōtermini magna
ex parte ritu gentilium viuunt. Veteres hungari ad ortum chanais iacentes: ⁊ Tar
tari cum quibus liuonij pugnant. chriſtum prorſus ignorant. et vltimi norwegij po-
puli cum ſemiferis hominibus bellum gerunt. Hi ſunt termini veſtri o chriſtiani. ſic
circumdati eſtis: ſic in angulum coartati potentiſſimi quondā dn̄i et orbis poſſeſſo-
res. En quantum imperium amiſiſtis: quot nobiles vrbes: quot ditiſſimas prouinci
as perdidiſtis. Inter quas etiam iudeam neglexiſtis: terram nobilem: terrā ſanctā
terram lacte et melle fluentem. terrā in qua primi noſtre fidei flores apparuere. Heu
pudor: heu dolor. fons et origo noſtre ſalutis. Sion ad hoſtes defecit. Templum il-
lud Salomonis fama clarum: In quo dominus totiens p̄dicauit: Bethleem in qua
natus eſt: Iordanem in quo baptizatus eſt: thabor in quo tranſfiguratus: caluariā
in qua crucifixus: ipſius crucis poſſident inimici: ſepulchrum domini glorioſum: le-
ctumq; illum purpureum crocos ſpirantem ⁊ ſuauiſſimis fragrantem odoribus. in
quo propter nos vita noſtra obdormiuit in domino. niſi hoſtes velint inuiſere nō po-
teſtis. At ſaraceni machometā habent in poteſtate: in qua ſi vera eſt fama. falſi ꝑ-
phete cadauer in archa ferrea conditum: vi magnetis pendet in aere. Vos v̓o infeli-

ces ac miſerrimi xp̄iani ſepulcro dei nr̄i et vrbe clariſſima hieroſolima priuati eſtis.
Tacemus alexandriā. thebas. mēphim ac omnē egiptum. tacemus antiochiam in ꝙ
primum xp̄ianorum nomen eſt auditum. tacemus epheſim et alias apl̄icas ſedes in
aſia perditas. Tacemus ſeptem eccleſias ad quas iohannes ſcripſit apocalipſim.
Hieroſolimam noui ac veteris teſtamenti matrē in hoſtium eſſe poteſtate. Satis fle
re et dolere nō poſſumus. pro qua recuperanda nullus labor euitari deberet. nulluꝫ
declinari bellum. Nam ſi pro repetendis rebus iuſtam belli cām veteres putauere.
quis vnꝗ̄ inſcius induit arma ꝙ̄ vos xp̄iani. quibus tot vrbes. tot ꝓuintie ſunt ere-
pte. tot adempta regna. tantū ablatum imperium. Iudei cum federis archam ami-
ſiſſent pro recuperatōne nullum belli periculum uitauere. Greci ob raptam helenaꝫ
decennale bellum geſſere. Carthaginenſes ꝓpter fines paululum ampliandos cruen
tiſſima prelia cum cirenenſibus cōmiſere. pro quibus etiam phileni fratres interie-
runt. Romani ſepe ſociorum cauſa ſumptis armis in pugnam exiere Reuoluite hi
ſtorias. nullum vnꝗ̄ bellum tot cauſas habuit. quot vobis aduerſus thurcos occur
runt. Sed quid ad nos vetera dicat aliquis. tolerauerunt hanc infamiā proaui no-
ſtri. cur nos illis meliores ſumus. cur tanta glorie cupiditas vt maiorū iniurias no-
ſtro ſanguine vindicemus. Eſto patres veſtri negligentes fuerint. honoremꝙ ſuum
paruifecerint. An ꝓpterea veſtrum negligetis et duplici notari turpitudine hereditaria. ſ. veſtra patiemini. an potius magnificis operibus deterſa ꝓgenitorum infamia
glorioſum nomen acquirere conabimini. Sed negligamus ſi ſic libet antiquā igno-
miniam. vetuſta damna. nec nos vrgeat quod nos pupugit auos. Tranſeat omnis
Aſia. omnis affrica. Europam ſaltem inſpiciamus et noſtri temporis rōem redda-
mus. an parum noſtra etate noſtra culpa perditum eſt. Conſtantinopolim orienta-
lis imperij caput et totius grecie columen. nō patres noſtri ſed noſipi amiſim⁹. Qui
dum torpentes in ocio domi ſedemus. vſꝙ danubium et ſanum thurcorum arma pe
netrare ꝑmiſimus. Capta eſt nobiliſſima vrbs regia culpa noſtra. quam pauſanias
primus cōdidit. Conſtātinus magnus inſtaurauit. et in emulatōnem antique rome
amplificauit et magnificauit. In ea gentis imperator et ipe cōſtantinus nomine in-
teremptus eſt. turba ingens trucidata. templa dei magni polluta ſunt. Inter que no
bile opus iuſtiniani ſancte ſophie vocatum. tetro mahometis ritu fedatum eſt. Bea
te virginis matris domini et aliorū ſanctorum imagines delete ſunt. altaria dirupta
reliquie martirum porcis obiecte. ſacerdotes occiſi. matrone et puelle ipeꝙ ſacre vir
gines ad libidinē rapte. Nobiles vrbis inter vina et epulas ipius thurcoꝝ ducis iu-
gulati. Saluatoris nr̄i ſimulacrū in cruce pendentis in deriſionem atꝙ ꝯtemptum
ꝑcedentibus qui dicerent. hic ē xp̄ianorum deus. in caſtra delatum. ſputo. luto. atꝙ
omni feditate iactatū. Noua ſunt hec et ſub oculis noſtris geſta. Hec fiunt et tamen
excitari nō poſſumus. cum vitulis marinis cū druſo dormimus. letargum patimur.
qui tot cōtumelijs agitati e ſomno ſurgere non valemus. Heu furias. heu artes de-
monum. pugnare potius inter ſe xp̄iani volunt. ꝙ̄ thurcos adoriri. Ciuilia bella ma
gis cupiūt ꝙ̄ externa. ⁊ ſepe paruis de cauſis cruentiſſima cōmittunt prelia. Pulſa-
tus modo villicus mō ſeruus. magnos traxit in arma reges. In thurcos qui deū no
ſtrum blaſphemant. eccleſias noſtras diruunt. et omne xp̄ianum nomē perdere ſata
gūt. nemo audet arma ſumē. Oēs ī arcū prauū dati ſumus. declinauim⁹ oēs. ſimľ in-
utiles facti ſum⁹ nō ē q faciat bonū nō ē vſꝙ ad vnū. Sed cogitabitis meli⁹ viri pru-
dētes ⁊ fortē induētes animū. recupare ꝗ̄ ſunt amiſſa. ⁊ acceptas iniurias vīdicare
conabimini. Ac tantū de priori belli gerēdi cā ſit dictū. Nūc alterā attingam⁹. hoc ē
vt futura et ꝓpe imminentia nr̄is ceruicibꝫ mala euitemus. Poſſent fortaſſe aliꝗ̄ mō
tolerare ꝑterita ſi finis maloꝝ eēt. ⁊ nō maiora impedirent diſcrimina. Sꝫ ꝗ̄ pacto
ſperare qetē ab ea gēte poſſum⁹ ꝗ̄ ſanguinē nr̄m ſitit. Que occupata grecia ī vngariā
. i. ī viſcera nr̄a gladiū adegit. Iuuenis ē aduerſari⁹ nr̄ etate florida. robuſto corpe. aīo
vaſto. tumido curſu victoriaꝝ. ꝗ̄s ſibi nr̄a negligētia pepit. van⁹ ē. dcept⁹ ē ſi qs arbi
trať adoleſcētē qetuꝝ eē. auro abūdātē. armis aſſuetū. ⁊ dn̄andi cupiditate īflāmatū

Ponite hanc ſpem: nūq̃ ille arma deponet: niſi aut victus: aut omniū victor extite-
rit. Proxima illi queqꝫ victoria: gradus erit alterius. donec ſubactis occidētalib⁹ re
gibus. deleto xp̄i euāgelio. mahometicā legem vbiqꝫ gentium inſerat. Neqꝫ arbitre-
mini lōgam morā priuſq̃ vos adeat. Nā vicine ille gētes tot bellis attrite niſi opem
fertis amplius carpere nō audebant. Soli fideles hungari perſeuerant. non tamen
diu ſtabūt niſi adiuti. Et hi quidē muri loco vobis ad orientē remāſerunt. quo diru
to neqꝫ theutones neqꝫ bohemi neqꝫ poloni ſatis tuti erunt. Nō aſperi montes. non
alta flumina iter impediēt. Nihil erit victa hungaria thurcis inuiū. nihil inſupera-
bile orbis imperiū querētibus. Per caruos et forū iulij terreſtribus copijs facilis i
italiā patebit trāſitus. Naualis exercitus ex vallana quā thurci poſſident: vni⁹ no-
ctis nauigatōe Brundusium patet. ⁊ in ſuperiori parte et in inferiori aperta eſt thur
cis italia. Utinā mēdaces et falſi ꝓphete ſimus in hac parte. Sed credite nos ſoliuꝫ
recitare ſibille. Veniēt veniēt thurci niſi obuiā imus ⁊ auferēt nobis locū et genteꝫ.
Nō timent hec fortaſſe hiſpani et galli neqꝫ theutones qui renū accolūt. neqꝫ angli-
ci occeano circūfuſi. Ac prudētes reipublice gubernatores. bellū foris q̃ domi malūt
et remotiſſimā laudant militiā. Pernicioſa et funeſta ſunt que gerimus in nr̄is lari
bus bella. Romanis orbis domitoribus nulla ſuſcepta calamitas durior q̃ in italia
fuit. Nec illi hanibal felici⁹ q̃ i affrica vicerūt. Credite nobis ꝓceres credite nobis.
Nō eſt cur amplius diſſimuletis. nō eſt cur ampli⁹ differatis arma ſumē. Si agros
veſtros. ſi focos. ſi liberos. ſi vxores ſi libertatem. ſi fidem ip̄am in qua baptizati et
renati eſtis retinere cupitis. bellum nobis credite; belluꝫ geratis oportet. Neqꝫ nos
bellum iniuſtum ſuademus. qui eius locū tenemus: de quo ſcriptū ē iuſticia et iudi-
ciū preparatio ſedis tue. Nec plura de primo et principali membro. Audiſtis viri
preſtantiſſimi ac nobiliſſimi quas ob cauſas in thurcos pugnare oporteat. Nā et ſu-
ſcepte iniurie id expoſcunt et in futurum xp̄ianorū indemnitati cōſulendū ē. Nūc qd
erat ſm noſtri ordinis membrū. i. an poſſitis hoc bellum gerere. et an victoria ſperā-
da ſit animaduertite. Cū xp̄ianis nobis ſermo eſt. qui diuitem italiā. nobilē gallieꝫ
fortem hiſpaniam. bellicoſam ac populoſam germaniā incolunt. his arma. his equi.
his homines. his pecunie abunde ſuppetunt. His vires longe maiores q̃ thurcis aſ-
ſunt. Audimus tamē nōnullos eſſe qui thurcos ſupra modum extollūt. nec ſupabi-
les putant tot preliorum victores. Nos magnas eē thurcorū opes fatemur. ſ; multo
minores q̃ fama ferātur. neqꝫ nr̄is quouis modo ꝯparando. Illi eī et ſi omnes cona-
tus adhibeant. ſupra tñ ducēta milia hominū nō educent. Sed quos hoīes inbelles
atqꝫ inermes ex aſianis ⁊ grecis mixtos noſtis. quāti faciat aſianos. Remus ille vir
gilianus cuius illa ſunt verba. O vere phride neqꝫ eī phriges ite per alta dindima
vbi aſſuetis biſſorem dat tibia cantum. Timpana nos buxaſqꝫ iuuant berechintea
mr̄is dee. Sinite arma viris et cedite ferro. Greci quoqꝫ illuſtres quondā nūc haud
quaq̃ vigorē antiquum retinent. Degenerauerunt ferme omnes qui thurcis parent
neqꝫ in armis neqꝫ in litteris priſtinum referunt ſpiritum. Ceciderunt omnia cū im
perio. Non ſtant ſimul fortia pectora ⁊ ſeruitus. qui fortes viri in caſtris thurcorum
militant ex xp̄ianis ſunt. ad ſummaꝫ quadraginta milia. nigre atqꝫ infelices anime
que vbi vos armatos viderint furijs agitate ſuorum ſcelerum et vltorem deum ante
ora cernentes. ferrū ſtringere nō audebunt. Reliqua turba in prelio nulli eſt vſui. ni
ſi cede ſua fatiget hoſtes. Percurrite geſta maiorum. Aſiana bella muliebria puta-
uerunt. Alexander magni alexandri ꝓpinquus. cum bellum gereret in italia. Frater
meus inquit in aſia cum feminis pugnat. Mihi aūt cuꝫ viris certamen eſt. Julius
ceſar cum de poticibus gentibus triūpharet que aſiam incolunt. in curru ſuo hec ver
ba iuſſit ſcribi. Ueni vidi vici. ac ſi ſolo aſpectu ſuperandos diceret aſianos. Gotfri
dus et alij qui ſecum in aſia militarunt parua ſepe manu innumerabiles hoſtiuꝫ co
pias deleuerunt ac ip̄os thurcos tāq̃ pecudes mactauerūt. Sed arbitramini fortaſ
ſe meliores hodie thurcos eē. victa grecia q̃ olim fuerit. At quales ſint pugna thau-
rinenſis oſtendit. anno ab hinc tercio geſta. Thaurinū vocauere priſci opidum ad

ꝯfluentes Sauū et danubiū ſitum. Hoc euo noſtro alij albam.alij beldradū vocāt
ꝓpter ſitum.nō magni momenti caſtellū.id cūctis viribus ſuis thurci expugnare ad-
nixi ſunt.Pugnatū eſt inter diu noctuqꝫ ſumma cōtētione. Erāt xpiani milites qui
opidū tuebātur pauci cruce ſignati.nō nobiles aut diuites.nō bellis aſſueti.non ar-
mis tecti.ſed rudes incompoſiti agreſtes.Et hi tamē thurcos vicere.nō tam ferrum
ꝙ fidē hoſtibus opponētes.Ab his tumidus ille thurcorum imperator.inſuperabilis
antea creditus et terror gentiū appellatus in acie victus.ab obſidione deiectus.ca-
ſtris exutus turpē arripere fugā compulſus eſt.Quid iohānis de himiad victorias
referamus.Quid georgij albani triūphos cōmemoremus.cuius cōſpectū nūꝙ ferre
thurcoꝝ acie potuere.vnus nobis exemplo ſat eſt.Johānes vintimilius qui cū trecē
tis militibus in epirū ꝓfectus ſuppetias nepoti ferens ſupra decē milia hoſtiū fudit.
ſtrauit.deleuit.Hi ſunt hoſtes veſtri o xpiani.Cū his vobis hominibus pugnandi ē
qui neqꝫ ferire neqꝫ feriri niſi in terga nouerūt.Quāꝙ ⁊ ſi fortiſſimi eſſent et bellaciſ
ſimi.In deo tñ ſperādum erat ꝗ cauſe ſue nequaꝙ deeſſet.Vn mō ſcriptū ē.in deo fa
ciemus virtutē et ipē ad nihilum deducet inimicos noſtros.Orabat moyſes in mon
te ⁊ populos vincebat in acie.Sol retinuit curſum ſuū ne victoriis ioſue retinēt cur-
ſum.Madianitaꝝ pleniſſima ⁊ minutiſſima caſtra cū trecētis viris diſſipauit gede
on Ammonitaꝝ numeroſū exercitū cū paucis militibꝫ ſupauit iepte Superbiſſimos
philiſteos ſolus humiliauit ſampſon.Nec in manu femine cum deus voluit victoria
defuit.Potētes in armis cananeos exterminauit delbora.ſiſarā interfecit ihael.Et
holofernē obtrūcauit iudith.Multa ſunt huiuſcemodi in veteri lege.Nec noua ma
gnificis caret exemplis cōſtantino magno pugnā timenti.ſignū crucis in celo mon-
ſtratū ē.et vox diuinitus audita que diceret.In hoc cōſtantine vince.De theodoſio
pijſſimo imperatore illi ſunt verſus.Omniū dilecte deo cui militat ether.Et cōiura
ti veniūt ad claſſica vēti.In britania que nūc anglia nūcupatur vt autor ē beda.bar
baroꝝ ingētes copias pauci admodū xpiani ⁊ inermes alta voce canentes alleluia
deleuerūt.Nō ē abbreuiata manus dñi.ꝙuis elōgata ē a nobis miſericordia ſua ꝓ-
pter peccata noſtra.Sꝫ ꝓpiciabilis eſt dominus deus noſter ⁊ multus ad ignoſcendū. Propiciabilis deus fit
ſi redierimus ad eū et ipē ad nos redibit.Facile ꝑ obediētiam placabimus quem ꝑ obedientia
cōtumaciā irritauimꝰ:qui vt primū nos viderit humiliato corde.mox odiū i nos cō
ceptū vertet i hoſtes ⁊ nobis victoriā mittet.Hāc deā eē veteres putauere quā iupitē
mitteret.Illam vō tāꝙ regi deoꝝ obtemperātē ad eos ire quos iuſſerit.⁊ in coꝝ ꝑ-
te cōſideret.At hoc verū ē ſicut ait aug.Nō de illo ioue quē deoꝝ regē ꝓ ſua opinio
ne finxerūt.Sꝫ de illo vero rege ſeclorū.ꝙ mittat ñ victoriā ꝗ nulla ē ſubſtātia.ſꝫ ange-
lū ſuum.⁊ faciat vincere quē voluerit.Sicut in caſtris aſſiriorū accidit ezechiā regē
obſidētibꝫ.in quibus angelus dñi centum ⁊ octuagintaquinqꝫ milia hoim vna no-
cte interfecit.Hec victoria id eſt hic angelus.omnibus proculdubio de celo mittitur
qui pro cauſa dei recto et magnanimo pugnant.Uerum cum in eo hoſte nobis pu-
gnandum eſt qui deo noſtro prorſus aduerſatur.libet hoc loco pauca de Saraceno
rum lege referre.quam thurci ſequuntur.vt cōfidentius pugnam ineatis.quo fedio
res ac magis impios cognoueritis.Sceleratiſſima eſt mahometea lex.que nō ſoluꝫ Errores machometi
xpi diuinitatem reſpuit.ſed innumerabilibus alijs ſcatet erroribus.Nāqꝫ vt pretere-
am deliramenta et ineptias illas.quibus angelos corporeos de flamma ignis crea-
tos intertinos affirmat.et origeni cōſentiens demones aliquando ſaluādos tradit.
⁊ celum de fumo factum.et lunam eque ſplenduiſſe cum ſole.ſed volitantis angelis
gabrielis ala tactam fulgorem amiſiſſe.Quis illud tolerare queat.ꝙ mundum cuꝫ
Democrito ſentiens fortune caſuiqꝫ ſubmittit ⁊ diuinam prouidentiā aufert.Quid
ꝙ ſacroſanctam trinitatem reſpuit et impoſſibile ait deū habere filiū.Et ꝙuis xpm
ex virgine natum conſentit.iuſtum et ſanctum hoiem.qui cunctas curauerit egritu-
dies.deū tñ eſſe cū arrio negat.nec ꝓ nob obijſſe cēſet.ſꝫ ſublatū a dō i fine ſecli mori
turꝝ ⁊ tū deīqꝫ ſurrecturꝝ.iudeos aūt aliū ſibi ſilēꝫ crucifixiſſe dlirat.nec ſctiſpē digni-

tat i glorieqꝫ ꝯſentit:quē in creaturā cū neſtoreo macedonioqꝫ mentit̄.Et omne fidei meritū auferens.In ſua quēqꝫ ſecta ſaluari hoīem ꝓhibet.Alioquin recte viuētē ni ſi a ſua lege abierit.Et quia nō cōſtant inter ſe mēdacia.Alio loco neminem ſaluari aſſerit extra legē a ſe traditā.In qua beato paulo ꝯtradicēs.Circūciſionē ſeruari ꝓcipit.Et vini tm̄ ꝯſuetudinē ꝓhibēs.ceteras voluptates indulget.ſtupra et adulteria cū captiuis et emptis mulieribꝰ admittit.Uxores plurimas:⁊ cuꝫ his diuortia paſſim cōcedit.Nec ꝯcubitus nature aduerſos inhibet.Poſtremo hō et beſtialis future vite beatitudinē ſola carnis voluptate metitur.En ſapiētem hominē q ſe dei ꝓphetā audet nominare temerator antique legis:corruptor noue:ꝓſtitutor aīaꝝ:verꝰ ꝓcurator orci.Et primus ſathane ſatelles.cuius auditores inferni mācipia ſunt:q̄les thurcos eē nō dubitamus.aduerſus quos armis cōtendere ſacrificiū deo fuerit ⁊ acceptiſſimū ſpectaculū.Ceterū quia diuinitatē xp̄i vt diximus impia ſaracenorū ⁊ thurcoꝝ ſecta prorſus excludit.nō ab re fuerit hoc in loco maieſtatē eius ⁊ glīam in mediū afferre cūctiſqꝫ palā facē xp̄m queꝫ colimꝰ ⁊ cuius cā bellū ſuademꝰ verum deū eē ſibiqꝫ thura deberi ⁊ diuinos honores.Aggrediamur igit̄ hūc articulū.Semper eñ conādū ē vt veritas magis atqꝫ magis eluceſcat.Agemus aūt pingui minerua nō more ph̄oꝝ quos vix illuminatiſſime p̄nt intelligere mētes.vt quiſqꝫ cum ꝓximo ſuo loquit̄:ita et nos hodie vobiſcū loquemur.Cupimus eñ etiā a piſcatoribꝰ intelligi qui fidē a piſcatoribꝰ accepimꝰ.In primis aūt illud aſſumimꝰ qđ omēs ferme cōcedūt.deū.ſ.vnuꝫ eē a quo oīa cōdita ſunt ⁊ gubernātur vniuerſa.Docēt tātū viri ſapiētes mūdi machinas ⁊ tantū rerū ordinē:quātū ī mūdo cernimus ſtare nō poſſe niſi et vnus eēt rector oībꝰ imperās.Recipimꝰ igitur confeſſa maiorum qui mundialis machine rectorē ⁊ quidē vnū eē fatētur.cūqꝫ deū vocāt.quo nihil maius nihil melius aut inueniri aut excogitari queat.hūc nos xp̄m eē luce clariꝰ oñdemꝰ.ad qđ efficiendū tutiſſima et aptiſſima via ex miraculoſis eius opibus patet.Nā et ipē interrogatus a iudeis an xp̄c eēt.Loquor vobis inquit et non creditis mihi opa q̄ ego facio in nomine patris mei:ipa teſtimoniū ꝓhibent de me.Faceſſant igitur dyaleticoꝝ ſilogiſmi et oratoꝝ inductōes.ipa nobis xp̄i opera.xp̄i diuinitatē oñdant.religioniſqꝫ nr̄e fidē cōfirmēt facta nō verba.Conatur igitur añ oculos noſtre mentis homo.qui vocatur ad nuptias aquā in vinū ꝯuertat.quocūqꝫ iter faciat egrotos ſolo verbo ſanitati reſtituat.mutoꝝ linguas in eloquiū ſoluat.Claudis gradiēdi facultatē tribuit.Cecis lumen.ſurdis auditum p̄beat.paliticoꝝ membra cōſolidet.Reſperſos elephantie maculis repurget ac nō ſolum vires imbecillis adijciat:ſꝫ ipos q̄qꝫ mortuos in ſepulchro quadriduanos tāq̄ ſomno ſolutos ad vitam reuocat.Secreta et cogitatōes hominū intelligat.futura p̄nunciet.demonia eijciat.ſuper aquis ſiccis pedibus ambulet.ventis imperet atqꝫ mari.Poſtremo volens iuxta ſermoneꝫ ſuum prius habitū.captus a iudeis.Crucifigatur.interficiatur.ſepeliatur.⁊ tercia die reſurgens.tractandū palpandūqꝫ corpus ſuum diſcipulis offerat.edat et bibat cū eis.Et tandē poſt quadragita dies videntibꝰ illis in celū aſcendat.Quid hic poſt tot ſigna dicemꝰ.An nō interrogatus a diſcipulis iohannis.Tu es qui venturꝰ es an alium expectamus.Interrogatores ipos ad miracula remiſit.Certiſſima quippe diuinitatis argumētatio eſt miraculoꝝ oſtenſio.Et ſi nōnulli philoſophoꝝ naturā ipam deam eſſe putauerunt.cur nō magis deus ille credendus eſt.qui nature dominium ſe habuiſſe miraculis patefecit.Dicat fortaſſe aliquis Moyſen.eliā.elizeum ceteroſqꝫ prophetas ⁊ ipius xp̄i diſcipulos.ſigna et portēta feciſſe ac nature curſum retinuiſſe.nō tamen fuiſſe deos.Uerum eſt id quidem:ſed neqꝫ illi deos ſeſe dixerūt.Mentiri eñ et miracula facere ſupra naturam.que xp̄c fecit nulli eſt datum.Sicut apud iohannē teſtatur cecus a domino liberatus.Scimus inquiens quia peccatores hoc eſt mendaces deus non audit.Et Nicodemus rabi.Scimus inquit quia a deo veniſti.Nemo eñ poteſt hec ſigna facere que tu facis niſi eſſet cum eo deus.Ad hec que retulimus et alia q̄plurima đ xp̄o miracula ſacroſancta quatuor euangelia tradunt.quatuor vberrimi teſtes affirmant.Accedunt epiſtole doctoris gētiū pauli

⁊ actus aploꝛ. Ex quib palã fit ea ſigna xp̄m feciſſe ꝑ que nature dñs obdeꝛetur. Fuit igitur cũ deus ⁊ ip̄e verax: neqꝫ em̄ mẽdacib deus ꝯiũgitur. Si verax xp̄c igit̃ ⁊ deus. qui de ſeip̄o dicit in euangelio. Ego ſuꝫ via veritas ⁊ vita. ⁊ qui videt me vi det ⁊ patrẽ. et rurſus. Ego et pater vnũ ſumus. Et alio loco. Pateꝛ clarifica me ea claritate quã habui apud te priuſq̃ mundus fieret. quibus verbis ſe deum eẽ mani feſtiſſime teſtatus eſt. Nã ſi quis euangelio nõ credit. nõ videmus cur moyſi credat ⁊ alijs antique legis ſcriptoꝛibus. Creduut greci herodoto. tuciclidi. pollibeo. xeno phonti. diodero. Credunt romani liuio. ſaluſtio. trago. coꝛnelio. ſuetonio. Credunt et alij ſuis hiſtoꝛicis. Cur nos nõ credimus noſtris. Quãq̃ illi minime cum noſtris cõpandi ſint. illi em̄ nullius autoꝛitate recepti ſunt ſanctum euangeliũ multa patrũ cõſilia prius approbauerunt q̃ legendum eccleſijs traderetuꝛ. Ad cuius robur etiaꝫ martires accedunt. qui ꝑ teſtamento dñi ſua coꝛpoꝛa tradiderunt et lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Inter quos etiã virguncule maguo miraculo nõ expauẽ ſup plicia. Accedunt et ſanctiſſimi doctoꝛes. qui cũ eẽnt pſpicaciſſimi nequaq̃ euangelio credidiſſent. niſi verã eius hiſtoꝛiã cognouiſſent. Sicut apud grecos dyoniſius ari opagita. iohẽs criſoſtomus. gregoꝛius nazãzenus. cirillus athanaſius. magnus ba ſili. ⁊ alij q̃plures. Apud latinos quatuoꝛ doctoꝛes fama illuſtres. gregoꝛius. am broſius. hieronimus. auguſtinus. ⁊ vltra illos ciprianus carthagineñ. yſidoꝛus hi ſpalenſis. hilarius pictauieñ. euſebius verſaleñ. ⁊ ꝓximi euo nr̃o. Thomas aqui nas et albertus magnus. natione ſueuus. et alij pene innumerabiles. qui fide xp̄i di uinitate nõ moꝛe ph̄oꝛ qui ſibip̄is aduerſantur. Sed omnes vno oꝛe loquuntur vt ſine deo putanda nõ ſit tanta vnitas atqꝫ cõcoꝛdia. Cõfert ⁊ multũ romanoꝛũ aucto ritas. q cũ eẽnt ſapiẽtiſſimi atqꝫ potentiſſimi q̃ndã dñi et oꝛbis poſſeſſoꝛes collũ euã gelio nũq̃ ſubmiſiſſent. niſi aut rõnibus victi. aut miraculis tracti. Quis propterea viros foꝛtes eoſdemqꝫ prudentes hiſpanos. gallos. ac germanos euãgeliuꝫ ſuſcepiſ ſe crediderit. niſi magnis rationibus perſuaſos. Sane cum lex gentium mollis eſſꝫ xp̄ianoꝛum durioꝛ. nemo hanc ſubire voluiſſet niſi auctoꝛem eius deũ eſſe didiciſſet. Sed illud omnem ambiguitatem excludit. omnem titubatõnem auertit. omneꝫ cre dendi moꝛam expellit. quod multis ſeculis priuſq̃ xp̄c carnem induc̃. natiuitas ei ex virgine. ſanctimonia vite. miraculoꝛum patratio. legis editio. captiuitas. toꝛmen tum. perpeſſio. crucifixio. moꝛs. reſurrectio. in celum aſcenſio. et reliqua que de ipſo legimus. ita in prophetis ſcripta reperiebantur. ſicut poſtea geſta ſunt. Legite Iſa iam. hieremiam. danielem. ezechielem. dauid. ſalomonem ⁊ alios prophetas quecũ qꝫ de xp̄o iam facta cõmemoꝛant. euangeliſte eadem diuino afflati ſpiritu. Prophete futura predixerunt deum et hominem in xp̄o recognoſcentes. Nec ſibillarum contẽ nenda eſt autoꝛitas. que longo tempoꝛe ante natiuitatem dominicam vaticinate vt firmianus et auguſtinus affirmant. plura de xp̄i deitate cecinerunt. His coniungit̃ honeſtiſſima lex xp̄i omni ex parte venerabilis ac modeſta. Nam quid aliud epiſco pus docet q̃ celeſtem agere moꝛtales in terris vitam. Iubet em̄ nos deum colere. fe ſtos dies ſanctificare. proximos quaſi noſip̄os diligere. pauperum miſereri. viduas ⁊ pupillos atqꝫ omnes imbecillos protegere. Infirmos et in carcere clauſos viſita re. moꝛtuos ſepelire. caſtis nedum manibus ſed etiam oculis eſſe. adulteria. ſtupꝛa. foꝛnicatõnes. iurgia. lites. ebrietates fugere. Primos in cenis accubitus et omnes mundi pompas. omnes blandicias deuitare. Reges ac parẽtes honoꝛare. magiſtra tibus ac ſacerdotibus obedire. Poſtremo theſauros veros ip̄amqꝫ felicitatem non in terra ſed in celo querere. Hec lex xp̄i eſt. hoc preceptum. hoc teſtamentũ eius. Cõ iungite nunc omnia ſimul. Xp̄c ex virgine natus caſtiſſimaꝫ vitam ducit. ſigna ⁊ mi racula facit. nature imperat. legem perfectiſſimam edit. que oꝛbis cõſenſu recipitur deũ ſe dicet hoĩem. ꝓphete. martires ⁊ doctoꝛes ſibi aſtipulãt̃. Quid hec inferũt ſimul iũcta. niſi verũ eẽ teſtimoniũ xp̄i de ſeip̄o. ⁊ ip̄m vex atqꝫ indubitatũ eẽ deũ. Mahometẽ arabicũ. falſum mendacem. ꝑditum. ac omnino reſpuendum. qui hec negauit.

Uerus igitur xp̄c.deꝰ̄s verꝰ.verus deus ⁊ hõ xp̄c ihs.qui cū patre ⁊ ſpūſancto i p̄ſonarū trinitate colendus:miſertus humani generis primi parentis culpa vt iã pri mi damnati.vt nos redimeret.ex arce celeſti et altiſſimo dei throno ſplendor eterne glorie.figura ſubſtantie dei.moderator orbis.iudex futuri ſecli ad nos deſcēdit.Ne, qꝫ rapinam arbitratus eſt ſe eē equalem deo:ſed formam ſerui accipiens: exinaniuit ſeipm̄ factus obediens vſqꝫ ad mortem:mortem autem crucis. Neqꝫ iſta ſine ſuppli cijs atqꝫ tormentis:ſed dorſum ſuum vt inquit Iſaias poſuit ad flagella. Maxillas ſuas ad palmas.Genas ſuas a feditate ſputorum nõ auertit. Speciosus forma pre filijs hominum.ſpeciem atqꝫ decorem amiſit:ductus eſt tãq̄ ouis ad victimam ⁊ inter latrones deputatus eſt. Diuiſerunt ſibi veſtimenta eius et ſuper veſtem ſuam miſerunt ſortem. In ſiti ſua potatus eſt aceto ⁊ ſpineam coronam poſuerunt ſuper caput eius.Non fuit dolor ſicut dolor ſuus:a planta pedis vſqꝫ ad verticem nõ erat in eo ſanitas:nec tamen eiulatus emiſit.ſicut agnus coram tondente ſiluit.O homo.o xp̄iane.o qui fidelis videri vis.Et cur iſta xp̄m tuliſſe exiſtimas. Iuſtus erat:⁊ dolꝰ inuentus nõ eſt in ore eius.Cur tot ſupplitijs ſubijcitur innocēs.Pro te doluit homo Peccata tua ip̄e portauit homo:et tu ſuo liuore ſanatus es homo.Bonꝰ paſtor animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis.et mortem tuam morte ſua redemit.Et quas tu illi gratias reddis.Quid facis.quid cogitas vt gratus inueniaris. Thurci nomē ſuum blaſphemant.altaria ſua diruunt.legem ſuam.hereditatem ſuam perdere conātur.et tu domi iaces in ocio.O reges.o duces.o viri potentes ſurgite iam tandem et xp̄i dei veſtri religionem ac honorem defendite.quando nec opes nec vires vobis q̄ thurcis minores ſunt.et certiſſimi eſtis pugnaturis vobis pro lege domini diuinum auxilium implorantes minime defuturū.Nec plura de ſecundo et principali articulo.

¶ Tercium et vltimum modo ſi placet q̄ breuiſſime abſoluamus hoc eſt que p̄mia cōſecuturi ſint aduerſus hoſtes fidei pugnaturi.Audite adhibite aures fortiſſimi milites.magna ſunt et ineſtimabilia bona.que huius honeſtiſſimū belli victores adipiſcemini.In primis quecūqꝫ in hoc bello acquiretis.arma.equos.veſtes.argentum.aurum.ſeruos.ancillas.agros.vrbes.ꝓuintias.regna.iuſte et licite.ꝑ noſtra diſtributõne poſſidebitis.et vltra hoc clariſſimum nomen et famam eternam cuꝫ viris illuſtribus cōſequimini.Sunt hec quidem more gentium expetenda.Nec maiora queſiuere romam greci barbari belligerentes.At vobis o proceres premia longe maiora ꝓmittūtur.Naꝫ regni celeſtis poſſeſſio ⁊ xp̄i hereditas vobis offertur.⁊ hec quidem non ſolum vincentibus. verumetiam fortiter occūbentibus.Nam quid predeceſſores noſtros vrbanos.eugenios.innocentios.alexandros atqꝫ alios feciſſe cōſtat.xp̄ianos omnes cruce ſignabimus in hanc expeditõem ituros.et pugnaturis ꝓ lege domini pleniſſimam omniū peccatorum ſuorum veniaꝫ largiemur.⁊ ap̄licis clauibus paradiſi portas aperiemus.Omnibꝫ inquit rator qui patriam iuuerīt. auxerint. defenderint.certum eſt eſſe in celo diffinitum locum in quo beati euo ſempiterno fruantur. Uerius et certius hoc illis ꝓmittitur qui religionē xp̄ianam et orthodoxam fidem tuebuntur.⁊ aduerſus impios thurcos inuictis animis bellum gerent. Feſtinemus igitur ad hoc bellum in quo moriētes veram inueniemus vitaꝫ.Nõ hec quã viuimus vita ē:ſed potius mors que fugit velut umbra et nūq̄ in eodem ſtatu p̄manet.Sic lilia ⁊ flores deficimꝰ.Leuiſſima res ē q̄ hoīem extīguit. Beſtiole mīme nob inſidiãt ⁊ puule ſerpētis morſu ⁊ aranee nonnūq̄ ictu pimꝰ. Anacreõs poeta acino vue paſſe.⁊ fabiꝰ ſenator i hauſtu lactis vno pilo ſtrãgulatꝰ ē.Nihil fragiliꝰ humana vita.q̄ tū incerta tū breuiſſima euū nr̄m vt q̄lõgiſſimū ſit teſte dauid.i ip̄is ſeptuagita vl̄ octuagita finit̃ ãnis.Quid ãpliꝰ labor ⁊ dolor. At eſto neſtoreos viuas ãnos ⁊ matuſalē impleas etatē.Quid tibi poſtq̄ curſus pactꝰ ē.Breue ē qcqd finit̃ ⁊ ſtultitia eſt in his ſpem ponere que p̄tereūt.O homo moriēdum ē quiſqs es. et hec relinquenda que ſunt in terris cariſſima.Nemo natus ñ moritur. A morte mortales appellamur.Nemo nr̄m nouit an horã victurꝰ ſit.⁊ tñ hec terrene diligimꝰ q̄ mox relicturi ſumꝰ.qn potius trãſitoria ꝑ ꝑpetuis ꝯmutãꝰ.⁊ h̄ thurcēſe bellū aggredimur p

quod poſſumus imoꝛtales fieri. et ad illã ciuitatẽ hierl̃m ꝑuenire. quã ſumm⁹ rerum
opifex mira pulcritudine ⁊ artificio inenarꝛabili molitus ẽ. In q̃ deum ipm̃ facie ad
faciẽ videbim⁹ ⁊ ipſi⁹ bonitate fruemur. In qua ſc̃os intuebimur anglos et oĩm ſpi-
rituũ b̃toꝝ oꝛdines q̃ſi ↄciues ⁊ ↄtubernales habebim⁹. In q̃ nihil nos latebit corũ
q̃ vbiq̃ fiũt. Liberat⁹ eñ hac terꝛena ꝓpage anim⁹. oĩm rerũ ſciam non vt ſenſit plato
recuꝑabit: ſ; vt areſtoli ⁊ nr̃is placet doctoꝛibꝫ cõſeq̃tur. Illic nihil timebim⁹ nec pla-
nete neq̃ camete nob̃ foꝛmidabiles erunt: q̃s ꝑhoꝛreſcant reges. Sedebim⁹ (vt ꝓpha
teſtatur) in pulcritudine pacis: in tabernaculis fiducie. In requie opulẽta. Inueni-
emus ſabbatũ ſine veſpero: id ẽ requiẽ ſine fine. Renouabit̃ vt aq̃la iuuent⁹ nr̃a: que
nullo ſenio: nulla tp̃is longitudĩe coꝛꝛũpetur. Saciabimur apparẽte gl̃ia ſaluatoris
nr̃i quẽ ſine fine videbim⁹: ſine fine amabim⁹: ſine fatigatõne laudabim⁹. O igit̃ no-
bile bellũ. O felix ꝑmiũ. O expectabilẽ pugnã ex q̃ ſiue vincim⁹ ſiue vincimur ſemper
reges euadim⁹. ⁊ cũ deo nr̃o triũphantes lucidas ꝑadiſi ſedes q̃rim⁹. ꝓ quibꝫ conſe
quẽdis ſtephan⁹ ꝓthomartir lapidibꝫ ceſus ẽ. Petr⁹ ⁊ andreas ĩ cruce ſuſpẽſus. pau
lus ſecuri ꝑcuſſus. Bartholome⁹ viuẽs cute nudat⁹. Sebaſtian⁹ ſagittis ↄfoſſus: lau
renti⁹ flãmis exuſt⁹. S; nõ hec ex vob̃ viri foꝛtes ſupplicia reqrunt̃. Minoꝛi ꝑcio ce-
lum ꝓmittit̃. Pugnate tñ foꝛtibꝫ animis ꝓ lege dñi: ⁊ oĩa ↄſeq̃mini. de quibꝫ ſcribit
paulus. q: nec ocul⁹ vidit nec auris audiuit nec in coꝛ hoĩs aſcendit q̃ ꝓmiſit dñs di
ligentibꝫ ſe. O ſtulti ⁊ tardi ad credendũ in his q̃ ſacre ꝓmittũt lr̃e. digito dei reue-
late atq̃ ↄſcripte. O ſi adeſſent nũc godefridus. baldeuin⁹ euſtachius hugo magnus
boemund⁹ tancredus ⁊ alij viri foꝛtes: q quondã hieroſolimã ꝑ medias thurcoꝛum
acies penetrãtes armis recuperauerũt: nõ ſinerẽt ꝑfecto tot nos v̈ba facere. ſ; aſſur-
gentes vt olim. corã vꝛbano ſc̃do ꝑ̃deceſſoꝛe nr̃o: de⁹ vult deus vult: alacri voce clama
rent. Uos taciti ſinẽ oꝛonis expectatis: nec hoꝛtamentis nr̃is moueri videmi. Et foꝛ
taſſe ſunt inter vos q aiũt. Multa h̃ pontifex loq̃tur vt nos mittat in aciẽ ⁊ coꝛpa no
ſtra hoſtibꝫ obijciat gladijs. Sacerdotũ h̃ mos ẽ. Alligãt alijs onera g̃uiſſima q̃ ipi
digito nolũt attingẽ. Nolite ita putare filij. Nemo patrũ v̄roꝝ mẽoꝛia in hac ſede ſe-
dit q ꝓ fide xp̃i maioꝛa fecerit q̃ nos iuuantibꝫ vobis: ⁊ dño fauẽte facturi ſumus.
Uenim⁹ huc vt videtis nõ paꝝ debiles: neq̃ ſine ꝑiculo nr̃i coꝛꝑis: neq̃ ſine damno
terꝛaꝝ eccl̃ie: plus defenſionẽ fidei q̃ patrimoniũ b̃ti petri fecim⁹ ⁊ q̃ valitudinẽ ⁊ q-
etem nr̃am. Accreuerũt expẽſe mirũ immodũ. Reddit⁹ aũt apprime diminuti ſũt. Ne-
q̃ iſta gl̃abundi referim⁹. Tedet pudetq̃ nos plura facẽ nõ potuiſſe. O ſi q̃ fuerãt iu
uenili ĩ coꝛꝑe vires: he nũc adeſſent: nõ iretis ſine nob̃ ad bellũ: neq̃ ꝑiculũ ſine nob̃
ſubiretis: ipi añ ſig̃ ꝓcederem⁹: ipi crucẽ dñi poꝛtarem⁹: ipi verillũ xp̃i ꝑfidis hoſti-
b⁹ obijceremus beatoſq̃ noſipſos aꝛbitraremur: quibus datum eſſ; pꝛo ihũ moꝛi. Et
nunc ſi cenſetis non recuſabimus egrotum coꝛpus feſſamq̃ animam in hanc felicem
expeditõnẽ chriſto deuouere. Per caſtra: per acies: per medios hoſtes ſi ſuadetis le-
ctica vehi generoſum putabimus. Nec magnifica verba ignauo proſequemur ani-
mo. Conſulite quid magis chriſtiane rei conducat: nihil aduerſabimur de corpore
noſtro: de perſona: de pecunia noſtra. Ueſtrum iudicium amplectimur. Metimini
vires apoſtolicas. Eſtimate quid tempoꝛalia: quid ſpiritualia ſimul conferant. Et
quod vobis videtur humeris noſtris onus imponite: nihil recuſabimus. Duos ha-
bet eccleſia theſauros: ſpiritualem alterum: materialem alterum: vtrumq̃ liberali-
ter erogabimus: et illum qui nunq̃ exhauriri et hunc qui nunq̃ impleri poteſt. In
p̃ſentiarum tñ nihil aliud ex vobis petim⁹ niſi vt bellum ↄtra thurcos gerendũ de-
cernatis. De pecunijs ↄquirendis: de ducibꝫ eligẽdis: de claſſibꝫ inſtruendis: de ſede
belli: de tp̃e expeditõnis: poſtea differem⁹. Neq̃ difficilis ↄſultatio erit: quando nec
arma nec equi nec naues nec pecunie nec foꝛtiſſimi milites nec peritiſſimi duces xp̃i-
anis deſunt. Adſit tñ ↄmunis volũtas hui⁹ honeſtiſſimi belli gerendi: Quã vt men-
tibus veſtris inſerat ille rogam⁹. qui cum patre ⁊ ſpirituſancto ſine fine regnat ihs
chriſtus Amen.

Bulla de profectõne in Thurcos. Et de prerogatiuis eiuſdem paſſagij.

Pius epũs ſeruus ſeruoꝝ dei. Uniuerſis et ſingulis xp̃ifidelibꝫ Salutẽ et aplicam benedictõem. Ezechielis ꝓphete magni ſententia eſt. Uenientẽ gladiũ niſi annunciauerit ſpeculator animaꝝ. q̃ perierint ſanguinem de manu eiꝰ requirendũ fore. Quod veriti ſancte memorie p̃deceſſores nr̃i nicolaus. v. ⁊ Calixtus. iij. ab eo tp̃e quo thurcoꝝ effrenata rabies Conſtantinopolim expugnauit. venturũ ad interiora xp̃ianitatis hoſtilem gladiũ clamare nõ ceſſauerunt: ꝯmonere xp̃ianos principes ac populos. quanto in piculo eſſꝫ noſtra religio niſi occurreret hoſtibus priuſq̃ amplius inualeſcerẽt. ſuaſere vt arma ſumerẽt defenſionẽ catholice fidei ſubirent. furentibꝫ beſtijs obuiã irent. nec ſinerent immanẽ draconem machometem fideles deuorare animas. Uidebant ferocẽ illiꝰ animũ occupata ꝯſtantinopoli minime quieturũ: cuius inexplebilis eſſet dominandi cupiditas. Nec dubium quin orientali ſubacto imperio ad occidentale aſpiraret. Annunciata eſt in tempore futuro calamitas: ſed non fuit credita. Non fuerunt audite ſanctoꝝ paſtorum voces. vtiles admonitõnes: ſurda ptranſiuit aure xp̃ianus pp̃ls. Hungari tñ ſub calixto vigilantes arma ſumpſerũt. q de tuendo regno ſoliciti: duꝫ ſuos fines obſeruãt cuſtodiunt noſtros. Ex ipſis vngaris ac theutonibus et alijs vicinis non pauci q̃uis magna ex pte pauperes ⁊ ſm ſeculum ignobiles. incliti vero in conſpectu dei crucem domini aſſumpſerunt: et magno in hoſtes ſpiritu prexerunt. quorũ potiſſime auſibus apud albam grecam quam noſtri belgradum vocant: thurcoꝝ ingentes copie ꝓfligate fuerunt: et machometes ille terribilis ac verox turpem arripuit fugã. Nationes alie tanq̃ nihil ad eos thurcoꝝ facta ptinerẽt: in ſuis ſedibus quiete manſerũt Nos deinde (ſicut domino placuit) q̃uis indigni tanto munere Calixto ſucceſſimus qui mox in apl̃atus initio Mantuanũ ꝯuentum indiximus: in quo de communi vtilitate. de communibꝫ xp̃ianoꝝ cõſilijs ageremus. Uenit in mentem quod per Iſaiam ſcribitur. Super montem excelſum aſcende tu qui euangelizas ſyon. exalta in fortitudine vocem tuam qui euangelizas hieruſalem: exalta noli timere. Dictum id nob putauimꝰ. Satiſfecimus (vt arbitramur) p̃cepto. Affuimus in tempe p̃finito nõ ſine ſumptu et labore graui. Oſtendimꝰ fidelibꝫ xp̃ianis vulnera ſua. et que paſſi fuerãt et que paſſuri videbant: niſi ſeipſos aduerſus thurcos defenderent. Clamauimꝰ quaſi tuba exaltauimꝰ vocem noſtram. Audiuit om̃is eccleſia. ſed nõ exaudiuit verba noſtra. Non fuit plus ponderis noſtris q̃ predeceſſoris vocibus. Fruſtra conati ſumus. Incaſſum abiere labores. Interea quantũ creuerunt thurcoꝝ vires difficile dictu eſt. auditu miſerũ A mari pontico vſq̃ ad amnem ſanum: ⁊ ab egeo pelago vſq̃ ad danubium nobiliſſimas interiacẽtes ꝓuincias ſue poſſeſſionis fecere. Tranſiuerunt et ip̃m danubium ⁊ valachieq̃ magnam ptem occupauerunt. Penetrauerũt et ſanum. atq̃ agros hungarie lõge lateq̃ vaſtauerunt. Hoc anno boſnam inuaſerũt vniuerſumq̃ regnum ſibi ſubiecerunt et inſulam leſbon. Quãta vero crudelitate in ſubactis vrbibus ac ꝓuincijs vſi ſunt: horret animus dicere. In conſtantinopoli grecoꝝ imperator obtruncatus eſt. et caput eius haſta ſuffixum per caſtra delatum. Faſtianis principibus eruti ſunt oculi. In leſbon multitudo puberum palo tranſfixa. In boſna regem qui ſalutem pactus ſeſe dederat cum patruo ſuo machometes ipſe humano ſanguine inſaciabilis ſua manu (vt fertur) iugulauit. Quis nobiles viros. qs ſacerdotes commẽorauerit ad cedem raptos? Senes ac iuuenes in plateis immaniſſime trucidatos. vbiq̃ cruor ceſorum viſus: vbiq̃ morientium gemitus auditus. nulla reuerentia matronarum. nulla virginum. Seduꝫ relatu eſt quantũ hoc genus hominum in libidinem ſit immerſum. Cui omnes abominationes gentiuꝫ pſeudo propheta quem venerantur indulſit. Quid de ſacroſanctis eccleſijs dicemꝰ. Templum illud ſancte Sophie Iuſtiniani opus toto vrbe memorabile Machometis ſpurcicijs reſeruatum eſt. Reliqua ſacraria aut diruta ſunt aut polluta. Altaria diſiecta

atqꝫ ꝓtrita. imagines ſanctoꝝ delete aut luto fedate. Nulla ſaluatoris xp̄i aut glo
rioſiſſime matris eiꝰ ſtatua ſine ſingulari ꝓbro dimiſſa. Simulacrū crucifixi ꝑ deri
ſionez in caſtra delatū: ſaxis et luto petitū: et tandē in ſceno relictuz. O dn̄e deꝰ vene
runt gentes in hereditatem tuā. polluerūt templuz ſcm̄ tuum. poſuerunt morticina
ſeruoꝝ tuorum eſcas volatilibꝫ celi. carnes ſanctoꝝ tuoruz beſtijs terre. Effuderunt
ſanguinem eoꝝ ⁊ non erat qui ſepeliret. Cuis non poteſt ledi tua maieſtas. nec tua
gloria minui: decet tn̄ ſeruos tuos. decet nos miſeros xp̄ianos. q̄ tuam veluti in con
tumeliam fiūt. totis conatibꝫ auertere atqꝫ vlciſci. Non tulit Phinees adulterantez
ſambri. ſed zelo incenſus domini Madianite ſcortū et illū interfecit. Uidit matathi
as ſacrificantē ydolis hebreum et doluit: et cōtremuerunt renes eius. et accenſus eſt
furor eius ſm̄ iudicium legis: et inſiliens trucidauit eum ſuꝑ aram. Sed quis eſt ze
lus noſter? que cura religionis? Blaſphematur ſancta trinitas. cōculcatur euange
lium. ſacra noſtra prorſus abijciuntur. Chriſtianum nomen funditus eradicatur: et
ſubticemus. Nemo eſt qui pro communi ſalute aſſurgat. Stat mater eccleſia dolens
et gemens: et non eſt qui conſoletur eaz. Et quid dici de nobis poteſt infelicibus xp̄i
anis niſi propheticum illud. Facti ſumus obprobrium vicinis noſtris: ſubſanatio ⁊
illuſio his qui in circuitu noſtro ſunt. Maiores noſtri Hieroſolimam perdidere et
omnem aſiam et libiam. Noſtro tp̄e Grecia eſt amiſſa et europe maxima pars. In
angulum orbis redacta chriſtianitas eſt. Dei et domini noſtri ihesu chriſti ſepulcrū
niſi ſaraceni velint videre non poſſumus. Queſtus cauſa nobis illud oſtendunt. Pa
triarchales ſedes veneratu digniſſime conſtantinopolitana anthiocena. Alexandri
na ⁊ hieroſolimitana iugo ſeruitutis oppreſſe a ſaracenis occupantur aut a thurcis
Non ſine dedecore ⁊ ignominia xp̄iani nominis romanam eccleſiam matrez omniū
fidelium ac magiſtram. quā beati apoſtoli Petrus ⁊ paulus ſuo martirio dedicarūt
nunc nobis eripere machometes interminatur. et faciet niſi tandē excitemur a ſom
no ⁊ conatus eius ſtudemus eludere. Ue nobis xp̄ianis principibus. ve nobis. vt qd
nati ſumus videre ꝯtritionem populi noſtri et contritionem ſacre religionis. Uide
mus fratres noſtros in manus inimicorum rapi. ⁊ diuerſis excarnificari ſupplicijs
et non mouemur. Uidemus indies xp̄ianorum prouincias ab infidelibus inuadi et
non angimur. ſed in domo quieſcimus. Quot iam regna ab euangelio ſunt aliena?
que gens iam non hereditauit terram domini et non obtinuit ſpolia eius? Siue oriē
tem reſpicimus. ſiue meridiem. ſiue in arcton vertimus oculos: omnis eccleſie com
poſitio ablata eſt. Ancillam videmus que fuit libera et domina gentium. Ecce ſan
cta noſtra et pulcritudo noſtra et claritas noſtra magna ex parte deſolata. Coinqui
nauerunt eam thurci et ſaraceni et alie fediſſime gentes. Quid nobis adhuc viuere:
niſi cogitamus de tanta infamia ſurgere. ac priſtinum recuperare decorem. Commo
uemur vehementer dū talia mente voluimus. angimur. cruciamur. Nec aīmo poſſu
mus eſſe quieto. niſi principes chriſtianos pro tutela ſacre religiōis aduerſos impi
os thurcos arma ſumere videamus. Paſtoralis officij noſtri eſt. quis neſcit domini
ci gregis curā gerere. qui eiꝰ loco ſucceſſimꝰ. cui dictū eſt a domīo. Paſce oues meas.
Oues xp̄i fideles ꝑplī ſunt. his conſulere nos oportet. has ꝓtegere et totis conſeruarē
conatibus. ne luporum aut aliarum beſtiarū morſibus pereant. Sed quid agat infe
lix paſtor. vbi luporum innumerabiles turme gregem inuadunt. iuſſiqꝫ canes inſur
gere latrare ac defendere caulas obaudiunt ac diffugiūt. Hec in preſentiaꝝ conditō
noſtra eſt. Thurci tanq̄ lupi et īmanes beſtie ouile dominicū. i. xp̄ianā plebē lacera
re conant ⁊ lacerant. Uocamus in auxilium ꝓncipes tanq̄ cuſtodes chriſtiane ple
bis. Aures claudunt. nolunt audire vocem paſtoris. Poſt ſua quiſqꝫ deſideria ꝑgit
Quid agemus? Soli ne lupos. hoc eſt Thurcos aggrediemur? Non ſunt vires no
ſtre que tantam vim ferre queant. Nimium creuit thurcorum potentia. Nec pōt eo
rum imperium deleri. niſi chriſtianorum magno conatu magniſqꝫ claſſibus et exer
citibus. Non habet apoſtolica ſedes vnde iſta conquirat niſi chriſtiani reges xp̄ia

niqꝫ populi opem offerant. At hoc eis hactenus ſuadere non potuimus. Conuentuꝫ
fecimus. legatos miſimus. Omnia tēptauimus que viſa fuerunt ad excitandos ani-
mos pro tempore neceſſaria. Non profecimus. Quomodo nunc proficiemus? Quid
ergo? Negligemus ne fidei defenſionē? Minime quidem. Paſtor bonus inqt in euā-
gelio veritas animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Mercēnarius aūt et qui non eſt
paſtor: cuius non ſunt oues proprie. videt lupum venientem et dimittit oues ꝛ fugit
et lupus rapit et diſperdit oues. Admonemur his verbis quidnam agere debeamꝰ.
Extrema om̄ia tēptanda ſunt pro ſalute dominici gregis. In grauioribꝰ morbis ḡ-
uiora adhibent remedia medici. Idem et nos facere conuenit. Non decet paſtorē ſu-
as oues relinquere. Occurrere lupis oportet etiamſi ſit anima pro grege ponenda.
Paſtor bonus imitandus eſt dominus noſter iheſus: et optimi preceptoris veſtigijs
inherendum: qui verbo quod docuit opere adimpleuit. Alios hactenꝰ exhortati ſumꝰ
defenſionem fidei ſuſcipere. atqꝫ in bellum ire: miſſuri legatos et alia facturi que no-
ſtre facultates ſufferre poſſent: manſuri pro neceſſitatibus eccleſie apud ſepta ouium
que reſtant nonduꝫ expugnate. Nunc maiora promittemus et quando aliter excita-
re chriſtianorum torpencia corda non valemus: noſipſos periculis obiectabimꝰ. no-
ſtrumqꝫ caput aduerſus thurcos offeremus in bellum: et quantum nobis eccleſia ro-
mana et patrimonium beati petri miniſtrare poterit: tantū pro fide catholica prote-
genda exponemus et profundemus in hoc itinere. Nec ſoli proficiſcemur in hoſtes.
Clariſſimo genere natus et amabilis deo princeps: philippus burgundie dux ī hanc
expeditionem venturum ſe offert: non ſine delecta militum manu et exercitu valido.
Potentis et clari venetorum ducis chriſtoferi mauri ingens et formidanda claſſis
ſuperioribus menſibus in greciam nauigauit: totamqꝫ fere Peloponneſum vi atqꝫ
armis eripuit hoſti. Iſthmumqꝫ peninſulo qui ſex milibus paſſuum inter duo maria
patet vndecim (vt aiunt) diebus excitatis: muris ac turribus clauſit: memorabile fa-
ctum et inter preclara veterū opera numerandum. Hec eadem claſſis (vt promiſſum
eſt) nobis nō deerit. Spondēt qꝫ et ceteri ytalie potentatus ꝓ ſua religione ꝛ in ꝯmu-
ne bonū affectōne: ꝑcipua taꝫ ſancto digna ope auxilia. Fauente nobis altiſſimo ma-
ritimū bellum feliciter abſoluemꝰ. qm̄ nō ſunt thurci pares in pelago venetis. Ex al-
tera parte in terra pugnabunt Hungari genus hominum in bello ferox: et iam thur-
cos vincere didicerunt. Inclitus rex gentis Mathias iam coronam et pacem in re-
gno conſecutus: ingentes poterit deriuare atqꝫ in prelium ducere copias. Hec nob̄
certiſſima ſunt belli preſidia. Cum his ibimus. Cum his dei prelium decertabimꝰ.
Erunt et albani nobiſcum et multi per greciam (vt ſperamus) et al's hoſti ſubactas
prouincias a Thurcis deficientes: caſtra noſtra ſequentur. Chriſtiani enim ſunt
oderuntqꝫ machometem. Hoſti parent coacti metu: qui non eſt diuturnus magiſter
officij. Vt primum ſpes libertatis affuerit aduerſus inſolentes dominos cornua eri-
gent. Nec deerunt in Aſia metus vt ſunt in omni gente atqꝫ in omni prouincia male
pacati homines: et nouitatum cupidi qui tempus expectant. Non erit facile Thur-
cis tot locis occurrere. Difficile defenditur quod vndiqꝫ a multis oppugnat̄. Quod
ſiquis innumerabiles hoſtium copias eſſe dixerit: nec putauerit in caſtris fidelibus
parem numerum cogi poſſe? Reſpondemus multū inter ſe diſtare homines et alios
natura imbelles eſſe. alios feroces. Virtus ſpectanda eſt magis q̄ numerus. Nō eſt
in multitudine exercitus victoria belli. De celo fortitudo conceditur. Taꝫ facile deo
noſtro eſt in paucis vincere q̄ in multis. Noſtra cauſa dei eſt. pro lege dei pugnabi-
mus. ipſe deus conteret hoſtes ante faciē nr̄am. Audimꝰ ſuſurrare aliq̄s. Nō deſunt
q murmurantes aiunt. Quid ages in bello ſenex egrotus ſacerdos. Nō eſt bellare tu-
um. nec potes nec debes ferire gladio: qui loco eiꝰ ſuffectus es cui precepit dn̄s vt gla-
dium in vaginā mitteret. Reges tuo iuſſu tenent̄ enſes exerere tuū ē iuſta bella gerē-
tibꝫ bn̄dicere. Fatemur nō ꝯuenit nobis effundere ſanguinē: qn̄ per alios poſſumus
iuſticie fideiqꝫ neceſſitati ſubuenire. q̄ ſi religio in ꝑiculo eſt ꝛ abſqꝫ noſtro nō poteſt
ferro defendi: nō eſt nob̄ vetituꝫ q̄d ſamueli ꝛ helie legitur fuiſſe permiſſum. Sed nec

eſt hoc ꝓpoſitum noſtruꝫ vt gladio pugnemus in bello. Nam quo pacto ſtrinxerimꝰ
enſem qui vix manũ ad benedicendũ populum poſſumus eleuare. Oratione pugna-
bimus non ferro. precibꝫ adiuuabimus preliantes nõ brachijs. Erimus in alta pup-
pi aut in aliquo monte ꝓpinquo dum preliabitur et noſtris benedicemus. hoſtibꝫ vo
maledicemus: quemadmodũ de moyſe legitur in bello amalechitaꝝ: quo orante vin-
cebat iſrael. ceſſante orare ſuccumbebat. Orabimus et nos ſine intermiſſione ꝓ bel-
latoribus noſtris. hoc preſtare poterimus. hoc ſedulo faciemus. Cor ꝯtritum et hu-
miliatum nõ deſpiciet dominus. Poſſemus et hoc ipm̃ domi manentes facere nec mi-
nus valerent preces ſed non eſt ſola orõnis cauſa que propriã ſedem relinquere cogit
et in bellũ trahit. Ut alios excitemus ꝑgimus. Exemplo noſtro ꝗ̃plurimos inuitarẽ
ſtudemus. Sequenť et nos venerabiles fratres noſtri ſancte romane eccleſie cardina-
les: quemadmodũ ad hoc ipm̃ qui validi ſunt ſponte ſe obtulerunt. Sequenť et epi-
ſcopi complures ⁊ alij minoris ordinis ſacerdotes et clerici: non oraturi tm̃: verũeti-
am pugnaturi cũ res ipa poſtulauerit. Expertas quoqꝫ belloꝝ et robuſtiſſimas mi-
litum cohortes ⁊ fortia pectora iuuenum ex agris eccleſie ducemus ad prelium: q no-
bis oratõne pugnantibꝫ ferro pugnẽt. Ibimus extenſo dñice crucis vexillo. Sacra-
tiſſimum chriſti corpus precedet et ſanctaꝝ reliquiarum arcula. Saluatorem in bel-
la vadenteꝫ ſequemur. Ipſi cohereb imus: ipſi preces aſſiduas porrigemus. ab ipſo
ſalutẽ implorabimus. Miſerebitur noſtri (vt arbitramur) pijſſimꝰ ihs: nec populuꝫ
ſuum in hoſtiũ manus venire permittet: cuius precioſiſſimus ſanguis in ara crucis
effuſus a maligno nos hoſte liberauit. Et quis erit chriſtianorum tamferi. tamla-
pidei. tamferrei pectoris: qui audiens romanum pontificem beati Petri ſucceſſoreꝫ
domini noſtri iheſu chriſti vicarium. eterne vite clauigerum. patrem ac magiſtrum
vniuerſorum fidelium. cum ſacro ſenatu cardinalium cleriqꝫ multitudine in bellum
pro tuenda religione proficiſcentem: libens domi remaneat? Et que poterit excuſa-
tio quenꝗ̃ iuuare. ſenex. debilis. egrotus in expeditionem pergit: et tu iuuenis ſano
ac robuſto corpore domi delitеſces. Summus ſacerdos Cardinales epiſcopi preliuꝫ
petunt: et tu miles. tu baro. tu comes. tu marchio. tu dux. tu rex. tu imperator in edi-
bus proprijs ociabẽis. Siccine peruerti hominum officia patieris. vt que ſunt regũ
ſacerdotes agant: et que nobilitati conueniunt ſubire clerũ oporteat. Neceſſitas ire
nos vrget: quia non poſſumus alio pacto pro diuine legis defenſione chriſtianorum
animos commonere. Utinam et hoc modo commoneamus. Non pergimus in bello
tanꝗ̃ noſtri ſit officij: ſed quoniam aliter conſulere fidei non valemus. Neſcimus an
hoc ſufficiens remedium erit. Mandauit dominus beato petro vt titubãtes fratres
ſua cõuerſione firmaret dicens. Ego rogaui pro te petre vt non deficiat fides tua: et
tu aliquando ꝯuerſus confirma fratres tuos. Quod petro dictuꝫ eſt: et nobis dictũ
intelligimus. Confirmare fratres qui titubant debemus. Confirmabimus vos frẽs
et filios (vt ſperamus) hac ꝑfectione noſtra: et ita nõ preualebunt porte inferi aduer-
ſus eccleſiam dei nobis ꝯmiſſam. An denegabitis nobis auxilia veſtra: et caput ve-
ſtrum. patrem ac magiſtrum in hoſtes ꝓficiſcentem. fideles xp̃iani relinquetis. En
quanta gloria vobis erit crucem dñi cum ſacratiſſimo corpore ihu. ipm̃qꝫ romanum
p̃ſulem ſine veſtris p̃ſidijs in hoſtem pergere. Noſcite reges ac principes officiuꝫ ve-
ſtrum. Idcirco gladiuꝫ geritis vt eccleſiam fidemqꝫ tueamini: atqꝫ vt malos ⁊ iniq̃s
homĩes debita pena coerceatis. Et q nam homĩes peiores ꝗ̃ thurci reperiunť. q fidẽ
ſancte trinitatis abijcientes: et ſaluatorem xp̃m verũ deũ eſſe negantes. abomĩabileꝫ
machometis ꝯpleri legẽ in oĩa ſcelera ꝓlabunť: et iam maximaꝫ orbis ꝑtem ſuis ne-
phandiſſimis abuſibꝫ fedauerũt: ⁊ legẽ conanť euangelicã diſſipare. Aduerſus hos
gladiũ dedit vobis diuina maieſtas. In hos illũ exercere debetis ac diuinam vlciſci
ꝯtumeliam. An nõ pudet tãdiu. tamfedã gentẽ. tamturpiť in xp̃ianos eſſe graſſatã.
An bellũ non ſatis iuſtũ. nõ ſatis nccĩũ eſſe putatis: aduerſus natões q̃ cõuenerunt
diſꝑdere vos ⁊ ſancta vr̃a? Accingamini iam tandẽ. ⁊ q̃m̃ ſine nob ire non voluiſtis:
ite nobiſcum. ſumite arma ⁊ ſcutũ ⁊ venite in auxilium noſtrũ: immo vo veſtrum et

vniuerſe reipublice xp̄iane. ¶Exemplum de philippo recipite quem nec domeſtice deli-
cie (quibus prouincie ſue plurimum abundant) nec ſuorum preces. nec itineris lon-
gitudo aut difficultas. aut ſenectus ipſa ex propoſito ſuſcipiēdi contra thurcos bel-
li vſq; in hanc diē deijcere potuerūt: neq; fauēte dn̄o in futurum deijcient. Imitami-
ni hunc nobiliſſimum principem. mementote profeſſionis veſtre quā in baptiſmate
ſubijſtis. ¶Cogitate q̄ntum deo tenemini ⁊ q̄ntum proximo. Reddite vicem pro ſuſce-
ptis beneficijs. ¶Eſtote grati altiſſimo qui vos creauit ex nihilo. ¶Nec animalia bruta
aut lapides. ſed homines rationales eſſe voluit. ¶Et cum primi parentis culpa dam-
nati eſſetis ac mancipia facti demonum: miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis
peccati qui morte ſua mortem veſtram deleret. Stupenda et inextimabilis caritas
vt ſeruum redimeret: filio ſuo non pepercit. Dominus ihesus in cruce pro nobis in-
ter latrones pependit. Innocens agnus cum ſceleratis deputatus ē. Specioſus for
ma pre filijs hominum euerberatus. laceratus ab impijs: deformis apparuit. A plā
ta pedis vſq; ad verticem non erat in eo ſanitas. neq; ſpecies. neq; decor. Sic placi-
tum patri qui propter peccata noſtra tradidit illum. ¶Propiciatorem enim propoſu-
it eum per fidem in ſanguine ſuo. Iniquitates noſtras ipſe portauit: et liuore eius ſa-
nati ſumus: qui cum inimici eſſemus reconciliati ſumus deo per mortem filij eius. ¶O
crudelis xp̄iane. ¶O ingrate. ¶O mentis inops. ¶Potes ne iſta audire ⁊ non animo cō-
moueri. et non cupere pro illo mori qui pro te mortuus eſt? De honore illius agitur
qui te de dyabolica ſeruitute precioſiſſimo ſanguine ſuo redemit. De chriſti nomīe
diſceptatur. de fide catholica. de baptiſmo. de ceteris eccleſie ſacramentis. de ſacro-
ſancto euangelio. Aduerſus hec om̄ia thurci militant. Hec euertere ac prorſus dele
re conantur: ⁊ tu nihil contra moliris. ¶Quid agis iners? Redde te gratum deo: ⁊ co
gita quo nam pacto creatori redemptoriq; tuo aliqua ex parte ſatiſfacias. ¶Et q̄niā
peccator es. redime tuas iniquitates hac tam ſancta ⁊ ſalutifera profectione. An di-
uitias bonitatis domini et patientie et longanimitatis eius contemnis? An ignoras
quoniam bonitas dei ad penitentiam te adduxit? ¶Caue ne ſm̄ duriciam tuam et im-
penitens cor: iram tibi theſaurizes in die ire. ⁊ reuelationis iuſti iudicij dei: qui red-
det vnicuiq; ſm̄ opera eius. ¶Conuertere et agito penitentiam ab omnibus iniquita-
tibus tuis: et non erit tibi ruina. Propterea expectat dominus vt miſereat̄ tui. Pro
ijce preuaricationes antiquas et fac tibi cor nouum: et ſpiritum nouum et veni. Mi
lita pro domino ne morte moriaris eterna. ¶Cogita de proximis tuis et fratribus xp̄i
anis: qui vel ſunt in captiuitate Thurcorum dura ſeruitute preſſi. vel captiuari in-
dies atq; in ſeruitutem rapi verentur. Si homo es. humanitas te trahere debet: vt
opem feras homini indigna ferenti. Si chriſtianus: pietas euangelica qua iubemur
proximos tanq̄ noſmetipſos diligere. ¶Conſidera proximorum tuorum chriſtifideli-
um erumnas. in quos Thurci deſeuiunt. Filij e complexu parentum et infantes ab
vberibus matrum eripiuntur. Violantur vxores in conſpectu virorū. Senes tanq̄
inutiles occiduntur. Iuuenes tanq̄ boues aratro iunguntur et terram vomere ver-
tunt. Miſerere fratrum tuorum. Affer opem iā dura ferentibus. ¶Quod ſi nihil ho-
rum te trahit: at ſaltem de tua ſalute cogita. ¶Nec te tutum idcirco exiſtimes quia mā
ſionem fortaſſe procul a thurcis ſortitus es. ¶Nemo tam remotus eſt quin reperiri q̄-
at. Si vicinū dimiſeris in periculo qui ante te proximus eſt igni: dimitteris et ipſe
ſimiliter a vicino qui retro te habitat. Tales oportet nos eſſe in alios: quales erga
nos illos cupimus inuenire. ¶Nolite auxilia gallorum ſperare theutones: niſi et vos
hungaris. ¶Nec vos galli. hiſpanorum. niſi theutonicis opem fertis. ¶Qua enī men-
ſura metieritis eadē remetietur et vobis. ¶Nec propterea ſibi quiſpiā blandiatur
quoniā principatu polleat aut regno. ¶Conſtantinopolitanus imperator et Trape-
zuncius et rex boſne et raſcie domini: et alij q̄plures principes capti et crudeliter oc-
ciſi: quid ſit expectandum edocent. ¶Nihil tam contrarium machometi q̄ nomen re-
gium orientis adeptus imperiū ad occidentale feſtinat. ¶Nouā erigere monarchi-

am conatur.vni thurcorum imperio.et vni Machometee legi cuncta ſubmittē ſtu-
det.Si poteſtis talia ferre principes ac populi chriſtiani manete domi.nec iam de
ſubuertenda formidabili thurcorum potentia cogitare.At ſi ſeruile iugum horre-
tis.ſi contumeliam dei et proximi tolerare nequitis.ſi pudet ſemiuiros aſiaticos
grecorum gentem(quod nūq̄ antea fecerunt)ſubegiſſe.eoqꝫ ſuperbie prorupiſſe.vt
Europā ſibi totā breui tempore pariturā ſperent.Si cor virile vobis eſt.cor nobile
cor altū.cor chriſtianū.ſequimini veſtigia patris veſtri.ſequimini caſtra noſtra.Ve
nite in auxiliuꝫ fidei.Venite in auxiliuꝫ fratrum veſtrorum.Opponite vos muruꝫ
pro domo dei.Cogitate de veſtra ſalute.de veſtra gloria:nolite permittere vt ſine ve
ſtris auxilijs proficiſcamur in thurcos.Mittite ſubſidiarias acies.Iuuate chriſti
anum exercitum.Quanto fortiores ibimus.tanto citius(auxiliante domino) cum
victoria reuertemur.Nec putetis inſuperabiles thurcos eſſe.Vinci et poſſunt et ſe
pe victi fuerunt.Quantum valerent arma thurcorum belgradus oſtendit.Minor
eſt thurcorum potentia q̄ fama feratur.Imbellem atꝫ inermem multitudinem ad
prelium ducunt.quam tanq̄ pecudum gregem diſſipare licebit.Nec ipſa thurcoruꝫ
agmina grauioris armature vſum didicere.Raras loricas.rariores toraces in-
duunt.Nec galeas more noſtro lucentes oſtendunt.Raro teguntur corpora ferro.
Acinate vtuntur et arcu.Parma ſe protegunt et galeis piloſa quadam materia du
raqꝫ contextis.Quod ſi latinas inciderint acies.rigentes calibe ferrataſqꝫ haſtas
et cathafractos equos et manu baliſtarum ſagittas.intelligent cum mulieribus ſe
hacten⁹ pugnaſſe.nunc cum viris eſſe certanduꝫ.Diximus que nobis hactenus ꝓ-
miſſa ſunt auxilia.et quanta ſpe victorie procedamus.Quod ſi vos quoqꝫ coniun-
xeritis arma et auxiliares addideritis turmas.multo alacriores ibimus.Nec du-
bium quin orientales ingreſſi prouincias tanto maiorem ad nos concurſum inue-
niemus dedentium ſe populorum.quanto validior fuerit noſter exercitus.Si mo-
uebimini vos chriſtiani occidentales.et animarum veſtrarum paſtorem ſecuti fue-
ritis.mouebuntur et multi ex grecia atqꝫ aſia chriſtiani.qui verum eſſe chriſti vica
rium romanum pontificem non dubitant.Iam dudum non fuit in oriente roma-
nus preſul.Vt primum innotuerit aduentaſſe latinam claſſem.romanum vehenteꝫ
preſulem.innumerabiles turme non dubitamus ad viſendū bti Petri ſucceſſoreꝫ.
cum fletu et lacrimis ſacros oſculaturi pedes accurrent.ſeqꝫ et ſua promittent ei.
¶Hac ſpe freti venerabiles fratres ac filij dilectiſſimi.his rationib⁹ perſuaſi.his
conſilijs moti.venerabilibus fratribus noſtris cardinalibus hocipſum ſuadenti-
bus.corpus noſtrum caniciemqꝫ noſtram.et ſeniles ac debiles artus huic ſancte ex
peditioni conſecramus.dominoqꝫ commendamus.ſtatuētes circa nonas Iunias
(que proxime inſtant)anchonam petere.atqꝫ in eius portu nauem conſcendere.et
cum ea claſſe quam interim noſtro et aliorum ſumptu poterimus inſtruere.adriati
cum ingredi pelagus.et vlterius recto itinere aduerſus hoſtes fidei proficiſci.Nō
dubitantes quin Philippus burgundie dux.maritimis armatus copijs ad idem
tempus preſto adſit.Venetiqꝫ validam claſſem(de qua dictum eſt)expeditam ī ma-
ri habeant.et tam ille q̄ iſti ſeſe nobis coniungant.ſub verillis eccleſie ac viuifice
crucis ſigno aduerſ⁹ impios thurcos autore dn̄o felicit̄ pugn̄turi.Cruce ſignati au-
tem qui ſuis aut mittentium ſumptibus in hac pia expeditione militaturi ſunt.vt
nauigia equo precio ad traijciendum venetis habeant curabimus.Capropter vos
oēs ꝛ ſinglos cardiales.pr̄iarchas.archiep̄os.ep̄os.abbates et cuiuſcūqꝫ ꝯditōis
viros eccl̄iaſticos.religioſos et ſecl̄ares q de ſorte dn̄i effecti eſtis.Vos qꝫ īꝑatoreꝫ.
reges.duces.marchiōes.comites.ꝯn̄itates.barōes.nobiles.milites.ciues ꝛ alios
quoſcunqꝫ fideles ſiue in vrbibus commoremini ſiue in agris.per viſcera miſcđie

dñi nr̄i ih̄u xp̄i . ꝑ paſſionē eiꝰs qua nos redemit. ꝑ iudiciū extremū ī q̄ ſtabitis añ
tribunal eius accepturi vnuſqſqꝫ ſm opa ſua. Per ſpem vite eterne quā repromiſit
dñs diligētibꝫ ſe obnixe monemꝰ. regrimꝰ et obſecramꝰ: vt q̄ cōmode poteſtis. ī hāc
ſctā expeditōem nobis auxilia ꝑbere nō differatis. ſꝫ ī tꝑe p̄dicto ad nos mittatis.
Veniat ꝑ ſeip̄m qui validus ē et cōmode poteſt. Qui vō nō venit mittat aliū aut
alios iuxta vires ſuaꝝ facultatū. Si neqꝫ aliū poteſt mittere. de bonis ſibi a deo col
latis. quātum ſm ꝯſcientiā ſuā poteſt ꝑ fideles manꝰ in hanc expeditōem contri⸗
buat. aut in ciſtis reponat que ad hoc opus in ſingulis dyoceſibꝫ cōſtituent. Nec
dubitet quiſpiā magna p̄mia cōſecuturos a dño eos. qui hoc ſc̄tm opus et tamneceſ
ſariū ꝓ ſuis viribꝫ adiuuerint. Maifeſtum em̄ exploratūqꝫ eſt om̄ibꝫ. qui ſacroſan
ctam religionē fidēqꝫ orthodoxam adiuuerint. auxerint. defenderint: certum eē in
celo diffinitum locum in quo beati euo ſempiterno fruanť. Credendū eſt ſemꝑ ſa⸗
cris veteribuſqꝫ ſermoībꝫ. poſt hanc vitā migrandū eſſe in alterā aſſerentibꝫ. Et qui
pie in hoc ſeculo vixerūt legemqꝫ dñi ſeruauerūt in altero vitā beatam ſine fine con
ſecuturos. alios vō miſerā infallibile ꝓpheticum illud eſt quod neqꝫ oculus vidit.
nec auris audiuit. nec in cor hominis aſcendit que promiſit dominus diligentibus
ſe. et ꝙ (Paulo teſte) nō ſunt cōdigne paſſiones huiꝰ ſeculi ad futurā gloriam que
reuelabitur in nobis. Iuſtiſſimus eſt retributor dominꝰ. qui nec bona ſine premio
nec mala ſine pena p̄terit. Confidite in deo et nō cōfundemini. Date de bonis vr̄is
ei qui dedit vobis. et centum accipietis ꝓ vno et vitam eternā poſſidebitis. quam
vt certius conſequi valeant qui noſtris exhortatōnibus obedientes hoc ſanctū opꝰ
et neceſſariū iuxta poſſibilitatem ſuā adiuuerint. Nos deom̄ipotentis dei miſeri⸗
cordia. et beatoꝝ Petri ⁊ Pauli apl'oꝝ eiꝰ autoritate cōfiſi. de plenitudie ptāſtis
celitus nobis cōceſſe. om̄ibus vere penitētibꝫ et cōfeſſis qui in hanc expeditōem no⸗
biſcum venerint. aut ꝑ hungariā aut aliam viam cōtra thurcos arma ꝓtulerint. et
ꝑ annum aut adminus ꝑ ſex menſes ſi amplius nō potuerint in bello ꝑſeuerauerit
pleniſſimā omniū peccatoꝝ ſuoꝝ remiſſionē et veniam elargimur. ita vt ꝓ ſatiſfa⸗
ctione delictoꝝ et penaꝝ que fuerāt imponende. ſuccedat labor itineris atꝫ militie
Nec ſacerdos aliā penitētiam cōfitentibꝫ iniūgat qui venturi ſunt. Volētes eos q
(vt p̄miſſum eſt) ad hoc ſanctū opus ꝓficiſcenť. om̄em gratiā et indulgentiā conſe
qui. quā noſtri p̄deceſſores ꝓficiſcentibꝫ in ſubſidium terre ſancte et in anno iubi⸗
leo romam petentibꝫ dare cōſueuerunt. non dubitātes quin aīme illoꝝ quos ad ħ
bellum proficiſci bona mente contigerit. cum beatiſſimis ſanctorum patrum et an
gelorum dei ſpiritibus poſt hanc vitam in celeſtibus ſedibus collocentur. et cōſor⸗
tes imperpetuum chriſti facte eterna felicitate fruantur. Quod ſi forſitan anno nō
exacto ipſorum aliquos poſt iter arreptū in proſecutione tampiȷ et tamſancti ope
ris ex hac luce migrare contigerit. volumus ⁊ concedimus: vt tales nihilominus.
prefatam indulgentiam integraliter conſequātur. Similiter ⁊ eos qui nō venien⸗
tes alium vel alios ſuis expenſis ſm ſuarum virium facultatem tranſmiſerint vi
ce ſua ad annum aut adminus ad ſex menſes in hoc bello militaturos. ita vt non
ſolum mittentes indulgentiam et gratiam huiuſmodi conſequantur ſed etiā miſſi
Et vt omnis etas et ſexus et cuiuſcunqꝫ profeſſionis homines huius ſancte indulgē
tie participes eſſe poſſint. volumus vt perſone quorumcunqꝫ monaſterioꝝ ſeu lo⸗
corum religioſorum marium ſiue mulierū cuiuſcunqꝫ ordinis ſeu profeſſionis exi
ſtant. que pro ſingulis decem ſuppoſitis clauſtri ſui vnum bellatorem deſtinauerint
hac eadem indulgentia et gratia planarie gaudeant et miſſus ip̄e gaudeat. Idem
concedimus et indulgemus vniuerſis fidelibus qui non valentes ꝑ ſe ſinguli aliū
mittere. duo ſimul tres ve aut quatuor aut plures vſqꝫ ad decem vnum miſerint. q
vice eorū in bello pugnaturus aut aliud opus vtile facturus interfuerit. volentes
vt et ipſe pariter gratie particeps fiat ſi per annum aut adminus per ſex menſes
continuauerit. aut pꝰ iter arreptū ī via deceſſerit. Inſuper qui cōmode venire aut
alium per ſe vel cum alio aut aliȷs mittere non valens. quantum per hebdomadam

cuʒ familia ſua exponere cõſueuerit in archa in ſua ciuitate vel dyoceſi ob hãc cau-
ſam conſtituenda impoſuerit. indulgentias huiuſmodi pariter aſſequatur. ¶Volu-
mus autem et apoſtolica auctoritate mandamus. vt quicũqꝫ huic operi tam ſancto
ſe obligauerint. ſalutare ſignum viuifice crucis veſtibus imprimant. ⁊ in humeris
ſuis illius memoriam portent. cuius paſſione ab eterna damnatione redempti ſũt
ip̃m imitantes cui ob noſtram redemptionem crux impoſita fuit. cum factus ẽ pri-
cipatus ſuper humerum eius. et qui nos admonens ad ſectanda veſtigia ſua. ¶Qui
vult inquit venire poſt me abneget ſemetip̃m et tollat crucem ſuam et ſequatur me.
¶Ne vo hec noſtra ꝓfectio et ip̃m profectionis tempus fideles populos lateat man
damus omnibus et ſingulis ꝑ totum orbem metropolitanis in vim eius quam no-
bis debent obedientie. vt ip̃i primum in eccleſijs eorum cantata miſſa ſolenni ſpiri-
tusſancti. et conuocato populo has noſtras litteras publicent. et in circuitu eccle-
ſiarum proceſſiones faciant. ¶Deinde copias earum autenticas ſuffraganeis ſuis
quantocius mittant. illos monentes vt et hoc ip̃m in ſuis eccleſijs cum deuotione et
diligentia faciant. ¶Ceterum in tanto chriſtiane religionis diſcrimine quãtũ a thur
cis in preſentiarum cernitur imminere. nulli dubiuʒ eſſe debet. quin chriſtiani om
nes tam reges et principes ꝙ alij potẽtatus et priuati homines. ad defenſionem ca
tholice fidei et ſancte legis euangelice iuxta poſſibilitatem ſuam cum bonis et cor-
poribus ſuis. de neceſſitate ſalutis viriliter aſſurgere et indeſinenter aſſiſtere teneã
tur. ¶Ca propt̃ fideles ip̃os ih̃u xp̃i cultores. vniuerſos et ſingulos cuiuſcunqꝫ ſtatꝰ
et conditõnis fuerint. ſiue põtificali ſiue imꝑatoria vel regali ꝑ̃fulgeant dignitate.
harũ ſerie monemus ac requirimus. et in vim ꝓmiſſionis facte in ſacri ſuſceptione
baptiſmi. et in vim iuramenti preſtiti cum dignitatum ſuarũ infulas ſuſceperũt. et
per obedientiam nobis debitam. eis et eorum ſingulis mandamus: vt hanc ſanctã
expeditõem ad quam profecturi ſumus. nõ ſine maximo corporis noſtri diſpẽdio.
modis quibus poſſunt ꝙ celerrime adiuuare ⁊ promouere feſtinent. ab illo cuiꝰ cau
ſa agitur exuberantia ſuſcepturi premia. et in p̃ſenti vita et in futura. ¶Negligentes
aũt negligẽtur et in extremo iudicij die minime inter illos inuenientur quibꝰ dictu
rus eſt dominus. ¶Venite benedicti patris mei ꝑcipite regnum. ¶Nam quo pacto cũ
xp̃o regnaturus eſt. qui temporale regnum aut delitias aut voluptates pro chriſto
non vult relinquere: cum dicat ip̃e chriſtus in euangelio. ¶Qui diligit patrem ſuum
et matrem ſuam aut vxoreʒ aut filios plus ꝙ me. nõ eſt me dignus. ¶Cõſiderate iſta
fideles chriſtiani. et mente reuoluite diligẽter. ne ignorantes ignoremini. et tandeʒ
peniteat nõ adiuuiſſe in periculo cõſtitutam ihesu chriſti religionem et fidem. ¶Ca-
ueant ſibi qui tales extiterint. ¶Tu vo quicũqꝫ fueris chriſtiane fidelis. qui ꝓ tuis
facultatibus expeditionem contra thurcos ſubeundam adiuueris. ¶Benedictꝰ eſto
in ciuitate. et benedictus in agro. benedictus fructus ventris tui. et fructus terre
tue fructuſqꝫ iumentorum tuoꝝ et armentoruʒ et gregum. benedicta orrea tua et
benedicte reliquie tue. benedictus eſto ingrediens et egrediens. ¶Det dominus ini-
micos tuos qui cõſurgunt aduerſus te corruentes in conſpectu tuo. et mittat domi
nus benedictõem ſuꝑ cellaria tua et ſuꝑ om̃ia opera manuũ tuarum et abundare
te faciat omnibus bonis et conſtituat te in caput et nõ in caudam. ¶Tibi autem qui
nolens audire verba noſtra. nõ modo iuuare opus ſanctiſſimũ ad qđ anhelamus
negligis. verumetiam volentes adiuuare impedis aut deterres. ¶Nõ ſolum nouiſſi-
ma illa tremendi examinis dies coram redemptore tuo cui omnia dedit pater ĩ ma-
nus. ad ſempiternum ſupplicium ẽ expectanda: ſed miſera interĩ ꝑ oẽm vitã timẽda
calamitas. ¶Juſtũ ẽ eĩ veri dĩ iudiciũ. ¶Juſte vltões ſue. ¶Cõſiderat ſemitas pedũ tuoꝝ.
nec falli ĩ faciẽ pt. ¶Paratã vo boꝝ ⁊ maloꝝ opũ gerẽs mercedẽ nec irremuneratũ

quod bene. nec impunitum quod male geſſeris eſſe ꝑmittet. Fidelis aũt populi ſui
et ſancte eccl'ie ſue et legis ſue catholicã fidẽ ꝑturbãs. vbicũq; eris iuenieris ab eo
et que diuĩe voces iniqs denũciãt. erũt tuo capiti horis oĩbꝫ trepidãda. ne videli
cet maledictꝰ ſis in ciuitate. maledictꝰ ĩ agro et ne mittat dñs ſuꝑ te eſuriẽ ⁊ ſitim
et increpatõem in oĩa tempa tua. ne egeſtate. febꝛe. et frigoꝛe te ꝑcutiat. ne ſis ſem
per calũniam ſuſtinẽs et opp̃ſſus cũctis diebꝫ et ſtupẽs ad terroꝛẽ eoꝝ que videbũt
oculi tui. ne det tibi dñs coꝛ pauidũ et deficiẽtes oculos et aĩam erroꝛe cõſumptam
et ne ſit tibi vita tua quaſi pendẽs ante te. et ne timeas nocte ac die et nõ credas vi-
te tue. Aduerſus võ hãc iram dñi dei tui p̃tas nulla tua. nomẽ nullũ tuũ. nec terre-
num priuilegiũ poterit preualere. Sagitte eius acute penetrãt ad intima coꝛdis. et
carbones deſolatoꝛij aĩam nocentẽ exurũt. Vos võ infelices pirate ⁊ infelices latro
nes qui vel terra vel mari dyabolo militãtes in xp̃ianos latrocinia exercetis. ſi eun
tes ad hanc ſanctã expeditõem. ſi redeũtes ab ea impedire. carpere vel ſpoliare q̃cũ
q; p̃terti eritis auſi. Vos iquã cũ adiutoꝛibꝫ veſtris. cũ fautoꝛibꝫ ac r̃ceptoꝛibꝫ ana
thema eſtote. et ab eccl'ia xp̃i penitus alieni. Vos q; qui ſciẽter his venditis aliqd
emitis ab his aliquid. poꝛtum aut loca eis cõceditis. cũ eis publice vel occulte cõ-
municatis. ꝑiter anathema eſtote. In vos aũt vniuerſitates locoꝝ ⁊ ciuitatũ mãda
mus ꝑ eccl'iaꝝ prelatos interdicti ſententiã ferri. nolentes vllum priuilegium ſedis
cõcilioꝝ ve quãcunq; verboꝝ vim habeat. vos ab hac pena defendat. etiãſi de ver-
bo ad verbum inſeri vel ꝑticulatim illud exprimi et recenſeri opoꝛteret. At tu dñe
deus q noſti coꝛda hoĩm ⁊ renes illoꝝ ſcrutaris. et nihil ignoꝛas eoꝝ que fiunt. ſi
bene agunt chꝛiſtiani principes priuatiq; homines. ſi de tuo honoꝛe ſoliciti ſunt. ſi
expeditioni quã ꝓ tuendo euãgelio p̃paramus q̃ preſtare p̃nt auxilia nõ denegant
Adiuua eos. dirige greſſus eoꝝ dieſq; multiplica. retribue mercedem ꝓ bñfactis
cõſerua eis regna et principatus. p̃rimonia et poſſeſſiones auge. et tãdem ad pin-
guia paſcua tua et diuites mẽſas accerſito. At ſi coꝛde indurato ſua potius q̃ tua
querẽtes. priuatas cãs magis q̃ publicas curant. auaricie ſtudent. voluptatibꝫ ac
delitijs indulgẽt. et nos ad tua bella vadẽtes nolũt aſſociare aut auxilio iuuare cu;
poſſunt. quinpotius opem ferre volẽtes impediũt. aut cõuerte illos dñe et ſana qꝺ
infirmũ eſt. aut qꝺ noxiũ eſt ne noceat cohibeto. anguſtias nr̃as aſpicis pie deus de
excelſo ſancto tuo. et noſti q2 p̃ter gloriã nomĩs tui et p̃ter ſalutem gregis dominici
nil aliud querit vox noſtra. Memento dñe ihu xp̃e. qm̃ beato Petro et ſucceſſoꝛibꝫ
eius claues regni celoꝝ tradidiſti. volens queecũq; ligarentꝰ ab eis in terris ligata
eſſe in celis. que ſoluerentuꝛ ſoluta. Ecce aſſum beati petri ſucceſſoꝛ Impar meritis
auctoꝛitate nõ minoꝛ: indignus vicarius tuus. Reſpice ad p̃ces noſtras et exaudi
nos de alto ſolio tuo. Benedicito quibꝫ ipi benedicimus. et quibꝫ maledixerimus
maledicito. Ne memineris iniquitatũ nr̃aꝝ antiquaꝝ cito anticipent nos miſeri-
coꝛdie tue. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. et ꝓpter gl'iam nomĩs tui dñe libera
nos. et ꝓpitius eſto peccatis nr̃is ꝓpter nomen tuu;. Da felicem curſum ceptis no
ſtris Ultio ſanguinis ſeruoꝝ tuoꝝ qui effuſus eſt a thurcis introeat in conſpectu
tuo. Aut gemitus compeditoꝝ. et redde inimicis noſtris ſeptuplum in ſinu eoꝛum
improperiũ qꝺ exprobꝛauerũt tibi. Reſpice ſuꝑ populũ tuũ benignis oculis. Fac
nos ire cum proſperitate ad bellum tuũ ac reuerti felices. Da nobis victoꝛiam de
tuis hoſtibus. vt tandem recupata grecia ꝑ totam europam dignas tibi cantemus
laudes. tibiq; ꝑpetuo ſeruiamus. et oĩs terra te adoꝛet et nomĩ tuo pſallat in ſecu
la ſeculoꝝ. Datum Rome apud ſanctum Petrũ. Anno incarnatõis dñice Mille
ſimo quadringenteſimo Sexageſimotercio Undecimo kal'. Nouembꝛis Pontifi-
catus noſtri. Anno ſexto.

SOlent pleriq; oẽs beatiſſime pr̃ maxĩe põtifex q ad tradẽdã obediẽtiam huic ſacroſcte romane ſedi mittũt. nõ ſolũ pſone ſedẽti ĩ ea: ſ3 eius etiam q ſe mittit ampliſſimis vbis expone laudes. Idẽ nũc et mihi faciẽdũ eſſ3 q cũ collega meo pſtãti et optio iuris interpte Iohãne hinderbach ceſario noĩe obedientiã ad te defero. At cũ cũ ſim certus in hac tui ſũmi pſulat9 adeptione. quã diuinit9 inſpiratã cũcti fatent. cõfluxiſſe ad te huc ꝙplurimos. tũ pricipũ. tũ ciuitatum legatos. tui cõſcios et dicẽdi pitos. nõ ſum neſcius illos tñ tibi et romane eccl'ie cõgratulẽter et aplicũ ſacrũ ſenatũ q delegit. et pietatẽ tuã. q̃ demãdatum munus accepit magnifice at3 ornatiſſime ꝯmendaſſe. Per hoſce vt arbitror homines. et veteris ꝓſapie tue alta nobilitas. et maioꝝ tuoꝝ illuſtria facta. ac oĩs vite tue curſus. ita in lucem ꝓdiere: vt nemo in hoc auditorio ſit qui neſciat ꝙpclare ſis natus. ꝙ ſcolaris acutus fueris. ꝙ diſputator ſubtilis ⁊ vehemẽs. ꝙdoct9 doctor et eminẽs. ꝙprouidus apud reges cõſiliari9. ꝙiuſtus in magr̃atib9 iudex. ꝙcaſtus in eccl'ia pſ biter. ꝙſctus et amabilis epus. ꝙverax et incorruptus cardinalis. Nõ eſt igit̃ cur tpus in exponẽdis ferã tuis laudib9. Nametſi vita tua in hanc vſq; die3 hmõi fuerit. vt vel milies dictitata delectet nõ ſum tñ ego qui tuas eximias ac pene diuinas virtutes. equo preconio celebrare poſſu3. Neq; tu is es qui rumuſculos q̃res et inanes aures ppli captes. ſufficit tibi cõſciẽtia tua. que nõ ab hoĩe ſ3 ab ipo rege ſcĩoꝝ iuſto iudice qui nõ fallit̃ coronã expectat meritoꝝ. Nos igr̃ de tua beatitudine nihil aliud dicem9. niſi q2 tu veluti ſydus quoddã clariſſimũ et ſaluberrimũ e celo miſſum credim9. ſub quo beati petri nauicula q̃ miſere mergit̃ felicit̃ emergetur. Cõſueuit eĩ t̃ra hiſpanie nobiliſſima vnde tibi origo ẽ. induſtrios ſp et fortiſſimos viros aplĩce ſedi. at3 ĩpio dare. queẽadmodũ damaſi et theodoſi maĩfeſtãt. qb9 te nullo pacto cenſemus minorem et nũc potiſſime. cũ ex vrbis illi9 impialis Senaꝝ mr̃is mee. lr̃aꝝ cultricis ⁊ ocij. tamacrem defenſionẽ. et certiſſimã cõſeruatorẽ aĩad uertim9. De ceſare vo a q̃ ſum9 miſſi dicẽ nõ nihil eoꝝ temeritas vrget. q̃ neſciũt verbis extollere ſuos dños niſi deprimãt alienos. S3 horrem9 ingredi cũ puo nauigio magnũ mare. neq; eĩ nr̃a orõ ẽ. q̃ maieſtatẽ tãti pricipis. ꝓ ſua dignitate valeat explicare. cũ nõ vno tm̃. ſ3 q̃tuor ex fontib9 nr̃i friderici laus abunde manat. Ex rõno ĩpio cui pẽſt. Ex natõe germaĩca. q̃ ſibi p̃ ceteris obſeqt̃. Ex domo auſtrie q̃ ſe genuit. Et demũ ex pſona ꝓpria q̃ corpis ⁊ aĩ dotib9 egregie poll3. Si qs igr̃ fridericũ nr̃3 vt par ẽ. ꝯmẽdare voluẽit. Huic prĩo vetuſtas ĩpij et ãplitudo et auctoritas et ptas et magñficẽtia ⁊ gl'ia ĩ mediũ deducẽda erit. Deinde qd ſibi velit ingẽs danielis ſtatua ꝓpt ferreas tibias ꝙuis imperia ꝯterẽtes. Quid grãdis Ezechielis import3 aquila. Cur aſſyrioꝝ regna mutet̃ ab ytalia balaã enarrãd9 oĩs aqle volat9. vt cretẽſes illũ iouẽ ſtulte creditũ deu3. Et theocum vt troyanos reliquos. vt potiſſime pium Eneã. in bellis adiuuaret. vt r̃gib9 albanis aliqñ fauerit. vt rõnos rerũ dños. gentemq; togatã. vt grecos impatores. vt germanos ceſares victores hoſtiũ. et mundi deuictores effecerit. Quecũq; eĩ de romano ĩpio pclare dicũt̃ ad rectorẽ ei9 ꝓculdubio cũ laude redũdãt. Nã ſic apl'i petri et ſilueſtri et leonis ⁊ alioꝝ põtificũ laudabile nomẽ. te q loco eoꝝ ſedes agit ſblimẽ: et auguſti pmi et Cõſtãtini magni. ⁊ karoli victoris. et alioꝝ ceſarũ excellẽs gl'ia: Fridericũ nr̃3 q eis ſucceſſit ĩ altũ tollit. Secũdo exponendum erit ꝙlõga et lata ſit germanica natio. ꝙreligioſa. ꝙverax ꝙiuſta. ꝙ promiſſi tenax. ꝙpplõſa. ꝙdiues. quãta illic nobilitas. ꝙfortis ⁊ expta militia. quãt9 eccl'iaꝝ ornat9. quãta gl'ia cleri. quãta pricipũ magnificẽtia. quãt9 ſplẽdor vrbiũ. q̃ celi facies q̃ t̃re vbertas: cũ ꝓuĩciaꝝ et ppl'i dec9 cũ pncipe ſit ꝯñe. Tercio deſcribẽda ſuccurrit ĩclita dom9 auſtrie ex q̃ ſ3 frideric9 ꝓgnat9 ẽ. Mater ⁊ ipa regũ ⁊ ĩpatorũ. q̃ ſepe vngarie ſepe bohemie ⁊ aliqñ polonie r̃ges dedit demõſtrãda ⁊ quãt9 fuerit magn9 ille Rudolph9 ĩpator. q ⁊ bononiã Rõne eccl'ie dono dedit. Et otto karolũ potẽtiſſimũ bohemie regẽ q auſtriã ⁊ ſtyriã rõno ĩpio ſurripuerat anci-

piti bello victũ infremit. Cũ duo alberti occurrerẽt. duo martis filij. duo fulmina
belli. quoꝝ alphonſum de naſaw. faſtes imperij vſurpantem. apud renum magno
prelio vicit ꝛ occidit. Alter impios huſſitas eccl'ie nr̃e ſeua bella mouentes q̃ſi mal
leus cõtriuit. De patre ladiſlai loquor incliti regis hũgarie ac bohemie. ceſaris no
ſtri patruo. deniqꝫ admiranda probata te nihil ſatis dici poſſet. Ponendi ante ocu
los eſſent Erneſti leopardi. Friderici. et alij q̃plures anime condidiſſime huiꝰ ex-
celſe famlie. q̃rũ virtutẽ admirari magis q̃ recenſere valemus. Poſtremo q2 nõ imi
tanti maiores dedecus eſt paterna laus filio. ad fridericũ ip̃m cõuertenda erit orõ.
De mãſuetudine ſua. de religione. de iuſticia. de prudentia faciendũ verbum. expo-
nendũ eius iter in terram ſanctam. declarandus felix reditus. enarrãda paucis cõ
ſilia. cõmendanda pietatis opa. dicendũ quo pacto. ad imperiũ vocatꝰ fuerit. Ad
coronã regni germano apð ciuitatẽ aquenſeꝫ. Jmpialẽ ĩ hac vrbe ſũmo cũ honore
ſuſcepit: vt cõiugem nobiliſſimã ex domo portigalie duxerit. Alphonſi p̃clariſſimi
regis neptem. Vñ ſibi om̃s hiſpanie potẽtiſſimos reges affinitate cõiunxit. vt neu-
tralitatem eccl'ie romane nocẽtiſſimam. ex natione ſua ſuſtulerit. vt obediẽtiã ger-
manici populi magno labore maiori ſumptu atꝫ induſtria. tuis p̃deceſſoribꝫ Euge
nio et nicolao reſtituerit. Vñ ſecuta eſt que nũc fruimur et quã tãtope cõmendaui
mus eccleſiaſtice ſocietatis vnitas. q̃uis eiꝰ rei gl'iaꝫ pleriqꝫ in alios detinẽt. quoꝝ
opera ea fuit. q̃ ſolet illoꝝ eſſe qui fugatim ab alijs ſeſſumqꝫ termĩ incipiunt. De
his g̃ et alijs q̃plurimis rebus cumulãtiſſime putandũ illi erit. qui fridericũ nr̃m
digne ꝓ meritis laudare decreuerit. Sed nõ ſunt hec onera que nr̃is humeris cõ-
mitti debeant. Satius eſt tacere q̃ maieſtatẽ tanti principis reum vt nr̃a eſt orõne
pcurrere. Pretermittimꝰ igit̃ morem ab alijs ſeruatũ et omiſſis hoc loco tuis ac ce
ſaris nr̃i laudibꝫ. ad ea veniemꝰ q̃ corã te dicere ac agere iuſſi ſumꝰ. Munuſqꝫ nr̃ꝫ
q̃ breuit̃ abſoluemꝰ. Sane cũ accepiſſet Fridericꝰ impator. ſc̃tiſſime atꝫ indeli-
bilis mẽorie. N. papã quĩtũ p̃deceſſorẽ tuũ ex hac mortali luce migraſſe. cõplẽs illũ
dies luxit. Nõ quidẽ cuiꝰ cã quẽ ꝓ ſuis gl'ioſis opibꝫ et aĩ rectitudine ĩ cõcilio bea-
tiſſimoꝝ ſpirituũ ꝛ ĩ regno dei cũ petro et paulo. iã receptũ ñ dubitabat. ſꝫ ꝓp̃t rem
pu. xp̃ianã. cui mortẽ. N. hoc tempe funeſtiſſimã exiſtimabat: timẽs ne ꝓ ſucceſſo-
ris electõe ſacri ſenatus opĩões in diuerſa tendẽtes. incõſutilẽ xp̃i tunicã ſcinderẽt.
et immĩnẽti ceruicibꝫ nr̃is hoſtili gladio vires addicerẽt qð licet de tãto lumĩe non
eẽt credibile: q2 tñ acciderãt aliq̃ñ peiora. ñ fuit abſonũ formidare ſil'ia. Sꝫ queãd
modũ exprimatura ꝛ infauſta migratõe tui p̃deceſſoris merorẽ accepit ceſar ingẽtẽ
ita ex tempeſtiua et felici vocatõe tua. ſũmũ gaudiũ maximãqꝫ leticiã adeptꝰ ẽ. No-
uit em̃ te ceſar cũ adhuc in minoribꝫ ageres. et cũ ſe viſitatũ in hac vrbe ſue corona
tõnis adiſſ;s: quãtum intellectu et doctrina. et p̃ſertim ciuili ſapiẽtia que mundi gu
bernatrix exiſtit: quãtum cũ magnitudine et vite ſanctimonia valeres diligent̃ ex-
pendit. te vnũ eſſe iudicauit. qui. b. p. locũ iuris meriti aliq̃ñ tenẽs. qð nũc ex con-
cordi voluntate ſacri ſenatus impletum cognoſcit et gaudet. Ac cũ ſereniſſima cõ-
thorali ſua leonora prudẽtiſſima et ſanctiſſima femĩa que de tuo põtificatu maxio
incredibilit̃ exultet feſtos dies agit illos. q2 ſecum ſerio triũphat q tu ſolus es. qui
poſt gregoriũ. xj. ꝑ annos octuagĩta et ampliꝰ ſine cõpetitore certꝰ et indubitatus.
b. p. ſucceſſor inueniaris. Ea ꝓp̃t letus de nũcio tue aſſumptõis ceſar. ſolicitꝰ ꝓ de-
bito recognitõis. nos duabꝫ de cauſis ad te miſit. Prima ẽ vt ꝓ vetuſto more ſan-
ctitatẽ tuã recent̃ aſſumptã. ſuo noĩe veneremur. Secũda vt defendendã ꝯtra thur
cos catholicã eccl'iam tue beatitudini cõmendemus. In primo negatio nõ eſt cur
immoremur faciat impator qð ſe decet. accipiat tua pietas qð tibi debet̃. Nos igit̃
iuſſione parentes eius nomine. qui ſacro romano imperio preſidet. ſanctitateꝫ tu-
am domini noſtri ihesu xp̃i locum tenentem in terris ac in gratiam et ducem vni-
uerſalis eccleſie. recognoſcimus te certum et indubitatum. b. p. ſucceſſorem et pa-
ſtorem dominice gregis. Te ſanctorum euangeliorum verum interpretem. Te do-
ctorem ſalutarem. Te clauigerum eterne regni celeſtis profitemur. Tibiqꝫ omnẽ

reuerentiā et obedientiā exhibem⁹.quā romanoꝝ imperatores ꝑdeceſſoribꝫ tuis ca
nonice intrantibꝫ preſtare cōperti ſunt ſiue iure ſiue ꝯſuetudine ſuadētes.ꝙ quantū
nobis ꝑmiſſū ſit preſenti ſacra lr̃a docebitur.Nunc de ſcd̃a noſtre cōmiſſiōis cā tranſ
igere oportet hoc eſt de tuendo nomie xp̃iano ꝯtra thurcos.nō dico teucros . Nunꝗ̃
ꝗ̃ hic erroris,ꝑlabor.vt genti barbare atq̃ immundiſſimo nōi eoꝝ attribuā qui ro
mani ipſi patres habent. Theucri enī idem et troyani fuerūt.a quibꝫ exortuꝫ gen⁹
meandrū et gens Julia profecta romanū fuderat imperiuꝫ. Thurci aūt etſi nunc oc
cupant loca in quibꝫ fuit ylion et neptune troya.ſcite tn̄ ab origine ſunt.qui regnan
te apud francos pipino in aſiam migrauere Eamq̃ pedetētim ꝓuinciam ſui iuris fe
cere. Gens ſpurciſſima et ignominioſa.fornicaria in cunctis ſtuprorū generibꝫ.tunc
quidem ydoloꝝ cultrix.nunc impij machometi ſectatrix . Hec hoſtis peſſima noſtre
religionis . Quō aūt debacbati ſunt temporibꝫ noſtris thurci in grecia.⁊ quo impe
tu Cōſtantinopolim expugnauerūt . Galatos deleuerint . Raſtiā que ſuperior olim
miſia dicebatur oppreſſerint. In peloponeſum In euboeam cū exercitu venerūt.cun
ctiſq̃ per circuitū xp̃ianis vincula.verbera . neces cōminati ſunt.nō eſt ꝓpoſiti noſtri
nunc cōmemorare . Satis ei et ī ratiſpana et ī frāckfordia et ī noua ciuitate.⁊ ap̃lici
⁊ ceſarei et alioꝝ ꝑncipū legati ruinā grecie eccleſie noſtre vulnera defleuerūt . In h̃
etiam adiutorio non me fugit ſepe de his rebꝫ orōnes habitas eſſe.et ab illis qdē diſ-
ſertiſſimis viris.quibꝫ ſi velim equari dicendo manifeſte de ſapientia. Nunc vō non
vbis nec lacrimis. ſ; armis regū et populorum eſt opus Que aūt hacten⁹ aduerſus
hāc thurcorum inſolentiā. Pro tutela fidelis populi temptauerit imperator Opti-
me nouit tua beatitudo . Nec te latet promiſſa fuiſſe vngaris ſubſidia que preterie-
rūt. Sed qua iā rōe perturbata ſunt ei⁹ cōſilia.et quibꝫ artibꝫ impedita ſit hoc anno
ī thurcos expeditō malo tecū cogites ꝙ̃ extra me publice audies. Illud tn̄ nō recita-
bo que franckfordeñ cōſiliū facienda decreuit.duabꝫ cōditionibꝫ ſubnixa fuiſſe . Al
tera vt certitudo claſſis ytalice.que cum terreſtri exercitu cōcurreret ſuo tp̃e haberet
Altera germanoꝝ controuerſie que poſſent impedire pactum de medio tollerentur.
Primam cōditionē irritā fecit tui predeceſſoris obitus . Scd̃a ne poſſet impleri ab
his ꝓcuratum eſt.qui ex publico malo proprium commodū querunt . Atq̃ ita dum
xp̃iani cūctantur thurciq̃ properāt religionem nr̃am funditus delere nituntur qui
nō contenti viciſſe greciaꝫ vngarie nobili regno iminent Vngari vō magnanimi et fi
deles populi annis ſupra.lxx .hunc hoſtem perpeſſi nunc victi nunc victores ſuū ſan
guinem tutati ſunt.qui cum nos ſeruant.optimates ſuos cum regibꝫ et pontificibus
miſerunt. Nulla domus in vngaria eſt digno nomine que duobꝫ nouiſſimis bellis cō
tra thurcos habitis egregiū et fortem aliquē virum nō deplorauerit.hodie vō non eſt
hoc regnū.qd̃ thurcorum ipetū ſuſtinere poſſit. Attenuatum atq̃ externa idiget ope
legati eius et in franckfordia et in noua ciuitate cum ceſare ſuperos atq̃ homines te
ſtati ſunt: Si reliquorū xp̃ianorum preſidia ſentiunt ſe iterum atq̃ iterum belli peri-
cula ſubituros. Sin relinq̄ntur a nobis leges accepturos.quos thurci dederint. Ne
q̃ enī conſilium eorum eſt ſine ſpe victorie.vrbes et agros igni.vxores et filias lupa-
nari .ſua et liberoꝝ capita hoſtili ferro cōmittere.quocūq̃ tandē modo ad hoſtes vn
garia deficiet.ſiue ytaliam ſiue germaniam percurrere ac predari voluerit in vtran-
q̃ terram patenti porta aditum habet . Murus vero vngaria eſt ⁊ antemurale for-
tiſſimum.ſiue clipeus noſtre religionis .ſub quo longe iā ei protecti ſumus . At hic
nūc clipe⁹ nob̄ ſubtrahitur . Murus vō bombardis arietibꝫ et quatitur et nos de re
medio anima nulla remordet. O ingratitudinem noſtram quā nūc vicem defenſori-
bꝫ noſtris reddimus vngaris. O ſtulticiam populi xp̃iani.o cecitatem atq̃ amentiā
ab externis inuadimur hoſtibus.et nos in ciues arma conuertim⁹. Sed digne pa-
timur pro noſtris iniquitatibus Nulla intra nos concordia.nulla obedientia ē. Ne
q̃ ſpirituali neq̃ tp̃ali paremus capiti Iacet ſpreta religio iuſticie Nullus honos .
fides pene īcognita.ſed rex quiſq̃ ſibi aut pōtifex eſſe videt quot capita tot ſentētie
Scinditur incertum ſtudia incōtraria vulgus. Illic germaniam mille conturbant

lites inter galliam et angliā vetus odium viret. Hyſpanie reges immutat ambitio.
ytaliam magno labore pacatā. Nouus iam turbo ꝯcutit. Noua exurūt apud ſenas
incendia. Quid ſperemꝰ his moribꝫ ꝓcuratores machometi ſumus. Nā ipſi pateſa
cimus hoſti. et terga nudamus que feriat. Quid tanta inter nos eſt iuidia et maliuo
lentie peſtis. tantum venenum tanta rabies vt videre videat complures noſtre religi
onis homines ſeruire thurcis malle. ꝙ xp̄ianū ferre aliquē principem. Tot demum
ſunt in xp̄iano populo vectigalia. tot pecuniarū extorſiones. tot rapine tot principū
ne dicam tyrannorum noſtrorꝫ in ſubditos cōtumelie. vt magnopere verear. ne veni-
ente thurco et onera relaxanti. Plebes noſtre libenti animo cellā ſubmittant. Mari
me ꝟo ſi vt eſt callidus hoſtis libertatem de fide fecit. Sed o xp̄ianum pplm. o plebem
electam. o vineam dn̄i ſabaoth. o xp̄i hereditatem. o teſtamentū. o regnū dei quo nūc
redacta es xp̄iana ſocietas: ex quatuor patriarchalibꝫ eccleſiis xp̄iana ſubnixa fides
in orbem vniuerſum palmites extendit. maiores noſtri duas per ignauiam et ſecor-
diam cū Jeroſolimitana ſede turpiter ꝑdiderunt nos terciā. et illam quidem. que pꝰ
romam ſcd̄a fuit. in qua tot nobiliſſimi imperatores tot ſancti pontifices claruerunt
tot generalia cōcilia celebrata. tot ſacri canones editi. tot ſacratiſſime leges promul-
gate ſunt non minori damno. maiori tamen deſidia prorſus amiſimus. Euangelium
ſaluatoris qd̄ in omnem terrā intonuit. ſola iā audit europa. nec ipſa quidem omīs
In occidenti ſarracenis premimur. Septentrionis magnā partem ceca gentilitas
inuaſit. ex oriente qua grecia ꝓtenditur thurci nos pepulere: ꝑpe eſt niſi vigilamꝰ ni
ſi conſurgimus. Niſi deus adiuuat niſi tua ſanctitas vt temperet animoſe occurrat
vt et hūc tuū thronū. et ꝗcquid reſtat xp̄iani noīs machometus occupat qui iam ſine
reſiſtentia terre dominꝰ ac maris eſſe videt̄. Aduerſus hanc peſtiferaꝫ beſtiam et ad
uerſus hec mala conatus eſt imperator. vt noſti remedia cōquirere. ſunt ꝑcepta. ſunt
eius vt ante dixi cōſilia. non propoſito cadit. neqꝫ animo deficit: deceptus eſt nō deſa
tigatus. Hac ꝟo ſucceſſit alia aggrediet̄ via. quecūqꝫ ſibi vt imperatori romanorꝫ
vt aduocato eccleſie. vt protectori fidei orthodoxe. vt auſtrie duci. vt religioſo pricipi
vt homini chriſtiano īcumbere videntur. procuranda religione minime poſtergabit
Sed qm̄ propulſare thurcos. et illatam xp̄iane plebi cōtumeliā vlciſci oīno opus eſt
omnium fideliū magnoqꝫ ſumptu et magnis viribꝫ indiget. Supplex orat tuam bea-
titudinem ceſar que chriſti vicarium gerit. vt anteꝙ hoſtis appropīquet magis vna ſe
cū ad ea intēdas animū. per que xp̄iane potentatus inter ſe pacē tenentes. aduerſus
infideles arma conuertant: et cōmunem hoſtem ex europa deturbent. Quod licet dif
ficile videatur hac infelici tempeſtate noſtra in qua tantopere diuiſi ſumus: nihil eſt
tamē ꝙ diligentis hominis ſtudium non perficiat Vigilanti. inſtanti. vrgēti. pro vo-
to cuncta ſuccedunt. labor improbꝫ omnia vincit Incidiſti beatiſſime pater ī hec luc
tuoſa. et vt ita dixerim faſtidioſa tempora. que fidē catholicā pene concuſſā. et vndiqꝫ
laniatam chriſtianā plebem oſtēdunt. Tu ne cede malis. ſꝫ contra audentior ito: ꝙ
difficilius eo preclarius ages. non eſt impoſſibile ſi mihi credis cōſtantinopolim. to-
tamqꝫ greciā de manibꝫ thurcorum eripere: ſi mō his itineribus incedamꝰ. que ſunt
aptiſſima. neqꝫ mare neqꝫ terra chriſtiane potentie thurci ſunt pares et hominibus ⁊
equis et nauibꝫ et curribus et quibuſlibet armis et rei militaris pericia ſuperiores
ſumus et auro Nā ſi armetur chriſtianū robur fugiēt hoſtes ſicut ſtipula a facie ven
ti Sarmatiaqꝫ nr̄is relinquent ſpolia ſine vulnere et ſanguine. Mira res neqꝫ facul-
tas nob̄ deeſt. q̄ poſſumꝰ thurcos exterminare: neqꝫ voluntas. Nam viribꝫ multo ꝙ
illi preſtamus. ⁊ nemo eſt chriſtiano nomīe īſignitus qui nolit perire thurcos Quid
igitur obſtat. cur ſtamus. cur non exurgimus. cur non defendimus plebem noſtram
cur non propulſamus iniuriam: Sed vnum nobis de iſtis vnū inquirendum eſt. quo
habito facile terrebimus et conſternemus hoſtē. Hoc vnum ē ordo ſine quo nihil eſt
quod valeat rite explicare. Ordine caremus beatiſſime pater: et modo at nunc tua ī-
tereſt et noſtri ceſaris. et adherere rebꝫ agendis. Niſi enī vos duo luminaria magna
Vos primi orbis capita. vos ſal terre et mūdi ꝓſules ordinē ponitis quo chriſtiane

vires in hoc opus vniant̃.non eſt ꝙ vel nos ſperemus vel thurci timeant xp̄ianū cō‑
flari exercitum. Age igitur ſumme pontifex. fortem ſume animum: erige nobiliſſimā
mentem. laudatiſſimū illud in omni gente diulgatū. quod ī aſſumptiōe tua votū emi‑
ſiſti ante oculos ſemper habeto. Intelligis ꝙ ceſar ꝓmittit clariſſimū illū arrogonie
regem potētia et ſapientia incōꝑabilem in hoc opus valentiſſimum habes philippo
duci burgundie nobiliſſimo ⁊ piiſſimo maximis rebus comparando. nihil magis cor
di eſt ꝙ̄ pugnare in thurcos. Vngari auxilia expectant. belli fortunam ſub tuo vexil
lo iterū experituri in germania multi ſunt principes qui corpora ſua aduerſus hos ho
ſtes deuouere Carolus rex francoꝝ et re ēt noīe xp̄ianiſſimus. ſuoꝝ progenitorum
veſtigia non deſeret. quoꝝ fortia facta omīs decantat eccleſia. ne queq̧ fortes vt opi
nor angloꝝ manus deerunt. Caſtellanis et portigalenſibꝫ rerū geſtaꝝ gloria clariſſi‑
mis innatū eſt ꝓ fide certare Voluntarii ſunt et prompti omnes populi pro chriſti fi
de arma ſuſcipere. ſ; omnes in te oculos dirērē. omnes ex te modū atq̧ ordinē expe‑
ctant. Exurge igitur ſpi ecclīe theſaurū. aperi celi portas promitte dignam labore
mercedem. Effunde largiter ſpiritualia dona ī xp̄i milites mitte operarios in meſſe;
dn̄o gratiſſimam metent. Hoc tuū eſt opus. hoc eſt in quo deo poſſis et hominibꝫ cō‑
placere. Scio multos tibi deberi titulos poſt ꝙ̄ celum potieris: ſed nullius illuſtrior
ſacrofago tuo inſcribi poterit: ꝙ̄ ſi perdite ſub p̄deceſſore tuo cōſtantinopolis recupa
torū et vltor cōis ī vrie vociteris Atq̧ vt aperte dicam qđ ſentio. Hec certiſſima via
eſt ꝑ quā xp̄iani reges et fideles cuncte nationes. tibi vt xp̄i vicario ceruices ſuas li‑
benter inflectant. ſi defenſione; fidei noſtre fortiter et magnifice ſuſcipias et quemad
modum fouendo ytaliam pacem iuuando et ſapientiſſimos legatos deſignando ſpē
dediſti exterminādū thurcoꝝ ſedem et impiam gentem totis conatibꝫ erect⁹ atq̧ intē
tus eſſe videare Pleraq̧ alia ad rem hanc ydonea ſemotis arbitris. cum tue pietati
videbitur latius exponemus.

Oro Enee corā ſctiſſimo et ſenatu cardinaliū ipa‑
tore coronato pn̄te ⁊ ei⁹ noīe ad paſſagiū īducēdū.

ccccxiiij.

Myſes vir dei btiſſime pr̄ marie pontifex cum ſibi ſucceſſorē ordinaret Io
ſue filium Nun diuinam vocem ad ſe dicentē audiuit. ꝑ hoc ſi quid agen‑
dum erit Eleazar ſacerdos cōſulet dn̄m. ad verbū eius egreditur et ingre
ditur ipſe. et omnes filii Iſrahel cum eo et cetera multitudo. quibꝫ verbis non popu‑
li ſolū ſed reges et principes mouentur. magnis in rebꝫ ſummi ſacerdotis cōſiliū que
rere et imperiū ſequi. Quod poſtmodū et in nouo teſtamēto ac in tēpore gratie mul‑
tis exemplis ⁊ autoritatibꝫ eſt firmatū. Sicut et cōſtantini magni et theodoſii et Iu
ſtiniani et alioꝝ xp̄ianoꝝ ceſaꝝ geſta teſtant̃. Eam ob cauſam cupidus atq̧ auidiſſi
m⁹ Ceſar diuinus Fridericus roman⁹ īperator Auguſtus filius tuus obſequentiſ‑
ſimus. ſuo tp̄e aduerſos impios machometi cultores generale paſſagium fieret. atq̧
in illud ſuū ſtudium ſuaſq̧ curas omnes cōuertere: te pri⁹ magni dei vicariū. xp̄ia‑
ne plebis ſacratum religionis magnum caput perfectū ducē. optimum rectorem. ve
racem magiſtrum. cōſulendū. audiendum et ſequendum cenſuit. Cuius prouidentiā
noſtre autoritas mouere poteſtas implere pōt: quid ſit agendū. Venit igitur hodie
ad te tuumq̧ ſacratiſſimū ſenatum ceſar ſuper vniuerſali paſſagio. cum tua beatitu‑
dine locuturus. Coronatus enī iam triplici corona. eiuſq̧ regni tua bn̄ficētia rex cō‑
firmatus cuius potentiā daniel ferro cōparauit. cui⁹ limites ſolus claudit occean⁹
cuius fundator Romulus. confirmator Iulius amplificator auguſt⁹. Approbator
dn̄s ihesus fuit. cuius autoritas in terris niſi tue cedit nulli. Cuius officium eſt pce
re ſubiectis. et debellare ſuperbos. Quid aliud cogit ꝙ̄ paſſagiū. ꝑ qđ et xp̄iani for
tiores. et inimici xp̄i nominis credūt̃ imbecilliores. Princeps inꝙ̄ ſapiens. que ſunt
digna principi cogitabit Reges apud modos vt herodot⁹ inq̄t apud oēs vt cicero ſē
ſit iuſticie fruende cā creati ſūt. velut iniuriaꝝ ꝓpulſores. q ſi p̄latū auſcultare volūt
ceteriſq̧ phis recta mouentibꝫ obedire Procuratione reipubli. non ad ſuā ſ; ad eorū
qui ſibi cōmiſſi ſunt vtilitatem gerere dicuntur. Atq; hoc eſt ꝙ de paſſagio ceſarem et

ſolicitum et anxiũ fecit. Super qua re dicturus eo que mihi ſua maieſtas imperat
orationẽ meam in tres partes diuidã. In prima dicẽs quid ſit paſſagiũ qđ queritur
In ſcđa cur petat̃. In tertia facile ne paſſagiũ fructuoſũ ſit futurꝛ. Quibꝫ ĩ rebꝫ ſi lõ
gior fueri cũ rerꝝ magnitudini v̓ba ꝯpãt̃ ſic fortaſſe breuior videbit̃: ero tñ reuera bre
uis qm̃ ẽpedocle teſte ſola breuitas ꝯmẽdat ĩdoctos Sꝫ iã p̃mũ abſoluamꝰ. paſſagij
vocabulo nihil aliđ deſignamꝰ qm̃ expeditõꝫ militarẽ nũmeroſiſſimã aduerſus ĩfide
les ꝑ xp̃iãos ĩdictã. quã ſi ꝯſequũt̃ cruce ſignati. plenariã pccõꝝ oĩuꝫ r̃miſſiõꝫ merẽt̃
Appellat̃qꝫ paſſagiũ s̃mone ytalico q̃ſi tranſitꝰ. Nã ſic̃ aues q̃dã gregatĩ certis anni
temporibꝫ de regione in regionem trãſeũt. dicunt̃ ꝙ paſſagiũ facere: et xp̃iani nõnũ-
q̄ ſumptis armis turmatim incedentes. Atqꝫ in hoſtes fidei ex apl̃ice ſedis iuſſu ꝓſi
lientes. et viſi et dei dicti ſunt paſſagium habuiſſe. Neqꝫ verũ paſſagium videri põt
niſi multorum fiunt populoꝝ: qui migrare magis nouas ſedes queſituri q̄ bellatu-
ri videãt̃. Sic̃ cymberoꝝ ĩ ytalia ĩundatõ ac gothoꝝ ⁊ hunoꝝ excurſio: habemꝰ qđ
ſit paſſagiũ. Nunc cur petatur exponamꝰ. Tria ſunt que ceſarem paſſagij cupiduꝫ
reddant. Cõmiſeratõ. vtilitas. atqꝫ honeſtas rei. Unde v̓o ꝯmiſeratio prodeat. pau
cis (aduerte) docebo. Quis infirmatur inquit apl̃us et ego non infirmor: Qui vidit
afflictos et nõ affligitur: cuius pectus adeo durum eſt: vt dolentibꝫ non condoleat:
gementibꝫ non cõgemat: Triſtantibus non cõtriſtet̃: Ceſar q̃dẽ poſtq̄ diſcretiõis at
tigit annos cepitqꝫ noſcere noſtre fidei ſacram: mox religionis induit zelum: cepitqꝫ
rebꝫ oĩbꝫ diuini cultꝰ augmẽtũ p̃ponẽ. qđ ſibi et ſue nature bonitas et nobilitas ſan
guinis ſuadebat. Nam domus auſtrie princeps inter quos plures ac reges ac impe
ratores floruerunt: tunc ſibi proſpere ſuccedere ſperauerunt. cum diuino nomini be
ne et cõſtanter famulati fuiſſent. Quoꝝ veſtigia fridericus ſecutus defunctis paren-
tibꝫ q̄primũ tutelam exiuit. vt locum videret ĩ quo noſtra redemptõ celebrata eſt. ad-
huc adoleſcẽs trãſmare nauigauit. cõteritqꝫ pelagꝰ digitis aſperit locũ vbi natꝰ ſalua
tor noſter xp̃c. Ubi poſitus in preſepio. Ubi p̃ſentatꝰ in templo Ubi baptizatꝰ. Ubi
temptatus. vbi predicauit. vbi lazarum ſuſcitauit. vbi cenauit. vbi captus. vbi deri-
ſus. vbi iudicatꝰ. vbi crucifixus. vbi ſepultus eſt. et vñ aſcendit in celum. Quid mul-
ta dicam oſculatus ẽ ceſar terrã vbi fuerũt pedes eius q nos redemit. Sꝫ quo tunc
aĩo fuiſſe arbitraris cũ ſpurcidos illic. Sarracenos immũdos horridoſqꝫ dñari vide
ret. ſanctiſſima loca poſſidentes. Quid aliud dicere poterat niſi ꝓpheticũ illud. Deꝰ
venerunt gẽtes in hereditatẽ tuã. Polluerũt templũ ſanctum tuum poſuerũt iheruſa
lem in pomorũ cuſtodiã. Et iterum. Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo facta
ẽ vidua dña gentiũ. Pꝛiceps ꝓuinciaꝝ eſt ſub tributo. Proch quãtuꝫ vrgebat ange
batqꝫ ceſarẽ ciuitatis huiꝰ oppreſſio: et illoꝝ q ſunt tranſmare xp̃ianoꝝ ꝯculcatõ. Sꝫ
qđ grecia lr̃aꝝ mr̃. Inuẽtrix legũ. cultrix moꝝ. et oĩuꝫ artiũ bonaꝝ mgr̃a. quẽ nõ mi-
ſeret gẽtis illiꝰ afflicte opp̃ſſe peſſundate. cuius imperium non ſub alexandro mace-
done ſolum ſuiſqꝫ ſucceſſoribus. Sed ſub athenienſibꝫ thebanis ac lacedemonienſi
bꝫ olĩ florẽtiſſimũ. et potẽtiſſimũ fuit. Nũc vbilibꝫ effemĩatis thurcis s̃uire coacta ẽ.
qđ regnũ illđ vngarie nobiliſſimũ. terra ãtiq̃. potẽs armis: etꝫ vbera plebe. Heu q̃nta
paſſi ſũt vngari diebꝫ nr̃is: q dũ nr̃m s̃uãt ſãguinẽ. fudũt ſuũ q̃ꝝ pectora nr̃i ſũt muri
obligamur recte oẽs xp̃iãi vngarice gẽti q ꝓ nobꝫ mortificãt̃ tõ die. ⁊ facti ſũt ſic̃ ouis
occiſiõis. Et cũ p̃ntẽ illoꝝ regẽ pueꝝ pupillũ. orphanũ. ladiſlaũ nobiliſſimũ: ⁊ regũ
et ĩꝑatorũ ꝓlẽ. q ſuo regno ſuiſqꝫ ſubditis. auxiliũ nũc. tã ſctitatẽ tuã q̄ ceſareã. ſue
p̃ces ſue lacrĩe moueãt. nã illi gẽti poſtulat auxiliũ. q̃ toto xp̃ião ꝑpl̃o affert p̃ſidiũ. ac
cidit vt aliaꝝ calamitas ꝓuiciaꝝ maſſagete et ſcitaꝝ q̄pl̃es ꝑpl̃i liuoniã vexãt Mau
ri v̓o ꝑuũ hyſpanoꝝ occupãt regnũ. ſiliciã Iammiarius ĩ ſiluas Ciprũ Rethũ Cre-
thũ. Siciliã. q̃re et ĩpĩ ytalie littora barbaroꝝ ſepe claſſes ĩuadit aſpnantqꝫ xp̃ianos
Ꝓ nr̃aꝫ maxiaꝫ negligẽtiã. o tp̃a. o mores. Dũ gẽtiles fuer̃t ceſares ydoloꝝ cultores
augebatur indies credẽtiũ numerꝰ. Nũc cũ xp̃iani ſũt reges ĩꝑatores duces minuit̃
cultꝰ xp̃i. q totũ fere orbẽ cõpleuerat. ĩ angulũ europe deductꝰ ẽ. Affricã et Aſiã ami-
ſimꝰ. Europa ꝙ ꝯculcauit cur h̃ refriguit ardor. tepuit caritas. Prochdolor maior
eſt Sarracenoꝝ ardor ĩ ſua ꝑfidia q̄ noſter ĩ fide zelus. Cernimꝰ xp̃ianorum minu-

rias et tacemus. Opprimitur iugulatur noſtra religio. et auertimus oculos. Sed aliꝰ
eſt ceſaris animꝰ. aliãq; arbitrat̃ tuã eſſe mẽtem . Nã qui nõ defendit oppreſſos. aut
amicos. aut patriam deſeret qđ ne tibi neue ſibi quiſpiaȝ imputet paſſagiũ expedit
in quo magnam vtilitatẽ eſſe ĩtelligit ſubuenire laboribꝫ. Ungaros liberare. grecos
a ſeruitute propagare. diuinũ cultũ ſanctã terrã. ex manibꝫ ĩpiorꝝ vendicare. Mon-
ſtrũq; illud ⁊ abhominabile ydolũ machometi exterminare. Unde placentes inmar
ceſſibilem celeſtis regni coronã adipiſcantur. En magnaȝ vtilitatẽ. ſ; non eſt vera vti-
litas honeſtatis. Maiores noſtri iuſtũ bellũ gerere honeſtã rẽ cenſebant. Erat autẽ
belli equitas ſanctiſſimi ſenatus ꝓ iure deſcripta denunciata q̃ bella ĩdicta iuſta pu-
tabant In quibꝫ qui viriliter pugnaſſent. non viuentes ſolũ. ſ; occumbentes que ho-
nore dignos. glorioſoſq; iudicabãt. Quid de h̃ bello dicemꝰ qđ non terrenꝰ hõ. ſ; di-
uinus imperator indicat. In quo non impij ſ; diuini cultus ꝓpagatõ querit̃. In quo
fides catholica defẽdit̃. et honor ſaluatoris nr̃i. q cũ ĩ forma dei eẽt ñ rapinã arbitra
tus eſt eſſe ſe equalem deo ſ; formam ſerui accipiens. ſeipſũ exinaniuit factus obedi-
ens vſq; ad mortem mortẽ autẽ crucis: vt nos de dyabolica ſeruitute redimeret. ⁊ tu-
met aduerſus eos machomet. inflat̃. cornua erigit. ⁊ nos quieſcimꝰ. An non arma ꝓ
xp̃o ſumemꝰ. qui ꝓ nobis ſumpſit humanitatẽ. Maxia eſſet ĩgratitudo noſtra. ſi nõ
ad incertã mortẽ pro xp̃o iremꝰ qui certã ꝓ nobis tulit: ſi nõ illi vitam offeremꝰ a quo
ſuſcepimꝰ. En bellũ honeſtiſſimũ in quo patris. in quo dñi. in quo magni dei cauſaȝ
tuemur. In quo qui vitã tp̃alem amittit acquirit eternã. et famam clari noĩs adipi-
ſcitur ſempiternam. Quid plura tantũ obeſtis. vt non ſit glorioſum pugnare ꝓ fide
vt infame fedumq; ſit non pugnare. qñ neceſſitas vrget ſicut iam craſſantibꝫ vndiq;
ĩ fratres noſtros ſarracenos: et noĩe xp̃i magna ĩcrudelitate atq; immanitate perſe-
quẽtibꝫ. Et tantum de ſc̃da parte dictum in qua cur paſſagium peteretur monſtran
dũ fuit ¶ Supererit nunc de poſſibilitate congregandi paſſagium deq; ſpe fructus
dicere plurimi ſunt beatiſſime pater. qui cum nominari paſſagium audiunt. Ecce
vetus ſomnum iniquum. vetus deliramentum. inanes fabulas. Uerum vrbanus
anteceſſor tuus cum vexaretur a paganis orientalis eccleſia. Sarraceni qui thilum
cõculcarent. motus allexij qui cõſtantinopolim tenebat et aliorꝝ xp̃ianorum qui ſub
tributo thurcorꝝ vitam egebãt. p̃cibꝫ. igni et laborioſo itinere in galliam profectꝰ ma
ximũ exercitum cõgregauit. Atq; hominũ tricenta milia vt Otto friſingeñ ſcribit nõ
futilis auctor in greciã aſiam ſyriamq; tranſmiſit. quibꝫ mille ſarracenorꝝ vires ob-
ſiſtere valuerunt qñ et anthiochiam expugnauerunt et hieroſolimam obtinuerunt.
Uñ adhuc vrbanus q conuocauit paſſagiũ et gotfridi qui indixit illuſtre nomen ha-
betur. Sed penſemꝰ hodie ſpes bona poſſit haberi paſſagij. qñ nemo ſciens impoſſi-
bilia tẽptat. Neq; aggredit̃ quiſq̃ quod aſſequi deſperat. Magnũ facinus ſpes nu-
trit. Quid hic reſpondemus duo cõſideranda ſunt vnũ an chriſtiani facile poſſint in
paſſagium trahi Alterũ an inchoato paſſagio ſpes ſit magna vincendi. Nam q̃uis
omnium bellorum dubius ſit exitus. Nunq̃ tñ cõmittendum eſt bellum ſine ſpe qua
dam et argumento victorie. Ne (ſicut Octauianus ceſar prouerbiũ habuit) aureo pi
ſcari hamo videamur. ĩ quo maior damni q̃ lucri rõ poſſit haberi difficile ergo p̃mũ
videtur xp̃ianos. qui inter ſe ſunt diſcordes. apertiſq; fragrant odijs in vnam paſſa-
gij ſummam ducere. Sed quid multi obſtare putant paſſagio ſapientia ceſaris cõdu
cere indicat. Omninoq; ſi pax xp̃ianos haberet. incaſſum quietos p̃ncipes atq; tor-
pentes populos excitaremus. Neq; vtiles bello manus inuenirentur timerent mor-
tes. ferrũ. neq; ſignũ neq; tubam ferre poſſent. Nunc v̾o excitata bellis ꝑplo vltro ſe-
ſe offerrẽt. facilꝰ ex bello vocatur bellũ. q̃ ex ocio miles. Bonũ ẽ viro ſicut ꝓpheta
teſtat̃. cũ portaueit iugũ ab adoleſcẽtia ſua. qs xp̃iãorꝝ ẽ poſtq̃ pugnare oȝ. q nõ potiꝰ
ĩ thurcos q̃ ĩ xp̃ianos ſtringẽ gladiũ velit. Placebit oĩbꝫ arma ĩ ſarracenos vertẽ pa
triã vt getã reliquũt. Et fortaſſe vnica paradi xp̃ianos via ẽ cõuocatõ paſſagij Mar-
ciales eni et feroces europe ꝑpl'i neſcientes quieſcẽ. niſi aduerſos exteros prelientur.
in ſe manus vertũt. Qua rõe ductus olim catho excidi carthaginẽ diſuadebat ne pa-

cē habētes ī circuitu romani ī ſeſe ruerēt. Sic et reges iſrl' victis hoſtibꝫ mutuis re-
cidē vl'neribꝫ Iā pacē ꝗ vt habeāt xpiani: bellū ī dexteris ē īnfferēdū. Ad quā rē neqꝫ
germanoꝝ illuſtris animꝰ. Nec coꝛ nobile gallice gentis. neqꝫ mens ſublimis hyſpa
noꝝ. neqꝫ honeſti cupidꝰ ytaloꝝ deerit ſpūs. Oīs qꝺ tua iubet ſcītas. ꝯſtāti aīo ex
eqnt. Quis dubitat fieri paſſagiū: qꝺ romani pōtificis autoꝛitate decretū ⁊ iperato-
ris mādato fuerit cōuocatū: videoꝛ vidē rē pfectā. Nec me dubiū hꝫ vllū. Si tu ōbuꝫ
apponis: ceſar adijcit manū. Nā ſi qs obedire neglexēit vel tuis iuſſibꝫ vl' ceſaris im
perio ꝯpellet. Sꝫ dic fortaſſe qſpiā ꝙ Bracciꝰ ꝙuis hoſtis eccl'ie. aliqn tn̄ vir ſenſatꝰ
freqnti ſmone vſurpare ſolebat. tibꝫ potētiſſime rebꝫ bellū indigē. Et hoꝝ triū vnū
cē pecuniā Ubi ꝗ coꝛrodemꝰ aurū ad tātū et tālonginquū bellū: nccariū ſunt. ⁊ modi
ī ꝓmpto huius inueniemꝰ argentū ꝗs vulgare nō expedit Illud dicē poſſū. Ciuita-
tes q̄ ob eā cauſā bellū ſuſcipiūt. vt ſine minis ī pace viuunt. libenter paſſagij cōtribu
ant curas vt pacē nihil inſidiaꝝ hn̄tē cōſeq poſſūt. nō erit difficile ꝓuocare paſſagiū
Nec rurſus ſpes magna victoꝛie deerit. Nouit maieſtas īperatoꝛia thurcoꝝ aſſirio
rū egiptiorūqꝫ gētē. imbecilles īermes effemīati ſt Neqꝫ aīo. neqꝫ ꝯſilio. marciales.
ſaumacida erūt ſpolia ſiñ ſudoꝛe et ſanguie. Quis trūcatos mitratoſqꝫ thurcos. aut
brachatos timeat egiptiacos. ꝗs rabſaces ad ezechiā regē loqns bacculo arundineo
cōfracto cōpauit. Qꝫ ſi aliqn nr̄i exercitꝰ victi ab eis ſūt. neqꝫ viribꝫ neqꝫ re militaris
pericie. ſꝫ inumeroſitati hoſtiū aſcribēdū ē. Qm̄ ſi xpianoꝝ copie tot fuerūt vt oppri-
mi tot ſaracenoꝝ multitudinē neqant. et ꝙ paſſagij nomē expoſcit: certa nihilominꝰ
ī manibꝫ erit victoꝛia ſic pſca exēpla nos iſtruūt Iuuabūt et diuiſiōes eoꝝ et odia q̄
in tartaris hn̄t aſſidua certamina. Iuuabit ⁊ gētis illiꝰ deſperatō. Nā et machome-
tū cui maxie credūt ſectā ſuā ī ottigētos vſqꝫ annos augēdā. Exinde diminuendā aſſe
rūt ꝓphaſſe. q ſub eraclio ceſare malignari accepit. poſtꝙ ſupputāt anni. xl. et octīgēti
⁊ ſꝫ thurcos admodū terꝛitat. xpianos eleuat. Nāetſi falſus ꝓpha machometꝰ ē. nō ē
tn̄ falſū vaticiniū eſtimādū: qꝺ Ieremie ſacris ſmonibꝫ ꝯſonū eſſe videmꝰ. dū qnqgeſi
mū ca. libꝛi ſui qſi tuā ſctitatē ac ceſarē hoꝛtatꝰ Nolite tacē ſup iniqtates eꝰ qm̄ tp̄s vl
tionis ē dūmodo viciſſitudiēꝫ ipē rtbuet ei. Poſſeꝫ ad hāc tn̄ plura deducē: ſꝫ neqꝫ do
ctiſſimis tuis auribꝫ neqꝫ reuerēdiſſimis ſapiētiſſimiſqꝫ p̄ribꝫ q aſſidēt dāda ſt v̄ba. ſa
tis ē nob abſoluiſſe ea q̄ ꝓmiſimꝰ. ea q̄ ceſaria dignitas dicturū me voluit. Intelligis
xpi deſideriū ſuū ītegrū ꝓpoſitū Ceſaris mētē ītueris: totū tn̄ et ꝯſilio et iudicio tuo
relinquit. Ceſar cū eſſet hac vice apꝺ tuā btitudinē noluit hāc rē intactā reliquē. que
ſibi ab ineunte adoleſcentia ſp coꝛdi fuit. Al's aꝫ cōciliū generale petiuiſſet aut infoꝛ-
matōꝫ decreta aut aliud quiſpiā Ceſari ſuſcepta ex tua ſacra manu īperiali coꝛona.
nihil antiqus viſuꝫ eſt ꝙ de paſſagio tecū agere. Quod ſi fortaſſe pma frōte arduū vi
deat. Nihil tn̄ eſt tā difficile. qꝺ qrendo nō fiat facile v̄tus circa difficile opat Aſpe-
ris in rebꝫ. ⁊ vir noſcit et gl'a qrit. q magno aīo et fortiter et excellenterqꝫ gerūt Ne-
ſcio quō plenioꝛi bucca laudare ſolemꝰ: clari et illuſtres ſūt tituli tui btiſſime pſul. q
vnionē feceris Iubileū indulſeris ceſarē coꝛonaueris. Paſſagij tn̄ titulus et dignioꝛ
et diuturnioꝛ oībꝫ erit. quē ne ſucceſſoꝛi relinqs: ⁊ ceſarea ſublimitas ſuadꝫ ⁊ oīs xpi
anitas orat ⁊ tibi coꝛonato ceſare ꝙuis multa incūbāt nihil tamen eſt de quo vel vti
liꝰ agere. vel gloꝛioſius ꝙ de paſſagio.

¶ Gregoꝛius heymburg denun-
ciatur excommunicatus.

Epiſtola. cccc. xv.

PIus papa. ij. Dilectis filijs burgimagiſtris ⁊ ꝯſolatui oppidi nuremberg
ſalutē et apl'icā bn̄dictōꝫ Saluatoꝛ humāi generis ī hūc veniēs mūdū. vt
ex moꝛtalibꝫ genitꝰ. dei filios et ſibi ipi ī ſūmi p̄ris ſui regno cohēdes effi
cēt: Unū ex oībꝫ fidelibꝫ ī eū credētibꝫ regnū ꝯſtituit idqꝫ vnā ipiꝰ eccl'iā nūcupauit
cuiꝰ ipē caput eēt et regnatoꝛ ſēpiternꝰ. Uiſibilē v̄o hūanis ocl'is p̄ntiā ſui p admira
bilē ad p̄rēꝫ oīpotētē aſcēſū. mūdo ſubtracturꝰ: petꝝ apl'oꝝ pncipē. eiuſqꝫ legittimos
ſucceſſoꝛes vicarios ſibi cū plenitudine ptātis ad ꝓpꝛie gubnatōꝫ eccleſie ſubſtituit
tribuēs oīmodā p tpalē ſucceſſiōꝫ vicarijs ipis ī terris ac ī cel' oīa ligādi ſoluendiqꝫ
Precipienſqꝫ diſtricte ipos audiri. ⁊ ī eoꝝ iuſſiōibꝫ pmonſtrari. Qꝫ ſi q tranſgreſſo

res veneno ĩbuti eos nõ audirẽt. huiuſmõi oẽs ꝑ exclnſis a ſuo regno eiectiſqꝫ a ſcta
eccl'ia iter ethnicos et publicanos. cũ ꝑditõis et mortis filijs voluit cõputari. Cũ ei
nullũ regnũ vt ipſius dñi nr̃i õbis didicimꝰ in ſe diuiſũ ſtare poſſit. q̃ nã mõ ſacroſan-
ctũ ſtabit eccl'ie regnũ. ſi illi q xp̃i ſupremi regis vicario parere contemnũt. de regni
non valeant ſorte depelli. Aduerſus hoc in quaſſabile fundamentũ et eccl'ie firmã pe
tram heresis quedã a paruo tp̃e citra ſenſũ viſa ſuboriri pullulauit. q̃ ſub ouium ve-
ſtibus lupos rapaces ĩtrinſecus celãs ſub appellatõis ſpẽ eccl'ie ſatagit vnitatẽ cõuel
lere. Nã ſi qua xp̃i vnicus vicariꝰ canonibꝫ ſacris etiã et iuriſcripto ĩherẽdo decreuit
ſtatuitqꝫ ⁊ ſuari vt dignũ ẽ. p̃cepit calumniatores maliuoli et ꝑuerſi ſubterfugere iu
ſtitiã p̃ſũmentes. ꝑ ludibria friuolarũ appellationũ ad futurũ cõſiliũ. ceu ad id ꝙ nuſ
ꝙ̃ ẽ. ac ſupra chriſti vicariũ eſſe aut reperiri nequit. obedientiam q̃ ẽ de neceſſitate ec
cleſie et ſalutis vniuerſoꝝ iprobe d̃cliant ac temẽ. Hac igit̃ dyabolico ſpũ et ĩſtructu
nouitatẽ exortam cõſiderantes. ĩ totius eccleſie catholice nõ tm̃ eneruatõeꝫ ſꝫ euerſio-
nẽ. ĩ mõtuario cõuẽtu ſepe et mltũue diſcuſſaꝫ de venerabiliũ fratrũ nr̃oꝝ ſãcte rõne
eccleſie cardinaliũ pluriũqꝫ alioꝝ p̃ſulũ et peritoꝝ q aderant. maturo cõſilio et cõſẽ-
ſu illiuſmõi appellatões dãnauimꝰ. Atqꝫ ita appellãtes. Notarioſqꝫ ac teſtes et adhe
rẽtes oẽs excõmunicauimꝰ. leſeqꝫ maieſtatis hẽr̃ crimĩa et penes eoipõ illos diffiniui
mꝰ ĩcidiſſe: ꝓut ĩ ap̃licis lr̃is ſuꝑ ide cõfectis pleniꝰ cõtinet̃. Ceteꝝ his oĩbꝫ nõ obſtã
tibꝫ qdẽ ex p̃re dyabolo mẽdacioꝝ artifice natꝰ Gregoriꝰ d̃ heymburg noĩe. auaricie
ꝯtamiatꝰ illuuie ⁊ ſupatꝰ ardoribꝫ q̃ ẽ fuitꝰ ydoloꝝ. De mẽſe auguſti ꝓxime p̃terito
a nr̃a ſolẽni d̃claratoria ſnĩa. q̃ ſcĩs exiſtẽtes. ĩ piũ ſigiſmũdũ ex p̃ncipibꝫ auſtrie: ob
notoriũ ſacrilegiũ ꝑp̃t hoſtilẽ pſecutõꝫ ĩpſonã dilcti filij nr̃i Nicolai. tt̃. S. pe. ad vi
cula ſãcte rõne eccleſie p̃ſbiteri cardinalis et ep̃i Bririnenſ. et rapinã bonoꝝ eccl'ie
illiꝰ ꝑpetratũ. iuriſſcripti penas declarauimus incurriſſe a nob ad futurũ cõciliũ im
ꝓbã nefariã temerariã ſediciosã deniqꝫ appellatõꝫ dictauit Et illiꝰ iterpoſitõis ꝑ di
ctũ Sigiſmũdũ facte. ipẽ dictator in originali ĩſtrumẽto florẽtie ad valuas eccl'ie af-
fixo teſtis ĩſcribit̃. Nõ qa lo.ꝫr ille p̃ſumptuoſus ⁊ p̃ceps mẽdax atqꝫ turbulẽtꝰ teme
rariꝰ ob iſtud facinꝰ excõmunicatꝰ exiſtit. crimĩaqꝫ ⁊ penas ĩcidit leſe maieſtatis atꝫ
hẽſis. adeo vt vltra exercatõꝫ honore oĩ et bonis iure ſit ꝑuatꝰ Deuotões vr̃as ĩ dño
regrẽtes admonemꝰ. hꝰmõi peſtiferũ hoĩeꝫ ꝑ tlĩ excoĩcato habeatis ⁊ ꝑuato. a vr̃iſqꝫ
ciuibꝫ oĩbꝫ habẽi mãdetis. Jp̃mqꝫ ñ ſolũ vitetiſ. ſꝫ ꝓcul eijciatis ab oppido ⁊ dñio vr̃o
et bona q̃cũqꝫ hꝫ apud vos tã mobilia ꝙ̃ ĩmobilia fiſco vr̃o applicetis. et alia omĩa fa
ciatis q̃ ꝯ hẽticos de iure canonico fiẽi mãdãt̃. Jn q̃ vos nob oſtẽdetis exhibebitiſqꝫ
catholicos ſic̃ plene ꝯfidiꝰ et deo g̃tos ciues ĩ talẽ ꝑniciosũ eccleſie xp̃i pſecutorẽ vos
fideles ⁊ ſcẽ rõne eccleſie obediẽtes oſtẽdendo Nobiſqꝫ ĩ hoc eo magis deuotiões cõ
placebũt. q̃nto ſcimus plurimum eẽ deo carũ. et eccl'ie ſue ꝑentele ac ĩ primis neceſ-
ſariũ ꝙ ꝓfugus iſte peſtiferqꝫ ſacroꝝ cõtẽptor ab oĩ expellat̃ ꝯuerſatõe et cõſortõ xp̃i
anoꝝ. facite nob qd egẽitis ꝑ lr̃as vr̃as reſcribat̃. Datũ rome apud ſanctũ petrũ ſub
anulo piſcatoris die. xviij. octobris. M. cccc. lx. pontificatꝰ nr̃i anno tercio.

Abſoluit wratiſlavienſẽ et namſlauieleꝫ a iuramẽto
homagij georio hodibrat regni bohemie noĩe preſtito.

CCCC.XVI.

Pius ep̃s ſuꝰ ſuoꝝ dei venẽabilibꝫ f̃ribꝫ Creteñ ad r̃gnũ polonie terrãqꝫ
Sleſie ac pruſſie nũcio et oratori ſedis ap̃lice ⁊ gnezeneñ archiep̃is Salu
tẽ et ap̃licã bñdictõꝫ Hodie motu ꝓprio ex iuſtis ac fidẽ catholicã ꝯcernẽ-
tibꝫ cãis Dilectos filios cleꝝ Capitãeos Cõſules ꝯmunitatẽ wratiſlauieñ
et vniuerſitatẽ opidi Nãpſlai ab hõagio p̃ſtãdo georgio d̃ podibrat ad nr̃aꝫ et ſedis
ap̃lice beneplacitũ abſolutos fore declaramꝰ: ac eos in nr̃am et apoſtolice ſedis pro
tectõꝫ ſuſcepimꝰ. mãdãtes ſingl'is xp̃ifidelibꝫ cuiuſcũqꝫ ſtatꝰ ſeu gradꝰ exiſtãt ſꝫ pen̄s
⁊ cẽſuris eccl'iaſticis. ne p̃fato georgio ꝯ wratiſla. ⁊ nampſla. vigore dci homagij auxi
liũ fauorẽ ⁊ ꝯſiliũ p̃ſtẽt qnimo eis tãꝙ̃ catholicis ⁊ ſcẽ mr̃i rõne eccl'ie obedientiſſi-
mis oĩ ꝯſilio fauore ac põ aſſiſtãt ꝓut ĩ nr̃is lr̃is deſuꝑ ꝯfectis pleniꝰ ꝯtiet̃. q̃ circa fr̃-
nitati vr̃e ꝑ apoſtolica ſcripta mãdãꝰ. q̃tenꝰ vos vl' alt̃ vr̃m ⁊ ſi pꝰ ꝙ̃ p̃ñtes lr̃e vobis
p̃ñtate fuerit per vos vel aliũ ſeu alios ipſas lr̃as ac omnia et ſingula ĩ illis cõtenta

in dicti regni ac aliarũ partiũ vicinaꝝ eccleſijs. Dominicis et feſtiuis ceteriſqꝫ dieb9
qñ et quotiens vobis videbit̃ ſolemniter publicetis. et exponatis ſeu publicari et ex-
poni faciatis vt melius et clarius intelligatur etiã ĩ vulgari Et nihilominꝰ quaſlibꝫ
pſonas qs excõmunicatiõis ſñiam occaſione ɔueniẽdi predictis lr̃is nobis icurriſſe
cõſtiterit qͥtiens vobis oportunũ eſſe videbit̃. Tamdiu dñicis feſtiuiſqꝫ dieb9 in ec-
cleſijs cũ maior inibi ꝑpl̃i multitudo ɔuenerit ad diuina excõmunicatos publice nũ-
cietis faciatiſqꝫ ab alijs nunciari et ab omnib9 artius euitari donec a cõtraueniendo
deſtiterint et lr̃is predictis obedierint. Ipſeqꝫ perſone excõmunicate ab huiꝰmodi ex
cõmunicatõis ſententia. abſolutõis beneficiũ meruerint obtinere. nõ obſtãtib9 omni
bus illis que in p̃dictis lr̃is voluimus non obſtare. Aut ſi dictis perſonis vel quibuſ-
uis alijs cõmuniter vel diuiſim a dicta ſit ſede indultũ. ꝙ interdici ſuſpendi vel excõ-
municari nõ poſſũt ꝑ lr̃as apoſtolicas nõ facientes plenam et expreſſam ac de verbo
ad vbũ de indulto huiuſmodi mẽtionẽ Cõtradictores ꝑ cenſurã eccleſiaſticã appella
tõe poſtpoſita cõpeſcendo. Datũ rome ad ſanctũ petrũ. Anno incarnationis dñice.
M. cccc. lxiij. quarto kl̃s Aprilis põtificatꝰ noſtri anno quinto.

Refert gr̃es de munẽ oblato et poeſiꝫ ꝓcõiſatã reddit
ɔfertqꝫ de uladiſlao ꝙ iure regnũ vngarie occupauerit.

Epi. cccc xvij

Reuerendiſſimo in chriſto patri dño Sbigneo ſacroſancte romane ec-
cleſie tt̃ Sancte priſce preſbitero Cardinali ac põtifici cracouiẽſi. dño
ſuo colendiſſimo Eneas eps̃ Senenſ. S. p. d. ſeqꝫ cõmendatũ facit He
raldus alfonſi Regis portugalie. Nicolaus chizaſtrvuſtrij tuas mihi
expectatiſſimas lr̃as. cũqꝫ his aduerſus hyemis et aquilonis ferocem ſpiritũ arma-
turam egregiam reddidit veſtem pelliceam mardurinam. In hac regione non ſolum
vtilem verumetiam neceſſariam Confiteor magnũ munus nõ tam recipiente ꝙ mit-
tente dignum Referrẽ tue liberalitati gratias. niſi ſcirem male reddi beneficium ver
bis qđ factis acceptũ ẽ. Sed cũ ſim ego ex his epiſcopis quos noſtra ytalia nutrit.
qb9 eccleſie frandoſe magis ꝙ fructifere ſunt: cogor tecũ id agere ꝙ priuati homines
erga reges factitant. Nam cum nec equos nec tabulas pictas nec theuromata remit
tere poſſint. animũ illis offerunt. Sũme igitur et tu animũ meũ ꝙuis hunc tibi iam
diu dicaueri. neqꝫ rẽ modo nouã afferã. Sed qđ moror. partem beneficij magnã red-
didit. qui libenter accepit: ego non modo libenter ſꝫ cupide donũ tuum admiſi. nõ tã
ꝙ precioſum eſt. ꝙ ꝙ a te miſſum claro et preſtantiſſimo patre qui me nunꝙ vidiſti. et
tamen amare dignatus es. Sed hoc miſſo ad litteras trãſeo. eaꝝ quia plurime ptes
ſunt. ꝓ captu meo ad ſingulas ex ordine reſpondebo. In capite epiſtole tue quoniaꝫ
diu ad me nõ ſcripſeris veritum te ais. ne tarditatem ſcribendi tuã ſiniſtrorſum acci
perem. Rationemqꝫ reddis cur tamdiu ſuper epiſtolis meis ad te olim miſſis reſcri
bere diſtuleris. Ego etſi mille annos tacuiſſes. nihil tñ de te ſiniſtri concepiſſem. ne-
qꝫ te mihi mutatum crediſſem. Taciturnitatis aliam ꝙuis cauſam ꝙ mutationeꝫ
animi reputaſſem. Scio enim te virum conſtantem et in amicitia ſoliduꝫ. qui neqꝫ
more adoleſcentulorum modo amas modo odis. neqꝫ contra theofraſti precepta pꝰ
ꝙ amaueris de amico iudicas. Expendis hominem diu anteꝙ recipias. receptũ toto
admittis pectore. et quaſi te alterum colis. neqꝫ ſi deceptus ſis ſtatim abs te hominẽ
repellis. diſſuere inutilem amicitiam quam rumpere ſoles. Quis ergo conſcius
mihi ſim. non eſſe in me virtutem que tuam ſuſtinere amicitiam poſſit: eſt in te tamẽ
moderatio que illam facile ruere non ſinit. Huc accedit quoniam litterarum cauſa
inter nos beniuolentia nata eſt que licet in me tenues ſint. poſtꝙ tñ amare cepimꝰ
nihil illis detractum eſt. aucte magis ſunt quando neqꝫ me ſenem diſcere pudet Ita
qꝫ perſuadeo mihi me tibi eſſe. qui ab initio fuerim ſiue ſcribas ſiue taces. Cum
ſilere te video tuas occupationes accuſo. cum ſcripta tua recipio dilectionem tuam
commendo. Cur ego deniqꝫ te tacentem arguerim. qui ſum ipſe nimium erga te taci
tus. accipio libens tuam purgationem: vt excuſationem meam tu quoqꝫ admittas.
Scio ꝙ multe ſunt dignationi tue pontificales cure. que ſunt tibi cum tuo rege nego

cia.noui te Cardinalem eſſe.et in polonia poſt regem primum hominem nulla ſine te placita fieri.grauia queq; iudicia tuam ſententiam expetere.neq; belli neq; pacis conſilia ſine te diſcuti.pono ante oculos tuos quātū inter nos fluminum ac terraruꝫ eſt.ꝙ periculoſa itinera et obſeſſa latronibꝫ. ꝙ pauci ex te ad nos veniant quibꝫ committi tuto littere queant. Ego meā cauſā dum tuam defendo.da mihi et tu veniā tacenti obſecro .non inuenio facile homines qui ad te recte proficiſcantur.nec audeo cuicunq; ſcripta credere.nec ſum ocioſus vt ſcriberem ꝙ frequētiſſime poſſim.nunc ceſaris cōcilium.nunc apoſtolice ſedis mandata me detinent.non ſunt tamē tot mea neq; tam ardua negocia ꝙ tua.neceſſe eſt ſilentio tuo me parcere.ne ſi te ſcribēdi tardum arguerim.me pigrū oſtendā et deſidem. Condonem⁹ igitur et tuam negligentiā cōpenſem⁹.ſi tn̄ aliqd eſt qꝺ tibi ad inerciam valeat īputari.ſit tn̄ ex ꝑterito tibi mihi q; venia.neq; in futurum licētiam ꝑ tue taciturnitatis cauſam accipiam⁹. fac quod modo feciſti.furare te regi et regno.et reipublice ſubtrahe manus. Enee aliqn̄ te prebe.itidem faxim ego.neq; ceſar .neq; romanus preſul . neq; ſi reuixerit genitor meus Siluius.in me tantum imperiū poſſidebit. vt tibi non aliqn̄ ſubſeruiam.ſcribam.et qua poſſum arte litteratoria abſentem me tibi ꝑſentē reddaꝫ. Plurima mihi de ꝯmoditate lr̄aꝝ et ſcite et prudentiſſime cōmemoras.et docte ſcribis.et vere vnicum eſt ß inter abſentes amicos ſolatiū.cōiungit epiſtola quos terra mariaq; diſiungit. Nul ꝙ tā ꝓcul amicus abijt vt litterarū beneficio adiri non poſſit. O maximū et diuinū litterarū donū.quod non mō longe recedentes amicos.ß quos aut nunꝙ vidim⁹ homines ſeu viuentes ſiue mortuos in nr̄m reducit alloquiū .et quos carne intueri nō poſſum⁹.mētibꝫ offert conſpiciēdos . O ſanctos illos ac memorabiles viros ſiue fenices ſiue alij fuerunt huius muneris inuentores.quo priſce viroꝝ etatis et intueri poſſum⁹ et affari. Licet mihi ſi velim nunc alexandrū.nunc dariū cernē poſſum hanibalem. Scipionē Ceſarem Auguſtū videre.illos mihi curcius aut arrian⁹ oſtendet hos liuius Suetoniuſq; monſtrabit.dat̄ cuiuis docto platonē. Ariſtotelē Ciceronē Senecā Tertullianū Cyprianū Lactantiū Iheronimū Gregoriū Auguſtinū Ambroſiū et infinitam q poſteritati ſcripſerunt turbā audire loq̄ntē. En q̄nta mortuoꝝ turba nōdū mortua ē.nō vidi ego te vnꝙ corporeis oculis.ex amicoꝝ tn̄ lr̄is ſcio q̄ ſtatura.qbꝫ oculis qbꝫ manibꝫ.quo pede.quo capillo es. Ex tuis autē ep̄lis ad īteriora ꝓgredior et q̄ neq; pingi neq; fingi poſſūt.īſpicio tue mētis īpetus.oēs aī tui motus adnoto. Quid ſperes ītelligo.qd metuas video.q̄re cōgaudeas quaq; triſteris aduerto. Totū te mihi tue lr̄e exprimūt.nec minus apud te meaꝝ viriū eſſe cōſidero dū mea ſcripta reuoluis.me intus et in cute noſcis. Democritus actōis vmbram dixit orōnē eſſe.nec aliud ep̄la eſt.ꝙuis eni raro viuāt hoīes vt ſcribūt.ſentiūt tn̄ ita viuendū eē.nec fieri poteſt quin aīuꝫ ſuū ꝓdat is qui plīma ſcribit.et ſic ſepe virtutis ꝑconia ꝯmemoret q vicia ſectat̄. Vtamur igit̄ hac viciſſitudie ſcribēdi.et quātū negocia ſinūt iuicē ſuauibꝫ ep̄lis colloq̄mur. Id ergo tibi de me ſpondeo.et tenebo ſi reddi vicē cognouero. Trāſeo nūc ad volumē ep̄laꝝ meaꝝ qꝺ tua dignatō mlt̄is vbis ⁊ ꝓbat et magnificat.minime ego mihi tātū arrogo q̄ntū tribuis.lōge ego ab ill' abſū qbꝫ me ꝯparas .pareq; facis.ſentio ꝙ tenuis ē mihi vena dicēdi.ꝙ breuis ⁊ inornata vboꝝ ſupellex.nulli de me magis ꝙ mihi credo. fateor tn̄ qa nud⁹ ſū et apte loq̄r.nō vtor phaleris.veſtē oēm reijcio.nec laboro cū ſcribo qm̄ nō attigo res altiores ⁊ mihi nō cognitas.trado q̄ didici.facile ſe ceteris ītelligēdū ꝑbet.q ſeipſū tenet.ꝑbē alteri lucē neqt q ſibi tenebroſus ē.fugio nodoſitatē et lōgas ſn̄iaꝝ ꝑiodos. Si aſſūt elegātia vba nō refugio illa cōterē:ſi min⁹ nō q̄ro remoti⁹.ꝑſentibꝫ vtor vt ītelligar.id ſolū mihi ſtudiū ē.ꝑcipio tn̄ rudē ⁊ incōptū ſmonē meū eſſe neq; dignū qui doctas aures pulſet. Ea propter cum meas epiſtolas ad te mitti petiuiſſes ſubſtiti. Diuq; dubitaui an tibi ꝓbato et doctiſſimo viro meas ineptias aperirē.videbatur leue pōd⁹ qꝺ tuas man⁹ īcideret.pudebat me multoꝝ erroꝝ neq; adhuc cuipiā fecerā copiā. Et q̄uis aliq̄ ep̄le mee vulgo legēt̄.n̄ ego illas ī lucē ꝓdezā.ß q mecū ꝯuiuūt familia

res nunc has nunc illas furati ex manib⁹ librariorum in volumen redegerant edide-
rantqꝫ. ſodalib⁹ exiſtimantes aliquid eſſe quod nihil erat. Nam qui preter cōmenta-
rios in alexandrū gramaticum et brunelli poete fabulas et buridani vulgariū dya-
leticoꝝ ſophiſmata et troyanaꝫ quandam hyſtoriam nihil vnꝗ̄ legiſſent. lucem eſſe
in tenebris putauerunt. Atqꝫ vt ceci ducatum monoculo prebēt ſic rudes iſti pmas
eloq̄ntie partes mihi tradiderūt. qui nōdum merui inter proficientes diſcipulos nu-
merari. Tuli hunc honorem. et ꝗ̄uis ſciebam non poſſe durare inanem gloriam. no-
lui tamē ipſū me cōfundere. Impertiebar his qui ad me veniebant quantū poteram
luminis. etſi lactis aperire fontes nō poteram. amicoꝝ tamen ſitim pura limpha ſe
dabam. non magna dabam mala. non miniſtrabā. nō erant precioſa que tradebam.
at neqꝫ damnoſa. Cunqꝫ ingenia inueniſſem ſublimia que hauſtus capere nobiliſſi-
mos apta viderent. his vnde biberēt ſcaturigines viuas oſtendi. Quintiliani cicero-
nis. et alioꝝ quos ytalia ſequitur veſtigāda flumina docēs. Patiebar igitur apd̄ no
uos eloquentie auditores equo aīo ſcripta mea reuolui. quib⁹ cōtemptui eſſe nō pote
rā. At cū tu ea petiuiſti q̄ omniū poetarū et oratorū opera rimatus es: q̄ omnē ſecula
rem atqꝫ eccleſiaſticam ſapientiā calles. cui nota ſunt quecunqꝫ. latina lingua marie
admirat̄. non videbam quo pacto meas tibi nugas traderē. que rara eſſe cōfidūt ne-
gociatores ea in nundinas ferūt. Oratiū retulit tali cum voce Quirinus poſt mediaꝫ
noctem viſus cum ſomnia vera in ſiluā nō ligna feras inſanius. Intelligebam nō ſi-
ne mei nominis iactura lecturū te opus qd̄ flagitabas. Verum cum illud ſemel atqꝫ
iteꝝ peteres. elegi etiam cum damno fame mee tue voluntati parere. Miſi ad te li-
brū. nō vt iudicares qui a meipſo cenſebatur inſulſus minus dō vt laudares qd̄ meo
iudicio vituperandus erat. ſed amico. ſed patri. ſed domino nolui quicꝗ̄ negare. Exi-
ſtimaui autē cum primā libri legiſſes paginaꝫ. ſtatim te ſatietas caperet. dixiqꝫ libro
cuꝫ manumiſi. perge audacter. ſed ſcito te non ſine magno diſcrimine tuo doctas car
dinalis aures aditurum. Aut ille igni te dabit. Aut ad formacopulā mitteris. q̄d
enim aliud meis ſcriptis augurer. ꝗ̄ ille ſuis qui ait. ſunt tectura piper cumama thu
ra crocū. Sed accidit mihi quod nuper in wienna cuipiam cennenſi monacho ordi-
nem diui franciſci profeſſo. Is Pataui ſtudens cum accepiſſet egregios in auſtria
magiſtros qui oratoriam docerent. cupidus eius artis ad ſummum ediſcende. cuius
prima elementa teneret inſalutatis amicis feſtinus in auſtriam migrauit. non min⁹
auidus peregrinas hauriendi doctrīas. ꝗ̄ ille qui ethiopiā adijt. vt gimnoſophiſtas
et famoſiſſimam ſolis menſam videret in ſabulo. At cum wiennam īgreſſus gymna-
ſia philoſophorum percurriſſet. tanti eam ſcolam fecit. vt qui venerat auditur⁹ mox
cathedrā aſcenderet audiendus. et quos queritabat magiſtros hos diſcipulos infor
maret. ſimile mihi euenit. Expectaui cōtemptū. exiſtimationem ſum conſecutus. Cre
debam vituperari ⁊ accipio laudē. timui odiū. amorē reporto. Quid dicā. Tene in-
genij tardioris imperitumqꝫ iudicem predicem. qui lippis oculis albuꝫ pro nigro re
cipias. dicaſqꝫ malum bonum et bonum malū. Stat cōtra epiſtola ſumma eruditōe
plena. cuius an ſententias graues. an ſūmaꝫ exornationē magis demirer heſito. Uni
uerſas quas libro meo laudes accumulas. vnica epiſtola tua cōplexa eſt. tue ſūt q̄s
mihi virtutes aſcribis Quid ergo eſt qd̄ meam erexit in laudē. noluiſti me cōtriſtari
Inueniſti epiſtolas quib⁹ me poetam vocitent ꝗ̄plures. dixiſti intra teipſum. Gran-
de hic homo de ſe iudicium facit. qui grande ſibi nomen vſurpat. Meminiſti eorum
que Flaccus de poetis ait. Ingenium cui ſit. cui mens diuinior. atqꝫ hos magna ſo-
naturū des nominis huius honorem. Sciebas Ciceronis verba que in oratione pro
licinio archia ponuntur dum ait. At qui ſic a ſummis hominib⁹ eruditiſſimiſqꝫ ac-
cepimus ceterarū rerum ſtudia et doctrina et preceptis et arte conſtare poetam natu
ra ipſa valere. et mentis viribus excitari. et quaſi diuino quodam ſpiritu afflari q̄-
re ſuo iure noſter ille. Ennius ſanctos appellabat poetas. quaſi deorum aliquo do-
no aut munere commendati nobis eſſe videantur. Cogitaſti ergo ſi mea ſcripta pro-

merito reprehenderes.grãdem me moleſtiam habiturum.qui cũ ſanctis aſcribi poe-
tis cuperem:et inter vetuſtiſſimum edoctis genus meipſum collocarim.tua ſentẽtia
nedum poete titulis.ſed neqꝫ mediocris ſcriptoris nomine dignum me reperirem.
niſi opinioni mee faueres.Putaſti me animo cadere.ſpem ponere.ſtilum deinceps
ſcripturamqꝫ omnem negligere.Voluiſti me vulnere tali confodere.prouidiſti que
amico vtilia credidiſti.voluiſti me ſcribere.ingenium exercere.conari indies magis
vt ſi non eſſem modo quod vellem.fierem aliquando qui poſſem.Voluiſti deinde me
is epiſtolis que iam currere per germaniam ceperant opinionẽ demere.Ego gratias
humanitati tue.que de ſuo iudicio ꝙ̃ de mea fama maluit heſitari.Nomini meo vel
cum tuo detrimento conſulere voluiſti.Videor videre commendatione tua ingentẽ
meis epiſtolis fauorem accedere.Quis enim poſthac illas carpere audeat.quas no-
uerit tuo teſtimonio comprobatas?Ego equidem quod a te modo ſcriptum eſt in ca-
pite voluminis collocabo.ne quis mea prius legat.ſcripta ꝙ̃ tua nouerit autoritate
legenda.Etſi enim apollinis illud reſponſum memorie teneo.quo ſe quẽqꝫ noſcere iu-
bet:Gaudeo tamen nomen meum quocunqꝫ pacto illuſtrari.Cur non laudari falſo
malim ꝙ̃ vero vituperari.potis ẽ tua commendatio facere vt me ceteri quoqꝫ commẽ-
dent.Non omnia nomen ad verum habent.multa erecta ſunt et habentur in precio
que rectius vilipenſa iacerent.Multum in omni re fortuna dominatur.Hec pro li-
bidine ſua nunc obſcurat mortalia.nunc celebrat.Neqꝫ in poetis ac ceteris ſcripto-
ribꝫ vim perdidit.Plurimi eius beneficio magis ꝙ̃ propria virtute claruerunt.Non
nulli cum eſſent digni memoria nominis ſempiterna.fortune malignitate depreſſi ne
quaꝗ̃ emergere potuerũt.Quid ſi meis ſcriptis tuo beneficio nõ fortuna (que nihil
eſt niſi diuina vel prouidentia vel ꝓmiſſio) ſꝫ deus ipſe ſubriſerit.nũquid letabor?nũ
quid gloriabor?et tuo nomini fatebor me omnia debere qui me reddideris immortalẽ.
Vt emeneus quoniam in epiſtolis incidit epicuri.atticus ciceronis.lucillus ſenece.
eternam memoriam conſecuti ſunt.Tu quia medius inter ſcripta mea veniſti.mihi
mortalitatem eripis.et quod illi ex alienis acceperunt.hoc tu meis epiſtolis preſtas
Quidni igitur te amem.te obſeruem.tibi omni fficio ſeruire ſtudeã.Sed dixi me tu
um ab initio.nõ muto ſententiaꝫ.Illud me diſcutere amplius cõuenit quod ſupra
de poetis eſt tactum.Neqꝫ enĩ idcirco poetã prius ꝙ̃ ſacris ordinibꝫ initiatus eſſem
me appellaui.quoniã vel mantuano vl' peligno vellẽ videri ſitis.aut par alteri cuipi
am veterũ.quos vates et claros et ſanctos vocant.mentis diuine participes.ſed ita
hoc nomen mihi aſcripſi.quemadmodũ in vna epiſtolarum ſeneca ſuſcipit.qui omni
bꝫ verſus facientibꝫ hoc nomen commune dicit.ꝗ̃uis abſolute pronunciatum apud
grecos homerꝫ.apud latinos virgilium denotet.Edidimus ⁊ nos aliquãdo verſus.
ſcripſimꝰ elegias eglogas ſatiram qꝫ dictauimus.nõ tamen poete nomen propria te
meritate ſuſcepimus.nec prius hoc titulo ſumꝰ vſi ꝙ̃ nos fridericꝰ ceſar apud frãck
fordiam.viſis quibuſdam epiſtolis noſtris laurea nos donauit.Quemadmoduꝫ au
tẽ ꝗ iuri aut canonico aut ciuili operam dederunt.poſtꝗ̃ magiſteriũ acceperunt cum
lr̃as ad amicos miſſitant.aut decretorum aut leguꝫ doctores ſe inſcribũt:ita et nobis
poete nomen aſſumere licitum arbitrati ſumꝰ.ne vel cõceſſum honorẽ vel cõcedentem
cõtemnere videremur.et nos enĩ manũ ferule ſubduximꝰ ⁊ lucum nouimus martis
et quas torqueat vmbras eatus.et quantas iaculetur monichus ornos:videbamur
noſtro vti iure ſi eius artis titulos aſſumeremꝰ.in qua non paruam etatis parteꝫ cõ
ſumpſiſſemꝰ.Sed fuit alia non minor ratio que me hoc nomine frequentius vti co-
egit.Etenim cum veniſſem in Auſtriam.in ſecretarium ceſaris aſſumptus.offendi
omnes qui periti apud wiennenſes habebantur.poeticam veluti rem pernicioſam
et abominabilem deteſtari.Cepi ergo eos arguere.diſputare ſepe cum eis.oſtendere
poeticam qui recte vterentur.his frugiferam eſſe.nomenqꝫ talis doctrine haben-
dum et honorabile et ſanctum.Tumqꝫ nequis me nomen horrere crederet quod
laudarem.poetam me ſcribere cepi.Neqꝫ dimiſi titulum illum donec ad eccleſiam

Animo cadere

Gratias agit pro humanitate

Laudari eligit quam vituperari

venie͂s ſacros ordies ſubiui. et ad ſacerdotiū ꝓmot⁹ ꝙ ſeculi pōpā ſaperēt poſtergaui
Habes cur me poetā dixeri ⁊ qd de meipo ſub tali titulo ſēſeri. ¶ Nūc qm̄ de poetica
admodū perite nō nihil diſputaſti. nō erit ab re qd mihi de poetica tenendū videat
in medium proferre. in cuius defenſionē ſēpe ſcripſi. ſepius aduerſus cōtentioſos ſer
mones ſerui. quos in hac epiſtola ſuccincte repetam. Omnes qui poetice ſunt infeſti
ſi modo aliqua ſunt imbuti doctrina. his argumentationibus in eam vtuntur. Pla-
to (qui fuit omnium philoſophorū proculdubio excellentiſſimus) ex ea ciuitate quā
finxit cum mores optimos et optimum reipublice ſtatum exquireret poetas eduxit.
quod minime feciſſet ſi vtiles fuiſſent: nō ſunt igitur admittendi poete. ¶ Cicero in Tu
ſculanis cum de dolore diſputat. Vides ne inquit poete quid mali afferant. lamentā
tis inducunt fortiſſimos viros. molliunt animos noſtros. ita ſunt deinde dulces vt nō
legantur modo. ſed etiā ediſcantur. Sed ad malam domeſticam diſciplinam vitamq̄
vmbratilem ⁊ delicatam cum acceſſerunt. etiam poete neruos omnis virtutis elidūt
Totum hic cōprehenditur quod dici cōtra poetas poteſt. Pergunt tamen qui verbo
ſiores ſunt atq̄ amplius aut manſuetiorem muſam inſectantur. Boetius inquit vir
ſane peritiſſimus et vite ſanctioris philoſophiam inducit ſibi loquentem. que ſcenitas
meretriculas et poeticam et oratoriam videtur appellare. que dolores egrote mentis
non modo vllis remedijs non fouent. ſꝫ dulcibus inſuper alunt venenis. hominumq̄
mentes aſſuefaciunt morbo nō liberāt Catho qui fuit Romanorū ſeueriſſim⁹ Mar
co nobiliori velut probrum obiecit quoniam poetas in prouinciam duxiſſet. duxerat
enim ille ī etholiā enniū Jeronim⁹ clarū iubar eccleſie. verberib⁹ ſeſe ceſum ab ange-
lo ſcribit. qm̄ ciceronianus magis ꝙ chriſtian⁹ eſſe videtur. qd ſi virgilianū aut Te-
rentianum illū angelus inueniſſet: Carpunt ab eo nōnulli epiſcopi qui codices euā
gelicos poſtponentes lectione poetica ſe oblectāt. Quo pacto inſuper poetas ample
ctemur. quorum ſcripta nō ſolū hominū ſed deorū quoq̄ et ſtupra et adulteria comme
morāt. potare. amare. ſcortari. adoleſcentes inſtruunt. qs maior ad imitādū ꝙ deus
inueniri pōt. aut quis eum coarguat q ſe dei ſecutū exempla demonſtrat. Jouis exem
plo tenerā corrupiſſe virginem. Terencian⁹ ſe chereas iactitat. Multū ē cū deus au
tor habet. Pictura iquit ille hec merat. Jouē quo pacto damne miſiſſe aiunt quōdā
in gremiū imbrē aureū. Egomet qꝫ id ſpectare cepi. et qa cōſimilem luſerat iā olim il
le ludum impendio magis anim⁹ gaudebat mihi deū ſeſe in hominē cōuertiſſe atq̄ in
alienas tegulas veniſſe clanculū ꝑ impluuium fucum factum mulieri. At quē deum
qui templa ſumma ſonitu cōcutit. Ego hoc homuncio nō facerem. Ego illud vo feci
ac iubens Faceſſant ergo poete qui talia de dijs referunt. que ſibi turpes indigna le
nones ducerent. Quid agat cū ea legerit imberbis iuuenis. cereus in vicium flecti ſic
natura iubet felocius. et cicius nos corrumpūt exempla magnis cū ſubeant animos
autorib⁹. Nō erit igitur bene inſtituta ciuitas. que poetis nō occluſerit ianuas. Sic
mecū ſepe contendiſſe aliquos memini. Quib⁹ ego in hunc modum reſpondere con
ſueui. Quid vos mihi ciuitatem Platonis obijcitis. que nulla vnꝙ in prouincia ſe-
dem reperit. quid curet ex ea ſe ciuitate poetarum choros exulare. que neq̄ in celo ne
q̄ in terra viſa eſt vnꝙ. At cum poetarum fictiōes bicipitis plerūq̄ parnaſi ſomnia
referant. non poſſum non admirari. cur ſomniatores ex ciuitate ſomniata plato de-
duxerit. Cur ego non exulare ex ea ciuitate voluerim. quam conditor eius inhabita-
re non poſſit. Aut equidem ſuam ciuitatem neceſſe fuiſſet. Platonem relinquere. aut
ſecum introducere poetas. cum fuerit ipſe poeta Cuius apud macrobium verſus nō
nulli referuntur. magis petulci ꝙ tanti viri grauitati conueniant. Nec cicero illam in
gredi ciuitatē ꝑmitteretur. que poetas repelleret. cum et ipſe tres libros de tempori-
bus ſuis carmine cōſcripſerit. Sed licet laudet ipſe Platonē de ſua ciuitate poetas
excludentem. non tamen ipſe de roma cui ſe oīa debē fatet poetas excludit. Archiam
poetam egregium dn̄i cū Gradius negaret ī ciuitate retinēdum. quis illū defēdit ni-
ſi Cicero: Extat ei⁹ oratio de q̄ ſup̄ memini ī q̄ hec vba ponūt Sic igit ſāctū ap⁹ nos

humaniſſimos homies ħ poete nomē.qđ nulla vnq̄ barbaries violauit. ſaxa ⁊ ſoli-
tudines voci rn̄dēt.beſtie ſepe immanes cātu flectunť atq̄ ꝯſiſtūt.nos inſtituti rebꝰ
optis n̄ poetaꝝ voce moueamur. Ecce cū ad ſeriū.cū ad veꝝ vētū ē.n̄ abigit ex ſua ci
uitate poetas cicero.ħ rtinēdos.ħ admittēdos .ħ honoribꝰ cumulādos ſuadz. Quid
đ boetio dicā. Quis riſū teneat cū dānari a poeta poeticā audiat? An n̄ ē ipe boeti⁹
tāmarie poeta.cū poeticas carpit muſas.q phīaz ſecū v̄ſibꝰ agētē ⁊ vtentē fictōnibꝰ
introduc̄. Quot apud eū fabule ſūt. Quot metroꝝ genera. Dū poeticā dānat boeti
us.ſimilis illi videť q iurabat nō eſſe iurādū. Sz altior boetio mēs fuit q̄ vl' poetaꝝ
hoſtes apprehēdant.vel hac epl'ari diſputatōe poſſit exponi. Quippe aut legēdi ſunt
poetarū libri.aut ipe toto fugiēdus orbe.cū ſua cōſolatione boetius apud quē phīa
(cū de ꝓuidentia diſſerit)magni dei familiarē ſuū appellare lucanū nō vereť. ⁊ illi⁹
inſerē mortui ſententiā victrix cā deis placuit.ħ victa cathoni. Nec me cathonis au-
ctoritas frangit.cui nec nobilior auſcultauit.neq̄ ſenat⁹ ceſſit.apud quē maximo ſꝑ
honore poete ſunt habiti. Habeo clariſſimoꝝ viroꝝ copiā.q̄s cathoni valeā obiecta
re.de qbꝰ poſteri⁹ dicā. Ad Jeronimū tranſeo c⁹ optarē q viuunt oēs fieri ꝯſiľes.ſic
em̄ ⁊ ſanctimonia vite ⁊ eloquētie copia om̄es valēmus. Scatet h vndiq̄ poetaꝝ di-
ctis.neq̄ vel tractatū eius refēs vl' epl'aꝝ.vbi nō tulliana redoleat eloquētia. Sic de
ceteris eccl'ie doctoribꝰ licet inuenire.q̄ꝝ facūdiā q̄ muta fuiſſet alioqn illuſtrauē po
ete. Sane Jeronim⁹ cū ſecl'aribꝰ plen⁹ l'ris eſſz.gētileſq̄ diſciplinas q̄ſuis ebibiſſet:
tū ſe v̄beribꝰ affectū dixit.ꝑmitto id om̄es agāt cū poetas oēs viderint.legerit. didi-
cerit.tū ſeculaꝝ ſtudia l'raꝝ abiurēt.nil obſto.nil aduerſor.neq̄ ego is ſū q pōtifices
marios relictis euāgelioꝝ codicibꝰ.aut titire tu patule aut arma virūq̄ canētes lau
dauerī. Sint nō ſolū etati.verūetiā dignitati ſua cuiq̄ ſtudia. Sicut em̄ grāmaticaz
atq̄ dyalecticā epm didiciſſe nō diſcere voluerim.ſic poetas illi notos optauerīz .no-
ſcendos iā minime ſuaſerim. Sz ieronimi qd ſit iudiciū inferi⁹ exponem⁹. Ultimū qđ
iſti ꝯuius putāt illđ affeřt.q2 poetas plurima tradē demōſtrāt.qbꝰ nō ſolide mentes
capte delabunť.ſiue cū deoꝝ mentōez efficiūt.ſiue cū voluptates cōmēdant. De dijs
aī nō eſſet cur poetis ſit iraſcendū.tpis illđ nō pſonaꝝ eſt viciū. Etas eoꝝ dei vni⁹
haud plenā noticiā habuit. Gētiles fueř q iouē.iunonē. ſaturnū martē. ꝓ dijs ha-
buē.neq̄ id erroris poetas magis q̄ phōs inuaſit. Socrates.plato. areſtotiles .ze-
no.eleander.dyogenes.ariſtippus dijs litauē. Quid mirꝝ ſi poete hos deos collau-
dant.q̄s ſua credidit etas.celū incolē.public⁹ error excuſatōi eſt.ſi n̄ licz poetas le-
gere q2 deoꝝ faciūt mētōem.neq̄ phōs intueri licz q̄ꝝ ſcripta deoꝝ noībꝰ ſunt refer
ta.ħ q̄s hodie tāhebetis eſt ingenij.q ꝓpterea ioui ſacrificet aut thurificet herculi. q̄
niā deos illos poetaꝝ carmina vocitāt.oēs pueri etiā q nōdū ere lauanť.hoīes illos
fuiſſe impuros atq̄ nepharios didicē.de qbꝰ ſane recti⁹ poete q̄ phī ſcribūt. Referē
tes em̄ turpia illoꝝ facta.manifeſte nobis oñdūt d̄initatē lōge ab his fuiſſe.deliraſſe
q̄ oēs vetēs q eis aras dicauē. At aī voluptates approbāt.doloreq̄ ſummū eſſe. ma-
lū ſentire.videnť.amores referūt.ꝯpotatōes ꝯmendāt. ⁊ laute fercula mēſe magnis
extollūt vocibꝰ.nō eſt qđ mouē nos debeat. Inducūt poete diuerſas pſonas.tenēteſ-
q̄ legē artis.cauent ne forte ſeniles mandenť. Iuueni ꝑtes pueroq̄ viriles. Alius
ſardanapalli ſmo. Alius arbatis erat.inferit dauus ne loq̄tur. An audax pithias
cathoni ſeueritas Gayo ceſari clemētia tribueť. Alius bonis fauebit.l'ratos reget.
amica ꝯſilia p̄bebit.peccare timentes amabit.breuioris mēſe laudabit dapes. ſalu-
brem iuſticiam ꝯmendabit. Alius v̄tutis inimicus.cedis auidus.nulli fidus. vētri
atq̄ veneri deditus.ꝯſentanea ſuis moribꝰ verba ꝓfundet. Optet em̄ poetam eorū
exemplar intueri.quorum perſonas in medium profert.atq̄ illinc viuas deducē vo-
ces. Tum v̄o ex perſona ſua poeta loquitur.tūm quid p̄ie debeamus. q amicis edo
cet.quo ſit amore parens.quo frater amādus ⁊ hoſpes.quod ſit officium ſenatoris.
quod iudicis.quod ducis in bella vadentis.monſtrat que laus ⁊ quanta bonis ſit
viuere paruo.quo virtus quo ferat error indicat.omnes ad ſummum bonum viam
parare contendunt.ſiquis autem callem non rectum aperit. ⁊ aut in voluptate. aut

in honoribus aut in potentia felicitatem aſſerit veſtigandam. Non eſt quod mire-
mur quando ⁊ philoſophorum in hac ipſa re multas hereſes eſſe conſtat. Eapro-
pter cum vehementi quodam impetu commotus in tuſculanis Cicero. poetas acri-
us momordiſſet. qui fortes viros muliebriter ferre dolorem traderent. mox tamen ſe
ſe correxit. ⁊ quaſi durius eſſet inuectus penitens ait. Sed quid poetis iraſcimur?
virtutis magiſtri philoſophi inuenti ſunt qui ſummum malum dolorem dicerent.
At ſi vitare poetas idcirco volumus. quia aut eiulantem herculem aut querentem
ſuas penas prometheum ſiue priamum filiorum necem. aut andromathei viri obi-
tum deplorantem referunt. Uereor ne ſacre derogemus hyſtorie. que Dauid ſan-
ctum virum ⁊ acceptum deo. mortem filij impatienter tuliſſe commemorat. fili mi
Abſalon inq̄t ille Abſalon fili mi: q̄s mihi tribuat vt ego moriar pro te Abſalon fi-
li mi fili mi Abſalon. Nihil eſt quod apud poetas neges eſſe legendum. cuius nō
ſimile ſacra volumina contineant. Mundi principium paricidio contaminatur.
Preuaricantes filij dei diluuio cauſas prebent. Sodomam ⁊ Gomorram turpiſſi-
ma libido ſubuertit. Ebrietatem ⁊ inceſtam venerem Loth ſomnolentus oſtendit.
Yſaac ab vxore decipitur. a fratre ſupplantatur Eſau. Rachelis nuptias bis ſe-
ptem annis venatur Iacob. videbanturqꝫ illi pauci dies pre magnitudine amoris.
Uenditur a fratribus Ioſeph. Iudas ex nuru filios accepit. Samſon in ſinu me-
retricis obdormit. Filiam iepte ſacrificat. Innoxium effundit ſanguinem atha-
lia. Tranſi iudicum facta. inſpice regum. Inuentus iuxta cor dei Dauid tradi-
mentum adulterium homicidiumqꝫ committit. Sororem viciat Amon fratrem in-
terficit. Abſalon regno patrem deijcit ad concubinas eius ingreditur. Inter con-
cubinas atqꝫ vxores corrumpitur Salomō. lapidibus ruitur Naboth iniquis dux
regem regit Ieſabel non eſt quod epiſtole committi poſſit quantū ſceleris ſacra no-
bis hyſtoria manifeſtat. Legimus tamen hanc fructumqꝫ de his ſugimus. cum
malam vitam male finitam. ⁊ bonos bonorum reperimus exitus: nec ſecus in alijs
gentium hyſtorijs aut in narrationibus accidit poetarum. Ob quam rem credo
abunde probatum eſſe. non idcirco vitari poetas oportere q̄m turpe ſepe comme-
morent. quando ⁊ honeſta frequentius inculcant. Supererat nunc ad exempla de-
ſcendere virorum illuſtrium. qui poetas ardenter amarunt ac eorum operibꝰ ſunt
delectati. Quippe non ſingularium modo virorum ſed publico ciuitatum conſenſu
commendatos poetas accepimus. Orpheum qui fuit ex vetuſtiſſimis oeagrij fili-
us. tracem poetam adeo vetuſtas coluit. vt imaginem eius in templo pieridum
collocauerit. Que ſicut Arrianus auctor eſt vſqꝫ in Alexandri tempus perſeue-
rans. Cum viciſſet illos ille triuallos. ſubieciſſet illirios. thebas dirimiſſet. athe-
nis pacem dediſſet continue ſudaſſe viſa eſt. ſignificans vt Ariſtander diuinator
ait. ingentem inſtare laborem poetis. qui alexandrini eſſent. ⁊ Alexandri res ge-
ſtas verſibus commiſſuri. Homerum vt Cicero tradit Colophonij ciuem ſuum eſ-
ſe dicunt. hi ſuum vendicant. Smirnij uo ſuum eſſe confirmant. itaqꝫ etiam delu-
brum eius in oppido dedicarunt. Athenienſes ſacratiſſimis Solonis legibus in-
ſtituti. adeo poetas in honore habuerunt. vt non ſenatum ſolum. verumetiam bel-
li curam eis crederent. bello enim quo cum ſpartanis acerrime dimicatum eſt.
duos duces delegerunt periden ſpectate virtutis virum. ⁊ ſophoclen ſcriptorem
tragediarum. qui diuiſo inter ſe exercitu. ⁊ ſpartanorum agros vaſtarunt ⁊ mul-
tas aſie ciuitates athenienſium imperio adiecerunt. Quid de ſpartanis eiſdem di-
cam. qui q̄uis eſſent duris lygurgi formati legibus ⁊ moribus aſperi. bello tamen
contra meſſenios occupati. cū iuberent ducē militie ab atheniēſibꝰ petē: hiqꝫ tirteū
poetam claudum pede miſiſſe parem poete non recuſarunt. ſub quo victi duobus

prelijs. victoriã hoſtibꝫ ꝓculdubio reliquiſſent. niſi ꝯpoſita thirteus carmia exerci
tui ꝑ ꝯtione recitaſſet. in qbꝫ hortamenta v̄tutis. dãnoꝝ ſolatia. belli ꝯcilia ſcripſe-
rat. Itaqꝫ tantũ ardorē militibꝫ iniecit. vt nõ ꝺ ſalute ſed de ſepultura ſoliciti teſſe-
ras inſculptas ſuis ⁊ patrũ noibꝫ dextro brachio illigarẽt. vt ſi oĩes aduerſuꝫ p̄liũ
ꝯſumpſiſſet. ⁊ temporꝝ ſpacio ꝯfuſa corporꝝ lineamenta eſſent. ex iudicio tituloꝝ tra-
di ſepulture poſſent. Atqꝫ ſic animatis militibꝫ ꝯmiſſa pugna victores tandẽ lacede
mones euaſerit. Uides vt grecie ciuitates apud ſe natos gaudent eſſe poetas. Nec
latine minus letant̄ ſuis vatibꝫ. Notũ ẽ illud carmẽ. Mantua virgilio gaudet vero
na catullo. Corduba lucano ⁊ ſeneca gloriat̄ orato venuſuꝫ pacuuio brundiſiũ ſta
tio burgdegalis. Peligni naſonẽ memorãt. Aquinates iuuenalẽ biblis marcialem
florentini q̄uis materna voce locutũ. tamẽ apd̄ ſenatũ dantẽ inter maxia ciuitatis p̄
conia ducũt. Quippe vetẽs etiã dijs ſuis q̄s celũ colere putabãt. cure fuiſſe poetas af
firmãt. Cũ liſander lacedemonius obſideret athenas a libero p̄re ꝑ quietẽ monit⁹
ꝓhibet̄. vt delicias ſuas ſepeliri ſineret. Iacebat tũc inhũatũ corpus ſophoclis tra-
gici. de q̄ ſupra mentõnem fecimus. Quo ꝯperto liſander iducias dedit. vt claro poe
te ꝯgrue fierẽt exege. Simonides apud hoſpitẽ ſuũ ĩ theſſalia cenãs caſtoris ac pol
lucis monitu triclinij ruinã euaſit. Sed pergite regum ac ducuꝫ exempla referam⁹.
Solon qui leges (vt tactuꝫ eſt) athenienſibus dedit. vt ſalaminan inſulam quã me-
garenſes ſue ciuitati ſurripuerant vendicaret: progreſſus in publicum etiam cõtra
naturam ſuam poetam ſe ſimulans. inſolitis ſibi verſibꝫ cõtra megarenſes vt arma
ſumerent ſuis ciuibus ꝑſuaſit. Themiſtodem illum ſummum athenis virum. cũ ex
eo quereret̄ cuius vocem libentiſſime audiret. r̄ndiſſe aiũt. eius a q̄ ſua virtus optĩe
p̄dicaretur. excellenteꝫ ꝓfecto poetam ſignificans. in cuius v̄bis indita virtus ſicut
in auro gemma ꝑlucet. Alexander aminte filius diues habitus. cui ante oĩes ioui
delfico ſtatuas aureas miſit pindarꝝ. liricũ poetã aprime dilexit archela⁹. qui ab eo
regnũ macedonie accepit. Euripedi tragico conſilioꝝ ſummam credidit. cuius ſup̄-
ma nõ ꝯtentus proſequi ſumptu funeris. ⁊ crines tonſus eſt. ⁊ merorem quẽ aio cõ-
ceperat vultu publicauit. Cũ tranſiret in aſiam magnus alexander q̄uis multos re
rũ ſuarum ſcriptores ſecum haberet. cuꝫ tamen in ſigeo tumulũ inſpexiſſet achillis.
O fortunate inquit adoleſcens. qui tue v̄tutis p̄conẽ homerũ inueneris. Et vere vt
ait cicero. nam niſi illi ars illa extitiſſet. idem tumulus q corpus ei⁹ ꝯtexerat. nomẽ
etiam obruiſſet. Idẽ q̄ꝫ alexander cũ thebas dirueret. pindari de q̄ ſupra meminimus
⁊ domũ ⁊ ſtirpem teſte arriano ob reuerẽtiam poetici nois ꝯſeruauit. Liſimach⁹ ex
ſucceſſoribꝫ alexãdri philippide poeta comico familiariter vſus ẽ. Cernitis vt greci
ꝓceres poeticam venerant̄. accipite mõ latinos. Africanus p̄or q̄nti ennij ſtatuam
imponi ſuo ſepulcro iuſſit. Alter ſcipio terentiũ comicũ ex carthaginenſi captiuita-
te redemptũ. in triũpho ſuo quẽ rome egit. pileatũ duxit tanq̄ libertate donatuꝫ. Lu-
cullus archiam poetã ingentibꝫ honoribꝫ cumulauit. Dictator gilla gallos atqꝫ hy
ſpanos poetas. donis q̄pluribꝫ ꝯſecut⁹ eſt. nec ſedulitatẽ mali poete indignaꝫ p̄mio
duxit. Metell⁹ pi⁹ et cordube natis poetis ac pigue ac ꝑegrinũ ſonãtibꝫ aures accõ-
modauit. Põpeius magnus theophanem mitileneũ. rerũ ſuaꝝ ſcriptorẽ in cõtione
militũ ciuitate donauit. Nemo eſt vt cycero teſtat̄. tã muſis aduerſus: q nõ mãdari
verſibꝫ eternũ ſuoꝝ laboꝝ p̄conium facile patiat̄. Itaqꝫ ille gaius marius. q̄uis ma
ximus impator. natura tamen ferox ⁊ inurbanis moribꝫ. eximie lucium plociũ dile-
xit. cui⁹ ingenio putabat ea que geſſerat poſſe celebrari. Iulius autem ceſar nõ mo-
do poetas dilexit ſ; in collegio poetarum aſcribi voluit. Neqꝫ actio poete ſuccẽſuit.
q̄uis ſibi collegiũ intranti non aſſurgeret. cum a latronibus captus donec pecunias
cogeret obſeruaretur. orationes ac poemata que ſcribebat teſte plutarcho eis lege-
bat. Et qui minus ea vehementer laudaſſent. fatuos ac barbaros appellabat. Augu
ſtus octauianus q̄ benignus q̄ liberalis in varrum. virgilium. flaccũqꝫ fuerit. nemo
qui vel primas didicerat lr̄as neſcit. Fuitqꝫ ipe vt tranquillus perhibet poematum
non imperitus. delectabaturqꝫ comedia veteri. ⁊ ſepe eam exhibuit publicis ſpecta-

culis. Ingenia nanqꝫ ſeculi ſui omnibus modis fouit recitantes. ⁊ benigne ⁊ patien
ter audiuit. Nec tm̄ carmina ⁊ hyſtorias. ſed etiam orationes ⁊ dyalogos. Com-
poni tamen aliquid de ſe niſi ⁊ ſerio ⁊ a preſtantiſſimis offendebatur. Veſpaſian⁹
qui dirum in ſaluatore noſtro commiſſum piaculum expiauit. ingenia ⁊ artes vel
maxime fouit. primus e fiſco latinis greciſqꝫ rethoribus annua centena conſtituit.
preſtantes poetas necnon ⁊ artifices coemit. Titus quem generis humani delici-
as vocauerunt. latine ⁊ grece lingue peritiſſimus. vel morādo vel in fingendis poe
matibus promptus ⁊ facilis fuit. Seuerus ceſar appianum poetam qui genera ac
naturas ⁊ captionem piſcium verſu deſcripſerat. per ſingula metra aureo nummo
donauit. vnde aurea poſt appiani nuncupata ſunt. Gratianus litteris haud medi
ocriter inſtitutus. carmen facere. ornate loqui. explicare controuerſias rethorum
ſolitus erat. Quid nobis tot tantiqꝫ viri greciqꝫ latini. idonei ne videntur quos
cathoni platoniqꝫ opponamus. Sed dicitis fortaſſe ethnicos iſtos eſſe nec vocem
habere que apud eccleſiam audiatur. Tranſeo ad noſtros quos reuellere nemo
poſſit. Dauid quem tota canit eccleſia. nunquid poete officio fugitur. metro a-
pud hebreos canens. Salomon quoqꝫ ⁊ aliqui prophetarum verſuum menſuris
vtentes. poetarum locum ⁊ nomen obtinent. Quid chriſtiani autem doctor ex-
ercitus ⁊ orator inuictus apoſtolus paulus. nunquid ad grecum ſcribens epy-
menidis verſiculm reddit. Cretenſes ſemper mendaces male beſtie ventris pigri.
In alia quoqꝫ epiſtola meandri ſenarium ponit. Corrumpunt mores bonos con-
fabulationes male. Et apud athenienſes in martis curia diſputans aratum vt
Jeronimus ſcribit teſtem vocat. Quid tertullianus. quid cyprianus. lactanti-
us. firmianus. ambroſius. auguſtinus. gregorius. ⁊ ipſe de quo ſepe locuti ſu-
mus ieronimus. nulla iſtorum opuſcula leges in quibus nihil poeticum redo-
leat. Quis cyprianum firmiano narrante nonnulli momorderint. quod aduerſus de-
metrianum ſcribens. teſtimonijs vſus ſit prophetarum ⁊ apoſtolorum. que il-
li ficta ⁊ commenticia eſſe dicebant. ⁊ non potius philoſophorum ⁊ poetarum
quorum auctoritati vt ethnicus contraire non poterat. Nempe auguſtinus de
virgilio grauiſſimum teſtimonium prebet. dum in primo de ciuitate libro. pro-
pterea inquit eum paruuli legunt. vt videlicet poeta magnus omniumqꝫ precla-
riſſimus atqꝫ optimus. teneris ebibitus annis. non facile obliuione poſſit abo-
leri. ſcḋm id oracij. quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem teſta diu. Ne-
gat clariſſimus eccleſie doctor obliuioni eſſe dandum virgilium. nunquid ergo
et legendum ſuadet. Nec ieronimus ab hoc ſenſu eſt alienus. qui neceſſitatis
in pueris eſſe aſſerit virgilium tenere in manibus. Quis id crimen in epiſcopis
dixerit eſſe voluptatis. Quis preterea centenas damnare preſumpſerit. quarum
ex altera homeri verſibus apud grecos. altera ex virgilij carminibus apud la-
tinos incarnationem ſaluatoris. predicationem. ſigna. mortem. reſurrectōnem.
et in celum aſcenſionem poetico more conſcripſit. An non dignus laude legendus
cunctorum ore dicetur? Juuentus preſbiter qui ſub conſtantino ceſare hyſtori-
am domini ſaluatoris verſibus explicauit. nec timuit euangelij maieſtatem ſub
metri mittere leges. Quid de apollinari ſyro dicam. qui heroicis verſibus he-
braycam ſcripſit antiquitatem. vt ſozomeni placet. ⁊ imitatus meandri come-
dias euripidiſqꝫ tragedias. ⁊ lyram pindari euangelicas lectiones poetico ſce-
mate concluſit. Quidni legatur ſi ſit in manibus aduerſatus chriſtiane religi-
oni iulianus apoſtata. cum peruaſiſſet imperium. tunc ſe plurimum nocere pu-
tauit. cum lectionem homeri ceteraqꝫ grecorum ſtudia chriſtiano populo prohi-
buiſſet. Cui ⁊ noſtri hoſtes concordare videntur. En quam rudis inepta ne dicam
feral' vox illoꝝ ē. q poetas oēs aſſerāt eliminādos. Ereāt ipi poti⁹ ⁊ q l'ras hūanitatis
abhorrēt. fugiāt hoīes ſibiqꝫ ſi'lib' brutis aſſocieēt. En qd ais dic3 qſpiā diuo ieroni-

ꝓ malediciis. ſãctiſſimũ obiurgare audes virũ. ſpeculũ xp̄iane religiõis obnubila-
re ↄtendis. Jeronimus ſi neſcis quo nemo dux in poetas inuehit. Demonũ cibus
eſt inqt carmina poetaꝝ. ſecularis ſapiẽtia. rethoricoꝝ põpa. verboꝝ. hec ſua omes
ſuauitate delectãt: ⁊ dũ aures vſibꝰ dulci modulatõe currentibꝰ capiũt. aiam q̄ꝫ pe-
netrãt ⁊ pectoris interna deuincũt. Verũ. vbi cũ ſummo ſtudio fuerint ac labore ꝑ-
lecta. nihil aliud niſi inanẽ ſonũ ⁊ ſermonũ ſtrepitũ ſuis lectoribꝰ tribuũt. nulla ibi
ſecuritas veritatis. nulla iuſticie refectõ repit. Studioſi eaꝝ in fame ⁊ veri ⁊ vtutũ
penuria ꝑſeuerãt. Nõ me latet ad damaſuꝫ de filio ꝓdigo talia ſcribẽ ieronimum.
ꝫ lege totã epl'am. non ſubſideo in ꝓhemio. nihil iudico niſi tota lege ꝑſpecta proſe-
quor magni verba doctoris. Inuenio illũ his verbis nõ poeticã ſolum ꝫ rethoricam
phiam ⁊ omnẽ ſecularem ſapientiã deteſtari. quia plus floris q̄ꝫ fructus habeat nec
viam vite in veritate docet. fallatq̄ꝫ ſepe legentẽ. Nec ego inficias eo. ſi de gentilibꝰ
tm̄ poetis ac phis verba fiant. q̄s ignoraſſe chriſtũ ⁊ crucis p̄mium palam eſt. Sũt
tamen in illis ↄplurima vite documenta. que nobis turpia diſuadent. ⁊ honeſtã de-
mõſtrãt. vtq̄ꝫ aliqd in mediũ ꝓferamus. Quid illis iuuenalis vſibꝰ ad vtutẽ ſuadẽ-
dam dici potuerit efficacius. Orandũ ẽ vt ſit mens ſana in corꝑe ſano. Forteꝫ poſce
aĩm mortis terrore carẽtẽ. Neſciat iraſci cupiat nihil ⁊ potieris. Herculis erũnas
credat ſeuoſq̄ꝫ labores. Et venẽ ⁊ cenis ⁊ pluuia ſardanapalli. Et alibi. Eſto miles
bonus tutor bonus arbiter idem. Integer ambigue ſi qñ citabẽ teſtis. Incerteq̄ꝫ rei
falleris. licet imperet vt ſit. Falſus ⁊ admoto dictet ꝑiuria thauro. ſũmum credo ne-
phas aĩaꝫ p̄ferre pudori. ⁊ ꝓpter vitã viuẽdi ꝑdere cãs. ⁊ paulopoſt. Pone ire frenã
modũq̄ꝫ pone ⁊ auaricie miſer inopũ ſocioꝝ ĩteger vite ſceleriſq̄ꝫ purus inqt oratiꝰ.
nõ eget in auris iacul' nec arcu nec venenatis g̃uida ſagittis fuſce pharetra. Quoſ-
cũq̄ꝫ ferãt tutũ eſſe bonis viris iter oñdit. qs iuſtum illo melius ↄſcribit. Juſtũ ait ⁊
tenacem ꝓpoſiti virũ. non ciuium ardor praua iubentũ. nõ vultus inſtãtis tyrãn
mente quatit ſolida. Quid virgilius ſibi vult. dũ inferna loca deſcribit ⁊ eliſios cã-
pos: niſi vtutis amorẽ. odiũ ſuadere vicioꝝ. Hic inquit apud inferos quibus inuiſi
fratres dũ vita manebat. pulſatuſue parens ⁊ fraus inuexa clienti. aut q diuitijs ſo-
let incubuere reptis. nec ꝑtem poſuere ſuis. que maxima turba ẽ. quiq̄ꝫ ob adulteri-
uꝫ ceſi. quiq̄ꝫ arma ſecuti impia. nec veriti dñoꝝ fallẽ dextras ac beatoꝝ ſedes. Hu-
di qbꝰ aſſignet h manus ait ob patriaꝫ pugnando vulnera paſſi. q̄ꝫ ſacerdotes ca-
ſti dũ vita manebat. q̄ꝫ pij vates ⁊ phebo digna locuti. Inuentã aut q vitã excoluẽ
ꝑ artes. Quiq̄ꝫ ſui memores alios fecẽ merendo. Quid theſeus ille apud tragedũ
ſenecam. nonne ſororia his de inferno refert. quod quiſq̄ꝫ inqt ille fecit patit' aucto-
rem ſcelus repetit. ſuoq̄ꝫ p̄mitur exemplo nocens. Stacius quoq̄ꝫ malefactis inſta-
re ſupplicium aſſerit. ſed videt hec ait videt ille deũ regnator ⁊ auſis ſera quidem ma-
net iratũ. Hecq̄ꝫ inferis inquit ſtridor ibi. ⁊ gemitus penaruꝫ atroq̄ꝫ tumultu feruet
ager tanq̄ꝫ legiſſet euangelium. vocemq̄ꝫ ſaluatoris audiſſet. mittite illũ in tenebras
exteriores. ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentium. Quid poſtremo ſibi lucanus querit. duꝫ
cathonem hammonis reſponſa contemnentem inducit. verſuſq̄ꝫ illos in eum fudit.
Ipſe manu ſua pila gerens precedit haneli militis ora pedes monſtrat tolerare la-
borem non iubet. nulla vehitur ceruice ſupinus. Carpente ſedens ſomni parciſſimꝰ
ipſe vltimus hauſtor aque. Cum tandem fonte reperto indiga cogatur laticis pota-
re iuuentus. ſtat dũ lixa bibat. ⁊ paulopoſt. hunc ego per ſirtes libieſq̄ꝫ extrema triũ-
phum. ducere maluerim q̄ꝫ ter capitolia curru ſcandere. pompeij q̄ꝫ frangere colla.
Jugurte nonne aperte ⁊ magna voce. O homines inquit ſit vobis cura virtutis.
Alacres ſubite laborem. vincite ſitim. famem. ſomnum. ſic itur ad aſtra. Quid dici-
mus noſcere iſta bonum an malum putamus. Hec ne magnus ille ieronimus fugi-
enda ſuadet. Preterea philoſophorum libros doctrina ſalutari plenos. quos quide
legimus. q̄ꝫuis nonnulla veneni ſemina in ſe habeant. nec ieronimus omni lectione
ſecularis ſapientie abſtinendum precipit. ſed docet ille vt ante dictum eſt damaſum
quo pacto ſint ſeculares philoſophi ac poete legendi. Cipus inquit ſecularis ſapiẽ

in deutronomio ſub mulieris captiue figura deſcribitur. de qua diuīa vox precipit
vt iſrahelites ſi eam habere voluerit vxorem. caluicium ei faciet. vngues preſecet.
pilos auferat. ⁊ cum munda fuerit effecta. tunc tranſeat in victoris amplexus. hec ſi
ſm litteras intelligimus nonne ridicula ſunt. itaqꝫ ⁊ nos hec facere ſolemus quan-
do ⁊ philoſophos legimus. quando in manus noſtras libri veniunt ſecularis ſapiē-
tie. Si quid in eis inutile reperimus ad noſtrum dogma conuertimꝰ. ſi quid vō ſu-
perfluum de ydolis. de amore. de cura ſecularium rerum. hec radimus. his caluici-
um inducimus. Ponit ⁊ hanc ſimilitudinem alio loco Jeronimus. ad magnū ora-
torem verbis rome ſcribens. Et adijcit. Quid ergo mirum ſi ⁊ ego ſecularem ſapiē-
tiam propter eloquij venuſtatem ⁊ membrorum pulcritudinem de ancilla atqꝫ capti
ua iſrahelitem facere cupio. ⁊ quicquid in ea mortuum eſt ydolatrie voluptatis er-
roris libidinum. vel precido vel rado. ⁊ mixtus puriſſimi cordis corpori vernacu-
los ex ea genero domino ſabaoth. ⁊ labor meus in familia chriſti proficit. hec eſt li-
bera vox ⁊ ex propoſito diui Jeronimi ſententia. Interrogatus ille philoſophos
ne chriſtiani poetaſue queant ſalua conſcientia legere. non omnibus legere negat.
ſed illis negat quibus animus eſt in eorum lectionibus quieſcere. Sequimurqꝫ et
nos hoc iudicium. damuſqꝫ ſancto doctori manus. Nam cum varij multiformes
ſint poete. non omnibus que ab ipſis dicuntur adhibendam mentem ſentimus. ſed
cum excellentium virorum dicta aut facta commemorant. tota mēte moueri atqꝫ in-
flammari debemus: vt tales ipſi ſumus. quales ipſi fuere. Cum vō improborū ho-
minū mentionē incidunt. fugienda eſt illoꝝ imitatio. aureſqꝫ claudende nō ſecus at-
qꝫ ipſi ferunt ad ſyrenarum cantus clauſiſſe. Accōmodatiſſimus eſt ad hoc propo-
ſitum quem greci mirantur magnus baſilius. ſic ille (vt aretinus transfert) de poe-
tis iudicium tulit. Nos igitur inquit laudamus poetas. non cum ſcurras aut amā
tes aut ebrios aut dicaces imitantur. neqꝫ cum diuite menſa cantuqꝫ diſſoluto feli-
citatem diffiniunt. minime vō cum de dijs aliquod dicunt mentionem. Deinde api-
um introducens vt enim ex floribus ceteri quidam nihil ſumunt inquit preter odo-
rem ⁊ colorem. apes etiam mella ſciunt inde excerpere. Ita qui non ſolum feſtiui-
tatem ſequuntur verborum. fructum aliquem ex poetis percipere poſſunt. ⁊ ſubiun
git. ille enim nec pariter omnes flores ademit. nec ſi quos ademit eos totos aſſumit
⁊ nos quoqꝫ ſi ſapimus cum id exceperimus quod veritati amicum conſentaneum-
qꝫ ſit. cetera omnia tranſgrediemur. Neqꝫ his contentus proſequens adijcit. Et q̄-
niam ad hanc noſtram vitam per virtutem aſcenditur. virtus autem ipſa multum a
poetis. multum ab hyſtoricis. multo etiam a philoſophis laudatur: eorum verbis
maxime eſt inherendum. Ait quoqꝫ baſilius ex quodam viro ſe qui ad veſtigandas
poetarum mentes acutiſſimus habebatur audiuiſſe. cum diceret totam homeri po
eſim laudem eſſe virtutis. omniaqꝫ illius poete huc tendere. niſi ſi quod interdū in-
cidens ſit. Sic de poetis ſecularibus magni ⁊ ſancti viri diffiniunt. Eccleſiaſticos
autem quos plures eſſe manifeſtum eſt. ꝗuis heſitatione legendos approbant. vene-
randumqꝫ nomen eorum ⁊ dogma ſuſcipiunt: qualis fuit hilarius. ieronimi coetane
us. ⁊ qui dulces hymnos in eccleſia conſcripſerunt. Nonnulli autem noſtri tempo-
ris qui vt docti videantur. quecunqꝫ non didicerunt damnant. digni ſunt quibꝰ cuꝫ
Jeronimo dicamus ne veſcentium dentibus inuideant. edentuli ⁊ oculos caprearū
talpe contemnent. Traxit me diues ad diſputandum materia. ⁊ dum epiſtolam cre
do ſcribere tractatum edo. ſed claudo ſermonē de poetis. cetera contra garrulos ſa-
pientie tue non deerunt. ſi quis contentus his eſſe noluerit. Nunc ad vltimam
tranſeo partem in qua pro rege ladiſlao facis apologeticum. multa in laudem tan-
ti principis ſcribis que dicta ſunt aduerſus eum. non minus ornate ꝙ caute reuel-
lens. Cogitaui ⁊ ego futurum hoc cum librum epiſtolarum ad te direxi. Neqꝫ inuti
le reputaui aduerſus ſcripta mea te dicere. que ipſe non tanꝙ viſa ſed tanꝙ audita
retuliſſem. Sic enim veritas facilius inuenitur. Tu ergo modo ꝗuis ⁊ prudentiſ-
Contendere ſime ⁊ fundatiſſime regis cauſaꝫ tuearis. das tamē mihi cauſam nonnulla vt reme-

moꝛem. tecumqꝫ paulıſper ꝯtendam. non quia te velim impugnare ſed quia magis
inſtrui cupiam. Nametſi magni viri fuerunt quibus aures prebui. ⁊ quoruꝫ dictis
hyſtoriam ſtruxi. meam plus tamen tuo nomini tribuo. Cum quia rebus de qui-
bus locutus ſum interfuiſti. Cum quia ⁊ nature ⁊ dignitati ⁊ etati tue menti-
ri alienum eſt. Sed audis pauca que me obſiſtere tuis dictis impellunt. dixi pri-
oribus meis epiſtolis nobiliſſimum adoleſcentem wladiſlaum polonie Regem.
ſuorum concilio victum. regnum hungarie occupaſſe. hoc durum ⁊ a vero re-
motum tua dignatio eſſe contendit. affertqꝫ rationes que iuſtum illum hunga-
rie regem poſſint oſtendere. quarum maxima illa eſt. quia defuncto alberto. re-
gina ⁊ vniuerſi regni accole wladiſlaum regem accerſiuerint. cuius ope ⁊ auſpi-
cio catholica fides ⁊ regni populus ab infeſtatione thurcorum defendi poſſit. qui
tunc hungarie vicini clades q̃plurimas inferebant. Addis ⁊ oratoribus qui ob
eam cauſam miſſi fuerant apertum dictum aperte extitiſſe. quia regina pregnans
ex alberto remanſiſſet. non licere regem exterminium regnum tranſire. illoſqꝫ con-
futaſſe. quicquid petionibus rerum obijceretur victis inſuper ⁊ decreti copiam
quo regni prelati ⁊ proceres quecunqꝫ aduerſus coꝛonationem wladiſlai dici poſ-
ſent inania eſſe diffiniunt. fateor omnia iſta ita geſta eſſe vt ſcribis neqꝫ de tu-
is dictis adimo quicq̃. Sed audi quid me moueat. dicis Albertum hungarie
regem fuiſſe. moꝛtemqꝫ relicta vxoꝛe obijſſe. natumqꝫ ladiſlaum eius filium. ad-
do ego ⁊ coꝛonatum regem priuſq̃ q̃ wladiſlaus eius hungariam ingrederetur.
Quid hic dicemus? Nunquid regum filij ſolium paternum tenere debent? Quis
excluſo regis filio regnum poſſidens non dicitur occupatoꝛ. Aut ſucceſſioni lo-
cus eſt apud hungarios. aut electioni: cum rege moꝛtuo filius in promptu eſt.
Si patri ſuccedit filius. non video quid iuris in wladiſlaum popularis electio
tranſfuderit. Si regem electio facit. attribuo tue parti victoriam. Mihi tamen
qui regni ſe moꝛes affirmant ſuccedere patribus apud hungaros in regno fili-
os. in iuſſu populi dicunt. idemqꝫ romanum pontificem diffiniuiſſe apoſtolicis
demonſtratur apicibus. Neqꝫ menti mee ſatiſfacit quod de thurcis in medium
proponit. tanq̃ neceſſe fuerit pro regni ſalute. pro chriſti nomine tuendo. re-
gem habere qui regeret. Nanqꝫ ſi hec permittimus. rarus patri ſuccedet in do-
minatu filius. Poterat wladiſlaus ſi zelo fidei ſuccenſus erat. ſi vicinorum ſa-
luti conſulere volebat. ſi tanta eum charitas mouebat. ⁊ hungaris ſuccurrere
et pupillo infanti regnum conſeruare. ac veluti tutoꝛ vicini regis regnum ad-
miniſtrare. Sed vteris tu mecum ea purgatione. qua trogus Philippum ma-
cedonem defendit. cum regnum nepotis vſurpauiſſet. Itaqꝫ inquit ille Philip-
pus. diu non ſe regem ſed tutoꝛem pupilli egit. Ac vbi grauioꝛa bella immine-
bant. ſerumqꝫ auxilium in expectatione infantis erat: compulſus a populo re-
gnum ſuſcepit. Melius tamen lygurgus qui cum fratre ſuo polibiti ſpartano-
rum regi ſucceſſit regnumqꝫ ſibi mendicare potuiſſet. Carulo filio eius qui na-
tus poſtumus fuit cum ad etatem adultam veniſſet. regnum ſumma fide reſti-
tuit. Sed pauci ſunt quos dominandi non frangit cupiditas. placet cunctis pro-
uerbium ceſaris. Si violandum ius eſt. regendi cauſa violandum eſt mihi. Non
videtur aut mater aut populus aut inſtans belli metus ius infanti auferre at-
qꝫ alteri concedere potuiſſe. niſi tua ſapientia nouis me rationibus inſtruxerit.
Scio illud quod dicis regnum polonie longe lateqꝫ florentiſſimum eſſe neqꝫ vi-
ros illi. neqꝫ opes deeſſe. Conſtat inter omnes qui terram circuierunt polonos
et foꝛtes homines eſſe. quibus qui dominatur. inter chriſtianos ⁊ clariſſimum
nomen habet. abundat diuitijs potentiſſimis creditur ſatis illi ſuper qꝫ ſatis ho-
noris eſt. ſi quicq̃ mortale pectus ſatis exiſtimat. Ac diues aſia xerſi non ſuffi-
cit. greciaꝫ imperio cupit adiūgere. Alexander victo dario babilonia capta. egypto
ſubacta. ſupatis indis eſtuat īfelix anguſto limite mūdi. vt gyare clauſ⁹ ſcapul' par-

naqꝫ ſcapha. Hanibalez non capit africa. addit imꝑio hyſpaniã. pireneũ tranſilit.
ſuꝑat alpes. ingredit̃ italiam. nihilqꝫ actum a ſe putat niſi vexillum in capitolio po
nat. Athla rex hunoꝝ toti⁹ ſcithice gentis ſolus imperium tenẽs inuaſor germa-
nie. galliarum populator. vaſtator italie. inopem miſerũqꝫ ſe iudicat. niſi ꝑmas mũ
di gentes. romanos veſoga taſqꝫ ſibi ſubijciat. Sed quid miramur viros. Cõditrix
babilonie ſemiramis non contenta ꝗſitos amro regni terminos tueri ethiopiã im-
perio adiecit. indiſqꝫ bellũ intulit. Quo ꝑter illam dyoniſiũ herculẽ ⁊ alexandrum
armatus intrauit nemo. Inſatiabilis eſt dñandi cupiditas. Nulli ſatis ampla ſua
poteſtas videt̃. Semper in alieno melior ſeges agro. vicini formoſior coniunx. pin-
guius apud alios pecus apparet. Nimirum ſi wladiſlaus adoleſcens. alto ſangui-
ne natus. ſpiritu fretus. nobili glorie cupidus. hungarie regnum affectauit. Huma
nus eſt hic morbus adeoqꝫ communis vt iam vicio detur. Animus paterna heredi
tate contentus ſiquis eſt cui ſua placent. inter principes ocioſus. paci dedit⁹. nulli
moleſtus. belli execrator. En inquiunt deſes homo eſt meticuloſus. puſilli animi. vẽ
tris ſemiqꝫ ſeruus. monachum eſſe non regem oportuit. mulieri non viro ſeruimus.
Huiuſcemodi ſepe voces regum atria implent. inde commoti quibus feruet anim⁹
iuuenes iniuſta bella ſuſcipiunt. Ac ſi wladiſlaus hac re ductus in hungariam ve-
nit. ſecutus eſt vt philoſophi volunt erroneam viam. vt populi ſentiunt laudabilem
⁊ glorioſam. dignus qui fortibus vmbris animum meretur. Hec placuit ad tua ſcri
pta referre. non quia impugnare illa velim. ſed vt ſolutionem eorum a te ſuſcipiam
que mihi dubia ſuperant. Nam etſi multe ſint ⁊ maxime laudes que wladiſlao re-
gi. ſuiſqꝫ prelatis vel proceribus attribui poſſint: cupio ⁊ hoc illis aſcribere preco-
nium ſine controuerſia poſſe. ꝙ hungariam non humano ſolum ſed etiam diuino iu
re ſibi ſubegerit. Nã võ preſente rege victos ⁊ etiam proſtratos a polonis thurcos
aſtruis. ſequor teſtimoniũ tuũ. ꝗuis iulianus cardinal' ſancti angeli q tũc in hũgari
am legatũ apoſtolicũ agebat. ſuis litteris omnem belli victoriam in iohem tranſtu-
lerit. quẽ ego ad pontificẽ patauienſem ſcribens habui teſtẽ. Ceteraqꝫ de wladiſlao
refers. nullo apud me dubio ſunt. Cognoui ex oĩbus qui eum nouere fuiſſe illo in
adoleſcente vaſtũ animũ. ſingularem prudentiam. ſummam liberalitatem. ingeniũ
ꝑſpicax. admiſtrãde iuſticie ꝗndẽ. curã nullã ĩ eo deſideratã ex his ꝗ r̃gie v̉tutes ap
pellant̃. ob quã r̃ẽ optarẽ ſi fas eẽt. cũ tua dignatõe ĩ hanc vſqꝫ diẽ vixiſſe illũ. meli-
us vt arbitror regno hungarie meli⁹ xp̃iano ſanguini ſucceſſiſſet. Neqꝫ fortaſſe me-
morabilis illa ciuitas biſantina orientalis eccleſie caput. grecie columen. in poteſta
tem thurci redacta. cũ tãmagna xp̃ianoꝝ clade fuiſſet ꝗ ꝑ ꝯſtantinum primũ inſtar
romane vrbis amplificata fatali quodam ſolebat dicere decreto. ſub vltimo cõſtan-
tino deuicta ⁊ ſpurcitie ſaracenoꝝ tradita eſt quã viuo wladiſlao nec intueri impa-
tor audebat. Sꝫ obijt ille vt ais rex clariſſimus cũ maiori ꝗ̃tum credidimus non po
lonie ſolum ſed hungarie ⁊ totius eccleſie damno. Verũqꝫ illud oñdit quod ad ſoro
rem ſcribere methodoꝝ anneus ſeneca tradit. mortale eẽ mortaliũ omne bonũ. Va-
le ⁊ iam non ep̃lam ſʒ libꝝ cũ vacauerit legito. Ex noua ciuitate auſtrie ſexto kalen
das nouẽbris. M.cccc.liij.

Mittit litteras ſummo ponti-
fici preſentandas.

Epiſtola. ccccxviij.

ENeas ep̃s ſeneñ iohãni capiſtrano ordinis minoꝝ ꝓfeſſori S.p.d. Nico
laus capellan⁹ me⁹ lr̃as tibi reſtituet. ꝗs ceſar romano põtifici ac duob⁹
cardinalib⁹ ⁊ mgr̃o heinrico ſenftleben procuratori ſuo in romana cu-
ria ſcribit. Ego ꝙꝫ eiſdem cardinalib⁹ lr̃as dedo queãdmodũ frater philipp⁹ expoſtu
lauit. ꝗꝝ exẽplaria ſit' r̃cipies. Intelligeſqꝫ ⁊ qũo ab imꝑatore ⁊ qũo a meipõ ſcriptũ
ſit. tuũ erit ſcripta hec ꝗ̃totius ad romanam curiã dirigẽ. ac curare vt mgr̃o heinri
co ſignẽt̃. q ea ap̃lice ſedi offerat ac r̃nſum exigat. ſi ꝗ deinceps vel ꝓ dig̃tõne tua vl'
ꝓ fratrib⁹ curare me volueris. ꝗ̊ad facultas fuerit nõ deerit voluntas. Vale in xp̃o
optime ĩ orõnib⁹ tuis meis memor. Ex noua ciuitate.

Significat bohemos rokezanam in archiepiſcopum petere.

Epiſtola.ccccxix.

Iohannes capiſtranus ordinis minorum profeſſor enee epiſcopo ſenn̄e. S.p.d. Quando capellanus tuus me conuenit. tandem a me ſumme rogatus abijt vt meis precibus ⁊ ſupplicationibus id ageret. vt tu de die ⁊ tempore receſſus hinc ad nos mei me certiorem faceres. expectaui ſitiens ⁊ magis preſtolor. Fertur ei hic conuentum ipſum huc ad nos wiennam tranſlatum iri. cum non videatur in ciuitate noua omnes principes cum oratoribus hoſpitari poſſe pro commodo ſuo. Ea de re te iterum atqꝫ iterum exoratum velim. vt dubium me clarefacias. ⁊ quid acturus ſim certiorem reddas de principibus qui huc conuenerunt. Etſi mihi perſuadeam te non latere. hoc tamen dicam. Cum ſereniſſimo rege ladiſlao intrauerunt gubernator bohemie ⁊ plures barones de hungaris epiſcopus varadien̄ tm̄. expectantur ceteri ſed adhuc incertus eſt eorum aduentus. Erit non alienum vt ſignificem tibi rem deteſtabilem. ac cuiqꝫ bono viro ſolo auditu abhorrendam. Queritant nonnulli bohemorum ſummas preces diuo ceſari porrigere. quibus fauorem ⁊ gratiam ſuam impetrent. vt ad S.d.n. litteras ſummo ſtudio petentes confirmationem nefandi hereſiarche Rokezane in archiepiſcopum pragen̄ dirigat. ⁊ hoc pacto fieri poterit vnio eccleſie. quam iuſte bene recte ⁊ ſancte procedere intendant. Tu mi pater pro tua ſingulari equitate ⁊ prudentia iudica. Quid autem ad hanc rem facturum velit catholica fides cogita. ego indignitatem tacitam non equo animo fero. Poſtremum vt me de his que acturus ſim admoneas te oro vehementer. Vale longiſſimo euo cui me vnice ꝯmendo.

Determiat ꝯgruū tp̄s veniēdi ad dietā ī noua cītate celebrādā. Refertqꝫ pꝰ nouitates italie obſtacl'a ne ꝯ thurcū ꝯcludāt.

Epiſtola.ccccxx.

Clariſſimo verbi dei predicatori fratri Iohanni de capiſtrano ordinis minorum profeſſori Eneas epiſcopus ſenen̄ ⁊ apoſtolice ſedis legatus indignus S.p.dicit. Dabis mihi veniam pater optime ſi tue reſponſurus epiſtole non plurali quemadmodum vſus modernorum habet. ſ; ſingulari te numero compellauerim. Sic enim ⁊ Ieronimi ⁊ Auguſtini ⁊ omnium veterū obſeruantia fuit. meo iudicio q̄ noſtri temporis conſuetudo multo melior atqꝫ conueni or. Quid enim abſurdius aut ineptius eſſe poteſt. q̄ ſi vnum allocuturus hominem audite inq̄. Maiores certe noſtri hoc viciū inter barbariſmi ſpecies numeraſſent ſed mitto hec que te minime fugiunt. ⁊ ad ea venio que tuis in litteris continentur. Scripta tua iocundiſſima ⁊ acceptiſſima mihi fuerunt. que te ſoſpitem ac ſuo more letum in auſtriam remeaſſe nunciarunt atqꝫ in vrbem veniſſe tibi deditiſſimā flauiam quam nunc wiennam dicimus. Scio te illic magno exceptum gaudio. multū qꝫ illa in plebe proficere. Eſt enim wienna aptiſſimus ager cui ⁊ committere ſemen domini ⁊ multiplicatum ſperare non fruſtra poſſis. Quod queris de tuo ad ceſarē tranſitu paucis abſoluā. videbit te libenti animo quouis tempore maieſtas imperatoria. ac velut apoſtolum chriſti veneranter amplexabitur. Erit quoqꝫ preſentia tua diue auguſte ad ſingl'arē leticiā q̄ q̄m ml'ta ꝺ p̄cellēti doctrina. viteqꝫ tue ſc̄titate ex auditu didic̄. magnope cupit tuis aliq̄n ſmōibꝫ intēe. vidē ac audire te p̄dicantē ac dulcedinē celeſtis eloquij deguſtaē. q̄cūqꝫ igr̄ die huc te ꝯtuleris. ⁊ honorifice ⁊ iocūde ac ſtudioſiſſime ꝓ beniuolētia ceſaris ⁊ auguſte deſiderio r̄cipieris. Non tm̄ vt mea fert qdē ſnia ſp eq̄ frugifer tuꝰ aduētꝰ erit. Ml'tū ē ī tp̄e poſitū tp̄s ſeiandi ⁊ tp̄s colligēdi. Veiſti ī tp̄e qꝺ ē oīm p̄mū inq̄t ille. Et apꝺ aliū ſcp̄tū ē. Fati plꝰ etei vꝫ hora benigni q̄ ſi te veneris ꝯmēdet ep̄l'a marti. Fateor ego tuā p̄ntiā ī hac ciuitate ⁊ ī h̄ tp̄l'o ſp futurā vtilē. ſ; ml'tomagis ecc̄ie dei ꝯſules. ſi ꝯgregato conſilio huc venias. Nam quēadmodū franckfordie mētes hoīm ad tuēdam religionem tuis ſermonibus erexiſti. ita ⁊ in loco ſi qua tepido ⁊ ſomnolentia fuerit. te vrgente atqꝫ incre-

pãte pellect. Ego vt animi mei ſecretũ aperiã ⁊ aliqñ dicã manifeſte qđ ſentio. non
ſum ſine magno metu. ne ruãt edificia nr̃a q̃ apud franckfordiam ererim⁹. Titubãt
vt video mẽtes p̃ncipũ. torpẽt reges. languet ꝓp̃li. nauicula piſcatoris grandioribus
eliſa ꝓcellis in medio mari pene demergit. Flant hinc atq̃ illinc ꝯtrarij venti. ſcin
dunt vela. frangit malus. carina dehiſcit. nulla remigibꝰ cura. neq̃ mgr̃o ſpes ſalu
tis eẽ videt. Omẽs. q. attoniti tẽpeſtati cedim⁹. Opus erit igit ſmone tuo. calcari tuo
igne tuo excitãdi. vrgendi. incendẽdi ſum⁹: niſi ꝯpellimur bñfacẽ. nr̃apte ingenio ni
hil ẽ qđ de republica cogitemus. atq̃ vtinã vel ꝯpulſi aliqñ vigilem⁹. Aderũt h niſi
fallor ex alemania ex bohemia ex hũgaria multi ꝓceres. Ex italia q̃ atq̃ ex ipã gal
lia nonnulli aduẽtabũt. aget tuẽde religionis nr̃e negociũ. q̃ mediata ſunt q̃ cõcluſa
ſunt franckfordie in manus recipiẽt. Tũ q̃ mens p̃ncipes nr̃os habeat intelligem⁹
ſi feruẽ videbim⁹ aĩos: agemus deo nr̃o gr̃as. q ſuã nolit eccĩaꝫ nr̃is diebꝰ extermĩa
ri. Laudabit oĩo tua fortes ac magnimos ꝓcẽs plenoſq̃ ſpei reddet ac bñ vadẽtes
iñ curſuꝫ ꝓuocabit. Atſi vl timidos vel diſcordes ꝓp̃li nr̃i duces inueneris. tũc tuo
fungeris officio. tũc ſine ceſſatõe clamabis. at. q. tuba exaltabis vocẽ tuã. accuſabis
ignauiam. ſupbiã crimĩaberis. auaritiã deteſtaberis. He ſunt em̃ tres pnitioſiſſime
peſtes que religionẽ noſtrã thurcoꝝ gladio pene ſubijciũt. q̃ ſi humiles. ſi ſollertes.
ſi liberales eſſemus: exercitũ facile ꝯgerem⁹. q nedũ thurcoꝝ ſ omĩũ infideliũ potis
eẽt audaciam ꝓterere. ſ alios retinet ambitio ne cuiuſq̃ impio ſubeſſe velint. Omẽs
iaſonis morbo laboramus. q̃ vt ẽ apud areſtotilẽ in politicis grauiter ferebat ſi non
regnaret. q. neſciret priuatus eẽ. Sꝫ ille fortaſſe gnarus imperãdi fuit. Nos q̃uis
domui nr̃e vtilit pẽſſe neſciam⁹. in alios tñ magiſtratũ affectamus. alios in delicijs
natos in plumis enutritos in voluptatibꝰ merſos vecordia domi ꝓſtratos hꝫ. hi ne-
q̃ famẽ neq̃ ſitĩ neq̃ labores vllos pferre pñt. rempublicam perire malit q̃ ethẽ tur-
bido domũ exeãt. neq̃ ſi generis hũani impedire ruinã poſſint. id agẽt ſi vni⁹ diei ꝓ-
pterea fuerit voluptate carendũ. Alijs nihil ſatis ẽ qđ hñt. vnicũ ſtudiũ ẽ rapẽ. ⁊ ad
ſe cũcta trahere. q̃ mari ac ẽra debunt. nihil magnifice nihil ſplendide agitãt. q̃cq̃d
agũt tardi ac moroſi ſunt. ſp ꝯſiderãtes in eo quẽ nũmũ expẽdãt. atq̃ hoc ipm cũ q̃re
lis agũt. ⁊ cũcta maiora q̃ optet ſe facẽ exiſtimãt. Triſtius haud ill mõſtꝝ (vt nobi-
liſſimi poete v̈bis vtamur) nec ſeuior vlla peſtis ⁊ ira deũ ſtigijs ſeſe extulit vndis.
v̈ginei volucꝝ vultus fediſſima ventris ꝓluuies vnceq̃ manus ⁊ pallida ſp ora fa-
me. Sic ille ſub arpiaꝝ forma deſcripſit auaros. difficile ẽ cũ his hoĩm mõſtris imo
certe impoſſibile rẽ xp̃ianoꝝ ſoſpitẽ eẽ. Ruim⁹ atq̃ inp̃ceps labimur. niſi has beſti-
as. aut occidimus aut nr̃is ex finibꝰ ꝓpulſamus. aut pire optet. aut mutare p̃ue aut
puerſe introductũ morẽ. Tua erit igit hec ꝓuintia tuũ erit cũ hiſce beſtijs ꝯgredi. ſi
q̃s nr̃m ꝯſiliũ huc aduexerit. ego q̃dẽ nõ ambigo aduẽturas q̃plurimas. Theatruꝫ
ſ in loco futurum ẽ ludos circẽſes habebim⁹. aiũt ediles nr̃i ſpectacula magnificen
tiſſima ſe edituros. q̃lia neq̃ iulij ceſaris neq̃ gnei põpei. neq̃ poſterioꝝ ceſarũ fuiſ-
ſe tradunt. neſcio cuiuſmodi erũt hec. neſcio an ꝓducent heſterni orbis mõſtra. an
ſolummõ q̃ apud nos habent fere. Nã ⁊ iſte horribiles ac teterrime ſunt. pñt iã ex-
audiri gemitus ireq̃ leonũ vi͂cla recuſãtũ. ⁊ ſera ſub nocte rudentũ. Setigeriq̃ ſu-
es. atq̃ in p̃ſepibꝰ vrſi Seuire. ac forme magnorum vllulare luporum. q̃s hominuꝫ
ex facie dea ſeua potentibus herbis induerat arte in vultus ac terga ferarum. Ly-
tus quoq̃ archadum deus neſcio quomodo ad nos conuolauit qui ſui cultores con-
uertit in lupos fortaſſis ⁊ bohemia nob aliquã ex apocalipſi beſtiam mittet. que ar-
cum bicornis ambiat. Si fuerit venatio noſtra vel mediocris mlta in caſſes noſtros
dabitur preda. implebitur arcus feris diuerſis niſi acutus oris tui gladius dimica-
uerit. Nemo eſt qui talibus beſtijs obuiam eat. neq̃ tu hanc pugnam infameꝫ du-
ces. quia inteſtabiles velint leges qui cum beſtijs pugnant. iam ſupra. xxx. annos h⁹
cemodi bellũ geris. nc̃ italie. nc̃ gallie. nc̃ germanie beſtias inſectaris. ⁊ alias q̃deꝫ
occidis alias in humanam redigis formam. Nam quas citie quaſue litus ex homi-
nibus veneno ſuo feras effecit. has tu⁹ ſermo ancipiti gladio penetrabilior ex feris

iterum homines reddit . quod ſi victrix tua virtus theatrum exierit . ſpes certiſſi⸗
ma maioris victorie dabitur . tunc enim exercitum aduerſus hoſtes externos pa⸗
rare poterimus . cum domeſtici fuerint ſeparati . abſit auaricia . faceſcat ignauia .
eijciatur ſuperbia . nihil eſt ꝙ thurcorum potentiam formidemus . vincat ſe quiſ⸗
qꝫ . neceſſe eſt vt ſui potens ſuiqꝫ dominus ſit qui ſuperare alios contendit . Eſt igi⸗
tur mea ſententia ſi voci mee placet auſcultare . Huc te demum conferas cum prin⸗
cipes ad diem conſtitutam comparauerit . Eadem quoqꝫ maieſtati ceſaree q̃ de
re hac conſultam habui mens eſt . medio tempore pulcerrimam excoles wienne vi⸗
neam . vbi iam torcular erexiſti quod vina in cellam domini puriſſima exprimit .
Hec ad queſitum tuum q̃uis tua prudentia per ſeſe melius omnia noſcat . Nunc de
nouitatibus pauca ſubijciam Italia noſtra excepta etruria vniuerſa quieſcat . ſed
angulus ille patrie mee turbulentus eſt . domini de pitiliano qui ex familia vrſino⸗
rum dicuntur . rupto federe contra ius faſqꝫ ſenenſ agrum populati ſunt . Comes
euerſus eius fidei cuius nominis illis auxilio eſt . neqꝫ tamen ſimul iuncti pares ſe⸗
nenſibus eſſe poſſent : ſed habent occulta ſubſidia . Sunt qui clanculum pecuni⸗
am ſumminiſtrant . Veneti mille equites miſere . qui ſenenſium partes adiuuant .
His karolus Gonzaga prefectus eſt . Sigiſmundus dux exercitus ſenen̄ habetur .
pugnatum eſt vtrinqꝫ ſumma vi . patria mea ⁊ igne deletur . vicini quaſi ludum re⸗
ſpiciunt . Solus Romanus pontifex eius litis arbitratorem ſe fecit . ſed hic pro⸗
pter aduerſam valitudinem parum hactenus profecit . Spero tamen eius ſapien⸗
tiam hoc incendium prius extincturam q̃ vltra ſerpat Ianuenſes quaſi clariſſimꝰ
ille rex aragonum ⁊ ſicilie ſibi fuerit iniuriatus . cum grandi ⁊ admiranda claſſe in
portum vſqꝫ neapolitanum nauigauere . ac veluti incuſſuri metum . tum regi tum
regno ſe oſtenderunt . Et quoniam parum dilectos in terra cathelanos credide⸗
runt me[..]is aliquos procerum ſperauere . Rex autem Alphonſus quem neqꝫ ſe⸗
cunda ext[..]llere neqꝫ aduerſa deprimere conſueuerunt . forti animo contra reſti⸗
tit vrbem ac portum magnifice communiuit . bombardis ac alijs machinis ho⸗
ſtes appropinquare prohibuit . regni proceres nunc terrendo nunc cohortando
in fide retinuit . Adeoqꝫ prudenter ⁊ accurate cuncta diſpoſuit . ne vel minimus
toto regno tumultus exortus fuerit . Eiecti igitur e ſpe ſua Ianuenſes . relicto
rege . gilium paruam inſulam in etruſco maritelamoni oppoſitam . que regi pa⸗
rebat occupauere . Burgum caſtri leonis quod ⁊ in tuſcia eiuſdem regis depre⸗
dati ſunt . Rex interea ipſe claſſem non paruam armauit . qua Ianuenſium tri⸗
remes inſecuta . ex his ſeptem apprehendit atqꝫ excuſſit . Veneti ⁊ qui nunc du⸗
catu mediolanen̄ potitur Franciſcus Sfortia vicecomes . Florentinorum quo⸗
qꝫ reſpublica inter ſe fedus iniere . quod omnibus italie communitatibus volūt
eſſe commune . Burſius dux Mutine . vnus etiam ex confederatis habetur . Ai⸗
unt ⁊ Ianuenſes inſcriptos eſſe . Sunt qui dicunt ⁊ Romanum pontificem cō⸗
federationi conſentire atqꝫ accedere rogatum reſpondiſſe . qui pater ſit omnium
communis eum non debere filiorum vinculis alligari . Laudaſſe tamen italiaꝫ
eſſe vnanimem ꝙ eo modo thurcorum conatus facile poſſit elidere . Alphonſus
rex de quo ante locuti ſumus q̃uis pacem italie complexus fuerit . de federe ta⸗
men nihil adhuc recepit . neqꝫ puto magnanimum illum regem ſapientia ⁊ au⸗
ctoritate preditum . equo animo ferre . nunc pacem nunc colligationes ſe neſcio
fieri . ſibiqꝫ demum quas nequeat immutare leges offerri . Cognoſcit et ipſe ſta⸗
tum ſuum . ⁊ que ſue dignitati conueniant mente reuoluit . Miſſi ſunt ad eum
legati trium potentiarum . cunqꝫ his profectus eſt Cardinalis ſancte crucis apo⸗
ſtolice ſedis legatus . quem firmanum appellant . Illius prudentia auctoritate

ac vite mũditia memorabilis. q medius int̃ regẽ ⁊ oratores eo miſſos arbitrũ ꝯcor-
die gerat. Rex ob eã cãz caietã ſe ꝯtulit atqꝫ ibi legatões audit. neſcio quid inde ſpe
rẽ. qꝛ tñ inclito illo regi res alte ac magñfice ſp cordi fuerũt. fortaſſe vt aduerſos thur
cos bellum gerẽ poſſit qꝺ ẽ vnicũ ei9 ꝓpoſitũ. vnionẽ italie ꝯplectet̃. Veneti pacẽ cuꝫ
thurcis habent. quã coacti fecerũt. ne ciuitates orientis amittent. Id manifeſtãt le-
ges vtriqꝫ dicte. Q̃tum ad xp̃ianos ꝑtinet parum honorifice. nequeo meditari quid
actura ſit illa reſpub. ſi de bello gerẽdo ꝯtra thurcos agamus. neqꝫ de ranuenſibus
qd dicam ſcio. Oĩnes de dñio retinendo ꝙ de fide ſuanda ſolicitiores exiſtũt. Cedit
fides honori nũmis honor. Quid eñ ſaluis infamia nũmis inquit ille emat̃ italia
Tota xp̃ianitas ſe reperiat emptorem. parebunt omnia thurco. ſi dabit aurum ve-
nalis eſt nr̃a religio. Caramãnus ꝑ hos dies ad ceſarem nr̃m lr̃as dedit. quarũ exẽ
plar tue paternitati cum pñtib9 edo. videt̃ ille aduerſus thurcos inflãmatiſſim9 ſi
xp̃ianoꝝ arma ꝯcurrere ſentiat. vetuſte littere ſunt ⁊ auguſto menſe ſignate. multa
interea interuenire potuerũt que principis eius abalienarũt animum. nihil ille fa-
ciet niſi ex commodo ſuo. Nam quo pacto ſaracenus cum damno ſuo xp̃ianoꝝ ſig̃ ſe
quatur. quando nec xp̃ianus cum ꝑiculo xp̃ianis aſſiſtit. Iohannes comes biſtricẽ
q nunc gubernat hungariam. vnicus thurcoꝝ metus ac fortiſſimus noſtre religiõis
gladius. xxxij. milia thurcoꝝ ſuperioribus diebus apud ſenderolum ꝯflixit. Fritz-
begũ ducem exercitus vinctum abduxit. cedem magnam fecit. agros hoſtiuꝫ vſqꝫ ad
ipſam ʒophiam ferro ⁊ igne vaſtauit. Mahometus aũt thurcoꝝ imꝑator ꝟ accepto
vulnere magnum ꝯflauit exercitũ. iãqꝫ intra bulgariam in campo ſedet. hinc biduuꝫ
inde pyrothaꝫ reſpiciẽs eo ꝓpoſito. vt ꝓprimo vere regnũ hungarie populetur. Ni-
hil ſibi dubius quia terram ac gentem ſibi ſubijciat. Idẽ quoqꝫ ⁊ hungari timent ni
ſi ceterorum xp̃ianoꝝ manibus adiuuentur. Hec nouiſſime ſcripſit iohes iſte ceſa-
ree maieſtati. tantum eſt qꝺ de nouitatib9 ſcribere poſſum. Cupio te cum fratribus
bene valere. ⁊ in orationib9 quas diuine pietati dies nocteſqꝫ porrigis mei memorẽ
eſſe. M. cccclxv.

Corrigit dyalogum confectum in
quibuſdam punctis.

Epiſtola .ccccxxj.

Eneas cp̃s ſeneñ iohanni troſter S. p. d. Legimus tuas lr̃as iohes amã
tiſſime ꝑcurrim9 dyalogũ tuũ oblectati ſum9 vehement̃ qꝛ te ꝑitũ diſ̃tuꝫ
factũqꝫ cernim9. nõ tñ tantũ nobis arrogam9 q̃ntũ tribuis. Neqꝫ eĩ quã
in te cernim9 dicẽdi vena ex nr̃o fõte ditata ẽ. aliũde tibi copia venit. qꝺ ſi fateri vo-
lum9 aliqꝺ in te nr̃m fuiſſe magiſteriũ. illud ꝗꝫ ꝯcedẽ oꝑtebit q̃niam ſuꝑati a diſcipu
lo ſum9. Eſt dyalogus tuus ⁊ terſus ⁊ limatus. aptis ꝯpoſitus vbis. ſententijſqꝫ g̃-
uib9 refert9. cui9 lectores neceſſe ẽ de te grãde iudiciũ faciãt. creuiſti admodũ breui
tp̃e. creſceſqꝫ ſi ꝑgis. virũ te clarum reddes. ornabis tuaꝫ p̃riaꝫ. nomẽqꝫ tibi efficies.
qꝺ ñ theutones ſolũ ꝟ galli ꝗꝫ atqꝫ itali celebrẽt. At ne putes q̃ nõ viderim9 a nobis
adulantiũ more digna atqꝫ indigna laudari. ãnotauim9 quedã pauca. q̃ nr̃o iudicio
viſa ſunt emẽdatõis egẽtia. Scis qꝛ facilius aliena ꝙ nr̃a vicia cernim9. nihil erra-
re ſapientis ⁊ ꝑfecti eſt hoĩs. errata ꝯgnoſcẽ vel rudes q̃unt. Audi ergo q̃ nobis nõ
deteſtanda ꝟ nobis meliorãda in tuis dictis viſa ſunt. In ep̃la q̃ dyaloguꝫ añcedit.
hec annectis vba. de amore qd ſentirẽ ſcriberẽ. dixiſſes elegantius quid ſentirem de
amore ⁊ ſcriberem. hñt eñ ſentirẽ ⁊ ſcriberẽ ꝯcentum. dum ſimul exeunt venuſtum
⁊ in continuum. Simileqꝫ illud eſt qꝺ ais. ex vulcano venereqꝫ natum. Nam ⁊ cice
ro in eo vſu calumniam tulit cũ de temporib9 ſuis ſcribens illud expreſſit verbum.
O fortunatam natam me ꝯſule romam antoni gladios potuit contemnere ſi ſit. Om
nia dixiſſet. inquit iuuenalis ⁊ ſaluſtius. O fortunatam natam repetens atqꝫ irri-
dens. Nam inquit cicero. fugiende ſunt huiuſcemodi voces que apud eruditos inſul
ſe ac ridicule ſonant. Cum de porta cornea efficis mentionem ſi futile ſomnium tuũ
nihil veri habere intelligis. nõ recte locutus es. veris eñ hac porta facilis dat̃ exit9
vmbris vt maroni placet. Sed vera ſomnia exiſtimari maiuꝫ nihil imitandum eſt.

Algores niſi fallimur apđ veteres legimꝰ: nõ vt tu ais hybernalia algora. Archire-
gnũ hunoꝶ ꝙ̃ archihunoꝶ. potiꝰ dictũ videri poterat: hũgaros pterea nũc ñ hunos
appellare debemus: quõ eã incolũt terrã q̃ olim pãnonia dicta eſt; etſi nos aliq̃n ali-
ter dixímꝰ ĩ errore cõmuni fuimꝰ. Huni eñ aliq̃n pãnoniã tenuere: ħ illis eliminatis
ſubintrarũt hũgari ab extremis ſythie ptibꝫ veniẽtes. queadmodũ in Jordano licꝫ
intelligere. Sũt et hodie vltra tanaim ad paludes meethidas ꝓli q hungari dicũtur
eãqꝫ linguaꝫ loquũtur quã noſtri circa budã et hyſtrũ. nec teucros vero vocabulo no
mĩamus qui ãno ꝓxime decurſo ꝯſtãtinopoli expugnauere. ꝙ̃uis eã regionẽ occupẽt
q̃ quondã teucrorũ fuit. thurco noĩe appellandi ſunt et hi ſchitaꝶ ſoboles hñt. vt ethi
cus hpiloſophꝰ in coſmographia ſua cõfirmat: ꝓpe eã accerſam accurrã. limatiꝰ dicẽ
dum fuit. ꝓius eã accurrã accerſaꝫ. niſi hñ auſpicar mlta nimis interponis priuſꝙ̃
adijcias v̄bum illud quod potiſſimũ eſt: captant quo facto et que ſequũtur. Subne-
ctens amoris cauſam primitiuã antecedentem coniũctamqꝫ cõmemoras. dyaletico-
rum hi termini ſunt. Haud quaꝙ̃ oratoꝶ ſiue hyſtoricoꝶ infuriatũ et inamoratum
ꝙ̃uis latine dici poſſe fatemur. melius tñ furioſuꝫ amoroſumqꝫ dixeris. neqꝫ nos la-
tet virgilium furiata mẽte cerberũ poſuiſſe. Ex demone niſi ex muliere niſi non belle
dictum videt̃. nõ bene ſubiungis infeſtiuũ: quod minus importat orationẽ augeri ñ
diminui oportet. Si vos ergo thorũ cũ dixeris prius amatã fugiendã. neceſſariũ ẽat
anteꝙ̃ huc ꝓlabereris ꝑmittere neceſſitatẽ. q̃ ſi forte ꝯpellaris apđ amicã iacere. lu-
cem admitte et reliqua q̃ nõ inſule conſulis. ſuffultros parũ latine videris dicẽ quas
ꝓcul citra poſuiſſe poteris exiſtimari. Suadeo vt ad alias pluresqꝫ aĩm adiungas
remediũ hoc et ſi naſonis ẽ: paꝶ tñ honeſte apponitur. et a te pſertim ſacerdote. cuiꝰ
eſt nihil ſuadere qđ crimĩ ꝓximũ ſit. Jñ clericis coniungatis primo capitulo: orato
ri ſatis erat obmiſſo capitulo. calixtũ atqꝫ gregoriũ aſtipulatores inſeruiſſe inde cle
ricis nõ belle dicit orator. ꝑpoſitiones niſi cogat metri neceſſitas vel inuitet ornatꝰ
a ſuis caſibus nõ diſiungimꝰ. Hoc habuimus quod ad tuũ dyalogũ diceremus. tu ꝑ
ge atqꝫ vt facis caſtalidas amato ſorores. Et vale optime. Ex noua ciuitate. vij. Jdꝰ
iulias. M.cccc.liiij.

Excuſat ſe q̃ paulũ vergeriũ
aliter miſit ꝙ̃ prius ſtatuiſſet.

Epiſtola.ccccxxij.

ENeas epiſcopus ſeneñ. Anthonio panormite. S.p.d. Paulum vergeriũ
qui arrianũ tranſtulit inſignis atqꝫ elegãtiſſime vates. cum ſuperioribus
diebus ad inclitum Alphonſum Sicilie et aragonie regem. vt tu ipẽ olim
rogaſti mitterem. iuſſi eum in tuas manus dari ac ꝑ ſe reddi maieſtati regie. tibi quo
qꝫ ad eam rem litteras miſi. cognoui poſtea recta via librum in poteſtatem regiaꝫ ve-
niſſe. neqꝫ te illũ vidiſſe. q̃ res vt accepi egre te habuit. cũ inter amicos diceres. Ene
as in vno filio duos cõpatres queſiuit. Equidẽ anthoni nimirũ ſi et tibi et regi ꝓ tã
to munere feciſſe rem grataꝫ putaui. neqꝫ eñ alius preter me fuit. q arrianũ ħ tempe
latinum haberet illius manu conſcriptum qui tranſtulit. At nunc cum meus ordo
pretermiſſus ſit. nec regis ſentio gratiam. et te mihi ſuccenſere intelligo. Sed qd ego
ad hec: ꝙ̃uis magnifacio tantum regem non tamen fame percam arbitror: ſi eius er-
ga me benificentiam non experior. ſcio qꝛ me odio nõ habet. ſi non amor: non ſum ſo-
lus eius expers beniuolentie. Tu v̄o etſi nunc ſubiratus es: cuꝫ omnia plene cogno-
ſcis. dices me nihil erraſſe et in tuam me rurſus amicitiam ſuſcipies: eius noticie me
mor que inter nos ſenis fuit. verum quia non reſpondiſſe mihi regem queſtus ẽ mer-
cator meo nomine apud te. neſcio quis id fecerit. ſcito imprudenter actum eſſe. Neqꝫ
enim ego mihi reſponderi optaui. qui ſcio quanta ineſt ſupbia regibus. ſed ad impe-
ratricis litteras non nihil mea cauſa reſponſum petentis exquirebam. nihil tamen
exinde moueor. Ego quecunqꝫ accidunt in meliorem recipio partem: ſi ſit quod que
rito: deo gratias ago. ſi mitius: exiſtimo me nõ recte opinaſſe: neqꝫ placuiſſe ſupis

quod nolebam qui ꝓ iocūdis optima prebent. Ego quocūqꝫ in me animo fuerit rex ille magnificentiſſimus: ac noſtri ſeculi clariſſimum iubar. ſemꝑ eius nomen in celū tollam et cōmendabo geſta eius que priſcos duces fama claros non modo equare. ſed ſuperare intellige. Neqꝫ mirabor nunꝙ̄ ſi mei memor neqꝫ cultor eſt: qđ ego et ſtatui regio cuius ē parua cōtemnere. et mihipſi adſcribo conſcius mee et vilitatis ⁊ ignorantie. Sed vale tu etſi quid eſt erga me rubiginis in tua mente. deponito. mea erga te ſinceritas minime imminuta eſt. Cum his mitto tibi ſententiam eius oblationis quam dux burgundie apud ratiſpanam fecit Ex noua ciuitate die. xxix. Junij.

Epiſtola. cccc xxxiij.

Nō vult ſe in orthographia queꝙ̄ ſequi.

Eneas epiſcopus ſenenſis. Nicolao voleterrano prothonotario regio. S. p. d. Nimiuꝫ mihi credis nicolae amantiſſime. ſi meis ex litteris quas raptim et inconſulte ſcribo ſequendam orthographiam putas. minime ego is ſum qui ſine menda ſcribam. labor et erro. maxime circa iuncturam litterarū. Nolim auctore me decipiaris. etiamſi ex propoſito dixerim hoc atqꝫ illud ita ſcribendū eſt: querito meliores et qui certiora tradant. De prothonotariatu certum eſt quia n̄ debet aſpirari. non dico nunc rationem: quia ex tractatu caſparini quem nunc tranſſcribi facio vt ad te mittam: plenius rem intelliges. Vale ex noua ciuitate. iij. kl'. maias. M. cccc. liiij.

Epiſt. cccc xxxiiij.

Cur captus fuerit pedagogus regis hūgarie.

Eneas epiſcopus ſenenſis. Dominico cardiali firmano. S. p. d. ceterorūꝫ littere quibus dietim viſitor ad reſpondendū me quidem inuitāt. tue autē quas nuper accepi vehementer vrgent atqꝫ compellunt. que propter captiuitatem caſparis. qui pridē illuſtriſſimi regis hungarie pedagogus extitit. eſtimationem meam in diſcrimine adductam eſſe demonſtrāt. Niſi em̄ quo pacto ſeſe res habeant meis ſcriptis oſtendero: vereor ne de me ſiniſtra que cōcepta eſt opinio noxiuꝫ edat partuꝫ. qui me ſine culpa et tibi et ceteris ſancte romane eccleſie cardinalibꝫ dominis meis efficiat odioſum. Accipe igitur rem geſtam et an ſim culpabilis tu iudica. Caſpar de quo ſermo eſt humili loco natus. admodū pauꝑ litteras apud viēnam didicit vt eſt mos patrius mendicando ſe nutriens. emerſit non ſine labore. vicit fortunam virtus. vocatus eſt in cancellariam auſtrie. Deinde ſibi in aulam ſumpto credita eſt ladiſlai regis puericia. cum iuſiurandum p̄ſtitiſſet nihil ſe contra ceſaris aut honoreꝫ aut vtilitatē facturum. et quod ceteri familiares iurant. auertere quoad poſſit. queuis incōmoda ceſareo culmini imminētia promiſiſſet. ſuſcepta pedagogia fuit circa puerum diligens. litteris et moribus illū pro captu inſtituit. Factus igitur ceſari et omni curie carus. intrauit conſiliū: ſedit cum principibꝫ. in menſa regia cibū ſuſcepit. Cunqꝫ vacaſſet in auſtria eccleſia vna ex maioribus iuriſpatronatus. multiqꝫ illam barones magniqꝫ nobiles peterēt. prelatus omibus caſpar. eccleſiam munere ceſaris conſecutus eſt. ꝙuis et alia prius beneficia non modici valoris obtinuiſſet. Erat igitur in curia potens caſpar: nomenqꝫ paruum nō habebat et bonitatis ⁊ doctrine. Nec dubiū putabatur quin breui ad epiſcopalem aſcenderet apicem. laudabilis huc uſqꝫ hoīs vita dignaqꝫ diligi. Sed neſcio quomō poſthac mutatus eſt. qđ ve homini ī mentē venerit. vt maiora cupe et īdigna ſe negocia agitare cepit. Intelligens em̄ auſtrales nouādarūꝫ rerum cupidos. occl'ta cū eytzingero colloquia iniuit q ceſari capital' inimic⁹ habebat̄. Cūqꝫ veiſſet ex hūgaria epē Argēt̄ noīe paul⁹ ml'ta cū eo apd̄ greciū de abducēdo rege ladiſlao clanculuꝫ ꝑtractauit. In noua inſuꝑ ciuitate cū baroē q̄dā d̄ alto mōte ꝯſiliū hūit emittēdi ad portā pueꝛ. vbi pati eēnt q eū eqtes abducerēt cūqꝫ nihil boꝝ ꝓceſſiſſꝫ l'ras puēo dictauit q̄s ſcberet auſtralibꝫ man

dans eis vt ceptum ꝓpoſitum ꝯtra ceſarem retinerent: inuitūq; ſeſe ytaliam petē ſcirent. In roma q̄ non nihil tentaſſe ꝯfeſſus eſt: ſed omnia ſuperat q̄ florentie aggreſſus eſt facinus. Cum ceſar ex vrbe rediens illac tranſitū faceret. expectabant ibi ceſarem vngarorū et auſtralium oratores. inter quos aug. epiſcopus iaurinen̄ huiuſmodi cum caſpare apud eccleſiam ſancte crucis colloquiū habuit. hic inquit locus ē in quo noſtrū regem libertati reddere poſſumus. Fides publica data eſt non ceſari tm̄ verūetiam ladiſlao. Suade igitur puero cum ceſar abire voluerit vſq; ad portā eum ſequatur: eo cum venerit velle ſe diebus aliquot florentie imorari dicat equumq; retrouertat. Quod ſi ceſar ad exitum voluerit eum ꝯpellere: preſto erimus. vim regi fieri indignū eſſe dicemꝰ. Fidē ciuitatis implorabimꝰ: puer ipſe coactū ſeſe vociferans ad miſcdiam ꝓplos ꝯmouebit: prius tm̄ apud ſenatū vrbis dabimꝰ opam. ꝓſto ad portam armatos hēat quib; cohiberi ceſaris violentia poſſit. Ciuis hic eſt quē bude negociantē nouimꝰ is ſe opam ſenatus impaturū pollicetur. Tu regis animum prepara: nos hanc ꝓuinciā cum magiſtratib; ciuitatis ſuſcipiemus. Annuit caſpar atq; ad regē ꝓfectus ex ꝯdicto cuncta diſpoſuit: fuiſſetq; pactum facinus: niſi apud florētinos plus quieta concilia q̄ ſeditioſa valuiſſent. Nam ciuis ille de quo pontifex iaurinen̄ fecerat mentionem: cum de tali negocio magiſtratum alloqueretur grauibus verbis reprehenſus atq; correptus: ad epiſcopum rediens impeditas cogitatōnes expoſuit: nō tamen conquieuit caſpar ſed regem cum bononiam perueniſſet in hāc ſententiā ſummo pontifici propria manu perſuaſit ſcribere accipi. S. pater aduerſus fideles noſtros qui pro mea in auſtria liberatione laborant. ſanctitatem tuam nōnullos ꝓceſſus decreuiſſe: que res mihi aduerſa eſt. Precor igitur quicquid ꝯtra me actū eſt reuoces. Id erit ei officij tui. cū ſcriptū ſit pupillo et orphano aſtabis. id niſi feceris: compelles me maiores iudices appellare. alia fuerunt epiſtole verba effectꝰ autem quem refero. Clauſa epiſtola eſt et ſignata miſſa eſt Auguſtino epiſcopo. an vō beatiſſimo pape nicolao reddita ſit ſua ſanctitas nouit: me quidem latet. Hec omnia ſuſpicante non tamē ſciente ceſare hactenus geſta ſunt. Cum eſſemus ferrarie: vellet q; ceſar nauigio venetias petere. conſcius erratorum caſpar eum adit. marinas aq̄s nauſeā ſibi mouere: ac nocentiſſimas eſſe iturumq; terreſtri itenere teruiſium ſi placet ceſareo culmini dicit. obtenta licentia et cum patauiū veniſſet receptis vniuerſis que ſecum attulerat: et que in ytalia coemerat bonis. veronem verſus iter feſtinus direxit. vt qui per tridentum et vallem atheſis ad ynum tranſire decreuerat. vnde conſcenſa naui in danubium nauigans viennā deniq; perueniret. Tenuiſſet proculdubio propoſitum niſi tabellarius quidam ceſaris. ex verona veniens. hunc ſe obuium habuiſſe dixiſſet: tunc enim duo poſt eum equites cum familia miſſi ſunt. qui nō longe a tridento ipſum comprehenderunt. vinctumq; duxerūt venetias: vbi omnia que ſupra memorata ſunt. ſponte confeſſus eſt. ſuaq; manu conſcripſit. Ibi primū caſus hominis ad meam noticiam venit: nam ceſar me vocans cuncta mihi expoſuit: voluitq; meas in manus hominem dare: quia ſedis apoſtolice legationem in auſtria me noſſet habere. Indolui certe aduerſam amici fortunam: caſpare multis iam annis amiciſſime vſus eram. rebarq; virum bonum eſſe et omni beniuolentia dignū. exhorrui ergo cum intellexi que de ipſo narrabantur. multumq; me cum ipſe accuſaui conditionis humane defluxum: que nihil certi. nihil fixi habet. caduca et fluxa oīa ſunt. hodie leti ſumus cras meſti erimus. modo ſublimes modo infimi reperimur. Ceſari autem reſpondi auctoritatem mihi nullam apud ytalos eſſe. vtq; miſericorditer ageret cum preſbitero porrexi preces. Ductus eſt deinde ad nouam ciuitatem caſpar hic rurſus requiſitus ſum hominem ad me recipere: iudiciumq; ſuper huiuſcemodi criminibus agitare. Grauis res mihi viſa eſt. At cum legati auctoritate fungerer. n̄ videbam quo pacto ceſaris petitionem recuſare poſſem. Habita vō deliberatōne. iudicem me dixi futurum. ſi rite et iuxta canonicas ſanctiones procederetur. Perſonā aūt rei nolui cuſtodiendā aſſumē: q nō haberē locum in q̄ eum oportune recluderem

Placuit ceſari reſponſio mea.qui neqꝫ ſe pl⁹ velle ait:ꝙ̄ ſacri canones oꝛdinarēt.Ad
ductꝰ ē aūt ſemel ad pn̄tiā meā caſpaꝛ pn̄te notario mareſcallo ⁊ ꝓcopio eqte bohēie
q vltro ſeſe peccaſſe cōfeſſus vniuerſa q̄ ſup̄ de ip̄o ſcripta ſunt ex oꝛdine cōfirmauit.⁊
acceptās me ſibi iudicē deputatū.vt ſui miſererer.ſeqꝫ ceſari ꝯmendarez cū m̄ltis la-
crimis flagitauit. Juſſi eū boni eē aī:qꝛ quātū honeſtas pateret̄ ſaluti ſue cōſulerez
Pꝰ hec recluſus ē in carcere.nō ſqualido aut tetro ſ̄ lucido et ſpacioſo.ꝙ̄uis ſecuro
et optīe munito. Ibi ⁊ locū ſeceſſus hꝫ et plumas in qbꝫ iacet et bꝛeuiariū ꝑ qd̄ oꝛet.
Cibus ad eū bis in die defert̄.Ex his bibit et comedit q̄ familie ceſaris apponūt̄.Fa-
teor miſera vita ē ſ̄ hāc freq̄nter ſuis delictis hoīes aſciſcūt. Judicis ī eū nō pꝛīcipis
habeo p̄tatez.legē me ſcriptā n̄ meū ſeq arbitriū ꝯuenit.Nā ſi libera mihi p̄tas eēt:cū
ſim ego peccatoꝛ in ꝯſpectu dei.dignuſqꝫ graui fulmine.p̄ſtarem me caſpari qualem
mihi veliem deū eē.Nec difficilis venie reperirer.cuiꝰ dies nocteſqꝫ indigētez me nō
ſcio.At modo iudex ligatas habeo ad leges man⁹:neqꝫ ſeuire in caſparē debeo.neqꝫ
illum ꝑ indulgentiā impunituꝫ remittere.dū pars ē q̄ iudiciū petit.Facio igit̄ niſi fal
loꝛ qd̄ mihi incumbit. Capꝛopt̄ vellent aliq qui ceſari ꝓrimioꝛes ſunt et in conſilio
pꝛimi caſparem torquere vt plura ꝯfiteret̄.Idqꝫ ꝑ me ſibi licere depoſcūt.negaui me
qcq̄ ꝑmiſſuꝝ niſi qd̄ iudiciariꝰ oꝛdo req̄rēt.Sic hō vſqꝫ in hanc diē ītactꝰ ē:ꝙ̄uis ſua
culpa cuſtos eius capite plexꝰſit.quē ip̄e ad relaxādū ſeſe induxerat. Inter hec habi
ti ſunt.ꝙ̄pl̄imi tractatꝰ pacis cū auſtralibꝫ.Modo rex ladiſlaꝰ.mō hūgari.mō bohe
mi liberationē eiꝰ efflagitarūt:qbꝫ hō neqꝫ negatꝰ ē neqꝫ cōceſſus.Mihi dū talia pē
dent.nō ē viſuꝫ expedire aut officij mei eſſe ſolicitare ꝓceſſuꝫ. Taceo igit̄ neqꝫ pl⁹ q̄-
ro ꝙ̄ queroꝛ.Ceſari tn̄ ſepe vt captiui miſereat̄ verbū feci.quē libent̄ extra miſeriam
viderem.tuꝫ ſui cui exceptis crimībꝫ faueo.tū ꝓpter me vt onus ſ̄ nō leue deponerem
Sic res in hāc vſqꝫ diē deducte ſunt.ſi ſum culpa dignus acre tuū iudicium excutiat
Male vt arbitroꝛ mecū agūt q mihi in ſ̄ negocio ꝗ tuis vl̄ modicū imputāt reddūtqꝫ
ꝓ bono malū dicētes lucē tenebras ⁊ tenebras lucē.Veritas tn̄ enatabit.nec me re-
oꝛ falſa calūnia opprimet.Sū mihi cōſcius.⁊ qcqd reliq ſentiāt.Gaudeo conſcientia
mea.Hec volui ad ſcripta tua dixiſſe:qbꝫ me nōnll̄oꝝ vocibꝫ male notatuꝫ ſcrib̄.Si
qs dignatiōi tue deinceps incuſauerit. habebis q̄ poſſis ꝓ defenſione mea obijcere.
ſpero aūt qꝛ n̄ cuiqꝫ mihi detrahēti credas.Quātū vō ad litteras ſacri collegij attīet
ego illas diuo ceſari r̄ddidi. ⁊ q̄ viſa ſūt ad rē addēda v̄ba bis terqꝫ ſubiunxi: maie-
ſtas ſua deliberaturā ſe ait ⁊ ſacro ſancto ſenatui q̄ meliora cogitauerit reſponſuraꝫ
Ago tibi ingētes gr̄as ꝙ negocia bohemica me rogāte .S.dn̄o nr̄o expoſuiſti. Uale
ex noua ciuitate die.xij.mēſis nouembꝛis.Anno.M.cccc.liij.

Pogius de ſcola Epycure factiōis.q̄ regnat in theutonia.i.balneo naturali domīoꝝ d̄ badē.

Epiſto.cccccxxv.

POgius florentinus ad leonardum aretinum. Salutem plurimam dicit.
Si vales. Ego quoqꝫ valeo.Per quendam contribulum meum ad te ſcri
pſi ex conſtantia.x.kalendarum marcias vt opinoꝛ epiſtolam quandam.
quam ſi recepiſti pꝛofecto ad riſum te debuit pꝛomouere. Erat em̄ longiuſcula iocis
referta et ſalibus.dicebam multa de litteris hebraycis quibus operam dabaꝫ.Plu
ra iocabar in doctoꝛem ipſum vt captus coꝛum eſt.qui ex iudeis chꝛiſtiani efficiuntuꝛ
Utrum leuem inſulſum atqꝫ inconſtantem .Litteras vō ad doctrinam vt rudem in-
cultam atqꝫ agreſtem facecijs quibuſdam leniter perſtringebaꝫ.verum ſuſpicor eam
epiſtolam et item alteram quā leonardo aretino dabam vobis redditas non eſſe.Nā
medius fidius que tua eſt diligentia in officio litterarum . reſcripſiſſes poſtmodum
aliquid et vel ſaltem mecum congratulatus eſſes.hanc nouam noue doctrine diſcipli
nam ad quam perdiſcendam me ſepius es hortatus. q̄ etſi vſus nll̄iꝰ eē ꝯſpiciā ad ſa-
piētie facltates.ꝯfert tn̄ aliqd ad noſtra ſtudia hūanitatis. vl̄ ex ſ̄ maxime ꝙ moꝛem

Hieronimi in tranſferēdo cognoui. has vō litteras ex his balneis ad te conſcripſi:
ad que cuz me contuliſſez. incerta re manus curaui de cauſa rē dignā putaui vt eoꝝ
ſitum atqz amenitatem ſimul et mores harum gentiū tibi deſcriberez et conſuetudi-
nem balneandi. Mltaqz dicunt̄ ab antiquis. Rex ſcriptoribꝫ de balneis puteolaīs
ad que vniuerſus popul⁹ Romanus cauſa voluptatis cōfluebat. Sed neqꝗ arbitror
illa ad hoꝝ iocunditatē accedere potuiſſe. aut cū his noſtris fuiſſe companda. Nam
voluptatem puteolanam magis afferebat locoꝝ amenitas et villarū magnificentia
ꝗ feſtiuitas hominū aut balneoꝝ vſus: hec vō loca cuz nullam vel admodū paruam
preſtēt animi relaxatiōem. reliqua omnia in menſam tribuūt iocunditatē. vt pſepe
exiſtimem et venerez ex cipro et quicqd ē vbiqz deliciaꝝ: ad hec balnea conmigraſſe.
ita diligenter illi⁹ inſtituta ſeruant̄. Ad vnguem eius mores ac laſciuiaz repreſentāt
vt quāqꝗ nō legerint heliogabali concionē. tamē ipa natura ſatis docti ſatis inſtituti
eſſe videantur. Sed quoniā balnea hec tibi ſum deſcripturus: nolui ptermittē viaz q̄
huc itur ex conſtātia. vt cōiecturare poſſis qua pte gallie ſunt ſituata. Prima die na
uicula p renum veniens ad oppidū ſchaffhuſen milibꝫ paſſuū quatuor et viginti. Cū
deinde ꝓpter ingentem flumis deſcenſum p abruptos montes ꝛ confragoſa ſaxa iter
eſſz pedibus ꝯficiendū. ſuper renū nomine keyſerſtul hoc eſt eoꝝ lingua ceſaris ſedes
hunc locū opinor ex eius nomīe ꝓpter ipſius oportunitatem. Eſt eñ colle excelſo imi
nens flumīe. qui dum pco ponte galliam ꝯiungit germanie: quōdaz romanoꝝ caſtra
fuiſſe. hoc in itinere rez vidim⁹ caſum ex alto mōte ſcopulis interruptuz magno fra-
gore ac ſonitu et ipemet caſuz ſuū queri ac lamentari poſſis exiſtimare. Cū mihi veīt
in mentem illud eoꝝ que ferunt̄ de nili deſcenſu tampcipiti. nec miror accolas circuz
vicinos ꝓpter admirabilē ipi⁹ ſtrepitū et fragorē ſurdos putari. cuz h⁹ flumis terro-
res ex eo loco exiſtimari poſſit inſtar nili. tribꝫ vō ſtadijs rumor exauditur. Opiduz ē
deinde Baden ſatis opulentū: qđ ē balneū alemanoꝝ lingua. ſitum in ꝯualle monti
bus circum imminentibus penes quoddam flumen ingens rapidiſſimi curſus: quod
in renum fluit longe ab oppido milibus paſſuum ſex. Prope opidū ſtadijs quatuor ē
villa ſuper flumen pulcerrima in vſum balneorum fabricata. Area pampla ē media
parte ville et circū hoſpitia magnifica: mltaꝝ receptacula gentium. Singule dom⁹
ſua habent balnea interius. ī quibus abluuntur hi ſoli qui ad eas diuertere. balnea
enim publica tum priuata ſunt numero triginta. publica tm̄ duo exiſtunt palam ab-
vtraqz parte aree. lauacra pleb̄ et ignobilis vulgi. ad que matres atqz viri pueri nu-
pteqz puelle. et omnium circūfluentium fex deſcendit. In his vallis quidem intercu-
rijs vtpote inter pacificos conſtructus viros a feminis ſe iungit. Ridiculum ē videre
vetulas decrepitas ſimul et adoleſcentes nudas ī oculos omnium agras ingredi. ve-
renda et nates omnibus oſtentantes hominibus. Riſi ſepius hoc tampreclaruz ſpe-
ctaculi genus. mentem reuocans ad florales ludos: et mecūmet iſtoꝝ ſimplicitatem
admiratus ſum. qui neqz ad hoc oculos aduertūt. neqz quicqꝗ ſuſpicantur aut loquū
tur mali. At vō balnea. que in domibus ſunt priuatorum perpolita ſunt. et ipſis viris
feminiſqz communia: tabulata quedam eos ſecernunt: et in his feneſtrelle perplures
demiſſe quibus et vna potare ſimul colloqui et vtriqz videre atqz attractare queant.
vt eorum frequens eſt conſuetudo. Nec deſuper cingunt deambulatoria in quibus cō
ſpitiendi confabulandiqz cauſa homines conſiſtunt. Nam cuiuſlibet viſendi. colloqn
di iocundi ac laxandi animum gratia aliorum balnea adire et preſtare. adeo vt cum
exeunt. et ingrediuntur aquas femine maiori parte corporis nude conſpiciantur nul-
le aditus cuſtodie ſeruant. nulla oſtia prohibent. Nulla ſuſpitio inhoneſti pluribus
in locis. idem qui viris et mulieribus quoqz ad balnea ingreſſus eſt vt ſepiſſime acce
dat et virum ſeminude femine. et feminam viro nudo obuiam ire. Maſculi capeſtri-
bus tantummodo vtuntur. At vō femine lintheis induuntur veſtibus crurum parte
tenus ab altero latere ſciſſis ita vt neqz collū. nec pectus. nec brachia. aut lacertos te
gant. in ipſis aquis ſepe de ſimbolis edunt compoſita menſa deſuper aquaz natante

quibꝰ viros aſſiſtere conſueuerũt. Nos quidem ea in domo quibus lauabamur ſemel
vocati ſumus ad eam conſuetudinẽ. Equidẽ ſimbolũ cõtuli: inter eſſe nolui. Licet ſe-
pe rogatus nõ permotus pudoreq ꝓ ignauia habebꝫ ac ruſticitate. ſed iuſticia ſmõis
fatuũ qdẽ mihi videbatꝫ et hominẽ ytalũ ad eſſe. Preter has mltiplices iocũditates ẽ
⁊ alia nõ mediocris. pratũ eſt ingẽs pꝰ villã ſecus flumẽ multis arboribꝰ cõtractum.
Eo poſt cenã cõueniunt vndiqꝫ omẽs tamuarꝝ ludũ faciant. qdam choreis gaudẽt.
cantant qdaꝫ. plurimi pila ludũt. nõ qdeꝫ more noſtro: ſed viri ac mulieres pilaꝫ tin
tinabulis plenã: alter ad alterã dilectiorẽ ꝓiiciunt. tũ cõcurritꝫ vndiqꝫ ad illã excipiẽ-
dam. qui illã accipit potior habebꝫ. Iſqꝫ eã iterꝝ ꝓiicit ad ꝑſonã ſibi acceptiorẽ. Cum
illaꝫ mlti expectãt porrectis manibus atqꝫ ipe mõ ad illã ſimulet ſe iacturuꝫ. Multi
preter hos ioci fiũt. q̄s longũ eſſet recenſere. Hos aũt retuli vt ex paucis comprehen-
das quãta hec ſit ſcola epycure factionis. Et q ego hũc locũ illũ eſſe credo: in quo pri
mũ hoiēꝫ creatũ ferũt. quẽ gaudẽ hebrei vocãt. hoc eſt ortum voluptatis. Nã ſi volu-
ptas vitaꝫ beatã efficere poſſit. nõ video quid huic loco deſit. ad ꝑfectam et omni par
te cõſũmatam voluptatẽ. At ſi que virtus aquaꝝ ſit queris. tum varia ẽ et multiplex
tũ vo illa eſt admirabilis. eaꝝ virtus vt pene diuina. Nego vlla etiaꝫ in orbe terrarũ
balnea ad fecũditatẽ mulieꝝ magis accõmodata. Itaqꝫ cũ plures ſterilitatis cauſa
acceſſerint mira illaꝝ virtute experiuntꝫ. Seruãt eñ diligentꝫ precepta quibꝰ adhibẽ-
tur remedia ad eas que cõcipe neqũnt. Intꝫ cetera illꝺ eſt memoria dignũ innumera
bilis multitudo. Nobiliũ pariter et ignobiliũ ducenta mille paſſuũ huc venientiũ. nõ
taꝫ valitudinis cauſa q̄ꝫ voluptatis. Omnes amatores. omnes ꝓci. omẽs quibus in
delitijs vita eſt poſita. huc cõcurrũt vt fruantur rebus concupitis. Multe corporuꝫ
ſimulent egritudines. cum animo laborãt. ita videbis innumeras forma preſtantes ſi
ne viris ſine cognatis. duabus ancillis et ſeruo. Aut aliqua affini anicula. quam le-
uius ſit fallere q̄ꝫ nutrire. Singule aũt q̄ad poſſunt. veſtibus auro argento gemmiſqꝫ
veniunt ornate. vt non ad balnea ſed ad celeberrimas nuptias eas diceres acceſſiſſe.
Hic quoqꝫ virgines veſtales vl vt rectius loquar florales. Hic abbates monachi fra
tres ſacerdotes. maioriqꝫ licentia ceteri veniũt. et ſimul quandoqꝫ cuꝫ mulieribus
lauantes et ſertis quoqꝫ comas ornãtes. omni religione abiecta. omnibus vna mẽs
eſt triſticiam fugere. querere hilaritatem. nihil querẽ niſi queadmodum leti viuant.
gaudijs fruantur. Non de communi diuidendo agitur ſed de communicando diuiſa
Mirabile dictu eſt in tanta multitudine. Eſt enim fere hominuꝫ mille in tamuarijs
moribus. turba tamebria. nullam diſcordiam oriri. nullam ſeditionem. nullum diſſi
dium. nullum murmur. nullum maledictum. Cernunt viri vxores tractari. Cernunt
cum alienioribus loqui. et quidem ſolam cum ſolo. Nihil his promouentur nihil ad
mirantur. Omnia bona ac domeſtica mente fieri cogitant. Itaqꝫ nomen zelotipi qꝺ
quaſi omnes maritos noſtros oppreſſit: apud iſtos locum non habet. Incognitum ẽ
id verbum. inauditum. Neſciunt hoc genus morbi. nomen quo hec paſſio appelletur
non habent: nec minor eius rei nomen apud iſtos non eſſe. cuius rei cauſa non ſubſit
Neqꝫ eniꝫ quiſq̄ꝫ eſt in iſtis inuentus qui zelotipus eſſet. O mores diſſimiles noſtris
qui ſemper omnia accipimus in deteriores partes. qui vſqꝫ adeo calumnijs delecta-
mur ⁊ obtrectationibus: vt ſi quid per vllam videmus coniecturam. ſtatim pro mani
feſto crimine atteſtamur. Inuideo perſepe iſtorum quieti et noſtras exequor animi
peruerſitates: qui ſemper querimus: ſemper appetimus. qui celum terram maria per
uertimus ad pecuniam eruendam. nullo contenti queſtu. nullo lucro ſaciati. dum fu
turas expaueſcimus calamitates: continui calamitatibus anxietatibuſqꝫ iactamur.
Et ne miſeri fiamus nũq̄ꝫ miſeri eſſe deſiſtimus. ſemper inhiãtes opibus: nũq̄ꝫ animo
nũq̄ꝫ corpi indulgemus. At iſti ꝑuo cõtẽti in diem viuũt q̄ſlibet dies feſtos agũt non
appetentes diuitias. minime futuras opibꝰ. gaudent ſuis nõ pauẽt futuris. Si quid
aduerſi euenit bono animo ferũt. Ita hac ſola dictante ſentẽtia vixit duꝫ vixit bene.

Sȝ hec omittam⁹. Neqȝ em̄ ꝓpoſitū eſt meū vel hos collaudare vel nos reprehendē. Uolo epl'am totā iocūditate plenaȝ eſſe. vt eius voluptatis quā pn̄s in balneis ꝑcepi. Tu q̄ȝ abūde et lr̄is meis porciunculam aliquā cōſeq̄ris. Uale mi leonarde iocūdiſſime ⁊ eaꝝ lr̄aꝝ leonardo aretino (cū amicoꝝ inter ſe cōmunia oīa ſint) ꝑticipem facito. verbis meis omnes ſalutate.

De ꝯdēnatione Hieronimi heretici in ꝯcilio conſtancieñ.

Epiſtola. ccccxxvj.

Poggius. S. p. d. Leonardo aretīo. Cū pluribꝫ diebꝫ ad balnea fuiſſeȝ ſcripſi ad nicolaū noſtꝝ ex ip̄is balneis epl'am quā exiſtimo te lecturū. Deinde cū cōſtātiā reuertiſſeȝ paucis p⁹ diebꝫ cepta ē cauſa Hieronimi quē hereticū ferūt quidē publice. Hanc ꝺo tibi recēſere inſtitui tum ꝓpter rei grauitatē. tū maxie ꝓpter eloquētiā hoīs et doctrinā. fateor me nemīem vidiſſe vnq̄. q in cā dicēdi ꝑſerti capitali magis accederet ad facundiā priſcoꝝ q̄s tāto ꝑe admiramur. Mirum ē vidiſſe q̄bꝫ v̄bis. q̄ facūdia. q̄bꝫ argumētis. q̄ vultu q̄ ore. q̄ fiducia rn̄derit aduerſarijs. Ac demū cauſaȝ ꝑorarit vt dolendū ſit tānobile ingeniuȝ. tanqȝ excellēs ad illa hereſis diuertiſſe ſtudia ſi tn̄ vera ſunt q̄ ſibi obijciūtur. nō em̄ mea intēſt tantaȝ cauſam diiudicare: acq̄eſco eoꝝ ſententijs q ſapiētiores habent̄. Neqȝ tn̄ exiſtimato me in oratorijs more. ſingulatim cauſaȝ r̄ferre: lōgū id eēt et m̄ltoꝝ dieꝝ op⁹. ꝑtingā q̄ſdā locos illuſtriores quibꝫ viri doctrinā poſſis ꝑſpicere. Cū m̄lta in hūc hieronimū geſta eēnt q̄bꝫ argumēta heretic⁹ atqȝ ea teſtibꝫ firmata. tandē placuit vt publice ſingulis q̄ ſibi obijciebātur rn̄deret. Ita in cōtōnem deductus. cū iubēt̄ ad illa rn̄dē. diuti⁹ recuſauerit: aſſerēs ſe pri⁹ cāȝ ſuā agē. q̄ rn̄dere maledctis aduerſarioꝝ. Ita ſe pri⁹ ꝓ ſe dicēteȝ audiēdū eē aſſeuēabat. tū ad emuloꝝ ſuoꝝ ꝓbra in eū cōgeſta deueniēdū. Sȝ cū hec ꝯditio ſibi denegaret̄. tū ſtās in medio cōtiōis. Que naȝ ē hec iniq̄tas inquit. vt cū. cccxl. diebꝫ q̄bꝫ in duriſſimis carceribꝫ fui. in ſordibꝫ. in ſqualore. in ſtercore in compedibꝫ. in reꝝ oīm inopia. aduerſarios atqȝ obtrectatores meos. ſemꝑ audieritis me vnā horā audire nolitis. Hic ē vt dū illis ſinguloꝝ aures paterēt atqȝ in tālōgo tꝑe vobis ꝑſuaſerit me hereticū hoſtē fidei eccl'iaſticoꝝ ꝑſecutorē. mihi aūt me defendendi nl'la det̄ facultas. vos me pri⁹ improbū hoīeȝ iudicaueritis in mētibꝫ vr̄is q̄ q forē potueritis ꝯgnoſcere. Atqȝ inq̄t hoīes nō dij eſtis. ñ ꝑpetui ſ3 mortales. labi errare. falli. decipi. ſeduci poteſtis. Hic mūdi lumina. hic orbis terraꝝ ſapiētiores eē dicunt̄. maxie vos decet elaborare. ne q̄d temē. ne q̄d incōſulte. neue q̄d ꝑter iuſticiā faciatis. Eq̄deȝ ego homūcio ſuȝ. c⁹ de capite agit̄ nec ꝓ me hoc loq̄r. q mortalis exiſto. Ueꝝ: indignū mihi videt̄. ſapiā aliq̄d tot viros aduerſuȝ me ſtatuere ꝑt̄ eq̄tatē. nō tā re q̄ exemplo nocituꝝ. Hec et m̄lta ꝑtereā ornate diſſerēs ſtrepitu et murmure plurimoꝝ. ſmonē eius interpellāte. Tandē decretū ē vt primū ad errores q in eū cōferebantur reſpōderet. Deinde loquendi que vellet daret̄ facultas. Legebant̄ igitur ex pulpito ſingula capitula acc̄uſationis. Deinde teſtimonijs confirmabant̄. tū rogabat̄. an q̄d velleȝ obijcere incredibile dictu. q̄ callide reſpōderat. quibꝫ ſe tueretur argumentis. nihil vnq̄ ꝓtulit indignū bono viro. vt ſi id in fide ſentiebat. quod verbis ꝓfitebatur. Nulla in eū nedū mortis cauſa inueniri iuſta poſſit. ſed nec quidem leuiſſime offenſiōis omnia eſſe falſa dicebat. omnia crimīa ꝯficta ab emulis ſuis. Inter cetera cū recitaretur illū ſedis apoſtolice detractorem. oppugnatorem romani pontificis. Cardinaliū hoſtem. perſecutorem prelatorū. et cleri xp̄iane religionis inimicuȝ. Tum ſurgens querebunda voce. et manibus porrectis. Quo nunc me vertam inq̄t patres conſcripti? Quorum auxilium implorem? quos deprecer? quos obteſter? vos ne? At iſti ꝑſecutores mei. veſtras mentes a mea ſalute abalienarunt. cum vniuerſorum hoſtem me eſſe dixerunt. eorum qui me ſunt iudicaturi. Nempe arbitrati ſunt ſi etiam que in me finxerunt. leuia viderentur tn̄ vos veſtris ſentētijs opp̄ſſuros coēȝ oīm hoſtē atqȝ oppugnatorē. qualem me iſti falſiſſime mentiti ſunt ita ſi eoruȝ verbis

fidem dabitis: nihil ē quo de mea ſalute ſperandū ſit. Multos ſalibꝫ perſtrinxit. mlͭ
tos ledorijs. multos ꝑſepe in re meſta ridere coegit iocando in illorum obiurgatiões
Cū rogaretur qd ſentiret de ſacramēto. Inqͭt antea panē. in cōſecratiōe ꝛ poſtea verꝫ
xp̄i corpus. et reliq̄ ſcḋm fidem. Cū qdā aiunt te dixiſſe poſt ꝯſecratiōem remanere pa
nem. Cum ille. apud piſtorem inqͭt panis remanet. Alius qdā ex ordine predicatorū
acrius inuehente. Tace inquit ypocrita. Alteri ꝑ ꝯſcientiam ſuā cont̄ ſe iurāti. Hec
inquit tutiſſima eſt ad fallendū via. Quēdā p̄cipuū aduerſariū nunq̄ niſi canem aut
aſinum appellauit. Cū vō ꝓpter criminū mlͭtitudinē ac pond⁹. res ea die tranſigi ne-
q̄ret. in diē terciū dilata eſt. Qua die cū ſingulorꝫ criminū argumēta recitata eſſent. ac
ſubinde plurimis teſtibꝫ affirmarentur. Tuꝫ ſurgēs ille q̄m inquit aduerſarios me-
os tamdiligenter audiſtis. ꝯueniens eſt. vt me quoqꝫ dicentē equis animis audiatis
Data tn̄ liceꝫ mlͭtis ꝑſtrepentibꝫ facultas dicendi: Hic primū adeo exorſus depreca-
tus ē eam ſibi menteꝫ dari. eā ſibi dicendi facultatem. q̄ incōmoduꝫ ac ſaluteꝫ aīe ſue
verteretur. Deinde ſcio inqͭt. R. d. plures fuiſſe excellentiſſimos viros. indigna ſuis
virtutibus ꝑpeſſos. falſis opp̄ſſos teſtibus iniquiſſimis. iudicijs condēnatos. Inci-
piens aūt a ſocrate quē iniuſte a ſuis ꝯdēnatū retulit. nec cū poſſet euadere voluiſſe vt
duorꝫ q̄ aſprima hoībꝫ viderent̄. metū demeret carceris ſcꝫ et mortis. Cū platōis ca
ptiuitatē. Anaxagore fugā. ac zenōis tormenta: mlͭtorꝫ p̄terea gentiliū iniq̄s donatio
nes Rupilij exiliū Boecij ſilr̄ et aliorꝫ quos ip̄e boecius refert. indignā mortem ꝯme-
morauit. Deinde ad hebreorꝫ exempla tranſijt. Et primū moyſen illū liberatorē po-
puli. legū latoreꝫ. ſepiſſime a ſuis calūniatū eē dixit. tanq̄ ſeductor eſſet. aūt cōtēptor
populi. Joſeph inſuꝑ a fr̄ibus venditū ob inuidiā: p⁹ ob ſtupri ſuſpitionē i vincula ꝯ
iectū recenſuit. Preter hos yſaiam danielē et ferme ꝓphas oēs tanq̄ cōtemptores dei
tanq̄ ſediciosos iniquis circūuentos ſentētijs. Hinc etiam ſuſanne iudiciū. mlͭtorꝫ
p̄terea qui cū viri ſc̄tiſſimi extitiſſent. iniuſtis tn̄ ſentētijs ꝑierunt. Poſtea ad iohan-
nem baptiſtam. Deinde ad ſaluatorē nr̄m deſcendēs. falſis teſtibꝫ. falſis iudicibꝫ con
demnatos inquit oībꝫ cōſtare. Deiñ ſtephanuꝫ a ſacerdotū collegio interfectū. Apo-
ſtolos aūt oēs morti damnatos. nō tanq̄ bonos ſꝫ ſeditioſos ꝑplorū ꝯcitatores. ꝯtē-
ptores deorꝫ. et malorꝫ opuꝫ effectores. Iniquū eſſe cōdemnari iniuſte ſacerdotē a ſa
cerdote. et id factū fuiſſe docuit iniquiſſime a ſacerdotū collegio. Atqꝫ id exemplo ꝓ-
bauit Iniquiſſimū vō a ſacerdotū concilio id etiā accidiſſe mōſtrauit. Hec diſerte. et
mag̃ cū oīꝫ expectatione diſſeruit. Atqꝫ cū omne pond⁹ cauſe in teſtibꝫ ſitum eſſꝫ. mlͭ-
tis ratiōibꝫ docuit nullā his teſtibꝫ fidem adhibēdā. p̄ſerti cū nō ex veritate ſꝫ ex odio
ac maliuolētia et inuidia dixiſſent. Cū odij cauſas ita explicuit. vt haut ꝓcul fuerit
q̄ ꝑſuadēdo. Ita ei veiſilͤs. vt excepta fidei cā. ꝑua illis teſtionijs fides adhibita eſſꝫ
Cōmote erant oīm mentes. ꝛ ad miſcdiaꝫ flectebant̄. addiderat em̄ ſe ſpōte ad cōcili
um veniſſe ad ſe purgandū: vitā ſuā et ſtudia expoſuerat: officij plena ac virtutū. dixe
rat hunc morem priſcis doctiſſimis viris ac ſc̄tiſſimis fuiſſe. vt i rebꝫ fidei inuicē ſen-
tēcijs diſceptarēt. nō ad peſſundandā fidē. ſꝫ ad veritateꝫ repiēdā. Ita auguſtinum et
Hieronimū diſſenſiſſe. nec ſolū diuerſa ſenſiſſe ſꝫ etiā ꝯria. nlla heſis ſuſpitōe. Expe-
ctabant aūt oēs vt vl̄ ſe purgaret retr̄ctādo obiecta. vl̄ erratorꝫ veniā poſtularet. At il
le nec ſē erraſſe aſſeuerās. nec ſe retractare aliorꝫ falſa crimīa velle oſtēdēs. Tandem
deſcēdēs in laudatiōeꝫ iohānis huſſi dudū ad ignē dānati. Virꝫ illū bonū. iuſtū. ſc̄tꝫ
appl̄ans. ꝛ illa morte idignū. ſe q̄ꝫ ꝑatū q̄duis ſuppliciū adire forti aīo ac ꝯſtāti ſeqꝫ ini
micis cedē. ꝛ teſtibꝫ illͭ impudēt̄ mētientibꝫ. q tn̄ aliqñ corā deo, quē fallere nō poteāt
eē rōeꝫ eorꝫ q̄ dixiſſent reddituri. Magn⁹ ērat circūſtātiū aī dolor. Cupiebāt em̄ virꝫ tam
egregiū ſaluari. ſi bona mens affuiſſet. Ille aūt in ſn̄ia ſua ꝑſeuerās. vltro mortē appe
tere videbat̄. laudās iohēm huſſi. ait ei nihil illū aduerſus ecciaꝫ dei ſtatū ſēſiſſe. ſed
aduerſ⁹ abuſus cl̄icorꝫ aduerſus ſuꝑbiā. faſtū ac pompā p̄latorꝫ. Naꝫ cū ecciarꝫ p̄ri-
moīa p̄io deberent̄ pauꝑibꝫ cū hoſpitibꝫ. deiñ ecciarꝫ fabricis indignū illi bono viro
videri diſꝑdi illa mētricibꝫ ꝯuiuijs eq̄rꝫ ac canū ſagine. cultui veſtimētorꝫ ꝛ alijs rbꝫ i-
dignis religiōi xp̄i. Hic aūt maxi ingenij fuit. cū intrūpet̄ ſepi⁹ oratio ſua varijs rūo-

ribus laceſcereꝫqꝫ a nõnullis eius ſentẽtias carpẽtibꝫ neiem eoꝝ intactũ reliqͥt. pari
terqꝫ omẽs vlciſcẽs vel erubeſcere coegit vel tacere. Surgẽte murmure ſilebat. Ꝫbam
q̃nqꝫ increpans: poſtea oꝛonẽ ꝓſeq̃baꝫ. Oꝛãs atqꝫ obteſtãs vt eũ loq paterenꝫ. cũ nõ
ãpliꝰ ſe eẽnt audituri. Nũq̃ꝫ ad hos rũoꝛes expauit mẽte firma atqꝫ itrepida. Illð ꝟo
admirabile memorie argumẽtũ. cccxl. diebꝫ fuerat in fundo turris fetide atqꝫ obſcu-
re cuiꝰ aſꝑitatẽ ipẽmet q̃ſtꝰ ẽ. aſſerẽs ſe vt bonũ et fortẽ viꝝ decꝫ. ñ ꝓpterea ingemiſcẽ
ꝙ indigno ꝑpeſſus eſt. ß mirari aduerſus ſe inhũanitatem. q̃ in loco ne dũ legendi ß
ne videndi quidẽ hũit facultatẽ. Mitto anxietatẽ mẽtis. q̃ oportuit illũ q̃ttidie agita
ri q̃ oẽm memoriã excutere debuiſſet. Cũ tot doctiſſimos ac ſapiẽtiſſimos viros in
teſtes ſuaꝝ opinionũ allegauerat tot doctoꝛes ecc̃iaſticos in mediũ ꝓtulit in ſniaꝫ ſu
am vt ſatis ſupqꝫ ſatis fuiſſet. ſi toto hoc tempore ſummo in ocio ſumma quiete ſapi
entie ſtudijs operam dediſſet. Vox eius ſuauis apta reſonãs erat. Quadã cũ dig̃tate
geſtꝰ oꝛatoriꝰ. vl' ad indignationẽ expꝛimendã vl' ad ꝯmouẽdã ꝯmiſerationẽ. quã tñ nec
poſtulabat nec ꝯſeq cupiebat. Stabat impauidꝰ. intrepidꝰ. moꝛtẽ nõ ꝯtemnens ſoluꝫ
ß appetens vt alteꝝ cathonẽ dixiſſes. O viꝝ dignũ memoꝛia hoĩꝫ ſempiterna nõ lau-
do ſi q̃d aduerſus inſtituta eccleſie ſentiebat. doctrĩam admiror plĩmaꝝ reꝝ ſciẽtiã
eloq̃ntiã dicẽdi ſuauitatẽ ⁊ argutiua reſpõdẽdi. Sed vereoꝛ ne hec omia in peſtẽ ſuã
ſibi fuerit a natura cõceſſa. Datũ deinde ſpaciũ penitendi biduo. Multi ad illuꝫ ac
ceſſere viri eruditiſſimi vt ipm̃ a ſua ſnĩa dimouerẽt. Inẽ quos cardinal' florentinꝰ eũ
adijt vt illũ flecterẽt ad viã rectã. Sꝫ cũ ꝑtinatiꝰ in erroꝛibꝫ ꝑſeuerabat ꝑ cõſiliũ hereſi
damnatꝰ ⁊ igni cõbuſtꝰ iocũda fronte ⁊ alacri vultu ad exitũ ſuum acceſſit nõ ignem
expauit ñ tormẽti genꝰ ñ mortis. nll's vnq̃ ſtoycoꝝ fuit taꝫ cõſtãti aĩo. tã forti. moꝛtẽ
ꝑpeſſus: q̃ iſte appetiſſe videꝫ. Cũ veuiſſet ad locũ mortis ſeipm̃ exuit veſtimẽtis. Cũ
ꝓcũbens flexis genubꝫ veneratꝰ ẽ palũ. ad quẽ ligatꝰ fuit. Primũ funibꝫ madẽtibꝫ cũ
cathena nudꝰ ad palũ cõſtrictus fuit. lingna deinde circũpoſita pectꝰ tenus nõ minu-
ſcula. ß groſſa paleis interiectis. Cũ flãma adhibita canere cepit ymnuꝫ q̃ndã quem
fumus et ignis vix interrupit. Hoc mõ vir (pꝛeꝫ fidẽ) egregiꝰ cõſumptꝰ ẽ. Vidi hũc ex
ituꝫ. ſingl'os actꝰ ꝯſpexi. ſiue ꝑfidia. ſiue ꝑtinacia ß egerit. certe ex philoſophie ſcola ĩ
tẽitũ viri deſcꝑſiſſes Lõgã tibi cãtilenã narraui ocij cã. Nihil ei agẽs aliq̃d agẽ volui
et res tibi narrare paꝝ diſſil'es hyſtorijs ꝑſtoꝝ. Nã neqꝫ mutiꝰ ille tamfidẽti aĩo paſ
ſus ẽ mẽbrũ vri. q̃ iſte vniuerſuꝫ coꝛpus. Neqꝫ ſocrates tãſponte venenũ bibit. q̃ iſte
ignẽ ſuſcepit. Sꝫ hec ſatis ꝑce verß meis: ſi lõgior fui. res tñ maioꝛẽ narrationẽ poſce
bat ß nolui nimis eẽ loquax. Vale mi iocũdiſſime leon. Conſtañ. iij. kl'. Junij q̃ die ß
Hieronimꝰ hereſis penas luit. Vale meqꝫ dilige.

De crudeli amoꝛis exitu Guiſgardi ⁊ Sigiſmunde Tancredi ſolernitanoꝝ pꝛĩcipis filie. **Epiſt. cccc. xxvij.**

LEonardꝰ arẽtinꝰ bidactio Ricaſſolano viro ꝑſtãtiſſimo. S. Cũ ſepiꝰ mecũ
egiſſes vt fabulã illã Boccacij ð Tãcredo pꝛĩcipe ſolernitano. eiuſqꝫ filia
Sigiſmunda vulgari ſmone ſcriptã in latinũ cõuerterẽꝫ: recepi me tandẽ
eẽ facturꝝ. ea maxia ſuaſiõe inductꝰ q̃ frãciſcũ petrarchã viꝝ clariſſimũ aliã eiuſdem
libri fabulã marchiõis vicꝫ mõtis ferrati in latinũ ꝟtiſſe agnouerã. Recepta igiꝫ ea
re tꝑa q̃dã occupatiſſima interueneꝛt. ꝑ q̃ differre q̃ ꝓmiſſam ꝯtigit. Itaqꝫ nũc tãdeꝫ
eaꝫ fabulã vt voluiſti. latinũ ꝑ me fc̃um ad te mitto. Et ne mora. Hec dilatioqꝫ inẽ
poſita ſine vſuris trãſireꝫ aliã ð meo adiũxi fabulã. ſelaici et ãthiocij filij ꝯrio penitꝰ
exitu euẽtuqꝫ ꝯcluſaꝫ eã vulgari ſmõe ſcꝑſi. vt vnã ð vulgo ſumerẽ. aliãqꝫ ꝓ eo rẽdde
rem ñ miꝰ amenã. Tu igꝫ eas leges ceteĩſqꝫ legẽdi copias facies ſi in eo digne vide-
bimur. que in manꝰ exeant alioꝝ. Vale.

TAcredꝰ fuit pꝛĩceps ſolernitanꝰ. vir mitis q̃dẽ ac benigni ingenij: ſi mõ ĩ ſenecta
manus ſuas amãtiũ ſãgne non fedaſſet. Hic toto vite ſpacõ ſobolẽ ñ ſuſcepit ꝑꝫ filiã
vnicã. lõgeqꝫ meliꝰ ſecũ actũ eſſet ſine ipãꝫ q̃ꝫ ſuſcepiſſet. Filiã ꝟo hãc vt vnica erat ſic
vnice dilexit eaqꝫ eximia caritate affectꝰ. Et ſi multi puelle eiꝰ ꝯiugiũ affectabant. tñ
qꝫ egre diuelli a ſe patiebaꝫ vltra legitĩos ãnos illam domi retinuit. Tandẽ ꝟo filio
campani ducis ĩ mr̃imonio collocata. non ml'tos poſt ãnos marito defuncto. vidua ẽ
ad pꝛẽꝫ reuerſa. Erat hec foꝛmoſiſſia coꝛꝑe atqꝫ pulcẽria vultu pleaqꝫ naꝫe venuſtatis

Ingenio aũt et intelligẽtia maiore q̃ fortaſſe mulieri cõueniret. Morã igit̃ trahens
apud p̃rez. ⁊ vtpote magna mlĩer. mltis delitijs afflues. quãquidẽ aĩaduertebat. pa
trẽ ꝓpt̃ eximiã ſui dilectõz ꝺ altero ſibi tdẽdo ꝯiuge minime cogitãtẽ. et ꝯ pudorẽ erat
hoc ab eo poſtulari. Secũ ipa ſtatuit vt ſi fieri poſſet occulte amãtez aliquẽ genero
ſi aĩ ſibipi cõqrere. Erat paterna dom⁹ plena nobiliũ ignobiliũq̧. vt aule magnoꝝ
pricipũ eẽ ꝯſueuerũt. q̃ꝝ mltoꝝ pẽſatis moribꝫ vitaq̧ ⁊ forma. demũ ad iuuenẽ quẽ
daz noĩe guiſgardũ humili natũ genẽ. ſꝫ moribꝫ egregiũ nobilẽ. ſup oẽs alios mẽtez
deflerit. eũq̧ freq̃nter intuẽs. et indies magis ac magis illũ ꝓbãs: ardẽter amare
iuuenẽ cepit. Ipe q̧ nequaq̃ ingenio tardus. deprehẽſa mlĩeris mẽte. ita illi⁹ amore
incenſus ẽ. vt cũctis alijs p̃habitis curis. de illa ſola. nocteſq̧ dieſq̧ cogitaret. Per
hũc imodũ. ſeſe mutuo amantibꝫ cũ nihil magis optaret mulier q̃ in vnũ cõueniri
nec cuiq̃ alteri mentẽ ſuã apire ꝺ ea re vellet talẽ demũ viã excogitauit. Iuueni ſcri
bit et quid facere illũ velit p lr̃as monet. Eas vo lr̃as vano harũdinis bacculo in-
cludit eamq̧ harũdinẽ q̃ſi iocans iuueni dat. Iubens vt eã ãcille ſue tradat p cõmo
dũ inſtrumẽtũ ignis ſuſcitãdi. Guiſgard⁹ aũt harũdine ſuſcepta cogitãs nõ ab re ſi-
bi traditã fuiſſe. domũ abijt. harũdine q̧ patefacta. lr̃as repit. quibꝫ lectis. et quid il
la fieri vellet edoctus. incredibili leticia ꝑfuſus eſt. Cõfeſtimq̧ dare opam cepit: q̃
ad illam queãdmodũ ipa oñderet ꝓficiſceretur. Erat iuxta pricipis edes antiquũ
antrũ. deſup foramẽ. Etem̃ iamdiu ipo antro nullus vtebatur vepres arbuſtaq̧ ve
ſtierãt. Ex ãntro aditus erat ſecretus ad cubiculũ. in quo tũc tpis mulier degebat.
licet magno robore poſtis clauſus ⁊ obſerat⁹. Et q͛ penit⁹ in deſuetudiem venẽat
nemo eius adit⁹ tenebat memoriã. Sꝫ amor (cui⁹ oculis nihil abſcõſuz eſt) reduxe
rat hũc in mentẽ amãtis mulieris. q̃ ſagaci cõſilio ãnixa aſſixa. nẽ quẽ cõſciuz facti
hret. ipa (licet p ſe) longo conatu apiendi oſtij inuenerat facultatẽ. Inde ipa ſola
antrum deſcẽdens ac foramẽ illud vnde lumen infundebatur ſpeculabatur p eum
locum vt ad ſe veniret guiſgard⁹ ſcripſerat. Altitudis etiã mẽſura lr̃is denotata q̃
ille pato inſtrumẽto deſcẽdere poſſet Guiſgard⁹ igit̃ his oĩbꝫ p mlĩeris lr̃as co-
gnitis. qua cã exequeret̃: funẽ nodis capiſtriq̧ impigre p̃parauerat. p quẽ deſcende
re et aſcẽdere valeret. corioq̧ indut⁹. quo a veprĩbꝫ tutõr fieret. nullo penit⁹ comitã
te vel conſcio nocte inſequẽti ad foramẽ puenit. ligatoq̧ funis altero capite. ad ar-
buſtũ quoddã ĩ ore foramĩs natũ. p funẽ ſeſe dimiſit in antroq̧ vt optabat cõſiſtẽs
mulierẽ p̃ſtolabatur. mulier vo vbi dies alluxit. neq̧ pri⁹ arciſcẽdi facultas aderat
finxerat ſe regetis ſomni indigẽ. ac eo p̃textu comitibꝫ ancilliſq̧ dimiſſis. Ipa int⁹
ſola oſtiũ apuit reptũq̧ in antro iuuenẽ cupiẽtiſſime in cõplexũ recepit. Ingreſſiq̧
ſubinde mlĩeris cubiculũ inenarrabiles dictu ceperũt voluptates ſumptaq̧ in ſecu
turũ tpus. quo amores eoꝝ ſecreti⁹ foret. ingenioſa forma. Guiſgard⁹ in antrũ re-
uerſus eſt. Mulier aũt obſerato oſtio ad ancillas iã ſuas. comiteſq̧ regredit̃: Fa
cta deinde nocte Guiſgard⁹ p funẽ aſcendẽs foramẽ ipm vñ deſcẽderat egreſſ⁹. ne-
mĩe penit⁹ ſentiente domũ ſuaz repetijt. Cũq̧ id iter didiciſſet freq̃nter eo reuerſus
cũ amãte mlĩere. ipe nõ minus amãs cõgrediebatur. Sꝫ fortũe tãlonge voluptatis
ĩuidia triſtiſſimo tandẽ euentũ duoꝝ amãtiũ in luctũ amariſſimũ acerbiſſimumq̧
cõuertit. Cõſueuerat em̃ Tancred⁹ ſine vllo comite ĩ cubiculũ filie deſcẽdere. ibiq̧
ſermone aliquo inſtituto: cũ ea aliquãto morari ac poſtmodũ abire. Ex hac igitur
cõſuetudine. cũ forte die quadam p meridiẽ in cubiculũ filie tancredus deſcendiſſet
nemĩe ibi repto. Propterea ſigiſmũda (ſic ei filia vocabat̃) vt ancille ĩ ortis erat no-
lens eam ex ſuis delectatõĩbꝫ auocare cũ feneſtre cubiculi clauſe. ac piſtromata le
cti dimiſſa eẽnt. iuxta lectũ ipm ĩ poſtrema pte ſup puluino quodã ſedit reclinatoq̧
ad lectũ capite ac piſtromate añ ſe tracto ſoporari cepit. Cũ ita dormiret Sigiſmũ
da et infauſta p eum diem facto. guiſgardũ ad ſe venire fecerat. relictis in orto an-
cillis. pedetentim ĩ cubiculum ſe recepit. Clauſoq̧ cubiculo (nec viſo p̃re) oſtiũ an
tri reſarat. Guiſgardoq̧ intromiſſo ſup lectũ vt cõſueti erant. ludentes plaudẽteſq̧
ꝯſiſtẽ his excitat⁹. Tãcred⁹ cũ vigil factus eſſet. ſenſit ⁊ vidit oĩa q̃ fiebãt. Sũmoq̧

dolore cõcitus primũ exclamare voluit. poſtea meli⁹ illi viſum eſt ſilentio latere. quo
cauti⁹ ac magis tecto dedecore ſuo. vt iã cepat aĩo ſupplıciũ ſumẽt. At duo amantes
ſecuri ꝓtin⁹. ac nulli⁹ inſidie gnari cũ ſatis diu voluptatibꝫ ꝑfuncti eẽnt. tandẽ ſurgẽ
tes Guiſgard⁹ qdã in antrũ Sigiſmũda obſerato poſtea oſtio ad ãcillas reuerſa eſt.
Tancred⁹ eadẽ q̃ venerat ſolitudie. cubiculo filie egreſſus. ĩcredibili dolore ſuffuſus
in ſuũ cubiculũ abijt. Miſſiſq; ꝑ noctẽ famlı̃s. q foramẽ illud cuſtodirẽt. p qd Guiſ
gard⁹ exitur⁹ erat corio indut⁹ q̃ ꝯpbẽſo pricipi pñtat⁹ lacrimãs Tãcred⁹. ſic eũ allo
cutus ẽ. Benigtas mea guiſgarde quã erga te babui. neq̃ꝙ boc dedec⁹ ⁊ iniuriaʒ in
meis fieri rebꝫ a te merebaꝛ. vt ego ſum bodie meis oclı̃s ꝯſpicat⁹. Ad bec guiſgard⁹
nil aliud rñdit. q̃ꝙ bec. Princeps inqt. mlto maior ẽ amoris ptas q̃ꝙ tua aut mea. Im
perauit igıꝛ Tancred⁹ vt ſecreto cuſtodireꝛ. Sequẽti mox die. ignara oim Sigiſmũ
da. cũ varia ac diuerſa Tancred⁹ cogitaſſet ĩ cubiculũ filie queadmodũ ꝯſueuẽat p⁹
prãdiũ deſcendit. Remotiſq; arbitris lacrimãs ita cũ illa locut⁹ ẽ. Cũ videreʒ mibi
ita Sigiſmũda et boneſtatẽ et virtutẽ tuã ſatis ꝑſpectã bre ⁊ cogtaʒ ꝑſuadẽ aĩo meo
nılı̃s potuiſſet vnq̃ꝙ iã mõ cõſuaſiſſe ꝫ ne cogitaſſe qdã de pudicitia tua alieno viro ꝓ
ſtituẽdo. niſi hipʒ ꝓprijs oclı̃s ꝓſpexiſſeʒ. Itaq; breuiſſimũ ꝫ vite ſpaciũ. qd ſenectuti
ſupẽ mee in luctu ſp ac merore dego. refricãte memoriã aĩo flagicij ꝑ te ꝯmiſſi. Atq;
vtinã poſtq̃ꝙ ad tãtũ ſcel⁹ deſcẽſura eras. viruʒ ſaltẽ delegiſſes talẽ. q̃lis nobilitati tue
ꝯgruebat. Sed ex tãta mltitudie coꝝ q aulã freqntãt nrãm. Guiſgardũ tibi delegiſti
buili ac ſordidꝫ genẽ ꝓcreatũ. ⁊ a nob ob inopiã pentũ ſuoꝝ ab ipa adoleſcẽtia (q̃ſi
q̃dã ꝯmiſatõe) nutritũ. Quã ob rẽ. q̃ me vtã neſcio. vt qd cõſilij ſumã. Nã de guiſgar
do qdẽ. q bac nocte meo iuſſu capt⁹ apd me cuſtodiꝛ: qd faciẽdũ ſit ipe mecũ ſtatui. de
te aũt incert⁹ ſũ ꝯſilij nec ſtatuere adbuc potui. qd agẽ debeã: cũ ex altera pte dilectio
quã ego maiorẽ q̃ꝙ vll⁹ vnq̃ꝙ parẽs erga te bũi me retrabat. altera vero ex pte. Juſta
indignatio tua. culpa flagiciũq; impellat q̃ꝝ alteꝝ vt ignoſcã alteꝝ vt ſoluã adbor
tanꝛ. Sʒ priuſq̃ꝙ certũ aliqd ſup te ſtatuaʒ. qd de ꝫ rñdeas audire cupio. His dictis
vultũ di miſit. Inſtar puẽi lacrians vapulãtis. Sigiſmũda vo p⁹q̃ꝙ guiſgardũ cap
tũ ⁊ amores ſuos patefactos ĩtellexit. ĩcredibili dolore pculſa vix a feminili ꝓlatu ac
vociferatione ſeſe potuit cõtinere. Magnitudine tñ aĩ femineã vincens fragilitateʒ
Conſtanti vultu fronteq; elata reſpondit. ſecũ ipa ſtatuẽs e vita decedere velle. qñq
dem eius amans guiſgard⁹ vł deceſſiſſet. vel certe deceſſurus eſſet. Ita nec veniã pete
re nec placare pris iraʒ prexit. ꝫ forti inuictoq; aĩo. vitã deſpiciẽs ad hũc modũ locu
ta eſt. Tancrede neq; negatia eqdem. neq; deprecatura ſum. quoniaʒ alterum mibi
prodeſſe nõ poteſt. alterum nolo vt ꝓſit. Preterea nulla penit⁹ in re captare beniuo
lentiã. aut inclinare manſuetudinẽ tuã conſtitui. ꝫ factũ plane cõfitendo. verbis effi
cacibꝫ veriſſimis ratiõibꝫ purgare famã meã primo: deĩn pari magnitudine aĩ. facta
vbis cõſentanea oñdere. Fateor igıꝛ amaſſe guiſgarduʒ et donec vita ſuppetet (qd erit
ꝑbreue) nũq̃ꝙ amare illũ deſiſtã qnetiã ſi poſt mortẽ ſẽſus aliqd remanet. tũc quoq; il
lum amabo. Sed in eius amore nõ tam cupiditas mlı̃ebris me impulit. q̃ꝙ negligẽtia
tua. Cogitare ꝑfecto debuiſti Tancrede. cũ tu ẽ carne ſis. filiaʒ quoq; tuam e carne
genuiſſe. ñ aũt lapideã aut ferreã meiſſe eẽ obuiſti. Quis in ſenecta tu nc̃ ſis. quales
et q̃ꝙ violenti ſint in iuuenta nature feruores et impetus. Et licet melioribus annis
magnã vite ptem in armis militiaq; ꝓfuẽis. Conſiderare nibilomin⁹ debebas q̃ntũ
ocia deliciesq; non in iuuenibus modo. ſed etiam in ſenibus poſſint. Sum igitur fe
mina vtpote a te genita et etate iuuenis et vtraq; de cauſa cõcupiſcibilis deſiderij
plena. Cui quidẽ cupiditati innũerabiles inſup flammas addiderunt. ex parte qua
dam nupta dum eſſem buiuſmodi cupiditatis explende voluptates. His ego ſtimu
lı̃s noctes dieſq; vrentibꝫ. cuʒ reſiſtere nequirem tandem ſuccubui. Adhibita nibilo
minus diligentia quantum fieri bumano conſilio potuit: ne infamiam res iſta tibi
mibiq; afferret. Cui nempe voto pius amor et fortuna benigne annuerat occul
tamq; viam mibi oſtenderat: per quam latenter et a carne nullo alio conſilio

ad optatū desideriū peruenirem. Hoc aūt vndecūqz tibi indicatum ſit. vl' vñcūqz co-
gnoris eqdē nō inficior verū eē. Guiſgardū vero nō fato vt ſolēt mľieres. ſ3 cogitate
deliberateqz quē amare delegi. ſagaciqz cōſilio introduxi. ⁊ ꝯſtāti pſeuerātia: fructū
amoris mei longo tpe ſūmo cum gaudio ſuſcepi. Qđ a te mihi de ignobilitate illius
obijcitur ꝙ minus pctm a me foret. ſi nobilē aliquē delegiſſem. In h̄ falſaz opinionē
vulgi ꝯſecutus es nec vides te non guiſgardū. ſed fortunā accuſare. q̄ freqnter indigs

Nobilitē qd facit

ad alta leuat. Dignoſqz hūi deprimit atqz peſſundat. Verū vt omittam⁹ hoc et prin-
cipia rerum cōtemplemur. Certū eſt nos oēs hoīes ab vno homine originem habuiſ
ſe virtus ſola equaliter nos natos diſtinguit ⁊ quoꝝ opa extollūt. eos nobiles et cla-
ros reddit: et q̄uis vulgi opinio ignara quidaz atqz indocta aliter ſentiat veritas tñ
ſuo demoueri loco haud quoqz pōt. Itaqz is eſt vere nobilis exiſtimandus cui⁹ opera
virtuoſa conſpiciunt̄ ⁊ q alit̄ eū appellāt nō illi detrahit quē appellat ſ3 ſeipm. īgrātie
ſtultitieqz cōdemnat. Intueare igit̄ Tācrede nobiles tuos. vitamqz vniuſcuiuſqz
mores examia: aliaqz expte guiſgardi mores vitamqz recenſe. Certe ſi iudicare vo-
lueris nō dubito qn eū nobiliſſimū fatearis. Contra vo nobiles iſtos tuos longe ab-
eſt a nobilitate. Eqdē ō guiſgardi virtute atqz pſtātia: nlli⁹ vlteri⁹ magis ꝙ̄ tuis aſſen
tiōib⁹ et pdicatiōib⁹ credidi. Quis vnq̄ vſqz adeo laudat⁹ ē a te vt ille in cūctis opib⁹
q ad exercitationem ptinēt ōtutis nec ſane in merito. Naz niſi meū fallabat̄ iudicium
nlla laus illi tributa ē. quā ñ mirificētı⁹ etiā quā a te dictuz eſſet adimpleret. Dices ꝙ
me mihi hominē ignobilē delegiſſe. Certe falſuz dices. Atqz ſi inopem dicis ꝯcedo eq
dē id cū ō decore tuo. q virū pſtātē. familiarē tuū nllis afficē pmijs ſtuduiſti. Verūtñ i
opia generoſitatē nō tollit ꝙ̄ꝙ̄ opa impediat. Multi deniqz reges pricipeſqz fuere.
nati ſūt ab initio tenues atqz inopes. Mlti etiā nc̄ inopes atqz, pꝛijs manib⁹ op⁹ facie
tes. vl' paſtoritiā exercētes. Iā ipi ⁊ ſui diuitijs habundarūt. Qz aūt extremo loco dixi
ſti ābiguā tibi de me eē ſniaz. nec ſtatuē adhuc potuiſſe qd ſit agēdū. Pone q̄ſo hāc ā-
biguitatē. Si in guiſgardū ſeuire cōſtituiſti verte in me crudelitatē tuā. q̄ deliqndi cā
atqz pricipiū fui. Eqdē nec penā depcor nec formido. addo et illđ. in guiſgardū qcqd
a te factū erit etiā ſi in me idē nō feceris. mea tñ man⁹ ipa efficiet. nūc muliebri more
lacrimas ſparge et vno eodēqz ictu. illū et me (ſi ita meriti videmur) interfice. ❡ Se-
ſit magnitudinē aī. Tācred⁹ in filia cōcitari nō tñ eſtimauit ad extremū vt vba ſig-
ficabāt eē facturā. Itaqz ab illa digreſſus. cū ſecuz ipe ſtatuiſſet nullomō ī filiā ſeuire
alieno ſangne cogitauit amoris incēdiū in illa reſtringē. Precepit ergo cuſtodib⁹ q
guiſgardū obſuabāt. vt p ſilētiū natis ſine vllo tumltu iuuenē ſtrāgulant. corqz illi⁹
de ꝑctū ad ſe deferrēt id cū feciſſent. Tācred⁹ patēa aurea cor illđ impoſitū. deferri ad
filiā iuſſit cū his vbis. Pr̄ tu⁹ h̄ tibi dono mittit: vt ꝯſoleris te de ea re. quā tu pliīm
amas quēadmodū et tu cū ea re quā ipe pliīm amabat ꝯſolata es. At ſigiſmūdā fir
mo parendi ꝓpoſito p⁹ pr̄is a ſe digreſſuz herbas. radiceſqz venenoſas diſtillauerat cā
qz diſtillatiōez ſuauerat ad mortis viā ſi qđ (vt formidabat) ō guiſgardo ꝯtigiſſ3. Ad
quā p⁹ꝙ̄ patera ē delata et verba deſup dicta intēto vultu: recepto dono. patera deſup
apta cor aſperit. ⁊ verba ſecū ipa reuoluit. ſtatī haud ambigua fuit. cor illud eſſe guiſ
gardi. Itaqz ad famulū q donū detulerat conuerſa ingt. Non aliud ꝑfecto ſepulcruz
ꝙ̄ aureū tali conueniebat cordi. et in h̄ qdē decent̄ factuz eſt a patre his dictis ad mo
tū cor ad labia oſculata eſt: deinde ſubiūxit. Cūctis reb⁹ ſemp vſqz ad hoc extremum
vite mee. reperi erga me teneraz admodū patris mei caritatē. Veruntñ nunc multo-
magis ꝙ̄ vnq̄ alš. ideo ad extremas gratias quas ꝓ tanto munere ſibi debeo ꝓ mei
parte illi referes. Cōuerſa poſt hec ad paterā quā ſtrictis tenebat manibus. cor ipſū
intuens ſic locuta eſt. O iocūdiſſimū ac ſuauiſſimū hoſpiciū voluptatū mearuz. Pe-
reat illius crudelitas q vt te oculis ꝯſpiciā facit. Nam ſatis erat mente et aīo intueri
peregiſti curſum tuum et quem tibi fortuna dedit, et functus es fine. Et ab inimico
tuo id ſepulcrum habuiſti. quod tua merebatur preſtantia. Nec quicq̄ deerat funeri
tuo preter lacrimas eius. quem tu tam ardenter (dū vineres) dilexiſti. quas vt aſſe-
querere deus parenti meo poſuit in animo. vt te ad me mitteret et ego perſoluaz eas

ꝯſoluã eas: lꝫ ſiccis oculis ſtatuiſſet mori. His ṽo ſolutis vt aĩa mea ꝯiũgat̃ efficiar
ꝙ eã comite mihi iocũdiᵒ eẽ poſſꝫ iter aut tutiᵒ: ꝑſuadeo eñ mihi aĩm tuũ. hic ad eſſe
ꝛ circũ hec volitare. loca ſue voluptatis ꝯtemplantē. Cũqꝫ adhuc amore mei teneat̃
ne mihi ꝑſtolat̃. ac ſine me abire nõ vult. His dictis nõ aliť ꝙ ſi fons qdẽ in oculis
affuiſſet. nullo clamore edito vt femĩe ſolent. ſꝫ tacite in patera inclinata mariaꝫ vim
lacrimaꝝ ꝑfudit. Innũerabilia ſil̃ oſcula mortuo cordi infligẽs. Que aderãt ancille
qd cordis id eẽt: aut qd ſibi vellent ṽba illiᵒ ignorabãt. Commiſeratiõeꝫ tñ affecte la-
crimabãt omẽs. cãm ab ea ſciſſitãtes tã vehemẽtis doloris ꝯſolabant̃ certatim vt ꝙꝙ
marie. Ipa ṽo cuꝫ ſatis ſibi deploraſſe viſa foret: ſublato vultu ac ſiccatis ocl'is ait. O
amãtiſſimũ mihi cor ꝯſolui eqdẽ tibi officiũ meũ. nec aliud r̃ſtat iaꝫ: niſi vt te comitẽ
ſeqr. Subindeqꝫ acceptũ poculũ illud mortiferũ inpauida hauſit. Cũ ṽo potaſſet lectũ
ſuꝑaſcẽdit: paterã cũ corde manibꝫ tenẽs. amãtiſqꝫ cor: cordi ſuo appropinquãtẽ mor-
tem iaꝫ tacite ꝑſtolabat̃. Sꝫ q̃ illaꝫ circũſtabãt mulieres atqꝫ ancille ꝙꝙ neſcirẽt qd
poculi eſſet. qđ biberat. tñ ex actu ipo lamẽtoqꝫ ſuſpicãtes rem oẽꝫ ꝓpere ad Tancre
dum detulerãt. Qui ꝛ ipe formidãs. ne qd duriᵒ in ſeipam filia molireť. ꝯfeſtim ĩ cu-
biculũ eiᵒ deſcendit. ſꝫ tarde qdẽ et ſero ferre auxiliũ ꝛ ꝯſolari afflictã conatᵒ intellcẽa
mortis neceſſitate miſerabiliť ſeipm ac filiã deplorabat. Cui ſigiſmõda loquens. Con-
ſerua ingt tancrede lacrimas tuas. ad caſus illos q ꝑ te optati nõ ſint. nec mihi eas
impende: qr nec deſidero illas neqꝫ volo. Et qs vnꝙ ꝑter te plorauit: id ipm qđ fieri
corrupit. Sꝫ tñ qcquid etiã nũc ſupeſt eius caritatis quã erga me habuiſti extremuꝫ
ſꝫ munᵒ oro. ꝓcorqꝫ corpᵒ vt meũ cũ guiſgardi corꝑe. vno atꝫ eodẽ ſepulcro colloceť: vt
poſtꝙ tacite ac abſcõdite cũ eo me viuẽ noluiſti: mortuã ſaltẽ palã atqꝫ a ꝑte. cum illo
(vbicũqꝫ eũ ꝓieceris) reponas. Magnitudo doloris atqꝫ gemitᵒ: ꝓcluſerat tancredi
fauces nec r̃ndere poterat. Siſgiſmõda ṽo ſentiens finẽ vite ſuꝑuenire ſtringẽs ad ſe
guiſgardi cor velatis oculis oẽs valẽ iubẽs expirauit. Hũc acerbũ habuere guiſgar
di et ſigiſmõde amores. Tancredᵒ ṽo pᵒ multos ac miſerabiles gemitᵒ: ductᵒ ſera pe-
nitẽtia. publico et doloroſo ſalernitinoꝝ funẽ in eodẽ ſepulcro ambos ſepeliri fecit.

ccccxxviij.

Vindicta illate violentie: quã de ſe extorſit
Lucercia romana ſpeculum pudicitie.

Lucrecia ſpurij lucrecij filia ꝛ collatini latini vxor a ſexto targno regis targ-
ni filio ꝑ vim cogta ipa ꝯſentiẽte. ſolũ ĩfamie metu. ne targnᵒ ſic̃ mĩabat̃ ſibi
occiſe iugulatũ ſuũ ei ſociaret. Uocatis ad ſe p̃re ꝛ viro eis reꝫ narrat. vltõꝫ
ꝓmitti fac̃. ꝛ demũ ſe vult occidẽ vetãt p̃r ꝛ ꝯiũx eiuſmõi ṽbis. Noli te afflictaẽ lu-
crecia ſatis magnũ argumẽtũ dediſti te adultero nõ ꝯſenſiſſe. tibiqꝫ vim illatã quam
penã eiᵒ expectas q̃ vltro qđ celaẽ poteras accuſas. Hoc adiuuat vita ꝓcedẽs tua. q̃
nõ ſolũ ĩ hoĩꝫ ocl'is: ſꝫ et ĩ ſecretis domᵒ penetrabilibꝫ et frugalitatẽ pudiciciã coluiſti.
an recolis mea lucrecia. cũ paucis añ diebꝫ vnacũ improbo illo adultero. pria facie
huc aduenĩᵒ tu inť ſuas lanificõ es r̃ꝑta. intea ĩprouiſa. incauta. nec virũ nec hoſpitẽ
tũc expectãs. ea dies illa deꝓhenſio caſtitatis tibi victoriã dedit. Regis nurᵒ ꝛ filias
ꝯmeſſatõibꝫ occupatas ĩueniniᵒ: tu illis ꝑlata es. tibi in corruptibilis gl'a pudicicie
ꝑata ẽ. Nos ĩiuriã vlciſcemur. q̃ meſta violẽtos ꝯpſſus iprobi iuueĩs ꝑtuliſti. dũ ille
mala gaudia ex iuita capiebat. videbis leta meritũ regia ꝺ ꝓle ſuppliciũ. Cur coacta
ꝓbuiſti ſibi de libidie nephãda ſolaciũ. tua morte. tuoqꝫ cruore vis ferocẽ aĩm eiᵒ ſaci
are? An tibi nõ ſatis nõ crudelitas p̃ris ĩmanitas filiorũ. iſte corruptor tui corꝑis qͣt
cedes expleuit ĩ gabios: qͣt ibi interieř̃t ĩnocẽtes. Si ipm odis: ſi ſibi ex aĩo ſuppliciũ
exoptas: fac viuas. fac vt te videat ĩ ſuis penis exultare: fac ꝙ cũ ſe viderit ĩ viſuꝫ et
infamẽ ꝑiturũ. te cᵒ corpᵒ attigit. videat ĩtegro fame luĩe ſupeſſe. Noli lucrecia vidu
are ꝯiugẽ. orbare ꝑentẽ. ꝛ filijs m̃reꝫ auferre. Opta vitã. vt aſpicias aliqñ vindictam
nõ habes vñ mori velle debeas. pollutũ ẽ corpᵒ. ſꝫ ĩteger aĩmᵒ. nulla ſine ꝯſenſu culpa
ꝯhiť. Quis neſcit te nõ potuiſſe reſiſtẽ. nudã. dormiẽtẽ. incautã. ꝛ nihil tale verenteꝫ.
Armato iuueni ad hoĩcidiũ vel adulteriũ ꝑꝑato. potuit ille etate florida: ꝛ auc̃te re-
gia. quãlibet aliã ꝑmulcere. et ſecũ ĩ illecebras trahẽ: rigidũ ṽo pectᵒ tuũ mollire nõ
potuit. Solᵒ ille cũ duo tm̃ eſſetis violẽtiaꝫ tulit. ꝛ ĩ corpᵒ tuũ adulteriũ patrauit atqꝫ
ꝑfecit. Tu qđ m'lebris fragilitatis ẽ. Iniuriã ꝑtuliſti. mentẽ inť ꝯcubitᵒ violentiaꝫ

pudiciſſimã ꝑſuaſti. Si gl'az q̃ris: nihil hinc gl'e potes adijcẽ. que iuueni amanti ⁊ aui-
de libidinẽ ſuã explenti: te nõ mulierẽ carneã. ſꝫ ſtatuã marmoreã ꝑbuiſti. Adde cara lu
crecia ꝙ tu nõ mortẽ illo violẽto ↄſenſu. ſꝫ infamiã effugẽ voluiſti. Tũc em̃ demũ patiaꝫ
ꝑbuiſti tyrãno. cũ ſe tibi iugulande ſuũ nudũ occiſurũ iux̃ corp⁹ tuũ miat⁹ẽ. Te pr̃ te
vir culpa abſoluunt. Noli ſola teipãm illa quã vocas culpa damnare. infamiam mor-
te fugem⁹. Tu famã corrũpis triſticiã vite nob morte illata finim⁹. Tu vĩdicte gaudia
mortẽ ꝑꝑans. nõ expectas deniqꝫ ſcel⁹ aliqđ. dũ man⁹ nob inicim⁹ expiam⁹. Tu innocẽ-
tiam occupata. morte corrupta es. Vir pr̃ brutus ⁊ alij ↄiũcti q te culpa abſoluũt. ne te
occidas vetãt. Cur te occidẽdo iudiciũ ipoꝝ dãnas. ſi te occidis culpã tibi q̃ cares. quã
ve fugis icurris. Nunq̃ iputabit innocẽs: q ſe nocentẽ ſupplitõ afficit. Cõſilio lucre-
cie anteq̃ ſe enſe ꝑfodiat. Nolite me pr̃ ſctiſſime tu ꝙ luce q̃ndã mihi carior ↄiũx: morti
ꝓhibẽ niſi me occidero. nunq̃ fides erit me poti⁹ infamiã q̃ mortẽ vitare maluiſſe. quis
vnq̃ credat. ꝙ ille me ſeruicidio terruerit: meqꝫ magis ↄſociãdi ſerui ignomiaꝫ ſuſpici-
oſaꝫ timuiſſe q̃ mortẽ: niſi moriẽdi fortitudĩe audaciaqꝫ ꝓbauero. Reſtabit me miſerã
turpiſſima labes infamie lucreciã poti⁹ adulterã voluiſſe viuẽ: q̃ pudicam mori. Nõne
videtis. ꝙ me nõ vite vultis: ſꝫ ifamie ↄſeruare. Cõſulitis qđ ꝑmiſiſtis iiurie. Sãctitate
mr̃ioniales thoros facite ꝙ vltro tãti flagicij ſecuros reddat aliaꝝ ſomnos. Si negligẽ-
ti⁹ hoc egeritis vagabit̃ effrenis libido. ⁊ nedũ viris abſentib⁹. ſꝫ et̃ in maritoꝝ ↄplexib⁹
romane mulieres ꝓteruoꝝ iniuria iuuenũ ↄprimẽt. Etem̃ q̃ mulier erit tuta. violata
lucrecia: tu aũt cariſſime ↄiũx. quõ poteris ire in meos amplex⁹. q te nõ tenere vxorem
tuã: ſꝫ ſcortũ targnij recorderis. Et tu pr̃ ſctiſſime. quõ me tuã filiã appellabis: q̃ pudici
ciam quã ſub optĩa tua diſciplina ab infantia didici: tam infeliciter amiſi tanqꝫ iniuri
oſe corrupi: me miſerã videbo ne natos intueri quoꝝ ventrẽ adulter oppreſſit. Quid ſi
ſemẽ infelix infauſtũ viſcerib⁹ inheſit meis. an expectabo donec ex adulterio mater fiã
Noli mihi ſplendorẽ exacte vite ante oculos ponere. q̃ ſi quicq̃ ſincerũ tot annis imã-
culatũqꝫ ſuaui infeliciſſima vna nocte dũ accipio nõ hoſpitẽ: ſꝫ hoſteꝫ amiſi. Nõ eſt vl-
teri⁹ mea vita iocũda. Sentio ꝙ pudicicie ſtudiũ oportunã me fecit iniurie. nõ formaꝫ
ſed caſtitatẽ meã expugnare voluit nephand⁹ adulter. Si hũc fructũ ↄtinentie tuli. qđ
pollutũ ſtuprũ et adulteriũ manet: niſi ꝙ nõ meretrix lupanarib⁹ includar: ſed paſſim
vbiqꝫ diuolans feda ꝓſtituor. Heu mihi poterit ne iſte anim⁹ inſons et ſine culpa flagi
cij vlterius cũ iſto corꝑe corrupto ꝑmanere. Non putatis vllã eſſe corꝑis corrupti volu
ptatẽ. Fatebor occultũ nephas. parce parens. parceqꝫ marite: et vos dij caſtarum men
tium indulgete. Nõ potui fateor tantã aĩmo ↄcipere triſticiam. nec ab illo ↄplexu men-
tem adeo reuocare: qn ſuberit male obedientiuꝫ membroꝝ illecebre. qn agnouerim ve-
ſtigia maritalis flãme. Illa triſtis et ingrata. lꝫ qualiſcũqꝫ tñ voluptas ferro vlciſcen-
da eſt. Veſtrũ aũt erit. ſi quid in vob romani ſpũs et ſcelus iſtud vlciſci. Extinguatur
quicq̃ habuit aliqđ voluptatis. Nimie ſunt vires veneris. nolo ꝙ vnq̃ tanti facinoris
imago añ oculos vr̃e mentis agat̃. Nihil muliere mobili⁹ egritudinẽ animiqꝫ mot⁹ ne
dum mollit: ſed ne duꝫ extinguit tp̃us ſi diſtulero. forſitan incipiẽt flagicioſa placẽ. Di
mittite ferro tranſfigam hoc pect⁹ qđ ille violentus amauit. In quo ꝑmuꝫ excitamentũ
libidinis infixis mãmillis digitis ↄtrectauẽit ſuis. Nolite me ad mei miſcđiaꝫ excita-
re: ſi vite parco. iaꝫ adultere parcã. ſi parcaꝫ adultere: iaꝫ parcam adulterio. Si parcã
adulterio iam placebit adulteriuꝫ: iamqꝫ placebit adulter. Inceptuꝫ eſt in me flagiciũ
ſi vite morte ꝓhibeam ne aliqñ viuet inceptũ explere. nunq̃ ſcelus remanebit vbi ince-
pit. Credant oĩes mei infamiã timuiſſe nõ mortem: qđ teſtib⁹ ꝓbare non poſſum: ſan-
guine meo ratũ efficiam. I. mi. aĩme incorrupte ĩmaculate teſtib⁹ innocẽtie mee. apud
minoys ⁊ acharõtis tribunal. Ibiqꝫ ꝓlem regiam violate pudicicie et polluti corporis
accuſabis. Tuqꝫ terreſtre corpus. quia tibi cauſam adulterij peperiſti: effunde animaꝫ
effunde cruoreꝫ. hoc omen vt hr̃e incipiat ſuꝑbi regis et infauſte ꝓlis excidium. Tuqꝫ
vir quondã cariſſime. Tuqꝫ pr̃ ſanctiſſime quoꝝ ↄſpectuꝫ pudore et infelicitate libẽter
mea effugio voſqꝫ amici valete: nulli romane mulieri detur in exemplum lucrecia vt ſi
bi ꝑſuadeant impudicis licitam fore vitam.

Cōmēdat fratres beati franciſci de obſeruātia. **Epi. ccccxxix.**

ENeas epiſcopus ſeneñ Dominico car. firmano. S. p. d. Cuis ſcribente
ceſare ad negocia fratrum beati Franciſci de obſeruantia commendante
modeſtius fuerit me ſilere: quia tamen ob memoriam diui Bernardini
conterranei mei. huic familie ſingulariter afficior: nequeo me comprime-
re. cogor aſſiſtere ſancte familie: neqꝫ mea patrocinia his negare poſſum. que non me
ſolum ſed omnes xpīfideles ſuis orationibus ac pijs operibus adiutant. vtinam eſſꝫ
in me auxilij copia et aliquid poſſet patrocinium meum: profecto nihil his de ſeruis
denegarem. Nametſi ſum ipſe peccator et iniquitate circumdatus: diligo tamen eos
quorum vitam caſtam mundamqꝫ video. quia quanto minus eſt in me virtutis. tan-
to eos iuuare attentius debeo: quorum probitas in aperto eſt. Ut ſi nequeam meis
actibus deo placere horuꝫ ſaltē ꝯmendationibus reddar acceptus: ſic̄ em̄ pauidi ac
puſillanimes in prelio ſeculari milites fortium virorum virtute ſaluantur: ita ⁊ ī be-
ati Petri nauicula prudentes et animoſi naute: vecordes atqꝫ ignauos ſeruiant re-
miges. facit hoc religio beati franciſci que apud obſeruantes habetur. Hec enim ve-
luti lectiſſima militum manus vndiqꝫ chriſtianoꝝ luſtrat exercitum: nunc iſtā nunc
illam partem tuetur. arcet inſidias. impetum frangit hoſtium. ſemper armata. ſem-
per in vigilia. ſemꝑ in negocio: nobis vt ocium pariat. Scimus quantū ſub bernar-
dino ſenenſi iam ſupne hieruſalē curie hec religio eccleſie catholice ꝓfuerit: quantū
qꝫ modo ſub fratre Johanne capiſtrano vtilitatis attulerit. et quid hec religio aliud
agit: q̄ꝫ q̄ iubere nouim⁹ euangeliū ſentes ac tribulos ex agro dominico diuellit: ſemē
bonum ſeminat. zizaniā et lolium ſarculo veritatis ꝑcidit: exterminat auariciā. pel-
lit libidines. fulmīat illecebras voluptates. ſtrangulat ambitōes et odia fugat. igna-
uie ac ſecordie ſtimulū adigit: ⁊ aperiens in eccleſia diebus ſingulis os ſuū peniten-
tiam ſuadet: et viam domini in veritate docet. Hec ſunt opera fratrum qui de obſer-
uantia nuncupātur. Neſcio cui hec non placeant. Credo que non ſunt omnino preci
ſa ab eccleſia membra. omnib⁹ horum gratam eſſe ꝯuerſationem: nec me dubium ha
bet quin ſancta ſedes apoſtolica his xp̄i militibus afficiatur. Nam et romani p̄ſules
q̄ꝫplurima huic familie priuilegia ꝯtulerunt: quibus ab infeſtationibus hoſtium ꝑ-
ſeueraret illeſa. Sed audio nouiſſimis diebus non nihil ſuggeſtum beatiſſimo patri
noſtro nicolao quinto aduerſus h⁹mōi ſanctam ſacramqꝫ congregationem. Fertur
enim ſanctitatem ſuam litteras eugenij predeceſſoris ſui. que in fauorem hoꝝ de ob-
ſeruantia fratrum emanauerant. ſeu reuocaſſe ſeu ſuſpendiſſe: quod minime feciſſet
niſi vt aiunt ſiniſtre de ꝯuerſationibus horum fratrum fuiſſet inſtructus. Pernicio-
ſa res eſt lingua fallax et ſubdola: multumqꝫ damni ſepe in ꝯmuni affert. ſed magna
vis veritatis: que cōtra omniū inſidias facile ipſam emergit. Uita horum fratrum in
aperto eſt. Non poteſt abſcondi ciuitas ſupra montem poſita. Eſt hec familia quaſi
lucerna ardens ſupra candelabrū: que domum domini hoc eſt eccleſiam miro ſplēdo-
re irradiat. Uenit aduerſus eam princeps huius mundi: et nihil habet in illa. Fun-
data eſt domus ſupra firmam petram. Nihil eſt quod in eam valeant aquilones. At
q̄uis creditur hec celeſtis impatoris ſuſtentata manu. neqꝫ timeat verſucias ſerpen-
tinas: cupit tamen eius conſilio confoueri: qui locum magni dei tenet in terris. Naꝫ
etſi domus ipſa dirui ſiue demergi beati franciſci nauicula nequeat: poſſunt tamē ex
inquilinis ſiue ex nautis nōnulli periclitari. neqꝫ omnino tuta eſt niſi apoſtolice ſe-
dis preſidio muniat̄. Meum nihil eſt de alto iudicio ſacri ſanatus cenſere: aut de p̄-
ma ſede quicq̄ꝫ dicere: cui⁹ opera iudicare in terris mortaliū nemo poteſt. non tamen
errare me putauerim ſi apud dignatōem tuam animi mei ſecreta aperuerim. ⁊ quod
ex vſu crediderim. ſapientie tue palam fecerim. Nam et hoc iuraſſe memini me fa-
cturuꝫ. cum ſacris pontificalib⁹ initiarer. Ego vt aperte loquar tua dignitate vehe-
menter timeo: ne nouitas hec ſcandalū pariat. ſi fratres de obſeruantia ad conuentu
ales migrare ꝑmittantur. Hoc enim in primis non intelligo licitum eſſe. Uouete et

reddite ſcriptuꝫ ſcimus.ſeruanda ſunt que ſane mentis promittunt puberes. Clau-
denda eſt porta que ducit ad interitum.aperienda que monſtrat vitam. Sunt prete-
rea vt fama eſt ſupra viginti milia fratrum qui de obſeruantia dicuntur. Tota xpi-
anitas his plena eſt non eſt leue tantam offendere multitudinem:incautum eſt cuꝫ
his contendere. Et ſi dicatur multo plures eſſe conuentuales: doctrinamqꝫ horum
perſpicatioreꝫ videri.predicatões quoqꝫ in omnibus vrbibus audiri. Nihil moue
or. Parum ꝓdeſt ſermo cui vita contraria eſt. Neqꝫ ſcientia ſine ſapientia proficit.
Monaſteria conuentualiũ comminui ac ruere cernimus. Obſeruantiuꝫ augentur
et florent.his principum aures patent: neqꝫ pontifices alij aut alij p̄lati his aduer-
ſantur. Nihil eniꝫ ab his parochialium iura leduntur.ſubſidio plebanis non oneri
ſunt. Conuentuales autem nunc offertoria recipiunt:nunc ð iure ſepulcrali conten-
dunt.ob quas res acceptiores omni populo ſunt obſeruantes ꝙ̄ conuentuales. Ta
ceo de vita diſpari que ipſo nomine deſignatur:mihi profecto non videtur expediens
romanum pontificem hanc familiam contriſtari debere. Et quoniam tua dignatio
veritati fauere ac diuertere ſcandala pro ſua virili cõſueuit:preſumpſi hec tibi ſcribe
re. Intelliges ex litteris ceſaris animum.eius vtile cenſeo prouideri. Frater iohan-
nes homo dei eſt:populi germanie quaſi prophetam eũ habent:poſſet cum vellet ele-
uato digito magnam turbam facere. ſentio ex his qui penes eum ſunt egre ſibi eſſe
quod de bulla eugenij fertur.ſed homo ſapiens ſpem vultu ſimulat.premit altuꝫ cor-
de dolorem: ꝙ̄uis ſcio conſtantiam eius immobilem neqꝫ timendum eſſe que ſemper
apoſtolice ſedis dignitatem ac eminentiam predicauit retrocedere linguam. Decet
tamen ſummi pontificis prouidentiaꝫ his benefacere.eoſqꝫ conſolari qui de roma-
na eccleſia ſunt benemeriti: qualem eſſe hunc iohannem cum ſuis fratribus nemo q
ſapiat inficias ibit. Hec bona venia dixiſſe voluerim: tua dignatio que libera voce
dico in partem recipiat meliorem. meqꝫ ſuo more commendatum habeat. Ex noua
ciuitate die.xj. Januarij.

Reprehendit ſcribentem inſolito latino.

Epiſt.cccc.xxx.

ENeas epiſcopus ſeneñ Ambroſio ſpannochie. S.p.d. Cincurellus pape
tabellariꝰ tuas litteras ad me detulit:quas rectius dixerim lituras. Ne-
ſcio grece an hebraice ſcripſiſti. Latine quidẽ minime. Non intellexi vni-
cum verbum:nec penes me quiſq̃ fuit qui tuos caracteres ꝯgnoſceret .perinde eſt igi
tur acſi nihil ad me ſcripſiſſes:reſeruo penes me ſcripturam tuam: vt cum rome ve-
niam.tibi reddam et a te petam expoſitionem. Interim non eſt quod poſſim reſpon-
dere niſi mihi gloſulas miſeris. Uale et ſcias me deinceps latinas litteras non vnci-
nos mercatorios didiciſſe. Ex ratiſpona die.iij. Maij. Anno. M.cccc.liiij.

Tractatulus de educatōne liberoꝝ per Eneam ſiluium editus: ad ladiſlau͂ nobiliſſimum hungarie et bohemie regem.

Sereniſſimo pͥncipi domino ladiſlao pannonioꝝ ac bohemie regi et potētis auſtrie duci. dn̄o ſuo. Eneas ep̄us tergeſtinus. Si quē virtuti operaꝫ dare: totūqꝫ ſe bonis prebere actibꝫ oportet: hūc eſſe te ladiſlae rex inclite nemo q ſapiat inficias ibit. Maximis nāqꝫ regnis et ampliſſimis principatibꝫ poſtq̄ꝫ tutele finieris ānos expectaris imꝑaturus. Quibꝫ niſi ꝯſummate prudentie fueris diu dn̄ari nō poteris. Regna virtuti parent ⁊ reſiſtūt vitijs. Sic olim imꝑatoris ignauiā roma nō tulit. ſic hodie regis deſidiā vngaria deteſtat̄. Nulli magis q̄ꝫ regnanti opus ē ſapientia q̄ pacto recte gubernauerit alios. Et quem ꝓprius ſubuertit error rex inſipiēs ſe ꝑdit et populum. Sapienti in meliꝰ om̄ia cedunt. Per me inquit ſapiētia reges regnant et legū ꝯditores iuſta decernūt. Tu ḡ dum puerum agis. et cū natu grandis fueris: optimis te p̄ceptis imbui ſines. Ad q̄s res ꝓuocare te quoqꝫ maioꝝ tuoꝝ exempla debebūt. qui romano imperio cū maxima laude p̄fuerunt paterni atqꝫ materni ꝓgenitores. Et qui te genuit diue atqꝫ indelende mēorie pr̄ Albertus. quibꝫ dignare fediſſimū fuerit. Maioꝝ qui regna ſuſcipit. et virtutes q̄ꝫ ſuſcipiat ꝯſentaneū eſt. Succedis in nobilitate: cura vt morū ſimili modo ſucceſſor fias. Nobilitas ſanctis veſtita moribꝫ laudi datur. Nihil ē nobile qđ vitioſuꝫ. Quis em̄ generoſum dixerit hūc qui indignꝰ genere eſt. et p̄claro noīe tantū inſignis. Sane vt animalia muta q̄uis laudatis orta parentibꝫ nemo generoſa optat niſi forcia Sic homīes appellari nobiles iure nequeūt. niſi virtute ꝓpria ꝯmendati. Miſerū eſt vt iuuenalis ait: aliene incūbere fame. ne collapſa ruāt ſubductis tecta colūnis. Ad virtutem autē capeſcendā litteraꝝ ſtudia plurimū adiumenti p̄bent. Nec cuiq̄ꝫ magna q̄ꝫ regi doctrina ꝯgruit. Quod intelligēs romanus imꝑator francorum regi cui tūc amicitia iunctꝰ erat: ꝑ epl̄am magnoꝑe ſtudebat liberos vti ſuos litteris erudiri curaret. Illitteratūqꝫ regē nil aliud q̄ꝫ coronatū aſinū eſſe dicebat. Nec ego romanorum p̄ncipes dum reſpublica floruit illitteratos eſſe ꝯperi. ſed domi atqꝫ militie. ⁊ in ſenatu et in exercitu dominatā eſſe doctrinā. manifeſtūqꝫ om̄ibꝫ eſt. poſtq̄ꝫ excluſe ſunt littere om̄es elanguiſſe v̄tutes. Nam ⁊ armate q̄ꝫ militie infirmata eſt manus: et ipiꝰ p̄ncipatus quaſi p̄ciſa radix. Socrates quidē (vt eſt a boecio relatū) fortunatas eſſe reſpublicas opinabat̄. ſi rectores eaꝝ ſtudere ſapientie cōtigiſſet. Soli nāqꝫ perfecti ſunt homīes q ciuiles cū philoſophia ꝑtes querūt immiſcere: ſibiqꝫ gemina vendicāt bona. Nam et eoꝝ vitam q ꝯmuni ſeruit vtilitati: et ſumma cuꝫ tranqllitate nullis obiecta fluctibꝫ: ꝑ ſapientie ſtudia verſat̄. Principibꝫ igitur et qui r̄gnaturi ſunt exꝑetendum eſt totis viribꝫ. vt et publica ꝯficiant̄ negocia et ꝓbia vendicetur: quemadmodum ꝓ temporibꝫ attinere videbit̄. Sic em̄ Pericles ciuilia tractauit officia. ſic archita tarentinꝰ. ſic dyon ſyracuſanus. ſic Thabanꝰ epamunidas. quorum duos (teſte plutarco) platonis conſtat fuiſſe diſcipulos. Pretereo nr̄os ſcipiones fabios. Cathones. marcellos ceſares. quibus ſumma laus ſumma eruditō fuit. Ad horum ḡ te modum cū tempꝰ aderit cupimus regnaturum: vt fatigata magnis calamitatibꝫ vngaria. ac ſeuis erroribꝫ cōculcata bohemia: te duce reſpirent. ſplendoriqꝫ priſtino reſtituantur. Quod ꝓculdubio ꝯſequemur. ſi ſpem quam de te prebes ſecuta res fuerit Odorem nāqꝫ bonum de te hauſimus. ſicut odor agri pleni cui dn̄s benedixit. Magnum eſt future ꝓbitatis indicium. quia nec videre nec audire turpia potes. Nemo tibi non modeſtus ſodalis placet. Morales hiſtorias totis hauris auribus. indieſqꝫ fieri melior p̄ceptoris tui monitu niteris. Sic mihi qui te inſtruit teqꝫ obſeruat et amat maxime. vir tum doctus tum ꝓbus de te locutꝰ eſt caſpar: cuius hortatu libellum hūc de te ſcribere ſumus aggreſſi. Precatus em̄ ſummo ſtudio nos fuit: vt aliqđ ſcriberemꝰ ad eruditōem inſtitutōnemqꝫ tuam: aptū et ꝯpendioſum. Optauiſſemus hoc oneris alteri fuiſſe mandatū: qui et pulcriora et meliora q̄ꝫ nos tradere potuiſſꝫ. Neqꝫ enim tu es quem mediocria deceant: neqꝫ nos ſumus qui ſublimia preſtare va-

teamus. Sed neqꝫ obſequiū tibi neqꝫ preceptori tuo voluntatē negare debuimus. ne
vel maieſtati tue vel dilectioni ſue videremur aduerſi: nūc ꝓſertim qn̄ ſaluatoris nr̄i
natalitia celebramꝰ. in quibꝰ mos eſt fidelibꝰ xp̄ianis inuicem munera miſſitare. do-
nanduꝫ quidē tibi aliquid hoc tp̄e fuerit. Sed quid eſt qđ elargiri tibi nr̄a paupꝑtas
queat? Non poſſumꝰ cuꝫ piſcatore dicere. ſurge ⁊ ambula. quia nec hꝰ meriti ſumus.
nec tu deo fauente hꝫ indiges auxilio. Sed aurū et argentū nō eſt mihi experiri licet
et dicere. Quid ẽ tibi donare aliud poſſumꝰ: q̄ᵽ tui quod mgr̄i ꝑcibꝰ flagitamur. pre-
ſtant auro atqꝫ argento virtutū p̄cepta. quibꝰ ſi qs equos veſtimēta lapilloſqꝫ ꝑtule-
rit. is equo aut lapidi q̄ᵽ ſapienti viro ſimilior ē. Ex his ẽ ſuccinctū opuſculū tue ſer-
uituti deuoueram qđ tibi naſcente dn̄o iuxta rep̄ſentatōeꝫ eccl̄ie tot annis inſtitutuꝫ
dono daremꝰ. Neſcio q̄ pacto in manibꝰ creuit opus: obſcuritatē dū fugimꝰ: breues
eſſe deſinimꝰ. Eſt tn̄ operi modus: nec faſtidiēti plixitati nec tenebroſe obnoxiꝰ breui
tati. Tu paruū munꝰ ex paupe domo benignꝰ ſuſcipe boniqꝫ ꝯſule. paruūqꝫ p̄cio non
vtilitate penſabis. Hoc eīn libello queꝫ in ꝑtes q̄tuor diuiſimꝰ. q̄ regis pueri. q̄ iuue
nis. q̄ viri queqꝫ ſenis eſſe ſtudia dicant. vt ex claris auctoribꝰ accepimꝰ tue ſublimi-
tati mōſtramꝰ. Speramꝰ eīn has oēs etates nō ingreſſurū te modo. verūetiā egreſ-
ſurum. ad quas beate beneqꝫ dirigendas: qđ defuerit ſcriptis noſtris (non quippe id
paucum erit) ex aliorum fontibus hauries. Uale.

¶ De puerorū ingenio naturali. Et quomodo natura ip̄a ceca eſt ſine diſciplina.
Rubrica p̄ma.

Omnibꝰ q ad virtutis culmen ducēdi ſunt pueris. naturā in p̄mis bonam et
diſcipline capacē eſſe oportet. Sed hāc p̄ſtare neqꝫ tuū eſt neqꝫ humani ſtudij
ſolius dei munꝰ eſt celeſteqꝫ bonuꝫ. Pauci reperiunt quibꝰ natura indocilis
ſit. Sicut eīn aues ad volatū. Quītilianꝰ ait. eq ad curſuꝫ ad ſeuiciā gignunt. ſic ho-
minis eſt ꝓpria agitatio mentis atqꝫ ſolercia. Hebetes ꝟo atqꝫ indociles nō magis ſcḋm
naturā q̄ᵽ prodigioſa corpora ⁊ inſignia monſtris edunt. Et q̄uis alius alium p̄ſtet
ingenio. nemo tamen reperit qui nihil ſit ſtudio ꝯſecutus. Sed accipimꝰ naturaꝫ ti-
bi eſſe rectā et docilem: ſupeſt igit vt diſciplinā et exercitationē ſuſcipias. Sicut eniꝫ
ceca eſt ſine diſciplina natura: ſic ſine natura macerata eſt diſciplina: in vtraqꝫ parū
momenti fuerit ſi ſubtraxeris exerciciū. ẜ hiſce tribꝰ abſolutō ꝯparat. Accede igitur
fauente numine. ⁊ acceptis diſcipline regulis exercitatōeꝫ virtutis amplectere.

¶ Et in duobꝰ precipue pueri ſunt erudiendi.

Duo ſunt in pueris erudiēda. corpꝰ et anima. de cura corporis prius. Naꝫ in
matris vtero quidē formari corpuſculū prius: deinde aīam infundi dicemꝰ
eruditōem. Deinde mētis annectemꝰ. interdū mixtim agemꝰ. Quidam fieri
vtrūqꝫ ſimul cenſent ab infantia: et p̄mis vt aiūt vnguiculis incipe debē inſtitutōem
pueri. Sed p̄terita ſunt hec tp̄a tibi (vtinā nō ignaue) ad etatē tuaꝫ feſtinandū ē. ad
hec te puerū hēmus. audi p̄cepta q̄ damus puero: dum te alloquor teqꝫ ꝯmoneo: ⁊ p̄-
ceptores tuos q tuam curā gerunt omnes alloquor. Meminiſſe nanqꝫ illos oportet:
eorum que ad troyanum ceſarem plutarchꝰ ſcribit. q publico ſermone diſcipulorum
delicta in p̄ceptores refundi ꝯmemorat. deprauatū eīn neronis ingeniuꝫ: nō defuerūt
qui ſenece aſſcriberēt. Socrates cū malo inductū bone indolis pueruꝫ aſpexiſſet: pe-
dagogū eiꝰ ꝑcuſſiſſe tradit. Relatū ē a babilonio dyogene Leonidā alexādri p̄cepto-
rem q̄buſdā illū vicijs imbuiſſe: q̄ robuſtū iā ⁊ iaꝫ maximū regē ab inſtitutōne pueri
ſunt ꝓſecuta. Inſulſi ẽ atqꝫ aīo deliri ſunt. q filiorꝫ ſuorꝫ curā q̄buſqꝫ ⁊ ſine vllo dele
ctu ꝯmittūt. Ego illos aut eruditos eſſe volueri qđ p̄mū ē. aut ſe non eruditos ſcire.
Nil eīn peiꝰ ē his qui paululū aliqđ vltra primas lr̄as ꝓgreſſi: falſam ſibi (vt quinti
liani verbis vtamur) ſcientie ꝑſuaſionē induerūt. Recte igit philippꝰ macedo alexā-
dro filio ſuo p̄ma lr̄arꝫ elemēta ab areſtotile tradi voluit: ſūmo illiꝰ etatis pho. Ne-
ſcio qs error leonide locū fecit. Recte et peleꝰ achillis cure phenicē p̄fecit vt ei dicēdi
piter ⁊ agēdi ductor foret ⁊ mgr̄. Oportet aūt p̄ceptorū vitā nullis obnoxiaꝫ eſſe cri-
minibꝰ. irrep̄henſos mores. optimū experimētū vt nec hēant vicia q̄ vetant. Nō ſint

auſteritate triſtes.nec cõmunitate nimia diſſoluti.quos nec odire nec contemnere iure poſſis.quoꝝ ſermo plurimũ de honeſto ſit.ne ab his vicia diſcas q̃ poſtmodũ ſit opus dediſcere.in quibꝰ exuẽdis magna difficultas eſt.⁊ onus dedocẽdi grauiꝰ eſt ꝙ̃ docendi.ꝓpter qđ Timotheũ clarũ in arte tibiarũ duplices ferunt ab his q̃s alius inſtituiſſet ſolitũ exigere mercedes ꝙ̃ ſi rudes diſcipulos accepiſſet. Tecum certe actum eſt optime.qui tales ſortitus es magiſtros:quoꝝ ſi p̃cepta tenueris. ⁊ optimi viri poſſis ⁊ clariſſimi regis aſſequi famam. Hoꝝ officiũ eſt vt ſicut coloni ſuis arbuſculis circũponũt ſepes.ſic tibi cõſona laudabilis vite inſtituta admonitioneſqꝫ circũferãt.vnde rectiſſima moꝝ germina pullulãt.honeſtatis enĩ fons atqꝫ radix eſt legittima diſciplina.Tecũ tñ monitis non plagis agant.ꝙ̃uis enim cedi diſcipulos ſit receptũ.⁊ Criſippus nõ improbet.Iuuenaliſqꝫ v̓ba ferãt. Metuens virge iam grãdis achilles cantabat patrijs ĩ mõtibꝰ.Maius tñ apud me pondus habẽt Quintilianus atqꝫ plutharcꝰ.qui ad honeſta pueros ſtudia non plagis aut verberibꝰ.ſ monitis ⁊ rõnibꝰ ducẽdos aiũt.verbera ſeruos decẽt nõ liberos. Nobilibꝰ pueris ⁊ maxime regũ maioꝝ laudes ac vituperia ꝙ̃ verbera cõmoditatem afferunt.Illa ad honeſta concitant.hec a turpitudine cohibẽt.In vtriſqꝫ tamẽ adhibendus eſt modus ne quid nimis ſit.Pueri nãqꝫ in modicis celebrati laudatõnibus intumeſcũt.nimis aũt affecti iniurijs frangũtur animoqꝫ deficiũt.at ex plagis odia ſurgunt que ad virilem etatem vſqꝫ ꝑdurant. Addiſcenti autem nihil magis aduerſum eſt ꝙ̃ p̃ceptores odiſſe.quos tu ſi recte facere volueris non minꝰ amabis ꝙ̃ ipſa ſtudia.⁊ parentes eſſe non quidem corporis ſ mẽtis tue iudicabis.multum hoc ⁊ pietas ſtudio ꝯfert.Audi rurſus Iuuenalem.Dij maiorum vmbris tenuẽ inquit ⁊ ſine pondere terram.Spiranteſqꝫ crocos ⁊ in vrna perpetuũ ver.Qui preceptorem ſancti voluere parentis. Eſſe loco.

De cura corpoꝝ ⁊ qualiter nutriendi ſunt pueri.

De p̃ceptoribus ſatis dictũ eſt.Nũc videndũ arbitramur quomõ illi corpi tuo curam p̃bere debent.Quã conſuetudinẽ puerile corpus accepit.eandẽ ſeruare ſuccedente tp̃e cupit.Cauendũ eſt igit̃ ne nimis molliter enutriar̃ ne ſomno plus ꝙ̃ ſatis ẽ.aut ocii indulgeas.Mollis educatio quã vocamꝰ indulgentiã.neruos oẽs ⁊ mentis ⁊ corpis frãgit.Vitãda eſt plumaꝝ mollicies. herere ſericũ carni nolim.interdũ groſſo lino vtẽdũ eſt.ſic fiũt mẽbra ſolidiora.⁊ laboris magis patiẽtia.Cũqꝫ ſis natura pulcherrimꝰ ⁊ digna ſceptro ſoboles: ſtudendũ ẽ vt geſtꝰ forme reſpõdeãt.vt recta ſit facies ne labia detorqueas ne linguã ſugas. ne viciũ ebrietatis effingas.ne ſeruilẽ imiteris vernalitatẽ.ne ſupinꝰ ſit vultꝰ.ne deiecti in t̃rã oculi.ne inclinata vtralibꝰ ceruix.ne inducte ruſtice manꝰ. ne ſtatus indecorꝰ.ne ſeſſio irridẽda.Ciliorũ motꝰ apte retinendus.recta ſint brachia. neqꝫ in ꝓferendis pedibꝰ ruſticia.Nihil poteſt placere qđ nõ decet. Nouit ſ Philippus alexandri pater.q cum multos quos bello cepat venũdans.ſublata impeditaqꝫ tunica ſederet nequaꝙ̃ decore.⁊ vnus ex his q venundabanꝫ clamaret.Ignoſce mihi philippe.nam a patre mihi amicicia tecũ ẽ.Vñ ſibi amicus eſſet hõ interrogat. Et illo ꝓpius accedente atqꝫ ſubmiſſa voce dicẽte.parũp inferiꝰ clamidẽ demittito.ita enĩ ineptꝰ ſedes.iſtũ ait philippꝰ dimittite.Nã q beniuolus atqꝫ amicꝰ eẽt latebat. Seruãdus ẽ igit̃ in motu oiqꝫ ſtatu decor.In q̃ re tãcurioſi greci fuerũt. vt geſtus legẽ ꝯſcripſerũt.quã Ciro noĩa vocauerũt.eã ſocrates ꝓbauit.Plato ĩ pte ciuiliũ actionũ poſuit.Criſippꝰ ĩ p̃ceptis de educatõne liberoꝝ nõ omiſit. Sũt etiã corpis quedã certamina que minime cõtẽni debent.ſ eius rei p̃ceptores audiendi ſunt. vt quãtũ ſatis erit in his elabores.quo ⁊ apta quedã mẽbroꝝ cõpoſitõ ſimul ⁊ robuſtitas acquirit̃.Bona enim in pueris corpis habitudo bona ꝙ̃ ſenectutis fundamenta iacit.Cũqꝫ regem ineſſe p̃lijs ſepius oporteat.militaribꝰ certamĩbꝰ exercere pueros ꝯuenit.quẽ regni gubernacula manẽt.Bellum enĩ educatũ ĩ vmbra corpis habitudinẽ repudiat.Vacillẽtus aũt miles ⁊ bellis aſſuetꝰ ĩ certamibꝰ. pugiles feroces ⁊ ſtructas p̃lio ꝓpulſat acies. Nõ ꝗ ab re fuerit te quẽ ſepe ꝯ thurcos pu-

gnare neceſſarium erit. arcum in puericia tendere. fundam iactare. rotare. ſagittā
dirigere. Haſtam iacere. equos aſcendere. curſitare. ſaltare. intereſſe venationibꝰ.
nāciſci. nādi periciam. Nihil eſt turpe diſcere qđ licet honeſte facere. Audi virgili
um de pueris ytaloꝝ que referat. Natos ad flamā primū deferimꝰ. ſeuoqꝫ gelu du=
ramus et vndis. venatu inuigilāt pueri ſiluaſqꝫ fatigat flectere equos ludos et ſpi=
cula tendere cornu. Ceterum nec puero ludos interdixerim qui nō ſunt obſceni. lu=
dere cum equalibꝰ pila. queādmodū tibi Johānes binderbach vir doctus precepta
cōſcripſit. et laudo et probo. Eſt trocus. ſunt et alij puerilles ludi. qui nihil turpitu=
dinis habent. quos tibi nōnūꝗ̄ preceptores ꝑmittere debent vt ſic laboris remiſſio
fiat. et alacritas excitetur. Nō eſt ſemꝑ lr̄is ſerioſiſqꝫ rebꝰ incumbendum. nec im=
menſi labores ſunt pueris adijciēdi ſub quibꝰ defeſſi corruant. et alioquin pondere
moleſtiqꝫ preſſi doctrinā minus manſuete ꝑcipiant. Plante nanqꝫ cum modicis
aluntur aquis. multis ſuffocantur. Noſſe oportet vitam noſtram in duas ꝑtes eſſe
diuiſam. in ſtudium ac remiſſionem. Sic vigilie ſomnus pax bellum eſtas hyems
ope roſi feſtiqꝫ dies laboris cōdimentum eſt ocium. Itaqꝫ nec laborem ſumere ni=
mium. nec ocio nimis indulgere oportet. Hoſtes em̄ diſciplinarum vt a platone di
ctum eſt labores et ſomni.

Quali cibo et potu pueris vti cōuenit.

Corporalia pueroꝝ exercitia qui regnū expectant qualia debent eſſe. qua
leſqꝫ ludi iam tenes. Nūc de cibo potuqꝫ dicamus. Modicus ac tem=
patus cibus. vt hieronimus ad ruſticum ſcribit. et carni et aīme vtilis ē
Aſſit igit̄ ratio vt tales et tantas aſſumas eſcas. quibꝰ nec corpus oneretur. nec li=
bertas aīme pregrauetur. Et ꝗ̄uis cibi refutandi ſint qui difficulter digeri poſſūt
prouidendum tn̄ eſt ne delicatis aſſuetus cibarijs cōmunia demum faſtidias. Nō
ſemꝑ eſt ī vrbibus degendum. Eris nōnunꝗ̄ in caſtris. in ſiluis. in deſertis locis
vbi neceſſarium erit groſſioribꝰ vti cibis. Sic nutriendus eſt puer. ne cum tempus
ex poſtulet. bouinas carnes abhorreat. Adde ꝙ bellatori huiuſmodi futuro conue=
nit porrigere dapes. nō que delicatum. ſed que robuſtum corpus efficiant. Si quiſ
ꝑterea paſſulis. amigdalis. cōfectis ex ſuccaro cibis. ꝑuis auiculis. hedulis. agni=
culis leniorībuſqꝫ ſemꝑ menſis vtat̄. quibꝰ demū menſis releuari reſtaurariqꝫ po=
terit ſi ceperit egrotare.

De ſuꝑfluitate in eſu quarundam patriarum.

Attingā nūc aliquid qđ multi ex tuis ſubditis reprobant. Quis em̄ vel
auſtralis ē vel vngarus vel bohemꝰ. qui de frugalitate menſaꝝ libenter
audiat diſputantē. Quid em̄ eſt qđ in his regionibꝰ maioribꝰ offeratur
ꝑconijs cibarioꝝ luxurie et laute gloria menſe? Quid eſt qđ familia magna probet
magiſqꝫ predicet. ꝙ̄ diuitis cene numeroſa fercula? Ille magnificus inquiūt. ille ce
lebrandus. illi voluꝑe ſeruierim. cuiꝰ culina ſemꝑ fomat. ſemꝑ vncta eſt. cuiꝰ gule
nulla obſtant precia. qui ſplendide cenat. et raris et longe queſitis vtitur ferculis.
Cuiꝰ cellaria redundant ferculis patentqꝫ omnibꝰ. Sic hiſtriones loqui. ſic para=
ſiti ſcurreqꝫ ſolēt. qbꝰ viuēdi curia ī ſolo palato cōſiſtit. Et q ſardanapalli ſeqntes
ingluuiē. gruis collū mallēt hr̄e ꝙ̄ ſuū. Sꝫ nihil ē optīe puer īdolis. qđ eque effugē
ſapiētē opteat. ꝙ̄ viuē ad oſtētatoꝝ. ꝑplāres aures ſeq: nō aīt verā rōꝫ vſqꝫ adeo viuē
di ducē hr̄e. Spernēdi ſūt inanes rumuſculi. fugiēdi aſſentatores. Nō ē appetenda
laus q̄ ore ab inſani manat. Clariſſimꝰ patruelis tuꝰ fridericꝰ ceſar. q nūc monar=
chiā tenꝫ iꝑerij. tāꝙ̄ ſapiēs tāſobriū ſe oñdit. ñ vino ñ cibo ſe īplet. caſtigata prādia
caſtigatas agit cenas. nō curat h' qđ de ſe bibuli ferāt. Sapiētū nāqꝫ ñ ebrioꝝ ꝑco=
nia venat̄. Sꝫ ne lōgiꝰ euagemur. Quid ſibi vult tāta ferculoꝝ nūeroſitas. q̄ diuer
ſitate carniū atꝫ ſapoꝝ delectatōe ꝯuiuas q̄ſi captiuos tenet. Hīnc morbi ex nimia
ſaturitate ꝯcitāt̄. Quot ſūt q poſtꝙ̄ gule voluptatē expleuerit. vomitꝰ cogūt̄ ſuſtinē
moleſtiā. vt qđ turpiter ingeſſerūt turpiꝰ egerāt. Afferēt miſtri tui ſi ſapiēt coram te
nō plurimas epulas. noli ꝑfinire nūerū. Qui te regūt ⁊ ſanitatis ⁊ v̾tutis ⁊ maie=

ſtatis ⁊ tempoꝛis ⁊ loci ꝯſideratione̅ habea̅t. Imperatoria̅ domu̅ Julius ceſar niſi ſole̅ne ꝯuiuiu̅ fuiſſet tribus voluit ferculis co̅tentari. Ceſar auguſtus in ſu̅mo faſtigij culmine ſecu̅dario pane ⁊ piſciculis ꝯtentus iubilus erat. Dicet aliquis Quid nero. quid caligula. quid vitellius? Nunqd co̅meſſatio̅es in modice freque̅tamus. haud inficiamur. ſ; imitari optimos no̅ peſſimos. ⁊ glorioſos no̅ illaudatos decet. Rurſus adijciat aliter in italia vbi fame̅ caloꝛ extinguit. aliter in germania vbi frigus comedendi ꝓuocat appetitu̅ regulanda eſt menſa. Neqꝫ hoc negamus. At no̅ multu̅ comedere cuius ardet ſtomachi rabies. ſ; varia illu̅ ſumere p̄cioſaqꝫ ꝓhibemus. Meminiſſeqꝫ te volumus dicti ꝯuiuaru̅ vocabuli. Non eni̅ vt greci. ſic ⁊ maioꝛes noſtri co̅potatio̅es co̅meſſatio̅eſqꝫ voluerűt. quaſi vini cibiqꝫ gratia ꝯueniat. ſ; ꝯuiuia vt ſimul viuere̅t. Socrates multos p̄terea velle viuere dicebat vt ederent ⁊ bibere̅t. ſe au̅t ꝓpterea ⁊ edere ⁊ bibere vt viueret. Ad que̅ modu̅ quicu̅qꝫ ſe limitauerit is ꝑfecto no̅ magnos ſumpt⁹ in cenis habebit. paucis na̅qꝫ ⁊ minimis rebus natura ꝯtenta eſt. Ariſtoteles vir clarus ⁊ inclitus cu̅ de voluptate guſtus atqꝫ tactus id eſt cibi ⁊ veneris diſputaret. ab his ꝓficiſcere̅tur ſenſib⁹ delectatio̅es ſolas hoi̅bus co̅munes eſſe cum beſtijs aſſerebat. Atqꝫ idcirco i̅ pecudu̅ haberi feraru̅qꝫ numero quiſqꝫ eſſet his voluptatibus impeditus. Cetere ex rebus alijs ꝓdeuntes homi̅ tm̅ ꝓprie ſunt ſicut apud macrobiu̅ in ſaturnalib⁹ Euſtachi⁹ affirmat. Quis igitur habe̅s aliqd hu̅ani pudoꝛis voluptatib⁹ his duab⁹ coeundi atqꝫ comedendi gratuletur. q̄ co̅munes ſunt cu̅ aſino ⁊ ſue. Sz de venere adoleſce̅te̅ magis q̄ puerꝝ co̅ mouefacere opoꝛtebit. Interim cu̅ cenaru̅ ſumptus rep̄hendim⁹. Catonis ſmo venit in mente̅. Qui cu̅ apud romanu̅ populu̅ in ꝓdigalitate̅ ⁊ in modicos ſumpt⁹ inueheretur. Et ingt difficile eſt ad ventre̅ oꝛone̅ habere q aures nullas habet ⁊c̄.

Ne pueri i̅moderati ſint i̅ bibe̅do. ⁊ q̄ turpe eſt eis vinu̅ appetere.

VErum cu̅ delectatio guſtus pleroſqꝫ no̅ minus in potu q̄ in cibo detineat. Cauendu̅ eſt tibi ne vel multibibus vel optimibibus fias. oe̅mqꝫ inebꝛiem vitabis. Sit moderata bibitio non que mente̅ grauet ſ; que ſitim auferat. Multu̅ ſuci i̅ pueris e̅. lacte ſunt ⁊ ſanguie pleni. raroqꝫ ſitim ſentiu̅t. Appetitoꝛe vini puero nil̄ turpi⁹ e̅. Vſus vini ſicut Valeri⁹ ait. romanis oli̅ feminis ignot⁹ fuit Quid pueris ferem⁹ ne pueroꝝ bachari me̅tes aut vini ſurgente̅ ingenij iugulabimus mero. Quis theutunico moꝛe in vas vino miſcere aqua̅. mihi tn̅ nullo ratio̅e ꝑſuaſu̅ fuerit fumoſu̅ vinu̅ niſi aq̄ caſtigatu̅ pueroꝝ me̅ſis apponi debe̅. Relatu̅ eſt mihi ex bohemis ꝓcerib⁹ queda̅ fuiſſe q liberos ab infantia ſuos atꝫ ab ipſis incunabilis ſolius. Maluiatici aut Reuolij magnis ⁊ crebꝛis hauſtibus aſſuefaceret. Sic eni̅ aiebat. Poſtq̄ viri fuerint multu̅qꝫ biberi̅t. nulli⁹ vini pote̅tia me̅te̅ amittu̅t. Sic foꝛtaſſe nutrit⁹ fuerat Cir⁹ iunioꝛ q cu̅ lacedemonios vt ſecu̅ ſocietate̅ inirent hoꝛtaret̄. Coꝛ ſibi dicebat lo̅ge graui⁹ e̅e̅ q̄ fratri. Na̅ ⁊ pl⁹ meri q̄ ille bibe̅t ⁊ meli⁹ ferret. Stulta ⁊ inanis cautio. ne ſis aliqn̄ ebꝛi⁹ ſꝑ ebꝛiu̅ e̅e̅. no̅ ꝑdu̅t q ſic nutriti ſunt mente̅. cu̅ maxie bibu̅t. ſ; ſtulta̅ adherente̅qꝫ ſꝑ ebꝛietate̅ co̅tinua̅t. No̅ ibi memoꝛia eſt. no̅ viuoꝝ ingeniu̅. no̅ bonaꝝ cupido artiu̅. non gloꝛie non honeſtatis ſtudiu̅. Verꝝ ne cu̅ iſtiuſmo̅i beluis ꝯflictari videamur. qbus int̄ hoi̅es locu̅ dare ſcelus arbitramur. ad platone̅ tra̅ſeam⁹. ⁊ qua̅ ille diu̅⁹ vir de vini potu ſnia̅m tulerit audiam⁹. Hic eni̅ no̅ paſſim haurie̅da vina ſ; modicis ⁊ honeſtis inter bibe̅du̅ remiſſio̅ib⁹ refici integrariqꝫ ai̅os ad inſtaura̅da ſobꝛietatis officia ſapie̅t̄ exiſtiauit. nec diffugie̅das e̅e̅ oi̅no vini potatio̅es. qꝛ null⁹ ꝯtine̅s ꝓꝛſus aut tꝑat⁹ ſatis fidelit̄ videri p̄t. c⁹ vita n̄ int̄ ꝑicula viciozꝝ ⁊ in medis voluptatu̅ illecebꝛis exploꝛata ſint. Na̅ tui libe̅tie gre̅cqꝫ oe̅s ꝯuiuioꝝ i̅cognite ſu̅t. qꝫqꝫ illoꝝ oi̅no expꝯ ſit. ſi cu̅ foꝛte ad ꝑcipie̅das has voluptates aut volu̅tas tulerit. aut caſus indixerit aut nec̄citas impulerit. mox deliniri ⁊ capi. neqꝫ me̅te̅ ei⁹ ai̅mqꝫ ꝯſiſte̅ nec̄ce e̅. Munie̅dus e̅ ſ; puer aduerſ⁹ vini malicia̅. n̄ fuga ſic̄ egyptij faciu̅t. neqꝫ i̅gurgitato̅e ſic̄ bohemis placuit ſ; ai̅ vigoꝛe ⁊ ꝯſta̅ti p̄n̄tia. vt vſus moderato̅e tꝑat⁹ fiat ⁊ ꝯtine̅s. Vtimur au̅t vino no̅ nobis vti dominet̄. ſ; vt calefacto ſimul refectoqꝫ ai̅o ſi qd i̅ eo vl̄ frigide triſticie

vel torpentis verecũdie fuerit diluamꝰ. qđ tũc faciamꝰ. cũ modicũ ⁊ tolerabile vinũ
ſumimus. Sint ergo cõuiuia q̄ te pñte fiũt et in cibo et potu caſtigata. ſuiſqꝫ regul'
limitata. ſobria ſine luxuria. ne vel aĩe vel corpis officia ꝑpediãt. Nõ ſit illic triſti
cia nec vultus nubili. aſſit ⁊ aliqñ riſus. Nõ laudo Craſſum quẽ ſemel ĩ vita riſiſſe
Cicero ſcribit. Nã ſaluatorẽ nr̃m riſiſſe nũq̄. alteriꝰ q̄ hoĩs officiũ fuit. Aſſit in cõ
uiuio ḡuitas ſed leticiã nõ excludat. Aſſint voluptates ẜ laſciuiã nõ inducãt. Aſſit
muſica oblectamẽta ẜ nihil turpitudinis afferant.

De corpalibus delitijs cõpeſcendis.

Ceterum qꝛ corpꝰ adhuc tractamꝰ cultũ. ſuccicta platonis ſnĩa referẽda
eſt. Hoĩs tãtũ indulgeri corpori vult. vt phĩe miſteriũ p̄ſtaẽ poſſit. Quod
dictũ prudẽter putamꝰ. ſi reipublice curã ſub phĩe ſtudio volumꝰ ꝯtine-
ri. Nã qui corpꝰ optĩe curant. aĩam vͦ que eiꝰ ſeruitio vti debet negligũt. nihil ab
his differũt. q vt organa pfectiſſima poſſint hr̃e om̃i ſtudio congrũt. artẽ vͦ cuius
gr̃a cõparant organa oĩno deſpiciũt. Cõtra ſeruãdũ eſt. Nã caſtigare ⁊ ꝯpeſcere eiꝰ
impetꝰ velut immanẽ quandã beluã oportẽt. et eiꝰ aduerſus aĩam temerarios mo
tus rõis habena cohibere. Pitagoras cũ ĩtellexiſſet ex familiaribꝫ ſuis quẽdã exq-
ſitis vt pinguis fieret indulgẽ cibarijs. Hic inqt nõ ceſſat moleſtiorẽ ſibi carcerem
ſtruere. Gneus vͦ Pompeiꝰ cui magno cognitõe fuit. cũ aduerſa valitudĩe labora
ret. iuſſit medicꝰ vt turdo veſceret. Illũ ſui fruſtra q̄ſiuere. Erat eñ p̄ter ãni tempꝰ
Cũqꝫ ex familiaribꝫ qdã dixiſſet fore vt apud Lucillũ turdi. quẽ penes ãnũ integrũ
nutrirẽt inueniri poſſent. Tũ ille q̄nis egrotꝰ. Ergo inqt niſi Lucillus ſtuderet de
litijs. viuere pompeius nõ poſſet. ac dimiſſo medico paratu facillimis ac vilibꝫ vſꝰ
eſt. Illud ſolũ cibo curãdũ eſt. vt neceſſitas corpi tribuat. vt poſſit ẽẽ laboris patiẽs
Itaqꝫ vẽtri nõ ad voluptatẽ. ẜ ad ſuſtẽtatõem porrigere oportet. Naꝫ qui cenas ſꝑ
atqꝫ coquos mẽte agitãt epularũqꝫ gratia terras mariaqꝫ pſcrutãtur. miſerabili ad
modũ ſeruitute premũtur. et grauiſſima dñ̃o tributa pendũt. mihi leuius patiẽtes.
q̄ qui apud inferos penas dant veluti ignẽ diuidẽtes et cribro aquaꝫ ferentes. ac ꝑ
foſſum vas implere anhelãtes ſicut baſiliꝰ ait. Queris tñ quid de veſtitu ceteriſqꝫ
corpis cultibus ſentiamus. abſoluã paucis quid arbitrer faciendũ. Tonderi aut
aĩnari vltra q̄ neceſſitas ſit aut miſeroꝝ eſt (teſtimonio dyogenis) aut iniuriaꝝ
itaqꝫ occupatũ eſſe in corporis ornatu aut leuis eſt hoĩs aut oĩno vani. aut illius
qui probarũ inſidiat virginũ matronarũqꝫ caſtitati. Obſeruãduꝫ eſt ſupuacue mo
liaris ne plus corpi tribuas q̄ aĩe cõmodũ ſit. turpeqꝫ regi fuerit ꝓpt nimiam cor
poris curã effeminatũ videri. Eſt aũt adhibẽda ĩ om̃i cultu mũdicia. nõ odioſa nec
exquiſita nimis. ſed agreſtemqꝫ fugias et ĩ hũanã negligẽtiã. Nã demoſteni et hor-
tenſio probro datum eſt. qꝛ veſtitu et cetero cultu corpis nitido venuſto nimiſqꝫ ac-
curato fuiſſe tradũtur. Puero tñ et viro regi dignitas habenda eſt. Necnõ iacta
tie rumorem fugit in auaricie labat infamiã. qua nihil eſt in p̃cipãte deteſtabiliꝰ.

Q nihil eſt in terra p̄cioſius nihil p̄ſtantius illumiãto intellectu.

Abſolutis breuiter his que de corporis cura dicẽda ſenſuimꝰ: ad inſtitu-
tõem mẽtis feſtinat oratio. In qua re pſuadere volimꝰ nihil ẽẽ qđ hoĩes
in terra poſſideãt p̄cioſius ĩtellectu. Cetera quidẽ humane vite bona pu
ſilla ſunt atꝫ indigna. que multis laboribus inſectemur. Pulcra nobilitas ſed alie-
num bonũ. Precioſe diuitie. ẜ fortune poſſeſſio. venuſta gloria: ẜ incõſtans. Forma
decẽs ẜ caduca ꝑuoqꝫ durãs tempore. Optãda ſanitas ẜ ꝑmutatõi prorſꝰ obnoxia
Locupite vires ẜ egritudĩe aut ſenectute facile ꝯtabeſcũt. Nihil p̄ſtantiꝰ ĩtellectu
et rõne. Hoc nullꝰ fortune tollet incurſus. nulla calũnia diſtrahet. Cũqꝫ reliq̄ oĩa
tempore minuãtur. ſciam et rõem ſenectus auget. Bellũ ſingula trahens atꝫ om̃ia
ferens. ſolã doctrinã nequit eripe. Megarã cũ demetriꝰ captã ſolo equaſſꝫ Stilpho
nem pſ̃m illic oĩm nudum iterrogauit. an ſuoꝝ quicq̄ amiſiſſet. Cui ſtilphõ haud
equidem inquit. bellum enim nulla ex virtute ſpolia ducit. Ac ſocrates cum Gorgi
as percontaretur. an perſarum regem felicez eſſe putaret. Neſcio inquit quantum

ỽtutis habeat ⁊ diſcipline. Perinde ac hiſce nō aūt fortune bonis ꝯſiſtat bt̄itudo.
Acci hoc dictū eſt ⁊ memorie cōmendato Ladiſlae rex olim ditiſſime q̄uis regna
tibi maxima debent̄: nō tamē felix dici poteris. niſi ỽtute p̄ditus ⁊ anime magis q̄
fortune bonis habūdaueris. Regna nāq; ⁊ opes non magis poſſidentiū ſunt q̄ cu-
iuſcūq;. ſed vt in ſeculari ludo nūc huc tranſeunt nūc referunt̄ illuc. Sola virtutis
⁊ viuēti ⁊ mortuo ſtabil'ē ⁊ firma poſſeſſio Jureq; diuitibꝫ ſolō īqt. Et nos ñ ꝑmu-
tabimꝰ cū virtute diuitias. Tibi ergo cū diuitie affluāt. curandū ē ne ỽtutes deſint
ſine quibꝫ nedum regis ſed nec viri nomē quiſq; meret̄. Sicut hyemi neceſſaria ꝑ
ſerenitatē parare ꝯuenit. ita ⁊ boni ⁊ optimi ad ſenectutē ỽtutis viaticū ī puericia
vendicare debent. Quis nouit hūane vite variabiles caſus? Nihil ē ſub luna firū
nunc diuites homīes ſunt nūc pau pes. nūc regnāt nūc ſeruiūt. nūc ſanitate gaudēt
nūc egrotāt. Nemo ſcit mane qd veſper vehat. Nemo tam diuinos habuit fauētes
craſtinū ſibi vt policeri poſſit. Ob quā rem Theſeus vt ſcriptū apud Eutripedem
Cicero refert. ſic dicere ſolitus erat. Nā q audita a docto meminiſſem viro futuras
mecū comentabar miſerias. aut mortem acerbam aut exilij meſtā fugam. aut ſemꝑ
aliquā molem meditabar mali: vt ſiqua iniecta duritas caſui foret ne me impatuꝫ
cura laceraret repens. Sed nulla res eſt que aduerſus nouercantis fortune impetꝰ
certius q̄ phia ſolamen p̄beat. Hinc iunior Dyoniſius cū eiectus tyrānide ⁊ in exi
liū actus interrogaret̄ quid ſibi Plato ⁊ philoſophia profuiſſent. vt equo reſpōdit
animo facileq; ferrem fortune mutabilitatē. Siue igitur aduerſe nobis ſiue ſecūde
res fuerint. ad philoſophiā qꝺ ē virtutis ſtudiū recurrere debemꝰ: cuius potiſſime
reges ꝯuenit amatores exiſtere. Plurima ſunt neceſſaria regi. qui ſicut Areſtotili
placet lex eſt quedā animata. Magnū eſt regni pōdus. qꝛ nō tm̄ ſui curā rex habē
debet vt ſaluus fiat: ſ; populi q̄ꝫ vt creditā ſibi multitudinē recte dirigat ꝑ iuſticiā
in viam ſalutis ⁊ pacis. Scriptū eſt enī: Rex inſipiens diſſipabit populū. ſapiens
autē ciuitates ditat. Vere q̄ꝫ Vegetius inqt: Nullus eſt quē oporteat vel plura vel
meliora ſcire q̄ p̄ncipē. cuiꝰ prudētia debet oībꝫ ꝓdeſſe ſubiectis. Ideoq; Salomō
cum tanti pōderis grauitatē in ſe ſentiret. optionēq; habuiſſet. vt que vellet a dn̄o
poſtularet. Dabis inqt ſuo tuo cor docile vt iudicare poſſit populū tuū. ⁊ diſcernē
inter bonū ⁊ malū. Philippus aūt macedo cū alexādrū filiū ſuū cōmoneret. iube
bat eū vt ⁊ Areſtotilē obſeruaret ⁊ phie ſtuderet. ⁊ adiecit: Ne multa huiuſcemōi
agas que me penitet egiſſe.

Qꝫ philoſophie ſtudiū ſicut oībus ſic ⁊ regibus vtile eſſe dinoſcitur.

Quemadmodū tibi iam ꝑſuaſū eē putamꝰ puero q regnaturꝰ ſit neceſſa-
riū ē phandi ſtudiū. Phia ỽo oīm mater artiū. quā plato donū. Cicero
inuentū vocat abſq; litteris haud facile ꝑcipi pōt. Hec te primū ad diuū
cultū. deinde ad ius hoīm qꝺ ſitū ē in generis hūani ſocietate tuū ad modeſtiā aīm
erudiet. ⁊ ab aīo tā q̄ ab oculis caliginē remouebit. vt oīa ſuꝑa prima media ⁊ vltīa
videas. Quis igit̄ litteris inſudare noluerit qñ tātus ex his fructus ꝑcipit̄. in qbꝫ
eſt boni ac mali noticia. q̄ nobis p̄terita referāt. p̄ntia moderent̄. futura inducant.
Sine litteris oīs etas ceca eſt. Nec alieno carere ducatu pōt illitteratus princeps
Cūq; adulatoribꝫ plene ſint regū aule. qs verū principi dixerit? An nō cōducibile
eſt regē litteras noſſe. vt in phorū libris ipſe ỽitatē ſibi vendicet. Demetriꝰ quippe
valerius Ptolomeū regē monebat. vt libros de regno impioq; ſibi cōpararet atq;
ꝑlegeret. Que enī amici nō audent monere reges. Hec ī libris ſcripta reꝑiunt̄.

Quo tempore pueri litteris tradi debent.

Danda ē igit̄ ſummo ſtudio lr̄is oꝑa. Sꝫ q̄ſitū olim fuit. q̄ tpe tradi litteris
pueros oportꝫ. Añ ſeptimū ānū nō placebat theodoſio. qm̄ illa pueri etas
⁊ diſciplīe capax ⁊ laboris patiēs videt̄. Idē q̄ꝫ p̄cepit hereſthotenes. ſ; ariſtopho-
nes atꝫ Criſippꝰ qbꝫ ⁊ Quītiliāꝰ aſſentit̄ nullū tp̄s cura vacaē voluert̄. Fuiſſet igit̄

ab ipſis cunabilis incipiendū vt nutrices etiā nō nihil tibi cōtuliſſent. quas ſi fieri poſſet ſapientes Criſippus optauit. ne quid ab illis cōtagionis cōtrahi poſſet. deteriora nāqꝫ ꝑtinatiꝰ herent. et bona facile mutant̄ in peius. Paternus ſermo ſapiētia cōditus et elegātia ſepe filijs ꝓfuit. vt de Cornelia graccoꝝ matre pleriqꝫ ſcribunt. cuiꝰ eloquētia in filijs redūdabat. Multū intereſt facūde ſint an rudes: prudentes an ſtulte q̄ pueros nutriūt. ſiue matres ſint ſiue alie queuis. Sꝫ tu nutricis iāꝫ euaſiſti iugū. matrē clariſſimā ⁊ vltra modū eloquētiſſimā prius amiſiſti ꝙ nouiſſe potuiſti. Sed omittamꝰ p̄terita que magis culpari ꝙ reformari pn̄t. ad tempꝰ in quo nunc es veniamus.

Qualibus precipue inſtrui debent pueri xp̄iani.

Credimus te inſtructū eē vt xp̄ianū decet. Orōem ſcire dn̄icam. Salutatōem beate marie virginis Iohānis euāgeliū. Simbolū fidei. Collectas quoqꝫ plures. Que ſint mortis peccata. Que ſpūſſancti dona. Que magna p̄cepta dei. Que opa miſericordie. Que deniqꝫ ſaluāde aīe et in celū referende ſit via. ꝑſuaſū tibi nō ambigimꝰ. poſt hanc vitā reꝑiri aliam. que bonis leta dulciſqꝫ. malis amara ſit et moleſta. Hoc em̄ nō ſacri ſolū codices. ſed ipē gētiles quoqꝫ oſtendunt littere. Socrates em̄ vt apud Ciceronem legimus. duplices eſſe vias duoſqꝫ curſus aīaꝝ a corpe excedētiū diſſerebat. Nā q hūanis vitijs atꝫ flagitijs inquinauiſſent et totis ſe libidinibꝰ dediſſent. vel in republica violanda fraudes incepiſſent. his deuium quoddam iter eſſe ſecluſū a cōſilio deoꝝ. Qui aūt integros ſe caſtoſqꝫ ſeruaſſent. eſſentqꝫ in corpibꝰ hūanis vitā imitati deoꝝ. his ad illos a quibus eſſent ꝓfecti reditū facile patere. Quid nos dicemꝰ quibꝰ euāgelia p̄dicata ſunt. Et qui ſaluatoris incarnatōem tot miraculis cōfirmatā ſcire magis ꝙ credere videri poſſumus. Nos qdem ſi recte ſapimꝰ. hāc hūanā vitā nihil eē arbitramur. nec bonū quicꝙ̄ exiſtimādū eē cenſebimꝰ qđ ad vitam alterā nō ſuppeditat vtilitatē. Nō itaqꝫ dignitatem. nō amplitudiem maioꝝ. nō corpis vires. nō formā nō magnitudiem. non a cunctis hominibꝰ habitos honores. nō ipꝫ imperiū. nō qcqd dici poteſt in hac vita excellens. ſ̄ vltra ꝓcedere ſpes nr̄e debebūt: et ad alteriꝰ vite preparatōem cūcta moliri. Que aūt illa ſit vita aut quo pacto illa viuat̄. plus negocij eēt oñdere ꝙ nos in pn̄tia ſuſcepimꝰ. Maiores etiā auditores ꝙ ipē ſis ad percipiendū res ipā requirit. Sꝫ hoc ſolū dixiſſe ſufficiat. Si qs om̄em poſt creatos homines felicitatē mente cōcipiat. ſimulqꝫ in vnū cōgerat vniuerſū: ꝑuā qdē ꝑtē illoꝝ bonoꝝ adeq̄re cōperiet. Sꝫ illiꝰ vite bona om̄ia hūana ſimul collecta. magis abeē ꝙ vmbrā et ſomniū a veris rebꝰ. Ad hāc porro vitā ſacri ducūt ſermones ꝑ occulta nos erudientes. ad quorum ꝓfundū ſenſū dū tibi ꝑ etatē venire nō licet: nō ē ab re vt in alijs doctoꝝ tn̄ viroꝝ libris erudiaris. Eſt em̄ et poetis ſic Baſiliꝰ ait actoribꝰ et ſcriptoribꝰ ceteris et om̄ibꝰ hoībꝰ inherendū. vn̄ nobis ad ingenij exercitatōꝫ aliqua ſit vtilitas acceſſura. Hic deū p̄ceteris om̄es colendū littere clamitāt. Huic te primū dabis cōmendabiſqꝫ. hic tuus ē auctor. tuus pr̄. tuus dn̄s. huic oīa debes. Cunqꝫ om̄es hoīes deo referre gratias debeāt. tu illi maxime regratiari et ſeruire teneris. cuius munere factū eſt vt rex naſcereris. poteras vnꝰ ex plebe aut vnꝰ ex rure naſci. Sꝫ inſcrutabile dei iudiciū i ſublimi te ſolio collocauit. Nō efferri debes nō tumeſcere. nō ſupbire: qđ tibi datū eſt. alteri dari potuit. Quāto maior es natu tāto debes te humilius gerere. ſubijcere collū regi vni. intereſſe diuinis officijs. Nā cui diuinꝰ cultus ē cordi. facile reliqua famulāt̄. Primū querite regnū dei ſcripta dicit. et poſt hec om̄ia adijcient̄ vobis. Romani ꝙuis gētiles erāt om̄ia poſt religionem ponenda duxerūt. etiā in quibꝰ ſumme maieſtatis ꝯſpici decus voluerūt. Nec dubitauerūt ſacris imperia ſeruire. Ita ſe hūanaꝝ rerū futura regimīa exn̄tia. ſi diuio ſubeſſent bene atꝫ conſtanter fuiſſent famulata. Quid nos veri dei noticiam hn̄tes facē debemꝰ? Caue ne tibi religionē putes eē ſubiectā ꝙuis maximi pricipis nomīe gaudes. Non dn̄s ſed filius eccl̄ie. ſacerdotis impio in his que dicta ſūt dei ſubiectꝰ es. Theodoſius ceſar ꝙuis potētiſſimus eſſet et romanū gubernaret im-

perium. Ambroſio tamen Mediolañ eccleſie preſulatum tenenti collum ſubiecit.
imperatamqꝫ penitentiam peregit humiliter Conſtantinus autem maximam ſacer-
dotõ reuerentiam exhibuit Iudiciũ ſuper epiſcopis in cõcilio niceno ferre nõ voluit
aſſerens deos ab hominibꝫ non eſſe iudicandos. Nec mirum. Ait enim in epiſtola
ſua Clemens. qui beato petro in apoſtulatu ſucceſſit. Omnes principes terre et cun
ctos homines ſacerdotibꝫ obedire. aut capita ſubmittere debere. Eos autem a ſolo
dño iudicandos: quia ſui ſunt et non alterius. Et quis eſt qui alterius iudicet ſer-
uum? Nam ſi iſta non paciuntur homines. nec deus deorum et dominus dominan-
tiũ hec vlatenus patietur. Sic ſanctiſſimus ille preſul beatum petrum eterne vite
clauigerum predicaſſe commemorat. Tu ergo preſbiteros qui dei miniſtri ſunt ho-
norabis. non ſines opprimi. non grauari. non affici quibuſuis iniurijs. Nec dices in-
eptus ſacerdos eſt. indignus. immundus Nihil ad te. iudicem habet. non erit inul-
tum quod cõmiſerit ſcelus Tu dignitatem et ſacramentum venueraberis. Nec audi-
es diſculos enormeſqꝫ iuuenes qui tibi ꝑ adulationem ſecus nitũtur ꝑſuadere.

Cum quibus expedit pueros conuerſari.

Requirit hic locus vt quales tibi iuuenes conuiuere miniſtrareqꝫ pueros iu-
ſta ratione velimus palam fiat. Et hinc eni poteſt vtilitas dominiũqꝫ re-
dundare. Sint ergo qui tibi aſſiſtunt moribꝫ inſtituti. nulluz ſit in eis vi
cium. non vtantur vocibꝫ deprauatis. facile enim imitandis turpibꝫ ac prauis oẽs
ſumus. Et in prouerbio dicitur. Si claudo vicinus habitaueris et ipſe nonnunꝗ̃
claudicabis. Multum eſt in teneris conſueſcẽ ſicut virgilius ait. Caueãt autẽ ꝑcepce
ptores tui. ne quis tibi adoleſcens aſſentator adhereat. Eſt enim peſtiferũ genus ho
minum qui laudant quecũqꝫ audiunt laudari. et rurſus cum vituperante vituperãt
negant ſi quis negat. et affirmant niſi audiunt affirmantez. atqꝫ vt Polipus ad ſpe
ciem ſubiecti ſoli colorem mutat: ita et iſti ad voluptatem audientiũ ſententiam va-
riant. parati et aduerſus iuſticiam et aduerſus deuz teſtificari: ſi placitum eſſe puta-
rint audienti. Abigatur ex tuis edibꝫ hec peſtis. Sint veraces tecum pueri. verecun
di. pudici. modeſtie cultores et ſanitatis. non ficti. non fallaces. non pertinaces. non
vinolẽti. nõ crapuloſi. non iniurij. Ex his quidam vngaricũ quidã patriũ qdã bohe-
micũ. omnes autem latinũ ſermonẽ norint. viciſſimqꝫ obloquãtur. Sic abſqꝫ labore
et q̃ſi ꝑ ludũ hec oĩa ꝑdiſces ydeomata. et alloqui tuos ſubditos ꝑ teipſum poteris
Nihil eſt ꝙ ſuo principi fauorem populi cõciliet q̃ gr̃a ſmonis. Et indign⁹ quodã-
modo regno vid̃r. q cõquerentes aut aliquid expoſtulantes regnicolas nõ intelligit.
Auo tuo materno maximi cordis regi tantũ ꝓfuit linguas noſſe cõplures. quantuz
patri tuo nocuit ignoraſſe. Metridatem qui regnauit in Põto. quis non cõmẽdabit
qui viginti duabꝫ gentibꝫ quibus imperauit abſqꝫ interprete loquebatur. Nec ego
te plus Auſtralibus populis affectũ q̃ bohemis vngariſqꝫ voluerim. Tui ſunt omẽs
equali ſtudio dirigendi. indignã rem agit teſte platone. qui vnam partem reipubli-
ce ſic curat. vt alteram deſerat. Que res maxime ſepe calamitatis cauſa principibꝫ
fuit. Atqꝫ ratio hec potiſſima eſt que nobiliſſimam ytalie prouinciam ſubtraxit im-
perio. Quia contenti patrio ſolo reges theuthonici nimiſqꝫ ſuis affecti laribꝫ ytalie
regimen neglexerunt. Regna non minus amor q̃ ferrum tuetur. ſed amari qui non
amat impoſſibile fuerit. amoris autem conciator lingue cõmerciũ. Tibi ergo cum ꝑ
etatem licet intendum eſt vt audire ꝑ te ſubditos intelligere et affari poſſis. Contin-
gũt ſepius aliq̃. q̃ tibi ſoli referre ſubditi velint. nec interpreti cõfidũt. Princeps in-
ſuꝑ q ꝑ aliũ ſemꝑ loq̃ʇ nihil recti magis q̃ regis nomẽ meretur. Mulieri vt Home-
rus inquit taciturnitas decus affert at non item viro.

Quibꝫ modis ſmonis vſus in pueris formari debeat.

Nunc qa de ſmone icidit ſmo. Quibꝫ mõis ĩ puero ſmonis vſus formari
debeat dicendũ exiſtimam⁹ vt cũ virilẽ togã ĩduerit. nõ ſolũ loqui ſ3 ornate
loq prudẽterqꝫ valeat. ꝙ regi negligẽdũ nemo putauit. maxia nãqꝫ ꝑcunia
ſibi cõparat. q loq̃ndo ceteros ſupãt. atqꝫ hec vna res fuit q̃ vlurẽ ẽ q̃uis ĩhellẽ pugna

ci prec cit Aiaci. Achilles namqꝫ poſtq̄ interemptus eſt arma non forte brachium
ſꝫ florida lingua tulit. Haud igitur recte Ciceronis illud nonnulli carpūt. Cedāt ar-
ma toge. Concedant laurea lingue. Nam vt idem Cicero dicit. Cū idcirco homines
a beſtijs differant ꝙ aliqui poſſunt. Qua demū laude dignus eſt. qui in ea re ceteros
ſuperant. in qua homines beſtias antecellūt. At nos lingue q̄uis erudite ſermonem
magis q̄ taciturni principis morem probamus. non tn̄ impremeditatū puerum loq
cōmendam⁹. Quod enī inconſulto ac temerarie dictum factumue fuerit. id pulchrū
eſſe nequit. Inprecogitati ſermones. nedū puerorꝫ ſꝫ virorūꝫ q̄ꝫ plurima leuitate atqꝫ
in curia referti ſunt. Conſiderata vo premeditatō. orationē vagari nō ſinit. Quid di
cam de pueris. qn̄ illuſtres oratores Perides et demoſtenes ſe alloqui ppl'm recuſa-
runt. quia imperatos ſe eſſe dicebant. Si quis vo ex tēpore ſinat dicere. extreme cau-
ſā garrulitatis inſtituit. Nolo tibi nimiam puero ſermonis patere licentiā. Magne
ſapientie tempeſtiuum ſilentium eſt. Nonnunq̄ ſermone preſtanti⁹ plures dixiſſe q̄
tacuiſſe penituit. Quod ſilentio retentum eſt effertur facile: quod ſemel edideris. re-
uocari nullo modo poteſt. Nam ſemel emiſſum teſte flacco volat irreuocabile verbū
Quid ergo dicem⁹ cum et ſilencij et orationis magna vtilitas ſit. tenere te mediūꝫ vo
lumus. neqꝫ tacere ſemp neqꝫ loqui ſemper. Non exigimus Pitbagoreū id quinquē
nale ſilentiū. neqꝫ terſitis loquacitatē. Linguam dicebant veteres debere non eſſe li-
beram nec vagam: ſꝫ vinculis de pectore imo et de corde aptis moueri et quaſi guber-
nari. Nam q ſunt faciles leues et importuni locutores. borū orationē bene exiſtimatū
eſt in ore naſci non in pectore. Vlixem cōtra Homerus ſapienti facundia preditum
vocē mittere ait non ex ore ſꝫ ex pectore. Nempe verborū cobercende petulantie vallū
poſitum ē dentiū. vt loquēdi temeritas nō cordis tm̄ cuſtodia cobibeat. ſꝫ et quibuſ-
dam quaſi excubijs in ore poſitis ſepiatur. Cauendū eſt ne obijci poſſit id Epichamij
Cum loqui neſciret tacere non potuit. Aut ſaluſtianū. Loquax inqt magis q̄ facun-
dus. Opus eſt vt loquendi vires radices agant. tumqꝫ cum tēpus aduocarit fandi li-
bertas detur. Nimia tacicurnitas loquendi facultatem adimit. Sicut enī qui longo
tpe cōiecti ī vinculis fuerit. ſi poſteri⁹ ſoluant̄. ob vīculorꝫ cōſuetudinē nequeunt am
bulare: ita qui ſmonē diutius aſtrinxerunt. ſi quando loquendū ex improuiſo fuerit
cōmuteſcunt. Vt autē recte formare ſermonem poſſis. qd attinet puero nō nihil dicē
dū eſt. Formanda ē in pmis vox. ne feminea exilitate frangat̄. neue ſil'r tremat: aut
nimium boet. expreſſa ſint verba. ſuiſqꝫ lr̄is totis enunciētur. non excidant extreme
ſillabe. nō audiatur vox in faucib9. atqꝫ expedita ſit lingua et os. abſolutius expreſſi
orqꝫ ſermo. Nomina q̄dam p̄ceptores tui verſuſqꝫ offerent tibi affectate difficultatis
ex pluribꝫ ⁊ aſperrime coeuntib9 inter ſe ſillabis concatbenatos. et veluti cōfrago-
ſos q̄ citiſſime vt vuluas atqꝫ prouincias. Naꝫ et demoſtenes cum lingue tardioris
eſſet. acceptis in ore lapillis ſolus ſibi pronunciabat orationes. quib9 emiſſis facilli-
me ac expolite demum in ſenatu concionabatur.

Quales orationes quos ornatus pueri ſcire debēt. et ꝙ turpiloquia caueant que
ſolent bonos corrumpere mores.

His poſtq̄ preceptis inſtitut⁹ fueris. equales tuos oratōis ornatu grauitate
teqꝫ ſuperare contendas. victor euadas tum in boc tum ī omni laudabili
exercitio. dolebis vinci. vincere gaudebis. Licet enim ipſa vicium ſit am-
bitio. frequenter tamen cauſa virtutum fuit. et ille nimirum cōmendandus eſt puer
quem laus excitat. qui victus flet. quem gloria iuuat. Abſit autem in omni ſermone
turpitudo. qm̄ actionis vmbra. vt ait democritus extat oratio. Corrumpunt atqꝫ bo
nos mores teſtante apoſtolo cōfabulationes male. Quod ex Menādo receptum Ie-
ronim⁹ aſtruit. Et quoniā plerūqꝫ ſermones qui feſtiuitatem babēt. latenter aliqd
admittūt mali. vt venena melle pmixta bibantur: in omni turpiloquio imitandus ē
vlixes. qui ſeras affixit auribꝫ. ne ſirenarꝫ cātus exaudiret. Abſit in colloquendo fa-
cilitas. ī obuios cōpellēdo ſuauitas in reſpondendo benignitas. Nam graues in col
locutiōib9 mores digna in ſe odia contrabunt. Abſit in contentionibus pertinacia.
vincat prudentia. obtineant rationes. non ſolum vincere. ſed forte vinci ſpecioſum

eſt. Tenenda eſt euripedis ſententia. qui duobꝫ colloquentibꝫ. cū alter furit. eū lōge
ſapientiorē affirmat qui verba frenat. Abſit in omnibꝫ verbis iniuria. Nam mentiri
ſeruile viciū eſt. et a cunctis mortalibꝫ odio inſectandū. Quātoqꝫ dignior eſt qui i men
titur. tanto ſcelus eſt deteſtabilius. Omne enim viciū Iuuenalis quit tāto preſtāci⁹
i ſe crimen hꝫ. quāto maior q peccat hr̄. Sit iſup ſmo tu⁹ neqꝫ humilis neqꝫ depſſus
nimis neqꝫ tumid⁹ aut arrogās. Que tumet orō inciuilis eſt. q̄ tenuis ē nuſq̄ mouet.
queādmodū corpus non ſolū incolume. verūetiā bone habitudinis eſſe oportet. Ita
et orationem non modo non egram, ſed etiam robuſtā eſſe cōuenit. Maiora ſūt hec
q̄ poſſis capere. patebit tamē et his ſuū tempus. Atqꝫ hanc ſmonis materiā quā na⸗
tura miniſtrat grāmatica dirigit. acuet dyaletica Rethorica illuſtrabit. philoſophia
condiet atqꝫ perficiet. quibꝫ de rebꝫ ſuo loco dicetur.

Ut memoriam puer exerceat.

Et cū loq̄ndi facultas cui⁹ v̄ba et ſnīe laudēt abſqꝫ ope memorie eē nō poſ
ſit. op⁹ ē vt memoriā puer exerceat. h igenij ſignū i pueris ē tripliceqꝫ v̄tutē
habet. ſine labore percipit fideliter retinet et facile imitatur. Huic diebꝫ
ſingulis eſt comittendū ſiue ſint verſus ſiue ſententie graues ex illuſtribꝫ auctoribꝫ
Memoria nanqꝫ penu ſcientie dicitur ac diſcipline ⁊ i fabulis muſaꝝ mater appel⸗
latur. qa gignit et nutrit. hanc tu in vtraqꝫ parte iuuabis ſiue natura memor ſiue ob⸗
liuioſus fueris Aut enim roborabis habundantiā aut ſupplebis defectuꝫ ac verſibꝫ
parebis heſiodi. Sic enim ait Paruula ſi temptes ſupradixiſſe puſillis. Idqꝫ fre⸗
quens peragas grandis cumulatur aceruus.

Hic commendat exercitium grāmatice artis.

Quia v̄o grāmatica doctrine cuiuſuis oſtium eſſe dinoſcitur. ac plus in re⸗
ceſſu hꝫ q̄ in fronte. pmittit deſperataqꝫ videri poteſt. niſi ab ephebꝫ pue⸗
riſqꝫ percipiat. admonere te paucis volum⁹ ne hanc ꝯtemnas artem. qua⸗
ſi regio culmine minus dignam. Nihil eni ex grāmatica nocet. niſi qđ ſuperuacuū
eſt Cuius maximos viros cōſtat fuiſſe ſtudioſiſſimos. Oſtendit hoc in epiſtolis ad fi
lium ſcriptis Marcus tulius orator. idemqꝫ cōſul et patrie tutor Iulius ceſar ſum⸗
mus imperator. adeo diligens huius artis fuit. vt emendatiſſimos ſcripſerit de ana⸗
logia libros. Auguſtus qꝫ octauian⁹ q̄peritus grāmatice fuerit in epiſtolis ad ipm
ceſarem ſcriptis manifeſtat. q teſte quintiliano emendatius dici calidum q̄ caldum
maiolt. nō qa id nō ſit latinum: ſꝫ quia ſit odioſū. Non ergo pudeat te diſcere qđ ma
ximi orbis principes magno nanciſci ſtudio curauerūt. Dixeram⁹ ſupra doctrinam
regibꝫ neceſſariam eſſe. q̄ ſi parum mihi habes fidei: regius ꝓpheta te cōmoneat. Et
nunc reges intelligite precipit ille. erudimini qui iudicatis terram. Quomodo eru⸗
diri et diſciplinam diſcē poteris niſi totius eruditionis initiū et fundamētum acce⸗
peris qđ eſt grāmatica. Sed dediſti tu hactenus huic operā arti. nec inuitus p̄cepto
ris tui monitis auſcultaſti. nō tamen adhuc pfectus grāmaticus euaſiſti. pergis enī
adhuc diſcere pfectius. quibꝫ ex rebus decreuim⁹ tibi nonnulla de gramatica ſcribe
re. nō qa velimus ipſe te grāmaticā docere. ſꝫ breuiter ipſos fontes oſtendem⁹. ex quo
rū potu veri grāmatici fiunt. ad quos vt tui preceptores te ducāt tanto magis opta⸗
mus. quanto id magis tibi cōducibilius arbitramur.

Qꝫ grāmatica habet tres partes principales.

Grāmatica ſicut quintilianus ait in latinum tranſlata litteraturam deſi⸗
gnat. habetqꝫ partes tres recte loquendi ſcientiā. poeticam et alioꝝ au⸗
ctoꝝ enarrationem ſcribendiqꝫ rōnē. Detigam⁹ ex his aliquid quod tibi
audire ſit vtile et nobis dicere nō indelectabile. Prima pars eſt recte loquendi ſcien
tia. Rectā locutionē hoc ideo accipim⁹ loco. que verbis aptis et rite cōiunctis enun⸗
ciat q̄uis alias vicioſa et procax minuſqꝫ iuſta fuerit. Si ergo grāmatice recteqꝫ lo⸗
qui volumus. noſcendus eſt verboꝝ vſus. Aliq̄ nr̄a ſunt. aliqua peregrina. aliqua
ſimplicia. aliqua cōpoſita. aliqua ꝓpria. aliq̄ a tranſlata. aliq̄ vſitata. aliq̄ ſita. atqꝫ i
his tota vis recte loquendi conſiſtit. vt his apte compoſiteqꝫ vtamur. Noſtra dicim⸗

tur omnia que ab ytalicis inuenta ſunt.vt amor lectio ſcriptio.peregrina ex oībꝫ ꝓ-
pe gentibꝫ recepta reperiuntur.vt a gallis.Reda ab hyſpanis gurdi qui vulgo ſtoli
di reputātur.Ex theutonicis.Macrbio.Infinita vō ex grecis.vnde romanus ſer-
mo vt plurimum verſus ē.Et ī verbis qiudem grecis vtendū eſt declinatione latina
quſqꝫ patiꝰ decor.vt Plato palemo.non platon Palemonqꝫ dicatꝰ.quia rectus ī on
latinus exire non cōſueuit.Nō tñ admoduꝫ abſurde greca quoqꝫ declinatō nōnūꝗ
recipitur et preſertim in carmine.vt apud Uirgiliū Audiat hoc tantū vel qui venit
ecce palemon.Et nobis idem Alchimedon duo pocula fecit.Et orphea quē ī medio
poſuit et phillida amo ante alias.Et aulay in medio libabāt pocula bachi.Nec pa-
tiebantur antiqui in as greca nomina maſculina finiri per rectum.ideoqꝫ apud ple-
roſqꝫ reperiꝰ.Enea pelea.Anchiſa.hermogora at modo viciū eſſet niſi Pelias Ene
as anchiſes hermogoras dicereꝰ.vt iā latinū declinatio greca vſuꝫ obtinuerit.Sim
plicia verba ſunt amo lego.probus territus et his ſimilia.Compoſita vō vt adamo
perlego improbus perterritus.fiunt qꝫ cōpoſitiones aliquādo ex duobꝫ.vt ꝑterritꝰ
ex ꝑ et territus.aliquando ex tribꝫ vt imperterritus.ab in per et territus.Putat qꝫ
Cicero Capreꝰ ex eo fieri quod ē cape ſi vis.Et ſunt q Lupcalia interpretenꝰ.Lu-
dere per caprū.Iunguntur aūt verba ex duobꝫ latinis integris vt ſuperfui et ſubter
fui.ꝗuis ex integris an cōpoſita ſint queri poſſit.aut ex integro et corrupto.vt mali-
uolus.Aut ex corrupto et integro vt noctiuagus.Aut ex duobus corruptis.vt pe
diſſequꝰ.Aut ex noſtro et peregrino vt biduuꝫ.aut ecōtra vt antichato.Aut ex duo
bꝫ peregrinis vt epiredia ⁊ antixp̄s.Epi greca ꝑpoſitio eſt Rede gallicū vehiculū
neqꝫ grecus inde neqꝫ gallicus dixit epirediū.Romani ſuū ex alieno vtroqꝫ fecerunt
ꝓpria vō verba illa dicunꝰ.que illud ſeruāt ad qō primū denominata ſunt:vt flumē
qō aqrū multitudine fluit ſꝑ Torrens ꝙ inundatōe tumeſcit ſiccitate deficit.Atqꝫ ī
his cognoſcendis recteqꝫ locādis non parua diligentia opus eſt.vt edem pro templo
dei ꝓ domo magni viri.non ecōtra dicamus.Aut loborē pro dolore aut dolorem pro
labore ponamus.Trāſlata vō dicunꝰ que alium natura intellectū.aliuꝫ loco prebēt
veluti gemma.ſm naturam precioſum lapillum ſignificat.ex loco tranſlata in lo-
cū ſignificare guttam pōt.quam vitis putata mittere ſolet:ſeu pullulanteꝫ primo ve-
ris tp̄e ramuſculū.Transfertur autē vbū ex loco in q̄ primum fuit:in alium in quo
aut ꝓprium deeſt aut tranſlatū pro ꝓprio melius eſſe videꝰ.Compellitqꝫ nos verba
trāſferre aut neceſſitas.aut vtilitas.Neceſſitas vt iam de gemma diximus.Nec enī
nomen aliud habuit ruſticus.quo ſe mōſtrātē primo ramuſculū ſiue guttā liquoris
exinde manantē appellaret.Neceſſitate qꝫ durum hominem dicimꝰ atꝫ aſperū.quia
non habemus propriū qō demus his effectibꝫ vocabulū.vtilitas bifariā diuiditꝰ.qꝛ
vel ſignificantiꝰ vel ornatius q̄ ꝓprijs tranſlatis vtimur.Significantiꝰ dū dicimus
hominem īcenſum ira.aut inflammatum cupiditate aut errore lapſū.Iratuꝫ enim ⁊
cupidū et errantem proprie licuit ſꝫ minus ſignificāter.Ornatus cauſa multa inter-
poni trāſlata ſolent.vt lumē orationis.generis claritatem.cōcionum procellas elo-
quentie fulgura.Modicus tamen atqꝫ oportunus tranſlationis vſus illuſtrat orati
onem.frequens autem et nimius obſcurat et tedio complet.Continuꝰ vō in allegori-
am exit atqꝫ enigmata.Nec parū iudicij neceſſarium eſt.vt que continua que vel de-
formis tranſlatio ſic cognoſcatur.Honeſta profecto mihi atqꝫ iocunda diui Auguſti
ni tranſlatio videtur.dum in ſermone innocentum inquit.Qui vō dicuntur martirꝝ
flores.quos in medio frigore infidelitatis exortos.velut primas erumpentis eccleſie
gemmas quedā perſecutionis pruina decoxit Cicero caſtrataꝫ morte Affricani rem-
publicā inepte dici exiſtimauit.Quid ſi illum audiſſet qui pſicatum ait monetare
verba.qa voces emulari noſtras conatur.Uſitata ſunt verba que communi terun-
tur vſu.et his tutius vti poſſumus.Cicero dicit que primo dura fuerunt vſu molliri
nec tempore ſuo ſatis audacter vrbanum dicebant.nec viuo Quintiliano practicaꝫ
at hec hodie trita ſūt qs ātiqꝛ vľ ſcādalū ľ gehēnā dixiſſꝫ.ſꝫ iſta nobꝭ lcō euāgelica tra
didit.Hic id oratij veꝝ redditꝰ.Mľta renaſcēꝰ q̄ iā cecidē cadūtqꝫ.q̄ nūc ſūt ī honore

vocabula ſi volet vſus. Quem penes arbitrium eſt ⁊ ius ⁊ norma loq̄ndi. Ficta vo-
cabula ſunt q̄ ſibi q̄ſq; nouiter fingit vt apud oratium Inimicat vrbes. hoc eſt inimi
citias facit. Idem q̄z v̄bum fingere videt̄ alio loco. Volucriſq; fati tardauit alas .i.
eſt diſtulit. Seruius ait q̄buſdam herbis olim ſacerdotes amaſculari fuiſſe moris vt
ampliꝰ coire non poſſent. v̄bum eſt ex maſculo fictum. Sed non licet omnib; v̄ba fin
gere. v̄ba noua. Qd̄ em̄ ait Flaccus Licuit ſemp̄q; licebit ſignatum p̄ńte nota ꝓducē
nomen. Ut ſilue folijs patronos mutant̄ in annos p̄ma cadunt ita v̄boꝝ vetus inte-
rit vſus. Et iuuenum ritu florent modo nata vigentq;. ad eos referendum eſt. q iam
orando atq; ſcribendo magnum ſibi nomen fecerunt. Sicut Therentiꝰ q p̄mum dixit
obſequm ⁊ beatꝰ inuentor meſſalia atq; mirabilium excogitator. Auguꝰ. Qui medio
cri ſunt ingenio non inuenire vocabula .ſ. inuentis vti debebunt. In omnib; aūt v̄bis
ſiue noua ſint ſiue antiq̄ ſiue nr̄a ſiue aliena ſiue ꝓpria ſiue tranſlata. nullus honor
fuerit nullaq; laus niſi bn̄ reb; accōmodet̄. Cumq; duo ſunt tantūdem ſignificantia.
eo vti p̄ſtat qd̄ meliꝰ ſonat vt faciliꝰ intelligat̄ vt beatitudinem q̄ȝ potiꝰ dicas.

De variatione dictionum ⁊ declinatione tempoꝝ ⁊ caſuum.

Cognita v̄o natura v̄boꝝ diminutiones declinatōnes deriuationeſq; pre-
noſcē oportebit. Memineris ſcabelium ex ſcamno. vinum ex villo. ex par
uo puſillum. Ex pinna qd̄ eſt acutum bipennem q̄ ſecuris eſt vtrimq; ha-
bens aciem. At ex recto q bos eſt fieri bouem ⁊ a lauando fieri lotum atq; illotum. va
riant̄ nanq; plurimum dictiones ⁊ in caſib; ⁊ tp̄ib; ⁊ in numeris ⁊ in modis. vt hec
tradita ſunt apud ḡmaticos admodum diffuſe. Nec p̄poſitio ꝯiuncta v̄bis ſemp̄ eū-
dem remanere patit̄ ſonum. vt cadat excidit. calcat exculcat teſtimonio ſunt. fuerūt
q pepigi ex v̄bo paciſcor deſcendē putauerunt qd̄ minime veꝝ eſt. Paciſcor nanq; p̄-
terito tp̄e pactꝰ ſum ex ſe format. non pepigi qd̄ Quintilianꝰ ab eo affirmat ꝓficiſci
qd̄ eſt paco. Inuentum eſt em̄ in duodecim tabulis pacunt. cuiꝰ eſt ſimile cadunt at
.ſ. ex cado ſumit̄. ſic ḡ ⁊ pacunt dixeris ex paco. Cado cecidi p̄teritum habet. paco pe-
pigi. Ad hec adijcienda ſunt genera ne maſculinum dixeris qd̄ femininū ſit aut neu
trum aut ꝯmune. Poſtꝰ hec qd̄ maius eſt ꝯnexiones v̄boꝝ ⁊ nominum quo pacto fie-
ri debeant. Sciendum eſt vt apte ꝓnomina p̄ticipiaq; locant̄. nec aduerbia p̄poſitō-
nes interiectioneſq; negligant̄. Cauēdumq; totis animi virib; erit. vt in omni v̄bo-
rum ꝓnunciatione barbariſmi feditas abſit.

Barbariſmꝰ ꝯmittit̄ in ꝯmixtione ydeomatum.

Barbariſmꝰ q̄dem ex multiplici manat fonte. Ex gente vt ſi latina in ora-
tione vocabulum afrum vel hyſpanum vel theutunicum miſceas. quod
non ſit vſu latinum. Ex natura vt ſi inſolenter minaciter ac crudeliter lo
quaris. barbare nanq; dixiſſe videberis ex alteratione dictionum vt ſi detrahas vel
addas vel varias ſillabas vel lr̄as aut de loco ſuo tranſeuntes. vt Tinga placenti-
nus qui p̄cula pro gula dicebat. duplicis ab hortenſio barbariſmi notatus vicio.
Hoc tamen apud ſcriptores carminum aut veniam ſepius aut laudem meretur. vt
Virgilius. Nec ſpes libertatis erat nec cura peculi pro peculij. Et alibi. Cingite
frōte comas ⁊ pocula p̄riorgite dexteris. Priorgite tanq̄ȝ p̄riorigite dixit. Et iuuena
lis adijciens ſillabaȝ de nerone ſic ait. Quales ſunt epulas ipſum glutiſſe patamus
induperatorem. pro imperatorem metri menſura depoſcit. Quedam ſunt verba. q̄
ſi proferant̄ ſingula vicioſa ſunt. iuncta v̄o ſine rep̄henſione dicunt̄. Nam ⁊ dua ⁊
tre ⁊ pondo barbare ſapiunt. Et duapondo ⁊ trepondo recte dici. Quintilianꝰ affir-
mat. Nec barbariſmus abfuerit ſi que longa eſt ſillaba breuiter pronunciaueris.
aut correptam ꝓduxeris quod poetis aliquando p̄miſſum eſt. vt ytaliam fato ꝓfuqꝰ
lauinaq; venit. Virgilius em̄ ytalie primam ſillabam que breuis eſt vbiq; produ-
ctam facit.

Qualiter et qn̄ cōmittitur vicium ſoleociſmi.

Soleociſmi quoqꝫ vicium multiuariam cōmittimus vt cum ſuum rei non
redditur genus. vt ſi hunc arborem dixeris quod feminium eſt. Corticem
tn̄ et amaꝝ poſſumꝰ ⁊ amarā dicē cū ſit vtriuſqꝫ Uirgiliꝰ auctor. ſi v̉bo vł
participio vel prepoſitioni non redditur ſuus caſus ſoleociſmus adeſt. ſi vnuꝫ ad te
vocans venite dicas. aut ſi plures a te dimittens ita loquaris abi. aut ſi dicenti quē
video ita accurris. aut reus eris ſoleociſmi ſi magnum peculiolum aut grandē te di-
xeris equulum poſſidere ꝙuis improprie loqueris nō tamē cōmittis ſoleociſmuꝫ. an
et aut cōiunctiōes ſūt. ſi tamen requiras. hic aut ille fuerit in vicium cadis. Nec mi-
nus peccabis ſi pro illud ne feceris non feceris dicas. Quia licet ne et nō aduerbia
ſunt. alterum tamen negandi alterū vocādi eſt. In ſacra tamen ſcriptura repertū eſt
Non furtū feceris cū furtum fieri prohibetur. ſed ibi quoqꝫ vt in poetis multa licen-
ter ꝙ ſignata magis dicunt᷑. Quedam ſunt que ſingulariter dūtaxat efferunt᷑. quedā
pluraliter tm̄. Quedā per paucos caſus dici volunt. cōmutata v̉o ſoleociſmū habēt
Nec enim nex michi inſtat dicere licet. neqꝫ mortes imminēt ꝙuis et hoc aliquando
ꝑmittatur ſi referat᷑ ad plures. Nā vnus vnā tm̄ mori mortē poteſt. Nec p̄r̄no mani
ſacra factio dicendū eſt. ſ paternis manibꝫ. Habēt autē nōnulla ſoleociſmi faciē nec
tamen vicioſa ſūt. vt Tragedia thieſtes. Ludi floralia et megalenſia ſtemata. hec no
minant᷑ frequentiora quidē apud poetas. ſ oratoribꝫ ꝗꝫ ꝑmiſſa ſunt et nomina femi-
nina quibꝫ mares vtuntur et neutra qbꝫ femie vt Silla. Catilina Jugurta. Meſſa
lia. Galba. Dolobella. Agrippa. Glicerium Dortiū philortiū Auſtochium. Nec vi-
cium habent In quibꝫ omnibꝫ ſi quis vicio carere vult. quatuor eum noſcere oporte
bit. Rationem vetuſtatē. autoritatē. cōſuetudinē de ratōe primū eſt trāſigendum ⁊c̄.

De analogia et Ethimoloia.

Rationē que de grāmatica pōt Analogia preſtat. aut Ethimoloia. Ex his
tn̄ non tantū ratio ꝙ exemplum valet: quia cōſuetudini ſeruiūt. ob quam
rem inepti ſunt qui pertinaciter deriuationibꝫ aut ſimilitudinibꝫ magis
herent ꝙ cōſuetudini. vt qui audaciter dicere volūt. nō audacter. et conire nō coire.
et frugalis nō frugi. licet omnes oratores aliud ſeq̄nt᷑. Analogia ex latini greco ī la-
tinū tranſlata ꝓportio nūcupat᷑. pōtqꝫ dici ſimiliū ratō. Huiꝰ vis eſt. vt illud qd̉ du-
biū eſt. ad aliqd̉ ſimile referamus de quo non queritur. vt incerta certis probemus.
vt ſi queramus. finis feminiū ſit. an maſculinū. ſimile illi ſit panis. ſi dubium eſt do-
mu dicēdū ſit an hac domo. ſimilia ſint anus manus. Si ſcire cupias an ferueo. es
ſit media ſillaba longa vel breui. Erūt illi ſimilia prandeo ſpondeo pendeo q̄ ſponde
re prādē pēdē faciūt. mediāqꝫ productā retinent. Sed multa eſt in his deceptio. Re
pertum eſt apud lucillum feruit aqua et feruet nunc ad omnia vt ſit feruio. is. it. Uir
gilius quoqꝫ feruere litora late. media correpta dixit. Nos etiā in domo fuimꝰ. nō ī
domu dicere ſolemus. Lupus et lepos nō minus conformia ſunt ꝙ panis et funis. le
pus tamen epizenum. lupus maſculinum eſt ꝙuis Uarro lupum femineam dixerit
Eunium ſecutus et fabium pictorem.

De ethimologia que verborum requirit originem.

Ethimologia que verboꝝ exquirit originē multam habet eruditionem.
Hanc aliꝫ notitionem appellauerunt. aliꝫ veriloquium. ſ qui vim potius
ītuiti ſunt originatōꝫ vocitaret. Eius exinde Marcus telius in ſe poſuit
tamen ſe eē hominē frugi probare voluit. nō qa eſſet abſtinēs. Nam id quidem men-
tiri non poterat. ſed qa vtilis multis id eſt fructuoſus vnde ſit dicta frugalitas. Hu
ius ethimologie quidam nimis ſtudioſi verba paululum declinata varie et multi-
pliciter. aut correptis. aut productis. aut abiectis. aut detractis. aut mutatis de
loco litteris vel ſillabis ad ſuum vſum reducere conātur. Ita vt in paruis ingeniꝫs a
fediſſima vſqꝫ ad ludibria dilabātur. vt ſunt qui hominem propterea appellari putāt
quia ſit humo natus: tanꝙ primi mortales ante nomē impoſuerint terre ꝙ ſibi Li-
cet enī geneſis teſtimoīo aride nomē deus īdiderit. nō tn̄ humum appellauit ſ humi

vocabulum poſtea natũ eſt. Alij verba quaſi ab aere verberato et ſtellam quaſi lumi
nis ſtillam. Et celibes veluti celites. quia grauiſſimo vacent onere. et diennam qua-
ſi biennam dici ſtultiſſima ratione iudicãt. q̄a duob⁹ annis Julij Ceſaris obſidionẽ
pertulerit. Cum viuente iulio nõdum cõdita fuerit. et in eius initio non dienna. ſed
flauianum appellaret. Sed cui non venia dabit̃ qñ teſte Quintiliano magnus varro
deceptus ẽ. Js enĩ agrũ ꝓpterea dictũ putat quia in eo aliquid agatur. Et graculos
q̄a gradatim volãt Quintilianus autẽ alterũ ex greco duci. alterũ ex vocib⁹ ſuis de
nominari cõfirmat. Nec deſunt q ꝓpterea Merulã dici cenſeãt. quia ſola volat qua
ſi mera volans. Sed non eſt in omnib⁹ originatiõib⁹ auſcultandũ. niſi fuerint ab il-
luſtrib⁹ oratorib⁹ approbate. vl̃ manifeſtam deriuatiõem pre ſe tulerint. vt Conſul. a
cõſulendo vel adiudicando. Nã et hoc cõſulere veteres vocauerũt. Unde eſt illud ro-
gat vt boni cõſulas idem bonũ iudices Nec te lateat ethimologiam vt predictũ ẽ ſer
uire cõſuetudini. Hinc triquatrã ſiciliciam nõ triquadriã. Et meridiẽ non medidiez
dicimus. vetuſta verba maieſtas quedã vt ita dixerim religioſe cõmendat. Nam que
ſunt a vetuſtate repetita. non ſolum magnos aſſertores habent ſ; etiã afferunt graui
tatem orationi non ſine delectatõe. cũ et auctoritatem antiquitatis habeant. et quia
intermiſſa ſũt gratiam nouitati ſimiliter pariũt. Sed op⁹ eſt que crebra ſunt nec ma
nifeſta. quia nihil odioſius affectione nec vtiq; ab vltimis et oblitteratis repetita
tẽporib⁹. Meminiſſe oportet fauorini phi. qui vt eſt dictũ apud Agellium de noctib⁹
adoleſcenti verbor̃ cupidiſſimo pleraſq; voces nimis preſtas et ignotiſſimas ĩ quot
tidianis cõmunibuſq; ſermonib⁹ exprimẽti Curi⁹ inquit Et fabritius et Comenta-
nus antiquiſſimi noſtri et his ãtiquiores Oraci⁹. Trigimera et plane et dilucide cũ
ſuis fabulati ſunt. Neq; Aruncor̃ aut ſiccanorũ q' primi coluiſſe ytaliam dicuntur
gẽq; dictaſſe peregrini reperimus. ſ; etatis ſue v̓bis locuti ſũt. Tu autẽ ꝑinde ac cum
matre Euandri nũc loq̃re ſermone adhuc m̃ltis annis iã deſito vteris. q̄a ſcire atq; ĩ
telligere neminem vis que dicas. Nonne homo inepte vt quod vis cõſequaris abun-
de taceres. Sed antiquitatem tibi placere ais q̄ honeſta et pulchra et ſobria et caſta
ſit. Uiue ergo morib⁹ preteritis. Loquere v̓bis preſentib⁹. Ad id quoq; a G ceſare
excellentis ingenij ac prudentie viro in primo de Analogia libro ſcriptum eſt. Habe
ſemper in memoria atq; in pectore. vt tanq̃ ſcopulũ ſic fugias inauditũ atq; inſolẽs
verbũ. Adhibenda eſt igit̃ moderatio. ne vel nimia ſint vel nimis obſcura vel omni-
no refutata que a vetuſtate verba reperiuntur. Quis enĩ nunc nox pro nocte. aut ym
pro eum diceret. at hec habẽt duodecim tabule. ſic enĩ illic ſcriptum fuit. Si nox fa-
ctum furtum fuit. ſi ym ſiue occiderit iure ceſus eſto.

Quos autores imitari licet et a quib⁹ ẽ auctoritas requirenda.

Autoritas ab oratorib⁹ vel hyſtoricis peti ſolet. Nec minus a poetis qñ nõ
magis hoc q̃ illud modulatio metri depoſcit. Qualia ſunt ĩmo de ſtirpe
reciſũ et aeree quo cõgeſſere palumbes. Et ſilice in nuda ex quib⁹ ſcim⁹
ſtirpem maſculini generis. Et palumbẽ et ſilicem femini eſſe. cum metrum in mutati
one generis nil requiſiuerit. Sũmorũ aũt in eloquẽtia vior̃ iudicium pro ratione
et velut erret̃ honeſtus ẽ magnos duces ſequentib⁹. Sed hoc q; videndum eſt ne ni-
miũ antiquos imitemur aut nimis obſcuros. Nã ⁊ ſi põt videri nihil peccare qui vti
tur his v̓bis q̄ ſũmi auctores tradiderũt multũ tñ refert nõ ſolũ q̄d dixerint aĩaduer
tere. ſ; etiã quid ꝑſuaſerint Orõ ꝑterea cui⁹ ſũma vis eſt ꝑſpicuitas q̃q̃ vicioſa fuẽit
ſi egeat interprete. Quis mõ nocte ꝯcubia dixerit et hac nocta filio pendebit Eutru
ria tota q̃uis vtriuſq; ſit Curi⁹ autor Quis lucrum et habundum vt Catho. Quis
gladiola ſicut Meſſala pronunciauerit.

De vſu loquendi et deriuationib⁹ terminorum.

Superat igitur cõſuetudo certiſſima loquẽdi magiſtra. Cui et rationes ce-
dunt et vetuſtas ⁊ autoritas oĩs parẽ cogit̃. Utẽdũ eſt ſmone vt numeio
cui publica forma ẽ. Nã pene ridiculũ fuerit. malle ſmonẽ quo locuti ſũt
homines q̃ quo loquuntur Expoſcebat ratio vt inuidere te ſicut videre te diceremus

quod actius in menalippo dixit. ¶Quis non florem librũ inuidet meũ. ¶Cicero tamen
dicit hoc ꝯſuetudine prohiberi yduare. unde ydus dicte ſunt. vetuſti Etruſtorum
populi idem eſſe aiebant quod diuidere. vnde vidua qi valde ydua. id eſt diuiſa. aut
a viro diuiſa. Hodie nemo dixerit yduare ꝗuis nobis ydus ſit yduaſqꝫ conſuetudo
dimiſerit. ¶Nec diequinte vel diequinti copulate ꝓ aduerbio quiſꝗ̃ ſcribere auſus fu
it. ꝗuis Pompeyani verſus ſuffragetur autoritas. qui eſt ex attelliana que mathia
inſcribitur dies hic ſextus cum nil egi diequarte. moriar fame die priſtine Eodẽ mo
do auctoritate nõ indoctorum. veterum reperitur dictuꝫ ꝙ ſignificabat diepriſtino
idem priore qđ nunc pridie dicit᷑. cõſuetudine magis hoc ꝙ illa probante. Sed ẽ hic
quoqꝫ iudicium neceſſarium. ne paſſim vulgus imitemur. Cõſtituendũ eſt in primis
quid ſit ipſum quod conſuetudinem appellamus. ¶Nam ſi ex eo ꝙ plures faciunt no-
men accipiat. periculoſum dabit preceptũ vt ¶Quintilianus ait. non orationi modo.
ſed quod maius eſt vite. Unde enĩ tantum boni in pluribꝫ que recta ſunt placeant.
¶Non in multitudine ſed in paucitate ſapientia reperitur. ¶Nec eloquentia populi. ſꝫ
eſt paucorum. Maximus eſt eorum numerus qui comas nutriunt et in gradus fran-
gunt. Et qui perpotant in balneis. qui ſummo ſtudio cenas inſectantur. qui lucris
illicitis qui libidini fuiunt. Pauci qui ab his abſtinẽt. abſit vt illos imitemur. iſtos
fugiamus. ꝗmulti ſunt qui verba latina deprauãt. Pro eo quod eſt amare atqꝫ in-
ſequi veneris cupiditateq. feminas bouiſare huius terre populus dicit. Sumptus
qui fiunt ab itinerantibus ceralia vocant. ¶Quãdo venturũ queꝗ̃ ſignificare vult ipſe
inquit non veniet ſed erit cito venire. ¶Quid igitur. ſequemur ne iſtos quia plurimi
ſunt. et loquendi conſuetudinem ex multitudine recipiemus: fateſcat hic error. ¶Non
enim quod vicioſe ꝗuis multis inſiderit pro regula ſermonis accipienduꝫ erit. quia
non vicia ſed mores boni conſuetudinem faciunt. Sicut ergo viuendi conſenſuꝫ bo
norũ ſic et loquendi cõſonantiam eruditorũ appellari et imitari conſuetudinẽ opor-
tebit Succinte tibi et admoduꝫ breuiter que ſint fontes prime partis grãmatice. nõ
expreſſius ſed indicauimus quibꝫ potare te tui poterunt. debebũtqꝫ preceptores pri-
ſtiani et aliorum qui ſignate locuti ſunt libros aperientes. ¶Nos interea ſecunde par
tis intentio que ſit in medium afferamus.

Et peritiã loꝗndi null⁹ aſſeqˀ niſi poetas hyſtoricos ⁊ oratores ꝑlegẽit diligẽter.

Concathenate ſunt inter ſe diſcipline. nec vnamquiſꝗ̃ adipiſci poteſt
niſi lumen alterius conſequatur. ¶Quis enim recte loquendi peritiam ha-
bet niſi poetas viderit hyſtoricos et oratores perlegerit. ¶Quod rationis
eſt quod autoritatis eſt ac cõſuetudinis in grãmatica: vnde niſi ab his ſumitur. vult
ergo ſecunda huius diſcipline particula nõ ſolum prefatos auctores legi atqꝫ intelli-
gi ſed omne ſcriptorꝫ qui diſerti fuerint et probati diſcuti genus. ¶Non propter hyſto
rias modo. verumetiam propter verba que frequenter ab autoribꝫ ſumũtur. ideo cõ-
ducibile et neceſſarium eſt. vt ad colligendos preceptores tui non parum diligentes
ſint. veteres inſtituant vt ab homero atqꝫ virgilio lectio incipiet. ꝗuis ad intelligen
dum eorum virtutes opus eſſet firmiori iudicio. Sed huic rei ſupereſt tempus. ¶Ne-
qꝫ enim ſemel legentur Interea vero et ſubtilitate Heroici carminis animus pueri-
lis aſſurget. et ex magnitudine rerum ſpirituꝫ ducet et optimis imbuetur. quod Au-
guſtinus quoqꝫ probat in primo qui de ciuitate dei inſcribitur libro. Sed tibi nõ vi-
deo quomodo greca tradi poſſit. cuius rei preceptor abeſt. Dicerem autem etiam il-
la tibi addiſcenda ſi facultas adeſſet. ¶Nam et ad regnum vngarie melius dirigendũ
cui greci cõplures ſubſunt non parum conduceret. e ad latinam orationem multuꝫ
tibi luminis afferrent littere grece. quas non pauci latinorum imperatores maximi
didicerunt. Plus enim apud me valet magni Cathonis autoritas. qui vel ſenex gre-
cis litteris operam dedit. ꝙ Haymarij qui eas litteras turpe putauit diſcere quaꝝ
mgr̃i fuient. ſed nobis voluntas adeſt facultas abeſt. iõ de latinis dicam⁹ quoꝝ nõ
tãta iopia ẽ vt cũ his efficẽ latinã oroẽ nõ poſſum⁹ ⁊ pleniorem et ornatiorem.

Quomodo germanie ꝑtes poetas deſpiciunt et theologiam colunt.
Loquuturo mihi de poetis eorumqꝫ lectiones ſuaſuro. mihi turba illorum
inſultabit qui videri magis ꝙ̄ eſſe theologi volūt. Quid tu nobis ex yta-
lia poetas adducis inquiunt. ſanctoſqꝫ germanie mores eneruata poetaꝝ
laſciuia corrumpere ꝑperas? Nunquid obiectū eſt vt probrum a romanis tuis mar-
co nobiliori. ꝗ in Etholiam conſul poetam Enniū duxit. Nūquid tuus Cicero quē
ſequeris quē imitaris in Tuſculanis queſtionibꝫ recte poetas eductos a platone cō
memorat ex ea ciuitate quam finxit. cum optimos mores et optimum reipublice ſtatū
exquireret. Quid boecius. nunqd poetaꝝ muſas ſcenicas meretriculas appellauit.
Quid diuus Iheronimus inquit ꝓpterea ſe verberatū ab angelo dicit. quia litteris
incumberet ſecularibꝫ. Vbi tu procul a nobis atqꝫ poetas tecū referto. Neqꝫ ab his
Iuriſte quidam diſcrepabant, quorum doctrina nō in textibꝫ ſꝫ in gloſis heret. quiqꝫ
nihil ornatius in iure ciuili reperiri cenſent. Autenticorū libris quibꝫ pauca reſpon
dentes dicimꝰ. Si omnes qui ſunt homines in germania idem ſentiēt. libentius mi-
grabimus: ꝙ̄ cū tanta ignorātia aut cecitate morabimur. Sꝫ ſunt etiam his in regio
nibus viri docti qui poetas et oratores magnopere colunt. nec argumentis mouent̄
aduerſariorū. Licet enim detractores nobilior tulerit non tamen detrahenti multitu
dini ceſſit. imitatuſqꝫ ipſum eſt affricanus maior. qui non contentus poetaꝫ dilexiſſe
ſtatuam eiuſdem Ennij ſuo ⁊ maiorū ſuorum ſepulchro imponi iuſſit. vt ſi decertatuꝫ
de autoritate fuerit. plus ponderis in affricano nobilioreqꝫ dixerim. ꝙ̄ reliqua popu
li multitudo poſſit habere. Nec difficulter auertitur platonis auctoritas que a cice-
rone refertur. Audi que Cicero ſubiunxit. hec eius verba ſunt. Sed quid poetis ira
ſcimur. virtutis magiſtri phi inuenti ſunt. qui ſummum malum dolorē dicerent. At
qꝫ ſubinde refert exempla philoſophorum ꝙ̄multa. qui doctrinam introduxerūt per-
niciosam. Qua ergo ratione poetas excludit Plato. eadem philoſophos oportuiſſet
expellere. Quid de theologis dixerim. Quis error in fide non a theologis profectus
Quis arrianaꝫ induxit veſaniā. Quis grecos ab eccleſia ſeparauit. Quis bohemos
ſeduxit niſi theologi. Romani quōdā omne medicorum genus ex vrbe pepulerūt. qa
multa in his facinora ſunt reperta. poſtmodum vo caſtigatis ſontibus innocētes re-
ceperunt. Quid oratores. Nonne ait Cicero ciuitates cōplurimas propter facūdiā
maloꝝ hominum funditus fuiſſe deletas? Ac ſicut nec oratores. nec medici. nec theo
logi nec philoſophi. omnes propter aliqs malos reſpui debent: ſimiliter nec vniuerſi
poete ꝓpter non nulloꝝ vicia ſūt abhorrendi. Alioquin et ipſe Plato fuiſſet ex ciui-
tate quā formauit eijciendus. Cū et tragedie deditus fuerit et carmina eiꝰ apud ma-
crobium ferantur. ex quibꝫ cōſtat ipſū fuiſſe poetā. nec Cicero in ea ciuitate mānſiſſet
qui non ſolū poetarum maximus cultor fuit: ſꝫ libros quoqꝫ tres de ſuis temporibus
poetico more carminibuſqꝫ deſcripſit. Quod ex Boecio videtur obiectū non tā ſolu-
tionem ꝙ̄ riſū meret̄. Quis enī cachinum retineat. cū damnari poetā a poeta referat̄
An non eſt ipſe boecius vir poeticus? Nā ipſa phia que cū eo loquit̄. vt plurimū verſi-
bꝫ agit et fictionibꝫ. Quot ſunt ibi fabule. quot metrorū genera. Similis illi videt̄
boecius. qui iurabat nō eſſe iurandum. Sed non hoc boecio imputamꝰ. magno tum
pho tum poete. iſti ſentiunt: ſꝫ aliam illi fuiſſe mentem exiſtimamꝰ. de qua nunc dice-
re longum eſſet. ad hieronimū venio cuius optarem qui viuūt omnes ſequi veſtigia
Sic enim eloquentia viteqꝫ ſanctimonia cuncti eſſemus prediti. Quod opus eſt illū
obijcere qui poſtꝙ̄ gētilia ſtudia pluſtratus eſt omnia. tamē demū verberibꝫ affectū
ſe dicit. feci me iudice hoc in negocio ſicut in re familiari prouerbium eſt florentino
rū. Sic illi aiunt. Cum domum vndiqꝫ oppleueris. tunc vt recte viuas memento. Si
caret hic vndiqꝫ poetaruꝫ dictis. nec verſus eſt vſꝙ̄ eius. qui non Tullianam redo-
leat eloquentiam ꝙ̄uis et Ciceronem et ſeculares quoſuis codices abnegauerit. Sic
de ceteris eccleſie doctoribꝫ dixerim quoꝝ facundiam que muta fuiſſet alioquin illu-
ſtrauere poete. Nec mirum cum doctor xpiani exercitus et orator inuictus apoſtolus
paulus poetarum volumina perlegerit quorum verſus in epiſtolis eius inſerti repe-

riuntur. Nam quod ad Titum ſcribit Iheronimo teſte. Cretenſes ſemper mēdaces male beſtie ventris pigri. verſiculus eſt Epimenidis poete. Alibi quoqꝫ Menandri ſenarium poſuit. Corrumpunt mores bonos cōfabulatiōes male. Nec mirū ſi apud latinum metrū non ſeruat ad verbum expreſſa tranſlatio. Cum homericus eadem lingua verſus in proſa vix cohereat Latus ad diſputandū campus et materia diues Poſſent infiniti pene adduci. qui litteras ſeculares et preſertim poetas cōfirmāt legendos. Nempe Ciprianus vir eloquētia clarus. et martirio firmiano narrāte mordetur. ꝙ aduerſus Demetrianum ſcribens teſtimonijs vſus ſit prophetarū et apoſtolorū. que ille ficta et cōmentaria eſſe dicebat. Et nō potius philoſophorum et poetarum. quorū autoritati vt ethnicus cōtrarie non poterat. Sed quid opus eſt alios pꝰ paulum citare teſtes. aut cui fidem prebebit: qui paulo non credit? Sequatꝛ quiſqꝫ ſi vult errorem ſuum. nos cum paulo ceteriſqꝫ ſanctis et eruditiſſimis viris poetarum lectionū ne dum non vitabimus. ſꝫ amplectendam ceteris modis legibuſqꝫ ſuademꝰ.

Cur non omnibꝰ poetis dictis adhibenda eſt mens.

NOn eī poſſim quoſqꝫ poetas legi atqꝫ his herere totos puerorꝝ precipimꝰ animos. Nam cum pleraqꝫ in his amatoria vicioſaqꝫ ſint non omnibus que ab ipſis dicuntur adhibenda eſt mens Sicut nec theologi nec philoſophi omnes audiendi ſunt. Sed cum excellentium virorꝝ dicta aut facta cōmemorant tunc tota mente moueri et inflammari lectorꝫ debet. maximeqꝫ conari: vt ipē talis ſit quales illi fuerunt. Cum vo improborꝝ hominum mentio incidit. fugienda eſt illorꝝ imitatio. Audi Baſiliū ſanctiſſimum atqꝫ peritiſſimum virū. Nos inquit ille laudamus poetas. cū non iurgiam referunt. neqꝫ cum ſcurras aut amantes aut ebrioſos aut dicates imitantur: neqꝫ cum diuite menſa cantuqꝫ diſſoluto felicitatem diffiniūt Minime vo cum de dijs aliquid dicunt. et maxime cum de illis ita narrāt quaſi plures ſint atqꝫ diſcordes. et pauloplus eadem hec dicenda. ſunt ait de ceteris ſcriptoribꝰ. et tunc maxime cum ad voluptatem leguntur. Et iterum. ſꝫ tunc potiſſimū oratores amplectimur. dum aut virtutem extollunt aut vitia efulminant. In lectionibus igitur poetarum et aliorum ſcriptorum imitari apes decebit. Ut enim ex floribus ceteri nihil ſumunt preter odorem et colorem: Apes vo etiam mella ſciunt inde experpere. Ita qui non ſolum feſtiuitatem ſequuntur. verborꝝ aliquem fructuꝫ percipere poſſunt. Nec īſuper apes omnes pariter flores adeunt: nec ſi quos adeunt eos totos abſoluunt. ſed eo ablato qđ operi ſuo apertum ſit. reliquum omne valere ſinunt. Non poſſumus facere qui diui Iheronimi rurſus vtamur teſtimonio vt inde remedium prebere doceamus vnde vulnus fuit inflictū. Hic cum in epiſtola ad oratorem vrbis ſcripta non ignoraſſe paulum gentiles litteras et vſum poetarum carminibꝰ oſtendiſſet. mox ita ſubiungit. Legant enim in deutronomio dn̄i voce preceptum mulieris captiue. radendum caput ſupercilia omneſqꝫ pilos. et vngues corporis amputādos eſſe. ſicqꝫ eam habendam in coniugio Moxqꝫ de ſeipſo ſubijcit. Quid ergo mirū ſi et ego ſapientiam ſecularem propter eloquij venuſtatem et membrorum pulchritudinem de ancilla atqꝫ captiua iſrahelitam facere cupio: et quicquid in ea mortuum ē ydolatrie. voluptatis. erroris. libidinis. vel preſcindo vel rado. habes iam formam legendi poetas et autores alios. Cuꝫ enim id ex his exceperis quod veritati cōſentaneum ſit. cetera omnia tranſgredieris. et velut in roſis legendis ſentes vitabis. Ita q̄ntū vtiliter ſcriptum eſt accipiēs. reliqua que nocere poſſunt declinabis. principio nāqꝫ cuiuſuis diſcipline que nam illa ſit deſiderare oportet et ad finem dirigere. Et quoniam ex hac vita per virtutem ad meliorem perducimur. virtus autem ꝙ̄ multuꝫ a poetis multum ab hyſtoricis multo etiam magis a philoſophis laudatur. eorum verbis maxime inherendum eſt. Nec enim parum habet vtilitatis conſuetudo quedam et familiaritas virtutum mentibus puerorum et animis infuſa recentibus: cuꝫ valde inherere ſoleant. et pene indelibiliter. que in tenera etate diſcuntur. vnde Ora-

tius. Quo ſemel imbuta recens ſeruabit odorem. Teſta diu. Sic ex lectione veterꝫ et nonoꝝ qui ſcribunt prudenter autorum duplex te autoritas comitatur. Nam ⁊ vitam ſtudio virtutum efficies meliorem. et grāmaticam periciamqꝫ ſermonis optimorum et ornatiſſimorum verborꝫ et ſententiarū magnā ſuppellectilē tibi comparabis

Qui autores quiue poete pueris ſint legendi.

Sed accipe rurſus a nobis aliam regulam. et qui ſunt autores tibi legendi dum puer es noſcito. Sunt poete. ſunt hyſtorici. ſunt philoſophi. ſunt oratores. Nam theologos in aliud tempus reſeruamus Quis et boꝝ multi ſine periculo vt poſt dicemus tradi puero poſſunt. qui tamen et ipſi philoſophorum nomine continentur. Nihil enim eſt quod ignoratum philoſophia pretereat. In poetis legendum qui tibi credendi ſint preceptoris iudicium aſſit. Inter heroicos virgilium cunctis preferant. cuius tanta eloquentia tantaqꝫ eſt gloria. vt nullius laudibꝫ creſcere. nullius vituperatiōe minui poſſit. Apud quem dicendi ſingula genera que quatuor eſſe putantur. breue. copioſum. ſiccum. et floridum ſtudioſus lector inueniet Lucanus grandis autor hyſtorie. et ſtacius admodum limitatus preteritum iri non debent. Ouidius vbiqꝫ triſtis vbiqꝫ dulcis eſt. in pleriſqꝫ tamen locis nimium laſciuus. preclariſſimum tamen opus eius. cui methamorphoſeos nomen indidit. propter fabulaꝝ periciam quas noſcere non parui fructus eſt. nullo pacto poſtergandū eſt. Ceteri qui carmine ſcribunt heroico. remotiſſimi ab his ſunt. verſificatorumqꝫ magis ꝙ poetarum nomine ſunt appellandi Claudianum et qui Argonauticū ſcripſit minime contempnendos iudicauerim. Sathiri apud nos hodie tm̄ tres inueniuntur. Oracius Iuuenalis. Perſius: poteſt ⁊ marcialis coquus ſatyrus videri. ſed carmen ſatyre legem preterijt Oracius vir fuit multe eloquētie. doctrine virgilio parū minor. vtilis eſt vbiqꝫ ſiue Odas ſiue poetriam ſiue ſmones ſiue epl̄as legeris. Sūt tm̄ in eo q̄dā que tibi nec legere voluerim nec interpretari. Iuuenalis alto ratis ingenio pleraqꝫ nimis licenter locutus eſt. In aliquibꝫ autem ſatyris tam religioſum ſe prebuit. vt noſtre fidei doctoribꝫ in nullo cedere iudicatur. Perſius nimis obſcurus eſt. vtilis tamē. Marcialis pernicioſus ꝙuis floridus et ornatus. ita tamē ſpinis denſus eſt. vt legi roſas abſqꝫ punctione non ſinat Elegiā qui ſcribunt omnes puero negari debent. nimium enim ſunt molles Tibullius propercius Catullus et que tranſlata eſt apud nos ſapho. raro namqꝫ nō amatoria ſcribunt. deſertoſqꝫ conqueruntur amores. Ammoueantur igit̄. aut ad firmius etatis robur reſeruētur Comedi plurimum conferre ad eloquentiam poſſunt. cum per omnes perſonas et affectus eſſent. Ex iſto genere tm̄ duos habemus Plautum atqꝫ Terētium Tragedie quoqꝫ perutiles ſunt. ſed latinum hodie preter Senecam (qui fuit magni ſenece nepos) nullum habemus niſi Gregorium Corario venetum qui Memneterei fabulaꝫ que apud Ouidium habetur in tragediam vertit. Cunqꝫ in oratione grauitas et elegantia requiratur. illam in tragedijs hanc in comedijs reperies. Animaduertere tamen preceptorꝫ oportet. dum tibi comedos tragedoſqꝫ legit. ne qđ vicij perſuadere videatur. Sꝫ perſonas q̄ loquūtur et effectus q ſequūt̄ cōſiderari pōderariqꝫ iubeat

Qui oratores legi debent. ⁊ ꝙ Cicero pre omnibꝫ.

Oratorum qui legi poſſunt maxima turba eſt. ſed omnium candidiſſimꝰ eſt Cicero. qui iocundus incipientibꝫ et appertus eſt ſatis. Nec prodeſſe tm̄ ſed etiam amari poteſt. Cuiuſqꝫ de officijs libris tibi nedum vtiles verum neceſſarios arbitror. Scripſit et Ambroſius ad eius imitationem de officijs non deſpiciendum opus quod cum illo legendum aptiſſime putauerim. vt que fidei noſtre ex Cicerone non cōſonāt. ex Ambroſio moderamen accipiant. Sunt opera Lactancij limatiſſima Nihil Iheronimi non expolitum Auguſtini ſunt emendatiſſimi libri. Gregorio vti non inutiliter potes. Noſtri temporis Leonhardi aretini Guarini veronenſis Pogij florentini Ambroſij monachi Camaldulenſis volumina terſa ſunt. legentibuſqꝫ fructifera. Sunt et hyſtorici legendi pueris. Liuius atqꝫ Saluſtius. ꝙuis ad eoruꝫ intelligentiā pfectu ſit opus Iuſtinus et Quintus

Curcius et quē petrus paulus tranſtulit Arrianus. in quibꝫ vt nō fabuloſa ſunt. A-
lexandri geſta ꝑcurri debebunt. quibꝫ adiungi Ualerius hyſtoricus et ꝓbus ſimul
nō indignus. Suetonius puero nō eſt cōmittendus. Ex geneſi quoqꝫ ex. Regū libris
ex machabeis ex Judith. Eſdra. heſter. ex euangelijs. ex actibꝫ apoſtoloꝝ hyſtorie nō
ſine magno fructu recipiuntur. Hyſtoria nāqꝫ vt dicit Cicero. eſt teſtis tꝑm. lux veri
tatis. magiſtra vite. nuncia vetuſtatis. vtiliſſimū ergo eſt hyſtoricas cōplures noſſe.
atqꝫ in his ſe exercere. vt aliorū exemplo vel vtilia ſequi vel noxia vitare ſcias. Non
tamē vſqꝫ ad ſuperuacuū laborem te volumꝰ occupari. ſed receptas aut a claris auto
ribꝫ memoratas ſatis eſt hyſtorias didiciſſe. Nullo autem pacto vel bohemoꝝ hyſto
rias vel vngarorum atqꝫ his ſimiles ſi me penes autoritas fuerit tradi puero ꝑmiſe
rim. Sunt enim ab indoctis ſcripte. multas ineptias cōtinent. multa mendacia. nul
las ſententias. nullos ornatus. Nam ꝙ ait plinius nullus liber eſt tam malus. ex quo
nō poſſit aliquid vtilitatis excerpi. ac propterea ſcriptorū genera quouis lectōi cōmitte
re videat̄. non ad pueros referri. ſed ad viros iā doctos debet. Pueri namqꝫ niſi ab ini
tio rebus optimis imbuantur. ingenia deprauant. Nec poſſunt verum adipiſci iudi-
cium. Tantūqꝫ de ſecunda parte grāmatice ſatis dictum eſſe putato. Sed tamen pu
eris hos autores nō ingeri. ſimul neqꝫ omēs tibi de neceſſitate audiēdos nos arbitra
ri. et oī curādū ſtudio duxerīꝰ: ne cumulatio laboris nimiū odioſas tibi lr̄as reddat.

Ut reges et principes erudiri debent in ſcribendo.

Terciā grāmatice partem ſuperius in orthograuia dictū eſt cōtineri. doctri
na bene ſcribendi leuiuſcula. res fortaſſe videbit̄. ſi tibi de hac quoqꝫ ꝑte
precepta tradiderim quaſi ridiculū ſit. Regem ſcribēdis ſe lr̄is occupare
beneqꝫ ſcribere ac velociter ac honeſtius vero negligi ſoleat. Sꝫ nō eſt alienū hāc etiā
regi puero tradi ꝑtem. que ad cognitionem et intelligentiam autorum non parū lu-
minis prebet. Ueteres quidē ceſares relatum eſt cōplures ſcribendi peritiſſimos ex
titiſſe. Maximus pontifex qui nunc romane preſidet eccleſie Nicolaus quintus orna
tiſſime ſcribit. Et anteceſſoris ſui ſimilis virtus fuit Eugenij quarti. Nec patruelis
tui glorioſiſſimi principis ceſaris friderici ſcriptionem quiſꝗ reprehenderit. Quis
enī raro principem ſcribere oporteat. cauendū tn̄ eſt dum ſcribit. ne muſcarum litu-
ras ſed margaritas potius pingere videatur. Que res alphonſi maximi et aliquan-
do excellentiſſimi reges laudes non nihil obnubilat. dū litteris que de curia ſcribū
tur ſuum ꝓprium nomen adijciens ſerpentes figuret an litteras ignoratur. Quod vi
cium vt tibi deſit. aſpice que circa orthographiam monemꝰ. In tenui labor eſt Uirgi
lius ait non gloria.

De forma litterarum ſeruanda in ſcribendo.

Orthograuiam in duas diuidimus partes. altera eſt vt nitide. altera vt re
cte ſcribas. In primo videndum eſt vt elemēta in ſuis caracteribus affin-
gantur. vt neqꝫ macra ſint neqꝫ corpulenta. vt que rotunda que quadrata
que oblonga. que retorta ſunt. ſuā formā cuſtodiant. Et hic quoqꝫ duplex modus eſt. al-
ter modernus. alter antiquus. vetuſtatū forma litterarū legibilior ē mundior. caſti-
or. ac grecis a quibus originem duxit ꝓpinquior. Quēcūqꝫ modū ſequi puer volue-
rit. ī eo neceſſariū eſt exemplum dari ſibi pulcherrimū atqꝫ emendatiſſimū. Optima
namqꝫ ſꝑ ad imitādū ꝓponi debēt. Que ſi non poſſumꝰ attingere. hoc tamen preſtāt
ne cū vltimis deſpiciamur. Prouidendū quoqꝫ nō inutiliter fuerit. vt verſus ad ſcri-
bendum aſſumpti ſententias habeāt non ocioſas. nec nomina barbara cōtineant. ſed
honeſtū aliquid moneant. ex claris electa poetis et autoribꝫ fama celebribꝫ. vt ſic pu
er quaſi per ludū ꝓbari diſcat et ſcribere. In ſecunda parte que rectam ſcripturam ī-
tuetur plures traduntur regule. noſcende ſunt vocales. cōſonantes. mute. liquide ⁊
duplices littere. Conſideranda ſunt verba ſimplicia quibꝫ ſignentur elementis. vt
compoſitorum ſimul obſeruatio fiat Sed hoc quoqꝫ multam patitur exceptionem.
pluresqꝫ fiunt et indeclinationibus et in compoſitionibus ne dum litterarum. verū-

etiam ſillabarum mutationes. Uerba vero ſimplicia quibus ſcribenda ſint litteris.
vſu magis ꝙ̄ regula diſcimus. In qua re magnum prebet adiuuamen lectio poetarū
In quibꝫ menſurari verſus breues aut longas ſillabas demonſtrantes. aut duplica
ri litteras aut detrahi iubent. Hac ratione perdoctum eſt oppida p littera duplicata
ſcribi oportere. quia poete longam eius primam ſillabam ponunt. vt eſt illud virgi=
lij Tot congeſta manu prerupitis oppida ſaxa. Breuis enim prior ſillaba fuiſſet ſi
vnum tm̄ p ſibi retinuiſſet vt eſt oportet. Opportunus autem ꝙ̄uis ab eo deſcendat
duplicare p voluit. ſicut vſus doctorum manifeſtat. Regule vō que de mutatione lit
terarum tradi ſolent. compoſitionem plerumq; reſpiciunt. que cum prepoſitioni=
bus fieri ſolet. Expedit ergo noſce quomodo Ad. prepoſitio cum diuerſis di=
ctionibꝫ cōponatur. et aliquādo d mutat in ſequentem litteram a qua dictio incipit
cui iungitur. vt curro accuro. fero affero. gero aggero. ludo alludo. nuncio annuncio
porto apporto. rideo arrideo. ſurgo aſſurgo. tollo attollo. De ceteris cōpoſitionibus.
que cum dictionibꝫ fiunt ab his litteris incipientibꝫ. ſ. cū ad prepoſitiōe cōponātur.
aliquando autē pdit vt aperio ex ad et perio. agnitus. aſpectus. aſcendo. aſto aſcribo
aſtruo. qđ vbiq; ſeruandū eſt. quādo dictioni iungitur ad que. a. g. n. ſ. p. ſ. t. ſiue qua
cōſonāte icipit. In ceteris vō immutata d manebit. vt adhibeo. adhereo. aduoco. ad
quiro. non vt pleriq; volunt acquiro. In quo forſitan hodie conſuetudo rationem vi=
cerit. Ad et ſum quādo ſimul cōponunt̄. ſunt qui adſum et qui aſſum ſcribunt. et tam
docti hinc atq; inde ſunt. vt in vtranq; partem videri poſſit valere cōſuetudinē. Ab=
ſum et apſum. obtimus ⁊ optim⁹ vt Quintiliano placet ſcribi pōt. quia b et p ſonū
cognatum habent. Preteritum vō verbi abſū et affui reperitur ſcriptum et abfui: ſ
hoc rationi magis cōgruit. Ab autem prepoſitio non cōſueuit b perdere cum quacū
q; dictione ſocietur. vt abdo. abitio. abero. abripio. Quod ſi b mutatur in conſonā=
tem ſequētē. ex ad potius ꝙ̄ ex ab facta opulatō videtur. Amitto tn̄ non abmitto ſcri
bere cōſuetum ē. et abſporto ſ interpoſito figuratur cum ſit ex ab et porto.

Quomodo cōſonantes geminari poſſunt et littere mutari.

Diſſe autem oportet ſcriptorem nullā cōſonantem gemīari poſſe. ſi ſequa=
tur aut precedat cōſona. niſi L fuerit ante R que ſequitur aut precedit
vt affluo. affringo. ſuffragor: non dicimus tranſſūmo ꝙ̄uis ex trans ⁊ ſū
mo cōpoſitū ſit. Poſſunt tamen tres cōſonantes inuicē cōcurrere ſi nulla geminatur
vt obſcenus. ſtrutio ſextus. Nā x duarū conſonantium vim tenet. c s ſimul g s. Ex. p
poſitio quando dictionibꝫ adiungitur ab ſ incipientibꝫ. non patitur s ſimul cōcurre
re ſ abijcit illā. vt exurgo. exigo. exāguis. extinctus. At ſi cum dictione componatur
ab f incipiēte x mutabit in f vt effugio. effero. effringo. In ceteris nec mutat nec mu=
tatur. vt excurro. exquiro. expello. extendo. exlex. Nec alia reperitur ab L dictio in
choans que cum ex componātur. E vero prepoſitio pleriſq; dictionibꝫ adiungitur.
ad quas ex ꝯponi nō poteſt. vt ſi dictionis prior littera d fuerit. vt educo. vel conſona
vt euoca. euacuo. euebo. vel l vt eluo. vel n vt enitor. vel m vt emineo vel r vt eruo. nec
geminantur quouis modo tales conſonantes. ꝙ̄uis eijcio per duplex ij ſcribatur. qa
ſcđm I vocalis eſt non conſona. ſeruatq; verbum eijcio per totam declinationem I
duplex vnum ſcilicet conſonans ⁊ aliud vocale. niſi cum e littera ſequitur. vt eieci In
proſa quoq; verba queuis a iacio venientia p duplex ij ſcribi dn̄t. vt eijcio obijcio re=
ijcio abijcio In carmine vō aduertēdū eſt. an longa ſit an breuis prior ſillaba. ſi lon=
ga eſt duplicatur. ſi breuis ſimplex erit. Quiſq; enim horum verborum vſus apud
Uirgilium reperitur. Titire paſcentes a flumine reijce capellas. Nec eſt in quinto
pede procelcumaticus. vt quibuſdam viſum eſt Ouidius. Quid mihi liuor edax igna
uos obijcis annos. Apud ſtatium. Pectoraq; inuerſis obicit fumācia muris. Et ite=
rum. fontibꝫ ītētos abicit monſtratq; cruorē. Atq; alibi. Abicit tectorē culmīe ſūmo.
Conijcio quoq; p duplex ij ſcribi Quintiliano placet. in et cō quando componuntur
cum dictionibus ab L vel M incipientibus N in ſequentem mutant litteram et
geminant. vt Ludo Illudo. Colludo. Ruo. Conruo. Immuto commuto. Im=

mitto eſt autē con prepoſitio in ſeperabilis.que nō inuenitur niſi in cōpoſitione .et
quando dictioni ſociatur que vocalē vel aſpirationem habet in principio.āmitit n vt
cohereo.coherceo.cohortor.fallit ī hoc verbo comedo.cōpoſito ex con et edo.vbi pro
pter conſonantiam meliorem non abycitur n ſ; cōmutatur in m.

Quomodo varientur littere et deriuentur dictōnes a ſupinis et ꝓpoſitionibꝫ.

Sub et ob ſi dictionibꝫ iuncte fuerint ab .r.p.c.g.f.vel.m.incipientibꝫ.ī ſe
quentem cōſonantem.b.mutari cōſueuerūt.geminationēq; facere.vt ſuc-
curo.occurro.ſuccido.occido.ſuccumbo.occumbo.ſuccino. occino.ſuffi-
cio.officio.ſuggero.ſūmitto.ommuteſco.ſuppono.oppono.ſurripio.Ab his tamē ex-
cipiende ſunt aufero.aufugio.in quibꝫ.b.mutatur in.v.Item abrogo.abrado.abro-
do in quibus manet integra.Sub ſi verbo quatio adiūgatur.b.mutatur ī.c.fitq; ſuc
quatio.Itē omitto nō ōmitto vel obmitto.ſcribendū ē.Opio et eius paſſiuū operior
ſiplicis p.ſcriptōe ꝯtētaē.Operior ꝯponēs.pp.duplex reqrit.Opior.opinio.opitulor
opulēt⁹ vnū.p.ꝯpoſuit.Ob q; nōnūq̄.r.ſeqnte n̄ mutaē euphōie cā.vt obruo.obrepo
obripio.Obſcur⁹ ex ob et cura cōfectum.non mutat.b.ſ; propter cōſonantiā acceſſit.
ſ.Sic et in obſceno fit ex ob et ceno cōpoſito.Si vō ob et ſub.cū alijs q̄ vt premiſſuʒ
eſt.dictōnibꝫ cōponūtur.incōuulſam.b.reſeruāt litterā.vt ſubdo et obdo .dis quoq;
et di prepoſitiones inſeparabiles in ſolis cōpoſitionibꝫ reperiuntur.dis quidem cū
dictionibꝫ.a.b.c.p.f.t.I.conſonante.vel.s.ꝯponi poteſt.vt diſcerno ex dis et cerno
diſpono.diſtrabo.diſiungo.diſſuo.ſeruaturq; ſententie mutatione s.in verbo diffun
do mutatur in f.et geminaē.ſicut et in differo et diffido.diminuo q; ex dis et minuo.
ſ; variaē s in m.que duplicatur.Neq; pōt cū hyſce verbis ſic incipientibꝫ di cōponi
niſi cum minuo.et tunc ſimplici m ſcribitur diminuo.Cum ceteris di ſepius q̄ dis
copulatur.vt diduco.diluo.dinnumero.digradior.diripio.Trans prepoſitō cōpoſi-
ta cum dictionibꝫ a.b.d.m.vel.I.cōſonante principium habentibꝫ: n et s.amittit.
vt traduco.trano.traijcio.Inuenitur tamen et integra . vt tranſmigro et tranſdu-
co.que videri poſſunt non eſſe cōpoſita N littera neq; ante.b.neq; ante m.neq; añ.
p.locari pōt.ſiue cōpoſita dictio fuit ſiue ſimplex.vt ſumma p duplex m Nombꝫ pō-
peius.cōmunis.immunis.combibo.cōputo īputo.In cōpoſitis q; p figurā Theme
ſim diuiſ vt enūq̄ prudēs nūq̄ potēs vſus doctorū hꝫ.vt m ponatur loco n.q̄uisvide
ri poſſet ad ſuā naturā in ꝓpoſitōe reuerſā q̄ dū ſepata ē quāq̄ ſequens dictō ſup̄ di-
ctas in principio lr̄as habeat nō mutātur.vt in binis in pōtificio ī magiſtratu.Con
tra vō fit.vt.f.c.d.q.s.t.in ſimplicibꝫ ac cōpoſitis dcōnibꝫ iuxta ſe perire n̄ ſūmāt m
vt Tonſus Linquo cācer.mendax.centum.anfractus.quēcūq;.quicūq;.tantundem
identidē.In grecis quoq; dictionibꝫ q̄ p.ph.figurantur idē ſeruandum eſt:Sed ſcri
bi m ꝓnunciari n peritiores volunt Pomphilus nimpha.Circum prepoſitio quādo
componitur cum dictione a vocali incipiente , integram ſeruat m.vt circūeo ſcribaē
pronuncietur circueo.Cum prepoſitio per c.n.m.ſcribi debet.Atſi aduerbium tem
poris fuit.per.q.u.o.m.vt Quintiliano viſum eſt.Uerum et quondam non condāʒ
ſcribi.Caiū Cneū figurare.Gaiū Gneū ꝓnūciare vetuſti moris fuit.Et ſunt q hoc
etiā ſeruant docti viri et vetuſtatis amatores.Ex quo fit.vt non ſemper vocis verum
depoſitū reddāt lr̄e:ſ; alterius altera ſonū nonnūq̄ exhibet.vt amantium et amenti
um per t ſcribamus..et ſonum c proferamus.Litium tamen et vitium qui ſunt li-
tis et vitis genitiui plurales non mutant vocem.ne Licium ij vicium vicij putentur
E conuerſo ſcōm Quintilianum Gaium mulierem ſignificat.ſed C virū.Idē Quin
tilianus quicquid ſcribendum cenſuit.victorinus quidquid quaſi diuiſum ſit et re-
petitum quid.quod Gaſparino Pergamenſi magis placuit Idcirco non icirco docti
ſcribunt quaſi nil aliud ſit q̄ circa id.Quicq̄ tamen ſcribitur non quitq̄ et inde ne-
quicq̄.Sepe etiam contingere ſolet.q̄ C in G mutetur.vt in dictionibus numero-
rum ſi preceſſerint N.vt quadrigenti.ac ſi precedit R perſeuerat immobilis C vt
Trecenti ducenti.Interponantur et aliquando littere vt ſonus melior fiat T vt ficu
bi ex ſi et vbi T.vt identidem ex idem et idē.p.vt emptum quod ab emi venit.b.vt

ambio ex particula m imperfecta et eo. S vt obſcurus ab ob ⁊ cura. L vt obliqu⁹ ex ob et equus. R vt dirimo ex di et emo. V cōſonās vt bouis ex bos nominatiuo. k littera inutilis eſt Quintiliano teſte cum in omnibus loco ſui C ſit Vſus tamen hab; vt karolus. kl'e per k non c ſcribantur. Et quoniam Orthographia multum conſuetudini ſeruit. non eſt ab illa recedendum. cum nō ſcribendi ſolum ſꝫ loquendi quoqꝫ atqꝫ viuendi modum. quam boni doctiqꝫ viri cōſtituant. magiſtram habere conſuetudinem deceat. Aduerbium interrogandi Cur per c poteſt et q ſcribi. ſed cum q duplex v deſiderat. vt Quur Grece dictiones que ab r principium ſumunt aſpirari debent. vt rhetor rhodus rhadamancus. Aſpirantur qꝫ rhenus rhodanus. Priſcis nāqꝫ temporibus tā germani ꝙ galli grecis lr̄is vtebāt̄ et a grecis hec flumia noia hn̄t.

De aſpiratione.

Quia vō de aſpiratione mentio interceſſit. proſequemur latius hanc partem. Omnia q̄ ab ipſo deſcendunt aſpiranda ſunt in principio et per y et vnum p ſcribenda. vt hyperbole hyperborens hypoteca hypocrita. Similiter que ab ypos veniunt aſpirationem habent. ſꝫ per latinum i et p duplex ſcribunt̄ vt hippotenthaurus. hippomanes. hippodamia. hippolites. Atſi hippus in finem compoſitionis cadit aſpirationem amittit. cetera ſeruant vt Philipp⁹ quod eſt a philos. et amor et hippus equus. quaſi amator equorum. Hypo vō greca prepoſitio eſt. que apud nos ſub ſignificat. Apud latinos nulla conſona aſpiratice. Seruius tamen excipit pulcher. Antiqui quoqꝫ ſepulchrum aſpirabant Inchoa et inchoo aſpiratum inuenitur. quia papias ex greco deriuatum putat. Seruius latinum eſſe contendit. Mihi et non michi Nihil et non nichil ſcribendum ratio ſuadet. cum c nuſꝙ aſpiretur ꝙ in pulchro. et vt quidam volunt in inchoo et ſepulchro. Quatuor preterea ſunt conſonantes. que noſtro more in grecis vocabulis aſpirantur c. p. r. t. vt Chremes. Philoſophus Rhetor Thraſo. Que ab archos veniūt omnia aſpirantur vt Archidyacon⁹ Archipreſbiter Architriclinus Archiepūs Patriarcha Monarcha. Silr̄ q̄ a Cyros veniūt. vt Chiromācia Chiromātic⁹ Chiroteca Chirologia. Que detorquent̄ ad nos ex grecis dictionibꝰ in quibꝰ f ſonare videt̄. per ph ſcribēde ſūt. vt phebꝰ pheton. phar⁹. Orpheus. Excipit̄ filius et fama q̄ licet a grecis dilapſa ſint p f tn̄ ſcribūt̄. Dicit̄ enī filius a philos. i. amator. vel a philos qđ eſt amor et fere grecū eſt ⁊ in pma ſillaba nihil a greco differt. ac prima perſona dicunt illi fero is it. Et fama ex phim ex greco verbo quod eſt dicto. quia ex multorū dictis ſiue ſermonibꝰ oritur fama. Quecunqꝫ veniunt ab ether et ethra et ethereus aut ab ethus. vt ethica. et ethicus. aut ab orthos vt orthographia orthograph⁹. aut a theca vt bibliotheca Cyrotheca. aut a theos vt theolog⁹ theologia. aut a theſis vt ſintheſis hippotheſis. p t ſcribi et aſpirari debent. Contra vō que a prothos anticato metaqꝫ veniunt. vt prothomartir. pthonotari⁹. ātitheſis anticatho Catolog⁹ Metamorphoſeos metaplaſm⁹.

Y Greca nunꝙ tranſit in conſonantem. atqꝫ idcirco decipiūt qui yheſus yeruſaſem yheremiamqꝫ ſcribunt. Cuis enim aliena ſunt verba. noſtro tn̄ i non alienum volunt. Inter m et n nulla ratio patitur locari p. maleqꝫ a multis ſcribit̄ columpna. tirampn⁹. cōtēpno authumpnus. Autumnus vō ſcribendū ē. p nō īdiget Sic ſomnium ſomnus amnis omnis ſolennes ſūmū. Mneſte⁹ apud virgilium m ante n in principio ſeruat. At contempſi contemptum prompſi promptum. dempſi demptum. Carpſi carptum. emi emptum. cōpſi comptū p retinēt. Peſſimus per duplex ſſ non per x ſcribi debet. cum ſuperlatiua in ximus nulla niſi maximus et proximus terminentur. Moralia ſiue imitantia verba tam per ſſ duplicatū vt patriſſo matriſſo fratriſſo. ꝙ per z ſcribi poſſunt. Patrizo matrizo fratrizo Nitor niteris verbum quando ad conatum corporis refert̄ per x nixus. Ad animam vō relatum niſus per vnicum s preteritum format. At iſta tibi de generalioribus orthographie regulis ſcripſiſſe ſufficiat. Quod reliquum eſt de ſingulis vocabulorū ſcriptionibꝰ ex autoribꝰ frequēti lcōne ipſe tibi vſus miniſtrabit.

An pueri docendi ſunt in Rethorica ⁊ dyaletica.

INter grāmatice ſtudia ſolent. ⁊ Rethorice precepta monſtrari. Nam ⁊ dum legunt̄ oratores ⁊ poete. ipſius vis rethorice pandit̄. Sunt ibi ſcolares. ſunt ornatus. ſunt ſententie. vituperant̄. laudant̄qꝫ homines. Aſſunt iudicia. ſuaſiones. Nulla rethorice pars eſt in poetis atꝫ hiſtoricis non exculta. Sꝫ in his vſus eſt. Regule apud oratores tradunt̄ Ciceronē potiſſimum atꝫ Quintilianum. Eſt ⁊ Ariſtotelis rethorica hoc noſtro ſeculo in latinum tranſlata admodum vtilis. In his te exercebis. ceteros fugito. qui ſeducere magis q̄ docere videri pn̄t. Sicut is qui nuper apud wiennam nouam rethoricam edidit. in qua tametſi plurima ex Cicerone que ſunt vera atꝫ vtilia commiſcuit: depravatis tamen exemplis ⁊ verbis fecit. vt nec vtilia ſint nec vera que docet. fugiendus eſt hic. ⁊ abhorrendi ſi q ſunt ei ſimiles. Et in fonte fuerit potius q̄ in riuo potandum. Erunt ergo tibi nonnulla artis rethorice tradenda precepta. ex probatis ⁊ fama cultis autoribꝰ recepta. vt ſcias oratoris officium quod ſit. ⁊ orationis partes inuenire diſponere. eloqui. memorari. pnunciareqꝫ rite poſſis. At quia te non taꝫ bonum oratorem q̄ perfectum regem deſideramus. non exigimus a te Ciceronis aut demoſtenis eloquentiam: optaremus tamen te illa fore ornatum. plurimum nanqꝫ tibi ⁊ ſplendoris ⁊ vtilitatis afferrent. Sed qm̄ multa ſunt q̄ neceſſario imminent regibꝰ ediſcenda. ne alter obſit alteri. ſatis erit regi facundia mediocris. Verꝫ cum inter pcepta rethorice ſilere dyaletica non conſueuerit. Sunt em̄ quodammodo inter ſe conuertibiles. Nam ⁊ ambe tum q̄rere. tum ratōnem reddere ⁊ defendere ⁊ accuſare conant̄. Non ab re fuerit regem puerum dyaleticis initiari pceptionibꝰ. atꝫ ita doceri. vt logice quam diſſerēdi diligentem rationem. Cicero diffinit cognitis partibꝰ ⁊ diffinire ⁊ partiri ⁊ colligere ſciat. Colligendiqꝫ facultatem triplici diuerſitate tractari non ignorat: quia vel veris ac neceſſarijs vel tantum pbabilibꝰ aut apertiſſime falſis argumentatōibꝰ diſputatio decurrit. Non tn̄ in hac re quoſdam wienne magiſtros imitatione dignos dixerim. Nimis em̄ multum tpis in ſophiſticis ⁊ cauilloſis exponunt argumentis. vt apud eos logice ſtudium non vtilitate ſed morte terminet̄. Ob quaꝫ rem nō pbat inofficioſi heremum ſupplicium neqꝫ ſertum pōpeium Cicero. q nimis magnam nimiſqꝫ multam opationem in Geometria poſuerūt. Neqꝫ q ſe totos dyaleticis ac iuriciuili dederunt. Quis em̄ artes hmōi in veri inueſtigatione verſant̄: ear tn̄ ſtudio a rebꝰ gerendis abduci ꝯtra officiuꝫ eſt. Quia v̄tutis omnis laus vt ille dicit. in actione ꝯſiſtit. fugienda eſt omnis artis ſupuacua imitatio. q̄ licet nihil mali videat̄ habere. vacuum tn̄ laborem depoſcit ⁊ ab vtili negocio detrahit. Qualis fuit illius q teſte Quintiliano grana ciceris ex ſpacio diſtante miſſa in agꝛ ꝯtinuo ⁊ ſine fruſtratione inſerebat. quem cum ſpectaſſet Alexander: donaſſe eum dicit̄ eiuſdem leguminis modio. qđ qdem pmium fuit illo tpe digniſſimum.

An puero regi muſica ſcientia ſit ꝯmittenda.

Queri pt̄ an muſice regi puero ſit doctrina tradēda. cum vel parꝝ vel nihil ad rem publicam gubernandam videat̄ afferre. Neroni pbro dictum eſt ⁊ auguſto. q2 muſicam nimis ſtudioſe ſectent̄. Et auguſtus qdem correptus abſtinuit. Nero peramplius inſecutus eſt artem. Cum pſaltem quēdam Philippus macedo inter cenandum vellet emendare. ac depulſandis cordis cum eo diſſerere. ait pſaltes. Superi id abs te mali rex auertant. vt hec q̄ ego meliꝰ teneas ipſe. Contra themiſtocles dux grecie. dum in ꝯuiuio recuſaſſet liram. habitus eſt indoctior. Socrates phoꝝ fons inſtitui lira non verebat̄ in ſenio nanqꝫ indoctꝰ a muſis atꝫ a grecis abeſſe v̄bum fuit. Exercitꝰ Lacedemonioꝝ muſicis inſtructꝰ modulatōibꝰ victoriam reportauit Graccus ſuoꝝ tempoꝝ orator pcipuus. conſonantem ſibi muſicam ꝯſonare volebat. Quid dauid. nonne huiꝰ artis peritus fuit. concentuqꝫ lire laborāti ſauli ſubuenire ſolebat. Hāc certe doctrinā Ligurgꝰ q̄ꝫ ꝯmēdauit. q̄uis leges Lacedemonijs duriſſias dedēit. Hic apđ vetēs moris fuit ī ꝯuiuijs vt laudes heroꝝ

atqꝫ deoꝝ ad citharã cantarent. Quid yopas ille virgilianus. nonne canit errantẽ lunã ſoliſqꝫ labores. Et cicero quibꝰ cõfirmat autor eminentiſſimus muſicũ eſſe. cū diuinarum rerũ cognitionẽ cũctam. Quid nos in tanta reruꝫ varietate dicemus. cũ aliĳ ſuadeãt hanc diſciplinã aliĳ diſſuadeant. Sed certe nõ ars deſpicitur. neqꝫ illius reprehendit̃ vſus: ſꝫ nimius vſus excludendus eſt. Nõ eſſet huiꝰ diſcipline mediocris fugiẽda cognitio. ſi preceptores non vicioſi reperirent̃. Plurimũ nãqꝫ ſpũs reficit ⁊ ad tolerantiam laboris. exhilarat mentes non immoderatus neqꝫ laſciuus muſicoꝝ cõcentus. Hinc pitagoricis mos fuit. et cũ irent cubatũ et cũ mane ſurgerent. ſiquid triſticie foret: vt lyra ſuauiter cõcrepante diluerent. Artis autem huius repertoreꝫ aliĳ pitagoram. aliĳ moyſen. aliĳ tubal predicant. Sed miror ego de pitagora fuiſſe gẽtilium opinionem. cum nemo poetaꝝ non orpheum muſice peritiſſimuꝫ referat. qui pitagoram non annis ſed ſingulis anteceſſit.

An iuuenibꝰ tradenda ſit Geometria et Ariſmetrica.

Est et geometria teneris etatibus oſtendenda. Nam et ingeniũ acuit. et animum ad percipiendũ celerem reddit. Hec et ariſmetricã ſecuꝫ trahit. cũ ſit in numeros et formas diuiſa. Et numeroꝝ quidem noticiã etiã regibꝰ neceſſaria nemo negauerit. Itaqꝫ ſimul Geometriã ⁊ Ariſmetricã pueꝝ ĩſectari regẽ nõ dedecet. Qꝫ ſi quis geometriã duxerit cõtemnẽdã. ſyracuſanoꝝ vocibꝰ obrui põt. q̃ ꝯ Marcellũ vrbi machinas admonentẽ. viriꝰ Achimenidis ĩgenio ⁊ geometrie viribꝰ. obſidionẽ protrahere longius potuerũt. Eſt preterea ĩ ea multũ eruditionis. multũqꝫ cautionis affert. cũ ſepius ea q̃ dyaletice cõcedenda videntur. ars hec minime cõcedat. Nã quis ita proponenti non credat. quoꝝ locoꝝ extreme linee eandem mẽſurã colligũt. eoꝝ ſpaciũ q̃ꝫ qđ his lineis cõtinetur par ſit neceſſe eſt. At id falſuꝫ eſt. Nã primũ refert cuiꝰ ſit forme illius circuitus. Reprehenſi q̃ꝫ ſunt a geometricis vt refert Quintiliani hyſtoria. q magnitudinẽ ĩſularũ ſatis magnificari nauigatõis ambitu crediderũt. Nã vt queqꝫ forma pfectiſſima eſt: ita ⁊ capaciſſima ẽ. Ideoqꝫ illa circũcurrens linea. ſi efficit orbem. amplius ſpaciuꝫ cõplectet̃ q̃ ſi quadratũ paribus horis reddat. Rurſus quadrata triangulis: et triangula plus ſpaciĳ equis lateribꝰ q̃ inequalibꝰ cõtinebũt. In collibꝰ autẽ et vallibꝰ etiã imperito patet plus eſſe ſoli q̃ ſoli celi iugeri menſurã ducentos ⁊ quadragita longitudinis pedes eſſe dimidio q̃ in latitudinẽ patere notiſſimũ eſt. et qs ſit circuitus et q̃ntum campi claudet expeditũ colligere. Sed tenteni et actoceni in quamqꝫ partem pedes idẽ ſpacium terminant: ſed multo amplius claudũt. Quelibet vtilia captu ſint atqꝫ delectabilia. nimiũ tamen impendi temporis hiſce artibꝰ non ſuaſerim. quia etſi ſunt per illas tranſeuntibꝰ vtiles. diutius tamen circa eas morie fieri poſſunt.

An puer in aſtronomia ſit inſtituendus et rex precipue.

Nec aſtronomie moderata lectio regi puero negari debet. que celos oſtendit. et archana ſuperum mortalibꝰ pãdit. Huius noticia magnis ſepe ducibꝰ adiumento decoriqꝫ fuit. Perides athenienſ̃ cum ſolis obſcuratione territi milites eſſent. meditarent̃qꝫ fugã. redditis eius rei cauſis exercituꝫ retinuit et victor euaſit. Gallus quoqꝫ ſulpicius cum in exercitu Lucĳ pauli propter lune defectionem militum animi: velut prodigio diuinitus facto terrerentur. naturali ratione monſtrata: ſecuros reddidit animos. Nec dyon ſyracuſanus cum ad delendam dyoniſĳ tyrannidem veniſſet. quia platonis diſcipulus fuerat ⁊ aſtronomie peritꝰ. tali caſu territꝰ ẽ. Qđ ſi Niceas ĩ ſyciliã veniẽs ñ eodẽ ꝯfiſus metu: pulcherrimũ athenienſium exercitũ perdidiſſet. Imbuendus eſt igitur et hac doctrina puer. ſine qua neqꝫ poete plenius ĩtelligi poſſunt. Semper autem cauendum eſt. ne ſic vni iungamur arti. vt reliquas deſeramus. Neue naturalibus inherentes ſtudĳs ac cõtemplationibus eoꝝ que moralia ſunt poſtponamus. et rebꝰ abducamur agẽdis. Querẽt aliqs forſitan quo pacto diſcẽda ſũt hec. et an tradi et pcipi ſimul poſſunt. Nega-

bũt aliqui. quia confundatur animus et fatigetur tot diſciplinis in diuerſum tendẽ-
tibus. At hi non ſatis perſpicient quantum natura valeat humani ingenij. que ita ẽ
agilis et velox: vt in omnem (vt ita dixerim) partem ſpectat. vt nequidem poſſit age-
re aliquid vnũ tm̃. ſ; vti plura. non eodem die modo. quin ꝛ eodem tp̃is momẽto: vim
ſuam impendit. reficit. ac etiam reparat animos varietas ipſa. Quis vͦ non obtun-
dat̃ ſi ꝑ totã diẽ vni⁹ artis vnũ mgr̃m ferat. ſ; ĩ mutatõe recreabit̃ ſp̃us: ſicut ĩ varieta
te moderata ciboꝝ reficit̃ ſtomach⁹. Agricole ſimul arua vineta oleas arbuſta co-
lũt. pratis. pecoribꝫ. auibꝫ. et aĩalibꝫ curam acõmodant. Cur nõ pueri diuerſas eo-
dem tp̃e non momento dixerim diſciplinas ediſcãt. quoꝝ igenia multo dociliora ſũt
q̃ iuuenũ: Curabunt igitur qui te puerũ regunt. per diem diuerſos vti magiſtros au
dies. Et nunc grãmatice nunc dyaletice. nunc alteri diſcipline incumbas. nec ſuum
locis ſuumq; corporis exercitijs tempus negabunt.

¶ Quid eligẽdũ ſit et quid fugiendum puero ¶ Capitulum vltimum.

Ceteꝝ diſcipulis huiuſmõi q̃uis p̃limũ itellect⁹ illuĩat̃. nõ tñ qd honeſtũ
qd turpe. qd iuſtũ. qd iiuſtũ. qd eligẽdũ. qdue fugiẽdũ ſit ꝓrſus oſtendit̃.
Obũbrata ſũt ĩ poetis et oratoribꝫ: atq; hyſtoricis nõ penit⁹ expͥſſa ſigna
ꝯtutũ. Quibꝫ ex rebꝫ altius volãdũ et ad ph̃iã ipaꝫ tot affectibꝫ trãſmigrãdũ ẽ. de q̃
fecim⁹ tibi ĩ p̃ncipio mẽtõe;. At hic dicit forſitã ex cõtubernalibꝫ tuis q̃ſpiã. Quid tu
agis Enea. dũ puer artibꝫ ĩſudat. q̃r ũ ſeptẽ ſuperi⁹ meminiſti. Quid rurſus huc re-
mittamur: ſ; neſciet h qd ph̃i nomẽ ĩportet. cui⁹ ꝯſtat ĩuẽtorẽ fuiſſe pitagorã. Nã q; vt
antea viri boni et docti ſapiẽtes appellarẽt̃. fugit h arrogãtiã. ph̃mq; ſe dici h ẽ ama-
torẽ ſapientie nõ ſapientẽ voluit. Hinc amor ſapientie interp̃tata ẽ ph̃ia. Sapiẽtia
vͦ nõ ſolũ artes ſeptẽ cõplectit̃ ſupra memoratas. ſ; omniũ diuinaꝝ humanarũq; re-
rũ ac cauſarũ. qbꝫ he tres ꝯtinẽtur ſciẽtiã ꝓfitet̃. Ob quã rẽ nõ q ſeptẽ artes libera-
les ꝑcurrit aliq̃s ph̃us appellabit̃. ph̃ie tñ ꝑtẽ adeptus erit. Phi ab initio ſolis natu
ralibꝫ cauſis itẽdebãt. Taletẽq; mileſiũ ſequebãt̃. q p̃mus de illis tradit̃ diſputaſſe
Succeſſit deinde Socrates q moralẽ ph̃iam euocauit de celo. Ex q̃ factũ ẽ vt biſa-
riã ph̃iam diuideret. et altera qdem naturalis. altera moralis appellaret̃. Supueni
ente vͦ diui Platonis igenio. terciũ adijcere mẽbrũ placuit. et rõnale nuncupat̃. At
nos huc uſq; de moribꝫ q ſũt ex ph̃ia recipiẽdi parũ dixim⁹. Eapropter ĩ calce libri ñ
aũt ĩ calce ſtudij. puerũ rurſus ad moralẽ ph̃iam remittim⁹. Hec ei qs ſit erga diui-
nã maieſtatẽ cult⁹. quõ parentibꝫ. quõ natu grãdioribꝫ. quõ peregrinis. mgr̃atibꝫ. mili
tibꝫ. amicis. vxoribꝫ. ciuibꝫ. ruſticis. ſuis vtẽdũ ſit: certa rõe mõſtrabit. Hec te Rer
ĩdite docebit auariciã cõtemnẽ. que pecunie ſtudiũ habet. quã teſte ſaluſtio nemo ſa-
piẽs ꝯcupiuit vnq̃. Admonebit ĩ mulieribꝫ ſuare modeſtiã. Caros habẽ liberos et ꝓ-
pinq̃s. minime ſeuire. venerari ſeniores. legibꝫ obtẽperare. iracũdiã ꝯpeſcẽ. ꝯtemnẽ
voluptates. miſereri oppreſſis iopibꝫ. ꝯferre dignis p̃mia. ius ſuũ vnicuiq; reddẽ. pu
nire nocẽtes. et qͦd maximũ ẽ ĩ proſperis fortune ſucceſſibꝫ te leticia nõ ſinet effundi.
Nec ĩ aduerſis caſibꝫ triſticia dep̃mi. viãq; preſtabit q̃ tibi recte viuẽ poſſis et ſubdi
tis vtiliter ĩperare. Nec ei ſũt hec puero claudẽda. ſ; mõ libroꝝ delectus fiat. vt dul-
ces ꝛ apti facũdi limatiq; ſibi tradãt̃. vt ſup̃ de pleriſq; dixim⁹. qbꝫ adijci p̃nt Tu-
ſtulane q̃ſtiões tullij. de ſenectute. de amicitia. et qcqd ẽ illi⁹ de moribꝫ ſcriptũ. Vtilis
ſeneca capiẽd⁹ ĩ ep̃lis plĩmis. ꝛ ĩ cõſolatõe Boeci⁹. Nec negaueri abſq; his q̃plura
doctoꝝ viroꝝ reperiri volumina. q̃ tuto pueris exhiberi p̃nt: ſ; iudiciũ p̃ceptoris exi-
go. vt limatos terſoſq; norit libros. et ĩ auctoritate receptos. S; q̃ñ hec ph̃ie portio
quã vocãt Ethicã. nullũ humane vite tp̃s dimittit intactũ. ſ; viuẽs ipa gubernat vi-
ros et ſenes q̃nta puero tradẽda. qbꝫ ex locis recipienda ſint ſatis ꝓ ꝑte credim⁹ eſſe
mõſtratũ. In ceteris libris ſicut etates ipe reqſiuerit. ſi lõgi⁹ fabricator maxi⁹ orbis
et aĩe cõditor ꝺs vitã ꝓduxẽit. loquẽdũ neruoſius erit. niſi p⁹ tot ĩſignes q̃s tibi legẽ-
dos dixeri⁹ autores. tacẽ poti⁹ q̃ dicẽ qcq̃ ãpli⁹ exiſtimauerim⁹. Tu tñ interĩ qͦd tibi
puero ꝯducẽ doctũ ẽ. ſic te exercẽ ac diſcẽ ſtudẽ. vt aliaꝝ h⁹ opuſculi partiũ cupidiſſi-
m⁹ videare. Vale ex noua ciuitate. Mẽſe februarij. M.cccc.l.

¶ Refert grates ꝓmotori ſingularis amici ſui. ¶ Epi. ccccxxxij.

ENeas epūs ſenenſ. Alto et potenti viro Petro de noxeto Comiti palati-
no. S. p. d. In eo loco ad quē te tua virtus euexit vt p̄mus romani ponti-
ficis lat⁹ ſtiparis mlta abs te acta ſunt q̄ me tibi mariope deuincūt. Nul-
lū tñ ↄ ex oib⁹ tuis opib⁹ qđ mihi vl' iocūdi⁹ vl' accepti⁹ fuerit. q̄ iohis nr̄i campiſij ſub
leuatō. quē diu iacētē humi calcatū. fortune pedib⁹ iopia p̄ſſū tua ope tuoq3 ſtudio ↄ
īgenti conatu iā erectū et īter p̄ncipes eccl'ie collocatū ſuis lr̄is accepi. Feciſti ꝓbe qđ
bonū virū qđ amicū qđ te decuit. Nā phie diſcipline imbut⁹. ī oī genē doctrinaꝝ ap-
prime peritus. ingenio perſpicaci facundia teri ti. morib⁹ manſuetus amicicie tenax.
(ſi verū fateri velim⁹) nimis diu inter īfimos habit⁹ ē. nā ſiue hoīs v̄tutes penſitas. ſi
ue obſeqa q̄ rōne curie. nūc apud vngaros. nūc apud theutonicos pluresq3 gētes pre
buit mente reuoluas. non eſt cur ei quiſq̄ preferri debuit. ſed habet iam tandem vir
tutis iam bene mihi ſerū videri debet quod non ſit. Quo longior miſeria fuit. eo dul-
cior felicitas aduētat. Pauci ſūt qui vitā omnē feliciter agant. Alios p̄ma. alios po
ſtrema tpa fortunata recipiūt. Recte cū his agit' qb⁹ ps vite poſterior leta eſt. Eos
fortuna hoſtes h3. quos ex felicitate ī erūnas p̄cipitat. qb⁹ miſerrimū ē fuiſſe felices.
Ac nr̄ cāpiſius dū iuueīs fuit. dū ferre labores potuit. ſudare. algē acriter pugnauit.
Nunc victor factus ſeniū leui⁹ feret Iā ſecur⁹ ē. iā tut⁹ ē a tegete et baculo. Gaudeo
illi mihiq3. tibi gr̄as ago cuius et cōſilio et ope res geſta eſt Nihil eſt q̄ tibi nō debeā
Tuus ſū quantus ſum. Multa ſunt ī me tua beneficia q ſepe me iuuiſti extuliſti ma
xime. Ac p̄us mediā mei ptem fouebas. Alterā q̄ in cāpiſio viuebat īcultā relinq̄bas
Nūc agrū totū excoluiſti. Inteḡ tot⁹ gaudeo. diuia tibi pietas beīgna ſit. teq3 cū ma
rio p̄ſule diu beatūq3 nūq̄ te deſerat. terrā tibi viuēti ſbſternat. morīēti celū apiat. Va
le et me mario pōtifici facito ↄmēdatū. ex noua ciuitate p̄die id⁹ maias. M. cccc. liij.

¶ Oratio de laudatiſſima maria. que ihesū humani generis ſaluatorē genuit. nec
minus clauſtra pudoris poſt partū retinuit. ab Enea vt fertur cōpoſita: poſtq̄ ad ſū
mam in terris dignitatem vocatus. digne Pius noīatus eſt. quā Anthoni⁹ kobur-
ger ciuis Nurēbergenſis. non incōpetēter ī libri hui⁹ calce poni iuſſit. ¶ ccccxxxiij.

VIrgo theutunicis multum celebrata ſacellis.
Mater et ipſa dei mater et ipſa hominis.
Virgo latinarum ſpes et tutela meoꝝ.
Virgo quā multo gallia thure colit.
Virgo nec hyſpanas paulum laudata per vrbes.
Cui patet et celum tota terra patet.
Virgo que magnum potes exorare tonantem.
Et potes irati celi ſiſtere dei.
Ipſe ego peccati ſeruus ſceleriſq3 miniſter.
Et mādatorū fractor vbiq3 decem.
Ad te confugio. fateor mortalia ſeptem.
Sepius admiſi crimina: modo penitet.
Ille licet nulli veniam negat autor olumpi.
Et reduci brachia ſemper tendat amans.
Quis tamen offenſi vultum quis iudicis audet.
Interceſſore nudus adire ſui.
Ergo meos genitrix ſemper miſerata labores.
Nunc etiā noſtris caſib⁹ affer opem.
Ipſe mihi de te natus ſine crimine culpas.
Condonat veteres. ꝓhibeorq3 nouas.

¶ Pij. ij. pōtificis maximi cui ante ſūmū ep̄atū p̄mū qdē imp̄iali ſecretario: tādē epo
deīde cardinali ſenen̄. Eneas ſilui⁹ nomē erat. familiares ep̄le ad diuerſos in q̄dru-
plici vite eius ſtatu trāſmiſſe: impenſis Antonij koburger Nurēberge imp̄ſſe. finiūt
xvj. kl's octobris. Anno ſalutis chriſtiane ↄc. M. cccc. lxxxj.

XV, 37

XV, 37

Silvii
Epiſtola
1481